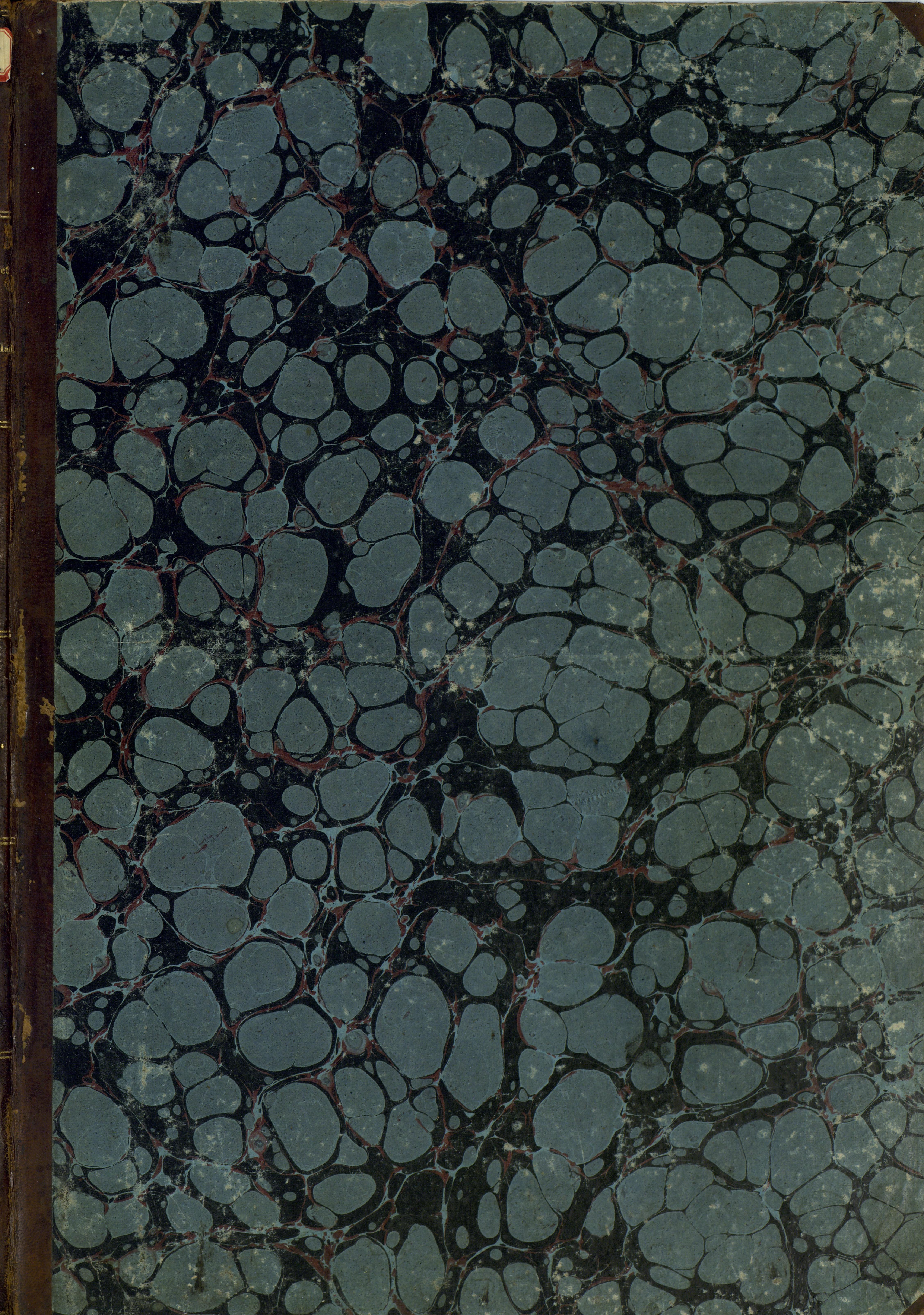

Illustreret Nyhedsblad

Ugentlige Efterretninger

om

Nutidens vigtigste Begivenheder og Personligheder,

samt

Dagens Nyheder, offentligt og selskabeligt Liv,

Videnskab og Kunst etc.

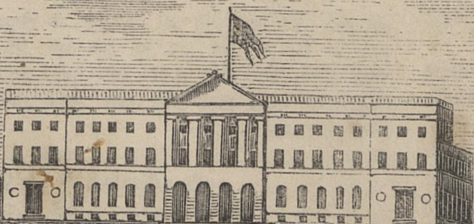
JANUAR TIL DEC. 1853.   ANDET BIND.

Christiania.

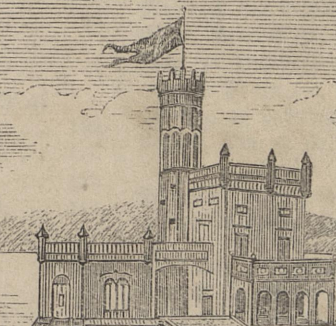
A. DZWONKOWSKI.

Brøgger & Christie's Bogtrykkeri.

1853.

Fredriksstad Folkebibliotek

f050
Il6
1853

Indholdsfortegnelse til andet Bind af Illustreret Nyhedsblad.

Fra Januar til December 1853.

Alphabetisk Sagregister.

9755

Literatur.

Blandinger.

Portrætfortegnelse.

Fortegnelse over de Forfattere, der i 1853 under Navn have leveret Bidrag til Bladet.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 1. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 1ste Januar 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Abd-el-Kader

hvis Bi- og Familienavne egentlig ere Sidi-el-Hadschi Abd-el-Kader-Ulid-Mahiddin, henhører til en Marabut- eller Præstefamilie af Stammen Haschem, der efter Sigende nedstammer fra de fatimitiske Kalifer. Abd-el-K. blev født 1807 i Nærheden af Maskara i den hans Familie tilhørende Ghetna, en Underviisningsanstalt for Marabuter. Hans Fader, som døde i 1834, stod ligesom Sønnen i stort Ry for Hellighed og Klogskab og udøvede megen Indflydelse paa Omegnens Beduinstammer. Han havde gjort 3 Pillegrimsreiser til Mekka og paa den sidste af disse ledsagedes han af sin 8aarige Søn A.-e.-K., som allerede dengang skal have viist udmærkede Talenter og været i Besiddelse af sjeldne Kundskaber. Han læste og skrev det Arabiske med Lethed, lærte paa Valfarten til Mekka det italienske Sprog og studerede efter sin Tilbagekomst Koranen, under Veiledning af sin Fader og de berømteste Udlæggere i Fez; men hvorved han dog ikke forsømte at uddanne sig for det praktiske Liv. Abd-el-Kaders Moder Zora stod ligeledes i Ry for Hellighed og er en ved Charakteer, Aand og Indsigt høist udmærket Kone.

I Aaret 1827 besøgte Abd-el-Kader Ægypten, hvor han i Kairo og Alexandria først kom i Berørelse med den ved Muhamed Ali Pascha til Orienten overførte europæiske Dannelse. Allerede dengang besad han alle de Egenskaber, som Araberne elske og agte hos sine Anførere. Han er af Middelstørrelse og har et ædelt og indtagende Ydre; hans Øine ere saa mørkeblaa, at man i nogen Afstand antager dem for sorte; de tyde paa en skarp og klar Forstand. Hans glindsende kulsorte Skjæg og Hovedhaar, en liden smukt formet Mund give hans lange blege Ansigt et fiint, aandrigt, velvilligt og tillige krigersk Udseende.*) Paris's Damer kaldte ham: „Le belle Kader." Han var under Krigen ligesaavel fri for Arabernes raa Grusomhed, som for deres lidenskabelige Sandselighed, holdt strængt paa Sædernes Reenhed og lader sig ikke henrive af Vrede og Lidenskaber. Han har blot een Kone, hvormed han har flere Børn. Da han i Oktober 1852 erfarede, at han var bleven sat i Frihed, troede han ikke at kunne bevidne Kommandant Boyssonnet, der ikke havde forladt ham siden 1848, sin Glæde og Taknemmelighed paa nogen bedre Maade, end ved at afsløre sin Kones Ansigt i hans Overværelse. „Lad dette," sagde han, „bevise dig mit Hjertes Glæde og den Taknemmelighed, jeg føler for dit Venskab." Intet Menneske skal nemlig i Frankrig lige til den sidste Tid have seet hans Kones Ansigt, der altid var meget omhyggeligt tilsløret.

Omendskjønt han med den meest glødende Iver holdt ved sit Folks Tro og gjorde dets Fanatismus til sin vigtigste Hjælpekilde, delte han dog ikke den fanatiske Intolerants hos dettes Fleerhed. Han er udmærket i alle krigerske Færdigheder, gjælder for den første Rytter i sin Stamme, besidder en overordentlig Øvelse i Brugen af Vaaben og har, naar det gjaldt, givet Prøver paa udmærket personlig Tapperhed.

Hans offentlige Virksomhed begyndte først med Franskmændenes Erobring af Algier. Neppe var Tyrkernes Magt brudt, før Araberstammerne i Provindsen Oran grebe Leiligheden til at gjøre sig uafhængige. I Spidsen for dem viste Abd-el-Kaders Fader sig for Maskara og overvældede den tyrkiske Besætning. Den erobrede Stads Beboere vilde vælge ham til deres Overhoved; men Faderen afslog dette til Fordeel for sin yngste Søn, Abd-el-Kader, der nu af dem valgtes til Emir. Snart vidste Abd-el-Kader at underkaste sig Omegnens Araberstammer og fra Maskara af mere og mere at udvide sin Magt.

Hans første større Foretagende var det Angreb, som han den 4de Mai 1832, omendskjøndt forgjæves, gjorde paa det af Franskmændene besatte Oran. I den næstfølgende Tid udstrakte han sin Indflydelse over alle Stammer imellem Maskara og Havet og den 3die Juli 1833 stormede og ødelagde han det af Franskmændene underkastede Arzew. Nogle blodige Fægtninger, som han leverede den i Oran befalende General Desmichels, den 3die Decbr. 1833 og den 6te Januar 1834, nødte denne til at indgaae en Traktat med ham. I det Indre af Landet greb nu A. e. K.'s Magt om sig paa en høist forurolige nde Maade, da han benyttede Freden med Franskmændene til at bringe under sit Herredømme alle de Stammer, som boede paa Schelifs venstre Strandbred og i Sletten Ceirot. Han beseirede, omendskjønt under store Anstrængelser, sin gamle Modstander Mustapha-ben-Idmael, forhenværende Aga af Oran, og Mussa-el-Darkui, en mægtig Høvding i Sahara. Som en Følge af den sidste Seir kom han i Besiddelse af Miliana og Medeah. Alle Stæder og Stammer i Provindsen Oran og Titeri gave ham nu Titelen Sultan; de mere Bortfjernede sendte ham Gesandter med Gaver. Medens han saaledes i det Indre grundlagde et Rige for sig, vidste han at overtale den daværende franske General-Gouvernør Drouet d'Erlon, til ene og alene at arbeide paa at forberede Frankrigs direkte Herredømme over Stammerne og bane Veien for den europæiske Civilisation. Med de Geværer, som General-Gouvernøren havde foræret ham, udrustede han nye Tropper, som senere dannede Kjernen af hans Hær og indøvedes af Renegater. Snart fik han dog Anledning til at begynde Krigen med Franskmændene med fornyede Kræfter, paa Grund af de Foretagender, som skete af den i Oran befalende General Trezel, der vilde gjøre den Skade god igjen, som hans Forgjænger havde afstedkommet ved den afsluttede Fredstraktat. Strax ved Aabningen af Fiendtlighederne var Leiligheden ham gunstig; thi Trezels første Operationer ledede til dennes Tilbagetog, ved hvilket den franske Hær ved Makta den 28de Juni blev angreben af Abd-el-Kaders hele Stridsmagt, der næsten beløb sig til 20,000 Ryttere, og hvorved Franskmændene lede et skammeligt Nederlag.

Abd-el-Kaders Hovedbestræbelse gik ud paa, at gjøre alle Stammerne paa denne og hiin Side Atlas opsætsige mod Franskmændene og ved at ophæve al Samfærdsel at gjøre Provianteringen umulig for disse. For at forhindre dette angreb de Sidste Maskara, som indtoges, men maatte igjen forlades, hvorefter den blev stukken ibrand af Franskmændene, som troede ei at kunne holde sig der. Fra nu af vare disse næsten bestandig Seierherrer, men vandt intet Andet end Slagmarken. Da imidlertid Franskmændene agtede at gjøre et Tog mod Konstantine, ønskede Regentskabet at have Ro i Vesten, hvorfor det den 30te Mai 1837 afsluttede en for A. e. K. meget fordeelagtig Fred ved Tafna. Fortræffeligt vidste A. e. K. nu at benytte denne Fredstid til at ordne sine indre Anliggender og sætte sig istand til igjen at begynde Krigen til en beleiligere Tid. Denne indtraf i Novb. 1839 da han begyndte Fiendtlighederne paany under Paaskud af at hans Gebet var bleven betraadt af Franskmændene ved et Streiftog i Oct. s. A. fra Konstantine. Kampen førtes med Eftertryk fra begge Sider, indtil General Bugeaud i Febr. 1841 overtog Kommandoen. Denne angreb A. e. K. Slag i Slag, saa at mange Stammer faldt fra denne, og hans regelmæssige Tropper i Begyndelsen af 1842 næsten aldeles tilintetgjordes, hvorefter han nødtes til at søge et Asyl i Marokko. Herfra gjorde han nu Streiftog til Algirien og indviklede Marokko i en Krig med Frankrig, hvilken endtes med Slaget ved Isly, hvorefter Marokkos Sultan maatte opgive A. e. K. Dette forhindrede alligevel ikke denne fra at fortsætte Fiendtlighederne, hvilke tilsidst endtes med at hans Deira, Asylet for hans Moder, Kone, Børn, Slægtninger og troeste Tilhængere, faldt i Franskmændenes Hænder, hvorpaa han den 22de Decbr. 1847 selv overgav sig til General Lamoricière og Hertugen af Aumale, imod Løfte om, at man vilde tillade ham at drage sig tilbage til Ægypten eller Jean d'Acre. Den franske Regjering, som endelig i dens Hænder saa den Mand, der i 15 Aar havde givet den saameget at bestille, ratificerede ikke denne Overeenskomst. A. e. K. blev med sin Familie indskibet til Toulon, bragtes i Januar 1848 til Fortet Lamalgue, senere til Slottet Pau, hvor han forblev eet Aar og derfra blev han ført til Amboise. Heller ikke af Republiken erholdt han sin Frihed; men da Ludvig Napoleon, paa sin sidste Eriksgata i Frankrigs sydlige Provindser, kom til Slottet i Amboise, lod han sig forestille Abd-el-Kader og gjengav ham sin Frihed. Den Tale, Napoleon da holdt, rørte A. e. K. dybt, og efterat have udtalt sin ærbødige og evige Taknemmelighed, svor han paa Koranen, at han aldrig vilde gjøre noget Forsøg paa at forstyrre de Franskes Herredømme i Afrika og at han ubetinget underkastede sig Frankrigs Villie. Han tilføiede tillige, at man maatte kjende Aanden og Bogstaven i Prophetens Love meget slet, naar man kunde tro, at den tillod at bryde det Løfte, man havde givet en Christen, hvorhos han viste Prindsen et Vers af Koranen, der ubetinget og uden Forbehold fordømmer Enhver, der bryder sin Ed, selv mod de Vantroe. Da Napoleon udraabtes til Keiser, var A. e. K. i Paris. Den 8de Decbr. afreiste han til Marseille, hvorfra han afseilede til Brussa i Lilleasien, hvor han for Fremtiden skal bo. Af Frankrig erholder han en aarlig Pension af 100,000 Franks og til Afsked forærede Keiseren ham en Sabel til en Værdi af 25,000 Franks.

Det her leverede Portræt af Abd-el-Kader er en Kopi af et Miniaturbillede, udført af en fordeelagtigt bekjendt Portrætmaler i Paris, M. J. de Beerski, og laant af os fra det franske Blad „l'Illustration," hvis Redaktion paastaar, at det skal være af en frappant Lighed og endog have vundet selve Abd-el-Kaders Bifald.

Abd-el-Kader.

---

*) Theophile Gautier giver følgende Beskrivelse af ham: „Han er af en vidunderlig Skjønhed for alle dem, som ikke kjende de rene Typer fra Ørkenen. Hans mørkeblaa, næsten sorte Øine, have en bydende Blidhed og en Melancholi af en ubeskrivelig Virkning; det er en Løves Øine, der kjeder sig, og som dog vil vise sig venlig. Hans Næse har de skjønneste græske Medaillers Adel. Hans Kinder ere indrammede af et fiint, blødt, glindsende sort Skjæg, bag hvilket man bemærker et ubestemt Smiil. En hvid Burnus omgiver med sine Marmorfolder dette rolige, milde, næsten guddommelige Ansigt."

Ætnas Udbrud.

Ætnas Udbrud.

Natten til 20de August forrige Aar begyndte Ætna, medens man høitideligholdt en hundredeaarig Jubelfest for Byen Katanias Skytshelgen, den hellige Agathe, pludselig at spy Ild og Flammer paa en saa pragtfuld Maade, at der i de sidste 40 Aar ikke har været seet noget mere storartet Udbrud. Der aabnede sig to nye Kratere, hvorfra der først udkastedes Skyer af Aske og Smaasteen; derpaa fulgte Lavastrømme, som udgjød sig i to Retninger. Intet foreløbigt Udbrud fandt Sted fra den høieste Top, som kun i de første Timer lod vældige Røgmasser strømme ud. Dette Udbrud er det 76de, som Historien kjender; den forchristelige Tid kjender 13; de øvrige have fundet Sted i de sidste 18 Aarhundreder, og under disse Udbrud have Lavastrømme hjemsøgt alle Bjergets Sider samt ødelagt Landsbyer og Stæder, og blandt disse er oftere den vigtigste By Katania bleven aldeles tilintetgjort.

Bjerget er, efter de nyeste Efterretninger, endnu den Dag i Dag ikke ganske roligt og flere Steder bleve aldeles tilintetgjorte. Vor Afbildning fremstiller Bjergets Udseende saaledes som det var i September forrige A., tegnet efter Naturen af en engelsk Kunstner.

Om Poteten.

(Af Fr. Chr. Schübeler).

I.

Der gives neppe nogen Gjenstand, den praktiske Botanik eller Landhusholdningen vedkommende, der har en saa vidtløftig Literatur at opvise som *Potetsygdommen* (eller maaskee rettere Potetsygdommene), og ikke desto mindre gives der paa den anden Side neppe nogen Gjenstand, der er mindre klart belyst end denne; og Grunden hertil er heller ikke vanskelig at finde. Det er gaaet med Potetsygdommen omtrent som med Cholera eller med hvilkensomhelst anden farlig Sygdom, der angriber Dyr- eller Planteverdenen og hvis Natur og indre Væsen man ikke kjender. Saalænge dette er ubekjendt, famler man naturligviis om i Mørke efter Midlerne, og denne Tingenes Tilstand vil ogsaa vedblive, indtil det fornødne Lys spredes over den hele Sag, eller, hvis man vil tænke sig Muligheden heraf, indtil et eller andet Slumpetræf skulde bringe en Mand det rigtige Middel i Hænde. Potetsygdommen hører altsaa endnu til en af de Naturens Hemmeligheder, hvis Aarsager man hidindtil forgjæves har søgt at finde, men hvis Virkninger desværre ligge altfor klart for Dagen; og Sagens Vigtighed kræver derfor, under de forhaanden værende Omstændigheder, at Enhver, der har Anledning hertil, efter Evne søger at bidrage sit til om muligt at formindske den almindelige Nød. Det maa derfor antages, at ethvert Forslag, der ikke er grebet ud af Luften, eller med andre Ord, som ikke ligger udenfor den sunde Forstands Omraade, bør behandles med Opmærksomhed; og om end flere saadanne Forslag ved nærmere Prøvelse skulde befindes at være mindre eller endog aldeles ikke svarende til Hensigten, kan dette vel have til Følge, at man betragter alle eller idetmindste de fleste af de Forslag, der Tid efter anden dukke op, med en vis Grad af Mistro, men videre bør man vel heller ikke gaae, *naar Forslaget hviler paa en nogenlunde antagelig Grund.*

Paa Grund af denne Sags overordentlige Vigtighed saavel for det enkelte Individ som for det hele Statssamfund, vilde det være særdeles ønskeligt, om Enhver, der har Noget at meddele om en hensigtsmæssig Dyrkning og Opbevaring af Poteten, vilde gjøre dette. Det er nemlig af Vigtighed, at saa Mange som muligt yttre sig om denne Sag, da det vel med Grund maa antages, at en gjensidig Meningsudvexling maa bringe *noget* Resultat; og under enhver Omstændighed maa det vel ansees for en uomtvistelig Sandhed, at naar en Mand gjør hvad han *kan*, gjør han ogsaa hvad han *bør*. I Henhold hertil tillader jeg mig i det Følgende at meddele nogle af de ved de senere Aars Erfaringer vundne Resultater, der under enhver Omstændighed synes at være af en saadan Beskaffenhed, at de fortjene at prøves under forskjelligt virkende ydre Forholde. Disse Resultater ere ingenlunde nye og derfor sikkerlig ogsaa kjendte af Mange; imidlertid gives der vel ogsaa Nogle, som heri vilde finde noget Nyt, og for dem ere disse Linier skrevne.

Naar Dyrkningsforsøg skulle anstilles saaledes, at man med Grund kan vente af disse at faae et bestemt Resultat, kan det ikke noksom anbefales, at man anvender al mulig Nøiagtighed og har sin Opmærksomhed henvendt paa alle forhaanden værende eller tilstødende Biomstændigheder, der paa en eller anden Maade kunne yttre nogen Indflydelse paa angjældende Sag. Man gaar vistnok ofte altfor skjødesløst tilværks i den her angivne Retning og skader derved ikke alene sig selv men mange Andre, der enten selv see eller paa anden Maade erfare, at dette eller hint Forsøg er blevet anstillet uden heldigt Resultat; og mangt et nyttigt Raad eller Vink er vistnok af denne Grund i lang Tid blevet miskjendt eller upaaagtet. Førend man kan faae en nogenlunde tilforladelig Mening om det Værd, der er at tillægge Resultaterne af saadanne Forsøg, maae disse ogsaa anstilles i flere Aar og under forskjelligt virkende ydre Forholde. Jordbundens Beskaffenhed, en tør eller fugtig, en varm eller kold Sommer og mange andre Omstændigheder kunne nemlig i den Grad indvirke paa Udfaldet af Forsøget, at dette under andre Omstændigheder vilde være blevet langt anderledes.

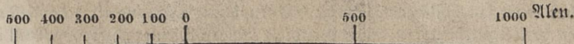
Det er en Kjendsgjerning, at Potetsygdommen har optraadt med mindst Heftighed i de nordlige Dele af Norge, det vil sige i Throndhjems Stift samt i Nordland og Finmarken. Foldigheden synes ogsaa i de senere Aar at være vel saa god i de nordlige som i de sydlige Dele af Landet. Hvad Grunden kan være hertil er ligesaa gaadefuldt som alt Andet Potetsygdommen vedkommende. Det er mig ubekjendt om man har havt de samme Resultater i de høiere Fjeldegne, hvor Poteten endda kan dyrkes, da disse, hvad de klimatiske Forholde angaar, vel nærmest maa kunne sammenlignes med de nordlige Dele af Landet. Det vilde derfor være interessant om de, der have havt Anledning til at samle Erfaringer i den her angivne Retning, vilde meddele disse.

Saalænge Potetsygdommens Natur og Væsen er aldeles ubekjendt, kan der, som ovenfor paapeget, ordentligviis heller ikke være Tale om noget *bestemt Middel mod denne.* I den Forlegenhed, hvori man i nærværende Sag er stedt, maa man derfor, uden med Bestemthed at kunne imødegaae Ondet, paa bedste Maade søge at *forebygge* dette; og den eneste Vei, man i den Retning har at gaae, maa vel blive at søge at udfinde den for Poteten mest passende eller *naturlige Dyrkningsmaade.*

Næsten Alle, som i den senere Tid have skrevet om Potetens Behandling, ere saaledes enige i at *fraraade* An-

Jernbanekart.

Hosstaaende Kart viser Jernbanelinien fra Østregade til Tveitebraaten noget over 7000 Alen. Vi skulle senere, efterhaanden som Rummet tillader det, levere vore Læsere Fortsættelsen af Kartet over Jernbanelinien i samme Maalestok, for det første til Strømmen eller den Banestrækning, som om kort Tid kan ventes aabnet, og senere hen til Eidsvoldbakken. Foruden en kort Oversigt over vor Jernbanes Historie agte vi ligeledes at levere detaillerede Beskrivelser ledsagede af Tegninger over dette for Landet vigtige Kommunikationsanlæg.

vendelsen af Staldgjødning, der bringes i Jorden samtidigt med Udsæden, eller med andre Ord, at Poteten helst bør dyrkes det første eller andet Aar efterat Jorden er bleven gjødslet. De Forsøg, der have bragt dette Resultat, ere i størst Udstrækning blevne anstillede i England, paa høist forskjellige Jordarter og med en sjelden Grad af Nøiagtighed. Man tror med Bestemthed at have bemærket, at den fri Ammoniak, der udvikler sig i Jorden af Gjødningen, har en skadelig Virkning paa Poteten; og ved ligefremme Forsøg har man beviist, at man paa kunstig Maade kan frembringe en Tilstand, der idetmidste ligner Potetsygdommen, ved at lægge Poteter i Vand, der er blandet med lidt Salmiakspiritus (Liquor ammonii caustici). Ligesaa vist som det er, at Poteter, der dyrkes det første eller andet Aar efterat Jorden er bleven gjødslet, langt fra ikke blive saa foldige som naar de gjødsles ved Udsæden, ligesaa vist er det ogsaa, at de blive fastere, faae et langt bedre Udseende og en behageligere Smag og, som man med Bestemthed tror at have bemærket, angribes de heller ikke saa let af Sygdommen. Dette synes at kunne opveie Fordelene ved en større Foldighed, naar man ved Anvendelse af Gjødningen snarere er udsat for Sygdommen og Poteterne under enhver Omstændighed ikke faae den fornødne Fasthed og Velsmag. Det maa derfor anbefales helst at dyrke Poteten det første eller andet Aar efter Gjødningen, eller hvis man endelig vil gjødsle til Udsæden, da at benytte gammel vel brændt (gjæret, forraadnet) Gjødsel, eller endnu bedre Kompost, og under enhver Omstændighed i en forholdsviis ringe Mængde. Dersom man kun har frisk (ugjæret) Gjødning og vil benytte denne, maa den under enhver Omstændighed nedpløies om Høsten, dels for at den kan gaae i en saa fuldkommen Forraadnelse som muligt, dels ogsaa for at varme og løsgjøre (skjørne) Jorden. Affald af Fisk eller andre dyriske Substantser maae betragtes som virkende paa samme Maade som den almindelige Staldgjødning.

Grøngjødning og navnlig nedpløiet Rug har i den nyeste Tid været anbefalet som et Gjødningsmiddel for Poteten, der uden Vanskelighed lader sig anvende i det Store; og ved dette Slags Grøngjødning gaar heller intet Aar tabt. Det Stykke Jord, hvor man næste Aar vil dyrke Poteter, besaaes til den Ende tidligt om Høsten med Rug, og for at denne kan komme bedre ned i Jorden, afslaaes den førend Jorden omplöies. Erfaring maa vise hvorvidt denne Dyrkningsmaade hos os kan være at anbefale.

Den berømte Skotlænder Professor Johnston siger, at naar man afplukker Blomsterne af Poteten, bidrager dette saavel til at forøge Udbyttet som til at holde Bladene friske indtil Knollerne optages; og naar da Stilkene og Bladene lægges i en Dynge for at raadne og næste Aar anvendes til Gjødning for Poteten, skal man paa denne Maade faae et meget rigt Udbytte („the largest produce of tubers“). Dette er ogsaa ganske naturligt, naar man veed, at Bladene og Stilkene netop indeholde en forholdsviis stor Mængde af de Bestanddele, som Poteten behøver for at trives vel.

Paa flere Steder langs Søkysten er det ikke sjelden, at man benytter Tang som Gjødning for Poteten, hvilket i flere Henseender ogsaa maa ansees for gavnligt, især naar den i frisk Tilstand, saaledes som den optages eller af Havet selv opkastes, bringes paa Ageren. Naar man veed, at Indholdet af den til Aske forbrændte Tang hovedsageligt bestaar af Kjøkkensalt, Kali (Potaske), Natron (Soda) og Kalk, kan man ogsaa let forklare sig Nytten af Tang som Gjødning baade for Poteten og andre Vækster; men flere af disse Bestanddele (især Kjøkkensalt, Kali og Natron) kunne, ved en for stærk eller vedholdende Gjødning med Tang, lettelig tilføres Jorden i en større Mængde end de øvrige Bestanddele af Jordblandingen tillade; og heraf kan man ogsaa forklare sig de forskjellige Resultater, som man paa forskjellige Steder har faaet efter Gjødning med Tang. Saalænge Jorden mangler eller er fattig paa en eller flere af de Bestanddele, som Tangen indeholder, vil Resultatet i Regelen blive godt; men naar den overfyldes med een eller flere af disse, vil Nytten af Tangen som Gjødningsmiddel blive umærkelig, eller den kan endog under visse Forholde virke skadeligt. Det synes ogsaa rimeligt, at enkelte af de i Tangen indeholdte Bestanddele kunne virke opløsende paa andre Stoffe i Jorden og derved ogsaa tjene som Næringsmiddel for Poteten. Det vil alene af dette enkeltstaaende Exempel sees, hvor vigtigt det er for enhver Landmand, der vil dyrke Jorden paa en rationel Maade, eller med andre Ord, som vil udvinde af Jorden hvad denne er istand til at frembringe, at han forstaar at undersøge Jordbunden saaledes, at han idetmindste tilnærmelsesviis kan komme til Kundskab om dennes vigtigste Bestanddele. Naar derfor Tang har været anbefalet som et Gjødningsmiddel, der skulde kunne forhindre Potetsygdommen fra at udvikle sig, da er vel dens Virkning nærmest at forklare paa den her angivne Maade.

Blandt de Midler, der Tid efter anden ere anbefalede for at forebygge Udviklingen af Potetsygdommen, maa ogsaa nævnes Kalk (Melkalk), Gips og Aske af Træ eller Tørv, der paa forskjellige Maader ere bragte i Anvendelse. Det synes ikke rimeligt at disse Midler paa nogen eiendommelig Maade skulde kunne modarbeide Sygdomsstoffet, men at den Nytte, som man paa forskjellige Steder har sporet heraf, alene maa forklares paa den ovenfor ved Tangen angivne Maade, det vil sige, at Jorden, paa de Steder hvor man har sporet nogen egentlig Nytte efter Anvendelsen af de nævnte Stoffe, har været fattig paa disse, og altsaa ved en passende Tilsætning heraf er bleven bragt i en for Væxternes Udvikling mere normal Tilstand. At man efter Anvendelsen af Træaske har faaet høist forskjellige Resultater er naturligt, da dennes Sammensætning er høist forskjellig efter Beskaffenheden af de Træarter, hvoraf den er brændt. Dens vigtigste Bestanddele ere kulsurt Kali og kulsur Kalk. Tørvasken er naturligviis ogsaa forskjellig efter Tørvens Beskaffenhed; hovedsageligt bestaar den af kulsur Kalk, men indeholder ogsaa en ikke ubetydelig Mængde svovlsur Kalk (Gips), der endog undertiden kan stige indtil 26 Procent; og heraf kan man forklare sig dens Virkning som Gjødningsmiddel, blandt Andet for Kløver og Bælgvæxter i Almindelighed. Undertiden faae Poteterne efter Tørvaske en hist og her sammenskrumpet, ligesom skorpeformet eller skurvet, Hud, hvilket maaske især er Tilfældet, naar Tørven indeholder for meget Jern.

En Virkning, der har nogen Lighed med de ovenfor beskrevne Legemers, synes man ogsaa at maatte tilskrive Kjøkkensalt og Sod, der baade hver for sig og sammenblandede paa flere Steder med Held ere blevne anvendte for at modarbeide Udviklingen af Sygdommen. At Kjøkkensaltet paa en eiendommelig Maade skulde modarbeide Sygdomsstoffets Udvikling har vel været antaget, men er ingenlunde beviist. Af Sod vil man under enhver Omstændighed have den Nytte, at den er et af de simpleste og bedste Midler til at dræbe Insektlarver og andre Smaadyr, som opholde sig i Jorden og som ofte beskadige Poteten. Den hensigtsmæssigste Maade, hvorpaa disse Stoffe anvendes, synes, til Udsæd af een Tønde Poteter, at være en Blanding af omtrent 12 Potter Salt og 5—6 Potter Sod, der udstrøes i Raderne førend Poteterne lægges.

Blandt de Midler, der med Grund synes at være bragte i Forslag ved Udsæden af Poteten, maa endnu nævnes knuste Trækul og Mos. Allerede i Begyndelsen af dette Aarhundrede omtales Trækul som et Middel, der i høi Grad befordrer Planternes hurtigere Væxt, og senere Jagttagelser have paa det bestemteste beviist Rigtigheden af denne Paastand. Trækul passer næsten for alle Væxter og i enhver Jordbund, naar denne ikke er altfor sandholdig og usammenhængende. Kullene, der maae være grovknuste (de kunne ogsaa brændes af Sagflis*) i en hertil indrettet Mile) førend de blandes i Jorden, virke dels derved, at de gjøre denne løs og lettere modtagelig for Varme, (hvortil ogsaa den sorte Farve bidrager, naar Kullene ligge blandede med Jorden oppe i Dagen), dels derved, at de i sig i betydelig Grad indsuge baade Vand og forskjellige Luftarter, der ere nyttige for Plantevæxten, og som de igjen afgive efter Plantens Behov. Virkningen af Kul, idetmindste som et Middel til at løsgjøre (skjørne) og varme Jorden, kan spores i flere Aar. Endnu af en anden Grund synes Kul at maatte anbefales, specielt ved Dyrkning af Poteten, nemlig som et Forraadnelse modstridende Middel. Paa flere Steder i England og Tyskland anvendes Kul temmelig almindeligt ved Dyrkning af Poteten i det Store, og ansees der for et af de virksomste Midler til at skaffe sunde og velsmagende Poteter. Kullet udstrøes enten i Raderne, hvori Poteterne lægges, eller ogsaa lægges en god Haandfuld Kul (eller mere, hvis man har Anledning hertil,) paa hver Potet førend den dækkes med Jord, og dette synes at være det hensigtsmæssigste. Mossen kan naturligviis alene virke som et mekanisk Blandningsmiddel for Jorden, idet den holder denne løs i Potetens nærmeste Omgivelse, og paa denne Maade kan man altsaa anvende en noget tungere Jord til Potetdyrkning, end ellers vilde have været Tilfælde, naar denne forresten bliver tilstrækkeligt fiint bearbeidet. Mossen tiltrækker ogsaa meget let Vand og holder paa dette i lang Tid, hvilket især kan komme til Anvendelse paa saadanne Steder, der under almindelige Forholde ere for tørre til en

*) Da Sagflis paa mange Steder i Landet haves i en saadan Mængde, at den ofte er til Besvær, vil det maaske ikke være paa urette Sted her at bemærke, at den ogsaa paa en anden Maade kan komme til Nytte som et Forbedringsmiddel især for en seig og fast Jord. For i kort Tid at bringe Sagflisen i en let opløselig Tilstand, lægges den lagviis i en Dynge med ulædsket Kalk, og Erfaring har viist, at een Tønde Kalk er tilstrækkelig til atten Tønder Sagfiis.

fordelagtig Potetdyrkning. Forsaavidt altsaa som Mossen paa denne Maade forbedrer Jorden i dens naturlige (physiske) Sammensætning, kan man ogsaa sige, at den virker gavnligt paa Poteten. At Mossen forøger Foldigheden synes af Erfaring tilstrækkeligt beviist, og dette lader sig ogsaa paa ovennævnte Maade forklare. Poteten gaar nemlig aldrig i Dybden, men forlanger fremfor Alt en løs, let og jevn Bedækning; og Klumper eller grovere Jordstykker, der komme ovenpaa Poteten, ere til Hinder for Spirens og de nye Knollers Udvikling. Anvendelsen af Mossen, der samles paa gamle Enge og lignende Steder, (lettest gjøres dette, naar man tidligt om Vaaren lader en Harv gaae over en mosbegroet Eng, hvorved Græsvæxten ogsaa forbedres) er meget simpel, da det Hele bestaar i at man lægger en god Haandfuld Mos paa hver Potet førend denne bedækkes med Jord. Istedetfor Mos kan man ogsaa bruge gammel, til andet Øiemed ubrugelig, Halm, finhakket Bar, Barnaale eller Lignende, der alle i en større eller mindre Grad ville virke paa den ovenfor angivne Maade.

Uagtet Sygdommen har viist sig i hvilkensomhelst Jordbund Poteten end er bleven dyrket, kan man dog som det synes med Sikkerhed anbefale en løs noget lerholdig Sandjord, især naar denne er noget mergelholdig, som den for Potetens normale Udvikling mest passende. At Jorden under enhver Omstændighed maa være tilstrækkeligt afgrøftet, enten ved aabne eller lukkede Grøfter, følger af sig selv. Kort Tid efter Potetens Indførelse i Danmark (omtrent i Midten af forrige Aarhundrede) anbefalede man der en vel afgrøftet og udtappet Myr, især naar Jorden tillige indeholdt tørvartede Bestanddele, som en for Poteten meget passende Jordbund. I den seneste Tid har man i Irland og Skotland anstillet en Mængde Forsøg med Dyrkning af Poteter i vel udtappet Myrjord, der indeholdt noget Tørv, og Resultatet heraf er i høi Grad tilfredsstillende.*)

Nyland er ogsaa af Flere anbefalet til Potetdyrkning, og i Regelen giver ogsaa ny Jord, der ikke før har baaret nogen Frugt, første Gang et forholdsviis rigt Udbytte. At Jorden maa være vel bearbeidet er en Selvfølge.

Allerede Thaer har bemærket, at enkelte Afarter af Poteten udskyde lange Rodskud, saa at Knollerne blive at søge i en forholdsviis stor Omkreds om hver Plante, medens andre derimod holde Knollerne meget tæt sammen i en Klynge. Denne Omstændighed er af megen Vægt med Hensyn til Valget af Jordbund for de forskjellige Sorter. De førstnævnte passe naturligviis bedst for en løs og de sidste for en mere sammenhængende Jord. Erfaring har ogsaa viist, at de Poteter, som voxe mere samlet i en Klynge, i Regelen behøve en kortere Tid for at komme til Modenhed, end de Sorter, hvor Knollerne udvikle sig mere adspredt.

*) Professor John Lindley angiver, at Sygdommen i Irland, efter 95 forskjellige Forsøg, kun viste sig paa 2 Steder, og i Skotland ikke paa et eneste efter 182 Forsøg.

Literatur og Kunst.

Norske Folkeviser, samlede og udgivne af M. B. Landstad, 1ste Hefte. Chr. Tønsbergs Forlag. Allerede det Tillæg af norske Viser, der findes i det christianiensiske Optryk af Vedels Kjæmpevise-Samling og endnu mere Nyerups og Rahbeks Tilstaaelse om fra Norge at have erholdt betydelige Bidrag, især af Melodier, til deres Samling af „danske Viser fra Middelalderen" (Sognepræst Rønnau i Opdal havde endog samlet og tilstillet dem 30 gamle Melodier) lod formode, at heller ikke vort Land savnede sin Andeel af det Slags Folkedigtninger, som Danmark er saa stolt af. Men Ingen tænkte paa at redde fra Forglemmelsen, hvad der hos os kunde findes, førend den af vor Folkeliteratur saa fortjente Jørgen Moe begyndte derpaa, og udgav en liden „Samling af Sange, Folkeviser og Stev i norske Almuedialekter" (Christiania 1840). Vel var Størsteparten af disse Viser af nyere Oprindelse, men der var dog ogsaa flere af dem, som røbede en betydelig Ælde. J. Moe vedblev siden at optegne de gamle Viser, han kunde overkomme, og Lindemann foretog en Reise til Valders, alene for at optegne Melodier, og vendte tilbage med et rigt Udbytte baade af Viser og Melodier. Imidlertid rygtedes det, at de Folkeviser, man allerede havde optegnede, var saagodtsom Intet i Forhold til hvad en Jomfru i Thelemarken havde samlet og stod i Begreb med at udgive. Ved at høre dette maatte man bringes til at tænke paa, at Danmark ogsaa skylder Damer de fleste existerende Codeces af gamle Visesamlinger og takke det smukke Kjøn for den Omsorg og Forkjærlighed, det altid har viist for Folkeviserne. Men ligesaalidt som de danske Frøkener udgave sine Visesamlinger paa Prent, ligesaalidt gjorde den thelemarkiske Jomfru det. Hun overlod sit Arbeide til en Mand, der selv havde gjort betydelige Samlinger og som forstod at benytte den med Kritik og Skjønsomhed. Denne Mands Arbeide er det, vi her skulle omtale. Det er ikke alene en nøiagtig Textudgave af de forhaandenværende Viser, men udstyret med Anmærkninger, hvori Visernes Sammenhæng med den oldnorske Sagnkreds paavises og Sammenligning gjøres mellem dem og de i Sverige og Danmark forekommende tilsvarende Viser, samt forsynet med Varianter og Forklaringer af da sjedneste Ord i samme — kort sagt, det er en saadan Udgave, som man efter Videnskabernes nærværende Standpunkt kunde og burde vente. Hvad Sproget angaar, har Udgiveren søgt saa meget som muligt at lempe Retskrivningen efter det Oldnorske, og de mange Endekonsonanter, som ikke høres i Udtalen, skrives saaledes ligefuldt. Uagtet dette vistnok er det Rigtige, kan man ikke nægte, at almindelige og bekjendte Ord derved ofte faae et fremmed Udseende. Hvad endelig Indholdet af det udkomne Hefte angaar, har dette et saa ganske eiendommeligt antikt Præg, at man ved Læsningen føler sig ligesom hensat i Sagatiden. Der gaar derigjennem en forunderlig Efterklang af de eddaiske Digte. Heftet begynder med eventyrlige Viser, af hvilke flere med Hensyn til sit fabelagtige Indhold have Lighed med de norske Oldsagn. Derpaa kommer „Draumekvædi," der maa betragtes som en Bearbeidelse af „Solarljod" og hvis Alder ifølge Udgiverens Mening naaer op til Christendommens første Aarhundreder i Norden. Endelig følge Kjæmpeviser, hvori sagnhistoriske Personer og mythiske Begivenheder behandles. — Bogens Udstyr er anstændigt, og Subskriptionsprisen, 6 ß. Arket, vistnok saa billig, som man kan vente paa et Værk, der ikke tør paaregne nogen almindelig Udbredelse.

— **Juletræet for 1852.** Nogle norske Folkesagn i Erindringer fra en Reise til Ægypten af P. Chr. Asbjørnsen. Som man seer af Titelen, bestaar dette Juletræ af to væsentlig forskjellige Dele, nemlig Sagn og Reiseerindringer, af hvilke de sidste optage det største Rum. Sagnene fortælles ombord paa Korvetten Ørnen, just som denne nærmer sig Alexandria. De tre første, „Præstefruen, der entrede til Himmels," „Nissen ombord i gamle Ørnen" og „Studenten og Nissen," ere sandsynligviis virkelige af Folket kjendte Sagn, medens derimod det fjerde og interessanteste, „Nøkken og Egebergkongen," er, som Forfatteren siger i Forordene, „fremstaaet ved Sammensætning af og Tildigtning til nogle ubetydelige Sagnstumper, der ei staae i nogen anden Forbindelse, end at Christianiafjorden og Haaøen er Scenen for dem." De egentlige Reiseerindringer begynde Side 26 med en livfuld og smuk Skildring af Alexandria, dets Mærkværdigheder og Livet og Færdselen der. I denne Skildring fremføres ogsaa flere interessante Personligheder, deriblandt Achmed, der har meget Vidunderligt at fortælle om vor Konge, „Nordens Sultan," til hvem han for nogle Aar siden af Ægyptens Vicekonge blev sendt med nogle Giraffer. Derefter beskrives en Udflugt paa Mahmudiehkanalen og opover Nilen til Kairo, hvor der aflægges et Besøg hos Abbas Pascha. Af alle disse Skildringer faar man et levende Billede af den yppige Vegetation og det eiendommelige Liv, som Ægypten har at opvise. — Bogen, der udgjør 5 Ark og er prydet med 15 Træsnit, samt smukt udstyret, koster 24 ß.

— Af **Henr. Wergelands Skrifter** er nylig udkommet et Dobbeltheste, nemlig 3die Binds 1—2 Hefte, indeholdende Almueskrifter. Af Hefteskriftet „For Almuen" er optaget to og af „Folkebladet" et Stykke. Af Bladet „For Arbeidsklassen" findes her et Udvalg af 32 Artikler. Endelig sluttes Heftet med Wergelands patriotiske Flyveblade for Menigmand Nr. 1—3.

Dansk Literatur. Danmarks Skribenter og Bogtrykkere have iaar været saa virksomme for at skaffe Publikum Julelekture, at vi frygte for at Kritiken gaar fallit dernede; ialfald maa vi heroppe paa Forhaand erklære vor Uformuenhed til at gjennemløbe og bedømme deres hele Juleliteratur. Hvad vi paa vort indskrænkede Rum kunne gjøre, er at opregne de vigtigste udkomne Værker med Tilføielse af Prisen. Vi begynde da med de berømte Forfattere, hvis Værker man i Regelen kjøber for deres gode Navns Skyld, uden at spørge om Værkernes literære Værd eller hvad Kritiken siger. H. C. Andersen, der i den sidste Tid ikke synes at have gjort saa gode Affærer i Casino-Tryllekomedier og andre Bagateller, som for et Aars Tid siden, har udgivet en ny Samling af „Historier," der tildeels før have været trykte. Priis 44 ß. Fra Hauchs Haand har man modtaget Dramaet „Tycho Brahes Ungdom" (41 ß) og andet Oplag af Sørgespillene „Bajazet og Tiberius," der ogsaa føre Titel af „Dramatiske Digtninger, første Bind." Priis 66 ß. Ingemann har forøget sine „Samlede Eventyr og Fortællinger" med 4re Bind, hvilke ogsaa føre særskilt Titel: „Landsbybørnene, Nytids-Roman." Priis 78 ß. Chr. Winter har præsteret et Bind „Ny Digtninger," (Priis 1 Spd. 12 ß), H. P. Holst nogle „Sicilianske Skizzer" (Priis 1 Rdr.) og Palludan-Müller et Digt, „Luftskipperen og Atheisten." Priis 44 ß. Endelig har Biskop Mynster udgivet sine i 1851 og 1852 holdte „Prædikener." — Dette var nu Klassikerne. Af mindre betydelige eller ubekjendte Forfatteres Arbeider ville vi nævne: „Huldrebakken," Sangspil paa rimede Vers af Erik Bøgh, et Arbeide, hvori man finder den samme Kvikhed og Lethed i Sprogets Behandling, men ogsaa den samme Mangel paa dybere Gehalt, som i hans tidligere bekjendte Stykker; „Spøgelseshistorier" mod Spøgelsesfrygt af Cl. Rosenhoff, der siden den danske Censur ophørte, har dalet stærkt i Anseelse og er bleven Børneskribent; „En Skizze af det virkelige Liv" af Forfatterinden til Clara Raphael, der ved sin første Optræden afstedkom saamegen Tummel i den literære danske Leir, (Priis 55 ß.); „Dante," tragisk Drama af Chr. K. F. Molbech, som herved fyldestgjør de Forhaabninger, man tidligere har sat til hans digteriske Talent; „Drømmenes Rige," et Digt af Rudolph de Val, hvoraf vi ingenlunde føle os tiltalt, uagtet Forfatteren har været saa høflig at henlægge Scenen i sin Digtning til vore Fjelde og deri tilveiebringe en norsk Bonde og en norsk Gjente; „Grev Bothwell i Norge, en Romance-Cyclus," der anbefaler sig ved smagfuldere Behandling og ved et især for os interessant Emne (den med Marie Stuart gifte, i 1567 fra Skotland flygtede Grev James Herburn af Bothwells Ophold her i Norge og Giftermaal med Anna Thronds, af Familien Rustung).

Norge.

Christiania. Den nyfødte Prinds Daab foregik den 22de Decbr. i Festivitetssalen i det kongelige Slot. Dronningen bar selv Prindsen til Daaben; forøvrigt var Kongen og Dronningen af Nederlandene samt Prinds Frederik af Nederlandene med Gemalinde indbudne til Faddere. Prindsens Navn er Carl Oscar Wilhelm Frederik og hans Fødselsdag, som vi endnu ikke have angivet, er den 14de December.

— Ved kgl. Res. af 4de Okt. f. A. sees der, af det til tilfældige Udgifter ved Kanalvæsenet m. m. paa Budgettet opførte Beløb at være bevilget 1500 Spd. som Bidrag til Udførelsen af et Forbygningsarbeide mod Glommen mellem Gaardene Nor og Strømnæs i Brandvolds Annex til Grue Præstegjæld.

— Overtoldbetjent i Skien J. H. Scheel er den 17de Dec. f. A. ifølge Ansøgning meddeelt Afskeed i Naade med en aarlig Pension af 480 Spd. — S. D. er den forhenværende Tolder ved Bodø Toldsted, S. F. Holmer, overgaaede Høiesteretsdom, hvorved han er dømt til at have sit Embede forbrudt, formildet derhen, at han bliver at betragte, som om han i Naade var entlediget fra bemeldte Embede.

— Vor Landsmand, Marine-Lieutenant Bodom, der i de sidste 4 Aar har været ansat i den franske Marine og som Deeltager i flere langvarige Expeditioner udmærket sig paa særdeles fordeelagtig Maade, er, ifølge Posttidenden, tilligemed en Svenske Ehrensvärd, bleven udnævnt til Ridder af Æreslegionen.

Laurvik. Kommandør i Søetaten, Ferry, der udmærkede sig i Krigen 1807—8, afgik ved Døden den 13de December 1852 i sit 73de Aar.

Stavanger. Ved Selskabet til moralsk forvildede Menneskers Redning ere 18 Drenge og 15 Piger i det forløbne Aar udsatte og forsørgede. 27 Personer ere for Tiden Gjenstand for Selskabets Omsorg.

Bergen. Til Medlemmer af Børs- og Handelskommitteen ere Konsul M. Krohn og Kjøbmændene Chr. J. Mohn og N. Nicolaysen beskikkede.

— Et nyt originalt Stykke, med Titel „Et Vidne", er nylig gaaet over Scenen og bleven optaget med almindeligt Bifald. Man anseer det for det bedste af de originale Stykker, der hidtil ere givne paa det bergenske Theater.

Ved Birids Glasværk har der i nogen Tid opholdt sig 2 Elsdyr, af hvilke det ene nylig er bleven skudt, trods Jagtlovens Fredning.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Vore Dagblade indeholde en af Biskop Juell udstædt Opfordring til at tegne Bidrag til Understøttelse for Enkerne efter de tvende Mænd, som ved Rædselsscenen i Kautokeino have mistet Livet. Her i Byen kan man tegne sig i Cappelens og Dybwads Boglader.

— I Mgbl. for 27de Dec. f. A. læses en Artikel, hvori Fattigloven betragtes med Hensyn til sin Indflydelse paa Kommunalfrihedens Udvikling. — S. Bl. for 28de Dec. indeholder en udførlig Artikel om Ugræssenes Indflydelse paa Kornplanterne af N. Moe.

Sverige. Friherre Manderstrøm har erholdt afdøde J. D. Valerius's Plads i „Svenska Akademien;" Provst N. Lovén er for sin Oversættelse af Lusiaden tilkjendt den af Carl Johan stiftede Priisbelønning, og Komponisten A. F. Lindblad Akademiets store Guldmedaille.

— Den 22de Dec. f. A. paabegyndtes Arbeidet paa Jernbanen mellem Ørebro og Hult.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Det vækker megen Opsigt, at A. le Masson i et Skrift om „Frankrigs Grændser" søger at vise, at disse maa være Rhin, Schelde og Alperne, og at Savoyen, Piemont og Belgien skal indlemmes i Frankrig. Han viser ogsaa, at Grunden til at ingen af de forskjellige Regjeringsformer i den sidste Tid har kunnet holde sig i Frankrig, alene er den, at man ikke har villet vide af Krig, og at Ludvig Napoleon ogsaa vil falde, hvis han ikke erobrer Frankrigs naturlige Grændser.

— Finantskassens Underballance, der i Budgettet for 1852 var anslaaet til 54 Mill. Fr., sees nu, trods mange uventede Forøgelser i Indtægterne, at beløbe sig til 66 Mill.

England. Ministeriet Derby er aftraadt som en Følge af et Nederlag det har lidt i Underhuset den 16de Decbr. ved Afstemningen over Budgettet, idet en af Skatkammerkansleren foreslaaet Udvidelse og Forhøielse af Huusskatten forkastedes med 305 mod 286 Stemmer. Grev Derby anbefalede Dronningen Markien af Landsdowne til sin Efterfølger, men hun har kaldet Greven af Aberdeen til at danne et nyt Ministerium. Dette bestaar, ifølge en Tel.Dep., af følgende Medlemmer: Lord Aberdeen Premierminister, Lord Palmerston Statssekretær for det Indre, Lord John Russel Statssekretær for de udenlandske Anliggender, S. Herbert Krigssekretær, Sir James Graham første Admiralitetslord, Gladstone Skatkammerkansler. — D'Israelis Forslag gik især ud paa, at Huusskatten skulde udstrækkes ogsaa til Huse med 10 £ aarlig Leie istedetfor med 20 £. Herpaa var hele Budgettet for en væsentlig Deel beregnet og maatte ved Forslagets Forkastelse falde heelt og holdent. D'Israeli forsvarede sit Produkt med megen Dygtighed, men han stod alene — omgivet af Nuller, som et fransk Blad siger — og havde en Koalition af de forskjellige Partier ligeover for sig. Da han, efter fire Dages Debatter, kunde forudsee Forslagets og Ministeriets Skjæbne, opbød han alle de Midler, som staar Talentet til Raadighed, for i Undergangen at hævne sig paa Modpartiet. I en Tale, han holdt om Natten, strax før Afstemningen, og som i sit Slags var mesterlig udslyngede han, under sine Tilhængeres Bravoraab, de drøieste Sarkasmer, som paa lang Tid have været hørte i Parlamentet.

Spanien. Ministeriet Bravo Murillo har taget Afsked, saasom ingen General vilde overtage den af Krigsministeren Urbina nedlagte Portefeuille. Et nyt Kabinet er dannet af følgende Medlemmer: General Roncali Konseilpræsident, General Lara Krigsminister, General Mirassol Marineminister, Vahey Justitsminister, Aristizabal Finantsminister og Llorente Indenrigsminister.

Blandinger.

Ildfast Muurkalk. Hertil meddeler en russisk Journal følgende Anviisning: Fiinsigtet Træaske blandes med et ligesaa stort Kvantum fiinstødt Leer, hvorpaa, efterat noget Salt er tilsat, det Hele med Vand sammenrøres til en tyk Grød. Med denne tilklines Fugerne mellem Teglstenene eller Sprækkerne i Ildstederne. Hvis denne Blanding anvendes istedetfor almindelig Leerkalk ved Opførelse af Ildsteder, bliver det næsten umuligt ved Ild at ødelægge Muren.

At beskytte Vægge mod Utøi. I Moniteur industriel opgives Kolokvint som et virksomt Beskyttelsesmiddel imod alle Slags Væggedyr, naar det blandes i det Klister, hvormed Tapeterne fæstes til Væggen. Et Lod Kolokvintpulver til hvert Skaalpund Klister skal være tilstrækkeligt til dette Øiemed. Pulverets Bitterhed og eiendommelige Lugt skal holde baade Insekter og Rotter borte.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Kasserer-, Bogholder- og Sekretærposten ved Understøttelsesfondet for de i Krigen Blesseredes og Faldnes Efterladte med 200 Spd. i aarlig Løn. Kaution stilles for 1500 Spd.

☞ **Illustreret Nyhedsblad begynder med nærværende Nummer andet Bind eller Aargang, og vil fremdeles udkomme hver Løverdags Aften med et Nummer paa 12 store Spalter, saaledes at Bindet eller Aargangen kommer til at bestaa af 52 Nr., prydede med henimod 300 forskjellige Slags Afbildninger, udførte i Træsnit enten her eller i Udlandet. Ved Aarets Udgang leveres Subskribenterne et smukt Titelblad og Register til hele Bindet. Med Udgivelsen er fremdeles forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Skulde Subskribenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordeelte i flere Gevinster, hvoraf den største 100 Spd. kontant. Trækningen foregaar henimod Aarets Slutning offentlig og under Øvrighedens Kontrol. Hvad Bladets Indhold angaar, vil der som hidtil leveres forskjellige Slags Opsatser af navngivne og bekjendte Forfattere, og især vil man henvende sin Opmærksomhed paa Gjenstande, som have Nyhedens Interesse, saavel norske som udenlandske. Subskriptionsprisen er 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Subskription modtages i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier, samt i Christiania i Bladets Expedition hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 2. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 8de Januar 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Carl Valentin Falsen*)

er født i Oslo den 27de Mai 1787. Hans Fader var den som dramatisk Forfatter og patriotisk Borger bekjendte Envold Falsen († 1808), Etatsraad og Justitiarius i Christianias Stiftsoverret samt Medlem af den kongelige norske Regjeringskommission; Moderen var Anna Henrikke Petronelle Mathiesen († 1825), en Datter af Kanceliraad Jørgen Mathiesen her i Byen. Kun 16 Aar gammel dimitteredes Carl V. Falsen fra det Schouboske Institut til Kjøbenhavns Universitet (1803) og tog tre Aar derefter (1806) latinsk juridisk Examen med Charakteren Haud illaud., men erholdt Laudabilis for den praktiske Prøve, hvilken han siden underkastede sig. I 1808 blev han ansat som Kopist ved Regjeringskommissionen. Samme Aar blev han konstitueret Justitssekretær ved den for Norge anordnede Overkriminalret i Christiania og strax derpaa Regimentskvarteermester og Auditør ved andet agershusiske Infanteri-Regiment, i hvilket Embede han forblev til i Aaret 1814, da han befordredes til By- og Raadstueskriver samt Notarius publicus i Throndhjem; 1822 blev han tillige Byfoged sammesteds. I Aaret 1826 blev han Sorenskriver paa Eker, Modum og Sigdal, i 1839 Amtmand i Bratsbergs Amt og i 1846 Stiftamtmand i Christianssand, fra hvilket Embede han paa Grund af sin svage Helbred efter 6 Aars Forløb nødtes til at søge Afsked. Denne erholdt han den 13de Januar 1852 i de hæderligste Udtryk. Paa Regjeringens Anmodning om at han vilde bestyre Stiftamtmandsembedet, indtil han kunde blive afløst af en Eftermand, vedblev han dog i sin Embedsvirksomhed lige indtil Udgangen af Marts Maaned 1852. Men da aftog hans Kræfter saaledes, at han saa sig nødt til at nedlægge Embedet og den 14de April gik han ind til den sidste Hvile, agtet og æret af Alle, der kjendte ham. C. Falsen var en baade som Embedsmand og offentlig Mand lige hæderlig Charakteer. Han arbeidede med saa utrættelig Flid for at fyldestgjøre de strenge Fordringer han selv satte sig i begge Henseender, at maaskee hans Endeligt ikke saa lidet fremskyndedes derved, og man kan vistnok med Rette anvende paa ham Digterens Ord om hans Fader: „Hans Sjæl brændte ved Dag og Nat for Fædrenelandets Vel.“ Hvor forskjelligt man end, paa Grund af Partiernes Stilling hertillands, har dømt om hans politiske Virksomhed, have dog Alle været enige i at han var en Mand med redelig Villie, streng Pligtfølelse og ualmindelig Arbeidsdygtighed. Vort Storthings Historie, hvormed hans offentlige Færd næsten er jævngammel, vidner ogsaa tilstrækkelig derom. Tidlig kom Falsen ind i det politiske Liv. Han havde ikke før fyldt sit 30te Aar, førend han anvistes Plads i Nationalforsamlingen, og denne Plads beklædte han gjentagende Gange lige hæderligen. Allerede paa 2det og 3die ordentlige Storthing, hvortil han sendtes som Repræsentant for Throndhjem, lagde han sin Duelighed og Arbeidsomhed tydelig for Dagen, og optraadte med Iver, ihvorvel med megen Fordringsfrihed og Beskedenhed, i Debatterne; da han var bleven forflyttet til Budskeruds Amt, repræsenterede han dette paa 6te, 7de, 8de og 9de ordentlige Storthing, altid med stigende Dygtighed. Fra Bratsbergs Amt sendtes han paa 10de og 11te og fra Christianssand paa det 12te Storthing. At han paa disse Thing kaaredes til Præsident, snart i Lagthinget eller Odelsthinget, snart i Storthinget, vidner noksom om hans Medrepræsentanters Tillid til ham og deres Anerkjendelse af hans administrative Talent og Forretningsdygtighed. — At gjennemgaa de forskjellige Storthings Forhandlinger for deraf at vise, hvilke Fortjenester Falsen har indlagt sig som Repræsentant, vilde overskride Maalet for nærværende Nekrolog; heller ikke kunne vi her nærmere indlade os paa at afgjøre, til hvilket Parti Falsen ifølge sine politiske Anskuelser maatte henregnes. Det maa her være nok at sige, at man har henregnet ham til Regjeringspartiet, men at selv de ivrigste Demokrater i ham have fundet en Forsvarer af deres Sag, saasnart han ansaa denne for god og retfærdig; thi, som en hæderlig Politiker bør gjøre, satte han alle Partihensyn tilside for Sagens Skyld, og først derved blev det ham muligt at gavne sit Land saameget som han har gjort.

Allerede i 1822 modtog Falsen et Beviis paa sin Konges Tilfredshed med hans Embedsførelse, idet han udnævntes til Ridder af Nordstjerneordenen, og i 1847 fornyede vor nuværende Konge dette, idet han gjorde ham til Ridder af den nyindstiftede St. Olafs Orden.

Af Falsens private Livsforholde kan her kun anføres, at han var to Gange gift, første Gang (1810) med Anna Brun Kaasbøll, der var en Datter af Kjøbmand Jens Kaasbøll i Christianssund og skjænkede ham 7 Børn, hvoraf kun 3 leve; og anden Gang (1823) med Lovise Caroline Kaltenborn, Datter af Generalmajor Kaltenborn.

*) Trods al anvendt Umage var det os umuligt strax efter Falsens Død at erholde noget Portræt af ham; først nu, efterat hans Enke er flyttet hid til Byen, have vi erholdt til Afbenyttelse et saadant — det eneste, der skal existere af den Afdøde, og som vi ile med at levere vore Læsere.

Carl Valentin Falsen.

Om Poteten.

(Af Fr. Chr. Schübeler).

II.

Af Poteten dyrkes der for Tiden henved 200 saa kaldte Afarter; idetmindste angives der et saa betydeligt Antal forskjellige Navne paa Poteter, uden at det just derved er beviist, at disse i ydre eller indre Egenskaber virkelig ere forskjellige. Under enhver Omstændighed gives der en Mængde forskjellige Former, der ere opstaaede ved Dyrkning, især af Frø, under forskjelligt virkende ydre Forholde; og vist er det, at der neppe findes nogen Næringsplante, der kan opvise saa mange forskjellige Former som Poteten (især naar man tager Hensyn til den forholdsviis korte Tid, hvori denne har været dyrket i Europa), hvad enten Grunden hertil maatte være at søge i Egenskaber, der ere eiendommelige for denne, eller det maaskee skulde forholde sig saaledes som den bekjendte Naturkyndige Martius paastaar, at en Plante udarter under Dyrkningen i samme Forhold som den fjernes fra sit oprindelige Hjem *).

Under nærværende Forholde er det især af Vigtighed, at man er omhyggelig med Valget af de Sorter, der skulle dyrkes, da det under enhver Omstændighed ikke lader sig benægte, at nogle Sorter i flere Henseender ubetinget ere at foretrække for andre, og at enkelte Sorter have Egenskaber, der igjen passe bedre under visse ydre Forholde end andre. Man antager saaledes i Almindelighed, at de gule og hvide Poteter taale mindre Fugtighed end de røde og blaa. Bladenes Form er ogsaa meget forskjellig, og man har troet at bemærke, at jo bredere og rundere Bladene ere, desto mere melholdige (stivelseholdige) ere ogsaa Poteterne og omvendt. Meget store Poteter ere i Regelen ikke at anbefale, da de gjerne indeholde en forholdsviis altfor stor Mængde Vand og forlidet Stivelse. Disse to Legemer staae nemlig hos Poteten altid i et vist Forhold til hverandre.

De almindeligste ydre Kjendetegn paa en god Potet ere, at den er fuldkommen moden, (men heller ikke overmoden, da Dinene i saa Fald allerede om Høsten begynde at komme for langt frem), at den er haard at føle paa, har en nogenlunde regelmæssig Form og en jevn Overflade, hvori Dinene, der heller bør være faa end mange, ikke ligge for dybt indsænkede, og som er fri for Knuder eller Udvæxter, samt har en jevn og nogenlunde glat og ensartet Hud. En Potets Godhed kan ogsaa undersøges paa en simpel og sikker Maade, ved at den koges og hensættes tør paa et kjøligt Sted indtil næsteDag: Flekker, en ubehagelig Smag eller andre mindre gode Egenskaber ville da fremtræde langt tydeligere, end naar den undersøges eller spises varm.

Man har paa forskjellige Steder forsøgt at indføre Poteter (som i de herom udgivne Beretninger undertiden kaldes „vilde“**) Poteter) til Udsæd fra Chile, der almindeligt antages at være Potetens oprindelige Hjemsted, i Haab om at man paa denne Maade skulde undgaae Sygdommen. Efter de herom bekjendtgjorte Resultater synes dog Udfaldet ikke at have svaret til Forventningen, hvilket heller ikke er usandsynligt, naar man veed, at Sygdommen ogsaa findes i Potetens oprindelige Hjem. Efter Boussingault har man endog i Ny-Gra-

*) Om denne Regel end kan gjælde for enkelte Væxter, gives der paa den anden Side ogsaa nogle, paa hvilke den ikke synes at passe, f. Ex. Jordæblet (Helianthus tuberosus), der fra Brasilien er indført til Europa omtrent 20—30 Aar efter Poteten. Uagtet denne Væxt altsaa har været dyrket i Europa omtrent ligesaa længe som Poteten, kjender man dog endnu kun en eneste Afart af Jordæblet, nemlig det gule Jordæble. Maaske kan Grunden hertil ogsaa være at søge deri, at Jordæblet, saavidt vides, i Europa aldrig forplantes af Frø.

**) Uagtet flere Naturkyndige paastaae, at de have fundet den nu dyrkede Potet i vild Tilstand i Chile, er dog endnu Intet denne Sag angaaende med Bestemthed godtgjort. De Planter, der af flere Reisende ere medbragte til Europa, have nemlig ved en nøiagtig Undersøgelse altid viist sig at være andre Arter, forskjellige fra den dyrkede Potet ved saadanne Kjendemærker, der aldrig ved Dyrkningen kunne forandres. (Man kjender nu af denne Slægt (Solanum) omtrent 900 Arter, hvoraf 19 knollebærende; men blandt disse har kun een, nemlig den almindeligt dyrkede Potet (Solanum tuberosum), viist sig at være nogen Dyrkning værd). Vist synes det imidlertid, at Dyrkningen af Poteten er udgaaet fra Chile til Peru, Quito og Ny-Granada. Dette er ogsaa, som Humboldt bemærker, netop den Vei, som Incaerne have taget paa deres Erobringstog. En udførlig kritisk Behandling af dette Emne vilde her ikke være paa sit rette Sted.

nada havt Potetsygdommen saa længe, at Indianerne ikke engang kunne angive den Tid da den begyndte.*)

Da Erfaring har viist, at Potetsygdommen i Regelen først indfinder sig i Slutningen af Juli eller Begyndelsen af August, kan det ikke noksom anbefales Enhver, som hertil har Anledning, at søge at anskaffe sig til Udsæd saa tidligt modnende Poteter som muligt. Naar disse kunne være modne før eller strax efterat Sygdommen har begyndt at vise sig, kunne de, uden at have lidt nogen Skade, optages, og den Frygt man maaske kunde nære for, at tidlige Poteter ikke ville holde sig saa godt Vinteren over som sildige, synes, efter de forhaandenværende Erfaringer herom, at være ugrundet, især naar de, hvilket forresten under enhver Omstændighed bør iagttages, opbevares paa et tilstrækkeligt kjøligt og luftigt Sted. For dem, der boe i Nærheden af Byerne, er Fordelen ved at skaffe saa tidlige Poteter som muligt saa iøinefaldende, at det ikke synes nødvendigt at yttre et Ord om den Side af Sagen. Blandt de fortrinligste af tidlige Poteter kan her nævnes følgende, der maae anføres med de udenlandske Navne under hvilke de gaae i Handelen:

1. Farinose. Den er meget tidlig, foldig og velsmagende, indeholder en usædvanlig Mængde Stivelse (21 Procent) og holder sig, maaske især af denne sidste Grund, meget godt om Vinteren.
2. Pomme de terre de quarante jours eller Französische 6 Wochen-Kartoffel. Den er foldig og velsmagende, og om den end ikke kan blive moden paa 40 Dage, som det franske, eller paa 6 Uger som det tyske Navn angiver, maa den dog henregnes til de meget tidlige Sorter. Den trives bedst, naar den staar lidt i Skygge, rimeligviis af den Grund, at Bladene, der ere smaa og fine, ikke selv i tilstrækkelig Grad kunne beskygge Jorden.
3. Gelbe Eierkartoffel. Disse Poteter, der ere noget under Middelsstørrelse og regelmæssigt formede, ere meget faste, udvendigt lysgule og have en fiin og glat Hud. De ere temmelig tidlige, meget velsmagende og holde sig godt i en almindelig Kjelder indtil Midten af Juli. Om de end ikke kunne kaldes meget foldige, give de dog et ret godt Udbytte.
4. Ashleaved Kidney Potato. Den er meget tidlig; Knollerne ere langagtige, hvide og melede af Smag.
5. Taylor's forty-fold Potato. Omendskjønt denne, hvad tidlig Modning angaar, maa henregnes til de middelmaadige (det vil sige hverken tidlig eller sildig), maa den dog anbefales som en meget melholdig og velsmagende Potet, der holder sig godt om Vinteren. Den er ogsaa ret foldig.

Det er mig ikke bekjendt om den første af de her nævnte Sorter for Tiden er at erholde som almindelig Handelsvare. Den har i en Række af Aar været dyrket ved det preussiske Landbrugs-Akademi i Regenwalde, og der er neppe nogen Tvivl om, at man vil kunne erholde mindre Portioner til Udsæd, ved at henvende sig til Akademiets Bestyrer, der er en meget forekommende Mand, under følgende Adresse: „Dr. C. Sprengel, Königl. Preußischer Oekonomie-Rath, Ritter und Director der Landbau-Akademie in Regenwalde, Hinterpommern.“ De fire sidstnævnte Sorter gaae i Handelen i Hamburg, og de to sidste kunne tillige erholdes fra Skotland.

De forskjellige Maader hvorpaa Poteten kan forplantes ere: 1) Ved hele Knoller. 2) Ved delte Knoller. 3) Ved udskaarne Dine. 4) Ved tykke Skrællinger, der afskjæres især paa de Steder, hvor de fleste Dine sidde. 5) Ved Spirer, der udvikles af Poteten, efterat den er blevet lagt i Jord, og som løsnes forsigtigt naar de ere 4—5 Tommer lange, og udplantes hver for sig. 6) Ved Stiklinger eller afskaarne Grene. 7) Ved Aflæggere eller Grene, der uden at adskilles fra Moderplanten, nedbøies, fastholdes med smaa Hager og bedækkes med Jord saaledes, at kun Toppene staae op af Jorden. 8) Ved Frø.

Førend enhver af de her nævnte Forplantningsmaaders Værd nærmere berøres, er det nødvendigt med et Par Ord at omtale, hvilken Betydning Moderknollen sandsynligviis har for den vordende Potetplante. Naar man tænker sig tilbage til den oprindelige vilde Tilstand, hvori Poteten saavelsom enhver anden Plante er overladt til sig selv, synes Poteten, med Hensyn til Artens Vedligeholdelse, ikke at være bestemt til noget Andet, end at være et Opbevaringssted for Dinene,**) hvorfra disse tillige, naar de begynde at udvikle sig, kunne hente den første Næring saa længe indtil de unge Planter ved Hjælp af Rodtrevlerne, (der udvikle sig temmelig hurtigt) paa anden Maade kunde finde Næring af Luften og Jorden; og de nærende Bestanddele, som enda maatte findes i Moderknollen, synes de spirende Planter ikke nødvendigviis at behøve, men vel fremdeles at kunne optage. Blandt de herom fremsatte Formeninger synes nærværende at være den, der har den største Sandsynlighed for sig, og dersom denne maatte befindes at være rigtig, vil man heraf kunne udlede Regler for en Dyrkningsmaade af Poteten, der maaske er mere overensstemmende med dennes Natur, end den, der hidindtil almindeligt er bleven befulgt.

Hvilken af de nedenfor nævnte Dyrkningsmaader man end maatte betjene sig af, maa naturligviis de forhen omtalte Kjendemærker paa en god Potet samt Jordbundens Beskaffenhed altid haves for Die. At man helst bør dyrke saa tidligt modnende Sorter som muligt, er ogsaa paa sit Sted udhævet, og det maa her tilføies, at man, saavidt det lader sig gjøre, hvert andet eller tredie Aar helst bør vexle med Udsæden, der ikke maa være dyrket i stærkt gjødslet Jord. At man ogsaa maa vexle med Jordbunden saaledes, at man ikke to eller flere Aar efter hverandre dyrker Poteter paa den samme Ager, er en Selvfølge.

Det ligger i Sagens Natur, at man, ved et saa omtvistet Emne som Behandlingen af Poteten, maa støde paa Resultater, der i den Grad ere forskjellige, at En paa det bedste anbefaler hvad en Anden udtrykkelig fraraader, og Begge støtte sig dog, som de angive, paa egen Erfaring. Medens Nogle saaledes til Udsæd anbefale netop de største Poteter, fordi de paastaae, at disse ere de bedst udviklede, gaae Andre til den modsatte Yderlighed og anbefale paa det varmeste saadanne Poteter, der ere for smaa til med Fordel at kunne bruges i Husholdningen; ja man har endog opgjort Beregninger over de betydelige Pengesummer, der paa denne Maade vilde spares for det hele Land. Erfaring har viist, at de største Exemplarer af Rodvæxter, Kaal og lignende Planter ingenlunde ere de bedst udviklede og af denne Grund heller ikke give det bedste Frø, men at dette sikkrest erholdes af Planter, der ere af middelmaadig Størrelse, ere vel dannede og have alle Artens eiendommelige Egenskaber. Det er ovenfor omtalt, at meget store Poteter i Regelen ikke ere at anbefale, da de gjerne indeholde en forholdsviis altfor stor Mængde Vand og forlidet Stivelse; og af begge disse Grunde ere de ogsaa mindre vel skikkede til Udsæd. At en meget liden Potet kan være fuldmoden, og at den tillige kan indeholde vel udviklede og kraftige Dine, lader sig naturligviis ikke benægte; men rigtigst bliver det vel at henføre dette til Undtagelserne og ikke at opstille det som en almengjældende Regel. De meest erfarne Landmænds Raad gaae derfor ogsaa ud paa, til Udsæd at vælge Poteter, der foruden at være i Besiddelse af de tidligere nævnte Egenskaber, ere af middelmaadig Størrelse, da disse, i Gjennemsnit beregnet, ere de bedst udviklede og altsaa ogsaa have de sundeste og kraftigste Dine.

I den seneste Tid har man anbefalet at udbrede Poteterne i et tyndt Lag paa et tørt nogenlunde varmt og luftigt Sted, nogen Tid førend de anvendes til Udsæd, og Følgen heraf er, at de tabe en større eller mindre Mængde Vand og visne. Det er bekjendt, at Poteten om Vaaren indeholder en større Mængde Vand og mindre Stivelse end om Høsten, (og efter Boussingault taber den ogsaa under Opbevaringen en ikke ubetydelig Deel af de kvælestofholdige, altsaa mest nærende, Substantser), uden at man paa en tilfredsstillende Maade kan forklare sig Grunden hertil; og det synes heller ikke usandsynligt, at denne, om man saa kan udtrykke sig, uheldige Forandring, der er foregaaet i Knollens indre Sammensætning, ogsaa kan yttre nogen Indflydelse paa den spirende Plante. Erfaring har viist, at Poteter, der paa denne Maade ere bragte i en visnende Tilstand, spire hurtigere end under sædvanlige Forholde, og det paastaaes ogsaa, at de blive tidligere modne. Noget Lignende gjenfinder man ogsaa under andre Væxtforholde. Det er saaledes bekjendt, at en til en vis Grad visnet Løg, der lægges i Jorden, voxer overordentlig hurtigt, og at en noget vissen Podekvist baade sikkrere og hurtigere voxer sammen med den Understamme, hvortil den er befæstet, end en fuldkommen frisk. Under enhver Omstændighed synes Forslaget at være af en saadan Beskaffenhed, at det fortjener at forsøges.

At man til Udsæd benytter Poteter, der allerede ere angrebne af Sygdommen, paa den Maade, at de syge Stykker bortskjæres og de tilsyneladende ubeskadigede lægges i Jorden, er en Fremgangsmaade, der, hvis den overhovedet kan billiges, alene synes at kunne forsvares ved den høieste Grad af Nød. Vel er det sandt, at man ikke kjender Potetsygdommens Natur og Væsen, og at det saaledes heller ikke ligger udenfor Mulighedens Grændser, at f. Ex. den ene Halvdeel af en Potet kan være syg og den anden Halvdeel lige sund; men denne Mulighed synes dog at ligge saa fjern, at som sagt kun den høieste Nød kan retfærdiggjøre et saadant Foretagende.

*) Det er bekjendt, at man, siden Potetsygdommen begyndte at vise sig, har foreslaaet forskjellige andre, deels tidligere bekjendte, deels i den nyeste Tid opdagede knollebærende Væxter, som Erstatningsmiddel for Poteten. Størstedelen af disse er dog efter nogen Tids Forløb igjen gaaet i Forglemmelse, hvilket synes at være et Beviis paa, at de af en eller anden Grund ikke have egnet sig til Dyrkning. Den af disse Knollevæxter, hvormed de fleste Forsøg synes at være anstillede, er „Ulluco“ (Ullucus tuberosus); men den har endnu ikke paa langt nær givet noget tilfredsstillende Resultat. Sidst forløbne Sommer (1852) ere Knollerne af denne Plante (i Tübingen) ogsaa blevne angrebne af en Sygdom, der i Et og Alt ligner Potetsygdommen. En lignende Sygdom har allerede for flere Aar siden viist sig paa Bataten (Convolvulus Batatas, Englændernes Sweet Potato), en Knollevæxt, der dyrkes i de Lande, hvor Klimatet er for varmt for Poteten.

**) Det maa herved ikke forglemmes, at Poteten ikke er en Rod og heller ikke en Knol, i den Betydning som f. Ex. Knollen af en Georgine, men en egen Udvikling af den underjordiske Deel af Stilken (Stammen).

Abdul Medschid.

(Af P. A. Munch.)

Den tyrkiske Sultan Abdul Medschid, hvis Portræt senere skal meddeles, er en af de lykkelige Monarcher, der af deres Samtid stedse nævnes med Ros og Beundring. Denne Ros og Beundring kan være, og er maaskee i nærværende Tilfælde vel fortjent, men i Grunden maa man dog tilstaa, at man kjender saare lidet til Abdul Medschids Personlighed, og at han egentlig er en af de mystiske Taagefigurer, hvilke Phantasien efter frit Behag kan smykke med alle mulige udmærkede Egenskaber, om end de selv i Grunden ei besidde en eneste af dem. Hvad der maaskee især har bidraget til at omgive Abdul Medschids Navn med en Glorie, er Lamartines glimrende Skildring af ham. Men vi maae erindre, at Lamartine selv er en Enthusiast, at han var knyttet til Abdul Medschid ved Taknemmelighedens og end mere ved den smigrede Forfængeligheds Baand; og endelig, at han er en sværmende Beundrer af alt Orientalsk. Vi ville hermed ikke yttre nogen bestemt Tvivl om, at Abdul Medschid jo virkelig er den smukke og elskværdige unge Mand, Lamartine beskriver ham at være. Vi ville ingenlunde benegte, at han allerede ved at tillade Fortsættelsen af sin Faders Bestræbelser for at civilisere sit Folk har lagt og fremdeles lægger en vis Fordomsfrihed, maaskee og en fædrelandssindet Iver for Dagen; og vi ville gjerne erkjende, at Tyrkiet under hans Regjering er paa Veje til at blomstre op igjen, eller dog at hæve sig noget af den Dvale og hensygnende Tilstand, hvori det saa længe har befundet sig. Men vi vide endnu ikke, hvor stor Deel han selv har i alt dette; om han virkelig selv træder i Spidsen for Fremskridts-Bevægelsen, og omfatter den med Varme, eller om han alene betragter den med Flegma, eller, om det kommer højt, med et mat Velbehag.

Forat kunne bedømme disse Fremskridts-Bevægelser eller Reform-Forsøg fra det rette Standpunkt, maa man dog altid have for Dje, at Tyrkiets Stats-Religion og Fyrstehusets Familie-Troesbekjendelse er Mohammedanismen, mod hvis vigtigste Bud mange af hine Reformer staae i den bestemteste Opposition. Dette kan umuligt andet end bringe Reformatoren i en falsk Stilling, ej alene til sit Folk, men endog til sin egen Samvittighed. Reformerne kunne være velmeente og i sig selv velgjørende nok, men de maae dog forarge alle troe Tilhængere af Religionen. Da Islam i og for sig er en forældet, og kun for en Nation paa et temmelig lavt Kulturtrin passende Religion, maa enhver Erkjendelse af de nyere, fra Europas christelige Folkeslag laante Indretningers Fortrin for de ældre, paa Islam grundede, vække Mistillid til, eller endog Foragt for Islam selv, og her kunne saaledes alene to Alternativer tænkes: enten modsætter man sig med fanatisk Religionsiver enhver Forbedring, eller man antager Forbedringerne, og føres derved paa den lige Vej til Religionsforagt og Fritænkeri. Thi her er, vel at mærke, ikke Tanke eller Tale om at sætte Christendommen i Stedet for Islam. Islam skal fremdeles bestaa som nominel Statsreligion, medens dens Bekjendere i Riget deels ere uvidende Fanatikere, hvis Fanatisme og Trods mod al Civilisation naturligviis ved Reformforsøgene stige til en højere Grad end forhen, deels ere frivole, principløse Fritænkere. Overvejende dette, maa man indrømme at Reformbestræbelserne dog ei kunne have de gode Følger for Riget, som man almindeligviis forestiller sig. Folket maa aabenbart derved blive enten fanatiseret eller demoraliseret. Den hele Stræben vil blive uvirksom og betydningsløs, hvis den ei krones ved Christendommens Indførelse. Men et saadant Skridt er neppe tænkeligt. I alle Fald vilde det tyrkiske Folk derved næsten ophøre at blive tyrkisk. Rigets hele Tradition og Charakter, Folkets hele indre Liv vilde blive tilintetgjort eller omskabt. Det østerlandske Væsen vilde gaa til Grunde, og Folket vilde med Christendommen ogsaa antage en occidentalsk Charakter. Det vilde maaskee endog komme til at skifte Sprog, og smelte sammen enten med den græske eller med den slaviske Nationalitet. Nu ville vi slet ikke paastaae, at dette ej i Virkeligheden vilde blive en Fordeel for det tyrkiske Folk, men det vilde dog medføre Opløsningen af det tyrkiske Rige, og derfor under alle Omstændigheder betragtes som en af disse virkelige eller indbildte nationale Kalamiteter, hvorom endog den blotte Tanke, selv om Udsigten til en bedre Tingenes Orden ligger bagenfor, er Patrioten utaalelig.

Hvis nu, som det berettes, Abdul-Medschid virkelig er en forstandig og oplyst ung Mand, der i det Hele taget staar langt forud for sit Folk, er det neppe muligt andet, end at Betragtninger som de her antydede have paatrængt sig hans Sind, og tildeels tynger paa det. Han maa føle, at idet han søger at udbrede blandt sit Folk Civilisationens Velgjerninger, saaer han ogsaa Uenighedens Frø, undergraver den gamle Troes Grundvold og forbereder Rigets Opløsning. Denne Tanke er for et dybere og mere følende Gemyt betyngende og fordærvelig. Hvis det er sandt hvad Lamartine siger i sin Skildring af Abdul-Medschid, at hans Blik vidner om at ligesom en Vegt hvilede paa hans Sind, og at en dyb Melancholi giver sig tilkjende i hans Ansigts Udtryk, saa har man vistnok Nøglen dertil i den falske Stilling til sit Folk og sin Religion, hvori hans Reformbestræbelser maa sætte ham, i disse mørke Betragtninger, som deraf maa opstaae. Og det mest betyngende er, at han dog heller ikke længer kan gaa tilbage. Har han først smagt af Kundskabens Træ og faaet Djnene opladte, kan han ikke længer sætte sig selv tilbage paa Barbariets og Fanatismens Standpunkt. Han kan ikke tilræsonnere sig en Tro, som er umulig, uden for Barbaren eller Ignoranten. Han maa med aabne Djne skride frem paa den engang begyndte Bane, uagtet den for det første ej blot leder til Civilisation, men og til Demoralisation og endelig til Denationalisation. Hvor let kunne vi ej under disse Forhold begribe den Vaklen, og Ubestemthed, der viser sig i det tyrkiske Hofs hele Virksomhed og Politik!

Begyndelsen til Reformerne i Tyrkiet skete vistnok kun for at sætte dets Forsvarsvæsen paa samme Fod som det øvrige Europas. Men Armeen kunde ikke komme paa denne Fod uden at oplæres og tildeels at civiliseres, og Armeens Civilisation maatte seent eller tidligt drage den hele Administrations Civilisation efter sig; denne maatte igjen stræbe efter at bearbeide Folket til en bekvem Materie. Besynderligt nok: der var en Tid, da Tyrkiet i militær Henseende var ligesaa meget forud for Occidenten, som Occidenten nu er forud for Tyrkiet. Da endnu i det vestlige Europa den hele Krigførsel var grundet paa middelalderlige, feudale Institutioner; da Armeernes Hovedstyrke bestod af sværtrustede, tungvindte Ryttere, medens det saakaldte Fodfolk kun var en uordentlig Skare af halvnøgen, sletbevæbnet Pøbel, en Sammensætning, der gjorde Taktik næsten umulig, og hvorved alene den personlige Kraft giorde Udslaget, ikke strategiske Kombinationer; — paa den samme Tid organiserede de tyrkiske Sultaner, uagtet de hørte hjemme i de vestasiatiske Stepper, Rytterlivets Fædreland, et fuldstændigt, og for de Tider saare vel indrettet og disciplineret Fodfolk, de bekjendte, og i sin Tid frygtede Janitscharer. Og hertil maatte endog paa en vis Maade de christne Nationer selv bidrage. Til Janitschar-Infanteriet anvendtes ej indfødde Tyrker: deres Forkjærlighed for Rytterkamp og Fordom mod Fodtjeneste lod sig ej overvinde; men man brugte Børn af christne Forældre, enten fra de erobrede Provindser eller fangne i Krig: de oplærtes i Islam og i Krigsvæsen, de lærte at glemme deres Fædreland og Fædres Tro, at sætte hele deres Hæder i at stride mod Sultanens Fjender, og at see op til ham som til den Kilde, hvorfra deres Livs Lykke skulde strømme og deres Ærgjerrigheds ivrigste Ønsker faa deres Belønning. Hvormeget end Janitscharkorpsets Organisation stod tilbage for, hvad man nu fordrer af et velindrettet Infanteri, saa var det dog, om end blot som staaende Hær, de daværende irregulære Opbudstropper uendelig overlegent. Med Janitscharerne var det dog muligt at anlægge taktiske Planer, at organisere en Massefægtning; og intet Under er det derfor, at de tyrkiske Sultaner i Spidsen for dem udrettede saameget i kort Tid, som vi med Forbauselse see dem udrette. De europæiske Krigere lærte snart at faae Respekt for de tyrkiske Hære. Naar de saa den opstillet i Slagorden, og Janitscharernes tætte Masse med dens vajende Fjederbuske, næsten som en bevægelig Skov, da kunde vel endog den tappreste Ridder føle Ængstelse, og denne Ængstelse, eller hvad Franskmanden kalder préstige, Forestillingen om Fjendens overlegne Dygtighed, udrettede maaskee ligesaameget som denne Dygtighed selv.

Hine første othmanniske Sultaner, der grundede de othmanniske Tyrkers Monarchi og organiserede deres Hærvæsen, maa isandhed have været geniale Mænd, og langt forud for sin Tid, hvad og deres Bedrifter noksom vise. Dog bliver det altid næsten en Gaade, hvorledes det endog kunde falde Fyrster over et Folk, der for saa faa Generationer tilbage endnu befandt sig i en næsten halvvild Tilstand, ind at træffe saa hensigtsmæssige og om en ikke ringe Grad af Civilisation vidnende Foranstaltninger til sin Magts Udbredelse. Dog maae vi her ikke glemme den Berørelse, hvori de othmanniske Tyrker tidligt kom med det byzantiske Rige, hvis Institutioner, saa forældede de end vare, dog stedse vedligeholdt mange Reminiscenser fra de gamle Romeres Tid, ligesom vel ogsaa Genueserne, hvis Civilisation, ligesom Italienernes i Almindelighed, i saamange Henseender overtraf de mellemeuropæiske Nationers, ved deres mangehaande Forbindelser med Asien udøvede stor Indflydelse paa Othmannerne, og vel endog, af Misundelse paa Venetianerne, hjalp til at oplære Tyrkerne i Krigsvæsen, ligesom det er vist, at de laante dem Skibe.

(Fortsættes.)

Venedig.

Den besynderlige, i Havet svømmende Stad, som Læseren paa vort Billede har udbredt for sig i Fugleperspektiv, er, og kan ikke være nogen anden end det berømte Venedig, eller, som det egentlig hedder, Venezia. Hvor er vel den, som

ikke har læst eller hørt om dette Venedig, denne Adriaterhavets forladte, sørgende Dronning, denne en forgangen Storheds underfulde Stad, med Kanaler for Gader, med Baade for Vogne, med Marmorpalladser for Huse, med orientalske, lueforgyldte Kuppeltempler for Kirker, med Nutidens Elendighed og Fortidens store, prægtige Minder for Beboere? — Ingen Stad paa Jorden, Rom maaskee undtaget, er saa ofte beskrevet og atter beskrevet, og i alle mulige Romaner og Fortællinger gjort til Skueplads for ømme og for rædselsfulde Begivenheder, som Venedig; vi skulle derfor ikke i nærværende Anledning forøge Rækken af disse Beskrivelser; det maa, for at opvække de behørige Forestillinger, være nok at paapege Navnet under Billedet: Venezia!

Venezia i Fugleperspektiv.

Luftspeiling paa det sorte Hav.

Et russisk Tidsskrift indeholder herom Følgende: „For ikke længe siden læste jeg i Journalerne nogle Rapporter fra Kapitainer paa udenlandske Fartøier, som havde beseilet de tropiske Farvande, og i hvilke Rapporter de omtalte, hvorledes de undertiden ganske tydeligt havde kunnet see hvad der foregik paa Skibe, som befandt sig langt udenfor Synskredsen, samt at naar disse Kapitainer senere traf de saaledes iagttagne Skibe, havde man ved at sammenholde Skibsjournalerne fundet, at Skibene paa den Tid Luftspeilingen blev iagttaget, havde været 200 til 300 Sømile fjernede fra hverandre. En saadan Foreteelse paa Haavet tilskrive de lærde Sømænd en Afspeiling fra Skyerne eller Solstraalernes Brydning.

En af de første Dage i April 1839 modtog jeg fra Chefen for Sevastopols Havn Befaling til at føre min Kutter Ljohkij ud paa Rheden og med den største Skyndsomhed begive mig til Odessa for at opkjøbe Officiersproviant til den Eskadre, der var ærdig til at afseile med Landgangstropper til Kaukasiens Østkyst for at besætte visse Punkter af Kystlinien og opføre Forskandsninger. To Dage efter modtagen Ordre var Kutteren paa Veien til Odessa, hvor den ankom paa tredie Dag efter Afreisen fra Sevastopol. Paa Odessas Rhed traf jeg Eskadren, under Kontreadmiral Artjukoffs Flag, bestaaende af 3 Liniskibe og 2 Fregatter samt med de til Sevastopol bestemte Tropper ombord. Dagen efter min Ankomst forlod Eskadren Odessas Rhed. Efterat have fuldført mit Hverv, afgik jeg ligeledes fra Odessa to Dage senere end Eskadren, præcis Kl. 3 Eftermiddag. Havfladen var paa enkelte Steder klar og jevn som et Speil, paa andre Steder krusedes den ubetydeligt. Himlen var bedækket med Skyer saa at Solen ligesom savnede sin egentlige Glands. Horizonten var reen og skyfri; Vinden blæste fra S. V. en saakaldet Luftvind og derfor var blot Topseilet fyldt. Kutteren gjorde $1\frac{3}{4}$ Miil i Timen, hvorfor vi hurtigt fjernede os fra Rheden. Da vi vare komne lige ud for Grevinde Langerons Villa, anmeldte den vagthavende Officier, Lieutenant Diedeneff, der havde havt Opsigt med Ankerets Fastgjøring, at han saa Eskadren. Dette forbausede mig i høieste Grad, da Eskadren efter min Beregning allerede burde befinde sig i Sevastopol.

Jeg tog Kikkerten, saa længe og opmærksomt, men kunde ikke opdage det allerringeste Skimt af Eskadren; men Hr. Dideneff bad mig fra Fordækket see ned i Vandet, og da saa jeg til min store Forbauselse Eskadren liggende for Styrbordshalse i Bataillonsorden i to Kolonner med Mers-, Bram- og Forseil, Mers- og Bramseil paa alle Fartøier samt vaiende Flag. Paa Havet saaes et hvidt Skum, saa at Eskadren sandsynligvis gjorde 8 Mile i Timen. Jeg sendte strax en Matros paa Masttoppen med Kikkert for at han desbedre skulde undersøge, hvorledes det forholdt sig, men Matrosen meldte snart, at han intetsomhelst saa; imidlertid kunde man paa samme Tid fra Fordækket ganske tydeligt see hele Eskadren, som om den var os ganske nær. Dette smukke og sjeldne Skuespil varede, saavidt jeg erindrer, i omtrent 20 Minuter. Men saasnart Kutteren nærmede sig det Sted, hvor et let Vindpust krusede den ubevægelige Havflade, forsvandt det herlige Syn med Eet. Ved min Ankomst til Sevastopol fandt jeg Eskadren paa Rheden og ilede med at overbevise mig om, hvor Eskadren havde befundet sig Kl. 3½, Eftermiddag den Dag jeg forlod Odessa. Af Flagskibet Warschaus Journal erfoer jeg, at Eskadren da havde passeret Tarkhutski Fyr og det ganske paa den Maade og i den Orden, hvori den havde fremstillet sig for os i Vandet samt bærende de nævnte Seil, og at den havde været i en Afstand fra os af 210 Verster (30 Mile). Men fra vort Skibsdæk kan man umuligt see et Skib i længere Afstand end 18 Verster. Heraf maa man slutte, at der ikke blot i de tropiske Have, men ogsaa paa det sorte Hav finder Luftspeilinger Sted. Som Vidner paa Sandfærdigheden af mit Opgivende paaberaaber jeg mig Officier ved Styrmandskorpset, Strelkoff, og endeel af Officierspersonalet paa Kutteren." Kapitainlieutenant Froloff.

Norge.

Christiania. Hs. Maj. Kongens Helbredelse vedbliver at gaae fremad; men efter Lægernes Udsagn skal han dog ikke uden Skade for sin Helbred kunne overtage Regjeringsforretningerne, forend 3 Maaneder af det ny Aar ere forløbne.

— Kronprindsessen, der efter Nedkomsten var bleven næsten ganske frisk igjen, lider af et let Feberanfald.

— Vor Konge har, som det sees af Pst. Tid., anerkjendt Prinds Ludvig Napoleon som De Franskes Keiser.

— Kongen har skjænket 100 Spd. til Uddeling blandt fattige Barselkoner her i Byen.

— Koppelæge Randers er beskikket til Læge i Byens tredie Fattiglægedistrikt.

— Ved Interimsregjeringens Res. af 17de Decbr. f. A. er Gagen for Regnskabsføreren ved Christiania Tugthuus forhøiet fra 400 Spd. til 500 Spd.; desuden er 15 Spd. midlertidig bevilget til Løn for en Medhjelper hos Regnskabsføreren.

— S. D. er Passagerfragten med Postvæsenets Dampskibe for 1ste Plads nedsat til 12ß pr. Sømil, i samtlige indenlandske Router, for 2den Plads 2 Trediedele og 3die Plads 1 Trediedeel deraf. I de udenrigske Router er ogsaa Prisen nedsat, saaledes at der f. Ex. mellem Christiania og Kjøbenhavn betales 8 Spd. pro persona paa 1ste Plads.

— S. D. er nedsat en Kommission, bestaaende af Oberstlieutenant N. S. Wergeland, Lektor O. J. Broch og Premierlieutenant Nilsen, hvilken skal anstille Undersøgelser og afgive Betænkning om Hensigtsmæssigheden af et elektro-magnetisk Telegrafanlæg her i Landet, samt levere Planer for Anlægget og de fornødne Udgiftsberegninger m. m.

— S. D. er bestemt, at der paa det næste Storthing forelæggendes Budgetforslag skal opføres et Beløb af 2000 Spd. aarlig til Forbedring af Slaveribetjentenes Lønninger.

— Kand. jur. S. A. Ring er meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne i Nedenæs og Robygdelagets Amt, og Exam. jur. E. P. Sommer i søndre Bergenhuus Amt.

— Ved et den 3die Januar foretaget Valg paa 18 Medlemmer af Repræsentantskabet udvaltes Overretsprokuratorerne Blich og Rasch, Snedker H. Olsen, Kjøbmændene F. D. Hestye, J. P. Heyerdahl og P. W. Kildahl, Murmester Mortensen, Bogtrykker Roe, Kjøb. J. H. Andresen, Ritmester Th. Meyer, Skomager N. Solberg, Apotheker Møller, Garver Forseth, Grosserere H. Gulbranson og J. Meyer, Bankadministrator J. Nielsen, Trediepræst Brun og Hoker Thor Eriksen.

— Høiesteretsassessor Mogfeldt er valgt til Ordfører og Høiesteretsadvokat Kildal til Viceordfører i Formandskabet.

— A. Munch har fra Deres Majestæter modtaget en særdeles smuk Brillant-Brystnaal for sit Digt i Anledning af Prinds Gustavs Død.

— Theatrets Forestilling paa Nytaarsdag aabnedes med en af Professor Welhaven forfattet Prolog „For Kongen," hvori Folkets Glæde over Hs. Majestæts Helbredelse og Prindsens Fødsel udtaltes paa en smuk Maade. Scenen var til Anledningen smagfuldt dekoreret. Efterat Wiehe havde fremsagt Prologen, raabte Publikum „Kongen leve!" og istemte et nifoldigt Hurra. Derefter spillede Orchesteret paa Publikums Opfordring Nationalsangen, hvilken dette og Theaterpersonalet istemte.

— Nytaarsaften var der et Julegjæstebud for Fattige i Samfundshuset paa Enerhougen, hvorved 200 Voxne og flere Børn bleve bespiste.

— **Valentin Chr. W. Sibbern**, forhenværende Statsraad og en af de faa gjenlevende Eidsvoldsrepræsentanter, afgik ved Døden den 1ste Januar paa sit Fødested, Værnø Kloster i Rygge. Han opnaaede en Alder af 73 Aar.

— Universitetets Myntsamling er nylig bleven forøget med nogle sjeldne Stykker, der ere fundne ved et Veiarbeide i den saakaldte St. Olafs Vold ved Sarpsborg.

— I Aaret 1852 er i Vor Frelsers Menighed 204 Par ægteviede. 347 af Mandkjøn og 300 af Kvindekjøn ere fødte; de Dødfødtes Antal var 50. Naar til de i Menigheden Fødte lægges 168 af begge Kjøn, der ere fødte paa Fødselsstiftelsen, bliver Antallet af levende fødte Børn 815; deraf ere 188 uægte. De Dødes Antal er 630.

— I Akers og Oslo Menigheder er i Aaret 1852 213 Par ægteviede 796 af begge Kjøn ere fødte og 603 døde.

I **Holmestrand** have Dhrr. Orbye og Hafert givet en Koncert for temmelig godt Huus.

I **Skien, Tønsberg** og **Arendal** steg Vandet den første Juledag saa høit, at det gik op i Søboder samt Fjøs og Stalde nede ved Søen; den berammede „Vandflom" indfandt sig saaledes omsider, skjønt senere end bestemt. Paa sidste Sted skal man i de sidste 30 Aar ikke have havt saa høi Vandstand.

Bergen. Kunstforeningens Udlodning fandt Sted den 30te Dec. Blandt de 23 Nr., der udloddedes, var det værdifuldeste ansat til 60 Spd.

Tromsø og Omegn har i den forløbne Høst været meget forulæmpet af Indbrudstyve.

Vadsø's Befolkning skal nu beløbe sig til 759; for 8 Aar siden udgjorde den kun omtrent Halvparten heraf.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Bestyrelsen i Understøttelsesselskabet anmoder i Dagbladene Christiania Indvaanere om at indlevere Haandarbeider, for derved at sætte Selskabet istand til at foranstalte en Bazar til Fordeel for trængende Huusarme i Christiania og Forstæder. Arbeiderne bedes leverede til Bestyrelsen inden 26de Januar.

— Ligeledes anmoder Direktionen for „Spareskillingsbanken" Medborgere af alle Samfundsklasser om Indskud deri (mod Renter), da de Fattiges smaa Indskud ikke afholde de med Indretningen forbundne Udgifter. Indskudene modtages hver Løverdagsaften saavel i den gamle Anatomigaard som i Kommunalgaarden paa Grønland.

— Sprogstriden fortsættes uafbrudt. I Mgbl. har Overlærer Knudsen leveret en længere Opsats under Overskrift: „Mere om Sprogsagen," hvilken egentlig er at betragte som en Fortsættelse af et Par af ham i Chr.-Pst. indrykkede Stykker, der nærmest vare et Forsvar mod et Angreb paa hans sproglige Afhandling i „Folkeskolen." Chr.-Pst. har, foruden et Svar fra Rektor Vibe til Fuldmægtig Østgaard, indeholdt en Afhandling om „Skolen og Modersmaalets Plads i samme" og en anden „om Talesprogets Udartning i Danmark."

— Morgenbladet har i den forløbne Uge indeholdt en stor Rigdom af „Reiseskizzer fra Syden" og „Optegnelser fra Rom," (af to forskjellige Forfattere).

— Nordre Throndhjems Amtstidende indeholder et Brev fra en Kaliforniefarer, hvori denne fortæller, at han har arbeidet i 8 Maaneder i Gruberne og tjent 800 Dollars og haaber i næste Aar at erhverve 1000 Dollars til. Naar han har fortjent saameget, at han kan leve uafhængig i sit „kjære Norge," agter han at vende hjem igjen; thi Amerika er, tilføier han, et meget trælsomt Land at leve udi.

— I Postbudet meddeler N. Dahl en nøiagtig Beretning om en i Eids Præstegjæld stedfunden Kamp mellem en 70aarig Mand og to Gutter mod en Bjørn, i hvilken den sidste, der om Natten havde brudt ind i tvende Gaardes Fjøse og der anrettet stor Skade, omsider maatte bide i Græsset.

Sverige. Den samlede Værdi af de svenske Manufakturværksteders og Fabrikers Frembringelser udgjorde i 1851 24,305,603 Rdr., hvori Motala mechaniske Værksteds Tilvirkningsbeløb (449,061 Rdr.) dog ikke er indbefattet. Medens saaledes Produktionsbeløbet for 1851 overstiger Produktionen i 1850 blot med 17,609 Rdr., har Fabrikernes og Manufakturværkstedernes Antal erholdt en Forøgelse af 24 Stkr. Værdien af de ved Indførselstolden saa begunstigede Klædefabrikers Frembringelser er gaaet betydelig ned, hvorimod Bomuldsgarns-, Papiir- og Lædertilvirkningen samt Tobak- og Snuusfabrikationen er betydelig tiltaget.

— Mag. Rosenschöld, Redaktør af „Fædernesladet," er for sine brugte fornærmelige Udtryk mod den kgl. Familie og Lunds Universitets Foresatte ifølge det akademiske Konsistoriums Beslutning for bestandig forviist fra Universitetet.

— Det kgl. Theater i Stockholm er i det forløbne Theateraar kommet i betydelig Underbalance.

Danmark. Der lader til at være gode Udsigter til et Jernbaneanlæg i Jylland — fra Flensborg til Frederikshavn. Hr. Peto, foruden Andre, ere villige til at overtage Anlægget, der skal koste 3 Mill. £. Man forlanger kun Garantien for et Beløb af 800,000 £, (4 pCt. aarlig). Det er at vente, at et Lovforslag desangaaende snarest muligt vil blive forelagt Rigsdagen.

— „Fædrelandet" beretter, at 300 Mormoner, hvoraf 6 Svenske, Resten Danske, afgik med Dampskibet „Obotrit" den 20de Dec. for at begive sig til Mormonerstaten Utah i Nordamerika. De fleste skulle henhøre til Haandværksklassen paa Landet.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Keiseren har befalet, at der skal opføres en ny Kaserne (for 2100 Mand) bagved Raadhuset i Paris og at Militærskolens Kaserner og Bygninger samt Marsmarken skulle udvides. — Keiseren har endvidere benaadet 717 af Krigsretterne domfældte Militære.

— Ved et Dekret har Napoleon, forsaavidt han mod Forventning skulde døe uden direkte Arvinger, til Thronfølger designeret sin Onkel Jerome og hans Efterkommere paa Mandssiden.

England. Ifølge de seneste Efterretninger fra Kap skal Kafferkrigen have faaet en gunstig Vending for Englænderne.

— I Times meddeles følgende Liste over det nye Ministeriums Medlemmer: Grev Aberdeen Første Skatkammerlord, Lord Cranworth Lord-Kantsler, Hr. Gladstone Skatkammerkantsler, Lord Palmerston Statssekretær for Indenrigsministeriet, Lord John Russell Statssekretær for Udenrigsdepartementet, Hertugen af Newcastle Statssekretær for Kolonierne, Sir James Graham Første Admiralitetslord, Grev Granville Geheimeraadets Præsident, Hertugen af Argyll Geheimeseglbevarer, H. Sidney Herbert Krigssekretær, Sir Charles Wood Præsident for det ostindiske Departement, Sir W. Molesworth Chef for Forst- og Skovdepartementet, Markien af Landsdowne Medlem af Kabinettet uden Portefeuille. Foruden disse 13, der danne Kabinettet, skulde følgende være Medlemmer af Ministeriet, men uden Sæde og Stemme i Kabinettet: H. Cardwell Præsident i Handelsdepartementet, Sir A. Cockburn Attorn general, Sir W. P. Wood Sollicitor general.

Ruslands Keiser skal i et Brev til Ludv. Napoleon have erklæret at ville antage Forandringen i Regjeringsformen, under Betingelse af, at den hverken skader Freden eller gjør Indgreb i Traktaterne, men derhos ogsaa raadet ham at lade det delikate Arvespørgsmaal uberørt.

Preussen. Et engelsk Aktieselskab har paataget sig at forsyne Berlin med rindende Vand. Anlægget er beregnet til 1½ Mill. Thaler og skal være færdigt om 4 Aar.

Sicilien. Udbrudet af Ætna ansees nu for endt, omendskjønt Vulkanen fremdeles udsender Røgskyer, fiin Sand og smaa Lavastrømme. De, der ved Udbrudet have lidt Tab, erholde Understøttelse af Regjeringen.

Portugal. Valgene ere faldne heldigt ud for Regjeringen, idet dens Modstandere ere blevne slagne af Marken.

Tyrkiet. En Opstand, som Montenegrinerne tidligere have begyndt og endnu fortsætte, lader til at være en Følge af en almindelig revolutionær Bevægelse mellem alle de slaviske Stammer i det europæiske Tyrki. I Øvrealbanien har en Høvding gjort Opstand og skal staae i Spidsen for 10,000 Mand, og Bjergboerne i Herzegowina og Buncatt vægre sig for at betale Tribut. Den 12te og 13de f. M. slog Montenegrinerne Tyrkerne paa Flugt i en heftig Træfning ved Podgorizza.

Nordamerika. Staden Sacramento i Kalifornien, hvoraf vi i vort Blads forrige Aargang (Nr. 64) leverede et Prospekt, er næsten aldeles blevet et Rov for Luerne. Skaden anslaaes til 10 Mill. Dollars. Imidlertid vare allerede 9 Dage efter Branden 350 Huse igjen opbyggede. — St. Francisko og Marysville have ogsaa lidt meget ved Ildsvaade.

— I Mexiko griber Borgerkrigen mere og mere om sig.

Blandinger.

Beredning af Bjørneskind.

Allerede i lang Tid har man forsøgt at berede Iisbjørnens tykke, haarde og stivhaarede Hud; men neppe har man dog kunnet haabe, at denne Hud skulde kunne lade sig bearbeide til det fineste og blødeste Peltsværk. De lange, langs Hudoverfladen liggende Haar have neppe ladet ane Tilværelsen af det bløde og fine Duun, som skjuler sig derunder og som ved en egen Slags Bearbeidning giver et eiendommeligt Peltsværk. Det lykkedes en Engelskmand at opfinde en Methode for Beredningen af dette Skind til Huer og andre mindre Plag, hvorimod det ikke kunde benyttes til Peltsværksarbeider, da det blev skjørt ved Bearbeidningen; men imidlertid var denne Beredningsmethode et Monopol for Opfinderen og hans Arving; og alle de Bjørnehuder, som have været at faae omkring Sitka, ere af det russisk-amerikanske Kompagni hidtil blevne leverede til England. Nu har en Frølich i St. Petersburg, som i flere Aar har anstillet Forsøg med alle de Midler Chemien frembyder, været saa heldig ikke alene at opdage Engelskmandens Methode, men ogsaa at gjøre en Opfindelse, som langt overtræffer denne og hvorved han kan give de nævnte Huder den største Fiinhed, Myghed og Fasthed samt berede dem som Semsk, f. Ex. som Handskeskind. Det er lykkets ham at berede en heel Bjørnehud som Semsk, uden at Felden derved har taget Skade, hvilket endnu ingen Garver har anseet for muligt. Beredet paa denne Maade kan dette Slags Skind benyttes til alle Slags Klædningsstykker, saasom Kjoler, Veste, Paletoter og Beenklæder, samt udgjør tillige et sikkert Beskyttelsesmiddel mod Kulde og Fugtighed og er desuden saa elegant, at endog Damer kunne bruge Klædningsstykker deraf. Dertil kommer endnu, at dette Peltsværk besidder den uvurdeerlige Egenskab, at det ikke kan skades af Møl, da den semske Beredningsmaade er et fuldkomment Beskyttelsesmiddel mod disse Dyr. (St. Petersb. Z.)

Libanons Cedre. Tvende Amerikanere besøgte for kort Tid siden de berømte Cedertræer paa Libanon. Ifølge deres Optælling er der ikke flere end 400 af disse Træer tilbage. De tolv største holdt i Omfang 25 Fod, men eet af dem henimod 30 Fod. Paa de ældste Stammer begynder Udgreningen ved en Høide af 10 til 15 Fod fra Jorden, hos andre ved 25 Fods Høide. Den Mening, at der af saadanne Cedre ingen findes andetsteds med Undtagelse af enkelte, der ere særskilt forplantede, er feilagtig. Disse Amerikanere fandt selv saadanne Cedre ogsaa paa andre Steder i Syrien. Træet er hvidt og har en behagelig Lugt men er ikke saa fast som Træet i den almindelige røde Ceder. (Nord. Biene)

Ledige Embeder og Bestillinger.

Det svensk-norske Konsulat for den argentinske Republik og Uruguay.

Andenlærerposten ved Borgerskolen, den bernstorffske Stiftelse, i Christianssund, med 200 Spd. i aarlig Løn.

Inspektørposten ved Throndhjems borgerlige Realskole med 600 Spd. i aarlig Gage samt fri Bolig.

En Godsforvalterpost paa Lyseklöster.

Lensmandsbestillingerne i Næs og Gols Thinglauge i Ringerikes og Hallingdalens Fogderi.

Lensmandsbestillingen i Sunds Thinglaug med 80 a 90 Spd. i aarlige Indtægter.

Underlærerposten ved Bergens Domkirkesogns Almueskole for Drengebørn med 100 Spd. i aarlig Løn foruden et midlertidigt Tillæg af 25 Spd.

Kirkesanger- og Fastskolelærerposten i Loms Hovedsogn med en aarlig Indtægt af omtr. 80 Spd. foruden Kirkesanger-Told.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposterne i Annexerne Orre og Bore under Kleps Pstg. med omtr. 25 Spd. i aarlig Indtægt og frit Ophold i Skoletiden.

En Seminarist kan erholde Ansættelse som Hjælpelærer hos Kirkesanger Hoff i Laurvik. Aarlig Løn 100 Spd. og Alt frit i Huset.

☞ **Illustreret Nyhedsblad begyndte med nærværende Aargangs 1ste Nummer andet Bind, og vil fremdeles udkomme hver Løverdags Aften med et Nummer paa 12 store Spalter, saaledes at Bindet eller Aargangen kommer til at bestaa af 52 Nr., prydede med henimod 300 forskjellige Slags Afbildninger, udførte i Træsnit enten her eller i Udlandet. Ved Aarets Udgang leveres Subskribenterne et smukt Titelblad og Register til hele Bindet. Med Udgivelsen er fremdeles forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Skulde Subskribenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordeelte i flere Gevinster, hvoraf den største 100 Spd. kontant. Trækningen foregaar henimod Aarets Slutning offentlig og under Øvrighedens Kontrol. Hvad Bladets Indhold angaar, vil der som hidtil leveres forskjellige Slags Opsatser af navngivne og bekjendte Forfattere, og især vil man henvende sin Opmærksomhed paa Gjenstande, som have Nyhedens Interesse, saavel norske som udenlandske. Subskriptionsprisen er 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Subskription modtages i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier, samt i Christiania i Bladets Expedition hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 3. | Udkommer hver Loverdag Aften. | **Christiania den 15de Januar 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Den norske Lokomotiv-Jernbane*).

Den særegne Beskaffenhed af Norges Overflade, dets ubyre ubeboelige Strækninger, der tildeels ligge i en saa stor Høide over Havet, at de enten ere bedækkede med evig Snee eller hvor blot Fjeldplanter kunne trives, gjør en udstrakt Anvendelse af Lokomotiv-Jernbaner i dette Land umulig eller uhensigtsmæssig. Deres Anvendelighed er derfor indskrænket til en forholdsviis høist ubetydelig Deel af Landet, saasom Trakterne om Christianiafjorden, endeel af Mjøsens, Dierens og Throndhjemsfjordens Omegne, samt enkelte Kyststrækninger, t. Ex. i Nedenæs Fogderi, forsaavidt man ikke i de ved Havet liggende Egne foretrækker Kystfart med Dampbaade, hvilket Befordringsmiddel der maa ansees for at være det naturligste og hensigtsmæssigste; men da Dampfarten ikke er i Gang næsten i 6 Maaneder af Aaret, ere flere af disse folkerige Distrikter henviste til de norske bakkede Landeveie, hvor man flere Steder paa Grund af deres Besværligheder ofte maa betale for en betydelig større Milelængde, end man i Virkeligheden tilbagelægger. Saaledes maa der f. Ex. paa Strækningen fra Odegaarden i Sandøkedal til Møglestue i Vestre Moland for en 8½ norsk Miil tilbagelagt Vei betales for 11 Mile og det i et Fogderi, der med Hensyn til Folkemængde og Matrikulskyld kan henregnes blandt Landets første Fogderier, da der paa ovennævnte Strækning befinde sig 3 Kjøbstæder og 2 Ladesteder.

Norges naturlige Veie: de dybt i Landet indskaarne Fjorde, Vasdragene i Dalstrøgene, samt de Fjeldpasser, der forene forskjellige Distrikter, ville dog ingensinde i betydelig Grad kunne fortrænges af Lokomotiv-Jernbanerne; men har Norge saaledes liden Anvendelse for Lokomotivet, da har Landet et saa meget større Brug for Dampskibet i alle Størrelser, og det maa opvække Forbauselse, naar man seer hen til det store Antal Dampskibe, som „det nye Norge" fortiden beskjæftiger, saavel paa dets Indsøer, som paa det aabne Hav. Da Nedskriveren heraf for nogle og tyve Aar siden ytrede sig om Hensigtsmæssigheden af en Dampbaad paa Mjøsen, lo man deraf, som over en Urimelighed; men hvis man dengang vilde sagt, at der i Aaret 1853 skulde gaae indtil 3 Dampskibe paa Mjøsen alene, foruden at flere andre Indsøer, saasom Randsfjorden, Tyrifjorden, Dieren, Nordsjø og Farrisvandet paa samme Tid skulde gjennemfures af Dampbaade — hvad vilde man da have kaldet en saadan Tale?

Erkjendelsen af, at Vandet er det Element, som hensigtsmæssigst benyttes til Forbindelsesmiddel for Nationen saavel inde i Landet, som langs Kysterne, har fremkaldt de mange Ønsker om at farbargjøre flere af Norges stride Elve, omgaae Fossefaldene ved Kanaler eller anlægge saadanne kunstige Vandveie endog i betydelige Strækninger. Vi ville her blot omtale Forslagene til en Vandforbindelse mellem Nitelven eller Strømmen og Christiania, omtrent i det Strøg, hvor Jernbanen nu gaar, samt Glommens og Vormens Farbargjørelse, i hvilken Anledning der i Aaret 1805 (15de Febr.) af den dansk-norske Regjering blev nedsat en Kommission, bestaaende af Forslagsstilleren General-Veiintendant Peder Anker, Stiftamtmand Moltke, Høiesterets-Justitiarius Envold Falsen, Ingenioroberst Hoff, Præsident Bull, Statshauptmand Paul Thrane og Kjøbmand Ener Holm. Denne Kommission kom efter gjentagne Undersøgelser til det Resultat, at der ikke alene burde anlægges en Kanal fra Strømmen eller Nitelven igjennem Maridalsvandet til Christiania; men ogsaa at denne Kanal uden betydelig Vanskelighed og for en i Forhold til Strækningen ringe Bekostning kunde fra Dieren udvides til og igjennem Glommen skaffes Kommunikation med Mjøsen, samt udvides til Vinger, hvorfra Glommen kunde roes med Baade til Elverum i Østerdalen. Da imidlertid dette betydelige Kommunikations-Anlæg var anslaaet til at koste over 2 Millioner Rigsdaler, blev det af Regjeringen henlagt. En lignende Undersøgelse, 15 Aar senere, ledede heller ikke til Noget; men først da Kong Oscar kom paa Thronen, blev der med Kraft lagt Haand paa Værket til en forbedret Kommunikation imellem Norges rigeste og frugtbareste Trakter. Ved kongelig Resolution af 16de Juli 1845 blev der saaledes nedsat en Kommission, bestaaende af Amtmand Møinichen, Oberst (nu Generalmajor) Garben, Professor Schweigaard, Ingeniørlieutenant G. Ræder og Kjøbm. H. Gulbranson, hvem det blev paalagt at anstille Undersøgelser og afgive Indstilling om den hensigtsmæssigste Maade, hvorpaa et Kommunikationsanlæg imellem Mjøsen og Christiania kunde istandbringes. Denne Kommission afgav i Begyndelsen af Aaret 1848 sin Indstilling, der gik ud paa at tilraade Anlæg af en Lokomotiv-Jernbane fra Christiania til Eidsvoldbakken ved Vormen og at den norske Statskasse ved Hjælp af et Statslaan for egen Regning burde overtage Anlægget, da der ingen Udsigt var til at faae det istandbragt for udenlandsk Regning; thi vel var der kort efter Kommissionens Nedsættelse aabnet Udsigt til for et engelsk Aktieselskabs Regning at faae Jernbanen anlagt; men dette Aktieselskab kom ei istand. Ved de desangaaende aabnede Underhandlinger kom dog Kommissionen i Forbindelse med den berømte engelske Ingeniør Robert Stephenson, der, efterat have befaret Terrainet, samt gjennemgaaet de udførte Undersøgelser og en af Kommissionen forfattet Beretning over den sandsynlige Gods- og Person-Transport paa Jernbanen, afgav sin Betænkning, blandt Andet derhen, at den hele Omkostning for en Jernbanelinie fra Christiania til Eidsvoldbakken ved Vormen ikke vilde overstige 420,000 £, hvilken Sum skulde indbefatte Indkjøb af Grund, Anlægget af Stationer og Anskaffelse af Driftsmidler; den aarlige Brutto-Indtægt anslog han til 225,000 Spd., hvoraf den halve Deel antoges at ville medgaae til Banens Drift, saaledes at Netto-Indtægten, fordeelt paa den hele Kapital, skulde — naar alle Beregninger sloge til — paa det Nærmeste blive 6 pCt. De overordentlige Begivenheder, som indtraf i Aaret 1848, havde ogsaa Indflydelse paa dette Anliggende, saaledes at det samme Aar afholdte Storthing ei kunde bevilge Midler til Forslagets Iværksættelse. I dette Storthing udfærdigedes dog en Lov angaaende Expropriationen af de til saadanne Anlæg fornødne Grundstykker. Imidlertid var den gamle Plan at farbargjøre eller ved Sluseværker at tilveiebringe en Vandkommunikation paa Vormen og Glommen fra Eidsvold til Lille-Strømmen dukket op igjen, idet der i de tilstødende Distrikter var sammentraadt en Forening af Mænd, som arbeidede paa Udførelsen af denne Plan og havde hos Regjeringen søgt om Bistand til at faae Sagen grundigere undersøgt. I Forbindelse med denne Vandkommunikation tænkte man at sætte en Heste-Jernbane fra Strømmen til Christiania; men efterat de fornødne Undersøgelser m. m. i denne Anledning vare anstillede, fandt Regjeringen at burde opgive begge disse Ideer. Haabet om at faae en Lokomotiv-Jernbane istand var dog ikke opgivet, især var Ønsket om at faae denne Plan realiseret levende hos Christianias Handelsstand. I Selskabet „Handelens Venner" fremsattes saaledes et Forslag om, at dette Selskab burde foretage Noget i denne Retning, til hvilken Ende en Kommittee nedsattes, bestaaende af Kjøbmændene Frølich, Hauge, Tostrup og Løkke, samt Bankadministrator Stabell. Denne Kommittee satte sig derpaa i Forbindelse med Cheferne for Indre- og Finants-Departementet, samt ovennævnte af Regjeringen udnævnte Jernbanekommission. Disse Herrer udstædte derpaa under 9de Sept. 1850 en Indbydelse til Aktietegning paa et Jernbaneanlæg mellem Christiania, Dieren og Mjøsen. Imidlertid havde Regjeringen foranlediget, at Amtmand Møinichen i Mai 1850 afgik til London, for der at anstille de fornødne Undersøgelser om Muligheden af at anlægge Banen deels for den norske Statskasses og deels for et udenlandsk Kompagnies Regning. Resultatet af disse og de senere i denne Anledning skete Underhandlinger vare, at Englænderne Lewis Ricardo, Sam. Peto og Th. Brassey paatoge sig at anlægge og i fuldfærdig Stand med alle fornødne Apparater, Driftsmidler og Tilbehør at levere en Jernbane mellem Christiania og Mjøsen med elektrisk Telegraph for 450,000 £, heri ikke indbefattet Udlægget ved Grundens Erhvervelse. Af denne Sum skal den norske Stat udrede den ene Halvpart, hvorimod de tre Englændere skulle tage sin Valuta for den anden Halvpart i Aktier. Den norske Regjering paatog sig desuden at levere Grunden til Banen og dertilhørende Bygninger mod en 4 pCt. aarlig Rente af Grundens Værdi, dog saaledes at det aarlige Rentebeløb ei maatte overstige 1200 £. I Aaret 1847 var Jernbanelinien af Robert Stephensons Assistent, J. England, bleven udstukken over den hele Strækning fra Christiania om Strømmen til Eidsvoldbakken, efterat Terrainet i denne Strækning var bleven undersøgt i den yderste Detail. Efter denne Linie, der var bleven optrukken paa Karter, udfærdigede af DHrr. England og Ingeniørlieutenant Ræder, og approberede af R. Stephenson, samt med de paa disse Karter angivne Stigninger, skulde Jernbanen anlægges, dog med de fornødne Modifikationer under Arbeidet. Banens Endepunkter skal i Syd være ved den østligste Ende af Christianias Østregade og i Nord Sundgaarden paa Vormens østlige Strandbred, ligeoverfor Eidsvoldbakken. Med Hensyn til selve Jernbanens Indretning skal den være en til Drift med Lokomotiver indrettet enkelt Sporvei med dobbelte eller flere Spor ved Stationer, Afvigepladse m. m.; der skal paa samme kunne transporteres Vægter af samme Størrelse, som paa gode europæiske Lokomotivbaner ialmindelighed, hvorfor Railerne skulle ombringes i Stole paa Tversviller, nedlagte i et Lag af pukket Steen eller Singel og alle de Materialier, der bruges til Anlægget, skulle være af bedste Beskaffenhed. Planens Bredde skal være mindst 15 Fod, undtagen paa Viadukter og i Tuneller; Afstanden imellem Railerne skal være 4 Fod og 8 Tommer, og Distancen imellem Railen og Grøftens indre Kant 5 Fod og 1 Tomme. Railerne skulle have en Vægt af mindst 70 engelske ℔ ($63^{744}/_{1000}$ n. ℔) pr. Yard ($1^{4567}/_{10000}$ n. Al.). Afgrøftningen skal være saa kraftig og Afledningsrender anbringes i et saadant Antal og med saadanne Dimensioner, som udfordres for at holde Veien fri for enhver skadelig Paavirkning af Vand. Jernbanen skal forsynes med det fornødne Antal Veiovergange — i Plan med eller over eller under Jernbanens Linie — saavel for Færdselen paa de Veie, der skjære Banelinien, som for al anden fornøden Kommunikation, navnlig mellem Dele af Eiendomme, som overskjæres af Jernbanelinien, hvorhos den skal være afgrændset fra de tilstødende Eiendomme ved passende Hegn. Ligeledes skal Banen være forsynet med alle faste og løse Apparater, der udkræves for Værkets Drift i et saadant Antal og en saadan Udstrækning, der fuldkommen modsvarer Behovet. Banegaardenes Antal skulle være 3, nemlig ved begge Endepunkter og ved Strømmen og mindst 4 Mellemstationer. Paa hver Banegaard og Mellemstation skal findes Bygninger, indeholdende de for Passagerer og Gods fornødne Modtagelses- og Venterum, samt de for Banens Drift nødvendige Bureauer. Ligesaa paa Hovedstationerne de fornødne Bygninger for Opbevarelse af Lokomotiver, Vogne, Koaks og andre Forraad; Pumper, Vandkraner og Cisterner til Lokomotivernes Forsyning, Laterner, Kraner for Godstransport, hvorhos Linien og Sidelinierne skulle være forsynede med fornødne Dreieskiver og Afvigeskinner (switches) i et saadant Antal og saadanne Direktioner, som Trafikken kræver. Ved Hovedstationerne skulle anlægges Losse- og Landingspladse med fornødne Indretninger for at Personer og Gods kunne føres direkte fra Jernbanevogne over i Dampfartøier og ved Christiania Station i Trælastfartøier eller andre større Søfartøier. Saavel Stationsbygninger som de langs Linien anlæggendes Banevagthuse kunne opføres enten af Træ eller Steen, undtagen ved Christiania Station, hvor alle Bygninger skulle være af Muur eller andet ildfast Material. Endvidere skal der anlægges et Værksted for Vedligeholdelse af Lokomotiver, Vogne og øvrige Maskiner, forsynet med alle fornødne Indretninger, Værktøier og Redskaber. Omkostningerne ved Banens og dens Bygningers Vedligeholdelse i de første 5 Aar skulle udelukkende bæres af de engelske Kontrahenter, undtagen Istandsættelse af almindelig Slitage, efterat Banen er aabnet for Publikum. De høieste Transport-Priser for den hele Banelinie skulle være:

For grovere og mindre værdifulde Varer 8 ß. norsk pr. Centner; for Varer af høiere Værdi 12½ ß. pr. do.

Paa- og Aflæsningen af Planker, Tømmer osv. besørges enten af Befragterne selv eller for deres Regning.

For Passagerers Befordring skal betales for den hele Banelinie: I Vogne af 1ste Klasse 1 Spd. 60 ß.; 2den Kl. 1 Spd. 12 ß.; 3die Kl. 90 ß.; 4de Kl. 40 ß. Hvis den offentlige Post forlanges befordret paa Jernbanen, skal den høieste Priis herfor være 60 ß. eller 30 ß. eftersom der begjæres egen Vogn for Post og Betjente eller blot en Deel af en Vogn. Saavel Tropper i Tjeneste, som Krigsfornødenheder af ethvert Slags kunne forlanges befordrede med særskilt Tog, mod alene at erstatte de dermed forbundne Udgifter, og med almindeligt Tog mod at der betales 96 ß. pr. norsk Miil for en Vogn, der rummer 24—30 Personer med deres militære Oppakning og Vaaben. Jernbanen og dens Bygninger ere frie for Skatter og Afgifter til Staten eller dens Kommuner.

Forarbeidet eller uforarbeidet Jern til Banens Anlæg og Vedligeholdelse, Lokomotiver, samt Messing- og Kobberrør til disses Bygning eller Istandsættelse, samt Maskinerier, Vogne og Steenkul til Banens Drift ere frie for Indførselstold.

Det nuværende Jernbaneselskab er fortrinsberettiget til Anlæggelse af Sidebaner, som støde til bemeldte Hovedbane. Jernbane-Arbeiderne, der paabegyndtes i Juli Maaned 1851, skulle være tilendebragte saaledes, at det hele Værk kan være fuldfærdigt til at træde i Virksomhed inden Udgangen af Aaret 1853, forsaavidt ikke Tilfælder indtræde, som det ikke staar i de britiske Kontrahenters Magt at forebygge, saasom usædvanligt Aarsveirligt, Arbeidsstokkens Standsning med Arbeide, Krig o. s. v.

(Fortsættes.)

*) Om Lokomotiv-Jernbaner i Almindelighed, se dette Blads 1ste Bind.

Jernbanekart.

II.

Om Poteten.

(Af Fr. Chr. Schübeler.)

III.

Den ældste og endnu maaske almindeligste Forplantningsmaade af Poteten er ved hele Knoller. Denne Maade har ogsaa i Almindelighed været anseet for den hensigtsmæssigste; men Potetens Sygdom har i den seneste Tid givet Anledning til, at Mange have beskjæftiget sig med denne Gjenstand, og som en Følge heraf har man ogsaa i kort Tid gjort en forholdsviis stor Mængde Jagttagelser, der for største Delen vel endnu kun have videnskabeligt Værd, men hvis Resultater, forsaavidt dette ikke allerede er skeet, formentlig dog med Tiden kunne gjøres anvendelige i praktisk Retning. Ligesaalidt som det kan falde Nogen ind at lægge et helt Æble, et Kornax eller Lignende ned i Jorden, ligesaa uhensigtsmæssigt synes det ogsaa at være at lægge en hel Potet, især naar denne er stor og tillige er forsynet med mange Øine. I Regelen er det vel Tilfældet, at man slipper Poteten i Jorden, saaledes som det kan træffe sig, uden at tage Hensyn til om de bedst udviklede Øine komme til at vende op eller ned, og det er klart, at mange Spirer paa denne Maade enten udvikles meget ufuldstændigt eller ogsaa gaae ganske tilgrunde. Om end de fleste af disse eller endog alle udvikles (Poteten indeholder gjerne 5—10 Øine), desto ufuldstændigere bliver ogsaa Ernæringen, naar flere Planter skulle søge deres Næring paa et saa indskrænket Rum, eller rettere sagt i et eneste Bundt eller Knippe. Man har derfor anseet det for rigtigere at forplante Poteten ved delte Knoller, og Erfaring synes ogsaa tilstrækkeligt at have beviist Hensigtsmæssigheden af denne Fremgangsmaade. Dette er naturligviis ikke at forstaae saaledes, at Delningen af Knollerne skulde være noget nyt, tvertimod er den maaske ligesaa gammel som Dyrkningen af Poteten; men det synes som om Grunden til Delningen af Poteten hidindtil alene har været at spare paa Udsæd. Det er ovenfor bemærket, at Poteten om Vaaren indeholder mere Vand og mindre Stivelse end om Høsten, og Stivelsekornene befinde sig ogsaa, (rimeligviis saavel paa Grund af den større Vandmængde som ogsaa fordi det Tidspunkt er nær, da Spiringen efter Naturens Orden skal foregaae), i en saadan Tilstand, at en stor Del af disse gaar tabt, naar Poteten paa sædvanlig Maade overskjæres og kastes i en Dynge indtil Udsæden kan foregaae. En saadan Dynge behøver ikke at ligge ret længe, førend de skaarne Poteter paa Grund af Fugtigheden og den Hede, som udvikler sig, gaae i Gjæring, og at dette maa have en skadelig Indflydelse saavel paa Potetens indre Sammensætning som paa Øinenes Evne til at spire, er let at indsee. Det synes derfor ikke uhensigtsmæssigt at lade Poteterne, paa den ovenfor omtalte Maade, i nogen Tid visne førend de skjæres; man taber da den, som det synes, overflødige Mængde Vand, men ikke Stivelsen. Det er ogsaa tilraadet lagviis al strøe lidt Aske eller Melkalk, eller en Blanding af begge, over de skaarne Poteter eftersom de kastes paa Dyngen: Kalken indsuger nemlig i sig den Fugtighed, som løber ud af Poteten og danner ligesom en Skorpe over Skaaret. At Poteterne alligevel helst bør udbredes saa tyndt som muligt, er en Selvfølge. I hvormange Stykker man kan dele en Potet, er afhængigt saavel af dennes Størrelse som af Øinenes Antal og Beskaffenhed. En Potet af middelmaadig Størrelse kan i Regelen skjæres i 2—3 Stykker, saaledes at hvert Stykke faar mindst to vel udviklede Øine. Man vil da kunne gjøre temmelig sikker Regning paa at faae idetmindste een Plante af hvert Stykke. Skjæringen maa foretages med en tynd og skarp Kniv. Først afskjæres med et horizontalt Skaar den øverste eller saa kaldte Topende, (den nederste eller Rodenden anvendes til Føde for Dyrene), og det derpaa følgende Midtstykke kan skjæres enten perpendikulært eller horizontalt, eftersom Øinenes Stilling maatte forlange det. Dersom man ikke vil strøe Kalk mellem de skaarne Poteter, bør disse ikke lægges i Jorden førend Skaarene ere tørre.

Enten man lægger hele eller skaarne Poteter, maa man see til, at disse ikke komme for dybt i Jorden, da det under enhver Omstændighed synes mindre skadeligt, at de komme for grundt end for dybt. Enhver, der har været opmærksom herpaa, vil vist ogsaa have bemærket, at de Spirer, der fremkomme af en Potet, der er lagt grundt, ere langt tykkere og kraftigere end naar Poteten ligger dybt. Hvad man skal forstaae ved Udtrykkene dybt og grundt er ikke let at angive ved Tommemaal, da Jordbundens Beskaffenhed her væsentligt maa komme i Betragtning. Hvad der saaledes vilde være passende i en løs og let, vilde være for dybt i en mere sammenhængende eller seig Jordbund. I en for Poteten passende Jord synes Knollen aldrig at burde lægges dybere end tre Tommer, maaske endog noget grundere. I den sidste Beretning, der er udgaaet fra det kgl. Preussiske „Landes-Oekonomie-Collegium" i Berlin til de dette Selskab underordnede Afdelinger, anbefales det ogsaa, naar man bruger hele eller delte Poteter, især at have følgende tre Ting for Øie: 1) At Moderknollerne have et sundt og godt Udseende, 2) at disse bør visne temmelig stærkt førend de lægges, og 3) at de lægges grundt, med det Tillæg, at man snarest muligt maa foretage den første Hypning.

Det er gjentagende og paa forskjellige Steder blevet forsøgt at forplante Poteten ved udskaarne Øine; ja man har endog hertil indrettet egne Redskaber i Form af en liden Ske eller et hult Hugjern. Dersom denne Fremgangsmaade skal give et nogenlunde heldigt Resultat, maa den udføres med megen Nøiagtighed, og med hvert Øie maa der da ogsaa følge et passende stort Stykke af Poteten. At der hertil medgaar en forholdsviis lang Tid er klart, og om man end i Et og Alt anvender den størst mulige Nøiagtighed, kan det dog neppe undgaaes, især hvor en større Mængde Poteter skulle sættes, at nogle af de udskaarne Øine begynde at gaae i Gjæring eller forraadne, medens andre skrumpe sammen og af denne Grund blive ubrugelige til Udsæd. Den bedste Maade til saavidt muligt at forekomme disse Ulemper synes at være at opbevare Øinene, eftersom de udskjæres, lagviis med knuste Trækul. Ved Plantningen maa der ogsaa anvendes megen Forsigtighed, da Øiet altid maa vende opad, og under ingen Omstændighed maa det komme for dybt i Jorden, (to Tommer ansees gjerne for at være den passende Dybde). At det er vanskeligt at faae udført Alt dette med den fornødne Grad af Nøiagtighed, vil vel i Almindelighed indrømmes. Om end alt det Foregaaende er udført saa ombyggeligt som muligt, er dog Spiringen i høi Grad afhængig af Jordbundens Beskaffenhed; og dersom der i denne Tid enten kommer for meget eller for lidet Regn, er man omtrent lige ilde tjent, da man i begge Tilfælde risikerer, at en større eller mindre Mængde af Udsæden gaar til Grunde. Naar man overveier hvilken Tidsspilde, Møie og Risiko der er forbunden med denne Forplantningsmaade og tillige betænker, at Udbyttet i Regelen bliver langt mindre, end naar man lægger hele eller delte Knoller, synes Forplantning ved udskaarne Øine ubetinget at maatte fraraades. Naar der med hvert Øie skal følge et saa stort Stykke af Poteten, at man kan være sikker paa, at den spirende Plante faar nok (og da man ikke nøiagtigt veed hvormeget der behøves, gjør man vel bedst i snarere at tage lidt for meget end for lidet), kan det vel blive et Spørgsmaal om de tiloversblevne Stykker ere istand til at betale den paa Arbeidet anvendte Tid. Hertil kommer, at Udskjæringen af Øinene, saavidt vides, er kommen i Brug alene for at spare paa Udsæden, og for at naae dette Maal kjender man nu en i flere Henseender langt fortrinligere Fremgangsmaade.

Alt hvad der er sagt om Udskjæringen af Øinene, gjælder ogsaa om at sætte de afskaarne Skrællinger, og det endog i en endnu høiere Grad. Det klinger rigtignok ikke ilde, naar man hører, at det skal gaae an at spise de til Udsæd bestemte Poteter og til Formeringen alene at bruge Skrællingerne; men denne formentlige Besparelse synes i Virkeligheden at blive temmelig kostbar. I det Hele taget kan det vel ikke nægtes, at man ved Dyrkningen og Opbevaringen af Poteten, idetmindste indtil for nogle Aar siden, i flere Retninger har overskredet de naturlige Grændser, og stadigen opstillet flere og flere Fordringer til denne Næringsplante, eller med andre Ord, man har villet høste den størst mulige Fordel for den mindst mulige Møie og Bekostning, uden at tage tilbørligt Hensyn til om denne Plantes Natur ogsaa tillod en saadan Fremgangsmaade.

Det er, eller har idetmindste været, en temmelig almindelig Skik at bringe Poteterne, nogen Tid førend de skulle lægges i Jorden, til et varmt Sted, for at de kunne begynde at spire, da man paa denne Maade faar langt tidligere Poteter, end naar de lægges i Jorden uden at have spiret. Det er allerede ovenfor bemærket, at saa længe man ikke kjender Potetsygdommens Natur og Væsen, har man intet Andet at foretage for at modarbeide Sygdommens Udvikling, end om muligt at søge at udfinde den for Poteten mest passende eller naturlige Dyrkningsmaade, og om Rigtigheden af denne Paastand kan der formentlig heller ikke være synderlig Tvivl. I Henhold hertil synes det klart, at naar det første Skridt, som man foretager sig, er tvertimod Naturens Orden, maa Resultatet af det Hele nødvendigviis ogsaa blive mere eller mindre mangelfuldt. Dersom det ikke kunde antages, at det allerede maatte være indlysende af hvad der her er sagt, at det ikke gaar an at forandre en Plantes Natur, eller i nærværende Tilfælde, naar man venter sig et godt Resultat, at lade Poteten spire i Luften, naar Naturen har bestemt den til at spire i Jorden, vilde det være en let Sag at bevise Rigtigheden heraf ved Exempler, hentede fra den hele organiske Natur. Det nytter ikke, at man herimod vil indvende, at En eller Anden har betjent sig af denne Spiringsmaade i 20, 30 ja 50 Aar og ikke heraf sporet nogen skadelig Følge. Dette beviser i det høieste, hvad man forresten af mangfoldige andre Exempler ogsaa veed, at Poteten er meget seiglivet, som det hedder, eller at den, uden at bukke under, i lang Tid kan taale en naturstridig Behandling. Det maa derfor paa det bestemteste fraraades at lade Poteterne henligge ubedækkede af Jord paa et varmt Sted for at spire.

Grundene til at man helst bør søge at skaffe saa tidligt som muligt modne Poteter, samt at man ikke gjerne ønsker flere Planter sammen paa eet Punkt, (som naar en hel Potet lægges) ere ovenfor omtalte. Begge disse Maal naaes, saavidt man hidindtil veed, bedst ved at følge nedenstaaende Fremgangsmaade, hvorved man har til Hensigt for det første at fremkalde en tidlig Spiren af Poteten i Jord, og dernæst Udplantning af de enkelte Spirer. Denne Fremgangsmaade er temmelig gammel, men først i de senere Aar kommen almindeligt i Brug, og anvendes nu paa flere Steder med Fordel i det Store. Saavidt vides er den først bragt i Udførelse her i Landet af Hr. Proprietær Christensen, som dengang var Bestyrer af Budskeruds Amts Landbrugsskole paa Linnæs ved Drammen. Om den hele Fremgangsmaade, som med megen Klarhed er fremstillet af Hr. Swensen (i Almindelig norsk Landbrugs-Tidende — 1ste Aargang Nr. 4) meddeles her Følgende, der i det Væsentlige er det samme som hvad der findes paa anførte Sted. Hvor tidligt man skal begynde Drivningen lader sig ikke godt fastsætte, da dette er afhængigt saavel af Aarets Beskaffenhed (om det tegner sig til at blive en tidlig eller seen Vaar), som af de klimatiske Forholde i det Hele taget i den Egn, hvor man bor. Det eneste, der kan siges herom, er, at man ikke maa begynde tidligere, end at Udplantningen efter en almindelig Beregning, kan foretages 4 til 5 Uger efterat Poteterne ere lagte. Paa et tørt Sted, der er frit for Undervand, og er vel beskyttet mod kolde Vinde, samt om muligt udsat for Solen hele Dagen igjennem, graves en Grube, der er een Fod dyb, omtrent fire Fod bred og saa lang, som man selv maatte ønske det. I hvert Hjørne af Gruben nedrammes en Pæl, hvortil spigres en Ramme af Bord eller Baghun. Paa Bunden af Gruben lægger man først et Lag Sagflis eller andet tørt Flisaffald, Halm, grovhakket Granbar eller hvad man af Lignende maatte have ved Haanden. Dette Lag tjener som en slet Varmeleder til at forhindre Varmen fra at gaae over i den under Bænken værende endnu kolde Jordbund. Ovenpaa dette lægges et omtrent een Fod tykt Lag af frisk Hestegjødning, der faststampes jevnt. Dersom Hestegjødningen er for tør, maa den, eftersom den kastes i Gruben, befugtes med varmt Vand. Man maa imidlertid snarere gjøre for lidet end for meget af dette, da Gjødningen, naar den er for fugtig, enten slet ikke, eller ogsaa meget langsomt kommer i Gjæring. Bænken tildækkes nu med Lemme og Halmmatter og efter 2 til 4

Dages Forløb begynder gjerne Gjødningen at gjære. Saalænge Gjødningen damper stærkt, maa man lufte lidt, og ved en passende Luftning er den heftigste Gjæring gjerne forbi i nogle faa Dage, og nu lægges ovenpaa Gjødselen et omtrent 2—3 Tommer tykt Lag af god Muldjord. Naar Jorden er tilstrækkeligt opvarmet, hvilket undersøges med Haanden, lægges de til Udsæd bestemte Poteter saaledes, at den Side, som har de fleste Oine kommer til at vende opad, og at der bliver et Rum af $1\frac{1}{2}$—2 Tommer mellem hver Potet. Det Hele bedækkes nu med et omtrent 2 Tommer tykt Lag af samme Slags Jord, som tidligere er anvendt til Bænken, og som udstrøes saa løst som muligt, for ikke at falde sammen i Klumper. Dersom man har Anledning hertil, er det meget hensigtsmæssigt at blande denne Jord, førend den bringes i Bænken, med en Trediedel eller en Fjerdedel grovknuste Trækul; dette er forresten ikke at betragte som nogen absolut Nødvendighed. Bænken holdes nu vel tillukket, især i de endnu kolde Nætter; om Dagen, naar Solen skinner varmt, kan man derimod aftage Bedækningen. Naar Poteterne have spiret 3—4 Tommer over Jorden, ere de færdige til Udplantning, forsaavidt Temperaturen saavel i Jorden som i Luften ikke maatte være saa lav, at dette kunde foraarsage Skade. Istedetfor en Bænk kan man ogsaa paa den her angivne Maade tilberede en Seng i Haven eller paa Ageren; dog er dette ikke saa hensigtsmæssigt. I et Fjøs eller en Stald, som er tilstrækkeligt lys, kan man ogsaa, efter det her angivne Princip, indrette sig et Slags Drivbænk. Det synes dog ikke at være hensigtsmæssigt at lægge flere Lag Poteter ovenpaa hverandre med Jord imellem (hvilket ogsaa har været anbefalet), da enkelte af de saaledes sammenpakkede Poteter rimeligviis maa blive udsatte for en altfor høi Varmegrad. Spirerne kunne paa denne Maade her ikke blive saa kraftige, som naar de faae udvikle sig frit af et eneste Lag.

I Mangel af den fornødne Gjødning kan man ogsaa anlægge en Drivbænk af Sagflis paa følgende Maade: Sagflisen anvendes først til Strøelse i Fjøset eller Stalden, og naar den er vel gjennemtrængt med Urin, kastes den sammen i en Dynge, der maa ligge under Tag. Dersom man lader den blive liggende i Fjøset saaledes, at man kun strør ny Sagflis ovenpaa, klumper den sig, og giver da langt fra ikke den Hede fra sig, som naar den ligger nogenlunde løs. Naar Sagflisen skal bruges, gjennemfugtes den med Gjødselvand, omstikkes vel og bliver liggende saaledes i nogle Dage, for at blive gjennemvarm, hvorpaa den bringes i Gruben. Her faststampes den jevnt, og mellem Sagflisen og Jorden lægges bedst et Lag af tørt Løv, brugt Garvebark, bedærvet Hø, gammel Halm eller Lignende, for at forekomme at der ikke skal udvikle sig en altfor stærk Hede. Den der ikke holder Kreature, kan ogsaa hjælpe sig med Menneskeurin, hvormed Sagflisdyngen, der holdes under Tag, gjennemfugtes saa ofte hertil er Anledning. En Drivbænk, der anlægges med Sagflis paa den her beskrevne Maade, udvikler ikke en saa stærk Hede, men man behøver heller ikke at frygte for at den saa let bliver for varm, som naar man hertil benytter Gjødsel. Den udvikler en jevn Varme i flere Maaneder.

(Fortsættes.)

Abdul Medschid.

(Af P. A. Munch.)

(Slutning fra Nr. 2.)

Af alle de forskjellige Tyrkestammer, der siden det 8de Aarhundrede have fremtraadt paa den historiske Skueplads og deeltaget i det vestlige Asiens Begivenheder, er, som bekjendt, den othmanske den sidste, men maaskee ogsaa den, som med den største og mest forbausende Hurtighed arbeidede sig op til at blive en Hovedmagt. Emiren Othman, af de oguzíske Turkmaners Stamme, var endnu i 1290 ikke stort andet end en ubetydelig Røverhøvding, der under Beskyttelse af Sultanen af Ikonium sværmede om i Lilleasien og herjede paa de Landskaber, der tilhørte det græskromerske Keiserdømme; ved sin Død 1326 beherskede han allerede flere Provindser i Lilleasien. Hans Søn Orkan var en mægtig Sultan, der allerede erhvervede Besiddelser i Europa, og endnu inden 100 Aar vare henrundne siden Othmans Død, beherskede hans Folk Størstedelen af det græske Keiserdømmes Lande og de tyrkiske Vaaben trængte frem lige til Baiern. I Aaret 1453 faldt Constantinopel, og omtrent hundrede Aar derefter, under Suleiman den 2den, var det othmanske Rige blevet et af de største Erobringsmonarchier, som Historien kan opvise. Det havde ei alene naaet det nuværende Riges Grændser, men besad desforuden Størstedelen af Ungarn, og næsten hele Nordafrika; og hvad mere er, den tyrkiske Port var anseet og frygtet, og havde en Vægt i Europa, som det hverken før eller siden har havt.

Men dette var ogsaa Vendepunktet i det othmanske Riges Lykke. De tolv hidtil herskende Sultaner havde været energiske og krigerske, og selv taget sig af saavel Rigsstyrelsen som Krigens Ledning. Fra Solimans Tid af blev derimod kun en Serail-Opdragelse Tronfølgeren til Deel; ukrigerske og blødagtige tilbragte Sultanerne den meste Tid i deres Pallads, overladende alle Forretninger til andre, der for det meste mere havde egen, end Rigets Fordeel for Øje. Det maatte saaledes under alle Omstændigheder forfalde; men hertil kom, at medens Tyrkerne bleve staaende paa eet og samme Kulturstadium, gik de europæiske Nationer, især efter det Opsving, Reformationen gav endog de Stater, der ej antog den, frem med Kæmpeskridt, og lod Othmannerne, der en Tidlang havde været deres Overmænd, langt tilbage baade i Stats- og Krigskunst. De tyrkiske Sultaner havde heller ikke forstaaet at give de forskjellige Dele, hvoraf deres Monarchi bestod, noget Sammenhold; dertil kjendte de nemlig kun een Vej, nemlig Indførelsen af Islam, og hvor denne mislykkedes, vare de religiøse Grundsætninger altfor strenge og indskrænkede til at man skulde kunne tænke paa, anderledes end ved Tvang og Skræk at sikkre sig de Christnes Hengivenhed. Saaledes gik det tilbage med Riget, baade i og for sig selv, og i Sammenligning med Nabo-Rigerne i Europa; Østerrige og især Rusland beklippede det mere og mere, mægtige Statholdere, som Ali i Albanien og Mehemed Ali i Ægypten, gjorde sig ganske eller saagodtsom uafhængige, Grækerne gjorde Opstand, Janitscharerne bleve uregjerlige, og det hele store Monarchi truedes i dette Aarhundredes første Decennier med fuldkommen Opløsning. Det var et Held for Riget, at den Sultan, der i denne vanskelige Tid sad paa Othmans Trone, Mahmud d. 2den, slægtede mere sine ældre end sine yngre Forfædre paa, og udviklede en Kraft og Klogskab, der, naar man tager Hensyn til Omstændighederne, endog maa kaldes beundringsværdig. Han kunde vel ikke hindre Grækenlands fuldstændige Løsrivelse, saavelsom Ruslands uforholdsmæssige Indflydelse paa Portens Politik, men han fortsatte heldigt sin Forgænger Selims Bestræbelser for at omdanne Armeen paa europæisk Viis; han tilintetgjorde Janitscharernes farlige, og nu forlængst i Krig unyttige Skare, og ved at indføre et tolerantere og liberalere Regjeringssystem søgte han at knytte den ikke-mohammedanske Deel af Befolkningen fastere til Tronen. Meget heraf kom nu vistnok for silde, og maa, som vi tidligere have nævnt, naar det konsekvent gjennemføres, lede til at det tyrkiske Rige omsider ophører som saadant, eller som mohammedanskt Monarchi, medens det derimod maaskee i Tidens Løb torde gaa over til et nyere græsk Keiserdømme; men det er dog næsten den eneste Redningsplanke, hvortil man nu i den almindelige Nød kan gribe. Naturligviis maae alle disse Bestræbelser fremkalde to hinanden skarpt modsatte Partier, som man ogsaa her, skjønt tildeels i en noget anden Betydning end ellers i Europa, kunde kalde det radikale og det konservative. Det første søger Rigets Frelse i gjennemgribende Reformer, det andet holder fast ved den gamle Moslem-Slendrian, og betragter Reformerne med Ængstelse og Mishag. Ethvert af Partierne kan paa en vis Maade siges at have Ret: det første, forsaavidt som Rigets Frelse er umulig uden en Reform eller rettere en Regeneration; det andet, forsaavidt som denne Regeneration i sit hele Væsen er antimoslemsk, og konsekvent vil lede til Islams Undergang i Riget. Spørgsmaalet bliver nu: skal Religionen underordnes Politiken, eller omvendt. Absolut fremsat, eller forsaavidt der handles om den christelige Religion, maa naturligviis det første Alternativ besvares med Nej. Men her handles, vel at mærke, kun om Islam, og saaledes maatte det vel endog betragtes som en stor Fordeel for Riget, om denne veg Pladsen for Christendommen. Dog kan man paa den anden Side ej vente, at Islams egne Bekjendere skulle ræsonnere saaledes, og følgelig kan der ikke andet end herske Strid og Uenighed i det tyrkiske Rige om hvilket System er det mest heldbringende.

Til at ordne alle disse vanskelige og indviklede Anliggender er den unge Sultan Abdul Medschid kaldet, og det maa visselig indrømmes, at det othmanske Rige under hans Styrelse er gaaet mere fremad i Kultur og Humanitet, og kan maaskee og siges at have vundet større Kraft og mere Anseelse, end man i en lang Række af Aar har været vant til at see. Abdul Medschid, fød 6te Mai 1822, tiltraadte Regjeringen ved sin Fader Mahmuds Død 1839 i sit 17de Aar, og viiste allerede da, at han agtede at handle efter andre Grundsætninger end dem, som hidtil havde været fulgte ved det othmanske Hof, idet han lod sine Brødre beholde Livet, medens det hidtil havde været sædvanligt, at den tiltrædende Sultan lod sine Brødre dræbe, for at de ikke siden skulde gjøre ham Tronen stridig. Neppe kunde nogen Monarch tiltræde Tronen under mere kritiske Omstændigheder, end han. Den ægyptiske Hær under Ibrahim Paschas Anførsel havde slaaet Sultanens ved Nisibis (24de Juni 1839), og Vejen stod dem aaben til Constantinopel, hvor et stort Parti ønskede Mehemed Ali paa Tronen. Da blandede Frankrige sig i Sagen og reddede den unge Sultan af sin Nød. Mehemed Ali blev tvungen til at underkaste sig, og Ægyptens Lehnsforhold til Porten bestemtes ved en Traktat med de europæiske Stormagter af 13de Juli 1841. Det er vel isærdeleshed den store Tjeneste, Frankrige ved denne Leilighed viste Sultanen, som siden har bragt ham til at vise en saa stor Forkjærlighed for Frankrige, dets Folk, Sprog og Sæder. Det er isærdeleshed ved franske Videnskabsmænds og Krigeres Hjælp, at Abdul Medschid fortsætter det af hans Fader paabegyndte Værk, Tyrkiets Civilisering paa europæisk Viis. Deri har han og kraftigt været understøttet af hans faderlige Ven Redschid Pascha, der selv har levet flere Aar i Frankrige og der modtaget sin Dannelse. Den udmærkede Hyldest, Abdul Medschid har viist den franske Digter og Statsmand Lamartine, hvem han endog har skjænket en stor Landstrækning i Syrien, skyldes vel ej alene Lamartines Fortjenester, men ogsaa den blotte Omstændighed at han er Franskmand. Og nu i den sidste Tid har Sultanen endog sendt eller vil han sende sin ældste, 12 aarige Søn, Mohammed Murad, til Paris, for der at opdrages. Om nu just den franske Kultur er den, hvormed Tyrkerne ville være bedst tjente, er et stort Spørgsmaal; men det er i alle Fald den, der lettest lader sig fordrage med Islam, da den overhoved har saa lidet med Religion og Religiøsitet at bestille. Abdul Medschids eller hans Raadgiveres opklarede og fordomsfrie Anskuelser og redelige Villie til at sørge for alle Undersaatters Vel uden Forskjel viser sig i de fleste af hans Foranstaltninger, af hvilke den første, kaldet Hattischerifet af Gul-Hane (3 Nov. 1839) tillige er den mest indgribende. Der indrettedes Kommune- og Provindsraad (Formandskabsindretning); Paschaernes Magt i Provindserne deeltes og indskrænkedes, den ministerielle Ansvarligheds Princip fortsattes; der lovedes en ny Straffecoder, der gjorde alle Statsborgere lige for Loven; den haarde Haratsch eller Kopskat formildedes, Lodkastning istedetfor vilkaarlig Udregning bestemtes for Armeens Rekrutering. Tyrkerne af den gamle Skole forfærdedes over al denne Reform, eller, som de kaldte den, Tanzimat; det lykkedes dem ved Hofintriguer at faae Redschid, Sjælen deri, fjernet fra Sultanens Raad (1841); men den Reaktion, de nu søgte at tilvejebringe, udførtes med saa stor Hurtighed og saa liden Forsigtighed, at Sultanen fik Øjnene op, tilbagekaldte Redschid, og udnævnte ham til Storvesir (1846). Siden den Tid har Tanzimat havt stadig Fremgang, om end Redschid senere har maattet forlade Ministeriet, dog mere paa Grund af diplomatiske Intriguer fra de europæiske Stormagters Side, end efter Sultanens eget Ønske. Det er Skyggesiden ved Portens Stilling i denne Tid, at dens Divan eller Ministerraad er altfor meget blevet en Kastebold

Abdul Medschid.

for Stormagternes Kunstgreb. Tyrkiets geographiske Beliggenhed og indre Ressourcer kan ikke andet end gjøre det til et af Europas vigtigste Lande, og dersom Stormagterne blot kunde blive enige om, hvorledes det skulde deles, vilde de neppe have noget imod at behandle det som Polen fordum. Her er det et stort Held for Porten, at den især har sluttet sig til de occidentalske Magter, da den ellers aldeles vilde overvældes af sine Naboer, Rusland og Østerrige.

Abdul Medschid har høstet fortjent Roes ved den Humanitet, hvormed han modtog, og den Fasthed, hvormed han forsvarede de ungarske Flygtninger, der efter den sidste Fribedskrig frelste sig paa tyrkisk Bund. Baade Østerrige og Rusland fordrede deres Udleverelse, men Sultanen vægrede sig, satte de fleste paa fri Fod, og bekvemmede sig omsider til at anvise de fornemste af Insurrektionshøvdingerne Ophold i det Indre af Lilleasien, eller, som det hed, internere dem, paa en ubestemt Tid. Disse Internerede Antal, hvoriblandt Kossuth, var kun 8; de behandledes saare venligt; Kossuth fik saaledes 5000 Francs maanedligt, og selv de af hans Venner, der frivilligt fulgte ham, fik 250 Francs om Maaneden. Siden har Sultanen endog, som bekjendt, sat Kossuth paa fri Fod. Og alt dette er skeet, uden endog at bevirke noget varigt Brud med Naborigerne.

I de sidste Tider synes Forholdene i Tyrkiet atter at blive mere indviklede; medens Reaktionspartiet atter hævet sig, rystes fjernere Provindser af farlige Insurrektioner, fornemmelig Bosnien, hvor Enkelte endog troe at øjne hemmelig Paavirkning fra Østerriges Side. Hvorledes Tyrkiets endelige Stilling vil blive, om det lykkes Abdul Medschid at sønderrive den indviklede Væv af Intriguer, som omgiver ham, er vanskeligt at sige; uden store Opoffrelser vil det neppe kunne skee, men slige Opoffrelser burde neppe skyes, naar man derved kunde opnaa at faa Orden og Klarhed i Forholdene.

Abdul Medschid er nu en Mand i sine bedste Aar. Han skal i sin tidligere Ungdom have været svagelig; som det lader til, er hans Helbred nu bedre. Det Portræt, vi her levere, fremstiller ham som en smuk ung Mand. Vi have seet andre, hvor han ikke tager sig nær saa godt ud. Hvad forøvrigt hans hele Ydre og Fremtræden angaar, da kjende vi ingen nøiagtigere Beskrivelse derover, end den foromtalte af Lamartine. Er den end affattet i noget vel glødende Farver, saa skriver den sig dog fra personlig Jagttagelse, og maa derfor i Hovedsagen være paalidelig. Den lyder saaledes:

„Sultan Abdul-Medschid er en ung Mand paa omtrent 26 eller 27 Aar,*) med et Udtryk, som røber en noget højere Alder; hans Figur er høi, smidig, elegant og gracios, han bærer sit Hoved med den ædle og bøielige Stilling, som man beundrer hos de græske Billedstøtter, og som hidrører fra den lange Hals og det ovale Ansigt. Hans Træk ere regelmæssige og behagelige, hans Pande høi, hans Øine blaa, Øienbrynene bueformede som hos de kaukasiske Folkestammer, Næsen lige, Læberne fyldige og halvaabne, Hagen, dette Charakterens Grundtræk hos en mandig Figur, fast og vel placeret, det Hele ædelt, stolt, men formildet ved Følelsen af en rolig Overlegenhed, som heller ønsker at elskes end at imponere, lidt Ungdomsblyhed i Blikket, et lidet Træk af Melankoli udbredes ligesom en let Sky over Ansigtet, et vist Udtryk af Træthed i Stillingen, ligesom en Mand, der altfor tidligt har lært at lide og tænke. Men hvad der overveier alt dette, er etslags dybt og følelsesfuldt Alvor, Udtrykket af en Mand, der bærer paa sit Hjerte noget Helligt — hvad ogsaa et Folk er — som bærer det frem for Gud, og som kjender Helligheden af sin Byrde; der findes saaledes ei mindste Spor af Ungdomsletsindighed i hans Physiognomi. Han ligner mere Statuen af en ung Prælat, end af en ung Monarch."

*) Sultanen var, som det af de ovenfor anførte Data vil sees, omtrent 29 Aar, da Lamartine besøgte ham.

Norge.

Christiania. Sidste Stockholmspost bringer Efterretning om, at Kronprindsessen lykkelig har overstaaet sin Sygdom, og at hendes Tilstand er saa tilfredsstillende, at der ikke mere udgives nogen Bulletin.

— Det akademiske Kollegium har for Aaret 1853 uddeelt de til yngre Videnskabsmænds fortsatte Ophold ved Universitetet bevilgede Stipendier til de Hidtilværende, nemlig Kand. theol. J. P. Broch 300 Spd. aarlig (de østerlandske Sprog;) Kand. min. Th. Kjerulf 250 Spd. (Geognosi og Oryktognosie); Kand. jur. Fr. P. Brandt 200 Spd. (Lovhistorie); Konservator Chr. Fr. Schübeler 200 Spd. (Botanik); Kand. theol. O. A. Aabel 200 Spd. (det N. Test.'s Exegese) og Observator Fearnley 200 Spd. (Astronomi.)

— I Garnisonsmenigheden er i 1852 37 Par ægteviede; 164 ere fødte af begge Kjøn og 86 døde.

— Studenterne feirede iaar den 13de Jan., Festen til Fædrenes Minde, i Frimurerlogens mindre Sal. Kand. E. Sundt holdt Festtalen, Pastor P. A. Jensen Mindetalen over Prinds Gustav og Prof. Monrad talte om Nordens Eenhed. Kand. Kjerulf udbragte et Leve for Kongen, ledsaget af et nifoldigt Hurra, Student G. Krohn udbragte et Mindesbæger for Prof. Skjelderup, Justitiarius Berg, Stiftamtmand Falsen, Statsraad Sibbern, Digteren Valerius, Prof. J. Lundell, Prof. Schouw og General Flensberg, hvilke Norden i det henrundne Aar havde tabt. Kand. G. A. Krohg udbragte en Skaal for Kunstnernes Samvirken med Videnskabsdyrkerne samt for Landskabsmaler Cappelens Minde, Sundt mindede om afgangne Student Udvig og Kand. Fearnley udbragte en Skaal for Christiania Borgere. Desuden holdtes flere Taler og udbragtes mange andre Skaaler.

— Faa kunne erindre en saa mild Vinter som den vi hidtil have havt. Ved Nytaarstid have Træer begyndt at skyde Knupper og Karvekaal og Stedmoderblomster spiret op, ja en Sommerfugl er, efter hvad en af vore Aviser fortæller, endog bleven lokket frem. Som en Følge af dette milde Veir er da ogsaa Havnen fri for Iis.

Drammens Arbeiderforening foretog den 2 Jan. et Fanetog. Efterat have udbragt et Hurra for Grosserer H. Kjær og gjennem Formanden takket ham for hvad han har gjort for den trængende Arbeidsklasse, samlede Toget sig paa Bragernæs Torv, hvor Formanden udbragte et Hurra for M. Thrane og de Øvrige, som sidde arresterede for Arbeidernes Sag, samt for Ole Bull, der i Amerika har dannet en Koloni, „hvor Frihedens Lys og Hygge skal boe," og for Ungarernes Frihedshelt Kossuth.

Skiens „Arbeider-Understøttelsesforening" talte ved forrige Aars Slutning 122 Medlemmer; den har i 1852 havt en Indtægt af omtr. 404 Spd., en Udgift af 66 Spd.

Laurvik. Mekanikus Steen har opfundet et nyt Apparat til nøiagtig Regulering af Skuren paa Vandsauge, hvorpaa han søger Patent.

Bergen. En Eventyrkomedie af Henr. Ibsen, „Sankthansnatten," er nylig gaaet over Scenen.

Tromsø. Brødrene Skankes Tranbrænderi nærved Byen nedbrændte den 2den Dec. f. A.

— Der er givet en Vokal- og Instrumentalkoncert til Indtægt for den i Kautokeino dræbte Ruths to Sønner, hvilken indbragte omtrent 114 Spd.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I en Redaktionsartikel i Chr.-Pst. for 12 ds. gjendrives Svenska Tidningens Udfald mod den norske Landmandsmajoritet, hvem den beskylder for at have forhøiet Korntolden for derved at vælte Skattebyderne over paa dem, der behøve at kjøbe Kornvarer; som man lettelig indseer, er det stikmodsatte heraf Sandheden.

— S. Bl. leverer som Feuilleton en novellistisk Skildring eller, som det hedder, „en Episode fra Studentertoget til Norge Midsommerdagene 1852" af S. A. Hedlund, der samtidigt har tilstillet hiint Blad og Gøtheborgs Handels- og Sjøfartstidning Artikelen.

— I Mgbl. er Prof. Munch i forrige Uge optraadt med „Sprogbemærkninger," og Præsten O. T. Krohg ligeledes med en til Sprogstriden hørende Artikel, nemlig „Om Skriftsprog og Bygdemaal."

Udenlandsk Oversigt.

De med sidste Post ankomne udenlandske Aviser bringe Efterretninger fra de fleste europæiske Lande indtil Udgangen af forrige Aar; men blandt disse er ingen af synderlig Vigtighed, medmindre det skulde være de tre østlige Stormagters Anerkjendelse af det franske Keiserdømme. Vi finde det derfor passende at benytte Rummet til et flygtigt Overblik over de europæiske Staters politiske Forholde i det forløbne Aar.

Aaret 1852 har været af stor Betydning for Frankrig, da dets Slutning medførte hvad man kunde forudsee i Slutningen af 1851, nemlig Keiserdømmets Proklamation. Om denne Regjeringsform vil blive af Varighed, er det vanskeligt at forudsige. Sikkert er det, at den er udgaaet af den franske Nations Udmattelse og Kjedhed af den revolutionære Tilstand under republikansk Forfatning, og Ludvig Napoleon forstod at benytte sig saavel heraf som af Skrækken for Socialismen og den røde Republik og Navnet Napoleons Trylleri i Forening med Armeens Hengivenhed til at sætte Kronen paa sit Hoved. At den bevægelige, under den forrige Regjering til Pressefrihed samt til offentlig Diskussion vante franske Nation i Længden skulde kunne finde sig i en autokratisk eller reen despotisk Regjeringsform som den nuværende under Louis Napoleon, forekommer os at være en Umulighed, uagtet vi, naar vi tænke os den Miskredit, i hvilken de socialistisk-demokratiske Theorier ere nedsunkne, og den Kraftløshed, hvorunder alle Partier synes at lide og endelig Armeens ubegrændsede Hengivenhed for dens Afguds Brodersøn, maa antage, at denne Stagnations-Tilstand endnu kan vedvare nogle Aar, hvis ikke et Attentat mod Louis Napoleons Liv, engang skulde lykkes og medføre nye Forviklinger; Kong Jerome, som af Louis Napoleon er designeret til hans Efterfølger i Tilfælde af hans Død uden direkte mandlige Arvinger, men som ialmindelighed ansees som det mindst populære Medlem af den nye Keisers Familie, vilde neppe kunne gribe Regjeringens Tøiler. Borgerskabet i Frankrig overhovedet og i Paris især deleshed er heller ikke gunstig stemt mod Louis Napoleons Regjering, uagtet det først og fremst holder paa Fred og indre Ro; i sine Hovedbestanddele er det orleanistiskfindet, idet det erindrer sig sin Velmagt i Louis Philips Tid, medens det nu er sunket ned til et absolut Nul. Louis Napoleon har ved flere Leiligheder viist det en Foragt, som maa være høist krænkende; han støtter sig først og fremst paa Armeen og Præsteskabet, og søger derhos at vinde de laveste Folkeklasser ved som de romerske Keisere at skaffe dem Arbeide og Fornøielser (panem & circenses). Vi kunne saaledes ikke for det Første vente nogen Omvæltning af Betydenhed i dette Land, medmindre, som sagt, et Attentat mod Keiserens Liv skulde indtræffe; derimod ere vi mindre betryggede mod ydre Krig, da Louis Napoleon efter den sidste Forandring i Frankrigs Forfatning, uden Samtykke af Stænderne, og saaledes blot ved at følge sit eget Lune, en vakker Dag kan lade sin Armee overskride Rhinen, og dette Middel vil han muligens endog af Omstændighedernes Magt blive nødt at gribe til for at tilfredsstille Armeen. En saadan Krig forekommer os dog at være af mindre Indflydelse for Norges Handels-Interesser end en indre Revolution i Frankrig, især da vi sikkert ville iagttage den strengeste Neutralitet.

Naar vi fra Frankrig henvende vor Opmærksomhed paa Begivenhederne i gamle England, see vi, at dette Land i det forløbne Aar har oplevet ikke mindre end 2de Ministerskifter, idet Lord John Russell eller Whigministeriet fulgtes af Lord Derby, Chef for de saakaldte Protektionister, og dette af et af Whigger og Peeliter sammensat Kabinet, under Lord Aberdeens Ledning. Vi kan af flere Grunde ønske os til Lykke med dette sidste Ministerskifte, og først og fremst fordi Lord Aberdeens Navn er os den bedste Garanti for Fredens Vedligeholdelse, da han hylder den konservative Politik — og formodes at ville optræde mæglende, om en Konflikt skulde opstaae mellem de østlige Magter og Frankrig. At Lord Palmerston har ombyttet sin forrige Post under Russells Præsidium som Minister for de udenlandske Anliggender med en Indenrigsminister-Portefeuille, ansees ogsaa af Flere som en yderligere Garanti for Englands Bestræbelse for at vedligeholde Freden. En anden Grund, hvorfor vi maa glæde os over dette Ministerskifte, er den, at det er den fuldstændigste Triumph for Frihandels-Politiken, som synes at være bleven Englands nationale Politik og som ethvert engelsk Ministerium for Fremtiden vistnok vil være nødt til at hylde. Denne Frihandels-Politik kan, naar den konsekvent gjennemføres og siden udvikles, blive til stor Fordeel for vor Samhandel med England og gjøre dette til et ligesaa godt Marked for vor Trælast som Frankrig for Øieblikket er, og forsaavidt ville ogsaa fremtidige Omvæltninger i denne Revolutionens Vugge blive mindre følelige for vore Finantser. At Lord Aberdeen oprigtigt hylder Frihandels-Politiken trænger vel ikke til videre Beviis; man seer endog af de nyligt ankomne Aviser, at han, forresten en Mand af yderst konservative Grundsætninger, skal have foreslaaet Frihandelens ivrigste Apostel, Richard Cobden, optagen i Ministeriet, uagtet de iøvrigt ere af modsatte politiske Anskuelser. Det er ogsaa besynderligt, at et andet Medlem af Ministeriet nemlig John Russell, Hovedet for den liberale Deel i samme, skal have protesteret paa det Bestemteste derimod.

Næst Frankrig og England er der ikke noget Land, som mere tiltrækker sig vor Opmærksomhed end vort Nabo- og fordums Broderrige Danmark; Aaret 1852 var ei uvigtigt for samme, idet de tydske Tropper i Begyndelsen af dette Aar aldeles forlode Holsteens Territorium. Heelstats-Politiken, som nærværende Regjering hylder, kan neppe med Rette antages at tilfredsstille den store Deel af Nationen; de dygtigste danske Publicister ryste paa Hovedet, naar de tænke paa Eventualiteterne af den kongl. Kundgjørelse og Bestemmelsen om Arvefølgen.

Rusland, vor nærmeste kolossale Nabo, er en Repræsentant for den forherskende reaktionære Politik; det styrer, kan man næsten sige, alle Fastlandets Kabinetter, og har gjort Udslaget i alle de vigtigste politiske Spørgsmaale. Rusland ruster sig stærkt, Aarsagen dertil siges at være Frankrigs Stilling, men især Tyrkiets daarlige Forfatning, hvilket Land nu synes at nærme sig sin saa mange Gange spaaede Opløsning. Til Besiddelsen af Konstantinopel og Dardanellerne er jo, som man paastaar, Verdensherredømmet knyttet, og derefter synes Rusland at have stræbet ligesiden Peter den Stores Tid. Den slavoniske og græsk-katholske Befolkning i Tyrkiet anseer Keiseren af Rusland som sin naturlige Beskytter, og Montenegros Anerkjendelse som uafhængig Stat under Prinds Danilo skete først og fremst fra Ruslands Side. Da Montenegro altid har handlet efter russisk Indskydelse, er denne lille Stats nylig begyndte Fiendtligheder mod Tyrkiet ikke betydningsløse og kan have de vigtigste Følger.

Østerrig har i Fyrst Schwartzenberg mistet en af sine betydeligste Statsmænd. Det synes fremdeles at hylde Heelstats-Politiken, men vi finde ikke mere Spor af liberal Forfatning i dette Land. Østerrig synes fremdeles at ville knytte hele Tydsklands Interesser til sine og opkaste sig som dets Overhoved, i hvilken sidste Henseende det har en Medbeiler i Preussen. Keiseren af Østerrigs sidste Besøg i Berlin synes dog at tyde paa en Tilnærmelse mellem disse Rivaler, og det er klart, at Preussen, Østerrig og Rusland leve i den bedste Forstaaelse og synes at ville fornye den saakaldte hellige Alliance for at værne om Traktaterne af 1815.

Preussen modificerede sin oprindelige konstitutionelle Regjering saaledes, at det sandsynligviis endelig kommer tilbage til den saakaldte „forenede Landdag" eller til den Tilstand, i hvilken det befandt sig før 1848. Uagtet Østerrig baade har krydset dets Handels-Politik og gjort det den hidtil indtagne Rang i Tydskland stridig, er det dog aabenbart, at Preussen af let fattelige Grunde mere og mere nærmer sig Rusland og Østerrig og man kan være sikker paa, at disse 3de Magter i Tilfælde af en ydre Krig ville handle i Fællesskab.

Næsten i hele det øvrige Tydskland, men især i Italien hersker Reaktionen i fuld Udstrækning, og i de italienske Stater har Intollerantsen og religiøse Forfølgelser forenet sig med de politiske. Sardinien er den eneste Undtagelse, hvor Konstitutionen ei krænkedes, og hvor de forskjellige Religionsbekjendere under det oplyste og liberale Kongehuus nyde fuldkommen Frihed.

Spaniens Regjering vilde følge Frankrigs Exempel og blive Konstitutionen kvit. I andre Lande pleier det almindeligviis at være Militæret, som viser liden Tilbøielighed til at respektere konstitutionelle Former og paatager sig at gjennemføre Statskoup; men her var det besynderlig nok en borgerlig Mand, Finantsministeren Bravo Murillo, som paatog sig denne farlige Rolle. Han viste sig imidlertid for udygtig dertil, og han maatte tage Afsked og remplaceres af andre Ministre, hvis Tænkemaade synes at være langt mere gunstig for Forfatningen. Det er ellers en besynderlig Kjendsgjerning, at Armeen i Spanien egentlig hører til det liberale Parti og skal i Frisindethed overgaae den civile Befolkning; det var ogsaa sandsynligviis kun fordi Murillo ikke kunde trygt stole paa Bajonetterne, at han opgav sin oprindelige Plan, da Villien sikkert ikke manglede ham. Om Portugal høres kun sjelden Noget i Aviserne; dette af Naturen saa begunstigede Land er efter flere ublodige Revolutioner sunket ned til en fuldkommen Slaphedstilstand og Finantserne bragte i den største Uorden. Ved et Dekret af 20de Dec. reducerer det vilkaarlig sin hele Gjeld til 3 pCt. og derved opvækkes billig Harme hos en Mængde især engelske Kapitalister, som af den Grund lide et ikke ubetydeligt Tab.

Schweitz opretholder sin Forbundsforfatning, uagtet den anfægtes af begge politiske Extremer, det radikale og det ultramotane Parti i selve Forbundet. Det er bekjendt, at Neufchatels Løsrivelse fra Preussen og nærmere Tilslutning til Schweitz har foraarsaget mange diplomatiske Noter fra Stormagterne. Spørgsmaalet desangaaende er endnu ikke opgjort og tør give Anledning til alvorlige Forviklinger.

Holland og Belgien have i Aaret 1852 begge oplevet Ministerskifter. Det sidste Lands Stilling var ligeoverfor sin mægtige Naboe forrige Aar meget vanskelig, og det skylder hovedsagelig sin udmærkede Konges Klogskab og Maadehold, at det overstod Krisen. I det Indre skrider Partiernes Forsoning fremad og i det Ydre er der gjort Meget for at udjævne Tvistighederne med Frankrig. Toldstridigheden endte saaledes ganske nylig med en provisorisk Overeenskomst, som sandsynligviis vil vige Pladsen for en definitiv Handelstraktat.

I Abdul Medschids Biographi af Professor P. A. Munch finder Læseren nærmere omtalt de tyrkiske Tilstande, og vi ville derfor ikke her berøre samme. Det lille Grækenlands Thronfølge synes at være reguleret og dets financielle Tilstand noget forbedret.

Vi slutte dette korte Overblik over de europæiske Landes Tilstand i forrige Aar med at berøre vort eget Land. Uagtet Norge har befundet sig i en lykkelig Stilling i Forhold til mange af Europas Lande i disse Tider, har dog baade dette og Broderriget i det forløbne Aar havt megen Sorg paa Grund af det Tab samt de Sygdomme, vort elskede Kongehuus har været hjemsøgt af; men det nye Aar synes ogsaa i denne Henseende at begynde med gode Udsigter, idet vi kunne feire vor elskede Konges fuldkomne Helbredelse, og den afdøde Prindses Plads er udfyldt af en ny Ætling af vor Kongestamme.

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Lærerpost ved Borgerskolen i Tønsberg (for en Seminarist) med 150 Spd. i Løn.

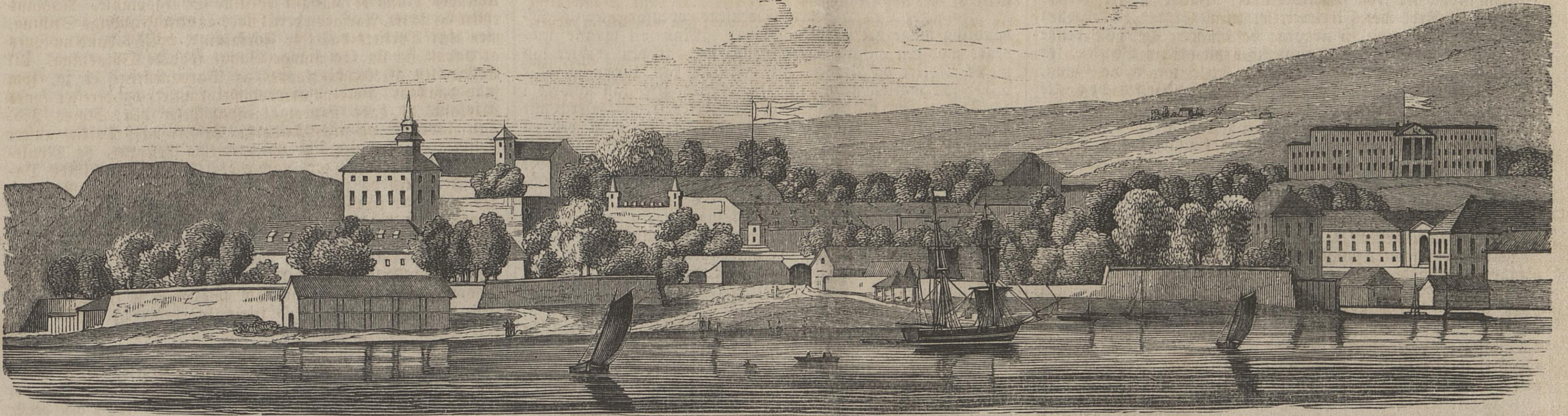
En Sagførerpost ved Underretterne i Akershuus Amt.

Bekjendtgjørelse.

Paa Undertegnedes Forlag har i disse Dage forladt Pressen:
Illustreret Visebog, indeholdende hundrede og tre Folkesange og Viser.
Priis 24 ß. A. Dzwonkowski. (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 4. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 22de Januar 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Jarlen af Aberdeen,

den nye engelske Premierminister.

Under et langt Livsløb, der mere eller mindre har været tilbragt i offentlig Tjeneste, har Jarlen af Aberdeen vel taget en indgribende, men ei nogen fremragende eller pralende Deel i Statsstyrelsen. Det bedste Vidnesbyrd om den Vægt og Betydning, hans Erfaring og Redelighed har erhvervet ham, seer man i den Redebonhed, hvormed Hovedmændene for forskjellige Partier toge Tjeneste under ham.

Georg Hamilton Gordon, Jarl af Aberdeen i det skotske Pairskab, og Viscount i de forenede Kongeriger, er en Søn af den afdøde Lord Haddo, og Sønnesøn af den tredie Jarl af Aberdeen; hans Moder var den yngste Datter af W. Baird, Esquire af Newbyth. Han blev født i Edinburg 1784, og er saaledes, som han for kort Tid siden bemærkede i sin Indtrædelsestale i Overhuset, ikke langt fra de Halvfjerdsindstyve — isandhed en høi Alder til at overtage et stort Riges første Ministerpost.

Sin første Opdragelse nød han i Harrow, hvorfra han indtraadte i St. Johns College i Cambridge, hvor han tog Magistergraden i 1804. Da han i 1801 havde erholdt sin Titel og Værdighed i den skotske høie Adelstand, begav han sig paa en stor Udenlandsreise, under hvilken hans ved Universitetsstudier og hjemlig Opdragelse udviklede Evner modnedes i Omgang med Verden. Han besøgte Frankrig, Italien og Tydskland — de Lande, hvortil Adelen og formuende Folk i hans Ungdom sædvanlig indskrænkede sin Pillegrimsreise; men den unge Lord brød igjennem Sædvanens Garn og drog, brændende af Længsel efter at besøge de klassiske Lande, som han ved sine Studier i Aanden var bleven saa vel bekjendt med, til Grækenland. I 1804 vendte han tilbage til England med en Skat af Indsigt og Kundskab i Almindelighed og fornemmelig i Alt, hvad der vedkom Kunst. Ved sine Evner og Indsigter tiltrak han sig her snart Opmærksomhed; i 1806 blev han nemlig valgt til en af Skotlands repræsenterende Peers, en Ære, der atter vederfores ham i 1807 og i 1812, ved hvilken sidste Leilighed han af Alle havde de fleste Stemmer.

Det foregaaende Aar havde han ogsaa modtaget et Beviis paa sin voxende Anseelse. Han blev nemlig udseet til i Lordernes Huus at besvare den Tale, hvormed Prinds-Regenten aabnede Parlamentet. Den Svartale, som han holdt ved denne Leilighed (den 12te Februar 1811), udmærkede sig ved en ganske anden Dygtighed end den, der er almindelig i lignende første oratoriske Udgydelser i Parlamentet.

I 1813 blev Jarlen af Aberdeen Gesandt ved Wienerhoffet. Ved Bøhmens Grændse stødte han til den allierede Armee, ledsagede siden Keiseren af Østerrige under Feldttoget og undertegnede tilsidst paa Englands Vegne Traktaten til Paris. Regjering og Konge fandt hans diplomatiske Tjenester saa tilfredsstillende, at han ved Enden af Krigen blev udnævnt til britisk Peer; hans Patent som Viscount Gordon af Aberdeen er dateret den 1ste Juni 1814. Fra denne Tid indtil 1814, da han tiltraadte Hertugen af Wellingtons Ministerium, i den af ham selv ønskede Egenskab af Præsident for Hertugdømmet Lancaster, tog han ikke nogen synderlig Deel i Tidens ophidsende Parlamentsdebatter. Han gik imidlertid snart over fra den behagelige Præsidentpost til en mere ansvarsfuld Stilling, idet han i Mai 1828 blev Statssekretær for det Udenrigske. Denne Posts Embedssegl førte han til November 1830.

Jarlen af Aberdeens udenrigske Politik har været underkastet streng Bedømmelse og haard Tilretteviisning. Da han havde været Englands Gesandt i Wien paa den store europæiske Kongres's Tid, hvor England optraadte ved Siden af Fastlandets Herskere, og da han nu viste sig som Statssekretær for de udenrigske Anliggender under en Tory-Premierminister, blev han naturligviis af Folkefrihedens ivrigste Forfægtere paa Fastlandet anseet for at være en hengiven Tilhænger af det antikonstitutionelle Parti. Paa den anden Side antog man, at Statsmændene af Cannings Skole var den konstitutionelle Sag hengivne. Paa Grund af begge disse Anskuelser opstod der Misforstaaelse og Misnøie. Lord Aberdeen var ingenlunde en saadan afgjort Opretholder af despotiske Principer, og Cannings Disciple vare heller ikke saadanne uinteresserede Venner af Friheden, som man havde forestillet sig. Lord Aberdeens Opretholdelse af de selvherskende Souveræner gik ikke videre, end til at vedligeholde Principet for Ikkeintervention — den aabne og uforbeholdne Erkjendelse af at Enhver i Virkeligheden var Hersker over sit Land, uden Hensyn til de indre Bevægelser, der tilsigtede Regjeringsforandringer. Vi tale her om den ædle Jarls offentlige Handlinger, ikke om hans private Følelser. Paa den anden Side udstrakte Cannings Disciple — blandt hvilke Lord Palmerston var den mest udmærkede — sine Sympathier til dem, som stred for konstitutionel Styrelse; men dette gjorde de ikke af Frihedskjærlighed alene, men fordi de troede, at det vilde være til Fordeel for Rigets materielle Interesser, at man vandt en forøget Indflydelse over fremmede Folks og Rigers Sympathier.

Under Forløbet af Lord Aberdeens første Bestyrelse af de udenrigske Sager, oplyste og bekræftede han ved sin egen Fremgangsmaade den Tingenes Tilstand, vi her have udviklet. De lovmæssige Herskere havde Overvægten, og han stod i sin offentlige Stilling i den bedste Forstaaelse med dem. Men faa Maaneder før hans Fratrædelse indtraf der Begivenheder, som bekræftede, at han ikke hyldede Interventionsprincipet. Da den franske Revolution af 1830 havde aabnet det orleanske Dynasti Veien til Thronen, anerkjendte Lord Aberdeen som det Wellingtonske Ministeriums Organ pludselig den nye Hersker. Imidlertid forefaldt Slaget ved Navarino, og Englands almindelige udenlandske Politik udkrævede en usædvanlig Kraft og Dygtighed for en tidssvarende Optræden.

Det Wellingtonske Ministeriums Fald ved Slutningen af 1830 ledede følgelig ogsaa til Lord Aberdeens Aftrædelse. I de to foregaaende Aar var hans Politik bleven angreben af Lord Palmerston, der til for kort siden har beklædt Posten efter ham. I Juni 1829 og atter i Marts 1830 holdt han kraftige og glimrende Taler, hvori han fordømte den Ligegyldighed, England viste de Nationer, der paa Fastlandet kjæmpede for konstitutionel Frihed, medens det selv høstede saa stor Fordeel af sin egen Frihed. Da Lord Palmerston i 1830 overtog Statssekretær-Posten for de udenrigske Anliggender, indtog Lord Aberdeen Angriberens Stilling, idet han troede, at Englændernes Mellemkomst kun vilde lede til at komprommittere dem selv, uden at yde den tilsigtede Hjælp.

Den ædle Lord dadlede med Strenghed Lord Palmerstons Politik med Hensyn til Portugal og Spanien, og i det Hele taget protesterede han mod Englændernes Tilgreb efter at herske over andre Nationers Raadsforsamlinger. Da Whigministeriet aftraadte i 1834, og Sir Robert Peel dannede et nyt Ministerium, overtog Lord Aberdeen ikke sin gamle Post som Udenrigsminister, hvilken nu bestyredes af Hertugen af Wellington, men han tog Tjeneste som Kolonialsekretær. Han sluttede sig villig til Aanden i „Tamworthmanifestet" og blev siden R. Peels Allierede og Discipel i Politiken.

Da Lord Palmerston atter overtog Udenrigsministerens Portefeuille, begyndte Jarlen af Aberdeen igjen sin politiske Opposition. Englands Mellemkomst i de spanske Affærer, og især Lord Palmerstons almindelige Bestyrelse af de udenrigske Sager blev i Aaret 1837 Gjenstand for Debatter saavel i Over- som i Underhuset. Jarlen af Aberdeen holdt en Tale i Overhuset den 27de April i hiint Aar, i Anledning af en Motion af Lord Alvanley, der behandlede hele dette Spørgsmaal, i hvilken Tale han angreb Regjeringen for Kvadrupelalliancen og afviste Forsøget paa at sikkre det ene Lands indre Fred paa det andets Vegne som et indbildt Drømmebillede.

Blandt de Sager, i hvis Behandling i Overhuset han siden tog virksom Deel, fortjener at nævnes Spørgsmaalet om Ordningen af Skotlands kirkelige Tilstande.

Mod Slutningen af Aaret 1840 blev Jarlen af Aberdeen af Robert Peel kaldet til Udenrigsminister, en Post han derpaa beklædte til 1846. Han gik frem efter de samme Grundsætninger, der ved foregaaende Leiligheder havde ledet ham, men med en strengere Overholdelse af status qvo i Fastlandets forskjellige Riger, end Lord Palmerston havde sat i Værk. Med Hensyn til den indenlandske Politik understøttede han Robert Peel aabent og konsekvent og fornemmelig hans Forslag til Kornlovens Ophævelse. Lord Aberdeen havde tillige en stor Andeel i Konventionen med Amerika angaaende Oregon-Territoriet,

I denne samme mæglende Aand, som hans Modstandere erklærede for uværdig Eftergivenhed, ledede Lord Aberdeen Englands udenrigske Politik, medens han var i Ministeriet. Han aftraadte 1846. Da Lorden var udtraadt af Kabinettet, begyndte han atter at angribe Lord Palmerstons Politik, og ved Rob. Peels Død blev han, om han end ikke var det i Virkeligheden, anseet for dette Parties nominelle Hovedmand.

I Behandlingen af det græske Spørgsmaal, der i 1850 satte Europa i Bevægelse, tog Jarlen af Aberdeen megen Andeel.

I Aaret 1805 ægtede Lord Aberdeen en Datter af den første Markis Abercorn. Hun døde 1812. I 1815 ægtede han en Datter af John Douglas, Enke efter James Viscount Hamilton og Moder til den anden Markis Abercorn. Hun døde 1833.

Lord Aberdeen blev i 1808 Ridder af Tidselen og i 1814 blev han Geheimeraad. I 1827 blev han valgt til Kantsler for Universitetet og „Kings College" i Aberdeen; i 1846 blev han Jægermester i Greenwich Park, og i samme Aar Lord-Lieutenant i Aberdeenshire. I samme Aar nedlagde han Præsidentskabet i det kongelige antikvariske Selskab, som han havde beklædt siden 1812.

Der er i det Foregaaende antydet, at den ædle Jarl havde megen Kunstsands. I 1822 udgav han et Værk over „græsk Bygningskunst," der blev høiligen beundret saavel for den fine og udviklede Smag og Kundskab, som han deri har nedlagt, som fordi han deri har bestredet Burkes Theori om „Ideassociationen." Som Forfatter viser han sig mere som den dannede og fiint udviklede Mand, end som Beiler til Berømmelse.

Endskjøndt han er meget tilbageholdende, hævder han dog ufravigelig sin Rang, naar han fremtræder offentlig samt ved festlige og høitidelige Anledninger. Han kan ogsaa frigjøre sig for sit naturlige Alvor og deeltage i selskabelige Sammenkomsters Munterhed og Lyst. Han er sat og alvorlig i sin Opførsel. Det mest Eiendommelige hos ham er hans Selvbeherskelse; hans Skarpsindighed har staaet sin Prøve i et langt og gavnligt Statsmandsliv. Som Taler er han mere indtrængende end veltalende, og erhverver Agtelse ved sin rolige beskedne Værdighed og sit fuldkomne Herredømme over Stoffet.

(Efter London illustrated news.)

Jarlen af Aberdeen.

Om Poteten.

(Af Fr. Chr. Schübeler.)

III.

(Fortsættelse fra forrige Nr.)

At den Ager, hvor de fremdrevne Poteter skulle udplantes, maa være omhyggeligt bearbeidet, følger af sig selv, og hvad Gjødningen angaar, maa henvises til hvad der i det Foregaaende herom er sagt. De spirede Poteter optages forsigtigt af Bænken, og hver enkelt vel udviklet Spire løsnes nu, ved et Tryk med Fingeren, meget let fra Moderknollen paa det Sted, hvor den udgaar fra denne. De paa denne Maade behandlede Poteter nedlægges nu atter i Bænken, for at skyde nye Spirer. At gjentage dette for tredie Gang, hvilket baade har været anbefalet og udført, synes dog ikke tilraadeligt, da Poteten rimeligviis under saadanne Omstændigheder maa være saa udmattet, at den neppe kan levere kraftige Planter. Et andet Spørgsmaal kunde det være om ikke de Poteter, der for anden Gang ere berøvede deres Spirer, endda kunne benyttes til Kreaturføde. I den i forrige Nr. nævnte Afhandling anbefaler Herr. Swensen, (der kun lader Poterne spire een Gang), fortrinsviis at kløve Poteten saaledes, at enhver Spire faar et vedhængende Stykke af denne, og antager, at man paa denne Maade faar flere Fold, end naar Spirerne udplantes uden et saadant vedhængende Stykke af Poteten. Rimeligheden heraf kan vel ikke benægtes, om end bestemte og tilstrækkelige Erfaringer i denne Retning endnu synes at mangle. Naar man derimod i den seneste Tid har tilraadet fuldkommen at skille Moderknollen fra den spirende Plante, da er dette visselig ikke bygget paa bestemte physiologiske Kjendsgjerninger, men alene paa en Antagelse, der dog synes at have saa megen Sandsynlighed for sig, at den fortjener at betragtes med Opmærksomhed. At en Potet kan bære Spiren til Sygdommen i sig, uden at denne forraades ved noget ydre Tegn, synes hævet over al Tvivl. Man har derfor vistnok Grund til i denne Henseende at betragte enhver Potet, om man saa kan udtrykke sig, med mistænkelige Øine. Det er vist, at det spirende Øie, indtil det har naaet en vis Grad af Udvikling, er henviist paa at søge sin Næring udelukkende af Moderknollen, men ligesaa vist er det ogsaa, at den unge Plante, efter en vis Tids Forløb, er istand til at føre et selvstændigt Liv, adskilt fra denne. Dersom man nu tør antage, at Poteten for Tiden befinder sig i en mindre sund Tilstand, synes den naturlige Følge heraf at maatte blive, at man heller ikke bør lade den unge Plante beholde denne mindre sunde Næring længere, end den høieste Nød kræver, eller med andre Ord, at man bør adskille Moderknollen fra Spiren, naar denne er istand til at ernære sig selv. — De paa ovennævnte Maade fra Moderknollen løsnede Spirer dyppes i en vellingagtig Masse, der bestaar af lerholdig Jord, Vand og Gjødselvand, (af dette sidste tages omtrent 1/6 af Vandmængden) eller af Kogjødning, Vand og Ler. Paa Bunden af en flad Kurv, et Trug eller Lignende, strøer man først lidt fiin Muldjord, og paa denne lægges nu lagviis de paa den ovenfor beskrevne Maade behandlede Planter saaledes, at der mellem hvert Lag strøes lidt Jord. Der danner sig da herved om Rodtrevlerne en tynd Jordskorpe, der i tilstrækkelig Grad er gjennemtrængt af Fugtighed, og som saaledes forhindrer at Rødderne blive tørre og visne. De almindelige Regler ved enhver Udplantning, at Solen ikke maa komme til at skinne paa Planterne i Mellemtiden fra de ere optagne af Bænken og indtil de ere komne paa deres Bestemmelsessted, samt at man, hvor dette lader sig iagttage, heller bør plante i skyet Veir med stille Luft end i Solskin eller stærk Vind, kunne maaske antages som almindeligt bekjendte. Plantningen, der udføres paa Driller eller i Rader paa flad Mark saaledes, at der bliver mindst to Fod mellem Raderne og 8—9 Tommer mellem hver Plante indbyrdes, foretages enten ved Hjælp af en almindelig Plantepinde, der nedstikkes i en skraa Retning, eller ogsaa ved at grave et Hul for hver Plante, og dette sidste synes at være det Hensigtsmæssigste. Det er en overalt ved Erfaring anerkjendt Sag, at man til et Arbeide som det her omhandlede helst bør betjene sig af Børn eller Kvindfolk, da disse i Reglen ere flittigere og mere udholdende ved et saa ensformigt Arbeide end en Mand, og desuden ere de ogsaa billigere. Med en almindelig Mærkestok, der stikker to eller flere Huller paa engang, paa samme Maade som naar man lægger Erter, (Fig. 1) betegnes den Afstand, hvori Planterne komme til at staae indbyrdes. At Plantningen, naar den foretages paa flad Mark, udføres efter en Snor, følger af sig selv; og dersom man betjener sig af en Snor, der er forsynet med Knuder i den Afstand fra hverandre hvori Planterne skulle sættes, er Mærkestokken naturligviis overflødig. Til Stedet medbringer enhver Person to Kurve, den ene med Planter, den anden med knuste Trækul.

Fig. 1.

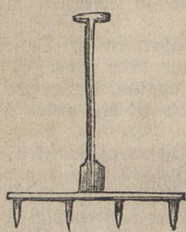
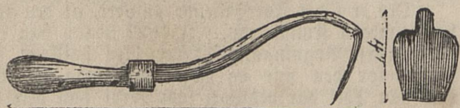

Fig. 2.

15 Tommer.

Med den venstre Haand, eller maaske endnu bedre med en kortskaftet Lugehakke, (Fig. 2) opgraves nu et passende stort Hul, saaledes at Jorden, idet den trækkes tilbage, danner en Skraaning, der gaar i samme Retning som Drillen eller Raden. Paa denne Skraaning lægges med den høire Haand en liden Haandfuld Trækul, og paa disse lægges med den venstre Haand Planten, der ogsaa bedækkes med en liden Haandfuld Kul, hvorpaa den hele Fordybning fyldes med Jord, der jevnes med Haanden. Hvad Anvendelsen af Trækul angaar, da maa det gjentages her hvad der ovenfor er sagt ved Anlægget af Drivbænken: Kullet kan ingenlunde ansees for at være absolut nødvendigt; men der kan neppe være nogen Tvivl om, at man saavel ved Knollernes Godhed som Mængde vil faae rigelig Erstatning for det ved Kullet og dets Anvendelse gjorte Udlæg. Ved Plantningen maa man nøie paasee, at den Del af Stilken, som før har været under Jorden, hvilket giver sig tilkjende ved en lysere Farve, atter bliver bedækket med Jord. Grunden til at Planterne ikke bør stikkes lige ned i Jorden men lægges i en skraa Stilling, er at flere Stilke paa denne Maade skyde op, og naar Bladværket forøges, faar man ogsaa flere Knoller. I den følgende Del af Sommeren behandles Ageren paa samme Maade som om man havde benyttet hele eller delte Knoller.

Efter de forhaandenværende Erfaringer synes man ved Udplantningen at faae idetmindste lige saa stort Udbytte (efter Maal Jord) som ved den sædvanlige Behandling, og til de ovenfor anførte Grunde, der tale for denne Dyrkningsmaade, maa der endnu føies den, at man i Gjennemsnit beregnet blot faar jevnt store Knoller og næsten ingen eller idetmindste et forholdsviis ringe Antal smaa. Foruden det i og for sig fordelagtige herved, er dette ogsaa til betydelig Lettelse ved Indhøstningen.

Følgende Ord af Herr. Swensens ovenfor nævnte Afhandling maae her finde en Plads: „Man vil maaske indvende mod den anførte Dyrkningsmaade, at den fordrer saa meget Arbeide og Bryderi, at den ikke kan lønne sig, eller bliver saa møisommelig, at den aldeles ikke kan udføres i det Store. For den med Methoden aldeles fremmede er denne Anskuelse meget rimelig; men jeg haaber, at man ved en nøiagtig Gjennemlæsning af det ovenfor Anførte snart vil indsee, at det Hele kun bestaar i endeel Smaaregler, der endog med Lethed kunne læres og udføres af et ti Aar gammelt Barn."

Hvad Bekostningen ved Dyrkningsmaaden angaar, da synes denne rigeligt at erstattes ved den besparede Udsæd, og Drivbænken kan med Fordel senere benyttes til forskjellige Kjøkkenværter. Maaske dette endog kunne bidrage Noget til at fremme den i de fleste Distrikter af Landet saa høist forsømte Havedyrkning. Den vægtigste Hindring, der synes at stille sig i Veien for denne Methodes Anvendelse i det Store, er at man maaske paa flere Steder vil mangle de fornødne Arbeidskræfter til Vaararbeidet. Man maa imidlertid erindre, at det Arbeide, hvorom her er Tale, meget godt kan udføres af Børn og af gamle og svagelige Personer, der ikke kunne benyttes til andet Markarbeide; og naar alle de forhaandenværende Kræfter paa en hensigtsmæssig Maade sættes i Virksomhed, vil denne Hindring dog maaske for en Del kunne bortryddes.

Paa Grund af det her Anførte maa denne Dyrkningsmaade af Poteten paa det bedste anbefales til Udførelse som Forsøg i en saadan Udstrækning, der er stor nok til heraf at trække bestemte sammenlignende Resultater, og under saa forskjelligt virkende ydre Forholde som muligt. Naar da Enhver meddeler hvad han har iagttaget, er det at haabe, at man ikke kommer til at vente altfor længe, førend ret tilforladelige Erfaringer fra forskjellige Egne af Landet kunne komme til Almenhedens Kundskab.

I flere af de nordamerikanske forenede Stater, f. Ex. New-York og Massachuset dyrkes Bataten (Convolvulus Batatas — Sweet Potato) saaledes, at Knollerne nedlægges i en Drivbænk, og naar Spirerne have naaet en til Udplantning passende Størrelse, løsnes de forsigtigt fra Moderknollen og udplantes enkeltviis, hvorpaa denne igjen nedlægges for at skyde nye Spirer, som atter udplantes. Ved Dyrkningen af denne for de varmere Lande saa vigtige Næringsplante følges altsaa netop den samme Fremgangsmaade, som ovenfor er angivet for Poteten.

Formering ved Stiklinger og Aflæggere er med Held bleven anvendt for i den kortest mulige Tid at faae det størst mulige Udbytte af en eller anden god Sort Poteter, hvoraf man kun har havt et meget ringe Antal til Udsæd. Man har saaledes havt Exempel paa, at en Mand paa een Sommer af en eneste Potet ved Hjælp af Stiklinger har forskaffet sig 206 store og smaa Knoller. At der alene kan blive Tale om at anvende disse Formeringsmaader under de her nævnte Forholde følger af sig selv; men da disse Forholde, under de forhaanden værende Omstændigheder vistnok oftere kunne indtræffe, synes de nævnte Formeringsmaader, der ere simple og lette at udføre. ogsaa at fortjene at omtales. Det synes hensigtsmæssigst, paa den ovenfor beskrevne Maade, først at lade Poteten spire og derpaa udplante Spirerne, helst i en middelmaadigt varm Drivbænk, hvor Jorden, som før sagt, er blandet med Trækul, der er det fortrinligste af alle hidtil bekjendte Midler til at faae Stiklinger af alle Slags Planter til hurtigt at skyde Rødder og voxe. Naar de unge Planter efter Omplantningen have skudt et Par Tommer frem, afskjæres Toppene saaledes, at hver Stikling bliver 2—3 Tommer lang. Førend Stiklingen sættes, afskjæres den med et rent og glat Skaar lige under et Blad; Bladstilken afskjæres ogsaa, dog saaledes, at det lille Øie, der ligger skjult mellem denne og den egentlige Stamme, ikke bliver beskadiget. Stiklingerne sættes nu i Bænken til en Dybde af 1½—2 Tommer, holdes i de første Dage noget beskyggede, og vandes lidt, dersom Jorden skulde blive for tør. Naar Stiklingerne have rodfæstet sig godt og have begyndt at voxe, kunne de flyttes i frit Land. Paa denne Maade kan man vedblive at skjære Stiklinger langt ud over Sommeren. Dersom en Potetplante skal formeres ved Aflæggere, maa den have et Rum af 4—6 □ Fod. Naar Stilkene have naaet en Høide af 1—1½ Fod, bøies de forsigtigt nedad til alle Sider, fastholdes, dersom dette maatte behøves, med smaa Træhager (eller ved Hjælp af et Stykke Bast, som lægges om Stilken, sammentvindes og stikkes ned i Jorden med en Pinde) og dækkes med Jord saaledes, at kun Toppene staae op over Jorden. Det synes som man paa denne Maade faar større Poteter end af Stiklinger; men Formeringen kan heller ikke fortsættes efter en saa udvidet Maalestok som ved Hjælp af disse.

De fleste Afarter man kjender af Poteten ere fremkomne ved Udsæd af Frø, da man paa denne Maade sjelden faar netop den samme Sort igjen, som den hvoraf Frøet er taget. Rigtigheden af den engang temmelig almindelige Formening, at naar man til Udsæd benyttede Poteter, der vare avlede af Frø, skulde disse bedre kunne modstaae Sygdommen, end naar de stadigen formeredes af Knoller, er tilstrækkeligt modbeviist ved Erfaringer hentede fra saa godt som alle de Lande, hvor Poteten dyrkes. Dette er ogsaa naturligt, da det, som ovenfor bemærket, for Tiden vist vil være vanskeligt at skaffe tilveie en Potet, der ikke i større eller mindre Grad bærer Spiren til Sygdomsstoffet i sig, og at dette da ogsaa maa gaae over paa Frøet, er en Selvfølge. Dog synes det at have viist sig, at Poteter, der umiddelbart ere fremkomne af Frø (det vil sige den første Sommer), det samme Aar ikke saa let ere udsatte for at angribes af Sygdommen som senere. Denne Dyrkningsmaade synes altsaa for saavidt at fortjene Opmærksomhed, at den kunde bringes i Anvendelse, dersom man enten aldeles skulde mangle gode Sædpoteter, eller disse skulde staae i en uforholdsmæssig høi Priis. Naar man mellem de af Frø erholdte Poteter udsøger saadanne, som have om ikke alle saa dog de fleste Kjendemærker paa en god Potet, er det ikke sjelden, at man paa denne Maade kan faae en egen Sort Poteter, der passer godt for de klimatiske og andre lokale Forholde. — Af gode Sorter, der ikke vise det ringeste Tegn til Sygdom, indsamler man de kugleformede Frugter (de saakaldte Potetæbler), der maae være fuldkommen modne. De Frugter, der af sig selv falde af, ere gjerne de bedst modne, og under enhver Omstændighed maa Frøet have en gulagtig Farve og være fuldkommen fast. Frugterne henlægges paa et tørt Sted indtil de begynde at raadne, og nu udtrykkes den mere eller mindre saftfulde Masse, eller ogsaa udtages den med en liden Benske eller et andet hertil passende Redskab saaledes, at den bliver adskilt fra den samme omgivende Hud. Den grødagtige Masse gnides nu vel mellem Hænderne og hensættes indtil den slimede Vædske, der omgiver det Hele, begynder at blive tynd og vandagtig. Nu udvaskes Frøet med Vand, og skilles fra de øvrige Bestanddele ved Hjælp af en Siil; men førend denne Udvaskning foretages, maa der ikke tilsættes Vand. Naar Frøet er vel tørret, opbevares det ligesom andet Frø paa et tørt og kjøligt Sted og beholder Spirekraften i 2—3 Aar. — Frøet udsaaes meget tyndt i en almindelig Drivbænk, i Rader, der ikke maa være over en halv Tomme dybe, og disse lukkes igjen forsigtigt med Haanden. Med Hensyn til Vandning, Luftning o. s. v. er Behandlingen her den samme som for Kaalplanter eller Lignende, der dyrkes i Bænk. Efter 10—12 Dages Forløb begynder Frøet at spire, og naar de unge Planter ere 4—5 Tommer høie, optages de af Bænken. Dersom man har saaet for tæt, maae naturligviis de overflødige Planter opluges, førend de have naaet den her angivne Størrelse, for at der kan blive Plads nok for de tilbagestaaende. Naar Planterne optages af Bænken, maae de ikke oprykkes, hvorved en større eller mindre Mængde af de fine Sugerødder, som det netop er af Vigtighed at beholde uskadte, afrives. Til Optagningen betjener man sig derfor enten af et spadeformet tilspidset Stykke Træ, en liden Haandspade eller en Murske, saaledes at Jorden løftes saa meget, at den falder fra hverandre, hvorved de unge Planter, naar dette gjøres med Forsigtighed, kunne optages med ubeskadigede Rodtrevler. Eftersom Planterne optages af Bænken, dyppes de i den tidligere omtalte Blanding af Gjødselvand og Ler, og behandles forøvrigt paa samme Maade som er angivet ved Udplantningen af de fra Moderknollen løste Spirer, naar undtages, at Planterne helst bør lægges saa dybt, at omtrent Halvdelen kommer over Jorden, og at der bør være een Fod mellem hver Plante indbyrdes i Raden. Dersom Jorden ikke er tilstrækkeligt fugtig og der ikke skulde komme Regn de første Dage efter Udplantningen, kan det blive nødvendigt at vande. Den følgende Behandling er som sædvanligt. Dersom man nøiagtigt følger de her angivne Regler og ved Udplantningen tillige betjener sig af Trækul, vil man faae et ikke ubetydeligt Antal Poteter saa store som et almindeligt Hønseæg.

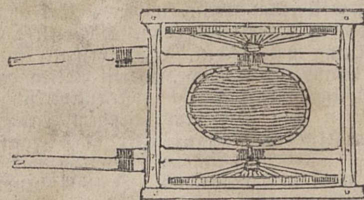
Forsaavidt Vandning i nærværende eller andre Tilfælde skulde være fornøden, kan denne bekvemt udføres ved Hjælp af en liden Tønde, der bæres af en Mand paa Ryggen saaledes som Fig. 3 udviser.

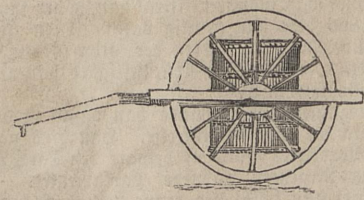
Fig. 3.

Røret bør helst i Enden være bevægeligt (forfærdiget af Læder eller Gutta-Percha) og forsynet med en Metalspids. Dersom man betjener sig af almindelige Haandsprøiter, maa især anbefales de i dette Blad forhen (1852 Nr. 20) tegnede og beskrevne Sprøiter*), da Haandtaget paa disse er saaledes indrettet, at en Mand bekvemt kan føre en Sprøite i hver Haand, og saaledes i den samme Tid udføre dobbelt saa meget Arbeide som ellers kan gjøres med een Sprøite. Til at bringe Vandet omkring paa Ageren betjener man sig enten af en liden tohjulet Kjærre, i hvis Midte der hænger et Kar (Fig. 4) og som trækkes af en Mand, eller ogsaa af et

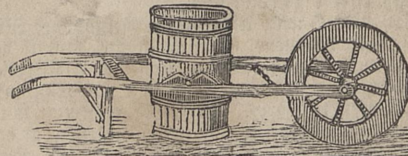
Fig. 4.

Slags Trillebaar, hvori der hænger en Vandtønde (Fig. 5).

Fig. 5.

Med begge disse Redskaber kan man bekvemt komme frem mellem Raderne i Potetageren.

*) Disse Sprøiter faaes hos Blikkenslager Meyer (Storgaden) i Christiania.

Øvelsesleiren paa Gardermoen i September Maaned 1852.

Gardermoen er en i den nordvestlige Deel af Ullensager, i Nærheden af Gaardene Garder og Sundby, 4½ Miil fra Christiania beliggende aaben og jevn omtrent 1000 Alen lang og bred Slette, der i en lang Række af Aar har været benyttet som Exerceerplads for det agershuusske ridende Jægerkorps, romerigske lette Infanterikorps og — især siden den ved Opryddning af Skoven er bleven udvidet med en Skydelinie for Kanoner — tillige for 1ste og 2den Artilleribataillon.

Paa denne Plads vare i afvigte September Maaned forskjellige Troppeafdelinger sammentrukne til en Øvelsesleir, under Hans kongelige Høihed Kronprindsens Befaling, nemlig:

Revuen paa Gardermoen den 20 September 1852.

4 Infanterikorpser — hedemarkske, gudbrandsdalske, romerigske og valderske Corps;
2 Kavalleri-Eskadroner — den ullensagerske og den næsiske, samt
1 ridende Batteri med 6 Stk. 6 ℔'s Kanoner og 2 Stk, 12℔'s Granatkanoner af 2den Artilleribataillon.

Den hele Styrke, med Indbegreb af Befalingsmænd, udgjorde noget over 2000 Mand med omtrent 400 Heste.

Samtlige Tropper og Befalingsmænd kamperede den hele Tid (17 Dage) under Telte, Hestene under aaben Himmel, og uagtet Thermometret flere Nætter stod 2 a 3° under Frysepunktet, var Sundhedstilstanden saavel blandt Mandskaber som Heste særdeles tilfredsstillende. Et Kompagni kamperede til Prøve under et eget Slags, nyligen inventerede Leirhytter, bestaaende af et let transportabelt Rib af Stænger, opstillede i en pyramidalsk Form og udvendig beklædte med Halmmatter. Disse Leirhytter, af hvilke hver enkelt rummede 17 Mand, viste sig baade tætte og varme, og anbefalede sig i det Hele taget til Brug ved lignende Leiligheder.

Tropperne — Menige og Underofficierer — erholdt den hele Tid Naturalforpleining, nemlig daglig en vis Portion Brød, ferskt eller saltet Kjød, Flesk, Gryn eller Erter, som Mandskaberne selv kogte i deres Feltkjedler.

For et enkelt Kompagni blev dog Maden paa engang for det hele Kompagni kogt i et til Prøve ved denne Leilighed benyttet, paa en Vogn anbragt, Kogeapparat. Resultatet af dette Forsøg viste sig meget lovende, og især brændebesparende. De nævnte Proviantsorter, paa Brødet nær — der var bagt ved det militære Brødbageri i Christiania — leveredes ved et i Nærheden af Leirpladsen oprettet Magazin, ifølge forud afholdte Licitationer.

Alt vedkommende Proviantens og Fouragens Anskaffelse, Modtagelse og Udlevering, ligesom det Leiren i flere Retninger vedkommende materielle Behov var sat under Overbestyrelse af en for Leiligheden tilforordnet Intendant. Alt vedkommende Sundhedspleien stod under en ved Leiren ansat Brigadelæges Overbestyrelse. Paa en Gaard i Nærheden var indrettet et Feltlazaret under Bestyrelse af 2de Læger, medens lettere Sygdomstilfælde behandledes i Leiren selv af de ved Afdelingerne ansatte Læger. Endelig var der for alt Transportvæsen under Intendanturen oprettet en Train-Etat, med leiede Heste, under Bestyrelse af en Artilleri-Officier.

Til de militære Øvelser under den egentlige Leirtid anvendtes 6 a 7 Timer daglig. Disse Øvelser omfattede alt, hvad der kan henføres under Benævnelsen Exercitie, ligefra Vaabenets Haandtering (Haandgrebene) og Bevægelserne kompagni-, batteri- eller eskadronsviis, til de større Manøvrer, hvori samtlige Vaaben deeltoge. Desuden øvedes Forpost- eller Bevogtningstjeneste, ligesom Tirailleurtjeneste i skovrigt og kouperet Terrain, hvortil Leirpladsens Omgivelser give den bedste Anledning.

En 14 Dages Tid efterat Øvelserne vare begyndte, nemlig Mandagen den 20de September, passerede Troppekorpset Revue for Hans Majestæt Kongen.

Efterat Hans Majestæt havde passeret Leirlinien, hvor Troppeafdelingerne vare opstillede i sluttede Kolonner, enhver foran sine Telte, udførtes et større Manøver, hvorved alle tre Vaaben benyttedes i Forening og til hverandres gjensidige Understøttelse mod en fingeret Fiende. Infanteriets Angreb indlededes ved Ilden fra fremkastede Tirailleurkjæder og endte med Bajonetanfald. De tvende Træfninger afløste hinanden saavel under Angreb som Retraite; Artilleriet, deelt i 2de Afdelinger, rykkede frem og gav Ild, snart gjennem Intervallerne i Centrum, snart paa den ene, snart paa den anden Fløi, og Kavalleriet gjorde flere Chok fra venstre Fløi, snart for at tage supponerede fiendtlige Kavalleriattaquer mod det til den Ende i Kolonner mod Rytteri formerede Infanteri i Flanken, snart for at beskytte Infanteriets og Artilleriets Retraite. Efter endt Manøver defilerede samtlige Troppeafdelinger 2de Gange forbi Hs. Majestæt, Artilleriet og Kavalleriet første Gang i Skridt med mindre Front, anden Gang i Gallop med større Front. Tegningen fremstiller denne Defilering i det Moment, da Hans kongelige Høihed Kronprindsen med sin Stab svinger ind fra Têten, for at stille sig ved Hs. Majestæts Side, medens Tropperne defilere forbi. Hs. Majestæt lod, som Beviis paa sin Tilfredshed med Troppernes Forhold, naadigst uddele som Gratifikation 24 ß. til hver Underofficier, 16 ß, til hver Vicekorporal og 12 ß. til hver Menig, som havde deeltaget i Revuen.

Den 22de September foretoges et mindre Feltmanøver henimod og paa den anden Side af Broen, som ved Eksvad fører over Leerelven, ved hvilken Leilighed Korpset var deelt i 2de Partier. Det større Feltmanøver begyndte Dagen efter. Hs. Maj. Kongen havde for dette Manøver dikteret følgende Supposition:

„Et fra Hedemarken kommende Armeekorps er i Anmarsch mod Christiania og befinder sig den 22de September ved Minne (i Eidsvold). Derfra er en Avantgarde udsendt, for over Gardermoen, Holter, Heni og Skidsmoe at tilbagedrive de Tropper. som kunne være udsendte fra Christiania Garnison. Avantgarden A bestaar af de Tropper, som ere samlede i Leir paa Gardermoen under Hs. k. H. Kronprindsens Kommando.

Fra Christiania Garnison er den 21de September et større Detaschement B under Brigadechefen, Oberste Michelets Befaling, bleven beordret at fremrykke, om muligt til Holter, for at skaffe sikker Underretning om Fiendens Marsch og Styrke, samt saalænge som muligt at opholde Fiendens Fremmarsch.

Detaschementets Hovedøiemed er saaledes nøie at rekognoscere Fiendens Bevægelser og forsinke hans Marsch mod Christiania, dog med Jagttagelse af, at det selv ikke bliver afskaaret.

Et Detaschement fra Christiania supponeres at være fremsendt over Leersund Bro for at dække Oberste Michelets høire Flanke. Ligeledes ansees Veien gjennem Nittedalen at være besat af et fra Christiania udrykket mindre Korps."

Ifølge denne Supposition brød det under Hs. k. Høiheds Kommando staaende Troppekorps op fra sin Leir den 23de September om Morgenen, og satte sig i Marsch mod Holter og Gjerdrum over Eksvad Bro, først en Avantgarde, bestaaende af 4 Tirailleurdivisioner, 2 Kanoner og 1 Eskadron, af hvilken sidste 60 Mand sendtes forud som en Rekognosceringspatrouille, og noget senere Hovedkorpset med Trainet dækket af en Arriergarde. Noget ud paa Eftermiddagen ankom Korpsets Avantgarde — efterat have jevnlig modtaget Rapporter fra Rekognosceringspatrouillen — til Høidekammen paa Nordsiden af den dybe Holterdal, og saa da Fienden, som havde taget Stilling paa Høiderne hiinsides Dalen og kastet en Kjæde af Tirailleurer ned mod Broen over Holterbækken. Flere Kanoner bleve nu førte frem mod det paa den anden Side af Dalen opkjørte fiendtlige Batteri og en Artillerikamp begyndte. Tirailleurer kastedes ned i Dalen mod de fiendtlige, som gjorde Mine til at overskride Broen, og under Artillerikampen fra Høiderne og Tirailleurilden i Dalbunden sluttedes Dagens Manøver. Det fra Christiania fremrykkende Korps bestod af 4de ridende Batteri med 8 Kanoner, bølandske Eskadron, 3 Kompagnier af norske Jægerkorps, agershuusske gevorbne Musketeerkorps og Kadetkorpset formeret som et 4de Kompagni af Jægerkorpset, tilsammen en Styrke af cirka 1000 Mand.

Dagen efter fortsattes Manøvret, idet Korpset fra Gardermoen angreb Korpset fra Christiania i dets Stilling ved Holter Kirke ved at omgaae dets høire Fløi og paa samme Tid trænge frem mellem dets Centrum og venstre Fløi, medens denne beskjæftigedes ved et eget Flankekorps, og hvorved den udsattes for at blive afskaaret, samt endelig, da disse omgaaende Bevægelser vare lykkedes, ved at forcere Broen og trænge frem mod Styrkens Centrum. Ved disse samstemmende Bevægelser nødtes Christianiakorpset til i Hast at forlade sin Stilling. Vel søgte det atter at sætte sig fast, hvor Terrainet dertil gav Leilighed, men trængtes hvergang med Overmagt tilbage, indtil det endelig henimod Middag indtog en stærk Stilling paa Høidekammene søndenfor Hagadalen. At angribe det i denne Stilling var Formaalet for Eftermiddags-Manøvret. En stærk Afdeling Infanteri fulgt af et Par Kanoner og en Trop Kavalleri trængte gjennem dybe Slugter og over bratte Bakker op i Stillingens høire Fløi og tournerede denne, og først da dette Manøver var lykkedes, forcerede Centret Broen over Hagabækken, medens Flankekorpset angreb og forfulgte Fiendens venstre Fløi. Disse Bevægelser havde den tilsigtede Virkning; Fienden kastedes ud af sin Stilling. Ved alle de omtalte Manøvrer gav det yderst kouperede, af dybe Slugter gjennemskaarne Terrain Tropperne Leilighed til at lægge Raskhed og Udholdenhed for Dagen, ligesom Artilleriet med Hensyn til Bevægelighed i vanskeligt Terrain opfyldte Alt hvad man af dette Vaaben kan fordre. Det samme kan med Sandhed siges om Kavalleriet, uagtet Terrainet ikke gav synderlig Anledning til at benytte dette Vaaben, hvor det meest kan vise sig til sin Fordeel, nemlig ved Attaquer og Indhug.

Norge.

Christiania. Man kan nu, ifølge Sv. Tidn., med det Første vente at see Hs. Majestæt ude. Naar dette skeer, skulle Stockholms Indvaanere agte at foranstalte en Illumination.

— Under 11te ds. har Interimsregjeringen resolveret, at Generalchirurgembedet, under nogle nærmere Betingelser, skal averteres vakant, — at Borgunds Kommune tillades, til Veiledning for Fiskende, at anbringe et Fyr paa Alnæstangen (Godøens Vestpynt) samt at det drammenske borgerlige Infanterikorps hidtil brugte Uniform skal ombyttes med en ny reglementeret saadan.

— Ved Interimsregjeringens Resol. af 11te Januar er en Kommission, bestaaende af Sorenskriver P. C. Lassen, Prof. Hallager og Høiesteretsadvokat Lous, nedsat for at tage under Overveielse og (inden Aarets Udgang) afgive Betænkning om hvilke væsentlige Forandringer Proceslovgivningen bør undergaae og desuden navnligen at undersøge, hvorvidt Indførelsen af Jury-Indretningen i videre eller snevrere Udstrækning kan ansees at være forenelig med Grundloven, praktisk gjennemførlig og i det Hele hensigtsmæssig. Kommissionen kan, om fornødiges, tilkalde Assessor C. W. Hjelm og Expeditionssekretær O. M. Ræder til Deeltagelse i dens Forhandlinger.

— Prof. Faye skal ved sin Afreise fra Stockholm af Hs. M. Kongen have modtaget en kostbar Brystnaal, bestaaende af Hs. Maj.'s Navnetræk i Brillanter.

— Prokurator i Jarlsbergs og Laurviks Amt, S. Knudsen, er efter Ansøgning meddeelt Afsked.

— Udbyttet af Aktierne i Christiania almindelige Brandforsikringsselskab for Varer og Effekter er for Aaret 1852 bestemt til 4 Spd. 84 ß. pr. Aktie.

— Det af afdøde Stud. theol. M. Grøndahl i sin Tid grundlagte „Udlaaningsbibliothek," nærmest for fattige Arbeids- og Haandværksfolk i Christiania, bestaaende af over 300 Bind, er overdraget til „Samfundet paa Enerhougen," der saaledes i dette og i en af Hr. Tønsberg dertil skjænket Samling af Bøger eier et ikke ubetydeligt Bibliothek.

— I 1853 agte 157 Personer i Christiania og Forstæder at udskjænke Brændeviin i Smaat; da det afgiftspligtige Brændeviinskvantum er ansat til 550,000 Potter, kommer hver af dem til at udrede 116 Spd. 93 ß.

— Imellem Mosse Havnekommissions Befuldmægtigede og Kap. Waligorski som Entreprenør samt Mr. Greenhill som Garantist er nylig sluttet Kontrakt angaaende Anlægget af Kanalen over Værlesanden ved Moss. Arbeidet skal være fuldført inden 2 Aar, og Entreprenøren herfor have 27,000 Spd.

Drammen. Den fra England bestilte Dampbaad har faaet Navnet „St. Halvard" og ventes at ankomme i Løbet af Marts Maaned.

Borregaard ved Frederiksstad er nylig solgt til Hr. Sewell (en Broder af ham, der boer i Christiania) for 43,000 £.

Ekersunds Formænd og Repræsentanter ere af Amtmanden i Stavangers Amt satte under Justitsaktion for at have ansat det afgiftspligtige Brændeviinskvantum for høit (18000 Potter.)

Oversigt over norske Blades Indhold.

— En Indsender i Chr.-Pst. for 19de Jan. opfordrer Regjeringen til at yde de offentlige Funktionærer i Størdalen Bistand til at haandhæve Retsordenen der; hertil finder man Grund i et nyligt forsøgt Overfald paa en Kontrollør, der i Forening med Lensmanden i øvre Størdalen foretog en Reise for at anstille Undersøgelse om ulovlig Brændeviinsbrænden, samt i en skrækkelig Mishandling af den formeentlige Angiver, Lensmandskarlen, hvem 18 Personer overfaldt ved Nattetide, rev ham ud af hans Seng ud paa Gaarden, gjennemprygledе og slæbte ham henover den skorpede Snee, indtil det stakkels Menneske laa der ganske afmægtig.

— I samme Bl. for 21de Januar findes en Beretning om Arbeiderboligens økonomiske Tilstand fra Oktober 1851 til Udgangen af 1852, hvoraf fremgaar, at den i dette Tidsrum indkomne Huusleie har beløbet sig til 868 Spd., Udgifterne til 567 Spd., og at der saaledes, foruden at hver Aktieeier har faaet 4 pCt., er bleven noget Overskud tilbage. Forøvrigt seer man, at Forstanderne agte at iværksætte Aktietegning til en ny Arbeiderbolig.

— I Mgbl. Nr. 19 og 21. drøfter en Indsender, der undertegner sig O. V., udførligt Spørgsmaalet: om det er forsvarligt at bruge Tvang mod Mormonerne? og besvarer det benægtende, idet han med de fire af Rigets Biskopper og det theologiske Fakultet henfører dem til christelige Dissenter, da Christus er Middelpunktet i deres Lære. Han tror derfor, at man ligesaalidt kan jage dem som Kvækerne ud af Riget, og at hine dog ifølge sin Lære nærmere maa henføres blandt de Christne, end blandt Mahommedaner, Hedninger eller Jøder. Hermed benægtes dog ikke, at Mormonismen „i christelig Forstand er saare uchristelig," men blot at man ikke er berettiget til at forvise den fra Landet, eller at angribe den med andre Vaaben end Aandens Sværd. Men hvis Mormonerne ikke kunne komme under Dissenterlovens Beskyttelse, bør man vel, siger han, for næste Storthing foreslaae en ny Lov, der enten gaar ud paa fuld Religionsfrihed eller idetmindste Frihed til at opholde sig her for de Sekter vi allerede har og fremdeles kan faae. Forøvrigt udtaler Indsenderen sig med Varme imod alslags Tvang i aandelige Ting, og besvarer tilslutnings de i vore Hovedblade fremkomne fanatiske Angreb paa Mormonerne.

— I samme Bl. Nr. 17 har Prof. H. Rasch leveret en Artikel „om den ny Birøgtningsmethode."

— Som man seer af Oplandsposten er der i Grue Præstegjæld i Solør oprettet en Forening, hvis Formaal er at fremme Bondeklassens Vel, i hvilket Øiemed der i Samfundets Møder skal holdes Foredrag og Samtaler over almeennyttige Gjenstande, ligesom en Sparekasse og Laaneindretning, et Laanebibliothek med Læselokale, en Søndagsskole, en Arbeidsanstalt og en Understøttelseskasse for syge og fattige Medlemmer skal søges oprettet. Medlem kan enhver konfirmeret Person blive, naar han lader sig indskrive og erlægger en Skilling maanedlig i Kontingent.

Sverige. I Svenska Tidningen og Aftonbladet leveres rosende Anmeldelser af A. Munchs sidste Digtsamling „Sorg og Trøst."

Danmark. Folkethinget opløstes den 13de Januar, som Følge af en Dagen forud fattet Beslutning angaaende Toldudjævningsloven, idet nemlig Toldgrændsens Flytning fra Eideren til Elben besluttedes opsat. Spørgsmaalets Afgjørelse er nu saaledes henviist til Vælgerne, og nyt Valg er allerede ved aabent Brev af 14de berammet til 26 Febr. Premierministerens Oplæsning i Folkethinget af Opløsningsdekretet besvaredes af Forsamlingen med ni Gange Hurra for Kongen.

— Det af Rigsdagen nedsatte Udvalg til at tage det kgl. Budskab om Thronfølgens Ordning under Behandling har nu afgivet sin Betænkning. Udvalget er af den eenstemmige Mening, at Rigsdagen bør give sit Samtykke til at Thronfølgen, forsaavidt Frederik III's mandlige Afkom paa Sværdsiden uddøer, gaar over til Prinds Christian af Glücksborg og hans mandlige Afkom, hvorimod det har deelt sig i tre Partier hvad Spørgsmaalet om Ophævelsen af Kongelovens Arveret angaar og hvert fremsat sit eget motiverede Forslag.

— Grosserer Puggaard har skjænket 4000 Rdb. aarlig til fattige kjøbenhavnske Drengebørns Opdragelse og Underviisning.

Blandede Efterretninger.

I Frankrig udkom i Aaret 1852 i det Hele 8261 Bøger, Brochurer og Aviser; 321 ny Stykker opførtes paa Theatrene i Paris.

— Alle Stater, med Undtagelse af Brasilien og nogle sydamerikanske Republiker, have nu anerkjendt Napoleon som Keiser. — Da Østerriges og Preussens Gesandter i denne Anledning havde Audience hos ham, skal han paa det høitideligste have gjentaget sine tidligere Forsikringer om Fredens Vedligeholdelse.

England. Fra Bombay er der til Parlamentet indløbet en Petition med 3000 Underskrifter, hvori forlanges adskillige Reformer i Regjeringsmaaden, Civilbestyrelsen m. m.

Spanien. Regjeringen har gjort Forslag til en ny Presselov, hvorved de strenge Bestemmelser i forrige Aars Presselov ophæves. Istedetfor Juryen indføres en sammensat Domstol med en Præsident i Spidsen.

Tyrkiet. I Herzegowina skal der samle sig en betydelig Troppestyrke mod Grabowo og Banjani, og 10,000 Tyrker ere alt ankomne til Scutari, hvor man venter Omar Pascha med Resten af Troppekorpset. Hele Opbudet mod Montenegro, beløber sig til 27 Bataillоner. Montenegrinerne skulle imidlertid stole paa Ruslands og Østerriges Mellemkomst, skjønt disse to Magter siges at ville holde sig neutrale. I en Beretning fra Konstantinopel gjøres opmærksom paa, at Montenegro-Krigen synes at antage en religiøs Charakteer, og at maaskee snart Tusinder af samme Herkomst og Tro rykke frem, ikke blot fra Serbien og de tyrkiske Provindser Bosnien og Herzegowina, men selv fra Østerrige.

— Said Pascha, Sultanens stolte og fanatiske Svoger, der for to Aar siden forvistes til Konjah, er tilbagekaldt til Konstantinopel.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposten i Helgeims Annex til Jølsters Præstegjæld (Søndfjord) med 33 à 38 Spd. i Indtægter.

Kirkesangerposten ved Røraas's Kirke, med hvilken Førstelærerposten ved den faste Almueskole er forbunden. Indtægterne ere omtrent 220 Spd. foruden fri Bolig.

☞ **Illustreret Nyhedsblad begyndte med nærværende Aargangs 1ste Nummer andet Bind, og vil fremdeles udkomme hver Løverdags Aften med et Nummer paa 12 store Spalter, saaledes at Bindet eller Aargangen kommer til at bestaa af 52 Nr., prydede med henimod 300 forskjellige Slags Afbildninger, udførte i Træsnit enten her eller i Udlandet. Ved Aarets Udgang leveres Subskribenterne et smukt Titelblad og Register til hele Bindet. Med Udgivelsen er fremdeles forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Skulde Subskribenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordeelte i flere Gevinster, hvoraf den største 100 Spd. kontant. Trækningen foregaar henimod Aarets Slutning offentlig og under Øvrighedens Kontrol. Hvad Bladets Indhold angaar, vil der som hidtil leveres forskjellige Slags Opsatser af navnkundige og bekjendte Forfattere, og især vil man henvende sin Opmærksomhed paa Gjenstande, som have Nyhedens Interesse, saavel norske som udenlandske. Subskriptionsprisen er 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Subskription modtages i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier, samt i Christiania i Bladets Expedition hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 5. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 29de Januar 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Montenegro.

Siden den sidste Vladika Njegusch døde, er Montenegro, dette interessante Bjergland, som ofte er bleven kaldt „den sydslaviske Friheds Forpost," flere Gange fremtraadt paa Skuepladsen. Ikke saasnart byder et Land Tænkeren saameget Stof til Betragtninger, og Sydslaverne til Forhaabninger, som Cernagora. For Decennier siden sønderbrødes Tyrkernes Vaaben mod dets sorte Klippesider og ubetvungne trodsede Cernagorerne Islam, der allerede havde overvældet hele Tyrkiet. Det er begribeligt, naar de forfulgte og haardt undertrykte Christne i Bosnien og Hezegowina med stor Spænding paa den ene Side kaste sine Blikke mod Serbien og paa den anden mod Montenegro. Tyrkerne staae derved paa en vis Maade mellem tvende Ilde, og indtræder engang den siden Aaret 1830 saa ofte spaaede Opløsning af den raadne tyrkiske Statsbygning, saa kan der ikke være Tvivl om en Fremtid for Serbien og høist sandsynligt ogsaa for Montenegro.

Lader os engang betragte det europæiske Tyrki. Hvor meget af dette er siden tredive Aar blevet under Portens Overherredømme? Moldau, Walachiet og Serbien befinde sig kun endnu i en svag Afhængighed, Grækenland er fuldkommen selvstændigt og saaledes er det ogsaa Tilfældet med Montenegro, siden dets Uafhængighedserklæring ved Rusland. Saaledes uddanner sig i Tyrkiet paa en forunderlig Maade det samme Slags Smaastatsvæsen, som finder Sted i Tydskland. Islams svage Kraft bliver derved endnu mere knækket og Vestens Civilisation finder langt lettere Indgang, end det ellers vilde have været Tilfældet.

I dette lille Land, der beboes af omtrent 120,000 stolte Mænd, ligger unægtelig Spiren til en tilkommende Magt. Hvo er vel istand til med Nøiagtighed at udmaale de Krystallisationer, som maaskee med Tiden ville uddanne sig paa Spidsen af Sydslavismen? Ville de undertrykte Bosniere og Herzegowinere ikke vende deres Sympathier mod Cernagorerne, ville de ikke komme til at føle Trang til at nyde den samme Grad af Frihed? Montenegro grændser for det meste til Albanien og Herzegowina. Montenegrinerne finde neppe mere Livsophold paa deres golde Klipper og de drives til at stige ned til de saftige, grønne Sletter ved Budua og Castelnuovo, til det jordiske Paradis i Bocche di Catarro og til den „blaa Skadarsø." Fra sine Klippetinder seer han den herlige Skadar (Skutari) og hører Klagerne og seer det Tryk, under hvilket Albaneserne sukke.

Hadet mellem Tyrker og Montenegriner har varet i Aarhundreder. Igjennem Aarhundreder vedvarer Indfaldene i det dalmatiske Søfarerasyl Dobrota og i Albanien og afskaarne Tyrkehoveder fra disse Razziaer pryde endnu den Dag idag Taarnet af Menneskehoveder paa Cettinje.

En antændende Funke i de dybt gjærende Elementer i det nordlige og vestlige Tyrkie, og vi ville opleve en Brand, der skal blive stor i sine Følger.

Hvo havde for ti Aar siden anseet det for muligt, at der skulde fremgaae et Kulturfolk af de røverske Montenegriner? Igjennem lange Aarhundreder blev det ikke der betragtet som en Forbrydelse, at øve Blodhævn eller med røversk Haand gjøre Indfald i Nabodistrikterne. Dette bliver efterhaanden anderledes og er en Mands Værk, der endnu staar i sin herligste Ungdomsfylde. Daniel, Fyrste af Montenegro, har forstaaet at vække sit Folks Æresfølelse, og hvad Peter den Store i Rusland har banet Vei for med saa stort Held, vil maaskee Daniel udføre i det Smaa paa en ubetydelig Jordstrækning, i det mindste har det al mulig Sandsynlighed for sig.

Da Peter Petrowitsch den Anden, en i alle Henseender redelig Mand, den 31te Oktober 1851 døde i Cettinje, var dette en Begivenhed, der blev almindelig beklaget og gav Stof til mange Slags Frygt. Uagtet alle sine Bestræbelser havde Peter ikke formaaet at kultivere Motenegrinerne, og ofte nok smertede det ham bittert, naar der fra fremmede Magter indløb Klager over hans Folks stadige Røvertog. Paa sit Dødsleie forsamlede han sit Folks Poglavarer og Serdarer og paalagde dem, under Trudsel af sin Forbandelse, i Eet og Alt at følge hans sidste Anordninger og vedblive i den bedste Forstaaelse med Rusland og Østerrige. Den døende Vladika forstod godt at vurdere disse to Magters Venskab. Indkomsterne af det neppe 20 Kvadratmile store Land vare for sparsomme og kun den russiske Regjering skyldte Montenegro, at Omkostningerne ved dets Bestyrelse bleve bestridte. Vladikan tilraadede Venskab med Østerrige i den Overbeviisning, at Meget, ja Alt var afhængigt deraf, da Østerrige gjennem Dalmatien var Montenegros nærmeste Nabo. Til sin Efterfølger udnævnte han den unge Danilo (Daniel).

Daniel nedstammer fra Familien Petrovitsch, af Njeguschi'ernes Stamme. Denne Familie bliver paa en vis Maade blandt Montenegrinerne betragtet som hellig, thi af denne udgik den næstsidste Vladika Peter I Petrowitsch, der gjorde Epoke i sit Lands Historie. Daniels Fader, Ranko, var en Brodersøn af denne, ligesom af den i 1851 afdøde Vladika Peter II. I Begyndelsen frygtede man og bestræbte sig ogsaa fra en vis Side for at gjøre gjældende, at Daniel ikke vilde kunne gjøre Regning paa Folkets Sympathier, da det kun følte sig indtaget for en imponerende Helteskikkelse; faa Maaneder have imidlertid beviist, at Daniel ligesaagodt forstaar at erhverve Sympathier, som at regjere. Daniels Fader døde i Njeguschi, medens Fyrsten befandt sig i Petersburg, i den høie Alder af 80 Aar. Ranko havde under Krigene med Napoleon, paa en Tid, da Montenegro ved sin gunstige Beliggenhed vexelviis tildrog sig Englændernes og Franskmændenes Opmærksomhed, flere Gange med Held paataget sig politiske Missioner til Hoffet i St. Petersburg og til Kara Georg, Serbiens Befrier.

Det var Skik i Montenegro, at Herskeren som Vladika forenede den verdslige og geistlige Magt i sig. Da man der savner alle mulige videnskabelige Indretninger, saa maatte Vladikaens præsumtive Efterfølger blive opdraget hos ham i Klosteret i Cettinje, senere blev han sendt til Petersburg, for at lægge den sidste Haand paa sin Uddannelse. Peter II tænkte ikke paa sin Død og sendte sin ældste Broders Søn Pero til Petersburg, for at udruste sig med de nødvendige Kundskaber og engang indtage hans Sæde. Da denne dog kort efter døde i Petersburg, henvendte Vladikaen sine Øine paa den unge Daniel. Daniel kom først i den Skole, som fandtes i det nærliggende Cattaro. Derfra tog Vladikaen ham til Cettinje. En chronisk Sygdom forbittrede Peter IIs sidste Leveaar. I Wien og Venedig søgte han Trøst og Vederkvægelse og sendte imidlertid sin Brodersøn til Petersburg for hans videre Uddannelse. Daniel skulde nemlig ligeledes tilhøre den geistlige Stand, som hans Onkel, og dertil vare Studierne i Petersburg uomgjængelig nødvendige. Medens Daniel befandt sig paa Veien til Petersburg, døde Peter II en pludselig Død.

Daniel vendte strax tilbage til Cernagora. Imidlertid havde der dannet sig Partier i Landet; man frygtede, at Senatspræsidenten Pero vilde rive Herredømmet til sig, medens Andre skulle have været for Gjorgje, der ligeledes var en Slægtning af Vladikaen. Det russiske Kabinet henvendte den største Opmærksomhed paa det lille Lands Anliggender og Oberst Kovalovski tilligemed en høiere Statsembedsmand blev ene og alene sendt til Cenagora, for at skaffe sig Underretning om Sagernes virkelige Stilling. Den unge Daniels personlige kloge Optræden tilintetgjorde hans Medbeileres Fordringer, og Partierne, som ikke havde vovet at optræde aabent, forenede sig saameget hellere for Daniel, som Ruslands afgjørende Villie indgjød alle Ærefrygt. Det havde været Vladikaens sidste Bestemmelse, at Danilo skulde fuldende sine Studier i Petersburg og lade sig indvie til den biskoppelige Værdighed. Under denne Tid skulde Pero og Senatet bestyre Regjeringsanliggenderne. Danilo afreiste følgelig til Petersburg.

Det syntes dog mere hensigtsmæssigt, at Danilo forblev i Montenegro. Et saa langt Interregnum kunde umuligt blive uden betænkelige Følger. Dette indsaa vel ogsaa Familien Njegusch's Venner og under Danilos Fraværelse samlede Nationens Høvdinger sig i Cettinje og raadsloge om Adskillelse af den verdslige og geistlige Værdighed. De maatte blive adskilte, dersom der skulde være nogen Mulighed for at Danilo snart kunde komme tilbage og Montenegro endelig opnaae sin faktiske Uafhængighed, da Vladikaen hidtil stedse mere havde været betragtet alene som Hovedet for de orientalske Troesbekjendere i disse Egne.

En Petition til Ruslands Czar, hvori blev ansøgt om en Adskillelse af den verdslige og geistlige Værdighed, var Frugten af Raadslagningerne i Cettinje. Bønnen blev motiveret ved mange forskjellige Grunde, saaledes f. Ex. ved den Urimelighed at en Geistlig skulde undertegne en Dødsdom. Keiseren indhentede atter Oplysninger gjennem Oberst Kovalovski, og bifaldt Senatets Bøn, idet han udfærdigede et Diplom, i hvilket Daniel blev benævnt „det montenegrinske Folks ophøiede Fyrste." For tillige at give Udnævnelsen den fornødne Indfatning, blev Daniel Ridder af St. Stanislaus-Ordenens første Klasse. Pero, Senatspræsidenten, og Vojvoden af Grahovo bleve dekorerede med St. Annas-Ordenen og flere andre montenegrinske Notabler med Guldmedailler, hvis Fordeling blev overladt den unge Knees (Fyrste). Fra nu af begyndte en ny Tidsalder for Montenegros Folk.

Saaledes er efter mere end 300 Aar Cernagoras Uafhængighed igjen faktisk bleven gjenoprettet, hiin Uafhængighed, som en af den nuværende Fyrste Danilos Forfædre, der døde i Aaret 1735, havde fornyet. Ogsaa dette Bjergland har sine Helte, sin Historie, sine lyse og mørke Dage. Da den nuværende Fyrste vendte tilbage til Hjemmet, kom en Deputation ham allerede imøde i Cattaro og ledsagede ham efter Landets Skik med Glædesskud til hans Hjem. Jublende blev Danilo hilset af sit Folk og kraftigt optraadte Fyrsten og med en Klogskab, der vakte almindelig Beundring.

Han havde bestemt sig til at foretage Alt ved Reformer og gjøre Montenegrinerne mere modtagelige for Kultur. Han omgav sig med

Danilo, Fyrste af Montenegro.

begavede Mænd og benyttede deres Raad, saaledes som f. Ex. den store Vuk Stephanovic Karadzic, den sande Skaber fra nyt af af den sydslaviske Literatur. Hvo kunde vel ogsaa med større Hjertets Inderlighed, med mere oprigtig Kjærlighed interessere sig for den nye montenegrinske Skabelse, end den graahaarede Vuk, denne Lærde, som i Virkeligheden fortjener en Stol af Elfenbeen blandt de serbiske Digtere.

Danilo erklærede det forsamlede Folk, at det skulde være hans høieste Bestræbelse, at sørge for Nationens Vel, at anskaffe Skoler, Kirker og Landeveie, ligesom en ordnet Retspleie, thi Vladikaen Peters gamle Lovbog havde stedse mere og mere tabt sin Gyldighed. Nu blev der Spørgsmaal om at skaffe Danilo, som verdslig Fyrste, et geistligt Overhoved og hans Valg faldt paa Archimandriten af Nabia Ostrozka, Nikomed Rajcevic, som i dette Dieblik allerede maatte begive sig til Petersburg, for der at erholde sin Værdighed, og som almindeligt blev betegnet som den redeligste Mand, for at beklæde den erkebiskoppelige Post. Vladikaen Rajcevic vil i kirkelig Henseende indtage en vigtig Stilling, da han er Overhovedet for de serbiske Christne i disse Egne.

Ogsaa for Landets indre Indtægter sørgede Fyrst Danilo; en egen Huusskat blev indført, og det saaledes, at det fattigste Huus ikke havde over een og det rigeste ikke over 6 Guld. (omtr. 2 Sp.) Skat at betale; Toldindtægterne skulde forpagtes af et Selskab og hæves paa Landets smaa Handelspladse. Ogsaa beskjæftigede Fyrsten sig med Planen til at oprette et theologiskt og philosophiskt Fakultet, og overhovedet vare hans Dine fornemmelig henvendte paa Skolevæsenet. En egen Kapelmester blev vunden, for af Dilettanter at danne et Musikkorps. Fyrsten vil hos Befolkningen som Hovedbedækning indføre en Kalpak, paa hvilken der skal fæstes en Nationalkokarde. Denne bærer den tohovede Ørn og derunder Ordene: „Danilo I, den montenegrinske Nations Fyrste." — I Oktober forrige Aar fandt den brugelige Nationalforsamling Sted i Cettinje, hvor man kom overeens om en ny Lovbog mellem Fyrste og Folk, for hvilken igjen for den største Deel Vladikaen Peters gamle Lovbog ligger til Grund.

Saaledes erhvervede Danilo i kort Tid det dannede Europas Agtelse og fortsatte, hvad hans milde Onkel, den ligemeget som Menneske og Digter blandt Slaverne ærede Peter II, havde begyndt. Det er ingen Tvivl underkastet, at Civilisationen fremdeles vil gjøre vel langsomme, men dog sikre Fremskridt blandt Montenegrinerne.

Danilos Figur er noget lav og sammentrængt, hans Physiognomi overordentlig livligt og behageligt, men forraader dog Godmodighed og Hjertelighed. Danilo er i Besiddelse af en stærk, glødende Iver, en inderlig Trang efter at reformere, og netop denne Omstændighed lader os befrygte, at han maaskee med denne Iver, som alle Reformatorer, vil støde paa hine Hindringer, hvilke Egensindighed og forældede Fordomme, ligesom indgroede Skrøbeligheder pleie at optaarne mod Fremadskridningen.

Hidtil manglede der i Cettinje en passende Residents. Den næstsidste Vladika levede i en Klippehytte og døde som en Eneboer. Den af den sidste Vladika i Form af en Kaserne opførte Bygning indeholdt, foruden Billardsalen, kun tvende smaa, med særdeles ringe Bekostning møblerede Værelser, hvilke endnu i dette Dieblik beboes af den nærværende Fyrste. Ogsaa i denne Henseende fortæller man, at den unge Fyrste skal finde sig beføiet til at lade opføre en til hans fyrstelige Værdighed svarende Bolig.

Et Blik paa Landkartet oplyser os om Vigtigheden af det hidtil neppe bemærkede Bjergland. Hvo, der kjender Sydslavernes Idee, at udstrække Sproggrændsen til det befriede Morea, hvo der forstaar rigtigt at bedømme Sympathierne for det troesbeslægtede Rusland, vil forstaae, hvilken Rolle dette lille Bjergland engang kan komme til at spille.

For at Læseren kan sætte sig ind i Tyrkiets Forholde synes her fornødent at erindre, at dets europæiske Befolkning bestaar af 1,100,000 egentlige Osmaner, medens den slaviske Befolkning udgjør 7,200,000 — foruden 4,000,000 Romaner og 1,000,000 Grækere, som ligesaavel som selve Rusland, henhøre til den saakaldte græsk-katholske Kirke. Vel kan Tyrkiet faae en dygtig Forstærkning fra sine talrige Stamforvandte i andre Verdensdele, men uden at tale om at dets Stilling i Asien heller ikke er misundelsesværdig, maa man især tage i Betragtning, at i vore Tider kan Krig ikke føres uden Penge, og de tyrkiske Finantser ere i den daarligste Forfatning af Verden. Et udenlandsk Laan var den eneste Udvei og som bekjendt afsluttedes ogsaa et saadant, dog uden at det blev ratificeret af Sultanen, da det ikke konvenerte Rusland, der nødig seer, at det længst udkaarede Offer vinder ny Kraft til at trodse Tilintetgjørelsen, eller at det paa nogensomhelst Maade slutter sig nærmere til de vestlige Magter. (Efter „Illustr. Zeit.")

Om Poteten.

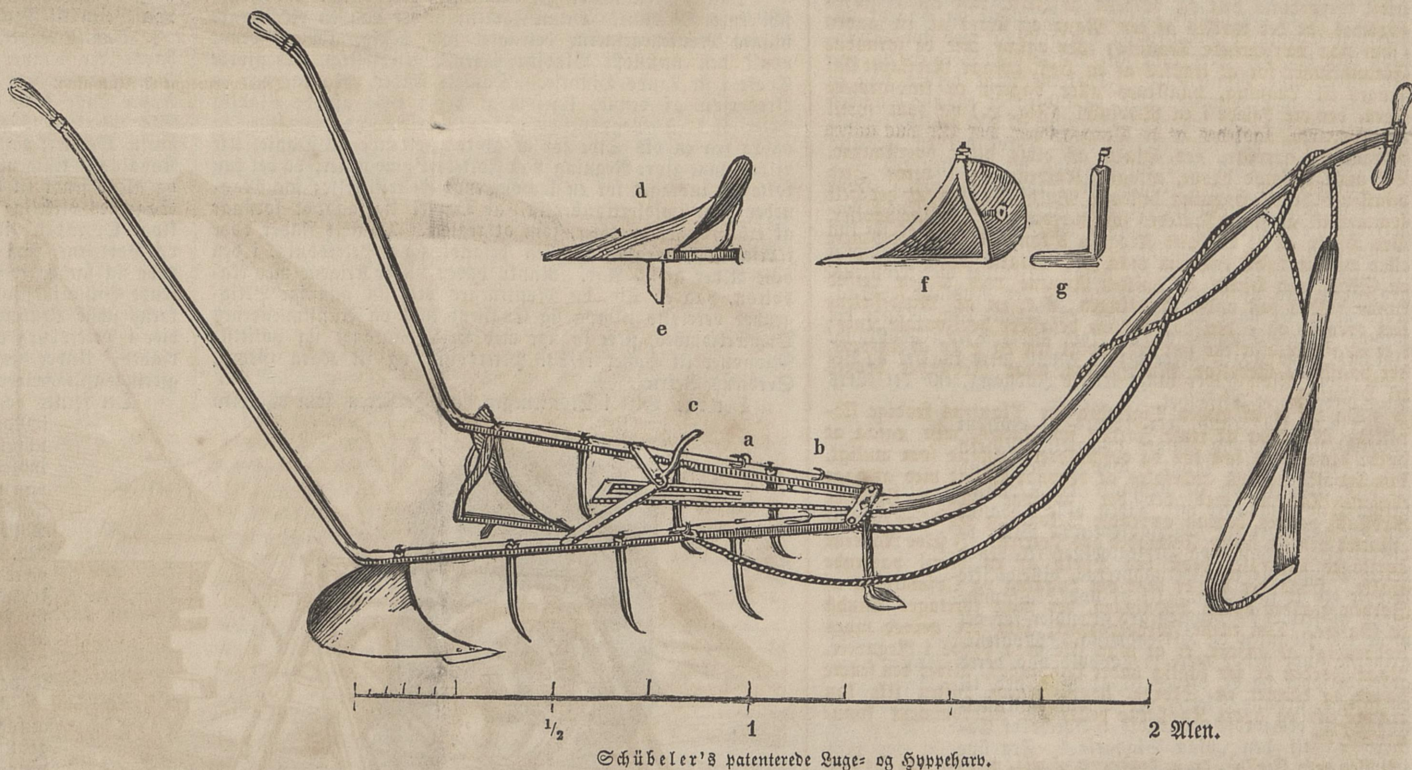
(Af Fr. Chr. Schübeler.)

IV.

Man har oftere anbefalet at afplukke Blomsterne af Potetplanten, for herved at befordre en stærkere Udvikling af Knollerne, og denne Fremgangsmaade synes ogsaa at finde almindelig Anerkjendelse. For at naae dette Maal anbefaler Dr. Klotzsch i Berlin paa det bedste følgende af ham, paa videnskabelige Grunde støttede og nu i flere Aar med Held forsøgte Fremgangsmaade: Naar Stilkene have naaet en Høide af 6—9 Tommer over Jorden, afknibes alle Toppene, og dette gjentages efter 3—4 Ugers Forløb. Man maa dog ikke afknibe mere end en halv Tomme, eller maaske rettere sagt, kun saa meget som netop behøves, for at standse Grenen i dens Væxt. Følgen heraf er, at Bladene blive frodigere og kraftigere, og paa Grund heraf ogsaa Knollerne, da disse tiltage i Væxt ved Hjælp af de Safter, der tilberedes i Bladene og gaae nedad mod Roden. Naar Bladene blive større, holdes ogsaa Jorden fugtig, da de beskygge denne mod Solens altfor stærke Indvirkning. Paa denne Maade forhindres i Almindelighed Poteten fra at blomstre, hvilket ogsaa bidrager sit til at forøge Knollernes Kraft, da en Plantes Blomstring og senere Dannelse af Frø altid sker paa de nærende Stoffes Bekostning. Klotzsch tror heri at have fundet et Middel, ikke alene til at gjøre Poteten frodigere og foldigere, men ogsaa til i en vis Grad at forebygge Potetsygdommen, paa Grund af den større Kraft, som Poteten herved faar til at modstaae det skadelige Stof, der maa antages at frembringe Sygdommen. Af de paa forskjellige Steder med Nøiagtighed anstillede Forsøg maa det ansees som beviist, at Foldigheden under enhver Omstændighed forøges; og ved et Forsøg, der sidst forløbne Sommer med megen Omhyggelighed blev anstillet her i Landet, viste det sig, at Foldigheden steg næsten til det dobbelte (eller nøiagtigt beregnet 80—90 Procent), hvortil ogsaa kommer, at Poteterne vare mere jevne af Størrelse der hvor Toppene bleve afknebne, end der hvor Intet var foretaget. Noget Tegn til Sygdom viste sig ikke hverken paa det Stykke, der blev behandlet paa sædvanlig Maade eller der hvor Toppene bleve afknebne. Man maa ingenlunde lade sig afskrække fra at betjene sig af denne Fremgangsmaade af den Grund, at den skulde være for vidtløftig; for det første er den i Virkeligheden ikke saa vidtløftig, som den ved første Diekast ser ud til at være, og dernæst kan det Hele bekvemt udføres af Børn, som hertil oplæres.

Blandt de Forslag, der Tid efter anden ere fremkomne, for om muligt at forebygge Udvikling af Sygdommen i Knollerne, maa ogsaa nævnes følgende, der først er fremsat (1847 eller 1848) af en belgisk Landmand Tombelle Lomba, i Nærheden af Namur. Dette bestaar i at afskjære Stilkene tæt ved Jorden med en skarp Sigd (Sjuru), – saa at ikke Knollerne forrykkes i deres Leie, – strax efterat Blomstringen er forbi, uanseet enten Sygdommen har viist sig eller ikke, og dervaa hyppe Poteterne, saaledes at de afskaarne Stilke bedækkes med et Jordlag af 1—2 Tommers Tykkelse. Paa denne Maade er det mig ikke bekjendt at dette Forslag er blevet bragt i Udførelse her i Landet, men vel at man har afskaaret Stilkene naar Sygdommen har begyndt at vise sig paa Bladene. Hvorvidt det Ene kan være bedre end det Andet, eller om det Hele kan nytte til Noget, maa læres ved Erfaring. Fra et plantephysiologisk Synspunkt betragtet synes der dog at være flere Grunde for at følge Lomba's oprindelige Forslag, end at vente med Afskjæringen af Bladene, indtil Sygdommen har begyndt at vise sig. Efter Alt hvad man herom tror at have bemærket, maa Spiren til Sygdommen nemlig blive at søge i selve Knollen, og naar man gaar ud fra denne Synsmaade, kunne de Forandringer Bladene undergaae heller ikke blive at betragte som selve Sygdommen, men alene som et ydre Tegn (Symptom) paa denne. Dersom dette forholder sig saaledes, kunde det ved første Diekast synes temmelig ligegyldigt enten man afskjærer Bladene eller ei og navnlig om dette sker før eller efter at Sygdommen har begyndt at vise sig; og dog fremgaar Nødvendigheden af at afskjære Bladene, før Sygdommen har begyndt at vise sig, klart af den nedenfor beskrevne Anskuelse, der er fremsat af den berømte Englænder Professor John Lindley, dersom denne maatte befindes at være rigtig. Det er maaske overflødigt at bemærke, at man, i en Sag som nærværende, eller overhovedet i enhver Sag, hvor bestemte Kjendsgjerninger, der kunne lede paa den rette Vei, mangle, og indtil et klarere Lys spredes over det Hele, er nødsaget til at holde sig til de Anskuelser, hvortil Videnskab og Praxis, Haand i Haand, have arbeidet sig frem. Lindley's Anskuelse gaar ud paa, at Knollerne, efterat have naaet en vis Grad af Udvikling, vel fremdeles vedblive at modtage Næringssafter fra Bladene, men at de dog have Evne og Kraft til at kunne fortsætte deres egen Udvikling uden Bladenes Hjælp. Hertil kommer hvad der baade er almindeligt bekjendt og tilstrækkeligt beviist, at det Melstof, der netop giver Poteten dens Værd som Næringsplante, ikke nedstiger fra Bladene til Knollerne i Form af Melstof, men derimod som Gummi eller en anden flydende organisk Substants. Naar denne har naaet Knollerne, undergaar den, ved en hos disse eiendommelig Livskraft, den sidste Forvandling, idet den gaar over fra flydende til fast Form, eller med andre Ord til Melstof (Stivelse). Med denne endelige Forvandling er det ikke sandsynligt at Bladene have Noget at bestille, da disse alene synes at tilberede og gjennem sine egne og Stilkenes Saftkar meddele Knollerne de Stoffe, hvoraf disse selv frembringe Stivelsen. Lindley antager fremdeles Muligheden af, at det Bladene tildelte Hverv, som her er beskrevet, er ophørt efterat Planten har blomstret, men at Bladene dog fremdeles tilberede Safter, der ere bestemte til at ernære Knollerne. Idet den af Lomba foreslaaede Fremgangsmaade har fundet en Forklaring i det ovenfor Anførte (saafremt Lindley's Antagelse maatte befindes at være rigtig), synes det ogsaa klart, at Stilkene og Bladene, saafremt de skulle fjernes, helst bør borttages førend de have begyndt at vise Tegn til Sygdom, da de Næringssafter for Knollerne, der tilberedes i et sygt Blad, nødvendigviis ogsaa maae have en skadelig Indvirkning paa disse. Lomba paastaar, at han altid har faaet et ligesaa stort Udbytte der hvor Stilkene bleve afskaarne strax efter Blomstringen som der hvor dette ikke var blevet gjort. Af de i England anstillede Forsøg fremgaar det dog, at Udbyttet er blevet mindre (hvilket med Rimelighed ogsaa synes at kunne sluttes af det ovenfor Anførte), men at Poteterne have holdt sig friske ved Siden af Agere, hvor Bladene ikke bleve afskaarne, men hvor Poteterne ogsaa paa sædvanlig Maade bleve syge.

Endnu maa omtales en Dyrkningsmaade af Poteten, den saakaldte Vinterdyrkning, der i den senere Tid er kommen i Brug. Hvor eller naar man først har begyndt med denne Fremgangsmaade, kan ikke med Bestemthed angives; men af de forhaandenværende Beretninger sees det, at den allerede har været anvendt i Tydskland i Slutningen af Sommeren 1843, i England Aaret efter og at den er kommen til Frank-

Schübeler's patenterede Luge- og Hyppeharv.

rig fra England. Denne Dyrkningsmaade adskiller sig fra alle de foregaaende derved, at Poteterne lægges i Slutningen af Sommeren eller ud over Høsten istedetfor om Vaaren. En af de Omstændigheder, der have bidraget til at bringe denne Dyrkningsmaade i Gang, synes at være den, at Potetsygdommen har viist sig saa godt som overalt hvor saavel de til Næring som til Udsæd bestemte Poteter optages om Høsten. Paa Ny-Seeland derimod, hvor man altid har ladet de til Udsæd bestemte Poteter blive liggende i Jorden, har man saavidt vides hidindtil været befriet for Sygdommen. Om dette forresten i en større eller mindre Grad er at tilskrive den her angivne Behandlingsmaade af Poteten, kan naturligviis endnu langt fra ikke med Bestemthed afgjøres. Saa meget synes dog under enhver Omstændighed vist, at det er langt mere overensstemmende med Naturens Orden at lade de til Plantens Formering bestemte Poteter blive liggende i Jorden, end at de optages og opbevares paa den hidtil brugelige Maade. Af de forhaandenværende Beretninger om Udfaldet af Vinterdyrkningen i England viser det sig, at blandt 71 Forsøg blev man paa 60 Steder befriet for Sygdommen, hvorimod denne viste sig paa 11 Steder, og her tillægger man, efter Beretningen, Jordbundens Beskaffenhed og stærk Gjødning Skylden for Sygdommen. Af Lord Portman (Præsident i det engelske Agerdyrknings Selskab) har man ogsaa sammenlignende Forsøg med Vinterdyrkningen, anstillede med og uden Gjødning. Det viser sig heraf, at de Poteter, der vare gjødslede, bleve angrebne af Sygdommen, de andre derimod havde et sundt og godt Udseende. — Ved Vinterdyrkning af Poteten gaar man frem paa to Maader: enten opbevares de til Udsæd bestemte Poteter paa et mørkt, luftigt, tørt og kjøligt Sted, saa at de ikke komme til at spire, indtil Slutningen af Juli eller Begyndelsen af August, eller ogsaa lægges de friske og fuldmodne Poteter strax efterat de ere optagne. I første Tilfælde skader det ikke om Knollerne ere noget visne, naar de blot ikke have begyndt at spire. De lægges 8—10 Tommer dybt i Jorden, og naar Bladene ere store nok, hyppes og behandles de som sædvanligt. Man har endog havt Exempel paa, at de saaledes behandlede Poteter have blomstret førend Kulden har indfundet sig. Naar man har Grund til at frygte for Natkulde hyppes Poteterne meget stærkt, og efter den første Frostnat afskjæres Stilkene indtil omtrent sex Tommer over Jorden, og denne bedækkes med et een Fod tykt Lag af tørt Løv. Ovenpaa dette lægges senere, eftersom Kulden tiltager, et nogle Tommer tykt Lag af Langgjødsel, Garvebark eller Lignende. Naar Sneen om Vaaren er smeltet, og Jorden er bleven nogenlunde tør, optages Knollerne, som man har fundet at være velsmagende og af et sundt og godt Udseende. Efter de hidtil vundne Erfaringer har man paa denne Maade i Gjennemsnit faaet omtrent sex Fold. Af de saaledes erholdte Knoller ere de til Udsæd mest passende blevne lagte paa sædvanlig Tid om Vaaren. De have viist sig at være meget foldige, og have givet sunde, faste og meget melholdige Knoller. Dersom man efter denne Fremgangsmaade kunde erholde det samme Resultat her i Landet som andetsteds, vilde man heri have fundet et Middel til idetmindste af forskaffe sig sunde Knoller til Udsæd. Naar man til Udsæd om Høsten benytter de netop optagne Poteter, (hvortil den bekjendte Skotlænder Henry Stephens foreslaar at benytte fuldmodne smaa Poteter, for at spare den Tid der vil medgaae til at skjære de større istykker) ville disse ikke spire før om Vaaren; at Jorden bedækkes med Løv o. s. v. som ovenfor omtalt, følger af sig selv, ligesaavelsom at Poteterne først kunne indhøstes udover Sommeren. Saavidt vides er den først nævnte Fremgangsmaade

især bragt i Udførelse i Frankrig og Nordtyskland, og den sidstnævnte Maade er den, der i Almindelighed følges i England. Denne Maade synes ogsaa som ovenfor antydet, at være den med Potetens Natur mest overeensstemmende. Paa den anden Side kan det vel heller ikke benægtes, at man ved en hensigtsmæssig Opbevaring af Poteten maaske vil kunne erholde det samme Resultat.

Omendskjøndt denne Dyrkningsmaade vel ikke vil finde nogen almindelig Anvendelse her i Landet, synes den dog at burde forsøges paa de Steder langs Vestkysten, hvor Vinterkulden ikke er synderlig stærkere end i England og det sydlige Skotland. At det Sted hvor man paa denne Maade vil dyrke Poteter, maa være frit for Undervand, er en Selvfølge. Enhver maa ogsaa selv bedst vide hvor dybt Kulden ialmindelighed gaar ned i Jorden paa den Eiendom, som han har under Dyrkning, da det naturligviis er afhængigt heraf, hvor tyk den Bedækning af Løv o. s. v., der lægges paa Jorden, behøver at være, eller om man maaskee paa enkelte Steder ikke behøver nogen Bedækning, eller endelig om man med et forholdsviis tyndt Løvdække ikke behøver at lægge Poteterne saa dybt som ovenfor angivet, hvilket utvivlsomt vilde være hensigtsmæssigt. Det synes heller ikke at være fuldkommen beviist, at en Potet, der har ligget i Jorden Vinteren over, har tabt Evnen til at spire, fordi den i Løbet af Vinteren i nogen Tid har været frossen. Det vil nemlig vistnok være Enhver, der med Opmærksomhed har betragtet denne Sag, bekjendt, at man, idetmindste i det sydlige Norge, ikke sjelden finder Potetplanter paa en Ager hvor man det foregaaende Aar har dyrket Poteter. Det kan jo vel være muligt, at Jorden, i de her nævnte Tilfælde, ikke har været frossen til den Dybde hvor Poteten har ligget, men umuligt er det vel heller ikke, at Poteten, naar den ligger i Jorden, kan taale en vis Kuldegrad uden at tage Skade.

Hvad Jordens Bearbeidning angaar, da er det, for at undgaae en maaske unødvendig Vidtløftighed, formentlig ikke fornødent at sige Andet, end at denne maa foretages til en tilstrækkelig Dybde og i det Hele taget udføres paa en efter Jordbundens Beskaffenhed forsvarlig Maade, saa at Jorden bliver saa løs og fiint bearbeidet, som Omstændighederne kunne tillade. Som en almindelig Regel kan det gjælde, at Jorden maa være bearbeidet finere og til en større Dybde end til hvilkensomhelst Kornfrugt; og jo bedre Jorden bliver bearbeidet, desto hurtigere bliver den ogsaa opvarmet. At Jorden renses for Ugræs maa ansees som en absolut Nødvendighed, og dersom Lugningen udsættes for længe, er det ikke alene til Skade for Udviklingen af Poteten, men foraarsager ogsaa forholdsviis betydelige Udgifter, da denne Forretning i saa Fald maa udføres med Haanden; og dersom Ugræsset først er blevet for stort, kan man ikke engang paa denne Maade holde Ageren tilstrækkelig ren. Til Lugning af Poteter og lignende Vækter i det Store har man forskjellige mere eller mindre sammensatte Redskaber, der føres enten af Mennesker eller ved Hestekraft.

Det Redskab, hvoraf foran leveres en Tegning*), og som bedst forfærdiges helt og holdent af Jern, kan enten gjøres saaledes, at det trækkes af een Mand og styres af en anden (som paa nærværende Tegning) eller ogsaa med de fornødne Forandringer for at trækkes af en Hest. Naar Redskabet skal bruges til Lugning, paaskrues aller bagerst to knivformede Jern, der ere bøiede i en Retvinkel (Fig. g.) og som fortil ere skjærende, saaledes at de Ugræsrødder, der ikke paa anden Maade ere oprevne, ved Hjælp af disse blive overskaarne. Vil man derimod hyppe, aftages Knivene og i deres Sted paaskrues de til Hypning bestemte Muldfjæle, saa at det Hele kommer til at see ud saaledes som nærværende Tegning udviser. Ved Hjælp af de dobbelte Kroge a b kan Redskabet føres mere eller mindre dybt, eftersom man selv maatte ønske det; c er en Skrue, ved Hjælp af hvilken Armene med megen Lethed kunne holdes fast under Hypningen; d er en af Muldfjælene seet ovenfra og e den paa samme befæstede horizontale Kniv; f er en af Muldfjælene seet indvendigt fra og g en af Knivene, der paaskrues istedetfor Muldfjælene, naar Redskabet bruges til Hypning.

Da det er af megen Vigtighed for Plantens frodige Udvikling ikke alene at rense Jorden for Ugræs, men ogsaa at holde denne i en saa løs og opsmuldret Tilstand som muligt, kan det ikke noksom anbefales at begynde tidligt med at gaae mellem Raderne med det her angivne eller et lignende Redskab, og den herpaa anvendte Bekostning vil blive rigeligt erstattet ved en større Foldighed hos Poteten. I selve Raderne borttages Ugræsset bedst ved Hjælp af en hertil passende Hakke. Hvad der her er sagt om Lugning og Opsmuldren af Jorden gjælder ogsaa Hypningen, der maa foretages mindst to Gange. Den eneste Forholdsregel, som det herved synes nødvendigt at anføre, er at man ikke maa hyppe i Regnveir. Naar Jorden er for fugtig under Hypningen, bliver den senere haard og danner en Skorpe, hvorigjennem Luften ikke kan trænge ind og hvori Knollerne heller ikke fuldkomment kunne udvikle sig.

*) Paa dette Redskab, der er konstrueret af mig, med den paa Hohenheim brugelige Lugeharv af Lucas til Forbillede, (See Illustreret Nyhedsblad 1852 Nr. 34 Fig. 2.) har den kongelige norske Regjering under 4de September 1852 meddeelt Patent paa fem Aar til Hr. Mekanikus Jakobson (Latinskolen) i Christiania, til hvem jeg i Forveien havde overdraget min Opfindelse som retmæssig Eiendom. Patentet er udfærdiget saavel efter den her meddelte Tegning, som ogsaa med de fornødne Forandringer for at kunne trækkes af en Hest. Redskabet, der sælges for en moderat Priis, er altid at erholde hos Hr. Jakobson.

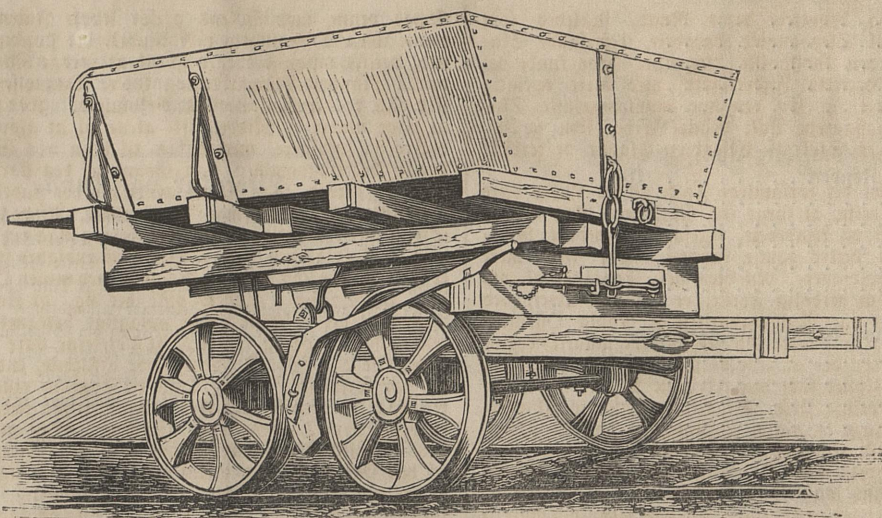

Fig. 2. En Transportvogn paa Jernbanen.

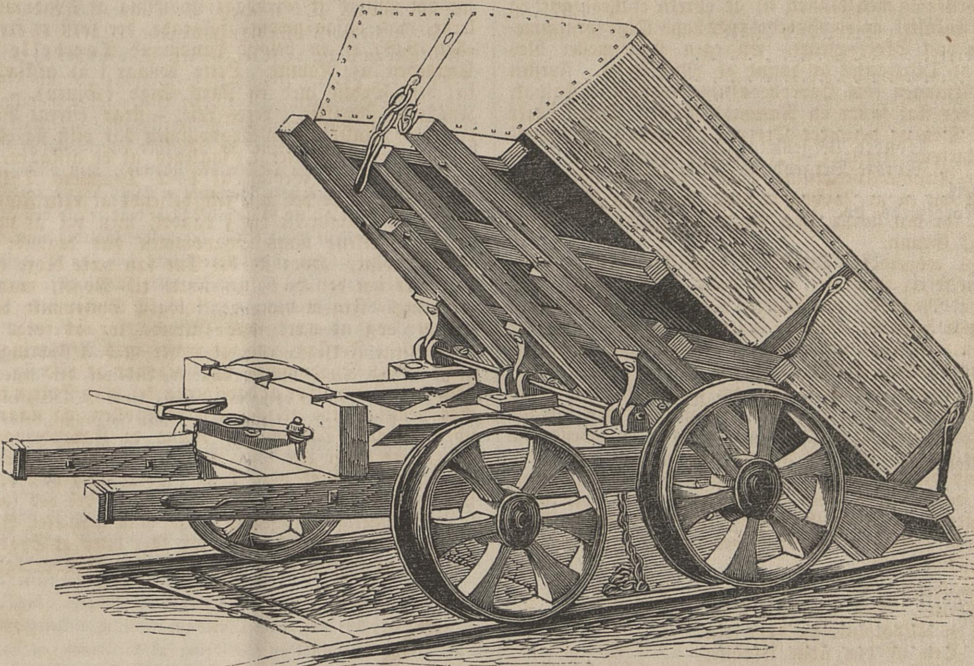

Fig. 3. Transportvognens Aflæsning.

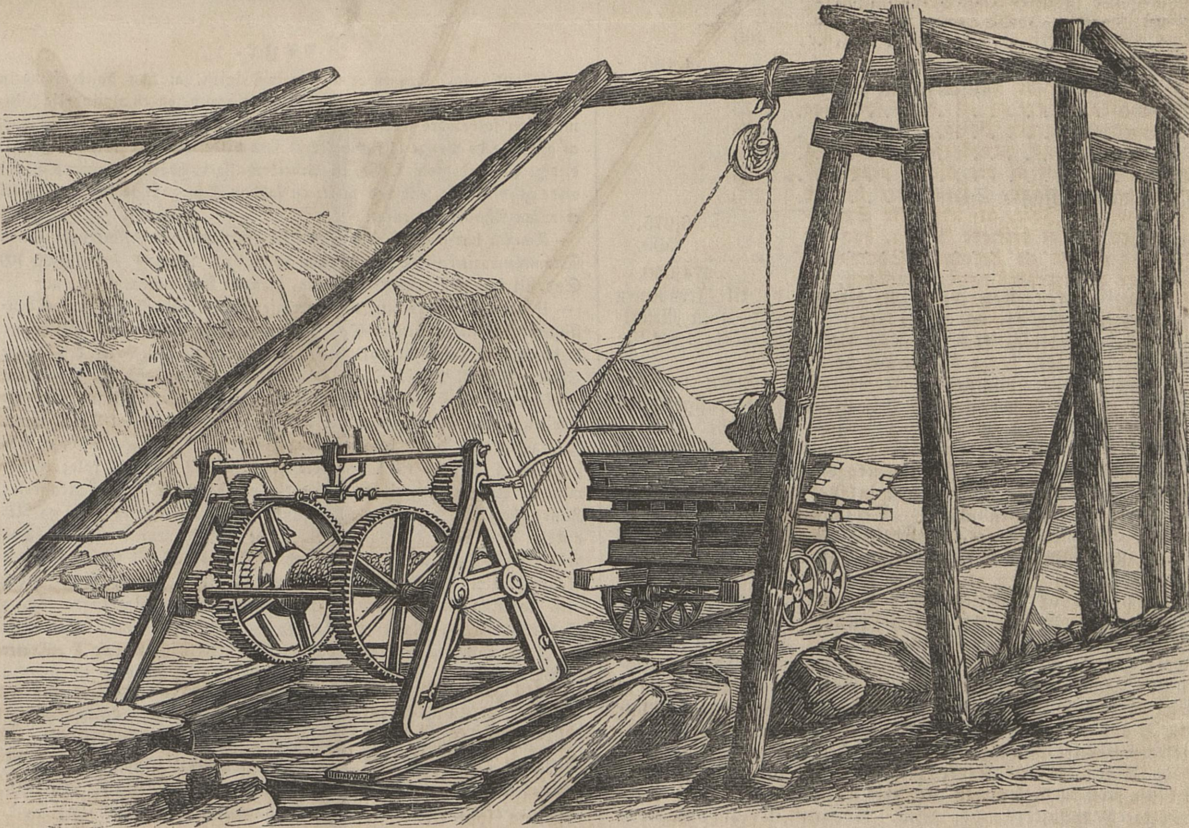

Fig. 4. Transportvognens Paalæsning.

Den norske Lokomotiv-Jernbane.

(Forts. fra Nr. 3).

Den udstædte Indbydelse til Aktietegning paa Jernbane-Anlægget havde saadan Fremgang i Christiania, at der alene tegnedes Aktier for et Beløb af 314,575 Spd., hvoraf Christiania Kommune skal bidrage 100,000 Spd. I Landets øvrige Egne tegnedes for 159,575 Spd. og i Sverige for 500 Spd. — efter Fortegnelse:

Fig. 1. En Trillebør af engelsk Façon.

Christiania	214,575	
Kommunens Bidrag	100,000	
		314,575.

Akershuus Amt:

Aker og Follou Fogderi	7850	
Nedre Romerikes do.	8325	
Øvre do. do.	11625	
Drøbak	1575	
Soon	400	
		29,775.

Smaalehnenes Amt:

Mofs Fogderi	200	
Idde og Marker Do.	2500	
Rakkestad Do.	875	
Mofs	1600	
Frederikshald	500	
Frederiksstad	1000	
		6,675.

Hedemarkens Amt:

Hedemarkens Fogderi	14425	
Soløer og Odalens do.	21200	
Østerdalens do.	11100	
Hamar	2575	
		49,300.

Christians Amt:

Thotens Fogderi	19850	
Gudbrandsdalens do.	9550	
Valdres do.	1950	
Lillehammer	7175	
		38,525.

Buskeruds Amt:

Buskeruds Fogderi	300	
Ringerikes do.	525	
Drammen	1800	
Kongsberg	50	
		2,675.

Jarlsbergs og Laurviks Amt:

Tønsberg	1125	
Aasgaardstrand	200	
Laurvik	625	

Holmestrand	450	
Frederiksværn	625	
Horten	400	
Sandefjord	275	
Svelvik	525	
		4,225.
Bratsberg Amt:		
Øvre Thelemarkens Fogderi	1000	
Skien	325	
Kragerø	500	
Brevik	1375	
Stathelle	100	
Langesund	100	
		3,400.
Nedenæs og Robygdelagets Amt:		
Nedenæs Fogderi	50	
Robygdelagets do.	225	
Arendal	3325	
Grimstad	200	
Lillesand	525	
		4,325.
Lister og Mandals Amt:		
Christianssand	1200	
Mandal	375	
Farsund	100	
		1,675.
Stavanger Amt:		
Ryfylke Fogderi	50	
Stavanger	500	
		550.
Bergens By		1,250.
Søndre Bergenhuus Amt:		Intet.
Nordre Bergenhuus Amt:		
Sogns Fogderi	675	
Sønd- og Nordfjords do.	250	
		925.
Romsdals Amt:		
Søndmøre Fogderi	425	
Romsdalens do.	25	
Nordmøres do.	250	
Aalesund	100	
Christianssund	1125	
Molde	1550	
		3,475.
Søndre Throndhjems Amt:		
Orke- og Guledals Fogderi	875	
Fosens do.	200	
Throndhjem	2275	
Røraas	875	
		4,225.
Nordre Throndhjems Amt:		
Inderøens Fogderi	675	
Namdalens do.	300	
Levanger	225	
		1,200.
Nordlands Amt:		
Helgelands Fogderi	450	
Bodø	250	
Lofotens Fogderi	400	
		1,100.
Finmarkens Amt:		
Tromsø	1375	
Hammerfest	875	
Vadsø	1400	
Vardø	2425	
Østfinmarken, Foged Saxlund	200	
		6,275.
Sverige		500.
		474,650.

Af 49 Grundeiere, som have afstaaet de til Jernbanen fornødne Jordstykker, have 7*) leveret Grund uden Erstatning; 1 har taget Aktier for 1/8 af Erstatningsbeløbet; 1 for 1/4; 20 for 1/2; 1 for 3/4 og 19 for det hele Beløb,

Ovennævnte gunstige Udfald af Aktietegningen kan for en stor, om ikke den største Deel, tilskrives de hensigtsmæssige Forholdsregler og den utrættelige Virksomhed, som i denne Retning udvikledes af de patriotisksindede Mænd, der stode i Spidsen for dette Anliggende og af hvilke en særegen Kommittee dannedes, hvis Hverv det var paa det Kraftigste at virke for Aktietegningen. Denne Kommittee bestod af DHrr. Kjøbmændene F. H. Frølich, H. Gulbranson og O. M. Hauge, samt Professor Schweigaard og Bankadministrator Stabell.

Udfaldet af Aktietegningen bar ogsaa Frugt; thi ved Storthingets Beslutning af 15de Marts 1851 bifaldtes Regjeringens Indstilling i Jernbanesagen. Denne Indstilling, hvori er indtaget den af Indre-Departementets Chef (Statsraad Stang) med de 3 engelske Entreprenører under 17de December 1850 afsluttede Kontrakt, gik ud paa Bemyndigelse for Hs. Maj. Kongen til at anvende et Beløb af indtil 1,012,000 Spd. til Anlæg af bemeldte Jernbane, foruden hvad der udfordredes til Indkjøb af den fornødne Grund, dog med Fradrag af privat tegnede Bidrag. Endvidere bemyndigedes Hs. Maj. Kongen til at optage et udenlandsk Statslaan af indtil 900,000 Spd. for dermed at bestride Udgifterne for Jernbanen, eller ogsaa optage et mindre Laan og sælge endeel af de Statskassen tilhørende Bankaktier.

Da vi allerede i forrige Aargang af dette Blad (i Nr. 6. 7 og 10) have leveret en Fremstilling af Forhandlingerne om Jernbanesagen i Storthinget, maae vi her henvise dertil. — Den 8de August 1851 paabegyndtes Arbeidet til Jernbanen paa en tæt bag Oslo Bispegaard (mellem denne og Bodsfængslet) liggende Løkke (see Tegningen i dette Blads første Bind Nr. 5), og den første Lokomotivprøve fandt Sted den 16de Decbr. s. A., da en Dampvogn gjorde en Prøvetour paa Banen, ved Christiania i Overværelse af Statsraad Stang og den britiske Generalkonsul Crowe. Lokomotivet fik Navnet Robert Stephenson.

Arbeidsstyrken, der af Mangel paa Redskaber i Slutningen af August 1851 kun udgjorde omtr. 350 Mand, var i Slutningen af Decbr. s. A. stegen til 1400, og i Marts det paafølgende Aar til 1500 Mand. Af de Transportmidler, som benyttedes til Bortbringelsen af Jord og Stene leveres foran Tegning af en Trillebør af engelsk Façon, samt af en Transportvogn (Fig. 2), der gik paa midlertidigt nedlagte Jernbaneskinner og droges deels af Heste, deels løb den af sig selv nedad Jernbanens Skraaplan. Tegningerne Fig. 3 og 4 forestille Vognens Paalæsning og Aflæsning.

(Fortsættes).

*) nemlig DHrr. Egeberg & Co., H. Gulbranson, Jacob Meyer, A. Tofte (nu hans Arvinger), N. O. Young, Tostrup og Mathiesen jun.

Literatur og Kunst.

Af Folkevennen er 6te Hefte udkommet og indeholder „Norge og jeg," anden Samtale af Overlærer Knudsen og et Blik paa Menneskeslægtens Tilstand før Christus af O. Vig. Dette Hefte, hvormed Tidsskriftets første Aargang er sluttet, ledsages af et Tillægshefte, indeholdende tvende ligesaa interessante som belærende Afhandlinger af Prof. Rasch, nemlig „om den kunstige Fiskeformerelse og om Biavlen."

— Paa Feilbergs & Landmarks Forlag er 2det Oplag af A. Munchs „Sorg og Trøst" netop udkommet. At det første Oplag af en Digtsamling er bleven afsat i faa Uger, som nærværende, er noget hidtil Uhørt hertillands.

— Paa Dzwonkowskis Forlag er udkommet en „illustreret Visebog," der indeholder over hundrede Folkesange og Viser og anbefaler sig ved smukt Udstyr og billig Priis. Bogen udgjør nemlig 216 Sider med flere i Texten indrykkede Træsnit og koster blot 24 ß.

— Fra Pressen er P. A. Munchs Kart over det nordlige Norge nylig udgaaet og erholdes tilkjøbs hos Boghandler Cappelen og paa Opmaalingskontoret. Det bestaar af 2de Plader, hvoraf hver koster 48 ß.

— Den ny Udgave af „Oehlenschlägers Digterværker og prosaiske Skrifter" er nu sluttet og koster 36 Rdr. Den udgjør 24 Bind, altsaa 4 B. mere, end Forlæggeren, A. F. Høst, havde beregnet den til, da han indbød til Subskription. Dette større Bindantal er ingenlunde fremkommet derved, at der er kommet mange Arbeider til, som først ikke vare bestemte til Optagelse (Reiseværkerne, de æsthetiske Forelæsninger m. m. findes ligesaalidt i denne, som i den ældre Udgave), men væsentlig derved, at Arbeider, der tidligere hørte sammen i et Bind, her ere fordeelte i andre, men saaledes, at disse ny Bind altid bleve tyndere end den ældre Udgaves. Hvert af de tre sidste Bind t. Ex. indeholder saaledes omtr. blot 2/3 Dele af Sideantallet i hvert af de ældre Bind, som, da de udgjøre afsluttede Arbeider, ikke have ladet sig udstykke eller formindske. Forlæggeren har ved denne sindrige Fremgangsmaade vistnok vundet flere Tusinde Rdr.; men det gjør Oehlenschlägers Søn liden Ære, at denne Udgave, der er ordnet mere efter Boghandelens end Videnskabens Fordringer, skal gaae for at være udgivet af ham. Blandt de Arbeider, der savnedes i den tidligere Udgave, men ere optagne i denne, hører „Oldsagnene," som man før kunde kjøbe særskilt for 1/2 Rdr., men som nu udgjør et Bind og koster saaledes 1 1/2 Rdr. Forøvrigt er den ny Udgave hvad Udstyret angaar meget at rose.

— I Sohlmans nordiske Tidsskrift, 6te og 7de Hefte, findes en Anmeldelse af P. A. Jensens dramatiske Digtninger; Anmelderen finder mange dramatiske Feil i Hr. Jensens Forfatterskab, men roser hans ædle Opfattelse af Kunsten, hans Genius' Kraft, Originalitet og Skjønhed.

— Blandt de senest udkomne svenske Bøger fortjener at nævnes en nylig sluttet baade smuk og billig Udgave af Runebergs samtlige Skrifter, (Ørebro 1852) 3 B. 8vo., og 6te Deels 1ste Afdeling af Atterboms „Siare och Skalder," indeholdende en Skildring af Bellmann og hans samtidige Aandsforvandte. — Desuden er der udkommet en Mængde Skrifter af og om Swedenborg.

Norge.

Christiania. Kongen er nu saa frisk igjen, at han hvilkensomhelst Dag det skal være kan gjøre en Udflugt tilvogns, og en almindelig Illumination forberedes i denne Anledning. Imidlertid foreslaar Sv. Tidn., at anvende de Penge (100,000 Rdr.) som vilde medgaae hertil, i et veldædigt Øiemed, som f. Ex. til Arbeiderboliger, hvorved Kongens Hjerte vilde glædes mere, end ved at see en saadan Sum gaae op i — Røg. Heri er ogsaa Aftonbladet enigt.

— Kongen har skjænket 150 Spd. til Fortsættelse af Fortouget langs Drammensveien til Skarpsno samt (paa Carl Johans Fødselsdag) 100 Spd. til fattige Børns Beklædning, Brænde for Huusarme m. m.

— Under 11te dennes har Interimsregjeringen i efternævnte Embeder konstitueret Følgende: Rektor S. S. Knudtzen til Rektor ved Stavanger lærde og Realskole; Adjunkt A. C. N. Smith til Overlærer ved samme Skole; Adjunkt P. C. D. A. Holfeldt, Kand. theol. S. O. Sørenssen og Kand. theol. H. C. S. Bahr til Adjunkter ved s. Skole; Adjunkt B. Stoltenberg til Overlærer ved Skiens lærde og Realskole; Kand. theol. J. Hansen til Adjunkt ved s. Skole; Overlærer L. O. Schøning og Adjunkt C. A. Bjørset til Overlærere ved Bergens lærde Skole; Kand. min. C. A. Bjerknæs til Adjunkt ved Kongsbergs Middel- og Realskole; Kand. theol. C. J. Møller til Adjunkt ved Frederikshalds lærde og Realskole; ledig pers. Kapellan J. K. Daae til Sognepræst til Harhams Pstg.; resid. Kapellan O. M. Rambech til Sognepræst til Grongs Pstg.; Sognepræst A. T. Deinboll til Sognepræst til Romedals Pstg.; ledig pers. Kapellan O. S. Olsen til resid. Kapellan til Rakkestads Pstg.; Sognepræst C. A. Madsen til Sognepræst til Lunde Prstgj.; Sorenskriver J. J. Bing til Sorenskr. i Rakkestad; Politifuldmægtig H. Meltzer til Politiadjutant i Christiania; Foged M. P. J. Neuberg til Foged i Nordhordland og Vos; Foged H. Gøttsche til Foged i Soløer; Undertoldbetjent Grønbeck til Toldopsynsbetjent i Vadsø Tolddistrikt; Exam. juris F. W. Heyerdahl til Toldkasserer i Vadsø; Undertoldbetjent C. Møller til Overtoldbejent i Arendals Tolddistrikt; Fuldmægtig H. S. Arctander til Overtoldbetjent i Christianssands Tolddistrikt; Brigaderegnskabsfører S. T. Michelet til Stiftamtskriver i Throndhjem; Kand. med. A. Schneider til Distriktslæge i østre Robygdelaget; Distriktslæge C. H. Nissen til Distriktslæge i Laurviks Distrikt; Kand. med. M. Eye til Distriktslæge i nordre Ryfylke Distrikt.

— Finantsdepartementet har beskikket Materialforvalter J. Tscherning til Undertoldbetjent i Riisøers samt Toldbetjent H. C. Steen og Pontoneersergeant H. A. Nordbye til Undertoldbetjente i Laurviks Tolddistrikt.

— „Til Sæters" er nylig opført paa den dramatiske Skoles Theater. Stykket er nu atter noget omarbeidet og overført paa gudbrandsdalsk Dialekt. Det blev modtaget med meget Bifald.

Paa Horten ere 42 Personer blevne angrebne af Børnekopperne.

Brevik. Det lader til, at Mange gaae over til Mormonismen og lade sig døbe; 4 Personer fra Skien have ogsaa nylig været der i denne Hensigt.

Skien. Aktier for 100,000 Spd. skulle være tegnede til Oprettelse af et Brandassuranceselskab for Varer og Effekter der i Byen.

Porsgrunds og Omegns Sømandsforening talte ved Aarets Begyndelse 71 Medlemmer.

I **Bergen** og Omegn har der den 19de og 20de ds. raset en Orkan, hvis Mage man knapt kan mindes og som har anrettet adskillig Skade.

Skogn. Provst H. S. Arentz afgik ved Døden den 15de Januar, 63 1/2 Aar gammel.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Chr.-Pst. for 23de Januar indeholder en i Vers affattet Opfordring til Christiania Indvaanere om at nedlægge Bidrag (i Kjøbm. Schwensens Butik) til Istandsættelse af den usle Hytte paa Skarpsno, hvorfra man sætter over til Ladegaardsøen, hvilken Opfordring Chr.-Pst.'s Redaktion ogsaa understøtter. Imidlertid mener Mgbl., at man her ikke bør ty til Publikums Godgjørenhed, da Hyttens Beboer (Elias Skarpsno) ved Roning tjener saa meget, at han nok er Mand for at gjøre sin Hytte hyggeligere, hvis han vil have det, og oplyser derhos til Overflod, at han eier en Gaardpart og en ikke ganske liden Ø m. m.

— I s. Bl. for 26de Jan. beklages, at man endnu ikke har erholdt Fortsættelsen af Prof. Blytts fortjenstfulde Arbeide, „Norsk Flora," hvoraf 1ste Hefte udkom allerede 1847 ved Understøttelse af det norske Videnskabers Selskab. Da denne Understøttelse nok blot skulde gjælde for 1ste Hefte, har et Rygte sagt, at Udgivelsen af Værket var standset af Mangel paa Resourcer. Herpaa, antages der, maa der let kunde raades Bod ved en offentlig Understøttelse, saafremt Forfatteren vil gribe Sagen alvorligt an.

— I s. Bl. findes et af Politimesteren i Christiania udstædt Reglement og Instrux for Vægterne, hvilke træde i Kraft den 1ste Mai d. A.

— I Mgbl. Nr. 23 indeholdes en vel begrundet Advarsel mod „Oprettelsen af et nyt norsk Brandforsikringsselskab for Varer og Effekter."

— Fædrelandets Ven udtaler sig imod at Kirkeklokkerne, hvem Menigheden er vant til at høre kalde til Guds Huus, bruges til at forkynde Markeders Begyndelse.

Danmarks Kornudførsel beløb sig i Aaret 1851 i Alt til 2,666,000 Tdr. i uformalet Tilstand, hvoraf 264,000 Tdr. gik til Hertugdømmerne. Fra Udlandet indførtes 114,000 Tdr. — Antallet af dets Seilskibe er nu 2,088 af 49,082 Klst. Drægtighed.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Ifølge „Patrie" skal Keiseren gifte sig med en Grevinde af Theba, Eugenie af Montijo, der er en Søster af Hertuginden af Alba og hører til en af de første Familier i Spanien. Hun skal være ligesaa udmærket ved sin Aands Overlegenhed som ved sin fortryllende Skjønhed. Der angives endog Dag og Dato for Formælingsakten.

— Fra Paris berettes, at der er kommet Efterretning om en Opstand i Cayenne, der allerede skal befinde sig i Insurgenternes Hænder. Tropper sendes derhen.

— Den berømte Improvisator de Pradel vil udgive en Journal, l'Improvisateur, hvori Alt, ligetil de ledende Artikler og Avertissementerne, skal sættes paa Vers.

— Regjeringen anstrænger sig fremdeles for at holde Kourserne oppe, men det vil ikke lykkes længere; Pengemændene trække sig forsigtigt tilbage, og som Følge heraf synker Koursen stadig og Børsen i Paris frembyder et ynkeligt Skue.

Tydskland. En „Indledning til det 19de Aarhundredes Historie" af den berømte Literaturhistoriker Gervinus er nylig bleven beslaglagt og Forfatteren indkaldt til at forsvare sig for den badenske Hofret.

Østerrige. Erkehertug Rainer, Broder af den regjerende Keisers Farfader, døde i Botzen i Tyrol den 16de ds. Han var født 1783 og var i 1848 Vicekonge i Lombardiet-Venedig.

Spanien. General Narvaez er falden i den høieste Unaade, fordi han har offentliggjort en til Dronningen indgiven Petition om at Forviisningsdekretet mod ham maatte tilbagekaldes. En Kabinetsordre befaler ham øieblikkelig at overtage Sendelsen til Wien. Finantsministeren Aristizabal har, som man tror, taget Afsked, fordi han ønskede Narvaez's Tilbagekaldelse, som de øvrige Ministre ere imod, og Indenrigsministeren Llorente overtager hans Portefeuille.

Portugals Kortes aabnedes den 2 Januar. I Throntalen, der oplæstes af Marschal Saldanha, gaves Meddelelse om at et Selskab provisorisk havde faaet Koncession paa Anlægget af en Jernbane fra Lissabon til den spanske Grændse.

Tyrkiet. Abd-el-Kader er den 7de Januar ankommen til Konstantinopel.

Grækenland. Budgettet for 1852 udviser en Deficit af 4 Mill. Drachmer. 12 Mill. gik ud af Riget for Korn, medens 2 Mill. ellers har været det Almindelige, og Udførselen af Olie, Oranger og Citroner beløb sig ikke til det Halve af hvad den var anslaaet til.

Nordamerika. I franske Blade læses en Beretning om en med Kalorik-Skibet „Ericson" foretaget Prøve, der skal have været særdeles tilfredsstillende. Efter et Øienvidnes Forsikring arbeidede Maskinen med en Sikkerhed og Regelmæssighed, som ikke overtræffes af de mest fuldendte Maskiner af sædvanlig Konstruktion.

Blandinger.

En Apotheker i Neustadt, Sänger, har det lykkets at præparere Lærred saaledes, at det kan tjene fuldkommen som Trykpapiir. Et Børneskrift er allerede trykt derpaa og skal tage sig meget godt ud, ikke at tale om at det er langt varigere, end om det var trykt paa Papiir. At disse Lærredsbøger forresten blive langt dyrere end de almindelige følger af sig selv.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Generalchirurg-Embedet med 852 Spd. 40 ß. i Indtægter.

Et Overtoldbetjent-Embede i Laurviks Tolddistrikt med omtrent 700 Spd. i Indtægter, hvoraf det Halve fast Gage, Resten Procenter af Intraderne.

En Sagførerpost i Jarlsbergs og Laurviks Amt.

En Fører- og en Maskinistpost paa det ny drammenske Dampskib St Halvard.

En Fyrvogterpost ved Høievarde Fyr med 125 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Rodenæs Hovedsogn med 20 a 26 Spd. i Løn.

En Underlærerpost ed Kongsbergs Almueskole med en Løn af 100 Spd. ønskes midlertidigen besat.

En Omgangsskolelærerpost i Vestnæs Pstg.'s 2det Skoledistrikt med omtr. 18 Spd. i Løn.

Enelærerposten ved Bjørnsbergbækkens faste Skole (Sandørkedal) med 100 Spd. i Løn.

Tvende Omgangsskolelærerposter i Strandebarms Pstg. med 30 Spd. i Løn.

Hermed Tittelblad og Register.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 6. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 5te Februar 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

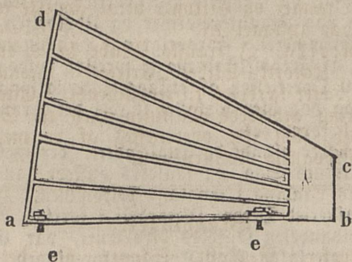
Om Poteten.*)

(Af Fr. Chr. Schübeler.)

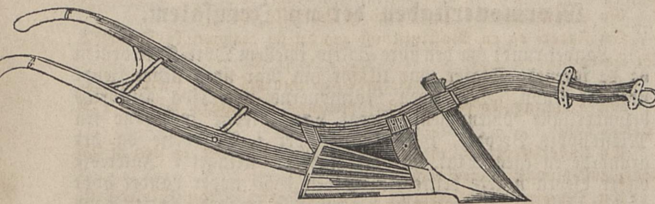
V.

Naar Bladene begynde at visne, og dette ikke er foraarsaget ved Sygdom eller Kulde, er det et Tegn paa at Poteterne ere modne, og de bør da indhøstes. Undertiden træffer det ogsaa, at Bladene begynde at visne paa Grund af en altfor vedholdende stærk Tørke, og naar der da med eet kommer saa meget Regn, at Jorden bliver tilstrækkeligt gjennemblødet, danner der sig nye Knoller udenpaa eller ved Siden af de gamle. Da de nye Smaaknoller ikke kunne blive modne, er man ogsaa udsat for at disse gaae i Forraadnelse under Opbevaringen om Vinteren. Herved er der intet Andet at foretage end at optage Poteterne saa hurtigt dette lader sig gjøre, og saavidt muligt affondre de Poteter, hvor nye Knoller have begyndt at danne sig, fra de andre. Ligesaa vist som det er af Vigtighed, at Knollerne maae være fuldmodne førend de optages, ligesaa vigtigt er det ogsaa, at de ikke blive staaende i Jorden længere end nødvendigt. I modsat Fald kan det træffe sig, at de Oine, hvormed Poteten det følgende Foraar skal spire, allerede før Optagningen begynde at fremlokkes.

Poteterne optages som bekjendt enten ved at pløies op af Jorden, eller ogsaa ved Hjælp af et eller andet Haandredskab. Nedenstaaende Tegninger vise en meget simpel og hensigtsmæssig Forandring, der kan gjøres ved en Plog, naar denne skal benyttes til Optagning af Poteter. Opfindelsen er af en Skotlænder ved Navn Lawson.

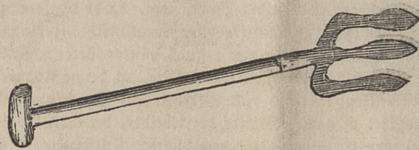
Istedetfor Muldbrættet indsættes en Rist (see ovenstaaende Tegning), der bestaar af 6 firkantede Stænger af Smedjern, hvoraf de yderste, der danne Rammen, ere $^5/_8$ Tomme og de andre $^1/_2$ Tomme i Gjennemsnit. Risten holder 26 Tommer i Længden fra a til b og 27 Tommer fra c til d; i Bredden holder den 18 Tommer fra a til d og 5 Tommer fra b til c, hvor Stængerne ere fastklinkede i en Jernplade. Paa den bagerste Ende, hvor Risten er bredest, mellem a og d, vil der saaledes blive en Afstand af lidt over 3 Tommer mellem hver Stang. Ved Hjælp af Skruerne e e befæstes Risten til Plogen, der kommer til at see ud saaledes som fremstilles ved nedenstaaende Tegning.

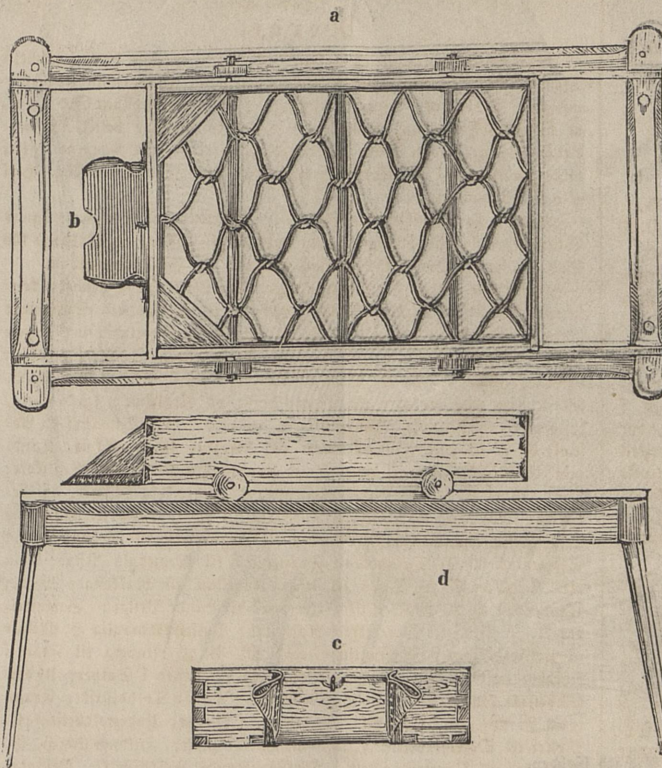
Naar denne Plog bruges, vil noget af Jorden skydes tilside af Risten og Resten falde igjennem denne, saa at Poteterne komme til at ligge fri paa Jorden, til høire Side af Plogmanden.

Dersom man til Optagningen vil betjene sig af et eller andet Haandredskab, synes et gaffelformet Greb med tre Tænder, som ere noget flade, at være det mest hensigtsmæssige.

*) I Nr. 5 Side 19 første Spalte 73de Linie fra oven bedes følgende, Meningen vildledende, Trykfeil rettet: „Hypning" læs „Lugning."

Naar Poteterne ere optagne, borttages alle umodne, kløvede eller paa anden Maade beskadigede Knoller, da disse meget let ere udsatte for at gaae i Gjæring; de syge affondres fra de tilsyneladende sunde og disse renses for Jord paa et saa kaldet Potetsold, der ved Hjælp af smaa Hjul kan trilles frem og tilbage paa den Krak, hvorpaa det hviler. Hullerne i Soldet bør være saa store, at de mindste Poteter, der ikke ere tjenlige til Opbevaring, falde igjennem. (See nedenstaaende Tegning, hvor a viser Potetsoldet seet ovenfra, b et Laag til at lukke for den Aabning, hvorigjennem Poteterne heldes ud, naar de ere rensede, c den forreste Ende af Soldet tilligemed Laaget, naar dette er lukket, og d Potetsoldet med Krakken seet fra Siden). At man, dersom dette paa

nogen Maade lader sig udføre, helst bør undlade at optage Poteterne i Regnveir, er en Selvfølge. Erfaring har ogsaa viist, at naar det regner paa Poteterne, medens de endnu ligge i Dynger paa Ageren, bidrager ogsaa dette til at fremkalde Forraadnelsen. Omendskjønt det vel ikke har manglet paa Forklaringer over Grunden hertil, er denne dog fremdeles ubekjent. Dersom man alligevel er nødsaget til at optage Poteterne under et mere eller mindre vedholdende Regn, er Anvendelsen af det her nævnte Potetsold saa meget desto mere fornødent.

Naar Poteterne paa denne Maade ere rensede, lægges de paa et tørt og luftigt Sted, saa tyndt udbredte som muligt, saa længe indtil de udvendigt ere blevne tørre. At bringe fugtige Poteter sammen i en Dynge i en Kjælder, er ligefrem at begunstige Gjæringen, eller at lægge den første Spire til den senere indtrædende Forraadnelse. Det vides vel, at Mange ville erklære en saa omstændelig Fremgangsmaade for altfor bekostelig, ja maaske endog uudførlig i det Store, af Mangel paa den fornødne Plads, hvor en saadan Luftning kan foregaae, ja at Nogle endog ville vide, at det paa ingen Maade skader Poteten, at den bringes vaad i Kjælderen osv. Ordsproget „Saa mange Hoveder, saa mange Sind" kan vel med fuld Føie anvendes paa mange af de Anskuelser, der Tid efter anden i større eller mindre Grad have gjort sig gjældende med Hensyn til Dyrkningen og Behandlingen af Poteten; og de, der ikke ville lade sig overbevise af Fornuftgrunde, maae naturligviis her, som ved alle andre Leiligheder, gaae den Vei, som de selv ansee for den bedste. Blandt alle hidtil bekjendte Opbevaringsmaader af Poteten har man endnu ikke fundet nogen, der er *fuldkommen* betryggende, og man maa derfor indtil videre nøies med at benytte en saadan Fremgangsmaade, hvorved man idetmindste ikke ligefrem *befordrer* Forraadnelsen. Dersom man ikke har den fornødne Plads til Luftningen, og man af denne eller andre Grunde ikke vil indskrænke Potetdyrkningen, er der naturligviis intet Andet at gjøre, end at bringe Poteterne i en mere eller mindre fugtig Tilstand i Kjælderen. At de nedenfor angivne Forholdsregler med Hensyn til Luftning af Kjælderen o. s. v. under saadanne Omstændigheder maae iagttages med den størst mulige Grad af Nøiagtighed, er en Selvfølge.

Alle fleraarige Planter behøve i Regelen, naar de skulle trives vel, en vis Hviletid, i hvilken de saavidt muligt maae beskyttes mod alle physiske og chemiske Paavirkninger. Det er maaske ogsaa bekjendt, at enhver Plante har sin egen Temperatur, som i større eller mindre Grad er forskjellig fra den samme omgivende Luft; og naar der i Luften er en høiere Varmegrad end hos den hvilende Plante, fremkaldes herved hos denne en Livsvirksomhed, der, saafremt de øvrige Betingelser for en naturlig Udvikling af Spiren mangle, medfører Forstyrrelser, der svække Planten, give Anledning til Sygdomme, ja endog kunne dræbe denne; — og netop saaledes forholder det sig ogsaa med Poteten. Den for samme eiendommelige Temperatur er + $9^7/_9{}^{\circ}$ R., og denne Varmegrad bør den Luft, der omgiver Knollerne, ingenlunde naae, for at ikke deres slumrende Livskraft i Utide skal vækkes.

Naar Poteterne paa den ovenfor beskrevne Maade ere rensede og om muligt luftede, udsøges, efter de tidligere angivne Kjendemærker, de Knoller, som man næste Aar vil anvende til Udsæd. Dersom den hele Potetmasse ikke er bleven tilstrækkeligt luftet, vil Pladsen dog vistnok under enhver Omstændighed tillade, at de til Udsæd bestemte Poteter ikke bringes til det Sted, hvor de skulle opbevares, førend de ere fuldkommen tørre. Det maa ogsaa anbefales, at disse Poteter altid behandles med Hænderne og ikke skuffes, for at de saavidt muligt kunne undgaae Beskadigelse. I Forveien lader man forfærdige Kasser af en passende Form, som hver rummer een Tønde. Disse Kasser forsynes i hver Ende med et Haandtag og gjennembores paa flere Steder i Bunden og paa Siderre med et Centrumbor, saa at man faar Huller af 1—$1^1/_2$ Tommes Gjennemsnit. Naar Kasserne ere fyldte med Poteter, sættes 2—3 af disse ovenpaa hverandre, dog saaledes at der paa den ene af Enderne kan komme Luft til den nedenunder staaende Kasse. Kasserne sættes i en tør, luftig, mørk og kjølig Kjælder, saaledes at den underste ikke kommer til at staae umiddelbart paa Gulvet, men paa en passende Fod eller andet Underlag, saa at Luftens Tilgang ikke forhindres. Varmegraden i Kjælderen bør ikke være under to og ikke over fem Grader (R.); og for at man ved fornøden Luftning paa det nærmeste kan holde denne Varmegrad, maa der i Kjælderen være ophængt et Thermometer. Denne Fremgangsmaade kan under enhver Omstændighed anbefales som god, og om der gives nogen bedre, kan, af Mangel paa tilstrækkelige Beretninger herom, for Tiden ikke afgjøres. Man har ogsaa foreslaaet at nedlægge de til Udsæd bestemte Poteter i tør Sand eller i knuste Trækul, og det er heller ikke usandsynligt, at de paa denne Maade, især i Kul, kunne holde sig friske; men bestemte Erfaringer herom savnes. *Under enhver Omstændighed bør de til Udsæd bestemte Poteter ikke opbevares i den samme Kjælder som den øvrige Potetmængde.*

Den Kjælder, hvori Poteterne skulle opbevares, maa naturligviis være fuldkommen fri for Vand, og Gulvet, saafremt dette er af Træ, bør helst være løst, saa at det om Sommeren kan optages, luftes og renses for Sop eller anden Ureenlighed, som derunder maatte have samlet sig. Hele Sommeren igjennem maa Kjælderen saavidt muligt luftes, og at der maa være saa mange Lufthuller, at man naarsomhelst kan frembringe et tilstrækkeligt Lufttræk, er en Selvfølge. Dersom der viser sig Sop paa Træværket, afskrabes denne og Stedet vaskes med Saltlake (eller maaske endnu bedre med Victriololie), og enten Kjælderen er af Sten eller Træ bør den helst hvert Aar i Slutningen af Sommeren hvidtes med Kalk. — Det er ovenfor omtalt, at Poteten under Opbevaringen om

muligt ikke bør udsættes for en høiere Varmegrad end 2—5 (R); og om Nødvendigheden af at skaffe frisk Luft ikke alene ind i Kjælderen men ogsaa ned i selve Potetdyngen, ere nok Alle nogenlunde enige; men for at naae dette sidste Maal synes de ældre hertil brugelige Fremgangsmaader mindre tilstrækkelige. Naar eet eller endnu bedre to Luftrør anbringes i Taget, fornyes vel i en større eller mindre Grad den Luft, der befinder sig mellem Overfladen af Potetdyngen og Taget, men midt i, eller endnu mere paa Bunden af Dyngen, foregaar saa godt som ingen Fornyelse af Luften. Paa de her nævnte Steder i Dyngen udvikler der sig ogsaa efter nogen Tids Forløb en forholdsviis temmelig høi Varmegrad, og naar nu hertil kommer den Luft og Fugtighed, som naturligviis i en vis Grad er tilstede, saa ere ogsaa alle Betingelser for en begyndende Gjæring forhaanden. For saavidt muligt at forebygge denne, har man forsøgt hist og her at nedsætte i Dyngen, ligefra Bunden af, enten Render eller Rør af sammenspigrede Bord eller ogsaa Knipper af sammenbundne grove Riiskviste uden Løv. Dette har ogsaa hjulpet til for en Del at skaffe frisk og kjølig Luft ind imellem Poteterne, men ingenlunde i en tilstrækkelig Grad. Nedenstaaende Fremgangsmaade, der under enhver Omstændighed kan anbefales som god, om end ikke ubetinget som den bedste, synes ikke at være almindeligt kjendt her i Landet.

Da Kjældere med Hensyn til Form, Beliggenhed og Størrelse ere høist forskjellige, vil det ogsaa være umuligt i det Følgende at opstille Regler, der bogstaveligt kunne passe for alle tænkelige Tilfælde. For dog at have noget Bestemt for Oie, har man, som et Exempel, hvortil nedenstaaende Beskrivelse er knyttet, tænkt sig en Kjælder (saaledes som den ofte findes her paa Landet), der er indgravet i en Bakke, saa at de tre Vægge i større eller mindre Grad ere bedækkede med Jord, og kun den Ende, hvor Døren findes, er tilgjængelig. De Forandringer, der maatte blive nødvendige at foretage paa Grund af en anden Beliggenhed eller Form af Kjælderen, vil formeentlig Enhver selv let kunne udfinde.

Ved Indgangen til Kjælderen lægges under Jorden en Rende (af Træ eller Sten), der med den ene Ende munder sig i fri Luft udenfor Døren og med den anden saa langt ind paa Gulvet i Kjælderen, som man maatte finde fornødent. Naar denne Rende, der helst synes at burde være omtrent 10—12 Tommer bred og 6—7 Tommer høi, er istand, forfærdiger man Rør af tre eller fire sammenspigrede Bord, hvori der paa Siderne bores et tilstrækkeligt Antal Huller af 1—1½ Tommes Gjennemsnit. Een eller flere af disse Rør (hvis Antal og Længde retter sig efter Kjælderens Størrelse) lægges nu med en af de flade Sider paa Gulvet, og forbindes, enten umiddelbart eller ved Hjælp af en passende Knæbøining, med den Rende, der kommer udenfra. I den anden Ende af Rørene, (der maae være saa lange, at de naae til den Døren modsatte Kant af Kjælderen, eller med andre Ord, saa langt som Potetdyngen gaar,) forenes disse, saafremt der er flere, atter ved Knæbøininger, saaledes at de samtlige munde sig i en Trækpibe (Strube), der ogsaa maa være gjennemboret paa Siderne, og som gaar op gjennem Taget. Foruden det her nævnte Luftrør er det ogsaa nødvendigt, at der anbringes et lignende (saafremt man ikke har et tilstrækkeligt Antal Lufthuller paa Væggene) i den anden Ende af Kjælderen, men som blot gaar ned gjennem Taget, for at den Luft, der befinder sig mellem dette og Overfladen af Potetdyngen, ogsaa kan blive fornyet. Dersom Kjælderen er fire Alen bred, synes eet Rør, der gaar langs henad Gulvet, saaledes at der bliver to Alen mellem dette og Sidevæggene, at være tilstrækkeligt; er Kjælderen sex Alen bred, lægges to Rør med to Alens Afstand indbyrdes, og som da paa den ovenfor omtalte Maade forbindes med hverandre o. s. v. (Sluttes.)

Richard Cobden.

Richard Cobden,

Frihandelens Apostel og en af Nutidens mærkeligste politiske Personligheder, blev født 1804 i Midhurst i Sussex, hvor hans Fader besad en liden Jordeiendom. Faderen blev et Offer for den overhaandtagende Bestræbelse for at koncentrere deslige Jordstykker til større Landgodser, mistede det Lidet han havde og efterlod sig ni Børn i den største Trang. Saaledes maatte Richard i sin Barndom vogte Faar i Nærheden af Slottet Goodwood, der tilhørte Hertugen af Richmond, senere en af Profektionistpartiets Ledere. Ligesaa tarvelig, som hans ydre Kaar, var den Underviisning, han nød som Barn; den indskrænkede sig til Læsning, Skrivning og Regning, og først da han blev voxen, kunde han ved egen Anstrængelse indhente det Forsømte. Et opvakt Hoved og en fast Charakteer erstattede saavidt Mangelen paa boglig Dannelse, at hans Onkel, der var Kattunfabrikant i London og besad nogen Formue, fandt ham brugbar ved sine Forretninger. Men da Onkelen selv efter nogle Aars Forløb kom ud af sin Levevei, vidste den unge Cobden ikke, hvad han skulde gribe til. Han begav sig til Manchester, hvor han, sandsynligviis med Velynderes Understøttelse, anlagde en Kattunfabrik efter de londonske Fabrikers Mønster. I Manchester producerededes den største Kvantitet af de engelske Kattuner, medens Produktionen selv, hvad Kvalitet angik, stod langt tilbage for Hovedstadens. Ved Benyttelse af de i London vundne Erfaringer lykkedes det Cobden fra sin Fabrik at levere Kattuner, der i Farve og Tegning kunde maale sig med de londonske og følgelig ogsaa kunde sælges til gode Priser. Da nu Arbeidslønnen var langt billigere i Manchester end i London, havde Cobden en betydelig Gevinst paa sine Produktioner, og allerede i 1835, da han betraadte den offentlige Løbebane, var han en af Stadens anseeligste Manufakturister.

Flere Udflugter til Frankrig, Belgien og Schweitz havde udvidet hans Anskuelser, og i en i 1835 udgiven Broschure (rettet mod Russerfienden Urquhart) fik han Anledning til at udvikle den Theorie, han har fulgt i næsten hele sin senere Handlemaade. Han udtalte sig for et Fredssystem, latterliggjorde Diplomatiens Prætensioner, forkastede den gamle Læresætning om Magtens Ligevægt, og paastod at Englands Mission bestod i at udstrække sine Handelsforbindelser og sin moralske Indflydelse over den hele Verden, uden at føre Krig med Nogen. Dette Skrift gjorde stor Opsigt i Manchester og forskaffede Forfatteren en vis Indflydelse hos Lancashires industrielle Aristokratie. Han benyttede denne til at stifte Athenæum, et Institut for sædelig og aandelig Uddannelse af de i Manchesters Fabriker og Kontorer beskjæftigede unge Mennesker. Det aabnedes i December af 1835 med en Tale af Cobden, der her for første Gang optraadte offentlig, men tabte af Ængstelighed ganske Fatningen, en Ængstelighed, der var saa dybt rodfæstet i hans Charakteer, at han heller ikke altid siden, trods den store Lykke han har gjort som Taler, ganske har formaaet at frigjøre sig fra den. Kort derefter lykkedes det Cobden i Forening med nogle ligesindede Venner, at befrie Manchester fra det nedværdigende Forhold, hvori det stod til en feudal Grundherre. Nu blev han snart Præsident i Handelskammeret og hans Anseelse voxte ved hver Dag.

Imidlertid havde han foretaget en Reise til de nordamerikanske Fristater, for at gjøre sig nøie bekjendt med deres økonomiske og industrielle Forholde, og siden besøgt Ægypten, Tyrkiet og Grækenland, og i 1838 Tydskland. Her skal han ved Synet af Ridderborgenes Ruiner langs Bredderne af Rhinen og Donau først have fattet Ideen til en Forening med det Formaal at beskytte Middelstandens Interesser mod Adelens Overgreb, en Idee, der omsider fremkaldte den berømte Anti-cornlaw-league. Strax efter hans Ankomst til Manchester (i Oktober 1838) holdt Handelskamrene her et Møde angaaende en Petition til Regjeringen om Modifikationer i Kornlovene. Disses skadelige Virkninger for England havde allerede længe været følte og Flere havde ogsaa henledet den offentlige Opmærksomhed derpaa. Men nu optraadte Cobden og fordrede ikke blot Modifikationer deri, men deres fuldkomne Afskaffelse, og efter en varm Debat vandt hans Amendement Stemmeflerhed. Handelskamrenes Forestilling til Parlementet fremkaldte en Mængde lignende Andragender fra andre Fabrikstæder og Byer, og i Foraaret 1839 indfandt 200 Udsendinge sig i London med Petitioner, der vare bedækkede af ikke mindre end 2 Millioner Underskrifter. Men Underhuset tog alligevel ikke stort Hensyn til disse Petitioner, og forkastede et af Villiers stillet Forslag med uhyre Majoritet. Frihandelens Forsvarere lode sig imidlertid ikke afskrække ved dette Udfald; næste Dag traadte de igjen sammen, og nu blev deres Forening, efter en energisk Tale af Cobden, døbt med det siden saa berømte Navn League. Cobden arbeidede nu med utrættelig Iver for Organisationen af dette Selskab.

I 1841 blev han i Stockport valgt til Underhuset. I Begyndelsen indlod han sig ikke i Debatterne, med indskrænkede sig til at studere Terrainet og sætte sig ind i de parlementariske Forhandlinger. Først i Februar 1843, da der udspandt sig en Debat om Elendigheden i Manufakturdistrikterne, greb han med Liv og Varme Ordet, udkastede et rystende Maleri af Folkets Lidelser i det nordlige England og gjorde Premierministeren, Robert Peel, som Kornlovenes Hovedstøtte, personlig ansvarlig for al den Ulykke, hvorunder Landet sukkede. Peel, der just befandt sig i en oprørt Sindsstemning paa Grund af hans Sekretærs Drab, blev derover ude af sig selv og beskyldte Taleren for at opfordre til at snigmyrde ham. Der opstod en skrækkelig Støi og Larm, saa at Cobden, da han skulde søge at retfærdiggjøre sig, af Mængdens Skrig blev forhindret fra at komme tilorde, og maatte trække sig tilbage. Hans Fiender troede ham ganske fortabt i den offentlige Mening.

Men saasnart det Forefaldne rygtedes i Landet, fandt overalt Meetings sted for at udtrykke Leaguens Misnøie over den haanlige Behandling, dens Chef havde lidt. Herover forstummede Cobdens Misundere. Peel selv gik efterhaanden over til sin Modstanders Anskuelser, og efterat hans Andragende om Korntoldens Ophævelse var bleven antaget, erklærede han endog i Parlementet den 26de Juni 1846, at man ene og alene havde Cobden at takke for den velsignelsesrige Reform.

Med Proteklionssystemets Fald var et Hovedafsnit i Cobdens Liv sluttet. Han havde ofret Tid og Penge i Kampen for Medborgeres Interesser, og for at holde ham skadesløs herfor sammenskjød man en Sum af 80,000 £ til ham. Han begav sig nu paa en Reise igjennem Europa for at vederkvæge sig efter den langvarige Strid. Først besøgte han Frakrige, siden Spanien, Italien, Tydskland, Rusland og Sverige, og blev overalt, selv i Moskau, modtaget med Udmærkelse. Medens han befandt sig paa denne Reise, blev han i Yorkshire valgt til Medlem af Parlementet. Som Repræsentant for et folkerigt Distrikt blev da hans Anseelse her saameget større, og han kunde med desto mere Eftertryk virke for mange gavnlige Reformer. Blandt disse hørte Ophævelsen af Navigationsakten, der egentlig var en naturlig Følge af Kornlovenes Fald, men som ikke destomindre fandt en heftig Modstand blandt Skibsrhederne. Istedetfor Leaguen traadte nu en Finantsreform-Assosiation, hvormed Valgreformassosiationen senere forenede sig, og Cobdens Bestræbelser gik fra nu af saaledes især ud paa Finantsreformer og Udvidelsen af den parlementariske Stemmeret. Forøvrigt var han nu meget virksom som Medlem af Fredsselskaberne og foreslog endog for Parlementet i 1849 Oprettelsen af etslags international Voldgift, hvilket Forslag dog blev forkastet saavel det nævnte Aar som da det i 1851 fornyedes.

Cobden hører blandt de Englændere, der mest interessere sig for Ungarernes Sag, og saaledes ønskede han ogsaa Kossuth ved hans Landing i England velkommen.

Da Ministeriet Derby-D'Israeli i forrige Aar kom til Roret og Frihandelen saaledes blev truet, var Cobden strax virksom for at kalde Anti-Kornlovsforeningen tillive igjen, ligesom han ogsaa var den, der havde størst Andeel i de Anti-Resolutioner, der fattedes i den store Meeting i Marylebone den 13de April f. A., idet han i et længere Foredrag viste, at det engelske Forsvarsvæsen var betryggende nok og endog bekosteligere end Rusland.

At Cobden endnu vedbliver at hævde sin tidligere Anseelse, har man det bedste Beviis for i det Tilbud, der nylig paastaaes at være gjort ham om at indtræde i Ministeriet, et Tilbud, der ogsaa engang tidligere er gjort ham, nemlig kort efter Proteklionssystemets Fald, dog uden at han modtog det.

P.

Mormonerstaden det ny Jerusalem.

Landet rundt om den store Saltsø, imellem Ovre-Kalifornien og de forenede Stater, var til for faa Aar siden neppe kjendt uden af Navn. Men siden Mormonerne, vor Tids Histories besynderligste Phænomen, efterat være blevne fordrevne fra Mississippis Bredder, i 1847 toge det i Besiddelse og der grundede en egen Stat, har det stadigen tiltaget i Interesse og er bleven nøiere beskrevet. Siden 1850 nyder Landet godt af den Frihed, hvorunder de amerikanske forenede Stater have opsvunget sig til sin store Magt og Velstand, og befolkes mere og mere af Proselyter, der fra de fjerneste Lande strømme derhen for uforstyrrede at kunne udøve sin ny Religionsdyrkelse. Et mildt, men noget tørt Klima, gode Græsgange, fiskrige Floder og en frugtbar Jordbund lover den arbeidsomme Nybygger et godt Udkomme og behageligt Liv. Disse sidste Herligheder findes imidlertid ikke i hele det vidtstrakte Land, som efter en Indianerstamme benævnes Utah, men dog i en saa betydelig Udstrækning, at denne vil yde Millioner Levebrød. Den store Sænkning, som fra Klippebjergenes høieste Ryg udstrækker sig i en Længde af 500 engelske Mile fra Ost mod

Vest og i en Bredde af 250 Mile, maa vel for en stor Deel kaldes en Orken, og de fra Nord mod Syd løbende tildeels sneebedækkede Fjelde og de imellem disse udstrakte tørre og ufrugtbare Sletter tilbyde heller intet Opholdsted for Mennesker; men i den østlige Deel af hiin Skraaning eller, som den kaldes, „det store Bassin,“ findes betydelige Landstrækninger. Her, ved en halvfierdsindstyve engl. Mile lang Indsø,*) der er aldeles mættet med Salt og i hvilken saaledes ingen levende Væsener findes, have Mormonerne opslaaet sine Pauluner. Her er Velstand, Liv og Travlhed. Her giver Ager og Eng rigeligt Afgrøde, trods den strengeste Tørke, da denne nemlig afværges ved Vandledninger, hvortil de Elve og Floder, som strømme mod Søen, give den bedste Anledning.

Sydøstlig for denne Søe, nærved den skjønne Utahflod,**) ligger „det ny Jerusalem,“ eller Saltstaden som Ikke-Mormonerne ondskabsfuldt kalde dette Sted. Staden skildres paa følgende Maade af Kapitain Stansbury, der stod i Spidsen for en Expedition, der i 1849 afsendtes fra de forenede Stater til Saltsøen, for at undersøge Egnen. Den er anlagt i storartet Stiil, omtrent fire engelske Mile i Længde og tre i Bredde. Gaderne skjære hverandre i rette Vinkler og ere hundrede og to ogtredive Fod brede med tyve Fods Fortouge. Hver Tomt indeholder 1¼ Acre Land. Ifølge en Forordning af Øvrigheden skal hvert Huus omgives af Buskvæxter og Træer. Staden har en overordentlig smuk Beliggenhed; den udstrækker sig i en brudt Linie langs Warsatschbjergets venstre Fod og gjennemstrømmes i sin vestlige Deel af Floden Jordan. I Syd udbreder sig en fem og tyve Mile lang og bred Slette, gjennemflydt af flere smaa Strømme, som falde fra de østlige Høider og ere det fornemste Middel til at befordre Jordens Frugtbarhed og derved Indbyggernes Rigdom. Midt igjennem Staden flyder en Strøm af klart og sødt Vand (Kedron) der aldrig udtørres, og som gjennem en sindrig Afledning bringes til at gjennemskjære hver Gade paa begge Sider. Derfra ledes Vandet ind i hver Have for at udbrede den herligste Grønske. Paa den østlige og nordlige Side sænke Bjergene sig i mægtige Terasser, hvorfra man nyder en vidstrakt Udsigt over Jordandalen, langt hen over Sletten i Syd. Dalen begrændses i Vest af en knudret Bjergkjæde, som strækker sig langt i Syd og omslutter den yndige Utahsø.

Mange Omstændigheder bidrage til at forskjønne dette beundringsværdige Landskab. Kanalerne, der flyde forbi hver Dør, give overflødig Næring til de skyggefulde Træer, og de med Buskvæxter og Træer beplantede aabne Pladse omkring hvert Huus, gjøre dette Sted til et af de mest indbydende mellem Mississippi og det stille Hav. En af de ubehageligste Eiendommeligheder ved det Land, man gjennemreiser, efterat have passeret Blaafloden, er Landskabets fuldkomne Mangel paa Træer. Den for Solens fulde Gløden priisgivne trætte Vandrer skuer Dag efter Dag, Uge efter Uge alene ubegrændsede Sletter, kolde nøgne Fjeldtinder og steile knudrede Bjerge rundt omkring sig. Den brusende Bæk, den tætte yndige Skov, den skyggefulde Lund er her noget Ukjendt; og skulde han hændelsesviis støde paa en Gruppe af nogle Bomuldstræer, anseer han det for et særdeles lykkeligt Træf.

Denne af prægtige Træer og friskt rindende Vande forskjønnede Stad kan saaledes, formedelst Kontrasten med Omgivelserne, betragtes som en Ørkenens Diamant.

Indvaanernes Antal var i 1849 omtrent otte Tusinde, men kan nu vistnok anslaaes til det Dobbelte. Staden var inddeelt i talrige Kvartaler, alle omgivne af tætte Hækker for at beskytte de endda spæde Plantninger. Husene ere for det Meste af Steen*) og tækkede med fremskydende Tage; de afgive saaledes varme og bekvemme Boliger. I et paa Træer fattigt Land er Bygningstømmer naturligviis sjeldent og dyrt, og Opførelsen af større Huse gaar derfor langsomt. Paa en firkantet Plads var der opreist et stort Skur, der rummede tretusinde Mennesker, hvilket midlertidigen skulde tjene som Kirke, indtil det store Tempel kunde blive færdigt. Dette Tempel er beregnet paa at skulle overgaae alle Verdens Bygninger i storartet Stiil og Pragt og skal blot staae tilbage for det, som engang i Tiden vil opstaae i Distriktet Jackson i Staten Missouri og danne det Middelpunkt, hvorfra Lys, Sandhed og den ene saliggjørende Tro skal udsende sine Straaler til Jordens fjerneste Egne. Det er nu allerede grundlagt og Mormonermissionærer have endog en Tid været sysselsatte med, i England, Danmark, Frankrige og andre Lande at indsamle og kjøbe de mest udsøgte Slags Sædefrø og Aflæggere for den uhyre Have, der anlægges paa den frie Plads ved Templet og som vil komme til at koste 100,000 Dollars. Allerede da Stansbury besøgte Staden, eiede den en Myntanstalt, hvor der prægedes Dukater af californisk Guld, mærkede med Unionens Vaaben, samt en Domstol, der udmærkede sig ved sin Billighed og Upartiskhed. I senere Efterretninger omtales foruden et Raadhuus og et varmt Bad ogsaa offentlige Friskoler, hvor der undervises i de almindelige Skolefag, ja i en af disse Skoler gives endog Underviisning i Latin, Græsk, Fransk, Tydsk og Selskabsvernes Sprog. I den østlige Deel af Staden er en Kvadratmil udviist til Tomt for et Universitet, ligesom der af de offentlige Midler er bestemt 5000 Dollars aarlig i 20 Aar til dets Opførelse. Allerede i 1851 eiede Staden et Bogtrykkeri, hvorfra der udgik en Avis under Navn af „Deseret News.“

*) Denne Sø ligger 4200 Fod over Havfladen og kaldes af Profane den store Saltsø, men af Mormonerne, der ynde bibelske Navne, alene det døde Hav.

**) Mormonerne kalde denne Flod Jordan.

*) Ifølge en nyere Beretning er Bygningsmaterialet egentlig Tegl, der er brændt i Solheden.

Det ny Jerusalem.

Om Hvalfangsten i det nordlige Polarhav.

(Af Times).

Guldsøgning og Guldfund ere i de sidste Aar blevne saa fuldstændige Vexelbegreber, at den Tanke undertiden turde opstaae, at vi for Midlets Skyld kunne tabe Øiemedet af Sigte. Hvad er vel egentlig denne glimrende Hersker, Spiren til saa megen Flid og Eftertanke, Maalet for saa ivrig en Attraa, den frygtelige Kilde til saa mange Forbrydelser? Den er Handelsrørelsens Virkemiddel, Arbeidets Sindbillede, Værdiens Maalestok. Men til ubetinget Gavn er en Bunke Teglsteen, en Kilde med klart rindende Vand, en uanseelig Gjødselhob af større Nytte for Menneskene. Vi bede vore Læsere tro, at vi ikke agte at holde dem en Præken om Foragt for Rigdom eller kaste os i Armene paa Tilhængerne af Papiirmynten. Det er ikke engang vor Hensigt at advare de talrige Venner af „Gravningens“ gyldne Hæder. Sandsynligviis er det utilraadeligt og sikkerlig umuligt at lægge Baand paa den herskende Orm. Vor Hensigt idag er af en langt mere fordringsfri Art. Vi ville ganske simpelt antyde, at der turde gives andre Kilder, hvorfra Rigdom kan hentes, end Australiens Guldfelt, og at det ikke er godt, under denne Higen efter Guld, aldeles at tabe af Sigte de Bekvemmeligheder, som dets Guld kan kjøbe.

I Begyndelsen af indeværende Aar meddeelte vi en officiel Indberetning til de forenede Staters Senat fra Statssekretæren for deres Marine. Hensigten med dette Dokument var at fæste Senatets Opmærksomhed paa de næsten fabelagtige Resultater, der havde været en Følge af Unionens Hvalfangeres Foretagender i Behringsstrædet. Henvendte vi os ikke til Forretningsmænd i et Anliggende, som nøie angaar dem, og havde vi ikke at gjøre med Resultater, som allerede ere virkeliggjorte og kunne virkeliggjøres paany, saa burde vi med Grund betænke os paa at henvise Næringsfliden til en saa uhyggelig Egn. Men vi tør ikke tillukke Øinene for tørre, uimodsigelige Kjendsgjerninger eller lade nogen blødagtig Følsomhed afholde os fra at henlede Staden Londons og vore Kysthavnes Opmærksomhed paa følgende Tal, hvilke vi tage som vi finde dem i den nævnte Statssekretærs Skrivelse. Den indeholder et Uddrag angaaende Betydenheden og Resultaterne af de amerikanske Hvalfiskerier, der bleve drevne i Behringsstrædet i de nedenfor nævnte Aar:

„1849.	Antallet af amerikanske	Dollars.	Dollars.
	Sømænd . . . . 4,650.		
	Værdien af Skibe og Udrustning	4,660,000	
	Værdien af erholdt Tran	2,606,000	
	Værdien af Been	814,112	8,070,622.
1850.	Antallet af amerikanske Sømænd . . . . 4,320.		
	Værdien af Skibe og Udrustning	4,320,000	
	Værdien af erholdt Tran	3,761,201	
	Værdien af Been	1,260,630	
			9,341,931.
	Summen af Fartøier i to Aar . . . . 299.		
	Summen af Sømænd 8,970.		
	Værdien af Fartøier og Ladninger . .		17,412,453.“

Hvalfangstens Historie i disse Trakter er mærkværdig og kan vistnok taale at sammenlignes med den australiske Hordes Foretagende, der bragte den første Guldmalm til Sidney. Man seer deraf, at Skipperen paa den nordamerikanske Hvalfangerbrig „Superior,“ kjed af den Modgang, der saalænge havde ledsaget Hvalfangsten paa andre Hold, besluttede i Løbet af Sommeren 1848 at trænge ind i det nordlige Ocean gjennem Behringsstrædet og der at forsøge sin Lykke. Denne var den dristige Mand huld. I Løbet af faa Uger havde Kapitain Kays fyldt sit Fartøi med Tran og vendte tilbage opmuntret af sit Held og endnu mere ved Haabet om den Gevinst, næste Aar maatte give. Paa Grund af hans Beretninger ved Hjemkomsten — bestyrkede af haandgribelige Beviser paa hans Held — besluttede Unionens Skibsrhedere næste Aar at afsende til de samme Farvande en Flaade af 154 Seilere, — hvert Fartøi overhoved med 30 Mands Besætning. I Løbet af nogle Uger havde denne Flaade indtaget 206,850 Fade Tran og 2,481,600 ℔ Been. Næste Aar gjentoges Expeditionen, og Resultatet var endnu mere tilfredsstillende. Denne Gang hjemførte Flaaden 243,680 Fade Tran og 3,654,000 ℔ Been. Vi tiltræde Hr. Grahams hædrende Omtale, idet han paa følgende Maade udhæver Resultatet af begge disse Reiser:

„Vi see af ovennævnte Opgaver, at i disse tvende Aar vare flere Amerikanere sysselsatte i dette lille Strøg af Verdenshavet, end der paa een Gang anvendes i hele vor Flaade; at i to Aar have disse hærdede Sømænd opfisket fra Havets Bund og skabt af egen Drift samt forøget Nationalformuen med en Værdi af mere end otte Millioner Dollars“ (omtrent lige saa mange Millioner Spd.).

Uagtet vi nære al mulig Agtelse for deres Mening, der

ere praktisk bekjendte med Foretagender af denne Art, synes det os dog ved Betragtningen af den Andeel, Engelskmændene kunne tage deri, at det blotte Spørgsmaal om en Maaneds Reise — det vil sige to Maaneders Hyre, Proviant m. m. — ikke bør væsentlig formindske Fordelen ved disse fjerne Farter. Vi have sandsynligviis opgivet Forskjellen for høit, men et Punkt som dette er det bedst at henstille til praktiske Handelsmænds Bedømmelse. Varme Ivrere for Polarsøfartens Sag tale med megen Tillidsfuldhed om Muligheden af at trænge ind i Polarhavet ad den Vei, der for omtrent et Kvart Sekulum tilbage blev fulgt af Sir Edv. Parry. Men om dette befindes umuligt, saa paastaar man, at Hvale findes i Overflod ved Kysten af Nova Zembla og Spitsbergen og at de engelske Spekulanter ikke fiske saameget som de burde i denne Egn. Baffinsbugtens Kyster ere udtømte, og den engelske Hvalfangsts lave Standpunkt er foraarsaget af den Ibærdighed, hvormed man holder fast paa de gamle Fisketrakter. Spørgsmaalet om Valget af en passende Plads for Fangsten er naturligviis det, der først og fremst bør tages under Overveielse, men der findes dog ogsaa et andet af neppe mindre Vigtighed. Ved at undersøge de bedste Kilder angaaende Emner af denne Art finder man, at Benyttelsen af Skrueskibe ved saadanne Foretagender vilde komme til aldeles at forandre Hvalfiskeriernes Udseende. Der gives intet Slags Handelsforetagende, hvor det er saa nødvendigt at gribe Tiden i Flugten. Selv naar Fartøierne have naaet frem, ere kun nogle faa Uger undte dem til deres Virksomhed. Selv under den korte Sommer omsvæves de af Kuldens Genius, som træt af den usædvanlige Varme længes efter at tilintetgjøre Skuepladsens kortvarige Glands med sit isnende Pust. De djærveste Eventyrere vove ikke at begive sig langt ind i disse forræderske Trakter, naar de ikke føle sig overbeviste om, at de ere istand til at vende tilbage. De Veie, hvorpaa de trænge frem, blive tilspærrede; den aabne Sø, over hvilken de saa glade fore fremad, bliver favnedybt begravne under den vældige Iis; Strømfuren, hvortil de havde sat sin Lid, fyldes af svømmende Iisbjerge. Anvendelsen af Skruen paastaaes at hæve alle disse Vanskeligheder og at bære Hvalfangeren trygt til disse fjerne Vande, hvor Dybets Vidundere have sin Sommerbolig, idet de stole paa, at ialfald Polens øde Egne ikke skulle blive hjemsøgte af deres utrættelige Fiende. Nu staar der kun tilbage at nævne een Omstændighed, der er af stor Vigtighed for alle de Personers Sikkerhed, der maatte blive opmuntrede til at henvende sine Tanker paa Behringsstrædets Fiskerier. Den geographiske Kundskab om denne Trakt er saa mangelagtig, Karterne saa skjødesløst udførte, at store Ulykkesbændelser have fundet Sted, hvor fordeelagtigt end Resultatet i Almindelighed har været. Ogsaa har den nævnte Statssekretær paa det Kraftigste anbefalet, at der uopholdelig maa blive raadet Bod paa den omhandlede Mangel ved en ombyggelig Granskning.

Det er nu næsten 300 Aar siden W. Barentz, en af de ældste Polarseilere, først vovede sig langt ind i Nordiishavets ubekjendte Farvande. Han havde i den korte Sommer opdaget og omseilet Spitsbergen samt undersøgt Nova Zemblas Kyster lige til dens nordøstlige Ende. En umiddelbar Følge af denne mærkelige Reise var, at driftige engelske Kjøbmænd affendte adskillige Fartøier til Fangst af visse Dyr, som Barentz havde antruffet i de nævnte Trakter. Især blev det lille Bären-Eiland i Syd for Spitsbergen besøgt for Hvalrosfangstens Skyld, hvoraf man erholder en værdifuld Tran. Disse Dyr forefandtes dengang i en saadan Mængde, at flere Hundrede i Løbet af nogle Timer bleve dræbte af Besætningen paa et eneste Fartøi. Efterhaanden bortskræmtes de skye Dyr ved den ufornuftige Forfølgelse; man maatte vende sig til andre Kanter, og heraf blev den engelske Hvalfangst omkring Grønland en Følge.

Grunden til at Stamsædet for den grønlandske Hvalfangst stedse var indskrænket til Vestsiden af Spitsbergen er den, at nysnævnte Side var mere beskyttet mod Strømdrag og Driviis. Heraf kom det, at Østsiden, hvor Strømdraget drev Isen mod Land, lige fra Begyndelsen af blev undgaaet af Hvalfangerne. Selv da disse bleve dristigere og Iismasserne paa Vestsiden af Spitsbergen ikke længere for dem vare uoverstigelige Hindringer, synes en dybt rodfæstet Fordom at have beherfket dem, især naar man bemærker, at Havet mellem Spitsbergen og Nova Zembla stedse er bleven forsømt af Hvalfangere og Opdagere, og det uden synderlig Grund. Som Følge heraf er saagodt som Intet bekjendt om dette vidtstrakte Hav. Hverken Scoresby eller Parry, hverken Beechey, Buchan eller Franklin — berømte Forskere i disse Farvande — have udstrakt sine Reiser østenfor Spitsbergen, og de faa Hentydninger, man finder i deres Skrifter, ere svævende og usikre. Det ligger dog nærmere England end noget Polarhav — Afstanden til Shetlandsøerne er næsten den samme som til Østersøen, og hvad Seilbarheden angaaer, vil neppe nogen gyldig Grund kunne paaberaabes for at det skulde være vanskeligere at beseile end noget Polarhav. Man skulde have troet, at Følgerne af den eneste, vel ledede og troværdige Reise i det nævnte Hav, nemlig Barentz's, skulde have havt nogen Indflydelse; men saa forholder det sig ikke. Imidlertid kan den, der ønsker at indhente nærmere Underretning om denne mærkelige Reise, derom erholde Oplysning i det nye Oplag af hans Skrift, som nu udgives i London. Deri vil man ogsaa finde den Mening bestyrket, at de formeentlige Vanskeligheder i det nævnte Hav ere grundløse og have sin eneste Støtte i Indbildningen samt udgjør en af de besynderlige geographiske Fordomme, som, naar de engang have faaet Magt over den almindelige Mening, ere yderst vanskelige at udrydde. Det er let at forestille sig, at vor Tids Hvalfangere ikke besøge dette store Hav, da deres Fædre ikke have gjort det før dem. Dog er det visselig en dem vel bekjendt Sandhed, at i det aabne Vand længere mod Syd ere Hvale ofte blevne seede af engelske Handelsskibe paa deres Vei til Archangel. Og vi vide tillige, at andre nyttige Dyr, paa Steder, hvor de tilforn ere blevne næsten udryddede, atter have formeret sig, naar de i længere Tid have faaet Lov til at leve uforstyrrede; thi paa Bären-Eiland er Hvalrosfangsten ved norske Fiskere ofte betydelig. Uden Tvivl turde det hænde, at Amerikanerne i en ikke fjern Fremtid kom til at gjøre ved Nova Zembla, hvad de allerede have gjort ved Behringsstrædet. Sagen har imidlertid vakt stor Opmærksomhed i England og turde vel ogsaa fortjene nærmere at prøves og opmuntres af en og anden blandt vore mere bemidlede Skibsrhedere, som her have et rummeligt Felt for Anvendelsen af deres Næringsdrift, især da Sagen hos os allerede har været Gjenstand for mere end blotte Spekulationer.

Orkanen den 2den Oktober f. A.

Angaaende den Orkan, som i de sidste Dage af September og de første Dage af Oktober foer hen over Størstedelen af Mellem-Europa, meddeler Dr. Clement i Weser Zeitung adskillige læseværdige Notitser, blandt hvilke vi ville anføre nogle.

En Sammenligning af Avisernes Meddelelser giver følgende Oversigt over Orkanens gradvise Fremskriden. Den begyndte allerede den 29de September i det irske Hav, hjemsøgte den 30te Skotland, trængte Natten mellem den 1ste og 2den Oktober frem lige til Paris, rasede i Brüssel hovedsagelig den 2den Oktober om Formiddagen imellem Kl. 10 og 11 og i Westfalen samme Dag om Eftermiddagen Kl. 3, naaede i Hamburg sin største Styrke imellem Kl. 3½ og 5½ og begyndte i Lübeck først henimod Aftenen. I Sydtydskland havde man vistnok ogsaa allerede den 2den Okt. en stirokkoartet Vind, men sin høieste Kraft naaede Stormen der først den 5te Okt., da saadanne Stormen ledsagende Luftforeteelser, som den 2den Okt. iagttoges over Nordsøens Kystlande, ogsaa viste sig i disse Egne. Saaledes bemærkede man i badiske Oberland den 5te Okt. Lyn, ligesom Orkanen i Holsteen den 2den Okt. var ledsaget af Regn og Lynild, og i Geislingen i Würtemberg sporedes ved Stormens pludselige Standsning endog tvende Jordskjælv (den 5te om Aftenen). Ogsaa i Nordslesvig og Danmark var Stormen forenet med svært Uveir.

Dr. Clement erklærer denne Orkan for en Cyclon, hvis Stormbane den 1ste Oktober fra det irske Hav paaskraa har gjennemskaaret Kanalen og endeel af den biscayiske Havbugt og derefter under progressivt kredsende Bevægelser trængt frem i østlig Retning. Hvad Hurtigheden af denne Bevægelse angaar, saa tilbagelagde Stormen Veien mellem Seinen og Store-Belt paa 24 Timer, og gjorde saaledes paa en Strækning af 120 tydske Mile 5 Mile i Timen. Orkanen af 2den Oktober havde en langt større Diameter end den af August 1848. Desuden er dens Bane begrændset paa en gaadefuld Maade. En stor Deel af Nordsøen er bleven urørt; thi det til Hamburg om Morgenen den 3die Oktober ankomne Dampskib, „Thames“ havde paa Søen vistnok stærk vestlig Vind, men traf først i Nærheden af Elben, altsaa før Midnat mellem den 2den og 3die Oktober, Levningerne af Orkanen. Det norske Dampskib „Christiania“ mødte Orkanen i Store-Belt midt om Natten mellem den 2den og 3die Oktober. Ifølge Skibsefterretningerne i Børsen-Halle synes Orkanen i Østersøen at have været langt mere ødelæggende for Fartøier end paa Nordsøen. Dette Slags Storme aftage sædvanligviis i Styrke og Hastighed, saasnart deres Bane gaar over det faste Land. At slutte fra Beretningerne om Stormens Herjninger i de nordtydske Kystlande har den der ogsaa denne Gang været langt heftigere end i Mellem- og Syd-Tydskland. Hvis Orkanen af 2den Okt. direkte fra sit Krater, England, havde naaet de tydske Kyster, vilde den utvivlsomt have været uhørt ødelæggende paa Nordsøen og naturligviis have havt et hurtigere Løb hen over den aabne Havflade end over det ujævne Land.

Norge.

Christiania. Under 25de f. M. har Interimsregjeringen i efternævnte Embeder konstitueret Følgende: Underretsprokurator Poppe til Sorenskriver i Hallingdal; Fuldmægtig i Kirke-Departementet Engh til Sorenskriver i Lofotens, Vesteraalens og Andenæs Sorenskriveri; Prokurator Major til Sorenskriver i Namdal; Overretsprokurator Hauge til 1ste Raadmand i Bergens Magistrat; Geschworner N. M. Møller til Bergmester i det østre søndenfjeldske Bergdistrikt.

— S. D. er Foged Bay fritaget for at fungere som Magistrat, Foged og Politimester i Kjøbstaden Hamar, idet Bestyrelsen af disse Forretninger skal overdrages en Konstitueret.

— S. D. er det bestemt, at et nyt Bureauchefsembede skal oprettes under Finants- og Tolddepartementet.

— Under s. D. er Toldkasserer ved Farsunds Toldsted Chr. Reymert og Kapitain Fr. Chr. G. Lied efter Ansøgninger forundte Afsked i Naade, førstnævnte med en Pension af 500 Spd. og sidstnævnte med en Pension af 320 Spd.

— Ved Resol. af s. D. er bestemt, at Korvetterne „Nordstjernen“ og „Ellida“ samt Skonnerten „Sleipner“ skulle udrustes for at foretage Øvelsestogt.

— S. D. er Skipper Edv. Omholt, Fører af Skibet Sylphiden af Arendal, meddeelt Medaillen for Borgerdaad i Sølv for hans udviste Forhold under Forsøget paa i en Storm afvigte 29de Sept. under den hollandske Kyst at redde Besætningen paa en forulykket engelsk Brig Richard & Hannah fra Sunderland.

— Exam. jur. Chr. Holm er beskikket til Lensmand i Skouger Thinglaug.

— „Christiania almindelige gjensidige Forsørgelsesanstalt“ har i 1852 havt 8584 Spd. i Indtægter og 1,171 Spd. i Udgifter. Anstaltens Formue er nu 29,673 Spd.

— Ansøgninger om Stipendier til at foretage videnskabelige Reiser her i Landet i næste Sommer kunne indleveres til det akademiske Kollegium indtil Midten af Februar Maaned.

— Understøttelsesselskabets Bazar, der aabnedes 1ste Markedsdag med mange smukke Gaver, har været stærkt besøgt. Entreen var 8 ß.

— Den 29de Jan. gav Hr. Ursin en Koncert i Frimurerlogen for meget godt Huus.

— I Frimurerlogen skal der i Løbet af Vinteren gives tvende Abonnementsballer; Overskuddet af Indtægterne af det første Bal, der skal gives Fastelavnsmandag, tilfalder Understøttelsesselskabet, af det andet Byens Fattige. Entreen er fastsat til 40 ß.

Drammens Kommunebestyrelse har bestemt 150 Spd til Understøttelse for fattige Personer, der ville udvandre til Amerika.

Bergen. Haandværksvendenes Dannelsesforening tæller nu 138 Medlemmer; dens Sygekasse eier 78 Spd. og dens Bibliothek, der flittig benyttes, omtr. 600 Bind. Efter Forslag og under Medvirkning af Rektor Bugge traadte en ny Skole i November f. A. i Virksomhed istedetfor Foreningens tidligere Skole, der var gaaet overstyr.

— Fisket i Strøget mellem Bergen og Stavanger slaar iaar godt til; man skal allerede have saltet cirka 250—300,000 Tønder.

Christianssunds Repræsentantskab har besluttet en Omregulering af Byens Gader og at der til Bestridelse af de dermed forbundne Udgifter skal søges et Laan paa 2000 Spd. af Oplysningsvæsenets Fond imod Afbetaling i 40 eller dog mindst 28 Aar.

Levanger. Ogsaa i Værdalen har man sat sig op mod Brændeviinskontrollørerne, idet man med Magt har taget anholdte Brændeviinsapparater tilbage fra dem.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. stiller Sognepræst Landstad en Opfordring til dem, der interessere sig for vor Folkedigtning og maatte være i Besiddelse af noget derhenhørende, enten Kvæder eller Melodier, for hvilke de ikke have anden Bestemmelse, om at tilstille ham samme til Afbenyttelse og Optagelse i hans Samling af Folkeviser, for at denne kan blive saa fuldstændig som muligt.

— I en i Tromsø Tid. optaget Beretning fra Hammerfest beklages, at Handelsmands Ruths Død har gjort et dybt Skaar i hele Handelen paa Bossekop-Marked, da næsten ⅓ Deel af de Pengemasser, der i de sidste Aar have cirkuleret paa disse Markeder, pleiede at gaae igjennem hans Hænder. I samme Efterretning hedder det ogsaa, at Urolighederne blandt Fjeldfinnerne ere endte, dog kun for Øieblikket, og at i det Hele 27 Personer ere arresterede i Alten.

Sverige. Den 27 Jan. forlod Kongen sit Værelse for første Gang efter sin Sygdom, idet han aflagde Dronningen et Besøg. Imidlertid kan hans første Udfart ikke, som formodet, foretages den 2den Febr., men er udsat til længere hen i Maaneden.

— Upsala Lens Landhuusholdningsselskab har nedsat en Kommittee til at udarbeide en fuldstændig Plan for et Jernbaneanlæg mellem Stockholm og Upsala.

Danmark. Antallet af de i Øresund i Aaret 1852 klarerede Skibe udgjorde 17,563, hvilket er 2356 Skibe mindre end i 1851.

— Kongens Kabinetssekretær Lunding er afgaaet ved Døden og Geheimekonferentsraad Tillisch udnævnt til, indtil videre, at fungere i hans Sted.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Den 22de Jan. samlede Statsraadets, Senatets og en stor Deel af den lovgivende Forsamlings Medlemmer sig i Tuileriernes Thronsal for at modtage Meddelelsen om Keiserens Giftermaal. Keiseren traadte ind, ledsaget af Jerome og hans Søn med Flere og oplæste en Tale, hvori han sagde, at han gav efter for Landets saa ofte udtalte Ønske og agtede at indgaae et Giftermaal, ikke et saadant, som stemmede med den gamle Politiks Fordringer, men med hans Hjertes Tilbøieligheder. De kongelige Alliancer gavnede lidet Folkets Interesser; Keiserinde Josephine, der ikke var af kongeligt Blod, havde været lykkeligere end de Prindsesser, der i de sidste 70 Aar havde besteget Frankrigs Throne, forsaavidt hun mere end disse levede i Folkets Erindring. Han fandt noget Krænkende i at Ludvig Philips Søn, Kronens Arving, i flere Aar forgjæves maatte søge at forbinde sig med et Fyrstehuus, og han troede, at den, der ved et nyt Princips Kraft hævedes op til de gamle Dynastier, snarere opnaaede deres Anerkjendelse ved ikke at glemme sin Oprindelse, men uden Undseelse indtage en Parvenus Stilling, end ved at indtrænge i deres Familier til enhver Priis. Han afveg derfor fra de fulgte Sædvaner og gjorde sit Giftermaal til en Privatsag. Hans Udkaarede var spansk af Fødsel, men fransk af Sindelag og Opdragelse, og uden nogen Familie i Frankrig, til hvem Æresposter og Værdigheder maatte uddeles. Han nærede det faste Haab, at hun ved sin Ynde og sin Godhed vilde lade Keiserinde Josephines Dyder leve op paany. — Tilhørerne syntes især godt om, at han benævnte sig selv „en Parvenu“ og fremkaldte Mindet om Josephine; men man misbilliger, at han taler om at hæve sig over dynastiske Fordomme, efter selv at have gjort uheldige Forsøg paa at blive indlemmet i en kongelig Familie. Det kirkelige Ægteskab skal finde Sted den 30te d. M. — Keiseren skal allerede have lært Grevinde Montijo at kjende under sit Ophold i London, men ved at see hende paa en Jagt i Compiegne skal han være bleven ganske indtagen i hende.

— Prinds Napoleon Bonaparte er udnævnt til Divisionsgeneral og General Regnault til Senatets Vicepræsident. — Senatet og den lovgivende Forsamling er sammenkaldt til den 14de Februar.

— Staden Paris har bestemt 600,000 Fr. til Indkjøb af et Diamanthalsbaand for den ny Keiserinde samt 300,000 Fr. til veldædigt Øiemed.

Tyrkiet. Kampen mellem Tyrkerne og Montenegrinerne synes hidtil at have løbet heldigt af for de sidste. Der tales endog om, at de have vundet et Par betydeligere Træfninger. Omer Pascha skal imidlertid være trængt frem til Podgorizza, hvorfra han synes at ville gaae mod Cettinje. Mod denne Stad rykker nok ogsaa Osman Pascha. Forøvrigt hedder det, at flere tusinde Bosniaker skulle opstilles langs den dalmatiske Grændse.

Nordamerika. Unionens udvalgte Præsident, General Pierce, har været nær ved at miste Livet ved et Ulykkestilfælde paa Jernbanen fra Boston paa Grændsen af Maine. Generalens eneste Søn, en Dreng paa 12 Aar, omkom ved denne Leilighed.

— Af amerikanske Blade erfares, at Kalorik-Skibet „Ericsson“ foretog sin Prøvefart i Bugten ved New-York den 4de Jan., og at det løb med en Hurtighed af 14 engelske Miil i Timen. Brændselforbruget var 80 pCt. mindre end et Dampskibs. — Aftonbladet oplyser ved Meddelelsen af denne Beretning, at Chefen for Ericssons mechaniske Værksted er en Nordmand, John Starke Schlytter, der i Gøtheborg har modtaget sin første Uddannelse i Mechaniken.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Ytre Nordhordlands Distriktslægeembede med 240 Spd. i aarlig Gage.

Indre Nordhordlands Distriktslægeembede med 240 Spd. i aarlig Gage.

Indre Søndhordlands Distriktslægeembede med 240 Spd i aarlig Gage.

Ytre Hardangers Distriktslægeembede med 240 Spd. i aarlig Gage.

En Kirkesanger- og Fastskolelærerpost i Førde Hovedsogn med henimod 40 Spd. i aarlige Indtægter samt Klokkertold.

En Omgangsskolelærerpost i Sandeherreds Pstg. med 30 Spd. i aarlig Løn.

Bekjendtgjørelse.

Fra Pressen er udkommet og sælges hos Undertegnede:

Den norske Huusmands Pligter og Rettigheder. Priis 6 ß.

A. Dzwonkowski (Østre Gade No. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 7. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 12te Februar 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Den franske Keiserinde.

Der er noget Hemmelighedsfuldt og Beslutsomt ved Ludvig Napoleon, der krydser Alles Planer, der skuffer Alles Forventninger, der idelig falder i det Uhørte og det Effektfulde, og bringer Verden til at udbryde: „Hvem skulde have tænkt det!" Saalænge Napoleon maanedlig eller halvaarlig er istand til at sørge for dette Udraabs Fornyelse, saalænge vil han blive beundret og tilbedet af Franskmændene, der leve og aande for det Ny, det Effektfulde. Forrige Aar endte han med at opreise en Keiserthrone med Hofetikettens og Ødselhedens henrivende Glands, — en Glands hvis blændende Virkning ikke formindskes derved, at den er en blot og bar Gjentagelse af hvad gamle Folk have seet i en tidligere Periode, da den nemlig besidder samme Nyhedens Tillokkelse og Magt, som en atter optagen længst forglemt Mode. Det ny Aar har han indledet med at gjøre en Keiserinde af en Dame, som ialfald den europæiske forstandige Diplomatik vilde have anseet for en ubekvem Materie dertil, om den havde faaet Nys om Forvandlingsværket, inden det allerede var udført.

Medens Publikum udtømte sig i Formodninger om, hvilken Prindsesse han vilde hæve paa Frankrigs Throne og Aviserne samvittighedsfuldt søgte at tilfredsstille sine Læseres Nysgjerrighed ved at meddele det ene Rygte efter det andet, — medens det franske Folk længselsfuldt sukkede efter en Herskerinde og Napoleons Ministre gjennemrodede alle Kalendere over Fyrstehuse for at tilveiebringe et Forslag om et passende Parti, hvorved Folkets fromme Ønsker kunde opfyldes, forliebede Herskeren sig paa egen Haand — man fortæller, under en Jagt i Compiegne — i en Pariserløvinde, som naturligviis hverken Bladskrivere eller Ministre havde faldet paa at bringe i Forslag for hans keiserlige Høihed.

Pludselig forkyndte han (den 22 Jan.), at han havde taget sit Parti, — og nu er allerede Frøken Montijo, som for et Par Maaneder siden var de Færreste udenfor Pariserfalonerne bekjendt endog blot af Navn, Napoleons Gemalinde, de Franskes Keiserinde.

Genealogerne have i Embeds Medfør allerede været grusomme nok til at berøve Partiet det Romantiskes eller rettere Romanagtiges Trylleri, som det virkelig besad, idet de efter bedste Evne have udspredt Anernes Glands over Bruden og ført hendes Stamfædre tilbage til mægtige Fyrstehuse i de ældste Tider. Imidlertid har Brudgommen selv søgt at give sit Parti en anden Glands ved at opstille det som et Exempel paa en fuldkommen Tilintetgjørelse af dynastiske Fordomme, og paa Folkelighedens Seier i Frankrig, i det han, „selv en Parvenu," indgik et borgerligt Ægteskab.

Hans Udkaarede, Eugenie de Montijo, Hertuginde af Theba og en Søster af Hertuginden af Alba, skal, som sagt, henhøre til de ældste og berømteste Familier i Spanien; hun bærer saaledes Familierne Gusmans, Fernandee's, Cordova's og La Cerdas Navne. Hun er født i Granada. Hendes Fader, Grev Montijo († i 1839), var en af de bedste Officierer i den spanske Armee, og tjente den franske Sag som Artillerioberst i Spanien og udmærkede sig under Felttoget i Frankrig i Aaret 1814. Ved hans Død gik Grandværdigheden, ifølge de spanske Love, over paa hans Datter. Moderen, der nedstammer fra en gammel adelig skotsk Familie, Kirkpatrick af Closburn, var under Narvaez's Ministerium første Hofdame hos Dronning Isabella. Siden opholdt hun sig i London, hvor Ludvig Napoleon skal have lært hendes Datter at kjende, og i den sidste Tid har hun boet i Paris. Her har Datteren optraadt med megen Glands og vundet Anseelse som en ægte Løvinde.

Hertuginden af Theba er nu ikke længere saa ganske ung; hun er født 1827 og altsaa over 25 Aar gammel. Imidlertid er hun i sin eenlige Stand ikke bleven gaaende af Mangel paa Beilere, men fordi hendes lykkelige Stjerne sandsynligviis vinkede hende til at trække uhyre Vexler paa Fremtiden. Hun skal saaledes have afslaaet den rige Hertug af Ossunas Tilbud om at ægte hende, uagtet han skal have været taalmodig nok til at fortsætte sit Frieri i 4 Aar.

Hvad hendes Ydre angaar, skal dette mere give Indtrykket af en elegant og gratiøs, end af en betydende og glimrende Personlighed. Hun er af Middelshøide og har fine, men ikke synderlig levende og udtryksfulde Træk. En Pariserkorrespondent beskriver hende saaledes: Buede Øienbryn, guult, i det Rødlige spillende Haar, skinnende hvide Tænder, smukke, brede Skuldre. Hendes Opdragelse er engelsk. Hun er noget amazonagtig og lidt excentrisk i sit Væsen. Hun rider med lige saa stor Dristighed som Ynde.

Kan man derimod stole paa det Skudsmaal, som Napoleon, der som Elsker naturligviis betragter sin Udkaarede med et omtaaget Blik, i sin Meddelelse til Senatet gav hende, da er hun ved sin Opdragelse ikke engelsk, men fransk; „begavet med Sjælens ædleste Egenskaber vil hun blive en Prydelse og Støtte for Thronen og ved sin Ynde og Godhed lade Keiserinde Josephines Dyder leve op paany."

Hvad denne sidste Egenskab angaar, have de franske Blade meddeelt adskillige Smaatræk, der ere skikkede til at gjøre hende populær. Især vil hendes Vægring ved at modtage det Halsbaand til 600,000 Fr., som Municipalraadet i Paris har tilbudt hende, gjøre et godt Indtryk. Hun afslog Gaven med Ønsket om, at hiin Sum maatte blive anvendt til velgjørende Øiemed.

Da Keiseren aabenbarede hende sit Hjertes Følelser, skal hun have tilskrevet ham et mærkeligt Brev, hvori hun, i hvorvel hun viste sig rørt over hans Tilbud, dog for hans Æres og politiske Interesses Skyld bad ham at lade Valget falde paa en Prindsesse af kongeligt Blod; og først ved Keiserens gjentagende Bønner skal hun have ladet sig bevæge. Imidlertid fortælle Andre, at hun var kommen til Paris med den faste Beslutning at indtage de Franskes Hersker.

Keiserens og Frøken Montijos borgerlige Ægteskab foregik i Tuilerierne den 29de Januar, det kirkelige i Notre-Dame-Kirken den følgende Dag. Det første udførtes af Statsminister Fould, det andet af Erkebispen af Paris. Da det kan interessere Damer at vide, hvorledes Bruden var klædt ved sidste Leilighed, ville vi her gaae noget detaillerende tilværks.

Hun bar en hvid Fløiels-Kjole med en Overkjole af Alençon-Kniplinger, som kostede 30,000 Francs; hendes Haar var smykket med det samme Diadem, som Keiserinde Marie Louise havde baaret ved sin Kroning: et Hovedsmykke af Orangeblomster og Diamanter, hvorfra et Slør af Alençon-Kniplinger hang ned. Hun bar ogsaa det med Saphirer og Diamanter besatte Belte, som Marie Louise havde baaret.

Under Vielses-Ceremonien saa hun bleg og bevæget ud. Hun var meget andægtig og læste den hele Tid opmærksomt i sin kunstigt arbeidede Messebog. Flere Gange var hun under Nedknælingen saa fordybet i Bøn, at Keiseren maatte gjøre hende opmærksom paa, naar hun skulde reise sig. Under Evangeliets Oplæsning gjorde hun efter spansk og sydfransk Skik flere Gange Korsets Tegn paa Pande, Læber og Hjerte.

Hun skal denne Dag have gjort et meget godt Indtryk paa den talrigt forsamlede Menneskemasse. — Dog skulle de franske Damer ikke see blidt til hende; thi de levede i det salige Haab, at naar Keiseren forgjæves havde anholdt om den ene udenlandske Prindsesse efter den anden, vilde han tage tiltakke med en af dem, hvilket Haab nu ved Spanierindens Mellemkomst er gaaet i Vasken.

Da det ogsaa kan være nyttigt at vide, hvorgodt en Keiserinde forsynes med Kjoler, tilføie vi, efter et franskt Blad, at „tvende Feer" (d. e. dagligdags talt Madamer) holde paa at sy Kjoler til den Nygifte, og at den ene, der sørger for Dagtoiletterne, har under Arbeide 34 Kjoler af de kostbareste Stoffer, med tilsvarende Kniplinger, Fryndser osv.

P.

Eugenie de Montijo, Keiserinde af Frankrig.

Ericssons Kalorikskib.

(Af Londons illustrated news.)

Den udmærkede amerikanske (svenske) Ingeniør, Kapitain Ericsson, hvis Opdagelse af Kalorik eller ophedet Lufts Anvendelse som et nyt Driftsmiddel for Skibe, oftere har været omtalt i dette Blad, har som bekjendt, længe og med Held arbeidet paa Anbringelsen af dette nye Driftsmiddel eller paa en ny Anvendelse af et gammelt.

Maskineriet er nu færdigt; der er bygget et herligt Skib i New-York, og en af de seneste Postefterretninger fra Amerika bringer følgende høist forhaabningsfulde Linier.

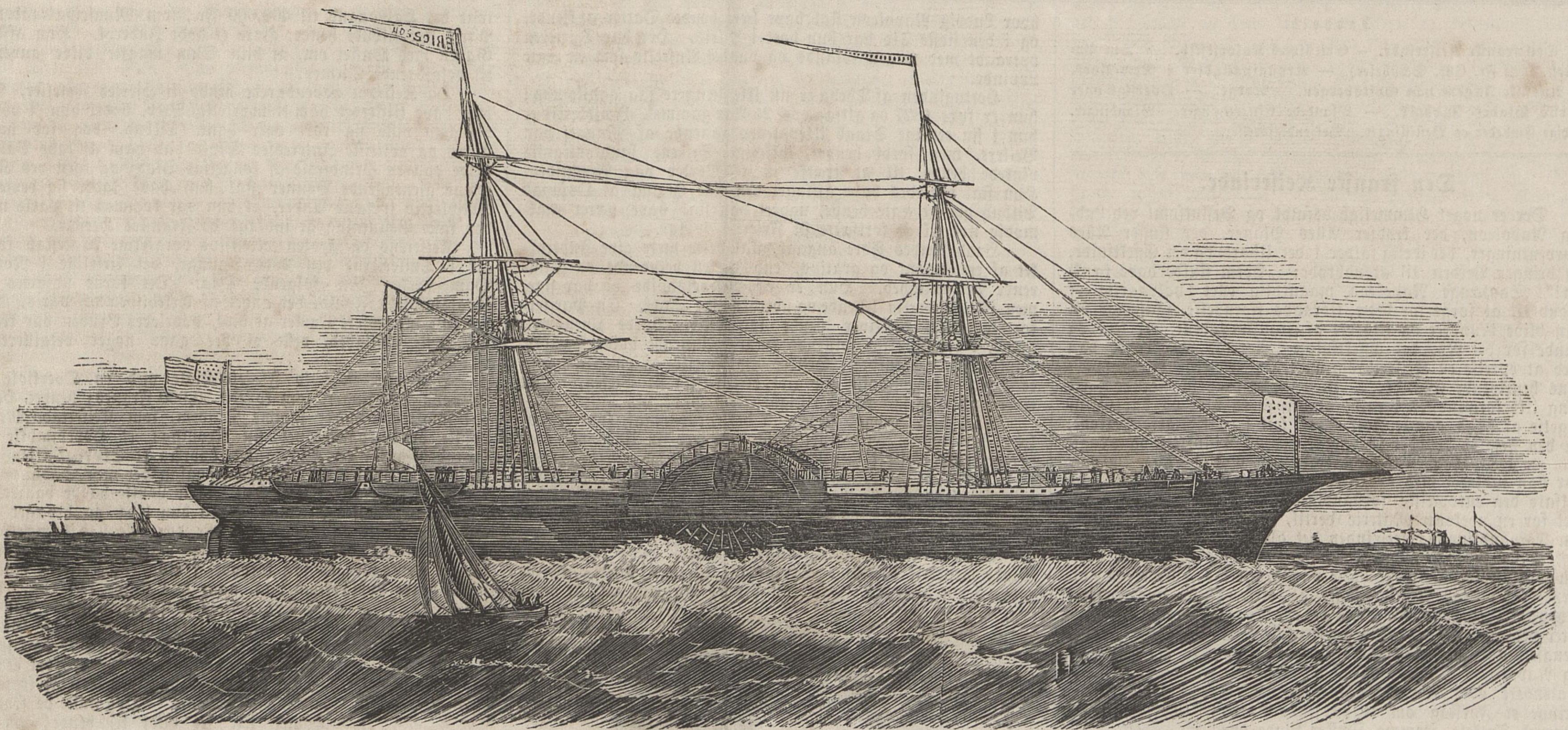
„Ved en Telegrafefterretning over Boston erfare vi, at Kalorikskibet Ericsson den 4de Januar gjorde en temmelig heldig Tour i New-Yorks Havn, idet det under gunstig Vind og Tid opnaaede en Fart af 12 Knob i Timen. Selve Maskinen er allerede tidligere bleven fremstillet for Publikum. Men den sig nærmende Fuldendelse af dette Foretagende har vakt en saa overordentlig Deeltagelse, saavel i Europa som i Amerika, at det maa ansees for interessant at meddele følgende Beskrivelse, der er sammentrukken efter et af de sidste Nummere af New-York Daily Times.

Kalorikskibet Ericsson, der har faaet Navn efter Maskinens Opfinder, ligner i Ydre et Dampskib af første Klasse. Det eies af et Kjøbmandsselskab i New-York. Skrogets Bygmestere vare Persine, Patterson og Staik af Williamsburg. Maskineriet er udført af Hogg og Delamater i New-York. Skibets Maalerbrev lyder paa 1093 Tons; dets Længde udgjør 250 Fod, Dybden i Rummet 26 Fod og 6 Tommer og Bredden mellem Spanterne 40 Fod. Skovlehjulene ligne dem, der anvendes paa Collins Dampskibe, kun ere de noget smalere og af 32 Fods Gjennemsnit. Dækket er rigelig forsynet med Redningsbaade. Kjedlernes eiendommelige Form har frembragt indgribende Modifikationer saavel i Skibets Ydre som i dets Indre. Saaledes seer man over Dækket, istedetfor hiin uhyre Jernskorsteen paa de sædvanlige Dampskibe, paa Kalorikskibet kun fire smaa Rør af 30 Tommers Gjennemsnit. De to Hjørneskorstene ere forbundne med Cylinderne og de to øvrige tjene til at skille Rummet af med den urene ophedede Luft. Intet af Maskineriet belæmrer Dækket eller hindrer en fri Forbindelse mellem For og Agter. De fire Piber, hvoraf tvende ere af Jernplader og tvende af Træ, staae paa Fodstykker. Ved Siden af hvert Par af disse Piber er et Trækrør, som gaar ned til Bunden af Skibet, og gjennem hvilke en kold Luftstrøm bestandig ledes ind i Ildrummet. Aabningerne af disse Trækrør ere omhyggelig dækkede med Røghætter eller Præsenninger og det Rum de indtager er neppe større end en almindelig Luge. Gjennem det aabne Rum, der paa denne Maade frembringes, har man ladet Pumperne gaae op paa det øvre Dæk, hvor de ere saaledes anbragte, at man med den største Lethed kan arbeide med dem og holde Skibet lænds. I Maskinrummet er det dog fornemmelig, at Skibets eiendommelige Konstruktion viser sig. Maskinens sammentrængte Form levner et frit Rum saavel paa begge Sider som foran og agtenfor, samt over og under den, og den Axe, der sætter Skovlhjulene i Bevægelse er skjult imellem Dæk. Spisesalonen ligger bagenfor Maskinen og Konversationssalonerne under, begge let tilgjængelige ved magelige Trapper. Apteringen eller Indredningen af disse Saloner og alle Dele af Skibet, der ere beregnede paa Passagerernes Bekvemmeligheder, er ypperlig og pragtfuld.

Det eiendommelige Middel, hvorved Kalorikskibets Hjuul sættes i Bevægelse, er, som bekjendt, ophedet Luft. Maskinen bestaar hovedsagelig af to Par Cylindere*), der vel virke sammen, men ikke staae ved Siden af hverandre. I hvert af disse Par er den lavere Cylinder meget større end den anden. Den øverste kaldes Erstatningscylinderen, den lavere Arbeidscylinderen. Gjennemsnittet af denne er 168, af hiin 137 Tommer. Disse Cylindere staae i Midten af Skibet. Maskinens Virkemaade er overordentlig simpel. Der anbringes en Ild i de Ovne, som ere forbundne med de lavere Cylindere, hvis Flamme er i en Afstand af omtr. 5 Fod fra Bunden af samme. Den her ophedede Luft søger en Udvei, som den finder gjennem en Række Klapper, der i dette Øiemed ere anbragte. Cylindrene ere hver forsynede med et Stempel, der nøiagtig passer indeni hver af dem, og disse ere saaledes anbragte og forbundne at de arbeide samtidigt, idet at det lufttomme Rum, som frembringes derved at Luften slipper ud af Arbeidscylinderen, bevirker at det lavere Stempel gaar ned; dette trækker nu med sig Stemplet i den anden, den saakaldte Erstatningscylinder, og saaledes er Mekanismen sat i Bevægelse. En Række af Klappe af to Fods Gjennemsnit ere anbragte ved den øvre Deel af hver af disse Erstatningscylindere, og disse aabnes øieblikkelig, naar Stemplet gaar ned, og en kold Luftstrøm styrter ind, idet den følger Stemplet af den øvre Cylinder, indtil den standses ved Regeneratoren, Kapitain Ericssons ypperligste og skarpsindigste Opdagelse. Ved Forsøg fandt han, at Opsugningen og Udstraalingen af Hede fra metalliske Overflader næsten foregaar i et Øieblik, samt at Luftens udvidende Kraft, naar dens Volum eller Omfang fordobles ved Paavirkningen af Hede, næsten naaer samme Kraft som Dampen. Anvendelsen af denne Opdagelse er Hovedtrækket i Kalorikskibets Indretning.

*) See Illustreret Nyhedsblad 1ste Bind Nr. 17. „Ericssons Kalorikmaskine" af Kapitain-Lieutenant Steenstrup.

Regeneratoren er ikke stort andet end en Række af fine Staaltraadnæt, der staae ved Siden af hverandre i en Tykkelse af 12—20 Tommer. Idet Luften gaar igjennem disse Masser af Metalflader, idet den gjennemtrænger de mindste Celler, der dannes af det uendelige Staaltraadvæv, voxer dens Volum af Kalorik, der tiltager i Temperatur i samme Mon, som Strømmen nærmer sig Ilden, der brænder nedenunder. Den høieste Hedegrad, som optages af Luften under denne Fart gjennem Regeneratoren, er 450 Grader, den mindste Hede, der nødvendigviis maa anvendes nedenunder, er 30 Grader, som frembringe en Hede af 480 Grader i Luftstrømmen, hvorved den Luftmængde, der traadte ind i Maskinen, udvider sig til det Dobbelte af sit oprindelige Omfang og sætter nu ved denne sin udvidende Kraft de Krumtappe, der forbinde Maskineriet, i Bevægelse; herved dreies Axen omkring, Skovlene gribe i Vandet, og Skibet er i Bevægelse. Den Maade, hvorpaa disse forskjellige Bevægelser bevirkes, er høist mærkværdig. Naar Luften er passeret igjennem Regeneratoren og har udført den Forretning at frembringe en Omdreining af den Krumtap, der er forbundet med den øvre Ende af Arbeidscylinderens Stempel, er den nødt til at vende tilbage i Apparatet ved Optrykket af det opadstigende Stempel. Naar Luften nu passerer gjennem Regeneratoren i modsat Retning, taber den den Hede, som den før erholdt, og bliver koldere, naar den nærmer sig Regeneratorens Overside. Man seer heraf, at Regeneratoren har to forskjellige Sider, af hvilke den ene, den øvre, er koldere, fordi den er udsat for direkte Paavirkning af den kolde Luftstrøm, som kommer nedovenfra Dækket; dens undre Side, der ophedes nedenfra, er den varme, og ved afvexlende at passere forbi disse er det, at Luftstrømmen undergaar de omtalte Temperaturforandringer. Kun faa Procent af den atmosphæriske Luft, der saaledes bringes i Anvendelse, kunne siges at gaae til Spilde.

Kalorikskibet Ericsson.

Kalorikmaskinen udkræver ikke nogen ødsel Anvendelse af Materiale eller Brænde. For at holde den igang udfordres der kun faa Pund af Anthrakitkul. Her er ingen Kjedler eller store Ildsteder, og Faren for Ildsvaade er saa ringe, at den ei kan komme i Betragtning. Til yderligere Sikkerhed mod ulykkelige Tilfælde, er dog hele Maskinrummets Gulv belagt med rue Støbejerns Plader, som ere saa nøiagtigt forenede, at glødende Kul, der maatte falde ud, umuligt kunne trænge igjennem til Træværket.

Ildstedernes Indretning og den ringe Kvantitet af Brænde, bevirke en stor Rumbesparelse i Kalorikskibets Lasterum, hvorved det har en betydelig Fordeel til Handelsbrug og i Fragtfart. Skibets Drægtighed vil udgjøre omtrent 1400 Tons. Lastedækket, der med stor Omhu er sikret mod ulykkelige Tilfælde, er rummeligt og reenligt og er, fornemmelig paa Grund af den ringe Plads, som Maskineriet optager, fuldkommen klart fra Stavn til Speil, og tilbyder, foruden det egentlige Lasterum, et betydeligt Antal af Proviantrum og Aflukker, tjenlige til Opbevaring af kostbarere Sager. Kulkjælderen ligger under Lasterummet, og er saa rummelig, at der kan opbevares tilstrækkeligt Brænde baade til Bort- og Hjemreise. Der er beregnet, at Skibet vil kunne forsynes med en saadan Kulmængde, at den vil være tilstrækkelig for den længste Reise baade bort og hjem, selv om den skulde vare længere og gaae udenfor de amerikanske Paketdampskibes sædvanlige Router. Foruden de allerede anførte Fordele samt Besparelse af Rum og en større Sikkerhed for Ildsvaade kan der ombord i dette Skib overholdes den større Reenlighed, der følger med Brugen af Anthrakitkul, end den der følger med Anvendelsen af de sædvanlige britiske Kul, der indeholde Jordharpix.

De Forsøg, der allerede ere foretagne med det nye Skibs Maskiner, love en meget glimrende Begyndelse af dets Bane. Maskineriets Virksomhed er, forsaavidt dets forskjellige Dele ere prøvede, fuldkommen jævn og akkurat, og Hjulenes Svingning og Omdreining have gaaet for sig med al den Regelmæssighed og Nøiagtighed, man havde ventet. Alle Mærker spaae Held og Lykke. Publikum venter paa det endelige Resultat med den mest levende Interesse, og der er kun een Mening om Planens lykkelige Udfald*). Nødvendigheden af en ny bevægende Kraft bliver for hver Dag mere og mere paatrængende, og Enhver indseer, hvilke overordentlige Fortjenester Opfinderen vil indlægge sig hos den handlende og reisende Verden, formedelst de Fordele, der opnaaes ved hans Anvendelse af Naturkræfterne paa en saa ny og indgribende Maade. Paa Grund af det mangeaarige Arbeide og de geniale Kræfter, der ere blevne anvendte paa dette Foretagende, der vil blive af verdenshistorisk Betydning, er det at haabe, at den nye „Motors" Hæder i fuldeste Maal maa blive tilkjendt Kapitain Ericsson.

*) Fra Danmark har man dog seet fremsat Paastande om, at den umuligen kunde lykkes. R. A.

Om Poteten.

(Af Fr. Chr. Schübeler.)

V.

(Slutning fra forrige Nummer.)

Naar dette er færdigt, gjennemrøges Kjælderen, nogle Dage førend Poteterne skulle bringes ned i denne, med brændt Svovl. Dette gjøres ganske simpelt saaledes, at man i en Gryde lægger en Del glødende Kul, ovenpaa disse en Jernplade, og paa denne strør man lidt knust Svovl. Hvor meget Svovl der behøves, er naturligvis afhængigt af Kjælderens Størrelse. Da Svovl er en billig Vare og det under ingen Omstændighed kan skade om man tager lidt formeget, gjør man bedst i at røge temmelig stærkt. Saalænge Røgningen varer, tilstoppes alle Lufthuller, og da den Luftart, der udvikles af brændt Svovl (Svovlsyrling) er meget skadelig at indaande (den kan endog virke dræbende), maa Ingen i denne Tid gaae ned i Kjælderen. Den følgende Dag aabnes igjen Trækhullerne, og naar Luften paa denne Maade i Løbet af Dagen er bleven fornyet, kan man den derpaa følgende Dag uden ringeste Fare aabne Kjælderdøren. Ved Røgningen med Svovl dræbes saavidt muligt det sidste Spor af Sop, som maatte være tilbage i Kjælderen.

Førend Poteterne indbringes i Kjælderen, omvikles Luftrørene med et meget tyndt Lag af Halm, for at forebygge at Poteterne skulle lægge sig lige over de borede Huller, hvorved Hensigten med disse, nemlig et jevnt fordelt Lufttræk, vilde forfeiles. Til Omskufning af Poteterne maa en Skuffe af Træ, hvoraf her leveres en Tegning, anbefales som meget hensigtsmæssig.

Paa den her beskrevne Maade, sammenholdt med de nedenfor nævnte Regler med Hensyn til Luftning o. s. v., kan man lægge Poteterne sammen i en Dynge, der er indtil fire Fod høi. Dersom man er nødt til at gjøre Dyngen høiere, synes det for Sikkerheds Skyld tilraadeligt, i en Høide af 3—4 Fod fra Gulvet, paa selve Potetdyngen, atter at lægge eet eller flere Rør paa samme Maade som paa Gulvet, og tillige forbinde de øverste og underste Rør med hverandre ved Hjælp af lignende korte opretstaaende Rør.

Efter hvad der i det Foregaaende er sagt, er det klart, at man, efterat Poteterne ere bragte i Kjælderen, maa lufte paa alle de Maader, som man har til sin Raadighed, saalænge Kulden paa nogen Maade tillader dette. Det er tidligere nævnt, at man bør have et Thermometer i Kjælderen, og for paa en simpel Maade at finde det rette Tidspunkt til at lukke denne, anbefaler Overlærer Sverdrup at ophænge et Stykke af en Jernstang under Loftet i Kjælderen: saalænge Jernet viser Fugtighed, holdes Døre og Luger aabne; forsvinder Fugtigheden fra Jernet, er det Tid til at lukke. I Regelen er det heller ikke nødvendigt at lukke Kjælderen førend man bemærker fiint Riim paa Bjelkerne. Da det af andre Grunde ikke kan være tilraadeligt at lade Døren for en Potetkjælder staae ganske aaben, kan man, saalænge den egentlige Kjælderdør for Luftningens Skyld ikke bør lukkes, betjene sig af en Dør af Lægter eller Lignende. Denne kan ogsaa komme til Anvendelse længere udover Vinteren, naar Veiret er mildt; men paa en saadan Aarstid, da man har Grund til at vente en pludselig Veirforandring, maa Kjælderen altid holdes lukket om Natten. Udover Høsten og i Løbet af Vinteren aabnes alle Luftrørene naar Temperaturen i fri Luft er + 2—8° R., og ved enhver høiere eller lavere Varmegrad tilstoppes disse. Ved at følge den her angivne Luftningsmaade har man, saavidt vides, gjort hvad der for Øieblikket kan gjøres, for at holde Poteterne i en Temperatur, der er for lav til at fremkalde nogen Livsvirksomhed eller Gjæring i disse.

De for en begyndende Gjæring (eller Forraadnelse) nødvendige Betingelser, en vis Varmegrad og Fugtighed i Forbindelse med en større eller mindre Tilgang af Luft (eller egentlig talt Surstoffet, som findes i Luften,) ere almindeligt bekjendte, og det er ligeledes bekjendt, at naar blot een

af disse Betingelser mangle, forebygges ogsaa Forraadnelsen. Som Exempel herpaa kan nævnes tørrede Plantedele, Kjød og Fisk, samt alle saakalte „hermetisk" nedlagte Levnetsmidler, der kunne holde sig i flere Aar uden at undergaae nogen Forandring, og endelig at saavel Dyr- som Plantestoffe, selv i den varmeste Sommertid, kunne opbevares i en Iskjælder, hvor Temperaturen ikke overstiger Vandets Frysepunkt

Blandt alle de ved Opbevaringen af Poteten hidtil anvendte Midler til at fjerne de for Gjæringen fornødne Betingelser, er der endnu ikke fundet noget, der fuldkommen har svaret til Diemedet; og blandt de Midler, som man i denne Anledning har foreslaaet, synes den ovenfor beskrevne Luftning i Forbindelse med Røgning med Svovl (Svovlsyrling) at maatte anbefales som de bedste hidtil bekjendte. Saavidt vides er denne Fremgangsmaade først kommen i Brug i de nordamerikanske forenede Stater, og man har der ved Forsøg bragt i Erfaring, at Sygdommen hos Poteter, der ere blevne gjennemrøgede med Svovlsyrling, ikke har udbredt sig længere over de tilsyneladende sunde Dele af Poteten, samt at friske Poteter, efterat være behandlede paa samme Maade og derpaa lagt om hverandre med syge Poteter, ikke ere blevne angrebne af Sygdommen. Uagtet denne Fremgangsmaade tilhører den nyeste Tid, og saaledes heller ikke kan være bleven forsøgt paa saa mange Steder som ønskeligt kunde være, synes den dog at maatte anbefales til Forsøg, da den hverken er kostbar eller vanskelig at udføre, og Poteterne under ingen Omstændighed herved kunne beskadiges. For at bringe nogen væsentlig Nytte synes Røgningen at maatte gjentages mindst een Gang om Maaneden i Løbet af Vinteren. Svovlen forbrændes paa samme Maade som før er omtalt ved Røgningen i den tomme Kjælder, og naar man stiller Gryden, hvori Svovlen forbrændes, lige ved Enden af det Rør, der, som ovenfor beskrevet, gaar under Jorden ind i Kjælderen, og paa en efter Omstændighederne passende Maade tildækker det Hele, vil Dampen af den brændende Svovl (Svovlsyrlingen) af sig selv trække ind gjennem Røret og saaledes fordele sig i Potetdyngen. Naar man tydeligt kan kjende, at Lugten af den brændte Svovl trænger op gjennem det Rør, der gaar fra Bunden af Kjælderen gjennem Potetdyngen og ud af Taget, tilstoppes alle Lufthuller saa nøiagtigt som muligt, og i denne Tilstand lader man Kjælderen i ethvert Tilfælde blive staaende nogle Dage, og dersom Omstændighederne da maatte tillade det, kan man lufte paa sædvanlig Maade. At Røgningen alene kan udføres naar Veiret er mildt, følger af sig selv. Paa denne Maade vil Spireevnen enten aldeles ødelægges, eller ogsaa i den Grad beskadiges, at, som ovenfor bemærket, de til Udsæd bestemte Poteter maae opbevares paa et andet Sted.

Det er bekjendt, at Svovlsyrling er et fortrinligt Middel til at forebygge al Slags Gjæring, og i dette Diemed anvendes den med Nytte endog til forskjellige, det almindelige Husholdningsvæsen vedkommende, Gjenstande. Det er ogsaa sandsynligt, at Svovlsyrlingen, naar den som i nærværende Tilfælde ledes ind mellem Poteterne, lidt efter lidt kan forandres i sin Sammensætning, saa at disse overdrages med et meget tyndt Lag, eller, om man kan udtrykke sig saaledes, ligesom med en Aande af Svovlsyre. At denne i nogen Tid kan beskytte Poteten mod en begyndende Gjæring, synes rimeligt, (det er ogsaa ovenfor omtalt, at Røgningen med Svovl oftere maa gjentages,) og ganske urimeligt er det vel heller ikke, at Svovlsyrlingen kan tilintetgjøre andre for os maaske endnu ubekjendte Stoffe, der kunne findes i Luften, og som kunne yttre en skadelig Indflydelse paa Poteten.

VI.

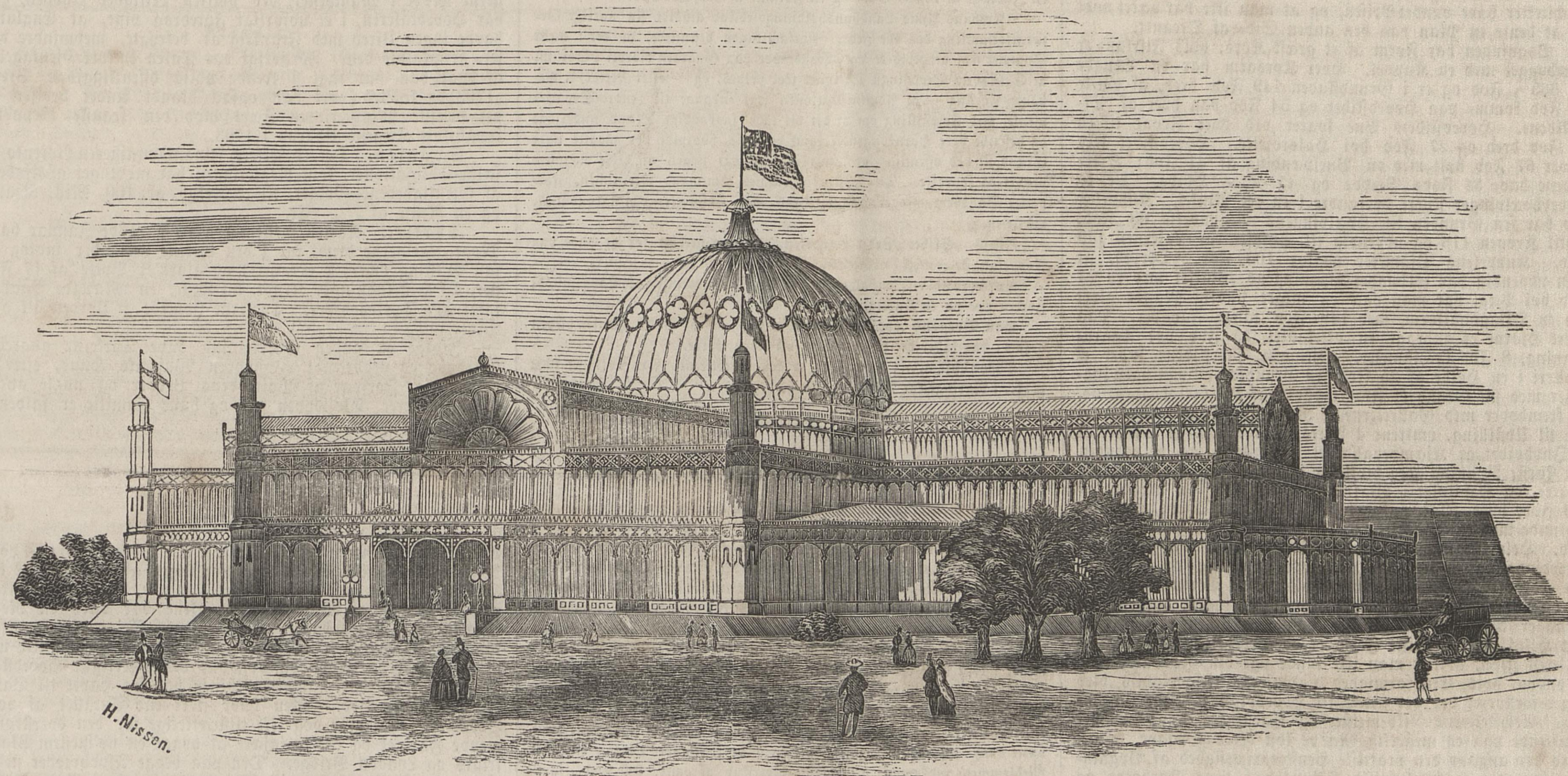
Blandt de mange nye Arter af Potetslægten, der i den senere Tid ere dyrkede, maa her nævnes een, der for første Gang blev dyrket i Europa 1849 af Dr. Klotzsch i Berlin. Frøet, der var samlet i Høilandene af Central-Amerika, (ved Rio Frio mellem Puebla og Mexico, omtr. 10,000 Fod over Havet,) gav en ny Art, der er beskrevet af Klotzsch under Navn af Solanum utile.*) Planten blev omtrent een Fod høi, buskede sig stærkt, blomstrede, satte Frugter (Potetæbler) af en noget Melon lignende Lugt og dannede en Mængde underjordiske Stilke (eller saakaldte Rodskud), men meget smaa Knoller, som først bleve modne det følgende Foraar. Bladene, der holdt sig ubeskadigede ved en Kulde af 2° R., gik senere tilgrunde ved en stærkere Kuldegrad. Førend Kulden indtraadte bleve nogle af de smaa Knoller optagne for at undersøges; men efter 24 Timers Forløb vare disse allerede sammenskrnmpede, hvilket beviste at de endnu ikke vare modne. Planterne, der bleve staaende i frit Land, bleve bedækkede med et tyndt Lag af Løv, og da Knollerne tidligt næste Foraar optoges, vare de fuldkommen udviklede, faste og omtrent $1\frac{1}{2}$ Tomme lange. Enkelte Knoller, som bleve kogte, vare langtfra ikke velsmagende, men kunde dog til Nød spises. Af forskjellige Grunde og blandt Andet fordi denne Art havde viist sig at kunne taale en Kulde af 2° R., troede Klotzsch at burde forsøge en Krydsning af denne og den almindelige Potet, hvilket ogsaa blev udført (1850) saaledes at Blomsterstøvet (Befrugtningsstøvet, Pollen) af den almindelige Potet, ved Hjælp af en fiin Pensel, blev overført paa Hundelene i Blomsterne af den ny Art. De efter Krydsningen fremkomne Frugter vare ikke forskjellige fra dem, der fremkom uden foregaaende Krydsning. I Slutningen af Marts 1851 blev det ved Krydsningen vundne Frø (Bastardfrø) saaet i to Blomsterpotter, hvoraf den ene blev stillet i Vinduet i et frostfrit Værelse og den anden under aaben Himmel i Haven. Frøet spirede paa begge Steder lige godt, og omendskjønt de unge Frøplanter, der befandt sig under aaben Himmel, flere Gange vare udsatte for en Kulde af $1\frac{1}{2}$° R., trivedes de dog saa godt, at samtlige i Slutningen af April bleve omplantede i frit Land i Haven. Planterne trivedes vel, buskede sig stærkt, bleve hyppede i Begyndelsen af Juni og blomstrede fra Midten af Juni til Slutningen af Oktober. Kun een Plante, som allerede fra Begyndelsen af viste en meget frodig Vært, begyndte at visne i Slutningen af August, og da denne den 2den September blev optaget, havde den 24 Knoller. Bastardplanterne, der bleve dyrkede i to Havesenge af 14 Fods Længde og 6 Fods Bredde, havde 4—6 Fod høie Stilke, som vare tæt besatte med Blade. Blomsterne vare næsten større end paa den sædvanlige Potet, men gave intet Blomsterstøv (Pollen), hvilket meget hyppigt er Tilfældet med Bastarder, og af denne Grund var der heller ikke en eneste Blomst, som satte Frugt (Potetæble). Bastardplanten viste, efter dens botaniske Kjendemærker, en Blanding af begge Arter og er af Klotzsch bleven kaldet Solanum tuberoso-utile.

Den 2den November bleve samtlige Knoller, omtrent $\frac{2}{3}$ Skjeppe, indhøstede; de veiede fra 1 Kvintin indtil $4\frac{1}{2}$ Lod. Naar Knollerne udsattes for Sollyset, antoge de en svag rødlig Farve, hvorimod Knollerne af den oprindelige Moderplante (Solanum utile) ingen Forandring undergik. Huden paa Bastard-Knollerne revner ikke under Kogningen og selve Knollerne ere heller ikke melede som de sædvanlige Poteter; de ere forresten ligesaa righoldige paa Stivelse som disse. Baade den sædvanlige og Bastardpoteten ligne hverandre deri, at Væggene af de smaa Celler (Hudsække), hvoraf hele Knollen bestaar, under Kogningen opsvulme saa at de blive geleeagtige og derved let fordøielige.

Da dette er den eneste ved Krydsning fremkomne Bastardform af Poteten, som man kjender, og det ikke er usandsynligt, at den inden kort Tid, idetmindste forsøgsviis, vil blive dyrket paa mangfoldige Steder, ville de ovenfor meddelte historiske Oplysninger denne Sag vedkommende formentlig her være paa deres rette Plads.

Førend nærværende Afhandling sluttes, maa endnu kortelig omtales Noget, der egentlig vel er Poteten uvedkommende, men som dog gjør Dyrkningen af denne mere indbringende end Tilfældet er under de sædvanlige Forhold, nemlig

*) Efter mundtlig Meddelelse af Dr. Klotzsch, hos hvem jeg har seet denne Plante og den senere omtalte Bastardpotet under Dyrkning, har han givet den Navnet utile (den nyttige) fordi han af Plantens overordentlig frodige Vært og andre gode Egenskaber antog, at den ved Krydsning med den almindelige Potet vilde blive nyttig.

Krystalpalladset i New-York. (Se næste Side.)

Dyrkning af Erter sammen med Poteten.

Dette er vistnok ikke noget Nyt, men paa den anden Side langt fra heller ikke saa bekjendt som Sagens Vigtighed synes at forlange. Paa samme Tid, som man lægger Knollerne eller udplanter de fremdrevne Spirer, lægges een Ert paa hver Side af Poteten, 4—5 Tommer fra denne, og i selve Raden. Da begge Planter for største Delen behøve forskjellige Næringsstoffe af Jorden, trives de meget godt ved Siden af hverandre, og Erterne tiltrænge heller ikke nogen anden Behandling end den, der bliver tildeelt Poteterne. Det eneste, der foraarsager nogen væsentlig Vanskelighed ved denne Dyrkningsmaade er, at man nøie maa kjende om den Sort Poteter, som man vil dyrke, skyder høie eller lave Stilke, og at man herefter vælger et Slags Erter, der foruden de andre Egenskaber, som man maatte ønske hos disse, tillige kan holde nogenlunde Skridt med Poteten. Dersom Erterne skyde for meget i Længden, er man nemlig udsat for at disse kunne beskadige Poteten, og dersom de ere lavere end Potetstilkene, kvæles de af disse. Under enhver Omstændighed risikerer man mindst ved at vælge en Sort, som voxer lidt over Poteten, især naar man ikke lægger mere end to Erter ved hver Potet. Imidlertid gives der saa mange Sorter Erter i Handelen, at det neppe kan foraarsage synderlig Vanskelighed at træffe et nogenlunde rigtigt Forhold.

De Erter, der passer bedst hertil, ere de saakaldte Pillerter eller grønne Erter, som ellers her i Landet i Almindelighed kun dyrkes i Haver, og da Størstedelen af Planten holdes i en større eller mindre Grad i Skygge af Potetbladene, kan man paa denne Maade uden mindste Møie forskaffe sig grønne Erter lige til Slutningen af Sommeren. Den vigtigste Fordel, som man herved kan høste, bliver vel, at man paa denne Maade let kan tilberede en betydelig Mængde tørrede grønne Erter af det Slags, der gaae i Handelen under Navn af „Russiske grønne Erter*)" og som betales meget høit.

Blandt de Slags Pilleerter, som ville passe til den her nævnte Dyrkning paa Potetageren, udhæves følgende:

1. Prinds Albert Erter. Meget tidlige, ja maaske de tidligste af alle. 3—4 Fod høi.
2. Tidlige grønne Caperter. (Blue Prussian Peas.) Omtrent 2 Fod høi.
3. Krumskolmede Antwerpener Pilleerter. (Pois crochu d'Anwers.) Omtrent 4 Fod høi.
4. Champion of England. Omtrent 4 Fod høi.
5. Sildige grønne Erfurter Pilleerter. Omtrent 3 Fod høi.
6. Green Mammouth-Marrow. Sildig. Omtrent 3 Fod høi.

De saakaldte „Russiske grønne Erter" kunne tilberedes paa følgende Maade: Nogen bestemt Tid for Afplukningen af Skolmene lader sig ikke vel fastsætte anderledes end at de tages, naar man ellers vilde have benyttet dem til grønne Erter i Husholdningen, og snarere lidt for tidligt end for sildigt. Naar Erterne ere udtagne af Skolmene, overstrøes de, uden at vaskes, lagviis med fiint Sukker, saaledes at der til den af $\frac{1}{4}$ Skjeppe Erter med Skolmer vundne Portion tages en Spiseske Sukker. Det Hele opvarmes nu i en hertil passende Kjedel over svag Ild, idet man stadigt rører om i Kjedelen og svinger denne, for at ikke Erterne skulle blive brune, og hermed fortsættes saa længe indtil den grønne Farve

*) Af de saakaldte „Russiske grønne Erter" gaae flere Sorter i Handelen, hvilket ogsaa er ganske rimeligt, naar man veed, at en stor Del, for ikke at sige Størstedelen, af disse tilberedes af Bønderne især i Nærheden af de større Byer i Rusland, hvor de opkjøbes og igjen udskibes. Resultatet af de Undersøgelser, som jeg herom med megen Omhyggelighed har anstillet, er, at der af Bønderne vel benyttes forskjellige Sorter Erter, der ere mere eller mindre passende til det her nævnte Diemed, men at der dog gives een Sort, der paa Grund af sin Sødme og behagelige Smag fortrinsviis er skikket hertil. Denne Sort, som man foreløbigt kunde kalde Ægte russiske grønne Erter, er besynderligt nok endnu ikke gaaet over i den almindelige Frøhandel, idetmindste er den ikke at faae hverken i Skotland, England, Frankrig, Belgien eller Tyskland. I Landhusholdnings-Haven i Heidelberg fik jeg endelig i Sommeren 1850 omtrent saa meget som en Spiseske fuld af et Slags Erter, der blev udgivet for at være de ægte russiske, og disse har jeg forrige Sommer dyrket i den botaniske Have. De bleve lagte den 26de Mai, blomstrede den 17de Juli og havde modne Frø den 16de August. Hele Planten blev $1\frac{1}{2}$—2 Fod høi og viste sig at være meget foldig. Nogle faa umodne Skolmer bleve afplukkede, for at anstille en Sammenligning med 14 andre Sorter Pillerter, som jeg ogsaa havde under Dyrkning, og uagtet alle hørte til idetmindste de bedre Sorter, overgik dog denne samtlige i Velsmag og Sødme. Da det hele Udbytte var ubetydeligt, og jeg allerede har uddelt et Par Portioner af denne Ert, kan den ikke blive at erholde til Uddeling fra den botaniske Have før Høsten 1853.

gaar over i det blaalige. De heldes nu i et Dørslag, for at det overflødige Sukker kan løbe bort, og tørres i en maadeligt varm Bagerovn, hvilket er det bedste, eller ogsaa paa et tørt, varmt og luftigt Sted, hvor Erterne ikke maa beskinnes af Solen, da de i modsat Fald blive brune. I flere af Landdistrikterne i Rusland gjør man sig ofte ikke mere Uleilighed med det Hele, end at de grønne Skolmer optrækkes paa Traade og tørres i Skyggen, hvorpaa Erterne udtages. Det synes rimeligt, at de paa denne Maade behandlede Erter ikke komme i Handelen, men forbruges i selve Landet.

Ved at følge den her angivne Dyrknings- og Behandlingsmaade af Erten vil man sikkerlig udvinde en ikke uvæsentlig Handelsartikel; og hvad russisk Husflid er istand til at frembringe, maa dog vel ogsaa kunne gjøres i Norge!

Krystalpalladset i New-York.

Entreprenørerne for Verdensudstillingen i New-York, der er bestemt til at aabnes den 2den Mai d. A., har faaet Reservoir-Square overladt til der at opføre sit Krystalpallads. Pladsen er saavel med Hensyn til sin Beliggenhed som til sin Form just ikke gunstig, og dog havde Udstillingskommitteen Vanskeligheder nok at overvinde, for at erholde denne Plads. For Planen til den Bygning, der skulde opføres, var der aabnet en Konkurrance, i hvilken flere berømte Architekter deeltoge, blandt Andre Sältzer, der opførte Astor-Library, Downing, der omkom paa Dampbaaden Henry Clay, Eidlitz og Joseph Paxton, Londonnerudstillingsbygningens Opfører. Men Prisen blev dog tilkjendt tvende Fremmede, der ere bosatte i New-York, en tydsk Architekt, Gildemeister, der for nylig er flyttet over til Amerika, og en Dansk, Carstensen, som ogsaa har leveret Planerne til Tivoli og Kasino i Kjøbenhavn. Man er almindelig tilfreds med, at tvende i Amerika bosatte Architekter have vundet Prisen, og at man ikke har været nødt til at hente en Plan paa den anden Side af Oceanet.

Bygningen har Form af et græsk Kors, hvis Fiirkant er overbygget med en Kuppel. Hver Korsarm har en Længde af 365½ Fod og er i Grundfladen 149 Fod bred, af hvilke 41 Fod komme paa Hovedskibet og 54 Fod paa hver af Sideskibene. Hovedskibets Bue svarer ved hver Front til en 41 Fod bred og 27 Fod høi Halsrosette. Hovedskibet selv bliver 67 Fod høit med en Buespænding af 41 Fod; Sideskibene have 54 Fods Bredde og 45 Fods Høide. De to Hovedhvælvinger skjære hverandre i en ret Vinkel. Kuppelen selv har fra Grunden til Hvælvingens Begyndelse 68 Fod, indtil Kronen 118 og udvendig til Spidsen af Laternen 149 Fod. Kuppelens Diameter udgjør 100 Fod. Derved, at man udvendig har forbundet Bygningens Vinkler med en 24 Fod høi Væg, har man paa en meget sindrig Maade givet den en Oktagonalform, med 149 Fod lange Façader. Paa hvert Hjørne er anbragt en ottekantet, 75 Fod høi Taarnbygning, 8 Fod i Diameter. Gjennem Sideskibene løber et Galleri i en Høide af 25 Fod fra Grunden. Bygningen indtager med sin Grund et Fladeindhold af 111,000 Kvadratfod, og frembyder med Gallerierne et Rum af 173,000 Kvadratfod til Udstilling, omtrent 4 Akres, eller næsten en Sjettedeel af Indholdet af Kjæmpepalladset i London, og er desuden den største Bygning, der hidtil er bleven opført i de Forenede Stater, da Kapitolet i Washington kun har en Længde af 352 Fod, hver Fløi antaget til 121 Fods Dybde, og dens Rotunde med en Diameter af 95 Fod har en Høide af 120 Fod. Hele Bygningens Konstruktion med tre 47 Fod brede Hovedindgange er ligesaa sirlig som behagelig og praktisk i sine Forholde. 190 huulstøbte Søiler af 8 Tommers Diameter og 25 Fod høie bære hele Hovedbygningen, medens der ogsaa er anbragt 122 Søiler paa Sideskibenes Gallerier. Det Heles architektoniske Form er overordentlig behagelig og malerisk skjøn, hvilket man ikke kunde sige om Glaspalladset i i London, hvis Eensformighed i Linierne tilfældigviis blev noget forstyrret ved det senere til Hovedplanen føiede Transsept. Architekterne Gildemeister og Carstensen have i enhver Henseende paa en mesterlig Maade løst deres Opgave, saavel hvad der angaar den praktiske Hensigtsmæssighed af Bygningen, som den architektoniske Skjønhed i dens Forholde og dens maleriske Totalindtryk. Med Rette beklager man, at den Plads, hvor den bliver opført, ikke tilbyder noget Standpunkt, hvorfra Bygninden lader sig overskue i sin hele Virkning.

Russiske Jægere paa Spitsbergen.

Spitsbergen bliver vel ikke, siger „Nordische Biene" for 4de Novbr. f. A., besøgt saa talrigt af noget Folk som af Russerne, og vi have ligeledes af Hr. Petermanns Meddelelser seet, at de ofte opholde sig der i hele Aar; imidlertid lykkes det ikke bestandigt at slippe saa godt igjennem og ofte er Tabet af Menneskeliv betydeligt. I Juni Maaned 1851 afseilede et Skib fra Archangel med 18 Mand, fik allerede den 10de Dag (7de Juli) Spitsbergen isigte, men da Kysten var indesluttet af Iis, saa maatte de seile omkring Øen og kunde først den 19de Juli stige iland paa Nordvestkysten, der netop er den vildeste. Dette var deres Ulykke. De trak Skibet op paa Land, byggede sig en Bolig og gave sig nu afsted for at opsøge de gamle af tidligere Jægere opførte Boliger; i en Afstand af hundrede Verster (500 Favne) fandt de flere, deriblandt en, som ifølge en Indskrift paa den var 18 Aar gammel. De deelte sig nu, tre og tre Mand, i Jægerafdelinger, havde en heldig Jagt, navnlig paa Ræve, og tilbragte dermed 17 Uger. I Midten af November sank Solen under Horizonten og den 5te December havde man ikke længere hverken Morgen- eller Aftenrøde. Nu samlede Folkene sig i deres fælles i Begyndelsen opførte Bolig, men Veiret var stormfuldt og snart udbrød Skjørbug; intet Middel hjalp og af 18 Mand vare de 12 syge. Man maatte forsøge at skaffe dem ferskt Kjød, og de tre stærkeste begave sig afsted, for at jage efter Rensdyr, hvilket imidlertid først lykkedes dem efter tre Uger; til al Lykke indtraadte hverken Sneestorm eller voldsom Kulde, ellers vilde de dristige Jægere have været uden Redning fortabte. Da de kom sammen i deres fælles Bolig, fandt de kun en Eneste endnu frisk, som med Møie kogte Mad til de Syge. Det fugtige Veirlig gjorde Sygdommen værre; den 29de Januar døde den Første, og den 19de Mai den Tolvte. Af de sex Øvrige vare nu kun trende istand til at arbeide. I Juni begyndte Sneen at forsvinde, men Isen forlod ikke Strandbredden og for de tre Mænd var det en Umulighed at bugge sig en Aabning gjennem Isen og trække Skibet ud. Deres Undergang syntes uundgaaelig; men da bleve de heldigviis opdagede af nogle Norske, der som bekjendt regelmæssigt komme derhen for at fange Robber paa Isen. Disse hjalp dem til at faae deres Skib i Vandet, men den største Deel af Jagtbyttet maatte de lade blive tilbage; den 12te Juni afreiste de og den 23de ankom de til Hammerfest.

Norge.

Christiania. Ved Interimsregjeringens Resol. af 25de f. M. er bestemt, at der af de af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond for 1851—54 aarlig bevilgede 1000 Spd., nærmest i den Hensigt at bibringe Finnerne Kyndighed i det norske Sprog, skal anvendes det Fornødne deels til at bestride de Udgifter, som maatte være forbundne med at der paa Tromsø Skolelærer-Seminarium, udenfor de ordinære Alumner, optages et Antal af indtil 8 Elever, for efter bestaaet Examen og med Vidnesbyrd om at besidde Kyndighed i det norske og lappiske Sprog, at tage Ansættelse som Almueskolelærere blandt Finnerne med særdeles Hensigt at bibringe Finnebørnene Kyndighed i det norske Sprog; deels til Lønsforbedringer af 25—35 Spd. for ovennævnte og andre Lærere blandt Finnerne med samme Kyndighed, deels til Oprettelse af Skolestuer.

— Da Roligheden fremdeles trues blandt Finnerne, har Regjeringen fattet Beslutning om at afsende 50 Mand Infanteri med behørigt Befalingspersonale fra Throndhjem til Alten for at stilles til den civile Øvrigheds Disposition.

— Sidste Søndag holdtes Takkebøn i Byens Kirke i Anledning af Kronprindsessens gjenvundne Helbred; derhos gaves Salut fra Fæstningen.

— Forstanderne for Christiania Sparebank have besluttet, at et Beløb af 20,000 Spd. skal anvendes til Opførelse af en Bygning for samme.

— I Bynæringsskat er for indeværende Aar udlignet 17,500 Spd., i Fattigskat 21,400 Spd. Grosserer J. Meyer yder Skat efter en Indtægt af 21,800 Spd. og en Formue af 300,000 Spd., Kjøbm. Gulbranson efter 19,600 Spd. i Indtægt og 250,000 Spd. i Formue, Gross. Young efter en Indtægt af 16,000 Spd. og en Formue af 200,000 Spd.

— Akershuus Amts Landhuusholdningsselskab afholdt sin aarlige Generalforsamling den 4de Febr. Forsamlingen besluttede, at der i næste Sommer skal afholdes et Landbrugsmøde paa Gaarden Nordli i Sørum, at Selskabets Stodhingst Sleipner skal sælges, og — efter Lektor Aschehougs Forslag — at Administrationen skal indgaae til Indre-Departementet med Forestilling om at det vil lade sagkyndige Mænd undersøge og beskrive vore Hornkvægracer samt overveie, hvorvidt der maatte være Grund til ved offentlig Foranstaltning at søge nogen af disse nærmere prøvet og forædlet. Til Bestyrere valgtes Amtmand Moinichen, Forvalter Sandberg, Foged Hauge, Kand. med. Schübeler og Agronom N. Wetlesen.

Moss. Skibet „Peder Cappelen," der laa færdigt for at gaae paa Robbefangst, er nylig opbrændt.

Porsgrund. Den almindelige Pensionsindretning i Langesundsfjorden eier nu en Kapital af 11,030 Spd.

Paa Bergens Theater er „Huldrens Hjem" af P. A. Jensen bleven opført; dog lader det til at have gjort liden Lykke.

Throndhjem. I Fattigskat er for indeværende Aar udlignet 1002 Spd., i Næringsskat 7506 Spd. 80 ß.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Af den Beretning, som Bestyrelsen i „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme" afgav i Generalforsamlingen den 3die Februar, og som i sin Heelhed findes optaget i vore Dagblade, fremhæve vi: at hvert Medlem for det forløbne Aar i Selskabets Tidsskrift og Tillægshefter (det 3die Hefte, Korstogenes Historie af Kand. Brun er endnu ikke udkommet) erholder 40 Ark for sin Daler; at 10,000 Aftryk er tagne af Lehmans Afhandling: Om Aarsagerne til Arbeidslønnens Forskjellighed, og Vigs: Om Tidens Værd, hvilke tilsammen sælges for 3 ß.; at Selskabets Indtægter i 1852 have været 2164 Spd. 60 ß., hvoraf 50 Spd. ere fremsendte som Gave fra en Ubenævnt i Østfinmarken og 30 Spd. ydede af Videnskabernes Selskab mod derfor at erholde 30 Exemplarer af de Skrifter, som Selskabet for Folkeoplysningens Fremme udgiver; at Udgifterne have været omtr. 1674 Spd. og at man, hvis de resterende Bidrag (for 500 Medlemmer) indkomme, vil faae et Overskud af omtr. 800 Spd., samt endelig, at Selskabet nu ved Begyndelsen af dets andet Aar tæller omtr. 2,6000 Medlemmer.

— I Chr.-Pst. for 9de Februar henledes Opmærksomheden paa, at en Deling af Indherreds vidtløftige, nu ledige Provsti bør foretages.

— Efter hvad der erfares af en af Pastor Halling i Chr.-Pst. indrykket Annonce, er forhenværende Skolelærer i Karmsund E. Stangeland, der i 4 Aar har opholdt sig i Nord-Amerikas vestlige Stater, ankommen her til Landet for at gjøre sine Landsmænd bekjendte med de udvandrede Norskes kirkelige og borgerlige Forholde, og være dem, der agte at udvandre, til Hjælp, sikre dem en billig og sikker Fragt saavel fra New-York som Qwebeck ind i Landet, og sørge for at de kunne undgaae at falde i amerikanske Bedrageres Hænder. — Efter hvad E. Stangeland har oplyst i Christianssands Stiftsavis, skal det ingenlunde være fordeelagtigt for udvandrende Norske at henty til Ole Bulls Koloni, Oleana, hvis Landstrækninger ere meget besværlige at opdyrke. Imidlertid kan man vel ikke stole paa Stangelands Raad i denne Henseende, da han, ifølge en Opsats i det amerikanske Blad „Emigranten," skal have gjort Bull Tilbud om at gaae tilbage til Norge for at lokke Folk til hans Koloni, uden at denne har villet have noget med ham at bestille. I nysnævnte Blad tilraades overhovedet de Norske, som agte sig til Amerika, at de ikke skulle lytte til de Raad, som de saakaldte Tolke give dem, hvad enten saa de tale for eller imod Bulls Koloni.

— I Mgbl. Nr. 38 findes en Meddelelse om et nyt Redskab til at fange Rovdyr med, som Bøssemager Gregersen har opfundet og erholdt Patent paa. Tanken om at forfærdige dette Redskab er opstaaet ved Bekjendtskab med den i dette Blads Nr. 11 (f. Aarg.) beskrevne simple Maade at fange Ulv paa. Redskabet beskrives saaledes: „Det bestaar af 4 Kroge, der ere forbundne med to Cylindere, der indslutte en større og en mindre Spiralfjær. Den ene af disse Kroge tjener til at befæste Agnet paa; de tre øvrige, der staae i Forbindelse med den største Cylinder, kunne ved Led og Knæer bringes tilbage og spændes ved Hjælp af den mindre Cylinder, hvorpaa Redskabet, overstrøget med Fedt, hvidt Vox eller Kvade, for at Jernlugten ei skal kjendes, ophænges paa et passende Sted, hvor Rovdyrene pleie at have sin Gang. Kommer nu et Dyr og napper i Agnet, springer Faldkrogene løs og hugger, formedelst deres egen Fjærkraft og den i Cylinderen indsluttede Spiralfjærs Virksomhed, med stor Kraft ind i Dyrets Hals, Strube og Hoved eller Nakke, og det er ikke tænkeligt, at det Dyr, der har nappet i Agnet, kan undgaae at blive fanget, eller igjen rive sig løs. Hensigtsmæssigheden og Fortræffeligheden af dette Redskab, tilføier Meddeleren, tør allerede heraf indsees, og det vilde være saare ønskeligt, at det blev almindelig anvendt i de mange af vore Bygdelag, hvor Ulve og andre Rovdyr gjøre saa megen Skade. Redskaber af forskjellig Størrelse men samme Indretning kunne anvendes til Fangst af Ulv, Gaupe, Otter, Ræv, ja endog til Bjørn." — Vi ville senere faae Anledning til at levere Afbildning af dette Redskab.

— I Berg. Bl. berettes om en arbeidsom Mand fra Alten-Talvig, der i forrige Aar flyttede til Amerika med sin Familie, medbringende omtr. 1200 Spd., men som nu er vendt tilbage tiggefærdig, efter paa Reisen at have tabt flere af sine Kjære.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Som berettet foran i Bladet fandt Keiserens kirkelige Vielse Sted i Notre-Dame-Kirken i Paris den 30te f. M. Hele Byen frembød et festligt Skue, og alt Muligt var opbudt for at frembringe en saa overdreven Pomp og Pragt, at man i Paris ikke skal have seet Magen siden Napoleon (den Stores) Kroning. I Anledning af sit Giftermaal har Napoleon benaadet 3000 af dem, som bleve domfældte i Anledning af Decemberbegivenhederne i 1851. Men endnu ere 1200 Ubenaadede tilbage.

— Ved et Dekret er der udnævnt et eget „høiere Raad" for Handel, Agerbrug og Industri med Persigny som Præsident.

— Napoleon den I's Manuskripter betales meget høit ikke alene af Autograph-Samlere, men ogsaa af Mænd, der agte at udgive dem. Tre eller fire Udgaver af den store Keisers Skrifter annonceres nu for Tiden, deriblandt en af Paul Lacroix, i hvilken man ogsaa finder Keiserens første Forsøg i novellistisk Retning, hans Korrespondence med Marie Louise o. s. v.

— Fra et af Keiserens Privatgemakker i Tuilerierne skal der nylig være forsvundet en Pakke Breve, ved hvis Offentliggjørelse nogle af de anseeligste offentlige Personligheder i Frankrige vilde blive kompromitterede. Det skal være Keiseren saa meget om at gjøre at erholde disse Breve igjen, at han har udsat 200,000 Fr. for deres Tilbagebringelse.

England. Den 27de og 28de Januar holdt Fredsvennerne Møde i Manchester, ved hvilken Leilighed Cobden, der var Hovedtaleren, i et udførligt Foredrag viste, at England havde ingen Ufred med Frankrig at befrygte, medmindre det selv fremkaldte den. Forøvrigt var Talen en kort Gjentagelse af hvad han har sagt i trende nylig offentliggjorte Breve „1793 og 1853," hvori han ogsaa blandt Andet beviser, at det britiske Ministeriums Færd mod den franske Republik fremkaldte Krigens Udbrud i 1793.

Spanien. Det er lykkets Finantsministeren Llorento at sælge Obligationer, som Regjeringen har modtaget af Kjøbere af Geistlighedens Godser, til et Beløb af 100 Mill. Realer og en Rente af 7¼ pCt.

Tyrkiet. Natten mellem den 15 og 16de Januar have Montenegrinerne brudt ind i den tyrkiske Leir, der indtog en fast Stilling (nærved Skutari) og gjort et Bytte af 17 Faner, 18 Hesteladninger Krudt, 60 Heste, en Mængde Vaaben samt 317 Tyrkehoveder. Tyrkerne flygtede i Uorden til alle Sider.

— Ifølge en anden Efterretning have Tyrkerne angrebet Grahovo og nedbrændt Wojwoden Wujatiks Huus, efter et heltemodigt Forsvar af Wojwodens Broder og nogle andre Grahovianere. Wojwoden selv og hans Familie er falden i Tyrkernes Hænder.

Blandinger.

Om Broerne i London

bemærker „Atheneum" for 2 Oktbr. f. A.: Broerne høre til Londons architektoniske Glandspunkter; ingen af Europas øvrige Hovedstæder kan rose sig af noget lignende, og Canova erklærede, at Synet af Waterloobroen alene var værd en Reise til London. Paris har flere Broer, men Seinen er langtfra saa bred og dyb som Themsen. Donau ved Wien er ikke udsat for Ebbe og Flod, og dog har den østerrigske Hovedstad kun en Træbro over samme; Rhinen har fra Havet til Basel ingen staaende Bro. Men hvor stort end Antallet af vore Broer er, saa ere de dog ikke tilstrækkelige for den overstrømmende Færdsel og det er igjære at bygge en ny mellem Blackfriars og London Bridge. Den paa begge Flodbredder stedse tiltagende Folkemængde gjør Anlægget af nok en Bro aldeles nødvendig, og Citybeboerne ere ogsaa allerede beskjæftigede med Planen.

En tydsk Professor, Balling, har gjort den Opfindelse, at tilberede Øl á la Bouillonsuppe, idet han ved at sammenpresse Malt og Humle, hurtig brygger en fortrinlig Drik. Man veed ikke om dette Øl bliver billigere end det almindelige; imidlertid drikker man det ved Prag, ligesom ogsaa Aktieselskaber der berede sig til i det Store at drage Nytte af Opfindelsen.

En Jernbane imellem Ny-Schotland og Maine.

Denne Jernbane, der forbinder den østligste Deel af de engelske Besiddelser i Nordamerika med den østligste Stat i Unionen, er nu sin Udførelse nær. Kontrakten er allerede sluttet. Herved imødekommer man atter det ofte udtalte Ønske, at de engelske Besiddelser forsynes med flere Kommunikationsmidler, og man søger ved saadanne Foretagender at modarbeide „Annexationistets." (Das Ausland.)

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Overtoldbetjentpost i Skiens Tolddistrikt med en Indtægt af omtr. 700 Spd., hvoraf det Halve er fast Gage.

En Økonom- og Inspektørpost ved Hedemarkens Amts Sygehuus (i Stange) med en aarlig Løn af 40 Spd. foruden fri Bolig og Brænde.

Stadsmusikantposten i Tromsø med 100 Spd. i aarlig Løn. Organisttjenesten ved Tromsø Kirke med 50 Spd. i Løn kan ventes forenet med denne Post.

En Lærerpost i Tydsk ved den Tankske Realskole i Bergen med 200 Spd. i aarlig Løn.

Bekjendtgjørelser.

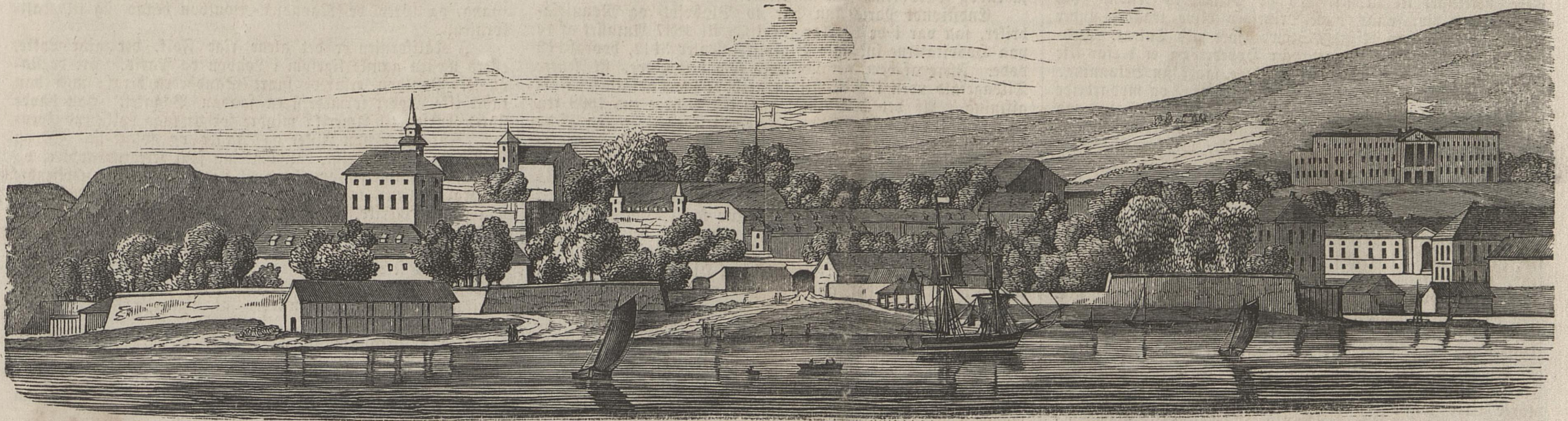
Svenske Sedler kjøbes ved A. Dzwonkowski.

Fra Hr. Bogtrykker Roshouw har jeg tilforhandlet mig Restoplaget af Guldbergs Psalmebog (liden Format) og sælger samme saavel i Materie som indbunden til faste og billige Priser.

A. Dzwonkowski.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 8. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 19de Februar 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Harriet Beecher Stowe,

Forfatterinde af „Onkel Toms Hytte."

I dette Øieblik læses maaskee „Onkel Toms Hytte" af Tusinder paa begge Sider af Atlanterhavet, og i maaskee lige saamange Familie- og Selskabskredse er den Samtalens Gjenstand. Selv til de fjerneste Egne af det afsides Norge er denne Bog trængt frem og tjener til et Glidpunkt i Konversationen, istedetfor den milde Vinter, det slette Føre og andre Veirbemærkninger. De videnskabelige, de æsthetiske Kritikere ere med Hensyn til denne Bog blevne grusomt foregrebne i deres Rettigheder. Endnu inden deres paa en streng videnskabelig Analyse grundede anbefalende Dom var læst af Tusinde, havde hundredetusinde Læsere gjort denne Dom overflødig ved at tilraabe dem, der endnu ikke havde læst Stowes Værk: „Det er en god Bog, læs den!" Denne naive og lakoniske Dom, der efter Lessings Dage i de fleste Tilfælde lidet har at betyde, har med Hensyn til dette Værk havt en vidunderlig Virkning, en Virkning, der sandsynligviis ikke vil ophøre forinden ethvert læseført Menneske i Europa og Amerika seer sig istand til at besvare med Ja det Spørgsmaal: „Har De læst Onkel Toms Hytte?" De, som ikke have læst Bogen, ville sandsynligviis ikke faae Ro i Graven, og i Betragtning heraf er det vel ogsaa, at en vis Avis tilraaber sine Læsere: „For Alt i Verden, forlader ikke Jorden, inden I have læst „Tidsalderens Historie!""

Spørger man nu, fra hvem dette epokegjørende Værk skriver sig, er Svaret: Fra en simpel og fordringsfri amerikansk Dame, hvis Liv for en stor Deel har været helliget hendes Børns Opdragelse og Huusvæsenets dagligdagse Sysler.

Denne Dame hedder Harriet Beecher Stowe og er født i Litchfield (Connecticut) i Aaret 1812. Hendes Fader, Dr. Lyman Beecher, en energisk og veltalende Geistlig, tidligere Præst ved en presbyteriansk Kirke i Cincinnati, er nu i sit otteoghalvfjerdsindstyvende Aar.

Flere af Familien Beecher ere i de Forenede Stater fordeelagtigt bekjendte som Forfattere og geistlige Talere og Harriets Søster, Katharina, er ikke alene berømt for sine Bestræbelser i Opdragelsesvæsenet, men ogsaa som Forfatterinde af flere Fortællinger.

Medens Harriet endnu var ung, flyttede hendes Familie til Boston, hvor hun nød en fortrinlig Opdragelse. Fra sit femtende Aar indtil hun blev gift hjalp hun Søsteren med Bestyrelsen af en stor Fruentimmerskole, som denne havde oprettet. Da Faderen drog til Cincinnati, fulgte Døtrene ham og oprettede her en lignende Skole. Her giftede Harriet sig, i sit etogtyvende Aar, med en af de mest udmærkede amerikanske Theologer, Calvin E. Stowe, Professor ved Lane-Seminariet, hvis Forstander hendes Fader var. Som Ægtefælle blev hun velsignet med flere Børn, hvoraf fem endnu leve, og til hvis Opdragelse hun, som sagt, helligede det meste af sin Tid. I sine ledige Timer syslede hun imidlertid med Literaturen og leverede saaledes en og anden Fortælling til Tidsskrifter og Journaler. Disse hendes literære Arbeider vare af en ophøiet sædelig Charakteer og bleve meget læste. Nogle af dem ere samlede under Titelen „Mayflower" (Maiblomsten) hvori det nordamerikanske Huusliv skildres med yndige Farver. — Men Fru Stowes Liv skulde snart formørkes af „Slaveriets Skygge."

Ved Julirevolutionen henvendtes Philantropernes Opmærksomhed paa Slavernes Tilstand, og snart blev denne en almindelig Gjenstand for Diskussion og Overveielse. Præsidenten i Emancipationsforeningen, A. Toppan, der havde vist megen Gavmildhed mod Lane-Seminariet, foranledigede en Drøftning af Spørgsmaalet ogsaa blandt Seminariets Studenter. Diskussionerne begyndte at føres med mere og mere Enthusiasme, ja man kan sige Fanatisme, og at have en skadelig Indflydelse paa Studeringerne. Cincinnati er en By med udbredt Slavehandel, og enhver Agitation for hiin afskyelige Handels Ophør maatte derfor blandt en stor Deel af Byens Indvaanere vække Skræk og Bekymring. Den offentlige Stemme fordrede, at Diskussionen skulde standses, og den ophidsede Pøbel vilde sætte denne Fordring igjennem med Vold. Lane-Seminariet og især Professorerne Beechers og Stowes Boliger svævede i største Fare for at blive nedbrudte eller opbrændte af den ophidsede Mængde. For at berolige Pøbelen, forbød Forstanderskabet for Seminariet omsider al Diskussion af Slavespørgsmaalet ved samme. Dette Forbud havde til Følge, at Studenterne hobeviis traadte ud og snart stod Lane-Seminariet, der havde tællet flere hundrede Studenter, saagodtsom øde. Forgjæves søgte Beecher og Stowe i hele 17 Aar at bringe Anstalten tilbage til dens gamle Anseelse. I 1850 opgave de Forsøget og vendte tilbage til de østlige Stater. Stowe blev nu Lærer ved det theologiske Seminarium i Andovar i Staten Massachusetts.

De atten Aar, som Fru Stowe boede i Cincinnati, vare rige paa Bekymringer og gruopvækkende Scener, men de berigede ogsaa hende med Erfaringer, der have givet hendes Bog den gribende Sandhed og dramatiske Effekt, som den besidder. Hun var selv Vidne til de rædselsfulde Negerforfølgelser i 1840. Hun kunde fra sin Bolig høre de mishandlede Negeres Angstskrig, den dyriske Pøbels Jubel og Gevær- og Kanonskuddene; fra sine Vinduer kunde hun see ned paa de Negerkvarterer, der plyndredes og lagdes i Aske. Hun maatte yde mange flygtende Offere Beskyttelse og Huusly og være Vidne til det ynkelige Skue, som de udvandrende Negere frembød, idet de paa Flugten til Kanada droge forbi hendes Huus. Hun hørte om Natten Vognhjulenes Raslen, de Hestes Hovslag, hvorpaa Flygtningerne bortførtes og Forfølgernes larmende Klapjagt. Disse Jagttagelser, som paatrængte sig hende i Hjemmet, forøgede hun desuden med andre, som hun gjorde paa Reiser og som satte hende istand til at tegne Charakteerbillederne af disse ædle, menneskekjærlige Slaveeiere, der findes i hendes Roman. Fru Stowe har, siger hendes Biograph i Fraser's Magazine, seet Slaveriet i enhver Form; hun har seet Herrer og Slaver hjemme, hun har lært at kjende Slaveauktionerne i New-Orleans, bortrømte Slaver, frie Farvede, Politikere og Præster, der ere for Slaveriet, Abolitionister og Venner af Kolonisationen. Hun og hendes Familie har lidt i Emancipationens Tjeneste; sytten Aar af hendes Liv ere blevne forbitrede ved Slaveinstitutionen. Under dette lange Tidsrum har hun indesluttet sit Hjertes heftigste Bevægelser. Ingen uden hendes fortroligste Venner kjendte disses Styrke. Endelig har hun givet dem Luft: „Oncle Toms Cabin" er Nødskriget fra Følelser, som gjennem lange Aar have været indesluttede i et Fruentimmers trofaste Bryst.

Og dette Nødskrig har ikke forfeilet sin Hensigt; udgaaet fra Hjertet har det grebet Tusinder til Hjertet, og vil blive af en uberegnelig velgjørende Virkning for de mishandlede Negere.

Det kan naturligviis her ikke være Meningen at give nogen nærmere Oversigt over Indholdet af Fru Stowes Værk, saameget mindre som det allerede er blevet det norske Publikum tilgjængeligt i Oversættelse; derimod maa en bekjendt Kritikers Charakteristik deraf finde en Plads her.

„Fru Stowes Bog kan paa Grund af sin Form ikke vel underkastes nogen æsthetisk Kritik. Thi den danner ikke noget Heelt, men bestaar af en Mængde Episoder. Den er skreven efter samme System som Gil Blas og Tom Jones. Ligesom disse to Værker indeholde Summen af deres Forfatteres Livserfaringer, saaledes indeholder Uncle Toms Cabin Summen af Mistress Stowes Kjendskab til Slaveriet og hendes Betragtninger derover. Vi ville derfor holde os til Moralen i Bogen. Den er saare republikansk. Den er nemlig følgende: Da Enhvers Liv indeholder en Blanding af materielle Interesser og uinteresserede Følelser, der kjæmpe sammen, maa Omsorgen for et Menneske ikke betroes til et andet. Hvor moralskt, hvor overbærende og kjærligt et Menneske end er, kan det ikke have Ret til at begaae en Uretfærdighed, selv om det ikke vil bruge denne Ret. Tom har havt tre Herrer: Shelby, Saint-Clare og Legree. Kun den sidste af dem handler forbrydersk, men mon der ikke tillige hviler nogen Skyld paa de to andre? Shelby repræsenterer den ufrivillige, den anonyme Uretfærdighed; hans Fordeel bringer ham engang i den Nødvendighed at begaae en Handling, som strider mod hans Følelser; Lovene tillade ham at begaae den; han begaar den, skjønt modstræbende. Han lover Tom, engang i Tiden at kjøbe ham tilbage; Fremtiden bringer ingen Forbedring i hans Pengeaffairer; den uretfærdige Handling bliver altsaa ikke gjort god igjen. Augustin Saint-Clare har lovet at give Tom fri; det staar i hans Magt, strax at gjøre det, men dermed opsætter han fra den ene Dag til den anden, indtil han glemmer det. Det er hans Villie at give Tom fri, men hans Villie er afhængig af ydre Omstændigheder, fremfor Alt af Gud; thi Saint-Clare døer, og med ham hans Villie. Endelig kjøber en Skurk Slaven, der saaledes to Gange er bleven bedragen for sin Frihed; og det er hans to første Herrer, der, uden at vide det, have overleveret ham til Skurken. Slaveriet har altsaa den dobbelte Feil, baade at udsætte Mennesker, som ikke ere tilbøielige til at begaae Uretfærdigheder, for den unyttige Fristelse at begaae saadanne, og at betroe ikke blot et Menneskes Liv, men ogsaa Omsorgen for dets Værdighed, dets Moralitet, dets Samvittighed til et andet Menneske, som kan behøve al Tid til at vaage over sig selv og tilveiebringe Overeensstemmelse mellem sine Interesser og sine Følelser. Mennesker som Legree forekommer sjelden, fordi fuldkommen onde Mennesker ere sjeldne; men derimod gives der mange Shelby'er og Saint-Clare'r, det vil sige Mennesker, som trækkes hid og did mellem Hensynet til deres Fordeel og deres gode Følelser, som have de bedste Forsætter, men som ogsaa hurtig glemme disse. Ethvert Menneske maa vaage over sig selv; det er en Forretning, som nogen Anden hverken kan eller har Ret til at paatage sig. Dette er Moralen af Mistress Stowes Roman.

„Denne er et ægte kvindeligt Værk, den er en moralsk, alvorlig religiøs Bog, som en Kvinde kan

Harriet Beecher Stowe.

skrive, naar hun forener Sanddruhed og Følelse med Talent. Hvis Kvinden har Lov til at skrive, hvilket er et meget delikat Spørgsmaal, hvorpaa jeg her ikke vil indlade mig, kan det kun være til at skrive saadanne Bøger, som Mistreß Stowes, eller til at skrive om Gjenstande, der, som Slavespørgsmaalet, umiddelbart berøre begge Kjøn. Maaskee er det ikke Kvinden tilladt at skrive i sit eget Navn, i sine egne Anskuelsers, i sin egen Phantasis, i sine egne Luners, i sin Kjærligheds Navn; men ethvert Væsen, hvilket Kjøn det saa tilhører, hvilken Alder det saa har, hvad enten det er Mand eller Kvinde, Barn eller Olding, maa være berettiget til at skrive i de Principers Navn, som udgjøre dets Liv, naar disse Principer blive traadte under Fødder. Dette har Mistreß Stowe gjort med Talent. Hendes Bog har truffet Sømmet paa Hovedet og er derfor ikke gaaet ubemærket hen, men har allerede faaet sin Belønning. Den vil fremme Slavespørgsmaalet langt mere og modarbeide Slaveriet langt virksommere, end alle Kongressers Taler, end alle DHrr. Sewards og Hales Intriguer, end Abolitionisternes Had til de sydlige Stater og hele Hr. Websters Viisdom. Denne lille Gnist, udgaaet fra en svag Haand, har tændt en Krudtmine og frembragt en Flamme, som, hvor kortvarig den end synes, dog for et Øieblik har kastet sit klare Skin paa de i Mørket begravede uretfærdige Handlinger."

Hvad Forfatterinden forøvrigt angaar, maa her bemærkes, at hun nylig har udgivet nok et Arbeide i den fortællende Genre, samt at hun næste Foraar agter at besøge Skotland, hvortil Doktor Wardlaw har indbudt hende. Paa denne Tour haaber man ogsaa hnn vil besøge Frankrig, Tydskland og maaskee flere europæiske Lande. Med Hensyn til den Udbredelse, Bogen har fundet, fortjener at bemærkes, at i Amerika afsattes ti Oplag i mindre Tid end en Maaned og i London skulle 500,000 Exemplarer være solgte i faa Maaneder. Desuden er Bogen oversat paa flere af de europæiske Sprog, og i Paris og Stockholm endog bleven bearbeidet til Dramaer. Paa førstnævnte Sted er 7 saadanne Bearbeidelser samtidigen blevne opførte. Trods alle de europæiske Eftertryk har Onkel Toms Hytte indbragt sin Forfatterinde ganske uventede Summer i Honorar. For disse skal hun, ifølge en Skrivelse fra hende, have isinde at anlægge en Opdragelsesanstalt for Farvede i en af de nordlige Forenede Stater.

Nærværende Portræt er laant af Illustr. Lond. News, hvis Træsnit er udført efter en i New-York tagen Daguerreotype.

P.

Zinkhvidt.

(Af Anton Rosing).

Den større Sygelighed og Dødelighed, som mangesteds hersker blandt Byernes og Fabrikernes Arbeidere i Sammenligning med de øvrige Samfundsklasser, har vistnok for en stor Deel sin Aarsag i en utilstrækkelig Arbeidsfortjeneste og deraf følgende Nød, der medfører Ureenlighed og et i alle Henseender usundt Liv, og vil forsaavidt efterhaanden mere og mere forebygges, alt eftersom Livsvilkaarene forbedres. Men der gives en anden Art af Sygdom og Elendighed, som det maaskee vil blive vanskeligere at udrydde, fordi den er en nødvendig Følge af visse Arbeider, idet Frembringelsen af mange for Mennesket nyttige Ting medfører skadelige Virkninger for de Arbeideres Liv og Sundhed, som ere beskjæftigede dermed. Dog ogsaa dette kunne vi haabe mere og mere vil lade sig raade Bod paa, enten derved, at der opfindes nye Arbeidsmethoder, hvorved de sundhedsfarlige Virkninger fjernes, eller derved, at det lykkes at erstatte saadanne Ting, ved andre, hvis Frembringelse ikke har saadanne sørgelige Følger.

Enhver Opfindelse, hvorved dette skeer, maa derfor hilses med Glæde af Enhver som et betydningsfuldt Fremskridt, om end Antallet af dem, som det direkte kommer tilgode, er nok saa ringe, og altsaa saameget mere naar det ikke blot er et stort Antal Arbeidere, der frembringe Gjenstanden, men tillige et langt større, der senere anvende den, og som ved en ny Opfindelse befries fra en større eller mindre Fare for Sundheden.

En saadan værdifuld Opfindelse er det, vi her ville omhandle, idet vi ville meddele, hvorledes det i den nyeste Tid er lykkets at erstatte det sundhedsfarlige Blyhvidt ved en anden uskadelig Malerfarve: Zinkhvidt.

Bly og Blyforbindelser henhøre til de farligste Gifte; men denne Farlighed er af en ganske anden Natur og beroer paa ganske andre Aarsager end f. Ex. Arsenikens og andre lignende Giftarters. Medens disse nemlig i Regelen virke pludselig og næsten absolut dræbende, virke derimod Blygiftene langsomt Sundheden undergravende, saaledes at der ofte kan hengaae Aar efterat Giften er bragt ind i Legemet, inden dens Virkninger spores; de føre derfor med Rette Navn af snigende Gifte. Eiendommeligt for Blyet er det, at dets Oxyd indgaaer visse charakteristiske Forbindelser med nogle af Legemets organiske Bestanddele, hvorved de af disse dannede Organer efterhaanden blive mere og mere uskikkede til deres Functioner. Herpaa beroer det, at om end den Mængde Bly, der under en eller anden Form daglig indføres i Organismen, er saa ubetydelig, at den i og for sig ingen skadelig Virkning ville medføre, saa bliver den dog farlig, naar en saadan Indførsel af Bly finder Sted gjennem et længere Tidsrum, idet Organismen beholder det engang indbragte Bly og saaledes koncentrerer det, indtil Organerne derved ere blevne gjorte ubygtige. De første Symptomer paa Blyforgiftning, naar Giften bringes ind i Legemet i Form af fiint Støv, der svæver om i Luften, er at Tænderne og Tandkjødet faae et eiendommeligt blaagtigt Overtræk; Tandkjødet bliver blødt og fordærves, saa at Tænderne løsne; Tænderne angribes stærkt af Caries, og blive saa skjøre, at de gaae istykker ved det mindste Stød; Munden udaander en særegen stinkende Lugt; dernæst antager Huden en gusten, guul Farve; Legemet og fornemmelig Ansigtet afmagres; endelig aftage Kræfterne mere og mere, Pulsen bliver svagere og svagere — kort sagt Livet udslukkes sukcessivt. Snart indfinder den græsselige Blykolik sig, som udmærker sig ved frygtelige Smerter, Søvnløshed, Forstoppelse og Ængstelse, der ofte gaar over til den heftigste Fortvivlelse. Undertiden medfører Sygdommen ogsaa frygtelige Smerter i Ledene og heftige Krampeanfald. I enkelte Tilfælde kommer hertil endnu Lammelse af en større eller mindre Deel af Legemet i Forbindelse med Svækkelse af Syn og Hørelse. Opnaar Sygdommen sit Høieste, da indfinder der sig ogsaa Delirier, Konvulsioner, epileptiske Anfald (Fang) samt Søvnsyge, og Døden er da uundgaaelig. Det er imidlertid sjeldent, at det kommer saa vidt, da den Syge i Regelen længe før er nødt til at undbrage sig Forgiftningen. Fornemmelig er det Arbeiderne i Blyhvidt- og Mønniefabrikerne samt Malere og Farverivere, der blive Offere for Blyforgiftningen; men desuden lide ogsaa mangfoldige Andre, som paa en eller anden Maade have med disse Stoffe at gjøre, ved Blyets Giftighed, saasom f. Ex. Arbeiderne i Knipplingsfabriker, hvor Blyhvidt anvendes til Hvidtning af Knipplingerne, de, der fabrikere Porcellænspapir o. s. v. I Blyhvidt- og Mønniefabrikerne er Forgiftningen uundgaaelig, ihvorvel der i den nyere Tid er gjort alt muligt derimod, og det er ikke blot Arbeiderne, men Direktører, Kontorpersonale, ja endog Husdyrene, som angribes.

Endskjøndt Paris kun har to Blyhvidt- og Mønniefabriker, saa var i de 10 Aar fra 1838 til 1847 Antallet af de paa Hospitalerne indlagte Blykolikpatienter 3142, hvoraf 112 døde. Flere af dem, der udskreves som helbredede, fik senere Tilbagefald uden i Mellemtiden at have været udsatte for Forgiftning. Af det hele Antal vare ikke mindre end 1898 fra de nævnte to Fabriker, 712 Malere, 63 Farverivere, og af de 112, der døde, vare 86 fra samme to Fabriker. At Sygdommen aarligt angriber flere og flere, eftersom de forskjellige Industrigrene udvides, fremgaar deraf, at der i Paris i 1844 var 260 Syge, 1845 475 og i 1846 var Antallet voxet til 552. I alle disse Opgaver er der kun taget Hensyn til dem, der ere indlagte paa Hospitalerne, medens et betydeligt Antal, hos hvem Sygdommen ei er saa stærkt udviklet, deels ikke søge Lægehjælp, deels forpleies i deres Hjem. Naar man nu endvidere betænker, at alle de, som opholde sig i Værelser, hvor Blyhvidt er anvendt til Maling, nødvendigviis maae være udsat for dets farlige Virkninger, da det ved Afslidningen forvandles til fiint Støv, der svæver om i Luften, og som neppe undlader, om end kun i ringe Grad, at virke skadeligt for Sundheden, — saa maa man vistnok indrømme, at et Stof, hvis Fabrikation og hvis Anvendelse kræver saa mange Offere, maa være meget nyttigt og nødvendigt, for at det ei uden Videre skal blive afskaffet. Og dette er i Sandhed ogsaa Tilfældet med Blyhvidt, da det deels for sig, deels som Tilblanding udgjør den vigtigste af alle Malerfarver.

Allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede foreslog den berømte franske Chemiker Guyton Morveau (1780) at erstatte Blyhvidtet (kulsurt Blyoxyd) ved Zinkoxyd, hvis Fordele han paa det Klareste lagde for Dagen, og i 1796 udtog John Atkinson i Liverpool et Patent paa den samme Fremgangsmaade som Guyton Morveau havde foreslaaet for Fabrikationen af Zinkoxyd til Malerfarve. Men det var ei tilstrækkeligt at Guyton Morveau godtgjorde, at Zinkoxydet havde alle Blyhvidtets gode Egenskaber uden dermed at forbinde dets farlige, thi baade hans og senere Andres Bestræbelser i denne Retning bleve frugtesløse lige indtil den nyeste Tid. Dette hidrørte fra at Zinkoxydet ikke kunde maale sig med Blyhvidtet i Prisbillighed.

Zinken forekommer nemlig ikke i metallisk Tilstand i Naturen, men dens Malme ere foruden en Forbindelse af Zink med Svovl (Blende) Forbindelser af Zinkoxyd med Kiselsyre eller Kulsyre (Galmei). Paa Guyton Morveau's Tid anvendte man endnu ikke Zinken for sig, ihvorvel dens Legeringer med Kobber (Messing) og med Kobber, Tin og Bly (Bronce) have været kjendte fra Oldtiden; men man anvendte stedse Zinkmalmen direkte for at frembringe dem. Man havde derfor kun Valget mellem at vinde Zinkoxydet af disse Legeringer eller direkte af Malmen, og dette var Grunden til at hverken Guyton Morveau, Atkinson eller deres Efterfølgere kunde producere Zinkoxydet saa billigt som nødvendigt for at fortrænge Blyhvidtet.

I vore Dage finder Zinkmetallet alt mere og mere Anvendelse, saasom til Tagtækning, Bolte, Spiger etc., hvortil det særdeles egner sig ved sin Varighed og Prisbillighed. Zinkmalmene benyttes derfor nu allevegne til Udsmeltning af Zinkmetal, hvilken Udsmeltning adskiller sig fra de fleste andre Metallers, paa Grund af at Zinken forflygtiges ved en forholdsviis lav Varmegrad. Den skeer nemlig ved en Destillation, idet man blander den ristede Malm med Kulpulver og almindeligviis opheder den i Halvcylindere af ildfast Leer (Mufler), hvorved Kullet reducerer Zinken og Zinkdampene kondenseres i et Forlag.

Da derfor i 1835 en fransk Bygnings-Maler Leclaire gjenoptog Morveau's Arbeider, tog han Zinkmetallet som Materiale for sine Experimenter, der efter 9 Aars Anstrængelser fik det heldigste Udfald, idet det baade lykkedes ham at frembringe det bedste og reneste Zinkoxyd og at levere dette for samme Pris som Blyhvidt. Men der hengik endnu 5 Aar, førend den nye Opfindelse opnaaede fortjent Anerkjendelse, idet den ved den store franske Industriudstilling i Paris 1849 af Juryen blev tilkjendt Guldmedaillen. Senere belønnedes Opfinderen af det franske Akademi med en Præmie og af Regjeringen med Æreslegionen. Den 24de August 1849 befalede Ministeren for de offentlige Arbeider Afskaffelsen af Blyhvidt og Anvendelsen af Zinkhvidt ved alle Statens Bygninger. Kort derpaa udstedte Marineministeren en lignende Befaling for Marinens Vedkommende, og senere blev det efterhaanden ogsaa indført af alle kommunale Bygningskommissioner.*)

(Sluttes.)

*) Det svenske Aftonblad berettede engang ifjor, at den franske Regjering havde befalet Nedlæggelsen af alle Blyhvidtfabriker mod Erstatning; dog have vi ei senere seet nogen Bekræftelse herpaa.

Grev de Raousset-Boulbons Eventyr i Provindsen Sonora i Mexiko.

(Efter le Constitutionel.)

Grev de Raousset-Boulbon er en ung Mand, imellem 30 og 33 Aar. Han er af en god, gammel Familie i Sydfrankrig, hvor Provences Bønder og Avignons Sjouere kunne opvise Mærker efter hans herkuliske Styrke. Da han naaede sin Myndighedsalder, fandt han, at han var i Besiddelse af en Formue, der gav ham 30 til 40,000 Franks aarlig Indtægt. Denne satte han overstyr paa en kongelig Maade, baade Renter og Kapital. I Afrika, hvorhen han begav sig deels for at slaaes og deels for at blive Nybygger, blev han Marschal Bugeauds Gjæst og Ven samt gjorde med ham tre eller fire Felttog, hvori han udmærkede sig. Da Februarrevolutionen brød ud, fik han den Idee, at stille sig som Kandidat til Nationalforsamlingen. Ledsaget af en Ven opviglede han Provindsen Venaissin, blandede sig i alle Forsamlinger og holdt Taler i alle Klubber. Ligesom saa mange Sydlændinger besad han et ildfuldt, glimrende og flydende Foredrag, og hans Taler, der bestandig extemporeredes, gjorde et dybt Indtryk paa Massen. I de republikanske Værtshuse, som Tidens politiske Aand bragte ham til at besøge, gav han sine heftige Foredrag en forøget Kraft ved frygtelige Næveslag i Bordet, saa voldsomme, at det fløi omkring i Stumper, eller ogsaa rev han et Stykke ud af Marmorkaminen og slyngede det i Gulvet for at afbryde en Diskussion. Disse Kraftytringer forøgede hans Anseelse hos Folket som stor Taler. Høiagtede det Demosthenes, saa beundrede de Ajax. Avignons Sjouere — dette forfærdelige Folkeslag — kaldte ham aldrig andet end „Greven" eller Grev Bruushoved. For dem gaves kun en eneste Greve i hele Provindsen — Grev de Raousset-Boulbon — ganske ligesom paa Ludvig den Fjortendes Tid, da der ikke fandtes mere end een Konge i Europa. Revolutionen gik sin Gang, og Grev de Raousset-Boulbon begav sig til Kalifornien.

I Kalifornien er det alene rige Folk, der gjør Lykke, ellers næsten ganske ligesom i London og Paris. Hr. de Raousset-Boulbon erfarede snart Sandheden heraf; men han tabte ikke Modet formedelst en saadan Bagatel. Han havde styret Kursen til Amerika mindre for at søge Lykke end Eventyr. Først blev han Fisker og Jæger og solgte sin Fisk og sit Vildt; senere reiste han omkring som Kreaturhandler, og denne Beskjæftigelse førte ham til Lande, der vare ubekjendte for Kaliforniens øvrige Indbyggere. Fra Kalifornien begav han sig til Mexiko. Paa den Tid herjedes Provindsen Sonora af Alpaca-Indianerne, der ustraffet begik alleslags Voldsomheder og Grusomheder. Grev Raousset-Boulbon præsenterede sig selv for den mexikanske Regjering og tilbød sig at befrie Sonora for Rødhuderne, som nu huserede der. Den mexikanske Regjering var nærved at omfavne ham af Henrykkelse.

Jeg er Franskmand, sagde Hr. de Raousset-Boulbon, jeg kjender Landet og forstaar mig paa Krig; og jeg paatager mig Ansvaret for Alt.

Godt, sagde Regjeringen, vi skulle stille en Armee paa 10,000 Mand til Deres Disposition.

Mange Tak, svarede Hr. de Raousset-Boulbon, men behold Deres Armee; det kan alene lade sig gjøre paa min egen Maade. Giv mig nogle Geværer og 200,000 Franks, og overlad saa Resten til mig.

Han fik den forlangte Sum, vendte tilbage til Sonora, organiserede en Trop Franskmænd, koldblodige Folk ligesom han selv, og det lykkedes ham at fordrive Indianerne. Kjøbmændene i Landet, der vare henrykte over deres Forsvareres Held imod den Hob Kjæltringer, som saa længe havde spillet Herrer over Provindsen, sendte Subsidier til Hr. de Raousset-Boulbon, stillede sig under hans Beskyttelse og forsikrede ham, at hverken han eller hans Folk nogensinde skulde komme til at mangle Noget, blot han vilde fortsætte Krigen. Greven gik ind paa Forslaget. Men den unge Generals Popularitet og den lille Armees Held vakte alvorlig Frygt hos den mexikanske Regjering. Den sendte ham Ordre at forlade Landet med sin Trop. Grev de Raousset-Boulbon svarede, at Kjøbmændene og Godseierne i Provindsen havde stillet Sonora under hans umiddelbare Beskyttelse, at han saaledes ansaa det stridende mod hans Ære, at forlade dem og at han følgelig vægrede sig for at adlyde Ordren. Den mexikanske Regjering sendte da en Fregat for at blokere Sonoras fornemste Havn; men Grev de Raousset-Boulbon tog Fregatten. Regjeringen afsendte derpaa General Blanco i Spidsen for en Armee imod de af Hr. de Raousset-Boulbon kommanderede Franskmænd, men Greven slog General Blanco. At Sagen dog endelig sluttede uheldig for den franske Eventyrer, som maatte kapitulere, have nylig Aviserne berettet os.

Om Koste og Børster af den brasilianske Piassava.

Om denne nye mærkværdige Substants, der forekommer i Handelen under Navnet Piassava (Piaccaba) og som til mangeslags Brug er anbefalet Børstenbindere som Erstatning for Svinebørster og hvoraf vi have seet Arbeide averteret tilsalgs fra Bodsfængslets Udsalg her i Byen (hos Kjøbm. Foß i Prindsens Gade) indeholder Bilaget til Nr. 296 af Augsb. Allg. Zeit. for 1852 følgende interessante Efterretning:

„Siden Aaret 1844 kjender man Piassavaen i England. Dens Indførsel er stegen i uhyre Grad siden den Tid og skal alene i London beløbe sig til 1500—2000 Tons aarlig. De deraf forfærdigede Børster, hvilke modstaae alle Omvexlinger af Tørhed og Fugtighed og vise en forbausende Varighed, blive fornemmelig anvendte af Slagtere, Bryggere o. s. v., da ingen anden Art af Børster kunne blive saa godt og fuldkomment rensede som de, der ere forfærdigede af disse Trævler. Ogsaa hos os, hvor i mange Egne endnu den Skik hersker at feie Gulvene, ville Børster af Piassavatrævler være meget at anbefale, kun maa disse ikke blive skaarne saa korte som hos Børstenbinderne, dersom ikke deres Indvirkning paa Gulvplankerne skal blive altfor stærk.

„Den, der om Morgenen som Fremmed i Londons Gader møder Feiemaskinerne, vil sikkert gjøre det Spørgsmaal: Hvilket Materiale er det, som tjener til deres Forfærdigelse? Da de Stoffe, som vi maaskee i Tydskland vilde benytte i dette Øiemed, aldrig nogensinde vilde kunne benyttes til at besætte de i disse Feiemaskiner virkende Valtser, saa troede Mange, at Valtserne vare besatte med smaa Stykker Hvalfiskebeen. Men de Valtser, der findes i de londonske Feiemaskiner, ere børsteagtigt besatte med omtrent 8 til 10 Tommer lange Stykker af Piassava. Efter Meddelelse af Hr Whitworth, Opfinderen af hine mærkværdige Gadefeiningsmaskiner, vare saadanne Børstevaltser over et Aar, naar de benyttes til at feie brolagte eller makadamiserede Gader. Ogsaa den Feiemaskine, der af Glaspalladsets Opbygger, Parton, opfandtes til, foruden Støv at reengjøre denne mærkelige Bygning, skal have været forsynet med Valtser af Piassava.

„Tidligere har man betragtet Piassavaen som en brasiliansk Græsart, men for tvende Aar siden viste den berømte Botaniker, Sir William Hooker, at det var Attalea funifera Mart., som leverer denne værdifulde Substants. Det er nemlig de Trævler, som findes i Bladvinklerne af det nævnte smukke Træ. Ved Tilberedningen af Piassava til Brug i Børstefabrikationen betjener man sig af Jernriver af temmelig tykke Stænger, der ligesom Hægter staae 2—2½ Tomme fra hverandre; de derved fra en ydre Overhud befriede Trævler blive sorterede, skaarne og anvendte til forskjelligt Brug. Det er ikke usandsynligt, at en i Forhold stor Kvantitet Kiseljord, der lader sig paavise i Asken efter Piassavaen, bestemmer det Eiendommelige ved disse Trævler. Der findes neppe en vegetabilsk Substants, der i Elasticitet, Bøielighed, Fasthed og Stivhed kan udholde Sammenligning med Piassavaen. Da disse Palmetrævler forekomme i en Længde af 10 til 16 og flere Fod, saa maatte de fortræffeligt kunne lade sig benytte til smukt Kurvefletningsarbeide. Der gives endnu en

Bergens anden Industriudstilling. Plade 1. Den største Udstillingssal.

anden, dog ikke saa stiv Art brasilianske Palmetrævler, som er bekjendt under Navnet Monkey. Desuden leverer Piassavaens Stammeplante ogsaa disse smaa faste Kokosnødder, af hvilke Knappedreiere, Beenarbeidere og Forfærdigerne af mindre Galanteriarbeider saa hyppig betjene sig. De Æggeglas af Kokos, som det vindskibelige Berchtesgaden leverer os, ere dreiede af disse Frugter, og de Frøkorn, som man finder i dem, vedblive i længere Tid at brænde, efterat de ere antændte. Frugten har meget længe været bekjendt og allerede Gärtner har beskrevet den som Cocos lapidea."

Bergens anden Industriudstilling.

Bergen har, som bekjendt en Haandværksforening, stiftet den 17de November 1845, med Formaal „paa enhver lovlig Maade at fremme Oplysning og understøtte Foretagender, der have Udbredelse af nyttige Kundskaber og Forbedring af Haandværksdriften til Hensigt." Det er denne Forening, hvis gavnlige Virksomhed i flere Henseender fortjener Anerkjendelse, man ogsaa skylder Istandbringelsen af de tvende Industriudstillinger, som der have fundet Sted. Den første af disse afholdtes fra 17de Mai til 13de Juni 1847, den anden — Gjenstanden for nærværende Artikel — fra 22de Juli til 12te September 1852.

Medens den første Udstilling ei tællede mere end noget over 500 Nummere og kun havde et Par udenbyes Udstillere, vare de i forrige Aar udstillede Gjenstandes Antal nær 1800, idet der var indsendt: fra Christiania omtrent 800 Nummere, fra Bergen omtrent 700, fra Christianssand omtr. 90, fra Throndhjem omtr. 60, fra Drammen omtr. 40, fra Farsund 20, fra Egersund omtr. 20, fra Frederiksstad 5, fra Stavanger 2 og fra Hammerfest 1 Nummer; fra Landdistrikterne i Bergens Stift 33, i Christiania Stift 28, i Throndhjems Stift 13 og i Christianssands Stift 3 Nummere. Denne Forøgelse i de udstillede Gjenstandes Antal var vel for en stor Deel en Følge af, at Regjeringen dennegang havde indrømmet de for Udstil-

lingen bestemte Sager Fragtfrihed; men væsentligst maa den dog vel tilskrives en vakt Erkjendelse af hvilket nyt Bidrag til et Lands industrielle Opkomst deslige Udstillinger afgive, samt en stigende Interesse for vore egne Industrifrembringelser. Man var sikkerlig ogsaa nu mere end ved forrige Udstilling kommen paa det rene med, at det ei alene „er særdeles heldigt udførte og i de enkelte Fag udmærkede Gjenstande, der egne sig til at udstilles, men at ogsaa de mange Fornødenhedsvarer, der, paa Grund af Forbrugets Udstrækning, danne de egentlige kurante Handelsvarer, ei bør savnes ved en saadan Leilighed, idet deres Tilstedeværelse først giver et ret fuldstændigt Begreb om Industriens Standpunkt og dens Forhold til Udlandets Frembringelser; — at selv simple, i daglig Handel værende Gjenstande vinde Interesse, som Beviis paa heldig Konkurrence med Udlandet, og derved blive Fabrikanten ligesaameget til Ære, som et eller andet særdeles kunstigt udført Arbeide." Forøvrigt modtog Udstillingen — efter den Indbydelse til Deeltagelse i samme, der i Begyndelsen af forrige Aar udgik fra den inden Haandværkerforeningen for Foretagendet valgte Bestyrelse — „ethvert her i Landet forarbeidet Produkt af Kunst-, Fabrik-, Haandværks- eller Huusflid, som efter Bestyrelsens Anskuelse egnede sig for Udstillingen; — af udenlandske Arbeider gav denne derimod Plads for Modeller og Maskiner." Den Indtægt, Udstillingen afgav ved Adgangstegn og 5 pCt. af det Beløb, som der under samme solgtes for, skulde, overeensstemmende med Planen, tilflyde den i Bergens Haandværkerforening stiftede Understøttelseskasse for trængende Haandværkere, dog sandsynligviis med Fradrag af 50 a 60 Spd., som Udstillingens Bestyrelse havde foreslaaet Haandværkerforeningen at anvende til Broncemedailler for Udstillerne af de bedste Arbeider.

Den her omhandlede Udstilling var ligesom den tidligere velvilligen overladt Lokale i Theaterbygningen, i hvis tvende rummelige Sale man trindt om saae isandhed glædelige Prøver paa vort Fædrelands industrielle Opkomst.

Foranstaaende Afbildning (Plade 1) er en perspektivisk Fremstilling af den største Udstillingssal, hvori der med umiskjendelig Smag var, paa et Par Undtagelser nær, udelukkende udstillet Kunstsager samt Haandværks- og Damearbeider, medens den mindre Sal næsten alene var optaget af Fabrikarbeider. Istedetfor den vanzirende Skorsteenspibe midt i den store Sal saa man nu en Pille, der ved sin Dekoration bidrog til at forhøie Salens smukke Udstyr. (Fortsættes.)

Norge.

Christiania. Ved Interimsregjeringens Resol. af 8de d. M. er det bestemt, at et Beløb af 300 Spd. skal udredes af Statskassen til derfor at bibringe ansatte eller endnu ansættendes Lodser for Indseilingen til Tromsø fuldstændigere Kjendskab til Lodsfarvandet og til Lodstjenesten, samt til at anstille yderligere Undersøgelser angaaende Ordningen af Lodsers Ansættelse paa Andøen.

— S. D. er Premierlieutenant O. M. Andersen tilstaaet 25 Spd. maanedlig for under et 1¾ Aars Ophold i Udlandet at uddanne sig i Kobberstikning og Lithographi samt Karttegning, imod at han forpligter sig til senere at udføre Graveringen og, om det maatte forlanges, Trykningen af Amtskarterne eller andet lignende Arbeide for det Offentlige.

— S. D. er der af Oplysningsvæsenets Fond bevilget det Fornødne til Udgivelse i Trykken af en lappisk Oversættelse af Luthers Hoimesse-Postille i et Oplag af 1500 Exemplarer.

— S. D. er de af sidstafholdte Storthing bevilgede 1500 Spd. aarlig til Fordeling mellem de slettest lønnede Fogder tildeelt efternævnte 15 Fogder med 100 Spd. aarlig for hver, nemlig: Fogden i Numedal og Sandsver, i Bamle, i øvre Thelemarken, i Robygdelaget, i Mandal, i Sønd- og Nordfjord, i Romsdalen, i Nordmøre, i Fosen, i Namdalen, i Helgeland, i Salten, i Vesteraalen og Lofoten, i Senjen og Tromsø og i Østfinmarken.

— S. D. er Klokkeren i Stavanger fritaget for at fungere som Lærer ved den lærde Skole og Stavanger Formands- og Repræsentantskabs Beslutning om at bevilge 200 Spd. aarlig til en Timelærer i hans Sted approberet.

— S. D. er tilladt, af Universitetskassen at udrede indtil 200 Spd. til Anskaffelse af endeel ethnologiske Gjenstande, som skal erhverves for den ethnographiske Samling i Krystalpalladset i Sydenham, mod at Universitetet overdrages Exemplarer af de Gjenstande, som her erhverves, samt hvad der erholdes i Bytte fra bemeldte engelske Samling.

— Under 8de d. M. har Interimsregjeringen i efternævnte Embeder konstitueret Følgende: Underretsprokurator J. M. Skagen til Sorenskriver i Hardanger og Voss; Kandidaterne i Lovkyndighed H. H. Jæger og Chr. Rogge til Fuldmægtige i Finants- og Told-Departementet; Kand. jur. M. H. M. Baade til Foged paa Rosendal og endeel af Lysekloster Gods; Dyrlæge M. Baumund til Korpsdyrlæge ved oplandske ridende Jægerkorps under den kgl. norske Kavalleribrigade; Kjøbmand og Bankadministrator H. Johnsen til Stadshauptmand i Christianssand; pers. Kapellan G. A. Heiberg til Sognepræst til Stryns Prstg.; Sognepræst til Jostedals Prstg. Chr. B. Heltberg til Sognepræst til Næssets Prstg. og Student A. H. Aretander til Adjunkt ved Skiens lærde og Realskole.

— Under s. D. er Sorenskriver i Thoten, Vardal og Birids Sorenskriveri Chr. Weidemann meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 500 Spd., der paahæftes Embedet.

— I Aaret 1852 har Toldintraderne indbragt 2,074,000 Spd. eller 164,000 Spd. mindre end i 1851. Denne Formindskelse skriver sig imidlertid fra de af sidste Storthing besluttede Toldnedsættelser, hvilke antoges at ville medbringe et Tab af 200,000 Spd. for Statskassen.

— Understøttelsesselskabets Bazar sees at have indbragt 897 Spd 83½ ß. netto. I Entreepenge indkom 125 Spd. 24 ß. og for de solgte Gjenstande 724 Spd. 91 ß. Dronningen skjænkede 60 Spd. og Kronprindsessen 25 Spd.

Frederikshald. „Den venskabelige Forening" har givet en dramatisk Forestilling „til Fordeel for Byens Huusarme," der har indbragt omtrent 18 Spd.

Porsgrund. Amtmand Aall og Kjøbm. H. E. Møller indbyde til Aktietegning i et Søassuranceselskab i Porsgrund med en Grundkapital af 60,000 Spd. fordeelt paa 600 Aktier.

Arendal. Den 9de Februar afseilede Briggen „Victoria" til New-Orleans med 112 Udvandrere, af hvilke en stor Deel fra Thoten og Hedemarken.

Christianssand. Selskabet „de Gamles og Efterladtes Venner" tæller nu i det Hele 159 kontribuerende Medlemmer samt 27 Pensionister. Selskabets samlede Indtægter beløb sig i det forløbne Aar til 909 Spd. 101 ß., dets Udgifter til 174 Spd. 9 ß. Dets Kapital var den 31te Dec. 1852 7,973 Spd. 57 ß.

Bergen. „Huldrens Hjem" er ved senere Opførelser bleven modtaget med Bifald, og Stiftstidenden erklærer det endog for det bedste nationale dramatiske Arbeide, der hidtil er gaaet over den bergenske Scene.

— „Understøttelses-Selskabet for Skipper-Enker i Bergen" sees nu, efter at have bestaaet i 22 Aar, at eie en Kapital af 16,270 Spd., af hvis Renter over 50 Enker erholde Understøttelse.

— Sparebankens Forstandere have bemyndiget Direktionen til, af Sparebankens Midler at tage 60 Aktier for 3000 Spd. i den opførendes Arbeiderbolig.

— Byskatten for iaar er udlignet med 9,500 Spd. og Fattigskatten med 16,000 Spd.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Chr.-Pst. for forløbne Uge har udførligen behandlet Elias Skarpsno's Hytte og Rigdom. Hytten bliver nu berømt over hele Skandinavien. Et svenskt Blad har endog gjort Uddrag af Postens tidligere Artikel derom.

— Fædrelandets Ven indeholder endeel Vink og Veiledninger for Emigranter, nærmest efter Meddelelse af Stangeland, hvis Paalidelighed Bladet ogsaa i Forbigaaende godtgjør ved at indrykke flere hæderlige Vidnesbyrd om ham. Med Hensyn til Spørgsmaalet: til hvilken Egn af Amerika bør de Norske reise? sees imidlertid Stangeland ikke at ville svare noget Bestemt. Dog raader han hverken til at reise til Texas, Kanada eller Ole Bulls Koloni. Med Hensyn til den sidste bemærkes der, „at den hele Kolonisationsplan, ialfald for Tiden, synes mystisk og Udvandring did derfor høist resikabel og ingenlunde saa fordeelagtig som til de vestlige Stater, selv om man blev transporteret frit derhen lige fra Norge." Derhos fremhæves Tvivl, om Bull er Eier af Kolonien, da man i Amerika har omtalt ham blot som Agent for Andre og anseet det Hele for en Spekulation, sigtende til at faae hiin øde Strækning bebygget. Hvad Reisen til de vestlige Stater angaar, tilraader Stangeland at tage Veien over Quebek, fordi Fragten dertil (fra Norge) er billigere end til New-York. Dernæst fremhæves, hvor ofte man paa Veien fra disse Stæder ind i Landet falder i Bedrageres Hænder og bliver optrukket. Dette kan nu undgaaes, da Stangeland har sluttet en Fragtekontrakt med et agtet Kompagni i Buffalo, ifølge hvilken hver voxen Emigrant skal bringes f. Ex. fra Quebek til Chikago for 7 Dollars. — Endelig bebudes et lidet Skrift for Emigranter til de vestlige Stater, bearbeidet deels efter Stangelands Meddelelser, deels efter andre Kilder.

— Romsdals Budst. indeholder en Beretning om Sognepræst E. Krafts Afsked med Grytens Menighed, hvori det hedder, at efterat han (anden Juledag) havde holdt sin Afskedstale, bevidnede Ordføreren, i en Forsamling af Formændene, Præsten „deres Tilfredshed med den Maade, hvorpaa han hos dem havde udført sit ansvarsfulde Kald som Præst og Sjælesørger, for den utrættelige Flid han havde udviist ved Ungdommens Underviisning, for Velvillie mod Fattige, samt for udviist Føielighed og human Opførsel mod Menigheden ialmindelighed, hvorfor han altid vilde mindes med kjærlig Agtelse." Bladet tilføier: „Kraft er en Mand, der har Iver for sit Kald og røgter det paa den Maade, der maa vinde de Fornuftiges Bifald."

Sverige. Om Aftenen den 9de ds., efterat Kongen ledsaget af Dronningen havde gjort en Udflugt i Slædevogn, fandt Illuminationen i Anledning af Kongens Helbredelse Sted i Stockholm. Alt var opbudt for at gjøre Festen saa smuk som muligt. Saavel offentlige som private Bygninger vare illuminerede og mange Huse prydede med Transparenter og Inskriptioner. Et pragtfuldt Fyrværkeri afbrændtes paa Artillerigaarden under Musik af Svea Artillerie's Musikkorps, Psalmer og Takkesange bleve afsjungne fra Katharine-Kirkens Taarn, paa Børsen og i „Bildningscirkelen" og en Banket givet paa Børsen af Magistraten. Enkedronningen, Kronprindsen, Kronprindsessen og Prindserne Oscar og August gjorde fra 7 til 9½ en Promenade tilvogns gjennem de fleste af Hovedstadens Gader for at tage Illuminationen i Øiesyn. Veiret var mindre heldigt, dog vare alle Gader opfyldte af Ekvipager og Fodgjængere og paa nogle Steder var der endog Trængsel.

— Sveriges 14 Bomuldsgarnsspinderier have i forrige Aar tilvirket 6,748,789 ℔.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Keiseren skal have tilstaaet Keiserinden 600,000 Fr. i Toilettepenge og hendes Moder 400,000 Fr. i Pension.

— Ved Keiserens Bryllup var Befolkningens Enthusiasme saa uforsvarlig ringe, at endog Keiseren selv ikke har undgaaet at anstille alvorlige Betragtninger derover.

— Miss Howard, Keiserens forrige Maitresse, fik Ordre til at forlade Paris, saasnart Ægteskabet med Frøken Montijo var bestemt. Hun adlød, men besværede sig i et Brev til ham over, at hun skulde see sig forladt for Frøken Montijos Skyld. Havde det været for en Prindsesses, vilde hun endda have fundet sig deri. Hun skal have tilføiet: „Jeg reiser, men tager Deres Børn og Deres Stjerne med mig."

— Kardinal-Erkebispen af Besançon har i Anledning af Fasten udstedt et Hyrdebrev angaaende Søndagens Helligholdelse, hvori han fremhæver de verdslige Ulykker, som Sabbatens Vanhelligelse vil medbringe, saasom Jordens Ufrugtbarhed, Kjøbmændenes Bankerot o. s. v. Derhos anfører han Hotelværter og Gjæstgivere som Exempel paa hvorledes Himlen straffer dem, som ikke holde Fasten; thi den har sendt disse Jernbaner paa Halsen og berøvet dem deres Næring, fordi de have været ugudelige nok til at opvarte sine Gjæster med Kjød paa Fastedagene.

— Den 6te arresteredes en heel Deel (60?) Personer i Paris, hvilke dog snart gaves løs, undtagen 16 Personer, der næsten alle vare Journalister eller Korrespondenter og henhørende især til det legitimistiske Parti. Imidlertid fandtes ogsaa en af Journ. d. Debats Redaktører blandt de Fængslede.

Italien. I Mailand udbrød en Opstand den 6te ds., under hvilken Oprørerne skulle have nedhugget de østerrigske Tropper i Arsenalet og opslaaet Mazzinis Proklamation mangesteds. Roligheden blev strax gjenoprettet og 9 hængte eller skudte. Imidlertid har Radetzky udstædt en Proklamation, ifølge hvilken Mailand sættes i streng Beleiringstilstand.

Portugal. I Lissabon har Politiet opdaget en Helvedsmaskine; Nogle sige, at det ogsaa har fabrikeret den.

Amerika. De sidste Efterretninger fra Mexiko lyde meget betænkelige, da næsten hele Landet er under Vaaben mod Præsidenten, General Arista. Regjeringen, hvis Tropper i et Sammenstød med Insurgenterne ere blevne ganske oprevne, skildres som liggende paa det Yderste.

— Forfatterinden til Uncle Toms Cabin siger i et Brev til Doctor Wardlaw, som har indbudt hende til Skotland til Foraaret, at hun vil modtage Indbydelsen, skjønt hun frygter for, „at de gode Skotlændere skulle blive skuffede ved at gjøre hendes personlige Bekjendtskab, da hun aldrig har seet godt og navnlig for Øieblikket seer meget daarlig ud paa Grund af sin svækkede Helbred. Hun meddeler fremdeles i Brevet, at hun har under Pressen et nyt Værk, der indeholder Dokumenter og Kjendsgjerninger til Vidnesbyrd om Sandheden af det i Uncle Toms Cabin Fortalte. Dette Værk skal hedde A key to uncle Toms cabin (Nøgle til Onkel Toms Hytte.)

Blandinger.

De serbiske Sviin skulle nu konkurrere med de amerikanske; et engelsk Selskab har nedsat sig i Belgrad med en Kapital af 200,000 £., for at afsende Skinker til England, ja selv til Amerika.

Kongen af Siams Skrivelse til Paven. „Amsterdammer Handelsblatt" for 26de Novbr. f. Aar omtaler en Skrivelse fra Kongen af Siam, hvilken den bekjendte Pallegois, Titulærbiskop af Malloi, overbragte Paven. Han erklærer deri, at han rigtignok endnu ikke troer paa Christus, men er en from Tilhænger af Buddhas Lære; dog foragter han de urimelige Fabler, med hvilke denne Lære er fordærvet. Hans Hellighed kan betragte sig som forsikret om, at de Christne i hans Land under hans Regjering ikke skulle blive forfulgte, men overalt erholde Beskyttelse.

Forøgelsen af Tobaksforbruget i England. I Aaret 1821 udgjorde Englands Befolkning — siger Hr. J. Crawford i en Forelæsning i det engelske statistiske Selskab den 15de Nov. f. A. — 21,282,960 Sjæle, og Forbruget af Tobak 15,598,152 ℔, altsaa paa hvert Individ omtr. ¾ ℔; i Aaret 1851 var Befolkningen 27,452,262 Sjæle og Tobaksforbruget 28,062,978 ℔, altsaa noget mere end 1 ℔, hvori alligevel ikke er indberegnet det ikke ubetydelige Smugleri. Statsindtægterne af Tobaken udgjør nu 4,485,768 £, omendskjønt der nu kun betales 3 Sh. for hvert ℔, som rigtignok endnu er en uhyre Skat; i Aaret 1821 derimod udgjorde den endnu 4 Sh. pr. ℔.

Rensningsmiddel for Vask. I Berlin bringer man paa flere Kanter efterstaaende Blanding i Anvendelse, for at vaske endog meget smudsigt Linned hurtigere og lettere, end paa den almindelige brugelige Maade:

4 Lod Terpentinolie bliver ved Rystning forenet med ½ Lod Salmiakspiritus til en Emulsion. Denne bliver slaaet op i et Kar med lunkent Vand, hvori der findes opløst ¼ ℔ Sæbe. I dette Vand bliver Skiddentøiet Natten over liggende, for at udblødes, og udvaskes den følgende Morgen. Det tvende Gange udvaskede Tøi lugter ikke i ringeste Maade af Terpentinolie, som forsigtige Huusmødre paa mange Steder frygtede, og viser sig ligesaa reent og hvidt, som anden Vask, der ellers maa udvaskes tre Gange, for at erholde den samme Grad af Hvidhed. Tøiet behøver efter denne Behandlingsmaade ikke at gnides saa heftigt og vedholdende mellem Hænderne, for at renses, som Tilfældet er ved den almindelige Fremgangsmaade, hvorved Tøiet naturligviis lider betydeligt.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Det svenske og norske Konsulat i San Juan paa Øen Portorico.

En Posterpeditørpost paa Dampskibet Bergen med en maanedlig Løn af 25 Spd., saalænge Farten varer.

En Lærerpost ved Rakkestads Fogderies Landbrugsskole med 150 Spd. i aarlig Løn og frit Ophold hos Skolegaardens Eier.

En Underlærerpost ved en af Christianssands Almueskoler med 100 Spd. i aarlig Løn.

Kirkesangertjenesten ved Skougers Hovedkirke i Forening med Lærerposten ved den ene af Sognets faste Skoler med i det Hele 160 Spd. i Indtægter.

Lærerposten ved den Altens Kobberværk tilhørende faste Skole med 180 Spd. i aarlig Løn foruden frit Huus og Brænde.

Førstelærerposten ved Aalesunds Borgerskole med 200 Spd. i aarlig Løn foruden fri Bolig.

Bekjendtgjørelser.

Hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17) subskriberes paa alle Oehlenschlägers Tragedier i eet Bind. Priis 2 Spd. 24 ß. Værket udkommer i Hefter a 33 ß.

☞ Dette Blad, som med 1ste Januar 1853 har begyndt dets andet Bind eller Aargang, vil fremdeles udkomme hver Løverdags Aften med et Nummer paa 12 store Spalter, saaledes at Bindet eller Aargangen kommer til at bestaa af 52 Nr., prydede med henimod 300 forskjellige Slags Afbildninger, udførte i Træsnit enten her eller i Udlandet. Ved Aarets Udgang leveres Subskribenterne et smukt Titelblad og Register til hele Bindet. Med Udgivelsen er fremdeles forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Skulde Subskribenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordeelte i flere Gevinster, hvoraf den største 100 Spd. kontant. Trækningen foregaar henimod Aarets Slutning offentlig og under Øvrighedens Kontrol. Hvad Bladets Indhold angaar, vil der som hidtil leveres forskjellige Slags Opsatser af navngivne og bekjendte Forfattere, og især vil man henvende sin Opmærksomhed paa Gjenstande, som have Nyhedens Interesse, saavel norske som udenlandske. Subskriptionsprisen er 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Subskription modtages i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier, samt i Christiania i Bladets Expedition hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 9. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 26de Februar 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Senor Lopez,

Paraguay's Præsident.

Da Spaniernes Herredømme i Syd-Amerika i 1810 blev omstyrtet, nægtede Provindsen Paraguay at anerkjende den provisoriske Junta, der var bleven oprettet i Buenos-Ayres, og erklærede sig uafhængig. Som Følge heraf blev en væbnet Styrke under General Belgranos Kommando afsendt fra Buenos-Ayres, for at tvinge Paraguay til Underkastelse; men Juntaens Armee blev slaaet, og Generalen maatte overgive sig paa Naade og Unaade. Den saaledes nyoprettede Stat erklærede sig nu uafhængig, ikke alene af Buenos-Ayres, men ogsaa af Spanien. En Triumvirat-Regjering blev indsat og Dr. Gaspar de Francia blev udnævnt til Statssekretær. En almindelig Forsamling af Deputerede fra samtlige Byer og Landsbyer blev indkaldt; Dr. Francia forelagde den et Udkast til en Konstitution, der antoges med Akklamation; ifølge denne blev den øverste Magt overdraget til to Konsuler med uindskrænket Myndighed. Denne Konstitution proklameredes den 12te Oktober 1813, og Dr. F. Yegros og Dr. Francia bleve udvalgte til Konsuler. Dr. Yegros resignerde kort Tid derefter, og Dr. Francia blev af en almindelig Kongres udvalgt til Diktator for Paraguay; han døde i September 1840, efterladende sig et Navn som den mest samvittighedsløse Tyran, som nogensinde har raadet over et Folks Ve og Vel. Regjeringssædet blev nu Gjenstand for en heftig Kamp og Herredømmet verlede mellem de stridende Partier ligetil Enden af Aaret 1841, da Senor Charles Antonio Lopez, den nuværende Præsident, af Soldaterne blev stillet i Spidsen for Folket som Førstekonsul. I hele denne Periode, fra 1813 til 1841, var Paraguay en isoleret Stat, uden Handelsforbindelser med dets Naboer, eller med europæiske Magter; thi skjønt baade Francia og hans Efterfølgere bestræbte sig for at aabne direkte Forbindelse mellem England og Paraguay, havde ingen Udlænding Tilladelse til at reise længere opad Floden Paraguay, end til den lille Flekke Nembuco, omtr. 20 Lieues ovenfor Corientes. Grunden hertil var Republikens særegne Beliggenhed med Hensyn til dens Floder; idet den ved Floden Paraguay adskiltes fra Bolivia og Buenos-Ayres, Provindserne Solta og Tucumen, og fra Brasilien og Buenos-Ayres, Provindserne Entre-Rios og Misiones ved Floden Parana, saa at der var evindelige Kranglerier mellem Paraguay og Buenos-Ayres med Hensyn til Seiladsen paa disse Floder.

Den 25de Novbr. 1842 blev Republikens Uafhængighed formeligt proklameret i Assumcion, og den 14de Marts 1844 blev Lopez overeensstemmende med Republikens af Nationalkongressens vedtagne Grundlov udvalgt til Præsident for Paragyay, og er siden bleven anerkjendt af flere europæiske og sydamerikanske Stater. Udsigten til en direkte Forbindelse mellem Paraguay og de europæiske Stater er nu ikke meget fjern, da General Urquiza, som provisorisk Diktator for Buenos-Ayres, formeligt har anerkjendt Paraguays Uafhængighed, og har afsluttet en Traktat med Lopez, ifølge hvilken fri Skibsfart paa Floderne Paraguay og Parana tilsikres Republiken La Plata og Keiserdømmet Brasilien.

(Illustr. Lond. News.)

Australien og Kalifornien.

Følgende Brev fra en svensk Næringsdrivende, som længe har opholdt sig i Kalifornien, men nu forladt dette Land, og søgt hen til det nye Guldland, hidsætte vi efter „Aftonbladet" for 14de Febr. d. A., da det maaskee ikke vil være uden Interesse for vore Læsere.

Adelaide i Syd-Australien, d. 31te Aug. 1852.

— — — Som Du seer, befinder jeg mig nu paa en anden Deel af vor Klode, end da jeg sidste Gang lod høre fra mig. — Jeg har ombyttet Kalifornien med Australien. — De rige Opdagelser af Guld i dette sidste Land ere sikkert allerede bekjendte i Fædrelandet. De første og tilforladelige Underretninger derom naaede San Francisco nogle Dage efter mit Brev fra dette Sted, dateret den 30te Okbr. 1851, og som jeg haaber, at Du har modtaget. Uden lang Betænkning besluttede jeg mig ved første Leilighed at forsøge paa at komme til dette nyeste Eldorado og den 13de Novbr. forrige Aar afseilede jeg derhen med Skibet Queen of Sheba. Reisen 7000 eng. (1000 norske) Mile over det Stille Hav gik godt, og efter et interessant Besøg paa en af Sydhavsøerne (Apia Upolo, Navigators Island) ankom vi til Sydney den 1ste Januar d. A. Jeg havde ikke tænkt, at denne Plads, der er saa lidet kjendt og omtalt hos os, skulde have naaet en saadan Udvikling. — Efter en Tilværelse af 60 Aar har den Alt, hvad man finder i en Hovedstad. Jeg traf der nogle af de Svenske, som for omtrent 12 Aar siden kom derhen med den bekjendte Liljewalchske Expedition. Efter et Ophold af fjorten Dage begav jeg mig med tre Amerikanere, Bekjendte og Reisekammerater fra Kalifornien, til Kolonien Victoria, 6—700 Mile fra dette Sted, da vi med Sikkerhed havde erfaret, at de bedste gold diggings laae der, og den første Dag i paafølgende Februar Maaned naaede vi efter mange Besværligheder Stedet for vor Virksomhed. Alt var her Liv og Bevægelse.

Tusinder af Telte vare her i flere Miles Strækning udspredte over Bakker og Høie. Pladsen bærer Navnet „Mount Alexander." Mænd, unge og gamle, arbeided eoveralt og med rastløs Iver; Guld glimrede i deres Udvaskningsapparater, hos Alle kunde man mærke Symptomer af en brændende Guldfeber. — Det var saaledes intet Under, at ogsaa vi bleve smittede deraf. — — Efterat have ordnet vort Telt og andre Nødvendigheder, vare vi allerede den følgende Dag i fuldt Arbeide. Gravningen er her næsten haardere end i Kalifornien. — Vi maatte arbeide over 20 Fod og mere gjennem det steenhaarde Jordsmon, førend vi naaede Steenleiet (bed of rock), hvor man har at søge Guldet. Ogsaa Vaskningsprocessen er besværligere, da Guldet er indblandet i tungtopløselige Jord- og Leerstoffe, saa at der udfordres meget Arbeide og stor Nøiagtighed for at adskille dem fra hverandre. I Sammenligning med Kalifornien anseer jeg disse saakaldte „Victoria gold fields" for rigere end nogen anden Plads af samme Udstrækning dersteds. Guldet er her mere opdynget paa visse Steder, og utroligt rige Fund ere blevne gjorte. Jeg kjender Selskaber, som paa nogle Dage have tilgodegjort lige indtil 100 Skaalpund af reent Guld. — — Bestaaende af 4 Personer havde vort Kompagni i Begyndelsen ringe Lykke, men efterat have deelt os to og to, og arbeidende sammen, blev min Kammerat og jeg lykkeligere, og i Slutningen af April vare vi istand til at afsende nogle Skaalpund Guld hver til Regjeringen i Melbourne hvor min Grundvold til en liden svensk Formue lagdes i sikker Forvaring. — — — Siden den Tid have vi igjen arbeidet hele Tiden, uden at finde mere, end hvad der udfordres til at bestride Udgifterne, som her ere meget betydelige. — Dog haaber jeg paa bedre Lykke og vil opbyde alle mine Kræfter for at erholde det Manglende til at udfylde det Beløb, jeg har bestemt, for at kunne vende tilbage. Siden Begyndelsen af

Senor Lopez.

Juni Maaned hersker Vinteren eller Regntiden paa denne Deel af Jordkloden og de voldsomme Oversvømmelser inde i Landet have for nogen Tid drevet en stor Deel af Guldgraverne, og ligeledes mig, bort fra Stedet for vore Operationer. De fleste have søgt hen til Melbourne, den nærmeste Stad, hvilket der har drevet Prisen paa alle Ting op til en uhyre Høide. En Maaneds Kost og Logis betales med 10 Guineer (omtr. 44 Spd.), 1 Glas Kognak eller Rom 9 Pence (omtr. 21 Skill.), 1 Glas Øl 6 Pence (omtr. 14 Skill.), 1 Par Støvler koster 3—4 Guineer (13—14 Spd.), og alt Andet i Forhold. Da jeg var bleven underrettet derom og da Kommunikationen mellem Melbourne og Adelaide er meget let (5—6 Døgns Seilads), saa valgte jeg dette sidste Sted til Vinterkvarteer, hvor jeg lever for mindre end Halvdelen af Betalingen i Melbourne. Jeg ankom hid i Juni, og er nødt til at blive her indtil Midten af September, da Regntiden ophører og jeg direkte vil vende tilbage til mine Arbeider i Minerne. Skulde Lykken være mig gunstig, haaber jeg at kunne vende tilbage til Hjemmet i næste Aar, hvis ikke, saa maa jeg blive her længere. — — Min Helbred, der ellers er god, led i Mai Maaned en Afbrydelse ved en stærk Forkjølelse, som jeg rimeligviis havde paadraget mig derved, at Regn var trængt ind i vort Telt, der var tyndt og daarligt, saa at vi i flere Nætter maatte sove paa den vaade Jord, alene med noget Løv under os. Min Sygdom var i Begyndelsen alvorlig og jeg frygtede, at den skulde blive langvarig, men takket være Gud! — uagtet Mangel paa Pleie og al anden Hjælp, var jeg, efter i 8 Dage at have lagt tilsengs, atter paa Benene, og for at undgaae et Tilbagefald besluttede jeg, ligesom jeg ogsaa raadedes dertil af Andre, ikke at tilbringe Regntiden ved Minerne. Noget stort Antal af Guldjægere fra Europa er endnu ikke ankommet hertil, rimeligviis som en Følge af opstaaet Tvivl om, at der findes Guld her; men vi kunne vente dem i Tusindviis, naar det Guld, som allerede er afskibet herfra, udgjørende i Værdi henimod fire Millioner £, har kunnet ankomme til England. Forunderlig er Gangen af Naturens evigt bestemte Love. Europa har i lang Tid været overbefolket, og stadigt trykket under despotiske Regenters Vælde. — Overbefolkningen og de uretfærdigt Undertrykte havde at opsøge en Verdensdeel, hvor den Første kunde gjennem Arbeide fortjene sit Livs Ophold og de Sidste finde Beskyttelse mod Vold. — Der borte i Vest laa Amerikas vidtstrakte, rige og frie Stater — og derhen har i den senere Tid fire til fem hundrede tusinde Mennesker aarlig udvandret, samt fundet, hvad de søgte; — men ogsaa dette begyndte at blive vanskeligt, ei fordi, at Nordamerika ikke kan modtage og skaffe Underhold for flere Millioner Udvandrere — men disses Strømmen var paa eengang for hæftig, Mængden standsede i og omkring de større Stæder, medens det Indre af Landet ikke blev besøgt. — Dette virkede ufordeelagtigt og det blev vanskeligt at finde Sysselsættelse for dem Alle. Da kom Opdagelsen af Guld i Kalifornien — hvorhen Skarer af Udvandrere strax ilede, samt fandt rig Løn for deres Arbeide. — Frie og uafhængige bleve Tusinde i kort Tid rige og formuende — dog ikke uden Driftighed, Møisommeligheder og Anstrengelser. — Produktionen af Guld i Kalifornien under de tre første Aar stiger i Værdi til 25 Millioner £. Rige Leier deraf ere nu ogsaa fundne i Australien, og Bestyrelsen beregner allerede et Udbytte til en Værdi af 10 Millioner aarlig. — Saadant bør virke til den store Menneskeheds Bedste. — Denne forøgede Tilgang af Metal, udspredt over vor Klode, maa forbedre Folkenes ekonomiske Tilstand og Forøgelsen af Jordens Folkemængde maa blive nok saa stor, disse Lande kunne give Underholdning for Millioner, som komme til dem. Enhver, der er i en slet ekonomisk Stilling, den, der med Grund er misfornøiet, Enhver, der er uden sikker Udsigt for de kommende Dage, Fruentimmer saavelsom Mænd, fremfor Alt unge og stærke Mennesker, Alle, for hvem det er muligt, bør komme til disse Lande, det er mit Raad — — — —.

Zinkhvidt.

(Af Anton Rosing).

(Slutning fra forrige Nr.)

Førend vi gjøre Rede for Zinkoxydets, eller som det nu almindelig kaldes Zinkhvidtets, Egenskaber og Fortrin fremfor Blyhvidtet, ville vi i Korthed omtale den af Leclaire opfundne Fabrikationsmaade, der ligesaameget udmærker sig ved sin Simpelhed, som ved sin Hensigtsmæssighed.

Principet for samme er, at Zinken ophedes til den fordamper, og at Zinkdampene under Adgang af Luft forbrændes til Zinkoxyd. Dette udfører Leklaire paa følgende Maade:

Fig. 1 viser et vertikalt Gjennemsnit af hans Apparat, Fig. 2 ligeledes et vertikalt Gjennemsnit efter Linien z u i Fig. 1 og endelig viser Fig. 3 et horizontalt Gjennemsnit efter Linien x y i Fig. 1; de tilsvarende Dele af Apparatet ere i alle tre Figurer betegnede med de samme Bogstaver, saa at Læseren let kan uden nærmere Forklaring gjenfinde dem. a, a, a . . . . ere Retorter af ildfast Leer, der ere stillede i en Flammeovn i to Rækker med Mundingerne til hver sin Side; de ophedes saa stærkt som muligt, derved at Flammen fra Hærden C stryger over og imellem dem samt derpaa gjennem Kanalerne e, f og g ud i Skorstenen h. Naar paa denne Maade Retorterne ere blevne tilstrækkeligt hede, hvilket medtager længere Tid, lades de med Zink, der snart smelter og kommer i Kog, og de udviklede Zinkdampe strømme da ud gjennem Mundingerne og ind i Forlagene b, b . . . ., hvor de møde en stadig Strøm af ophedet Luft og antændes. Herved forbrændes Zinken til Zinkoxyd. Luftstrømmen fører nu Zinkoxydet med sig ind i en Række Kammere L, L, ..., hvor det efterhaanden afsættes. Aabningerne mellem disse Kammere ere afvexlende anbragte foroven og forneden i de Skillevægge, der adskiller dem, og den Aabning, som fører fra det sidste Kammer, er forsynet med Metalnæt for at tilbageholde den sidste Rest af det lette Produkt. Fra det sidste Kammer gaar Luftstrømmen gjennem en Kanal tilbage og ind i Skorstenen. Tid efter anden udtømmes Kamrene, idet man befæster den ene Ende af en Læderslange paa den i Kammerets Bund anbragte Aabning m, stikker den anden Ende ned i det nedenunder stillede Foustage, og derpaa trækker Skydelaaget ud. Da Massen er meget løs maa den sammenpresses godt.

Fig. 1.

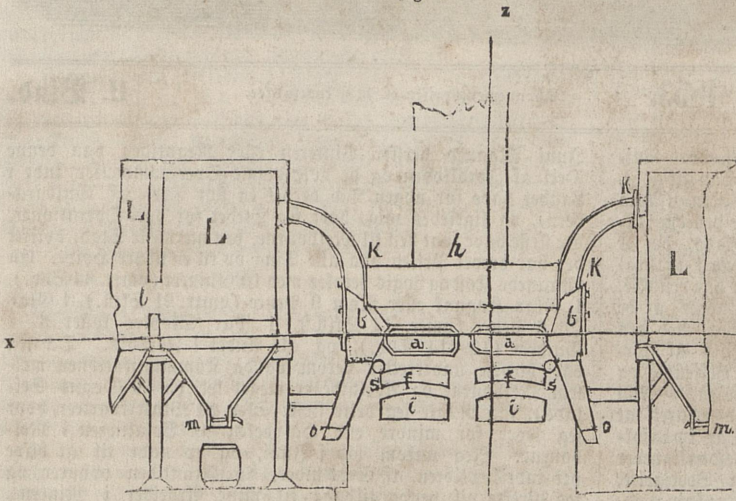

Fig. 2.

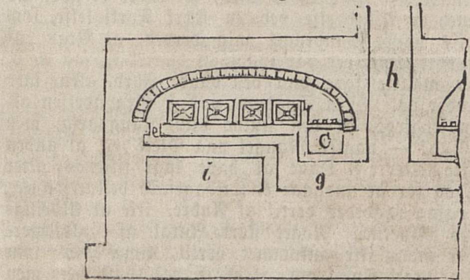
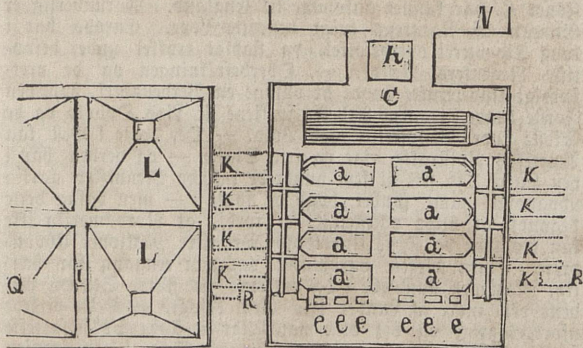

Fig. 3.

Produktet sorterer sig selv derved, at det, der er mest forurenet af andre Metaloxyder, paa Grund af sin større Vægtfylde samler sig i Forlagets nederste Del o; dette er et graat Pulver, der kaldes Zinkgraat. Forøvrigt tiltager Produktet i Godhed, jo længere Kammeret er fjernet fra Retorterne. Man skjelner i Handelen mellem Snehvidt eller fineste Sort, Zinkhvidt Nr. 1 og lysegraat Zinkoxyd.

En Ovn med 10 Retorter leverer omtrent 6000 ℔ om Dagen.

Den væsentligste Fordeel, som Zinkhvidt har fremfor Blyhvidt, er dets Uskadelighed. Den metalliske Zink kan i Form af Pulver og i temmelig store Doser bringes ind i Organismen, uden at deraf spores nogen skadelig Virkning. Det samme gjælder om Zinkoxydet, medens derimod enkelte Zinksalte kunne være skadelige. Man har allerede lang Tid tilbage havt Anledning til at lære Zinkoxydets Uskadelighed at kjende, da Lægerne forhen benyttede det i nervøse Sygdomme, fordi man tiltroede det en vis Indvirkning paa Nervesystemet, hvilket man dog nu har overbevist sig om ikke er Tilfældet. Men endnu bedre har man i de sidste Aar, efterat Zinkoxydet har fundet Anvendelse som Malerfarve, kunnet studere dets Indvirkning paa Organismen. Man har da fundet, at dette Stof i Regelen forholder sig ganske indifferent eller ogsaa kun virker som ethvert andet uskadeligt pulverformigt Legeme. Ved Leclaire's Zinkhvidtfabrik i Asnières i Nærheden af Paris ere alle Arbeiderne i Besiddelse af en god Helbred, uagtet flere af dem have arbeidet der lige siden Fabrikens Oprettelse. Hos enkelte Arbeidere, som have indaandet store Mængder af Zinkhvidtstøv, har det undertiden fremkaldt Brækninger uden dog senere at have yttret skadelige Virkninger. Enkelte befinde sig om Aftenen i en noget ophidset Tilstand og føle lidt Feber om Natten, men om Morgenen gaae de lige friske til deres Arbeide. Efterat Leclaire har afskaffet Blyhvidtet og indført Zinkhvidtet ved sine betydelige Malerarbeider, har ikke blot Blykoliken ophørt blandt hans talrige Malersvende og Lærlinge; men Antallet af Sygdomme er formindsket til det Halve.

Den Hovedindvending, som blev reist mod Zinkhvidtet, var, at det ei dækker saa godt som Blyhvidt, og at man derfor maatte anvende flere Anstrøg, hvorved det blev kostbarere at benytte. Denne Paastand er paa det Fuldkomneste modbevist af alle de offentlige Kommissioner, hvem det i Frankrig har været overdraget at bedømme det nye Malermateriale, og lidt efter lidt har ogsaa Malerne fundet det, naar de først ere blevne noget vante til at behandle det. Da Zinkhvidt allerede i Handelen er overordentlig fint, udfordres ingen Rivning, men man udrører det blot i Olien, hvoraf det absorberer 60 pCt., medens Blyhvidt kun absorberer 30 pCt. Følgelig er Zinkhvidtmalingen langt mere flydende, og Anstrøget skeer med langt større Lethed og Hurtighed. Omendskjønt Blyhvidt og Zinkhvidt ere af samme Priis, saa koster dog en vis Vægt Zinkhvidtmaling omtrent 10 pCt. mere, end den samme Vægt Blyhvidtmaling, da den indeholder dobbelt saameget Olie; men da nu 100 Vægtdele af den første skal kunne dække samme Overflade som 130 Vægtdele af den anden, bliver det dog betydeligt billigere at benytte Zinkhvidt.

Zinkhvidt har en renere og friskere Farve end Blyhvidt og det holder sig fuldkommen uforandret. Naar Blyhvidtanstrøg inde i Værelserne blive ældre, antage de efterhaanden en guul Farve, som endogsaa kan gaae over til brun. Dette hidrører fra Indvirkningen af en Gasart, der fører Navn af Svovlvandstof, som — omendskjøndt i overordentlig ringe Mængde — forekommer i Luften, fornemligen i Værelser, ved Kysterne og paa Steder, hvor organiske Stoffe undergaae Forraadnelse; det er den, der giver raadne Æg deres eiendommelige Ildelugt. Naar den kommer i Berøring med Blyhvidt (kulsurt Blyoxyd), saa dannes der Svovlbly, som udmærker sig ved sin mørke Farve. Den virker vistnok ogsaa paa Zinkhvidt (Zinkoxyd), men da Svovlzinken, som herved dannes, er hvid, saa forandres ikke Farven. Paa Grund af disse Forhold, har man i Svovlvandstoffet et fortrinligt Middel til at undersøge om Zinkhvidtet er forfalsket med Blyhvidt, da man til det Øiemed blot behøver at behandle det med Vand, der har optaget Svovlvandstofgas. Dette Prøvemiddel kan baade anvendes paa Zinkhvidtpulveret og paa tørrede Zinkhvidtanstrøg; dog er der i det sidste Tilfælde en vigtig Omstændighed at lægge Mærke til. Den sædvanlige Linoliefernis, som bruges til Maling, er tilberedt ved at koge Linolien med Sølverglød (Blyoxyd), og da Fernissen derfor indeholder endeel Bly, vil dette give sig tilkjende ved en sort Farve, naar Malingen kommer i Berøring med Svovlvandstof. Leclaire indsaa derfor strax, at han maatte tilberede sin Fernis uden Blyoxyd, dersom Malingen skulde holde sig fuldkommen. Han tilbereder under Navn af Siccatif (Tørrelse) en Fernis, der er aldeles blyfri, og som tørrer meget godt, saa at man blot behøver 3 a 6 pCt deraf som Tilsætning til Linolien. Fremgangsmaaden ved Tilberedningen er følgende: Man knuser Brunsteen (Mangansuperoxyd) i en Morter, og frasigter det fine Pulver saaledes, at der kun bliver Stykker af en Ærts Størrelse tilbage. Disse tørres omhyggeligt og indsyes i en liden Pose af Seildug, der ved Hjælp af en Jerntraadskurv ophænges i Linolien, som bør være raffineret og af bedste Sort. Kogningen foretages i en Gryde eller Kjedel og varer 24 til 36 Timer, indtil Olien har faaet en rødlig Farve. Man bør ikke lade Temperaturen naae Oliens Kogepunkt, for at den ei skal koge over. Den samme Brunsteen kan bruges til flere Kogninger, naar man blot knuser den paany og tilføier lidt ny Brunsteen. Naar Brunstenen er ny, bør Olien først koges en Dagstid, førend man ophænger Brunsteenposen deri.

Da Maleren alletider, for at frembringe de lysere Toner af en Farve, blander den med Hvidt, og da Zinkhvidt fuldkommen saa godt som Blyhvidt egner sig hertil, blive ogsaa disse blandede Malerfarver varigere.

Den fineste Sort Zinkhvidt har faaet Navn af Sneehvidt og kan til kunstnerisk Brug ikke blot erstatte Kremserhvidt (fint kulsurt Blyoxyd), men overgaar det endog derved at det holder sig uforandret.

Den berømte franske Maler, Paul Delaroche, slutter en Skrivelse til Leclaire, hvori han bevidner det nye Produkts Godhed, med de Ord: „jeg anseer det som en Pligt at takke Dem paa Kunstens Vegne og at lykønske Dem med en Opfindelse, der for Fremtiden vil bevare Malerkunstens Mesterværker for den ellers sikre Ødelæggelse."

Det er bekjendt, at man for at give Visitkort etc. en større Hvidhed og Glands trykker dem paa Papiir, som man har givet et Overtræk med Blyhvidt. Da Zinkhvidtovertræk er haardere, kan det ogsaa modtage en langt større Glands og Visitkortene blive ei mørke, naar man længere Tid gaar med dem i Brevtasken.

Endelig ville vi ogsaa nævne, at Zinkhvidtet særdeles godt egner sig til Tapettrykning, til Emailler og til Hvidtning af Kniplinger.

Det urene Produkt, der ved Zinkhvidtfabrikationen samler sig lige under Retortaabningerne, har en graa Farve og fører Navn af Zinkgraat. Det egner sig godt til at grunde med, og vil paa Grund af sin Priisbillighed sikkert finde betydelig Anvendelse navnlig til Maling af Træsager, som det mere kommer an paa at beskytte for Forraadnelse, end at give nogen smuk Farve. Det er med Held anvendt til Maling af Jern, som det fuldstændigt forhindrer fra at ruste, og sammenrevet med Tørrelse alene — uden Olie — skal det give et godt Kit for Metalsammenføininger.

Det Zinkhvidt, som hidtil er kommen i Handelen fra Société de la Vieille-Montagnes Fabriker, er aldeles uforfalsket, men da det neppe er nogen Tvivl om, at det, naar Konkurrancen bliver større, ogsaa vil blive udsat for Forfalskning, ville vi angive Maaden, hvorpaa det kan prøves. Dette skeer ganske simpelt derved, at man udrører noget deraf i fem Gange dets Vægt Vand og derpaa tilsætter Svovlsyre, hvorved det skal opløses fuldstændigt og uden Brusning.

1. Kridt tilkjendegiver sig ved Opbrusning og siden et svagt Bundfald;
2. Tungspat og svovlsurt Blyoxyd ved hurtigt at synke tilbunds;
3. hvidt Leer ved et deigagtigt Bundfald, der langsomt samles.
4. Er Blyhvidt tilstede, bruser det og giver hvidt Bundfald; forøvrigt opdages Blyets Tilstedeværelse, som før omtalt, ved Svovlvandstof.

Vi slutte denne Afhandling med at opfordre Malere og Enhver, der vil lade Noget male, til fuldstændigt at afskaffe og forbyde Anvendelsen af Blyhvidt, idet vi haabe, at Foranstaaende vil være tilstrækkeligt til at godtgjøre, at baade Hensynet til egen Interesse og et stort Antal Medmenneskers Liv og Sundhed fordrer en saadan Afskaffelse.

Opdagelsen af et nyt Jern- og Kulfeldt i Irland.

Som bekjendt er i det sidste Aar Jernpriserne i England stegne til en enorm Høide, saa at Støbejernet nu sælges til 100 pCt. høiere Priis end for et Aar siden. Man er ei enig om Aarsagerne hertil, dog synes Stigningen fornemlig at maatte betragtes som en naturlig Reaktion efter den Synkning, som i 1848 fandt Sted.

Alle Beretninger fra England vidne om det overordentlige Opsving, som den siden 1848 fortrykte Omsætning har taget i det sidste Aar, hvilket i Forbindelse med den uafbrudt tiltagende Udvandring har havt tilfølge en betydelig Efterspørgsel af Skibsmaskiner og Plader til Jernskibe etc. Endvidere indløbe stadigen betydelige Ordre paa Rujern fra Amerika og Værktøi og Maskinerier fra Australien, og samtidigt hermed har Benyttelsen af Dampkraft og Maskinerier til Agerdyrkningen faaet en overordentlig Udbredelse. Midt under alt dette kan det naturligviis ikke feile, at forskjellige Spekulanter have gjort deres for ved kunstige Midler at befordre Prisernes Stigen, saasom ved Opkjøb af betydelige Beholdninger o. s. v. Uagtet nu Produktionen er betydeligt forøget, blandt andet derved, at flere nedlagte Værker atter ere satte i Drift, har den dog ikke kunnet holde Skridt med Søgningen og Følgen maatte derfor blive Forhøielse i Priserne paa den saaledes fra alle Kanter efterspurgte Artikel.

Under saadanne Omstændigheder faar Opdagelsen af et stort jernrigt Kulfeldt en endnu større Betydning, end ellers, og vil neppe undlade at bidrage betydeligt til en snarlig Synken af de nuværende unaturligt høie Priser. Disse nyopdagede Kul- og Jernleier forefindes i Leitrim i Irland i Distriktet Crevelea mellem Drumkerin, Lough Allen og Manorhamilton, hvor i forrige Aars Februar Maaned et skotsk Kompagni paabegyndte Anlægget af et Jernværk. Vi give nedenfor efter „the Mechanics Magazine" en Beretning herom, som er meddeelt af en anseet Ingeniør, der nylig besøgte Stedet. Han fandt to Kulleier nærved hverandre, hvert af en Tykkelse fra $2\frac{1}{2}$ til 3 Fod, som paa flere Punkter kom frem i Dagen. I Nærheden af disse var der to Lag af Jernsteen; det ene bestod af nyreformige Masser fra 2 til 18 Tommer i Gjennemsnit, begge meget let tilgjængelige og fornemmelig det første af bedste Sort Malm, der fuldkomment kan maale sig med hvilkensomhelst Jernmalm i hele Storbritannien, da den giver 50 Procent Jern. Kullene ere af bedste Sort og staae ved Siden af de bedste Kul fra Syd Wales; de indeholde ualmindelig lidet Svovl, da en omhyggelig Undersøgelse kun viste 0,5 Procent. Der var anlagt en god Vei og opsat en Masovn og en Dampmaskine paa 100 Hestes Kraft; man havde brudt en stor Mængde Malm og Kul. Endeel Malm var allerede røstet og Masovnen under Ophedning, saa at Driften strax vilde tage sin Begyndelse. Beretningen slutter saaledes: „Ved at tage i Betragtning Malmens Kvalitet og det hele Arrangement, har jeg ingen Betænkelighed ved at sige, at der vil kunne produceres Jern ligesaa billigt, om ikke billigere, end i England og Skotland og dette Rujerns Beskaffenhed vil ikke staae tilbage for noget andet. Efter det, som jeg havde hørt, ventede jeg mig meget førend jeg besøgte Stedet, men mine Forventninger bleve overtrufne, og jeg vendte tilbage med den Overbeviisning, at Distriktet alene manglede Jernbanekommunikation for i faa Aar at gjøre Leitrim til Irlands Staffordshire. Dersom der existerede et saadant Feldt af Mineralrigdomme i en Egn af England, som ikke havde saadanne Midler til Opkomst, saa er jeg aldeles overbevist om, at kun kort Tid vilde hengaae, førend dets Rigdomme vilde blive gjort tilgjængelige. Jeg udtaler denne Mening i Egenskab af Ingeniør, som længe har havt Kjendskab til Englands Mineralrige og uden at have personlig Andeel i nogensomhelst Eiendom i Leitrim."

R.

Bergens anden Industriudstilling.

(Fortsættelse fra forrige Nr.)

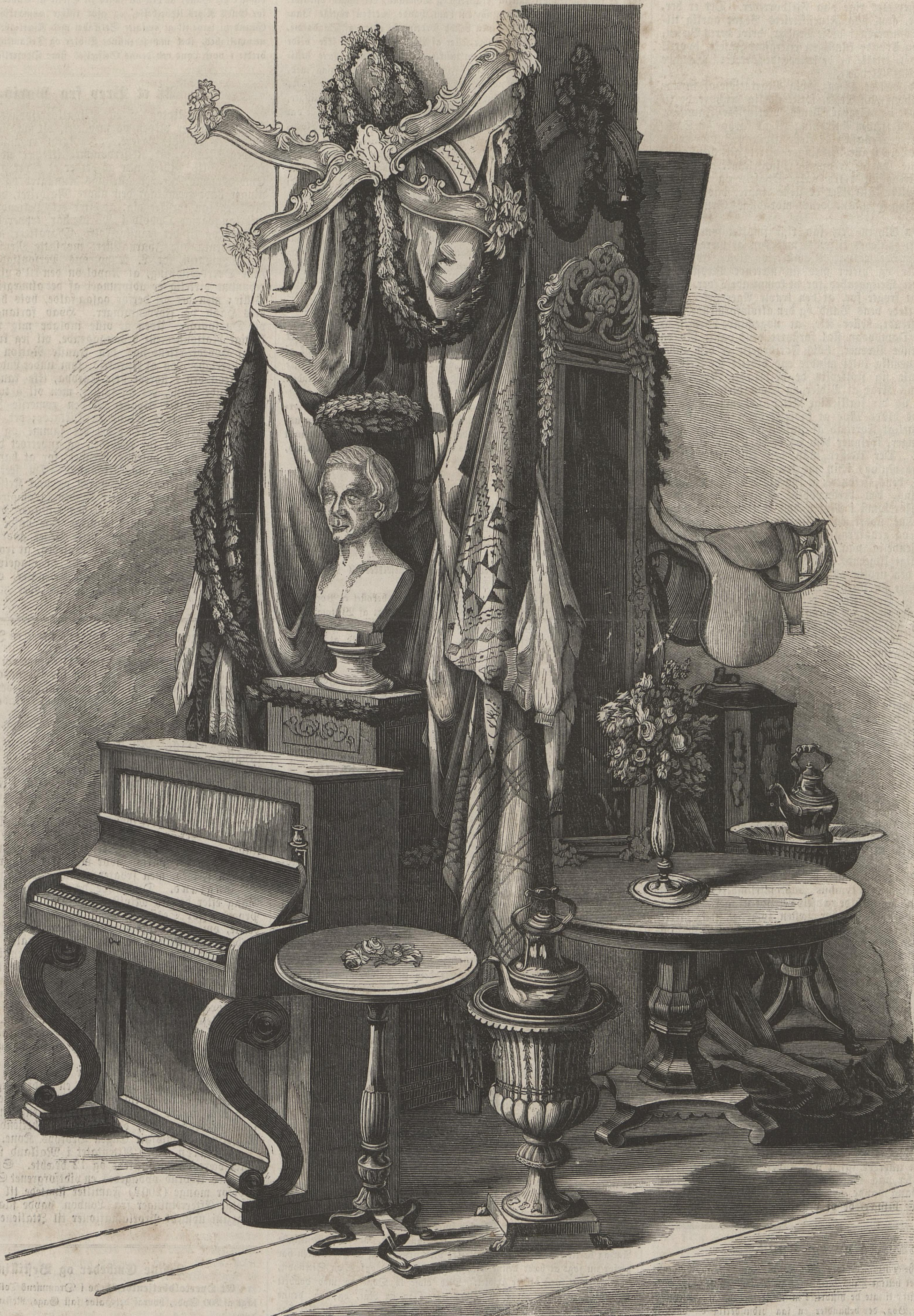
Blandt de Gjenstande, der prydede den før nævnte Pille, som her findes afbildet (Pl. 2), maatte, baade paa Grund af Gjenstanden og Udførelsen, Opmærksomheden strax hefte sig ved Ole Bulls Buste af Billedhugger Borch. Dette, vor unge Landsmands første, saa særdeles lovende Arbeide i Marmor, var let og kraftigt udført og af en sjelden Portrætlighed. Udstillingen forskjønnedes desuden ved flere vakre Malerier fra Reusch, Schiertz og Losting, ved Jensens bekjendte Portræt af Ole Bull, og ved 2de af den unge Kunstner, Vossen Knud Bergslien med kraftig Pensel udførte, særdeles anbefalende Portræter. Fra Bergenserne Nikolaysen og Askevold, begge Begyndere i Malerkunsten, saaes lovende Stillebensstykker; — fra Bergenseren Meyer et fortrinligt Blyantsportræt og en i Leer modelleret Figur: en norsk Landsoldat. Tre Fortepianoer fra C. E. Stoltz og Störmand i Bergen samt Hoff i Laurvig viste Fortepianofabrikationens betydelige Fremskridt hos os, ligesom det store Opsving, Træskjærerkunsten her i Landet har faaet, godtgjordes ved et rigt Udvalg af tildeels fortrinlige, især ved DHrr. de Coninck og N. P. Thesen i Christiania udstillede Sager. Chirurgiske Instrumenter, der baade i Udarbeidelse og Priisbillighed kunde kappes med Udlandets, fandtes fra Instrumentmagerne Jean Mette og Gallus i Christiania. Fra denne sidste fandtes ogsaa en heel Række af hensigtsmæssigt konstruerede og smukt forarbeidede Havedyrkningsredskaber, især henhørende til Frugttræers Forædling og Beskjæring, saasom Knive, Saxe, Sage o. s. v. Af andre Instrumentmager- ligesom af Gravørarbeider fandtes flere smukke og vel udførte Exemplarer.

Fra inden- og udenbyes Haandværkere vare Forgylder-, Uhrmager-, Snedker-, Guldsmed-, Skomager-, Sadelmager-, Gjørtler-, Sværdfæger- og Kleinsmedarbeider udstillede; — Blikkenslager-, Kobbersmed-, Rebslager-, Bødker-, Skrædder-, Hattemager-, Bundtmager-, Anglemager-, Farver-, Hjulmager-, Dreier-, Glasmester-, Bogbinder- og Parykmager-Haandværkerne havde derimod kun indenbyes Udstillere. Samtlige disse Fag maatte i det Hele taget ansees heldigt repræsenterede, og det viste sig ubestrideligt, at vor Haandværksdrift stadig gjør gode Fremskridt, ligesom at vore Professionister vel vide

selv at gjøre og andetsteds fra tilegne sig anbefalende Forandringer og Forbedringer i deres respektive Fag.

Mange vakre Prøver paa norsk Huusflid udviste Udstillingen; saaledes navnlig fra Høland i Christiania Stift, fra Bergen og nogle Distrikter i Bergens Stift, hvoriblandt vi ville udhæve Ulvigs Præstegjæld i Hardanger. Men især gav Udstillingens interessante og lovende Beviser paa den norske Fabrikdrifts Opsving. Der fandtes saaledes Klæder, Tøier, Lærreder, Seildug og Lignende fra Christiania, Drammen, Christianssand, Farsund og Bergen, der i Smag og Kvalitet forekom os idetmindste at nærme sig Udlandets Fabrikata; Støbegods fra Fossums og Bærums Jernværker, Akers mechaniske Værksted samt Prahls og Wingaards & Bouilles Jernstøberier i Bergen, der baade ved Udførelse og Invention maatte tiltrække sig almindelig Opmærksomhed, smagfulde og vel forarbeidede Prøver af Steentøi fra Egersunds Potteri; priisbillige og gode Spigerfabrikata fra Rosing i Frederiksstad og Kjosterud i Drammen; Tapetpapir med korrekt Tryk, særdeles smukke Mønstre og heldigt Farvevalg fra F. H. Frølich i Christiania; Krudt, Olie og Papir fra Alvøens Fabrik; Asphalt i forskjellige Kvaliteter, Friktionsstikker, Lak, Chokolade og forskjellige andre Produkter fra Carl Krafft i Christiania; Farvevarer fra Christianssand; Potaske fra Drammen; Sæber, navnlig fra Eckmann i Christiania (det Produkt, som nød den største Afsætning paa Udstillingen); Tobaksfabrikata i mange forskjellige Sorter fra Drammen, Christianssand, Throndhjem, Bergen o. s. v. Blandt de udstillede Modeller vakte Skibsmodeller fra to unge Bergensere fortjent Opmærksomhed.

Vi have ikke erfaret Andet, end at Udstillingen i det Hele taget vandt udeelt Bifald, og der var sikkerlig Ingen, som forlod dette Sted uden at medbringe et behageligt Indtryk af hvad han der havde seet. Af de udstillede Gjenstande, som i en eller anden Henseende tiltrak sig særdeles Opmærksomhed, skulle vi i det Følgende levere Tegninger. (Fortsættes.)

Bergens anden Industriudstilling. Pl. 2.

En ornithologisk Skizze fra de alpinske Regioner.

(Fragment.)

(Af J. B. Barth.)

Kun faa af vore Høifjeldstrakter byde Jagttageren en rigere Anledning til at gjøre sig bekjendt med de alpinske Regioners Særegenheder, fornemmelig i naturvidenskabelig Henseende, end Trakten mellem Fogstuen og Jerkind samt dette sidste Steds Omgivelser. Plante- og Dyrelivet er i dette Strøg lige godt repræsenteret. Botanikeren og Zoologen, Insektsamleren og Ornithologen ville her finde sig lige meget tilfredsstillede. Fortrinsviis gjælder dette om den Halvdeel af nysnævnte Trakt, der ligger nærmest Fogstuen, hvilken ved sit mere afvexlende Terrain afgiver Betingelserne for en større Artrigdom af begge Naturriger. Landskabet seer her hverken saa nøgent eller saa trist ud som de tilgrændsende Egne; selv den Betragter, hvis Interesse for disse Regioner ikke forhøies ved det særlige Hensyn til sammes naturhistoriske Forholde — et Hensyn, der let foranlediger til en gunstigere Dom ogsaa om et Landskabs blotte Udseende — selv han vil føle sig behagelig tiltalt ved dets venligere Charakteer.

Paa venstre Haand, naar man reiser mod Nord, ligger en Myr af betydelig Udstrækning. Dens sumpige Terrain, der tager sin Begyndelse allerede en Fjerdingvei før man kommer til Fogstuen, fortsætter sig i over en Miils Længde omtrent midtveis til Jerkind. For en Myr at være har dens Udseende intet Frastødende, og den byder Øiet en større Af-

verling, end Tilfældet er med de fleste Strækninger af lignende Beskaffenhed. Hyppige Smaarabber, tildeels bevoxede med mandshøie Birke, hæve sig til en Høide af nogle faa Fod paa mange Steder op over den jevne Grund; de danne deels Fortsættelser af det Myren begrændsende mere ophøiede Terrain og kunne betragtes som Halvøer og Tanger; deels ere de fuldkommen isolerede og dukke som Smaaøer og Holmer op af den omgivende Sump. Mellem disse blinke større og mindre Vandsamlinger overalt frem af Myren og nøde Vandreren, der har begivet sig ud paa dens fugtige Grund, til at gjøre en ofte betydelig Omvei. De forene sig alle i den større Assjø, som en liden hurtigtflydende Elv efter et kort Løb forbinder med den hinsides Veien liggende Bolasjø. Saavel Elven som Søerne ere særdeles rige paa Fjeldørreder. Det er her, at Engelskmændene, som paa Fluefiskeriets Vegne aarlig tilbringe endeel af Sommeren i disse Trakter, drive deres Væsen. Med et af Fjær og Traade kunstigen eftergjort Insekt, hvortil en Krog er fastgjort, trække de de lettroende Ørreder i Mængde op af deres naturlige Element.

Myrens Bund dækkes af en yppig Vegetation af saftige Væxter; dens Rigdom paa Arter, fornemmelig henhørende til Vidiernes, Sivenes og Stargræsfenes vidtløftige Familier, giver Botanikeren en sjelden Anledning til at forøge sin Samling med Exemplarer af næsten de fleste alpinske Sumpvæxter. Den har derfor oftere i alle Retninger været gjennemstreifet saavel af vore egne som af fremmede Plantesamlere, der, lidenskabeligt begeistrede for deres vakre Syssel, og vante til Strabadser, som vilde afskrækket de fleste Andre, have trodset det med en Vandring gjennem dens moradsige Grund forbundne Besvær.

Saa ligger da Myren der, saa rigt smykket som vel en Myr kan være det, saaledes tilfreds med kun at være bleven en Myr, glad over de mange Blomster og Urter, som den omhyggelig opelsker og pleier med sin nærende Vædske, betrygget ved sin høie Beliggenhed for de kommende Tider. Thi den behøver ikke at frygte for, at den travle Agerdyrker i Tidens Løb skal bortlede dens Vand og den altomformende Plov forandre dens Udseende, heller ikke, at nogensinde Larmen af en hurtigtrullende Dampvogn skal forstyrre dens vante Ro og bortskrække de levende Væsner, hvis Forsørgelse er den anbetroet. Myren er nemlig intet mindre end blottet for Selskab. Om Vinteren tumle sig flokkevis de hvidklædte Ryper paa Sneen mellem dens Krat af Vidier og Smaabirke. Og om Sommeren samle sig der forskjellige Arter af Sump- og Vandfugle for paa dens bløde Mos at indrette deres kunstløse Reder. Et udtømmeligt Forraad af Insektlarver, fornemmelig af Myg og Florvinger, forsyner dem og deres Unger med Næring til Overflod. Der træffer man den lille forunderlige Strandvibe (tringa alpina) i sin mørkere Sommerdragt, og, om Lykken er god, dens sjeldnere, af indenlandske Fuglesamlere eftersøgte Slægtning, den brednæbbede Sneppe (tringa platyrhyncha), hvis Forekomst i Myren dog er temmelig ustadig. Paa en omflydt Tue sidder en fjæsfærdig Rødstilk (totanus calidris) en hvid- og graaspraglet Sneppeart af Trostens Størrelse, i Afstand kjendelig paa sine lange høirøde Been, der give den et stadseligt Udseende. Ængstelig ved Synet af den Fremmede vipper den urolig op og ned med Kroppen, medens den idelig lader høre sin skarpe, eensformigt udtrukne Fløiten. Allerede paa langt Hold flyver den Jægeren imøde og omcirkler ham piilsnart gjentagne Gange under de heftigste, hurtigt paa hinanden følgende, Arrighed og Frygt paa eengang udtrykkende Skrig, hvorefter den et Stykke fra det Sted, hvor den først blev opskræmt, sætter sig paa en Tue, eller, imod Sumpfuglenes Sædvane, paa en Green, atter istemmende sin første Tone. Hvis den fremdeles mærker sig efterfulgt, gjentager den de samme Bevægelser, indtil den har lokket Jægeren, der almindeligviis kun lidet agter den ubetydelige Fugl, saa langt bort, at den troer sig sikker for sit Rede, da den med Et flyver tilbage til dette. Ved lignende Bevægelser søger den grønfoddede Sneppe (totanus glareola) og den graa Strandløber (totanus ochropus), begge ligeledes hyppige i Myren, at narre den formodede Fiende, medens den anseeligere Glutsneppe (totanus glottis), vant til i de Egne, den nys har forladt, at se sig efterstræbt formedelst sit velsmagende Kjød, ikke drister sig til, som de foregaaende, at dvæle i den med Skudvaabenet rustede Vandrers Nærhed, for at drage hans Opmærksomhed bort ifra Redet, men med en lang og klartlydende Fløiten flyver i lige Retning bort med det samme.

I de større Vandsamlinger midt i Myren svømmer den rødhalsede Smaalom (colymbus septentrionalis) med sin eneste Unge. Dens angstfulde rædselvækkende Klageraab, hvoraf Luften nu og da fyldes, lyder næsten som det sidste hjerteskjærende Skrig af et Menneske, som vaander sig i Dødskampen og bringer den med dets Aarsag ukjendte Vandrer til at studse og lytte efter om det atter vil gjentage sig. Maaskee klager den saa, fordi Naturen har negtet den Glæden af en talrigere Afkom. Samtidig med Smaalommen søge forskjellige Vildænder op i de eensomme Fjeldvande, ved hvis tuede og sivbevoxede Bredder de finde sikre Skjulesteder for deres nyklækkede Yngel. Foruden de velbekjendte Arter Krikanden og den altid mistænksomme Stokand, der som oftest spotter selv den forsigtigste Jæger, saae vi her den sorte Sjøorre (fuligula nigra) med sin blaaskinnende Hals, hvilken Farvetegnings Lighed med Aarhanen har givet Fuglen dens Navn, samt den sorte og hvide, fint vatrede Bjergand (fulig. marila), der er den hyppigste og videst udbredte af de i vore Fjeldsøer forekommende Arter. Sky som alle dens Artsforvandte skyndte den sig ved vor Ankomst dukkende fra Bredden, idet den af og til blot stak Hovedet et Dieblik op over Vandfladen for at hente den nødvendige Luft, saa at vi ofte ikke kunde faa Die paa den, før den allerede igjen var under. Ikkun de kredsformige Bevægelser paa Søens blanke Speil antydede Stedet, hvor den hver Gang havde været oppe. Endog i meget høitliggende Fjeldsøer bemærkede vi denne Art. (Fortsættes.)

Literatur og Kunst.

Tredie Tillægshefte til „Folkevennens" første Aargang, indeholdende „**Korstogene** til det hellige Land fortalte af H. Brun" er netop udkommet. Af alle Skrifter tiltale de historiske mest Fleerheden af Læseverdenen, og især vil en Bog, der behandler en saa vidunderlig og daadrig Epoke, som Korstidens, fængsle Læserens Opmærksomhed. Det maa derfor ansees for et godt Forvarsel, at i Selskabets første særskilt udgivne Skrift i historisk Retning dette Emne er valgt. Skriftet vil sikkert paa Grund af dette sit Emne opvække Lyst til historisk Læsning hos Mangenen, som for manglede Sands derfor. Hvad Hr. Bruns Bog selv angaaer, er den heelt igjennem beregnet paa Læsere, hos hvem ingen Kundskab i historisk eller geographisk Retning kan forudsættes, og saaledes er, selv ved de almindeligst forekommende geographiske Navne, de tilbørlige Forklaringer og Oplysninger indskudte. Hans Arbeide vil derfor neppe synderlig tiltale de Læsere, der før kjende nærmere til dets Gjenstand, da disse ville finde sig mere tilfredsstillede ved de udførligere Verdenshistoriers Behandling deraf. Desuden vil Forf.s Sprog hist og her støde mange af det Slags Læsere, som ere vante til i et historisk Værk at finde Tankerne udtrykte med Klarhed og Bestemthed, uden alt Omsvøb og Effektmageri. Første Afsnit, „Fortogene," begynder saaledes: „Korstogene begyndte slet ikke vakkert, da de aabnedes af P a k for Størstedelen, som havde samlet sig om P e t e r E r e m i t som Præst, og nogle Riddere som sine verdslige Høvdinger, og disse tog, som vi skal høre, en anden Vei end Korstogenes virkelige Stormænd. Peter havde ikke Ro til at vente, til Korstogets egentlige Høvdinger vare færdige til Reisen, men drog allerede i Mars Maaned 1096 ud fra Landskabet L o t h r i n g e n, som er Grændselandet mellem Frankrig og Tydskland, der ligger østenfor. De Flokke, som havde samlet sig om ham, havde hverken rigtige Vaaben eller Penge eller Rytteri, men bestod fordetmeste enten af Saadanne, som havde rømt fra sine Herskaber, eller af Pak, som Andre ikke vilde have med, men ogsaa af Endel, som tænkte, at Peter skulde være helligere at følges med, end de verdslige Fyrster. Endel fulgte ogsaa med, fordi Peter ikke spurgte om nogen Udrustning, og Andre, for de havde ikke Taalmod til at vente. Otte Riddere, hvoriblandt to Slægtninger, som begge hed V a l t e r, førte til ham 15000 franske Fodfolk, men de var af samme Ulden, som dem Peter havde før. I Köln ved Rhin-Elven, et Sæde for en af Tydsklands Erkebisper, holdt de Paaske, og da Peters Prækener begyndte at gjøre Lykke, vilde han blive igjen der, men de Andre var hidsige paa at komme afsted, og i Konstantinopel skulde de vente paa Peter. Den ene Valter kaldte de „Valter med Ingenting", fordi han var saa fattig, men det var hans Navning, som blev Hovedmanden paa Toget." — Her har man en Prøve baade paa det Gode og Slette ved Bruns Stiil. Hvad hans Arbeide forresten angaar, kunde vi have adskilligt at bemærke; især finde vi os lidet tilfredsstillede ved at han har undladet nærmere at paavise Korstogenes Betydning og Følger, og afeiet det Hele i nogle prosaiske Linier og tre Vers af Grundtvig.

— Af Universitets- og S k o l e a n n a l e r, udgivne af Universitetssekretæren, er udkommet et nyt (2den Rækkes 6te B.'s 4de) Hefte, indeholdende, foruden den sædvanlige Aarsberetning, Kand. Daae's Priisskrift „om Aarsagerne til og Følgerne af de indvortes Krige i Norge i det 12te og 13de Aarhundrede" samt Beskrivelse over de ny Universitetsbygninger med 11 Tegninger.. — Paa Chr. Tønsbergs Forlag er udkommet et Aftryk af Prof. P. A. M u n c h s Afhandling „om den saakaldte nyere historiske Skole i Norge", der for nogen Tid siden stod at læse i Morgenbladet. Det udgjør 86 Oktavsider og koster 30 ß. Udstyret er meget smukt.

— Paa Joh. Dahls Forlag er udkommet en af Kand. Hertzberg besørget vellykket Bearbeidelse af Kurtz's fortrinlige Bibelhistorie. Bogen udgjør 14½ Ark 8vo og koster indbunden 84 ß. Ligeledes er der udkommet en Oversættelse af Prof. Böttigers Sørgetale over Prinds Gustav, Priis 12 ß.

Norge.

Christiania. Den herfra den 11te afgaaede Post til Sverige er bleven bortstjaalen mellem Svinesund og Udevalla, hvorved endeel norske Bankobreve ere forkomne.

— Kand. jur. Th. F. Daae er den 15de ds. beskikket til Lensmand i Klævolds Thinglaug (Sogns Fogderi.)

— Eleverne af Askers Skolelærerseminarium have bekostet et Portræt af deres Lærer, Pastor Gislesen, hvilket er smukt udført af Wittmarck, og bestemt til at pryde Skolens Læseværelse.

— Emma Bugge har nylig givet en Koncert i det Øiemed at erhverve hvad der behøvedes til Anskaffelsen af et Pianoforto, hvilket vistnok ogsaa lykkedes hende, da Koncerten var godt besøgt.

I Drammen har E. Stangeland for en temmelig talrig Forsamling meddeelt Underretning om Amerika, Udvandrernes Skjæbne og Vilkaar.

Tromsø. Der har i den sidste Tid været gjort tre Forsøg paa at opbrænde Byen.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. Nr. 53 spørger „et Medlem af Børs- og Handelskommitteen," hvorledes Bestyrelsen af Norges Bank i Throndhjem kan forsvare, at den endnu ikke paa de forskjellige Børser gjør Indkjøb af Hamburger Banko; „Diskontoen, der staar ganske overordentlig lav paa de fornemste os meget nær liggende Pengemarkeder, forhøies hos os, som om der stod en Handelskrisis for Døren, medens alle Symptomer tyde hen paa usædvanlig gode Tider baade for Handel og Skibsfart." Mgbl.'s Red. bemærker, at den ikke er enig i de Principer, hvorefter Bankdirektionen synes at handle ved sine Beslutninger om Bankkursen for Indkjøb og Salg af udenlandsk Valuta, men den antager, at Bankdirektionen saa lidet som muligt vil influere paa Børsen eller have med den at bestille.

— I samme Blad henledes Opmærksomheden paa de Fordele, der kunde tilflyde vort Land ved at man indhøstede vildtvoxende Bær og, i Lighed med hvad der skeer i Hannover, afsendte dem til Hamborg, hvilket letteligt kunde lade sig gjøre paa Grund af den livlige Forbindelse vore større Søstæder staae i med denne Stad.

— I s. Bl. Nr. 56 beretter en Indsender, at de saakaldte ildfaste Jernskabe ved Ildebranden i Christianssund den 17de Nov. f. A. have vist sig ikke at holde Prøve, hvorfor det ikke er raadeligt at stole paa dem i Ildebrandstilfælde.

— Angaaende et af Grosserer Janssen i Drammen opført Dampbageri, der allerede nogen Tid har været i Drift, hidsætte vi Følgende efter Dr. Tid.: Ved Dampbageriet benyttedes fra først af kun een saakaldet Dampovn, som var forfærdiget ved Akers mekaniske Værksted efter kjøbenhavnsk Mønster, tilligemed en i Forbindelse staaende Tørkeovn; disse Indretninger opvarmes udvendig fra med Steenkul, saaledes at der kan steges uafbrudt i Ovnen, som derhos er forsynet med Thermometer, der viser Ovnens Varmegrader, samt med Kanaler og Ventiler, hvorved Varmen kan reguleres nøiagtig over hele Ovnen. Det hele Jernapparat veier cirka 15 Skpd. De hidindtil leverede Produkter have ikke alene været upaaklagelige, men ogsaa meget gode, hvad Hvedebrødsorterne angaar, hvorimod Rugbrødet ikke har forekommet os saa godt, som fra vore almindelige Bagerier. Almindelig har man troet, at den væsentligste Aarsag hertil laa deri, at Brødet ikke blev grislet, og Entreprenøren har derfor nu søgt at hæve denne Mangel, ved at lade opføre en Steenovn, hvori Brødet først bliver grislet. Med disse to Ovne og med dobbelt Mandskab arbeides nu uden Afbrydelse Dag og Nat, og paa denne Maade bages mellem 20 og 22 Tønder Rug i Døgnet. I Bageriet haves Springvand; over hele Bygningen, der er opført af Grundmuur, er indrettet Meelloft, ligesom det Hele er hensigtsmæssigt og net anlagt.

— Af Stavangers Missionsblad sees, at det britiske og udenlandske Bibelselskab den 7de Marts 1853 indtræder i sit 50de Aar, dets Jubelaar, og at dets Kommittee har udstædt et Opraab til samtlige Hjælpeselskaber og Venner i den hele Verden angaaende Høitideligholdelsen af denne vigtige Begivenhed. Af de Beslutninger, som Kommitteen i denne Anledning fattede den 6te Dec. forrige Aar anføres, „at Aaret holdes som et Jubelaar med det Formaal, at bringe i Erindring den guddommelige Godhed, saa rigelig udøst over Selskabet i dets Oprindelse, tidligere Alder og senere Fremgang — at aflægge fornyet offentligt Vidnesbyrd om Bibelens guddommelige Charakteer og Fordringer og om den Rettighed, som ethvert Medlem af den menneskelige Familie har til at besidde og læse den — og at befordre ved nye og kraftige Bestræbelser den størst mulige Udbredelse af Skriften saavel hjemme som borte; — at alle Præster og Prædikanter over hele Riget, som ere Venner af Selskabet, høfligst anmodes om at fremlægge for deres Forsamlinger Selskabets Formaal, ved at holde Taler og opmuntre til Formaalets Befordring. Hvor ingen Hindring er iveien, antages d e n 1 3 d e M a r t s, som er den første Herrens Dag i Jubelaaret, at være passende dertil." Ved at overgive denne Opfordring til vore Landsmænd udtaler Bibelselskabets Agentskab i Stavanger det Haab, at den vil tages til Hjerte af Enhver, der bekymrer sig for Guds Riges Udbredelse, og gjør tillige opmærksom paa, hvor god Grund vi have til at omfatte Selskabet med Kjærlighed og inderlig Taknemmelighed, idet mange tusinde Bibler og Testamenter ere blevne udbredte i vort Land ved denne Stiftelses store Opofrelser.

Af et Brev fra Paris.

Følgende Udtog af en Privatkorrespondence fra Paris, som velvillig er bleven os meddeelt, vil maaskee ikke være uden Interesse for vore Læsere. „I Norge er man sandsynligviis af den Mening, at Keiserdømmet ikke er udsprunget af det franske Folks Villie, men at det er et Værk af keiserligsindede Embedsmænd, der ved alleslags Kunstgreb og Stemmeforfalskninger have frembragt den uhyre Majoritet, det havde for sig. Nei, jeg kan forsikre dig, at efter det Bekjendtskab jeg under mit langvarige Ophold i Paris har erhvervet mig til Forholdene og til det franske Folks Charakteer, er jeg, trods de fleste udenlandske Journalisters modsatte Mening og trods liden Sympathi for L. Napoleons Personlighed, dog af den faste Overbeviisning, at Napoleon den III's uindskrænkede Herredømme virkelig er udsprunget af det almægtige franske Folks Villie; men det vil derfor ogsaa falde, hvis han ikke svarer til dets Haab og Forventninger. Hvad forlanger da Folket? vil Du spørge. Uden at ville indlade mig paa noget vidtløftigt Raisonnement desangaaende, vil jeg kun svare dig, at et af Hovedtrækkene hos den franske Nation uimodsigelig er Ærgjærrighed, og at Frankrig, som under Ludvig den XIV og Napoleon den I styrede hele Europa, ikke kan finde sig i den ydmygende Rolle, det nu spiller, men vil à tout prix have de gamle gode Tider tilbage. I den romerske Republik valgte Folket sig i Farens Stund en Diktator; det forekommer mig at Franskmændene have gjort det samme og frasagt sig alle mulige Garantier for Friheden og anbetroet den uindskrænkede Magt i Louis Napoleons Hænder, for at han med desto større Kraft kan optræde mod Udlandet. Du seer altsaa, at jeg ikke troer paa Fredens Vedvaren og paa Keiserens Forsikring om at Keiserdømmet betyder Freden (L'empire c'est la paix); jeg troer saa lidet derpaa, at jeg antager det stik Modsatte nemlig, at Keiserdømmet umuligt kan holde sig i Længden uden Krig. Napoleon veed dette meget godt og vil vide at indrette sig derefter; man seer saaledes, at trods den saakaldte Reduktion af Armeen, hersker der en mageløs Virksomhed i alle Marine-Etablissementer og Arsenaler, og ganske nyligt læste vi jo i Monitøren en lang Liste over ny udnævnte Generaler osv."

Sverige. I Upsala har der været en Ildebrand, hvorved flere Bygninger ere nedbrændte.

— Man antager, at Kongen til Sommeren vil komme til at bruge Badene ved Särø (syd for Gøtheborg), hvilket ogsaa bestyrkes derved, at tvende Bygninger der ere leiede for Hs. Majestæts Regning til forestaaende Badetermin.

Blandede Efterretninger.

F r a n k r i g. Den af Journ. d. Deb.'s Redaktører, som fængsledes den 6te, hedder Tansky og er en Polak, der har tjent ved den afrikanske Fremmedlegion og erhvervet sig Kaptains Rang og i mange Aar opholdt sig i Frankrig. Grunden til den hele Fængsling skal være et i London nylig udkommet Skrift angaaende Napoleons Salving (La Veille du Sacre). Andre anføre som Grund, at de Fængslede have udbredt falske Nyheder og staaet i Forbindelse med hemmelige Selskaber. Hvad der er vist, er, at Fængslingen har udbredt en panisk Skræk i Paris, hvor man ikke længer anseer sig sikker paa sin Frihed, men frygter overalt Politiagenter.

E n g l a n d. Den 10de ds. samledes Underhuset første Gang efter det ny Ministeriums Dannelse. I Regjeringens Program for Sessionen 1853, hvilket Lord John Russell meddeelte, omtaltes Krigsbudgettet, hvori en Forhøielse vilde indtræde, Jødeemancipationen, Spørgsmaalet om Folkeopdragelsen, „af hvis Afgjørelse Englands Fremtid er afhængig," Afskaffelsen af Forbryderes Transportation til Australien og Van Diemens Land samt en dermed i Forbindelse staaende Reform af det sekundære Straffesystem, Reform af Forpagtningslovene i det haardt prøvede og til Hjælp trængende Irland, Reform i Folkerepræsentationen m. m.

— Ifølge de sidste Efterretninger fra Ostindien er Provindsen Pegu, der hidtil har tilhørt Birmanerne, bleven indlemmet i de britiske Besiddelser.

Ø s t e r r i g. Efterretninger fra Ungarn berette, at man der er kommet paa Spor efter en vidt forgrenet Sammensværgelse. Dens Formaal er endnu en Hemmelighed; man veed kun, at der har fundet talrige Fængslinger Sted af Personer af begge Kjøn, deriblandt den bekjendte siebenbürgenske Regjeringskommissair Eugen Beøthys Kone.

I t a l i e n. Ved Attentatet i Mailand skal 50 af Militæret være blevne saarede og 12 dræbte. Strax før Urolighedernes Udbrud opdagedes en vidtforgrenet Sammensværgelse, hvorfor mange (200?) Familier flygtede til Kantonen Tessin. Ifølge Efterretninger fra London havde saavel Kossuth som Mazzini udstædt Proklamationer til Italienerne.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Et Overtoldbetjentsembede i Drammens Tolddistrikt med en Indtægt af 800 Spd., hvoraf det Halve fast Gage, Resten Procenter af Intraderne.

Tolderembedet i Bødø med omtr. 400 Spd. i aarlig Indtægt, foruden 88 Spd. for Overtagelsen af Postexpeditionen sammesteds.

Lensmandsbestillingen i Vestre Toten.

Førerposten paa Dampskibet „St. Olaf."

En Underlærerpost ved Domsognets Almueskole i Throndhjem med 180 Spd. i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Luro Pstg. med 40 Spd. i aarlig Løn.

En Jordemoderpost i Lærdals Pstg. (Indre Sogns Provsti.)

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 10. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 5te Marts 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

En ornithologisk Skizze fra de alpinske Regioner.

(Af J. B. Barth.)

(Slutning fra forrige Nr.)

Vi vende os nu fra Myren til den anden Side af Veien, hvor en af disse Birkelier, der i Fjeldtrakternes alpinske eller rettere subalpinske Regioner træde istedetfor de lavere Egnes egentlige Skove, sees at strække sig langs hen under den bratte Skraaning, som paa denne Kant begrændser Indsænkningen i Fjeldplateauet. Træerne i samme bære paa en iøinefaldende Maade Mærket af den Høide, hvori de voxe, og have under Navn af Fjeldbirken antaget en særegen konstant Form, der staar saa langt tilbage for det dristige livskraftige Udseende, Birken pleier at iføre sig i de for dens Trivelighed gunstigere Egne, at man uden nærmere Undersøgelse let kunde forledes til at betvivle deres Artsfælledsskab. Sjelden overstige de en Høide af 8 til 10 Alen, og det smaabladede Løv hænger kun sparsomt ned fra de knudrede Grene. Desto overflødigere bedækkes disse saavelsom de krogede og ujevne Stammer af forskjellige Lav- og Mosarter, der blot hist og her tillade den hvide Bark at skinne igjennem det smudsige Overtræk. Hyppige Rodskud, paa mange Steder, rige nok til at danne et Slags Underskov, synes dog at antyde, at det kun er Træernes overjordiske Deel, der savner Betingelserne for at opnaae en anseeligere Skikkelse. Trods dette deres forkuede Udseende er man glad ved ogsaa her at træffe større Udbredninger af disse tætvoxende Smaatræer. Thi heroppe er man nøisom i sine Fordringer til Trævegetationen, og de venlige Lier, hvis lysgrønne Løvværk almindeligviis beklæder Foden af de fra de lavere Dele af vore Høifjeldstrakter opstigende større Høider, paa hvis Skraaninger de fortsætte sig saalangt opad, som de kunne formaae det, udgjøre en sand Prydelse for de nøgne Egne, hvis triste Charakteer de ikke lidet bidrage til at formilde. Her, hvor de kun forekomme som enkelte Partier hist og her i de vidtstrakte forresten træløse Landskaber, frembringe de en ganske anden Virkning, end lignende Strækninger af Smaaskov i Egne, hvor Øiet er vant til og fordrer en yppigere Skovvæxt.

Der boer i disse Birkelier en liden Sanger (sylvia svecica), som Naturen synes at have omfattet med en særegen Forkjærlighed. Istedetfor at ellers de Fugle, hvem den i en fortrinlig Grad skjænkede Sangens Gave, maa nøies med en prunkløs Dragt, og omvendt de Arter, hvis Fjærklædning pranger med de livligste Farver, i førstnævnte Henseende gjerne indtage en underordnet Rang, har Naturen med Blaakjelken, eller som Bønderne her kalde den, Bjældefuglen, gjort en Undtagelse fra sin Regel og rigt udstyret den med begge Fortrin. Dens Bryst og Strube bedækkes af et stort Skjold, ublandet farvet af det reneste Azurblaa med en eiendommelig metallisk Glands, der nærmer sig Kolibriernes og nogle andre Fugles fra den hede Zone. Midt i Skjoldet sees en liden rundagtig rødbruun Plet og nedentil begrændses det af en skarpt tegnet sort Ring, der atter omgives af en lignende hvid. Fuglens Overkrop viser derimod kun den hos de fleste af vore egentlige Sangfugle herskende uanseelige olivengraa Farve. Men det er især ved sit Talent som Sanger, Bjældefuglen tiltrækker sig størst Opmærksomhed. Uden at være anviist een eller flere bestemte Stropher, som gjentages og atter gjentages, følger den i Valget af sit Thema ingen anden Regel end sin egen lunefulde Vilkaarlighed, og den varierer sit Foredrag med en Færdighed, hvori den endog overtræffer den guulbrystede Sanger (sylvia hypolais), der ellers blandt vore Sangfugle hævder den første Rang. Dens vexlende Sang synes heelt igjennem sammensat af Stykker, hentede fra de forskjelligste af dens Samslægtninges Melodier. Snart troer man at høre Maaltrostens korte, afbrudte fuldtonige Stropher eller de raske Toner af den livlige Buskskvætte. Snart er dens Foredrag blødere og mere sammenhængende og gjengiver med skuffende Lighed hele Partier af Lærkens „variable Kantate;" derimellem høres ofte en glad Kvidren, lig Svalens, naar den hjemkommen fra Marken sidder i Ro paa Taget og fryder sig over sit sorgløse Liv. Efter et lidet Ophold, hvorunder Fuglen ved sin Lokketone, som den har fælleds med flere af vore Sangere, har kaldet paa sin Mage, for at forvisse sig om, at den er i Nærheden, udstøder den nogle længere smeltende Toner, der i Styrke og Klarhed nærmer sig de tilsvarende hos den guulbrystede Sanger. Og naar den igjen begynder — thi mellem de enkelte Stanzer gjør den regelmæssig et kortvarigt Ophold — er man næsten i Tvivl om ikke en Piplærke med sin stigende og faldende Trille har indtaget dens Plads, indtil den ved sine eiendommelige Overgange og Vendinger bringer Tilhørerne ud af Vildfarelsen.

Blaakjælken dvæler ikke, som de fleste andre Trækfugle, paa sin Reise til og fra et mere tempereret Jordstrøg en Tid i vore sydligere Egne; den er derfor ukjendt af Andre end Zoologen og Beboerne af de høitliggende Trakter, hvor den opslaar sin Sommerbolig. Men selv der er den i visse Aar en saa sjelden Gjæst, at man endog under et længere Ophold paa Dovre har vanskeligt ved at træffe den. Dette Aar forekom den temmelig hyppig ligefra Fogstuen, hvor den i den nærliggende Birkeli førstegang vakte vor Opmærksomhed ved sin os ubekjendte Sang, til midtveis mellem Kongsvold og Drivstuen, da vi ikke mere bemærkede den. Vælgende sig en skjult Plads mellem de tætteste Grene lod den flittigen sin Stemme høre, og vi kunde ikke blive trætte af at lytte til dens underlige Toner, der, snart høie, snart dybe, snart hurtige og muntre, snart langsomme, smægtende og lidt melancholske, nu stærke med pludselige Afbrydelser, nu svage og mere afrundede, vare saa forskjellige, at det ikke var os muligt, hvor god Anledning vi end havde til at lære dens Sang at kjende, med Bestemthed at paastaae, at vi hørte nogen enkelt af dens Stropher oftere paa samme Maade gjentaget. Ogsaa udenfor Lierne paa det aabne Feldt, der, hvor en større Samling af Vidier ydede den fornødent Skjul, traf vi enkelte Individer af denne flinke Sanger. Da den ikke forekommer udenfor Høifjeldenes fra de mere beboede Strøg fjerntliggende Regioner, ansees den af den norske Ornitholog altid som en kjærkommen Akkvisition, hvisaarsag vi til Opbevaring i Museerne forsynede os med et tilstrækkeligt Antal Exemplarer. Det var ikke uden Overvindelse vi bekvemmede os til at nedskyde den lille vakre Sanger, der medens den levede gjorde os saamegen Fornøielse. Maaskee det alligevel synes Læserne en utilgivelig Grusomhed alene i det nævnte Øiemed at tilintetgjøre en Skabning, kun dannet til at fryde og til at oplive og forskjønne de Steder, hvor Naturen har hensat den. Men den, der stadig retter sit Blik paa Naturens beundringsværdige Økonomi, og som derunder vinder et friere, af det umiddelbare Følelsesindtryk mere uafhængigt Synspunkt for sin Betragtning af Enkelthederne i dens store Huusholdning, kommer let til Erkjendelsen af, at Naturen selv ingen saa stor Vægt har lagt paa en underordnet Skabnings Liv. Han opfatter det i en fast ubegrændset Almindelighed mellem de levende Væsner indbyrdes herskende Ødelæggelsessystem ikke som en Ytring af disharmoniske Kræfter i Naturen, men som et af dennes Herre anerkjendt og i Skabningens hele Sphære udtalt almeengyldigt Princip; og han lærer med Agtelse og Ærefrygt at betragte den vise Lov, der, idet den lader en Skabning gaae tilgrunde, opholder den andens Liv og bevirker en harmonisk Fordeling af alle de mangfoldige Arter, hvis talløse Individer paa denne Maade hindres fra, under deres Bestræbelse for at formere og udbrede sig, at overskride de for deres gjensidige Bestaaen nødvendige og bedst afpassede Skranker. Og idet han tillige seer, at Naturen i at afmaale Grændserne for den en Skabning indrømmede Raadighed over den andens Tilværelse, langt fra at have anstillet nogen nøiagtig Beregning eller viist noget smaaligt Sparsommelighedshensyn, meget mere maa siges med Ødselhed at omgaaes de Liv, den selv har fremkaldt, — hvor naturligt da, at ogsaa han vænner sig til at ansee et underordnet Væsens Liv som i og for sig mindre betydningsfuldt og føler sig mindre indskrænket i sin Ret til paa sammes Bekostning at see sine Øiemed fremmede, om disse endog kun tilsigte en forhøiet Livsnydelse, et mere omfattende Kjendskab til Skabningens forskjellige Arter. Ja det forekommer ham endog, som vilde han ved en vidt dreven Ængstelighed i denne Henseende ligesom beskylde Naturen for at have gjort sine Skabninger Uret og underkjende Gyldigheden af hiint af denne selv statuerede Princip. Hellere derfor end at betragte sin Medfølelse med de lavere Væsener som Udtrykket for et ubetinget Forbud mod at gribe forstyrrende ind i deres Liv, naar Nødvendigheden ikke strængt taget kræver det, seer han deri kun en Regulator for den ham som Hersker over den ringere Skabning indrømmede Frihed, en Modvægt til denne, hvorved Naturen har villet forebygge, at han ikke tankeløst og letsindigt, det er: uden at ledes af bestemte og i og for sig berettigede Formaal, om disse end ikke behøve at indskrænke sig til Erhvervelsen af Betingelserne for hans blotte materielle Bestaaen — misbruger sin Ret.

De øvrige Sangfugle i den føromtalte Birkeli, der syntes at være en yndet Samlingsplads for samtlige de Arter, som tilbringe Sommeren i de norske Alperegioner, vare alle vore Bekjendte fra Christiania-Trakten, hvilken de en Maaned før os havde forladt.

Den broget tegnede brandgule Bjergfink (fringilla montifringilla) viste sig her i sin Høitidsdragt. De rustgule Fjærkanter paa dens Hoved og Forryg vare afslidte, og disse Deles smukke sortblaa glindsende Farve traadte saaledes ublandet frem. Fra Smaabirkenes Toppe opvartede den os flittig med sin skjærende hæse Lokketone, hvorunder den flittig akkompagneredes af Sivspurvens (emberiza schoeniclus) usammenhængende slæbende Sang, der snarere forekom os som et anstrængt og forgjæves Forsøg paa at frembringe en saadan, end en ordentlig Melodie lig den, vi hørte af dens øvrige Sambyggere i Lien. Ikkedestomindre var den selv, som det lod, ret tilfreds med sit musikalske Talent og søgte ved den Iver, hvormed den foredrog sit trivielle Thema, at indhente hvad den meente at have forsømt ved ikke at lade sig høre der, hvor den sidst havde dvælet. Ogsaa af Rødstjerten og Løvsangeren (sylvia trochilus), hvis fleste Individer ellers tilbringe Forplantningstiden i vore lavere Strøg, vare mange flyttede med herop, for ved deres bløde kunstfærdige Stropher, der, repeterede i regelmæssige Intervaller, dannede en behagelig Afvexling til de tvende foregaaendes eensformige Musik, at fuldstænddiggjøre det Sangchor, der belivede Birkelien, og som i Fuldstemmighed ikke stod tilbage for noget, der opføres i vore sydligere, mere besøgte Lunde. Men gjennem den hele Koncert af vingede Smaasangere gik der en vis dæmpet, for ikke at sige melancholsk Grundtone, der fuldkommen harmonerede med Landskabet og forhøiede Indtrykket af den Stemning, som var udbredt over dette. En enkelt Gjøgs tungsindige Hulken, der paa Afstand lød henover til os fra en fjernere liggende Birkeli, bidrog endmere til at forstærke dette Indtryk. Den lille vævre Sumpmeise (parus palustris) havde ikke Tid til med sin egentlige Sangstemme at deeltage i de Andres Koncert. Paa Meisernes sædvanlige Viis slugvoren og geskjæftig den hele Dag saaes den i uafbrudt Bevægelse klatrende omkring paa Grenene efter Larver og andre Smaakryb, medens den kun ved en kort og affekteret Piben gav tilkjende, hvor travlt den havde det. Talrige Irisker fløi urolige fra Træ til andet, og den mindste Spette (picus minus) huggede med lydelige Slag flittig løs paa en hentørret Stamme. For at fuldende Opregningen af de Fuglearter som beboede Lien, maa vi endnu nævne Birke- eller Fjeldtrostien (turdus pilaris), hvis larmende Sjakren, hvormed den forbittret omflagrede os, naar vi nærmede os dens i en Kløft mellem tætte Grene befæstede Rede, lød som en Advarsel for de øvrige Sangere og bragte det hele Chor for et Øieblik til Taushed. De fleste Individer af denne selskabelige Trosteart hække ellers i store Kolonier, der vælge enkelte mere afsidesliggende Birkelier til deres fælleds Byggeplads. Bag Høiderne ved Jerkind traf vi en saadan Kolonie. Hvert Træ i Lien, hvor Trostene havde nedsat sig, og hvorfra de havde fortrængt alle de øvrige Fugle, som med dem dele Sommeropholdet i Fjeldegnene, var besat af deres regelmæssigt formede, af Græs og Mos kunstigt sammenflettede Reder, hvoraf oftere endog fandtes flere paa samme Træ. De næsten fuldvoxne Unger havde tildeels allerede forladt den trygge Bolig, og medens disse for at øve deres Vinger flagrede med Anstrængelse de korte Stykker fra et Træ til det næste, fore deres ellers saa skye Forældre nu, ængstede og bekymrede paa alle Kanter over og omkring os, ofte kun nogle faa Alen fra vore Hoveder, og foraarsagede ved deres paa een Gang af hundrede Struber istemte Sjakren og Skvalder et næsten bedøvende Spektakel. Denne var den største af de Kolonier, vi saae, og det er neppe formeget, naar vi anslaae Individernes Antal til Tusinde eller derover.

Veien mellem Fogstuen og Jerkind er næsten 2 Mile lang. Skjønt en Vei over Fjeldet, besværliggjøres den paa hele denne Strækning ikke af en eneste Bakke. For desto mere uhindrede at kunne streife omkring tilbagelagde vi ogsaa dette Veistykke tilfods og lode Hest og Skydskarl skjøtte sig selv. Den sidste Halvdeel af Veien frembød dog Intet, der synderlig fængslede vor Opmærksomhed, og dens nærmeste Omgivelser ere blandt de nøgneste og eensformigste paa hele Touren over Fjeldet. Strax nedenfor Broen, der fører over den føromtalte Elv mellem Af- og Volasjø, stod en Engelskmand og fiskede. Vi standsede en Stund for at see paa ham, hvorlunde han med den hans Landsmænd egne Færdighed slyngede sin lette Snor hen paa det bestemte Punkt i Strømmen, hvor han troede det beleiligt, og derpaa, naar det kunstige Insekt i Snorens Ende var drevet ned i Strømmen saalangt Snoren vilde række, atter og atter paa samme Maade forsøgte om ikke nogen Orred vilde lade sig narre. Han fangede dog Intet saalænge vi saae paa ham. Men det gaar altid saaledes, naar Nogen seer derpaa. Maaskee havde han Spleen og søgte ved Bevægelsen og ved at holde sin Opmærksomhed spændt paa Fiskeriet at forjage den tungsindige Tanke, glemme Fortid og Fremtid. Maaskee var han en af disse ubemidlede

Englændere, der finde deres Regning ved at tilbringe endeel af Aaret hos os, hvor de paa en med deres Tilbøielighed stemmende Maade see sig istand til at leve for en Sum, som de ikke kunne komme ud af det med i deres eget Fødeland. Men maaskee ledede ham ingen af disse Bevæggrunde, og han var kun reist herover for sorgløs og ubekymret at hengive sig til den hos hans Landsmænd saa stærkt fremherskende Lyst til Jagt og Fiskeri.

Om Kjendemærker paa Melkekjøer.

(Af Landbrugslærer N. Wetlesen.)

Faa Lande i Europa ere af Naturen mere henviste til Kvægdrift som Hovedsyssel, end Norge, thi mere end Halvdelen ligger over Korngrændsen (2700 Fod fra Sneelinien), og af denne Halvdeel bestaar Mesteparten af Sletter, bevoxede med særdeles kraftige Græsarter, der vegetere frodigt indtil over 1800' fra Sneelinien, medens neppe $^1/_{38}$ af hele Landets Overflade naaer op i Sneeregionen*). Af den øvrige Halvdeel bestaar mere end de 3 Fjerdedele af udyrkede og for Størstedelen udyrkelige Strækninger, neppe tjenlige til Græsgang. Det bliver saaledes en høist ubetydelig Deel tilovers til Agerdyrkning, og selv fra denne ubetydelige Deel maa der gjøres Fradrag for de mindre aarvisse Tragter.

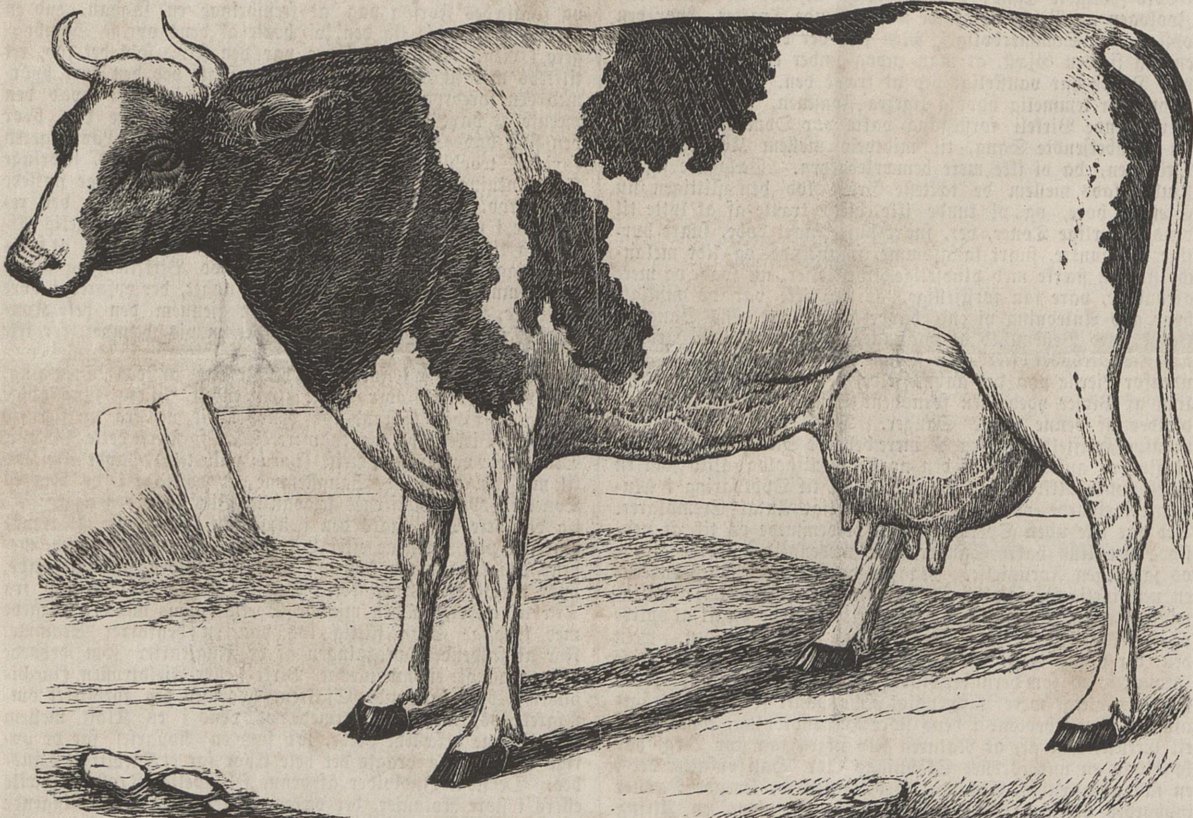
Ikkedestomindre synes Opmærksomheden mere at være rettet paa Agerbruget, end paa Forbedring af Kvægdriften, en naturlig Følge af forrige Tiders mindre sikre Tilførsel af Kornvarer og deraf følgende Trang til om muligt at kunne hjælpe sig selv; men de i senere Tider saa betydeligt forbedrede Kommunikationsmidler — især dersom Kalorikmaskinen svarer til de Forventninger, man har derom — vil vist snart gjøre en Forandring heri, og bringe den norske Landmand til at indrømme Kvægdriften den Rang, den hos ham saa høilig fortjener.

At der saaledes vil gjøres og maa gjøres Noget i denne Retning er afgjort, men Sagen er hvorledes man skal bære sig ad. At indføre fremmede Dyreracer er i sin Almindelighed uhensigtsmæssigt saavel paa Grund af de dermed forbundne Omkostninger, som fordi de klimatiske og lokale Forholde paa de fleste Steder lægge uoverstigelige Hindringer iveien. Vi ere altsaa indskrænkede til at henvende Opmærksomheden paa de Racer, vi allerede have. At udvide Antallet i nogen betydelig Grad kan der i den nærmeste Fremtid vel neppe blive synderlig Tale om; desto mere nødvendig bliver en omhyggeligere Pleie, end der hidtil er bleven dem til Deel.

*) See „Norges Statistik" af Tvethe.

Hvad Melkekvæget angaar, da maa disse betragtes som Maskiner, der skulle forarbeide et Kvantum Foder til Melk; men her kommer i Betragtning ikke blot at kunne forarbeide det størst mulige Kvantum, men ogsaa og det fornemmelig at kunne af et vist Kvantum Foder levere det største Udbytte af Melk saavel i Henseende til Kvantitet som Kvalitet. At kunne, allerede ved at see Dyret, afgive en nogenlunde rigtig Dom herom, er naturligviis for Enhver, der holder Melkekvæg, af særdeles Vigtighed. I denne Henseende har Franskmanden Fraçois Guénon fra Libourne leveret uskatterlige Bidrag, hvilke han, efterat have opstillet i System og selv benyttet dem i et Snees Aar, underkastede en praktisk Bedømmelse af en i denne Hensigt af Landhuusholdningsselskabet i Bourdeaux i Aaret 1837 nedsat Kommission, der anbefalede dem som de paalideligste Kjendemærker ved Valget af Melkekvæg.

Det er naturligt, at hvad der for Guénon, der selv havde opstillet Systemet og havde Snese Aars Erfaring, var simpelt og ligefrem, maa forekomme den, der skal sætte sig ind i det, broget og indviklet; men naar man ikke vil gjøre Fordring paa som Guénon at kunne sige nøiagtig hvormange Potter Koen daglig skal melke, hvorlænge den vedbliver hermed og bestemt hvormange Uger den vil staae borte, naar den Tid nærmer sig, da den atter skal kalve, naar man ikke gjør Fordring herpaa, og kun indskrænker sig til at bedømme dens Melkeevne relativt til andre Kjøer, hvis Melkeprodukt man kjender, saa forekommer mig de af Guénon opstillede Kjendemærker at være de simpleste, de for Uindviede lettest forstaaelige af alle og netop skikkede for den praktiske Landmand. Ihvorvel jeg betragter Guénons Mærker som Hovedinstants ved Bedømmelsen af en Melkeko, indrømmer jeg dog den absolute Nødvendighed af at tage i Betragtning ogsaa Koens Bygning og Udseende, og jeg skal — forinden jeg gaar over til at give en Fremstilling af de af Guénon opstillede Kjendemærker, saadanne som de af mig ere opfattede — gjøre et Uddrag af et af J. H. Magne, Professor ved Veterinærskolen i Alfort, forfattet Værk, „Valg af Melkekjøer," hvilket Værk er besørget oversat og udgivet af det kgl. danske Landhuusholdningsselskab.

Efterat have gjort opmærksom paa Nødvendigheden af at tage Hensyn til Koens Legemsbygning, Temperament og Forhold mellem dens forskjellige Organer, naar man vil bedømme dens Værd som Melkeko, gaar Magne over til at fremstille de almindelige Kjendemærker saaledes:

Fordøielsesredskaberne: En middelmaadig stor Bug med eftergivende ikke altfor spændte Sider; paa ældre Dyr er Bugen ofte meget rummelig; en stor Mund, tykke og kraftige Læber; en livlig Appetit; en let og hurtig Fordøielse; Haarene glindsende, Huden blød og bøielig.

Kjøer, som have disse anatomiske og physiologiske Kjendemærker, æde godt og drikke meget, og dersom de blive passende fodrede, er Bloddannelsen rigelig og de give store Kvantiteter Melk.

Aanderedskaberne: Brystet dybt, bredt og hvælvet, navnlig bag ved Bovbladet og Albuen; Ribbenene lange og stærkt buede i hele deres Længde, navnlig i deres øverste Ende; Rygraden lang, lige, ikke sveiet og Lænderne brede; Næseborene store, udspilede og vel aabne; Flankernes Bevægelser utvungne, lette og livlige.

Disse Kjendemærker paa Fordøielses- og Aanderedskaberne vise, at Fordøielsen og Aandedrættet er i god Orden og danne rigeligt og godt Blod. Alle Organerne ere i den livsfriske Tilstand, der er saa gunstig for deres Virksomhed. De Dyr, der forene disse Egenskaber med Styrke, ere istand enten til at arbeide godt, eller til hurtig at blive fede, eller til at give megen Melk, alt eftersom Bevægelsesredskaberne, nemlig Knoglerne og Musklerne, eller Ernæringsredskaberne, især Bindevævet og Fedtvævet, eller de melkegivende Redskaber, nemlig Yveret og Melkekamrene, ere de meest fremherskende.

Kropformen: Det er sjeldent at træffe virksomme Melkekjertler hos Kjøer med smukke afrundede Former, der betinge hvad man hos Pattedyrene almindeligviis kalder Skjønhed. Som oftest ere de gode Melkekjøer kantede og synes mere eller mindre slappe. De kunne være ligesaa godt skabte i Henseende til Beenbygningen, som de Kjøer, der udmærke sig ved en stor Fedtevne eller Arbeidsdygtighed. Imellem en Flok Kjøer, der alle ere fodrede og røgtede paa samme Maade, bør man derfor ikke vælge de smukkeste, naar man vil have de bedste Melkekjøer, thi da vil man i Regelen tage feil. Bagdelen lader ofte en Deel tilbage at ønske i Henseende til Skjønheden. Den er meget udviklet, men Kjødet staar ikke i Forhold til Beenbygningen, og de fremspringende Dele af Knoglerne ere meget tydelige; Rygraden ligesom dobbelt i sin bagerste Halvdeel; Hofterne fremstaaende og Bækkenet stort. Bagbenene, som staae vidt fra hinanden, lade et beydeligt Rum mellem sig, hvor der er Plads til et stort Yver. Blodet føres i stor Mængde til Yveret, og afgiver Stoffet for dets Kjertlers Virksomhed paa de andre Organers Bekostning. Musklerne ere tynde og Laarballerne med Laarene ere magre og smaae. Dette Kjendemærke er meget tydeligt paa den ovenfor afbildede Ko, vi have opstillet som Forbillede paa en udmærket Melkeko. Brystet bredt med en stærk og fremstaaende Brystkasse og et noget langsomt Aandedræt. Men det træffer sig ofte, at Virksomhed og Kraft i Yveret er forenet med sammentrykkede Ribbeen, med et smalt og svagt Bryst, svage Fordøielsesredskaber, middelmaadig Appetit og en ofte brændende Tørst. Saadanne Kjøer ere da slet byggede; de kunne give megen Melk, men vandet og af ringe Godhed; ligeledes dø de let af Brystsygdomme.

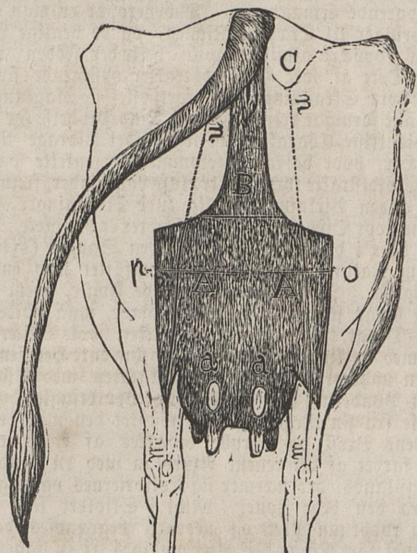
I alle Racer skal man fortrinsviis vælge saadanne Kjøer, som i deres Former fjerne sig saameget som muligt fra Handyrenes Bygning; saadanne altsaa, som have en ikke for svær Beenbygning og tynde og fine Lemmer. Ligesaa bør de have: et smalt, temmelig langt Hoved, der trækker sig sammen henimod Hornene; tynde glindsende Horn af en klar Farve; en blød, bøielig Hud, bedækket endog i Panden med lige, glatte og bløde Haar, og som ved de naturlige Aabninger ere korte, fine, silkeagtige; en tynd Hals, der tilsyneladende er lang, fordi den er smal, især op imod Hovedet; tynde, vel adskilte, kun lidt rynkede Øielaag; fremstaaende Øine og et mildt, kvindeligt Blik.

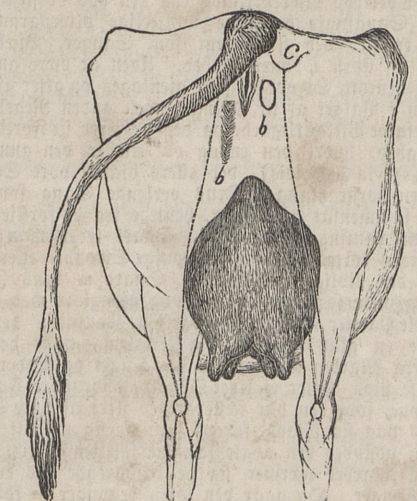
Men af alle Mærker paa en god Melkeko er dog intet bedre end Blodaarerne. De, som findes paa Bugens Sider, ere de, som man lettest iagttager; man kalder dem ogsaa Melkeaarer. De træde ud af Yveret paa dettes forreste Deel og ved den ydre Vinkel, som dette danner med Bugen, hvor de paa de bedste Melkekjøer danne en betydelig Aareknude. De strække sig hen mod den forreste Deel af Kroppen, idet de danne mere eller mindre tydelige Vindinger; de dele sig ofte henimod deres forreste Ende, og gaae endelig ind i Kroppen igjennem flere Aabninger. Paa de Tider, hvor Kjøerne ikke melke, ere Melkeaarerne ikke meget spændte, og man har vanskeligere for at slutte fra dem til Kjøernes melkegivende Egenskaber. For da at kunne bedømme disse, maa man sammentrykke Aaren ved dens forreste Ende, for at standse Blodet og derved udspænde den. En god Maade at gjøre dette paa er at trykke Fingeren ned i Aabningen, hvorigjennem Blodaarerne gaae ind i Kroppen, thi derved afgiver Fingeren tillige et Maal for Aarens Vidde. Jo mere knudrede Aarerne ere, desto bedre. Det samme gjælder ogsaa Aarerne paa Yve-

ret og Mellemkjødet. Disse sidste, Aarerne paa Mellemkjødet, ere kun tydelige paa udmærkede Kjøer. Paa den Ko, ovenstaaende Afbildning viser, saa Professor Magne første Gang denne Aare, der dannede en meget tyk og knudret Bølgelinie. Koen hørte til den hollandske Race, var ikke meget stor, men gav 40 Potter Melk om Dagen og blev ikke gold i den Tid, den var drægtig. Saavidt Professor Magne.

Hvad Guénon angaar, da maa man vistnok indrømme, at Inddelingen af de mange Klasser og Ordener gjør det noget vanskeligt, men forinden man har sat sig tilstrækkeligt ind i de fremstillede Kjendemærker og erholdt Øvelse nok til at kunne gaae saa i Details, kan man mærke sig visse Hovedmomenter. Enhver vil, naar han seer efter, finde, at en større eller mindre Deel af Yveret, den indvendige Side af Laarene og Mellemkjødet er bedækket med opadvendte Haar; det er dette, der kaldes Speilet og i hosstaaende Figur er

betegnet ved den mørke Flade. Man skjelner her mellem „Fløiene" A A og Tungen B. Nu kommer her først i Betragtning Størrelsen af den med opadvendte Haar betegnede Flade, dernæst Afstanden mellem samme og Bækkenet. Til den Ende trækkes Linien mn, for at betegne Grændsen mellem Laarets indvendige og udvendige Side, og derved afgive et Maal for Fløienes Bredde, samt Linien o p der tjener til Maal for hvor høit Speilet gaar op, og findes ved at maale Afstanden mellem Haseledet og den bagerste Deel af Krydsknoklen C, og dividere med 2; saa kommer da Tungen i Betragtning saavel med Hensyn til Bredde som Længde, den gaar lige indtil forbi Børsprækken, og jo høiere den gaar op desto bedre Mærke.

Med Hensyn til Formen har Guénon inddeelt Speilene i 8te forskjellige Klasser: første, anden, tredie o. s. v., men da Oxen ligesaavel som Koen har Speil, og man vanskelig kan passe det saa ved Parringen, at Oxens Speil hører til samme Klasse som Koens, maa der naturligviis blive en Mængde Klasser. Dog er Formen mindre væsentlig, saaledes altsaa ogsaa til hvilken Klasse Koens Speil henregnes. Af Vigtighed er derimod Ordenen, hvortil det henføres. Hver Klasse inddeles nemlig i 8te Ordener, saaledes at til første Orden regnes det Speil, hvis Fløie naaer udenfor Linien mn altsaa et Stykke ud paa Laarenes udvendige Flade, og hvis Høide naaer mindst 2 Tommer ovenfor Linien o p. Eftersom Speilet aftager enten i Høide eller Bredde, henregnes det til 2den 3die etc. indtil 8de Orden, hvor ikke engang hele Yveret er bedækket med opadgaaende Haar.

Foruden dette, det egentlige Speil, gjør Guénon videre opmærksom paa nogle saakaldte Skildter; saaledes er paa Yveret aa to saadanne og dannes af nedadgaaende Haar. Dette er et Kjendetegn paa megen Melk, og findes i Regelen blot paa Kjøer af første og anden Orden. Skildtene b derimod, der paa begge Sider af Børsprækken dannes af opadgaaende Haar, betegner at Koen ophører at melke længe før den atter skal kalve, saaledes at jo længere de ere, jo nærmere de sidde Børsprækken, samt jo stridere Haar de dannes af, desto længere staar Koen borte. Et temmelig sikkert Kjendemærke paa dette sidste ere ogsaa Haarhvirvlerne, især jo nærmere de sidde Børsprækken.

Fremdeles er et haarrigt Yver Tegn til megen Melk, idet stridt Haar røbe Melk af vandet Beskaffenhed, medens derimod fine og bløde Haar ere Kjendetegn paa god Melk. Endnu bedre Mærke i denne Henseende er gule Skjæl eller Flas, der afsætte sig paa Mellemkjødet, og ere et sikkert Kjendetegn paa feed Melk. Vi komme altsaa til følgende mærkelige Resultater. Guénon har opstillet let fattelige Kjendetegn ved hvis Hjælp man ved at see Koen kan bedømme ikke alene hvormeget omtrent den vil melke, men tillige Melkens Godhed, samt hvormange Uger Koen vil ophøre at melke forinden den skal kalve. Der har været stridt og strides fremdeles om de af Guénon opstillede Kjendemærkers Hensigtsmæssighed og Paalidelighed. At de ere let forstaaelige troer jeg enhver vil indrømme, og hvad deres Paalidelighed angaar, da vil jeg gjøre opmærksom paa, at ved Dyrskuet ved sidste Landmandsmøde i Kjøbenhavn bleve Guénons Mærker lagte til Grund ved Bedømmelsen af Melkekjøer og Præmierne tilkjendte derefter. Den Fremgangsmaade, man ved denne Anledning benyttede, forekommer mig særdeles hensigtsmæssig, hvorfor jeg her til Slutning meddeler den. Man opstillede for de forskjellige Kjendemærker visse Talstørrelser, dog saaledes at Guénons Mærker erholdt $\frac{2}{3}$ og de øvrige Melkemærker tilsammen $\frac{1}{3}$ Betydning, og da Tallet 24 var antaget som Norm, bliver saaledes 16 Maximum ved Speilets og 8 ved de øvrige Mærkers Ansættelse i Talværdi. Dog da ved Speilet kommer i Betragtning foruden Størrelse ogsaa Fiinhed og Skjælafsætning, var 12 ansat som Maximum for første og 4 for sidste Egenskaber. De øvrige Mærkers Talværdier ere: for Bygning 12, Hud og Haarlag 8, Hoved, Dine og Horn 6, Størrelse og Foderstand 6, tilsammen 32, hvilket divideret med 4 giver Maximum af disse Mærkers Talværdi nemlig 8. Følgende Schema vil tydeliggjøre det.

Kjøerne.	Speilet.			De øvrige Mærker.					Middeltal.	Hovedpoints.
	Størrelse.	Fiinhed og Skjælafsætning.	I Alt.	Bygning.	Hud og Haarlag.	Hoved, Dine, Horn.	Størrelse.	I Alt.		
Maximum=	12	4	16	12	8	6	6	32	8	24
№ 1 —	11	4	15	11	7	5	6	29	$7\frac{1}{4}$	$22\frac{1}{4}$
— 2 —	11	$3\frac{1}{2}$	$14\frac{1}{2}$	12	7	6	5	30	$7\frac{1}{2}$	22
— 3 —	$11\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$	15	11	6	3	4	24	6	21
— 4 —	11	2	13	12	5	4	6	27	$6\frac{3}{4}$	$19\frac{3}{4}$
— 5 —	9	$3\frac{1}{2}$	$12\frac{1}{2}$	11	7	4	4	26	$6\frac{1}{2}$	19

Naar man da gaar ud fra en Ko, hvis Melkeudbytte er bekjendt, og undersøger hvormange Hovedpoints den tilkommer, har man let for at bestemme hvilkensomhelst Koes Melkeudbytte, efterat man har undersøgt hvormange Hovedpoints den maa tilkjendes.

Om vore Sædarters Oprindelse.

Da vore Sædarters Oprindelse og Fædreland endnu er ubekjendt eller idetmindste høist tvivlsomt, turde følgende Meddelelse af Hr. Victor Meunier være af almindelig Interesse, da den ialfald gjør Fordring paa at give Oplysning om Hvedens Oprindelse. Hr. Esprit Fabre, Gartner i Agde, havde nemlig opelsket tvende Varieteter af Hvede af to almindelige Planter, der trives i Overflod i alle Lande omkring Middelhavet, nemlig Ægilops ovata og Ægilops triaristata. Han begyndte sine første Forsøg med Ægilops ovata i Aaret 1839 og fortsatte dem lige til 1850. I et Tidsrum af 7 Aar avledes Væxterne paa et af høie Mure indesluttet Sted, men efter 1846 udsatte han dem paa fri Mark. Forsøgene bestode deri, at han første Aar udsaaede Frøet af den vilde Væxt, og sidenefter hvert andet Aar Frøet af de indhøstede Væxter; paa denne Maade kunde man forvisse sig om den gradvise Udvikling af Ægilops til Hvede. Første Saaning skeede Høsten 1839. Den i vild Tilstand 7 til 9 Tommer høie Væxt opnaaede allerede samme Aar en Høide af 25 til 28 Tommer, og 1843 en Høide af mere end 3 Fod, medens ogsaa selve Frøkornene vare saa meget udviklede, at de begyndte at krybe frem af sit Hylster. Selve Planten adskiller sig ikke mere fra Hvedeplanten; en af dem gav 384, en anden 450 Korn. I Aaret 1846 blev den udsaaet ligesom Hvede paa et af Viinstokke omgivet frit Felt, der laa langt borte fra al Havejord. I Løbet af fire Aar høstede Hr. Fabre af Ægilops aarlig en Hvede, som fuldkommen lignede den, der i Almindelighed avledes paa samme Slags Jord i Egnen omkring Agde. Aldrig gik noget Exemplar sidenefter over til den oprindelige Form. Hvedens virkelige Herkomst synes herved at være fuldkommen konstateret, og dens Nedstammen fra Ægilops beviist. Erfaring har ogsaa tidligere viist, at en Væxtart kan gaae over i en anden Form. Professor Hornschuch har anstillet lignende Forsøg med Havrevæxter, der skulle være gaaet over til Rug. Dette bekræftes ogsaa af Leipziger-Foreningen for Havevæsen, samt af Schauroth og Colditz. Saaledes skulle endog Erter (Pisum sativum) være blevne forvandlede til Vikker (Vicia sativa), Havre til Byg, Hvede til Rug og Havre, Rug til Svingel og Byg til Bygsvingel (Lolium temulentum). Ogsaa v. Berg og Bouché skulle have anstillet lignende Forsøg med andre Væxter.

Hertug Maximilian af Leuchtenberg.

Idet vi her levere Portræt af vor elskede Dronnings i forrige Aar afdøde Broder, ville vi kun med Hensyn til hans Levnet bemærke Følgende: Han var født 2den Oktober 1817 og yngste Søn af Prinds Eugen af Leuchtenberg (Napoleons Stedsøn) og af Prindsesse Augusta Amalie af Bayern. Den 28de Marts 1835 sukcederede han i Leuchtenberg og Eichstädt under Moderens Formynderskab sin ældre Broder August, der kort efterat være bleven formælet med Dronning Donna Maria da Gloria af Portugal ved en pludselig Død endte sin haabefulde Løbebane. Den 14de Juli 1839 formælede han sig med Keiser Nikolaus's ældste Datter Marie, der skjænkede ham fire Sønner og to Døtre. Efter dette Ægteskab erholdt han Titel af „keiserlig Høihed" og opnaaede høi Rang i den russiske Hær. Han blev Præsident i Kunstakademiet i St. Petersborg og Æresmedlem af det russiske Videnskabsakademi samt af andre lærde Institutter i Rusland, og viste overhovedet megen Forkjærlighed saavel for Kunster som Videnskaber. — Han havde længere Tid lidt af en tærende Sygdom; ved en Reise, som han foretog til Madeira, kunde han heller ikke gjenvinde sin tabte Sundhed, men døde den 1ste November 1852, efterat hans Kræfter i de forudgaaende Uger vare mere og mere aftagne som en Følge af hyppige Blodophostninger.

Denne Død fremkaldte stor Sorg i Keiserfamilien, hvor Hertugen var meget elsket, og hvis Overhoved, hans høie Svigerfader, endog tilbragte den sidste Nat ved hans Sygeleie. Ikke mindre Sorg opvakte hans Død udenfor Keiserborgen. Ved den Opmuntring, han ydede Kunstnerne og overhoved Talentet, og ved den Velgjørenhed han ved alle Leiligheder viste mod dem, der trængte til og bade om hans Hjælp, havde han vundet Alles Agtelse og Kjærlighed. Især tog han sig ivrig af milde Stiftelser og Forsørgelsesanstalter; under hans Ledelse dannedes ogsaa Foreningen for de Fattiges Forsørgelse. Man fortæller, at han ofte forlod et Bal eller glimrende Selskab og ilede til en saadan Velgjørenhedsanstalt for at see, hvorledes de Lidende havde det og trøste og opmuntre dem ved sin Deeltagelse.

Hertug Maximilian af Leuchtenberg.

Sir John Richardsons Reise igjennem det arktiske Amerika, for at opsøge Franklin og hans Følge.

(Af Dr. W. Uhrig.)

„Den 26de Juli 1845 lagde en Baad til ved Hvalfiskefangeren „Prinds af Wales", Kapitain Dannet, i hvilken befandt sig Kommandør Fitzjames af „Erebus, Kapitain Franklin", tilligemed sex andre Officierer. En frisk Brise, som snart sprang op, forhindrede Kapitain Dannet fra at modtage en Indbydelse fra Kapitain Franklin til at spise ombord paa Erebus og gjorde det umuligt at medtage Breve fra Opdagelsesfartøierne. Officiererne paa disse Fartøier vare forøvrigt ved godt Mod og haabede snart at løbe ind i Lancastersund. Beliggenheden af Skibene, der havde kastet Anker ved et Iisbjerg, var 74° 48′ n. Br., 66° 13′ v. L. Greenwick."
Dette er den sidste direkte Efterretning om Franklin og hans Følges Skjebne, og det kan nu, efter henved 8 Aars Forløb, neppe mere betvivles, at Fartøier og Mandskaber have fundet sin Undergang i hine øde og ubeboelige arktiske Regioner. Forøvrigt forsikrer den ovennævnte Kapitain Dannet, at han i de paafølgende tre Uger havde fortræffeligt Veir, hvoraf han sluttede, at Expeditionen maaskee havde gjort gode Fremskridt.

Det er tilstrækkelig bekjendt, med hvilken Interesse ikke alene England, men den hele dannede Verden siden har fulgt de Skridt, der, for at gjenfinde den Tabte, ere gjorte af den engelske Regjering med en Iver, som ikke nok kan anerkjendes. Og om end ikke de udsendte Expeditioner bragte nogen væsentlig Efterretning med sig tilbage om Franklins og hans Følges Skjæbne, saa have de dog alle beriget os med mangfoldige Resultater for Videnskaberne og tildeels udfyldt de mange Huller i Omridset af det arktiske Amerika.

I sidste Henseende maa vistnok den Beskrivelse ansees som den vigtigste, der ligger for os over den af den britiske Regjering anordnede og af Sir John Richardson udførte Landreise i det nordlige Amerika. (Arctic Searching Expedition etc. by Sir John Richardson, in two vols. London. Longmann, Brown etc. 1851). I Marts 1848 modtog Sir John Richardson sine Instruktioner fra Admiralitetet, i det Væsentlige af følgende Indhold:

Richardson skal allerede i Marts begive sig til Amerika, ledsaget af Mr. John Rae, en af Hudsonsbugt-Selskabets Overhandlere (chieftrader) som allerede flere Gange havde aflagt Prøver paa sin Dygtighed under Reiser i det høie Norden, men især i 1846 og 1847 paaviist Ikketilværelsen af en Vandforbindelse imellem Prinds-Regentens Indløb (Prince-Regents-Inlet), der er forenet med Boothiabugten, og Repulsebugten, forenet med Hudsonsbugten, ved en yderst møisommelig Overvintren paa Eidet imellem begge Havbugter. Efterat være kommen til Dyre-Søen, skulde Richardson gjøre den sædvanlige Baadreise og saa hurtigt som muligt nedad Mackenziefloden søge at naae denne Flods Munding. Derpaa skulde han, seilende langs Kysten, undersøge denne indtil Kobbermiinefloden og endelig overvintre i Fortet Confidence ved den store Bjørnesø. Tillige skulde han, paa forskjellige opnævnte Punkter paa Kysten, nedlægge Forraad af Pemmikan (se nedenfor) til Brug for de Mandskaber, som sydover udsendtes af Kapt. Ross ved hans Søexpedition til Opsøgelse af Franklin. Skulde Richardson ansee det fornødent i Sommeren 1849 at fortsætte Eftersøgningen, da skulde han især undersøge Passagerne imellem Wollastons-, Banks- og Victoria-Landene; men derpaa i ethvert Tilfælde vende tilbage.

Allerede i April 1847 havde Richardson havt en Samtale med Sir George Lunpson, Hudsonsbugt-Landenes Guvernør, som dengang var i England, og ved hvem han erfoer, at Forraadene af Levnetsmidler i Selskabets forskjellige Stationer og Faktorier vare usædvanlig smaae, hvorfor han besluttede, at tillave et betydeligt Kvantum Pemmikan i England. Vi tilføie her Beskrivelsen over denne Procedure, der har en almindelig Interesse. Bagfjerdinger af Oxer, af fortrinlig Kvalitet, bleve skaarne istykker, rensede fra Fedt og Sener, tørkede i en Maltkølle over Ild af Egetræ, indtil Kjødet kunde rives smaat; det sønderrevne Kjød blev derefter blandet med den samme Vægt af smeltet Oxetalg eller Flesk og dermed

var den egentlige Pemmikan færdig. For dog at gjøre den mere velsmagende blev endeel blandet med Korender, en anden Deel forsødet med Sukker. Den færdige Pemmikan blev nedpakket i Tindaser, af hvilke hver indeholdt 85 Pd. Luften udbredes og smeltet Fedt heldtes paa, indtil Daasen var fuld, hvorpaa den lille Aabning tilloddedes med en lille Zinkplade; 35,651 Pd. Kjød reduceredes saaledes til 8000 Pd.; den hele Kvantitet af Pemmikan udgjorde 17,424 Pund. Pundet kostede 1 Shilling 7¼ Pence. Til Brug for Baadreisen byggedes 4 Baade, hver 28—30 Fod lang, 6 Fod bred, vægtig 9 à 10 Centner, iberegnet hele Udrustningen, saaat de let kunde bringes over de talrige Bærepladse, som afbryde Farten igjennem det nordlige Amerika. Enhver Baads Mandskab bestemtes til 5 Mand, hvortil der for Flodskibsfarten for hver Baad skulde tilføies en Styrmand og en Bougmand. Baadene og Forraadene tilligemed Mandskabet indskibedes den 19de Juni 1847 og landede først i Enden af August ved York Fabloré ved Hudsonsbugten, hvorfra Hudsonsbugtselskabets sædvanlige Route begynder. Mr. Bell, hvem det var overdraget at befordre Expeditionen videre, gjorde dog i samme kun ringe Fremskridt og maatte overvintre allerede ved Ceder-Søen.

Ledsaget af Mr. Rae forlod Richardson Liverpool allerede den 25de Marts 1848, landede den 10de April i Newyork og naaede den 29de Sault St. Marie ved Udløbet af Øvre-Søen, hvilken han endnu fandt bedækket med Drivis. To Canoer ventede de Reisende, for at bringe dem til Methy-Portage, hvor man haabede at træffe Mr. Bells Expedition. Bagagen blev fordelt i Bundter paa 90 Pd. (den sædvanlige Vægt for Bærepladsene) og snart naaede man Fort William ved Øvre-Søen, og ankom den 13de Juni til Cumberlandhouse ved Saskatchewan, hvor Richardson erfoer, at Mr. Bell blot var 14 Dage forud.

Landet imellem Øvre-Søen og Saskatchewan beboes af Crees- og Chippeways-Indianerne, to beslægtede Stammer, som dog i deres Forhold vise en betydelig Forskjel. Hos de nordligereboende Crees-Indianere har nemlig den Opsigt og Bestyrelse, som i 26 Aar er udøvet af Hudsonsbugt-Selskabet, samt disse Indianers fuldkomne Afhængighed af Selskabet med Hensyn til Geværer og Ammunition, Klædning og deslige, havt de glædeligste Følger og ført dem noget nærmere til Civilisationen. Kirker og Skoler ere opstaaede, Agerdyrkning drives hos dem, Krig er ubekjendt for dem. Chippeways-Indianerne ere derimod uafhængige af Hudsonsbugt-Selskabet, da de af de rivaliserende Peltsværks-Handelsselskaber i de nordamerikanske forenede Stater tilstrækkeligt forsynes med allehaande Fornødenheder, (men desværre ogsaa med Brændeviin, som Hudsonsbugt-Selskabet ikke leverer). Hertil kommer en Overflødighed af vild Havre (folle-avoine) og Stør, hvoraf de især leve, saaat Richardson heri troer at maatte søge Grunden til Chippeways-Indianernes Demoralisation, da de hidindtil ikke har været tilgjængelige hverken for protestantiske eller katholske Missionærer, og eiheller have opgivet sit dødelige Had til og bestandige Krige med Sioux-Indianerne.

Den 14de Juni forlod Selskabet Cumberland-House, men ved heftigt Uveir og Regnskyl blev Reisen meget opholdt. Snart forandredes dog Landskabets vinterlige Udseende og med rivende Hurtighed viste Foraaret sig ved Aspetræernes fine Blade, som snart fulgtes af Blomster og Sangfugle (især fringilla leucophrys). Den Sidstes Sang blev dog snart besværlig for de Reisende og forstyrrede ikke sjelden deres Ro, saa at Richardson ønskede, at den glade lille Sanger vilde vælge en anden Tid end Midnat til sin Serenade. Forøvrigt gaar den indfødte Befolknings Indifferents mod Alt, hvad der ikke bærer Skind, saavidt, at Ingen vidste noget Nærmere om Fuglen, og Alle erklærede, at de aldrig havde seet den. Ved Indfarten i Ridgefloden mødte de en Baadbrigade, som havde indladet Pelsværk og erfore at Mississippi eller Churchilfloden først var gaaet op den 6te Juni.

Skoven var nu henrivende smuk med sin fulde, men dog spæde Bladprydelse. Fremfor alt tildrog den zirlige Birk sig Opmærksomheden ved dens hvide Stamme, lysegrønne Grene og nedhængende gyldne Rakler. Pile med mørkere Løv begrændsede Flodbredden, og Baggrunden var bedækket med mørkegrønne Furuer, blandet med livligt grønne Lærketræer. Balsompopler med sølvlignende Løv om end uanseelige Stammer afvexlede med Hyldetræer og Sumaktræets Purpurgrene forøgede Mangfoldigheden i det nysopstandne Foraars Farver.

Ved de talrige stærke Flodstrømninger, som de Reisende saa ofte maatte passere, fandt de den hvidhovede Ørn og talrige Pelikaner (p. trachyrhynchus). Den sidstnævnte Fugl er yderst graadig, og kan ofte, naar Fare truer den, ikke hjælpe sig paa anden Maade end igjen frivillig give fra sig det Overmaal af opædte Fiske, som hindrer den i at flyve. Den sortbugede Svale og Cageim-Havsvalen ere hyppige i disse Vande, men overordentlig skye; den brune Trane ansaa Richardson ikke som en Unge af den store hvide Trane, hvilket Audubon og andre Ornithologer antage, men for en særegen Art. Muskiter og Tabanus bleve meget besværlige, især det sidstnævnte Insekt, der foraarsager et Saar, ligt Blodiglens Bid, og som først kommer tilsyne henimod Morgenen, naar Muskiterne fordrives af Varmen. Ved Fortet Isle a la Crosse er en romersk-katholsk Mission, tilligemed Kapel, hvis Geistlige, DHrr. La Fleche og H. Taché ved den franske Revolution (1848) og Penge-Remissers Udeblivelse, som en Følge deraf, vare satte i en stor Forlegenhed. De omtalte dog med Taknemmelighed den Bistand, som Hudsonsbugt-Selskabets Embedsmænd havde ydet dem.

Den 27de Juni naaede man Methy-Portage, den vanskeligste Bæreplads paa den hele Reise. Her fik Richardson ogsaa den sørgelige Efterretning, at de Transportmidler, hvorpaa man havde gjort Regning, ikke existerede mere. En Indianer nemlig, som boede her, holdt sædvanlig 15—20 Heste, hvilke han udleiede til Kompagniets Folk; men alle Heste vare kort forhen ødelagte og nye vare endnu ikke anskaffede. Denne Omstændighed foraarsagede et Ophold af 7—8 Dage, og Richardson maatte allerede her opgive sin Plan endnu i denne Sommer at besøge Wollaston-Land, da den Tid, som endnu vilde være tilovers fra den sandsynlige Ankomst til Jishavet og indtil Vinteren indtraf, neppe vilde være tilstrækkelig til den foreskrevne Kystfart. Dagen forud var forøvrigt ogsaa Mr. Bell ankommen med Expeditionen og havde allerede truffet Foranstaltninger til at skaffe Baadene og andre Effekter over. Man kunde ikke regne meget paa de fleste Europæere, der vare med, thi nogle vare ganske lamme, andre svage, og de Fleste kunde blot bære een Balle (paa 90 Pd.) ad Gangen, medens Canadierne paa lange Bæresteder hver Gang bare to Baller, og paa kortere toge endnu mere. Sædvanligviis er Dagmarschen da to Mile, som syv Gange tilbagelægges, saaat hver Mand altsaa har at tilbagelægge 14 Mile med Oppakning. Det hele Bæresteds Længde udgjør 24,593 Skridt; sammes høieste Punkt imellem Methy-Lake og Clear-water-River beregner Richardson til 590 Fod, den sidste Flods Høide over Havet til 950 Fod.

(Fortsættes.)

Literatur og Kunst.

En Ballade om Kongen og Kongehuset, kvædet i Anledning af de sidste Tiders Begivenheder, af „en Stemme blandt Folket." 12 S. Priis 12 ß. De mange Sorger, hvoraf Kongehuset i den sidste Tid er bleven hjemsøgt, har hver for sig fremkaldt en Mængde Poemer i vore Aviser. Imidlertid ere de tilsammen endnu ikke gjorte til Gjenstand for noget særskilt Digt som i nærværende Ballade. Da dette Digt saaledes omfatter baade Prindsens Død og Kongens og Prindsessens Sygdom, hvorom der har været sunget lange Sange, samt derhos skildrer vor Kongeæts Storhed og Fortrin, skulde man tro, at Digtet maatte være vidtløftigt; men det er det ikke. Det Hele er skildret i korte og malende Træk, Billederne ere simple, men træffende, Udtryksmaaden i det Hele taget kort og fri for de ved lignende Emners Behandling sædvanlige sentimentale Omsvøb. Versenes Velklang forøges ved hyppige Bogstavriim. Flere Ord af Folkesproget ere brugte f. Ex. fengi (give, Oldnorsk fá), vox (Imperf. af veksa), bovende (overstrømmende, fuld) Rouen (Raunen, Ronnetræ) o. fl. Alle disse Udtryk har Forf. anvendt med Held; men S. 11, hvor han, for at give sit Digt et ret antikt Præg, bruger det i ældre danske Viser forekommende Ord „fage," gjør han sig skyldig i en pudsig Misforstaaelse af Ordets Betydning, idet han synger:

„Prindsessen blev frisk, hiin fage."

„Fage" kan vel nutildags ikke bruges uden som Adverbium (snart, hurtig), og derfor vilde jeg været tilbøielig til at antage Ordet for en Trykfeil istedetfor fagre, hvis ikke blandt Andet det paafølgende Riim nægtede dette. En lidet sprogrigtig Udtryksmaade er det ogsaa at sige, „det Viv saa vene" og „den Lillie rene" (for ven og ren). Dog dette og nogle Formfeil er vistnok Pletter, der kun lidet forstyrre Virkningen af dette simple overhovedet tiltalende Digt. Til en Prøve ville vi aftrykke Indledningsversene:

„Blottet Hoved jeg ærbødig sænker;
freidig dog min Sang jeg stemmer i:
ei den er min egen Phantasi;
thi den siger kun, hvad Folket tænker.

Folkets Tanker bedre tolkes kunde;
og de finde vel sin rette Mand:
Selv et Digt, ei Folket tie kan;
altid har det deilig Sang i Munde."

Forsaavidt Betegningen „en Stemme blandt Folket" kunde synes at antyde en Forfatter af et tidligere Arbeide, maa vi her bemærke, at dette ikke kan være Meningen, da intet saadant Arbeide findes i vor Literatur.

— I „Das Ausland" Nr. 2 for iaar findes en Anmeldelse af **P. A. Munchs norske Historie**, nærmest i den Hensigt at henlede Tydskernes Opmærksomhed paa hvilket Hul der udfyldes i deres egen Oldhistorie ved de i dette Værk anstillede ethnographiske Forskninger over det nordøstlige Europas ældste Forholde. Idet Anmelderen beklager, at de tydske Historikere tage de nordiske Sagn for lidet paa Raad med Hensyn til Tydsklands Oldhistorie, siger han, at Munch netop af Sammenligningen mellem de oldnorske Sagn og de romerske og græske saavelsom de byzantinske Efterretninger udleder en Mængde interessante Resultater, hvilke da ogsaa nærmere paavises. — Af en Note til Texten maa man formode, at en tydsk Oversættelse er under Arbeide, idet Anm. nemlig siger: „Vi citere efter den danske(!) Original, da vi ikke have ved Haanden den tydske Oversættelse, som allerede skal være udkommen."

Norge.

Christiania. Under 22de f. M. har Interimsregjeringen konstitueret Overtoldbetjent J. Aamodt i Drammen til Toldinspektør i Frederikshalds Tolddistrikt. Samtidigen ere flere Konstitutioner i Militæretaten foretagne.

— S. D. er Foged i Sønd- og Nordfjords Fogderi P. Chr. Hvoslef meddeelt Afsked i Naade med 420 Spd. i aarlig Pension.

— Ved Interimsregjeringens Resol. af 22de f. M. er der af det til høiere Almueskoler m. v. bevilgede Beløb tilstaaet følgende Bidrag: til Borøens faste Skole (Dybvaags Pstg.) 50 Spd. engang for alle og indtil Videre 150 Spd. aarlig; til en Dannelsesanstalt for Omgangsskoleholdere i Solums Pstg. (Thelemarken) 100 Spd. engang for alle og indtil Videre 320 Spd. aarlig; til Lands høiere Almueskole (for at den kan udvides til Dannelsesanstalt for Omgangsskoleholdere) indtil Videre 120 Spd. aarlig.

— S. D. er Departementet for det Indre bemyndiget til indtil Videre at foranstalte et af Postvæsenets Dampskibe anbragt i regelmæssig Fart mellem Hammerfest og Vadsø i indtil 7 Maaneder hvert Aar.

— S. D. er bestemt, at Maaselvens Sogn af Lenviks Pstg. og Bardodalens Sogn af Ibestads Pstg. (Senjens Provsti) skulle fraskilles de respektive Kald, hvortil de nu høre, for at udgjøre et eget Præstegjæld under Benævnelsen Maaselvens Pstg.

— Den 1ste Marts holdt de militære og civilmilitære Embedsmænd her i Byen en smuk Fest i Frimurerlogen i Anledning af Kongens Helbredelse.

— Ved Interimsregjeringens Resolution af 17de Dec. f. A. er det bestemt, at afdøde Justitiarius J. Chr. Bergs efterladte haandskrevne Materialier til Norges Historie og Topografi skal indkjøbes for 400 Spd. af det Offentliges Midler til Opbevaring i Rigsarchivet eller et andet passende Sted.

Frederiksstad. Den ene af Lederne for Methodistuvæsenet der i Byen sees, ifølge Høiesteretsdom, at være bleven hensat i Tugthuset; den anden er ifølge Stiftsrettens Kjendelse hensat paa Sindssygehuset i Christiania, hvorfra han har undveget og begivet sig til Frederiksstad igjen.

— Undersøgelserne mod de i Frederiksstad og ved Tune Sorenskriveri tiltalte og arresterede Mormoner ere nu endte og Sag anlagt.

Frederikshald. Ved Vaadeild afbrændte den 2den ds. 14 Huse, assurerede for 24,550 Spd.

— Hjælpe- og Understøttelseskassen for uheldige Sømænd har en Formue af 4770 Spd.

Fra Kragerø er hidtil iaar udskibet 7 Jisladninger. Jisexporten har der undergaaet væsentlige Forandringer, hvorved man kan levere Jis saa billigt, som det hertillands er muligt.

I Indherred er en Hest bleven bidt af en gal Hund og fik inden 4 Uger Vandskræk, saa at den maatte skydes. Forøvrigt er Hundesygdommen, der tidligere ytrede sig der, nu aftaget.

Skien. Med Dampskibet „Statsraad Stang" er der i 1852 befordret 14,781 Passagerer og af Varer og Gods er transporteret 13,784½ Td. Indtægterne have givet et Overskud af 461 Spd. 60 ß. Derhos haves en Beholdning af Veed og Kul for 1777 Spd. Derimod kom Dampskibet „St. Olaf," i den Tid af forrige Aar, som det var i Farten, i en Underballance af 49 Spd.

Arendals Sømandsforening har valgt en Kommittee, der har at indgaae til den norske Regjering med Forestilling angaaende flere Fyres og Sømærkers Anbringelse i den botniske Bugt.

Bergens Haandværkerforening tæller nu 309 Medlemmer; Understøttelseskassen for trængende Haandværkere eier en Kapital af 2385 Spd. En betydelig Indtægt fik denne Indretning ved Overskuddet af Industriudstillingen (279 Spd. 87 ß) samt i hvad der indkom (33 Spd. 18 ß) ved Udlodningen af de Arbeider, der af Medlemmerne vare skjænkede til Understøttelseskassen.

Aamodt. En Forening, der har dannet sig med det Formaal at forsøge Elsdyret drættet og tæmmet til Huusdyr, og som allerede har et Elsdyr, ønsker til Vaaren at faae kjøbt 3 Elsdyrkalve; for det Dyr, der først frembydes, betales 15, for de følgende 10 Spd.

Lofoten. Fiskeriet har gjort en god Begyndelse, og for Østlofoten skal det endog være mere lovende, end det paa mange Aar har været.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Mgbl. Nr. 60. indeholder en indsendt Artikel, der gaar ud paa, at der ved Befordringen af de Geistlige hverken bør tages saameget Hensyn til deres Charakteer eller Anciennetet, som hidtil har været Tilfælde. — I samme Blad (Nr. 57) har O. V. atter leveret en udførlig Artikel om Religionstvangen.

— Af Fædrelandets Ven hidsætte vi Følgende: „Med Hensyn til den averterede Ansættelse i Nord-Amerika for unge ugifte Personer kunne vi oplyse, at Hudsons-Kompagniet, der hidtil har hvervet Folk i Skotland, paa Ørkenøerne o. a. St., iaar gjennem den britiske Konsul hersteds søger efter unge norske Folk, der maatte være øvede i at skyde og ro. De erholde fri Reise, Kost og Logi og 75 Spd. i aarlig Løn, samt efter 5 Aars Forløb fri Reise hjem igjen, om de ei ønske efter den Tid at modtage mere lønnende Ansættelse dersteds. En stor Mængde især af Soldater have meldt sig, og fornemmelig blandt disse er Valget gjort for dette Aar. Næste Aar antages et større Antal at kunne blive anbragt i samme Kompagnies Tjeneste. — Reisen skal i Regelen medtage 6—7 Maaneder, da det er næsten lige saa langt som til Kalifornien, og underveis har man tilstrækkelig Anledning til at lære Engelsk, som man bør kunne."

Sverige. Den Udstilling af svenske Kunstfrembringelser, som Akademiet for de frie Kunster foranstalter hvert tredie Aar, skal nu allerede aabnes førstkommende 1ste Mai.

— Den haabefulde svenske Historiemaler N. J. O. Blommér er død i Rom den 1ste Februar.

— For en Lap i Gellimare Sogn har en Flok af 10 Ulve dræbt 100 Rener.

— Den hæderlige og fædrelandssindede Grev Per Gustav af Ugglas er nylig afgaaet ved Døden 69 Aar gammel.

— En flittig svensk Forfatter, A. F. Rådberg, er ogsaa nylig død.

Danmark. Den 26de f. M. foregik i Kjøbenhavn Valg paa Medlemmer af Folkethinget, hvorved Prof. Velschow, Konsul Hage, Prof. Larsen, Statsrevisor Rothe, Greverne Knuth og Raben, Justitsraad Casse, Pastor Gram og Kapitainlieutenant N. E. Turen bleve valgte. — I Kjøbenhavns Amt ere Professorerne Hall og Kayser samt M. Hansen af Hove valgte.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. I den Tale, som Keiseren holdt ved Aabningen af den lovgivende Session den 14de f. M., meddeelte han, at Armeen skal reduceres med 20,000 Mand, hvilken Forholdsregel Krigsministeren nu er beskjæftiget med at gjennemføre. Imidlertid har han givet Underofficiererne et Tillæg, der beløber sig til omtr. 1 Mill. Fr.

— Grev d'Haussonville er bleven arresteret, fordi han ved at trænge sig igjennem Linien af de Vogne, der i Anledning af Kamrenes Aabning kjørte til Tuilerierne, ytrede til sin Søn: „Hvilken Støi de dog gjøre med deres Keiser!" Han slap vel snart løs igjen, men bliver nok trukket til Ansvar for Udtrykket.

— Indvaanerne i Rheims bede i en Petition Keiseren om at lade sig krone hos dem i den gamle Kroningsstad.

England. Grev Clarendon skal overtage det udenlandske Departements Seil, hvorimod Lord John Russell bliver Minister uden Portefeuille, og beholder Ledningen af Underhuset.

— Dampskibet „Victoria" er nylig strandet under Irlands Kyst og kun 53 af dets 120 Passagerer reddedes.

Østerrig. En politisk Sværmer (en ungarsk Skræddersvend) forsøgte den 18de Febr. at myrde Keiseren. Han overfaldt denne paa en Spadseertour, som han, ledsaget af Grev O'Donnell, gjorde for at see paa de exercerende Soldater, og tilføiede ham med en lang Kniv et Stik i Baghovedet. Ved en hurtig Dreining af Hovedet slap Keiseren med et Saar, der ikke skal være farligt. Ungareren blev arresteret.

— Keiseren skal have tilstillet Sultanen et egenhændigt Brev angaaende de montenegrinske Anliggender, hvori han blandt Andet fordrer, at Kyststrækningerne ved Cleig og Sutorina skulle aftrædes til Østerrig, og at de bosniske Katholiker skulle stilles under Østerrigs Beskyttelse.

Italien. Den omtalte Proklamation fra Kossuth har han selv erklæret for falsk.

Portugal. Keiser Don Pedros yngste Datter (en Søsterdatter af vor Dronning) er nylig død paa Madeira af Tæring.

Amerika. I Rio Janeiro griber den gule Feber atter om sig med Heftighed. — I Kalifornien har en Oversvømmelse anrettet store Ødelæggelser.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Toldkasserer-Embedet ved Farsunds Toldsted med 850 Spd. i Indtægter, hvoraf det Halve fast Gage.

En Fyrassistentpost ved Udsire med 160 i aarlig Løn samt fri Bolig.

En Regnskabsførerpost ved Vangs Ølbryggeri paa Hedemarken med 150 Spd. i Løn foruden frit Værelse, Lys og Brænde.

En Natstigerpost ved Kongsbergs Sølvværk med en Løn af 12 Spd. bergmaanedlig.

En Omgangsskolelærerpost i Hevne Pstg. (Fossens Provsti) med en Løn af 24 Voger Havre og 12 Spd.

En Kirkesanger- og Omgangsskolelærerpost i Hyllestad (Robygdelaget.)

En Lærerindepost ved en i Sarpsborg oprettendes Haandgjerningsskole for Almuebørn. Løn 50 Spd. aarlig samt frit Huus og Brænde.

En Jordemoderbestilling i Brevik og Stathelle med 30 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 11. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 12te Marts 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Kapitain John Ericsson.

Vi have allerede tidligere i vort Blad leveret et Par Artikler angaaende Kapitain Ericssons Opfindelse, paa hvis endelige Resultater tvende Verdensdele vente med spændt Opmærksomhed, og hvorom Diskussionen føres med samme Interesse og Iver i offentlige Blade og i private Kredse. Nu ville vi, for at vore Læsere ogsaa kunne lære Opfinderen selv noget nærmere at kjende, meddele nogle Efterretninger om hans personlige Forholde, hvilke vi laane af det svenske Aftonblad.

„Hvad vi have erfaret om Ericssons tidligere Skjæbne, er ikke meget; i Almindelighed tilbyder saadanne Mænds Liv som hans faa ydre Begivenheder. Uforstaaede, miskjendte og overseede af den store Mængde, vandre de somoftest gjennem ringe Vilkaar og haarde Savn den første eenslige Deel af deres Bane, indtil de have løst sin Livsopgave og den almindelige Anerkjendelse paa engang kommer til at holde dem skadesløse for lange Aars Prøvelser. Denne Tid er nu kommen for vor berømte Landsmand; hele Verden sysselsætter sig nu med hans Opfindelse og der ankommer nu næsten ingen udenlandsk Post længere, uden at medføre en eller anden Notits eller Betragtning over hans Varmeluftskib. Journal des Débats meddeelte i Løbet af forrige Maaned nogle Oplysninger om hans Ophold i England og Amerika, af hvilke vi have benyttet os. For Efterretningerne om hans Barndom have vi at takke en af hans nærmeste Venner i Fædrelandet.

Ligesom Flertallet af de Mænd, som paa Forskningens Felt have gjort det svenske Navn Ære, tilhører John Ericsson den Deel af Middelklassen, hvis Vilkaar ligge midt imellem Velstand og Fattigdom. Faderen var Brugseier og beboede en liden Eiendom i Egnen af Långbanssøen i Filipsstads Bergslag. I denne smukke og livlige Egn fødtes John Ericsson 1803. En et Par Aar ældre Broder er den udmærkede Vandbygger Oberst Ericsson. Tidligt bleve begge Drengene flyttede til en Skueplads, som gav rig Næring for deres medfødte mekaniske Anlæg. Faderen modtog en Ansættelse ved Sprængningsarbeiderne for Anlægget af Gøthakanal og fulgtes derhen af sine tvende Sønner, som i en ung Alder, Aar 1815, af Grev Platen bleve antagne som Elever ved Kanalbygningen. Begge Ynglinger begyndte deres Opdragelse med Loddet og Muurskeden; men under det legemlige Arbeide og den daglig vundne Øvelse i deres Haandværk, hvis tidlige Erhvervelse uden Tvivl er blevet dem af stort Værd for deres fremtidige Kald, vaagnede Lysten til høiere Kundskaber; i Mellemtiderne studerede de Mathematik og Mekanik med den Iver, som er egen for rigt begavede Naturer, hvilke bryde sine egne Baner, og snart vare Brødrene modne for en ny og høiere Virksomhed. Den Ældre gik ind i det topographiske Korps. Hans Bane er alle Svenske bekjendt, han lever blandt dem hædret og æret, og Saima Kanal (i Finland), den nye Slusebygning ved Trollhætten, samt Stockholms nye sydlige Sluse, foruden andre Arbeider af Betydning i samme Vei, have erhvervet ham en fortjent Anseelse baade hjemme og i andre Lande. Den yngre Broder gik ind i Jemtlands Regiment, hvor han blev Officier 1822. Udenfor Tjenesten sysselsatte han sig som Udskiftnings-Landmaaler i Norrland, og med Tegning og Gravering af Karter, hvori han havde en udmærket Duelighed, samt i ledige Timer med sit Yndlingsfag, mekaniske Experimenter. Denne Kjærlighed til mekaniske Forsøg gaar tilbage til hans tidligste Barndom: Barnekammeret var stedse opfyldt med smaa mekaniske Modeller af alle Slags, som Vandhjul, Kværner, Sage o. s. v. og mere end een Gang paabegyndte han Modellen til et Perpetuum mobile. Luftens Expansionskraft ved en betydelig Varmegrad havde allerede tidligt begyndt at sysselsætte ham med Tanken om af denne Omstændighed at tilveiebringe en ny Bevægekraft.

I Mai 1825 afreiste han til England, hvor han søgte at vinde Kapitalisters og Ingeniørers Opmærksomhed for en saadan Maskine, som han havde opfundet, og hvoraf hans nærværende Varmeluftsmaskine er den fuldstændige Udvikling. Det følgende Aar tog han Afsked fra den svenske Krigstjeneste. Aar 1829 konkurrerede han om en af Liverpool-Jernbanekompagniet udsat Priisbelønning for det bedste Lokomotiv. Han tilveiebragte et saadant, som opnaaede den da for Tiden usædvanlige Hurtighed af 50 engelske Mile i Timen, men som dog var behæftet med nogle praktiske Ubekvemheder, og Prisen blev tildømt den berømte Stephenson for hans bekjendte Lokomotiv „Raketten." Fire Aar senere forevisté han den første Model til sin Varmeluftsmaskine, af 5 Hestes Kraft, som vel tildrog sig megen Opmærksomhed, men som dog i Principet forkastedes af de meest indflydelsesrige Mænd, som Brunel og Faraday. „De roste," siger Journ. d. Deb. „i høi Grad den sindrige Kombination, ved hvilken det var lykkets Kapitain Ericsson at overvinde Vanskeligheder, som man lige til dette Dieblik havde anseet for uovervindelige, men til samme Tid erklærede de, at hans Maskine ikke var praktisk anvendelig, at den aldrig kunde frembringe nogen stor Hastighed, at den fordrede en næsten uopnaaelig Fuldendelse i Maskineriet og for en større Hestekraft saa betydelige Dimensioner, at vanskeligt nogen Fabrik kunde tilveiebringe dem; og de sluttede med den Erklæring, at naar alle Fordele og Mangler veiedes imod hverandre, saa beholdt den gamle Dampmaskine, i alle Henseender og til ethvert Brug, et afgjort Fortrin fremfor det nye System." Han blev rost af hele Verden, men ikke understøttet af Nogen; mere end engang saa han sine Forhaabninger om Deeltagelse skuffede; mere end engang havde han at kjæmpe med Gjenvordigheder, som skulde have nedtrykt en mindre energisk Charakteer end hans, men han sveg ikke sin Idee. Da han følte, at ethvert Haab var tabt om at see den bragt i Anvendelse i England, afreiste han omsider til de Forenede Stater.

Ogsaa her havde han at kjæmpe med allehaande Gjenvordigheder, og først efter henved tyveaarige Anstrængelser er det lykkets ham at see et Skib, fremført ved hans nye Bevægekraft, at kløve Bølgerne fra New-Yorks Revier. Hvad der hertil i betydelig Grad hjalp ham, var de umaadelige Fremskridt, som Maskinbyggeriet imidlertid havde gjort, ligesom ogsaa den Kredit, som han tilvandt sig ved de mange vakre Opfindelser, hvilke han ligesom strøede omkring sig, medens han i sit eget Indre udelukkende var behersket af sit store Maal. Blandt disse Opfindelser nævne vi allerførst Skruepropellen, som har vundet Indpas paa begge Sider af Atlanterhavet og især deleshed med Fordeel anvendes paa Krigsskibe, i hvilke man har indsat en Auxiliærdampmaskine; fremdeles Sænkeloddet, en ny Blæsemaskine, en ny Konstruktion af Lavetter for grovt Søartilleri, en Pyrometer, en Maskine til at beregne Afstanden paa Havet, en anden til at beregne Trykket af flydende Legemer osv. Alle disse Opfindelser, som ved den store Industriudstilling i London i 1851 optoge en meget betydelig Deel af den Plads, som var anvist de nordamerikanske Produkter, endte med at skaffe ham Tiltro hos de nordamerikanske Kapitalister, hvilke, til Hæder for dem selv, have vovet en Deel af sin Formue, for at virkeliggjøre Kapitain Ericssons Idee og følgelig i en vis Grad dele Æren af dens Fremgang. De ere John Kitching, W. Stoughton, B. Lamar. Faktoriet Hogg & Delamater, som har udført Maskineriet, fortjener ogsaa at nævnes ved Siden af disse.

Man har allerede modtaget Beretning om Resultaterne af de tvende Prøveseiladser, som hidtil have været foretagne med Varmeluftskibet Ericsson; man venter snart Efterretning om, at det har tiltraadt sin tredie større Prøvereise til nogle af de sydlige Havne i Unionen. Ligeledes er det bekjendt, at flere Fartøier allerede ere byggede efter samme Princip. Kapitain Ericsson har i de fornemste af Europas Søstater taget Patent paa sin Opfindelse, hvilket for Sveriges Vedkommende indehaves af hans Broder Hr. Oberst N. Ericsson. Flere svenske Dampskibskompagnier ere allerede betænkte paa at benytte sig af Varmeluftsmaskinen for de indenlandske Kommunikationer.

Vi kunne ikke slutte disse korte og ufuldstændige Meddelelser uden at udtrykke en kjær Forhaabning. Kapitain Ericsson forlod sit Fædreland for syv og tyve Aar siden, for hos andre Folk at søge den Bistand til Udførelsen af hans Livsopgave, som hans fattige Fædreland ikke kunde yde ham, og han handlede rigtigt, thi store Tanker ere hele Verdens Eiendom og ikke noget særskilt Folks. Men han har derfor ikke glemt dette Fædreland, og vi erfare, at det er hans Hensigt at vende tilbage derhen, saasnart det store Foretagende har naaet sin Fuldbyrdelse, for siden at bygge og bo i dets Skjød. Denne Tanke er os kjær. Endnu nogle Uger og vi vente at faae Efterretning om, at det stolte Luftskib en vakker Morgen har skudt op for Merseys brede Flodflade og udlokket Tusinder af de i det Længste mistroiske Englændere for at betragte det ny Underværk. Da er Seiren vunden og Seirherren skal efter mere end et fjerdedeels Sekels Møisommeligheder og Forsagelser, saa tunge som de blot kunne hjemsøge Jordens Udvalgte, atter havne ved de svenske Kyster. Af Sveriges Konge har Kapitain Ericsson modtaget Vasaordenen som en Erkjendelse af hans glimrende videnskabelige Fortjenester; af Sveriges Folk skal han ganske sikkert modtage saadanne Beviser paa Kjærlighed, Beundring og Hengivenhed, som en Nation alene ofrer sine ædleste og meest udmærkede Sønner."

Sir John Richardsons Reise igjennem det arktiske Amerika.

(Af Dr. W. Uhrig.)

(Forts. fra f. Nr.)

I ni Dage, regnet fra Mr. Bells Ankomst, var Baadenes Transport og deres Ladning skeet, hvilken Tid kunde været reduceret til 3 Dage, naar Heste havde været anvendte, saa at en for Reisen ved Iishavets Kyster saa kostbar Uge gik tabt.

Henrykkende smukt var Synet af Clearwater-Floddalen, som var bedækket med pragtfulde Skove af pinus banksiana, af den hvide Beeggran, Balsomgranen, Lærketræet, Popler og Birke; iblandt Buskene udmærkede sig det kanadiske Mispeltræ, forskjellige Kirsebærtræer, den sølvbladede Eleagnus argentea og den rustbladede Hippophäe canadensis.

Den 7de Juli overskrede vi ikke mindre end 7 Bæresteder; den 8de besøgtes en kold Svovlkilde; Dagen var overordentlig hed og om Natten vare Muskitterne besværligere end nogensinde; Richardson troer, at ethvert Species af dette Insekt bliver 14 Dage eller 3 Uger i Kraft og afløses derefter hvergang af en endnu slemmere Art. Endog Fornøielsen af et Bad, som Richardson og Mr. Rae toge sig den 14de Juli, forbitredes ved Muskitternes og Tabanis rasende Angreb udenfor Vandet og Blodiglerne i samme. Forøvrigt havde Heden for de Reisende aldrig været saa trykkende, endog under Troperne, som her under den 60de Br. Gr. Meget hyppigt bemærkede man Geum strictum, hvis tørkede Blomster pulveriseredes og med Bjørnefidt udgjorde de Indfødtes Løvepomade.

Den følgende Dag bleve de Reisende glædede ved Foræringen af et Stykke Iis til Afkjøling af det Vand, som en ved Salt-Rivers Kilder bosiddende Jæger hentede af en Kalksteenshule. Den 16de Juli naaede man Fortet Resolution ved den store Slavesø. Her findes endnu Huusdyr, især Hornkvæg; men som dog ved Røgen af en paa Græsgangen bestandig vedligeholdt Ild maae beskyttes mod Muskitternes rasende Angreb.

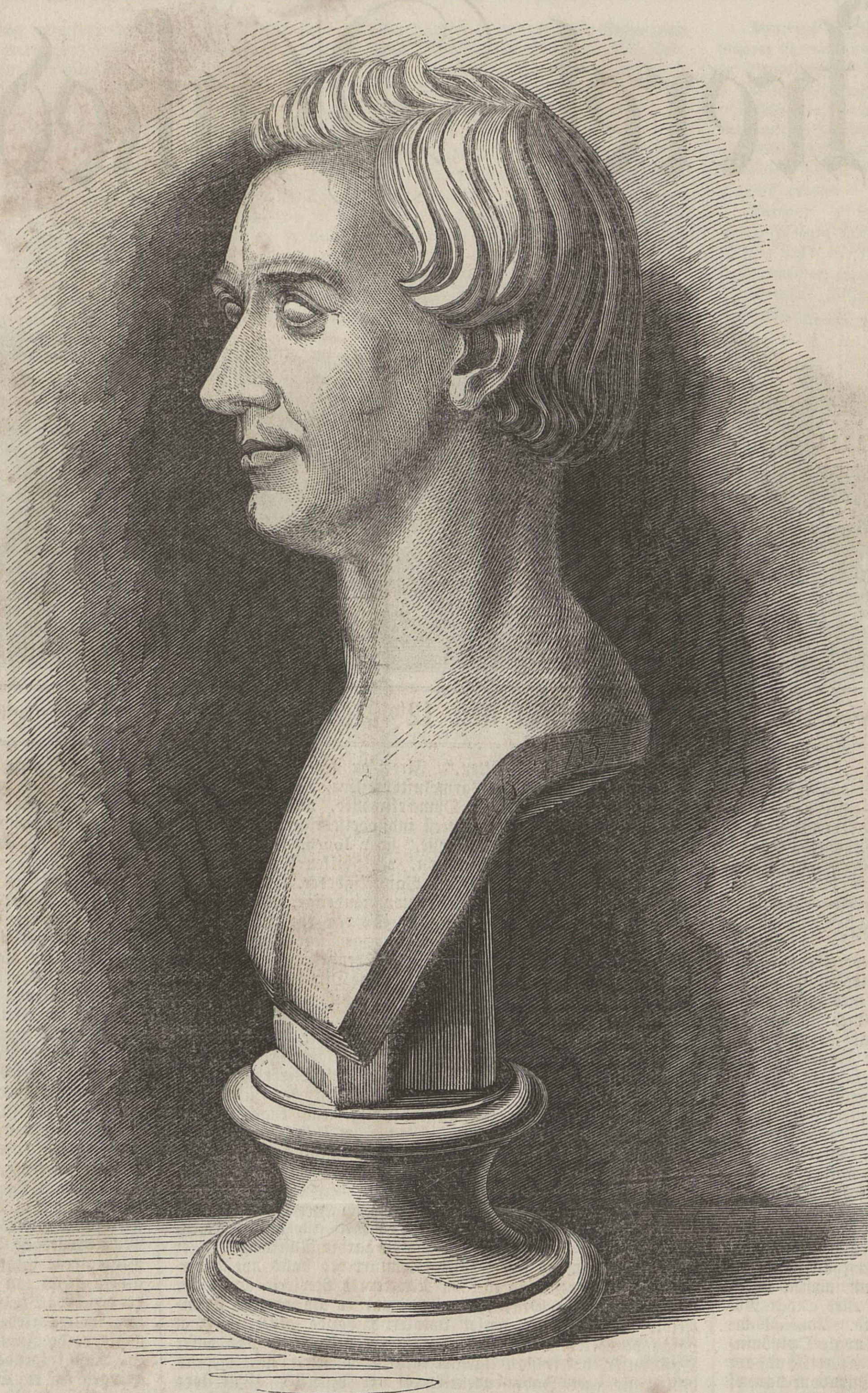
Ved Bredderne af den store Slavesø var Vegetationen endnu betydeligt tilbage, da Isen først for 14 Dage siden var forsvunden; kolde Vinde og heftigt Uveir med Regnskyl erindrede atter om den høie Bredegrad, ja nogle Bugter af Søen vare endnu ganske bedækkede med Iis; om Vinteren er Isen i denne Sø undertiden 11 Fod tyk, ved Fortet Resolution sædvanlig imellem 5 og 7 Fod. Richardson er af den Mening, at en betydelig Befolkning kunde med ringe Møie ernære sig ved denne Sø med Fiskeri og Jagt, og at Forholdene maaskee ikke paa noget Sted i disse nordlige Lande ere saa gunstige som netop her; han havde ogsaa selv besluttet at sende Franklins Mandskaber hid, hvis han kunde finde dem.

Den 20de Juli roede de Reisende ind i Mackenziefloden og naaede den følgende Dag Fortet Simpson. Her drives endnu Agerbrug. Bygget saaes sædvanlig imellem den 20de og 25de Mai og indhøstes den 20de August, altsaa omtrent efter 92 Dages Forløb, mangengang ogsaa nogle Dage tidligere.

Havren, som udfordrer længere Tid til at modnes, vil ikke ret trives. Hvede modnes aldeles ikke. Potetes give en god Høst og have endnu ikke været berørte af Potetessygdommen, omendskjønt fortidlig Kulde undertiden beskadiger Græsset. Ogsaa ved Fort Norman, under den 65de Grad, trives endnu Byg, Potetes og nogle Haugevæxter; denne Station maa dog ansees som den nordligste Grændse for Cerealierne paa denne Meridian. I Oktober 1836 havde Mr. Mac Pherson ladet gjøre en Grav af 16 Fod i en tung med Sand blandet Leerjord og fundet Jorden optøet til en Dybde af 10 Fod og 7 Tommer. Den derunder liggende Schicht af 6 Fod og 3 Tommer var bestandig frossen; men de endnu dybere liggende Schichter vare ikke frosne.

En af Mackenziefl odens vigtigste Biflоder er the River of the Mountains, der igjen optager Deasefloden. Paa denne Vei vedligeholdes en Baadforbindelse imellem Bjergene, hvilken dog paa Grund af de mange Bæresteder og stærke Strømninger er yderst besværlig og ender i Pelly-Banks hiinside Rocky-Mountains (Klippebjergene), hvor Kompagniet har en Post. Herfra gaae hvert Aar indfødte Jægere til Lyne-Kanalen, i N. for Sitka, under 59° n. Br., hvor Hudsonsbugt-Dampbaadene lægge til.

I Sommeren 1848 sendte Kapitainen paa een af disse Dampbaade Breve og Aviser til Pelly-Banks Kommandant, og een af disse Aviser, trykt i Honolulu paa Sandwichsøerne, kom paa den ovennævnte Vei til Fort Simpson og blev derfra sendt til Fort Confidence ved den store Bjørnesø, hvor

Ole Bulls Buste af Billedhugger Borch paa Bergens Industriudstilling (S. Nr. 9).

Richardson overvintrede. Paa denne Maade erholdt han de første Efterretninger om Opdagelsen af Guldleierne i Kalifornien og derpaa følgende Guldfeber, som i faa Dage drev 2000 Mennesker fra Oregon og trak de fleste Folk i Vancouver-Fort bort fra Kompagniet.

Efterat Baadene i Fort Simpson atter vare blevne istandsatte og tjærede, forlod Richardson Fortet den 4de Juli, og efter en tre Timers Fart afhylledes Klippebjergenes majestætiske Rækker for de Reisendes Blikke. Farten paa Floden, der var 1—3 Mile bred, gik meget hurtig ved Hjælp af den stærke Strøm og Vinden; en Leerart, som man fandt ved Flodens Strandbredder og som i Hungersnød spises af de Indfødte, erindrer om Ottomaberne ved Orinoco, hos hvilke Humboldt anfører en lignende Skik at herske. En chemisk Undersøgelse af dette Leer, anstillet af Dr. Davy og Dr. Prout, viste aldeles ingen nærende Bestanddele, ligesaalidt kunde Richardson ved en mikroskopisk Forskning opdage Levninger af Infusorier i samme.

Skovenes fremherskende Træart er den hvide Gran, som ved Mackenziefloden naaer et Omfang af 4—5 Fod og ved en Alder af 2—300 Aar en Høide af 60 Fod. En Stamme, som blev fældet i en Dal, der laa i Ly, havde den usædvanlige Længde af 122 Fod, men var dog forholdsviis slank. Overhovedet er Flora og Fauna her endnu temmelig rige.

Ved Rampartklipperne fandt Richardson et betydeligt Selskab af Hare-Indianere. Saavel dette Folks Existence som overhovedet de fleste Beboeres ved Mackenziefloden afhænger for Størstedelen af Harejagten. De dræbe en utrolig Mængde af disse Dyr (Lepus americanus); men hvert 6te eller 7de Aar forsvinde Harerne ganske fra den Egn, saa at man ei kan finde en eneste, enten levende eller død. I de følgende Aar komme blot faa tilsyne og først efter tre Aars Forløb ere de ligesaa talrige som forhen. Richardson kunde ikke erfare, om Indianerne havde seet Harerne vandre i større Afdelinger. Hare-Indianerne, en Stamme af Chippeways-Indianerne, ere yderst frygtsomme, og omendskjønt de ere forsynede med Ildvaaben, leve de dog i en bestandig Angst for Eskimoerne, hvilke de ei alene ansee for meget krigerske, men ogsaa for yderst farlige paa Grund af deres Troldomskunster, ved hvilke de fra det Fjerne kunne dræbe sine Fiender. De vove aldrig nogen Kamp med disse deres Fiender, og vove neppe at opbygge Hytter eller antænde Ild af Frygt for at blive bemærkede af Eskimoerne. De leve ofte i Mangel, da de aldeles ikke tænke paa at opbevare Forraad, naar de have Overflod deraf, men lader Fremtiden sørge for sig selv.

Den 28de Juli naaede man Fortet Good Hope, som allerede ligger under Polarcirkelen; her trives endnu Roer, Ræddiker og nogle andre Kjøkkenurter i en varm Krog og i Ly af et Plankegjærde; men Korn og Potetes trives ikke længere.

Den 30te Juli gjorde Expeditionen Holdt ved Point Separation, hvor Richardson, overeensstemmende med sin Instruktion, lod nedgrave en Daase med (90 ℔) Pemmikan. I en Afstand af 10 Fod fra det stærkeste Træ paa Stedet blev opkastet en Grav, hvori Pemmikanen nedlagdes tilligemed en Flaske, der indeholdt et Memorandum om Expeditionens Anliggender, samt Anviisninger med Hensyn til de Kompagniposter, der kunde være til Nytte for den projekterede Baadexpedition fra Skibet „Plover", Kommander Pullen, hvis det skulde naae Mackenziefloden. De nederste Grene skiltes fra Træet, endeel af dets Stamme blottedes for Bark og en bred Piil med rød Farve maledes paa samme. Ved Bugten opreistes en Signalblok med et Papiir, som viste hen til Træet. Jorden fra Graven var kastet op paa et Stykke tjæret Tøi og Alt, hvad der ei kunde fyldes i Graven, blev bragt til et fra denne bortfjernet Sted. Efterat Stedet derpaa var jevnet, antændtes paa samme en Ild af Drivtømmer, for at det forbrændte Træ kunde vise „Plovers" Mandskab, hvor Pemmikanen var nedgraven; den Aftale, som havde Hensyn hertil, var forøvrigt allerede bleven truffen i England.

I September 1849 undersøgte Kommander Pullen med to af „Plovers" Baade det Nedgravne og fandt det vel vedligeholdt. Et Selskab af Reisende fra Hudsonsbugt-Selskabet havde forhen, i Høsten 1848, undersøgt det tilhugne Træ, men havde ei kunnet finde Graven, da Nøglen manglede dem.

Baadene reiste nu ind i Mackenzies Delta, der bestaar af mange Øer, fordetmeste af opsvømmet Land. Flodens og Øernes Strandbredder ere godt bevoxede med Skov; Balsompoppelen naaer her endnu en Høide af 20 Fod, den hvide Gran bliver endog 40—50 Fod høi, Salix speciosa over 12 Fod. Nogle Buske, f. Ex. Ribes rubrum (røde Ribs) bare paa den Tid modne Frugter. Rosa blanda, Kalmia glauca, Nardosmia palmata og Lupinus perrennis fandtes blomstrende.

Under 68° 55′ n. Br. forsvandt Træerne saa pludseligt, at Richardson blot kan tilskrive dette Søluftens Indflydelse; noget endnu nordligere gaae de almindelige røde Ribs.

Den 3die Aug. naaede Expeditionen Mundingen af Mackenziefloden og stødte endnu samme Dag paa et Antal af omtrent 200 Eskimoer, enhver i sin Kajak, og 3 Umiakker, hver besat med 8—10 Kvinder og Oldinge. Kajakken kantrer saa let, at den deri Siddende først maa sætte den fast, forinden han med Fordeel kan bruge sin Bue eller sit Spyd. Lettest skeer dette, naar 3 Kajakker lægges ved Siden af hinanden, med Aarerne tversover, hvorved da den mellemste Mand frit kan bruge begge Hænder. Richardson havde forøvrigt, erindrende det forræderske Overfald, som Eskimoerne gjorde paa Sir John Franklins Baade ved hans anden Overlandsreise, givet stræng Befaling til at undgaae al nærmere Berørelse med Eskimoerne, især maatte man ikke taale, at de lagde til ved Baadene. Han selv og Mr. Rae indlod sig i en Tuskhandel med Eskimoerne for ved denne Leilighed at kunne indhente Efterretning om Opdagelses-Fartøierne. Samtlige Eskimoer erklærede derpaa, at de hverken havde seet Hvide, eller hørt Noget om Skibe ved deres Kyster. Een sagde dog, at der levede Hvide paa en Ø, som han betegnede og hvilken var Richardsøen. Men da Richardson Dagen forhen havde besøgt denne Ø, saa lod han Eskimoen ved Albert, en Eskimotolk, der var med Expeditionen, overbevise om at det var Løgn. Dette rørte dog aldeles ikke Løgneren, hvis Svar var et Smiil. Hverken Eskimoerne eller Hunderibbeens- og Hare-Indianerne føle den mindste Skam over at være blevne overbeviste om at have løiet, og gjensidigt belyve de hverandre regelmæssigt, forinden Sandheden kommer frem. Disse Løgne, især naar de fremsiges uden Forlegenhed og derpaa ved Rygtet bringes videre, have ofte fordærvelige Følger for hele Stammer. Saaledes forekommer det ofte, at en Unggut fortæller, at han har seet Spor af Fiender, omendskjønt det er aldeles ugrundet. I Begyndelsen troes det ikke, efterhaanden opvækkes dog Frygt ved deres Indbildningskraft, Historien vinder i Vigtighed, en panisk Skræk bemægtiger sig det hele Selskab, de flygte fra deres Jagtgebeter, og naar de ere bortfjernede fra en Handelspost eller fra en større Stamme af deres Nation, omkomme særdeles mange af dem af Sult. Eskimoerne ere hovedsageligt et Kystfolk og beboe Søkysten i en Udstrækning af 5000 Mile fra Strædet ved Belle-Isle til Halvøen Alaschka, uberegnet Grønland. Derhos er de forskjellige Stammers Sprog eens, og de enkelte Afvigelser vilde andetsteds betragtes blot som Provincialismer. Albert, Eskimotolken, som var født paa Østkysten af Kontinentet, kunde uden Vanskelighed forstaae Eskimoerne ved Mundingen af Mackenziefloden og gjøre sig forstaaelig for dem, omendskjønt disse Steder, beregnede efter den nærmeste Kystlinie, idetmindste vare 2500 Mile bortfjernede fra hinanden. Spor af deres Leirpladse har man opdaget saa langt nordlig i Amerika, som nogen Europæer hidtil er kommet, og Muligheden i at beboe disse kolde Regioner beror hovedsagelig paa, at de bruge Tran som Næring og som Brændemateriale. Omendskjønt de benytte Drivtømmer, naar de have noget, saa kunne de dog ganske undvære det og erstatte det ved at forfærdige deres Vaaben, Slæder og Baadstel af Hvalfiskens, Hvalrossens og andre Sødyrs Tænder og Been. De Eskimoer, som paa Pelsværksposterne ere tagne i Kompagniets Tjeneste, antage ganske de Hvides Skikke og ere mere driftige, brugbare og intelligente, end Indianerne. De fire Tolke, som Richardson havde lært at kjende, vare aldeles ærlige og sandhedselskende; R. troer ogsaa, at Eskimoerne sig imellem have megen Agtelse for Eiendomsretten, ja respektere endog enkelte Familiers Jagtgrunde. Rigtignok ere de mindre samvittighedsfulde med Hensyn til fremmed Eiendom, og man kan blot med den største Strænghed forhindre Tyverier. Deres personlige Tapperhed er værdt at lægge Mærke til, og de ere den eneste Nation paa det amerikanske Fastland, der møder Modstanderen i aaben Kamp. Tillige komme de uden Frygt, endog i ganske smaa Partier til de Fremmede og indlade sig i Tuskhandel; ere de mandstærkest, angribe de ogsaa for at plyndre, hvilket ogsaa skete ved den ovennævnte Sammenkomst. Den tredie Baad var nemlig bleven noget tilbage, da sammes Befalingsmand ei havde hindret Eskimoerne i at tage fat i Baadens Ror; nogle vilde endog trække Baadsmanden overbord, og en Umiaksbaad lagde sig foran Bougen, hvorpaa de Mænd og Kvinder, som befandt sig deri, begyndte at plyndre Baaden og slaaes med Baadsmandskabet. Dette, blot 6 Mand stærk, affyrede tilsidst to Skud i Luften, for at hidkalde de andre Baade til deres Bistand, og Richardson, der hurtig kom til, maatte true med at fyre skarpt og lade sit Mandskab gjøre sig færdig til at fyre, forinden Eskimoerne standsede med sit Angreb. Forøvrigt bestod deres hele Bytte i en lille Æske, som indeholdt et Barbeerapparat og nogle andre Smaating, samt Baadsflaget. Baadene fortsatte nu sin Fart og tabte snart Landet af Sigte, hvor de bleve forladte af de sidste Kajakker, hvis Bemanding endnu erholdt nogle Foræringer. Den Hurtighed, hvormed de bevæge deres Kajakker, er forbausende, og Richardson troer, at de nok vilde være istand til at tilbagelægge 7 Mile i Timen.

Da man om Aftenen landede igjen, for at tilberede Aftensmaaltidet, fandt man tre af Eskimoernes Vinterhuse, hvilke som bestandig, vare anlagte i en temmelig dyb Bugt, og opbyggede af Drivtømmer, samt bedækkede med Jord. Lys og Luft blev kun indladt igjennem en lav Dør paa den ene Side, og endog denne tillukkes om Vinteren, hvor da Tranlampen giver Lys og Varme. 10—12 Personer kunne overvintre i et saadant Huus, rigtignok ikke meget bekvemt, og Atmosphæren i samme maa for andre, end Eskimo-Næser og Lunger, være næsten utaalelig. Heden i disse Rum er saa stor, at Familien sidder der sædvanlig halv eller ganske nøgen.

Strax efter Landingen kom en Trop Eskimoer, som nok havde haabet at kunne overfalde Expeditionen og som ved det mislykkede Forsøg tilkjendegav krigerske Hensigter ved Gebærder, Svingning af Vaaben og deslige. Den 4de Aug. viste sig en betydelig Luftafspeiling, og henimod Aften blev Atmosphæren saa ubehagelig, at Alle forudsagde en Storm. Da man havde kastet Anker, viste to middelaldrende Eskimoer sig tilligemed deres Koner, hvilke sidste vare fede, muntert udseende unge Damer; de havde endnu ingen Hvide seet og syntes at være meget henrykte ved Synet af dem. Da de havde erholdt Foræringer, tildeels i Bytte mod Smaating af deres Arbeide, maatte de næsten med Magt tvinges til at gaae sin Vei. Tilsidst aabnede en af Konerne sin Trøie og fremtrak deraf et lidet Barn, idet de gave at forstaae, at de aldrig droge i Krigen med deres Børn, og derfor havde fredelige Hensigter.

Om Natten skjød Mr. Rae, der var en meget dygtig Jæger, 19 Gjæs og nogle Ænder, en behagelig Afvexling med det eensformige Forraad, som Selskabet førte med sig. Hvor vigtig forøvrigt en god Jæger er i disse Egne, havde Mr. Rae beviist i Vinteren 1846—47, da han ved Hjælp af sin Eskimotolk ved den gyselig øde Repulsebay under en ti Maaneders Vinter ernærede sit af 16 Mand bestaaende Selskab ene og alene med Udbyttet af sin Jagt. Ogsaa Richardson kan ikke nok rose den Bistand, som Mr. Rae i denne Henseende ydede ham. Ved Kap Atkinson forefandt Richardson endnu en lille Bye, som han 23 Aar forhen havde seet. I eet af Husene fandt de en gammel Kone, som strax begyndte en livlig Underholdning; men derefter bortfjernede sig til sin Stammes Telte, der laae i Nærheden, uden at vente paa de Foræringer, hvilke man vilde hente fra Baadene som Gjenforæring for noget Fisk. I Løbet af denne og den følgende Dag kom endnu mange Eskimoer, hvilke Alle opførte sig yderst beskedent, alene med Undtagelse af en Eneste, der syntes at være deres Anfører eller ogsaa deres Schamane (Troldmand). Paafaldende var det, at de ei for nogen Priis vilde sælge en Kvantitet Fisk, og angave som Grund, at den Mand, hvem Forraadene tilhørte, var fraværende. Disse Eskimoer havde endnu aldrig seet hvide Mænd og vidste Intet om et tidligere Ophold der af Richardson. Ved Landingspladsen havde det Hvalfedt, hvormed Jorden rigelig var bleven mættet, virket som et yderst kraftigt Gjødningsmiddel og drevet Græsset op til en Høide af to Fod.

En heftig Vind forhindrede Reisens Fortsættelse den 6te og 7de Aug.; paa de følgende Dage tilbagelagdes en betydelig Strækning langs Kysten, som i Almindelighed frembød et øde og sørgeligt Syn. Richardson bemærkede overhovedet under Reisen, at blomstrende Planter vare sjeldnere og Græsset tyndere, end i Aaret 1826. Jordbunden var optinet 16 Tommer og Thermometret viste paa Grøftens Bund 33° F., medens Luftens Temperatur i Skyggen var 42° F.

Den 10de Aug. traf man igjen en Eskimoflaade, som var forsamlet for at drage ud paa Hvalfiskefangst. I mange Sommere dræbte de to, undertiden endog tre sorte Hvalfiske; mangengang havde de aldeles ingen Lykke. De fortalte, at nogle Familier havde særegne Jagtgrunde i Nærheden af deres Vinterboliger, som strengt respekteredes af de Andre. De kjendte kun lidet til Landet, neppe deres nærmeste Omgivelse. En af dem sagde, at Bathurst var en Ø, og paa Richardsons Indvending, at dette ikke var Tilfældet, sagde han: „Er da ikke alle Lande Øer?" Ingen kunde erindre, at Richardson forhen havde været der, omendskjønt han blot faa Mile

Flodhesten i den zoologiske Have i London.

fra deres nærværende Opholdssted havde handlet med deres Landsmænd. Da Richardson sagde dem, at han søgte efter Skibe og Folk af sin Nation, sagde de, at de vilde glæde sig over Besøg af hvide Mænd og behandle dem gjæstfrit. Ved Kap Bathurst blev atter Pemmikan nedgravet, og alle mulige Forsigtighedsregler anvendte for at undgaae, at Eskimoerne skulde opdage Graven. Denne Morgen bleve mange sorte og hvide Hvalfiske seete, ligeledes mange Edderfugle og Guldgjæs, som droge vestover i uhyre Sværme.

Fra Kap Bathurst af skulde Kommander Pullen i Sommeren 1850 ifølge Admiralitetets Befaling forsøge at naae Melvilleøen. Denne driftige Officier modtog Depeschen ved en Expresse, netop da han ved Slavesøen var paa Veien til York-Factori. Han vendte øieblikkelig om, efterat han af Mr. Rae var bleven forsynet med 4500 ℔ tørket Vildt og Pemmikan, hvilket Forraad han indskibede i en af „Plovers“ Baade og i en af Hudsonsbugt-Selskabets Barker, da der intet andet Fartøi var at faae; det sidste Fartøi var meget upassende, da det var for svært og for fladt bygget for Skibsfarten. Kommander Pullen fandt Søen fra Mackenzieflodens Munding ligetil Kap Bathurst overalt bedækket med ubrudt Iis, og kunde blot med Møie igjennem en smal aaben Kanal ved Kysten komme i Nærheden af Kap Bathurst. Uden at have fundet nogen farbar Vei, maatte han henimod Vinteren atter vende tilbage til Mackenziefloden.

For dog igjen at komme tilbage til vore Reisende, havde de den 11te Aug. det morsomme Syn at see en Eskimokvinde løbe omtrent to Mile langs Kysten efter dem, for at erholde en Foræring, og da hun tilsidst havde udtømt alle sine Bestræbelser, trak hun sine Støvler af for at sælge dem. En af Mændene bragte dem i en Kajak til Baadene; men da de vare for smaa for Alle, gav man dem tilbage, men dog, for at belønne Eierindens Udholdenhed, med en Foræring, der oversteg deres Værdi. Yderst følelig var Mangelen paa godt Drikkevand ved Kysten; det Vand, som man fandt i Fordybningerne, var deels blandet med Søvand, deels saa fuldt af Insekter, at det neppe kunde nydes.

Ved Cocked-Hat Point nedgroves atter Pemmikan og Stedet blev betegnet med det aftalte Signal, denne Gang bestaaende af en Steenstøtte. De følgende Dage fortsatte man Reisen langsomt, da heftige Modvinde indskrænkede Brugen af Seil; Strandbredderne vare høie og bestode fordetmeste af besynderligt dannede Kalksteensklipper, af hvilke nogle Dele, nedentil udvaskede, dannede naturlige Broer. Siden man havde omseilet Kap Parry, blev Klimatet daglig værre, omendskjønt man seilede i sydøstlig Retning. Maaskee kan den store Masse af varmere Vand, som igjennem Mackenziefloden tilføres Ishavet, forhøie Temperaturen i de Dele af Havet, der ligge i V. for Kap Bathurst, medens østlig derfra Wollaston- og Banksland nedtrykke den derved, at de i de Kanaler, der adskille dem fra hinanden og fra Hovedkysten, tilbageholde megen Driviis.

Ved Hr. Raes Driftighed blev Selskabet uafbrudt forsynet med friskt Vildt, især Rensdyrkjød, saa at Mandskabet lod det sorte Sælhundekjød ligge, som man ligeledes havde i Overflod; men derimod var Farten nu langt besværligere end forhen, da man næsten daglig maatte passere Driviis. Den 21de Aug. fik Richardson først Wollaston-Land i Sigte, hvis Bjergtoppe og Skraaninger vare bedækkede med Snee; men da Kanalen var opfyldt med Iis, som livligt blinkede, kunde Landets Omrids og nærmeste Form kuns utydeligt bemærkes. Den 22de Aug. maatte Expeditionen udholde en heftig Storm, og Opholdet imellem Drivisen var ingenlunde uden Fare. Ved Fort Simpson begyndte Stormen, hvilket Richardson senere erfoer, $13\frac{1}{2}$ Time sildigere, og paa samme Tid fandt et Jordskjælv Sted paa de vestindiske Øer, hvilket anrettede megen Skade. Den følgende Morgen var Søen, saa langt man kunde see, bedækket med tæt sammenpakket Iis og først efterat Floden havde løftet nogle Iisstykker og bragt dem til at flyde, kunde man langsomt komme hen langs Kysten.

De følgende Dage gik det endnu værre; vel søgte man at komme fremad ved at skyde Baadene henad Isen eller idet man bar dem over fremragende Landtunger; men Arbeidet var for haardt for det udmattede Mandskab, og den 27de Aug. besluttede Richardson sig til at lade en Baad med dens Ladning blive tilbage i Nærheden af Kap Krusenstern. Ikke langt derfra fandt man en sønderbrudt Slæde, hvis Kobbernagler hidrørte fra de Baade, som Richardson i Aaret 1826 maatte lade blive tilbage ved Kobbermine floden.

Da Isen i de følgende Dage, samt den strenge Kulde og det heftige Sneefog tog mere og mere Overhaand, og Baadene allerede vare meget beskadigede, samt da der ikke var noget Haab mere om at komme længere ad Søveien, besluttede Richardson at forlade Baadene og forsøge ad Landeveien at komme til Fort Confidence. Kun høist ugjerne besluttede han sig dertil, da han havde haabet at bringe Baadene til Kobbermine floden for i næste Aar at kunne bruge dem til sin projekterede Expedition til Wollaston-Land. Nu kunde han ikke mere gjøre Regning derpaa, da Baadene udentvivl om Vinteren eller til Foraaret vilde blive ødelagte af Eskimoerne paa Grund af Kobbersømmene og Kobberbaandene. Foraarets usædvanlige Langsomhed, samt Opholdet i Methy-Portage vare Aarsagerne til at Expeditionen kom betydeligt senere til Iishavet, end R. havde haabet. Blot et Par Dage, der ved en anden Reise er ganske uden Indflydelse, er af høieste Indflydelse ved en Baadreise i Ø. for Cap Parry, hvor man i det Hele blot kan regne paa en Sommer af 6 Uger. Dog havde R. i ethvert Tilfælde gjort Forsøget at krydse igjennem Dolphin- og Unconstrædet og naae Wollaston-Land, hvis ikke Drivisens Beskaffenhed havde forhindret dette; den bestod nemlig ikke af store Stykker, over hvilke man nok havde kunnet trække en let Baad, men af uregelmæssige Klumper, som ei frembøde noget sikkert Hold. Da man paa tidligere Expeditioner i samme Aarstid kuns havde seet lidet Iis, saa var det i høieste Grad paafaldende, at Søen allerede nu igjen havde sit fuldstændige Iisdække. Man erfarede forøvrigt senere af Eskimoerne, at Søen i denne Sommer kuns havde været en ganske kort Tid iisfri. I den paafølgende Sommer fandt Hr. Rae Skibsfarten fuldkommen umulig, da Isen ikke gik op hele Sommeren igjennem.

Richardson helder til den allerede af en Hr. Glaisher, i Philosophical Transactions for 1850 opstillede Anskuelse, at Grupper af kolde og varme Aar vexle, og især forekommer det ham meget sandsynligt, at Middel-Aarstemperaturen stiger og falder i en Række af elliptiske Curver, der svare til Perioder af omtrent 14 Aar. I videre Udførelse af denne Konjektur slutter R., at Franklin sandsynligviis ved Slutningen af en saadan Gruppe af varme Aar, seilede ind i Lancastersund, da Isen netop var i den gunstigste Tilstand af Formindskelse, men at Aarsvarmen sidenefter, sandsynligviis i Aarene 1847 og 1848 har naaet sit Minimum og nu igjen er i Tiltagen. Saaledes maa da Franklin være trængt vidt frem; men derpaa maa han være bleven indsluttet af Isen, en Tilstand, som de paafølgende usædvanlig kolde Aar maatte forværre endnu mere.

(Fortsættes.)

Flodhesten (Hippopotamus) i den zoologiske Have i London.

Enhver, der har bladet en Smule i en Naturhistorie, kjender Flodhesten og veed Noget om dens uhyre Legemsstørrelse, dens plumpe firkantede Legemsbygning, dens amfibiske Levemaade og dens Ophold i Afrikas fjerne Indre. Vi ville derfor her ikke opholde os ved dens Naturbeskrivelse, men som Text til vort Træsnit fornemmelig efter London illustrated news meddele nogle Oplysninger om dens Transport fra Kairo til London, om dens Ophold i Haven samt i al Tarvelighed fortælle, at vi have havt det hertillands sjeldne Held at gjøre denne Arving til Verdensberømmelse vor Opvartning paa ægyptisk Jordbund. De af vore Læsere, der nøiere ønske at kjende Hippopotamussens Livsbegivenheder, kunne vi henvise til den bekjendte engelske Romanforfatter Dickens' morsomme Skildring deraf, som for kort Tid siden har været at læse oversat i Christiania-Posten.

En af de første Dage i Januar 1850 drev vi i Følge med nogle Landsmænd og en Bekjendt fra Alexandria omkring i Kairos Gader; vi glædede os over det klare Solskin, den milde for os sommerlige Luft, over den eiendommelige By, de beslørede Kvinders straalende Øine, over hele det brogede østerlandske Liv, der bevægede sig og brusede omkring os som virkeliggjorte Eventyr af Tusind og een Nat. Jeg mindes ikke mere om det var en af disse Barbeerscener, der foregaae paa aaben Gade, en Kaffeslabberas eller et græsk Brudeoptog, vi vare Tilskuere ved, da vor alexandrinske Ven og Kapitainen, der vare et Stykke foran, sloge over i et hurtigere Skridt, der antydede, at der var fattet en eller anden interessant Beslutning. Den øvrige Deel af Selskabet fulgte efter, og inden kort aabnedes os en liden Dør i en høi mørk Muur, som vendte ud til en stille og rolig Gade i Nærheden af den store beplantede Plads el Esbekieh. For vort forbausede Blik viste sig to unge Giraffer, henved fem Alen høie; de stolprede om i Gaarden, bøiede Trægrenene ned, ved at bringe dem under Struben og saa nysgjerrige paa os med det milde Blik af sine store glandsfulde Øine. Men dette var ikke Skatten og Perlen. Den laa i Solvæggen vel indsmurt med Talg, for at dens Hud ei skulde tørres og sprække, og ved Siden af den vordende Berømthed stod dens nu næsten ligesaa berømte arabiske Vogter, Hamet. Den var ikke fuldt saa lang, men mere end dobbelt saa bred som et fuldvoxent Sviin, graabruun af Farve, firkantet rund af Figur, og Dickens's Udtryk om „det tønderunde Spædbarn“ er aldeles slaaende. Lad og doven laa den og kosede sig i Januarsolen og klippede med Øinene, i hvilke man slet Intet kunde læse om, at den inden kort skulde erhverve et Renommee, der skulde gaa gjennem al Verdens Aviser, og bringe mangen liden Potentat, hvis Navn neppe naaede udenfor hans eget Lands Grændser, til Fortvivlelse. Men hvor kjælen den var, hvilken Hengivenhed den allerede da nærede for sin „Tolk og Adjutant Hamet Safi Cannana,“ var tydeligt at see. Da denne havde puffet Flodhestbarnet en Smule i Siden og kløet det over Øinene, vraltede det efter ham som en Hundehvalp hen til en stor tømret Vandkum, der ved et Par Kraner kunde forsynes med Vand af passende Varme, plumpede med stor og kjendelig Fornøielse op i denne, og man kunde ret paa dets Volter og fornøiede Mine see, at det betragtede Vandet som sit rette og egentlige Element: det spadserede omkring paa Bunden og stupte Kraake, snart vendte det alle Fire i Veiret, snart væltede det sig om paa Siderne og slog ud med

Fodderne som en uskyldig overgiven Hundehvalp, snart stak det Næsen op over Vandet, og krillede man Barnet paa Næsen med et Halmstraa eller strøg det over Ryggen, væltede det sig om og blæste eller frasede paa en eiendommelig kjælen Maade og aabnede sit umaadelige, dengang fuldkommen tandløse, Gab. Uagtet dette var saa agtværdigt som et Flodhestbarns Svælg kan være, og saa rummeligt, at det lod til det mageligt kunde svælge en eller anden af os til Frokost, var der noget saa komisk i dette store Rums fuldkomne Vaabenløshed, i det plumpe Uhyres Former, Bevægelser, Kjælenhed og Mildhed, at vi alle brød ud i en hjertelig Latter derover.

I et særskilt Rum, ved Siden af den „berømte Fremmede," opbevaredes tre dumme Pelikaner, der klaprede og gjorde sig forfærdelig vigtige med sine lange Næb. En af vort Selskab fremsatte den Formodning, at de skulde have Ansættelse ved Hippopotamussens Hofstab. Aviserne have ikke meddeelt noget om dette, og det var formodentlig saaledes en blot og bar Formodning; men at dette ikke er gaaet i Opfyldelse maa vistnok ansees for et Tab og Uheld for Vedkommende. De lode til at have de mest umiskjendelige Talenter; thi naar nogen vendte dem Ryggen, bed de øieblikkelig med stor Iver og Sikkerhed efter det Sted, hvor Kammerherreværdighedens Nøgle skal hænge.

Hippopotamussen blev fanget i Juli eller August 1849 ved Den Obaysch i den hvide Nil, omtrent 260 norske Mile ovenfor Kairo, og derfra heldigen transporteret til Kairo. Det er det første Individ af denne Art, som levende er kommet til den civiliserede Verden for Dine. Der har i de sidste 20 Aar været gjort forskjellige Forsøg paa at erhverve dette Uhyre levende, men alle disse ere strandede, indtil det endelig er lykkedes for den engelske Konsul i Ægypten, Murray, ved Vicekongens, Abbas Paschas, Bistand og paa hans Befaling at erholde den saa meget omstrevne. En amerikansk Agent har budet 5000 £ (omtrent 22,000 Spd.), om man kunde skaffe ham et levende Exemplar af dette Dyr der til Stedet; men der har ikke været Nogen, som vilde staae den Risiko i denne Anledning at foretage en Expedition til den hvide Nil. Der er maaskee Intet, som tydeligere viser Værdien af Paschaens Gave og Mr. Murrays energiske Foretagende i Videnskabens Tjeneste, end den Omstændighed, at selv i Ægypten, Flodhestens Fædreland, er den saa langt udenfor Menneskenes almindelige Synskreds, at dette det zoologiske Selskab tilhørende Dyr saavel i Kairo som i Alexandria vakte en saa uhyre Opsigt, da det paa det sidste Sted, hvor det blev begabet af over 10,000 Tilskuere, maatte have en stærk Eskorte af Paschaens Tropper, for at komme fra Kanalbaaden paa Mamudiehkanalen til Havnen, hvor det engelske Dampskib, Ripon, laa fortøiet. Ombord i dette havde man indrettet en egen Vandkumme og forsynet sig med uhyre Kvantiteter af ferskt Vand, for at Flodhesten daglig kunde tilfredsstille sin Fornødenhed at bade sig. I Mai 1850 ankom den til England og blev ad Jernbanen transporteret til den zoologiske Have, hvor den blev modtagen af Lord Brougham, Professor Owen og flere politiske, zoologiske, journalistiske og artistiske Notabiliteter.

P. C. A—

Trægas som Belysningsmiddel.

Det første Forsøg i det Store paa at benytte Trægas istedetfor Steenkulgas som Belysningsmiddel er gjort i Byen Heilbronn, hvor lige siden den 1 December den førstnævnte Gas anvendes til Gadebelysning. Den Fordom man har næret, at Trægas ikke skulde kunne ledes længere Strækninger uden at tabe i Lysstyrke, er herved fuldkommen beseiret, da ikke alene hele Byen, men ogsaa den udenfor Heilbronn liggende Jernbanegaard erholdt Gas fra samme Fabrik. Vistnok syntes Foretagendet at mislykkes i de første Dage, da, paa Grund af Mangler i Rensningsapparaterne, hvor Gasen ved Kalkmelk befries fra den medfølgende Kulsyre, Gehalten af den sidstnævnte Syre udgjorde i Gasometret ikke mindre end 20 Procent. Men efterat denne Feil var afhjulpen, har man siden erholdt en Lysgas, som kan sammenlignes med den bedste Steenkulgas. Dette er uimodsigeligt bleven godtgjort ved nøiagtige Forsøg, som en af Magistraten i Ulm affendt Kommittee lod anstille den 7de og 8de Januar d. A. Gasen befandtes ved disse at være aldeles fri for Kulsyre, naar den forlod Rensningsapparatet og i det næsten fyldte Gasometer kun at indeholde 2,6 Procent Syre. Til at bestemme Lysstyrken anvendtes Bunsens Photometer og som Eenhed et Voxlys af den Tykkelse, at fire veie et Skaalpund. Resultatet af de forskjellige Forsøg med flere Slags Brændere opgives i følgende Tabel:

	Gastilgang i Timen.	Lysstyrke ved enkelte Forsøg.	Lysstyrke i Gjennemsnit.
1.	3 Eng. Kubikfod	5,4 à 5,7	5,5
2.	4,1 — —	12,2 à 12,2	12,2
3.	2,4 — —	3,3 à 3,4	3,35
4.	4,4 — —	11,5 à 13,9 à 14,2	13,2
5.	5,0 — —	16,0 à 16,0 à 17,1	16,4
6.	6,3 — —	23,1 à 24,0	23,6
7.	2,3 — —	6,0 à 6,0	6,0
8.	3,2 — —	6,4	6,4
9.	3,2 — —	8,5 à 7,1 à 8,0	7,6
10.	3,8 — —	11,1 à 11,1	11,1
11.	4,5 — —	18,4 à 18,4	18,4
12.	5,1 — —	23,1 à 24,0 à 25,0	24,0
13.	6,0 — —	25,0 à 27,0 à 28,2	26,7

Ved de fire sidste Forsøg benyttedes Dumas' argandske Brænder, deels med lav og deels med høi Glascylinder. Alle disse Forsøg bleve anstillede i Gasfabrikken, men gjentoges siden i Jernbanegaarden, som det fra Fabrikken fjerneste Punkt, og gav de samme Resultater. Steenkulgasens Lysstyrke opgives forskjelligt. Ifølge de nyeste af Steinheil i München gjorte Forsøg (der bivaanedes af Liebig) svarer den, med en Gastilgang af 4½ Kubikfod i Timen, til 8—10 Stearinlys (6 paa Pundet). Saarkul, der i Godhed overgaae de bedste Kul fra Newcastle, give en Gas, hvoraf 4½ Kubikfod i Timen svarer til 12—14 Lys, og ifølge Kontrakten med Gaskompagniet i Stuttgart, Heilbronn m. fl. Byer skulle Gadelygterne med samme Gastilgang lyse som mindst 7 Voxlys, medens ifølge ovenstaaende Tabel 4½ Kubikfod Trægas svarer til 13⅕ Voxlys. Frankland fandt hos 5 Kubikfod bedste Newcastle-Steenkulgas en Lysningsevne lige med 11,5 Wallrothslys, hvorimod Tabellen for samme Kvantitet Trægas har 16 til 24 Lys o. s. v. Sammenligningen falder saaledes ud til Fordeel for den sidstnævnte Gas, som desuden er absolut svovlfri, en Egenskab, som sjelden findes hos Steenkulgas. Endelig er det aldeles urigtigt, at Trægasen skal være uden Lugt og derved udbrede sig uden at det mærkes og foraarsage Kvælning. Den har intet mindre end en behagelig og ingenlunde svag Lugt, skjønt høist forskjellig fra Steenkulgasens. I denne Henseende udfordres i begge Tilfælde Forsigtighed. Hvorvidt den ene Gas bør foretrækkes den anden, beroer saaledes alene paa Biomstændigheder, navnlig paa Raaproduktets Priis samt Anledningen til med større eller mindre Fordeel at afsætte de øvrige ved Destillationen vundne Produkter: i det ene Tilfælde Koaks og Steenkultjære, i det andet Trækul og sædvanlig Tjære. Sandsynligviis vil det ogsaa lykkes af Tørv at frembringe god Lysgas, saa at hvert Sted kan betjene sig af det Materiale, som det har lettest for at overkomme.

D. p. Ju.

Norge.

Christiania. Hs. M. Kongen gjør daglig Udfarter i Slædevogn og man antager derfor, at Interimsregjeringen vil blive opløst inden denne Maaneds Udgang.

— Ved Hoffet er anlagt 14 Dages Sorg i Anledning af den brasilianske Prindsesse Donna Maria Amalias Død.

— Fuldmægtig L. Enger er konstitueret i det den 25de Januar d. A. oprettede nye Bureauchefsembede.

— Den 17de ds. giver Universitetet en Fest i Anledning af Kongens Helbredelse, til hvilken Anledning en smuk Udgave af Odd Munks Olaf Tryggvesons Saga er besørget udgivet ved Prof. P. A. Munch. Samme Dags Aften skal Byen, efter Formandskabets Opfordring, illumineres ligesom ogsaa alle Fattige skulle bespises paa Kommunens Regning.

— Udbyttet af Bankens Aktier er for 1852 bestemt til 8⅔ pCt.

— Auditor L. Borthig afgik ved Døden den 1ste ds.

— Som Bidrag til de Familier i Kautokeino, hvis Forsørgere i Vinter myrdedes, er indkommet 980 Spd. 108 ß, hvoraf 240½ Spd. her i Byen.

Drammens Pensionsindretning eier nu et Fond af 12,609 Spd. I afvigte Januar Maaned har Indretningen erholdt en Tilvæxt af 63 ny Medlemmer.

— Natten til den 9de ds. forøvedes tvende Indbrudstyverier; det ene skete hos en Enke, som berøvedes henved 200 Spd.

Hamars ny Almueskole indviedes af Provst Winsnes den 1ste ds.

Frederikshald. Formandskabet har anvist 150 Spd. af Kæmnerkassen til Uddeling blandt de Brandmandskaber, som ved sidste Ildebrand forsømte deres Arbeide.

Porsgrund. I den første norske Assuranceforening har i Aaret 1852 været forsikret 711 Skibe for 2,689,921⅔ Spd. eller 80 Skibe mere end i 1851. Foreningens egentlige Indtægter af Præmier, Renter m. m. anslaaes til 95,000 Spd. Dens hidtil beregnede Udgifter udgjør 41,693 Spd.; 21 totale Forliis og 155 partielle Havarier have fundet Sted i Aarets Løb.

Christianssand. Den 27de f. M. afgik Briggen „Christianssand," der er bygget for et Interessentskabs Regning, til Nordiishavet paa Sælhundefangst. Fartøiet er af 110½ Læsts Drægtighed og udrustet med en Besætning af 43 Mand udsøgte Søfolk.

Bergen. Vaarsildfiskeriet maa nu ansees for endt; Udbyttet deraf er ifølge B. Bl. middelmaadigt.

Vefsen. I Dolstads Kirke er for nylig forøvet et frækt Indbrudstyveri, hvorved Kalk, Disk og Døbefad m. m. ere blevne bortstjaalne.

Tromsøs Befolkning udgjør nu 2732 (i 1842 2011) Indb. og Bygningernes Brandassurancesum 418,490 Spd.

— Efter al Sandsynlighed er Lensmand Gramm druknet paa sin Hjemreise herfra til Helgøen, da man har fundet hans Baad og Tøi drevet paa Land.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. for 11te Marts udtaler to Indsendere samt Redaktionen sig mod den forestaaende Illumination. Den ene af Indsenderne finder, at denne Demonstration nu kommer noget seent og rettest bør udsættes til Hs. Majestæts Ankomst hertil, den anden udtaler sig for, at de mange Penge, som Illuminationen koster, skulle anvendes i et velgjørende Øiemed, nemlig til Anlæggelse af et Brændemagazin, hvor den Fattige kunde faae kjøbt Ved til rimelig Priis, istedetfor nu at kjøbe i Smaat i dyre Domme. En saadan Indretning vilde være til Gode for vore lidende Medmennesker og et talende Vidnesbyrd om den sande christelige Aand, som besjælede Hovedstadens Indvaanere og den medfølende Glæde, hvormed de deeltage i vort Kongehuses Vel.

— I Mgbl. Nr. 67 foreslaaes at oprette et Legat eller en Arbeiderbolig med Kong Oscars Navn for det Beløb, som Illumination vil medtage, hvilket anslaaes til 4500 Spd.

— I Mgbl. Nr. 68 findes en Opsats, hvori udførligen paapeges Skadeligheden af den brugelige juridiske Terminologi, „Frifindelse for videre Tiltale," der giver Anledning til mange Misbrug, Uretfærdigheder og Forargelser. Forfatteren opfordrer derfor enhver Fædrelandets Ven til efter Evne „at bidrage Sit til at afskaffe denne i vor juridiske Praxis fra Enevældet gjengaaende Mislighed, der har Alt mod sig og forholdsviis Intet for sig og som kun bidrager til at nære den Misnøiens Sæd, som nu i mange Egne af Landet er udsaaet."

— I samme Bl. har Prok. Rasch meddeelt „nogle Oplysninger om Skattebyrden i Christiania og den Kommunen paadragne Gjæld," hvoraf sees, at Laanegjælden med Untagelse af de til Jernbanen subskriberede 100,000 Spd., udgjør 185,664 Spd. 105 ß. Men da Kommunen for de af det til Slagterboderne m. m. optagne Laan har Renter og tildeels Afdrag, bliver blot 137,670 Spd. tilbage som Gjæld, der af Bykassen skal forrentes og afdrages.

— Tønsbergs Adresse-Tidende gjør opmærksom paa, at iaar vil derfra Stedet afgaae flere Skibe til Nordiishavet paa Sælhunde- og Hvalfangst end ellers, og at saaledes dygtige Sømænd andetstedsfra kunne vente antagelig Hyre, naar de i betimelig Tid forhøre sig hos vedkommende Skibsrhedere eller Skibsførere.

Sverige. Den russiske Minister Daschkoff og den belgiske Ministerresident Chevalier have havt Audience hos Hs. M. Kongen.

Den svenske og norske Chargé d'Affaires i Brüssel Wedel-Jarlsberg tilligemed de i denne By værende Svensker og Nordmænd feirede den 23de Febr. i Kirken la Redemption et Tedeum i Anledning af Kongens Helbredelse.

— I en i Aftonbl. indtagen Korrespondentartikel fra New-York hedder det at et af Frederike Bremers nye Arbeider, „the homes of Amerika," er anonceret at skulde udkomme med det første der i Staden, „hvilket udentvivl vil komme til at udgjøre et Bidrag til den Æresstøtte, hendes Talent allerede har reist hende i Amerika."

Danmark. Uagtet der viste sig megen Bevægelse og Kamp ved Valgene i Hovedstaden, har dog, i de 5 Kredse, hvor Stemmer afgaves, blot 38 af hvert 100 Valgberettigede deeltaget i Stemmegivningen. — Professorerne Clausen og Madvig ere valgte i Frederiksborgs Amt, Etatsraad Spandet og gamle Grudtvig i Sorø Amt, Mag. Lindberg og Biskop Monrad i Maribo Amt, Prof. Schiern og Finantsminister Sponneck i Ribe Amt.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Originalen til Napoleons Testament paa St. Helena, der hidtil har været opbevaret i Canterbury i England, skal nu ifølge den franske Regjerings Forlangende udleveres til Frankrig.

— Bayard, bekjendt som dramatisk Forfatter, er pludselig afgaaet ved Døden.

England. Lord John Russell har tilstillet den britiske Gesandt i Florents en Depesche, hvori han opfordrer denne til at gjøre alvorlige Forestillinger til den toskanske Udenrigsminister angaaende Ægteparret Madiai, der nu i lang Tid har hensmægtet i Fængsel, fordi det bekjender sig til Protestantismen eller rettere fordi det har forsøgt paa at vinde Andre for denne Lære.

— Den 24de Febr. stillede John Russell et Andragende til Underhuset om at det skulde konstituere sig som General-Kommittee for at tage Jødernes Adgang til Underhuset i Overveielse. Efter vidtløftige Debatter, hvori Sir Inglis (Repræsentant for Oxfords Universitet) forsvarede Kirkens Sag, blev Andragendet antaget med en Majoritet af 24 Stemmer.

— Ifølge Overslagene for Hæren for 1853—54, hvilke nylig ere offentliggjorte, skal den bestaae af 102,283 Mand eller 346 Mand mere end ifjor. Over 4 Mill. £ forlanges til dens Underholdning.

Tydskland. Oldenburgs Storhertug, Paul Fr. August, afgik pludselig ved Døden den 27 Februar.

Italien. Det lader til, at Urolighederne i Mailand ere fremgaaede af en i det Store udkastet Opstandsplan, hvori endog Ungarerne have været indviede. Ialfald er det vist, at i Pesth ere mange Fængslinger derved fremkaldte; i Mailand selv fortsættes ogsaa Undersøgelserne og Arrestationerne. De Arresteredes Antal beløber sig saaledes til over 500, de Henrettedes til 17.

Amerika. General Pierce's Kabinet er nu dannet og bestaar af Følgende: Cushing første Statssekretær, Jefferson Dawies for Krigsdepartementet, Stockton for Marinen, Dobbin for det Indre, Hogg for Finantserne, Gouvernør M'Cleland for Postvæsenet.

— Ifølge Efterretninger fra Mexiko, der gaae til 20de Januar, har Hovedstaden erklæret sig for Revolutionen. Den 19de lod Cevallos, den ny Præsident, Kongressen sprænge ved en Hob Soldater, der med Bajonetterne jagede Medlemmerne sin Vei, hvorpaa han ved et Dekret sammenkaldte et Nationalkonvent til 15de Juni. 58 Kongresmedlemmer samlede sig vel i et Privathuus, erklærede Cevallos i Anklagetilstand og udnævnte Osario til Interimspræsident; men denne afslog en saadan Værdighed. Garnisonen erklærede sig for Cevallos. De øvrige Stæder følge Mexiko's Exempel.

Blandinger.

Befolkningen i hollandsk Guiana bliver officielt i Amsterdamsche Handelsblatt af 13de Dec. f. A. angivet til 12,401 Frie, 39,679 Slaver, samt 8000 Busknegre og henimod 1000 Indianere.

Det industrielle Universitet i London er nu, som Londoner Athenæum for 11te Jan. siger, ikke længere blot til efter Planen, men saagodt som en fuldendt Kjendsgjerning, da Skatkammerkantsleren den 6te Dec. foreslog en Bevilling af 150.000 £. til Understøttelse for denne Anstalt, hvilket ogsaa strax blev bevilget. Hertil kommer desuden de 160—170,000 £., der ere tilovers fra den store Verdens-Industriudstilling og som bleve bestemte til dette Øiemed.

En tyrkisk Uhrmager i Frankrig. Den tyrkiske Regjering underholder i Paris et vist Antal af sine Undersaatter, som vise en særdeles Færdighed for en eller anden Løbebane, fortæller Revue de l'Orient i sit Novemberhefte 1852. Blandt disse befinder sig en Derwisch, Ahmed Elfaki Effendi, der skal studere Uhrmagerprofessionen, for hvilken han i Konstantinopel viste et sjeldent Anlæg. I mindre end to Aar, og uden at han forstod det franske Sprog, er det lykkets ham at opnaae en stor Fuldkommenhed, saa at han kunde udføre en Regulator, der kan udstaae en Sammenligning med de bedste Arbeider af de franske Uhrmagere.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Borgermesterembedet i Christianssand med omtr. 1440 Spd. i aarlige Brutto-Indtægter.

Maaselvens Sognekald under Senjens Provsti.

Førstelærerposten ved Vadsø Byes Borgerskole med 300 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Lurø Pstg. (Helgeland) med 40 Spd. i aarlig Løn.

En Kirkesanger- og Skolelærerpost i Botne Hovedsogn med 40 Spd. i aarlig Løn samt Kost og Logis.

☛ **Dette Blad, som med 1ste Januar 1853 har begyndt dets andet Bind eller Aargang, vil fremdeles udkomme hver Løverdags Aften med et Nummer paa 12 store Spalter, saaledes at Bindet eller Aargangen kommer til at bestaa af 52 Nr., prydede med henimod 300 forskjellige Slags Afbildninger, udførte i Træsnit enten her eller i Udlandet. Ved Aarets Udgang leveres Subskribenterne et smukt Titelblad og Register til hele Bindet. Med Udgivelsen er fremdeles forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Skulde Subskribenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordeelte i flere Gevinster, hvoraf den største 100 Spd. kontant. Trækningen foregaar henimod Aarets Slutning offentlig og under Øvrighedens Kontrol. Hvad Bladets Indhold angaar, vil der som hidtil leveres forskjellige Slags Opsatser af navngivne og bekjendte Forfattere, og især vil man henvende sin Opmærksomhed paa Gjenstande, som have Nyhedens Interesse, saavel norske som udenlandske. Subskriptionsprisen er 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Subskription modtages i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier, samt i Christiania i Bladets Expedition hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 12. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 19de Marts 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Skuespiller Smidth.

Christiania Theater har i de sidste Tider været udsat for Afgang blandt dets gamle Personale, der ved Tilgang vanskelig lader sig oprette. Rosenkilde og Rasmussen samt deres Koner forlode det, da de havde bragt det til nogen Fuldkommenhed i deres Kunst og nu atter har en af dets bedste Skuespillere taget Afsked fra samme. Smidth, der i saa mange Aar ved sin heldige Udførelse af forskjellige Slags Roller har bidraget ikke ubetydeligt til at trække vor Byes Publikum til Thalias Tempel, vender tilbage til Danmark, hans Fædreland, hvorhen hans Kone allerede for længere Tid siden har begivet sig herfra, efter i lang Tid som Skuespillerinde at have vundet vort Bifald og Beundring. Smidths Tab er saameget føleligere, da han spillede mangeslags Roller med lige Held; især havde han sin Styrke i at fremstille alleslags fordærvede Charakterer af de høiere Stænder. Han spillede Forførerens, den Slues, den Blasertes, den Nederdrægtiges og Lumpnes Rolle, med en næsten oprørende Natursandhed, der bragte Damerne til at udbryde: „Gud, hvor han er ækkel, hvor han er afskyelig!" Derfor blev han da hellerikke disses Yndling, men han vandt desto større Paaskjønnelse blandt de mandlige Bedømmere af den dramatiske Kunst, og vi troe fuldt og fast, at disse finde det værdt at fastholde Mindet om ham som en af de mere begavede Skuespillere vort Theater har havt. For deres Vedkommende er det da ogsaa, at vi her levere hans Portræt. Vi finde os imidlertid ikke beføiede til at levere nogen Biographi af ham, men ville kun bemærke, at han, hvad der i Regelen ikke er Tilfældet med Skuespillerne hertillands, var en videnskabelig dannet Mand (Student med bedste Charakteer) samt at han tidlig forlod den videnskabelige Bane for at følge sin naturlige Lyst til Skuepladsen. At han tog Afsked fra Christiania Theater, maa vel især betragtes som en Følge af en i sammes Personale besluttet Reduktion foruden andre paatænkte Forandringer, hvorved man haaber at hjælpe dets Finantser paafode igjen.

Inden sin Afreise har Smidth med velvillig Assistance givet tvende dramatiske Forestillinger, der besøgtes af et ikke ubetydeligt Publikum, som ved denne Leilighed vilde lægge sin Velvillie mod den bortdragende Skuespiller for Dagen.

Plag fra Huldrens Blegevold.

(Af P. Chr. Asbjørnsen.)

Det har ofte været fortalt, at Huldren har havt sit Sølvtøi, sin Guldstads, sine Kobberkjørrel ude til Tvætning og Skylling i Aaen, til Tørring og Soling i Lunden, eller at hendes hvide Liin har ligget paa Blegevolden; men det er sjelden lykkedes at faae mere end et Skimt af disse Herligheder; thi andre skuffende Skikkelser have lokket Øiet derfra, og naar Blikket atter kastedes derhen, var Herligheden forsvunden. Eller ogsaa hændte det, at Jagttageren eller Finderen blev altfor gridsk og graadig, naar han saa Huldrens Eiendom, glindsende paa Bunden af det klare rindende Vand, eller tindrende under Løvet i Solstraalerne, og vilde ikke nøies med det han kunde føre med sig i Hænderne, men vilde hjem efter Sæk og Pose for at tage Alt. Naar han da kom tilbage, ledte han forgjæves efter Stedet, eller det Hele var forsvundet. Saaledes gik det Rønau Skaugen ved Langesjøbækken i Holleia*) og saaledes er det gaaet Mange. At det gaaer endnu værre med dem, der have havt det Held at binde de Underjordiskes Sølv og Eie ved Ør eller Kniv og siden røbe sin Rigdoms Kilde, det er bekjendt nok. Da Sørkedølen, der havde fundet Sølvskjærpet i Svartormarken, sad i gamle Ramstadgaarden og kjytede af, at, om han vilde, skulde han sko sine Heste med Sølv, stupte han død, før han kom hjem igjen**).

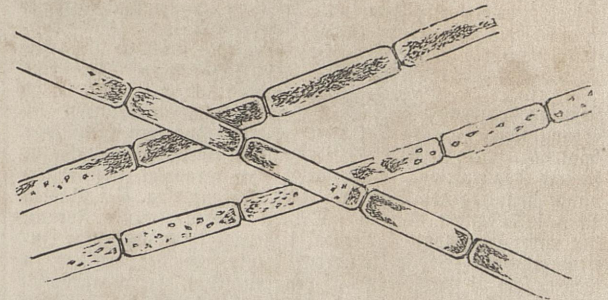
*) Norske Huldreeventyr II S. 136.

**) Sammesteds I S. 141 sammenholdt med Kraft: Topogr. Beskr. over Norge. Anden Udg. I S. 171 og de der anførte Steder.

Et Par Gjætergutter fra Jerkin paa Dovre have i Sommer været heldige nok til vel at overstaae alle disse Vanskeligheder og Farer; de have fundet Huldrens Blegevold, de have bundet Blegen ved sine Tolleknive og bragt Tøiet hjem. Finderne leve endnu; de have saavidt bekjendt ikke faaet nogen Lyde, og her paa Bordet ligger for mig et Stykke af Tøiet, som en Bekjendt har bragt fra Fjeldet.

Sigrid Jerkin bad ham at bringe et Stykke til Professor N. N., som havde opholdt sig der for nogle Aar siden; hun vidste, sagde hun, at han var en vellært Mand, men saa lært troede hun ikke han var, at han kunde sige hende, hvad det var for Slags Tøi. — Hvorvidt hun har faaet nogen Oplysning herom, er mig ubekjendt. Men Tøiet er sneehvidt, ret fast og tæt, især paa Retten, der danner et Lag, som med ringe Umage kan skilles fra det øvrige; det er blødt, mygt og fiint, ja blødere og finere end vel beredet Skind; det synes ogsaa at have en egen Lugt, der minder om Skind.

Det er ikke let at skjelne Rænding fra Islet i dette Tøi; man skulde næsten kunne sige, at det var vævet eller tøvet (valket) sammen af Myruld eller Myrduun; thi saaledes omtrent maa den Væv, som Prindsessen i Eventyret vævede til Skjorter for sine tolv Brødre, have seet ud. For almindelige grove Menneskelegemer er det vist for svagt; den som skal bære det, uden at det strax sønderslides, maa mindst være saa fiin som en Prinds, men end bedre maa det passe for Huldrens finere Væsen. Det er vistnok ikke saa let og blødt og fiint, som hiint Spindelvæv, de irske og skotske Alfer klæde sig i, men det er dog blødt og mange Gange tættere og varmere, og det kan nok behøves paa Dovre selv i Sommertiden, naar Snoen staar ned fra Sneefjeldene, ei at tale om Vinteren, naar Huldren boer i de forladte Sætre, medens Væggene knage og smelde af Kulde. Men vi maa gjøre nærmere Rede for Opdagelsen af dette gyldne Skind: De omtalte Gjætergutter gik ind i Fjeldet i Sommer, og som de gik, kom de til et Sted, hvor de syntes, de skulde være vel kjendte; men saaledes som det da saa ud, vilde de ikke ret kjende sig igjen; thi vidt og bredt var det som en stor Blegevold; der laa alle Slags Plag ude paa Blegen, baade store og smaa og de vare saa hvide som Snee. Inde paa den øde Fjeldhei boede eller færdedes der jo ikke et Menneske, som kunde eie dette, følgelig maatte det være Huldrens. De tog derfor sine Tolleknive og kastede Staalet over, saa langt de kunde, saa blev det liggende der, og de tog nogle Plag med sig hjem til en Prøve. Siden blev der bragt en Mængde hjem til Jerkin.

Det gjør mig ondt at maatte udrive Læseren af Troen paa, at dette Bytte er frarevet Huldren og de Underjordiske; men ynder man den folkelige Overtroes Tryllebilleder mere end den natursande Virkelighed, saa kan man jo sige, hvad hine Gjætere og Folket oppe paa Fjeldet rimeligviis ville sige, naar de høre denne Forklaring, at Huldren har omgjort det, eller kværvet Synet paa de vantroe Naturforskere. Da jeg saa dette Tøi og hørte Fortællingen, troede jeg strax, at det maatte være en Kanferve, en af disse lavere grønne Planter, der groe i Ferskvand, og som have et næsten slimagtigt Udseende. Under Mikroskopet viste det sig ogsaa at bestaae af Traade, sammensatte af Celler, paa en saadan Maade, som ovenstaaende Tegning udviser*).

Med Sikkerhed at afgjøre, hvorledes dette Stof har dannet sig nu, da man ikke før har iagttaget det, synes vanskeligt nok; imidlertid er det en til Vished grændsende Sandsynlighed, at det er gaaet til paa følgende Maade: I den tidligere Deel af den regnfulde Sommer har Planten rimeligviis i usædvanlig Mængde dannet sig i de af Snee- og Regnvand overfyldte Fordybninger, Myrhuller o. s. v. paa Fjeldet. Saalænge dette Slags Planter i friskt Tilstand flyde i Vandet, ere de gjerne geleagtige, grønlige, guulagtige eller blaalige, glindsende og glatte ovenpaa, traadede og lurvede paa Undersiden. I den senere Deel af Sommeren indtraadte som bekjendt en usædvanlig og langvarig Varme, under hvilken Vandet i hine Huller og Fordybninger fordampede, og da nu de sammenhængende grønne Plantemasser bleve liggende paa det Tørre, skrumpedes de sammen, fik en tættere og fastere Struktur og bleve endelig stærkt blegede af det vedvarende Solskin. Som en Følge heraf bleve alle disse Fordybninger, der i almindelige fugtige Sommere viste sig grønlige eller af samme Farve som de øvrige Omgivelser, afstikkende ved usædvanlige Overdrag af tørrede og hvidblegede Vandplanter, og saaledes fremkom denne saameget omtalte Huldreblegevold, der vistnok har bidraget overordentligt til at styrke Overtroen og befæste Huldrens Rige.

*) Hr. Korpslæge Schübeler, der specielt har beskjæftiget sig med at studere den Gruppe af Planter (Algerne), hvortil det her omhandlede Stof maa henføres, har angivet for Forfatteren, at den indre Bygning af denne Plante i den Grad er forstyrret, at det næsten ikke er muligt med Bestemthed at angive Arten. Han antager dog, at den nærmest maa henføres til Conferva sordida Dillw., en Alge, som han har fundet udbredt overalt paa Dovre.

Skuespiller Smidth.

Bergens anden Industriudstilling.

(Fortsættelse fra Nr. 10.)

Blandt de Gjenstande, som sees paa den i Nr. 9 leverede Afbildning, er især et Pianoforto iøinefaldende. Dette er udført i C. E. Stoltz's Fabrik i Bergen og tiltrak sig paa Udstillingen særdeles Opmærksomhed, baade paa Grund af Arbeidets smagfulde Udstyr, (Konsolerne vare hele og den øvrige Deel af Kassen fineret Jakaranda), og især som Følge af dets behagelige, kraftige Tone og lette Spillemaade. Be-

Fig. 4. Sukkerskaal fra Juveleer Tostrup.

Fig. 5. Sølvkaffekande fra Paul Kahrs.

fæstningsmaaden i Diskant og Bas fra Metalbunden til Stemstokken er ny og skal være solidere, end man hidtil har havt den, ialfald i de hos os forfærdigede Pianoforter af samme Konstruktion. Pianofortet var forøvrigt trestrænget, havde skraaliggende Strænge og et Omfang fra C i Bassen til A i Diskanten eller $6^3/_4$ Oktav. Hofkapelmester Foroni, der under sit Ophold i Bergen, i August 1852, benyttede Instrumentet ved et Par Koncerter, havde ved det henlagt en Attest, som vi paa Grund af den Autoritet, der upaatvivlelig bør tillægges den, troe at burde indtage her i Oversættelse: „Jeg Undertegnede, der tilfældigviis fik at see og spille paa det af Hr. Stoltz nyforfærdigede Piano, som for Dieblikket findes paa Bergens Industriudstilling, maa herved erklære, at bemeldte Instrument synes mig, baade hvad Indre og Ydre angaar, forfærdiget efter de bedste og nyeste Modeller, at det besidder godt Anslag, behagelig Tone og tilstrækkelig Kraft, idetmindste i Forhold til hvad et saadant Pianos Format tillader." Instrumentet solgtes i en af Udstillingens første Dage for 205 Spd.

En Sukkerskaal fra Juveleer Tostrup i Christiania (Fig. 4) udmærkede sig især ved den smukke Form, den øverste Deel af Arbeidet havde. Dette var udført mat og blankt og Skaalen indvendig forgyldt. Det fortjener at bemærkes, at de Stempler, der vare brugte til Forziringen af dette Arbeide, ere udførte paa Fabrikantens eget Værksted.

Fig. 5. En Sølvkaffekande af Guldsmedmester Paul S. Kahrs i Bergen. Dette, Fabrikantens i Aaret 1819 arbeidede aldrig forhen udstillede Mesterstykke var af en saare smagfuld, ja man kan næsten sige ædel Form.

(Fortsættes.)

Sir John Richardsons Reise igjennem det arktiske Amerika.

(Af Dr. W. Uhrig.)

(Forts. fra f. Nr. 11.)

Hvad angaar Hjælpemidlerne for et i Nord for Kroningsbugten i Isen indsluttet Mandskab, vilde nok ret duelige Jægere være istand til at nedlægge Rensdyr og Moskusoxer, omendskjønt Dyrene let kunde bevæges til at vandre bort ved saaledes at blive forstyrrede af Jægere. Ved Hjælp af Garn kunde man ogsaa forskaffe sig et Forraad af Lax og andre Fiske, der ere meget hyppige saavel i Dolphin- og Unionstrædet som udentvivl i de mange Kanaler imellem Øerne. Med Perkussionsflinter havde Richardson og hans Folk ingen Vanskelighed for at dræbe Sælhunde i Mængde; men dette er meget vanskeligt med sædvanlige Skibsmusketter, da Sælhundene øieblikkeligt dukke under ved Fængkrudtets Antændelse. Svaner, Gjæs, Edderfugle og Kongeænder samt andre Vandfugle ruge i uhyre Antal paa Øerne, og før Ungerne kunne flyve, lade de sig let fange. Den, der er bekjendt med Eskimoernes Maade at bygge Huse paa af Iis og Snee, kan skaffe sig et Tilflugtssted ved de ødeste Kyster. Langt vanskeligere er det at skaffe Brændemateriale, omendskjønt Fisketran kan benyttes hertil; thi ikke Enhver besidder et saadant Geni, som Mr. Rae, der ved Repulsebugten ene og alene opholdt sit Mandskab ved at anvende Andromeda Tetragona som Brændemateriale, en Plante, der vel er smuk og interessant for Botanikere; men ved at see den, falder det vist ikke den almindelige Jagttager ind, at den i en lang Vinter er istand til at varme et talrigt Mandskab. Forøvrigt er det nødvendigt, naar man vil benytte disse og andre Polarplanter til det angivne Øiemed, at samle et betydeligt Forraad deraf nær ved Vinterstationen, forinden Sneen falder.

Ifølge de Efterretninger, som Richardson erholdt af Eskimoerne, er det aldeles sandsynligt, at Opdagelsesfartøierne eller deres Mandskaber ikke ere komne til Nordamerikas Fastland; i det paafølgende Aar forvissede Mr. Rae sig desuden om, at de Indfødte fra Wollastonland hverken havde seet Skibe eller hvide Mænd. Disse Fakta havde til Følge, at Admiralitetet dirigerede de følgende Efterforskninger, for at opfinde Sir John Franklin, i Nærheden af Melvilleøen. Kapt. Collinson og Kommander Pullen skulde nemlig fra Vesten forsøge at nærme sig dens Kyster, medens Kapt. Austen og en Eskadron af dristige Skippere i hans Følge skulde fra Østsiden søge at naae dette ultima Thule.

Efterat den 1ste og 2den Sept. vare blevne anvendte til at gjøre Bagagen færdig til Marschen, satte Selskabet sig i Bevægelse den 3die. Man medtog Pemmikan for 13 Dage, endvidere Kogeredskaber, Sengeklæder, Sneesko, astronomiske Instrumenter, Bøger, Ammunition, Fugleflinter, en Baad, som kunde bæres, Garn, Strikker og en Pakke med tørrede Planter. Den Vægt, som enhver Mand fik at bære, udgjorde omtrent 60—70 ℔; Mr. Rae paatog sig frivillig en næsten ligesaa stor Vægt; men Richardson selv kunde, da han ei tiltroede sig Kræfter nok til Marschen, ikke som forhen, tage nogen stor Byrde paa sig, men bar blot en Fugleflint samt Ammunition, tilligemed nogle Bøger og deslige. Sex Daaser med Pemmikan bleve nedgravede, ligesaa et Kvantum Krudt. De Telte, som vare opslaaede ved Baadene, bleve staaende, ja man tilføiede endog nogle Kogeredskaber og Øxer til Brug for Eskimoerne, maaskee for derved at bevirke, at det Tilbageblevne skulde skaanes.

Marschen gik kuns langsomt for sig, da de fleste Folk, især de to ældre Sømænd, vare meget slette Fodgjængere. En Flod, som man snart satte over, erholdt Navnet Rae-River, efter Richardsons fortjenstfulde Ledsager, hvem Richardson ikke nok kunde rose, og hvem han forstørstedelen tilskriver Expeditionens heldige Udfald. De Eskimoer, som man mødte, vare meget venlige og viste al ønskelig Bistand. Richardson traadte ind i et Telt og fandt i samme 6—7 Kvinder, næsten nøgne og yderst smudsige, der bøiede Hovederne ned mod Jorden og forraadede stor Bestyrtelse. De toge de Gaver, som han tilbød dem, men syntes at være meget glade, da han gik igjen. Een af Eskimoerne erkyndigede sig meget nøie om Baadene, og omendskjøndt man fortiede for dem, hvor de vare, kunde han og hans Kammerater let finde dem, da de blot behøvede at gaae efter Fodsporene.

Med Møie satte man over Richardsons-River, ankom snart til Kobbermineflodens Dal og naaede Floden den 5te. Vegetationen ved Flodens Bredder er ualmindelig fattig, og det Hele ligner Sibiriens Landskaber. Den 6te var en kold, klar Dag, og Reiseselskabet ønskede glade Solen velkommen, som de ei havde seet i over 14 Dage. Under 67° 22′ n. Br. stødte man paa en liden Skov af forkuede Graner, (white spruce), af hvilke den største Stamme 4 Fod over Jorden havde et Omfang af 37 Tommer. Gjennemsnittet viste saa talrige og fine Aarringe, at man ei formaaede at tælle dem. Da unge Planter her aldeles manglede, ledede dette til den Formodning, at Klimatet her havde forværret sig, og at Egnen ikke længere var istand til at frembringe Træer saa nær Havet, hvilket forhen havde været Tilfældet.

Den samme Aften oplevede Mr. Rae og Albert, Eskimotolken, et interessant Jagteventyr. Neppe nogle Mile fra Bivouakken bemærkede de en Hjord af Moskuskjøer, som roligt græssede under Anførsel af en gammel Oxe. Omendskjønt Jægrene snege sig forsigtigt frem, bleve de dog betimeligt bemærkede af Oxen, som derpaa langsomt gik dem imøde, medens Kjøerne dannede en kredsformig Gruppe. Under uafbrudt Brølen, stampende Jorden med Fødderne, og afgjort kamplysten, rykkede Dyret nærmere og nærmere, medens det tillige søgte at dække sin Krop med sit skudfaste Forhoved; en stærk Moskuslugt opfyldte tillige Atmosphæren. Efterat Jægrene havde sat sine Bajonetter paa Geværerne, gik de langsomt Oxen imøde, hvorpaa Kjøerne flygtede; endelig vendte ogsaa den standhaftige Forkjæmper sig og fik da strax en Ladning i Bagdelen. Øieblikkeligt dreiede den sig om igjen og syntes under uafbrudte heftige Bevægelser at vakle imellem Antagelse eller Undgaaen af Kampen. Endelig retirerede den og inden faa Sekunder saa man den allerede klavre op over Bjergryggen for at forene sig med sin Hjord.

Disse Dyr beboe de kouperede, ufrugtbare Strækninger imellem Welkome- og Kobberbjergene, fra den 63 eller 64° n. Br. til Iishavet, og i Nord derfra saalangt som Europæernes Undersøgelser hidindtil ere foretagne. De vandre fra et Sted til et andet, for at søge sit Foder ved de for Snee blottede Bjergskrænter, og klavre opad disse med en Færdighed, som man neppe skulde tro mulig, efter deres Udseende at dømme. Med Hensyn til deres Størrelse ligne de næsten den mindste Høilands- eller Orknø-Oxe; dog ere de mere kompakte dannede og deres lange Haar berøre overalt Jorden. I deres Bygning adskille de sig fra det samme Hornkvæg ved deres Halsbeens Korthed og Styrke og Længden af deres Ryghvirvels Fortsættelse. Eiendommelig for dem er Moskus, Mangelen af en Hale, der desuden ikke er nødvendig for dette Dyr, da det i den korte Sommer beboer Høiderne, hvorhen kuns faa Muskiter komme; tillige ere de ved deres tykke Haar tilstrækkeligt beskyttede mod Hines Angreb.

Under Reisens Fortsættelse kom man over de Kobberdistrikter, hvoraf de Indfødte leilighedsviis havde draget Fordeel, og Mr. Rae fandt ogsaa et Stykke Chromjern, der især forekommer i primitiv Porphyr, og er saa vigtigt paa Grund af de smukke Farver, som man forfærdiger deraf. Den 11te Sept. overskred man Kendallfloden, og ualmindelig sørgelig var den Egn, som man nu gjennemvandrede. Tyk Snee bedækkede Jorden, og Veiens Eensformighed blev kuns afbrudt ved Søerne, der lig sorte Afgrunde viste sig for Vandreren. Den næste Nat var endnu sørgeligere; af Mangel paa Veed kunde intet Aftensmaaltid tilberedes, og den heftige Kulde forhindrede flere af Folkene fra at sove. Richardson hørte nogle af dem græde bitterligt; han selv samt Mr. Rae og de Andre sov godt. Ulykkeligviis forfeilede et fra Fort Confidence afsendt Selskab, bestaaende af en vis John Hope og to Indianere, Richardsons Parti, som Følge af det tykke Sneefog, og naaede først Kendall to Dage senere. Idet de her fandt Sporene af Flaaden og fulgte Fodsporene, naaede de den omtalte Bivouak først to Dage efterat Richardson havde forladt den. Forskjellige Skove, som man fandt den paafølgende Dag, samt Mr. Raes og Alberts Jagtbytte, bestaaende af et Rensdyr og nogle Fugle, gjorde Tilstanden taaleligere og skjænkede nye Kræfter. Den 13de bemærkede man et Selskab af Indianere, der vare underrettede om Richardsons forventede Ankomst og derfor havde holdt Stand; de vare velnærede og man saa tillige paa deres Hunde, at Jagten havde været overordentlig heldig. Med nogen Økonomi havde de godt kunnet havt Forraad for den hele Vinter; dog, derpaa tænker disse Folk ikke, saalænge der er Overflod; men derfor maae de ogsaa ofte sulte slemt og ere Kompagniets Poster ikke lidet til Byrde. En Indianer, som man havde antaget til Fører, ledsagede Selskabet den korte Vei, som man endnu havde igjen til Fort Confidence, hvilket man naaede den 15de Sept. henimod Aften.

Mr. Bell ventede her paa Expeditionen og havde imidlertid istedetfor de mest forbrændte Bygninger, som vare blevne opførte af Simpson og Dease, ladet istandsætte et stort Magazin, to Bygninger for Mandskabet og en Bolig for Officiererne, hvilken sidste indeholdt en Hall, tre Soveværelser og et Forraadskammer; denne Bygning var paa det Nærmeste færdig. Der var nu igjen at indrette et Kjøkken, samt forfærdige Stole, Borde og andet Huusgeraad, hvilke Arbeider i kort Tid bleve istandbragte af de med det Slags Arbeide velbekjendte Kanadiere. Den 16de affattede Richardson sine Depescher til Admiralitetet og skrev Breve til sin Familie. Den 17de var høitidelig Gudstjeneste, som bivaanedes af det hele Selskab, ja endog af de romersk-katholske Kanadiere. Da man nu ialt havde 42 Mennesker at underholde, iberegnet det Bellske Parti, og da der desuden maatte gjøres Regning paa et flittigt Besøg af Indianerne, blev med de to Kanadiere, som skulde befordre Depescherne til Isle de la Crosse, endvidere sendt 3 Kanadiere og 13 Englændere til den store Slavesø, hvor de skulde overvintre paa en meget god Fiskeriplads ved Big Island.

Fortet Confidence, som nu i de lange Vintermaaneder skulde være Expeditionens Opholdssted, ligger under 66° 54′ n. Br. og 118° 46′ v. L. paa en bølgeformet Halvø af den store Bjørnesø, der har en (absolut) Høide af 300 Fod og bestaar af Kalksteen. Høiderne omkring samme ere aldeles blottede for Træer, hvorimod i de lavere Egne, især ved Vandet en tynd Granskov, samt Pile, nogle Birke og Aspe afbryde Egnens Øde. De tykkeste Grantræer holdt 57 Tommer i Omkreds i en Høide af 4 Fod over Jorden; de høieste rakte til en Længde af 40—50 Fod og vare 300—400 Aar gamle. Fortet var et ganske simpelt Blokhuus, endog uden den sædvanlige Palisade-Indhegning; Bjælkernes Mellemrum vare overstrøgne med Leer og Værelserne beklædte med Bord; Kaminerne vare massivt opførte af Stene og Leer og udfor-

drede hver Gang tre eller fire Arme fulde af Veed for at fylde dem. Bygningen var 40 Fod lang og 14 Fod bred, afdeelt i en Spisehall, Forraadskammer og tre Soveværelser; Vinduerne i Richardsons og Rae's Værelser havde Glasruder, medens de øvrige Aabninger vare overtrukne med Pergament af Rensdyrhud. To Huse for Mandskabet stode østlig og et Forraadshuus vestlig, saa at kun Sydsiden var aaben. Her opreistes af det høieste og mest lige Træ i den hele Omegn en Flagstang; ved Siden af samme opsattes en liden Bygning, der skulde optage Instrumenterne til magnetiske Forsøg.

Mandskabets daglige Beskjæftigelse var snart ordnet; to af Englænderne, oplærte Tømmermænd, forfærdigede Stole, Borde og andet Huusgeraad; Bruce, Føreren, var Architekt og Faktotum; to Mænd vare bestandigt beskjæftigede med at sage Brænde, medens fire andre nedhuggede Træer, som derefter paa Slæder bragtes til Fortet: fire Mænd anvendtes bestandig til Fiskeri. Om Søndagene hvilede Arbeidet, Mandskabet iførte sig Høitidsklæder og hørte paa de Bønner, som Richardson forelæste i Hallen.

Vinteren over iagttog Richardson og Mr. Rae 16—17 Gange hver Dag Temperaturen; ligeledes Kviksølvets Høide i Delcro's Barometer og Graderne i det aneroidiske Barometer, Deklinometret og Inklinationsnaalen. Eengang hver Maaned optegnedes paa en bestemt Tid, som man udstrakte til 36 Timer, hvert $2^1/_2$ Minut, Magnetens Svingninger. Desuden anstilledes forskjellige Rækker af Jagttagelser for ved Magnetometret, Svingningsapparatet og Lloyds Inklinationsnaal at bestemme den magnetiske Intensitet; dertil kom Fixstjerne-Jagttagelser for at bestemme Tiden og Chronometrets Gang, samt fortløbende Optegnelser om Vinden, Veirliget og Nordlyset.

Man vil heraf see, at saavel Expeditions-Mandskabets som Befalingshaverens Tid var fuldkommen optagen. De havde virkelig saamange Bekvemmeligheder, som de fornuftigviis kunde vente, og der havde været Lidet tilovers at ønske, hvis blot Postforbindelserne havde svaret til Forventningerne, hvilket desværre aldeles ikke var Tilfældet. Efterat Depescherne og Brevene med den størst mulige Hurtighed vare blevne befordrede til Isle de la Crosse, bleve de der liggende i 14 Dage og som Følge deraf igjen i Carlton Hause endog i to hele Maaneder. Saaledes kom de Depescher, hvilke i April eller Mai havde kunnet naae England, først dertil i Midten af Juli. Ved denne Forsinkelse vare ikke alene de Reisendes Familier næsten i 12 Maaneder uden Efterretninger; men ogsaa Admiralitetet var sat i Forlegenhed, da det forinden det afsendte „North Star" til Jishavet gjerne vilde havt Efterretninger om Udfaldet af Richardsons Expedition. Ligeledes forfeilede de senere udsendte Bud den sjeldne Leilighed til Brevbefordring ved Landets Hovedposter og kuns engang erholdt de Reisende Breve og Aviser fra England, nemlig 12 April 1849. Efterretningerne vare dog allerede 10 Maaneder gamle, da de havde gjort den sædvanlige Baad-Route. Men til samme Tid modtog de en Avis, som indeholdt Efterretninger fra England af 15de September — en Triumf for den electro-magnetiske Telegraf! Medens nemlig den engelske Dampbaad seilede ind i New-Yorks-Bugten, afhentede en Expres-Dampbaad Efterretningerne, og forinden hiint Skib var landet, var Telegrafen allerede i Virksomhed med at bringe de vigtigste Data til Mississippiflodens Bredder. Faa Timer efter vare disse Efterretninger allerede aftrykte i „Galena Advertiser", hvori de fyldte et heelt Folioblad; dette Blad blev den paafølgende Dag medtaget af et Reiseselskab og bragt til Red River, hvorfra det sendtes til den store Bjørnesø, og bragte hertil den første Efterretning om Opstanden i Irland. At de øvrige Aviser uagtet deres forældede Efterretninger læstes gjentagne Gange, behøver vel ikke at bemærkes; men dog bragte det ikke de Reisende til at gjøre som en gammel Embedsmand i Rupertsburg, der var Philosoph nok til roligt at ordne den hele Pakke af Aviser for et heelt Aar, hvilke bleve ham paa engang overbragte, og daglig tage sin Avis deraf, som da ogsaa bar den rigtige Dato; men var netop et Aar gammel.

Mr. Bell havde forsynet et Antal af de virksomste Hunderibbeens-Indianere med Klæder, Ildvaaben og Ammunition hvilke Provisioner skulde betales med Leverancer af Vildt. Imod Slutningen af September og i October, der er den sidste Jagttid, havde disse meget Held og berettede, at de havde nedlagt 200 St. Rensdyr og lagt dem „en cache" for Expeditionen; men de kunde dog først hentes, naar Sneen laa dyb nok for Slæderne. Men derhos ankom ogsaa et heelt Selskab, af Indianere: Kvinder, Oldinge og Børn, der nedsatte sig i Nærheden af Fortet og satte Mr. Bells Taalmodighed paa den høieste Prøve ved Tiggeri om Kjød.

(Fortsættes.)

Om Lofot-Øgruppens zoologiske Charakteer.*)

(Af J. B. Barth.)

Jalmindelighed ere Øgrupper fattigere paa naturhistoriske Arter end de samme nærmestliggende Dele af Fastlandet, hvilket ligefrem følger af deres isolerede Beliggenhed, der sætter en naturlig Skranke for Arternes sukcessive Udbredning. — Naar denne Mangel for Lofotens og Vesteraalens Vedkommende gjør sig gjældende i en større Grad, end ovennævnte Hensyn synes at nødvendiggjøre, idet den netop i Insekternes Klasse og blandt Landfuglene, for hvilke de lokale Skranker maa ansees mindst tvingende, viser sig allerstørst, tror jeg oprindeligviis at maatte søge Grunden til denne usædvanlige Fattigdom paa Arter i Lofoten og Vesteraalen i den eensartede Beskaffenhed af Stedets geologiske Charakteer. Samtlige Øer bestaae næsten heeltigjennem kun af Bjergarter, henhørende til Urformationen, det er af gneisartet Granit og Glimmerskifer, optaarnede til 2 a 3000 Fod høie skarpryggede, takkede Masser, der frygteligt steilt styrte sig i Havet og kun undtagelsesviis lade en smal Strimmel af tørvbedækket Sand mellem sig og dette, eller, som i Buxnæs og Borge Præstegjæld i Lofoten, Bø, Malnæs, Sortland, Hassel og Langenæs Sogne samt Øverberg Præstegjæld i Vesteraalen, skille sig saa vidt ad, at de der paa enkelte Steder kunne give Plads for Sletter af en betydeligere Udstrækning. Dette sidste Forhold finder fornemmelig Sted paa Andøen, hvor Fjeldene desuden ere lavere og deres Toppe lidt afrundede, idet de herværende store Multemyre, hvoriblandt den bekjendte Øverbergs-Myr, indtage et maaskee ligesaa stort Areal af Øen som Fjeldmassen selv. — Men overalt, hvor Lavland optræder, bestaar dette alene af Sand, (Kvartssand, mere eller mindre blandet med smaa Glimmerskjæl), hvorover et Tørvlag har dannet sig, hvis Mægtighed varierer fra 1, ligeindtil 10 Fod, ja derover. Kun Flakstads Præstegaards Jorder, en smal Strimmel langs Grimsøens nordlige Strand, Bø-Stranden og den nordvestlige Deel af Andøen gjøre herfra

*) Nærværende Opsats er egentlig Uddrag af en til det akademiske Kollegium afgiven Reiseindberetning.

Eskimoer-Fruentimmer paa Øen Hunde sydlig for Disco.

en Undtagelse, idet paa disse Steder Sandgrunden, alene dækket af en sparsom Græsvæxt, træder frem i Dagen. Paa den nævnte Deel af Andøen, hvor disse Sandsletter strække sig indtil en halv Miil ind i Landet, er Vegetationen saa ringe, at den paa større Vidder langtfra ikke formaar at skjule den fine Sand, der, sat i Bevægelse af de stærke Vinde, hvirvler ud over de omkringliggende Strækninger, et Forhold, der saaledes giver denne Pynt af Øgruppen en vis Lighed med Afrikas Ørkener. — Leer har jeg intetsteds stødt paa, hvorimod der langs Fjeldsiderne og paa de hist og her forekommende skovbevoxede Smaarabber har dannet sig ikke ubetydelige Lag af frugtbar Muldjord, hvis frodige men eensformige Græsvæxt afgiver ganske fortrinlige Havnegange. En nærmere Beskrivelse af Distriktets geologiske Charakteer ligger ikke alene udenfor min Plan, men ogsaa udenfor mine Indsigter. Men idet Saameget er vist, at de anorganiske Bestanddele, der foruden de anførte maatte forefindes paa Øgruppen, optræde i altfor ubetydelige Masser til at kunne ytre nogen Indflydelse paa sammes organiske Frembringelser, har jeg ved ovenstaaende korte Notitser kun havt til Hensigt at fremhæve den eensartede og for saavel Plante- som derved ogsaa for Dyrelivet lidet gunstige Beskaffenhed af Øernes organiske Natur.

Virkelig staar der ogsaa Vegetationen i Antallet af Arter meget tilbage for de under samme Bredde ja endog langt nordligere beliggende Dele af vort Fastland. Af Træarter er det alene Birken, der forekommer i nogen Mængde, idet den langs Fjeldhøiderne, hvor disse ikke ere for bratte, og i enkelte Dalfører, fornemmelig i Vesteraalen, danner større sammenhængende Udbredninger, medens man af de øvrige her voxende Træsorter, nemlig Rogn, Hæg, Asp og Sylju, kuns hist og her i Birkelierne træffer paa et enkelt ubetydeligt Træ. Naaleskov existerer her ikke, og man finder af samme kun et svagt Spoer i nogle faa Furrutræer paa store Moldø i Nærheden af Gaarden Brettesnæs. Af alpinske Planter savnes mange Arter, og de, som findes, forekomme næsten aldrig i nogen rigelig Mængde, saaledes som i Finmarken og paa vore sydligere Høifjelde, hvortil Grunden vel ogsaa for en Deel maa søges i den Omstændighed, at Øgruppens lavere Strækninger ikke naae op i den egentlige alpinske Region, der saaledes her er indskrænket til et ubetydeligt Belte opad Fjeldsiderne, hvis Steilhed desuden ikke tillader nogen synderlig frodig Vegetation. — Ogsaa af de lavere Regioners Planteformer forsvinde her mange af dem, der ellers trives paa de nærmestliggende Dele af Fastlandet. Derimod er som en Modvægt til denne Artsfattigdom Individernes Antal af enkelte Planter saameget desto større. Af saadaune Former, hvis Hyppighed og store Udbredning hovedsagelig bidrager til at give Øgruppens Landskaber det Physiognomie, der hidrører fra en Egns Vegetation, maa isærdelesbed anføres følgende. Multeplanten (rubus chamæmorus, cornus svecica, andromeda polyfolia,) Myruld (eriophoron vaginatum), Kræklingen (empetrum nirum), hvoraf Fjeldsiderne mangesteds bedækkes, Skovgeranium (geranium sylvaticum), sonchus alpinus, Gyldenriis (solidago virgaurea) samt enkelte Stargræsarter. Men Antallet af de saaledes udbredte Arter er dog kun ubetydeligt og Øgruppens Planteliv maa i det Hele taget kaldes fattigt i Sammenligning med de tilsvarende Dele af det faste Lands.

Paa samme Maade som Væxtrigets Frembringelser hovedsageligen betinges af et Steds zoologiske Beskaffenhed, afhænger igjen en Egns større eller mindre Rigdom af Arter, hørende til Dyreriget af sammes Vegetation. Jo fattigere et Lands Flora er, desto færre blive ogsaa de Dyreformer, som der ville kunne finde Betingelserne for deres Ernæring og desto mere seer man derfor ogsaa deres Antal at aftage. Som en Virkning af denne almindelige Lov maa det uden tvivl ansees, at Øgruppen har saa ganske faa Insekter at opvise baade hvad Arternes og hvad Individernes Antal angaar, saa at man her ikke engang seer Noget til de store Myggesværme, der i Finmarken og paa de sydlige Høifjeldssletter ere hyppige nok, og hvis i Myrene levende Larver afgive et Hovednæringsmiddel for mange af de der rugende Fuglearter. Med Insekterne forsvinde igjen de Hvirveldyr, hvis Næring disse udgjøre, og er det vistnok atter en Følge heraf, at Antallet af Arter, hørende til Spurvefuglenes ellers saa talrige Orden samt af flere Grupper blandt Sumpfuglene er saa høist ubetydeligt, hvorved dog maa bemærkes, at Grunden til den i Lofoten og Vesteraalen stedfindende Aftagen af de i de alpinske Regioner i Almindelighed rugende Sumpfuglearter vel ogsaa for en stor Deel ligger i hvad ovenfor er paapeget angaaende Ubetydeligheden af de Strækninger, hvortil disse Regioner der ere indskrænkede.

Jeg har ved Ovenstaaende kun ganske i Almindelighed villet antyde Aarsagerne til Øgruppens Mangel paa Dyrarter og har som Exempel herpaa specielt nævnt Insekterne og Fuglene som de Grupper, hvor denne Mangel baade viser sig meest paafaldende og med størst Sikkerhed lader sig paavise af de anførte Grunde. Disse gjælde vistnok ogsaa tildeels for de øvrige Dyrklasser, men da for deres Vedkommende tillige andre Hensyn komme meer i Betragtning end Tilfældet er med Insekterne og Fuglene, bliver en nærmere Gjennemførelse heraf mere usikker. — Om saaledes Grunden til, at jeg af Amphibier i Lofoten og Vesteraalen kun har truffet en eneste Art, den almindelige Frø, ligger i Mangel paa tilstrækkelig Næring (de fleste af vore Krybdyr ere hovedsagelig insektædende), eller i Øgruppens nordlige Beliggenhed eller i dens betydelige Afstand fra Fastlandet, er ikke let at afgjøre, saameget mindre som den nordlige Grændse for vore Amphibiearter endnu ikke paa Meget nær er tilstrækkelig bekjendt. Maaskee turde det være alle tre Aarsager i Forening. Den samme Usikkerhed gjør sig gjældende ved Angivelsen af Aarsagerne til, at forskjellige Grupper af Pattedyrerne f. Ex. Gnavernes Orden, er saa svagt repræsenteret, idet jeg af disse foruden Muus og Rotter kun har truffet de almindelige Lemen, der i Høsten 1849, efterat jeg samme Aars Sommer blot nu og da havde seet et enkelt Individ, fast oversvømmende hele Hasseløen, indtil de tidligt paa Foraaret forsvandt saa aldeles, at jeg senere ikke har bemærket et eneste. Forsaavidt andre Gnavere skulle forekomme, Noget jeg formedelst Vanskeligheden i at opdage dem ikke med Bestemthed kan vide, vil dette vistnok kun være en sjelden Undtagelse og deres Antal forholdsviis høist ringe.

Ved foranstaaende Bemærkninger angaaende Aarsagerne til den i Lofoten og Vesteraalen herskende Mangel paa Dyrarter har jeg nærmest kun havt de paa Landjorden levende for Øie, da de anførte Betragtninger ikke med samme Almindelighed omfatte de sig i Havet opholdende Arter, af hvilke de høiere have et stedse overfyldt Forraadskammer i de Havet og Havbunden omkring Øerne opfyldende Masser af forskjellige til de lavere Dyrklasser henhørende Former, f. Ex. Marfluer (gammarus), Fjæremarker (arenicola piscatorum), flere af de hovedløse og bugfodede Mollusker som buccinum undatum, pupura lapillus, turbo littoreus, Arter af Slægterne cardium og tellina, enkelte af de mindre Meduser samt blandt Straaledyrene Kraakebolden (echinus saxatilis) og asterachantion glacialis, hvilke tvende sidste Arter her dog mere nævnes formedelst den Mængde, hvori de forekomme, idet Havbunden paa mange Steder formelig bedækkes af dem, end fordi de tjene Dyr af høiere Klasser til Næring. — I Overeensstemmelse hermed vil man ogsaa i Pattedyrenes Klasse af Hvaler og Sælhunde og blandt Fuglene af Svømmefuglenes Orden finde alle de samme Arter paa de tilsvarende Strækninger langs Fastlandskysten.

Hvad Fiskene angaar, da er mit Bekjendtskab til sammes Forekomst for ufuldstændigt til at jeg kan anføre noget Selvstændigt Artsrigdommen betræffende.

Saavidt om Øgruppens Mangel paa Dyrformer og de formeentlige Aarsager til samme, forsaavidt den der viser sig større end Distriktets nordlige Beliggenhed kan tænkes at medføre. — At nu ikke dette Forhold skulde gjøre Øgruppens

lidet indbyggende Kyster altfor øde og afskrækkende, har Naturen ved det Middel, hvorved den saavidt muligt bestræber sig for at raade Bod paa den mod Nord mere og mere stedfindende Aftagen i dens Formers Mangfoldighed, ogsaa mellem Lofotens golde Fjelde sørget for at udbrede Liv og Bevægelse. Jo længer man kommer mod Nord, desto mere seer man ogsaa Individernes Antal tiltage af de stedse færre og færre Arter, som der blive tilovers, og det efter en Maalestok, der gjør den egentlige Mængde af levende Væsener endog større i Jordens nordligste end i dens sydligere Egne. — Er man ved at reise Kysten opover ikke bleven opmærksom paa dette Forhold mellem Arternes Af- og Individernes Tiltagen, skal denne Naturens moderlige Bestræbelse for ved en modsvarende Begunstigelse at udjevne den Mangel, for hvilken den i sin til bestemte almindelige Love bundne Virken seer sig nødt til at blotstille de nordlige Lokaliteter, ikke lettelig undgaa sig Nogens Opmærksomhed, naar man efterat have lagt sin Kours over Vestfjorden, farer omkring mellem de talrige Skjær og Holmer, der paa mange Strækninger beskytte Lofot-Øgruppen mod det aabne Havs umiddelbare Indvirkning og gjør det umuligt for Mennesket at vinde sikkert Fodfæste, at finde Ly for deres Boliger og Beskyttelse for deres Sysler der, hvor dette ellers vilde blive dem umuligt. Paa disse Smaaøer, hvis Form i Regelen er lav og afrundet, og som hyppigst sees pyntede med en buntet Farveblanding af Skovnelliker (lychnis sylvestris), Kjærringtænder (lotus corniculatus), den prangende rhodiola rosea, Skovgeranium (geranium sylvestre), vild Spera (sperea ulmaria) og forskjellige Skjærmplanter, medens deres Udseende rigtignok alleroftest er nøgent og graat, samle sig om Foraaret talløse Skarer af forskjellige Søfugle for der at formere deres Art. De gjøre derved Øerne til indbringende Æg- og Dunvær for de respektive Eiere, der med Omhyggelighed vaage over deres ved Lovgivningen hjemlede Rettigheder, mindre af Hensyn til den dermed forbundne Indtægt, end fordi de glæde sig over det rigt bevægede Liv paa deres egen Grund af Skabninger, hvis Huusholdning det morer dem at iagttage, hvorfor de nødigt af Uvedkommende ville see sig forstyrrede i denne Fornøielse. Der hviler Edderbunnen i sin bløde Dunreede, medens de pragtfulde Stegger (Hannerne) i venskabelig Forening sidde længere nede paa Klippen, hvorfra de, saasnart en Baad nærmer sig, med gravitetisk Værdighed vrikke sig ud i Søen. Der svæve Maagerne med deres hæse Skrig, der ved Mængden af de Struber, der istemme det, næsten bliver bedøvende, over Hovedet af dem, der borttager deres Æg, eller de sees, naar de lades uforstyrrede, som tætte hvide Punkter at bedække Skjæret, hvor de have deres Reder. Der svømme de værre Teister piibende omkring mellem hverandre, og paa de brattere Holmer sidde i tætte Klynger de store sorte Skarver, ofte viftende med Vingerne for at tørre dem efter en Nedfart paa Dybet. — Som de betydeligste Ægvær i Lofoten og Vesteraalen maa nævnes Lyngvær og Henningsvær i Vaagen, Borgevær i Borge, Brasnæsholmene i Buxnæs, Anholmen med omliggende Øer i Bø og Andenæsvær i Øverbergs Præstegjæld, samt Fuglekolonierne i Værø og Røst, paa Nykerne i Malnæs Annex og ved Gaarden Bleeg paa den mod Ishavet vendende Deel af Andøen. Paa disse fire Steder klække Lommer, Alker, Lundefugle og Krykker i Skarer, om hvis Talløshed den, der ikke selv har seet et saadant Fuglebjerg, ikke engang vil kunne gjøre sig noget tydeligt Begreb, men ansee hvad derom fortælles for lutter Overdrivelse. — Men det er ikke blot Søfuglene, der ved deres talløse Skarer meer end rigeligt erstatte Øgruppens Mangel paa Arter. Ogsaa af Landfuglene gives der nogle, der omendskjønt kun paa enkelte Steder og blot i Vesteraalen forekomme i en større Mængde end man af beslægtede Arter er vant til at see i vore sydligere Egne. Herhen høre Bjerketrosten, der paa sine Steder i Birkelierne klækker i store Kolonier, Sneespurvene, der stundom om Høsten, naar de komme ned fra Fjeldene, samle sig paa Markerne i Flokke paa mange Tusinde, samt begge Rypearterne, hvoraf paa Hasseløen især Mængden af Dalrypen gjør denne lille Ø af 3 ½ Miles Omkreds rigere paa Vildt, end hvilkensomhelst anden Lokalitet af samme Størrelse søndenfor Nordlandene.

Literatur og Kunst.

Kong Olaf Tryggvesøns Saga, forfattet paa Latin af Odd Snorresøn, Munk i Thingeyre Kloster paa Island, og siden bearbeidet paa Norsk. Udgiven af Prof. P. A. Munch. Denne Saga, der udkom som Program til Universitetsfesten den 17de Marts, har endnu aldrig i nærværende Bearbeidelse været udgivet i Trykken, hvorimod en anden Redaktion af Odd Munks Arbeide findes trykt i Fornmanna-Sögur efter et Haandskrift, der opbevares i den arnamagnæanske Samling i Kjøbenhavn. Haandskriftet, hvorefter nærværende Bearbeidelse er aftrykt, tilhører det kgl. Bibliothek i Stockholm, hvorfra Udgiveren har erholdt det udlaant til Afbenyttelse her i Christiania. Foruden Sagaens Slutning mangler inde i Codex to Blade, der paa en Maade erstattes af det tilsvarende Sted i den arnamagnæanske Kodex, hvilket da ogsaa for Sammenhængens Skyld er aftrykt i Anmærkningerne. Tiden for Sagaens oprindelige Affattelse ansættes med stor Sandsynlighed mellem Aar 1170 og 1200, hvorimod Tiden for den norske Bearbeidelse af samme ikke lader sig saa nøie bestemme. Det positive historiske Udbytte af denne Saga er, som Udg. i Fortalen paaviser, ikke ret betydeligt, da den er af et temmelig legendarisk Indhold; men i kritisk og literær-historisk Henseende har den stort Værd; den er blandt alle norske Kongehistorier en af dem, som tidligst bleve førte i Pennen og som egentlig kunne siges at være forfattede, ikke blot nedskrevne. Som Anhang er aftrykt et Brudstykke af samme Saga i en tredie Bearbeidelse, der findes i en Membrancodex i Upsala Universitets-Bibliothek. Begge Codices ere aftrykte med diplomatarisk Nøiagtighed; dog ere Forkortelserne opløste og aabenbare Feil rettede, men slige Rettelser anmærkede i Noter. Paa et medfølgende lithographeret Blad leveres Skriftprøver af begge Codices. I en udførlig Fortale har Udgiveren leveret mange særdeles interessante literær-historiske Oplysninger og i Anmærkninger har han paapeget Særegenhederne i Fremstillingen og paaviist de tilsvarende Steder i de øvrige Oldskrifter, underkastet adskillige interessante Punkter en nærmere Granskning m. m. Værket udgjør i Alt 8½ Ark stor 8vo og er i typographisk Henseende særdeles smagfuldt udstyret. Kun Skade, at det benyttede Papiir ikke skulde været noget tykkere, hvorved den smukke Tryk vilde have taget sig enda bedre ud.

Bibelsk Naturhistorie for Skoler og Familier med 100 Tegninger. Frit oversat af Kand. theol. H. C. S. Bahr. Stavanger 1853. 25 Ark 8vo. Priis 54 ß. Denne Bog, der er en fri Oversættelse af den saakaldte Calver Forlagsforenings „Biblische Naturgeschichte," er baade lærerig og billig. Den indeholder Beskrivelser af alle de i Bibelen nævnte Gjenstande af de tre Naturriger med Henviisninger til de Bibelsteder, hvor hine nævnes; Bogen vil saaledes tjene til Veiledning ved Læsningen af den hellige Skrift og tillige bidrage til Udbredelsen af naturhistoriske Kundskaber blandt Menigmand i Almindelighed. Oversætteren har overført, hvad Skriftets tydske Forfatter har ladet gjælde sit Fædreland, paa vore norske Forholde og af populære naturhistoriske Værker indflettet adskillige Bemærkninger, hvorved hans Arbeide, ifølge Professor Raschs i Fortalen paaberaabte Erklæring, har vundet betydeligt. Endnu mere vilde det have vundet, hvis nogle bombastiske Steder vare strøgne. De i Texten indrykkede Træsnit ere tildeels mindre gode, men dog alligevel oplysende.

— Paa Tønsbergs Forlag er udkommet: **Om det arvelige Kongedømmes Betydning**, akademisk Tale, bestemt til Universitetets Fest i Anledning af Arveprindsens Fødsel, af Prof. Monrad. Forfatteren udvikler her Statens Begreb og visse deraf flydende almindelige Bestemmelser, hvortil han, skjønt fastholdende Folkesouverænitetens Princip, regner det arvelige Monarchi; dette er, siger han, ingen ideeforladt Levning fra en barbarisk Tid, men staar i en indre Sammenhæng med Statsideen, og repræsenterer det Familieliv, som enhver Nation, skjønt den danner et Borgersamfund, dog igrunden lever. Kongen repræsenterer Folkets Majestæt i hvem dette skal see den afsluttende Personifikation af sin egen gudgivne Aand og derfor maa han være hævet over den løse Mangfoldighed af Meninger og Interesser og uafhængig af den Tilfældighed, han skal beherske, altsaa selskreven (ikke valgt). Den hele Tale er af en undersøgende eller, om man vil, esoterisk Natur, og da nu Festen fra en akademisk blev omdannet til en Folkefest, indsaa Forfatteren, at han ikke med høi Røst kunde holde den for en stor og blandet Forsamling, „uden at den vilde blive en Latterlighed." Talen koster 18 ß.

Østerdølen, hemkømmen fraa Amerika, af N. R. Østgaard. Priis 8 ß. Forfatteren lader en fra Amerika hjemkommen Østerdøl i sit Bygdemaal fortælle, hvilke Ulykker der har mødt ham i den forroste nye Verden, hvor han først har lært „at skjønne paa Norge." Det er at haabe at dette lille hjertelige og simple Digt, hvis det falder Udvandringslystne i Hænderne, vil forebygge, at de altfor ubesindigt og tankeløst forlade Fædrelandet. Digtet er bleven fremsagt paa den dramatiske Skoles Theater; men det er vel langt til med Held at kunne fremsiges fra Scenen.

— Den dramatiske Skoles Theater har nu drevet det til at kunne opføre et originalt Stykke, nemlig en lokal Vaudeville, der fører Titelen: „En Aften hos en Høkerfamilie." Forfatteren skal være ganske ung, og Pubikum var da ogsaa fornuftig nok til ikke at nedslaae hans Mod. Man maa haabe, at han for denne Overbærelse vil lønne det med Theaterstykker, der have større dramatisk Værd end dette Begynderarbeide, der dog forresten vidner om noget Anlæg til at skrive for Scenen. Et Par Charakterer (Romanlæserſken og Portefeuillefabrikanten) ere ingenlunde at forkaste.

— Ved den ene af de to Aftenunderholdninger, som Skuespiller Smidth gav inden han forlod vor By, kom ogsaa et nyt dramatisk Produkt, „Pressens Magt," tilsyne.

— Paa samme Theater skal ogsaa opføres et nyt Stykke, skrevet i Anledning af Kongens Helbredelse, og hvilket siges at være af en af vore bekjendte dramatiske Forfattere.

— Paa det kgl. danske Theater er bleven opført en af Bournonville komponeret Ballet, „Brudefærden i Hardanger," hvortil Tidemands Genrebilleder have leveret Komponisten Stoffet. Balletten blev modtaget med stærkt Bifald. Fædrl. siger, at den har en frisk og styrkende nordisk Duft.

— Billedhugger Borch, der for Tiden opholder sig i Kjøbenhavn, har efter Bestilling fra Hs. M. Kong Oscar modelleret en Buste af Prinds Gustav, der skal være særdeles vellykket. Prindsens Ansigtstræk ere gjengivne med træffende Lighed.

Norge.

Christiania. I Thorsdags afholdtes i Frimurerlogens store Sal Universitets-Festen i Anledning af Kongens Helbredelse og Arveprindsens Fødsel. Efterat en af A. Munch forfattet Kantate, hvortil Arnold havde sat Musikken, først var bleven udført, besteg Prof. Kaurin Talerstolen og fremhævede hvilken Betydning den Begivenhed, som her feiredes, havde for Norges Høiskole og det hele Folk, og nedbad Himlens Velsignelse over Landsfaderen og hans Slægt, hvorpaa han opfordrede Tilhørerne til med ham at istemme et „Gud velsigne Kongen." Efter Talen udførtes en Slutningssang, ligeledes af A. Munch, hvorpaa man skiltes ad. Alle Byens Autoriteter vare indbudne til at deeltage i Festen; flere Damer vare givne Adgang til Galleriet.

— Kongen har tilstillet det akademiske Kollegium Fundats for et af ham stiftet Legat, „Prinds Gustavs Minde." Ifølge samme skal Renterne af Kapitalen (1500 Spd.) uddeles hvert Aar paa Prindsens Fødselsdag til en med lovende musikalsk Talent begavet og forøvrigt værdig og trængende Studerende. Studentersamfundets Bestyrelse i Forening med Bestyrelsen af sammes Sangforening vælger den, som for hvert følgende Aar skal nyde Stipendiet, hvilket Valg underkastes det akademiske Kollegiums Approbation.

— Den af Formandskabet besluttede Illumination blev indstillet, paa Grund af den herskende Opinion mod denne Maade at udtale sin Glæde over Kongens Helbredelse paa. I en paa Børsen den 13de afholdt Forsamling besluttedes derimod at oprette et Legat, som skal bære Kong Oscars Navn og anvendes til velgjørende Øiemed i Christiania efter Hs. Majestæts nærmere Bestemmelse. I den Anledning besluttedes Subskriptionslister udstedte. Noget over 300 Spd. tegnedes strax af Forsamlingen.

— Ved Interimsregjeringens Resol. af 11te Jan. er Lønnen for Direktørerne ved Norges Hypothekbank fastsat til 600 Spd. aarlig.

— I Februar have 19 Brændeviinsbrænderier været i Drift og tilsammen udredet 44, 672 Spd. 40 ß. i Afgift. I den af den indeværende Brændetermin forløbne Tid (nemlig fra Begyndelsen af Oktober f. A.) har Afgiften udgjort 296,599 Spd. 106 ß., hvilket svarer til en Produktion af 5,931,997 Potter.

— Skillingssubskriptionen til Throndhjems Domkirke har her i Byen for forrige Aars sidste Kvartal indbragt 265 Spd. 112 ß. I større Bidrag er indkommet 297 Spd., hvoraf Statholderen har skjænket 100 Spd. og Grosserer Malling 50 Spd. Grosserer Hefty & Søn har tegnet sig for 10 Spd. aarlig indtil Videre.

Kongsberg. En Garversvend, der for over to Aar siden reiste til Kalifornien, er vendt tilbage, efter hvad der siges, med en Formue af 2500 Spd.

Sarpsborg. Tømmerdirektionen vilde nylig, ifølge dertil erhvervet kgl. Tilladelse, bortsprænge en midt i Sarpsfossen liggende Steen, der er til stor Hinder i Tømmerfledningen, men Borregaards Eiere have modsat sig dette af al Magt, hvorudover der er opstaaet en svarlig Strid mellem begge Partier. Disse sidste lode opføre et Huus paa Stenen og deri holde Vagt; men da Grændselinien mellem Byen og Landet overskjærer Stenen, har Øvrigheden besluttet, at Stenen skal henlægges under Sarpsborgs Politimyndighed. Som Følge deraf er Huset blevet nedrevet og Mineringen iværksat.

Skien. Ingeniørlieutenant Sitzner skal for 6000 Spd. have paataget sig Udtapningen af Børsesø i Gjerpen og den dermed forbundne Opskjæring og Omlægning af Leerkubelven. Amtmand Aall har erklæret at ville skjænke en vis uformuende og stræbsom Bondemand, der ikke kunde udrede de paa ham faldende 100 Spd. af Opskjæringsomkostningerne, Penge til at udrede hans Anpart i Arbeidet med.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. for 14de Marts foreslaaes, istedetfor den paatænkte Illumination at opføre et Samfundslokale for Tjenestefolk, hvorhen disse kunde tye for at finde Opmuntring engang imellem istedetfor at besøge offentlige Dandsehuse. Lokalet skulde overlades Tyendet til fri Afbenyttelse til Bal engang imellem, til Bryllupper m. m. Ligeledes skulde en Søndagsskole m. m. indrettes der. Enhver Huusbonde skulde indføre sit Tyende i en Protokol, og saasnart det havde forseet sig enten ved Utroskab i Tjenesten eller ved at lade sig finde paa et offentligt Dandsehuus, og han derom gjorde Indmeldelse, skulde det udslettes af Protokollen og dets Navn ophænges i Lokalet i 14 Dage.

— Samme Bl. og Mgbl. for 18de Marts indeholder en af H. Jessen meddeelt „Beretning over et Forsøg med en af Milners Jernpengekasser ved Siden af en simpel Jernkasse uden Fyldninger." Forsøget anstilledes paa Vippetangen, idet Kassen, efterat være fyldt med Papirer, i over en Time holdtes rødglødende. Da den var taget ud af Ilden og bleven afkjølet, befandtes de øverste Papirer noget svedne men dog brugbare, medens de nedenfor liggende vare aldeles ufordærvede. Ved samme Leilighed gjordes Forsøg med en simpel, mindre Jernkasse uden Fyldninger; men uagtet den havde været udsat for langt mindre Hede, vare dog de deri indsluttede Papirer fuldkommen forkullede. Dr. Broch og Mekanikus Zarbell, der overvare Forsøget og desangaaende have afgivet Erklæring, antage at Milners til Forsøget anvendte Kasse ialfald under Nedbrændingen af en grundmuret eller Bindingsværksbygning vilde have viist sig som fuldkommen sikker; men de tør ikke med Bestemthed paastaae, at den vilde have modstaaet Nedbrændingen af en større Bygning.

Sverige. De i Paris værende Svensker have ogsaa foranstaltet Høitideligheder i Anledning af Kongens Helbredelse.

Danmark. Folkethinget aabnedes den 7de og konstituerede sig under Aldersformanden (Grundtvigs) Ledelse. Ved derpaa foretaget Valg paa en foreløbig Formand fik Madvig de fleste Stemmer.

— Udfaldet af Valgene til Folkethinget kjendes nu, undtagen for Bornholms og Færøernes Vedkommende. Udbyttet af Opløsningen er, siger Fædrel., saa lidet som vel muligt. Af de 45 Medlemmer af det opløste Thing, der stemte for Toldloven, ere 36 gjenvalgte, og af de 50 Antiministerielle, der stemte mod Toldloven, ere 35 valgte paany. Af de Nyvalgte kunne 10 henregnes til de Ministerielle og 12 til Oppositionen. Men da det er ubekjendt, af hvilken Mening 5 Nyvalgte ere, men dog sandsynligt, at 4 af disse ere ministerielle, samt da Madvig maaskee bliver kaaret til Formand, hvorved Oppositionen ogsaa mister en Stemme, saa vil Ministeriet erholde en Fleerhed af 4 Stemmer.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Prindsessen af Solms, en Datterdatter af Lucien Bonaparte, er bleven udviist fra Frankrig.

— Af Madam de Pompadours Regnskabsbog, der nylig er offentliggjort i en fransk Journal, seer man, at i de 19 Aar hun var Ludvig den 15des Yndling, kostede hun Frankrig over 36 Mill. Livres (omtr. 6 Mill. Spd.). Efter sin Død efterlod hun sig alligevel en betydelig Gjæld.

— Ved Dekret af 5te Marts er det bestemt, at de almindelige og specielle Politiinspektørers Poster skulle inddrages.

England. Den gamle skjønne Domkirke i Doncaster er afbrændt, hvorved er opstaaet et pekuniært Tab af 100,000 £.

— I Overhusets Møde den 2den ytrede Lord Aberdeen til Svar paa en Interpellation af Lord Lyndhurst angaaende de politiske Flygtninge, at uagtet der vel var indløbet Meddelelser fra fremmede Magter med Hensyn til disse, havde dog hverken Østerrig eller nogen anden Stat stillet noget bestemt Forlangende i denne Henseende, ligesom Regjeringen heller ikke agtede at fremkomme med Forslag til nogen ny Lov om saadanne Personer.

Holland. Regjeringen forelagde den 28de f. M. Kamrene et Lovudkast angaaende Ministrenes kriminelle og financielle Ansvarlighed, der tjener til at udvide og befæste det bestaaende Forfatningsværk.

Tydskland. Den berømte Geolog, Leopold v. Buch, hvis „Reise durch Norwegen" vistnok flere af vore Læsere kjende, er afgaaet ved Døden i sit 76de Aar.

— Det gjør stor Opsigt, at i Münster har en Christen gaaet over til Jødedommen.

Østerrig. Porten har givet efter for Østerrigs Fordringer med Hensyn til Montenegros Anliggender, sandsynligviis bevæget dertil af dette Riges truende Bevægelser og Ruslands Indflydelse.

Schweitz. Tessin er paa Grund af de mailandske Uroligheder kommet i en ubehagelig Stilling til Østerrig, der anseer Kantonen som det Sted, hvorfra Opstandsforsøget nærmest er bleven foranstaltet, og derfor i en Note fordrer, at samtlige der værende Flygtninge skulle udvises, at de til Opstandens Understøttelse ophobede Vaaben skulle beslaglægges og at de i Opstanden deelagtige Tessinere skulle afstraffes. Forbundsraadet har i et foreløbigt undvigende Svar beklaget sig over disse strenge Forholdsregler.

Italien. Den østerrigske Regjering benytter Opstandsforsøget i Mailand til en uhørt haard Fremfærd i de utilfredse Landsdele. Alle Tessinere i hele Lombardiet (18—20,000 Personer) ere med en eller tre Dages Varsel jagede over den schweitzerske Grændse; de lombardiske adelige Emigranters Godser ere blevne konfiskerede og den østerrigske Statskasse ved dette Rov bleven beriget med 300 Mill. Lire. Den mislykkede Opstand, siger en Pariserkorrespondent, er udgaaet fra Revolutionskommitteen i Florents, som er Centralkommitteen for de revolutionære Kommitteer, der findes i alle Italiens større Stæder og hvis Leder Mazzini er. Mazzini selv troer man skal være i det Mailandske eller endog i Mailand selv, og derfor undersøger man endog Ligkisterne, der føres ud af Staden, for at han ikke skal undslippe. Den tessinske Grændse bliver ogsaa strengt bevogtet for at hindre hans Undvigen til Schweitz, og Krigsskibe ere i samme Hensigt beordrede til at bevogte Kysterne af det venetianske Gebet, Legationerne og Toskana. Udenfor Genua ligger et engelsk og et amerikansk Krigsskib for at modtage Flygtninger.

Fristaterne. Efter Forlydende skal en Traktat med England om gjensidig Beskyttelse mod Eftertryk være bleven underskreven i Washington; men man venter at den vil møde stærk Modstand i Senatet.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Brigadeauditør-Embedet ved anden akershuusiske Infanteribrigade med en aarlig Gage af 300 Spd. foruden 36 Spd til Reiser m. m.

Søndre- og Nordfjords Foged-Embede med 478 Spd. 48 ß. i fast Gage.

Lensmandsbestillingen i Velfjorden (Helgeland) med omtr 50. Spd. i aarlige Indtægter.

En Lærerpost ved Borgerskolen i Kragerø med 200 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 13. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 26de Marts 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

General Franklin Pierce,

den nye amerikanske Præsident.*)

De forenede Staters Indflydelse voxer i samme Grad, som deres materielle Magt. Det er ikke blot Bomuld og Tobak, som de udføre til Europa; de forsyne ogsaa dette med deres Grundsætninger. I Englands større Fabrikstæder, som Liverpool, Manchester osv., have Amerikanerne udsaaet deres republikanske Ideer, der allerede begynde at spire, som man for nylig har kunnet see af Hr. Brights Tale ved Festen for den amerikanske Minister, Hr. Ingersoll. Manchesterskolens Politik er den amerikanske med Modifikation. Handelsfriheden, Stemmerettens Udvidelse, Lighedstendentsen, Oppositionen mod Aristokratiet og Bestræbelsen for at føre Bestyrelsen af Landet over fra de Adeliges Hænder i de industrielle og borgerlige Klassers, den ubegrændsede Tillid til Individets Energi og Foretagelsesaand, alle disse Attraaer, alle disse Ideer, der ere i Omløb i Fabrikstæderne, tilhøre ogsaa Amerikanerne og finde Næring og Opmuntring hos dem. Borgerne i de forenede Stater ville mere og mere paavirke England med den samme propagandistiske Iver, hvormed dette Land paavirker Fastlandet. Imod de Bebreidelser, der kunne gjøres dem for Udskeielser og Uretfærdigheder i mange Retninger, opstille de alle de Skandaler, Misbrug og Uretfærdigheder, som den gamle Civilisation har fremkaldt i Europa. Holder f. Ex. England offentlige Møder, eller affatter det Adresser for at beklage Slaveriet, svare Amerikanerne med Adresser og offentlige Møder, hvor de udtale deres Beklagelse over den ulykkelige Tilstand, hvori Irland nu i saa mange Aarhundreder har sukket, og, idet de triumpherende pege hen paa alle de Elendigheder, der i Aarhundredernes Løb have sammenhobet sig i Europa, tilbyde de dristig Folkene i Fremtiden deres Beskyttelse og erklære deres egen Statsforfatning for den almeengyldige.

Kaste vi et Blik paa de forenede Staters Mellemværende med det europæiske Fastland, finde vi mange Beviser paa deres voxende Ærgjerrighed. De have forhaanet Østerrig og Rusland og truet Spanien, og dog er denne dristige Optræden kun Forløber for endnu alvorligere Konflikter. Præsident Monroes Lære om den berettigede og nødvendige Udelukkelse af Europæerne fra Amerika vinder flere og flere Tilhængere. General Cass's Tale i Senatet i Anledning af et Rygte om Halvøen Samanas Besættelse af de Franske vidner om den skinsyge Ængstelighed, hvormed Amerikanerne bevogte ethvert nok saa ubetydeligt Foretagende, Europæerne tillade sig i den nye Verden. Den amerikanske Politiks Løsen for Dieblikket er Udbredelse af republikanske Grundsætninger ikke blot ved Skrift og Tale, men ogsaa ved Sværdet. Det er at vente, at dette Løsen vil blive udtalt Aar for Aar med stedse større Kraft.

General Franklin Pierce er nu netop bleven valgt til de forenede Staters Præsident, for at befordre denne Retning i den amerikanske Politik. Han repræsenterer det Parti, som heftigst ønsker denne Retnings Seir. Hans Valg er en af de vigtigste Begivenheder blandt den Masse af Tildragelser, som fremstaae hver Dag, og som — hvorfor skulde vi fortie det? — forberede en stormfuld Fremtid. Det første Spørgsmaal, man gjør sig med Hensyn til den nye Præsident, gjælder naturligviis hans Charakteer. Er han besindig eller lidenskabelig, heftig eller fast? Er han svag og vil han give efter for det Tryk, som den hidsigste Deel af hans Parti ikke vil undlade at udøve paa ham? Eller vil han formaae at gjøre Modstand og bære større Omsorg for det offentlige Bedste, end for sin Popularitet? Disse Spørgsmaal finde en saare gunstig Besvarelse i hans af Hr. Howthorne affattede Levnetsbeskrivelse*). Hr Pierce udmærker sig ved sund Sands, Maadeholdenhed og Fasthed; han kjender ikke til Forfængelighed, deler ikke den exalterede Patriotisme, der gjør saa mange af hans Landsmænd blinde for Udlandets gode Sider, og veed altid at slaae ind paa den rette Vei mellem de mest extreme politiske Meninger. Man tør derfor med Sikkerhed vente, at den amerikanske Politik under hans Præsidentskab vil blive ført med Besindighed ligeoverfor Udlandet.

General Pierces Levnetsløb er meget simpelt. Han er ingen Helt, ei heller noget Geni; han er ganske ligefrem en honnet Mand med god sund Forstand, der altid har gjort sin Pligt, hverken mere eller mindre. Det er mærkeligt, at saadanne Mennesker kun frembyde lidet Stof for Betragtningen, og at man enten maa gjøre mere eller mindre end sin Pligt, for at opnaae et Navn og virkeliggjøre Juvenals Ord:

„Ut pueris placeas et declamatio fias"**).

*) Life of General Franklin Pierce, the new American president, by Nathanael Howthorne. London 1853.

**) For at du kan behage Børnene og blive Gjenstand for Lovtaler.

General Franklin Pierce blev født i 1801 i Hillsborough, i Staten New-Hampshire, der ogsaa var Daniel Websters og flere andre ansete Nordamerikaneres Fødested. Hans Fader, Benjamin Pierce fra Massachusetts, havde ligesom Sønnen Titel af General og tilhørte ogsaa det demokratiske Parti. Han var en Mand af strenge Grundsætninger, hvis Indflydelse paa Sønnen Franklin man let kan paavise, og i flere Henseender en mærkelig Charakteer. Han havde tidlig mistet sine Forældre og var bleven opdragen af en Onkel efter de i de gamle nordlige Stater herskende strenge Grundsætninger. Vi bemærke i Forbigaaende, at Amerikanernes Liv dengang var meget forskjelligt fra hvad det nu er; det udmærkede sig ved Tarvelighed, Sparsommelighed; kort sagt, det var et stille, huusligt Liv uden mindste Spræl.

Da Revolutionen udbrød i 1775, forlod Benjamin Pierce sin Plov, traadte ind i Hæren, deeltog i Slaget ved Bunker-Hill og blev udnævnt til at kommandere et Kompagni. Efter Krigens Ophør (i 1785) kjøbte han Jorder ved Hillsborough, byggede sig et Huus, opdyrkede den hidtil urørte Jord, giftede sig og skabte saaledes efterhaanden Liv og Virksomhed omkring sig. Ni Børn, Frugterne af to Ægteskaber, voxede op ved hans Side. Men under sine landlige Beskjæftigelser glemte den gamle Patriot dog ikke Soldaterhaandværket. Mindet om hiint Afsnit i hans Liv traadte ofte frem hos ham og udgjorde hans Stolthed paa hans sidste Dage. I 1786 blev han udnævnt til Brigadegeneral ved Militsen i Hillsborough og ligetil sin Død vedblev han at lære Ungdommen den militære Disciplin og de krigerske Øvelser. Under John Adams Præsidentskab afslog han en vigtig Kommandopost ved den Hær, som blev samlet af Frygt for Krig med den franske Republik, da hans politiske Meninger ikke tillode ham at modtage den. „Nei, mine Herrer," svarede han Statens Afsendinge; „rigtignok er jeg fattig, og under andre Omstændigheder vilde Tilbudet have været mig meget behageligt; men jeg vilde hellere trække mig tilbage til de fjerneste Bjerge, bo i en Hule og leve af Kartofler, end befordre den Plan, for hvis Skyld Hæren bliver samlet." Ifølge de Grundsætninger, der havde veiledet ham gjennem hele hans Liv, afslog han altsaa at deeltage i en Krig mod en republikansk Regjering og mod et Folk, som havde bidraget til de forenede Staters Uafhængighed. Denne Leilighed var maaskee den eneste, ved hvilken han afslog at tjene sit Fædreland; thi i Begyndelsen af Krigen i 1812 sendte han to af sine Sønner til Hæren, ved hvilken ogsaa hans Svigersøn, General Mac-Nell, var ansat. Den gamle Patriot døde i 1839, efter tretten Aar i Træk at have været Medlem af Statens lovgivende Kammer og efterat have været Gouvernør i New-Hampshire.

Det gik Bejamin Pierce, som alle ikke boglærde Folk; de overvurdere de Fortrin, som videnskabelig Dannelse giver; denne skulde hans Børn derfor ikke undvære, hvor fattig han end var, og skjønt han selv havde slaaet sig meget godt gjennem Livet uden den. Han sendte altsaa Franklin til Bowdoin College i Staden Brunsvig i Staten Maine. Hr. Howthorne, som var Franklins Meddiscipel, antyder, at han kun gjorde langsomme Fremskridt, og at det kun ved en overordentlig Udholdenhed lykkedes ham at indhente sine Kammerater. Hr. Franklin Pierce forekommer os at være et af de Mennesker, som ved Villiekraft erstatte det Mangelfulde ved deres aandelige Evner. Han er, som tidligere sagt, ikke i Besiddelse af glimrende Egenskaber; Alt, hvad han har udrettet, har han udrettet langsomt, ved Hjælp af sin haardnakkede, uboielige Villie. Da han forlod Bowdoin College, var han, hvad man kalder et solidt Menneske, som ikke vilde undslaae sig for at opfylde selv de kjedeligste Pligter. Saaledes tænke vi os ham i de yngre Aar, da han var Formand i et Selskab, der hed det athenienstiske Selskab, og udførte, som det synes, ikke blot sine egne, men ogsaa sine Kollegaers Forretninger. Hr.

General Franklin Pierce.

*) Idet vi her levere denne, ialfald nu for Tiden mærkelige Mands Portræt, troe vi ikke at kunne ledsage det med nogen bedre Biographi end nærværende Artikel af E. Montégut, hvilken vi gjengive efter „Fædrelandet," dog med Udeladelse af et mindre interessant og Generalen lidet vedkommende Stykke.

Folkebibliotek

Howthorne fortæller os, at saa ofte han traf Hr. Pierce, forbauſedes han over de Fremſkridt, hans Ven havde gjort i Mellemtiden, i hvilken de ikke havde ſeet hinanden. Vi troe det gjerne; thi en ſaadan Udvikling i det Uendelige er netop betegnende for Menneſker af hans Charakteer, ſom kun gaae langſomt fremad. Naar de forekomme os uafladelig at hæve ſig, er det, fordi vi kunne følge dem med Øiet; vi ſee dem gaae, forſøge paa at løbe, naae Toppen af en Høi, klavre op ad en anden, vi tabe dem aldrig af Syne. Genierne derimod, ſom tidlig naae et ophøiet Punkt, viſe ſig ikke ſtørre for os i en ſildigere Tid, end ved deres førſte Optræden, fordi de fra Begyndelſen have vænnet os til at ſee dem ſvæve over de høieſte Tinder.

Man misforſtaa os ikke. Idet vi kun tillægge Hr. Pierce en flink Forretningsmands Egenſkaber, troe vi ikke at nedſætte ham. Hidtil have Amerikas ſtørſte Statsmænd, Henry Clay, Daniel Webſter og Calhoun ikke undtagne, kun været Forretningsmænd, kun været i Beſiddelſe af de praktiſke Egenſkaber, der udgjøre den dygtige Adminiſtrator. Rigtignok have de havt disſe Egenſkaber i en ſaa eminent Grad, at de næſten vare, hvad vi kalde Genier. Men de vare dog ikke beſjælede af den Ild, den Lidenſkab, ſom betegner den ſtore Politiker. Hidtil har ingen Amerikaner udmærket ſig ved de poetiſke og glimrende Egenſkaber, ved den blændende Glands, ſom charakteriſerer en Bolingbroke, en Fox, en Sheridan, en Mirabeau. Skal man beklage Amerikanerne derfor? Lad dem, ſom vide, i hvilke farlige Kriſer og Ulykker ſlige Naturer kunne neddrage Staterne, beſvare Spørgsmaalet.

Efterat have forladt Bowdoin College, beſluttede Franklin Pierce at uddanne ſig til Sagfører, ſtuderede Jura i flere Aar og blev i 1827 optagen blandt Hillsboroughs Sagførerklasſe. Han begyndte med et fuldſtændigt Nederlag. Ved denne Leilighed ſagde han nogle Ord, ſom fortjene vor Opmærkſomhed, fordi de give Nøglen til hans Charakteer. En af hans Kollegaer henvendte nogle opmuntrende Ord til ham, uden Tvivl i den Tanke, at dette førſte Uheld mulig vilde afſkrække ham fra at gaae videre paa den engang betraadte Vei. Men Franklin Pierce ſvarede: „Jeg trænger ikke til Trøſt; jeg vil prøve Lykken nihundrede og ni og halvfemsſindstyve Gange, og, ſvigter den mig endda, vil jeg prøve den for tuſinde Gang". Saaledes er Franklin Pierce. Han forſtaar at vente og ſtoler paa Tiden. En ſaadan Rolighed er en herlig Egenſkab, iſær hos Politikeren, og da Franklin Pierce ſtaar i Spidſen for det utaalmodige og urolige demokratiſke Parti, maa det anſees for en ſtor Lykke, at han ſelv er fri for al feberagtig Uro. Det varede længe, inden han gjorde Lykke ſom Sagfører, men tilſidſt naaede han dog, hvad han vilde, og, da Folkets Stemme kaldte ham til den høieſte Embedspoſt i Unionen, var han en af New-Hampſhires meeſt anſete Advokater. Hans Medborgeres Tillid drog ham foreſten for en Tid langt bort fra de juridiſke Forretninger og kaſtede ham ind i det politiſke Liv. Som Tilhænger af det demokratiſke Parti, underſtøttede han ivrig General Jackſons Kandidatur til Præſidentpoſten, og ſelv blev han udnævnt til Medlem af New-Hampſhires lovgivende Kammer, hvis Formand han var i to Aar. Da hans Mandat var udløbet og hans Medborgeres Tillid til ham ſtedſe tiltog, blev han ſendt ſom Repræſentant til Kongresſen. Her optraadte han med ſin ſædvanlige Tilbageholdenhed og Beſkedenhed, talte kun lidt, overlod Ordet til de bekjendte Talere, men gjorde derfor ikke mindre Gavn. Han var, hvad man kalder en Kommittee-Mand: han virkede i Udvalgene. Det er ſaadanne Mænd, ſom Franklin Pierce, der egentlig udføre Forſamlingernes Forretninger og ſamle Materialierne til de ſtore Talere. Deres Fortjeneſter forblive ofte ſkjulte for Mængden, men uden disſe Arbeidsbier vilde Forſamlingerne ingen Vei komme.

Hr. Hawthorne omtaler hans Meninger om flere Spørgsmaal, ſom nu have fundet deres Løsning. Han ſtemte med General Jackſon i Magurville road bill. Under Quincy Adams's Præſidentſkab havde Whiggerne opſtillet ſom Princip, at de ſtore, offentlige Arbeider ſkulde udføres for Statskasſens Regning. General Jackſon, hvis ſtadige Forſvarer Franklin Pierce var i Repræſentanternes Kammer, ſatte ſig, ſom bekjendt, mod dette Centraliſationsſyſtem. I Almindelighed ſtolede Hr. Pierce kun lidet paa Regjeringsforetagender: han tvivlede paa Legislaturens Magt og Regjeringsforholdsreglernes Virkſomhed, ſelv naar det gjaldt Sager, ſom man ſkulde ſynes bedſt kunde ordnes ved gode Love, ſom f. Ex. de offentlige Arbeider og Handelsſager. Men hvad der gjør det demokratiſke Parti ſtærkt i Amerika, er netop det, at det mindre, end Whigpartiet, ſtoler paa politiſke Abſtraktioner og Lovformler, og derimod ſætter ſtørre Tillid til Livets frie Bevægelſer og den menneſkelige Villiekraft. Drevet til Yderlighed fører dette Syſtem, ligeſom ſin Modſætning, til Vildfarelſer, ſom Hr. Pierce ſelv har havt Leilighed til at erfare. Saaledes modſatte han ſig et Forſlag til Oprettelſen af et militært Akademi, og ſenere, da han efter Krigen med Mexiko indſaa, hvor gavnligt dette Akademi var, maatte han tilſtaae, at han havde taget Feil. Angaaende Slaveſpørgsmaalet har han altid været af den Mening, at Unionen ikke bør ſættes i Fare for et philanthropiſk Spørgsmaal.

I 1837 blev Hr. Pierce Medlem af Senatet, i hvilken Forſamling han i 1840 holdt en mærkelig Tale om Penſioner for Krigsfolk fra Revolutionstiden. Men allerede i 1842 tog han ſin Afſked og trak ſig tilbage til Privatlivet. Under ſin politiſke Virkſomhed havde han ikke kunnet forbedre ſin økonomiſke Stilling, hvorpaa han dog maatte være betænkt, da han var gift og Familiefader. Han tog derfor atter fat paa Sagførerforretningerne, og hans Anſeelſe ſom Advokat ſkriver ſig egentlig førſt fra 1842. Foruden at han viſte ſig i Beſiddelſe af en overordentlig Sands for det Komiſke og lagde ſtor Dygtighed for Dagen i Forhøret af Vidner, udmærkede han ſig ved ſin Redelighed og ved ſin Beredvillighed til altid at føre den Undertryktes Sag. Han nød derfor den ſtørſte Agtelſe. „De Følelſer, ſom Borgerne nærede for General Pierce," ſkriver en af hans Kollegaer, „havde meget tilfælles med dem, ſom fremtræde i en Ytring af en fattig Skotlænder om Henry Erſkine: „Saalænge Henry Erſkine lever, vil ingen fattig Skotlænder ſavne en Ven eller frygte nogen Fiende.""

Man kan ikke beſkylde General Pierce for Ærgjerrighed, da han flere Gange har afſlaaet meget betydelige Poſter. Demokraterne ønſkede engang at ſtille ham ſom Kandidat til Gouvernørpoſten i New-Hampſhire; han afſlog det. I 1846 vilde Polk anſætte ham i ſit Kabinet ſom de forenede Staters Attorney general. Dette Tilbud tilbageviſte han i et beſkedent Brev, hvori han iblandt Andet ſagde: „Jeg forlod Senatet i 1842 med den Beſlutning, ikke mere at ſkille mig fra min Familie for længere Tid, undtagen naar mit Fædreland ſkulde kalde mig til Krigstjeneſten." Dette ſkulde ſnart ſkee; thi inden kort Tid udbrød Krigen med Mexiko. Før dennes Udbrud og i Anledning af de Spørgsmaal, ſom Wilmot Proviſo'et fremkaldte, havde Hr. Pierce, ſom forblev ſine Anſkuelſer om Slaveriet tro, forhindret det demokratiſke Parti i New-Hampſhire fra at følge den Vei, ſom dets Hoved, Hr. Hale, der gik over til free Soilers, vilde overtale det til at ſlaae ind paa.

Da Krigen med Mexiko udbrød, lod Hr. Pierce ſig indſkrive ſom ſimpel Frivillig, men blev ſnart udnævnt til Oberſt og derpaa forfremmet til Brigadegeneral. Han drog altſaa afſted i Spidſen for ſin Brigade, der var ſammenſat af Regimenter fra de nordligſte, veſtligſte og ſydligſte Stater, ſom kun havde ſaare lidet tilfælles med regulære Tropper. Alle hans Soldater vare Borgerfolk, ligeſom han ſelv var en ſimpel Borgermand; de beſtode af Kjøbmænd, Juriſter, Agerdyrkere, kort ſagt, af Folk af alle mulige Profesſioner. Det var ſnarere en enthuſiaſtiſk og dumdriſtig Nationalgarde, han kommanderede, end regulære Tropper. Hr. Pierce indſkibede ſig med ſin Troppeafdeling i Mai 1847, i Newport, paa Skibet Kepler og landede ved Vera-Cruz, omtrent en Maaned efter Afſeilingen fra de forenede Stater, uden at han beſtemt vidſte, hvor han ſkulde finde Hovedſtyrken. Vi have General Pierces Dagbog over hans Marſch fra Vera-Crus til Puebla, hvor General Scotts Hær ſtod. Denne Marſch gjennem en brændende Sandørken, hvor der kun hiſt og her laa nogle ſmaa Landsbyer, ligner meget de franſke Troppers Marſcher i Afrika. Soldaterne maa uafladelig være agtpaagivende. Nu knalder det inde mellem Klipperne; der reiſer ſig nogle Hoveder; en fiendtlig Afdeling ſigter paa Soldaterne. Marſchen ſtandſes hvert Øieblik af disſe ſmaa levende Barrikader, der beſtaae af en halv Snees Mand, ſom maae ſlaaes paa Flugt. Guerillakrigerne komme pludſelig, afbryde en Bro, ſom Tropperne ſkulle pasſere, overumple en Officier, der uforſigtig har fjernet ſig fra ſit Regiment, og flygte bort med deres Fange. Man føie hertil de Beſværligheder, Klimatet foraarſager; enten er det en trykkende Hede, eller Regnen ſtyrter ned i Strømme; endelig angribes Soldaterne af Klimatfeberen og gjøres ukampdygtige. Interesſantere end alle ſlige indtrædende Tilfælde er den anglo-amerikanſke Races Overlegenhed over den ſpanſk-amerikanſke, hvorom General Pierces Dagbog vidner. Denne Overlegenhed fremtræder ofte blot i et vittigt Indfald, i en energiſk Beſlutning, i en driſtig Handling. Mexikanerne have ſaaledes afbrudt en prægtig Bro, ſom deres kraftige Forfædre havde bygget, og General Pierces Tropper maa ſtandſe Marſchen. „De Menneſker," ſiger en Officier, „have ødelagt, hvad de aldrig kunne bygge op igjen." Tropperne ſkulle imidlertid over. En Kapitain Bodfich forlanger femhundrede Mand og paatager ſig i fire Timer at anlægge en Vei for Trosſet over Floden. Tropperne komme over og lee ad Mexikanerne, ſom havde troet at ſpille Yankeerne en ſlem Streg. „Bodfichs Vei," ſiger Hr Pierce i ſin Dagbog, „vil nu i over halvhundrede Aar blive benyttet af de mexikanſke Diligencer, medmindre det mexikanſke Folk ſkulde blive gjenfødt."

Endelig efter over en Maaneds Marſch, den 7de Auguſt, indtræffer General Pierce ved Hovedkvarteret i Puebla. Den 19de Aug. fandt Slaget ved Contreras Sted. De amerikanſke Tropper kommanderedes af General Scott og de mexikanſke af General Valencia. General Scott havde truffet alle fornødne Forholdsregler for at forhindre Foreningen af Valencias og Santa-Annas Tropper. Udfaldet ſvarede til hans Forhaabninger: han vandt Slaget. Under dette fik General Pierce ſit ene Been læderet ved et Fald fra Heſten, men trods alle ſine Officierers Foreſtillinger vægrede han ſig for at opgive ſin Kommando. Hans Been var brukket, og man foreſtillede ham, at han umulig kunde holde ſig i Sadlen. „Saa bind mig faſt til den," ſvarede han. Han vilde ikke trække ſig tilbage og blev paa Valpladſen, til Seiren var fuldſtændig vunden. Forgjæves bad General Scott ham, ikke længer at udſætte ſig. „Pierce, my dear fellow," ſagde General Scott til ham, „De er haardt ſaaret, De kan ikke holde Dem i Sadlen." — „Tilgiv, Hr General," ſvarede Hr. Pierce, „jeg baade kan og bør blive paa min Poſt." — „Men Deres Fod kan ikke holde Stigbøilen." — „Den ene af Fødderne kan i det mindſte holde den." — „De er ſtivſindet, General Pierce. Vi miſte Dem, og vi trænge til Dem. Det er min Pligt at befale Dem at vende tilbage til St. Auguſtinus." — „For Guds Skyld," udbrød General Pierce, „tal dog ikke ſaaledes! Dette Slag er det ſidſte ſtore Slag; jeg bør ſelv føre min Brigade i Ilden." — Den øverſtkommanderende General gjorde ingen flere Indvendinger, og gav Pierce Befaling til at rykke frem med ſin Brigade.

Nogle Dage efter Slaget gav General Scott et nyt Beviis paa ſin Høiagtelſe for den Mand, ſom ſenere ſkulde blive hans Medbeiler. Efter Slaget ved Contreras foreſlog Santa-Anna en Vaabenſtilſtand, og General Pierce blev tilligemed flere Andre udnævnt til at afſlutte den. Men Krigen begyndte ſnart igjen, og General Pierce udmærkede ſig atter i Slagene ved Molino-del-Rey og Chepultepec. Saaledes var Hr. Pierces hæderfulde og modige Deeltagelſe i den mexikanſke Krig; han var ikke Soldat af Profesſion, han beſad ikke nogen af de for den militære Stand nødvendige Kundſkaber; han indſkrænkede ſig derfor til med Hurtighed og Mod at udføre ſine Overordnedes Befalinger. Ogſaa paa Valpladſen var han, ſom altid, kun ſimpel Borger og Patriot.

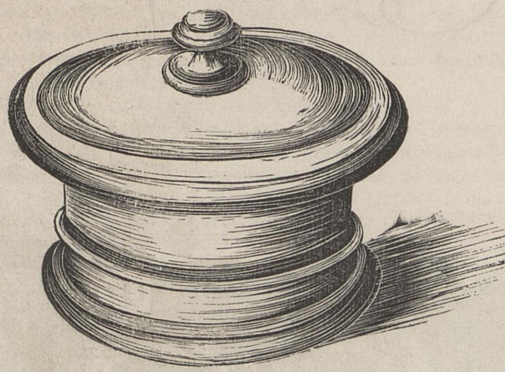
Siden den mexikanſke Krig har General Pierce ikke taget Deel i Unionens almindelige Politik, men indſkrænket ſin Virkſomhed til ſine nærmeſte Omgivelſer, til New-Hampſhires indre Politik, ſom dog i flere Punkter berører Unionens ſtore Interesſer. General Pierce underſtøttede ſaaledes med ſtor Kraft Clays Kompromis mod de i New-Hampſhire ſaa talrige free Soilers, og han betænkte ſig ikke paa at optræde mod ſin Ven, Hr. Atwood, da denne, efterat have ladet ſig ſtille af Demokraterne ſom Kandidat til Gouvernørpoſten i Staten, enten af Svaghed eller Liſt havde indgaaet nogle hemmelige Forpligtelſer med Abolitioniſterne og free Soilers. I 1850 forſamledes Demokraterne i Concord, for at aftale en Reviſion af New-Hampſhires Forfatning, og udnævnte General Pierce til Formand. Ved denne Leilighed forſøgte han, uden at det dog lykkedes ham, at faae en Beſtemmelſe udſlettet af Grundloven, ifølge hvilken visſe Embedspoſter alene kunne beklædes af Proteſtanter. Hans Forſlag ſtrandede to Gange paa den i Ny-Englands Stater endnu ſaa mægtige, gamle puritanſke Aand. Dette var hans ſidſte Optræden i det politiſke Liv før hans Udnævnelſe til Præſidentpoſten. I Januar 1852 udtalte nogle Demokrater i New-Hampſhire General Pierces Navn, men denne erklærede, at han ikke ønſkede, at man i det foreſtaaende demokratiſke Møde i Baltimore gjorde Brug af det. Dette ſkete virkelig ikke; det var, ſom man vil erindre, førſt efter fem og tredive Afſtemninger, da det demokratiſke Parti begyndte at fortvivle, at det kom frem med hans Navn. Ved den ſex og tredivte Afſtemning erklærede Virginiens Repræſentantſkab ſig for ham, og ved den ni og fyrgetyvende forenede to hundrede og to og firſindstyve Stemmer ſig om ham, medens kun elleve faldt paa Modkandidaterne. Det er bekjendt, med hvilken Enthuſiasme hele Unionen modtog Efterretningen om denne Mands Udnævnelſe, paa hvem Ingen havde tænkt ganſke kort i Forveien.

Bergens anden Induſtriudſtilling.

(Fortſættelſe fra forrige Nr.)

Fig. 6 og 7 fremſtiller en Smørkande af Syenit og en Tobaksdaaſe af Porphyr, begge fra Steenſliberiet Hjula (hvorom ſe dette Blads forrige Aargang S. 107).

Fig. 6.

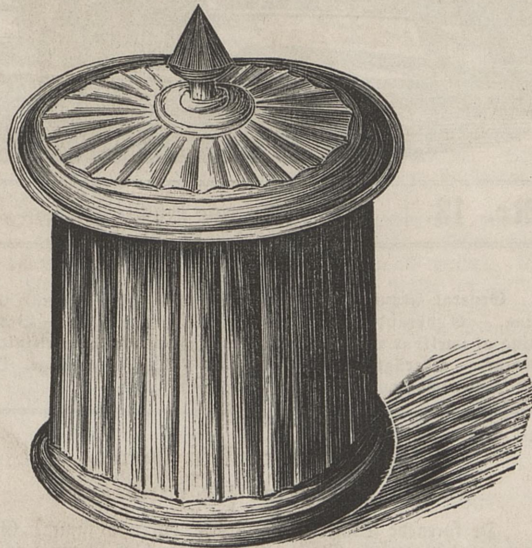

Fig. 7.

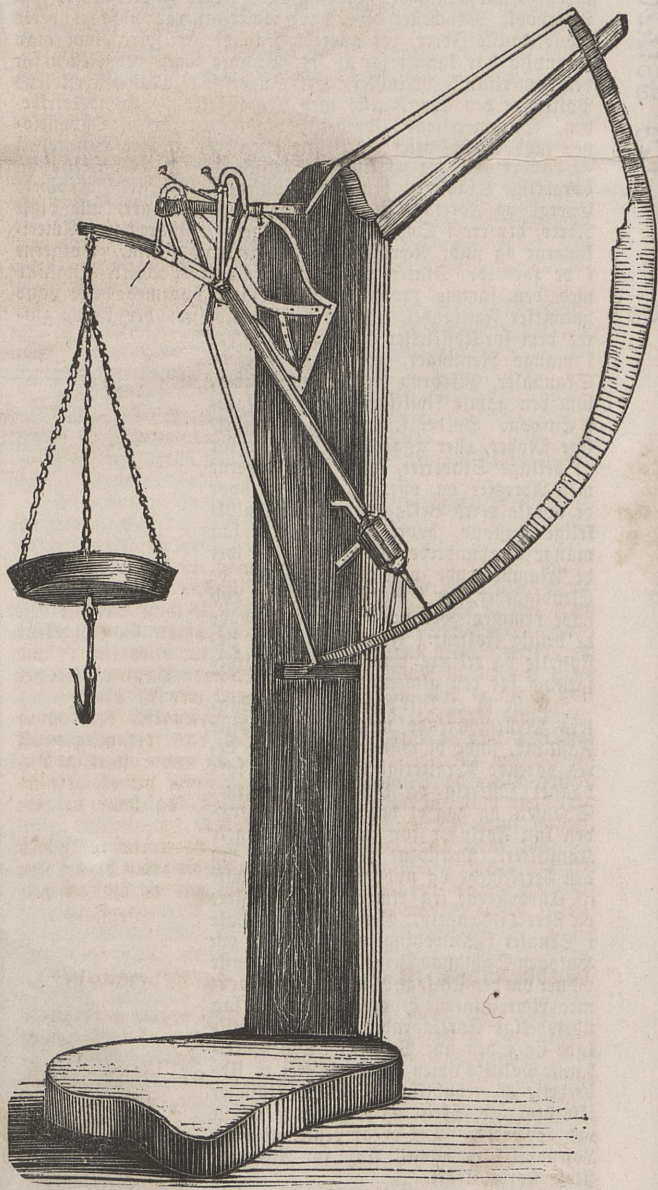

Fig. 8.

Fig. 8: Vægt fra Inſtrumentmager Clauſen i Chriſtiania. I dette Apparat har Hr. Clauſen villet forene en Vægtballance og en Art af Bismer, idet man her, ikke ſom til Vægtballancer, benytter forſkjellige ſtørre og mindre Lodder. Vægtbjælken har her tvende Tappe eller Knive, og i dens ene Ende er anbragt en Vægtſkaal, hvorpaa man lægger det, ſom man vil veie; i dens anden Ende er faſtgjort et Lod, ſamt desuden en Viſer, der peger paa den til Apparatet anbragte Gradebue, ſom er inddeelt i Pund og Lod. Til hver af de paa Vægtbjælken anbragte Tappe er der ogſaa ſat tvende Bakkeleier, der vexelviis benyttes, efterſom man vil veie lette eller tunge Gjenſtande. — Vil man ſaaledes veie lette Ting, bruger man den af Vægtbjælkens Tapper, ſom er

Dragter fra Gudbrandsdalen.

længst fra Lasten, og paa hvilken man nu kan veie fra 6½ Pund til 1 Lod; Vægten giver her Udslag for ½ Kvintin, naar den er betynget med 6½ Pund. Vil man derimod veie tunge Gjenstande, verles Tappeleiet, hvorved Vægtbjælkens Are bliver flyttet nærmere til Lasten, og nu veies fra 5 Pund og 8 Lod til 24 Pund eller 2 Bismerpund; Vægten giver her Udslag for et Lod, naar den er betynget med 24 Pund.

Dette Apparat, der er sat paa et Træstativ, kan ogsaa fastskrues paa en Væg, og Hr. Clausen har fornemlig tænkt sig Vægten anvendelig paa Toldboder og andre offentlige Anstalter, Veie- og Slagterboder, samt i større private Kjøkkener, hvor man vil have hurtig Expedition, og hvor de forskjellige smaa Lodder letteligt kunne tabes.

Det maa imidlertid bemærkes, at Apparatet for Tiden ikke kan benyttes paa offentlige Udsalgssteder, men hvis Ideen forresten maatte befindes hensigtsmæssig, vil en saadan Tilladelse kunne erhverves. (Fortsættes.)

Gudbrandsdalsk Klædedragt og Levemaade*).

Vi kunne kalde disse her afbildede Dragter gudbrandsdalske, men dermed er blot betegnet det Strøg af Landet, hvor de kunne findes i en eller anden Bygd; Faaberg'ingen, Diværingen eller Gausdølen kjender dem ikke, Ringbyggingen maaskee blot fra Stabburet, hvor ærværdige Efterladenskaber fra Fædre og Forfædre opbevares. Sagen er den, at Gudbrandsdalen er et langt Dalstrøg, der, som bekjendt, indbefatter mange (9) Præstegjælde, hvori Dragterne ligesaavel som Sprog, Levemaade, Sæder og Skikke igrunden ere betydelig forskjellige. Kommer en Kvamværing nordenfor Koloen,**) mærker Selværingen strax paa hans Sniphue, pertentlige Sprog eller hans Ugenerthed, naar man byder ham Mad eller Drikke,***) at han ikke hører Bygden til, men er en Sydværing. Kommer Dovringen (Døvren) eller Læsjeværingen ned over Rusten, røber hans Souskindspelts eller Trøie, hans Hilsen og hans Sprog (især hans sammensnerpede Udtale af Vokalerne) strax hans Hjemsted, ikke at tale om Lomværingen, som man kjender paa Maalsvægges Afstand, bare ved at see hans Oppakning, hans keitede Dreininger eller endog hans Fraspænden af Hesten.

Spørges der nu, hvor man da skal finde disse hvide Frakker (Styrelvester) med militær broderet Standkrave, med udsyede Lommetasker (Fikker) og med mægtige udgravne Knapper, — disse høirøde Undertrøier, der gaae ned over Hofterne, disse vatrede Kjøbetøis-Knæbuxer og sølvspændede Beegsømssko, — denne Fruentimmerdragt, hvis majestætiste Hornhue, mantillelignende Bombasinstrøie og halv bloomeristiske Stak er besynderlige nok til om 100 eller ialfald om 1000 Aar at blive høieste Parisermode, — saa maa vi svare: især i Vaage Præstegjæld. Men selv der ere Mandsdragterne allerede sjeldne som „Vingerkarlene,*) de eneste Mandfolk, der bære dem, og om 20 Aar ville de ingensteds være at see, medmindre Arvingerne efter en eller anden Knark skulde tage den Hedengangnes Kiste-Forraad af Søndagsklæder i Brug som Hverdagsdragt, for at spare sig den i slige Tilfælde almindelige Farvning og Omsyning. Ja, om 100 Aar vil en saadan Frakke, som den afbildede, være en ligesaa stor Sjeldenhed, som Staalrustningerne paa Sandbo i Vaage nu ere. Saaledes formaar Civilisationen og Moden i een Menneskealder at udslette, hvad der har holdt sig gjennem Aarhundreder. Ikke ældre end Forf. er, mindes han dog den Dag, at en tresindstyveaarig Mand blev syg og vantrivlig, da hans unge Kone, for at faae nogen Skik paa ham, lod farve hans Vadmelsrull og sye ham Spælvest,**) og jeg lever maaskee ogsaa den Dag, at hans Sønnesøn vilde ansee det for ligesaa vanærende at gaae i sin Bedstefaders „hvide Vest," som i Slavedragt. — Imidlertid var det ikke blot Nyhedens Tillokkelser, der bidroge til saa hurtig at fortrænge den gamle Dragt; ogsaa Sparsommelighedshensyn gjorde Sit. Fruentimmernes side Trøier slugte meget Kjøbetøi; til de ny-indtrængende Livtrøier fordredes blot Halvparten af Emne og desuden kun Vadmel. De høirøde Snørliv og Undertrøier vare tillige meget bekostelige. Endelig vare ogsaa de hvide Frakker en kostbar Artikel; man sparede vistnok Farve, men saa vare disse Plag saa meget ustadigere. De vare ligesaa farlige at behandle, som Damernes Balkjoler nuomstunder, men kunde ikke som disse ved en Vask bringes til den gamle Glands og Herlighed. Fik slige Styrelveste en Kulstreg — og tit gave Spælvestkarlene dem saadanne for at ærgre de Konservative i Dragten — saa maatte de gaae over i Hverdagsklædernes Række.

Hvad der forøvrigt har givet saavel Klædedragt, som tildeels Sprog og ældgamle Skikke det sidste Knæk, er den tiltagende Samfærdsel med de moderniserede Bygder og især med den i Gudbrandsdalens Munding anlagte Kjøbstad.*) Reiser man nordenfra sydover til Lillehammer, saa kan man af hyppigere og hyppigere Fragmenter af Kjøbstadsdragter og knotende Udtryk (Kjøbstadsord) slutte, hvor nær man er kommen Byen. Da jeg i 1846 reiste fra Vaage til Lillehammer, mødte jeg allerede paa Fron Ærmkjoler som noget reent Almindeligt (istedetfor Trøie og Stak) samt de for saadan Habit nødvendige snørede Liv, — i Ringebo viste sig en og anden Fruentimmerhat, i Øier fandtes Merinos-Damekaaber, og i Faaberg var Dragten saa kjøbstadsmæssig, at jeg — som slet Kjender — kunde taget Døtrene paa en stor Gaard for veritable Jomfruer, hvis ikke Manererne havde røbet en tilstædeværende Mangel af indre frigjørende Dannelse. At Kjøbstadsdragten nu har trængt sig længere og fuldstændigere nordigjennem Dalen, tvivler jeg ikke paa, da bedre Veie og Losna-Dampskibet har gjort Forbindelsen med Lillehammer saa meget almindeligere og lettere. Og hvad man ikke har faaet fra denne Kant, er man vist bleven forstrakt med fra Throndhjem og tildeels fra Romsdalen, hvorfra Læsjeværingerne i længere Tid have været paavirkede.

Under disse Omstændigheder kan man ikke undre sig over, at „Kulturen stiger," som Skolemesteren sagde, eller med andre Ord at de gamle Dragter forsvinde, og at Sprog, Sæder og Skikke forandres. I Sidedalene ere de dog mindst udsatte for Paavirkning, og saaledes vil man vistnok finde de reneste og fleste Levninger deraf i Vaage Hovedsogn. Lom skulde være og er ogsaa mindst udsat for Paavirkning i denne Henseende, men da Lomværingerne altid have været anseede som etslags Udskud

*) Ovenstaaende Træsnit er en Kopi efter de gudbrandsdalske Dragter, der findes i det af Hr. Chr. Tønsberg udgive fortjenstlige Pragtværk, „Norske Nationaldragter."

**) Grændsestreget mod Vaage.

***) Ligesaa stor Skam, som det paa Sel er for en Gjæst at spise op Alt, hvad man byder ham (f. Ex. af Smaabrød) idet han derved røber en utilladelig Skrubsultenhed, ligesaa umaneerligt er det i Kvam at lade Noget tilbage, da Gjæsten derved tilkjendegiver, at Værtens Mad ikke smager ham.

*) De, som laae ude i Felten paa Kongsvinger i 1808 og 1814, kaldes saaledes.

**) D. e. Kjole med Hale; saaledes kaldte Tilhængerne af de gamle Dragter af Foragt de nu brugelige Kjoler.

*) Hiin gode gamle Tid, da man blot havde Ridevei igjennem Dalen, og det simple troskyldige Liv kunde fortsættes uforstyrret, erindre Mange sig endnu med Vemod.

af den gudbrandsdalske Befolkning, kunne de ikke her komme i Betragtning.

Efterat jeg ovenfor har berørt Forskjellighederne med Hensyn til Dragterne i Gudbrandsdalen, skal jeg i det Følgende omtale, hvad der er eiendommeligt for nogle af dens Præstegjælde; thi Livet arter sig — kan man sige — forskjelligen i hvert Bygdelag.

Lader os begynde med Lom, der, som det hedder, „ligger nordenfor Folkestikken." Præstegjældet er saa frugtbart, at man kunde kalde det Gudbrandsdalens Kornkammer. I et Aar med hedt Solskin avles saameget Korn, at Beboerne kunne brødføde sig selv i to—tre Aar. Her behøves ikke andet end Solskin til et godt Aar; thi Regnen erstattes ved Vanding, idet Elvene og Bækkene gjennem ofte meget bekostelige Vastag ledes hen over Agrene. Derfor har ogsaa Lomværingen det Mundheld: „Naa' Vorberre gje' os Solskjen, saa beld' me os sjøl Reign." Et Vaadaar (Regnaar) er saaledes en stor Ulykke, ikke alene for Lomværingerne selv, men ogsaa for de tilstødende Bygder, især for Læsjeværingerne, der hos dem ellers kunne bøde paa Kornmangelen hjemme. Den Overflødighed, som Jorden i Almindelighed skjænker sine Dyrkere, gjør disse noget selvgode og stolte. De leve afsondrede, og uagtet de i Dannelse staae langt tilbage for de andre Gudbrandsdøler, betragte de dog disse med samme Medlidenhedsmine, som Chineserne betragte Europæerne. De føle godt, at de ere sig selv nok og at de ikke behøve at trænge til Andre. Heri maae de da ogsaa bestyrkes derved, at Færdesmænd bringe Alt i Huset til dem. Læsjeværingen bringer dem Sild, Fisk og Salt og tildeels Jern, hvilke Varer han bortbytter mod Korn; Vaageværingen bringer dem Gryder og Klæberstenskakkelovne; Faaberg'ingen Spidsslæder, Knapper, Bjælder og andet Støbegods; Vardølen Karder og Glasvarer osv. Naar disse Handels-Reisende komme i Huset til Lomværingen, lader han strax, som om han er vel forsynet med Alting. Han betragter dem med en vis Mistro og vil ingen Ting kjøbe, førend han „bli'r kjendt me' di fremmande Karom." De Handlende maae give sig i Snak med ham om hans Familieforholde, og naar han da faar Anledning til at udkramme sin Velstand, lader han al Tilbageholdenhed fare. Han bærer frem sine dradelige Flæskeskinker og sit treaargamle Øl, hvoraf en halv Pot eller endog blot en Pægl kan slaae en voxen Mand omkuld, og tracterer, saa det har god Skik. Dog forstyrres ved et sligt fedt Traktemente den Reisendes Appetit ikke saa sjelden ved den Ureenslighed, som er saavanlig hos Lomværingen. Denne Ureenslighed gaar saa vidt, at den i Nabobygderne endog er bleven til Ordsprog, og at man som Betegnelse herfor har tilføiet Ordet „Lo" et alliteret Epitheton, der ellers ikke tør udtales for hoviske Øren. — Hvad Lomværingerne forresten angaar, er overhovedet en vis Seighed og Seendrægtighed i al Handel og Vandel eiendommelig for dem. I 1612 raadsloge de paa Raadsbakken, om de skulde rykke ud mod Skotterne, medens Bønderne fra Vaage, Læsje, Fron og Ringebo ved Kringelen sloge disse. Den samme Seighed og Seendrægtighed udmærker endnu den Dag idag dette Folk. Paa Vaage kalder man en krysteragtig Person „en laak Lo," ligesom Ordet Lo ogsaa ellers ikke saa sjelden benyttes som et Skjeldsord, især for at betegne en Hjemfødning.

Endelig er et vist taktløst Kniberi charakteristisk for Lomværingen; naar han kommer ud blandt Fremmede, latterliggjør han sig ofte ved sin Seen paa Skillingen. En Karse i Ulveskindspelts kan byde to Skilling for Nattelogis for sig og sin Hest, og en simpel Færdesmand reiser, uden at byde Noget for Nattekvarteer, eller uden at sige „Tak for Huus," naar han drager afsted.

Med Hensyn til Oplysning og Religiøsitet staar Lomværingerne ikke saa lavt, ihvorvel mange i sidste Henseende vistnok heller synes at ville være religiøse, end de i Virkeligheden ere det. Læseriet er saaledes temmelig almindeligt blandt dem. Deres Stemme har noget vist bedrøveligt Syngende ved sig, der gjør den fortrinlig skikket til Jeremiader over Verdens Daarlighed. (Fortsættes.)

Brolægning af smeltbar Lava.

Om denne Brolægning indeholder „Allg. Bauzeitung" Følgende: I Paris har man hyppig gjort Forsøg paa at erstatte Brolægningen af Gaderne ved Sandsteensblokke og Granitplader ved et fordeelagtigere System. Blandt de naturlige og kunstige Frembringelser, med hvilke man anstillede Prøver, hører en, der i høieste Grad fortjener den offentlige Opmærksomhed. Dette er den smeltbare Lava. Dette Produkt, der i mange Henseender ligner Asfalt og Bitumen, hvilke Materialier i den nyeste Tid fandt en meget almindelig Anvendelse, synes at være i Besiddelse af alle de Egenskaber, som man har ventet af disse. I et af de smukkeste Landhuse i Omegnen af Paris blev et herligt Fortoug og en rummelig og fuldkommen jævn Gaardsplads udført af smeltbar Lava; og paa samme Eiendom reiser sig et Vandspringbassin med sirlige Omrids af det samme Materiale, ligesom man ogsaa der bemærker bugtede Haveveie, der som et brolagt Gulv ligeledes ere sammensatte af denne Lava. Den overordentlige Strækkelighed, som den smeltbare Lava har, gjør den i høi Grad brugbar for Architekter og Bygningsentreprenører, thi den kan i ethvert Tilfælde blive anvendt lige fra Brolægning af Gader og Landeveie og til de fineste architektoniske Ornamenter og Kunstværker. Ogsaa have de Mænd, som i denne Henseende ere mest kompetente, de mest udmærkede Architekter, strax interesseret sig for dette Materiale og udtalt sig til Gunst for det, da det allerede har givet de bedste Resultater. De af smeltbar Lava forfærdigede Fortouge besidde megen Fasthed og Varighed, Egenskaber, som man aldrig kan opnaae med Asfalt og Bitumen; thi de atmosphæriske Forandringer udøve en ødelæggende Indflydelse paa de sidste. Men hvad der især gjør dette nye Materiale særdeles skikket, er den vandtætte Egenskab, som det i høi Grad besidder, og det vil i denne Henseende gjøre de umaadeligste Tjenester. Ved Fugtighed i Bygninger, som man ved de mest forskjellige Midler kun altfor ofte forgjæves har søgt at fjerne, er det af overordentlig Nytte. Væggene blive overtrukne med den smeltbare Lava og derved blive de Værelser gjorte sunde, som vare plagede af et saadant Onde og paa hvilke Salpeteret begyndte sine ødelæggende Virkninger. Blandt Andet benytter man i dette Øieblik den smeltbare Lava til de underjordiske Arbeider ved Napoleons Grav i Invalidernes Kirke.

De elektromagnetiske Telegraflinier.

Man kan anslaae den samlede Længde af alle de elektromagnetiske Telegraflinier, der vare i Virksomhed ved indeværende Aars Begyndelse, til 5700 norske Mile, hvoraf Tredieparten i Europa og Resten i Amerika. Den største Part af de europæiske Linier høre Storbritanien til, nemlig næsten 600 Mile, hvoraf blot 14 Mile ere underjordisk Ledning. Næst efter Storbritanien kommer Preussen med 500 Miles Ledning, dernæst Østerrig og Tydskland, hver med over 400 Mile. Frankrig har indtil den sidste Tid staaet langt tilbage for de andre større europæiske Stater, men har nu med stor Kraft paabegyndt Udførelsen af et fuldstændigt elektro-telegrafisk Kommunikationssystem. Rusland, Italien, Holland og Belgien have allerede fuldført flere Linier og endnu flere ere under Arbeide. Selv Danmark vil nu snart have en sammenhængende Telegraflinie paa omkring 50 Mile, og det er at haabe, at der ikke vil hengaae mange Aar førend Norge og Sverige efterfølge den øvrige Verdens Exempel. Hos os har som bekjendt Regjeringen allerede nedsat en Kommission for at overveie Sagen og fremkomme med Forslag og Planer, saa at der forhaabentligt allerede paa næste Storthing vil kunne blive gjort de nødvendige Bevillinger til Arbeidets Paabegyndelse.

Norge.

Christiania. Under 11te d. M. har Interimsregjeringen konstitueret ledig pers. Kapellan Chr. Heiberg til Sognepræst til Laurdals Pstg. og Sognepræst i Nissedal J. Gløersen til Sognepræst til Vinje Pstg. (begge i Telemarken).

— S. D. er spansk Vicekonsul i Christiania J. Faye anerkjendt som preussisk Generalkonsul sammesteds, og Apotheker H. C. Hansen i Ekersund meddeelt Bevilling til at drive Apothek samt Landhandleri paa Lærdalsøren.

— Kand. jur. C. C. Norbech er den 15de d. M. meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne i Akershuus Amt.

— Examinatus jur. T. Salvesen er den 14de ds. beskikket til Lensmand i Ekersund.

— Ved Interimsregjeringens Resol. af 11te d. M. er meddeelt Approbation paa en af Finantsdepartementet truffen Overeenskomst med Salomon Heine i Hamborg, ifølge hvilken dette Handelshuus har overtaget en Anpart, stor 100,000 Spd., af den uafsatte Deel af 1851 Aars Statslaan.

— Ved Interimsregjeringens Resol. af s. D. er det tilladt, at de Sager, der maatte afsendes til en Industriudstilling, som Romsdals Amts Landhuusholdningsselskab iaar har tænkt at foranstalte i Molde, befordres frit med Statens Dampskibe.

— S. D. er der af det til Afholdsreformens Fremme bevilgede Beløb tilstaaet Kand. theol. Vefring indtil Videre en maanedlig Understøttelse af 20 Spd.

— S. D. er det bestemt, at Kaholmen fra 15de April d. A. bliver et af Landmilitæretatens faste Garnisonssteder og at dens Garnison indtil Videre skal bestaae af 1 Lieutenant, 2 Underofficierer, 2 Overkonstabler og 24 Mand, der afgives fra den i Christiania garnisonerende Artilleristyrke.

— S. D. er Resolution afgivet om et Vandlednings-Anlæg i Bergen.

— S. D. er der tilstaaet J. J. Eltvedt af Solums Pstg. 100 Spd. for i 6 Maaneder at reise omkring i Bratsberg Amt og give Veiledning i Engvandingskunsten.

— Hs. M. Kongen har skjænket 500 Spd. og Interimsregjeringens Medlemmer samt nogle andre norske Embedsmænd i Stockholm næsten 400 Spd. som Bidrag til Sommergage for Christiania Theaters Skuespillerpersonale, hvilket Theaterdirektionen, paa Grund af Theatrets mislige økonomiske Tilstand, ikke seer sig istand til at lønne i de 3 forestaaende Sommermaaneder. Foruden en besluttet Ombygning af Theatret, skal ogsaa indtræde den Forandring, at blot Indfødte for Fremtiden skulle antages som Artister ved samme. — Jfr. Johannesen, bekjendt fra det bergenske Theater som en dygtig Skuespillerinde, er allerede engageret.

— Af Bankregnskabet for 1852, hvilket nyligt er bleven offentliggjort, fremhæves Følgende: Sølvudvexlingen har været større i 1852 end i noget Aar siden 1849, og udgjort 141,740 Spd.; Kursen paa Christiania Børs har ikke været videre fordeelagtig, idet den i Gjennemsnit har staaet 102,14 pCt. for 1 Maaneds Dato Vexel paa Hamburg og 4 Spd. 66 11/12 ß. for 3 Maaneders Dato Vexel paa London; Sølvfondet udgjorde ved Udgangen af 1852 2,152,652 Spd., hvilket er en Formindskelse af 139,000 Spd., og den cirkulerende Seddelmasse 5,270,806 Spd., hvilket er en Forøgelse af 87,000 Spd.; paa Folio indestod 1,176,047 Spd., hvilket er et mindre Beløb end de to foregaaende Aars, uagtet større Summer (4,394,631 Spd.) vare indsatte end i noget Aar siden 1848. De samlede Udlaan ere formindskede med 156,306 Spd., idet de have udgjort 7,779,591 Spd. Herhos maa man dog erindre sig, at Hypothekbanken i forrige Aar traadte i Virksomhed. Bankens beholdne Formue er forøget med 67,715 Spd. (over det Dobbelte af 1851 Aars Forøgelse) hvortil Grunden ligger deri, at Reservefondet som en Følge af at indkaldte Bankosedler ikke vare blevne presenterede til Indløsning, havde faaet en Tilvæxt af 29,346 Spd. Bankens Aktiva udgjorde 10,848,936 Spd., dens Passiva 7,616,064 Spd. og dens beholdne Formue var altsaa (den 31te Dec. 1852) 3,232,871 Spd. Aktieeiernes bestemte Udbytte, 8 2/3 pCt., er større end nogensinde før.

— Inden 15de Mai kunne Ansøgninger om Stipendium af det nylig oprettede „Prinds Gustavs Legat" indgives til „det norske Studentersamfunds og dets Sangforenings Bestyrelser."

— En Svenske og en dansk Jøde ankom nylig her til Byen og begyndte at drive Roulette og andet Hazardspil, hvorved de i et Par Dage vandt betydelige Summer, men allerede 3die Dag standsede Politiet dem i denne deres ulovlige Næringsvei.

Akers Sogns Fattigskat for iaar udgjør 6644 Spd., Skoleskatten 1200 Spd. og Kirkeskatten 280 Spd.

Drammen. Provst Lumholtz i Lier afgik ved Døden Natten til den 23de Marts i en Alder af henved 80 Aar.

Paa Kongsvinger har der været en Fest i Anledning af Kongens Helbredelse, væsentlig bestaaende i en scenisk Aftenunderholdning, hvoraf Indtægten skulde tilflyde de Fattige.

Staværn. Den 18de afbrændte 18 Huse, hvilke vare assurerede i den almindelige Brandforsikringsindretning for 14,145 Spd. Desuden bleve endeel Nabobygninger betydelig ramponerede.

I **Frederikshald** er over 200 Spd. subskriberede til Hjælp for selve Stedets uformuende Brandlidte.

Stange. Gaardmand Mikkel A. Saxlund, der oftere har været Storthingsrepræsentant (for Hedemarkens Amt) afgik ved Døden den 11te Marts i en høi Alder.

Hamar. Valtseværket og Spigerfabriken ved Aadals Brug (Løiten), hvilke to Bygninger vare assurerede for omtrent 6000 Spd., ere nylig nedbrændte.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. Nr. 72 viser Jensenius udførligen, at den Kundskab i Schweitzerostlavning, som man erholder ved at see en Schweitzer lave en Ost eller to (saaledes som har været Tilfældet med den omreisende Hr. Kundert) er aldeles utilstrækkelig. Kunsten er ikke lært i en saadan Haandevending, og han antager derfor, at om 10 Mænd i 10 Aar reiste om fra Sted til Sted for at lære Folk at lave Schweitzerost, vilde der efter andre 10 Aars Forløb være faa Spor tilbage af disse Mænds Virksomhed. Han foreslaar derimod at indskrænke denne Ostfabrikatoin til de egentlige Sæterdistrikter, og blot i en Sæter-Grend, hvor der findes en Mængde Kjøer, at oprette en Ostefabrik, der skal forestaaes af en Schweitzer og hvortil Sætereierne skulle aflevere sin Melk, enten mod Betaling i Penge eller Andeel i Produktet. Schweitzeren bør blive i samme Bygd i 2 Aar og ved Fabriken oplære dem, som ønske det, ret grundig i Ostelavning, for at disse igjen kunne paatage sig at forestaae lignende Fabriker i andre Egne. At flere Kvægeiere danne en Forening, der har sin egen Ostemester, er ogsaa nødvendigt, fordi det er lettere at erholde faa end mange dygtige Folk til Udførelsen, samt fordi man derved sparer Folkemagt i Sæteren, og endelig fordi de store Oste staae i høiere Værd end de smaa.

— I Chr.-Pst. for 20de Marts foreslaar en Indsender, at anvende de Penge, der maatte subskriberes i Anledning af Kongens Helbredelse, til Understøttelse for „saadanne aldrende, svagelige, eensomtstaaende Kvinder af nogen Dannelse og Opdragelse," som Understøttelsesselskabet tager sig af.

— I samme Blad for 21de ds. findes Prof. Kaurins Tale ved Universitetsfesten.

Sverige. Lunds Universitet skal den 3die Mai feire en Glædesfæst i Anledning af Arveprindsens Fødsel.

— Studenterne i Kjøbenhavn have nylig tilsendt Upsalas Studenter en Skrivelse, hvori de sige, at da det er Upsalas Ret, næste Gang at være Stedet for et almindeligt nordisk Studentermøde, modtage de Indbydelsen til, sammen med Lunds og Christiania Studenter, „i et af de nærmest følgende Aar" at samles med dem i deres minderige Stad. Naar Mødet skal foregaae, sees ikke af Skrivelsen.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Keiserinden befinder sig, ifølge et Rygte, der er i Omløb i Paris, i interessante Omstændigheder.

— Greven af Camerata, en Dattersøn af Prindsesse Elisa Bonaparte, Keiserens Tante, har nylig skudt sig, uden at man veed Grunden dertil. Han var kun 25 Aar gammel.

England. For Tiden ligge ikke færre end 70 Skibe i Londons Dokker under Ladning til Australien, og af disse have over Halvdelen en Drægtighed af imellem 500 og 1000 Tons.

— Anden Læsning af Jødeloven er gaaet igjennem i Underhuset.

— Den britiske Middelhavsflaade skal forstærkes og Kanaleskadren organiseres som Division i aktiv Tjeneste.

Tydskland. I flere af de større Byer i Bayern har der fundet nogle Fængslinger og Huusundersøgelser Sted, og til samme Tid er der truffet overordentlige militære Forholdsregler, som om man frygtede et Udbrud. Det akademiske Senat i Würzburg har fra Universitetet der bortvist Studerende fra andre Universiteter.

— Gervinus er bleven frikjendt for Beskyldningen for Høiforræderi, men derimod for Ophidselse til Forstyrrelse af Ro og Orden idømt Fængselsstraf i 2 Maaneder og den inkriminerede Bog tilintetgjort.

Østerrig. General Haynau er afgaaet ved Døden.

I Schweitz er Stemningen meget ophidset; man siger endog, at 60,000 Mand skulle gjøres marschfærdige.

Rusland. Ifølge den i St. Petersborg udkommende Handelstidende har Guldgravningen i Sibirien i 1851 givet 1546 Pud 39 Pund, eller 30 Pud 4 Pund mere end i 1850, og i Uralbjergene 162 Pud 9 Pund. Totaludbyttet af Guldproduktionen i de russiske Lande i 1851 er altsaa 1709 Pud 8 Pund, der svare til 96,433,986 Fr. 68 Cent. (1 Pud er omtrent 32 Pd. norsk).

Tyrkiet. Abd-el-Kader skal leve meget stille og afsondret i Brussa og kun beskjæftige sig med Læsning og Bøn. Der fortælles, at han har paabegyndt et religiøst Værk, som skal hedde: „Betragtninger over Koranen."

— Tyrkerne have allerede rømt Montenegro.

Spanien. Ifølge Telgr.-Eftr. antager man, at Oppositionen vil seire i Sagen angaaende Narvaez, og at et nyt Ministerium skal dannes af Sartorius.

Mexiko. Da General Uraga og Oberst Robles kom til Staden Mexiko og Cevellas ikke kunde blive enig med dem, aftakkede denne, hvorpaa Santa Anas Tilbagekaldelse besluttedes.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Et Overtoldbetjentembede i Riisøers Tolddistrikt med 700 Spd. i Indtægter, hvoraf det Halve fast Gage, Resten Procenter af Intraderne.

Haa Sognekald (Jæderen) med en aarlig Indtægt af omtr. 600 Spd.

En Apothekerbestilling i Ekersund.

Restauratørposten paa Dampskibet „Dale-Gudbrand."

En Jordemoderbestilling paa Frederikshald med 52 Spd. i Løn.

☞ Dette Blad, som med 1ste Januar 1853 har begyndt dets andet Bind eller Aargang, vil fremdeles udkomme hver Løverdags Aften med et Nummer paa 12 store Spalter, saaledes at Bindet eller Aargangen kommer til at bestaae af 52 Nr., prydede med henimod 300 forskjellige Slags Afbildninger, udførte i Træsnit enten her eller i Udlandet. Ved Aarets Udgang leveres Subskribenterne et smukt Titelblad og Register til hele Bindet. Med Udgivelsen er fremdeles forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Skulde Subskribenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordeelte i flere Gevinster, hvoraf den største 100 Spd. kontant. Trækningen foregaar henimod Aarets Slutning offentlig og under Øvrighedens Kontrol. Hvad Bladets Indhold angaar, vil der som hidtil leveres forskjellige Slags Opsatser af navnkundige og bekjendte Forfattere, og især vil man henvende sin Opmærksomhed paa Gjenstande, som have Nyhedens Interesse, saavel norske som udenlandske. Subskriptionsprisen er 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggeren selv bærer Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Subskription modtages i alle Landets Boghandler, Postkontorer og Postaabnerier, samt i Christiania i Bladets Expedition hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 14. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 2den April 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Millard Fillmore.

I vort Blads forrige Nummer leverede vi en Artikel om den ny Præsident for de Forenede Stater Pierce, her give vi et Portræt af hans Formand, hvilket vi ledsage med følgende Artikel af F. Lasteyrie (Visite au président Fillmore en 1850.)

„Det meest levende Ønske, som jeg følte ved min Ankomst til Washington, var at aflægge et Besøg hos Præsident Fillmore. I ethvert Land har det, som det forekommer mig, en stor Interesse, at see Regjeringens Chef i Nærheden, forsaavidt Anledning gives dertil. Konge eller Præsident, Sultan eller Storhertug, Landgreve eller Keiser, denne Personificering af Magten, saa forskjellig i de forskjellige Lande, er en liden levende Oversigt, som ogsaa den mindst opmærksomme Iagttager stedse med Fremgang skal studere. I Amerika, det er sandt, har Chefen for den udøvende Magt paa langt nær ikke, i Særdeleshed i sine Landsmænds Øine, den betydende Stilling, som Konstitutioner og traditionelle Fordomme skjænke Europas Monarker. Men netop derfor, og da Frankrige nylig har givet sig en Konstitution, meget lig de Forenede Staters*), syntes det mig i høi Grad lærerigt, med egne Øine at faae see, hvorledes et frit Folks første Embedsmand maa være.

Det er meget let at faae Adgang til de Forenede Staters Præsident. Jeg havde et Anbefalingsbrev til ham fra en af hans Venner i New-York. Dette var mere end tilstrækkeligt. Jeg foretrak alligevel at blive forestillet gjennem vor Ambassadør. Som Franskmand og Folkerepræsentant syntes jeg, at jeg burde nærme mig ham under Frankrigs Fane. Desuden havde vor Minister været heldig nok til, inden kort Tid at sætte sig i en saadan Gunst, at det maatte være en Fordeel for mig at blive fremstillet under hans Auspicier.

„Ingenting er lettere," sagde Hr. Bois le Comte (Frankrigs daværende Gesandt i Washington), da jeg for ham fremsatte mit Ønske om at gjøre en Opvartning hos Præsidenten. „Endog idag skal jeg føre Dem derhen. Vent mig Kl. 2 i deres Hotel. Jeg kommer derhen, for at afhente Dem, og siden gaae vi sammen til det „hvide Huus."

Mit Hotel var, ligesom alle i Washington, beliggende ved den pensylvanske Avenue, en uhyre Gade, beplantet med Træer, og mindst en halv Lieue (imellem 6 og 7000 Fod) lang, hvilken slutter i den ene Ende ved det prægtige Kapitolium eller Kongressens Sæde og i den anden mod Præsidentpalladsets Haver. I Midten og saa at sige paa Spidsen af disse Haver ligger Præsidentens Pallads, eller det „hvide Huus," som man ofte kalder det for den skinnende Hvidhed, som Stenen har Evne til at vedligeholde i dette fordeelagtige Klimat. Palladsets ædle og simple Bygningsstiil, dets Dimensioner, dets Beliggenhed, Alt svarer fortræffeligt til det Øiemed, i hvilket det er opført. Fra den sydlige Façade har man en ubegrændset Udsigt over Potowmaks herlige Bredder. Foran Indgangen, som er paa den modsatte Side, er en halvcirkelformig Plads for Vogne og en smuk Græsplan, i hvis Midte hæver sig Jeffersons Statue i Bronce, et berømt Arbeide af den franske Billedhugger David fra Angers.

Ingen Skildvagter, ingen Poster, ingen Opsynsmand. Det eneste levende Væsen, som jeg mødte før min Indtrædelse i Forværelset, var en gammel hvid Hest, der rolig græssede paa Græsplanen. Man fortalte mig, at det var den samme Hest, paa hvilken General Taylor red i Slaget ved Buena-Vista.

Om Alt er simpelt hos de Forenede Staters Præsident, saa er denne Simpelhed alligevel ledsaget af megen Værdighed og Konvenience. I det første Værelse fandt vi ved vor Indtrædelse en sortklædt Mand, halv Kammertjener, halv Vagtmester, til hvem Hr. Bois le Comte afgav mit Kort tilligemed sit, for at han skulde erkyndige sig, om Præsidenten kunde modtage os. Efter et Minuts Forløb kom den sortklædte Mand tilbage og lod os træde ind i en stor Salon, hvor han bad os vente et Øieblik.

Dette Øieblik, saa kort det var, gik aldeles ikke tabt for mig. Det gav mig Leilighed til at betragte de indre Detailler af dette republikanske Pallads, og fremfor Alt til af min forekommende Ledsagers Mund at erholde de mest interessante Oplysninger angaaende den Mand, som jeg nu skulde see.

Som bekjendt, har Præsident Fillmore ved sin Forgjængers, den tappre General Taylors Død kommet til at indtage den høie Plads, som han nu indtager. Ifølge den amerikanske Konstitution bør nemlig, i Tilfælde af at Chefen for den udøvende Magt døer, Senatets Præsident, Republikens Vicepræsident bestyre hans Embede lige til Udgangen af de fire Aar, for hvilke hiin er valgt. Det er saaledes ikke Valg, som Hr. Fillmore har at takke for sin nuværende Stilling. Endnu mindre er det hans Fødsel. Hr. Fillmore er Søn af sit Arbeide. Begavet med en lys Forstand, ihærdig, standhaftig og retfærdig, har han selv gjort sig til hvad han er. Hans Fader var Skrædder, men uden Tvivl en meget oplyst Skrædder, thi han gav sin Søn en udmærket Opdragelse. Saaledes blev den unge Fillmore snart bemærket af en Jurist, som kom i hans Faders Huus. Denne Jurist tilbød den tilkommende Præsident at arbeide under hans Veiledning. Den unge Mand modtog Tilbudet, opofrede sig derpaa ganske og aldeles for det juridiske Studium og indtog snart selv en udmærket Plads som Advokat. I Aaret 1833 sendte Staten New-York ham til Kongressen, hvor han sad som Repræsentant lige til Aaret 1843; endelig erholdt han, da Tiltroen til ham var bleven mere og mere almindelig, i December 1849 den ophøiede Stilling af Republikens Vicepræsident, hvilken han blot beklædte i syv Maaneder, da General Taylor pludselig døde.

Hr. Bois le Comte berettede mig foruden dette nogle Anekdoter om ham, — da vi saae Præsidenten træde ind og nærme sig os med det venligste Blik. Hr. Fillmore er over de halvhundrede Aar; hans Ansigt har et Udtryk af Rolighed og Velvillie, men til samme Tid af megen Fiinhed og Værdighed; han taler med Tilbageholdenhed og har i høi Grad den uheldigviis meget sjeldne Evne at høre godt.

— — — Foruden private Besøg, til hvilke Præsidenten uden Vanskelighed aabner Leilighed, har hans Kone en Dag i Ugen, paa hvilken hun modtager de Personer, som have havt den Ære at blive præsenterede for hende. Desuden har han ogsaa hver Uge under Vintermaanederne en officiel Audiencedag, da hvemsomhelst har Adgang; det er om Aftenen, at disse store Audiencer foregaae. Det Skuespil, som disse frembyde, fortjener at betragtes af en Fremmed. Hele den nederste Etage af Palladset er optagen for dem, og man maa erkjende, at der neppe kan tænkes en mere hensigtsmæssig Indretning i denne Hensigt. Paa den høire Side af den rummelige Vestibule, gjennem hvilken man træder ind, findes tvende Kamre, ifølge amerikansk Skik, det ene for at opbevare Herrernes Hatte og Overtøi, det andet er et Toiletværelse for Damerne, som er saameget nødvendigere, da en stor Deel af dem kommer tilfods. Der findes stedse i Beredskab, foruden Knappenaale, Kamme og Speile, et halvt Dusin Kammerjomfruer. Saasnart Toiletterne saaledes ere bragte i Orden, begiver man sig ind. Efterat have gaaet igjennem det mellemste Galleri, kommer man ind i en Salon, hvor de Besøgende ordne sig i en Række, for at træde ind i det følgende Værelse, en uhyre stor Sal ved Bygningens Hovedfaçade og som jeg vilde kalde Thronsal, dersom denne Indretning var kjendt i Amerika.

I denne Sal pleier Præsidenten almindeligviis at opholde sig med sin Familie.

Her seer man hverken Adjutanter eller Kammertjenere eller Vagthavende. — Adjutanter, hvortil? Der findes ikke en Soldat i Washington og Præsidenten har ingen Militærkommando. — Kammerherrer, for hvem? Ingen i Huset gjør Fordring paa fyrsteligt Udspring. — Vagthavende da, til hvis Tjeneste? Det amerikanske Bonhomie simplificerer Alt. Istedet for at lade sig forestille gjennem en Anden, der meget let kan komme til at radbrække et Navn, som han hører for første Gang, hvorfor skulde ikke Enhver paatage sig den Forretning, selv at sige sit Navn? Naar han nærmer sig Præsidenten, nævner Enhver, der aflægger Visit, ganske simpelt sit Navn for ham, og sin Kones, dersom han har hende med. Imod Alle er Præsidentens Opførsel venlig og opmærksom. Han rækker sin Haand til dem, som han vil udmærke.

Omkring Præsidenten befinder sig hans Familie. Ved hans Side finder man, staaende ligesom han, hans Kone, hvis værdige og velvillige Opførsel ved det første Øiekast indgyder Agtelse. Ved hendes Side seer man Miss Fillmore, hos hvem man, istedet for det Koketteri, som de amerikanske unge Damer ofte drive ligetil Yderlighed, finder den fineste Simpelhed og det behageligste Væsen. For endnu knapt et Aar siden befandt Miss Fillmore sig i en Opdragelsesanstalt, hvor hun, efterat hendes Studier vare fuldendte, opholdt sig, for at fuldkommengjøre sig ved at lære Andre, hvad hun selv havde lært. Da hendes Fader blev ophøiet til Præsidentværdigheden, kaldte han hende hjem til sig, og efterat hun var kommen til Washington, bidrog hendes elskværdige Fordringsløshed og hendes udmærkede Dannelse, ikke mindre end Familiens høie Stilling, til at gjøre deres Huus søgt af alle Mennesker. Hr. Fillmore har ogsaa en Søn, der gjør Tjeneste som sin Faders Sekretær. Denne maa man opsøge blandt Hoben, thi han stikker sig saalidet frem, at man kunde være der længe, uden at vide at han var tilstede, dersom man ventede, at han skulde vise sig selv.

Saaledes er den Familie, i hvilken man finder Præsident Fillmore, naar man besøger ham disse Aftener. I samme Sal og bag for ham gruppere sig almindeligviis Kabinettets Medlemmer, det diplomatiske Korps, nogle udmærkede politiske Personligheder eller nogle Reisende, som nyligt ere blevne præsenterede. Hvad den øvrige Skare af Besøgende angaar, saa fortsætte de, efterat have bragt Husets Herre deres Hilsen, deres Vandring, udtræde gjennem Døren paa den anden Side og komme endelig til det store majestætiske Galleri, som indtager Palladsets hele østre Side. Det er der, at den egentlige Samling finder Sted.

Dette Galleri har Form af en uhyre Rektangel, paa tre Sider gjennemskaaren af Vinduer. Møbleringen er simpel, men kostbar. Gulvet bedækkes af et overordentligt Teppe, med hvilket Fabrikanterne i Massachusetts have villet pryde deres Republiks Præsident-Bolig. Rundtomkring hele Galleriet findes Sophaer, der som oftest ere optagne af Folk fra Landdistrikterne eller fra de vestlige Stater.

For de Øvrige er det en Mode, der næsten er gaaet over til en tvingende Vane, at fortsætte sin Vandring ved uophørligt at gaae rundt omkring dette store Værelse. Der har man for sig det selsomste og meest bizarre Panorama; der har den Fremmede den meest sammentrængte Oversigt over den amerikanske Nationalitet, indblandet med nogle Repræsentanter for det gamle Europa. Der personificerer sig endelig Amerikas selskabelige Liv ved den fuldstændigste og, vi kunne bevidne det, den anstændigste Blanding af alle Samfundets Klasser. I samme Sale kommer man til at støde Albuen mod Republikens største Notabiliteter og imod disse Vestens Grøftegravere, hvis knudrede Hænder neppe have faaet lagt Spaden fra sig; man gaar ved Siden af den berømte Taler, som man den samme Morgen har hørt i Kongressen, og ved Siden af den lille Butikeier, af hvem man har kjøbt de Handsker, man har paa sig. Alligevel er der intet Stødende i denne Blanding, hvor den

Fillmore.

*) Dette er, vel at mærke, skrevet i 1850.

mest fuldkomne esprit de convenance er herskende, og det, som er mest forbausende, er ikke Mandfolkene, men Fruentimmerne af de mest forskjellige Stillinger i Samfundet, som forstaae at finde sig i en saadan Forening, uden at deraf opstaar noget Misforhold.

Det er sandt, at Washington, med al sin Civilisation, endnu ikke, ligesom Paris, er begavet med denne Legion af altfor meget elskværdige Kvinder, hvis blændende Elegance idetmindste kunde synes at være mindre paa sin Plads i saa patriarkalske Cirkler, som det „hvide Huus."

Hos Præsidenten er der visselig Blanding, men en meget agtværdig Blanding, hvor Haandværkerens Datter indtager sin Plads ved Siden af de brillanteste unge Damer af de høiere Kredse. For Størstedelen ere de tækkelige. Den Ene er elegantere end den Anden. Den Ene bedække sine hvide Skuldre med glimrende Silketøi, den Anden bedækker sine mere fordringsløst med en Kjole af Merinos. Men Begge have de et lige passende Ydre, og om den Ene er mere koket end den Anden, saa er det almindeligviis ikke den, som bærer Merinoskjolen.

Hvad nu angaar de gode Landbeboere, Nybyggerne, som komme fra Missouris Bredder, fra Wiskonsins Ørkener, for at see sin Præsident, saa kjender man dem let paa deres solbrændte Farve, paa deres grove Sko, og fremfor Alt paa den glubske Nysgjerrighed, med hvilken de betragte Alt, som fremstiller sig for deres Øine. Hvor høit Værd sætte de ikke paa den Ven, som kan give dem Oplysninger om Alt dette, som kan vise dem Statssekretæren Webster, denne vældige Taler, som England kunde misunde Amerika, Henry Clay, hans Rival paa Talerstolen, General Scott, Mexikos Overvinder, Præsidentkandidaten, som gaar der med sine tvende saa blonde og saa smukke Døtre, vor værdige Landsmand Soulé, som er bleven amerikansk Medborger, uden derfor at ophøre at have et franskt Hjerte, og som, mærkværdigt nok, paa et fremmed Sprog er kommen til at blive en af Senatets første Talere. Men sandelig, man behøver ikke at komme fra Missouris Bredder, for at føle en levende Nysgjerrighed, naar man seer alle disse udmærkede Mænd, kaldede af et stort Folk til at tage en betydelig Deel i sit Lands Skjæbne, for af fuldt Hjerte at beundre disse tækkelige, unge Piger, ved Skik og Brug befriede fra den moderlige Opsigt, og som uskyldigt nyde sin Frihed med et behageligt Koketteri. De ægte Amerikanere beundre mest det diplomatiske Korps, med dets glimrende Snorer, Kors og Ordener. Det er saa glimrende, det er saa nyt for dem! Jeg veed ikke, om dette blænder dem; men derom er jeg sikker, at det morer dem.

Aftenen gaar imidlertid sin Gang. Man maa begive sig bort. Man har hverken spiist eller drukket; thi det er ikke brugeligt at ombyde Forfriskninger ved officielle Sammenkomster. Men man har seet meget; man benytter sin Borger- og Borgerinderet til at gaae til en Præsident. Derfor begiver man sig atter ganske tilfreds til sit Hjem; men det er Skik her, at man atter tager Afsked. Man gaar atter gjennem det mellemste Galleri, som under Aftenen ogsaa tjener til Promenadeplads; man gaar paany igjennem Værelserne, for at sige Farvel til Præsidenten, som ikke engang i det Trættende ved en lang Soiree har kunnet tabe sit sædvanlige velvillige Væsen. I Forværelset gjenfinder man de samme Betjente i sorte Dragter, som ved Ankomsten havde aabnet Dørene. De raabe Vognene frem for dem, som have saadanne, og de øvrige Besøgende vandre Arm i Arm, Mand og Kvinde, unge Damer og Herrer, nydende paa engang den Frihed, af hvilken de ere i Besiddelse, og det herlige Klimat, som Himlen har skjænket dem.

Saaledes modtager Republikens Præsident. Der er ingen Luxus, ingen unødvendig Pragt, og alligevel er det vanskeligt for den, som for første Gang er tilstede ved en Reunion af dette Slags, at gaae derfra, uden at have modtaget det meest levende Indtryk. Der er noget virkeligt Stort i denne Simpelhed, naar man, ved Siden af den simple og ubemærkede Medborger kan vise dem, som deres Fortjenester og deres Talenter have hævet til de høieste Værdigheder; naar man, idet man paa alle Samfundets Trin finder Medborgere, som ere nyttige for sit Land, kan stille dem sammen og fremvise dem for Verden som alle i Fællesskab arbeidende paa Civilisationens store Værk. I sædvanlige Aftencirkler finder Verdensmanden en letsindig Fornøielse. I Aftencirklerne hos de forenede Staters Præsident har jeg seet et ædelt og høist lærerigt Skuespil."

Om Myntning paa Kongsberg.

(Meddeelt ved L. Steenstrup).

Den Mangel paa Fabrikanlæg til Naturprodukternes Forædling, som endnu for et Decennium siden sporedes næsten i enhver Industrigreen her i Landet, er i de sidste Aar, og bliver med hver Dag mere og mere afhjulpen, saa at Interessen for den industrielle Virksomhed synes at være bleven ganske almindelig. Uagtet Myntfabrikationen just ikke saa ganske kan siges at henhøre under almindelig Industri- og Fabrikdrift, saa turde dog en kort Fremstilling af denne Bedrift maaskee ikke være ganske uden Interesse for Bladets Læsere.

Andre Blade og Tidsskrifter indeholde vistnok fra længere Tid tilbage Afhandlinger om vort Myntvæsen fra ældre Tider, men saavidt vides, savner man endnu i Publikum en Beskrivelse over det Techniske ved Myntningen hos os, saaledes som den nu er organiseret.

Til nærmere Oversigt over de i Norge udmyntende Penge og deres Lødighed m. m. vil det være nødvendigt at forudskikke et Par Bemærkninger.

Den norske Lovgivning autoriserer ingen Guldmynt som norske Penge, saa at Sølv- og Kobberpenge ere de eneste Slags, som præges her i Landet. Loven af 14de Juni 1816 inddeler Sølvmynten i 1) Grovkourant, som indeholder fuld Metalværdi for den paalydende Sum og 2) Skillemynt, som kun for en Deel indeholder Valuta og forresten er at betragte som Repræsentativ, til hvilket sidste Slags Kobbermynten ogsaa maa blive at henregne. Til Grovkouranten hører den hele, halve femtedeels og tiendedeels Specien, som efter Lov af 14de Juni 1816, af 20de August 1821 og 5te April 1845 udmyntes af 14 lødigt Sølv, eller af 14 Dele reent (fiint) Sølv og 2 Dele reent Kobber. Skillemynten derimod, nemlig Fire- og Toskillingen, udmyntes af firelødigt Sølv eller af 4 Lod f. S. og 12 Dele Kobber.

Mynteenheden er, efter Loven af 1816, Species, hvoraf der gaar 9¼ St. paa 1 Mk. f. S. køllnsk Vægt, saa at 1 Species indeholder 1 Lod 186,82 Æs f. S. og 63,25 Æs reent Kobber og veier altsaa 1 Lod 250,07 Æs kölnsk Vægt. Den ikke ualmindelige Mening, at en norsk Sølvspecie skal veie 2 Lod er saaledes en Vildfarelse. Da Grovkouranten, som bemærket, indeholder fuld Valuta og egentlig meer end den paalydende Værdi, da det indeholdte Sølv alene er Valuta, og altsaa Kobberet en reen Tilgift, er Enhver berettiget til at lade den udmynte, dog maa dertil kun benyttes den under Statens Kontrol staaende Myntindretning, for at Misligheder ei skulle begaaes.

Myntningens vigtigste Opgave er det at levere et Produkt, som heelt igjennem — saavidt Techniken tillader — har den befalede Vægt og Lødighed, og at dette skeer med den mindst mulige Afgang eller Tab for det Offentlige. Lødigheden undersøges, forinden Metallet tages under Arbeide, hvorimod Pengenes rigtige Vægt og deres Udvortes er Fabrikationens Gjenstand.

Den hele Myntning deler sig i følgende Operationer:

1) Udstøbes Metallet i Stænger (Tener), 2) udvaltses Tenerne, 3) Udskjæring af Pladerne (Blanketterne), 4) Blanketternes Justering efter Vægt, 5) Blanketternes Randing, 6) Hvidkogningen og endelig 7) Prægningen.

Naar Sølvpenge skulle myntes, maa Barrerne, som sædvanlig ere af høiere Gehalt, behørig blandes (legeres) med Kobber, for at svare til den for Pengene lovbefalede Lødighed. Naar Sølv og Kobber saaledes efter Beregning er sammenveiet, og altsaa Legeringen er tilveiebragt, smeltes den i en Graphitdigel a Fig. 1, hvorpaa Gehalten kontrolleres ved en Prøve (Digelprøven). Er denne rigtig, udøses Metallet i Formerne e under stadig Omrøring med en Jernhage, for at holde Blandingen egal. Heraf resulterer de saakaldte Tener, hvoraf nogle ere afbildede ved g. Formene (Ingusserne) ere anbragte i Tænger, som ved f kunne lukkes og aabnes, naar de skulle fyldes, eller de stivnede Tener deraf udtages. Med en Træspatel d skydes det paa Sølvets Overflade værende Kulstøv og mulig dannede Kobberoxyd tilside paa Skeen c, saa at Metallet flyder reent ned i de med Olie smurte Former.

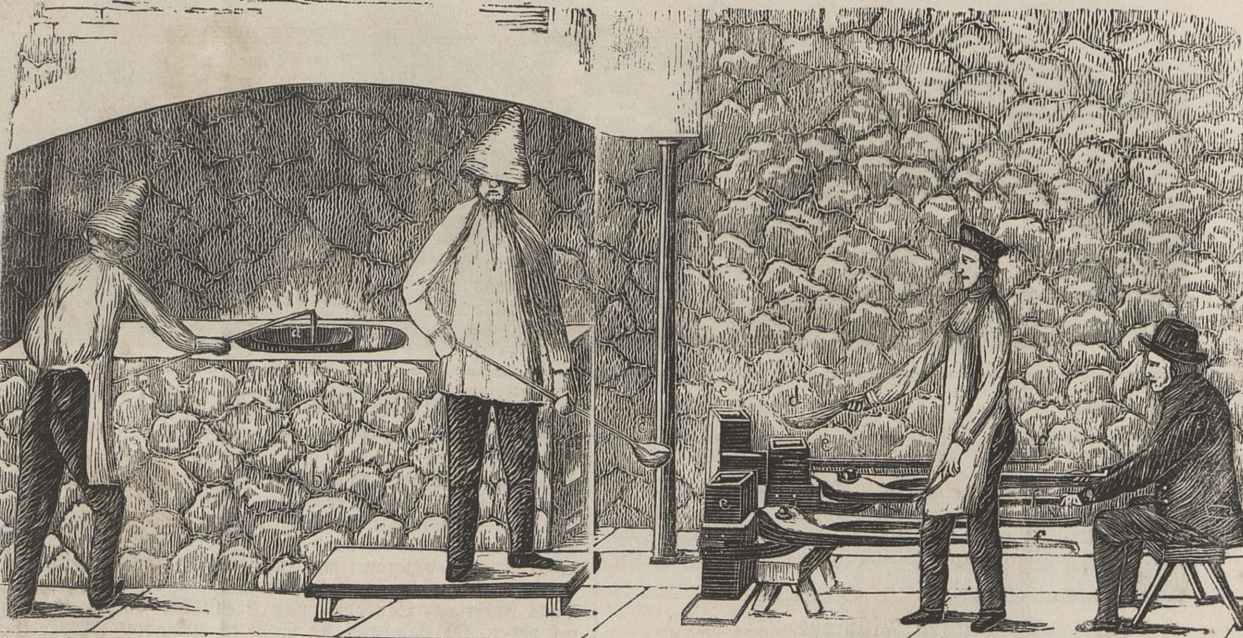

Fig. 1.

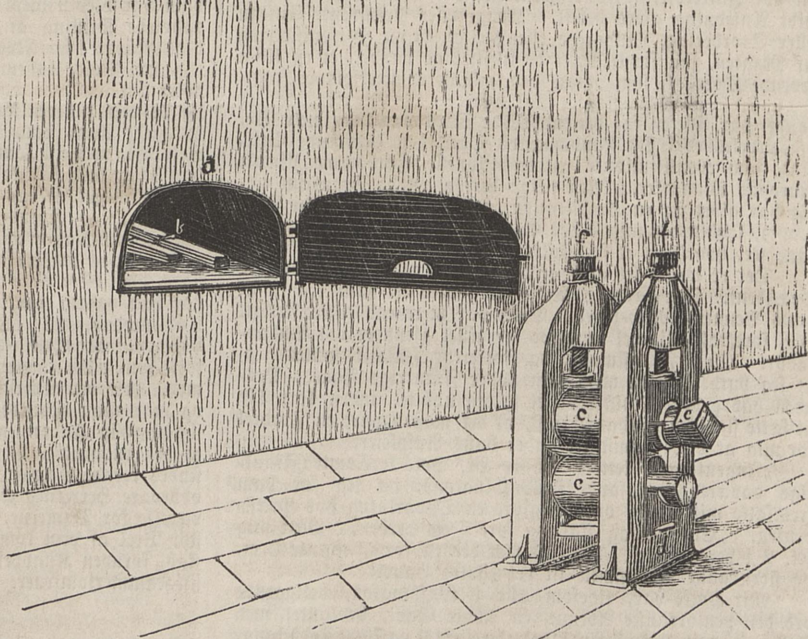

Fig. 2.

Naar en Udstøbning, som hos os sædvanlig indeholder 1200 Mk., er færdig, veies den og afgives til Valtseværket. Tenerne afpudses først, bundtes derpaa sammen og glødes i en Muffelovn a Fig. 2, hvorefter de valtses gløende, og senere, naar de nærme sig Pengenes Tykkelse, trækkes de kolde gjennem et bedre Valtseværk (Justeervaltserne), som sees afbildet i Fig. 2. Valtserne stilles ved Skruerne f og Kilen d meget nøie, og Arbeidet gaar saaledes for sig, at en Arbeider stikker Tenerne ind mellem Valtserne c paa den ene Side, medens en anden Arbeider modtager dem paa den anden. Hermed fortsættes, indtil Tenerne ere paa det Nærmeste saa tynde, som den udmyntende Pengesort betinger.

Da man imidlertid selv med de bedste Valtser ikke kan tilveiebringe den Jævnhed i Tykkelse hos de forskjellige Tener, som er fornøden, naar de deraf skaarne Plader skulle blive lige tunge, saa betjener man sig i den Hensigt af den Barlowske Dragmaskine Fig. 3 A. Ved a sees punkteret tvende smaa stillestaaende Valtser, som ved Skruen b kunne stilles meget nøie. Tenen m er tilspidset i Valtseværket Fig. 3 B, hvis ene Valtse har tvende Flader, b b, som parallele med den anden Valtses vertikale Diameter tillade Tenen at trænge ned til Punktet x. Ved Valtsernes Bevægelse i Pilenes Retning tilspidses Tenen, idet Valtserne levere den tilbage den samme Vei, hvorfra den indbragtes i Valtseværket. Tenen dyppes derpaa i Sæbevand og den tilspidsede Ende stikkes ind mellem de smaa, haarde, stærkt polerede Valtser ved a Fig. 3 A, hvorpaa Tangen cd, som er bragt hen til a, griber Enden af Tenen og, idet den med Hagen d fatter om et Led af den i Bevægelse værende uendelige Kjæde k k, trækker Tenen igjennem Valtserne. Tangen er saaledes konstrueret, at den slipper baade Kjæden og Tenen, naar denne sidste har forladt Valtserne. Kjæden k k skjules oventil af Listen l, der bevæger sig i Pilens Retning om g og f, hvilket sidste Hjul staar i Forbindelse med Kraftaxen, og er forsynet med Tænder, som ere formede efter Kjædens Led.

Nu ere Tenerne færdige til at skjæres til Blanketter, hvilket foregaar i et saakaldet Durchsnit, som er afbildet i Fig. 4. Kraftaxen a sætter ved Medbringeren h Krumtappen b med Stykkerne i f og Trykkeren e i Bevægelse op og ned. Tenen d indlægges over Underlagets Hul c, hvori Trykkeren passer nøie, og ved hver Omdreining af Krumtappen farer Trykkeren ned igjennem Tenen, udskjærer altsaa en lille rund Skive af Pengesortens Størrelse og skyder denne ned i den underliggende Skuffe g. Tenen flyttes af en Arbeider.

Uagtet al anvendt Omhu ved Valtser og Dragværk for at bringe alle Tener til samme Tykkelse, og altsaa alle Blanketter til at veie lige meget, er dette ikke technisk gjørligt. Blanketterne maa derfor først sorteres paa smaa Vægte, hvoraf Fig. 5 er en Afbildning. Paa Skaalen a, som efter de forskjellige Myntsorter kan omskiftes, lægges de sorterende Blanketter en for en. De, som ere for lette, henlægges til Omsmeltning, medens de for tunge sorteres i forskjellige Rum, som bære Paategning om hvormange Æs de deri værende Blanketter ere for tunge. Paa den anden Vægtarm sidder en Vinge b af Silketøi, hvilken tjener til hurtigt at bringe Vægten i Ro, og for at Vingen ikke skal paavirkes af Luftstrømninger i Værelset, bevæger den sig i en bedækket Blikcylinder c, som paa Tegningen vises i Gjennemsnit.

Den egentlige Justering efter Vægt (Skrot) tager nu sin Begyndelse. Justeerkniven Fig. 6 har til Hensigt at borttage Overvægten af de for tunge Blanketter. I Fordybningen a lægges Blanketten, hvis opadvendte Flade rager op over Kanten af a. Kniven c føres ved Haandtaget b hen over Blanketterne, hvoraf den hvergang borttager en Spaan; Kniven dreier sig om d og Friktionsskinerne ved e hindre den i at trænge dybere ned i Blanketten, end Arbeideren har bestemt. Naar Blanketterne ere behandlede paa Justeerkniven, komme de til Justeervægtene, hvor de veies mod en Normalplade og hvorefter de rigtige (juste) Blanketter komme til Efterveining hos Justeermesteren, medens de endnu for tunge derimod deels gaae tilbage til Justeerkniven, deels, naar de ere kun lidet for tunge, blive strøgne med en Fiil, og endelig som juste afgivne til Efterveining hos Justeermesteren*). Paa denne Maade behandles hele, halve og femtedeels Specien og tildeels ogsaa Tolvskillingen, hvorimod Fire- og Toskillingen justeres mark-

*) Allerede i mange Aar har man ved Londons Bank benyttet en Veiemaskine, der ved Indbetalinger af Guld- og Sølvmynt udsondrer dem, som i Cirkulationen ere blevne for lette og ikke længere kunne modtages som fuld Valuta. En saadan Maskine anvendes ogsaa ved Mynten i Petersburg og har den store Fordeel at fremskynde Justeringen, hvilket Arbeide, naar det udføres paa almindelige Snelvægter, kostbargjør den hele Myntfabrikation ved sin Langsomhed. Ved den store Udstilling i London skal have været at see en saadan Maskine, konstrueret af Delenile i Paris, og hvilken skal have været mere fuldkommen, idet den nemlig adskilte Blanketterne i juste, for tunge og for lette, og arbeidede med overordentlig Hurtighed og Nøiagtighed.

Forudsat at en saadan Maskine kan arbeide med vort knappe Remedium, vilde den være af særdeles Vigtighed for vor Mynt, som da maatte kunne nedsætte Slagskatten og dog arbeide med Fordeel.

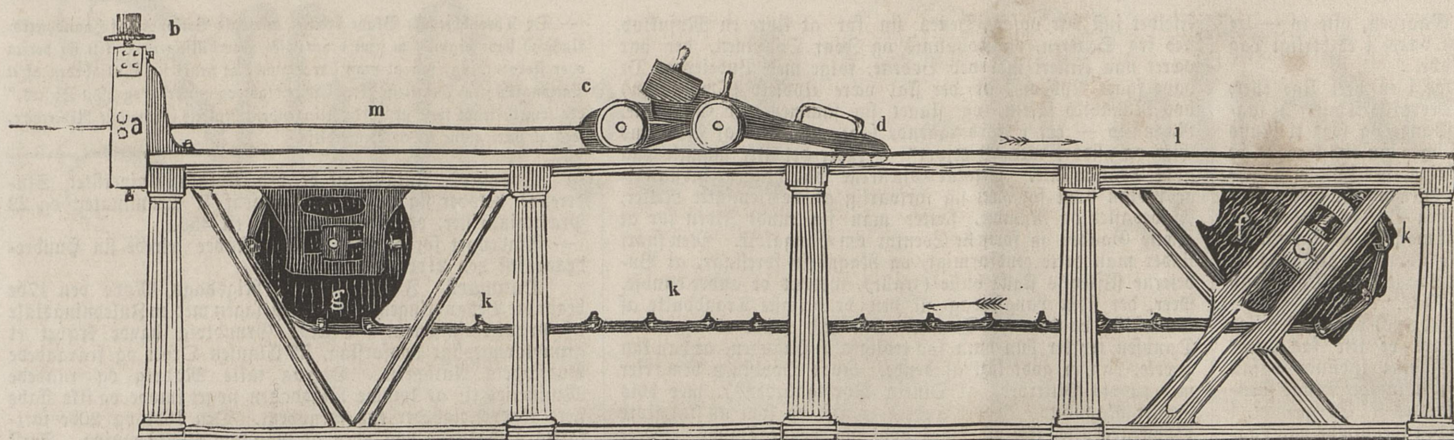

Fig. 3. A

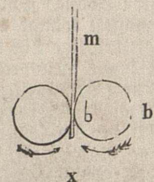

Fig. 3. B

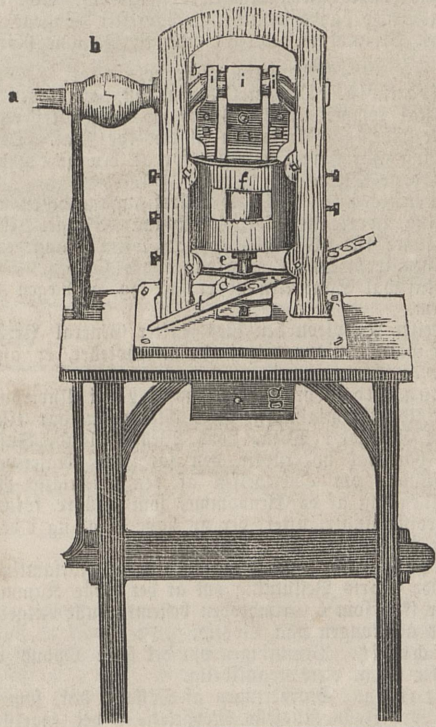

Fig. 4.

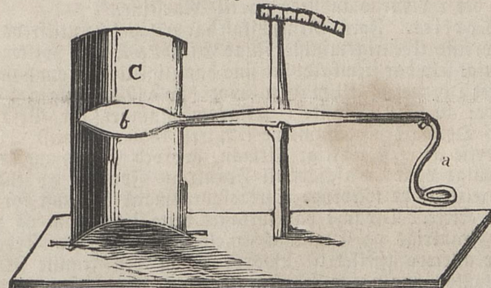

Fig. 5.

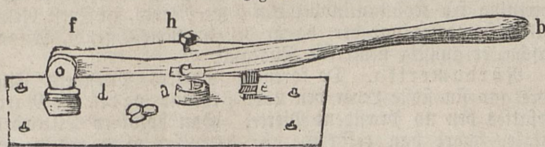

Fig. 6.

viis d. v. s. at 78 St. Fireskillinger eller 156 St. Toskillinger skulle veie 1 Mk. kölnsk Vægt. Af Kobbermynt gaar der paa 1 ℔ k. V. 25 St. Toskillinger, 50 St. Eenskillinger og 100 St. Halvskillinger. (Fortsættes).

Gudbrandsdalsk Klædedragt og Levemaade.

(Fortsættelse fra forrige Nr.)

I Vaage avler man aldrig saadan Overflødighed af Korn som paa Lom; men man er heller ikke udsat for saa frygtelige Uaar som der. Foruden Agerbruget er naturligviis Kvægavlen Hovednæringsvei.*) Mange leve ogsaa af Jagt og Fiskeri og heller ikke saa faa finde sit Udkomme ved Skifersteensbrudene i søndre Sel og i de Klæbersteensgruber, der findes paa de forskjellige Steder i Præstegjældet, og hvorfra en Overflødighed af Gryder og Ovne sendes til Nabobygderne.**)

Vaageværingerne er livligere, gjæstfriere, reensligere og mere polerede end Lomværingerne. De have gode naturlige Anlæg, især for Træskjærerkunsten og staa ikke lavt i Dannelse. Næsten anden hver voxen Person kan skrive; for omtrent 20 Aar siden bestod de Flestes Lærdom blot i en Ramsenop af Katechismen. Sproget er klangfuldt, reent og kraftigt, med mange Elementer af Oldnorsken. Folket er i Grunden religiøst, men Ingen finder sig oplagt til at gjøre Religiøsiteten til et Haandværk, som Somme i Nabobygden Lom. Det er mig ikke bekjendt, at Plovkarlene her ere løbne af Tjenesten for at prædike Bod og Bedring paa Veie og Stræder. Derimod har jeg været Vidne til, at et Par Kvinder, der rigtignok andetsteds fra vare flyttede til Bygden, have forladt sit Huusstel, sammenkaldt gudelige Forsamlinger eller, som det hedder, „Læsinger" og optraadt prophetisk, forkyndende Guds store Straf over „den svarte Verdens Daarlighed." Mangelen paa mandlige Prædikanter, der ere fødte i selve Bygden, erstattes ved omreisende Romsdøler, der ofte holde gudelige Forsamlinger, hvori Folk, vel for en stor Deel af Nysgjerrighed, indfinde sig Hobeviis. Uagtet Bodsprædikanterne, ligesom den Raaber, der gik paa Jerusalems Mure under Stadens Beleiring, skrige Ak og Ve over Folk og Land, ere dog Vaageværingerne saalangt fra at bedække sig med Sæk og Aske herover, at de snarere efter Forsamlingen turde lade sig finde i et godt og lystigt Lag. De synes idelig oplagte til at istemme: „Glæde er Himlens velgjørende Gave," og man vil paa deres Bogbylder hyppigere finde den livsglade og kjernesunde Peder Dass's Evangelii og Katechismi-Sange end nogen reent hellig Sangbog. — Og dog klage ældre Folk idelig over, at der ikke længere hersker den Livsgladhed og Munterhed blandt Folk, som i deres Ungdom. Heri have de ogsaa Ret, især forsaavidt Dands og mangen anden Moro er ophørt. Da man begyndte at modarbeide Brændeviinsdrikken, maatte man først søge at hemme de hyppige Løverdagsaften-Sammenkomster og Dandsemøder, der fandt Sted snart paa den ene, snart paa den anden Gaard, og i hvilke man efter Ugens Møie opfriskede Geisten. Her traf da Gutten sin Gjente, svingede hende i en hvirvlende Dands, og puttede hende en Honningkagebid eller andre „Bysager" i Haanden. Det er ikke godt at sige, hvorvidt Ophøret af disse Sammenkomster har havt den tilsigtede Virkning. „Vi maa have Juul engang imellem," siger Gudbrandsdølen, for derved at udtrykke Menneskets Trang til en og anden Gang at slaae sig løs og være lystig. Og Tabet af den Moro, man før havde havt ved at dandse een Aften i Ugen, søgte man nok at holde sig skadesløs for ved at drikke i to eller tre.

Med Hensyn til Charakteer forøvrigt er Vaageværingen stolt, frihedselskende, aaben, ordholdende og oprigtig, men derhos hævnlysten. Enhver Krænkelse af hans Rettigheder eller endog et Brud paa hans Fordomme tirrer hans Uafhængighedsfølelse og Modstandslyst. En ny Psalmebogs Indførelse har været istand til at bringe Almuen til at reise sig i Masse, og Forsøget paa at tvinge den til at synge Psalmer, trykte med latinske Typer, vilde maaskee, i det Smaa, have samme Virkning paa den, som, i det Store, en Karl den Xdes Ordonantser paa Pariserne. Men med al sin Gjenstridighed, eller om man vil, Selvtægtslyst iagttager Vaageværingen altid en vis Ridderlighed, der ikke fornægter den ædle Herkomst, som flere af Bygdens Ætter have, idet de nedstamme fra Norges gamle mægtige, tildeels adelige Familier. Disse Ætter kunne kaldes reent aristokratiske, idet de afslutte sig fra al Forbindelse med andre og søge saavidt muligt ved Giftermaal indbyrdes at vedligeholde sig. Det samme gjælder ogsaa Gaardmandsklassen overhovedet, der i Regelen finder det nedværdigende, om Nogen gifter sig under sin Stand, som f. Ex. en Gaardmands Søn med en Huusmands Datter.

Ligesom de fleste Spor af Fortidens Klædedragt have vedligeholdt sig i Vaage, saaledes finder man ogsaa her flere eiendommelige Skikke, end i noget andet af Gudbrandsdalens Præstegjælde. Ved alle festlige Anledninger kommer disse tilsyne. Symbolisk brænde Lysene hele Julenatten paa det rige Aftensbord, hvis Retter (Ludfisk, Melkegryn, opstablet Skrivarbrød og Rugbrød m. m.) ere samme Slags, som for Aarhundreder tilbage, og hvori en Forandring vilde blive betragtet som Vantro og Synd. Endnu gaae Gutter og Piger ud paa Korsveien Julekvælden og lytte for at erfare, hvem de skulle blive gifte med, medens Huusmoderen derimod tidlig Juledagsmorgen leder efter Bygkorn under Aftensbordet for af deres Trindhed eller Tyndhed at tage et Varsel for det kommende Aars Frugtbarhed. Siden trakterer hun „paa Sengen" alle Husets Folk med Brændeviin og Smaabrød og opvarter ligetil Tjenerne. De samme konventionelle Regler med Hensyn til Kost, Traktering og Gjæsterering iagttages det ene Aar som det andet. Dog er een Forandring indtraadt, nemlig i Julens Længde, der nu ikke som i gamle Dage udstrækkes over Tyvendehelgen, men i Regelen ender kort efter Nytaar. Endnu spiser man usyret Brød (Maltstump) og tigger Traad paa Langfredag*) og gaar om Paaskemorgen op paa Fjeldknarterne for at see Solen lege eller rulle sig (af Glæde over Christi Opstandelse). Endnu ere Bryllupsskikkene de samme, som dengang Præsten Hjorthøy skrev sin Beskrivelse over Gudbrandsdalen. De Elskende flytte sammen før Bryllupet og otte Dage før dette skal holdes, udsendes en Bedemand (Bjoar) til Grander og Slægtninge i tredie og fjerde Led. I en vidtløftig udenad lært Indbydelse (hvorpaa man hos Hjorthøy finder Prøve) fremsætter han sit Erinde, strax han kommer ind, idet han beder „saamange som Leilighed have og kunne at være Parret behjælpeligt paa dets Hæders- og Glædes-Dag." Han ønsker vistnok, at Gjæsterne skulle tage med sig Sending samt at de skulle betænke Brud og Brudgom med Noget i Skaalen, men jeg har dog aldrig hørt, at Nogen, som Hjorthøy fortæller, har ført „Hest og Kløvkurve med sig for at modtage de Gaver af Kjød, Flæsk og andre Madvarer, som de indbudne Gjæster sende til Bryllupshuset." Derimod komme disse selv vel udrustede med Madvarer til Bryllupsgaarden, idet de medbringe saakaldte Sendinger, hyppigst bestaaende af Smaabrød (i smukke flettede Kurve), Flødegrød (i udskaarne Spande) og Smør (i firkantede ligeledes udskaarne Former, hvilke lade sig tage fra hinanden, saaledes at „Krotingen" paa Indholdet kommer tilsyne). Naar Gjæsterne ankomme til Bryllupsgaarden, blive de modtagne med Geværsalver*), Violin- og Fløitespil. Med en vigtig Feltmarschalsmine anviser Kjøgemesteren dem Plads i Brudehuset og gaar derpaa, fulgt af en Firigangskone med en Smaabrødkurv, Stuen rundt og nøder Gjæsterne til at drikke efter Tour. Imidlertid sidder Bruden oppe paa Loftet, omgiven af Brudekoner og en Pyntekone, der tankefuld roder om i gamle Klædeskister for at udfinde, hvorledes hun bedst skal faae anbragt alle disse forældede brede Silkebaand, disse Skuepenge og Bringesyljer, som have prydet Brudens eller Brudgommens Moder eller Bedstemoder paa deres „Hæders- og Glædes-Dag." Pyntekonens Hverv er saameget vanskeligere, som hun ialmindelighed har at parre laante Sager (Sølvkrone, Sølvbelte og Bringsmykke) saaledes sammen med Familiens egen Stads, at ogsaa denne paa en storartet Maade kan komme tilsyne. Naar nu Bruden er smykket, føres hun ind i Brudestuen og overgives til tvende Ledesvendes Varetægt. Snart sætter man sig i Bevægelse til Kirken. Alle ere tilhest**). Brudeparret er blandt de første i Toget. Det er stolt at see, hvor kjækt Bruden holder sig paa sin Hest, trods den nedtyngende Sølvkrone, hvis løse Smaaplader dingle og dangle og skinne med en eventyrlig Glands, medens de fra Nakken nedhængende brede lange Silkebaand flagre som Vimpler for Vinden. Puf! en Skytter ligger skjult bag en Steen ved Veikanten og brænder af. Hesten skvætter og vil kaste Ryttersken af, men denne holder sig med en amazoneagtig Kjækhed i sin Brugdesadel. Følget naar til Kirken. Kjøgemesteren, med Brændeviinsdunken under Armen, staar allerede ved Kirkegaardsporten for at nøde hver Indtrædende til at gjøre dygtig Besked i hans Sølvstøb. Han drog ud med det øvrige Brudefølge; men da han kom til Kirken, „red den Herre alene," som det hedder i Visen. Spillemanden stiller sig nu ved hans Side og spiller en Marsch, der trods sin Raskhed er gjennembævet af en vidunderlig Vemod.

Naar Brudefærden vender tilbage til Bryllupsgaarden, modtages den atter under Musik med Brændeviin og Smaabrød, der rækkes hver Indtrædende. Snart sætter man sig tilbords og gjør drabelig Besked i Melkegrynsfadene, Rumgrødsspandene og Smaabrødsstablerne. Fisken kommer og Kjøgemesteren synger et Vers og holder etslags humoristisk-bibelsk Tale, hvorpaa Gjæsterne reise sig fra Bordet, „alle mætte," med Undtagelse af Brudepigerne, hvem Skik og Brug forbyder at nyde Stort ved saadanne Leiligheder***). Naar det lider paa en Stund, begynder „Dandsen med Bruden." Enhver maa nu give Noget i Skaalen, enten Penge, Fæ eller andet Gods, for derved at hjælpe de Nygifte til „at sætte Fod under eget Bord." En Udraaber forkynder da høit og lydeligt, idet han banker i Bordet med en Tallerken, hvilken Gave han modtager af hver, og ikke saa sjelden tillader den gode Mand sig ved denne Leilighed en drøi Vittighed om Giveren og hans Gave eller Hensigten med denne. De Gaver, Brudeparret i et større Bryllup paa denne Maade erholder, kunne beløbe sig til 50—100 Spd. og ere etslags Erstatning for dets store Udlæg til Drikkevarer m. m. Naar man har dandset med Bruden, aflægger denne Sølvkronen og tager paa „Svarthuen," et Symbol paa, at hun nu er Kone og at Livets Alvor begynder. Nu fortsættes med Dands og Lystighed i Bryllupsgaarden i 2—3 Dage. Naar man er kjed af Dandsen, udfinder man alleslags latterlige Optog, ved hvilken Leilighed en eller anden Spøgefugl fører Ordet; og nu hagler det ofte ned af djærve Vittigheder og passende og upassende Indfald. Et eller andet godt Hoved optræder ogsaa ofte som Taler, ved hvilken Leilighed han ikke repræsenterer sig selv, men en anseelig Mand, f. Ex. en Embedsmand. Somme drive det til megen Virtuositet i dette Efteraberi og kunne efterherme „Storfolkene" paa en aldeles skuffende Maade. Dette gjøre de ikke saameget for at latterliggjøre dem, som for at more Andre og lægge sit gode Hoved for Dagen. Tilhørerne lee og sige da som saa, „at han Hans nok kunde bli't baade Præst aa Klukkar han, naar 'n ha' vor'te me'havt" (sat til Bogen). Henimod Lagets Ende begynder Stabbedandsen. Man trækker Huggestabben midt paa Gulvet og omkrandser den, hvorpaa Par efter Par (Gut og Gjente) stiger op paa den og efterat være rakte Mad og Drikke, stige de ned igjen og dandse rundt omkring den. Denne Lystighed afbrydes ved et Par Karle, der ride ind i Stuen og ved at tumle sine ustyrlige Heste rundt derinde afstedkomme en prægtig Forvirring blandt Gjæsterne og især blandt Brudepigerne. Naar man nu har turet saalænge, at man maa bry'e Laget, rider man endelig bort; Bruden giver Gjæsterne noget Smaabrød med i deres Sendingskurve og Spand, for at vise, at hun endnu har Mad igjen, efterat have beværtet dem saa længe.

*) Paa Svineavl lægger man, som overalt i Gudbrandsdalen, megen Vind, hvilket er en naturlig Følge af den store Forkjærlighed og Respekt, Dølen har for Flæsket. Man bestemmer en Mands Velstand efter Antallet af de Flæskeskinker, han har paa Stabburet, og siger om den, der lever rigtigt godt, at han kan spise Flæsk hele Dagen. Denne Forkjærlighed for Flæsket er ligesaa gammel som den eddaiske Religion, der jo, som bekjendt, sætter endeel af Valhallas Nydelser i denne Ret. — Jeg antager, at det endnu maa falde mange af de største Flæskeliebhabere tungt at tænke sig en Himmel uden Flæsk.

**) Flere i den sidste Tid opdagede Kobberanviisninger turde ogsaa komme til at afgive Levevei for Mange, forudsat at Bjergværker kunne drives længe i et med Skov ikke bedre forsynet Distrikt. — I Sel dreves der, som bekjendt, et Kobberværk fra den første Halvdeel af det 17de Aarhundrede indtil „Ofsen" (Vandflommen i 1789), da det nedlagdes for bestandig.

*) Bygdens unge Gutter gaae nemlig hobeviis fra Gaard til Gaard og overhænge Gjenterne, indtil disse give dem en Traaddukke. I dette besynderlige og paa en gemytlig Maade for sig gaaende Tiggeri ligger egentlig en Inklinationsprøve, om jeg tør udtrykke mig saaledes. Thi jo bedre en Gjente synes om en af Traadtiggerne, desto større og prægtigere Traaddukke giver hun ham. Disse Dukker, der bestaae af sammenflettede Totter Liintraad og Uldtraad i forskjellige Koulører, kunde være til Nytte for Modtagerne, dengang Udsyning brugtes paa Frakker og Vanter.

*) Den Skik, at skyde ved Bryllupper, er ikke alene almindelig her i Landet, men findes ogsaa, efter hvad Præsten J. Junge beretter, saavel blandt Bønderne paa Sjælland, som blandt Dalmatierne og de Vilde paa Negerkysten i Afrika m. fl.

**) Forsaavidt der ikke er Vinter, paa hvilken Tid Bryllupper imidlertid sjelden holdes.

***) Derfor er det ogsaa en Talemaade at sige om En, der er undseelig og knibsk, eller som i godt Lag ikke forstaar at tage for sig, at han „er semper eller haavar som en Brud'pige."

Gjæsterne bruge at ride tilbage til Gaarden, ofte to — tre Gange, for derved at vise, at de have været i et herligt Lag og hos Folk, som de nødig vilde forlade.

Brylupperne varede i gamle Dage i en heel Uge eller, som Holberg udtrykker sig (i sine „Moralske Tanker") saalænge, „at man kunde forøde sig ti Gange og sove ti Ruus ud, inden saadan Fest havde Ende;" men nu indskrænkes de somoftest til 2—3 Dage, en Indskrænkning, der imidlertid ikke skriver sig fra det allerede for over halvandethundrede Aar siden udstædte kongelige Forbud mod den Overdaadighed, der ved samme gik i Svang*), men deraf, at man, da Velstanden aftog, endelig maatte komme til at indsee, at det var uklogt at begynde det ægteskabelige Liv med at ødelægge i otte Dage hvad der vanskelig kunde gjenoprettes i otte Aar.

Gravøllene (Begravelseshøitidelighederne) vare næsten lige saa længe som Brylupperne; dog have de ikke saa meget Eiendommeligt ved sig som disse. Til hine indfinde ogsaa Slægtninge og Naboer sig, forsynede med samme Slags Sendinger som til Brylupper. Man samles i Sørgehuset, i Midten af hvilket Liigkisten staar, med brændende Lys paa Laaget. Efterat de forsamlede Gjæster have indtaget Mad og Drikke, synger en Nabo eller Stedets Skolemester en Liigpsalme, idet Kisten bæres ud af Stuen, hvilket kaldes „at synge Liget ud." Naar man er vendt tilbage fra Kirken, taber Sørgehuset snart sin stille og triste Charakteer. Spøg og Munterhed begynder. De Gjenlevende lade de Døde hvile i Fred og begynde at more sig. Gudbrandsdølen kan ikke længe soutenere den Sørgendes Rolle, endnu mindre forstaar han at sætte sin Sorg paa Hatten eller Armen i Skikkelse af Flor. Det er ham en naturlig Trang at vise Freidighed og Munterhed, selv om Hjertet bløder. Den Gut, der i Grunden kan være færdig til „at gaae i Graven" af Sorg over Tabet af sin Kjæreste, kan ligesaagodt bære Sorgen hos sig selv, som den saakaldte Dannede, der i en gjennem Fortvivlelse tilkjæmpet Resignation fremtræder med en ydre Ro og Tilfredshed, som er aldeles fremmed for hans indre Væsen.

Hvad Barsøllene angaar, ere disse meget simple og kortvarige. I Regelen bestaae de blot deri, at Fadderne tracteres med Brændeviin og Smaabrød, efterat man er vendt tilbage fra Kirken. Boer Barnets Forældre længere borte fra denne, foregaar Traktementet i en Stue, nærved den.

Her fortjener at bemærkes, at Barselkonens Naboer og Venner bære de lækreste Sager, de have, til hende, og at en fremmed Mandsperson, der træder ind i Barselstuen, resikerer at miste sin Hovedbedækning, en Skik, der ogsaa har fundet Sted i andre Lande, og hvilken Holberg (i den ældste Udgave af Barselstuen) benævner Barselstueret, men hvis Oprindelse man forresten ikke kjender**). Werlauff antager, at den hidrører derfra, at Hatten blev anseet som Frihedens Symbol og at derfor Manden, naar han indfandt sig paa et Sted, hvor Kvindekjønnet herskede, maatte paa en Maade opgive hiint.

Inden jeg her gaar videre, vil jeg omtale en Skik, der kan betragtes som Bryluppernes og — om man vil — Barsøllenes Forløber. Det er Vaageværingens (og de fleste andre Gudbrandsdølers) Maade at fri paa eller det saakaldte Natteløberi. Nogle med Forholdene fremmede betragte dette som Sædelighedens „Ødelæggelse i stivt Bind;" Edvard Storm, der selv var en Vaageværing, har fundet det poetisk uskyldigt og skrevet en vakker Vise om „Guten aa Jænta paa Fjøsgjellen." Hine holde sig til Kirkebøgerne, denne til Virkeligheden. Men ligesom Kirkebøgerne ere en meget upaalidelig Kilde til Kundskab om den fornemme Verdens Kydskhed, saaledes ere de det ogsaa for Bondens Vedkommende, skjønt paa forskjellig Maade. Vel kunne de, der udregne Sædeligheden i Tal, faae ud et sørgeligt Facit, men inden man dømmer heraf, maa man tage tilbørligt Hensyn til alle de Omstændigheder, under hvilke Facit er fremkommet, og ikke blot skrive dets Sørgelighed paa Natteløberiets Regning. Heller ikke maa man slutte sig til Forførernes Antal af Fødselslisterne. Herom vil man let overbevise sig af følgende lille Høifjelds-Idyl, som jeg forøvrigt giver især for at oplyse Natteløberiet.

Scenen er paa Mysusætren, en Sætergrend i Vaage, hvor et Snees Gaarde sætre. Oppe paa en Bakke ligger en lang Række af Sel (Sæterhytter) og Fæhuse saagodtsom vægivæg med hverandre og opvække ved første Øiekast Forestillingen om en drammensk Gade. Saamange Sel og Fæhuse, som der findes oppe Bakken, saamange med Skigaarde indhegnede Græsplaner (Kveer) findes i Skraaningen nedenfor. Kveerne har saadan Overflod af Græs, at Høhusene (Lyun) ihøst vistnok ville blive for smaa, og at det Overskydende maa sættes i Stak udenfor Døren.

Vi have ingen Almanak heroppe paa Sæteren, men Budeierne vide, at det er ved Jønsokleite (Sankthanstid) og at Kveslaatten vil trække mange unge Gutter op til dem. Vi vide heller ikke, hvormange Klokken er. Solen skinner mat paa de i Baggrunden liggende Rondkampe,***) hvis evige Snee den ved Nat og ved Dag arbeider paa at smelte. Men det maa allerede være seenaftes. Ragnhild (saa hedder Budeien paa den Sæter, hvor vi henlægge vor Idyl) har allerede bundet Kjøerne ind (sat dem paa Baasen) og stængt Sautrøen,†) og netop da hun forlod Fjøset, smutttede den sidste Svale ind i Reden over dets Dør. Den tamme og venlige Linerle, af hvem Ragnhild har lært at holde Alt i sit Sel saa reent og peent, flyver ind i sin Rede, som den, tillidsfuld til Budeiens beskyttende og fredende Haand, har bygget paa en Hylde i Selsgard'n††). Inde i Ragnhilds Sel mærke vi snart, at det maa være Løverdagskvæld. Alt er saa pudset og net. Frisk Granbar er lagt under Gryder og Kjøreld, og fra hver Sprække i Aaser og Væg titter Vianvang og Fjeldblomster frem. Det er en kortvarig Pragt; om et Par Dage hænge de visne og tørre, men næste Løverdag kan hun bytte de visnede Blommer om med ny og friske. Ragnhild kiger længselfuld udigjennem Gluggen for at see, om de andre Budeier endnu ikke have stellet fra sig. Jo, der komme de over Stulen. Han Peer, Bro'r hendes Anne borte i Sæteren, som just er kommen op for at hugge Ved til Søsteren, Ola, der inde i Fjeldet just har opsøgt Hesten sin for at kjøre en Mysukløv ned fra Sæteren, og Johannes og Ivar Oppistuen, der har været paa Fiskeri inde ved Bodene, følge med Budeierne. De have faaet Nys om, at der skal være Uppseto (Oppesidden) hos Ragnhild iaften, og slaaet sig sammen med Gjenterne. Ragnhild — der i Forbigaaende sagt, er Datter af Sæterens Eier og „sidder med 20 Kjøer" — lader det ikke mangle paa godt Traktemente. Efterat Gjæsterne paa hendes indstændige Nøden have forsynet sig forsvarlig af de fremsatte Retter, Flødevafler og Rumme, sætter man sig rundt Ilden for at gjætte Gaader og fortælle Eventyr om Haugafolk. Men snart finder man dette eensformigt, og Ragnhild foreslaar, at Budeierne skifteviis skulle hulle (tralle), medens de andre dandse. Peer, der sidste Langfredag fik den drabeligste Traaddukke af Ragnhild, dandser tre Springdandse med hende — og under Dandsen trykker hun ham saa troligen i Haanden, at han kan mærke, han er godt lidt af hende. Ivar Oppistuen bemærker med en vis Bitterhed, at Øistein Nordigaarden*), med hvis Søster Ragnhilds Broder Anders er gift og som nu skal gjøre Sødskendebytte, ikke vil synes godt om denne Dands. Peer mærker, at Ragnhild rødmer af Harme herover, og i Aftenens Løb søger han Anledning til at komme i Ordkastning med Fornærmeren. Han hæver ham i sine stærke Arme mod Spærretaget, og sætter ham saa trofast i Gulvet, at den røde Tophue falder af ham og han taber Lysten til at fornærme Nogen mere den Aften. Hermed stiger Peer betydelig i Ragnhilds Yndest.

Næste Løverdagsaften besøger han og nogle andre Natteløbere (Stakaller) Ragnhild paany, og da hun hører Peer er med, slipper hun dem ind efter nogen Rysten i Selsdøren. Peers Kammerater mærke snart, hvem der her er velkommen, og gaae derfor hen til Gjenterne paa en anden Sæter. Peer besøger Ragnhild den tredie Løverdagsaften alene, og snart løber det i Folkemunde, „at det er ganske vist med dem" (d. e. at de ere at betragte som Forlovede). Her i Vaage, hvor Gjenternes Tendents til i Kjærlighedssager at handle blot efter Følelsen, er lige saa stor som Forældrenes til paa deres Vegne at slutte Partier efter reent praktiske Hensyn, gjælder det mere end noget andetsteds at lytte til hvorledes Rygtets Græs gror. En Aften, efterat Kveen er slaaet, kommer Kari, Ragnhilds Moder, skjøivende op paa Sætren. „Men kaa høre eg um de', Rag'nild? tænkje du aa taa 'n Peer, som korkje har Gard ell' Grund?" Ragnhild slaar Øinene ned og tier. „Nei, dæ lyt eg naa seia de', at saa længje eg æ uppe (livi), ska' du ingun an haa ell' 'n Øistein; saa fæ' du Gard, aa saa bli dæ Syskinbyt'e." — „Aa nei, Mo'r, før' eg tæ' han, ska' eg gaa saa langt dæ æ bygt." — „Aa jau, du fæ' nok fin'e de' ti dæ, Rag'ild, aa læ' me' inkje høre dæ, at du sleppe'n Peer ind meire."

Derpaa forlader Moderen Ragnhild, svømmende i Taarer. Da Peer atter besøger hende, lader hun ham vel staae en Stund udenfor, men hun har ikke Hjerte til at lade ham gaae bort, uden at have verlet nogle Ord med ham . . . . .

Er nogen Selvtægt tilgivelig, saa er det to Elskendes, for at forebygge deres Adskillelse. (Fortsættes.)

*) Allerede i en Forordning af 13de Marts 1683 forbydes at udstrække Brylupper (paa Landet) over anden Dag efter Vielsen, at indbyde flere end 8 Par (foruden Nærbeslægtede) samt at laane Brudestads eller tage og give Brudegaver.

**) En lignende Skik er det, at Fruentimmerne, naar de efter Juul igjen have begyndt at spinde, tage de første fremmede Mandspersoner, der komme ind til dem, til Rokkemænd for det følgende Aar, hvilket vil sige, at de forpligte disse til at holde dem med Rok indtil næste Juul.

***) Disse Tinder høre blandt de høieste i Gudbrandsdalen.

†) En Indhegning, inden hvilken Faarene ligge under aaben Himmel.

††) Selsgard kaldes den midterste Deel af en Sæterbygning, paa hvis ene Side Melkeboden og paa den anden det egentlige Sel (med Skorstenen) er, og som tjener til Indgang til begge samt til Opbevaringssted for Ved, Ener m. m.

*) Hvor flere Gaarde have samme Navn, skjelner man imellem dem ved blot at bruge Benævnelser, der betegne deres indbyrdes Beliggenhed, f. Ex. Oppistuen, Nordigaarden osv.

Norge.

Christiania. Farten med Postvæsenets Dampskibe er bestemt til at begynde herfra paa Christianssand den 7de, paa Kjøbenhavn den 9de og paa Kiel den 19de April. — Farten med Dampskibet „Halden" er nedsat med omtr. en Femtedeel.

— Kand. theol. og Lærer ved Christiania Borgerskole A. Daae er valgt til Inspektør ved Throndhjems borgerlige Realskole.

— Examinatus jur. J. T. Johansen er den 23de Marts meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne i søndre Bergenhuus Amt.

— I Onsdags (den 30te) gav den norske dramatiske Skole sin Festforestilling i Anledning af Kongens Helbredelse. Først opførtes „Til Sæters" og derefter „Kongens Magt, dramatisk Digt i en Handling," et efter Anledningen læmpet og i det Hele taget ret heldigt Stykke Arbeide, hvis theatralske Virkning forhøiedes ved maleriske norske Dragter og Dekorationer. Slutningssangen blev paa Opfordring given da capo; da Teppet atter gik op, læstes Kongens Navneciffer og Valgsprog i Brillantild i Scenens Baggrund. Efterat Forestillingen var endt, spilledes Nationalsangen, hvorpaa saavel Publikum som Skuespillerpersonalet istemte et nifoldigt Hurra for Kongen. Mange af Byens høie Autoriteter overvare efter Indbydelse Forestillingen.

— I vor By er der for Tiden rig Anledning til musikalsk Nydelse. I Onsdags gav Frøken Blom en Koncert, og næste Mandag (den 4de) giver R. Hasert og Julius Ørbye Koncert i Frimurerlogen og Sperati i Vor Frelsers Kirke, og den 5te agter A. J. Lund at give en dramatisk-musikalsk Aftenunderholdning i den dramatiske Skoles Theater.

— Christianias tre Sangforeninger agte i Pintsen at holde en Sangerfest paa Horten, hvori den hortenske og andre Sangforeninger (efter Opfordring) kommer til at deeltage.

Tønsberg. Ved Udlodning af endeel paa nogle Damers Opfordring af Forskjellige afgivne Haandarbeider og andre Industrigjenstande til Hjælp for Trængende er indkommet en Sum af 146 Spd.

I **Stavanger** begynder man nu ogsaa med Iisudskibning.

— I Stavangers Skibsassuranceforening var i 1852 optaget 157 Skibe, assurerede for et Beløb af 309,740 Spd. Foreningens samlede Indtægt har beløbet sig til 10,763 Spd. Kun to Skibe forliste i Aarets Løb.

— Josephines Stiftelse, der nu har bestaaet i 19 Aar, har i Aaret 1852 havt et Antal af 22 Børn. Dens Regnskab udviser en Saldo for Stiftelsens Eiendom af 4921 Spd.

Bergens Arbeiderforening agter at faae opført et Forsamlingslokale, der skal kunne rumme 3000 Medlemmer, hvilket antages at ville koste 10,000 Spd. fuldt færdigt.

Throndhjem. De til Domkirkens Restauration allerede indkomne Bidrag udgjøre 2957 Spd.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. Nr. 84, 85 og 87 har S. R. Oftedahl leveret en udførlig Afhandling om Arveretten, Aasædesretten og Arveskifte, hvori ogsaa findes Udkast til en „Lov om Arv og Arveskifte."

— I samme Bl. Nr. 88 har en Indsender fra Smaalenene leveret en længere Artikel om Auktionsvæsenet, hvori han motiverer et Forslag til en Lov, hvorved de bestaaende Forbud mod at Auktionsdirektører og Skifteforvaltere paatage sig Inkassationer, udvides til Enhver, der arbeider i deres Tjeneste. Indsenderen antager det for hensigtsmæssigst, at overlade Amtmændene at beskikke Auktionsdirektører, dog saaledes, at Lensmændene, naar de ønskede det, maatte komme i fortrinlig Betragtning ved Beskikkelsen.

— De Throndhjemske Blade berette, at nogle Personer (af Haandværksklassen) have begyndt at give dramatiske Forestillinger og skilt sig derfra over Forventning, saa at man har begyndt at tænke sig Muligheden af et Nationaltheaters Oprettelse der. „Æren tabt og vunden" og „Til Sæters," der som bekjendt først udgjorde Klingenbergtheatrets fornemste Repertoire, sees at være givne til en Begyndelse.

Sverige. Antallet af de ved Upsala Universitet Studerende beløber sig nu til 870, hvoraf 9 Examinater og 22 Præliminarister, og ved Helsingfors til 456.

— Akademiet for de skjønne Videnskaber feirede sin Hundredeaarsfest den 21de Marts.

Danmark. I den forenede Rigsdags Møde den 17de begyndte Behandlingen af Arvefølgesagen med en Inledningstale af Premierministeren. Efterat Grundtvig havde krævet et grundlovmæssigt Lovforslag, fik Clausen Ordet og fraraadede Budskabets Antagelse. Derpaa talte Madvig og raadede Ministeriet til at komme Rigsdagen noget imøde og ikke skabe flere Nødvendigheder end fornødent. Den 18de og 20de fortsattes Debatterne dog uden at man kom til Afstemning. Først den 22de endte Behandlingen, efterat W. Scholer, Clausen og Ørsted havde udtalt sig, hvorefter Sagens Overgang til 2den Behandling vedtoges mod en Stemme (Grundtvig.)

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Det berettes som vist, at Paven til Foraaret skal komme til Paris for at krone Keiseren. Nogle ansætte Tiden for Ankomsten til den 4de Mai. Den franske Regjering gjør store Opofrelser for at bevæge den hellige Fader til dette Skridt.

— Monitøren indeholder et Dekret angaaende en almindelig Udstilling, hvori alle Nationer kunne deeltage. Udstillingen skal aabnes 1ste Mai 1855 og vare i fem Maaneder.

— Chemikeren Orfila er afgaaet ved Døden.

— Marschal Sant Arnaud er saa syg, at Lægen har opgivet ham.

— Keiser Napoleon den Istes Fætter General Arrighi, Hertug af Padua, Gouvernør i Invalidehotellet, er afgaaet ved Døden 74 Aar gammel.

England. Lord John Russell har i Underhuset erklæret, at Udenrigsministeren, Grev Clarendon, har tilstillet den engelske Gesandt i Wien, Lord Westmoreland, Instruktioner om at han skal understøtte den sardinske Regjering i dens Forestillinger om Ophævelsen af den østerrigske Regjerings Beslaglægning af de Eiendomme, som tilhøre forhenværende lombardiske Undersaatter, der nu have bosat sig i de sardinske Stater og der ere blevne naturaliserede.

Tydskland. Preussens lovgivende Forsamling fattede den 10de Marts Beslutning om at det første Kammers Medlemmer ikke, som i Grundloven bestemt, skulle vælges, men udnævnes af Kongen paa Livstid.

Schweitz. Beretningen om det store Opbud af Tropper viser sig at være upaalidelig.

Italien. Storhertugen af Toskana har, som man kan see af Lord John Russells Meddelelse i det engelske Underhuus den 18de Marts, sat Ægteparret Madiai i Frihed og ladet det i Livorno indskibe sig til Marseille.

Tyrkiet. Fyrst Mentschikoff har erklæret sig utilfreds med den tyrkiske Udenrigsminister Fuad Effendi's Afsked, hvilken han forøvrigt selv har fremkaldt ved sine haanlige Udtryk om ham, og tilstillet Divanet et Ultimatum, hvori han opstiller følgende Fordringer: 40 Mill. Piastre i Krigsomkostninger for Besættelsen af Donaufyrstendømmerne i Aaret 1850; dernæst Tilbagekaldelse af et storherligt Firman, hvorved Sagen angaaende det hellige Land er afgjort til Frankrigs Fordeel, og endelig Afgjørelse af de svævende Stridsspørgsmaal til Gunst for den græske Kirke. Divanet har forkastet dette Ultimatum og paakaldt Frankrigs og Englands Hjælp. Flaaden ved Sebastopol er allerede afseilet til Bosporus, og den franske Flaade ved Toulon har ogsaa erholdt Befaling til at afgaae til de tyrkiske Farvande. Imidlertid hedder det i en Telegraf-Efterretning fra Konstantinopel den 14de Marts, at Fyrst Mentschikoff fremdeles var der, og at den ny Reis-Effendi, Rifaat Pascha, er gunstig stemt for Rusland.

Nordamerika. De forenede Staters Præsident Fillmore gav sin sidste Lever den 25de Februar, og den 4de Marts indsattes den ny Præsident Pierce. Han holdt en Tiltrædelsestale, hvori han erklærede, at han især vilde arbeide for Udvidelsen af Unionens Omraade, forsaavidt dette kan skee med retfærdige Midler, og for Opretholdelsen af Negerslaveriet. Hans Tale vakte almindeligt Bifald.

— Kalorikskibet Ericsson har lykkelig tilbagelagt en Fart paa 80 Mile i aaben Sø, under hvilken det kjæmpede mod en stærk Storm. Maskinen var i uophørlig Virksomhed i 75 Timer, og Touren løb heldig af. Marinesekretæren har foreslaaet at bygge en Kalorik-Fregat paa 2000 Tons. Ericsson har modtaget omtrent 400 Bestillinger paa Kalorikskibe.

Blandinger.

En ny Anvendelse af Gutta-Percha.

I Wien har man begyndt at anvende Gutta-Percha i Stereotypien, idet man ved at aftrykke ophedede Typeplader i en tyk Gutta-Perchaskive frembringer en Matrice. Nu udskiller man ved Hjælp af et sædvanligt galvanoplastisk Apparat Kobber i denne Matrice, hvorved man erholder en Typeplade af Kobber, der trykker ligesaa reent og smukt som Originalpladen.

Kaffeextrakt som Middel mod dyriske Stoffers Forraadnelse.

Robin lagde Kjød ned i stærk Kaffe, som havde staaet udsat for Luften i tre Dage, i hvilken Tid den af og til var omrystet. Dette Kjød holdt sig siden hele 9 Maaneder uden kjendelig Forandring. Det antog Udseende af kogt Kjød og udbredte ikke den allerringeste Lugt; Vædsken tabte sin Farve, men beholdt en behagelig aromatisk Lugt. Maaskee kunde man paa denne Maade konservere kogt Kjød i Huusholdningerne.

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Lærerpost ved Christiania Borger- og Realskole med 300 Spd. i aarlig Løn.

En Regnskabsførerpost paa Dampskibet „St. Olaf" med en maanedlig Løn af 10 Spd. (i Sommermaanederne.)

En Betjentpost ved Tugthusets Regnskabsførerkontor med 192 Spd. i aarlig Løn.

Fabrikassistentposten ved Christiania Tugthuus med 240 Spd. i Løn, foruden fri Bolig og ¼ pCt. af de solgte Fabrikata.

Lensmandsbestillingen i Skouger Tinglaug.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 15. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 9de April 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Orfila.

Denne berømte Læge er nylig (den 19de f. M.) død i Paris, efter en haard Sygdom, i sit 70de Aar. Orfila var af Fødsel en Spanier, men blev naturaliseret i Frankrig i Begyndelsen af Ludvig Philips Regjering. Han var først bestemt til at blive Søofficier, men forlod dog snart denne Levevei for at vie sig til Medicinens Studium i Valencia. Han udmærkede sig snart i den Grad, at det blev besluttet for det Offentliges Regning at sende ham til Paris, hvor han nød et Stipendium af 1500 Fr. aarlig. Ti Maaneder efter hans Ankomst til Paris (i 1807) udbrød Krigen mellem Frankrig og Spanien. Hans pekuniære Ressourcer stoppedes saaledes pludselig, men lykkeligviis havde han en Onkel i Marseille, der erstattede ham dette Tab og tilsikrede ham af sin egen Formue en aarlig Understøttelse af samme Størrelse, indtil han kunde erholde Doktorgraden. Efterat dette var skeet, aabnede han, for at sættes istand til at underholde sig selv, et Kursus af Forelæsninger over Chemi. Han talte snart blandt sine Elever mange af vor Tids ypperste Videnskabsmænd, saasom Julius Cloquet, Beclard senior og Edwards. Hans stigende Berømmelse skaffede ham i 1816 en Ansættelse som Livlæge hos Ludvig XVIII; kort derefter blev han udnævnt til Professor i Legalmedicin og i 1823 til Professor i Chemi. Efter sin Naturalisation blev han udnævnt til Medlem af Kommissionen for den offentlige Underviisning, og senere, efter Julirevolutionen, til Ridder, Officier og Kommandør af Æreslegionen.

Hans Berømmelse som Chemiker gjorde ham snart til en næsten uundværlig Mand, hvor det gjaldt at afgive Lægeskjøn under Forgiftelsesprocesser. Ved den berygtede Madame Lafarges Proces, i 1840, var det fornemmelig hans videnskabelige Autoritet, der havde en afgjørende Indflydelse paa Giftblanderskens Domfældelse.

Under hele Ludvig Philips Regjering var Orfila Præses for det medicinske Fakultet, men efter Februar-Revolutionen blev han af den provisoriske Regjering afsat fra sin Post.

Orfilas videnskabelige Berømmelse begyndte med Offentliggjørelsen af hans „Undersøgelser om Giftstofferne eller almindelig Toxikologi." De følgende Værker, der have vundet europæisk Berømmelse, vare: „Legalmedicinens Elementer" og „Forelæsninger over den legale Medicin," der efterfulgtes af mange andre i den medicinske Verden ligesaa berømte Arbeider. Under sine Undersøgelser om Giftens Virkninger foretog Orfila mangfoldige Experimenter med Dyr, og disse, der ofte fremkaldte store Lidelser, have gjort den Mening ikke ualmindelig blandt Folk, der ikke kjendte ham personlig, at han havde et haardt og grusomt Gemyt. Dette var dog langtfra Tilfældet. Han var menneskekjærlig og velgjørende, og han følte selv den største Modbydelighed ved de Experimenter, som han ene og alene foretog til sine Medmenneskers Bedste.

Orfilas Begravelse fandt Sted den 21de f. M. i Kirken St. Sulpice, med stor Pragt og Høitidelighed. Alle Paris's mest udmærkede Videnskabsmænd og Størstedelen af de høieste Embedsmænd vare tilstede ved Begravelsen. Som Storofficier af Æreslegionen blev den Afdøde stedet til Jorden med militære Æresbeviisninger, og en Bataillon af Nationalgarden fulgte ham.

En norsk Guldgraver.

Der er allerede talt og skrevet saa meget om Kalifornien, at vistnok Mange ere hjertelig kjede af at høre Mere om dets eventyrlige Rigdomme, og det saa meget mere, som et nyopdaget og endnu rigere Guldland nu er bleven Gjenstand for Omtale og har tiltrukket sig den Opmærksomhed, der tidligere var henvendt paa hiint Land. Da man imidlertid endnu ikke, saavidt os bekjendt, hos os har modtaget Efterretninger fra det tidligere Eldorada af nogen hjemkommen guldsøgende Landsmand, turde følgende Meddelelser af en saadan, der nu i længere Tid har boet her i Christiania, blive modtagne med Interesse, skjønt de paa Grund af flere Omstændigheder ere blevne henliggende saa længe, førend vi have kunnet give dem Plads i vort Blad, at de nu ikke mere kunne kaldes ganske friske og ferske. Guldsøgeren og Meddeleren af følgende Efterretninger om Kalifornien er Andreas Christophersen, der nu er bosat som Bundtmager her i Byen. Han er født paa Ringsaker og har som Bundtmagersvend besøgt Holland, Frankrig og andre Lande. I 1848 deeltog han som Frivillig i den danske Krig, men ved Vaabenstilstandens Afslutning vendte han tilbage til Christiania. I Vaaren 1849 gik han i Forening med en stor Deel andre Udvandrere, meest fra Hadeland og Valders, med Skibet „Embla" (ført af Kapitain Nielsen) til New-York. Ankommen dertil gav han sig i Arbeide hos en Bundtmager, Williams, der tillige drev en Hatte-, Kuffert- og Parasolfabrik, og drev det omsider til en ugentlig Fortjeneste af 20 Dollars. I denne By stødte han paa flere Norske, hvoraf mange vare i særdeles god Vei. Især var dette Tilfældet med Garverne Hans og Jens Riis (to Brødre fra Christiania) hvilke ogsaa udmærkede sig ved den Beredvillighed, hvormed de understøttede de Landsmænd, som henvendte sig til dem om Hjælp eller Raad. Endeel Norske traf han i det skandinaviske Selskab, etslags Klub, hvor man holder forskjellige skandinaviske Aviser og Bøger, til hvis Anskaffelse Medlemmerne betale en aarlig Kontingent. Dette Selskab talte flere hundrede Medlemmer, men de Norskes Antal var dog ikke synderlig stort, da de ikke kunde lide sig deri.

Under sit Ophold i New-York besøgte han flere Gange den svenske Kirke, der var indrettet paa et i Havnen liggende Skib og som kunde rumme flere hundrede Tilhørere. Præsten var en bleg sorthaaret Figur, der tidligere havde været Skræddersvend, men som medens han sad paa Bordet og syede, havde, efter hans egen Forsikring, modtaget den Helligaands Kald til at optræde som Ordets Forkynder. Han var en ivrig Læser, der prædikede i Tide og Utide; Helvede gjorde han saa hedt som muligt og slog altid om sig med Bibelsprog, der dog anvendtes saa uheldig i hans Taler, at de ikke formaaede at gjøre Tilhørerne mere rædde og alvorlig stemte, end at de under hans Prækener tit brast i Latter.

Fra New-York gik han til Kuba som Deeltager i en af de Expeditioner, der ere foretagne derhen forat befri Øen. Han og det øvrige Mandskab til Expeditionen hvervedes paa den Maade, at man averterede efter Deeltagerne i en Tour til Kalifornien, og først naar man hos Vedkommende havde meldt sig og var bleven antagen, fik man under Taushedsløfte at vide, hvor det skulde bære hen. Der udlovedes 100 Dollars maanedlig pr. Mand, og et Tillæg af 1000 Spd. til hver, hvis Expeditionen lykkedes. En Dampfregat bragte Deeltagerne, ialt 1100 Mand, over til Øen. Efter nogle Dages Seilads, hvorunder Mandskabet ombord øvede sig i Brugen af Vaaben, landede Skibet ikke langt fra Havanna. Men alle Operationer bleve forhindrede ved Mellemkomst af de forenede Staters Regjering, da denne nemlig afsendte nogle Krigsskibe for at hindre Angrebet. Officiererne, der blot havde gaaet under opdigtede Navne, forsvandt om Natten, efterat de havde faaet Nys om det af Regjeringen foretagne Skridt, og Fregat og Besætning blev bragt til St. Domingo, derfra til New-Orleans og endelig til New-York. Her erholdt Deeltagerne i Toget sin Frihed men ingen Penge.

Math. J. B. Orfila.

Efterat være kommen tilbage i New-York gik Christophersen tilligemed Kjøbmand Knudsen og Tobaksfabrikant Madsen fra Drammen, Guldsmed Larsen fra Christiania og Handelsbetjent Stenersen fra Throndhjem foruden en heel Deel Amerikanere, med Skibet „Hampden," til Kalifornien. I Rio-Janeiro provianteredes der, hvorpaa Reisen fortsattes videre forbi Kap Horn til Valparaiso og derfra til San Francisco, hvor Skibet ankom omtrent 7 Maaneder efterat have forladt New-York. Reisen var meget heldig, naar undtages, at man paa Vestsiden af Kap Horn maatte udholde en rædsom Storm.

San Francisco bar Præget af en By, der havde reist sig i en Hast. Alle Huse vare af Træ, hvoraf var en Følge, at de hyppigt opstaaende Ildebrande fortærede hele Kvartaler, og at Folk, som den ene Dag sad i en Levevei, med betydelig Formue, allerede Dagen efter en saadan Ildebrand kunde være saagodt som tiggefærdige. Af Alt kunde det sees, at man her mere end andetsteds lod det komme an paa Lykken, om man skulde være Herremand eller Tjener*). Folk, der kom fra Gruberne med 10 a 20,000 Dollars, gik til Spillehusene med sine Penge, for enten at tabe dem eller fordoble dem. En Mand fra New-York, der kom ind i et Spillehuus med 10,000 Dollars, som han havde tjent ved Guldgravning, satte det Hele paa et Kort. Han vandt og forlod øieblikkelig Kalifornien. Andre, der tabte, vendte paany tilbage til Gruberne.

Fra San Francisco reiste han efter nogle Dages Ophold til Stockton, en By, der havde reist sig som ved et Trylleslag, siden Guldgravningen begyndte. Derfra drog han til Sonora, en ligeledes hurtigt opstaaet By, hvis Befolkning var en Blanding af alle mulige Folkeslag: af Franskmænd og Chinesere, Tydskere og Englændere, Portugisere og Skandinaver foruden mangfoldige andre. Men med alt dette fandtes der dengang blot To af det andet Kjøn; den ene var et franskt, den anden et amerikanskt Fruentimmer. Amerikanerinden forlod siden — som man fortalte — Sonora med en liden Sum af 100,000 Dollars.

Sonora var et umaadeligt dyrt Levested, hvor der ikke var at tænke paa noget langt Ophold for medbragte Penge; blot en Uges Kost og Logis kostede dengang 35 Dollars. Christophersen maatte derfor strax gribe fat i Guldgravningen ved Gruberne der. Han arbeidede først to Dage hos et Par Franskmænd for en Dagløn af 8 Dollars. Derpaa arbeidede han i 14 Dage for samme Dagløn hos to Amerikanere, tvende saare redelige og brave unge Mennesker, af hvilke den ene var Søn af en Skibskapitain i New-York, den anden af en sydamerikansk Tobaksplanter. Men da han nu ikke mere vilde lade sig nøie med den tidligere Dagløn, lagde Arbeidsherrerne paa til 12 Spd. Efterat han i 14 Dage havde arbeidet for denne Løn, havde han tjent saa meget, at han kunde begynde at grave paa egen Haand. Men da Amerikanerne nødig vilde miste ham, tilbøde de ham en ligelig Andeel i Fortjenesten, hvilket Tilbud han modtog med Taknemmelighed, og nu kom det an paa Lykkens Luner, hvor stort det daglige Erhverv kunde blive. Somme Dage beløb Udbyttet sig til 100 Dollars for hver, men andre Dage forslog det knapt til Opholdet. Den Levemaade, som førtes her, var intet mindre end behagelig og rig paa Livets Bekvemmeligheder. Den usleste Arbeider i Norge slider ikke værre end Guldgravere, der allerede vare Folk paa nogle tusinde Dollars. Blot at faae Tag over Hovedet koster der en utrolig Sum, og en Guldgraver, der eiede en norsk Huusmandsstue, maatte rigtigt siges at sidde mageligt inden Vægge. Hverken Christophersen eller hans to Kompagnoner kunde i Førstningen tænke paa at skaffe sig Huus; de levede den hele Tid under aaben Himmel, og

*) Om disse Lykkens Afvexlinger hedder det i en i Köln. Zeitung indtagen Meddelelse fra en tydsk Guldgraver: Den Mand, som jeg idag leier til at arbeide, er maaskee inden fjorten Dage min Herre; Advokaten graver maaskee inden otte Dage Guld; Kjøbmanden er maaskee inden otte Dage Vognmand. Saaledes gives der her ingen Herrer. Er Skibet ankommet, saa ophører Disciplinen; Kapitainen bliver maaskee Matros, medens Matrosen bliver Kapitain. For et halvt Aars Tid siden kom et hamburgsk Skib til San Francisco. Matroserne løb øieblikkelig bort, Kokken ogsaa. Men da denne havde nogle Penge, kjøbte han sig en liden Skonnert og reiste paa Fragt- og Passageerfragt paa Sacramento til Sacramento-City, hvorved han tjente mange Penge. Fire Uger senere møder hans Kapitain ham paa Gaden i San Francisco, og i Forlegenhed for Mandskab, som han var, opfordrede han sin fordums Kok til igjen at tage Tjeneste hos sig. „Jeg giver Dig," tilføiede han, „en maanedlig Hyre af 100 Dollars." — Kokken klapper Kapitainen fortrolig paa Skuldrene og svarer: „Nei min Gut, jeg vil give Dig 200 Dollars, om Du vil blive Kok hos mig!" — Da Kapitainen ikke var istand til at forskaffe sig Matroser, traadte han i Kompagni med Kokken og begge have erhvervet sig en anseelig Formue.

om Natten sov de under et Træ, svævende i en bestandig Frygt for at blive overfaldne og plyndrede af Mexikanerne eller Indianerne. Siden anskaffede han sig en Hængekøie, men da de sidste engang skjøde af den Trægreen, hvori Køien hang, saa at den faldt ned, blev han bange for dette Liv og lod i Forening med de to Amerikanere opføre etslags Huus af nogle Stokke, der bleve overtrukne med Seildug. Her laae de da om Natten; men de kunde ligesaalidt nu som før sove i Ro; af Frygt for Overfald havde de ladede Pistoler ved sin Side og opskrækkedes ved den mindste Larm. Denne Ængstelighed kunde engang nær have havt sørgelige Følger. Den ene af Kompagnonerne udeblev en Aften, og da han først kom tilbage midt paa Natten, greb Christophersen, der opvakt af Søvne troede at en Røver brød ind, øieblikkelig sin ladede Pistol og lagde an. Den Indtrædende hindrede ham dog i at brænde løs ved Tilraabet „Don't shoot!"

Hvad Levemaaden her forresten angaar, forestode de hver sin Dag Huusholdningen. Imidlertid slap Christophersen for det Meste at befatte sig hermed, fordi han skaffede Vildt tilhuse. Han skjød en Mængde Ender og Duer og fældede desuden flere Raadyr og 3 Bjørne oppe i Fjeldene. Men paa saadanne Jagttoure var man idelig udsat for at blive overfaldet af de vilde Indianere, der bære et dødeligt Had til Guldgraverne, fordi disses Ankomst til deres tidligere Opholdssteder i Kalifornien har nødt dem til at rykke længere op. De overfalde saaledes de Hvide, hvor de kunne træffe dem, og disse nedskyde eller dræbe da ogsaa deres Forfølgere, saasnart de finde Leilighed dertil. Disse Indianere ere af stærk Legemsbygning og dygtige Ryttere og Bueskyttere, og leve af Jagt, Frugter og Rødder. Kvinderne give ikke Mændene noget efter i Stridbarhed. Begge Kjøn gaae hyppig nøgne med Undtagelse af et Straabelte om Livet.

Usikkerheden paa Liv og Gods i Kalifornien skriver sig ikke blot fra de Vilde, men ogsaa fra Mexikanerne, der røve og plyndre Guldgraverne, hvor de kunne komme til med det. Saaledes overfaldt nogle af dem om Natten et Telt nærved Christophersens, dræbte de tre Guldgravere, som laa derinde, og satte siden Ild paa det. Den næste Morgen samlede Guldgraverne sig i en Skare paa et Par hundrede Mand og forfulgte Gjerningsmændene. Borte i en Skov fandt de fem Mexikanere, der vare i Besiddelse af Guld og Sager, der havde tilhørt de Dræbte. De slæbte dem da med sig til Sonora og stillede dem for Øvrigheden. Men denne vilde først anstille retslige Undersøgelser, inden den vilde straffe Forbryderne; og da Guldgraverne frygtede, at den imidlertid som ellers kunde tage Stikpenge og lade Gjerningsmændene løbe, toge de dem med sig igjen, og hængte dem paa egen Haand op i et høit Træ oppe paa en Haug udenfor Byen. En stor Mængde Mexikanere havde forsamlet sig i den Hensigt at befri de Paagrebne, men da de fandt, at Guldgraverne vare altfor mandstærke, vovede de intet Forsøg derpaa.

Et andet Exempel paa Lovløsheden ved Gruberne, fortjener ogsaa at anføres. Ved en af de berygtede kaliforniske Spillebanke, der ere høist prægtige Indretninger til i en Haandevending at blive rig eller fattig i, tabte en Spiller, hvilket rigtignok ikke var noget Usædvanligt, med Et alt det han eiede og havde. Strax tog han op en Pistol og skjød den, som havde vundet hans Penge. Men den Dræbtes tilstedeværende Venner toge Morderen, slæbte ham hen til en Stolpe, hvorpaa en Slagter pleiede at hænge Kjød op, og hængte ham der uden Videre.

Kaliforniens Øvrighed kunde ei alene ikke forebygge eller straffe Voldshandlinger, udøvede mod eller af dens Undersaatter eller paa dens Gebet; men den maatte endog ofte finde sig i, at Forbrydelser, udøvede mod Rettens egne Haandhævere, hengik ustraffede. Øvrigheden paalagde hver Guldgraver en aarlig Skat af 20 Dollars, men denne betaltes ikke længe; da Oppebørselsbetjentene kom for at indkræve Skatten, skjøde Guldgraverne dem uden Videre. Siden blev Afgiften frivillig, og betaltes da næsten af alle Amerikanere og ogsaa af Christophersen, fordi han var i Selskab med saadanne.

Indbyrdes have Guldgraverne antaget visse Regler, sigtende til at fremme deres Bedrift, hvilke de derimod paa det Strengeste overholde. Ingen Graver har Lov til at tilegne sig større Plads end 20 Kvadratfod, ligesaalidt som at forlade det Hul, han har gravet sig, i længere Tid end tre Dage; thi ellers kan hver, som vil, begynde at arbeide deri. Finder derimod en Graver nogen Fremmed i hans Hul, uden at han har været borte derfra i den nævnte Tid, kan han uden Videre skyde ham.

Guldet udvindes enten ved Vaskning af Sand eller ved Sprængning af Fjeld. I første Tilfælde kaster man Sandet i etslags Vuggemaskiner (cradlers), hvis Bund bestaar af hullede Blikplader, hælder Vand i og ryster om, hvorved da baade Vandet og den fine Sand strømmer ud , medens Guldkornene adskille sig. Denne Rensningsproces kan saaledes ikke foregaae, uden ved Floderne, hvor man har det fornødne Vand til Vaskningen. Christophersen og hans to Kollegaer befattede sig i længere Tid blot med Vaskningen, saasom den gav det sikreste, om end ikke det største Udbytte. Men da de havde tjent 8—9000 Dollars hver, begyndte de at spekulere i Sprængning, især opmuntrede dertil ved at see en tydsk Doktor, der arbeidede i Nærheden af dem, paa denne Maade og i ganske kort Tid at udvinde Guld for over 30,000 Dollars. De leiede sig endeel Mexikanere til Mineringen, hvilke de betalte 8 Dollars hver for Dagen, og anskaffede sig det til den ny Drift fornødne Værktøi. Men Lykken var dem ugunstig. De udbetalte daglig store Summer til Arbeiderne og for Krudt m. m., uden at finde noget Guld, og maatte omsider, efterat have tabt det Halve af hvad de tidligere havde fortjent, lade det uheldige Forsøg fare, og atter begynde med Udvaskningen.

Noget før Juul gjorde Christophersen, ligesom saa hyppigt de øvrige Guldgravere, en Udflugt til Sandwichsøerne. Han gik med et Dampskib, hvormed Passageerfragten var 180 Doll. Trods denne betydelige Sum var der dog Besparelse med denne Reise, istedetfor at tilbringe Regntiden i San Francisco; thi Opholdet her vilde blevet langt kostbarere. Mange tilbringe ogsaa Vinteren i Valparaiso, hvor man ved Hjælp af sit tungt erhvervede Guld kan have det rigtigt paa Stormandsviis. Man kan der optræde med en Glands og Anseelse, der for Guldgraveren har saameget mere Fortryllende ved sig, som han sjelden har været saa heldig før i Livet at kunne spille Herremand. Men Somme koster da ogsaa denne Glands Alt, hvad de i længere Tid med Slid og Slæb have erhvervet. En norsk Matros (barnefødt i Laurvig) der var rømt fra et Skib i New-York, kom til Gruberne og havde Lykken saaledes med sig, at han, inden han forlod dem, havde erhvervet sig 10,000 Dollars. Han reiste da til Valparaiso, tog ind i et Hotel, optraadte under det selvgivne Navn Harris som en stor og fornem Herre og nød rigtig tilgavns Livet. Hans Formue begyndte at minke, og omsider indlod han sig i Spil. Han tabte hver eneste Skilling, han eiede, og for at komme tilbage til Kalifornien, maatte han finde sig i at tage Hyre paa et Skib som Matros. Da han kom tilbage til Gruberne, begyndte han fra Nyt af at friste, hvad Lykken vilde give.

En Guldvasker (Cradler).

Til Sandwichsøerne tyer man ikke alene for at spare, men ogsaa fordi Klimatet der er sundere end i Kalifornien. Mange have ogsaa en tredie Grund til at reise derhen, nemlig der at søge sig en Kone; thi Øerne have en betydelig Overflod af Fruentimmer, der ere meget beredvillige til at gifte sig og tage med til Kalifornien.

Efterat Christophersen havde opholdt sig en Maaneds Tid paa Sandwichsøerne, vendte han tilbage til Kalifornien. Da han kom op til Gruberne igjen, slog han sig paany sammen med sine gamle amerikanske Kammerater. Men nu gik det kleint med Fortjenesten; thi han plagedes saaledes af Gigt, at han ikke kunde bestille stort, og maatte omsider beslutte sig til at forlade Kalifornien.

Under denne Sygdom indfandt en Røver af en Doktor sig hos ham og sagde sig god for at kurere ham. Denne Karls Doktorskab skrev sig imidlertid ikke fra noget Kjendskab til Medicinen. Det var, som han siden erfarede, en listig Englænder, der ikke gad grave, og som paa Grund af sit magre, tankefulde Udseende havde Dristighed nok til at udgive sig for en virkelig Doktor og udføre Kure, der vare lige saa indbringende som uheldige. Han lagde daglig en Sennepskage paa hver af Christophersens Skuldre og tog 8 Dollars for Stykket. Men da hans Helbredelse ikke gjorde Fremskridt i Forhold til hans Pungs Aftagen, gav han omsider den gode Doktor Afsked og kom sig da alligevel snart saavidt, at han kunde begive sig paa Hjemreisen.

Fra Francisco tog han (Mai 1851) med Dampskib til Panama, hvilken Fart kostede ham 300 Dollars, da han nemlig for sin svage Helbreds Skyld var nødt til at vælge første Plads. Panama er en lidet betydelig By, med et meget usundt Klima, hvorom de paa Gaden slæntrende dødningblege Menneskers Udseende noksom vidner. Selv Dyreverdenen der lod til at være saare forkuet, naar undtages Sangfuglene, der belivede de yppige tætte Skove med deres Toner. Derimod var Vegetationen særdeles rig; Træerne bugnede under de herligste Frugter, saasom Kokosnødder og Druer, og Stedet syntes et reent Paradiis, blot det ikke havde været saa usundt.

Fra Panama gik Reisen over Jordtangen med Muulesler, der vare særdeles skikkede til Befordring i dette fæle Ulænde, som mindede om vore bratte Lier og Kløfter med deres besværlige Kløvveie. Reiseselskabet bestod af omtrent 50 Personer, der havde forenet sig for at kunne forsvare sig mod de Indfødte, der ellers pleie at overfalde og plyndre de her reisende Personer. Paa Veien til Gagona var der et Værtshuus, hvor tre Tydskere boede, men hvor det forresten ikke havde været raadeligt at tage ind, medmindre man havde været saa mandstærk, da Værtshuusholderne nemlig stode i Forbindelse med de Indfødte, saa at disse bortførte de Reisendes Muulesler og Oppakning, medens Gjæsterne opvartedes som bedst derinde. Da man allerede i Panama var bleven gjort opmærksom herpaa, stod en saa tilstrækkelig Bevogtning udenfor, medens de andre forfriskede sig, at der ikke kunde være at tænke paa et saadant Røveri.

Fra Gagona, hvor Selskabet overnattede, tog det i Kanoer til Chagres. Baadene glede sagte ned af Chagres-Floden, paa hvis Bredder Træer, bugnende af herlige Frugter, ludede henover Vandet, saa at man fra Baaden af kunde plukke saameget man vilde. Paa den ottende Dag efter Afreisen fra Panama ankom man til Chagres, en liden og hellerikke synderlig sund By. — Paa Jernbanen arbeidede dengang — efter Sigende — flere tusinde Mand og deriblandt mange Kaliforniefarere, som havde været saa uheldige, at de ikke havde Reisepenge til at komme hjem med, men maatte arbeide mindst en Maaneds Tid ved dette Kjæmpeværk for af Selskabet at faae dem udbetalt Passageerfragten til New-York.

I Chagres maatte man opholde sig fire Dage for at oppebie Dampskibets Afgang. Man gik med „Nordamerika," et Uhyre af Dampskib, som denne Gang havde 1,100 Passagerer ombord. Skibet løb ind til Kingston (paa Jamaika) for der at indtage Kul og Vand. I Havnen laa et nyligt opkapret Slaveskib, hvilket Dampskibets Passagerer besaae og hvorved man fik et klart Begreb om, hvor umenneskeligt de stakkels Sorte behandles. Et behageligere Skue frembød selve Byen med dens herlige Omegn, dens venlige Udseende, dens livlige Færdsel og dens mageløse Gjæstevenlighed. Indbyggerne bøde de Fremmede, naar de gik paa Gaden, ind til sig og fremsatte Viin og alskens Frugter af den rige Overflod, som denne Ø eier. — Fra Jamaika gik Skibet til St. Domingo samt til Kuba, hvor det ankrede i Havannas trygge og smukke Havn. Det laa her et Døgn, hvilket Passagererne benyttede til at see sig om i denne By, med de prægtige Huse og de trange sølede Gader, og til at forsyne sig med Byens verdensberømte Cigarer, hvilke man dog til sin store Forundring fandt at være ligesaa dyre der, som f. Ex. i Christiania. I Havanna toge nogle af Reiseselskabet med et Dampskib, der gik til New-Orleans. Christophersen gik derimod med „Nordamerika" til New-York, hvor han agtede at nedsætte sig som Bundtmager i Kompagni med en Svenske, Stephensen, med hvem han i Kalifornien havde stiftet Bekjendtskab. Men først vilde han see sig om i nogle andre af de større nordamerikanske Stæder, og besøgte derfor blandt andre Philadelphia, hvor han fik myntet sit kaliforniske Guld med Undtagelse af nogle Klumper, som han har bragt med sig hjem til Norge. Da han var kommen tilbage til New-York, fik han Lyst til atter at besøge sit Fædreland, inden han slog fast Bopæl i Amerika. I Juli 1851 gik han med det bergenske Skib „Augusta" (Kapitain Lude) og gjensaa den 5te August Christiania. Han fandt nu, efterat have færdedes blandt saamange Folkeslag og prøvet den lunefulde og ofte gunstige Lykke i den fjerne Verdensdeel, at Norge, trods alle sine Mangler, har saamange Fordele og Behageligheder at byde, fremfor Amerika, at det vilde være uklogt af ham at foretrække dette for Fædrelandet, saameget mere, som han havde saameget tilbedste af hvad han havde fortjent i Kalifornien, at han her kunde komme i god Vei.

Om Myntning paa Kongsberg.

(Meddeelt ved L. Steenstrup).

(Slutning fra f. Nr.)

En absolut Nøiagtighed i Justeringen er imidlertid ikke mulig, naar ikke Myntningen skal blive forholdsmæssig altfor kostbar. Man har derfor et lovmæssigt Spillerum — Remedium — inden hvis Grændser af for tungt og for let det er tilladt at justere Pengene. Vort Remedium er imidlertid saa knapt, at Myntningen derved forsinkes og altsaa bliver kostbarere, end hvor Remediet, som i Danmark og Preussen, er saameget større.

De justerede Blanketter komme nu i Trauge forsynede med Etiketter, der angive Vægt og Tal, til Randværket, som er fremstillet i Fig. 7. Bleielstangen b bevæger fra Krumtappen Linealen a frem og tilbage. Tuden t fyldes med Blanketter, hvoraf Haanden o skyder en ad Gangen hen imellem Staalstykkerne (Bakkerne) cc, i hvis fordybede Spor Blanketten hviler, medens den paa sin Vandring til Hullet n sammenpresses mellem Bakkerne. Derved faaer den en forhøiet — opsvulmet Kant langs Peripherien, og er saaledes mere skikket til at modtage en ophøiet Rand under Prægningen.

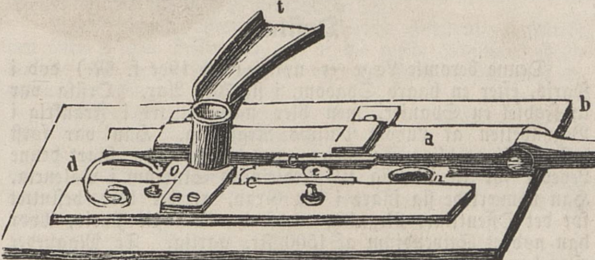

Fig. 7.

Blanketterne skulle derpaa hvidkoges — beitses — d. e. renses for den Hud af Kobberoxyd, som ved Glødningen har dannet sig paa deres Overflade. I denne Hensigt glødes Blanketterne i en Muffelovn, som den i Fig. 2 afbildede, og styrtes derpaa glødende i et med fortyndet Svovlsyre forsynet Kar Fig. 8 A. Dette er anbragt paa den øverste Ende af en skraatliggende Axe a og dreies ved Haandtagene b rundt af en Arbeider i 4 til 6 Minutter. Pladerne ere nu hvide, saa Vædsken gydes af, medens Pladerne opfanges i et Dexel c og skylles under den stærke Vandstraale, som fra Pumpen B strømmer ned over dem gjennem Læderslangen d. Vaske-

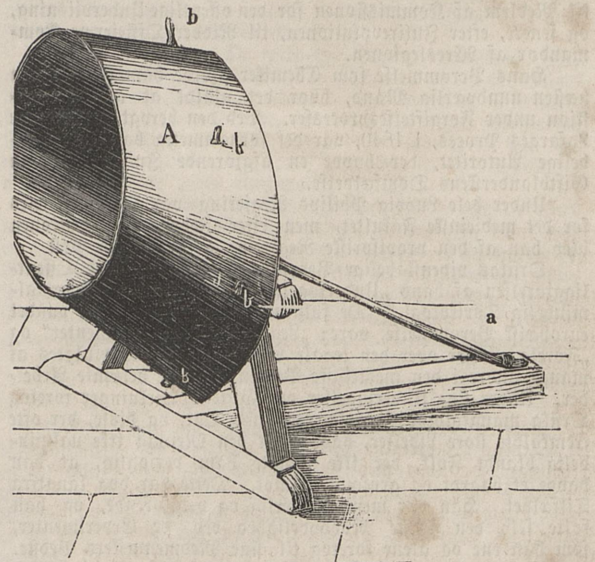

Fig. 8.

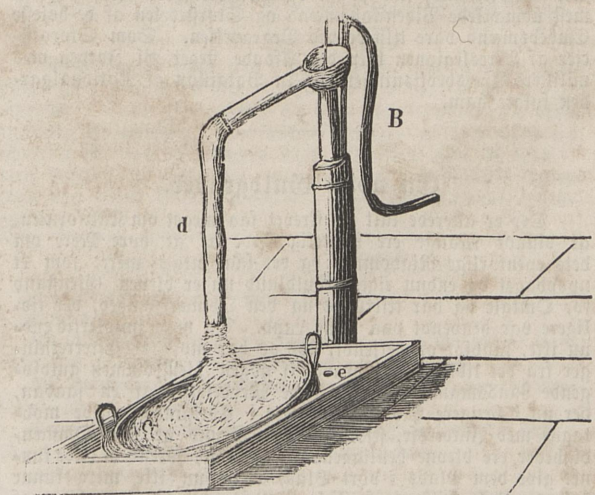

Fig. 8.

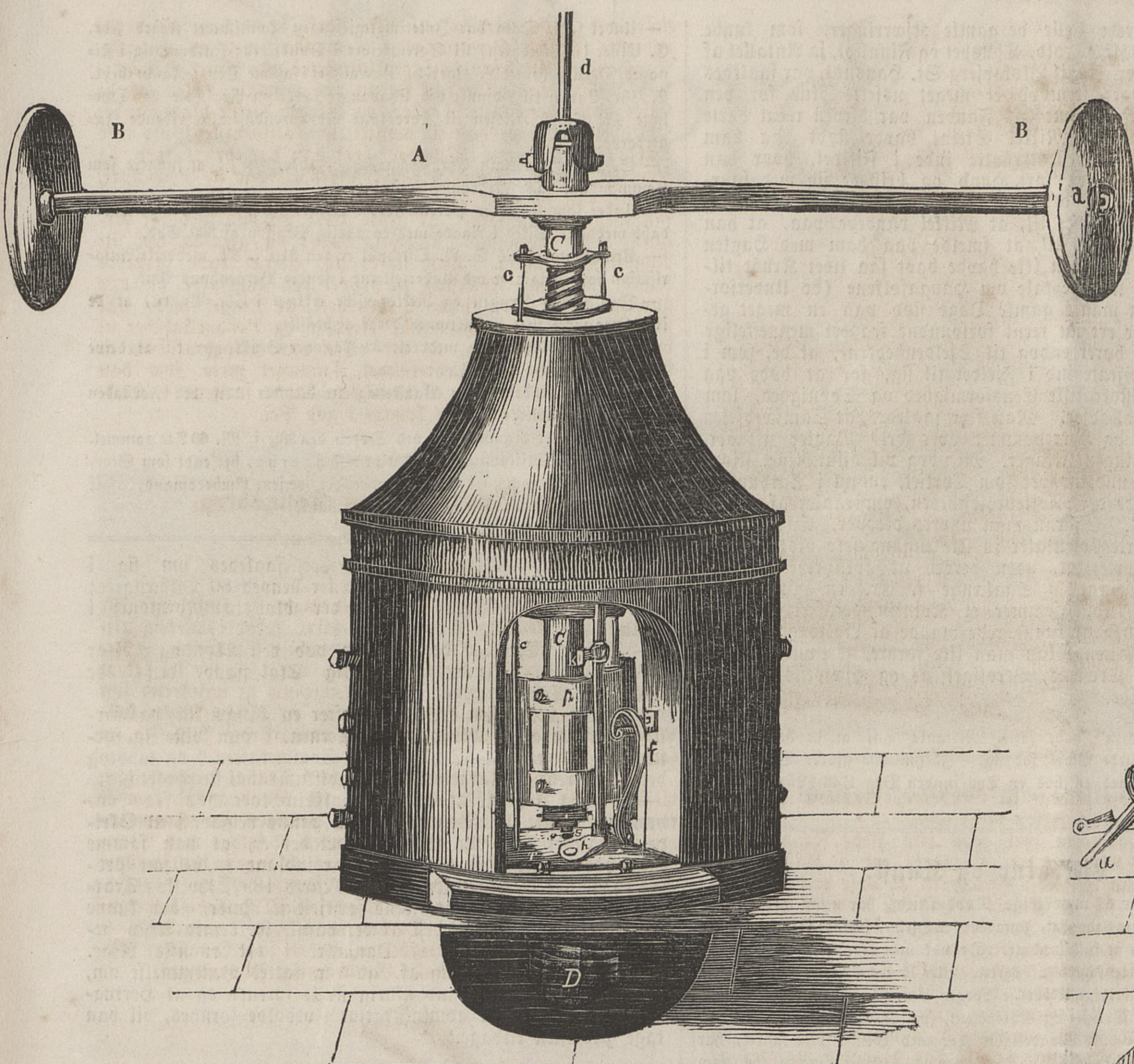

Fig. 9.

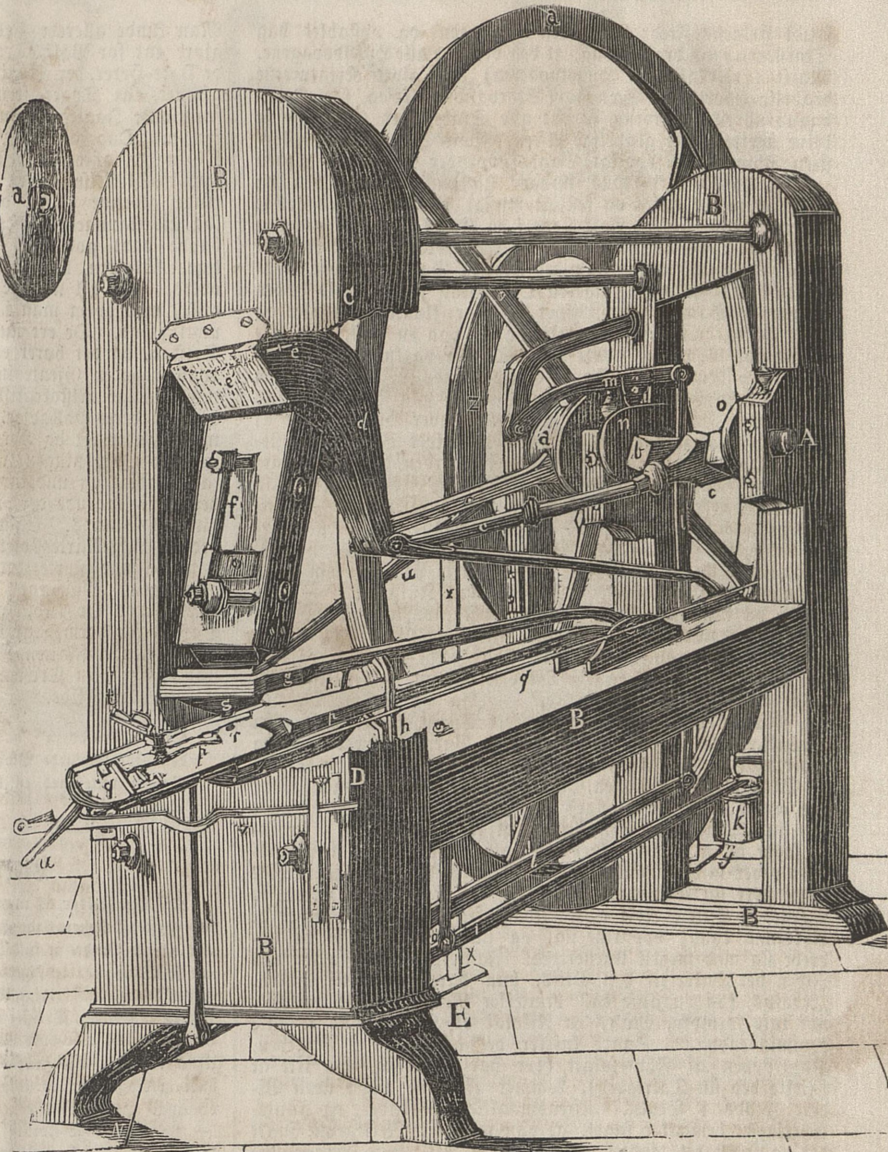

Fig. 10 A.

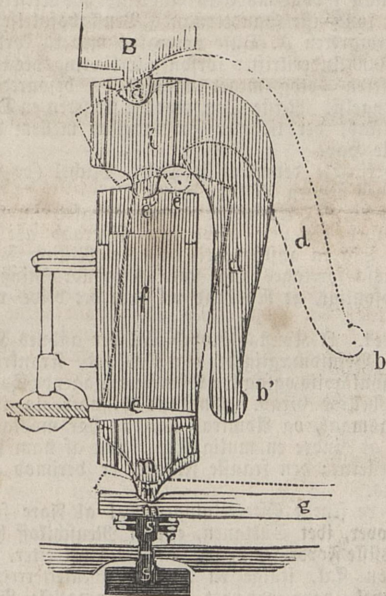

Fig. 10 B.

vandet løber af gjennem Hullet e. Pladerne tørres derpaa omhyggeligt og ere færdige til Prægningen.

Fig. 9 fremstiller en Skruepresse af Boultons Konstruktion, med hvilken hos os præges hele og halve Specier. Paa Enderne af Svingstangen A i et Øie som ved a anbringes Tauge, hvorved 5 til 8 Mand sætte Skruen C i Bevægelse, og hvorved altsaa saavel Bolten p som det deri anbragte Overstempel s bevæges op og ned. I Hullet D sidder en Arbeider — Prægeren —, som i Haanden h indlægger Blanket for Blanket af det Forraad han har liggende i Riflerne m. Ved Skruens Omdreining virker Knagen k paa Stangen o og bevæger Haanden med sin Blanket ind over Ringen r, hvor den lægger Blanketten fra sig paa Understemplet, som danner Bunden i Ringen. Overstemplet farer nu ned paa Blankettens Overflade, efterat Haanden er kastet tilbage af Fjederen f, og Blanketten har nu med eet Slag faaet sit Præg saavel paa begge Fladerne som sine Rifler om Kanten, da Riflerne nemlig ere indskaarne i Ringen. Prægeren har imidlertid indlagt en ny Blanket i Haanden, hvilken med Indsnittet paa Forkanten skyder det færdige Pengestykke bort for at lægge en Blanket istedet i Ringen. Stængerne c c, som løftes af Skruen, naar denne stiger, hæve Understemplet i Ringen, saa den færdige Penge kommer op paa Ringstykkets Overflade i det Øieblik Haanden bringer den ny Blanket. Ved Stangen d, som gaar op igjennem Loftet, og en dermed i Forbindelse staaende Kontravægt ballanceres Svingstangen A, Bomberne B og Skruen C, saa der forsaavidt ei er synderlig Friktion ved Skruens Bevægelse. Paa denne Presse udmyntes omtrent 36 Stkr. pr. Minut.

De mindre Myntsorter præges paa den Uhlhornske Presse, saaledes kaldet efter Opfinderen Uhlhorn fra Düsseldorf. Denne Presse, som efter Konstruktionen ogsaa kaldes Knæpresse, har adskillige Fordele for Skruepræssen, idet den optager mindre Plads, foranlediger mindre Rystelse under dens Gang og lader sig lettere anbringe ved en eller anden mechanisk Kraft, da dens Bevægelse er roterende. Det er vanskeligt ved en saa sammensat Maskine af en enkelt Tegning at faae en fuldstændig Indsigt i dens enkelte Bevægelser og deres Hensigt. En større Vidtløftighed vil derfor være uundgaaelig ved Beskrivelsen af denne ret interessante Maskine. — Maskinens Infatning eller Stativet B B B B er af Støbejern og Forstykket gjennembrudt mellem C og D, for at Maskinens indre Dele og disses Funktioner lettere kunne anskues. Axen A, paa hvilken foruden Krumtappen b Svingbjulet a med sin Remskive z er anbragt, sættes i Bevægelse af Remmen x, som ved y kommer fra Kraftaxen i Souterrainet. Krumtappen bevæger Blindstangen c frem og tilbage; denne igjen den bøiede Vægtstang d, som er ophængt ved Pindskruerne e i den ved e' punkterede Deel af Stativet. — Vi ville betragte Knæbevægelsen i Fig. 10 B, hvor d er en vinkeldannet eenarmet Vægtstang, hvis Omdreiningspunkt ligger i a, Lasten i e og e' og Kraften fra Krumtappen i b og b'. Naar Punktet b bevæger sig til b', flytter Punktet e sig til e' og n til n', saa at Overstemplet s bringes ned over den i Ringen r sig befindende Blanket. Naar b ved Krumtappen bringes tilbage til b, reiser Punktet n' sig iveiret og den punkterede Stilling indtræder. Bolten f er ikke fæstet til Maskinen ved nogen Skrue, men ligger løs mellem det cylinderformede Stykke e' og Pinden m i Stykket g, som i Fig. 10 A, til hvilken vi nu vende tilbage, stadig holdes i Veiret, eller er fasttrykket til n' af Vagten k, der igjennem Stængerne i, h og h løfter Stykket g. Man tænke sig nu Pressen igang. Tuden t fyldes med Blanketter, Stangen q bevæges af den excentriske Skive o, og trækker Haanden p'*) med sig under Tuden, hvor den lukker sig om den underste Blanket, fører denne med sig frem over Ringen r, og slipper den ned paa det underliggende Stempel s' Fig. 10 B, hvilket danner Bunden i Ringen. Blanketten ligger altsaa som i en Æske uden Laag. Overstemplet træder nu ned paa Blankettens Overflade, og med eet Tryk faaer den sit fuldstændige Præg. Derefter stiger Overstemplet iveiret, Ringstykket p synker ned, saa det faste Understempel derved skyder den færdige Penge op paa Ringstykkets Overflade, hvor den lukkede Haand er ifærd med at bringe en ny Blanket til Ringen; den maa derfor skyde bort det færdige Pengestykke, som den kaster ud over det i Tegningen antydede Skraaplan og ned i en Skuffe, der sættes under Pressen ved E. Den ny Blanket kommer nu i Ringen, faar sit Præg, bringes op paa Ringstykkets Overflade som færdig Mynt og kastes af Haanden tilside for at give Plads for atter en ny Blanket; og paa denne Maade faae i Regelen 60 Stkr. Blanketter sit Præg i Minutet, medens Pressen dog kan forceres til at levere indtil 82 Stykker.

Ringstykket p bevæges op og ned ved den excentriske Skive n, som virker gjennem Stængerne m l. l. l. Endelig tjener Stangen u til at udlaase Svinghjulet fra Maskinen, som standses øieblikkelig, medens Svinghjulet, som sidder paa et rundt Stykke af Axen, bliver i Bevægelse.

Stemplerne, hvormed Pengene præges, forarbeides i Mynten ligesom alt andet til Prægningen hørende Værktøi og mindre Maskindele. De oprindelige Stempler — Moderstemplerne — Matricerne — skjæres i Staal af en Medailløр og hærdes; med disse præger man i en Svingpresse de saakaldte Patricer, som altsaa faae Præget ophøiet, og med de hærdede Patricer præges ogsaa i Staal Stemplerne, der ligesom Matricerne faae Præget fordybet. Stemplerne hærdes derefter og poleres, og ere da færdige til Brug.

*) Den mechaniske Haand er opfunden af den franske Mechaniker Droz, som, blandt de Forbedringer han har indført i mange af Myntvæsenets Grene, ogsaa har opfundet Prægning i Ring.

Gudbrandsdalsk Klædedragt og Levemaade.

(Fortsættelse fra forrige Nr.)

Vi lade nu et Tidsrum henløbe med samme Hurtighed, som i et gammeltydsk Drama. Det er allerede seenhøstes; Budeierne ere flyttede ned fra Sætrenes Idyller til deres Forældre og Bygdens praktiske Fornuft . . . . .

„Gud trøste aa bære oss for'n Ragn'ild, Mann, dæ æ nok inkje rigtogt me' henna, trur eg; ska' oss naa da læta denna Peer'n faa'o?" — „Aa," svarer Manden, smattende paa sin sølvbeslagne Tobakspibe, „eg tænkje dæ æ bedst oss drye, te' oss fæ sjaa, um Baane' livi."

Mandens Raad følges; Barnet lever og bliver døbt. Langt om længe bliver der ogsaa Bryllup. Ragnhild og Peer leve lykkelige med hinanden, men Kirkebogen giver Moralstatistikerne Anledning til stor Forargelse.

Vi have her givet et Exempel paa hvad Natteløberiet i værste Fald leder til, og hvoraf det vil sees, at man af de uægte Børns Antal ikke altid kan slutte sig til en Bygds Fordærvelse i sædelig Henseende. Man maa tage tilbørligt Hensyn til, at mange ere blevne staaende som saadanne, fordi haarde og egennyttige Forældre have skilt de Elskende ad. Forsætlige Forførelser i den Forstand, som i Byerne, ere vistnok sjeldne paa den Kant af Landet, hvorom jeg ovenfor har talt.

Naar Anledningen der ikke medfører saa mange Udskeielser, som vi skulde vente, kommer dette vistnok især deraf, at det landlige Arbeide sløver Sandseligheden*). Bondens Phantasi er hellerikke bleven ophidset ved Romaner o. dsl., og derfor gjøre Fristelser, som vilde være uimodstaaelige for en Kjøbstadsdyd, intet Indtryk paa ham. Han kan høre og sige Ting, hvorved vi Kjøbstadsfolk vilde rødme (theoretisk) op til Ørene, uden at han derved bringes til at tænke sig nogen Slibrighed eller Frivolitet. Naar han saa os rødme saaledes, vilde han sandelig faae høie Tanker om Kjøbstadens Masse af Dyd; men naar han saa igjen mærkede, hvormeget af denne nominelle Dydsmasse bestaar i Ord og Manerer, og er at betragte som de Rigsbanksedler, han gjemmer paa, vilde han uden tvivl udbryde: „Aa jau, Ola, dessa Bykarann æ fine aa sjaa te', aa heillige læt døm au, men dæ gaar inkje længer ell te' Tennom."

At forsvare Natteløberiet har imidlertid ikke været min Mening; men jeg har villet vise, at man ogsaa kan male det, ligesom Fanden, for sort, fordi man, uden Virkeligheden for Øie, bruger altfor grelle Farver. Til Forsvar for samme kunde der dog anføres en Grund, som idetmindste vil have Gyldighed for dem, der arbeide paa Kvindernes Emancipation, nemlig denne, at Kvinden derved paa en Maade faar den samme Valgfrihed i Kjærlighedssager som Manden, da det staar hende frit for at gjøre et Udvalg blandt den Flok Stakaller, som paa engang indfinder sig hos hende.

I Vaage hersker en Gjæstfrihed, der vistnok er større end i noget andet af Gudbrandsdalens Præstegjælde. Kommer man til en Gaard, man være Nabo eller Langfærdendes, nødes man strax til at tage Plads paa det mageligste Sted (hvis det er om Vinteren, da ved Skorstenen) og rækkes af „Kjærringa" et Kruus Øl eller et Glas Brændeviin samt „lidt te' bite i." Sjelden nægtes den Fremmede her, som i Fron og de sydligere Bygder, „Huus ive Hugu," selv om han er en „rekandes Fant" (omstreifende Fant, Tater) og om Husets Folk derved end blive nok saa meget forstyrrede i deres Bekvemmelighed.

Lader os forestille os en af disse saa forstyrrende Gjæstfrihedsscener, saameget mere som vi ved samme Leilighed kunne kaste et Blik ind i Dølens simple Stue.

Det er Juleaften. Kirkeklokkens Toner har allerede for-

*) Her bringes jeg til at tænke paa hvad (saavidt erindres) Blicher fortæller om Fiskerne paa Jyllands Vestkyst, at Gutter og Piger ligge i samme Seng, uden at Sædeligheden lider derved.

kyndt Helgens Fred; Juleveden er huggen og opstablet bag Skorstenen i saa drøit et Lag, at den vil vare alle Høitidsdagene. Marit (saa kalde vi Huusmoderen) har givet Kreaturerne drabelige Portioner Sæterhø (Storvanduller) og sat Kornbaand ud til Spurvene, for at alle Skabninger rigtig kunne blive mætte denne glædelige Aften. Paa Stuens Klæberskorsteen flammer et dygtigt Baal, hvorover Melkegrynsgryden „putrer og syder." Pus slynger sig rundt Ovnstolpen og sætter et meget mildt og festligt Ansigt op i den behagelige Varme. Alle Husets Folk sidde i en Kreds rundt Skorstenen for at tørre sine lange Haar efter det sædvanlige Julekvældsbad. Peer (en treaarsgammel trivelig Gut) staar ved Skabet og forfølger med Fingeren Omridsene af den med Løven kjæmpende Samson, der, iført et Par kluntede Støvler og grøn Jakke, frembyder en ægte Typus paa en Døl, der ikke er ræd for Ryggetag. Alt imellem bider og knisver den Lille af en med Rumme oversmurt Skrivarbrødslev, som Moderen har givet ham til en indledende Forsmag paa Helgen. Hans (Manden i Huset) gaar hen til Hylden over Høisædet for at tage ned Psalmebogen og istemme: „Et lidet Barn saa lystelig." Da bliver der en Knirken ude i Gaarden, der trækker ham hen til Vinduet. „Oss fæ' nok Fræmmon' ikvæld, seer eg, aa dæ Langfant au; eg trur dæ æ 'n Grisilla-Henrik." — „Nei, ska' os naa hyse døm, saa — —" (saa gaae alle Julens Glæder tabte, vilde Marit have sagt, men Manden afbrød hende). „Aa, dæ æ ingor Raa' me' dæ, Marit; Ingun, som kann kaamaa aat Folk, kann liggje ute um Julnatte'." — „Aa saa æ dæ naa inkje saa godt, aa seia Fantom nei hell' maata," fortsætter Konen. „Ei' Ku staar gjeld, aa Gud veit, kaa oss fæ' taa'n Budrople, som naa staar reide te' aa bæra, um os nægta døm Naagaa. Dæ veit Ingun, kaa slike Trøill kann gjera paa Folk aa Fe." — „Aa dæ æ bære Overtru dæ, Marit," bemærker Manden, idet Døren aabner sig. En Fantekjærring med et lidet Barn ved Barmen træder ind og beder paa en lidet høflig Maade om „Huus for sig og Sine." — „Aaja," svarer Konen, „Huus fæ' døk nok faa maata, for døk æ vel inkje for Mange?" Nu begynder Taterne at bære ind sin Oppakning (Sengklæder, Kister, Gryder og Skeebindersager m. m.), der fylder den halve Stue. — Denne Transport ender med at Fantekjærringen og hendes — Tjenestepige hente hver sin Skindpose af Læsset og trække frem endnu to Børn. — Husets Folk rykke tilbage fra Skorstenen, for at de Nykomne kunne opvarme sig, og nu begynde disse at udbrede sig med megen Ugenerthed. Fantekjærringen sætter paa Ilden det Halve af den Griis, hun har slagtet til Julen. „Jøssøs, kaa du sløse da," bemærker Marit. — „Aa dæ bli'r nok inte formyky, Mo'r, 'en Nikolai ok Konen hans er' inte kømmin endda." Snart knirker det atter ude i Gaarden, Bagtroppen af Fantefølget (der har deelt sig, for ikke at skrække ved sin Talrighed), kommer efter og tager uden Videre Plads i Stuen. Aftensmaaltidet begynder, og Fantekjærringen bemærker snart, at hun mangler Melkegryn, snart det og snart det, indtil hun faar af Alt, hvad Huusmoderen har.

Først efterat de tre Høitidsdage*) ere forbi, bliver man de besværlige Gjæster kvit. Imidlertid er Helgens bedste Hygge gaaet tabt som et Offer for den Gjæstfrihed, Vaageværingen viser mod Enhver, det være sig „Folk eller Fant." At andre mindre besværlige Reisende (f. Ex. Kram-Numedøler, Slagthandlere fra Valders og Saukjøbere fra Gausdal) blive modtagne med Forekommenhed, hvor de komme til Gaarde, følger af sig selv. Spørger den Fremmede Konen, hvad hun skal have for „Maden og Drikken," svarer hun sædvanlig: „Aa dæ æ naa inkje Naagaa aa haa for, men ska' dæ væra Naagaa, saa fæ' dæ bli' eit Par Skjelling da," hvilket Svar ialmindelighed er at forstaae saaledes, at den Fremmede kan betale efter Behag.

Naar den Fremmede vil være en Mand af god Levemaade, maa han ikke lade sig traktere af Husets Folk, uden at spandere paa dem igjen (f. Ex. Brændeviin). Han maa „tage i i Værtens Huus," som det hedder, hvorved han først tilkjendegiver sit Bifald med Traktementet og sin Taknemmelighed derfor**).

Om jeg i det Foregaaende har sagt, at Oplysningen er god blandt Vaageværingerne, maa man derfor ikke tro, at de have brudt med alle de Fordomme og al den Overtro, som den Dannede somoftest smiler ad. En god Deel af Verdensbestyrelsen henlægges under Fandens Departement, og naar Bonden vil have noget deri forandret efter sit eget Hoved, henvender han sig til en af dem, som ansees for at henhøre til hiint Departements Personale; nemlig til en Signekjærring, en Finntøte, en Prophet eller Mirakeldoktor. Dog bliver disse Personers Tal mindre og mindre, og denne Formindskelse er maaskee den stigende Oplysnings Værk. Allerede i min Bedstemoders Levedage døde Kari M . . . ., der sad paa Sæteren blot med tre Kjøer og alligevel ystede Oste som store Slibestene og lagde Butter, store som Bryggestetter, fulde af det guleste og bedste Smør, man vilde see for sine Øine, medens Budeierne paa de andre Sætre ikke havde saa stor Sommerdraatt af 30 Kjøer; thi Karis Troldkatte stjal Melken og Rummen fra dem alle. Endnu medens jeg var en Smaagut gaves der blot En i hele Præstegjældet (foruden Præsten, naturligviis) som var Mand for at løse og binde Fanden efter Behag, og paa en Strækning af en heel Miil fandtes der blot En, som kunde nøde en Tyv til at bringe de stjaalne Sager tilbage, og En, som efter en brav Mands Bestilling forstod at slaae Øiet ud paa en saadan Karl***) og kun den sidste havde selve Svartbogen, og endda blot et defekt Exemplar.†)

Man kunde allerede tælle de gamle Kjærringer, som kunde gjøre aat for Valk, Trold, Thusbet og Finnskot, ja Antallet af de Dale-Hexer, der rede til Bloksbjerg St. Hansnat, var saaledes aftaget, at Toget frembød et meget usselt Skue for den framsynte Jagttager, medens Fanden var bleven reent borte fra den Dag af, at Mikkel Steine havde stødt paa ham i Gluggen af en Rypeskytterhytte inde i Fjeldet, hvor han sad i Skikkelse af en sort Hund og briskede sig med snurrende gloende Øine, der vare store som Tintallerkener, og saa uforskammede at see til, at Mikkel bandede paa, at han havde havt god Lyst til at smelde paa ham med Haglen lige i Skolten, hvis han ikke havde havt saa lidet Krudt tilovers. Jeg vil nu ikke tale om Haugafolkene (de Underjordiske) med hvem man i gamle Dage stod paa en meget gemytlig Fod. De ere nu reent forsvundne fra det menneskelige Selskab, og det hører endog til Sjeldenhederne, at de, som i 1846, tage en Gjente ind i Fjeldet til sig, for at bøde paa den gruelige aristokratiske Eensformighed og Søvnighed, som hersker i deres Palladser. Man seer saaledes, at Samfærdselen med Aanderiget og Herredømmet over dets Magter aftager, jo mere Oplysningen tiltager. Men dog vil hiint Rige, skjønt faldefærdigt og undergravet som Tyrkiet, endnu i Aarhundreder blive staaende der i Folkebevidstheden, omstraalet af en traditionel Glands. Og kan man undres derover, da Virkelighedens aufgeklärte Potentater jo ikke engang selv vide, om de ganske kunne styrte det, uden derved at forstyrre Verdensordningens Ligevægt? Saalænge f. Ex. en Præst, der præker mod Overtro, gjemmer et Kvintin deraf i sin egen Barm, for dermed at kunne rede mange af Livets gaadefulde Phænomener, saalænge kan man ikke fordre, at Bonden ganske skal opgive hiin Trøstens, Beroligelsens og Hjælpens hemmelighedsfulde Kilde. (Fortsættes.)

*) Trediedagen af hver af de store Høitider, foruden andre af Struensee ophævede Helligdage, helligholdes i Regelen endnu i Gudbrandsdalen. Man kan støde paa en Bonde, der med Navnet Struensee forbinder Begrebet om en ryggesløs Person, blot fordi han har hørt, at han vilde have Folk til at arbeide paa disse overflødige Helligdage.

**) Det samme bruges paa flere Steder her i Landet. En pyntelig Valders blev nylig trakteret rigtigt godt hos en af Forfatterens Venner her i Byen. Medens han sad tilbords og aad og drak som bedst, henvendte han sig pludselig til en Gut i Huset med de Ord: „Aa hør du, vil du skaffe oss Punsch for ei Mark?" Værten blev naturligviis høist forundret over sligt et Forlangende, men siden erfarede han, at hans Gjæst havde opført sig, som det egnede og anstod en Valders af Levemaade.

***) Dette skal skee med en Kobberstempel, hvorpaa der smeddes tre Thorsdagsaftener efter hverandre.

†) Siden blev Bogen ganske borte; Fanden, til hvis Leiebibliothek den hørte, tog den omsidder tilbage, fordi Udlaanerne benyttede den altfor lidet. — At den nu maa være bleven sjelden, er forøvrigt en ligefrem Følge af den Forfølgelse, den har været udsat for. Embedsmænd have i hellig Iver endog gaaet saavidt, at de have ladet ganske uskyldige Bøger brænde ved Bøddelen, blot fordi de ved deri at støde paa Ordet „Trolddom" have fattet Mistanke om, at de havde Fandens forblommede Bibel for sig. Idetmindste gjorde Byfogden i Bergen dette med en hos en Tyv funden Bog 1746 (Lüxdorphiana S. 446).

Literatur og Kunst.

Af **„Portræter af mærkelige Nordmænd"** har netop andet Binds 20de Hefte, Høiesteretsadvokat Jonas Anton Hjelm, forladt Pressen, hvormed altsaa Bindet er fuldstændigt. De udkomne tvende Bind indholde ialt 40 Portræter, ledsagede af kortere eller længere Levnetsbeskrivelser. For Portræternes heldige Udførelse borger Em. Bærentzens Navn. Tre Portræter (Arentz, Christie og Sørenssen), som vare udførte af en anden Lithograph og over hvis Maadelighed der med Grund blev anket, har Udgiveren ladet lithographere paany i samme Institut, saa at de, som have modtaget de først udkomne, blot behøve at indsende disse til Ombytning. Hvert Bind koster komplet 2 Spd.

— Paa Mallings Forlag er udkommet: **„Commentar til Propheten Jesaia"** af Dr. C. P. Caspari, 1ste Deels 1ste Hefte, 60 ß. Det hele Værk skal udgjøre 3 Dele, hver paa omtrent 25 Ark. Subskriptionsprisen er 8 ß. pr. Ark.

— Den dramatiske Digtning, **„Kongens Magt,"** der opførtes ved Festforestillingen i den dramatiske Skoles Theater, er udkommet i Trykken paa Feilberg & Landmarks Forlag. Forfatteren, hvis Anonymitet forresten allerede ved Opførelsen var røbet, navngiver sig paa Titelbladet. Han er Præsten P. A. Jensen, der allerede tidligere har beriget vor Literatur med tre større dramatiske Arbeider. Dette Stykke er ganske beregnet paa Leiligheden og lider, maaskee som en Følge heraf, af en vis Svaghed i Kompositionen, der bliver mere aabenbar under Læsningen end ved den festlige Opførelse; men det indeholder dog saamange vakre Steder, at det alligevel vil tiltale Læseren. I at gjengive Ord og Vendinger af Folkesproget er Forfatteren mindre heldig. Stykket, 56 Oktavsider, koster 24 ß.

— Hos Schibsted er udkommet „Nogle veiledende Vink for norske Udvandrere til Amerika" af Elias Stangeland. Priis 12 ß. I denne Bog erholder Læseren Underretning om, hvorledes man helst bør ordne sig paa Reisen til Amerika, hvad man bør medbringe og hvor man bør nedsætte sig der, foruden mange andre for en Emigrant nyttige Oplysninger om de amerikanske Forholde. Da Forfatteren har opholdt sig i flere Aar i Amerika og efter offentlig udtalte Vidnesbyrd er en paalidelig Mand, tør man vistnok stole paa hans Ord.

— Chr. Tønsberg indbyder til Subskription paa en Samling af afdøde Lektor Thues efterladte Afhandlinger og Smaaskrifter, deels i Prosa, deels i Vers, hvilken vil blive redigeret af Prof. Monrad og af ham ledsaget med en biographisk Skizze. Samlingen vil udgjøre 10 Ark og koste 60 ß. for Subskribenter.

— Af den længe forberedede Udgave af **Danmarks gamle Folkeviser**, som Svend Grundtvig besørger for Samfundet til den danske Literaturs Fremme, sees 1ste Hefte (14 Ark) at være udkommet. Bogladeprisen (12 ß. dansk pr. Ark) er imidlertid saa høi, at Værket ikke kan vente mange Kjøbere udenfor Samfundet selv. De, som ville anskaffe sig samme, gjøre rettest i at gaae ind som Medlemmer af hiint Samfund, i hvilket Tilfælde de erholde Arket for 4 ß. dansk.

— Som man seer af Forhandlingerne i „Samfundet til den danske Literaturs Fremme" arbeider C. J. Brandt paa en Haandbog i den danske Literatur indtil Holberg, hvilken skal indeholde Prøver af alle Periodens Produktioner og især af den danske middelalderske Literatur. Tillige seer man, at Prof. N. M. Petersen agter at udgive en dansk Literaturhistorie (omfattende det hele Tidsrum indtil nu?). Et saadant Arbeide fra denne dygtige Mands Haand vil være ogsaa os Norske særdeles kjærkomment, da den af en af vore egne Forfattere bebudede norsk-danske Literaturhistorie, hvis Udgivelse det Offentlige har understøttet, endnu i lang Tid turde lade vente paa sig.

— Hos Reinert i Berlin er nylig udkommet et Værk, der maa have stor Interesse for os Nordmænd, nemlig „Der Dom zu Drontheim und die mittelalt. christliche Baukunst der Scandinav. Normannen von Alex. Freiherrn v. Minutoli." 35 Ark Fol. med 12 Tavler. Priis omtr. 10 Spd.

Norge.

Christiania. Ved Interimsregjeringens Resol. 26de f. M. er der af det til Afholdssagens Fremme bevilgede Beløb stillet en Sum af indtil 300 Spd. til Raadighed af det norske Afholdsselskab i Bergen.

— S. D. er bestemt, at de allerede ansatte Batteri-, Eskadrons- og Kompagni-Chirurger skulle tillades og de herefter ansættendes tilpligtes at gjøre Indskud i Enkekassen som andre Embedsmænd. Den aarlige Pension, de have at sikre deres eventuelle Enker, er bestemt til 60 Spd.

— S. D. er bestemt, at der skal nedsættes en Kommission til at anstille Undersøgelse og afgive Betænkning, om hvorvidt det bør tillades Private at drive Bergværk efter Guld og Sølv paa Sølvværkets lovhjemlede Territorium.

— Under sam. Dato har Interimsregjeringen konstitueret Foged Chr. C. Elster (i Namdalen) til Sorenskriver i Søndfjord; Fuldmægtig i Finants-Departementet L. Eger til Bureauchef i samme Dep.; Kand. theol. L. Chr. Larsen til Adjunkt ved Stavanger lærde og Realskole og Overlæge M. C. C. Nissen til Korpslæge ved throndhjemske ridende Jægerkorps.

— S. D. er Kapitain Chr. Scharffenberg beordret til at fungere som Kommandant paa Vardøhuus Fæstning.

— Under samme D. er Sorenskriver i Senjen og Tromsø N. P. Trosdahl meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 300 Spd.

— Examinatus juris S. N. Oftedahl er den 31te f. M. meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne i søndre Bergenhuus Amt.

— Justitiarius Arntzen og Rektor Vibe erklære i Chr.-Posten, at de ikke have mere med Redaktionen deraf at bestille.

— I Aaret 1852 er der meddeelt 32 Personer Bevillinger til at drive Landhandel.

Frederiksstad. Anden Paaskedag nedbrændte den ved Forstaden værende Vindmølle.

— Toldkasserer Ramm afgik ved Døden den 30te f. M. 60 Aar gammel.

Bergen. Stiftamtmand Edvard Hagerup, bekjendt som Storthingsmand og som en i mange Henseender fortjent Embedsmand, afgik ved Døden den 29de Marts 71½ Aar gammel.

Sverige. Mormonismen griber saaledes om sig i Malmø By og Len, at den nu tæller henved 80 Tilhængere; for 3 Maaneder siden fandtes der blot to Mormoner i Malmø.

— Friherre C. A. Cederström er død den 21de og Rektor J. Nordqvist, bekjendt som dygtig Skolemand, den 22de Marts d. A.

Danmark. Fru Heiberg er efter en langvarig og farlig Sygdom atter optraadt paa Scenen. Hun viste sig første Gang i et nyt Stykke, „En Sommeraften," og modtog det begeistrede og taknemmelige Publikums høieste Hyldning.

— Prinds Frederik af Slesvig-Holstein-Noer har fra London af tilstillet Præsidenten for den danske Rigsdag en Skrivelse, dateret 24de Marts, hvori det hedder, at han samme Dag hos den engelske Regjering har indlagt en bestemt Protest mod Londonertraktaten af 8de Marts 1852, 'hvilken Traktats Øiemed alene er at fjerne forskjellige Linier, som kunne være en Hindring mod den af det danske Folk med Afsky betragtede Inkorporation af Danmark i det russiske Rige. Kun under Forudsætning af, at der fattes Bestemmelse om, at Danmark og Rusland aldrig skulle forenes og at Hertugdømmernes tidligere administrative Forholde fornyes, vil han tage Protesten tilbage.'

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Den 29de f. M. havde en Deputation fra Handelsstanden i Londons City Audients hos Keiseren, for at udtale den londonske Handelsstands Venskabsfølelser for den franske. Ordføreren J. Duke overrakte, med en kort Tale, en med omtr. 4000 Underskrifter forsynet Erklæring desangaaende, hvilken Keiseren optog meget naadigt og besvarede med en Tale paa Engelsk. Næste Dag modtog Keiseren en Deputation fra det Selskab, der tilsigter Forbindelsen mellem det atlantiske og stille Hav.

— Den bekjendte demokratiske Taler, Michel (de Bourges), er afgaaet ved Døden 55 Aar gammel.

Rusland. I Kronstadt har der raset en stor Ildebrand, hvorved det hele derværende Forraad af Trælast er opbrændt. Skaden anslaaes til en halv Million Sølvrubler.

— I Odessa foretages saa store Krigsudrustninger, at det ikke er sandsynligt, at Rusland vil lade det blive ved blotte Trusler.

Tyrkiet. I Konstantinopel skal der aabnes Konferentser mellem Befuldmægtigede fra Rusland, Frankring, Tyrkiet og sandsynligviis ogsaa fra Østerrig angaaende Spørgsmaalet om den hellige Grav. England blander sig ikke ind i dette Spørgsmaal, og Admiral Dundas har modtaget Ordre sigtende til at hindre en mulig Expedition af ham fra Malta til Dardanellerne; den franske Flaade er derimod gaaet til Archipelagus.

— Ifølge de seneste Efterretninger skal al Fare for Fredsbrud være over, idet Sultanen, efterat Menschikoff har modereret de russiske Fordringer noget, nu har givet efter.

Persien skal, ifølge en Korrespondentefterretning fra Konstantinopel, have ophævet den diplomatiske Forbindelse med England og i Tilfælde af en Krig paakaldt russisk Beskyttelse og Bistand.

Blandinger.

Nyt Ætsmiddel for Kobber.

Da den Gasudvikling, der finder Sted ved Anvendelsen af de sædvanlige Ætsmidler for Kobber, er meget skadelig, idet Kanterne blive urene, anbefales en med svag Saltsyre fortyndet Opløsning af Jernchlorid, hvorved al Gasudvikling undgaaes.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Tre Skibslæger skulle ansættes paa Korvetterne Nordstjernen og Ellida samt paa Skonnerten Sleipner under deres forestaaende Togter, hver med 18 Spd. i maanedlig Gage og 96 ß. daglig i Diætpenge.

Førstelærerposten ved Stavangers Almueskole, hvormed Kirkesanger- og Overgraverbetjeningen er forenet. Den aarlige Løn er omtr. 500 Spd., hvoraf dog nogle Lønninger udredes.

Underlærerposten ved samme Skoles anden Klasse med 100 Spd. i aarlig Løn.

Førstelærer-Tjenesten ved Domkirkesognets Almueskole for Pigebørn (i Bergen) med 150 Spd. i aarlig Løn og fri Bolig.

En Overstigerpost ved Ekers Kobberværk med 300 Spd. i Løn.

Lensmandsbestillingen i Brunlaugs Pstg. med Forpligtelse til muligens at modtage Ansættelse som Lensmand i Frederiksværns Pstg. Om Konstitution i sidstnævnte Bestilling kunne forøvrigt Andragender indgives inden 6 Uger.

Kirkesangerposten i Raade med en Indtægt af omtrent 150 Spd. samt 20 Tdr. Blandkorn i Told.

Andenlærerposten ved Aasgaardstrands Almueskole med 100 Spd. i Løn og frit Værelse.

Tvende Omgangsskolelærerposter i Thveds Pstg. ved Christianssand med 40 Spd. i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Hadsels Pstg. med en aarlig Løn af 30 Spd.

En Omgangsskolelærerpost i Romedals Pstg. med 22 Spd. i Løn.

En Jordemoderbestilling paa Frederikshald med 25 Spd. i Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden Nr. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 16. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 16de April 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Giuseppe (Joseph) Mazzini

er født Aar 1800 i Genua, hvor Faderen var praktiserende Læge. Sønnen blev bestemt for Advokaturen og fuldendte sine Studier ved sin Fødebyes Universitet. Hans Ungdomsaar faldt netop sammen med den store italienske Opstand, som udbrød 1820 under Paavirkning af den spanske Revolution og som havde til Formaal at skaffe Italien en fri Forfatning og knække Østerrigernes Magt paa Halvøen. Under disse Begivenheder var Mazzini voxet op til Mand. Strax han var bleven færdig med sine Studier, indtraadte han i Carbonariernes Selskab, hvori han ved sin overlegne Dygtighed og sine energiske Foranstaltninger drev det til at blive en af Hovedlederne ved den nye Opstand, som udbrød efter Julirevolutionen og især omfattede Kirkestaten. Men Opstanden blev hurtig dæmpet, og Mazzini maatte med mange Andre gaae i Landflygtighed. I Marseille, hvor han først begav sig hen, og hvor han allerede forefandt en stor Skare af landflygtige Landsmænd, organiserede han det hemmelige Selskab „det unge Italien" (la giovine Italia) og udgav et Blad af samme Navn, hvorigjennem han udviklede sine Ideer om Italiens Eenhed og Republikanisering og stadig paavirkede Stemningen i Italien. Uagtet Mazzini i sine Principer gik meget videre end de gamle konstitutionelle Carbonarier, hindrede denne Omstændighed dog ikke Optagelsen ogsaa af disse, forsaavidt de alle havde en ledende Tanke tilfælles, Italiens Eenhed og Udrivelse af østerrigsk Vold. Blandt de Mange, som saaledes indtraadte i dette Selskab, maa især nævnes en geistlig Mand ved Navn Mastaï, senere saa bekjendt som Pave Pius den 9de. Pius den 9de betegnede sig allerede her som en Fremskridtsmand og var besjælet af de meest levende Ønsker for Italiens Vel og Regeneration, men ligesom han allerede her hørte til de Moderate og vilde en Udvikling ad fredelig Vei, saaledes er det ogsaa let forklarligt, hvorledes han senere aldeles maatte bryde med Mazzini, da Alt reves afsted i Revolutionens Strøm. Imidlertid havde Mazzini gjennem sit Selskab bidraget til det nye Opstandsforsøg i Kirkestaten 1832, hvilket dæmpedes ved østerrigsk og fransk Intervention. Under sit hele Ophold i Marseille havde han været udsat for Politiets Argusøine og omringet af en talrig Skare af italienske Spioner. Da to af disse pludselig fandtes myrdede, mistænkte man Mazzini for at have ladet dem dræbe. Skjønt Østerrigerne paastaae, at der beviislig existerer en af Mazzini undertegnet Dødsdom, er dette Dokument dog endnu ikke fremkommet, og de franske Domstole frikjendte Mazzini tilligemed hans Ven La Cecilia. Nu forlod Mazzini Marseille og begav sig til Schweitz (1832), hvor han traf sammen med en heel Deel Flygtninge fra alle Europas Lande. Her udvidede han sit Selskab „det unge Italien", til „det unge Europa." Den første Frugt af dette Selskabs Virksomhed var det uheldige Angreb paa Piemont. Deeltagerne bleve næsten alle afvæbnede i Genf og General Ramorino, hvem Kommandoen var overdraget, saa ulykkelig bekjendt fra Warschaus Fald, fik her, som i Polen, Skyld for Forræderi. Nu fik Mazzini hellerikke Lov til at opholde sig længer i Schweitz. Han drog nu til England, utrætteligen virkende for sin Yndlingsidee, Italiens Eenhed under republikansk Styrelse. Herfra gjorde han gjennem sit Selskab et nyt Forsøg (1844) der udgik fra Korfu, og hvori to unge Søofficierer i østerrigsk Tjeneste, Sønner af Admiral Bandiera, deeltoge. Men Sir James Graham aabnede Mazzinis Breve paa det engelske Postkontor og meddeelte den østerrigske Regjering den hele Plan, hvorpaa hele Foretagendet fik en snar og tragisk Ende.

Ved Udbruddet af Februarrevolutionen publicerede Mazzini et Brev til Pius d. 9de, og paa Rygtet om den lombardiske Opstand i Marts 1848 begav han sig til Mailand, hvor han grundlagde en Journal, Italia del popolo (Folkets Italien). Imidlertid havde Carl Albert afsluttet den bekjendte Vaabenstilstand til Salasco. Efter denne Vaabenstilstand begynder først Mazzinis egentlige Løbebane. I sit Blad udslyngede han heftige Angreb paa Carl Albert, hvem han kaldte en Forræder, og talte paa samme Tid ivrigen for Krigens Fortsættelse. Men endnu blev han saa lidet ændset, at han endog maatte flygte fra Mailand. Han tog Veien til Kanton Tessin i Schweitz. Imidlertid arbeidede Omstændighederne Revolutionen og Mazzini i Hænderne. Storhertugen i Toscana rømte, blev erklæret for afsat, en provisorisk Regjering indsat, og Republiken proklameret; Giobertis Ministerium styrtedes i Piemont, Paven var allerede flygtet fra Rom, høitideligen afsat og den romerske Republik udraabt. Under alt dette havde Mazzini været virksom. Den 12te Marts 1848 ankom han i egen Person til Rom og blev ved de strax paafølgende Valg til den almindelige italienske Konstituante kaaret til Deputeret. Fra Rom gjorde Mazzini en kort Afstikker ind i Toscana, hvor han blev modtagen med stor Begeistring og bidrog til Storhertugens Afsættelse og Republikens hastige Proklamering. Derpaa vendte han tilbage til Rom, hvor han i Mellemtiden var bleven gjort til romersk Borger og valgt til Medlem af Nationalforsamlingen. Ved sin Indtræden i Forsamlingen blev han modtaget med uhyre Enthusiasme; han blev anvist et Æressæde ved Siden af Præsidenten. Mazzini bliver nu en af Hovedpersonerne i Mellemitalien, tilmed da han fra Toscana havde Fuldmagter til at ordne de to Republikers Forfatning og forberede den italienske Konstituantes Sammentræden. Imidlertid forberedes en Krig mod Østerrigerne. Den 7de Marts 1849 er der stor Demonstration i Rom; man forlanger en simplere og kraftigere Regjering med Mazzini i Spidsen; men Mazzini finder endnu ikke Tiden moden for Diktaturet. Først ved Efterretningen om Slaget ved Novara kom denne Sag atter paa Bane. Mazzini beklædtes med saagodtsom uindskrænket Magt og valgtes til Præsident i et Triumvirat, bestaaende af ham selv og to af hans Venner, Armellini og Saffi. Nogen overordentlige Resultater kom dog ikke ud af dette Triumvirat. Da heller ikke Krigen mod Østerrige førte til Noget, beskjæftigede man sig med Diskuteringen af Konstitutionen og vedtog den. Dette Dokument er Mazzinis Værk, og udarbeidet med stor Omhu, thi det er Frugten af saagodtsom hans hele Livs Spekulation. Heri finder man Idealet for hele den moderne Republikanisme, hos Mazzini tillige blandet med Reminiscentser fra den romerske Fortid, hvorfra en Italiener har saa saare ondt for at løsrive sig. Til Hovedgrundsætningerne hører, at Folket er souverænt, Staten Republik, alle Borgere lige og frie, Kommunalfrihed, Tolerance i Troessager, almindelig Værnepligt, almindelig Stemmeret, en Nationalforsamling med lovgivende Myndighed, to Konsuler i Spidsen for den exekutive Magt, valgte ved almindelig Stemmeret, 12 Folketribuner, valgte paa samme Maade, dannende etslags Areopagus, et raadgivende Statsraad (etslags Senat) ved Siden af Konsulerne; Paven er katholsk Biskop og intet Videre.

Denne romerske Republik havde kun en kort Levetid. En vakker Dag lander en fransk Armee ved Civeta Vecchia og marscherer mod Rom. Hvad vil denne? spørger man hinanden. — General Oudinot forsikrer, at Hensigten paa ingen Maade er at paatvinge Romerne nogensomhelst Regjering, der maatte være deres Ønsker imod. Men da Romerne fordrede Anerkjendelse af sin Republik, forinden de slap den franske Hær indenfor sine Mure, svarede General Oudinot med et fem Ugers Bombardement. Under denne Kamp aflagde Romerne glimrende Prøver paa Heltemod. Allerede temmelig tidlig, saagodtsom ved Bombardementets Begyndelse, havde den ene af Triumvirerne, Armellini, ytret Tilbøielighed til at underhandle med General Oudinot, men hans Parti blev deels intimideret, deels fængslet af Mazzini. Under de sidste Beleiringsdage forenede ogsaa den anden Triumvir, Saffi, sig med Armellini og forlangte Standsning af Fiendtlighederne, men da Mazzini haardnakket modsatte sig dette, resignerede de. Nu sammenkaldte Mazzini Folket til et Møde paa Campo Vaccino (det gamle Forum). Han indfandt sig der, ledsaget af Garibaldi og en heel Deel andre af de fornemste Førere. Her holder han en begeistret og flammende Tale til det forsamlede Folk og spørger det, om det vil Modstand til enhver Priis, Modstand til Døden. „Modstand til enhver Priis, Modstand indtil Døden," runger fra Alles Munde. Samtidig udraabes Mazzini til Diktator ved almindelig Akklamation. Hans Diktatur varede ikkun to Dage. Rom segner tilsidst under Franskmændenes Stormløb, og medens General Oudinot drager ind i Staden ad den ene Kant, forlader Garibaldi og Mazzini den ad en anden. Mazzini indskibede sig ombord paa et engelsk Skib, som førte ham til Malta. Efter forskjellige Fata kom han omsider til England, hvor han tog sit Ophold i London.

Giuseppe Mazzini.

Siden den Tid og lige til nu har Mazzini temporiseret, men aldrig saasnart hørte han om Reisningen i Lombardiet, som uden Tvivl er hans Værk, førend han øieblikkelig forlod England, indskibede sig til Kontinentet, vidste med en beundringsværdig Klogskab at undgaae det franske Politi og befinder sig rimeligviis i dette Øieblik paa italiensk Grund.

Mazzini er slank af Væxt og meget spædlemmet. I hans Ansigt er der et særdeles nobelt Udtryk, og han har altid vidst at vinde alle dem, med hvem han er kommen i Berørelse.

Han eier, eller har idetmindste eiet, en betydelig Formue, hvormed han gavmild understøtter dem, som for Frihedens Sag ere blevne lanflygtige og brødløse.

Funchal, Hovedstaden paa Øen Madeira.

(Efter Lond. illustr. News.)

Vor Korrespondent har sendt os en Skizze af et Huus paa Funchal, Hovedstaden paa Øen Madeira, hvilket i den sidste Vinter har været beboet af Exkeiserinden af Brasilien. Hendes Majestæt kom til Øen for nogle Maaneder siden, i Haab om Helsebot for hendes eneste Barn, en Datter, hvem hun ikke desmindre havde den Ulykke at miste for nogle Uger siden — et Offer til for den tilsyneladende ulægelige Sygdom, Tæring*). Huset har sin Interesse, da det har været den nys afdøde Enkedronning Adelaides Bolig i Vinteren 1847—48. Før den Tid boede Prinds Alexander af Holland der. Vinteren efter Enkedronningens Besøg blev Huset optaget af Parlamentsmedlemmet Lord Robert Grosvenor og hans Familie, og den derpaa følgende Vinter af den nylig ved Døden afgaaede Hertug af Leuchtenberg, Svigersøn af Ruslands Keiser og en Broder af Exkeiserinden af Brasilien, som for Øieblikket beboer Huset. Heraf vil man see at Huset har sin Historie.

Bemeldte Huus ligger i Midtpunktet af Skizzen, og foran det staar et smukt Exemplar af Ficus cornosa. Tilvenstre er Sommerboligen, som staar nær Kanten af Klippen, der ligesom den øvrige Deel af Kysten, bestaar af mørk Basalt. I Baggrunden ere steile Fjelde, og Pico dos Bodes, en Bjergtop, hvortil man gjør hyppige Udflugter fra Funchal for at nyde den vide Udsigt, seer man rage op bagenfor.

Skizzen er gjort af Hr. Eckersberg, en norsk Kunstner, som for Øieblikket er beskjæftiget med en Række af Landskabsskizzer fra Madeira. Kunstneren stod paa Dækket af Powhatan, da den ankrede paa Funchals Rhed. Dette Fartøi er en af de armerede Dampere, som er afsendt af de forenede Staters Regjering til Japan.

Dens Export beløber sig for Tiden til en Værdi af 300,000 £ (omtr. $1\frac{1}{2}$ Mill. Spd.) og bestaar fornemmelig i Viin. Exporten til England overstiger ikke 150,000 £. Dens Befolkning beløber sig efter de sidste Opgivelser til 110,000 Sjæle. Middeltemperaturen er $+ 63°$ Fahrenheit ($+ 14°$ R.**); men i den koldeste Aarstid synker Thermometret i aaben Luft ofte til $+ 49$ F. om Natten.

Med Hensyn til Druesygdommen, som anrettede saa stor Skade sidste Aar, saa er det endnu for tidlig at tale med nogen Bestemthed om Udfaldet af dette Aars Produkt; men saa-

*) Vor Landsmand Hr. Eckersberg har efter Moderens Anmodning malet et Portræt af denne vor Dronnings Søsterdatter. R. R.

**) Efter andre Angivelser er Middeltemperaturen $+ 17°$ R.

vidt man kan see, er der kun alt for megen Grund til at befrygte, at Viinhaverne paany ville blive hærjede af den ødelæggende Fungus. Viinstokkene have endnu ikke begyndt at skyde Knopper, men paa et Par Steder, hvor Frugten blev dreven mod Sædvane tidlig frem, og i Begyndelsen lovede meget godt, angrebes den dog tilsidst af Sygdommen i dens sædvanlige Form, idet et hvidt Pulver bedækkede Druernes Hud. Skulde Frygten, som denne Omstændighed vækker, stadfæste sig, vil Ulykken blive heel frygtelig. En Befolkning, der allerede i den Grad er forarmet, at den med Vanskelighed kan forskaffe sig Midler til Livsophold, bliver med Eet berøvet sin fornemste Næringskilde. Ingensomhelst Subskription, den være saa stor som man med al Rimelighed kan vente, vil være istand til at standse den Ulykkens Strøm, som truer med at bryde ind over Øen. „Jeg seer allerede i Tankerne," siger Korrespondenten, „de frygtelige Scener gjentage sig, som fandt Sted i Irland, da Potetesavlen slog feil. Jeg troer, at de Penge, som ere blevne, eller ville blive samlede, bedst ville anvendes til Opmuntring af Udvandring; thi der kan ingen Tvivl være om, at Øen nu er overbefolket i Forhold til sine Hjælpekilder, og til Istandbringelse af Arbeider af varigt Værd, saasom Veianlæg og Vandledninger, Arbeider, som, naar det Værste er forbi, vil være tilbage og hjælpe med til at tilveiebringe en bedre Tingenes Tilstand."

Gudbrandsdalsk Klædedragt og Levemaade.

(Slutning fra forrige Nr.)

Jeg har i det Foregaaende henført til Vaage Mangt og Meget, der vistnok er fælles for de fleste gudbrandsdalske Bygder, — fordi jeg nemlig ikke har villet opstille som charakteristisk for Gudbrandsdalen ialmindelighed, hvad der maaskee kunde være fremmed for en enkelt Bygd, og jeg vil af samme Grund, endnu inden jeg forlader hiint Præstegjæld, tillade mig et Par Bemærkninger, der maaskee gjælde andre Præstegjælde i endda høiere Grad end Vaage.

Naar Gaardbrugeren bliver gammel, overlader han Gaarden til sin ældste Søn (Gard-Guten) mod Føderaad, det vil sige, mod at erholde en egen Stue, nogle Tønder Korn, nogle Kofodre, noget Flæsk, Fisk, Salt osv. til aarlig Underholdning, og fører nu sin egen Menage, omtrent som en Pensionist. Hans øvrige Børn leve da hos ham, indtil de blive gifte eller forsørgede paa anden Maade, eller hvis Føderaadet er forlidet for dem alle, tage de ud at tjene. Den Søn, som faar Gaarden, maa betale hver af sine Sødskende en Pengesum, der naturligviis retter sig efter Gaardens Værd, og for at kunne udrede denne, bliver det nødvendigt for ham at see sig om efter et Gifte, der kan bringe Penge tilhuse. Brødrene begynde da ofte at aagre med sin Arv, for at forøge den saavidt, at de med Tiden kunne kjøbe sig Gaard. En af disse Forøgelsesmaader er saa kolossal optrækkersk, at selv vi diskontør-vante Byfolk ville finde den i høi Grad genial. Kommer en Bonde til en saadan „Lauskarl" for at faae laant f. Ex. halvhundrede Spd., saa kan han, hvis Udlaaneren er en forstandig Karl, berede sig paa at maatte tage et Øg eller endeel unyttige og saagodtsom værdiløse Sager med for en lignende Sum. Gjeldsforskrivningen kommer da til at lyde paa 100 Spd. Naar det lider paa en Stund, vil Kreditor have sine Penge igjen, og Debitor maa da, for idetmindste i en Tid at stille ham tilfreds, sælge ham det halve af sin Gaards Avling for det kommende Aar eller ialfald endeel Korn til meget lav Priis f. Ex. 2 Spd. Tønden. Naar Afgrøden eller Kornet skal leveres, mærker Bonden, at han knapt har avlet saameget, at han kan slaae sig igjennem, endsige afsee Noget, og han maa derfor finde sig i at kjøbe det Solgte igjen til en mangedobbelt Priis (f. Ex. 4—6 Spd. pr Tønde Byg paa Henstand, forudsat at der er blevet slet Aar). Naar Pengene atter ere forfaldne, begyndes forfra igjen*). Man kan letteligt indsee, at slige Multiplikationer forstørrer en oprindelig ubetydelig Gjeld saa mægtigt og hurtigt, at Debitor om faa Aar nødes til at gaae baade fra Gaard og Grund.

*) Forholdene ere her skildrede saaledes, som de vare for ti Aar siden; om de i den allersidste Tid have undergaaet nogen Forandring, skal jeg ikke kunne sige.

Den brasilianske Exkeiserindes Bolig i Funchal paa Madeira.

De unge Karle, som hverken have Penge eller Forstand nok til at drive Optrækkerhaandværket, maa slaae ind paa andre mindre lønnende Næringsveie. Om Vinteren sysselsætte de sig med Haandarbeider, og om Sommeren søge de Fortjeneste ved Slaatt og Skur. Snart finde de sin „anden Halvdeel." Kjærligheden trænger til Tag over Hovedet, og for at faae dette maa Karlen see sig om efter en Plads. Han faar da endelig en saadan, maaskee liggende i Almindingen, mod en aarlig Afgift af nogle Daler, hvilke han forpligter sig til at arbeide op efter en Dagløn af 4 Skilling pr. Vinterdag og forholdsviis mere om Sommeren. Disse dyrt erhvervede smaa Hytter ere Armodens og Elendighedens kolossale Værksteder, Skoler, hvori Savn og Sult, Børnenes første Læremestere, fra Vuggen af lære de uskyldige Smaa at raabe paa Brød uden Bønhørelse . . . .

Snart svigter Ægteparrets Mod; de opgive Haabet om nogensinde at kunne slaae sig igjennem i deres Fødebygd, hvor Jordveien er saa dyr og Menneskehænder saa billige. De tage Pik og Pak og flytte til Fjordene eller, hvis de kunne betale Fragten over Søen, til Nordlandene, hvor de let kunne faae Tag i en god Jordvei.

Men paa samme Tid, som vi erkjende, at Huusmændene maa underkaste sig haarde og ubillige Betingelser for at faae sig en Flæk Jord, maae vi ogsaa indrømme, at det blot er i Uaar, deres Kaar ere saa tunge og trange. I gode Aar lide de ingen Nød; thi da hjælpe, idetmindste Bønderne paa Vaage, de Trængende med deres Overflod. De gjemme ikke (som Froningen) det Korn, de have tilovers, for naar Uaar atter indtræffe, at sælge det i dyre Domme.

Fra Vaage eller rettere fra Anneret Sel gaae vi over Rusten til Læsje. I denne Alpebygd, paa en Høide af 1600—1900 Fod over Havet, faar Dalen en større Vidde og Jævnhed, end den noget andetsteds har. Vandene befinde sig i Tvivl om, enten de skulle rinde mod Syd eller mod Nord. Endelig bestemme de sig til begge Dele. Fra Læsjevandet tager en Vandmasse ned til Romsdølerne, en anden (Lougen) foretrækker at hilse paa de stolte Gudbrandsdøler.

Læsje maa af Naturen være bestemt til en patriarkalsk Bygd. Beboerne have misforstaaet dens Vink og omskabt Engene til Agre og indført Politiken i Husene. Men denne Misforstaaelse hævner sig grusomt andet eller tredie hvert Aar. Den flittige Jordbruger gaar en Augustkvæld rundt sine Agre og glæder sig i det bølgende Korn, som, ved Skigaarde beskyttet mod Nordenvinden*), allerede begynder at blive saa modent, at det om nogle Dage kan skjæres; — og da vil han have Føde for to Aar. Om Natten klarner det op. Næste Morgen skinner Solen venlig og varm; Agrene begynde at sortne, som om de bleve svedne i dens Straaler. Men Solheden viser kun Virkningerne af den stjerneklare Nat, der har tilintetgjort Bondens Afgrøde og med den hans skjønne Forhaabninger for dette Aar. Havde han anet, at den tilintetgjørende Kulde var saa nær for Døren, vilde han have reddet idetmindste endeel af sin Avl. Han vilde have dynget Granbar og Ener sammen rundt Agrene og antændt Dyngerne, og den nedslaaende Røg vilde have beskyttet Kornet mod Frosten. Dette gjør Læsjeværingen, naar han itide mærker Frostnatten; i Morgenstunden flamme Baal Bygden rundt og opvække Forestillingen om en fiendtlig Hærjing.

Læsje frembyder et smukt Exempel paa, hvorledes det opfindsomme Menneske kan modarbeide og trodse Naturens Strenghed og Haardhed. Maaskee vil den Dag komme, at Læsjeværingen bliver ligesaa fuldkommen Herre over Frost og Vind, som Lomværingen nu er over Tørken**) og at han i sin kolde („frostalle") Bygd skaber et mildt og venligt Klima, der vilde forbause Forfædrene, om de kunde see op af Gravene.

Havde ikke hiin Frostnat indfundet sig, vilde hver Læsjeværing, paa Spørgsmaalet, hvor han var fra, have svaret: „Me æ fraa store Læsja" eller „fraa Læssja maa vita;" men naar hans Forhaabninger og Mod derved ere tilintetgjorte, bliver Svaret: „Me æ fraa Læsja, Gud naa' oss!"

*) Læsjeværingen opfører Skigaardstumper her og der paa sine Agre, deels for om Vinteren at hindre Sneen fra at drive bort paa somme Steder, hvorved den bare Jord vilde fryse tør til om Vaaren, og paa andre Steder at samle sig i usmeltelige Masser, deels for om Sommeren at tjene Afgrøden til Ly mod Vinden.

**) Vanding bruges vel ogsaa paa Læsje, men drives ikke i den Grad som paa Lom.

Et Frostaar er vistnok en stor Ulykke for ethvert Præstegjæld, men dog neppe saa stor for Læsje, som for noget andet. Læsjeværingerne ere vante til det Slags Ulykke og have allerede vundet adskillig Erfaring i at afvende og mildne dens Følger. Fædrift, Jagt og Handel bøde paa Aarets Misvæxt og gjøre den mindre følelig. Nogle afhænde Smør og Ost, Heste*) og Vildt, hvorved de sættes istand til at kjøbe det fornødne Korn; Andre bringe Potaske, Tjære og Næver m. m. til Romsdalsmarkedet og tiltuske sig Fisk og Sild, hvilke Varer de om Vinteren bringe til de sydligere Bygder, som have undgaaet Uaaret, og bringe Korn og Erter hjem istedet. De reise til Lillehammer-Markedet for at tilbytte sig Kornvarer af de Hedemarkinger og Thotninger, som indfinde sig der, eller de besøge endog disse i deres Hjem. Paa Grundsetmarkedet indfinde de sig ligeledes med sin Fisk samt med Sauskind, hvorfor de tilbytte sig Jern, Kobbertøi m. m., hvilke Varer de atter afhænde for Korn i Gudbrandsdalens aarvisse Bygder. Kort sagt, Læsjeværingen forstaar ypperligt at slaae ind paa enhver Handelsvei, hvor en Skilling kan tjenes, og at udspeide de Fornødenheder blandt Naboerne, for hvis Afhjælpelse noget Korn kan erholdes.

Læsje eiede engang et Jernværk (optaget i 1659), men dette har i lang Tid ikke været i Drift. Derimod afgiver et Chrommalmbrud Næringsvei for endeel Mennesker.

Læsjeværingerne have i Charakteer meget tilfælles med Vaageværingerne; dog have de et mere indsmigrende Væsen og ere fulere, hvilket vel for en Deel kommer af deres megen Syslen med Handelen. Deres Dragt har intet Eiendommeligt ved sig, der fortjener at bemærkes; deres Sprog klinger ikke saa smukt som det vaageske, især fordi de slæbe overdrevent paa de lukkede Vokaler.

Fra Læsje vende vi tilbage og gaae videre sydigjennem Gudbrandsdalen.

Efterat vi have passeret forbi Gaarden Sandbo (i hvis Kjæmpehøie de, der faldt i Slaget mellem Dale-Gudbrands Søn og Olaf den Hellige, ligge begravne?) komme vi, over en lang, tør Mo, Koloen, hvor der findes endeel Kurve- og Rokkemagere samt Dreiere, endelig til det egentlige Kvam, der tidligere var et Annex til Fron, men som nu i Forening med Sødorp udgjør et eget Præstegjæld. Allerede her klæder man sig mere kjøbstadsmæssigt end i de nordligere Præstegjælde, og Knotingen (Brydningen paa Bogsproget) begynder tilgavns. Her begynder tillige en vis Luxus ikke alene i Klædedragten, men ogsaa i Levemaaden. The og Kaffe ere blevne Nødvendighedsartikler, der ikke maae savnes paa nogen skikkelig Gaard. En Huusmoder trakterede tidligere dem, som besøgte hende, med en Bolle Melk eller et Kruus Øl, men nu er Kaffeen traadt istedet, og derfor har hun da ogsaa denne Drik staaende færdig saavel Klokken 10 om Formiddag og Aften, som paa de Tider, vi Byfolk nyde den. Da nu Mændene paa sin Side arbeide ligesaa flittigt paa at sætte Penge til i Brændeviin, som deres Koner i Kaffe, og da hine derhos i Regelen have lige saa stor Lyst til Handel, som fortrinlige Anlæg til at blive optrukne deri, kan man ikke undres over, at Mange have paadraget sig saa stor Gjeld, at de have maattet forlade de Gaarde, som i deres Slægt fra umindelige Tider have gaaet i Arv fra Fader til Søn.

Kvam har skjænket Skottehøvdingen Sinclair hans Grav, ihvorvel ikke i indviet Jord, men i en Sandmæle et godt Stykke Vei søndenfor dets nærværende Kirke.

Bygden er vakkert beliggende, især omkring og søndenfor Kirken, hvor Gaardene danne en smuk Kreds i et lidet skraanende Bakkehæld. Den er ogsaa frugtbar og aarvis, dog ikke i den Grad, som Sødorp, Præstegjældets andet Kirkesogn, hvor Vandingen drives, og hvor mange Gaardbrugere avle langt mere Korn, end de behøve til eget Brug.

Imidlertid kan denne ligesaalidt som nogen anden gudbrandsdalsk Bygd i Kornavl maale sig med Frons Hovedsogn. Her kommer Sommeren saa tidlig og er saa glødende heed, at man skulde troe den tilstrækkelig til to Indhøstninger. Naar Agrene begynde at grønnes paa Hedemarken, skyder Kornet Ax paa Fron, og medens de hist endnu staae ganske grønne, indhøste de Afgrøden her ved Arbeidsfolk fra Hedemarken og andre sydlige Distrikter, hvilke bobeviis strømme til Fron for der at tjene Noget ved Onnarbeide, endnu inden dette begynder i deres egne Bygder. Fik Froningen ikke denne Forstærkning af Skurfolk, vilde det gaae daarligt med hans Indhøstning, da Slaatt- og Skuronnen, der hos ham saagodtsom følges ad, fordre betydeligere Arbeidskræfter, end Bygden selv kan opdrive.

Naar Froningen faar eet godt Aar, kan han udholde to til tre Uaar (Tøraar). Thi han sløser ikke med det overflødige Korn, han avler; han sælger vel endeel Meel til Østerdalen, men det Meste gjemmer han dog, indtil Uaar indtræffer enten hos ham selv, i hvilket Tilfælde han faar Brug for sit Forraad, eller i Nabobygderne, da han sælger det til disse i dyre Domme. Der gives Mænd paa Fron, som aldrig sælge et Korn, undtagen i Dyrtid, og naar disse Kornpugeres Ønske og Haab om Hungersnød skuffes for længe, bliver ofte hvad de have samlet i Lade henliggende, indtil det tager Skade.

Blandt Gudbrandsdølerne ere vistnok Froningerne de eneste, som i de fede Aar tænke tilgavns paa de magre, eller som have Hjerte til at fremkalde en kunstig Dyrtid. Derfor have de ogsaa faaet Ord for at være af et haardere og ufølsommere Hjertelag end de andre Døler.

Og dette Ord er vistnok ikke ugrundet. Allerede deri viser sig en vis Charakterens Haardhed, at den Fremmede kan komme til at gaae fra Gaard til Gaard, uden at faae Huus.**)

Froen er en ligesaa smukt beliggende og klassisk som frugtbar Bygd. Lierne antage en Venlighed og sagte Skraaning, der er ganske forskjellig fra Nabobygden Ringebo's golde Fjeldsider. I Skraaningen ligge velbyggede Gaarde***) efter hverandre og danne en Kreds om den ottekantede Steenkirke, der ved sin Storhed og Pragt vilde være en Pryd for vor Hovedstad. Et Stykke søndenfor denne Kirke har man Gaardene Hundorp og Haave med Kjæmpehøie og Thingkredse fra Dale-Gudbrands Tider. Længere borte, øverst oppe i Lien, ligger den store Gaard Steig, hvor hiin i vore Sagaer berømte Steigar-Thorer havde sit Sæde. Næsten anden hver stor Gaard

*) Læsjes Heste ere fortrinlige, dog findes de bedste ikke i Hovedsognet, men i Anneret Dovre.

**) Froen er ogsaa den eneste af Gudbrandsdalens nordligere Bygder, hvor man bruger at spørge den Fremmede om Pas.

***) Da Fron har Mangel paa Skov, især paa Bygningstømmer, benyttes Steen hyppigt til Byggematerial, fornemmelig til Fæhuse. For nogen Tid tilbage maa man ikke have forstaaet at erstatte Tømmermangelen ved det herværende Forraad af Steen. Den Mand, som eiede Steig, da Hjorthøy skrev sin Bog, var af det kongelige norske Videnskabers Selskab bleven belønnet med en Medaille for af Graasteen at have opført „et anseeligt Fæhuus og tvende andre mindre Huse."

har et historisk Minde, hvorved Tanken ledes hen til Norges Oldtid, med dens Stordaad, Ofringer og Kamptummel.

Froningen befatter sig ikke med Handel eller nogen Syssel som Binæring. Han sælger Heste, Kvæg og Korn og udreder derved Skat, Tidende og Arbeidsløn.

I Anneret Kvikne afhændes imidlertid ikke Korn. Der (især i Skabo) ligge flere Gaarde saa høit (indtil 3000 Fod), at Kornavlen er meget usikker; men saa er Kvægavlen der en desto mere indbringende Næringsvei.

Naar man kommer til Ringebo, antager Dalen en anden Charakteer. Den slutter sig sammen og Linierne hæve sig strax bratte og steenbedækkede fra begge Sider af Lougen eller dens Udvidelse, Losnavandet, indtil de næsten lige over Ens Hoved forsvinde i Skyerne. Ved Elstad og andre Steder giver Fjeldsiden ikke engang Plads for en Fodsti, inden man kommer til en svimlende Høide. Kun her og der findes sagte Skraaninger, med større Rækker af Gaarde. Forresten ligge Gaardene spredte her og der i Lierne, eller om man vil, paa Fjeldsiderne, medens Pladsene hænge som Fuglereder i hver en Indsænkning, hvor det synes muligt for Mennesket at fæste Fod.

I gode Aar brødføder Hovedsognet og Fodvang sig selv; derimod maa Vænebygden og især Setningsdalen, hvor Nattekulden ødelægger Kornhøsten, næsten bestandig kjøbe Korn.

Ringebo har gode Skifersteensbrud, dog ikke saa gode som Vaage, Lakefiskeri og et særeget Slags runden Birk (Valbirk), der benyttes til Kander, Boller, Knivskafte og forskjellige Slags Træskjærerarbeider, hvilke afhændes i andre Bygder. Desuden produceres her især den gudbrandsdalske Universalmedicin, Enebærolien, der i en Huusholdning er ganske uundværlig, da den ansees for en lige fortrinlig Helsebot baade for Folk og Fæ.

Hvad Ringbyggingernes Charakteer angaar, er denne vistnok lidet forskjellig fra Froningernes; dog tror jeg, at Svir og Drik er almindeligere blandt hine end blandt disse.

Oier er en Fortsættelse af den ringeboske haarde og uvenlige Natur. Dog bedækkes de bratte Lier her fordetmeste af et frodig Skov, og nøgne Klipper stikke mindre hyppigt frem. Næringsveiene ere her, foruden Agerbruget og Fædriften, især Haandværksdrift og Handel. Oiværingerne have meget Hang til at skakre og handle, og overhovedet til at flakke om i andre Bygder, hvor de da søge Fortjeneste ved et eller andet Haandværk eller endog ved simpelt Dagarbeide. Deres Redelighed staar ikke høit i Nabobygdernes Omdømme. Industien er her bedre, end i Gudbrandsdalens nordligere Bygder; saaledes afhændes ikke Ubetydeligt af Vadmel og Værken. Oier har ogsaa Skifersteensbrud. Dets Hunner-Orret, der fiskes oppe ved Hunner-Fossen, er noksom bekjendt.

Endelig komme vi til Faaberg, en Bygd med en By i sin Midte, med Gaarde som Landsteder, med smilende frugtbar Natur, byklædte Mennesker, megen Haandværksdrift og Luxus, men liden Fordærvelse. Vævekunsten staar her høit; Kvinderne forsyne Udenbygdesboende med Værken og Vadmel, medens de selv klæde sig i Kjøbetøi. Mændene forsyne dem, som boe imellem Læsje og Grundset — ja endog en god Deel Svensker, med Slæder og Stads-Sæler. Deres Knapper skinne i anden hver Gudbrandsdøls Kjole, undtagen i deres egne; deres Bjælder, Lysestager og Mortere have fundet Vei til Valders, Fjordene og Nordland.

Tidligere havde Faaberg et Glasværk, men Fortjenesten herved, saavelsom ved Fragtfarten paa Mjøsen, er nu ophørt. — Det saakaldte Lakesildfiskeri er ikke lidet fordeelagtigt for mange Gaarde.

Som en Kuriositet kan anføres, at Faaberg for nogle Aar siden holdt paa at faae en egen religiøs Sekt, der udmærkede sig ved saakaldte høitidelige Renselser og Omskjærelser (hvilke forresten intet havde tilfælles med de bibelske), men som omsider gik op i Røg, efterat dens Hoved, en Knappemager, i Egenskab af Omskjærer havde givet En et vel drøit Indsnit i Haanden, og en af dens Tilhængere havde faaet sit fine Indbo fordærvet ved paa en Renselsesdag at stille det ud i Skylregn.

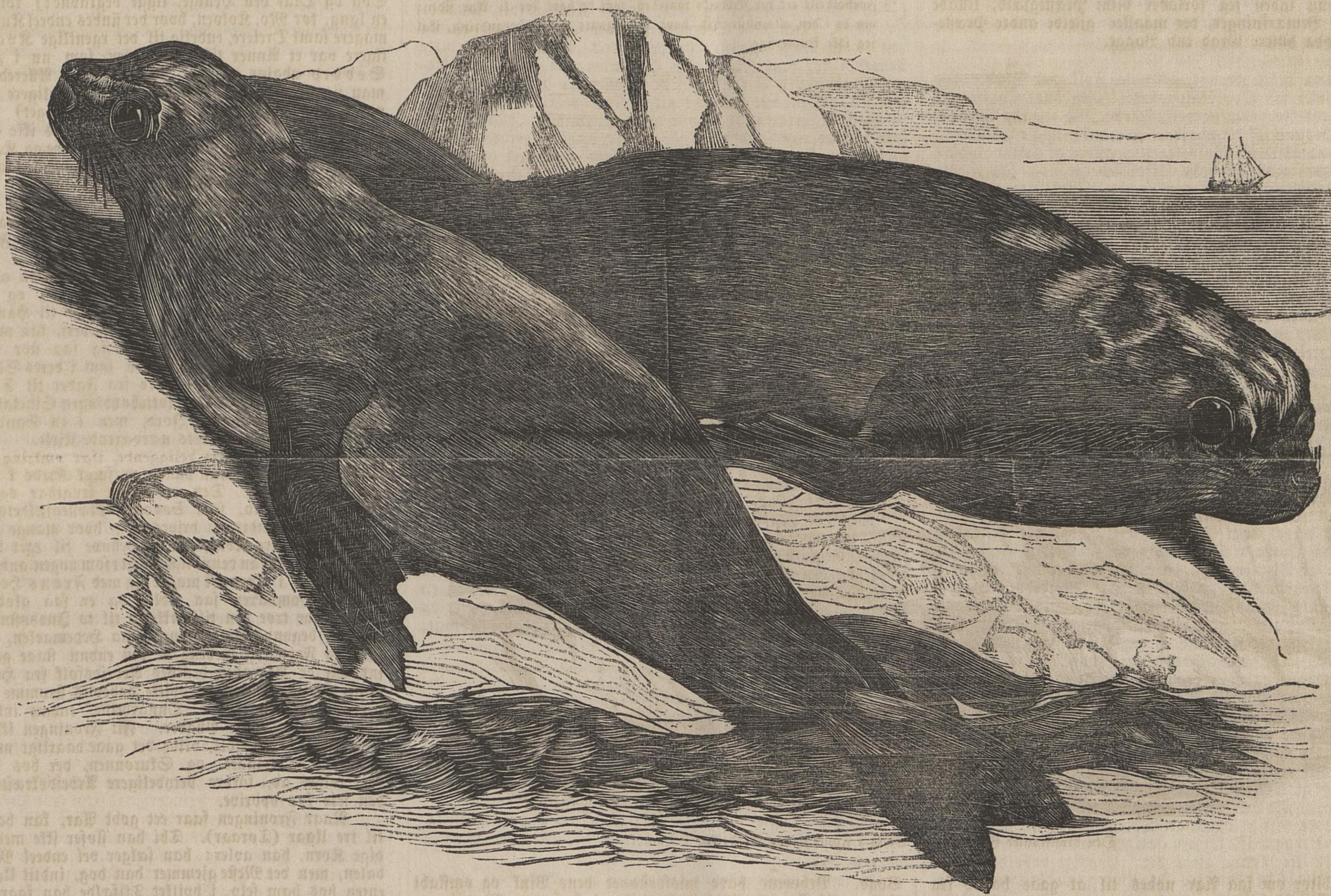
Hvad forresten Kjøbstaden Lillehammer angaar, tror jeg blot at burde bemærke, at det er en landlig-uskyldig By, med mere Dyd end Handel.

Fra Faaberg gjøre vi en Tilbagetour nordover til Sidedalen Gausdal, der ligger i lige Linie med Oier. Hovedsognet og Anneret Follebo ere baade frugtbare og godt befolkede; Gaardene ere store og Beboerne kjøbstadsmæsigt klædte. Men det nordligere og høiere liggende Nykirkesogn og Svatsum have maadelige Korngaarde. Især er sidstnævnte Sogn udsat for Uaar paa Grund af Nattefrosten. Men paa den mislige Kornavl bøder de fortrinlige Græsgange, der gjør Bygden særdeles skikket for Fædrift. Handelskarle herfra opkjøbe Slagtekvæg igjennem hele Gudbrandsdalen, og efterat dette om Sommeren har græsset paa Fjeldbeterne, drives det om Høsten til Christiania. Saakaldte Saukjøbere opkjøbe Drifter af Faar, der slagtes om Høsten og hvis Skind bringes til Grundsetmarkedet, medens Kjødet og Talgen sælges i Christiania. Desuden haves her en Mængde Gjeder, der afgive en Ost, som vidt og bredt er bekjendt for sin Fiinhed og Godhed.

I det syttende Aarhundrede dreves der i kort Tid et Kobberværk i Svatsum, men siden dets Ophør har der ikke været nogen Bjergværksdrift i Gausdal, førend i de sidste Aar, da et Nikkelværk i Espedalen (paa Grændsen mod Fron) af et Par Englændere er bleven bragt i Drift.

Ogsaa dette Præstegjæld har Skifersteensbrud og desuden gode Kalkbrud.

Hjorthøy regner det „blandt de mærkværdige Ting i dette Kald", at en Student og hans Broder paa en Fisketour (1652) idet de mistede sin Baad, bleve staaende paa en Holme i et Fjeldvand i hele tretten Dage, da de, efterat have fristet Livet ved en specielt til deres Brug opskudt Plante, bleve reddede af Folk fra Bygden, der af de Forsvundnes hjemvendte Hund

Havelephanter fra den øde Ø.

var brag paa Spor efter dem. For en større Mærkværdighed kan det nu ansees, at Gausdal har frembragt en af Norges største Propheter, idetmindste den største, Gudbrandsdalen nogensinde er bleven lyksaliggjort med. De Fleste vide vistnok, at jeg her mener Viis-Knud. Denne Mand, der i sin Barndom neppe havde lært at læse, blev med Et givet en Framsynethed og en Magt over de physiske Kræfter og Aandeverdenen, der gaar aldeles til det Utrolige. Aanden (om den var god eller ond, veed man ikke) kom over ham, just som han sad og spiste, og fra det Oieblik af blev han alvorlig, mørk, hemmelighedsfuld og taalte aldrig Hue paa sit Hoved. De Syge helbredede han ved Hænders Paalæggelse; de Bestjaalne fortalte han uden videre hvem Tyven var og hvor de kunde finde sine Sager igjen; de Pengelystne viste han, hvor Skatte laae forborgne, hvor Sølvaarer gjennemfurede Bjerget, hvor Guldet dryppede; dem, der manglede Vand, sagde han, hvor Kilden gik dybt nede i Jordens Skjød, og hvor de kunde grave sig en Brønd. Snart blev Viismanden bestormet af Raadsøgende, ikke alene fra Norges fjerneste Bygder, men endog fra Naboriget Sverige. Og Alle vendte tilfredse tilbage. Vel blev Mangen ikke saa frisk, som han havde ønsket, men saa tilskrev han dette sin egen skadelige Mistro til Prophetens Evne til at helbrede; vel grov Mangen efter Guld, Sølv og Skatte, uden at finde Noget, men saa tilskrev han sig selv Skylden, da han ikke havde opfyldt Prophetens Forskrifter, og Viismandens Anseelse formindskedes ingenlunde derved, saameget mindre, som man kunde vide, at en Prophet, der som han aldrig tog Betaling for sine Raad, ikke forsætlig vildledede Nogen. — Omsider mistede Knud sin vidunderlige prophetiske Kraft, enten fordi han misbrugte den til Bagateller, som f. Ex. til at sige de Bestjaalne, hvem Tyven var, eller maaskee rettere, fordi han engang paa en Kones indstændige Nøden modtog Betaling for en Kuur.

Om han endnu lever, skal jeg ikke kunne sige; skulde Døden have taget ham, maa det ialfald være i et af de sidste Aar.

Til Forstaaelse af det Billede, der ledsagede Begyndelsen af denne Artikel, ere et Par Bemærkninger nødvendige.

Scenen er Kringelen, en Fjeldvæg, forbi hvilken Lougen skynder sig, efterat dens klare Vandmasse netop er bleven graagrønfarvet og fordoblet ved Foreningen med den hurtigt voxende og minkende stride Otta, en af Lougens største Bifloder, der har sit Udspring paa Sneefjeldene i Lom. Den Træstøtte eller Stolpe, som vi see i Veikanten, tjener som Minde om et af de mest storartede Optrin i Norges nyere Historie, nemlig Skotteslaget. Den Tavle, som pryder Støtten, bærer en versificeret Inskription, der fortæller, at Anno 1612 (under Kalmarkrigen) blev her et Korps af 1400 (rettere 900) Skotter, anførte af Oberst Sinclair, „knuste ligesom Leerpotter af nogle hundrede Bønder" (der nemlig rullede Stok og Steen nedover Fienderne, just som disse gjorde Holdt i Kleven for at lytte til Pillar-Guri, der stod oppe paa Lien hiinsides Lougen og blæste i Luur).

Den Døl, som staar her, seer mig ud til at være den tidligere nævnte Skytter Mikkel Steine. Han boede et Stykke ovenfor Gaarden Solhjem, i hvis Lade de fangne Skotter bleve indestængte og siden tagne ud og skudte Mand for Mand. Han skjød hver Sommer et halvt Snees Rene og fangede om Vinteren ligesaa mange Ræve, indtil et ondskabsfuldt Menneske spyttede paa hans Saxe og gjorde hans Ræve-Kager og Bønner uvirksomme. Han tjente saamange Penge, at han kunde klæde sig lidt fornemmere end Andre og lægge sig til høiskaftede Støvler, der forresten sjeldnere hørte sammen med den gammeldagse Habit, end Sølvspænde-Sko.

Istedetfor de kostbare og sjeldnere Kjøbetøis-Knæbuxer, hvilke saadanne Bondeløver, som Mikkel, brugte til Stads, staar han i gurgemeiegule Buxer af semskede Rensdyrhuder; dog har han neppe foretrukket det Hjemlige for det Fremmede af Sparsomhed eller Patriotisme, men blot fordi han ved Exemplet tror at befordre Afsætningen paa de Rensdyrhuder, han har at sælge.

Hans Kone har ogsaa faaet et fornemt Sving paa sig, idetmindste hvad Hovedtøiet angaar. Hun bærer ikke det Slags Huer, som i Vaage hørte sammen med side Trøier, de vide og stærkt udstoppede saakaldte Hornhuer, men en af disse til Hovedet sluttende „Syddølshuer," der først begynde sydligst i Bredenbygden eller Kvam, og derfor er jeg tilbøielig til at antage, at hun er kommen et godt Stykke sydenfra (er Syddøl).

Mikkel peger op i Lien, hvorfra han netop er kommen tilbage med den ved hans Fødder liggende Ørn. Han har fældet Fuglen med Haglen, just som den ilede tilbage til sit antændte Rede, for derved at straffe Rovet af Konens største Engelsk-Lam.

Paul Botten Hansen.

Havelephanter fra den øde Ø.

Snabelkobben (Phoca proposcidea) Havelephanten eller Elephantsælen er den største af alle bekjendte Sælarter; den angives at blive 20—30 Fod lang og at opnaae en Vægt af over 5 Tons (omtr. 32 Sk℔.) Havelephantens Hjem er Sydhavets Kyster, hvor den lever i Selskaber af 150—200 Stykker, og Fangsten er af megen Vigtighed, da den giver en Mængde Tran.

Det Par, der her findes afbildet, blev med Dampskibet fra Australien bragt til England, og antages at være de første af denne Art, som ere komne did. De bleve fangne ved den øde Ø, søndenfor det gode Haabs Forbjerg. Da de bleve fangne, vare de mellem fire og fem Uger gamle; ved Ankomsten til England vare de tretten. Hver af dem veiede henved 300 Pund; men fuldvoxen opnaar den, som ovenfor anført, en Vægt af over fem Tons. Fra denne uhyre Størrelse i Forbindelse med dens korte Snabel, hvormed de fuldvorne Hanner ere forsynede, skriver sig Navnet; „thi sammenlignet med en almindelig Sæl af tre til fire Fods Længde, staar Havelephanten i samme Forhold til denne som en Elephant til et Faar," hedder det hos en engelsk Forfatter, Mr. Lizars, der har skildret disse Dyr. Naar en Flok hviler paa

Stranden, holde altid nogle af dem Vagt; og naar de skræmmes, styrte de tilhavs. Deres Gang er meget eiendommelig; det er et Slags Kryben og Kravlen, under hvilken hele Legemet skjælver som et Fad Gelee. Ved Slutningen af sit tredie Aar skulle de opnaae en Længde af atten til fem og tyve Fod.

I sin „Sydpolsreise“ siger Weddell om disse Dyr: „Det er heel besynderligt, at Søelephanten, naar den ligger paa Stranden og trues med Døden, ofte ikke gjør noget Forsøg paa at undkomme og slippe ud i Vandet, men bliver liggende stille, udgyder Taarer og reiser Hovedet for at see efter sine Angribere, og skjønt den er overordentlig frygtsom, venter den roligt Klubbeslaget eller Landsestødet, der røver dens Liv. Hvor plumpt og tungvindt dette Dyr end er, saa vil dog enhver menneskelig Anstrængelse i et Haandgemæng med det kun baade lidet, naar det styrter frem og bruger sine Kjævers Kraft; thi denne er saa overordentlig, at det i Dødskampen ofte knuser Stene til Støv mellem Tænderne.“

Forøvrigt ere Havelephanterne uskadelige, harmløse Dyr, der aldrig angribe Menneskene, uden for at forsvare sig selv og sine Unger. En af Ansons Matroser maatte lade sit Liv, fordi han tirrede en Hun ved at slaae hendes Unge, da hun var i Nærheden. Forøvrigt blive de let kjælne og vise Hengivenhed mod sine Vogtere: saaledes blev en Unge, der pleiedes af en engelsk Sømand, inden faa Maaneder saa hengiven mod denne sin Herre, at den kom, naar han kaldte paa den, tillod ham at stige op paa dens Ryg, putte Hænderne ind i Munden paa den osv. De to Individer, der bragtes til England med det australiske Dampskib, kjendte under Reisen de Personer, som vare snilde mod dem. De spiste Intet under Reisen.

Sir John Richardsons Reise igjennem det arktiske Amerika.

(Af Dr. W. Uhrig.)

(Forts. fra Nr. 11.)

Da Sneen laa dybt nok, afsendtes Folk med Slæder, for at hente Vildtet fra Opbevaringsstedet; men hvor skammeligt bleve ikke deres Forventninger skuffede! Ikke engang Tiendeparten hjembragtes af de angivne Forraad; nogle „Cachees“ vare blevne udtømte af Wolverenerne, andre af sultne Indianere, som havde vidst at finde Skjulestederne, og saa fremdeles. Imidlertid blev Fortet af andre Indianere den hele Vinter igjennem forsynet med Vildt og fortræffelige Fiske, saa at man ikke alene havde Næring i Overflod for Mandskabet, men kunde endog betydeligt understøtte de evigt sultne Indianere ved Fortet. I det Hele blev der fra Sept. til April bragt ind i Forraadshuset 5,191 Fiske, 13,810 ℔ friskt Vildt, 9,220 ℔ halvtørket Vildt, 360 ℔ stødt Kjød, 353 ℔ Rensdyrfedt, 625 Rensdyrtunger; desuden medbragte Mr. Bell om Høsten 1200 ℔ tørket Kjød fra Fort Simpson, endvidere 6 Ctr. Bygmeel, 3 Fade Bygkorn, endeel Hvedemeel, Potetes, The, Sukker og et fuldstændigt Forraad af Pemmikan for Mr. Raes næste Sommer-Expedition og til Proviantering af Mandskabet under Hjemreisen til England.

Forsynet med disse Forraad henlevede man Vinteren i Overflod; enhver Mand havde en tilstrækkelig Ration af 8 ℔ Vildt til 5 Ugedage og paa de to øvrige hver 10—15 ℔ Fisk; dertil blev givet Byg og Potetes, saalangt de rak, ogsaa leilighedsviis Hvedemeel, som de med Kjød kogte til en konsistent Suppe. De fleste Europæere kunde ei fortære sin Ration, hvilket meget kom Indianerne tilgode, der bestandig sneg sig foran Døren. Der blev givet forskjellige Feste; een til Indvielse af Bygningerne, en anden til det nye Aar osv. Paa disse Dage hjemkaldtes Fiskerne og Brændehuggerne og det hele Selskab, Mænd, Kvinder og Børn, spiste ved lange Borde i Hallen; der bagtes Brød, Posteier og Tærter (til hvilke man brugte det Forraad af kogte Bær, som man havde indsamlet), og The blev givet efter Behag. Derefter bleve Bordene borttagne og man begyndte Dandsen, som varede til om Morgenen, og hvortil Mr. Bell og Bruce spillede, den sidste paa en Violin, som han selv havde forfærdiget og paa hvilken han havde underviist sig selv.

Med al Indianernes Indolents og Upaalidelighed havde de dog den uskatterlige Egenskab, at de vare strenge med Hensyn til Eiendom. Man savnede ei det Mindste, omendskjønt der meget hyppigt havde været Leilighed til at stjæle; de berørte hverken de talrige ophængte Thermometre, ei heller betragtede de det magnetiske Observatorium, da det var bleven dem betydet, at de ikke maatte gjøre det. Hyppigt opholdt de sig i Spisehallen, naar de kom fra Jagten og medbragte Vildt; nogle af de nyligt ankomne snege sig ogsaa ind i Sovekamrene og, taust sammenkrøbne ved Væggen betragtede de Bøgerne og andre for dem fremmede Gjenstande, samt iagttog DHrr. Richardson og Rae, medens disse skreve. En morsom Scene indtraf henimod Foraaret, da forskjellige Indianere kom til Fortet med store Slæder af Rensdyrkjød, for at sælge det; disse Folk, for det Meste kraftige Ynglinge, havde desuden paa Ryggen Randsler, hvori de førte nogle udsøgte Stykker Kjød til Provision paa Tilbageveien. Neppe vare de kjørte ind i Forraadshuset, før Indianerkvinderne, som allerede langtfra havde bemærket dem, kastede sig over dem, omfavnede dem og sagde: „Hvor længe er det ikke, siden jeg sidst saa Dig, min Slægtning; hvorledes er det siden gaaet med Dig? Du er en høimodig Mand!“ osv. Medens Jægerens Opmærksomhed paa denne Maade var optagen, og forinden han kunde løsrive sig fra de uvaskede Sirener, havde de andre Kvinder afskaaret Randselen og baaret Byttet bort. Der blev tilsidst intet Andet tilovers for den Bedragne end at gjøre gode Miner til slet Spil og selv at hjælpe til. Mr. Bell maatte jo dog tilsidst hjælpe dem, naar de ikke mere havde noget Forraad.

En anden Gang kom Efterretning om, at en Jægers Kone, et lille Fruentimmer, havde født et Barn; de tre Koner fra Fortet ilte afsted for at hjælpe hende, og fandt Barnet, Moderens Førstefødte, indhyllet i en Dyrehud og liggende i et Hul, som Moderen havde gjort i Sneen. Det blev taget med og paaklædt ved Ilden; men denne Tildragelse forsinkede dog Moderens Afreise kun i nogle Timer. Hun bandt sit Barn fast paa Ryggen, og tiltraadte Marschen, hvilket hun dog ei turde gjøre paa den almindelige Vei, men maatte tvertimod vandre ved Siden af Veien i den løse Snee (en yderst besværlig Sag!), da ingen Indianer mere vilde have traadt i hendes Fodspor, af Frygt for at have Ulykke paa Jagten eller blive udsat for andre Ubehageligheder.

Hvad Aarstidernes Fremskridt angaaer, havde man efter Expeditionens Ankomst i September endnu smukt Veir i 3 Uger, den saakaldte Indianersommer. I Midten af Oktober vare Bugterne og de trangere Steder af Søen frosne, medens Midten af Søen sædvanlig bliver aaben til seent i December. Saalænge Vinteren varer, voxer Isen fra neden af og Vandet bortdunster strax paa Søens Overflade; denne sidste Proces foregaar saa hurtigt, at det neppe kunde ansees muligt, hvis man ei kjendte Luftens overordentlige Tørhed. Isen erholder forøvrigt sædvanligviis en Tykkelse af 4—8 Fod; det er et ganske mærkværdigt Phænomen, at omendskjønt Isen bestaar af horizontale Leier, skilles den dog ad ved Optøningen i Foraaret i vertikale Prismer, som gjennemtrænge dens hele Tykkelse og staa ved Siden af hverandre lig Basaltens Støtter. Et Fingerpeg til Forklaring af Basaltens Dannelsesmaade!

Luftens Tørhed paa disse Bredder er saa stor, at en Skjorte eller deslige, som nylig vasket udsættes for den af Vinden bevægede Luft ved 40—50° under Nul, er fuldstændig tør efter een a to Timers Forløb. Da Mr. Rae overvintrede ved Repulsebay, bemærkede han nogle store Stene, som tildeels blottedes ved lav Vandstand. Da Søen begyndte at fryse, indsluttedes de i Isen, løftedes siden op ved Floden, og da Isen uafbrudt tiltog i Tykkelse fra neden af, medens Vandet fra oven bortdunstede, saa man tilsidst Stenene ligge i Hulninger paa Overfladen. En anden Følge af den overordentlige Tørhed i Luften var, at de fleste Gjenstande af engelsk Arbeide af Træ, Horn eller Elfenbeen, indskrumpedes, bøiedes og brækkedes over. Endog det menneskelige Legeme blev synligt elektrisk ved Hudens Tørhed. I en kold Nat stod Richardson op af sin Seng, for at observere Thermometret, kun iført en Flanels Natdragt. Da han for at aabne Døren, berørte Jerntrykkeren med Haanden, sprang en tydelig Funke frem; Gnidninger af Huden frembragte hver Gang om Vinteren en elektrisk Lugt.

Den 1ste Decbr. var Solen netop om Middagen synlig et Dieblik, men kun fra en Høi bag Huset. Denne Maaned var meget kold, og de koldeste Dage i Maaneden vare den 17de og 18de, paa hvilke Thermometret faldt til — 65° F. (—43° R.); dette var en af de høieste Kuldegrader, som observeredes. Den 29de December skinnede Solen igjen, efterat den i ti Dage ganske havde været borte. Før dette Tidsrum vor dens Plads paa Himmelen om Middagen bleven antydet ved Straaler, som skinnede i Luftkredsen over Skoven. Den 1ste Februar gik Solen op Kl. 9 og ned Kl. 3; Dagene forlængedes med rivende Hurtighed. Maanen belyste vidunderlig skjøn de lange Nætter, og Stjernernes Glands kappedes med Nordlysets Straaler, som blev seet hver Nat, undtagen ved Sneeveir. I Januar var den lavest observerede Temperatur — 50°, i Februar — 62° og i Marts — 48° F. Ved Slutningen af April begyndte Sneen at smelte paa varme Steder. Strax derpaa kom ogsaa Sværme af Trækfugle til Indianernes store Glæde, som nu atter havde Overflod efter Mangelens lange Dage; overalt i deres Leire saa man nu de mørkebrune, tykmavede Børn løbe omkring med deres fedtede leende Ansigter, i hver Haand svingende Benet eller Vingen af en Gaas.

De uforudseete Tildragelser i den sidste Høst, især Tabet af Baadene, som man havde haabet at bringe over i Kobberminefloden, gjorde en Forandring nødvendig i den oprindelige Plan, da man ei havde Transportmidler nok til med det hele Mandskab at foretage en ny Expedition til Iishavets Kyster og de ligeoverfor samme liggende Øer. Efter modent Overlæg besluttede Richardson med Fleertallet af Folkene at vende tilbage til Europa og overdrage til sin tro og erfarne Medreisende, Mr. Rae, at gjøre den næste Sommertour. Vi skulle længere nede afgive Beretning om Udfaldet af hans Reise.

Den 7de Mai forlod Richardson med sit Selskab Fort Confidence; men naaede efter en formedelst Iis og halvsmeltet Snee tildeels meget besværlig Reise først den 13de Aug. Norway-House og den 25de Sault St. Marie ved Øvre Sø. Derfra reiste han over Toronto til Boston, indskibede sig her paa en Dampbaad og ankom til Liverpool den 6te Novb., efter en Fraværelse af 19 Maaneder, af hvilke 12 vare blevne tilbragte paa Reiser. (Sluttes.)

Norge.

Christiania. En igaar Aftes hertil fra Stockholm ankommen Coureer har medbragt Efterretningen om, at Hs. Majest. Kongen under 12te d. M. har opløst den Kongl. Interims-Regjering og Selv overtaget Regjeringen, i hvilken glædelige Anledning en Takkefest imorgen Søndag vil blive afholdt i Byens Kirker, ledsaget af Salut fra Fæstningen.

— Flere Emigrantskibe ligge nu her paa Havnen for at afgaae til Amerika.

— Bidragene til de Skadelidte i Kautokeino sees nu at beløbe sig til over 1185 Spd.

— De tvende ivinter afholdte Fattigballer her i Byen have givet et Overskud af næsten 408 Spd. til de Fattige.

I **Drammen** er en af Hr. Chr. Steenstrup konstrueret og paa Horten udført Iisploug nylig bleven prøvet med heldigt Udfald.

I **Frederikshald** har der atter været Ildebrand, idet der den 17de ds. afbrændte 7 Huse, hvilke vare assurerede for 2230 Spd.

Hamar. I Hoffs Pstg. er stiftet og i Aasnæs Sogn vil snart stiftes en Bondeforening i Lighed med Grue's.

— Grues Forening har besluttet at opkjøbe dyrkbare, men hidtil udyrkede Landstrækninger og mod billige Afdrag og Renter at overdrage disse til Fattige, hvem den saaledes agter at hjælpe i Vei som Jorddyrkere.

Bergen. Jfr. Johansen gav den 31te Marts en Aftenunderholdning til Afsked, hvorved hun modtoges med stærk Applaus og fremkaldtes tre Gange.

Throndhjem. Af et General-Extrakt af de Angellske Stiftelsers Indtægter og Udgifter for 1852 sees omtrent at 16,000 Spd. i Aarets Løb ere udredede til Huusarme, milde Stiftelser og Skoler.

— Sparebankens Formue udgjør nu næsten 67,886 Spd.

— Der forhandles for Tiden om en Børsbygnings Opførelse.

Lofotsfiskeriet er nu endt og har givet „et almindelig godt Udbytte.“

Oversigt over norske Blades Indhold.

For længere Tid tilbage indeholdt Chr.-Pst. et Angreb af Rektor Blom paa Abrahams's franske Grammatik, hvilket en Anonym imødegik i samme Blads Nr. 1581. Denne Imødegaaelse har nu en anden Anonym (i Tirsdagsnummeret) besvaret med en Opsats, hvori flere tildeels grove Feil i Abrahams's Arbeide paapeges.

— I Mgbl. Nr. 104 og 5 har Advokat J. Kraft leveret en Opsats om den i forrige Maaned af nogle frederiksstadske Bjelkehandlere bortminerede Helgebysteen (Hollebysteen) i Sarpsfossen, hvilken oplyser Grunden til de Hindringer, som Borregaards Eiere have lagt iveien for Bortmineringen. Sagen er nemlig, at disse have havt en betydelig Indtægt (mindst 1500 Spd. aarlig) af en paa deres Grund anlagt Tømmerrende, som Lasthandlerne have maattet benyttet for ikke at faae sit Tømmer beskadiget ude i Fossen. Ved Fossens Farbargjørelse ophører denne Indtægt, ligesom ogsaa Grunden for nogle paa Borregaardsstranden opførte Bygninger bliver usikker, naar ikke Strømmen og Fossefaldet ved Helgebystenen holdes borte derfra. Borregaards Eiere tro saaledes at have lidt Indgreb i sine Eiendomsrettigheder, og at kunne fordre Erstatning herfor, hvorfor de have afhængiggjort Sagen af Domstolenes Kjendelse.

— I samme Blad har Major Arentz leveret et detailleret Forslag angaaende Oprettelsen af de paatænkte Brændemagaziner, hvilket gaar ud paa, at der ved frivillige Bidrag skal søges tilveiebragt enten 1400 Spd. til Indkjøb og Bebyggelse af en Tomt paa Holmens Grund til Brænmagazin eller 850 Spd. til samme Øiemed, naar Tomten kun bliver indhegnet, samt at der skal søges bevirket et rentefrit Laan af Sparebankens Midler paa 3700 Spd. til Indkjøbspriis.

— Af Fædrelandets Ven hidsætte vi Følgende: „Der har jævnligen og fornemmelig i senere Tid været talt og skrevet meget om det særdeles Ønskelige i, at der ved private Bidrag kunde tilveiebringes et Fond, hvorved der kunde sørges for fattige ugifte Fruentimmer af konditioneret Stand i deres ældre Dage. Her i Christiania skal man navnligen have tænkt at gjøre Alvor af en saadan Plan i Anledning af vor elskede Konges Helbredelse. Vi haabe derfor, at det vil glæde og opmuntre de ædle Mænd, som have sat sig i Spidsen for denne Sags Fremme, naar vi anføre et lidet vakkert Beviis paa Sympathi for Sagen ogsaa hos Personer udenfor den Stand, hvis Bedste Planen tilsigter. En Tjenestepige, som i længere Tid har tjent hos en konditioneret Familie, hvor der er Udsigt til, at en nu allerede ældre Datter vil om føie Tid blive forladt og uden al Hjælp til Livets Ophold, følte i længere Tid megen Bekymring herover og begyndte at tænke paa, om der ikke skulde kunne gives et Raad; og jo mere hun tænkte herpaa, desto mere blev hun bekymret; thi hun fandt, der vare Mange i samme beklagelige Stilling, som den Dame, hun kjendte og hvis Fremtid forekom hende saa mørk. Da beslutter hun, for at lette sit Hjerte, at gjøre, hvad hun med sin ringe Evne kunde: Hun tager 3 Spd. af sin Løn, eller egentlig af en hende for lang og tro Tjeneste tildeelt Gave, og bestemmer denne Sum som Bidrag til en saadan Forsørgelsesanstalt. Men til hvem hun nu skulde henvende sig og hvorledes Sagen skulde gribes an, vidste hun endnu ikke. Da begyndte man i Aviserne at omhandle samme Sag i Anledning af H. M. Kongens Helbredelse. Hun faar Anledning til at læse dette; med usigelig Glæde sætter hun sine 3 Spd. i Spareskillingsbanken, indtil hun faar see, hvordan Fremgang Sagen faar; hun haaber det bedste, og det gjør vi ogsaa.“

Sverige. Generalmajor Fr. U. Wrangel døde i Landskrona den 1ste ds. 92 Aar gammel.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Grev v. Hompesch, der i sin Tid satte til en betydelig Formue ved Grundlæggelsen af det belgiske Kolonisationsselskab paa St. Thomas, er nylig afgaaet ved Døden i en Gjeldsarrest i Paris.

— Krigsministeren, St. Arnaud, er kommen sig af sin farlige Sygdom.

— Lamartine har mod et Honorar af 450,000 Franks solgt sine samtlige Værker til et Selskab, der ved Aktier paa 500 Fr. tilveiebringer denne Sum.

— Republikaneren Blanqui har forsøgt paa at flygte fra sit Fængsel paa Belle-Isle.

— I Paris ere atter talrige Fængslinger foretagne. Aarsagen hertil angives at være et Brev fra London, der bebudede, at flere Afsendinge fra Londoner-Centralkommitteen skulde ankomme derhen.

England. Dronning Victoria nedkom den 7de April med en Prinds.

— Et Forslag af Skatkammerkansleren til forskjellige ny Finantsforholdsregler forelagdes Underhuset den 8de April. Forslagene til en Rentereduktion med Hensyn til Nationalgjelden antoges strax af Generalkommitteen. Skatkammerkanslerens Plan gaar overhovedet ud paa at forandre den engelske Statsgjeld fra et 3 pCt.s til et 2¾ pCt.s Laan.

— I Glasgow, hvor man har gjort storartede Foranstaltninger til Fru Stowes Modtagelse, har man modtaget Efterretninger om, at hun ved en svær Sygdom er forhindret fra at komme. Sygdommen skal være fremkaldt derved, at hun har anstrengt sig formeget med Arbeidet paa sit ny udgivne Værk, „Nøgle til Onkel Toms Hytte.“ Som en Mærkværdighed kan anføres, at den engelske Udgave af denne Bog, et smukt Oktavbind paa over 500 Sider, blev sat og trykt i mindre end 4 Dage.

Tydskland. Vil man have et Begreb om, med hvilken Strenghed de tydske Regjeringer gaae frem mod Pressen, behøver man blot at lægge Mærke til, at de hos Wigand i Leipzig for 3—4 Aar siden udkomne „ny Andagtstimer“ (3 B.) paa det sachsiske Ministeriums Befaling nylig ere konfiskerede.

— Berlins hele Politipersonale foretog Paaskeaften og de følgende Dage talrige Huusundersøgelser i den ganske Stad, hvortil det var bleven ledet ved et fra London givet Vink om vedvarende revolutionær Virksomhed. Det opdagede et ikke ringe skjult Forraad af Granater, Krudt, Brandraketter, Geværer osv. foruden et stort Antal oprørske Skrifter. Blot Paaskeaften arresteredes 40 Personer, hvoriblandt nogle „Doktorer“ og en Værksmester Geisler. Disse Huusundersøgelser have havt til Følge, at mange Personer, som gik fri derfor, frivillig have skilt sig ved fordægtige Vaaben.

Belgien. I Brüssel var den 9de ds. megen Jubel og Festlighed i Anledning af at Kronprindsen, Hertugen af Brabant, da var bleven myndig.

Tyrkiet. Hele den tyrkiske Armee har nu forladt den montenegrinske Grændse. Under Feldttoget har den lidt et Tab af 4500 Døde, 4000 Saarede og 300 Fanger, medens Montenegro blot har nogle Hundrede Døde og Saarede. Krigsomkostningerne angives for Tyrkiets Vedkommende til 35 Mill. Pjastre, for Montenegros til 80—100,000 Gylden.

— Sultanen har antaget Forslaget til en ny Bank, der vil komme til at gjøre Regjeringen endeel Forskud, hvorfor dog denne indrømmer Banken den ægyptiske Tribut for 15 Aar.

Nordamerika. I en Korrespondentartikel fra New-York, der findes i Aftonbladet, berettes der, at Madam Sontag og Ole Bull ere komne overeens om i Fællesskab at give Koncerter, saasnart Operasaisonen er endt.

Indien. Fra Bombay berettes, at Afsluttelsen af Freden med Birma forestaar, samt at Uroligheder ere udbrudte i Bawulpuhr, hvorfor Briternes Intervention her er paakaldt.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Førstelærerbestillingen ved Bergens Domkirkesogns Almueskole for Pigebørn med 150 Spd. i Løn og fri Bolig.

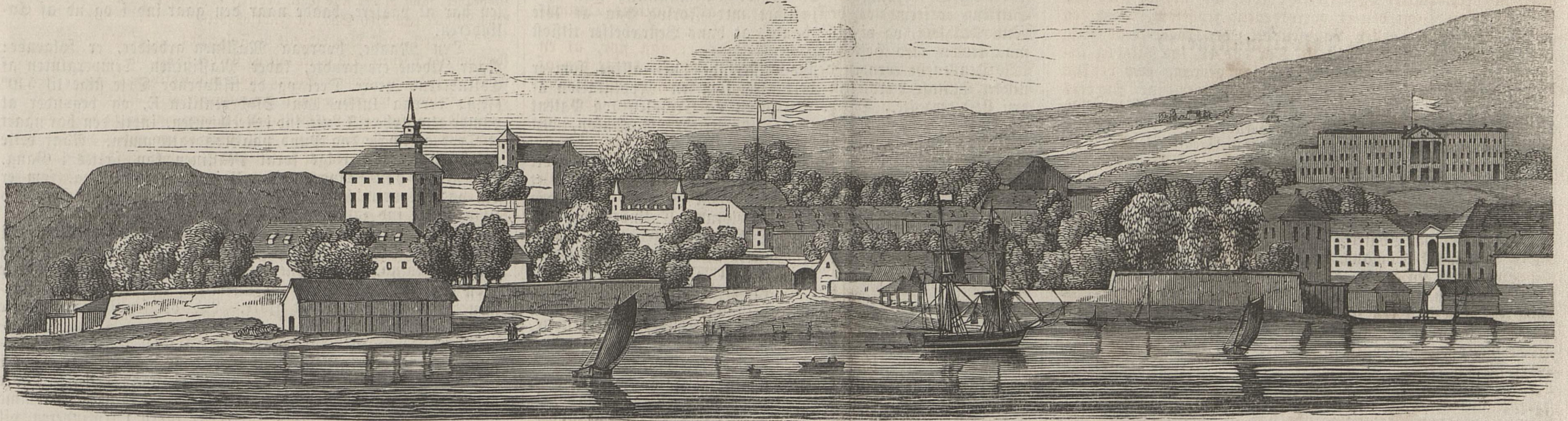
En Omgangsskolelærerpost i Glemminge Annexsogn (ved Frederiksstad) med 25 Spd. i Løn og frit Ophold.

En Lærerpost ved Borøens faste Skole med 180 Spd. i aarlig Løn.

Lensmandsbestillingen for Tysvær Thinglaug (Ryfylke).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden Nr. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 17. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 23de April 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Det norske Statsraad.

Da det hører til nærværende Blads Opgave, at levere Portræter og Biographier af Nutidens mærkeligste Personligheder, maa man kunne vente, at der ogsaa skal tages Hensyn til vort Fædrelands fremragende Mænd, og det særligen fremfor til Udlandets. Vi agte derfor efterhaanden at levere Portræter og korte Biographier af de Mænd, som indtage en fremragende og betydningsfuld Stilling i vort offentlige Liv og som Publikum antages at omfatte med særlig Interesse. Vi begynde med det norske Statsraads Medlemmer. — Hvad Portræternes Udførelse angaar, har Udgiveren gjort, hvad man billigviis kan vente, idet han lader denne foregaae i Kjøbenhavns fortrinligste xylographiske Institut. At de ledsagende biographiske Notitser i Regelen ikke komme til at indeholde nogen egentlig Kritik over vedkommende Personers politiske Færd, er en ligefrem Følge af dette Blads Tendents og Vanskeligheden af upartisk at dømme om Nulevende, hvis Levnet endnu ikke er hjemfaldet til Historiens Domstol.

Vi aabne denne Række med

I.

Severin Løvenskiold, Norges Statholder.

Hans Excellence Severin Løvenskiold er en Sønnesøns Søn af den i 1739 i den danske Adelsstand optagne Konferentsraad Herman Leopoldus († 1750), hvis Fader omtr. i Midten af det syttende Aarhundrede fra Bremen var kommen hid til Christiania, hvor han døde 1696 som en af Byens mest anseede og formuende Handelsmænd. Hans Excellences Fader var Kammerherre Severin v. Løvenskiold, f. 1744, død 1818 som Eier af Fossums og Bolvigs Jernværker. Moderen var Benedikte Henrikke Aall († 1813). Sønnen, Severin Løvenskiold, blev født den 7de Februar 1777. Efterat have nydt en omhyggelig privat Underviisning, tog han i 1794 ved Kjøbenhavns Universitet Examen Artium, og allerede i 1796 latinskjuridisk Examen med bedste Charakteer. Næste Aar blev han Kammerjunker og indtraadte som Auskultant i det danske Rentekammer. Den 10de April 1799 blev han Assessor i Økonomi- og Kommercekollegiet, den 25de Februar 1801 Assessor i Finantskasse-Direktionen og 1802 Amtmand i Bratsbergs Amt. Da Kongen kjøbte daværende Laurvigs Grevskab, blev han tillige (1805) konstitueret som Amtmand i Laurvig, fra hvilket Embede han efter Ansøgning entledigedes den 21de Mai 1811. Ogsaa som Amtmand i Bratsberg søgte han snart sin Afskeed (24de Decbr. 1813). Imidlertid var han allerede i 1804 bleven Kammerherre.

Som Embedsmand havde han lagt ligesaa megen Duelighed som Samvittighedsfuldhed for Dagen og derved erhvervet sig almindelig Agtelse og Tillid. Dette viste sig da ogsaa ved Valget af Medlemmer til Rigsforsamlingen, idet han sendtes som første Repræsentant fra Bratsbergs Amt. Som saadan tog han ikke ringe Deel i Forhandlingerne angaaende Grundlæggelsen af Fædrelandets Selvstændighedsværk. Egentlig blev han betragtet som en Fiende af dette, og forkjætret af det Falsenske Parti, der vilde gjøre Norge til et absolut selvstændigt Rige, fordi han nemlig ligesaalidt som Grev Wedel-Jarlsberg spaaede sig noget heldigt Udfald deraf. Han hørte saaledes til det saakaldte svensksindede Parti*), „der ansaa Forbindelsen med Sverige under passende Vilkaar for den bedste Ende paa Landets Lidelser og som en af Europas mægtigste Stater foreskreven Nødvendighed." Paa Grund af denne Forskjellighed i Meninger maatte han da ogsaa oftere optræde mod Falsen og hans Parti, som f. Ex. i Anledning af hans Lovkommittee-Forslag, og især hans Forslag om, at Forsamlingen, saasnart Konstitutionen var antagen og Kongen valgt, skulde ansees som hævet. Det sindige og klare Foredrag, hvori Løvenskiold fraraadede Forsamlingen at give Forslaget Bifald, kan læses i H. Wergelands Konstitutionshistorie (II S. 60). Ikke mindre vigtig var hans Deeltagelse i Spørgsmaalet angaaende Kongevalget, idet han kraftigen understøttede Ankers Protest derimod, samt hans Motion angaaende Værnepligten, hvilken gik ud paa, at efter 3 Aars Forløb skulde den personlige Værnepligt forandres til den Forpligtelse for visse Distrikter og Lægder, at stille en frivilligen antagen indfødt vaabendygtig Mand.

Vi ville her ikke indlade os paa nogen videre Vurderen af Hr. Løvenskiolds Færd paa Rigsforsamlingen, men blot hidsætte, hvad tvende Forfattere, der have behandlet dens Historie, anføre som Charakteristiskt ved ham. Wergeland siger i sin Konstitutionshistorie, at Løvenskiold var „et af Rigsforsamlingens virksomste Medlemmer, af lyst Hoved, aaben og frygtløs Charakteer, uagtet nogen Affektation i sit Foredrag." Og Jacob Aall roser i sine Erindringer hans parlamentariske Talent, idet han vedbliver: „Han talede med Lethed, Skarpsindighed og en Frimodighed, der aldrig lod sig forstyrre ved Modpartiets djærveste Angreb. Der var en bestemt Aabenhed i hans hele Færd paa Eidsvold, som foragtede at lægge Skjul paa politiske Meninger, hvorsomhelst disse kom paa Bane. Men denne aabne Modstand tækkedes ikke den store Hob. Saaledes maatte han døie flere Ubehageligheder i og udenfor Forsamlingerne; thi han hørte blandt de aabenbareste Modstandere af Selvstændighedsværket. — — Det gik ham som Sorenskriver Blom og flere dygtige Repræsentanter af det tvivlende Parti, at de blandede sig oftere i Begyndelsen end i de senere Sessioner i Debatterne om politiske Materier. De undgik at deeltage i disse vanskelige Undersøgelser, hvis Afgjørelse tog en Vending, der ingen Modstand taalte, og som kun forvikledes ved en unyttig Kamp. Det var kun, naar de Grundlovens Paragrapher, der ordnede Statens indvortes Anliggender, debatteredes, at de gave deres Mening tilkjende, og det maa med Sandhed siges, at deres Foredrag ofte bidrog til at berige Grundloven med hensigtsmæssige Bestemmelser."

Saavidt om Løvenskiold som Rigsforsamlingsmedlem.

Kort efter Foreningen med Sverige blev han udnævnt til Statsraad (nemlig den 28de Nov. 1814) og deeltog i Aarene 1815—16 som første befuldmægtiget norsk Kommissær i Kjøbenhavn ved Forhandlingerne angaaende Fordelingen af den fælles dansk-norske Statsgjæld. Det førstnævnte Aar blev han udnævnt til Ridder af Nordstjernen og den 28de Januar 1816 til Kommandør at samme Orden. I Aaret 1817 ansøgte han om Afsked som Statsraad og levede nu paa sit Gods Fossums Jernværk ved Skien som Privatmand og uden synderlig Deeltagelse i det offentlige Liv,*) indtil 1828, da han (den 10de Juli) blev udnævnt til Statsminister og næste Aar hædret med Seraphimer-Ordenen.

Som Statsminister blev han i 1836 undergivet Rigsretsaktion, fordi han ikke havde protesteret mod Kongens Beslutning af 2den Juli, hvorefter det ottende ordentlige Storthing hævedes, og trods et ypperligt Forsvar af Høiesteretsadvokat (nuværende Statsraad) Petersen dømtes han under 8de Sept. s. A. til at betale 1000 Spd. til Statskassen. I Anledning af Rigsretten indgav Statsministeren allerede den 3die Sept. næstforhen sin Ansøgning om Afsked, da han nemlig ikke for Fremtiden vilde udsætte sig for de Forbitrelser, der vare uundgaaelige, „fordi han ikke kunde gjætte hvert Storthings Pluralitets forskjellige Anskuelser, og fordi hans Grundsætninger bød ham at følge sine egne, men ikke Andres Anskuelser." — „Den Brøde," sagde han i Ansøgningen, "hvilken jeg som oftest hører mig bebreidet, er mit konservative monarkisk-konstitutionelle System. Dette er baseret paa Grundsætninger og historisk saavelsom egen Erfaring. Det kan ikke forandres; det er i denne Henseende uforanderligt. En Rigsret kan dekapitere, men ikke decharakterisere mig." — Den ansøgte Afsked indrømmedes dog ikke. „Hans Maj.," hedder det i Resolutionen desangaaende, „som erkjender Statsministerens Fordringer paa sine Medborgeres skjønsomme og upartiske Bedømmelse, indbyder ham til at frafalde sit Ønske om at trække sig tilbage, at vedblive sine Funktioner, at ville overbevise sig om, at Partiernes Uretfærdighed har en Grændse og at Nationens Erkjendtlighed snart vil lade hans Hensigters Reenhed vederfares Ret og godtgjøre de Vildfarelser, som Lidenskaber og Overilelser have foranlediget."

Imidlertid var Statsministeren bleven mindre populær saavel paa Grund af denne Rigsretsaktion, som fordi man tilskrev hans Indflydelse, at der lagdes Vanskeligheder iveien for Sanktionen af et Par saare vigtige Lovforslag (om Religionsfriheden og Formandskabsvæsenet.) Da Statholderposten efter Wedel-Jarlsbergs Død skulde besættes, udtalte Oppositionens Hovedorgan sig meget skarpt saavel mod Postens Besættelse overhovedet**), som imod at den beklædtes med Løvenskjold, hvis hæderlige Charakteer forresten ingenlunde droges i Tvivl. Dette forhindrede dog ikke Udnævnelsen, der fandt Sted den 27de Februar 1841. Siden hiin modstandslystne Tid have Forholdene betydelig udjævnet sig, og politiske Hensyn turde nu ikke længere nægte ham hos alle Partier den Agtelse for „hans Hensigters Reenhed og Færds Aabenhed, og hans Konsekvents og Dygtighed," som dengang blot et enkelt Parties Ordførere i fuldt Maal ydede.

Som et opofrende Træk af hans Excellence fortjener at anføres, at han, efterat Stortbinget i 1842 havde nedsat de fremtidige Statholderes Gage fra 14,000 til 10,000 Spd., ogsaa gav Slip paa disse 4000 Spd., uagtet man ikke med Grund kunde vente og endnu mindre fordre dette.

Hans Excellence er Storkors af St. Olafs Orden og Ridder af Elephant-Ordenen, samt Medlem af Videnskabernes Selskab i Throndhjem.

Hvad Hans Excellences Familieforholde angaar bemærkes, at han i Aaret 1802 giftede sig med Sophia Hedevig, Komtesse af Knuth, (Datter af Hs. Exelence Grev Knuth til Lilliendal paa Sjæland), der døde i 1819, efterat have skjænket

Statholder Løvenskiold.

*) I Anledning af denne Benævnelse gav Løvenskiold et betegnende Svar under en Samtale, han havde med Prindsregenten. Denne undrede sig over, at Vestlandets Repræsentanter vare saa svensksindede, hvortil L. svarede, at det var et urigtigt Begreb om deres Tænkemaade. De Repræsentanter, som meentes, ønskede ligesaavel som alle Andre, Landets absolute Selvstændighed, skjønt de ikke for Tiden øinede Muligheden deraf, og saaledes fandt en liberal Forening med Naboriget at foretrække for total Undertrykkelse. Prindsregenten: „Ja, men man kan dog kuns være enten svensk eller dansk."(!) Løvenskiold: „Jo, tillad mig, D. kgl. H., man kan ogsaa være et Tredie, og det er — norsk." (Wergelands Konst. Hist. II).

*) Som Familiens Ældste her i Landet reklamerede han for Storthinget i 1824 de adelige og friherrelige Rettigheder for samtlige i Norge dalevende Medlemmer af Familien (ialt sytten), som vare fødte før Loven af 1ste August 1821.

**) Man havde nemlig ventet, at Statholderposten skulde blevet inddraget, hvorved Statskassen vilde have sparet en Udgift af 14,000 Spd. At denne Post for Fremtiden ikke oftere vorder besat, er sandsynligt, og Hs. Excellence Løvenskiold kommer saaledes til at slutte Rækken af Norges Statholdere. Da det kan interessere at have en Fortegnelse over hans Formænd (siden 1814), ville vi her anføre deres Navne og Embedstid: Hans Henrich v. Essen fra 17de Nov. 1814 til 2 Aug. 1816. Carl Mørner fra 20de Aug. 1816 til Oktober 1818. Johan August Sandels fra Okt. 1818 til 26de Nov. 1827. Baltz. Bogislaus v. Platen fra 26de Nov. 1827 til 6te Dec. 1829. Fra 1829 til 1836 var der ingen Statholder, men Statsraad Collett fungerede som første Statsraad. J. C. H. Greve af Wedel-Jarlsberg fra 19de Sept. 1836 til 27de Aug. 1840.

ham fem Sønner og en Datter. Denne sidste er allerede død ligesom ogsaa den næstyngste Søn, der som bekjendt fandt sin Bane i den danske Krig, efter først ved sin Tapperhed at have indlagt sig et ærefuldt Navn.

Hans Excellence besidder en for hans høie Alder ualmindelig Livlighed og Raskhed. Saaledes dandsede han endnu i forrige Aar ved Sønnen, Hofmarskalk C. Løvenskiolds Sølvbryllup. Ved Jernbanearbeidets høitidelige Begyndelse i Aug. 1851 trillede han den første Tørv og holdt en vakker Tale.

Ericssons Kalorikmaskine.*)

(Efter Illustr. Lond. News.)

Fredag den 18de Marts holdt Hr. George Crispe, Ingeniør ved det polytekniske Institut, i „the United service Institution" i Skotlandyard en Forelæsning om Principet for og Anvendelsen af den af Ericsson i New-York opfundne Kalorikmaskine. Lord Radstock præsiderede. Auditoriet var meget talrigt; og blandt de tilstedeværende saaes Admiral Sir Charles Adam, Sir Charles Napier, General de la Motte, Gen. Goldfinch, Gen. Fanshawe, Gen. Sir George Pollock og flere Officierer og Ingeniører fra the Royal Dockyard.

Hr Crispe begyndte sit Foredrag med den Bemærkning, at ved en Forelæsning af en saadan Natur, hvor Alle ere enige om Tilforladeligheden af de omspurgte Data, bliver den Forelæsendes Forretning forholdsviis let; han har kun at ordne det foreliggende Stof i den Form, hvori det Ene har efterfulgt det Andet, og anvende saadanne Experimenter, som bidrage til at oplyse det. I dette Tilfælde, erklærede Hr. Crispe, følte han sig i lidt ubehagelige Omstændigheder, forsaavidt Ericssons Kalorikmaskine var bleven konstrueret, prøvet og beskrevet i Amerika; og Mænd, hvis Redelighed ikke bør drages i Tvivl, og hvis Dom vi ikke have nogen Ret til at underkjende, sige, at den udfører sin Forretning udmærket, at den Kvantitet af Brænde, som udfordres, er overordentlig ubetydelig, kort sagt, at den i enhver Henseende kan betragtes som et overmaade vellykket Experiment.

Sekretæren i de Forenede Staters Marine siger i sit Brev til Kommitteen, idet han omtaler Ericssons Skib:

Det er allerede bleven besøgt af mange af Regjeringens Officierer og af Personer, kyndige i Maskinvæsenet, og det har opvakt de mest gunstige Formodninger hos alle dem, som bedst ere istand til at danne sig en Mening om dets Egenskaber. Jeg føler mig berettiget til at sige, at det Vifald, disse Besøg have fremkaldt, er af den Beskaffenhed, at de ikke levne Rum for nogen Tvivl med Hensyn til Opfinderens fuldstændige Held i det herlige Foretagende, hvorfor han saa længe og saa vedholdende har opofret sig.

Brevet slutter med at anbefale Bygningen af et Krigsskib paa ikke mindre end 2000 Tons, udrustet med Kalorikmaskine.

Kommandør Sands, som gjorde en Tour med Skibet fra New-York til Alexandria (i de Forenede Stater), omtaler Maskinernes fuldkomne Dygtighed under en Reise af 73 Timers Varighed, ligesom ogsaa at kun een Fyrbøder behøvedes i Arbeide paa engang, som Følge af den ringe Kvantitet Brænde, der udfordredes for at holde Maskinerne i Arbeide.

Paa denne Side Atlanterhavet derimod paastaae Mænd, som ere bekjendte ei for England alene, men for hele Verden, at Opfindelsen er et Blændværk, en Selvskuffelse, og at intet nyttigt Resultat paa nogen mulig Maade kan opnaaes ved saadanne Midler.

Navnet, som er bleven adopteret for denne nye Drivkraft, antyder strax, at Varmen er den fornemste Virkekraft. Dette Ord Kalorik — afledet af det latinske Ord calor (Varme) — blev indført af Lavoisier til at betegne, hvad han kaldte Varmens Element (Varmestoffet.) I Virkeligheden betragtede han Kalorik som Aarsag til Varmen, paa samme Maade som Elektriciteten betragtes som Aarsag til Magnetismen.

At atmosphærisk Luft, naar den er ophedet, er istand til at frembringe en mekanisk Virkning, er en Kjendsgjerning, som har været bekjendt i mange Aarhundreder. Men idet vi springe forbi Steros Legetøi, Amontus's Hjul og Hr. Hales Maskine, komme vi til Sir George Cayleys ditto, om hvilken der stod at læse en Beretning i Nicholsons Journal for 1807. Ligheden mellem denne Maskine og Ericssons er mærkelig; i Virkeligheden kunne, overhovedet talt, begge to betragtes som de samme.

En Modifikation af dette meget sindrige Arrangement (thi i vor Bedømmelse af det maa vi ikke glemme, at det var aldeles nyt) blev tilsidst foretaget af Sir George Cayley og prøvet af Hr. Goldsworthy Gurney m. Fl. Maskinen viste sig at arbeide med omtrent 5 Hestes Kraft, med et Forbrug af omtrent 21 Pund Kokes i Timen.

I 1817 tog Hr. Stirling fra Glasgow Patent paa en Luftmaskine, der i alle væsentlige Punkter adskilte sig fra de nysnævnte. Denne Maskine ligner Dampmaskinerne i sin Konstruktion, og Anordningen af mange af dens enkelte Dele, saasom Cylinderen, Stemplet, Stempelstangen, parallel Bevægelse, Ballance o. s. v. Bevægelsen bevirkes i denne ved Ophedning af en Deel af den Luft, som staar i Forbindelse med den ene Side af Stemplet, og ved Afkjøling af den, som er i Berørelse med den anden, hvorved en Forskjellighed i Tryk opnaaes snart paa dets ene, snart paa dets anden Side. Ophedningen og Afkjølingen af Luften bevirkes ved Luftkamre, af hvilke det ene er forbundet med Cylinderens Top, det andet med dens Bund, ethvert anbragt over to Ilde, hvorved den nederste Deel af dem holdes i en Temperatur af omtrent 600 Grader (F.), medens Overdelen holdes kold; ved Hjælp af Dykkeren (the plunger) bringes Luften til at indtage vexelviis Toppen af det ene Kammer og Bunden af det andet. Hr. Stirling indførte ogsaa og tog paa samme Tid Patent paa, hvad man i Forbindelse med Ericssons Maskine har kaldet „Regeneratoren," hvis Hensigt er at bevare en Deel af den Varme, som ellers vilde gaae tabt, naar Luften for hvert Slag af Maskinen blev afkjølet. Den bestaar af en Række tynde Metalplader, hvorimellem den ophedede Luft har at gaae under sit Løb fra Bunden til Toppen af Luftkammeret. Metaloverfladerne blive følgelig ophedede ved Berøring med Luften, og denne Varme beholde de, indtil Luften paa dens Tilbagegang fra Toppen til Bunden i dens kolde Skikkelse maa passere gjennem dem i den modsatte Retning. Herved berøver den dem den Varme, som de nys havde modtaget; og i Forhold til Mængden af den Varme, som saaledes er bevaret, bevirkes Besparelsen af Brænde. En Maskine af det Slags, som den beskrevne, blev udført i Dundee-Støberiet i 1843 og vedblev at udføre Etablissementets Arbeide i omtr. 4 Aar. Hr. Stirling erklærer, at den nye Dampmaskine, som er kommen istedetfor Luftmaskinen, forbruger omtrent 26 Centn. Kul, medens Luftmaskinen udførte det samme Arbeide med omtrent 4½ Cent. Under disse Omstændigheder maa man naturlig spørge, hvorfor blev ikke Luftmaskinen beholdt. Svaret, som gives herpaa, vil med Hensyn til at bestemme Værdien af Ericssons Maskine, afgive en vigtig Kjendsgjerning, nemlig den Vanskelighed, som er forbunden med at forhindre Luftkamrenes Udbrænden. Denne Ulempe, i Forbindelse med Brændematerialets Billighed i Distriktet, blev anseet for at indeholde tilstrækkelig Opfordring til at opgive Luftmaskinen; men Hr. Stirling er fremdeles beskjæftiget med Forsøg paa at løse dette Problem, og vi ville haabe, at hans Bestræbelser tilsidst maa krones med Held.

Den eneste foruden denne existerende Luftmaskine, som er nogen Omtale værd, kan betragtes som en Modifikation af den sidst omtalte. DHrr. Parkinson og Crosslev tog Patent paa den i 1827. Opfindelsen tilhører Hr. Parkinson, den bekjendte Gasometer-Fabrikant i City-Road.

Figur 1.

Maskinens Konstruktion vil let begribes ved at kaste et Blik paa Fig. 1. A er den arbeidende Cylinder med sin Dykker; D Luftkammeret, omgivet af koldt Vand forneden, B B; C Dykkeren, er en Jernkasse, som bevæges, naar Stempelstangen gaar ud ved Toppen af Luftkammeret. I den Stilling, Dykkeren har paa Figuren, er den Luft, som befinder sig inde i Kammeret, ved Toppen; naar den ophedes ved Berørelse med dets varme Sider, udvider den sig som Følge heraf, og en Deel, som baner sig Vei gjennem Aabningen ind i den lille Cylinder, E, trykker Stemplet iveiret. Ved en passende Kommunikation mellem Delene sætter dette Dykkeren i Bevægelse, saa at, naar Stemplet er ved Toppen af sin Cylinder, har Dykkeren naaet Toppen af Luftkammeret. Resultatet er tydeligt. Luften baner sig Vei nedad forbi den til den kolde Ende af Kammeret, bliver som Følge heraf afkjølet og sammenpresset; Stemplet gaar ned og efter det Dykkeren, saa at det Hele gjentager sig i det Uendelige.

Den Hurtighed, hvormed den afbildede Model arbeider, er mærkværdig. Den gjør omtrent 150 Slag i Minutet; imidlertid synes der ikke at være nogen Grund til at tvivle paa, at den vilde gjøre 1500, om man vovede Forsøget. Dette er instruktivt, fordi vi heraf see, hvor hastigt Luften kan opvarmes og afkjøles. I 1826, Aaret før DHrr. Parkinson og Crosslev toge sit Patent, kom Kapitain Ericsson til England for at bekjendtgjøre en Luftmaskine, han havde opfundet; men efterat have opbudt alle Anstrængelser, befandtes Vanskelighederne den Gang at være altfor store og Projektet blev snart opgivet.

Den almindelige Konstruktion af den nyere Kalorikmaskine kan man see af Fig. 2. A er den arbeidende Cylinder, under hvilken er anbragt en Ild, for at forhøie Temperaturen af Luften indeni. Under denne Cylinders Stempel er anbragt et Kar, fyldt med ikke ledende Substantser, kaldet Varme-Interceptoren (Varmeopfangeren.) Dens Forretning er at hindre den opvarmede Luft fra at komme i Berørelse med Stemplets Hovedmasse, og saaledes holde det koldt — et Middel, som ogsaa blev anvendt af Sir George Caylay i samme Øiemed, i Forbindelse med hans Luftmaskine, og hvorpaa han tog Patent i 1838. Omvendt ovenfor den arbeidende Cylinder er Luftpumpen eller Erstatningscylinderen med dens Stempler og Ventiler, B C. Luften pumpes ind igjennem B fra Atmosphæren og slippes ud igjennem C i Recipienten D. Ved Nederenden af denne Recipient er en Aabning, der kommunicerer med den arbeidende Cylinder, som man ved Hjælp af Skydeventilen E kan lukke efter Behag.

Det maa her anmærkes, at naar Skydeventilen lukkes for at hindre Kommunikationen mellem Recipienten og den arbeidende Cylinder, aabner den paa samme Tid en Kommunikation imellem den arbeidende Cylinder og Atmosphæren under Ventilen og gjennem Aabningen F. G er Regeneratoren, bestaaende af en Række Lag af Staaltraadnet, gjennem hvilke Luften har at passere, baade naar den gaar ind i og ud af Cylinderen.

Den Maade, hvorpaa Maskinen arbeider, er følgende: Naar Ildene ere tændte, lader Maskinisten Temperaturen af Cylinderens nedre Deel og de tilstødende Dele stige til 540° (F.); derpaa lukker han Skydeventilen E, og begynder at pumpe atmosphærisk Luft ind i Recipienten, indtil den har naaet et Tryk af nogle faa Pund paa Kvadrattommen. Naar dette er gjort, er Alt færdigt forat Maskinen kan sættes i Gang. Nu sætter han Skydeventilen E i saadan Stilling, som er vist paa Figuren, hvorved den sammenpressede Luft faar Lov til at gaae ind i den arbeidende Cylinder.

Vi ere nu komne til den Vanskelighed, hvorover Ni af Ti snuble ved Undersøgelsen af denne Maskines Virken, nemlig den Forretning, som Varmen udfører; men rimeligvis vil dette bedst kunne undgaaes ved for Øieblikket at forudsætte, at Varmen Intet har dermed at gjøre. Lad os for Exempel tænke os, at Alt er ganske koldt —, Regeneratoren, Ilden, Erstatningscylinderen, Alt borte: vi ville alligevel see, at ved Aabningen af Skydeventilen (som før beskrevet) vil Stemplet i den arbeidende Cylinder løftes iveiret; naar det har naaet Toppen, lade man Skydeventilen lukkes; der kan da ikke komme ind mere Luft, og den, som allerede er inden i Cylinderen, vil undvige under Skydeventilen i Atmosphæren, og saaledes lade Stemplet gaae ned af sin egen Vægt. Naar det saa igjen naar Bunden af Cylinderen, og Skydeventilen atter aabnes, vil man see den nysbeskrevne Virksomhed paany gjentage sig; og dette kan og gjentage sig saa længe, som den fornødne Forstrækning af Luft kan bevirkes i Recipienten, akkurat paa samme Maade som en Høitryks-Dampmaskine vedbliver at arbeide, saalænge den forsynes med Damp fra Kjedlen.

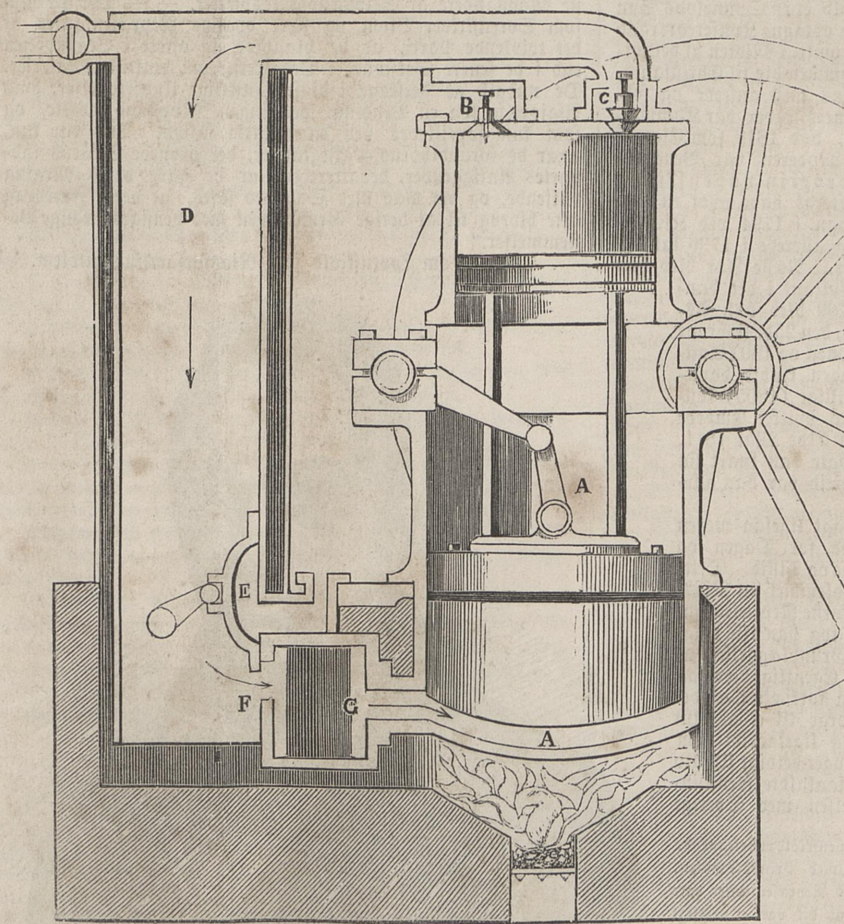
Men efterdi der til Recipienten for hvert Slag af Maskinen maa afgaae ligesaameget Luft, som den arbeidende Cylinder borttager, hvis Luften i Cylinderen var af samme Temperatur, som Luften, der afgaar til Recipienten, maa man til dette Øiemed anvende en Pumpe ligesaa stor som Cylinderen selv; og meer Kraft vilde selvfølgelig udfordres for at sætte den i Bevægelse, end den sammenpressede Luft med nogen Mulighed kunde afgive. Men ved Anvendelsen af Varmen fordobles enhver Kubikfod Luft, som tvinges ind ved Pumpen, i Rumfang, følgelig reduceres den Kraft, som behøves forat sætte den i Bevægelse, og saaledes vindes et Overskud af nyttig Kraft.

Varmens Forretning er saaledes ikke at forøge Trykket af Luften, naar den er kommen ind i den arbeidende Cylinder (dette er efter Omstændighederne umuligt), men at forøge dens Rumfang, naar det store Stempel gaar tilveirs, ladende saaledes den samme Kvantitet Luft fylde det dobbelte Rum og paa samme Tid beholde det oprindelige Tryk af den kolde Luft, som pumpes ind i Recipienten D.

En væsentlig Deel af Opfindelsen staar endnu tilbage at omtale, nemlig Regeneratoren, G. Som før angivet, bestaar den af en Række Lag af Metaltraadnet, gjennem hvis Masker den opvarmede Luft paa dens Vei fra Cylinderen til Atmosphæren har at gaae; og eftersom den kommer i Berørelse med hvert enkelt Lag, det ene efter det andet, slipper den mere og mere af sin Varme, indtil den, forinden den forlader det sidste, paastaaes ikke at være mere end 30 eller 40 Grader varmere end Atmosphæren selv. Den Varme, som slippes af den udstrømmende Luft, kan vi tænke os fordeelt i Regeneratoren paa den Maade, som er angivet paa Figuren, nemlig, nærmest Cylinderen er Temperaturen næsten lig Temperaturen af Luften indeni den, medens den nærmest Skydeventilen paastaaes at være kun lidet over den ydre Lufts.

Den saaledes af Regeneratoren optagne Varme beholdes af denne, indtil, naar Stemplet har naaet Bunden af Cylinderen, en ny Forsyning af Luft kan komme ind fra Recipienten; denne kolde Luft bliver paa sin Vei gjennem Regeneratoren opvarmet, ligesom den udstrømmende Luft blev afkjølet, ved Berøring med Metaloverfladerne, og kommer selvfølgelig ind i Cylinderen med en betydelig Temperaturforhøielse, og behøver som Følge heraf saameget mindre Varme meddeelt af det anvendte Brændematerial.

I England paastaaes det imidlertid af Mange, at Fremgangsmaaden ikke kan være saadan som den beskrevne, og at Regeneratoren ikke kan gjøre nogen Forskjel med Hensyn til Beløbet af det anvendte Brændematerial. Det er at beklage, at de, som see Sagen saaledes, ikke anføre nogen Grund for sin Synsmaade, efterdi, naar det først klart var beviist, at der er en Naturlov i Strid dermed, Spørgsmaalet da var afgjort, og megen kostbar Tid og mange Penge sparede. Imidlertid da dette ikke er saa, maa Spørgsmaalet undersøges pro og contra, saaledes som det er os forelagt. Luften i Cylinderen har en Temperatur af 540 Grader, d. e. omtrent 480 Grader over Atmosphærens, ved hvilken Temperatur dens Rumfang, efter Dulong og Petit, fordobles. Under Udstrømningen i Atmosphæren udvider den sig, efterdi den har været anvendt indeni Cylinderen under Tryk, og optager derved et vist Beløb Varme i latent Form (omtr. 8 Grader for hvert Punds Tryk). Hvis f. Ex. Luften i Cylinderen har en Temperatur af 540 Gr. og et Tryk af 5 ℔ pr. Tomme over Atmosphærens, vil den, naar den udvider sig til Atmosphærens Tryk, fremvise en

Figur 2.

*) Med denne Artikel kan sammenlignes en anden om samme Gjenstand af Kapitain-Lieutenant Steenstrup, der findes i dette Blads f. Aarg. Nr. 17, samt en efter Illust. Lond. News oversat Artikel om „Ericssons Kalorikskib" i Nr. 7 f. iaar.

Temperatur af kun 500 Gr., idet de 40 Gr. ere blevne latente. Siden nu Luften ved Berørelse med Metaloverfladerne, ikke kan gjøre disse hedere, end den selv er, vil det indsees, at disse 40 Gr. Varme ere gaaede tabt, og at kun de tilbageblevne 500 Gr. er følelig Varme, som f. Ex. kan lignes med det hede Jerns Varme — en Varme, som kan maales med et Thermometer og som gaar over fra et Legeme til et andet ved Berøring. Hvis nu de Lag Staaltraadnet, hvorigjennem Luften har at passere, have en lav Temperatur, vil sikkerligen denne Luft gaae koldere ud, end den kom ind. Og der kan ingen Tvivl være om, at hvis kold Luft bragtes til at gaae gjennem det hede Staaltraadnet, vilde dens Temperatur forhøies, og at saameget Varme, som den modtager paa denne Maade, saameget mindre behøver Brændet at give. Med Hensyn enten til Mængden eller Trykket af Luften i Cylinderen, vil det sees, at det ingensomhelst Forskjel gjør, om den bliver ophedet ved Regeneratoren eller selve Cylinderens Bundplader. Det Spørgsmaal kan imidlertid opstaae, om Luften paa dens Vei gjennem Metalnettet under en Hastighed af 12 Fod i Sek. har Tid til at afgive eller optage Varme i nogen Mængde; men i Henseende hertil er det allerede omtalt, med hvilken Hurtighed Luften blev opvarmet og afkjølet i Parkinsons Maskine og mange andre Exempler af lignende Beskaffenhed ere os bekjendte.

Men et Forsøg er langt mere tilfredsstillende end et Ræsonnement: enten svarer denne Opfindelse til sin Hensigt, eller ogsaa ere de, som ere beskjæftigede med Fartøiet i Amerika, meget fiffige Bedragere.

De praktiske Indvendinger mod Maskinen i Almindelighed ere mange og af en saadan Beskaffenhed, at de, om man endog tænkte sig alle andre bortryddede, utvivlsomt ville vise sig hinderlige for Maskinens endelige Held. For Ex., den theoretiske Styrke, som Luften i denne Maskine har — under Forudsætning af at den gjør ti Slag i Minutet, og Luftens Rumfang fordobles af Heden — er 763 Hestes Kraft. Dens virkelige Styrke i den arbeidende Cylinder er lige med 600 Hestes Kraft, og heraf udkræves 374 Hestes Kraft for at betjene Pumperne, saaledes at kun 226 Hestes Kraft eller mindre end en Trediedeel af den Kraft, som Luften har, bliver nyttig. Desuden, da det opnaaelige Tryk er lidet og alene virker paa den ene Side af Stemplet, bliver det nødvendigt, at have en uhyre Udstrækning af Stemplets Overflade. Paa „Ericsson" f. Ex. ere fire Maskiner, saadanne, som den ovenfor beskrevne, anbragte med arbeidende Cylindre af 14 Fods Diameter; ligesaa fire Luftpumper eller Erstatningscylindre, hver mellem 11 og 12 Fod i Diameter, frembringende en uhyre Mængde Friktion og Anledning til Lækage, og det i et Tilfælde, hvor vel at mærke Lækage er af yderste Betydenhed. Man kan ikke her, som ved en Dampmaskine, øge paa Ilden for at overvinde Vanskeligheden, da en saadan Fremgangsmaade, naar den blev dreven over et vist Punkt, vilde blive meget skadelig for Ophedningskamrene. Vi maa heller ikke glemme, at Hr. Stirling blev nødt til at opgive sin Maskine formedelst den Vanskelighed, han stødte paa ved Bevaringen af sine Luftkamre. Den Plan, som Kapitain Ericsson nu anvender til deres Ophedning, er den samme, som den Hr. Stirling for 30 Aar siden begyndte med, og som han siden meget forbedrede, men som dog tilsidst slog feil. Der synes derfor ikke at være nogen Grund til at tro, at Kapitain Ericsson ved sit nuværende Arrangement kan blive synderlig heldigere end sin Formand.

Horten.

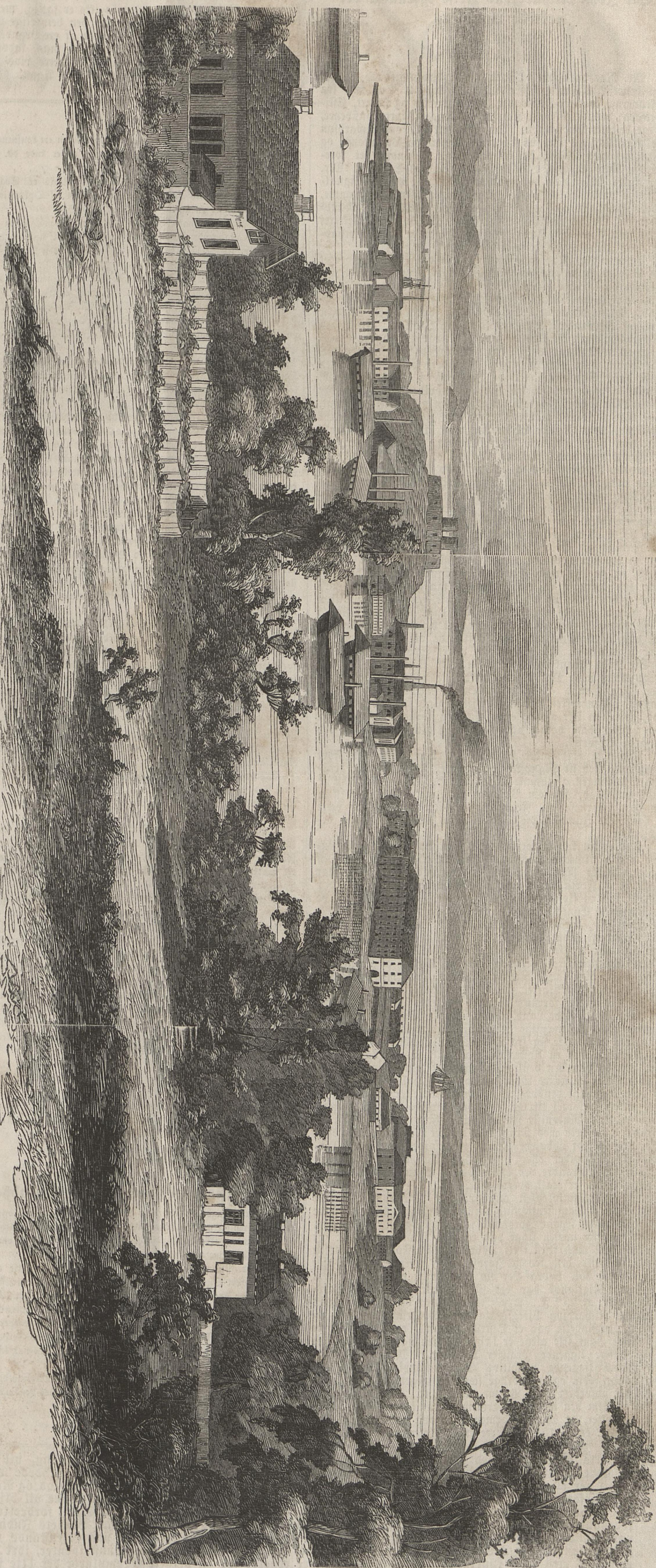
I.

Enhver af vore Læsere kjender Horten idetmindste af Omtale. Mange have havt Anledning til selv at tage Stedet i Øiesyn; men ogsaa mange have savnet en saadan Anledning, og, medens det især deles hed for disse antages at være af Interesse at faae nogen nærmere Oplysning om dette i vor nyere Udviklings Historie saa mærkværdige Sted, ville vistnok selv hine gjerne tilbagekalde Stedet i deres Erindring. For de allerfleste af Bladets Læsere vilde det vistnok være interessant at faae en fuldstændig Beretning om, hvorledes Etablissementet i en kort Aarrække har udviklet sig til den efter vore Forholde store Betydning, som det nu har; men da Rummet ikke tillader en saadan, have vi bestemt os til at give en kort Oversigt over det Hele samt en noget mere detailleret Beskrivelse over de vigtigste Enkeltheder samt ledsage denne med tilsvarende Træsnit.

Hortens smukke Beliggenhed er bekjendt. Men de Fleste, der ankomme til Stedet, ville finde deres Forventninger overtrufne. Bestiger man den lille Høide paa den indre Side af Havnen, Ollebakken, hvorfra vort Træsnit er taget, saa har man den allerdeiligste Udsigt, ligesom man tillige befinder sig paa et Punkt, hvorfra Hortens Anlæg og Omegn paa det Bedste lade sig overskue. Fra Høiden i Forgrunden med dens smukke Landsteder og rige Trægrupper overseer man Havnen, hvor Orlogsskibene ligge for Anker, og hvor mindre Fartøier bevæge sig hid og did. Udenom denne bøier sig den yndige Landtunge, hvor mellem svulmende Trægrupper Hortens prægtige Bygninger og det Montalembertske Taarn stige op. Her er Udsigtens Centrum, og den dæmpede Larm af mangfoldige bankende Hammere med den tunge Damphammers vældigere Drøn derimellem i Forening med de mange høie rygende Værkstedsskorstener giver Indtrykket af et Sted, hvor Liv og Virksomhed har Sæde. Bag Hortenstungen breder sig Christianiafjorden, hvor hist og her viser sig et Seil eller en Damper, og hvis østlige Kyst blaaner langs Horizonten og forsvinder længst til Høire, hvor Fjorden munder sig ud i det aabne Hav. Til Venstre er Havnen lukket ved en Gruppe skjønne, skovbevoxede Øer, over hvilke man fjernest mod Vest øiner Indseilingen til Holmestrand, Drammen og Christiania.

Anlægget af Hortens Etablissement maa man datere fra 1820, da Grændserne for en Deel foreslaaede Bygninger og Fæstningsværker bleve udstukne og en Deel Arbeider paabegyndte. Chefen for Værftet i Frederiksværn var dengang tillige Chef for Etablissementet paa Horten. I 1822 oprettedes for disse to Steder tilsammen et nyt Ingeniør-Detaschement, hvis Hværv skulde være at lede Huusbygningsarbeiderne, hvilket senere (1837) udvidedes derhen, at det skulde føre Opsynet med alle saavel Land- som Vandbygningsarbeider. En af de Arbeider, som allerede i 1820 paabegyndtes, var Fregatbedingen, og den 25de August 1828 løb den første Fregat (Freia) af Stabelen, og omtrent et Aar derefter Korvetten Ørnen. I 1836 fik Etablissementet sin egen Chef, og skulde fra nu af ikke længere sortere under Værftet i Frederiksværn.

(Fortsættes.)

Horten.

Sir John Richardsons Reise igjennem det arktiske Amerika.

(Af Dr. W. Uhrig.)

(Forts. fra Nr. 16.)

Mr. Rae var, som vi have hørt, bleven tilbage i Fort Confidence, tilligemed 6 Frivillige, hvoraf 2 Somænd fra Orkenøerne, to Cree-Indianere, een Kanadier og Albert, Eskimotolken; desuden bleve to Kanadiere tilbage i Fort Confidence, for at bestyrte Bygningen. Den Instruktion, som Richardson gav Mr. Rae, gik især ud paa, at undersøge Wollastons- og Victoria-Lands Kyster, hvilket var blevet forhindret det foregaaende Aar ved Iis i Dolphin- og Unions-Strædet. Mr. Rae skulde tillige paa hensigtsmæssige Steder oprette Signalposter og nedlægge et Memorandum under ethvert af samme, hvori skulde indeholdes Anvisninger saavel for Mandskaber fra Opdagelsesskibe i hine Egne, som for en projekteret Expedition, som Sir James Ross skulde sende fra Vinterhavnen over Isen til Kobberminefloden.

Efterat Mr. Rae med største Utaalmodighed havde ventet paa at Isen skulde gaae op i Dease-River, satte endelig Expeditionen sig i Bevægelse den 9de Juni. Farten paa Deasefloden var overordentlig besværlig, og Mandskabet vadede bestandig ligetil Knæerne i Snee og Iis, for at trække Baadene frem, da Farvandet endnu var fuldt af Isflag. Først den 21de ankom man til Kendall-River, efterat man havde maattet gjøre en Portage af 2 Dage. Den 14de Juli naaede Mr. Rae Havet, hvor han af nogle Eskimoer, der om Vinteren havde havt Samkvem med de Indfødte i Wollaston-Land, erfarede, at man der hverken havde seet hvide Mænd eller store Baade eller Skibe. Farten langs Kysten gik yderst langsomt, fordi man uafbrudt maatte kjæmpe med Isen; da man naaede det Sted, hvor Baade Høsten før vare blevne tilbage, fandt man dem halvt ødelagte, thi Eskimoerne havde bemægtiget sig Jernet paa dem. Teltene, Seilene o. dsl. fandt man endnu urørte, ligeledes var en „Cache" med Pemmikan og Munition undgaaet Eskimoernes Eftersøgning. I Nærheden af Kap Krusenstern besluttede Mr. Rae at afvente Isens Opbrud, da Wollaston-Land herfra i den korteste Tid kunde naaes. Desværre blev den Udholdenhed, hvormed han i henimod 4 Uger holdt ud ved denne øde Kyst, ikke kronet med nogen gunstig Fremgang. Hele Sommeren over blev Strædet ikke isfrit, ja der dannedes ikke engang en smal Kanal af aabent Vand, og da det mod Enden af August indtrædende kolde Veir lod befrygte en tidlig Vinter, saa gav Mr. Rae med tungt Hjerte Befaling til Opbrud. Hele den sidste Expedition var bleven aldeles forfeilet, og det eneste Udbytte bestod i de gjentagne Udsagn af Eskimoerne, at deres Stammebeslægtede paa Wollaston-Land, med hvilke de om Vinteren havde havt Samfærdsel, ikke havde seet noget Spor af Skibe eller af Sir John Franklins Mandskab. Et Ulykkestilfælde forøgede endnu mere Mr. Raes Smerte. Ved Bloody-Fall druknede, paa Grund af Styrmandens Ubehændighed og Uagtsomhed, Eskimotolken Albert, et bittert Tab for det hele Selskab, som han ikke alene havde gjort de største Tjenester, men hos hvilket han ogsaa havde gjort sig almindelig elsket ved sin gode Opførsel.

Den 1ste September indtraf Mr. Rae igjen ved Fort Confidence med sit Mandskab og naaede Fort Simpson henimod Slutningen af samme Maaned. Her engagerede han et Indianerselskab, for om Vinteren at tage Station imellem den store Bjørnesø og Kendallfloden, for muligens at være et (fra Sir James Ross) udsendendes europæisk Parti behjælpeligt.

Der er nu kun tilovers for os i en kort Oversigt at gjengive nogle almeeninteressante videnskabelige Resultater af Reisen, hvilke Richardson deels næsten paa hver Side har indflettet i Fortællingen om Reisebegivenhederne, deels har nedlagt i et vidtløftigt og lærd Anhang. Hvad nu først de gjennemreiste Egnes Geologi angaar, saa udstrækker sig i N. for Øvre Sø, altsaa fra omtrent 48° n. Br., og i O. for Klippebjergene, som bekjendt en uhyre Flade af slet Land, som blot paa nogle Steder kan kaldes bakket. Denne uhyre Slette characteriseres desuden ved en Række af transverse Udhulinger, hine lange Rækker af Søer, som, med ringe Afbrydelse, gjør Baadfarten til Ishavet mulig. Ligesom den større Deel af de forenede Stater, saaledes henhører ogsaa det ovennævnte flade Land til det siluriske System, som dog gjennemsættes af mægtige primitive eller metamorphiske Formationer, der drage sig fra Øvre Sø til Ishavet i nordvestlig Retning, med en Udstrækning af omtr. 5—15 Længdegrader. Netop paa den vestlige Grændse af denne primitive Formation falde de større Søer saaledes, at Halvdelen af nogle af dem formeligt henhøre til det primitive eller plutoniske, og den anden Halvdeel til det forsteningsførende siluriske System. Den midterste plutoniske Formation bestaar forstørstedelen af Granit og Gneis med Trap, men danner hverken spidse Toppe eller overhovedet opløftede Mure, men fortrinsviis runde kuppelhvælvede Høider eller langagtige Forhøininger, som ere adskilte fra hverandre ved lange Dale. Blandt de forsteningsførende Stene er Kalk overveiende.

Hvad Klimatologien angaar, har Richardson anstillet en interessant Sammenligning imellem Forsøgene paa at udfinde den permanent frosne Jordbund i Jakutsk og Fort Simpson, hvilke Punkter næsten ligge paa een og samme Parallel. I Jakutsk kom man først i en Dybde af 382 Fod til ufrossen Jord, medens den frosne Jordschicht i Fort Simpson blot var 17 Fod tyk, hvoraf der om Sommeren optøedes omtrent 11 Fod. Rigtignok har det sidste Punkt en middels Aarstemperatur af 25° F., men Jakutsk blot 14° F. Ligeledes tilskriver Richardson Bjergformationernes Beskaffenhed en betydelig Indflydelse paa et Distrikts Klima, da Vinteren i de primitive Egne ikke alene er længere, men ogsaa koldere, end i de høiere liggende Prairier vestenfor. Men hertil maa de dybere liggende primitive Egnes sumpige Beskaffenhed og Vandrigdom ogsaa bidrage særdeles meget, da Isens Optøen her udfordrer mere Varme end i hine. En Sammenligning imellem den middels Aarstemperatur i Europa og Nordamerika viser, at Middelsvarmen i Europa imellem den 42—45° n. Br. er 8—15° F. større end i Amerika, medens Middelssommervarmen kun differerer 2—6°. Deraf kan det forklares, at Vegetationen i Amerika ikke er fattig, men at den hurtigt og kraftigt udvikler sig ved den betydelige Sommervarme. Fra den 50° nordlige Bredde af ere Brøndene frosne ligetil deres Midte, hvilket naturligviis maa indvirke hemmende paa disse Planters Udvikling, da deres Livs- og Værtproces ganske er afbrudt i en stor Deel af Aaret.

(Sluttes.)

Norge.

Christiania. De, der af Interimsregjeringen ere konstituerede i forskjellige Embedsstillinger, har Hs. Majestæt under 16de ds. behaget at udnævne.

— Ved Interimsregjeringens Resol. af 11te Marts er Sognepræst N. J. Chr. V. Stockfleth paa Ansøgning tilstaaet af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond en aarlig Pension af 1000 Spd.

— Under 9de d. M. har Interimsregjeringen udfærdiget en provisorisk Anordning angaaende Forbud mod i en vis Tid af Aaret at benytte visse Strækninger til Renbeter og at have Renhjorde uden Bevogtning i Østfinmarkens, Altens og Hammerfests Fogderier.

— Den 14de d. M. er den medicinske Embedsexamen absolveret af tre Kandidater, H. F. A. Gjør, G. S. Heiberg og J. A. Holmboe, med Charakteren Laud, og af sex, nemlig H. M. Arentz, W. T. Ellefsen, G. T. Gjertsen, C. H. Hartvig, S. M. P. Hoegh og J. H. Olsen, med Haud illaud. samt af en Præliminarist, J. G. Torgersen, med anden Charakteer.

— Grundstenen til den ny Apostelkirke lagdes den 19de April uden nogen Høitidelighed; en Kapsel med norske Sølvmynter nedmuredes og Arbeidsstokken erholdt Traktement. En Lithographi af Kirken er omdeelt til Repræsentantskabets Medlemmer.

— I Formands- og Repræsentantmøde paa Børsen den 20de ds. besluttedes, at det projekterede ny Fattig- og Sygehuus skal opføres paa den Kommunen tilhørende Tomt Ankerløkken (istedetfor paa Sognepræst Teisners Tomt i Storgaden, som af Kommitteen foreslaaet). Bygningerne ere beregnede paa at rumme 300 Fattige. I Forbindelse med det ny Fattighuus indrettes tillige et eget Lokale for Carl Johans Forsørgelsesanstalt for Trængende af Forstaden Vaterland.

— Ved Akershuus Landbrugsskole (paa Abildsø) afholdtes 9—13de April Examen. Af de 10 examinerede Elever erholdt de Fleste saavel i den praktiske som theoretiske Prøve Charakteren Udmærketgodt eller Megetgodt.

— Institutbestyrer Nissen er ved Bythingsdom af 31te f. M. frifunden for et imod ham af det Offentlige anlagt Søgsmaal for mislig Dimission til sidstafholdte Exam. Artium.

— Diskontopræmien for Vexler, der diskonteres i Hypothekbanken, er nu nedsat til 4¾ pCt.

— I Søndags debuterede Jomfru Johannesen som Lisbeth i „en Søndag paa Amager" og blev modtaget med almindeligt og fortjent Bifald. Efter Tæppets Fald vilde Nogle fremkalde Debutantinden, hvilket dog forhindredes ved nogen Hyssen, der dog ikke skrev sig fra Utilfredshed med hendes Spil, „men af Frygt for at bortskjæmme hende som andre Skuespillerinder før med formeget Bifald ved den første Optræden." Denne Frygt var imidlertid ugrundet, da hendes Optræden paa vor Scene neppe kan sammenlignes med de tidligere fremtraadte norske Skuespillerinders. Med et heldigt Ydre og klangfuldt Organ forener hun et tækkeligt ungdomsfriskt Væsen, og i hendes hele Spil er lige megen Inderlighed og Natursandhed forenet.

— Schwartzenbacker-Kapellet har nu forladt Byen for i et Par Maaneders Tid at gjæste Christianssand, Bergen, Throndhjem og nogle af Norges mindre Byer; siden vender det tilbage hertil for at give Koncerter paa Klingenberg.

Drammen. De af Repræsentantskabet for nogen Tid siden bevilgede 150 Spd. til Understøttelse for Folk, som ville udvandre til Amerika, ere fordeelte ligelig til sex Personer, der deels ere drikfældige, deels have været undergivne Straffe, og som sandsynligviis med Tiden vilde falde Fattigkassen til Byrde.

Norderhov. Ved Budskeruds Amts Landbrugsskole afholdtes den 13de og 14de April Dimissionsexamen. Af 9 Examinander fik sex Charakteren Megetgodt, de Øvrige Godt.

Frederikshald. En Person, der for 8 Aar siden forlod Fædrenehjemmet og som i de 2 sidste Aar har opholdt sig i Kalifornien, er nylig vendt tilbage med en betydelig ved Guldminerne erhvervet Formue.

Skien. En af Bratsbergs Amtsformandskab f. A. nedsat Kommittee til at tage under fornyet Overveielse, om hvorvidt en Landbrugsskole atter bør oprettes der i Amtet (istedetfor den for et Par Aar siden nedlagte) skal nu have afgivet Indstilling om Oprettelse af tvende Landbrugsskoler i Bratsberg, nemlig en for Øvre og en for Nedre Telemarken, hver med en aarlig Understøttelse af 600 Spd.

Stavangers Afholdskreds afholdt den 29de Marts et Møde paa Rennesø Præstegaard, hvorved 15 Deputerede indfandt sig fra Kredsens 10 Foreninger.

Bergen. Paa det norske Theater opførtes den 15de April, i Anledning af Kongens Helbredelse, en ny dramatisk Digtning, „Kongedatterens Bøn" af Forfatteren til „et Vidne."

Oversigt over norske Blades Indhold.

I vore Dagblade for 20de April opfordrer Direktionen for „den norske Forening mod Brændeviinsdrik" Bestyrelserne for de Afholdsforeninger, der endnu ikke have indsendt Aarsberetning for 1852, om snarest muligt at indkomme med saadanne.

— I Chr.-Pst. for 16de og 17de April findes Oversættelse af en i Sv. Tidn. indført Opsats om Christian August, hvis Forfatter, Grev Anckarsvärd, tager Fyrsten i Forsvar mod de Beskyldninger, der i Grev Bjørnstjernas Optegnelser gjøres ham for Udueligheb og Forræderi. I Opsatsen udtales Ønsket om, at en i Datidens Begivenheder deeltagende Nordmand vilde bidrage Sit til at oplyse Prindsens Forhold, og dette Ønske har Generalmajor Birch efterkommet, idet han har ledsaget Oversættelsen med endeel interessante Bemærkninger.

— Stavangers Amtstidende klager i en Artikel over Misligheden og Bekosteligheden ved at Arrestanterne paa Landet holdes hos Lensmændene istedetfor i egne dertil indrettede Lokaler.

Sverige. Arveprinds Carl Oscar Wilhelm Frederik er ved kgl. naadigst Diplom af 12te ds. forlenet med Titulærværdighed som Hertug af Sødermanland.

— Professor i de østerlandske Sprog ved Upsala Universitet, O. F. Tullberg, er død den 12te ds. i en Alder af 51 Aar.

— I Gøtheborg vil et almindeligt Lærermøde blive afholdt mellem 23 Juli og 23 Aug. d. A.

— De upsalensiske Deeltagere i Studentertoget til Christiania i f. A. have holdt et Aftengilde til Ære for Dampskibet Berzelius's Chef, Almgren, ved hvilken Leilighed der overraktes ham en Sølvkaffekande som et Erindringstegn. Tidligere har Ordføreren Sahlin og Sangføreren Arpi modtaget vakre Gaver fra Deeltagerne i Toget.

— Interimsregjeringens norske Medlemmer havde den 18de ds. sin Afskedsaudience hos Kongen.

Danmark. Forhenværende Marineminister, C. C. Zahrtmann, er pludselig død paa Hjemveien fra et Selskab.

— Af Fædrel. seer man, at Garnisonen i Kasernerne har været konsigneret og at Husarerne have sadlet sine Heste den 15de.

— I den forenede Rigsdags Møde den 18de April endtes tredie Behandling af det kgl. Budskab om Arvefølgen. Udfaldet var, at Budskabets Antagelse forkastedes med 45 mod 97 Stemmer. Næste Dag udkom et kgl. aabent Brev, ifølge hvilket Rigsdagen er opløst og nyt Valg udskrevet, til Folkethinget den 27de Mai og til Landsthinget den 3die Juni.

— Indenrigsministeren, Bang, og Kultusministeren, Simony, skulle have indgivet sin Dimission.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. Paven har endelig, trods den franske Regjerings Opofrelser, bestemt afslaaet at komme til Paris paa den for Kroningen bestemte Tid.

Politiministeren har udgivet en Rundskrivelse, hvori bestemmes, at ingen politisk Flygtning, uden Politiministeriets udtrykkelige Tilladelse, maa opholde sig eller boe i Seinedepartementet, Lyon eller Marseille. Heller ikke maa spanske, tydske og italienske Flygtninge uden denne Tilladelse opholde sig i de til de respektive Lande grændsende Provindser.

England. Ifølge det udkomne Finantsregnskab have Indtægterne i det sidste Aar været henved en Mill. £. større end i det foregaaende, og i det sidste Fjerdingaar 44,000 £. større, end i det tilsvarende Fjerdingaar af 1852.

— Dronning Victoria er nu Moder til otte Børn, alle struttende af Sundhed og Kraft. Det ældste er 12½ Aar gammelt. Hun selv er, ligesom sin Mand, 34 Aar gammel.

— Bladet Times meddeelte nylig Efterretning om, at der ved en Huusundersøgelse i et af Kossuth leiet Huus i Rotherhithe var opdaget Vaaben, i hvilken Anledning Walmsley i Underhusets Møde den 15de spurgte om Sammenhængen. Lord Palmerston svarede, at Politiet ved en efter en Magistratspersons Ordre foretagen Undersøgelse havde opdaget Kasser fulde af Congrewe-Raketter og Bomber, aabenbar bestemte til Udskibning, hvilket Alt blev konfiskeret. I denne Anledning spurgte Hr. Duncombe Lorden, om han da ikke vidste, at i det gjennemsøgte Huus havde Hr. Hale i sex Aar havt en Raketfabrik, og derfra forsynet Danmark, Preussen og andre Stater med sine Patentraketter. Da Brigth derpaa havde udtalt sin Misbilligelse over, at man paa en saa lumpen Maade søgte at sværte Kossuth, gjentog Duncombe atter sit Spørgsmaal. Lord Palmerston svarede, at han virkelig ikke kjendte Raketfabrikanten Hale og hellerikke vidste hvem det gjennemsøgte Huus tilhørte, og søgte nu at afværge de ubehagelige Spørgere ved en humoristisk Vending. Herfor revsede Lord Stuart ham, idet han tillige forsikrede, at Kossuth ikke kjendte noget til den hele Affaire.

Holland. Kamrene ere begge sammenkaldte, det første til den 20de, det andet til den 13de ds. Det sidste vil strax behandle et Lovudkast angaaende Ordningen af Retsvæsenet.

Rusland. En Koureer fra Petersborg har bragt Depescher til Odessa, ifølge hvilke Krigsrustningerne der skulle indstilles.

Nordamerika. Expeditionen mod Japan er, hedder det i en Korresp.-Efterr. fra Washington, bleven kontramanderet som unyttig og ubeleilig.

Blandinger.

Fernis med kopallignende Glands.

¼ ℔ Asfalt, ¼ ℔ Kobberrødt og 4 Lod hvid brændt Vitriol bliver — indviklet i en Lærredsklud — i en Times Tid nedlagt i 25 ℔ kogende Liinolie; derpaa tilsætter man en Lud af 3 Potter kogende Vand og ¼ ℔ Potaske og lader Alt endnu koge en halv Time. Rensningen af den paa denne Maade erholdte Fernis bestaar deri, at man til hvert 25 ℔ kogt Liinolie sætter 5 ℔ velrenset Skiferhvidt og igjen lader Alt koge et Kvarteer, hvorved Farven uden Blyglætte erholder anbefalende Egenskaber.

Stifter, hvormed man kan skrive paa Glas,

forfærdiges af 4 Dele Hvalrav (Spermacet) eller Stearin, 3 Dele Talg og 2 Dele Vox, som sammensmeltes i en Skaal; og til den smeltede Masse sætter man 6 Dele Mønnie og 1 Deel Potaske, der opvarmes ½ Time under stadig Omrøren. Siden støber man Massen i Glasrør og afkjøler den i Vand. Disse Stifter tilspidses med en Kniv, og naar Spidsen er opbrugt, trykker man Massen længere ud af Glasrøret.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Førstelærerposten ved en i Solums Pstg. oprettendes Dannelsesanstalt for Omgangsskolelærere med 250 Spd. i Løn foruden fri Bolig.

Politibetjentposten i Drøbak med 120 Spd. i fast Løn foruden fri Bolig og omtr. 15 Spd. i Uvist.

Kirkesangerposten i Kroer Annex til Aas med omtrent 65 Spd. i Løn foruden Klokkertold.

Rettelser i forrige Nr.

I endeel Exemplarer staar, Spalte 6, L. 73: indhøste de, læs indhøstes; Sp. 7, L. 11: Linierne, l. Lierne; Sp. 8, L. 3: et, l. ret; Sp. 11, L. 37: (—15° R.) l. (43° R.)

☞ Dette Blad, som med 1ste Januar 1853 har begyndt dets andet Bind eller Aargang, vil fremdeles udkomme hver Løverdags Aften med et Nummer paa 12 store Spalter, saaledes at Bindet eller Aargangen kommer til at bestaae af 52 Nr., prydede med henimod 300 forskjellige Slags Afbildninger, udførte i Træsnit enten her eller i Udlandet. Ved Aarets Udgang leveres Subskribenterne et smukt Titelblad og Register til hele Bindet. Med Udgivelsen er fremdeles forbunden en Præmieuddeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Skulde Subskribenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordeelte i flere Gevinster, hvoraf den største 100 Spd. kontant. Trækningen foregaar henimod Aarets Slutning offentlig og under Øvrighedens Kontrol. Hvad Bladets Indhold angaar, vil der som hidtil leveres forskjellige Slags Opsatser af navngivne og bekjendte Forfattere, og især vil man henvende sin Opmærksomhed paa Gjenstande, som have Nyhedens Interesse, saavel norske som udenlandske. Subskriptionsprisen er 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Subskription modtages i alle Landets Boghandler, Postkontorer og Postaabnerier, samt i Bladets Expedition hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 18. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 30te April 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Bryllupsskikke i Hardanger og Søndhordlehn.

Fuldstændige og nøiagtige Beskrivelser af Bryllupsskikkene i Landets forskjellige Egne vilde, skjøndt de vistnok have meget tilfælles, være overordentlig interessante, og det er ingen Tvivl om, at de, som Professor Welhaven nylig har sagt, endnu høre til de mærkeligste Ytringer af Folkelivet. Enkelte saadanne Beskrivelser forefindes fra Hardanger, Sætersdalen, Thelemarken o. s. v.; men det vilde været høist ønskeligt om en eller anden af vore Samlere af Folkedigtninger ogsaa tog sig for at opsamle Folkets Skikke ved høitidelige Leiligheder, Lege o. s. v. samt sammenholdt de ældre Beskrivelser med Nutidens Skik. Mangt og Meget turde derved fremtræde i et bedre Lys og i sine Forhold til Hedenolds Forestillinger; thi disse gaae klarligen igjen i mangen Skik og Leg, og ikke mindst i Folkets Bryllupsskikke. I Thelemarken og Sætersdalen tages der saaledes Varsler for Brudeparrets Skjæbne og anvendes Forholdsregler, som vel især have Hensyn til de onde Vætters Indflydelse. I det Hele har Bryllupshøitidens Former, som man let kan vide, en senere Oprindelse. Naar man siger, at disse Festligheders Udstyr viser et middelaldersk Præg, har man vel nogenlunde betegnet det Særegne deri; man maa kun ei ved dette Udtryk tænke paa noget bestemt afgrændset Tidsrum. Gamle forlængst aflagte Skikke fra Fyrstehusene og de høiere Stænders Festligheder gaae her igjen, troskyldigt efterlignede og lempede efter Bondelivets Tarveligheder. Det er en Blanding, som har Sidestykker i Folkets Eventyrfortælling saavelsom i dets gamle Visedigtning, og den samme Tilegnelse af fremmede Mønstre møder os overalt i de Dragtformer, som man pleier kalde nationale. Disse ere standsede europæiske Klædningsmoder fra forskjellige Tider i de forskjellige Bygder.

Bryllupsfærden giver som oftest den bedste Anledning til Betragtningen af eiendommelige Dragter; thi ved en saadan Høitid kommer gjerne Staburloftets ypperste, ombyggeligt bevarede Stads for Dagen, og deriblandt mangt et gammelt Stykke, hvis Snit er gaaet af Brug. Vi give her et Træsnit, som fremstiller et hardangersk Brudefølge, hvori man seer en blouseklædt Gubbe med Ørestaven i Haanden, hvis hele Antræk synes at være et Billede af Sagaoldets almindelige Bondedragt; men dette Kostume fremstilles som en sjelden Antikvitet, og det bruges vel ingensteds nu blandt de norske Almuer. Derimod kan man nok i en eller anden Fjeldbygd finde gamle Mænd, der i deres Høitidsklædning ligne de anseelige Herrer, som Holbein eller von Dyk har afbildet i maleriske Huusdragter. Man maa blot ikke vente nogen streng Nøiagtighed i Bøndernes Gjengivelse af saadanne Kostumer; ofte seer man endog ganske moderne Klædningsstykker føiede til de forældede, og mangesteds har denne Forvirring ret meget vanheldet Almuens Dragt. I Almindelighed bevarer Brudeparrets og fornemmelig Brudens Antræk mest de gamle Former; men ogsaa her indtræder Forandring efterhaanden*).

I det Følgende have vi fremstillet Bryllupsskikkene i Hardanger og Søndhordlehn, og til Grund for denne Fremstilling er lagt en Afhandling i Budstikken 1820—21 „Om Bondestandens Levemaade, Klædning, Huse, Møbler, Skikke og Sæder i vore Bygder" af Provst og Ridder Hertzberg i Kinservig. Man har af denne fjernet hvad der strengt taget ikke syntes at høre til Bryllupsvæsenet, udeladt et og andet Underordnet, sammenholdt det Hele med mundtlig Fortælling af Folk, der ere vel kjendte i disse Bygdelag, samt rettet og lempet paa Retskrivningen og Fremstillingen af hvad der er anført i Bygdemaal.

Naar Bruden ved Fædres eller Frænders Raad er valgt, giver Beileren en agtet Mand Fuldmagt til at fremsætte hans Ønske for hendes Laugværge, Fader eller Formynder; dette kaldes at bære op Maalevnet. Om Tilbudet er nok saa ønskeligt og kjærkomment, er Svaret i Almindelighed „Tio læra!" Nu maa man vente en rum Tid, før der atter æskes Svar; bliver dette gunstigt, taler først Frieren med sin Elskede i Eenrum, og hvis hun ogsaa giver sit Minde, er Pagten sluttet. Det forstaar sig imidlertid, at det ikke altid gaar saa ordentligt og regelmæssigt til, men at Mange begynde med det Sidste og ende med Begyndelsen. „Mange Mænd," siger Provst Hertzberg, „have fortalt mig, at de tidligen have huglagt sin Elskede, bevaret Hugleiken flere Aar smukt i et godt Hjerte, uden at bære den op, end ikke for Gjento eller ladet hende den i mindste Maade forstaa. Andre igjen forlove sig hemmeligen, uden at røbe Forbindelsen enten for Slægt eller Venner; og atter Andre forlove sig mod alle Indsigelser af Forældre eller Frænder, saa Bonden kan ogsaa frie paa sin Fornemt og være Kupidos Martyr. — I Fordums Dage brugtes de saakaldte Belastævner, men disse ere allerede for længere Tid siden aflagte som bekostelige og uanstændige. Den Mand, der vilde være af de gildeste, forlovede ofte ikke sin Datter, før efter 2 til 3 slige Belastævner, som han holdt med to til tre Friere til Beviis paa, at han ei var forlegen med sin Datter. Herved gik det saaledes til: Beileren kom med ti, ja tyve Belamænner, som han maatte have skjænket vel, saa de havde godt Mod, til de kom til Pigens Forældres Huus. Uden for Døren mødte en af Værtens Frænder med tre til fire af Granderne, med hvilke der opstod et forstilt Mundhuggeri, som undertiden blev alvorligt nok. Alt hvad Belamændene sagde, maatte modsiges, Alt hvad de bad om, maatte nægtes; bad de om godt Svar, fik de Nei, endog før de havde sagt hvad de vilde, ja de fik endog Nei, om de bad om Huus, som det her ellers ansees for Niddingsværk at nægte. Omsider fik de Lov at komme ind, men de tiltagne Grander maatte være skikkede til Sæde om Bordet, før Beilemændene kom ind. Disse bleve nu modtagne med et: „Sjao de fao setja Deko ne," og Ølbollen bødes dem med den almindelige Tiltale: „De kan væ tøste." Derpaa bleve de budne til Bords, hvor de æskede Svar paa sit egentlige Ærinde. Dette fik de aldrig, enten det var Ja eller Nei, uden alskens Drøftning og Krangel. Under alt dette Snak maatte Beileren sidde nederst ved Døren og som en arm Synder vente sin endelige Dom. Faldt denne efter Ønske, maatte hans saakaldte Frierdreng opsøge Gjenten. Jo ombyggeligere denne var skjult, eller rettere bortgjemt af de øvrige Piger, desto mere pristes hendes Blyhed; hun blev skjult i Hø og Halm, sluttet krum og kroget, eller næsten kvalt i Kister og Lædiker, ja endog i gamle hule Tuntræer stod hun halve Vinternætter med Hjertet fuldt af brændende Kjærlighed og frøs paa Hænderne. Fandt man hende omsider, blev hun med Næb og Kløer forsvaret af de øvrige Piger, men af Frierdrengen blev hun med Magt bragt i Armene paa Elskeren, der ventede hende — i Sengen.

I meget gamle Tider skal det have været Skik, at Frierens Fortalsmand kom ind i Stuen, tog fat paa Liorestangen og sagde: „Aakans Saan sku vilja heva Dekans Dotter, inkje føre eit Aors Bruk, inkje førr tvau Aors Bruk, men te evige Livsens Bruk?" Det almindelige Svar herpaa var: „Slep hono aat!" (lad ham komme).

Vi udelade her de af Provst Hertzberg skildrede Bryllupstilberedelser, Ølbrygningen, Bagningen, Tilberedelsen af de salte og harske Retter, Posteier, den saakaldte Kalveskrybba, der bestaar af en Spædkalv, fyldt og stoppet med smaahakket Flæsk, Røgepølse og Spegekjød, røget og saltet, samt endelig stegt og braset i Madfedt eller Talg, de sprængte eller saltede Brosmer og Langer o. s. v. Dette kan altsammen være interessant nok; men deels mangle vi Plads hertil i vort Blad, deels befrygte vi at støde en Deel af vore Kjøbstædabonenter for Maven ved Skildringen af den salte og kraftige Bondekost. En Fortegnelse over Retterne kunne vi imidlertid ikke fritage dem for. Bryllupsaftenen bydes Kvinderne ind i et særskilt Værelse, Buæ, — hvor der staar et Bord dækket med Fade af Klintemad, d. e. Lefse eller Lepsekling, Raamælkskager, Vaffelkager af Bygmeel og Mælk, Skiver af Storkager uden Smør paa, Osteskiver af Trykhals og Kjæsost ligeledes uden Smør. Til Drik bydes dem Brændevin og Øl. Mændene gaae paa samme Tid ind i den egentlige Bryllupsstue, som da er krotet om Væggene samt efter Aarstiden pyntet med grønne Grene og Blomster. Her staar Høgabore, Bryllupsbordet med sine tvende Fløie, dækket. Midt efter dette er der kun fremsat 8—12 Smørkander; Brød ligger der for hver Gjæst, og dette bestaar af tvende under Stegningen i Form af et spidsvinklet Cirkelsegment sammenlagte Leive; efter en senere Skik opsættes Brødet mod Smørkanderne for at det ei skal knuses og spildes, om Gjæsterne lægge sine Arme paa Bordet. Gammelostene staae ikke paa Bordene, men paa Bænkene ovenover Bordene, og naar der, spises sendes de om fra Gjæst til Gjæst, for at hver kan skjære sig et Stykke. Foruden dette findes der ikke anden Pryd paa Bryllupsbordet end Borisker, Trætallerkener og Træskeer. Brudgom, Brud og Brudekoner faae dog Sølvskeer, naar man har Raad til saamegen Luxus. For disse anrettes ogsaa Maden i Steenfade.

Et saadant Høitidsbord i Hardanger seer saare tarveligt ud mod et dækket Bryllupsbord i Søndhordlehn; der staae paa Bodrene, foruden de ovenomtalte Klintemadsfade og Smørkander, Fade, fuldstablede med røget og saltet Kjød og Flesk, hele Fleskeskinker, tre, fire Södoste, lagte ovenpaa hverandre, og til hvert af disse Saltmadsfade helder sig en saakaldet, af Hvedemeel og Vand bagt „Brurakaka" vel en halv til en Alen i Gjennemsnit. Ovenpaa Ostene staae store gammeldags Lysestager med Lys i.

Ved Ankomsten faae Mandfolkene kun Brændeviin og Øl, men ved Brudebordet beværtes de med Klintemad, der benævnes første Bid, og derpaa Kalveskrybbe og Fisk, forsaavidt som man har Forraad af denne.

Paa Bryllupsdagens første Morgen og ligeledes de følgende Dages traktere Klævekonerne, eller Reidkonerne, ledsagede af Spillemanden, Gjæsterne paa Sengen med Brændeviin, Klintemad, Saltmadsfade og Øl. Før Brudefølget reiser til Kirke, beværtes med Klintemad, Fisk og Mælkevelling. Ved Hjemkomsten fra Kirken beværtes med Dravle eller Gumme, der sættes paa Bordene i store pyntelige med gloende Jern udkrotede Ambere, og derpaa atter med Fisk. Til Aftens faar man Suppe, kogt paa salt eller røget Kjød. Den anden Dag beværtes der med de samme Retter, med den Forskjel, at der istedetfor Gumme trakteres med den saakaldte Brurагraut, en Melkegrød af Byggryn, overgydt med smeltet Smør, bestrøet med Rosiner og Korenter, samt for et Par Skilling Peberkager, skaarne i Terninger. Den anden Dag giver man Brudegaver; den tredie Dag kaldes Fridag, og Beværtningen paa denne er akkurat ligeens som paa de foregaaende. Den fjerde Dag er almindelig Reisedag, og der bruges da en egen Ret, som kaldes Skrei; den bestaar af opplukket Tørfisk, snorret op i Madfedt, og betegner ligesom Røgelse hos Tyrkerne det sørgelige Farvel.

Naar Gjæsterne Aftenen før Bryllupsdagen samtlige ere komne tilbords, reiser en Mand af Brudeparrets nærmeste Slægt sig op og taler omtrent som følger:

„Mæ Forlov godt Folk, æg fædle dristelæg i Dekans Snak aa Tal; De sku snart koma te da atte." (Alle tage nu Hattene af, som de forøvrigt beholde paa under Maaltiderne, undtagen naar Kjøgemesteren taler, eller der læses til Bords eller synges) Da æ inkje got, at Faorene æ utan Hyrde; Aokan Lag sku inkje hælde væ' utan Talsman; me sku ha Von om aa fao han Ola up i Garen te Kjøkemeistar." — Derpaa synger den Talende et Vers, hvorpaa Kjøgemesteren fremtræder, banker i Bordet med en Trætallærken og siger:

„Gi Ly, godt Folk, kor dæ æ go Ly, æ Gud isjao. De ska' snart koma til Dekans Snak aa Tal; æg ska prøva te væra Kjøkemeister, endaa æg dugje ikje te da. Naar da ska væ Brydlaup, lyte me ha Brurgom aa Brur, Brurakaanor aa Brurapikor, Brurasveinar, Reiekonor, Kokkjen te aa koka aako Mat, Kjedlaremannen te bæra aako Drikka aa Spelaren te spela aat Aako." Alle disse Personers Navne opnævnes, og idet han nævner Spillemanden, stryger denne nogle Gange paa Felen.

Derpaa siger Kjøgemesteren videre: „Æg lyser Guds og Kongjens Fre i Lagje; sitje darmæ i Herrens Fre!" Nu synger han et Par Vers. Naar Maden er frembaaret af Reikonerne, træder Kjøgemesteren atter frem og banker i Bordet, hvorpaa Hattene tages af, og naar Stilhed hersker, taler han og siger: „Mæ Forlov, go Gjæste, Guds Gaavor æ komna pao Bore aa Drikka ataat Maten; dei ska inkje standa aa tena føre aakan Prat; no vilja me bea Gud velsigna sina Gaavor." Herpaa læser han til Bords, synger Bordvers og slutter som følger: „væ no so rauste*) aa fao Deko Mat; den so ha Drikka pao Haandæ tæke up."

I Søndhordlehn gaar Kjøgemesteren om og tager med en Kniv lidt Smør af alle fyldte Smørkander og lægger det udskaarne Stykke øverst paa Toppen af Smørret i Kanden. Der frembærer han ogsaa Retterne, der sættes for Brudgommen, under Felespil og Trommeslag, og under dette er det almindelig en af hans staaende Vittigheder at sige: „Dei so inkje ha Knivar, ska' fao lika so mangje sjaa mæg." Thi det er Regel at hver Gjæst selv maa være forsynet med Kniv; Gafler ansees for overflødige, og der er Ingen, som forarger sig over, at man bruger de Fem isteden.

Naar der er spist, banker Kjøgemesteren atter i Bordet og siger: „Mæ Forlov got Folk, æg fædle dristeleg i Dekans Snak aa Tal osv. Ha no kvar søkt si Lyst taa Guds Gaavor, vi me takka Gud darføre."

Naar det lider til Sengetid, kommer Kjøgemesteren atter, banker til Lyd og efter den sædvanlige Indledning siger han: „Tankjen aat Brurgummen æ, at han agta sæg te Sengs; da tore væ dei, so venta pao hono."

Om Bryllupsaftenen kommer sjelden Bruden i Bryllupsstuen, men opholder sig i Buen, der er Soveværelset og venter paa „Sjaasvæve." Brudgomsmændene følge Brudgommen til

*) Welhaven: „Et Brudefølge" i Norske Folkelivsbilleder.

*) Vær nu saa god, hav den Godhed at etc.

Sengs i Brudehuset, hvor hun holder Faddersladder med Brudekonerne.

Den Orden, hvori Laget skikkes til Sæde ved Brudebordet, er følgende: I Høisædet sidde Brud og Brudgom; nærmest Brudgommen sidder eller staar Kjøgemesteren; thi han maa fordetmeste være oppe paa Fødderne; derpaa komme Brudgomsmændene. Nærmest Bruden sidde Brudekonerne og efter disse Brudepigerne. De øvrige Koner sidde almindelig ved et andet Bord, der udgaar som en Fløi, men ved et Mellemrum er adskilt fra Brudebordets øverste Ende. Ved et tredie Bord, der udgaar fra Høgabordets nederste Ende, sidder Ungdommen, Gutter og Gjenter om hverandre. Mellem Gjæsterne hersker ingen anden Rang og Forskjel end Alderens; den fattigste gamle Huusmand sidder overfor den rige unge Gaardmand.

Om Bryllupsdagen, naar alle Gjæster ere skikkede til Sæde ved Bryllupsbordet, indføres Bruden pyntet, fulgt af Brudekoner, Ledesvende samt Brudepiger, og foran dem gaar Spillemanden og stryger paa Felen, men Kjøgemesteren er Togets Anfører. Naar Bruden er ledet op i Høisædet til Brudgommen, banker Kjøgemesteren til Lyd med den sædvanlige Tiltale til Gjæsterne, hvorpaa han holder en Indledningstale om Forsamlingens Hensigt, „Dagens Ærinde," tilføier Ønsker for Brudeparrets Lykke samt slutter med Vers. Naar Maaltidet er endt, reiser Brudefølget til Kirken, hvor Kjøgemesteren fremleder Brudgom og Brud til Brudeskammelen. Naar Baadene komme til Lands og støde fra igjen ved Kirken, raabes der Hurra. Naar Følget er kommen hjem fra Kirken, takker Kjøgemesteren Gud, at Alt gik vel, synger Vers og læser til Bords igjen; thi Søen tærer, og der skal atter spises. Brudeparret skjænker selv sine Embedsfolk, Kjøgemester, Brudekoner etc. Der er ved denne Hjemkomst kun at mærke den særegne Skik, at Ledesvendene lure sig til at tage Skoene af Bruden, og Brudepigerne maae nu løse disse igjen, ved at give dem Leister, Halvstrømper, der ere udsyede med rødt, guult og blaat Garn. Om Bryllupsdagsaftenen, naar Dansen begynder, danser Kjøgemesteren først med Bruden, derpaa Brudgommen, siden Ledesvende og hvem som vil og kan. Ud paa Aftenen følges hun til Sengs af Brudgomsmænd, Brudekoner og flere, samt afklædes og gaar i Seng i dybeste Neglige i Alles Paasyn. Nogle Steder i Kvindherred beholdt hun Kronen paa, medens hun sad i Sengen i bart Linned, og beholdt den til Brudgommen tog den af, naar han ogsaa var kommen til Sengs.

Som vi ovenfor have omtalt frembæres „Bruragrauten" den anden Dag under Klang og Spil og sættes af Kjøgemesteren for Brudgommen og af Reidkonerne for Gjæsterne. Kjøgemesteren slaar derpaa til Lyd paa vanlig Viis og fortæller en løierlig Historie om hvorledes Grøden er lavet. Den er ofte krydret med drøie Vittigheder og personlige Allusioner, der vække Tilhørernes rungende Latter. Den følgende Fortælling af denne Art er fra Findaas i Søndhordlehn, og gik det der efter Hertzberg saaledes til. Bruden blev hentet ud af Kjøgemesteren, og en af Ledesvendene satte sig i hendes Sted; da hun kom ind igjen, bar hun under Skud, Trommeslag og Felespil et Fad Brudegrød frem for Brudgommen og satte sig ved hans venstre Side, istedetfor at hun der i Sognet ellers pleier sidde ved den anden Ende af Bordet. Nu bankede Kjøgemesteren til Lyd med de sædvanlige Ord: „Gi Ly, got Folk osv. Her æ kommen ein Ret pao Bore, han ha kosta mæg mykje Bry." — En eller anden Gjæst svarer ofte til: „Jog, (Ja) æg veit da, du bære bryr os, aa tæk os aav i Snakkje, aa me lyt ta Hat aa Huva aav føre Dæg; du æ like te varta brydde!" Men dette ændser ikke Kjøgemesteren; han fortsætter sin Tale som følger: „kor varme Brurasengjo va, saa kom daa Bruro te mæg i Maaro, daa Orren kurra[1]); længje førr æg va vakjen, aa æg haure i Haavørslo[2]), hu sa: „Kjøkemeistar, du lyt op, æg vil hava ein Ret te Brurgommen føre Sjaasvæve." „Du vi fudla ha en Graut?" sa æg; „han gjære got i Kroppen." „Ja," sa hu. Saa bøkste[3]) æg op or Sengjo, bærarma og bærføtte; der laag Kokkjen mæ ei Gryta onde Hove aa adle Tvaagene[4]) te Aaklæ[5]); svarte va hu og idle vart hu, daa æg sa, kva æg vilde, aa so jagde hu mæg aav ette Gryn. Æg treiv Stakkjen te Kokkjen aa kasta han øve Arlene; so laupte æg bærføtte te Sjøs aa treiv ein Baat; men daa æg sku te sjaa, va Baaten raaten, der va inkje Nøgla[6]) aa inkje meir end ei Aar, aa so bar da te Havs mæ mæg, føre da væ aavlands Vind aa æg sat mæ den eine Fingjen i Nøglehole, aa den andre Haando laut æg styra mæ. Daa æg so va kommen væl ei Miil onda Land, saag æg eit Skip, æg tok Kokkjen sin Stak aa sette op paa Aaro te Flagd; men Stakkjen va korkaleta[1]) mæ svarte Kollarender. Skiparen tok da føre et Turkaflagd aa vilde segla sin Kos før æg ropte aa skreik paa Norsk: „Ha Du Gryn?" „Jook[2])" sa han paa sin Hollands, aa no sturta han ei heile Tydna Gryn ner i Baaten; men han lak so, at Gryno vart op i ein Graut. Æg skonda mæg te Lands aa drog Baaten op i Kokkahuse aa so sa æg te Kokkjen: „Der ha Du Graut!" sa æg. Ho smakte paa Grauten, aa so sa ho: „Tvi vorre Dæg!" sa ho. „Grouten æ for salte aa inkje æ han kokte, Du lyt aav ette Mjælk!" Æg loupte te Skogs, men æg fant inkje Kjydno; so malkte æg ei Mær aa nokre Purker opi ei botnalous Kipa[3])" („Ho hælde Mjælkjo den," afbryder En). „Æg døtte mæ ei Torva," vedbliver Kjøgemesteren. „Daa æg no kom heim te Kokkjen, so blikkast ho, men ho jagde mæg aav ette Tvaara. So bøkste æg te Skogs, men æg gløymde Ora, aa lout riva up ei Fura mæ Roto, den spraang æg heim mæ te Kokkjen: „Der æ Tvaara!" sa æg, men endaa va hu inkje nøgd; „Du lyt aav te Byn," sa ho, ette Rosiner aa Korenter te strøya paa Grauten. Skonda Dæg, sa ho, Grauten svie, aa so smorde ho te mæg mæ Tvaaga — va æg ikje vaska førr, so vart æg dæ daa. Æg laut te Byn, aa daa æg kom heimat, va æg baa mødde aa svulten aa tøste. „No æ dæ væl," sa Kokkjen; men kvar æ Stakkjen min?" Æg vart i eit Ære; Stakkjen vilde Hollænderen ha føre Gryno te flagda mæ, naar han kom te Mannaturkjen[4]), æg laut lova Kokkjen Sjaasvæve mæ Kjædlaremannen, so vart hu blie atte, aa gløimde Stakkjen."

Kjøgemesteren beklages nu af Gjæsterne for den megen Umag og Møie han har havt, hvorpaa han atter tager til Orde: „Me vi no inkje," siger han, „forlængja Tio viare; æg meine Grauten æ ætande. De ska inkje varta rædde, om dæ æ noko Svart paa Grauten; dæ kan vara nokko Moldklumpar taa Tvaaro, aa dæ kan væl ha dotte Sot ne taa Randaasen[1]), daa Kokkjen rørte mæ den laanga Tvaaro; æg ska sjøl prøva føste."

[1]) Da Aarfuglen spillede. [2]) hørte, medens jeg endnu var søvndrukken. [3]) sprang, hoppede. [4]) Vaskekludene. [5]) Overbredsel. [6]) Prop i Kjølvandshullet.

[1]) Farvet med Steenmos (Korkje) lysrød. [2]) Jo. Dette Ord hedder i Søndhordlehn „Jog". [3]) Fiskekurv. [4]) Tryntyrken, som man endnu troer har Grisetryne og spiser Menneskekjød, som Frimurerne fortælles at forsyne ham med.

Brudefølge i Hardanger.

Nu tager han en Skee og prøver Grøden af alle Fade. Han roser det, som Bruden har frembaaret, men naar han smager paa Grøden i de øvrige Fade, griner han, og især naar han kommer til det som er sat frem for Ungdommen. Han raader dem fra at smage paa denne. „Tauser, de maa ikje æta taa Grauten; de kan bli for mykje hoga paa te vorta Brurer; her æ sagte Gutar nok te Brurgommar, men dæ lyte meire te." Nu synger han et Par Vers for Grøden og der spises. Derpaa banker han atter til Lyd og siger: „Ha de no adle søkt kvar si Lyst taa Guds Gaavone?" Der svares: „Ja, ha de Tak so vist, so te ha kosta." Derpaa siger Kjøgemesteren: „Æg gløimde, go Gjæster aa førtelja, daa æg tok Kosen frao Hollændarn, flidde han mæg ein Plakat pao sin Hollands, aa Kokkjen, so ha lært Kokkeras pao ei Humrabysa, kan Tyska; ho la ut føre mæg, kva Plakaten seie, aa da æ, at Brufolkje ska drikka kvarare te, Dannemands aa Dannekvindes Skaal, aa at Gjæstarne ve gjæra da sama, daa dei adle ha ete taa Grauten." Dette giver atter Anledning til Støi og Spøg, idet Nogle bede Farvel og ville reise og alle undskylde sig med, at de ikke have smagt Grøden. „Æg seer," siger Kjøgemesteren, „at da ha minka i Fato; der æ fudla dei, so ha øxa aa smit taa Grauten; dei kjedne sæg sjøl, dei lyte væl te aa æra Brufolkje mæ en liten Skjænk.

Han antyder nu almindelig ved at banke trende Gange i Bordet, at Brudefolkene ville drikke hinanden til, hvorpaa han atter synger nogle Psalmevers, og frembærer derpaa tvende smaa Sølvstøb med Brændeviin paa en Tallerken. Brudgommen reiser sig, tager det ene og siger høitidelig til Bruden: „No drikke æg mi Dannemands Skaal; Gu la mæg drikka henne te Lukka aa Velsignelse, Gu la mæg glea aa aldre grøta den Dannepika æg ha tekje i Haando, gu Taar paa den sama Skaal. Efter at han har nippet til Bægeret, reiser Bruden sig og siger med denne Forandring i Udtrykkene, de samme Ord til Manden: „No drikke æg mi Dannekvinnes Skaal o. s. v. I Hardanger drikker dog kun den som første Gang gifter sig denne Skaal.

[1]) Den Bjælke ved Siden af Ovnshellen i Røgstuerne, hvorfra Grydeskorrene hænge ned.

I Søndhordlehn gaar det noget anderledes til; før Historien med Brudegrøden begynder, siger Kjøgemesteren, efter at han behørig har slaaet til Lyd; „Mæ sjaa, go Vener, at Bruro ha møst Kruno ho hadde paa i Gaar;[1]) mæ veit ikje bære, end Brurgommen lyte ha Skuldo; han lyte bøta te Bruro føre da." — „Ja," svares der; „mæ sjaa Hodno æ borte; da kjeme vel fleire end Brurgommen te bøta føre da."

Kjøgemesteren gaar nu til Bruden og spørger, hvad hun vil have, fordi hun har mistet Kronen. Brudekonerne og Ledesvendene svare for hende: „Mæ ve no sjaa ka Brurgommen ve gje." — Kjøgemesteren fremstiller sig for Brudgommen med en Trætallerken, som denne oftest kun lægger 4 ß. paa. Kjøgemesteren gaar til Bruden med disse, og der opstaar nu alskens Tingen, Kiv og Modsigelse, hvorved Kjøgemesteren sendes mange Gange frem og tilbage mellem Parterne. Brudgommen lægger flere og flere Penge paa Tallerkenen, indtil Brudekonen og Ledesvendene ere fornøiede. „Jeg saa engang," siger Provst Hertzberg, „en Brudgom i Kvindherred Præstegjæld begynde med 4 ß. og endte med 6 a 8 danske Dukater, da han forud havde lagt paa Tallerkenen en heel Deel hele Sølvpenge, i det Hele omtrent 25— 30 Daler i Sølv og Guld. Det er almindeligt sagt Kjøgemesteren forud, hvormeget Brudgommen vil give sin Brud i Morgengave, den hun da forlods beholder. Til den bestemte Sum er givet maa Kjøgemesteren gaae frem og tilbage. Benævnte Brudgom, som var intet mindre end rig og tiltraadte Bygselgaard, ægtede ubemidlet Pige, havde samlet sig disse Penge i sine flere Tjenesteaar. Den almindeligste saadan Gave er 5 a 10 Rd. i hele Penge. Her i Præstegjældet (Kintservig) bruges ikke denne Skik; men jeg har enkelte Gange hørt, at Kjøgemesteren bekjendtgjør, at Brudgommen, naar han er Selveier, giver sin Brud i Morgengave flere Mærker i sin Odelsgaard."

[1]) Hun sidder nu almindelig med en sort Plydses Hue.

Naar Brud og Brudgom som ovenfor anført have drukket hverandres Skaal, gaar hver især af Gjæsterne frem til dem for at drikke deres Skaal, ønske dem til Lykke og give sin Gave, som for Mand og Kone almindelig er 2 Spd. Desuden bringe eller sende Gjæsterne Madvarer, Fodna, Føn, enten en Flæskeskinke, et røget Kjødlaar, 12 a 24 Mk. Smør eller en Kurv med Klintemad til Bryllupsgaarden. Naar Brudegaverne ere givne, holder Kjøgemesteren Taksigelsestale, nævner nogle Steder den givne Sum, og ender som sædvanlig med Vers.

Paa Bryllupsdagen drikkes i Kvindherred Kongens Skaal, Kjøgemesteren slaar 3 Gange til Lyd og forkynder Skaalen, sætter 3—4 Sølvstøb med Øl paa en Tallerken, som han præsenterer Brudgommen først, medens han synger Vers til Kongens Ære. Naar denne drikker slaar Trommeslageren en Hvirvel, der gjentages medens Gjæsterne drikke saamange ad Gangen, som der er Bægre. Trommeslageren faaer nogle Drikkeskillinger af hver, men gjækkes ogsaa ofte af de Drikkende, der beholde Bægeret mellem Tænderne, og før de slippe det eller sætte det fra sig, maa Hvirvelen ei ophøre. — Den fjerde Dag, naar Bryllupsaftenen ogsaa regnes med, kaldes som anført Fridag, da alle Udgifter ere klarerede Dagen i Forveien. Da er det Skik at alle de Koner, der ere i Brylluppet fra den Gaard, hvor Bruden kommer til at boe, skjænke Brud og Brudgom og derpaa alle andre tilstedeværende Koner, Piger og vel endeel Mænd, der ere deres nærmeste Kjendinge. Kjøgemesteren lyser Navnene op paa dem, der faae Skjænk og synger Æresvers for dem. Den unge Kone skjænker igjen sine Grandkoner og med Skjænken følger en stor saakaldet Flætkringle, af hvilke de Skjænkende have Oplag i Kurve, de bære paa Armene. Disse flættede Kringler spises aldrig af voxne Folk; Koner og Piger have dem i Forraad til at forære hverandre ved Besøg, men de ere i Regelen saa haarde, at de kun kunne knuses ved Hammer men ikke med Tænder. De giftefærdige Piger samle allerede paa Flætkringler, den forlovede Pige har store Oplag, og det er ikke urimeligt, at de gaae i Arv fra Moder til Datter.

De Gjæster, der ei høre til Slægten, reise hjem fjerde

Dags Aften; men Bryllupet bliver ei opsagt før Dagen efter; det holder nemlig „tre hele Dage til Ende," og den fjerde er den bestemte Reisedag. Almindelig opsiger Kjøgemesteren ved Middagstiden, og dette gaar da til under saadanne Løier, som at Kjældermanden kommer ind med en Deel Tappe paa en Tallerken til Tegn paa, at Øltønderne ere tomme, Kokkegjenten træder frem behængt med Tvaarer og Tvaager og maa dandse med Kjældermanden, som holder Tøndetappe i Hænderne. Endelig stedes Kjøgemesteren for Bordet og bebuder paa høitidelig Maade, at Afskeden er for Døren. Naar Retten Skreiæ eller Kuæ er spist, begynder han som følger:

„Mæ veit, mæ begynde aa ha sat Brydloup ei Ti laang; daa flyte taa sæg sjøl, at mæ maa komma ihug ein Slutning; mæ villja fyre da fysta takka Gud fyre sine Gaavor aa si Goheit imot aako aa darmæ læsa ifraa Bore."

Efter at have læst Bordbøn og sjunget, siger han: „Æg heve aag eit Taksigelse føre Brurfolkje: dei seia adle sine Gjæster inderle Tak føre Dekan Goheit, aa te Slutning vil æg sjøl seia Deko eit Hjartans Tak; de ha alti vore hørsame, naar æg heve snakt, aa dan Slutning no minne Aako om ein vigtigare Slutning føre Aako: Gu skje Lov! Alt i Aakan Lag heve gjængje væl, aa Gu unna Aako te vandra so pao Jorene, at naar han ve kalla Aako herifraa, mæ daa kunna ingao te dan evige Brydlaups Glea, aa syngja Lammets Brydlaups Saang, mæ syngje no mæ syndiga Tungor men dao mæ Englars Maol." Dette er Afskedstalen, hvorpaa der følger Vers og Skaaler; Bryllupet er ude og Gjæsterne reise hver til Sit.

Af denne Skildring af nogle Bryllupsskikke i Hardanger og Søndhordlehn fremgaar det, hvilken vigtig Rolle Kjøgemesteren har at spille. At dette ikke er nogen ny Rolle, men en Bestilling, hvis Oprindelse naaer op i Oldtiden, har Professor Welhaven for nylig paavist. „Hans Forbillede fra gammel Tid, hedder det, er neppe noget Ringere end Drotseten, som, efter Magnus Lagabøters Hirdskraa, var en, blandt de kongelige Skutilsvende udvalgt, Opsynsmand over Madens Anretning og Taflets Udstyr." Og det hedder end videre derom i anførte Text til et Brudefølge af Tidemand, at man saaledes seer vor Kjøgemester nærmest udtrykker, hvad de til Drotsetens Hofbetjening svarende betydelige middelalderske Titler, der andetsteds gjengives ved Truchseß, Seneschal, Stewart, skulle indeholde. Men Bondebryllupets Anordner og Leder er større i sin Virksomhed end i udvortes Anseelse. Han har maattet forene flere Embeder i sin Person, og skjøndt han i Almindelighed har en Kjældersvend under sig, er han dog selv idelig tjenende paafærde. Han er ikke blot Huushovmester, Ceremonimester og Mundskjænk; han er ogsaa Bordtaler, Forsanger og Forligelseskommissair. Hans Iver som Mundskjænk fremkalder i Laget mangehaande Virkninger og deriblandt unødige Trætter; det gjælder da om han kan beherske og berolige de Aander, han har fremmanet, og skaffe Munterhed i Laget, thi det er tilsidst den bedste Fredsstifter. I gamle Dage sad Spasmageren ved Siden af Seneschallen og bragte Forandring i det festlige Alvor; men disse To ere blevne Et i vore Bondebrylluper; Narren er gaaet op i Kjøgemesteren, og Embedsstaven, hvormed han giver Tegn og slaar til Lyd, er ogsaa formet som en Narrebrix. I hans Tale og Sang maa den grovkornede Lystighed vexle med det adstadige Foredrag. Han læser Bordbønner og synger mangen aandelig Vise af Peder Daß og Kingo; men naar han saa igjen taler for Madfadet og Ølbollen og skal prise Varernes Godhed og Beholdningernes Overflødighed, da kan der ogsaa komme Meddelelser, som ere i Smag med Eddas Beretning om Odins Fart efter Suttungsmjøden og om Fortæringen ved Jætten Thryms Brudebord. Til denne Gammen høre da Viser og Stev i samme Aand, dristige Udbrud af Folkelivet med mangt et Glimt af de gamle Sagn."

A.

Hyrum Smith, Mormoner-General og Ypperstepræst.

Mormonismens Historie.*)

I. Sektens Stiftelse.

Mormonismen, denne allerede over den hele vide Verden bekjendte Lære, har ligesom andre Religionssekter sin Stifter, sin Prophet, sin Martyr. Denne Mand er Joseph Smith, født den 23de December 1805 i den nordenfor Kanada beliggende Fristat Vermont. Allerede før Aaret 1820 var hans Familie flyttet til Landsbyen Manchester ved Palmyra i Staten New-York, hvor den levede i den største Armod og stod i hele Nabolaget i slet Rygte for sin Dorskhed og Overtroiskhed og den Letsindighed, hvormed den gjorde Gjæld. Joseph, hvis hele Dannelse indskrænkede sig til en Smule Læsning, Skrivning og Regning, gik vel tildeels paa Dagarbeide, men han sysselsatte sig dog fornemlig med Tryllerier, hvortil hørte en eiendommelig Steen, som han bar paa Hatten og ved hvis Hjælp han foregav at kunne opdage skjulte og rige Guldaarer under Jorden; dog fandt han ikke synderlig Tiltro hverken ved disse eller andre lignende Foregivelser.

Om Joseph Smiths prophetiske Kaldelse udtaler en af Mormonismens tolv Apostle, Orson Pratt, sig meget udførligen. Da Smith var 14—15 Aar gammel, siger Pratt, begyndte han alvorligen at overveie sin Saligheds Sag. Ethvert religiøst Samfund, som han i denne Henseende spurgte tilraads, opstillede den Vei, som dets Lære anviste, som den eneste, der førte til det evige Liv, medens dog det ene Samfunds Lære stod i den fuldkomneste Modsigelse til det andets. Den eneste Udvei, som i denne smertelige Uvished stod ham aaben, var at granske den hellige Skrift, og dette begyndte han da at gjøre med troende Sands. Han stødte blandt Andet paa det Bibelsprog: „Men dersom nogen af Eder mangler Viisdom, han bede Gud derom, der giver gjerne og uden at bebreide, saa skal den gives ham." (Jac. Br. 1. 5.) Herved opgik der ligesom et Lys for ham. Han indsaa nu Muligheden af at komme til Vished om, hvilken Troesbekjendelse og Kirke hørte Christum til.

I dette sikre Haab trak han sig tilbage til et eensomt Sted, i en liden Skov ved hans Faders Bolig, knælede ned og begyndte at bede. Først anfægtedes han meget af Mørkets Magter, men han vedblev alligevel, indtil han med Inderlighed kunde udøse sin Sjæl for Gud. Som han nu længselsfuld ventede Svar fra det Høie, fik han paa Himlen see et klartstraalende herligt Skin, der ved hans fortsatte Beden nærmede sig mere og mere, indtil det omsider naaede Træernes Toppe og omgav den hele Skov med den herligste Straaleglands. Han ventede først at see Skovenes Blade og Grene fortærede deraf, men da dette ikke blev Tilfældet, trøstede han sig med Haabet om at kunne taale Glandsen nærved. Og den sank dybere og dybere, indtil den naaede Jorden og ganske omgav ham. Saasnart den berørte ham, gjennemtrængte en underlig Fornemmelse hans ganske Legeme; Udenverdenens Gjenstande, af hvilke han var omgivet, svandt for hans Sands, og han saa to lysende Skikkelser, der vare hinanden fuldkommen lige. Der tilsagdes ham Syndernes Forladelse og meddeeltes ham Svar paa de Spørgsmaal, som før havde bevæget hans Sind; derhos erfarede han, at alle religiøse Samfund troede paa falske Lærdomme, og at følgelig ingen af dem i Himmelen erkjendtes som Guds Kirke og Rige. Endelig modtog han Befaling om, ikke at slutte sig til nogen existerende Sekt, og erholdt Tilsagn om, at den sande Lære og de guddommelige Hemmeligheder med Tiden skulde blive ham meddeelte. Derpaa forsvandt Synet, efterladende i hans Sjæl en usigelig Glæde og Beroligelse. — Nogen Tid efterat han havde modtaget dette Budskab fraoven, fik han et verdsligt Tilbagefald, hvilket han dog siden oprigtigt angrede.

Natten til den 21de Sept. 1823 hørte Gud atter hans Bøn. Han havde begivet sig til Hvile og bad inderlig om Opfyldelsen af det Tilsagn, som var gjort ham ved den første Vision, da det med Et forekom ham, som om det ganske Huus stod i lys Lue. Han blev betagen med Skræk og Forfærdelse, der dog snart vege for den inderligste Sjælero og Henrykkelse; thi atter stod et Sendebud ovenfra for ham. Dets Skikkelse var noget større end Nutidsmenneskenes; i dets Ansigt, skjønt Lynet ligt, læstes Velvillie og Uskyld, og dets sneevide Klædebon saa ud, som om det ikke kjendte nogen Nat. Dette straalende Væsen erklærede Seeren, at det var kommet paa Guds umiddelbare Befaling, for at forkynde ham, at den Pagt, som Jehova havde gjort med den gamle Israel, nu skulde opfyldes, og at det store Forberedelsesværk for Messias's Gjenkomst snart skulde begynde; endvidere at den Tid var kommen, da Evangeliet i sin Fylde skulde prædikes for alle Slægter for i Tro og Sandhed at berede Herren et Folk for Fredens og Lykkens tusindaarige Rige, og endelig at han, Joseph Smith, var kaldet og udvalgt til at blive et Værktøi, der skulde bringe for Lyset hans underbare Hensigt med denne Aabenbaring. Engelen underrettede ham derpaa om, at Amerikas Indianere vare Israels Efterkommere, at de Propheter, som engang havde levet blandt dem, havde nedskrevet deres Hjemsøgelses Historie, at denne indeholdt en Mængde vigtige Ting med Hensyn til Evangeliet og tillige et stort Antal Spaadomme angaaende Begivenhederne paa den yderste Dag, og at Kilderne til denne Historie endnu vare forhaanden samt at det Hværv skulde, hvis han troede, overdrages ham, at bekjendtgjøre disse til Verdens Gavn og Glæde. Efterat det himmelske Bud havde forkyndt ham dette foruden meget Andet, gik det bort, men kom endnu samme Nat to Gange igjen for at give ham Veiledning med Hensyn til hans forestaaende Sendelse. Næste Morgen gik Joseph som sædvanligt til sit Arbeide, dog gjentog Visionen sig snart, og Engelen, der om Natten havde antydet ham, hvor hine gamle Skrifter laa, bød ham nu at gaae hen og see dem.

Det Sted, hvor de skulde findes, var en i Nærheden af Manchester ved Veien imellem Palmyra og Canandaigua liggende betydelig Høi, som Mormonerbogen kalder Cumorah. Opbevaringsstedet var en øiensynlig af Menneskehænder gravet Fordybning, hvori fandtes en Kiste af Heller, der vare føiede saa tæt sammen, at Fugtigheden forhindredes fra at trænge derind. I denne Kiste, hvorover ogsaa en Helle var hvælvet som Laag, opbevaredes de hellige Skrifter. Da Joseph Smith om Morgenen den 22de September første Gang besøgte Stedet, var det hele tildeels bedækket med Grønsvær. Som nu Opdageren af denne Skat stod der, fuld af hellig Rædsel, traadte Engelen atter frem for ham, og hans Sjæl opklaredes, ligesom Natten forhen, og fyldtes med den Hellig-Aand, og fra den aabne Himmel lyste Herrens Herlighed ned paa ham. Men medens han svælgede i salig Berusning, bad Engelen ham skue til Siden, og han saa Mørkets Fyrste med en utallig Skare af hans Tjenere. Engelen sagde da, at det Gode og det Onde, det Hellige og det Urene, Guds Herlighed og Helvedes Magt skulde aabenbares for ham, paa det at han kunde lære at kjende begge Kræfter og modstaae Fristelse og Forførelse. Dog kunde han endnu ikke erholde de hellige Skrifter; men det skulde være ham et Tegn, paa at Herren vilde overantvorde dem til alle Folk og Slægter, at de Ugudelige, saasnart Aabenbaringen blev dem bekjendt, skulde søge Prophetens Fald, udbrede Løgn om ham, ødelægge hans gode Navn og Rygte og endog stræbe ham efter Livet. Men holdt han fast ved Herrens Bud, skulde han erholde Befaling til at fremhente Skrifterne. Siden vilde Gud forlene Nogle med Præstedømmet, hvilke skulde forkynde Evangeliet, døbe med Vand og have Magt til ved Hænders Paalæggelse at meddele den Hellig-Aand. „Men da skal Forfølgelsen, vedblev Engelen, rase mere og mere; Menneskenes Uretfærdighed skal aabenbares, og de, som ikke bygge paa Klippen, skulle søge at styrte Kirken; men denne skal voxe i samme Grad, som den finder Modstand, og udbrede sig videre og videre, tiltagende i Viden, indtil den vorder helliget og en Arvedeel erholdes, hvorover Herrens Herlighed hviler. Og naar dette er skeet og Alt forberedet, skulle Israels ti Stammer samles i de nordlige Lande, hvor de længe have været, og saasnart dette er skeet, opfyldes Prophetens Ord: „Og Frelseren vil komme til Zion og til dem, der vende sig fra Overtrædelsen, siger Herren." Derpaa bød Engelen ham gaae sin Vei og erindre sig Herrens Befalinger, saa skulde intet Ondt vederfares ham.

Nu henløb et Tidsrum af 4 Aar, under hvilket Propheten ved gjentagne Besøg af Engelen forberededes paa sit Kald, indtil han, den 22de Sept. 1827, modtog hine gamle Skrifter. De vare indgravede med ægyptiske Charakterer paa tynde Metalplader, der havde 7 Tommers Brede og otte Tom. Længde og saae ud som Guld. Pladerne vare ved tre Ringe i den ene Kant sammenfattede til en Bog, og endeel af denne var ved et Segl lukket for den Videbegjærliges Øie. Ved Siden af Bogen laa et eiendommeligt Instrument, af de Gamle kaldet Urim og Thummim, hvilket Oldtidens Seere betjente sig af „for at skue ind i det Fjerne og læse saavel i Forgangenheden som Fremtiden."

Imidlertid paadrog Rygtet om Joseph Smiths himmelske Visioner og hans Opdagelse af hellige Skrifter paa Guldplader ham megen Spot og Haan, og just som han havde hævet sin Skat, og vendte hjem, blev han opluret og overfaldet af et Par Skurke, der vilde skille ham ved hans Fund. Men med Nød og Neppe reddede han sig fra dem. Den Smithske Families Huus blev ogsaa snart udsat for megen Overlast af Pøbelflokke, der søgte at komme i Besiddelse af Tavlerne, og da Joseph saa sig i Livsfare, besluttede han at forlade Egnen og udvandre til Nabostaten Pensylvanien. Han pakkede sine Sager sammen, skjulte Tavlerne i et Kar Bønner og begav sig paa Reisen. Han var ikke kommen langt, førend han blev indhentet af en Politibetjent, der havde Ordre til at gjennemsøge hans Sager. Denne havde smigret sig med det sikre Haab at faae Tag i Pladerne, men blev heri høiligen skuffet. Smith reiste videre, og efterat have underkastet sig nok en Undersøgelse, kom han uden videre Modgang til Pensylvanien, hvor hans Svigerfader (thi han havde allerede giftet sig) boede i Nærheden af Susquehannah. Her oversatte han ved Hjælp af Urim og Thummim den uforseglede Deel af den opdagede Plade-Bog, og denne Oversættelse er siden udkommet i Trykken under Titel af „Mormons Bog."

Saaledes fremstilles Sagen i Mormonernes Skrifter; vi skulle nu see, hvorledes den ifølge Oplysninger, fremkomne fra anden Haand, forholder sig.

Hiin Bog, der udgaves som en hellig Levning fra de gamle indianske Seeres Dage, skriver sig fra den nyere Tid, og fra en Mand, der vistnok aldrig havde tænkt paa at komme til at gaae for en Prophet, nemlig Samuel Spalding. Han var født i Byen Ashford 1761, studerede i Dartmouth, blev Kjøbmand og flyttede, efterat have været uheldig som saadan, i 1809 til Conneauct i det nordvestlige Ohio, og begyndte der at drive et Jernværk. Sine mange ledige Timer benyttede han til at skrive en historisk Roman fra Amerikas Fortid, hvortil han lededes ved Synet af de i disse Egne talrige indianske Gravhøie. I dette Phantasiens Produkt søgte han at gjennemføre den ogsaa af Catlin nylig forsvarede Anskuelse, at de nordamerikanske Indianere ere Efterkommere af Iraels Børn; derhos meddeelte han vidtløftige Beretninger om deres Vandringer fra Jerusalem til Amerika under Anførsel af Nephi og Lehi, hvortil han tillige føiede en Fortælling om deres Skjæbne og Tilstand i sidstnævnte Verdensdeel. Denne sin Bog affattede Spalding i en gammeldags og bibelsk Stiil, for at give den et ærværdigere Præg; og da den var færdig, forelæste han den stykkeviis for sine Naboer, og for sin Familie gjentog han den endog flere Gange. Da det gik slet med Jernværket, faldt Spalding paa den Idee, at han muligens kunde ophjælpe sine Finantser ved at udgive Bogen i Trykken. I 1812 begav han sig derfor til Pittsburg og leverede sit Haandskrift til Bogtrykker Lambdin, hos hvem det blev liggende i flere Aar, indtil Forfatteren døde og Bogtrykkeren spillede Bankerot.

(Fortsættes.)

Joseph Smith, Mormonersektens Stifter.

*) Nærværende Oversigt over Mormonismens Historie er væsentligt affattet efter en Artikel i Illust. Zeitung, hvoraf ogsaa de Afbildninger, som ledsage samme og som fortrinlig tjene til at oplyse dens Gjenstand, ere laante. Da Mormonismen og Mormonernes Proselytmageri saavel her i Landet som i Sverige og Danmark i den sidste Tid har tiltrukket sig særdeles Opmærksomhed, vil Artikelen udentvivl for de fleste Læsere ikke være uden Interesse.

Sir John Richardsons Reise igjennem det arktiske Amerika.

(Af Dr. W. Uhrig.)

(Slutning fra f. Nr.)

Til Slutning meddeler Richardson en Oversigt over de Resultater, der ere opnaaede ved de forskjellige Expeditio-

ner, som ere blevne afsendte for at opsøge Sir John Franklin og hans Følge. Sir James C. Roß med „Entreprise" og „Investigator" naaede til Baffinsøer under den 74° n. Bredde, den 26de Juli 1848, men var ei istand til at trænge igjennem den Iis, der mødte ham, og naaede først den 20de August aabent Vand paa $75\frac{1}{2}^{\circ}$ n. Br. og 60° v. L. Han styrede derefter til Ponds-Bay og undersøgte Kysten ombyggeligt, derfra til Possession-Bay, hvor han landede og fandt et af Sir Edvard Parry i Aaret 1819 efterladt Memorandum, men intet Spor af Franklin. En videre Fremtrængen til Kap Riley ved Wellington-Kanalen eller ved Kap Rennell blev forhindret ved en mægtig Iisbarre, der strakte sig fra Wellington-Kanalen til Leopolds-Øen. Den 11te løb Fartøierne ind i Port-Leopold, men bleve strax saaledes indsluttede af Iis, at de maatte overvintre her. Om Vinteren fangedes mange hvide Ræve, som man atter satte i Frihed, efterat man havde forsynet dem med Kobber-Halsbaand, hvorpaa der var indgravet Notitser om Fartøiernes Overvintringssted, samt de forskjellige Steder, hvor Proviant var nedlagt.

I Mai 1849 udforskede Sir James Roß og Lieutenant M'Clintock tilfods Vestkysterne af Nord-Sommerset indtil 72° 38′ n. Br. og $95\frac{3}{4}^{\circ}$ v. L., hvor en meget smal Isthmus adskiller Brentford-Bay ved det vestlige Hav fra Creswell-Bay ved Prinds-Regentens Indløb.

Paa samme Tid gjorde de øvrige Officierer Streifetog i de forskjelligste Retninger, og bragte det til fuldkommen Visbed, at videre Undersøgelser i denne Retning vare unødvendige, da Franklin ei kunde være kommen hertil. Forøvrigt lod Sir J. Roß desuden opbygge et Huus ved Port Leopold, hvori han efterlod Forraad af Levnetsmidler og Brændemateriale for 12 Maaneder, tilligemed en Baad og „Investigators" Dampmaskine. Derpaa begyndte man at sage en Vei for Fartøierne gjennem Isen, hvilket først endtes den 28de August 1849. Medens Sir James Roß nu styrede til Wellington-Kanalen, som han dog atter fandt tillukket af Iis, blev han den 1ste Sept. ganske indsluttet af Isen, hvori Fartøierne laa hjælpeløse indtil den 45de Sept., da de endelig drev ud af Lancaster-Strædet og ankom til Ponds-Bay. Da Aarstiden var rykket for langt frem, til at man kunde foretage noget Videre, saa gav den Overbefalende, omendskjønt med Uvillie, Signalet til at vende tilbage til England.

Imidlertid var Mr. James Saunders, Øverstbefalende paa „North-Star," beskjæftiget med at undersøge Østkysterne af Baffinsbay; men kom i den største Fare ved Pakiis, der indesluttede hans Fartøi og drev det til Wolstenholm-Sund, uden at det havde været muligt for ham at naae Lancaster-Sund. Han overvintrede i Wolstenholm-Sund under 76° 33′ n. Br. og 68° $56\frac{1}{4}$ v. L., paa det nordligste Punkt, paa hvilket noget Skib forhen var blevet aftaklet. Februar 1850 var den koldeste Maaned, og Thermometret stod to Gange paa — $63\frac{1}{2}^{\circ}$ og engang paa $64\frac{1}{2}^{\circ}$ F. (— 43° R.)

Den 1ste August 1850, efter 10 Maaneders Fangenskab, begyndte Fartøiet atter sin Fart og nedlagde sin Ladning paa Wollaston-Øen, efterat dette paa Grund af den tykke Landiis ei havde kunnet skee ved Whaler-Point, Port Bowen, Jacksons Indløb og Port-Neill.

Imidlertid var der ogsaa fra Beringsstrædet bleven anstillet Efterforskninger. Da „Heralds" Kapitain, Kellet, om Sommeren 1849 af Isen selv blev forhindret fra at trænge frem, sendte han Lieutenant Pullen med 13 Mand, som i to 27 Fods lange Hvalfiskebaade udførte Reisen til Mackenzie-floden. Indtil forbi Kap Barrow blev han ledsaget af Heralds Pinasse og af en af den kongelige Themse-Yacht-Clubs Skonnerter, der førtes af dens Eier, Mr. Shedden, en Styrmand i Marinen. Denne brave Mand havde med sit lille Fartøi vovet sig saavidt og ganske paa egen Bekostning foretaget en Opsøgning af Franklin, omendskjønt han var paa det sidste Stadium af Tæring, hvilken Sygdom ogsaa bortrev ham to Maaneder senere.

Efterat Sir James Roß var vendt tilbage til England, lod Admiralitetet de to Fartøier atter udruste under Overbefaling af Kapt. Collinson og Commander Mc. Clure for dennegang fra Behringsstrædet at anstille Undersøgelser efter Franklin og hans Følge. I det stille Ocean bleve Fartøierne adskilte fra hinanden, og kun „Investigator" naaede Behringsstrædet, passerede derefter Kap Barrow og saaes sidstegang den 4de Aug. 1850. „Entreprise" kunde ei trænge igjennem Isen, og overvintrede i Hongkong for om Sommeren 1851 at fornye Forsøget.

I August 1850 var atter en heel Flaade af Fartøier forsamlede i Lancaster-Sund, hvilke, 10 i Tallet, deels vare udrustede af Admiralitetet, deels af Lady Franklin. Ja endog Sir John Roß havde ikke ladet sig holde tilbage af sin fremrykkede Alder fra at føre en Skonnert til Iishavet for at forske efter sin savnede Kammerat. Ligeledes havde en Kjøbmand i New-York, Mr. Henry Grinnell afsendt to Fartøier i det samme menneskekjærlige Øiemed. De næste Spor af Sir J. Franklin fandtes snart paa Kap Riley og Beechey-Øen. Mr. Snow fra „Prinds Albert„ fandt nemlig her forskjellige Been af Oxer, Faar og Sviin, samt et Stykke Toug og en Lap af Seildug, hvilke Gjenstande senere i England erkjendtes for at henhøre til Udrustningen af kongelige Skibe. Desuden talte Mr. Snow 5 Steenvolde af ringformig Skikkelse, og i Midten af samme to til tre flade Stene, som han holdt for Arnesteder, uden dog der at kunne opdage Spor af Røg eller forbrændt Træ; disse Steenvolde havde dog, hvilket med Sikkerhed kan formodes, tjent til Underlag for Telte, der vare opreiste til magnetiske Observationer, og Stenene i Midten vare øiensynligt til Fundamenter for Instrumenterne. Den bestemte Observationsdag i August 1845 var den 29de, saa at det bliver sandsynligt, at Fartøierne paa den Dag, altsaa omtrent en Maaned efterat de sidst vare blevne seede, befandt sig ved Kap Riley. Man havde forøvrigt forvisset sig om, at Benene og Tougstykket ei kunde være efterladte her af noget andet Fartøi. Ligeledes kunde „Erebus og Terror" ei have overvintret her, da man ellers i ethvert Tilfælde vilde have fundet flere Spor tilligemed et Memorandum. Sir John Franklin var sandsynligviis temporært bleven opholdt ved Iis og havde benyttet den gode Leilighed for at anstille Observationerne, uden at ansee det nødvendigt, allerede her efter neppe paabegyndt egentlig Fart at opreise et Signal.

Efter disse første Spor af de savnede Fartøier fulgte andre endnu langt vigtigere. I det Indre af Beechey-Øen opdagede nemlig Kapt. Penny af „Lady Franklin" og „Sophia," en erfaren Hvalfiskefanger, der var tagen i Regjeringens Tjeneste, 700 tomme Kjøddaaser og andre Levninger, især Papiirstykker med Saarlægen M'Donalds egenhændigt skrevne Navn, og et andet med Kapt. Fitzjames Haandskrift, indeholdende Instruktioner for de meteorologiske Jagttagelser, hvilke utvivlsomt bevise, at Franklin i Vinteren fra 1845 — 1846 havde overvintret her. Samtidigt opdagede man ogsaa tre Mænds Grave, af hvilke ifølge Gravskrifterne een havde tilhørt „Erebus" og to „Terror." Den 3die April 1846 var den Sidste af dem død. Der er ingen Grund til at antage, at noget Ulykkestilfælde allerede her var tilstødt Expeditionen; Dødeligheden overskred ikke det sædvanlige Forhold og de 700 Kjøddaaser vare kuns en ringe Deel af de 24,000 Kanister, hvormed Skibene vare blevne forsynede.

Af de dybe Slædespor, som vare synlige paa Stranden, sluttede Kapt. Penny, at Franklin først ganske seent om Sommeren havde forladt dette Sted, da Sneen allerede tildeels var smeltet, og Richardson antager det for at være meget sandsynligt, at Franklin kuns ved det møisommelige Arbeide, at lade Fartøierne udsage, var kommen ud af Isen paa dette Sted.

Men ganske uforklaret og uforklarligt er dog Mangelen af et Memorandum; Skibenes Afseiling foregik sikkert ikke saa pludseligt, at der ei kunde efterlades en Kobberdaase med et Memorandum. Indfødte ere ei komne paa Øen, og det kan neppe antages, at et vildt Dyr skulde kunne have udslettet ethvert Spor af et Memorandum, Daasen, hvori det skjultes og den Pæl, hvorpaa det efter Instruktionen skulde ophænges; omendskjønt det rigtignok er hændt, at Wolverenerne bestige Træerne og nedrive Pakker og Daaser, som ere ophængte paa deres Grene. Ligeledes vide Bjørnene meget fortræffeligt at tømme Proviantdaaserne og Daasens Metal er kuns et svagt Beskyttelsesmiddel mod disse Dyrs Graadighed og frygtelige Tænder.

Fra Cornwallis-Øen, hvor Kapt. Austin af Skibet „Resolute" og Kapt. Ommaney af „Assistence" samt to Damptendere overvintrede, naaede Lieutenant M'Clintock paa en lang Landreise Melvilleøen, og idet han endog overskred de yderste af Sir Edvard Parry betraadte Grændser, saa han Land, der udstrakte sig over den 116de Meridian. Men intetsteds fandtes Spor af Franklin, omendskjønt Lieutenant M'Clintock paa Melville-Øen endnu fandt et Stykke af et Kart, som Sir Edvard i 1820 havde brugt, samt andre Levninger fra denne Expedition. Imod Syd undersøgtes Landet til den 72de Parallelcirkel under d. 104de Meridian, altsaa indtil kuns 180 Miles Afstand fra Victorialand.

Kapitainerne Penny og Stewart overvintrede i Assistance-Havnen, undersøgte om Foraaret Wellington-Sund, og fandt paa det vestligste Punkt et seilbart Hav, der udstrakte sig mod N. og V., saalangt de kunde see. Dette var en sørgelig Opdagelse, da de af Mangel paa Proviant og blot med een Baad ei kunde fortsætte Reisen. Man fandt her Drivtømmer, og en ikke ubetydelig Strømning af omtrent 4 Knob i Timen kom fra Vest, medens de herskende Vinde vare nordvestlige. Der var Overflod af Dyr i det aabne Vand og ved Kysterne; hyppigt saaes Hvalrosser, ligeledes Iisbjørne. Af de Sidste dræbtes nogle, og en havde en heel Sælhund i sin Mave. Hvalrossene kunne ikke leve uden aabent Vand, ja endog Iisbjørnen bortfjerner sig ikke langt fra det. Man saa ogsaa Polarharer, Ulve, Ræve, Hjorde af Reensdyr, store Sværme af Ænder, Gjæs og andet Fuglevildt. Moskusoxer bleve kun seete paa Melville-Øen, hvor Lieutenant M'Clintock skjød 4 Stykker.

Naar man overveier alle de negative Resultater af de forskjellige Expeditioner, af hvilke ikke alene Barrowstrædet, men ogsaa den største Deel af de i S. for samme liggende Kyster, Indløb o. dsl. nøiagtigt vare blevne undersøgte, er det mere end sandsynligt, at Franklin, efterat have fundet Barrowstrædet lukket ved Iis, har fraveget sin Instruktion og i Overeensstemmelse med den ham givne diskretionære Myndigbed, har beseilet Wellington-Kanalen. Muligens har han fundet aabent Farvand i det Stæde, der udmunder i denne Kanal, og det er nok i denne Retning, de næste Eftersøgelser til at opfinde ham bør skee.

Mr. Rae vilde i Foraaret 1851 fra den store Bjørnesø søge over Isen at naae Victorialand og derefter i en Baad trænge saa langt frem som muligt. Ligeledes vare flere Fartøier i Begreb med at trænge fra Behringsstrædet mod Øst for at fuldstændiggjøre Eftersøgelserne.

Norge.

Christiania. Under 16de d. M. have følgende Udnævnelser fundet Sted, nemlig: Konst. Adjunkt Kand. philol. Joh. Friis til Lektor i græsk Philologi; Sognepræst til Lands Pstg.: V. P. Aabel som valgt Provst i Valders Provsti; Kand. theol. W. S. B. Frost til Sognepræst til Trano Pstg.; Kand. theol. L. Fr. Olsen til Sognepræst til Grytens Pstg.; Kand. theol. A. B. Frost til Sognepræst til Vego Pstg.; Adjunkt P. W. Schjelderup til resid. Kapel. til Ullensakers Pstg.; Kand. theol. J. Moe til resid. Kapel. til Sigdals Pstg.; Kand. theol. S. B. Staalesen til resid. Kapel. til Størens Pstg.; Kand. theol. N. B. Parelius til pers. Kapel. hos Sognepræsten til Meldals Pstg.; Kand. theol. O. O. Krabbe til pers. Kapel. hos Sognepræsten til Inderøens Pstg.; — Undertoldbetjent i Laurvik J. O. Pladt til Overtoldbetjent sammesteds; Undertoldbetjent i Arendal A. M. Riddervold til Overtoldbetjent i Stavanger; Undertoldbetjent i Christianssand C. J. W. Oxholm til Overtoldbetjent i Flekkefjord; — Oberstlieutenanterne C. F. Ruge, C. Stenersen, F. Mein, F. A. T. Bødtker, F. M. Sørenssen til Oberster, og Premierlieutenanterne J. F. O. Wergeland og C. A. B. Lundh til Kapitainer i Armeen.

— Ved kgl. Res. af 15de ds. er Kapitain Grønn udnævnt til Chef for Korvetten Nordstjernen, Kapitainlieutenant Fries til Chef for Korvetten Ellida og Premierlieutenant Falsen til Chef for Skonnerten Ellida.

— Kand. theol. E. Sundt er, ifølge Aftonbl., bleven valgt til korresponderende Medlem af det finske Literaturselskab i Helsingfors i Anledning af hans Bog om Fantefolket.

— Studentersamfundet har nylig givet to sceniske Aftenunderholdninger til Fordeel for Byggefondet, hvorved omtr. 150 Spd. skulle være indkomne.

— Rudolph Hasert og Otto v. Königsløv, begge berømte Kunstnere, have nylig givet Koncerter her i Byen. Den unge dygtige Fløitenist, Svendsen, der snart skal tiltræde en Udenlandsreise, har ogsaa givet en Koncert.

— Igaar endte Forestillingerne paa den norske dramatiske Skoles Theater for ivinter. Til Afsked gaves „den reisende Student," hvori Bucher som Student og Jomfru Parelius som Huusholderske spille fortrinlig, samt et Efterspil, etslags dramatisk Potpourri, hvori enhver af Skuespillerpersonalet optraadte i en af de Roller, han havde udført i Saisonnen, og aflagde for en Examinator (Skolemesteren i Julestuen) Prøve paa hvad han havde lært. Da Jomfru Parelius optraadte, fremsagde hun med Følelse nogle vakre Vers, hvori fremhævedes, at denne Scene var fremkaldt af Bestræbelsen for at bringe den norske Folkeeiendommelighed og Sprog til Anerkjendelse og at dens Præstationer mere derfor end for deres egen Skyld have fundet Deeltagelse og Overbærelse blandt Publikum. Dette er vistnok tildeels saa; dog feiler man, hvis man antager, at denne Scene den hele Vinter „har flydt paa Nationaliteten" og med den trukket saa stort Publikum tilhuse, at Indtægterne ikke alene have forslaaet til Lønninger og andre Udgifter, men ogsaa til at afbetale Størstedelen af den ved Theatrets Indretning stiftede Gjeld. Publikum anseer vistnok Nationaliteten for en god Ting, naar den kan haves gratis, men det giver neppe en heel Vinter Penge til, for at see den opspire. Man kan derfor rettest antage, at de Theaterbesøgende i Regelen have udbetalt Pengene for at more sig, men baaret over med mange Mangler og Ufuldkommenheder for Nationalitetens Skyld. Flere, ja maaskee de fleste Stykker ere blevne saaledes udførte, at Personalet og især det kvindelige, lidet har trængt til denne medynksfulde Overbærelse, som Somme hykle. Jomfru Parelius med sit smukke følelsesfulde Sprog og Jomfru Sullustad med sit livlige og naturlige Væsen vilde godt hævde en Plads endog paa en ikke-national Scene. Det mandlige Personale stod vistnok tilbage, indtil det berigedes med Hr. Bucher. Men han er en Skuespiller, der er Theatret en væsentlig Støtte. Han har baade scenisk Talent og Øvelse og optræder med lige Held i de forskjelligste Roller. Blandt de øvrige Herrer, der alle staae betydelig under ham, kan nævnes Nyblinn som en trods sit Sprog ikke uheldig Komiker, samt Nielsen og Olsen.

Horten. Ved Subskription for de Brandlidte i Staværn er indkommet 89 Spd. 61 ß.

I **Frederikshald** har atter været Ildebrand, hvorved dog blot et Par Huse ere blevne beskadigede.

— Til de fattige Brandlidte (i Sygehuusgaden) er indkommet 200 Spd., fordetmeste antegnede paa omsendte Lister. Desuden er 100 Spd. indkommet ved en dramatisk Forestilling.

— Skibergs og Ingedals Kirker ere kjøbte for vedkommende Sognes Regning for en Sum af 3205 Spd.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. for 28de April har Provst Krag meddeelt en Beretning om hvilken Virksomhed den i Eidsvold (i 1849) oprettede Forening til at søge Rigsforsamlingsbygningen udstyret paa en værdig Maade hidtil har udfoldet og hvorledes den herefter agter at virke til sit Formaal. Man enedes som bekjendt om at tilveiebringe Portræter af fyrstelige Personer, henhørende til Norges Historie, samt af Rigsforsamlingsmedlemmerne og andre fortjente Nordmænd, og til dette Maals Opnaaelse har Foreningen henvendt sig til forskjellige Mænd i Riget med Anmodning om at ville understøtte den med Bidrag af Portræter eller Penge. Saaledes har det lykkets Foreningen at tilveiebringe Portræter af tre fyrstelige Personer (Christian den Fjerde, Prinds Christian August og Prinds Frederik af Hessen) og af ti Rigsforsamlingsmænd. Derhos har den bragt i Erfaring, at Portræter haves af mindst halvhundrede andre Rigsforsamlingsmedlemmer. Desuden har den indgivet Ansøgning til Kongen om, at Staten maatte overtage Portrætgalleriets Istandbringelse, hvilken Ansøgning oversendtes til Storthinget i 1851 for at behandles under Et med et dertil indkommet Andragende om at Eidsvoldsbygningen maatte blive overtaget som Nationaleiendom. I Storthingsbeslutningen i denne Sag toges dog ingen Bestemmelse om at Staten, som foreslaaet, skulde sørge for Bygningens „værdige Udstyr," hvorfor Foreningen indgik til Kirkedepartementet med Andragende om, at det vilde overtage Istandbringelsen af Portrætgalleriet. Departementet kunde imidlertid ikke gaae ind herpaa, men henstillede til Foreningen at indkomme med fornyet Forestilling om Sagen, ledsaget af Oplysninger om hvad der var udrettet af Portræt-Foreningen, samt Betænkning om hvad det Offentlige burde gjøre til Sagens Fremme. Foreningen gjentager nu Anmodningen om Understøttelse med Bidrag af Portræter eller Penge, hvilke sidste da ville anvendes til Anskaffelse af endnu levende ikke portræterede Rigsforsamlingsmænds Portræter, for at den nemlig ved tilstrækkelige Beviser paa Landsmænds Sympathi for Sagen kan berede denne et heldigt Udfald.

— Morgenbladet indeholdt for nogen Tid siden en Opsats af Overlærer Knudsen med Overskrift „Dansk i Danmark og Norsk i Norge," hvori paavistes Ønskeligheden af Sprogets Fornorskning efter en af en kompetent Mand paa et Udvalg af de nu forhaandenværende Folkemundarter grundet ny-norsk Normal-Sprogform. I denne Anledning har Professor Munch i en Fortsættelse af sine tidligere paabegyndte „Sprogbemærkninger" undersøgt Ideens Udførbarhed og udtalt sig paa det Bestemteste derimod. Skulde man lære at tale en af vore charakteristiske Folkemundarter, maatte man leve sig ind i den Almues Aand, som taler den, og stige ned paa dens Kulturtrin, og skulde hele Nationen antage et saadant fælles-norsk Skriftsprog, der begyndte, hvor vi slap i det 15de Aarhundrede, maatte den leve sig tilbage paa hiin Tids Kulturtrin, hvis Repræsentant det engang var, og banlyse nyere Dannelse og Videnskabelighed, da disse vilde komme til at savne et bekvemt Organ for de Tanke- og Forestillingsrækker, som de have fremkaldt.

Sverige. Kronprindsen er udnævnt til Generallieutenant i Armeen, Prinds Oscar til Oberstlieutenant i det første Livgrenadeerregiment og Kommandørkapitain i Marinen og Prinds August til Lieutenant i Livgarden tilhest og Dalregimentet.

Danmark. Kongen har antaget Indenrigsministerens og Kultusministerens indgivne Dimissioner og udnævnt Hs. Excellence Geheimeraad Ørsted til Indenrigs- og Kultusminister samt Konseilspræsident. Denne Udnævnelse har vakt den største Forbitrelse blandt det nationale Parti, hvis Modstander Ørsted altid har været. I denne Anledning udtaler Fædrl. sig i de mest nærgaaende og bitre Udtryk om Geheimeraadens politiske Færd.

Blandede Efterretninger.

Frankrig. I Cayenne skulle ottehundrede Deporterede i den sidste Tid være døde. Regjeringen skal derfor være betænkt paa at rømme Etablissementerne i den ny Straffekoloni.

— 137 Personer ere atter blevne benaadede.

— Keiserens Fødselsdag (20de Apr.) gik hen uden Høitideligheder. Derimod skal hans Navnedag feires Napoleonsdagen (15de Aug.)

England. Gazette des Hopitaux beretter, at ved Dronning Victorias sidste Forløsning anvendtes Chloroform, for derved at befrie Hds. Majestæt for Smerter.

— Forfatterinden til Onkel Toms Hytte, Fru Stowe, er nu ankommen til England. Hun har nylig besøgt Edingburg, hvor der til hendes Ære foranstaltedes en Banket, hvori 1500 Herrer og Damer deeltoge. 1000 blanke Souvereigns, indsamlede ved Skillingsubskription for derved at understøtte Abolitions-Agitationen i Amerika, overraktes hende. Pengene laa paa en Sølvtallerken, der var en Foræring fra en skotsk Dame.

— Det engelske Politi har begyndt at daguerreotypere de Forbrydere, der indsættes i Fængslerne, for naar de undvige at sende deres Portræter omkring istedetfor Signalement.

Holland. I Ministeriet er foregaaet en Forandring, som en Følge af de hierarchiske Stridigheder og Generalstaterne ere blevne lukkede.

Schweitz. Fra Freiburg berettes, at Oberst Perrier Natten til den 22de April overfaldt Staden Freiburg med 2—300 Bønder og bemægtigede sig det gamle Jesuitkollegium. Borgergarden angreb Insurgenterne og der opstod en varm Kamp, hvori flere faldt eller saaredes. Blandt de sidste er Oberst Perrier selv. Regjeringens Tropper gik omsider af med Seieren og næsten alle Insurgenter bleve tagne tilfange.

Tyrkiet. I Brussa har der fundet nogen Urolighed Sted, hvorved 15 Christne ere blevne ombragte.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 19. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 7de Mai 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Det norske Statsraad.

II.

Frederik Due, Statsminister.

Hans Excellence Frederik Gottschalck Due er født i Throndhjem den 14de April 1796. Faderen var Kjøbmand og hollandsk Konsul der i Byen, Moderen en Datter af Konferentsraad Heltzen. Efter i Kjøbenhavn at være bleven opdragen som Artilleri-Kadet, blev han i sit syttende Aar (1813) udnævnt til Lieutenant ved Artillerikorpset. I Aaret 1815 blev han Adjutant hos Hans kgl. Høihed Prinds Oscar og i 1819 Ridder af Sværdordenen; i 1820 Kapitain og allerede i 1822 Major i Armeen, Rigsherold og Ridder af Nordstjerneordenen. Efterat der ved Resolution af 9de Juli 1822 var bleven bestemt, at Chefen for den norske Statsraadsafdelings Kancelli i Stockholm for Eftertiden skulde have Titel og Rang som Statssekretær,*) blev han s. A. konstitueret og Aaret efter udnævnt som saadan. I 1823 blev han ogsaa Medlem af Konvoi-Kommissariatet i Stockholm, og i 1832 Ceremonimester ved Hs. kgl. Majestæts Ordener i Norge samt Kommandør af Nordstjerneordenen. Ved Resolutionen af 27de Mai 1839 erholdt han Generallieutenants Rang. Da Hs. Excellence Løvenskjold den 27de Februar 1841 udnævntes til Statholder i Norge, blev Due Statsminister i hans Sted. Havde Statholderpostens Besættelse gjort et mindre gunstigt Indtryk, saa gjorde Udnævnelsen af Hr. Due, der var bekjendt for en lige saa duelig som fædrelandskfindet Mand, i det Hele taget et desto bedre og forsonende Indtryk. „Hr. Due er," sagde en af Datids Publicister, „den første borgerlige Statsminister;**) vor hendøende Adelsinstitutions Levninger ere af Regjeringen blevne pleiede med Forkjærlighed, og vi see i Statsministerens Udnævnelse et Tegn til mere konstitutionelle Sympathier."

At Hans Excellence hidtil ingenlunde har skuffet de Forventninger, man paa Grund af hans tidligere Færd satte til ham, er et Faktum, vi trygt kunne udtale. Han har stadigen havt sit Fædrelands Vel for Øie, og hvor det kom an paa at hævde dets Hæder og Ære, har han optraadt og repræsenteret det paa en Maade, der fortjener Paaskjønnelse af Folket, ligesom denne allerede er ydet ham af Fyrsten.

I 1847 udnævntes han til Ridder af Seraphimer-Ordenen og paa samme Tid til Kantsler for St. Olafs Orden.

Hans Excellence er siden 1828 gift med Alethe Sibbern, en Datter af nylig afdøde Statsraad Sibbern, og har med hende tre Sønner (af hvilke en er Lieutenant og en anden Student) samt to Døtre. Den ene af disse, Pauline, blev nylig gift med den svenske Friherre Peyron.

*) Grunden til Resolutionen var den, at man vilde skaffe den norske Embedsmand sideordnet Rang med dem, der beklædte de svenske Statssekretærposter. Da imidlertid disse Poster af Rigsdagen 1840—1841 ophævedes, bortfaldt Nødvendigheden af at give den i Stockholm ansatte Expeditionssekretær høiere Rang og Stilling, end hans Embede i Virkeligheden medførte, og i Dues Sted kom saaledes (ifølge kgl. Res. af 15de Marts 1841) blot en Expeditionssekretær (J. F. Monrad.)

**) Den første Statsminister var Peder Anker (Fideikommisstisteren Bernt Ankers Broder) fra 1814—22; den anden M. L. Sommerhjelm (tidligere Statsraad) fra 1822 til Nov. 1827; først næste Aar blev Løvenskjold udnævnt i hans Sted.

Skibsfartens Udvikling paa det Stille Hav i de sidste 5 Aar.

„Dersom man, siger det svenske „Aftonblad" for 2den Marts, vil overtyde sig om den gjennemgribende Revolution, som Handels- og Søfartsforholdene have undergaaet i de sidst forløbne fem Aar, og hvorledes Samfærdselen i dette korte Tidsrum har brudt sig aldeles nye Baner, behøver man alene at kaste Øiet paa et Verdenskart og betragte den store Vandflade, som kaldes det Stille Hav. Lige til for ti Aar tilbage laa dette store Ocean ganske øde; Landene paa Sydamerikas Vestkyst vare lidet udviklede, den vestlige Kyststrækning af Nordamerika blev kun høist ringe besøgt, og Sandwichsøerne og Otaheiti vare alene Forfriskningssteder for Hvalfangere, som krydsede i disse Farvande. Men der fandtes saa godt som ingen Trafik imellem Amerika og Østkysten af Asien, da ikke længere nogle spanske Sølvgallioner fore imellem Acapulco og Manila; der var endnu ikke blevet Landeveie over Panama og Nicaraguatangen; al Forbindelse med Indien og de store Østater i Østen, med China og Australien, gik omkring det gode Haabs Forbjerg. Paa den vestlige Vei havde man ikke nogen Berørelse af Betydning med Asien.

Da faar paa engang, ligesom ved et Trylleslag, dette øde Hav Liv og Virksomhed, og det optræder inden kort Tid i Verdenshandelen som bestemmende: det store Ocean bliver et Middelhav, en Indsø for tre Kontinenter, skjønt af uhyre Dimensioner. Og inden et ganske kort Tidsrum forøger Søfarten paa disse Vande sig som 50 til 1, og efterat de australiske Guldtrakter ere komne til de kaliforniske, som 100 til 1. Alle Produktions-, Forbrugs-, Søfarts- og Pengeforholde antage en ganske anden Gestalt. Dette Hav, paa hvilket man for tretusinde Dage siden neppe havde sin Opmærksomhed henvendt, med sine Kyststrækninger og deres Trafik, bliver paa engang den Axe, hvorom Alt dreier sig, og hele Handelsverdenen maa bekvemme sig til nye Kombinationer. I Midten af afvigte Aar blev i England i en eneste Uge ikke mindre end femten store Skibe fragtede alene for Australien, og foruden alle Seilfartøier optager Samfærdselen paa dette Middelhav henved 100 Dampfartøier. Vi tænke ikke nu at paavise den store Vigtighed, som San Francisco og Sidney indtage fremfor de øvrige Havne; vi bemærke alene, at om ogsaa denne nye Trafik er opstaaet pludselig og ligesom paa en Nat, saa maa den dog nødvendigviis blive varig og ligeledes tiltage i Omfang, Regelmæssighed og Betydning, selv om Guldet ikke mere skulde findes i samme Overflødighed i disse Egne som forhen. Efter den guldgravende Eventyrer kommer Agerdyrkeren, der har meget større Værd som Konsument. Nylig afgik et Dampskib fra Liverpool til Australien, som førte med sig ombord 500 tydske Agerbrugere, der medbragte alle sine Redskaber.

Endnu har intet Dampfartøi befaret det Stille Hav i hele dets Bredde. Men allerede i dette Aar aabnes ved Englændernes praktiske Associationsaand en Dampskibsfart mellem Panama og Sidney, til hvilken Linierne til China, Suez og Singapore slutte sig. Da er Dampskibsfarten oprettet rundt omkring Jorden, med Undtagelse af de ubetydelige Strækninger mellem Suez og Alexandria samt mellem Aspinwall og Panama. Begge disse Landstrækninger ville blive gjennemskaarne af Jernbaner, saa at man i Aaret 1856 ved Hjælp af Dampen kan reise rundt omkring hele Jorden. Desuden har Ny-Granadas Regjering under 1ste Juli afvigte Aar meddeelt et Kompagni Bevilling paa Udførelsen af en stor Skibskanal over Landtungen, som skal være aabnet inden 10 Aar. Dertil kommer, at Planen til en Jernbaneforbindelse mellem Mississippi og det Stille Hav ifølge de nyeste Efterretninger nærmer sig sin Iværksættelse.

Og man betænke vel, at denne store, i sine videre Følger for Handel og Søfart uberegnelige Revolution er bleven tilveiebragt i det korte Tidsrum af et Par tusinde Dage. Hvad vil ikke hænde inden et Decennium, inden en Menneskealder, naar Virkningerne af alt det Nye gribe alt dybere og dybere og hele Impulsen af det Nærværende udvikler sig i sin fulde Kraft! Det er klart, at alle de gamle Former og Grundsætninger ikke længere holde Stand.

Vi see det ogsaa paa Søfarten. Der er endnu ikke forløbet halvhundrede Aar, siden man først begyndte at drive Fartøier frem ved Damp. Begyndelsen var svag, Udviklingen langsom, den gamle selvtilfredse Slendrian forholdt sig mistænksom, tvivlende, undvigende, saaledes som den stedse gjør. Man erklærede, at Dampbaadene alene vare brugbare for Floder, Indsøer og Kystfart. For femten Aar siden løstes dog Problemet af Dampskibsfarten over Oceanet, og dermed begyndte den første Akt af en vældig Revolution i Verdenshandelens Forholde. Den anden Akt begyndte ved Guldopdagelserne. Hvad der fremdeles maa komme, det er ikke aabenbart; vi kjende blot et Faktum, det er, at Mangfoldiggjørelsen og Udbredningen af Dampskibsfarten har medført en aldrig forhen anet Mangfoldiggjørelse og Udbredning af den seilende Søfart, da hiin forøger Handelen og erobrer rige Felt for denne, hvilke den langsommere Fart med Seilfartøier ikke saa let kan tilegne sig eller opdyrke. Dampskibet baner Veien og pløier Furen for Seilskibet. Dette gjælder saavel for Dampskibet med Skovlhjul, som for det, der er forsynet med Propeller. Og her fremtræder endnu en ny Bevægekraft, den opvarmede Luft, som skal erstatte Dampen. En Korrespondent skriver fra New-York i Slutningen af Januar til et tydskt Blad: „Dampbaadsfarten paa Parana sysselsætter i høi Grad vore Kjøbmænd og kommer sikkert til at blive af stor Vigtighed. Men Ericssons Opfindelse, som for vore Øine har beviist sin praktiske Sandhed, skal bevirke en uberegnelig Revolution i Dampskibsfarten paa Verdenshavet og mange meget nøgternt dømmende Personer ville deri søge en aldeles ny Tidsalder; og deri have de vel hellerikke saa ganske Uret."

Som Beviis for hvad vi nys ytrede om Skibsfartens Udvikling laane vi af et udenlandsk Blad følgende Exempler paa hurtig Dampskibsfart. De ere alle fra forrige Aar:

Den 30te Januar ankom Dampskibet Hellespont til England fra Kapstaden efter en Reise af 32 Dage og 18 Timer. Den 16de Februar kom Dampfartøiet El'Dorado til New-York med 25 Dage og 18 Timer gamle Aviser fra St. Francisco. Den 17de Febr. ankom Collinslinie-Dampskibet Arctic fra Liverpool til New-York efter en Reise af 9 Dage, 22 Timer 30 Minuter. Den 7de Mai ankom Dampbaaden James Adger efter 53 Timers Fart fra Charleston til New-York. Den 16de Juni indløb til Liverpool det berømte Propellerfartøi Great Britain 11 Dage, 6 Timer og 45 Minuter efter Afreisen fra New-York. Den 22de Juli ankrede i New-York Dampskibet United States med 24 Dage gamle Efterretninger fra St. Francisco. Den 4de September medførte Dampskibet Daniel Webster Efterretninger over Aspinwall fra San Francisco af 14de Aug. Den 7de Septbr. ankom med Northern Light over San Juan til New-York Efterretninger fra Kalifornien, som kun vare 23 Dage gamle.

Da det ikke lønner sig at fragte smaa Fartøier til fjerne Havne, saa betjener man sig paa saadanne Reiser af Skibe af stor Drægtighed. Endnu for nogle faa Aar

Statsminister Frederik Due.

siden tog man udelukkende Hensyn til Drægtigheden, idetmindste tog man meget lidet Hensyn til Hurtigheden. Man tænke sig blot de engelske og hollandske Ostindiefarere. Men efterat det var blevet af Vigtighed, hurtigt at naae ogsaa Havne ved det Stille Hav, i Australien, det indiske Archipelagus og China, for bedre at drage Fordeel af Konjunkturerne, blev Hurtigheden mere og mere et Livsspørgsmaal ved Siden af Drægtigheden. Nordamerikanernes praktiske Aand fandt snart det Rette og overførte inden kort Tid de hidtil smaa, men hurtige Baltimore-Clipperes Konstruktion paa den store Handelsflaade. Den Fart, som en saadan Clipper, kaldet „den flyvende Sky," paa 90 Dage gjorde fra New-York omkring Kap Horn til San Francisco, gjorde Epoke i begge Hemisphærer. Nu straktes Kjølen til den ene Clipper efter den anden, da disse Fartøier havde godt for at erholde Fragter og gik med stor Fordeel. Den 10de Febr. indløb Clipperen „Swordfish" efter 93 Dages Reise fra New-York til San Francisco. Den 6te April ankom til London Clipperskibet „Mermaid" fra Kanton efter en Reise af 95 Dage. Saadanne Resultater tale paa en uigjendrivelig Maade for Clipperkonstruktionen og man kommer vel herefter til at give alle større Fartøier en mere eller mindre clipperartet Bygningsmaade.

Som et af de bedste af alle hidtil byggede Clipperskibe og som „et fuldendt Mønster af Skibsbygningskunst" ansaaes The Sovereign of the Seas, som paa bestemt Dag ankom til San Francisco fra New-York efter 103 Dages Reise. Denne den berømte Hydrograph Maury's Forudsigelse og den Grund, hvorpaa den var støttet, maa betragtes som en af Videnskabens herligste Triumpher. Denne Sag kan gjælde som et af de mange Exempler paa, af hvilket Værd en dygtig Sømandsdannelse er for Søfarende. Med Søfartens Udstrækning over det Stille Hav forøges ogsaa i betydelig Grad Fordringerne paa høiere Dannelse hos Skibsførerne og Styrmændene."

Blandt hine saakaldte Clippers indtager nu Marco Polo, hvoraf vi her levere Afbildning, en fortrinlig Rang. Det har vundet en Triumph baade over Seilfartøier og Dampere, større end Sømænd nogensinde have anet. Det seilede, heder det i Lond. News, fra Liverpool fuldt af Passagerer, den 4de Juli f. A. til Port Philip og gjorde Reisen i den før uhørte korte Tid af 68 Dage, og Hjemreisen i 74 Dage. Om hertil lægges 28 Dage, som bleve anvendte til at losse og lade i Port Philip, forløb dog blot 5 Maaneder, 21 Dage fra det Dieblik, det forlod og indtil det gjensaa Storbritanniens Kyster.

Den 10de August var Marco Polo paa 32° v. L. paa Veien til Port Philip forbi det gode Haabs Forbjerg, og den 11te Novbr. var det igjen paa 32° v. L. paa Tilbagereisen forbi Kap Horn, og havde saaledes seilet Verden rundt i 3 Maaneder og 2 Dage.

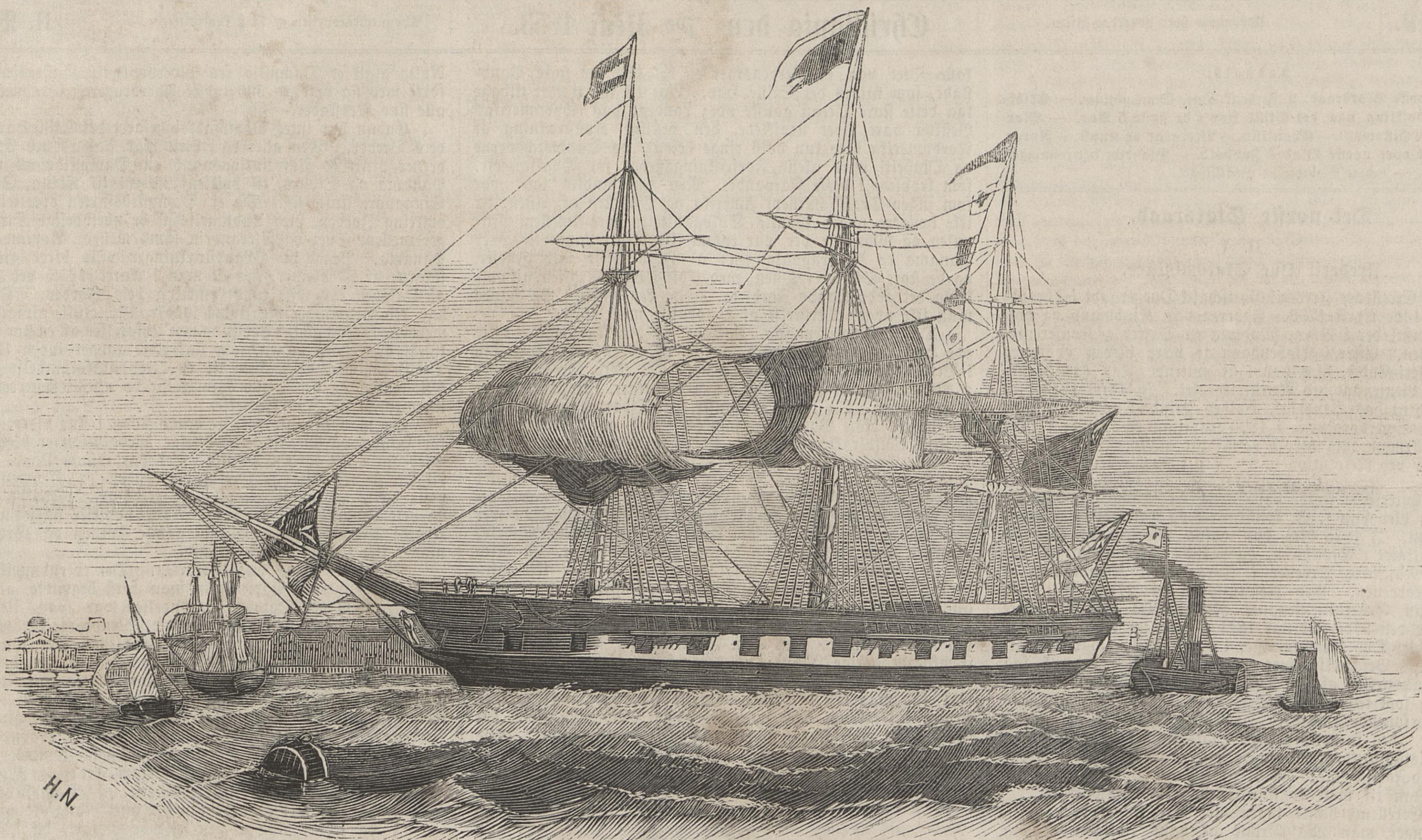
Hvad der især udmærker Marco Polo er dets eiendommelige Skrog. Dets Linier for og bag ere overmaade skjønne og fine, dets Holdning vel overeensstemmende med dets Bund; det har en Boug saa skarp som et Dampskib og et Løb saa reent, som man kan tænke sig. Under Tegnelinien er Skibets Boug huul, men ovenfor svulmer det smukt ud, hvorved det faar tilstrækkeligt Rum til Bakken; det har i Virkeligheden en Bund som en Jagt, men oventil et Udseende som en Fregat.

Marco Polo er en Tredækker, og da det er bygget udelukkende for Passagerfragt, er det med Hensyn til Ekvipering i enhver Henseende udmærket.

Dets Høide mellem Dækkene er 8 Fod og Intet er sparet i dets Konstruktion for at befordre en fuldkommen Ventilation. I Styrke kan det ikke godt overtræffes; dets Tømring er uhyre; dets Dæksbjælker ere uhyre Stokke af Furu. Stevnet og Speilet ere af det mest udsøgte Material. De vertikale og horizontale Knæer bestaae alle af naturligt Krumtræ, den ydre Plankning og Foring er smal, og medens der ikke har været sparet paa Tømmer, er der ødslet med Arbeide.

Marco Polos Længde fra Stavn til Speil (maalt indenfra) er 185 Fod; men over det hele vil det udgjøre betydelig mere. Dæksbjælkerne ere 38 Fod; Dybden af Lastrummet er 30 Fod. Dets Drægtighed angives til 1625 Tons, men den vil sikkert betydelig overskride 2000 Tons. Paa Dækket forud for Hytten, der benyttes til Damekahyt, er en Spisesalon; den er panelet med Ahorn og dens Pilastre ere indfældte med rigtsmykket og sølvindfattet Glas; forskjellige Landes Myntsorter ere ogsaa anvendte som et nyt Dekorationsmiddel. Mellem hver Pilaster er en cirkelrund Aabning, omtrent 6 Fod i Omkreds, til at skaffe Lys og Ventilation; derovenover er anbragt en Plade af Speilglas, med en smukt malet pittoresk Vue i Midten, omgivet af Løvværk og Snørkler i dunkle Farver og Guld. Salondørene ere indfældte med broget Glas, med Figurer forestillende Handelen og Industrien. I Midten af Salonen er et Bord eller en stum Tjener af tykt Speilglas, som har den Fordeel, at det afgiver Lys til Soveværelserne nedenunder Dækket. Tapetseriet bestaar af broderet karmosinrødt Fløiel.

DHrr. James Baines & Co. i Liverpool ere Eiere af Marco Polo, som blev bygget af Hr. Smith i St. Johns. Det føres af Kapt. Forbes.

Clipperskibet Marco Polo.

Mormonismens Historie.

(Fortsættelse fra f. Nr.)

I Aaret 1823 kom en vis Sidney Rigdon, en listig og ærgjerrig Mand, der først havde været Prokurator, saa Kjøbmand, saa Bladudgiver og Medhjælper i et Bogtrykkeri, til Staden Pittsburg, og gav sig af med at være Prædikant. Han var en god Ven af Lambdin og fik sandsynligviis Spaldings Manuskript af ham. Nogen Tid efter flyttede han til Byen Mentor i Ohio, hvor han dannede sig en liden Menighed og foredrog omtrent de samme Lærdomme, som Læseren i det Foregaaende er bleven bekjendt med. I Aaret 1826 foretog han ogsaa adskillige Reiser, og det er meer end sandsynligt, at han paa disse stødte sammen med Aandeseeren Joseph Smith, med hvem han aftalte om Benyttelsen af Manuskriptet.

I 1830 udkom „Mormons Bog" eller ,som den dengang kaldtes, „den gyldne Bibel," i Staden Palmyra, og blev læst med stor Begjærlighed. Men da Spaldings Enke og Broder gjorde sig bekjendte med Bogen, erfarede de til sin Forbauselse, at den igrunden blot var den Afdødes saakaldte „fundne Manuskript." Navnene, de psychologiske Usandsynligheder og endog de stilistiske Mangler vare bibeholdte; derimod havde Bearbeideren bragt mere religiøst Stof ind. Deres Indsigelser mod Bedrageriet understøttedes ogsaa ved Vidnesbyrd af Spaldings Venner.

Efter Offentliggjørelsen af den ny Bibel, aflagde en vis Parley Peter Pratt, en Reisende fra Lorrain County, paa Efterretningen om den ny Religion, et Besøg hos Smith, der nu opholdt sig i Palmyra, og blev snart omvendt. Denne Omvendelse var dog vistnok et blot og bart Spilfægteri, der i Forveien var aftalt med Rigdon, af hvem Pratt var en Bekjendt. Just ved Pratts Ankomst til Palmyra forberededes en stor Mission til Indianerne i Vesten, for blandt dem at forkynde Evangeliet. Apostelkaravanen, bestaaende af Oliver Cowderi, Smiths første Discipel, Pratt, Peterson og Whitmer, ankom (Oktb. 1830) til Mentor vel forsynet med Exemplarer af den gyldne Bibel. I Staden Kirtland var allerede Veien forberedet for den ny Lære, da der her boede flere Familier af Rigdons Renighed, og derfor vandt Mormonismen ogsaa strax her saadant Indpas, at Cowdery i en Nat kunde døbe 17 Mennesker.

Nu lod ogsaa Sidney Rigdon sig omvende, dog først efter nogen Nølen og Indsigelse, hvorved den ny Læres overbevisende Kraft stilledes i det herligste Lys. Ham fulgte Størstedelen af hans Menighed, og om nogle Uger talte Sekten over hundrede Troende der i Egnen.

Rigdon afreiste strax efter sin Omvendelse til Propheten i Palmyra, og blev ansat som Menighedens Ældste og Ypperstepræst m. m. I to Maaneder prædikede han her og modtog Aabenbaringer. Siden vendte han tilbage til Kirtland, hvis Omegn Herren i et Syn havde betegnet som Sektens „forjættede Land," og hvorhen ogsaa den hele Smithske Familie kom for at høste de materielle Frugter af den slue Plan, idet de Omvendte rigelig forsynede den med „Landets Fedme."

I Vesten var nu saaledes Mormonerkirkens Stiftelse fuldendt.

II. Mormons Bog.

Inden vi gaae videre, bliver det nødvendigt at omtale noget nærmere Indholdet af Mormoner-Bibelen og de med dens Udgivelse forbundne Omstændigheder. Propheten Joseph Smith var en ubemidlet Karl, og det var altsaa ingen let Sag for ham, at faae trykt et saa stort Værk som „Mormons Bog," der i Volumen omtrent svarer til det gamle Testamentes kanoniske Bøger. Han henvendte sig først til Kvækeren Crane og tilkjendegav ham, at han af Aanden var tilskyndet til at bede om hans Bistand; men han fik til Svar, at han hellere skulde nære sig ved ærligt Arbeide, hvorved han mindre resikerede at ende sin Løbebane i Tugthuset. Mere Held havde han hos en velstaaende Forpagter Harris i Palmyra, en af disse urolige charakteerløse Aander, der altid ere rede til at understøtte den første den bedste Forandring i Religionen, som tilbyder sig.

Denne Mand, der havde været Kvæker, Universalist, Restriktionist, Presbyterianer og Baptist, blev forstyrret af Smiths Fortælling om guddommelige Aabenbarelser og reiste til New-York med en af ham modtaget Afskrift af Charaktererne paa den ene af de foregivne Plader, for at forelægge den lærde Professor Dr. Anthon samme. Harris fortalte ham, at han vel ikke selv havde seet Pladerne, men at han dog agtede at sælge sit Meieri for at kunne bekoste Trykningen af en Oversættelse. Nu skal, ifølge Mormonernes Beretning, Anthon med Hensyn til den forelagte Afskrift have erklæret, at han ikke var istand til nøiagtig at dechiffrere Skrifttegnene, men at han nok troede, naar Originalen bragtes ham, at kunne være behjælpelig ved Oversættelsen. Men siden har han erklæret det ham forelagte Dokument for etslags Miskmask af gamle Tegn og Alphabeter. Det var, siger han, øiensynlig forfærdiget af En, der havde havt for sig en Bog med forskjellige Alphabeter. Græske og hebraiske Bogstaver, Kryds og Slyngninger og omvendte eller liggende romerske Skrifttegn vare stillede i perpendikulære Søiler, og det Hele endte i en plump Cirkelfigur, bedækket med talrige besynderlige Tegn, der sandsynligviis vare kopierede efter den af Humboldt leverede mexikanske Kalender.

Skjønt Harris ikke fik Stadfæstelse paa, at Charaktererne, som formodet, vare af ægyptisk Oprindelse, lod han sig dog ikke afskrække fra at vove de 3000 Dollars, som Trykningen af Mormons Bog (i 5000 Exemplarer) kostede. Hvis han ikke her i Haabet om Vinding handlede mod bedre Vidende, er det klart, at Propheten saa ganske havde indtaget og forblindet ham, at han stolede mere paa hans blotte Ord, end paa hiin Lærdes begrundede Erklæring. Nok er det, Bogen udkom, som sagt, i 1830, med tvende forudskikkede Vidnesbyrd om dens Ægthed, afgivne af elleve Mænd, der for det meste henhørte til Prophetens Familie og Venner, og som siden paa fire nær ere hensovede eller have forladt Mormonismen. Det første Vidnesbyrd er afgivet af Oliver Cowdery, David Whitmer og Martin Harris, der samtlige bekræfte, at Guds Engel er kommen ned fra Himmelen med Pladerne, hvilke de have seet med Indgravningerne paa, samt at de ere blevne oversatte ved Guds Gave og Kraft. Det andet Vidnesbyrd er afgivet af otte Mænd, der vel ikke have seet nogen Engel komme med Pladerne, men dog berørt disse med Hænderne, følt deres Vægt og seet Indgravningerne. Hvilken Vægt man kan tillæge disse Vidnesbyrd, følger deraf, at en af de tre Mænd, paa Spørgsmaalet om han havde seet Pladerne med sine legemlige Øine, svarede, at han kun havde seet dem med Troens Øine, men det saa tydeligt, som han saa Noget omkring sig, skjønt Pladerne vare tildækkede med et Klæde; og Harris, en anden af dem, har forsikret Anthon, at Joseph

Smith vægrede sig ved at vise ham Tavlerne, „da han ikke var reen nok af Hjerte."

Hvad nu Bogens Indhold angaar, giver dette Oplysning om Amerikas ældste Indvaanere og Religionstilstand og agtes i Troværdighed lige med Bibelens. Det er inddeelt i tvende Nephi's Bøger, i Jakobs, Enos, Jaroms, Omni's, Mosials, Almas, Helamans, Nephi den Yngres, Mormons, Ethers og Moroni's Bog og omfatter Tidsrummet fra Taarnbygningen i Babel indtil Enden af det fjerde Aarhundrede efter Christus. Deri fortælles, at da Vorherre forvirrede Folkenes Sprog, saa at de adspredtes over den hele Verden, fandt Jarediterne, der vare retfærdige, Naade for den straffende Guds Ansigt og bleve forskaanede for Sprogforvirringen. Og for deres retfærdige Vandels Skyld førte Herren dem fra Sletten i Landet Sienar til det store Ocean, hvor der blev dem befalet at bygge Fartøier til at seile over Havet med til Nordamerikas Kyster.

Og Gud Herren lovede at give dem Landet i Vesten som en Arv og svor i sin Vrede, at de, der besadde dette Forjættelsens Land, i al Evighed skulde tjene ham, den eneste sande Gud; hvis ikke skulde de forstyrres og jages bort, og hans Vredes Brand skulde komme over dem, saasnart deres Uretfærdighed var kommen til Modenhed. Men bleve de fromme og holdt hans Bud, vilde han gjøre dem til et talrigt og mægtigt Folk, saa at intet større Folk skulde findes paa Jorden. Og saaledes skede det ogsaa i Tidens Løb. De voxede til et mægtigt Folk, som fortrinsviis beboede det Nordlige af Amerika, opbyggede overalt store Stæder og var overhovedet en bosiddende Slægt. Agerbrug og Haandværksdrift, Handel og Vandel blomstrede, og overalt herskede Lykke og Velstand; dog bleve de ogsaa undertiden, som Følge af deres Synder og Ugudelighed, hjemsøgte af svære Ulykker. Propheter opvaktes blandt dem fra Slægt til Slægt, for at vidne om deres Laster og Uretfærdighed og forkynde de Straffe og Plager, som forestode dem, hvis de ikke angrede og forbedrede sig. Mangengang kom Pestilense, Sygdom, Hungersnød og Krig, indtil Affaldet fra Gud endelig blev saa stort, at Herren ikke længere kunde taale det, og lod dem gjennem en Gudsmands Mund true med, at han vilde ganske udslette dem af Jorden. Men de brøde sig ikke om denne Advarsel, og saaledes opfyldtes Prophetens Ord, og Jarediterne bleve aldeles tilintetgjorte, saa at intet Andet blev tilovers af dem, end Ruinerne af deres Stæder samt deres hellige Skrifter, der vare skrevne paa Guldplader og hvilke af deres sidste Prophet Ether bleve nedlagte paa den Maade, at de kunde blive fundne af Josephs Efterkommere, der snart skulde blive førte fra Jerusalem til Amerika.

Denne Levning af Josephs Stamme, bestaaende af Lehi, hans Kone Sariah og hans fire Sønner Laman, Lemuel, Sam og Nephi, forlode paa Guds Befaling Davids Stad i det første Aar af Zedekias, Kongen af Judas, Regjeringstid. De droge i sydøstlig Retning og paa den østlige Kyst af det røde Hav, indtil de omsider naaede det store Hav, hvor de byggede sig et Fartøi, i hvilket de seilede over det stille Ocean og landede ved Sydamerikas Vestkyst. — I det ellevte Aar af Zedekias's Regjering, da Jøderne bleve førte i Fangenskab til Babylon, drog atter et Tog Udvandrere, hvoriblandt nogle af Juda Stamme, fra Jerusalem til det store Fastland hiinsides Havet. De landede i Nordamerika, men begave sig dog snart til de nordlige Dele af Sydamerika, hvor de omtrent 400 Aar senere bleve opdagede af de tidligere Ankomne.

De sidste deelte sig strax efter Ankomsten til Amerika i tvende Folk, en Spaltning, der foranlediges derved, at en Deel af dem blev forfulgt af de Øvrige formedelst sin Gudsfrygt. De Forfulgte udvandrede til Centralamerika, medens den ugudelige Rest af Folket forblev i Syden. De første hedte efter den Prophet, som anførte dem, Nephiter, de sidste kaldte sig efter en meget ond Mand, der havde faaet Indflydelse blandt dem, Lamaniter. Nephiterne havde i deres Eie en Afskrift af Mose Lov og Propheterne indtil Jeremias, i hvis Dage de havde forladt Jerusalem. Disse Traditioner fra deres Forfædres Land vare skrevne paa Jernplader i ægyptisk Sprog og erholdt en Fortsættelse i andre Plader, der af Nephiternes Gudsmænd bleve fyldte med Beretninger om deres Kongers og Heltes Bedrifter, saavelsom om de Syner og Aabenbaringer, som Gud værdigede det fromme Folk. Herren velsignede dem med Lykke og Velstand og lovede dem og deres Børn Landet til evig Arv, saafremt de bleve hans Villie underdanige og lydige. Og Nephiterne voxede og udbredte sig mod Østen, Vesten og Norden, bedækkede Bjergene og Sletterne med Landsbyer, Stæder, Templer og Fæstninger, Borge og Taarne, dyrkede forskjellige Slags Sæd i Overflod og opdrættede talrige Hjorder af Huusdyr. De vare tillige Bjergfolk og kjendte Nytten og Brugen af Guld, Sølv, Kobber og Jern. Kunster og Videnskaber blomstrede blandt dem, ja endog enkelte Grene af Maskinvæsenet vare dem ikke ubekjendte, kort sagt, de vare i de Dage, da de vandrede i Herrens Veie, et lige saa oplyst som lykkeligt Folk. Paa den anden Side paadroge Lamaniterne sig ved sine Hjerters Haardhed mange og svære Straffedomme, ihvorvel de ikke som Nation bleve udryddede, men kun ved Guds Forbandelse forvandlede fra et hvidt og overordentlig uddannet Folk til en mørkfarvet, hæslig og ureen Slægt. De vare Mennesker af et mørkt, vildt og

Chantilly. (Se næste Side.)

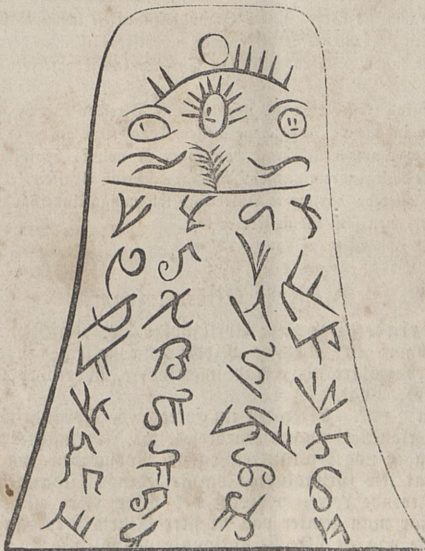
raat Sind og Nephiterne saa aldeles fiendtlige, at de paa enhver Maade søgte at tilintetgjøre disse og oftere i talrige Horder paaførte dem Krig. De bleve dog allevegne slagne tilbage, hvorved Tabet paa begge Sider gik i det Utrolige, og Dyngerne af de paa Kamppladsen Faldne dannede bogstavelig talt Bjerge.

Den anden Koloni, der, som ovenfor fortalt, forlod Jerusalem elleve Aar efter Lehis Udvandring, førte Navnet Zarahemlas Folk. Den led meget af Borgerkrige, og da Beboerne ingen gamle Skrifter medbragte, fordærvedes deres Sprog og de vidste Intet om Guds Tilværelse. Da Nephiterne opdagede dem, var det ilde bevendt med deres Sædelighed, men de toge sig af dem, underviste og uddannede dem, og forenede sig tilsidst med dem til en Nation.

Nephis Børn udbredte sig videre og videre og rykkede lidt efter lidt frem mod Dariens Isthmus, hvor de byggede Skibe og endelig med flere store Flaader fore over til Nordamerika, der i faa Aarhundreder befolkedes af dem. Landet nordlig for den mexikanske Bugt var paa denne Tid ganske uden Skove, idet disse af den ældre Race, Jarediterne, vare blevne ødelagte, og saaledes saae Nephiterne sig nødte til at bygge sig Steenhuse. Men desforuden hentede de Træ fra Sydamerika og plantede Lunde af allehaande Træarter. Hvad de aandelige Interesser angaar, saa opstod ogsaa her fra Slægt til Slægt Propheter, og heller ikke forsømtes at føre Krøniker. Hertil kom, at Limhis Borgere opdagede de Plader, som Ether, Jarediternes Prophet, havde efterladt, og ved Hjælp af Urim og Thummim bleve de oversatte i det nephitiske Sprog. Nephiternes Propheter spaaede om store Ting. De aabenbarede den fjerneste Fremtids Hemmeligheder, saae Messias Optræden i Kjødet, forkyndte de guddommelige Velsignelser, som deres Efterkommere i de sidste Dage skulde modtage, kundgjorde de kommende Slægters Historie, skuede den gjenkomne Christus's Magt, Herlighed og Majestæt, nøde forud Dieblikke af hans tusindaarige Fredsrige, jublede over Skabningens Forløsning fra Synden og hørte i Aanden dem, der paa Dommedag bleve befundne retfærdige, at synge den evige Fryds Sange.

Nephiterne erfore Frelserens Fødsel og Henrettelse af visse Naturtildragelser paa Himmelen og paa Jorden, der paa denne Tid indtraf og opfyldte flere gamle Spaadomme. Men trods disse og Guds mange andre Velgjerninger vare de efterhaanden nedsunkne i Fordærvelse og Laster og havde udstødt og dræbt Propheterne. Derfor bleve de paa den Tid, da Christus døde, hjemsøgte af strænge Straffedomme. Et tykt Mørke bedækkede i tre Dage det ganske Fastland, et frygteligt Jordskjælv indtraf og anrettede Ødelæggelser fra Havets ene Strand til den anden, Klipper revnede, Bjerge sank ned til Dale, Dale hævede sig til Bjerge, store Stæder som Zarahemla og Mokum styrtede i Gruus og Søen strømmede ind over de slugte Landskaber, Ild faldt fra Himmelen paa Kishkumen og Josh, og de Ugudelige, saavel blandt Nephiterne som Lamaniterne, udslettedes af Herrens Vrede — et Sonoffer for hans Helliges Blod, der allerede saa længe havde skreget til ham om Hævn.

Men de, som overlevede denne rædselfulde Hjemsøgelse, nøde den Naade, personligen at see Jesus Christus. Thi efterat han var opstanden fra de Døde og faren til Himmels, steg han atter ned til Jorden, medens Nephiterne, der vare forsamlede om deres Tempel i det Land Naadens Rige (Bountiful) saae derpaa. Han viste dem Vunderne i sin Side og Naglegabene, bød dem at afkaste Mose Lov, som de hidtil havde fulgt, og antage Evangeliet i dens Sted, indstiftede Sakramenterne og valgte sig tolv Apostle, hvis Navne vare Nephi, Timothius, Jonas, Mathoni, Matonihah, Kumen,

Mormonernes Plade med de foregivne ægyptiske Charakterer.

Kumenonhi, Jeremias, Shemnon, Jonas den Anden, Zedekias og Jesaias. Desuden gjorde han Mirakler, helbredede Lamme og Blinde, opvakte en Død, udlagde deres hellige Skrifter og aabenbarede dem Alt, hvad der skulde skee lige til Dagen for hans herlige Gjenkomst og Skabningen af en ny Himmel og en ny Jord.

Alle disse Jesu Taler og Gjerninger bleve optegnede paa Plader, af hvilke der findes nogle i Mormons Bog. Den største Deel er dog ikke meddeelt deri, men skal siden, som Mormonerpræsterne forsikre, overleveres til de Hellige

Efterat Frelseren havde fuldendt sit Værk i Amerika, steg han atter til Himmels; men Apostlerne, som han havde udvalgt, droge igjennem det hele Land, prædikede det glade Budskab, døbte de Angerfulde paa deres Synders Forladelse og omvendte ved sin Veltalenhed og sine Undergjerninger ikke blot Nephiterne, men ogsaa Lamaniterne, og Folkets heraf flydende Gudfrygtigheds-Tilstand varede mere end 300 Aar. Men efterhaanden brød atter Vantro og Uretfærdighed ind, og mod Enden af det fjerde Aarhundrede af den christelige Tidsregning vare de saa ganske affaldne fra Gud, at Herrens Langmodighed forvandlede sig til straffende Vrede. Der udbrød en frygtelig Krig mellem Lamaniterne i Syden og Nephiterne, der nu alene indehavde Nordamerika, og Udfaldet var de sidstes fuldstændige Nederlag og Udryddelse. Denne Kamp tog sin Begyndelse ved Dariens Isthmus og fortsattes under store Tab paa begge Sider i flere Aar. Endelig bleve Nephis Børn af deres Modstandere drevne tilbage langt hen mod Nordost, hvor den hele Nation, Mænd Kvinder og Børn, forsamlede sig og slog en milelang Leir paa og omkring Høien Cumorah. Her bleve de angrebne af de forfølgende Lamaniter og i et Blodbad, der varede i flere Dage, og i hvilket mange hundrede Tusinde faldt, tilintetgjorte paa nogle Faa nær, der enten gik over til Fienderne eller flygtede til Syden, eller, farligt saarede, af de forbistormende Lamaniter antoges for døde.

Blandt de Tilbagelevende var Mormon og hans Søn Moroni, af hvilke den førstnævnte havde gjort et Udtog af sine Forfædres Traditioner, hvilket han kaldte „Mormons Bog" og som han overleverede sin Søn, for at han skulde fuldende det, medens han derimod paa Guds Befaling skjulte hine Traditioner i Cumorah. Muroni fortsatte sin Faders Krønike endnu i nogle Aar, og vi erfare af ham, at de ubønhørlige Lamaniter forfulgte de faa af Nephis Børn, som vare undkomne af Blodbadet paa Bjerget Cumorah, indtil den hele Slægt var udryddet med Undtagelse af Muroni selv, der holdt sig skjult. Han beretter endvidere, at Lamaniterne, efterat have udryddet sine Modstandere, kom i Strid indbyrdes, og at hele Amerika en Tidlang kun var en stor Skueplads

for Mord, Røveri og Vold. Han slutter endelig sin Historie i Aaret 424 efter Christi Fødsel, for ligeledes at begrave de Plader, hvorpaa hans Værk var skrevet, i den hellige Høi.

I det Ovenanførte har man den historiske Traad, der løber igjennem Mormoner-Bibelens forskjellige Afdelinger. Man seer, at den er sammenslynget med en vis kombinerende Færdighed og en historisk Sandsynlighed, der kan være slaaende nok, især for dem, der elske det Vidunderlige og Hemmelighedsfulde. Men den taber sig i et Hav af Gjentagelser, trættende Udpyntninger, Modsigelser, Trivialiteter og stilistiske Ubehjælpeligheder, saa at Bogen afgiver en lidet interessant Lekture for os Ikke-Mormonere.

Chantilly.

Den fyrstelige Eiendom Chantilly, som i 1830 gik over til Hertugen af Aumale, Ludvig Philips fjerde Søn, er nylig bleven solgt overeensstemmende med Dekretet af 22de Jan. f. A., ifølge hvilket Familien Orleans Godser bleve konfiskerede i Statsøiemed af Ludvig Napoleons Styrelse. Salget foregik den 30te Dcbr. sidstleden, og Kjøberne vare Hr. E. Majoribanks og Sir E. Antrobus, Bankierer i London. Kjøbet, som foruden Chantilly i egentlig Forstand ogsaa indbefatter Skoven Hez, nær Clermont, beløber sig til 11,072,812 Fr. 55 C.; deraf blev 3,072,812 Fr. 55 C. betalte kontant og de resterende 8 Millioner skal betales siden i forskjellige Terminer. Hertugen af Aumale levner i Kjøberens Hænder en Sum, tilstrækkelig til at bære en Rente af 110,000 Fr., hvilket kommer de gamle Tjenere af Huset Condé tilgode. Prindsen har beholdt for sig selv Slotskapellets Alter og Prydelser, Hertugen af Bourbons Statue og den store Condés Monument. Det er ogsaa bestemt, at Hr. Soccard skal beholde Plads nok i Staldene til den arabiske Hest, Baba Ali, der var Hertugens Ganger under hans Felttog i Afrika, og nu er for gammel til at kunne flyttes til England. Den hele Udstrækning af Domænet Chantilly er 10,297 Hektarer, 3 Akres, 70 Centiarer (omkring 25,500 Akres), hvoraf 200 Hektarer bestaar i Haverne og Parkerne Chantilly, Sylvie og Avilly, 1000 i Parken Apremont, 1000 i Pløieland og 8000 i Skove. Skoven Hez med hvad til den hører, indeholder 17,153 Hektarer, 48 Akres.

Chantilly eristerede som By, med sit Slot saa tidlig som Aar 900. Det tilhørte Familierne Orgemont og Montmorency, men det skylder sin Lykke især den berømte Familie Condé, hvem det tilhørte fra Ludvig d. 13des Tid. Det gamle Slot blev nedrevet, og et nyt opført af Hertugen af Bourbon i 1718. Denne pragtfulde Bygning blev ødelagt i Revolutionen, medens Menageriet og Musæet, som Buffon havde samlet, blev ført til Paris. Nogle af Bygningerne bleve skaanede, saasom det mindre Slot, Palladset Enghien, Hundehusene og Staldene, hvilke sidste ere byggede i en reen palladsagtig Stiil. Her vare Pladse for 180 Heste, og i første Etage er en Række af 50 kongelige Værelser. Under Restaurationen i 1814 bleve de levnede Bygninger tilbagegivne Huset Condé, og mange Forbedringer gjorte af Hertugen af Bourbon, der valgte Stedet til sit fornemste Jagtsæde. Ved hans sørgelige Død i 1830, gik Chantilly over til Hertugen af Aumale, Ludvig Philips fjerde Søn. Det lille Slot, bygget af Montmorency, er beliggende midt i en Sø, meget smukt, og indeholder et Kapel, et chinesisk Kabinet og en Række af store og pragtfulde Værelser. Her i Chantilly har Karl d. 9de, Henrik d. 4de, Ludvig d. 14de, Ludvig d. 15de, Joseph d. 2den, Christian d. 7de, Storfyrsten af Rusland (siden Keiser Paul d. 1ste), Gustav d. 3die og Hertugen af Brunsvig nydt Montmorencyernes og Prindserne af Condés Gjæstfrihed.

Det var til Chantilly, at den store Condé begav sig hen, da Podagraen havde gjort ham udygtig til at taale Krigens Besværligheder, og der var det Molière, Racine, Boileau, Santeuil, La Rochefoucauld, Bourdaloue, Abbed Polignac, La Bruyère kom og underholdt ham i hans ledige Timer. Her, i Stadsværelserne og Galleriet, saaes den store Condés Feltslag, malede af Van der Meulen. Lord Maton har i Condés Levnet rørende skildret dets store vilde Skove, dets gjennemsigtige Elve, dets grønne Popler, som have slaaet Rod i det gamle Slots Ruiner og nu ganske overskygge dem.

Skoven Chantilly, som støder til Parken, indeholder 7600 Akres; i Midten ligger Table Ronde (det runde Bord), hvor 12 Veie grene sig ud i forskjellige Retninger, og her er det almindelige Samlingssted for Jagtpartier. Her holdes ogsaa flere Stutterier for Veddeløbsheste paa Grund af den Lethed, hvormed man her kan afrette dem.

(Illustr. Lond. News.)

Literatur og Kunst.

Chr. Tønsberg indbyder til Subskription paa en ny Udgave af **„Norge fremstillet i Tegninger."** Denne Udgave vil udkomme i omtr. 17 Hefter a 60 ß, og for en stor Deel indeholde andre Prospekter, end den tidligere; Billederne skulle ledsages af Text paa Norsk, Tydsk og Engelsk.

— Morianens Forfatter (Crusenstolpe) har paabegyndt Udgivelsen af et Ugeskrift under Titel af „Europas Hof från och med början af 18de seklet til medlet af det 19de." Med dette Skrift, der deels skal indeholde Bearbeidelser af fremmede Forfatteres Skrifter, deels originale Opsatser, har Udgiveren samme Maal for Øie som med sine tidligere Skrifter, vedrørende den svenske Historie, idet han tilkjendegiver at ville betragte den indre Historie, „Historien i Negligé."

— Af P. E. Müllers fortrinlige **danske Synonymik**, der i længere Tid har været ude af Boghandelen, udkommer nu en ny Udgave, som komplet vil koste omtrent 1 Spd. 60 ß. Udgaven besørges af F. P. J. Dahl og vil indeholde nogle Tilføielser, som findes i Forfatterens efterladte Papirer.

— Ligeledes er udkommet 1ste Hefte af Molbechs i længere Tid forberedede **Glossarium over forældede danske Ord.** Priis 88 ß.

— Den flittige Samler H. P. Gjessing har nu begyndt at udgive et nyt historisk Arbeide, der slutter sig til hans tidligere Værk om Christian den Ottende, nemlig **„Danmarks Historie** fra Christian den Ottendes Død til Statsheelhedens Gjenoprettelse 1848—1852." Det Hele vil udgjøre 5—6 Hefter, hvert paa 6 Ark, og koste omtr. 1½ Spd.

Norge.

Christiania. Under 2den d. M. er Brigadelæge J. F. Heiberg udnævnt til Generalchirurg og Stadschirurg E. Schultz (i Throndhjem) og Kapitain S. Urdahl meddeelte Afsked i Naade, hver med 320 Spd. i Pension.

— Til Styrmandsexamen have i Christiania, Drammen og Frederikshald iaar fremstillet sig 88 Examinander, hvoraf 8 til den høiere Examen.

— De sidste tydske Aviser have været overfyldte af Beretninger om den saakaldte Borddands, hvilke da ogsaa i Oversættelse tildeels have fundet Vei til vore Blade, fremkaldt mange Forsøg blandt Publikum og afgivet et rigt Konversationsemne. Vi have derfor ogsaa anseet os forpligtede til at give vore Læsere Meddelelse om hiint Phænomen. Men da vi imidlertid have foretrukket, desangaaende at henvende os til en kyndig Videnskabsmand, istedetfor at oversætte den første den bedste Avisberetning, see vi os desværre ikke istand til at tilfredsstille Læsernes Nysgjerrighed, førend i næste Nr. af vort Blad. Kun ville vi foreløbig bemærke, at i en hertil Byen ankommet særskilt Bog om „das Tischrücken" bevidne bekjendte Mænd som K. Simrock og Hoffmann v. Fallersleben, at de have iagttaget Phænomenet.

— Paa den norske dramatiske Skoles Theater har der, fra dets Aabning til Saisonnens Ophør, været givet 67 Forestillinger, hvoraf hver i Gjennemsnit har været besøgt af 455 betalende Tilskuere. De opførte Stykkers Antal har udgjort 20, deraf 4 originale Arbeider. De solgte Billetter (tils. 30,490) have indbragt 6487 Spd. 26 ß.

— Allerede i længere Tid har der blandt Arbeiderforeningerne været indsamlet Bidrag til at lønne en Defensor for de i Arbeidersagen Tiltalte. Af Skiens „Corresp." erfares nu, at Advokat Dunker er antagen som saadan.

— Mod Arbeiderbladets nuværende Redaktør, Præliminarist H. Hansen, er der beordret Aktion for Forbrydelse mod Kriminallovens Kap. 9 § 26.

— Theatermaler Wergmann har givet tvende Aftenunderholdninger, bestaaende af saakaldte „levende Billeder," hvilke ere blevne godt besøgte og modtagne med Bifald.

— Fra flere Byer berettes om Festligheder, der have fundet Sted i Anledning af Kongens Helbredelse. I Bergen har der endog været en Folkefest med Procession, Musik og Fyrværkeri m. m.

Bergen. Haandværkerforeningen har nu endelig, efter meget Skriveri i Aviserne, besluttet at lade præge en Priismedaille for indsendte Arbeider til Industriudstillingen, samt at garantere de 60 Spd., som ville medgaae til Prægningen.

— Den 23de April konstituerede sig en Hjælpe- og Tilsynsforening til Omsorg for de fra Bergens Straffeanstalter løsladte Forbrydere.

— Det nyoprettede Søforsikringsselskab har i en Generalforsamling antaget en af Indbyderne udarbeidet Plan. Det fører Navn af „Søforsikringsselskabet Neptun" og overtager Resikoer indtil et Beløb af 2,400,000 Spd., der er det Tyvedobbelte af Grundkapitalen, som er fordeelt paa 600 Aktier, hver paa 200 Spd.

— Vaaningshusene paa Gaarden Nedre-Mjælde i Haus ere nylig nedbrændte. Samtlige Gaardens Huse skulle være assurerede for omtrent 4000 Spd.

Lillehammer. Handelsforeningen har stillet sig i Spidsen for en Aktietegning til et Bomuldsspinderies Anlæg; blandt dens Medlemmer er allerede tegnet et saa stort Antal Aktier, at Foretagendets Fremme kan ansees sikret.

Christianssund. Paa Formandskabets Bestilling er der i Fabriken ved Nidelven fabrikeret en Sprøite, der er beregnet paa at levere 420 Potter Vand i Minutet, drevet til en Høide af 60 Alen. Med Hensyn til Vandmængde er den altsaa lig den store engelske Sprøite, som Throndhjem har anskaffet sig og som koster 1000 Spd., medens hiin derimod blot koster 450 Spd. Ved en Prøve fyldestgjorde Sprøiten alle billige Forventninger.

I **Indherred** vedbliver Hundesygdommen at ytre sig. I Nærheden af Steenkjær blev en Mand bidt af en gal Hund og døde to Dage efter.

Tromsø. I Ørfjorden er der fundet en Lantse af Steen, der afgiver et fornyet Beviis for, at ogsaa i Finmarken har der været en Befolkning, som har brugt Steen-Redskaber.

I **Kautokeino** arbeides paa et nyt Thinghuus, der tillige skal afgive Bolig for Stedets Lensmand.

— I Reppefjorden har Læseriet antaget en saa betænkelig Charakteer, at man frygter for en Fornyelse af Kautokeino-Tragedien.

Vestlofoten. I forrige Maaned indviedes de paa Fiskeværene Stene og Henningsvær opførte Kirker eller Bedehuse. De ere beregnede paa at rumme 1500 Mennesker hver.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. for 1ste Mai viser en Indsender, at det er paa Tide, at Oppebørselsbetjenterne ved fornødent Lovbud fritages for at stille Kautioner, da disse baade ere nedværdigende for dem og maaskee snart uerholdelige.

— I samme Blads Nr. 1669 o. flg. har afskediget Kapitain E. Holmboe udførligen drøftet Armee-Kommandoens Udkast til en forandret Organisation af den norske Armee og paavist, at hvad der i Forslaget anføres som Ankeposter mod den norske Armees nugjældende Organisation, er reelle Fordele, hvoraf vor Armee nu er i Besiddelse.

— Mgbl. Nr. 122 indeholder nogle Notitser om de norske Kunstnere i Düsseldorf, hvoraf erfares, at Tidemand og Gude ivinter have udført flere Fællesbilleder, hvoriblandt „en Brudefærd i Hardanger" og „en Ligfærd ved Sognefjord," hvilket sidste Stykke har gjort et stærkt Indtryk og vundet overordentligt Bifald. Bodom er snart færdig med et stort Arbeide (en norsk Bjerg- og Skovegn), der maa ansees for meget vellykket, og vil, naar det bliver udstillet, give ham fuld Adkomst til Navn af Mester. Bagge har udstillet et Landskab (fra Valders), der røber megen Flid og rosværdig Fremgang. Mordt har produceret en Mængde Billeder, der ere sendte til flere tydske Kunstudstillinger, og M. Müller har leveret endeel Billeder af en behagelig Farve og elegant Udførelse. Endelig omtales L. Herterviig fra Stavanger som et lovende Kunstnertalent.

— I flere af vore Provindsaviser føres allerede livlige Diskussioner om de forestaaende Storthingsvalg og især udmærke begge Hamars-Bladene sig i denne Henseende.

— I „Drammens Blad" findes Begyndelsen af en længere Artikel om Theaterskolen og dens Elever (der netop giver Forestillinger der i Byen), hvori tillige kastes et Tilbageblik paa Christianias Theaterforholde i de tidligere Tider.

I et Bilag til Kongsbergs Adresse har Direktør Bøbert leveret en Afhandling angaaende „Forholdene mellem Kongsbergs By og de offentlige Indretninger sammesteds," hvori han søger at oplyse, hvorvidt og paa hvad Maade disse Indretninger bør deeltage i Byens Udgifter, et Spørgsmaal, der allerede har givet Anledning til mange Underhandlinger og Tvistigheder, men som endnu ikke er løst.

Blandede Efterretninger.

Sverige. Den 28de April holdt Hs. Majestæt Ordenskapitel, hvori en Mængde Ridderudnævnelser fandt Sted. Der udnævntes tre nye Seraphimerriddere, hvoriblandt Statsraad J. H. Vogt.

Danmark. Efter den nu foregaaede Forandring i Regjeringspersonalet finder „Fædrel.", at Arvesagens politiske Betydning er noget forandret, og at Modstanden maa opgives, for at ikke Grundlovens og Frihedens Tilhængere skulle spaltes i tvende Leire, hvorved det vilde være ude med det Hele. Før man tænker paa at sikre Rigets Arvegang, maa man tænke paa at sikre sit nationale og politiske Liv; i Sammenligning med Faren for et nyt Schleswigholstein er Bevarelsen af det gamle Arvebaand af underordnet Vigtighed; af Frygt for at see sine sildige Efterkommere geraade i russisk Afhængighed kunne ikke de Danske henkaste sig selv i tydsk Afhængighed og lade sin dyrekjøbte Frihed gaae tabt.

— Rendsborgs tidligere Kommandant Seyffarth er for sit Forhold ved Overrumplingen af Fæstningen i Marts 1848 af Krigsretten bleven dømt til Døden, hvilken Dom Kongen imidlertid har formildet til Tabet af Charge og Ordener.

Frankrig. Keiserinden har, ifølge Monitøren, gjort fausse couche (født før Tiden), men skal dog befinde sig vel.

England. I Anledning af en Forespørgsel af Marquien af Clanricarde udtalte Udenrigsministeren Lord Clarendon i Overhusets Møde den 25de April sig udførlig om de tyrkiske Anliggender og endte med den beroligende Forsikring, at i Alt, hvad der angaar Tyrkiet, er der ingen Fare for at den europæiske Fred vil blive forstyrret; hellerikke er der Rimelighed for noget Brud paa den Eenstemmighed, der hersker mellem England og de øvrige europæiske Stormagter betræffende Nødvendigheden af det ottomaniske Riges Integritet og Uafhængighed.

— Jødeemancipations-Billen er ved den anden Læsning i Overhuset bleven forkastet.

— Den 5te Mai vil Ludvig Philips store Samling af Malerier af spanske Mestere blive bortsolgt ved Auktion i London.

Tydskland. Digteren Ludvig Tieck er død i Berlin d. 29de April, næsten 80 Aar gammel.

Rusland. I Moskau er Cholera udbrudt.

Nordamerika. I Massachussetts er man ifærd med at grave en 4½ engl. Miil lang Jernbanetunnel gjennem Hoosacbjerget.

Mexiko. Santa Anna er den 17de Marts bleven proklameret som Præsident ifølge Udfaldet af den stedfundne Stemmegivning.

Blandinger.

Vintrene i gamle Dage. I Aaret 401 var det sorte Hav aldeles tilfrosset. I Aaret 763 var ikke alene det sorte Hav men ogsaa Strædet ved Dardanellerne tilfrosset og Sneen laa paa enkelte Steder optaarnet til en Høide af 50 Fod. I Aaret 822 vare de store europæiske Floder, saasom Donau, Elben, m. fl. saa stærkt tilfrosne, at man i en heel Maaned kunde kjøre over dem med de tyngste Læs. I 866 var det adriatiske Hav tilfrosset. I 991 blev Afgrøden overalt ødelagt paa Grund af den skarpe Kulde og Aaret endte med Hunger og Pest. I 1076 frøs de fleste Reisende ihjæl paa Landeveiene i Tydskland. I 1133 var Pofloden tilfrosset fra Cremona ligetil Havet, Viinfadene sprang istykker af Kulden og selv Træerne sondersplittedes med stærk Bragen. I 1236 var Donau i længere Tid aldeles bundfrossen. I 1316 foraarsagede ogsaa den stærke Kulde Misvært i Tydskland, og Hveden, som nogle Aar i forveien blev solgt i England for 6 Sh. pr. Kvarter, gik i det nævnte Aar op lige til 2 £ d. v. s. 40 Sh. I 1339 var der af samme Grund Misvært i Skotland, hvorpaa en saadan Dyrtid og Hungersnød indtraf, at de Fattige maatte leve af Græs og mange Mennesker omkom jammerligt ude paa Marken. Vintrene 1432, 1433 og 1434 vare usædvanligt strænge. Engang sneede det uophørligt i 40 Dage. I 1468 maatte Soldaterne i Flandern med Økser sønderhugge den Viin, som de bleve tildelte. Vintren 1683 var overordentlig kold. Jernegene døde ud og paa Themsen kjørte Kuskene op og ned, thi Isen var der 11 Tommer tyk. I 1709 indtraf en meget kold Vinter, Frosten trængte ni Fod i Jorden. I 1716 blev der opsat Boder og holdt Markeder paa Themsen. I 1718 frøs det saa stærkt mellem Nytaar og Kyndelsmisse, at man gik over Isen fra Pelworm og Nordstrand til Slesvigs faste Land ved Natstedt. Dette skede umiddelbart efter den frygtelige Stormflod i Aaret 1717. I Aaret 1744 bedækkedes det stærkeste Øl med Iisskorpe inden 15 Minuter efterat det var udsat i fri Luft. Vintrene 1809 og 1812 vare forfærdelig kolde. 1814 holdtes Marked paa Themsen; men hvad der er end mere mærkeligt: i 1814 kjørte man i flere Dage i Rad og selv om Nætterne med tungt lastede ofte med fire Heste forspændte Vogne hele Mile over Isen imellem de nordfrisiske Øer, og det endog i April. Man saa længe Vognspor paa Isen, ligesom ellers paa Land, og de tæt sammentrængte Iismasser naaede halvveis ud imod Helgoland.

(D. A.)

Ledige Embeder og Bestillinger.

Rektoratet ved Arendals Middel- og Realskole med en aarlig Gage af 600 Spd. samt fri Bolig.

En Overlærerpost ved Throndhjems lærde Skole med en aarlig Gage af 500 Spd.

En Adjunktpost ved samme Skole med en aarlig Gage af 300 Spd.

En Adjunktpost ved Christiania lærde Skole med en aarlig Gage af 400 Spd.

Toldkasserer-Embedet i Frederiksstad med omtr. 1050 Spd. i Indtægter, hvoraf det Halve fast Gage.

Et Overtoldbetjentembede i Christiania Tolddistrikt med omtrent 900 Spd. i Indtægter, hvoraf det Halve fast Gage.

Et Politifuldmægtig-Embede i Christiania med 400 Spd. i Gage.

Geschwornerembedet i det østre søndenfjeldske Bergdistrikt med 318 Spd. i Gage.

Øvrebø Sognekald (Robygdelaget) med omtrent 430 Spd. i Indtægter. Tvende Laan paa tilsammen 800 Spd. forrentes og afbetales med 6 pCt. aarlig i 28 Aar.

Vigedals Sognekald (Ryfylke) med omtrent 600 Spd. i Indtægter Tvende Laan paa tils. 950 Spd. forrentes og afbetales med 6 pCt. aarlig i 28 Aar.

Nissedals Sognekald (øvre Thelemarken) med omtrent 420 Spd. i Indtægter.

Tune Sorenskriver-Embede, hvis Brutto-Indtægter i 1847—51 udgjorde 1855 Spd. aarlig.

En Sagførerpost ved Christianssands Stiftsoverret.

En Sagførerpost ved Underretterne, med Forpligtelse til at boe i Bergens Overøvrighedsdistrikt.

En Sagførerpost ved Underretterne i Hedemarkens Amt.

En Sagførerpost ved Bergens Stiftsoverret.

Kirkesanger- og Fastskolelærerbestillingen i Meldals Hovedsogn med 78 Voger Havre og 10 Spd. i Indtægter samt Klokkerbolig.

Enelærerposten ved Sandørkedals faste Skole med 100 Spd. i Løn.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerbestillingen i Sandø Sogn (Agerø Pstg.) med omtr. 36 Spd. i Indtægt.

Jordemoderbestillingen i Opdals Annex til Rollags Præstegjæld i Numedal.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 20. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 14de Mai 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Statsraad Valentin Christian Wilhelm Sibbern

er født den 9de Septbr. 1779 paa Værnø Klostergaard i Rygge. Faderen, Major Georg Christian Sibbern, født 1732, var to Gange gift, første Gang med en Datter af Generalmajor Carsten Sibbern og efter dennes Død med Frøken Søster Huitfeldt, Datter af Kammerherre og Generalmajor Huitfeldt til Ellinggaard, af hvilket Ægteskab Statsraad Sibbern var den Førstefødte. Denne bestemtes først til Militær og allerede den 5te Mai 1783, altsaa endnu ikke 4 Aar gammel, erholdt han Sekondlieutenants Anciennetet. Den 1ste Januar 1796 udnævntes han til virkelig Sekondlieutenant ved Smaalenenes Dragonregiment og den 5te December 1800 til Premierlieutenant. I Aaret 1802 tog han norsk juridisk Examen med bedste Charakteer, udnævntes til Ritmester den 9de November 1809 og i 1811 ved Opretrelsen af det akershusiske ridende Jægerkorps forsattes han til dette Korps og blev Major 2 Mai 1812. Den 28de Nov. 1814 beskikkedes han til Amtmand i Smaalenenes Amt, ved Siden af hvilket Embede han i Aaret 1822 konstitueredes som Stiftamtmand i Akershuus Stift. I 1823 udnævntes han til Stiftamtmand sammesteds samt Amtmand over Akershuus og Smaalenenes Amter, hvilke Embeder han bestyrede, indtil han den 8de November 1830 kaldtes til Medlem af Kongens Raad. — Ligesom han var en af Grundlæggerne af vor Forfatning, idet han i 1814 var Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold som 1ste Repræsentant for Smaalenenes Amt og tillige som Deputeret for det akershusiske ridende Jægerkorps*), saaledes blev han ved sine Medborgeres Tillid kaldet til Medlem af samtlige Storthing fra 1814 til 1823, nemlig som Repræsentant for Smaalenenes Amt i Aarene 1814, 1815, 1818, 1821 og 1822 og for Christiania By i 1824. Han fungerede jævnligen som Præsident deels i Storthinget, deels i dets Afdelinger; saaledes var han Præsident i Storthingene i 1818, 1821, 1822 og 1824 og i Lagthinget i 1818, 1821 og 1824. Han var derhos Medlem af Storthingets Deputation til Stockholm i 1823.

Det var betydningsfulde og vigtige Kald i Livet, Forsynet tildeelte ham, og han fyldestgjorde dem alle med Duelighed og Nidkjærhed samt med den Trofasthed, der gik gjennem hele hans Væsen. Han var i Besiddelse af en Charakterens Ridderlighed og Hjertets Godhed, der forskaffede ham hans Medmenneskers Velvillie og Kjærlighed; det kunde derfor med Sandhed ved hans Grav siges, „at han paa sin lange Løbebane aldrig erhvervede sig nogen Fiende eller tabte nogen Ven." Lægges hertil en klar Forstand og en ualmindelig Forretningsdygtighed, saa har man Billedet af den Mand, der har spillet en saa betydningsfuld Rolle i vort politiske Liv. — Disse Egenskaber paaskjønnedes ogsaa baade af hans Konge og hans Medborgere. I 1815 blev han udnævnt til Ridder og i 1821 til Kommandør af Sværdordenen; i 1825 Ordens Skatmester og Kommandør af Nordstjerneordenen og ved St. Olafsordenens Oprettelse udnævntes han til Skatmester ved samme. Af sine Medrepræsentanter paa Storthinget i 1821 modtog han som Hædersgave et smukt Theservise med tilhørende Sølvvaser med Indskrift: „Til Amtmand Sibbern, Høiagtelses- og Venskabs-Tegn fra Medbrødre paa Norges Storthing." — Efter en mere end 50aarig Embedsvirksomhed ansøgte han i Aaret 1850, i en Alder af 71 Aar, sin Afsked, hvilken af Kongen bevilgedes ham med den Erkjendelse, hvorpaa hans lange og hæderlige Embedstjeneste og hans nidkjære Virksomhed i offentlige Anliggender havde Krav. Efterat have foretaget en Udenlandsreise for sin Helbreds Skyld, bosatte han sig derpaa paa sit Fødested Værnø Kloster, hvor han tilbragte sine sidste Dage i en lykkelig Ro, omgivet af Familie og Venner. Dog kaldtes han endnu engang til Deeltagelse i offentlige Anliggender, da han i Sommeren 1852 beskikkedes til Medlem af Interimsregjeringen under Kongens Fraværelse paa en Badereise i Tydskland. Ogsaa til Medlem af Interimsregjeringen under Hs. Majestæts senere i samme Aar indtrufne Sygdom blev han udnævnt, men undslog sig. Han døde den 1ste Januar 1853, samme Dag af Aaret som hans Fader, paa hvilken Dag han ogsaa første Gang udnævntes til Embedsmand, ligesom paa denne Dag en af hans Børn er født.

Han var to Gange gift; første Gang i Aaret 1811 med Alethe Aagaard, Datter af Sognepræst Aagaard, og anden Gang i 1811 med Anne Latharne Stockfleth, Datter af dansk Viceadmiral William Walker de Stockfleth, af hvilke Ægteskaber han efterlod sig 6 Børn, 14 Børnebørn og 6 Børnebørnsbørn.

*) I sin Konstitutionshistorie charakteriserer Henrik Wergeland ham som Rigsforsamlings-Medlem saaledes: „Retsindig, livlig, deeltagende, med Følelse for Sagerne og deres bedste Udfald. Virksom i Debatterne, men som Militær tilbageholdende i visse Punkter. Af Wedels Farve."

Statsraad Valentin Christian Wilhelm Sibbern.

Borddandsen og Bordbanken.

For nogen Tid siden har et Phænomen tiltrukket sig almindelig Opmærksomhed i Tydskland og vakt en stor Sensation. Fra Tydskland har Phænomenet udbredt sig til de tilgrændsende Lande, og har nu nylig vist sig ogsaa hos os. Dette Thema synes os at være vigtigt nok til at ofre det følgende Linier; overhovedet vil der af Spørgsmaalets Løsning afhænge Mere, end man ialmindelighed tænker, og dette staar i nær Forbindelse med den aandelige Udvikling. Det er Bordets Bevægelse ved Berørelse af et Antal Personers Hænder.

Dr. Andrée i Bremen har givet det første Stød hertil i Tydskland, idet han efter en ham fra Amerika ihændekommen Beretning om hvorledes man kunde faae et Bord til at dandse forsøgte dette med Held, og offentliggjorde det i Augsb. Allgem. Zeitung. Dette siden utallige Gange gjentagne og med Held prøvede Forsøg udføres paa følgende Maade. (Efterstaaende Tegning giver et Billede af dette Forsøg). Ved et helst rundt Bord, som staar bevægeligt paa Værelsets Gulv, sætter et Antal Personer sig, saaledes at Enhver med den høire Haands Lillefinger berører sin Naboes venstre Haands Lillefinger. Paa denne Maade danne de Tilstedeværende en sluttet Kjede omkring Bordet. Herved foreskrives tillige, at Ingen maa berøre den anden, hverken med Fødderne eller med Klæderne; hellerikke maa Bordet komme i nogensomhelst Berørelse med Personerne foruden med Hænderne. Bordet maa heller ikke være for tungt, maa let kunne bevæges paa Gulvet (som derfor ikke maa være belagt med Tepper), helst være forsynet med Ruller og poleret. Forresten skal det med Hensyn til et heldigt Udfald af Forsøget være ligegyldigt af hvad Størrelse, Farve eller Træ Bordet er forfærdiget. Ogsaa kunne Mænd, Kvinder af enhver Alder, men især Børn indtræde som Led i Kjeden; dog dannes Kjeden helst saaledes, at Herrer og Damer verle.

Efter nogen Tid, hvis Varighed er afhængig alt efter Omstændighederne — indtil 1 Time —, bemærke alle Personer, som danne Kjeden, en egen Fornemmelse i Armene, som bevæger sig fra Hænderne til Skuldrene, og Bordet begynder tillige at bevæge sig. Det dreier sig da om sit Middelpunkt og naar Personerne uden at afbryde Kjeden følge Bevægelsen, forstærkes Bordets Bevægelse, indtil denne omsider bliver saa heftig, at det ikke er muligt at følge med. Omdreiningen foregaar snart i samme Retning som Uhrviseren, snart i modsat, hvilket efter Nogles Mening er afhængigt af Fingrenes

Stilling. Bordet dreier sig imidlertid ikke blot om sin Axe, men bevæger sig ogsaa fra Stedet, saa at Midtpunktet forandrer sin Plads.

Dette første og simpleste Forsøg er paa uendelig mange Steder og af forskjellige Personer bleven anstillet med Held, hvilket sees af de mange med anseede Navne forsynede Publikationer i Aviserne, og man kan saaledes ikke betvivle Kjendsgjerningen. Hvis en Taskenspiller eller saakaldet Magiker offentlig anstillede Forsøget, vilde naturligviis Ingen undre sig derover; thi blot ved en eneste Persons Tryk lykkes det med Lethed at bringe et let Bord til at dreie sig. Anderledes stiller Sagen sig, naar Mænd som Prof. Mohl, Dr. Carus o. A. med Navnes Underskrift konstatere Faktum. Der bliver altsaa intet Andet tilbage end at søge en Forklaring deraf.

Ligefra Begyndelsen af har man tilskrevet Borddandsen, ligesom overhovedet i den sidste Tid Alt, hvad man ikke kan forklare, f. Ex. Potetessygdommen, en magnetisk-elektrisk Virkning. Ved de modsatte Hænders Berøring skulde der bevirkes en elektrisk Strømning, som kondenseredes paa Bordpladen og efter nogen Tids Forløb blev saa stærk, at den frembragte en Bevægelse i Bordet. Det er vist, at ingen Physiker har nogen klar Forestilling om, hvorledes dette kan gaae til, og de direkte ved elektro-magnetiske Maale-Apparater anstillede Forsøg have ikke vist nogen mærkelig Mængde Elektricitet, langt mindre en saadan, som var istand til at frembringe en saa stærk Bevægelse.

Det er i den nyeste Tid med Bestemthed bleven eftervist, at baade i det menneskelige og dyriske Legeme finder elektriske Strømninger Sted, og at navnlig enhver Muskelbevægelse frembringer en maalelig elektrisk Virkning. Man har ogsaa frembragt Bevægelse ved Elektricitet; man har sat smaa Maskiner, ja selv Skibe, i Bevægelse ved Elektricitet, ligesom ved Dampmaskiner; men for det første behøver man dertil meget sammensatte Apparater, og for det andet er Spændkraften af den i det menneskelige Legeme frembragte Elektricitet saa ubetydelig, at det kun ved Hjælp af de allerfølsomste Apparater er lykkets at paavise den, medens selv de mindste elektriske Maskiner behøve en meget stærk Elektricitet til Frembringelse af Kraft. Man kan saaledes vel ikke med fuld Bestemthed benægte Muligheden af et elektrisk Phænomen ved Borddandsen, men endnu mindre kan man betragte det som beviist.

Andre Forklaringer antage en mekanisk Invirkning ved de trætte Hænders og Armes lange Hvilen paa eet Sted; Armenes Tryk vil under visse Omstændigheder kunne frembringe en Dreining af Bordet. Dette er let at begribe; da Hænderne ligge udstrakte bortfjernede fra Kroppen, saa ville de ved indtrædende Mathed virke dreiende paa Bordets Omfang, og da fordetmeste den ene Arm er stærkere end den anden, saa bliver den modsatte Virkning af begge Arme kun for en Deel ophævet og der paafølger en Dreining. Dette kan saaledes indtræde ubevidst for alle Deeltagerne i Forsøget; men en Eneste i et saadant Selskab, som med Forsæt vil frembringe en Skuffelse, kan uden at bemærkes af de andre frembringe den samme Virkning, og hvo kan være sikker for, i hvilket Selskab han end befinder sig, om ikke en Enkelt gjør sig en Fornøielse af at have det hele Selskab til Bedste?

Saaledes stod Sagen for nogen Tid siden, og deres Tal, som holdt sig for fast overbeviste om Borddandsens Virkelighed, var i stadigt Tiltagende, da et nyt Phænomen indtraadte, som væsentlig forandrede Sagens Stilling. Havde man engang bragt Bordet til at dreie sig, saa var man istand til at gjøre sig forstaaelig for det ved Ord, at befale det at gaae til dette eller hiint Hjørne af Værelset, hvorved naturligviis alle de kjedesluttende Personer fulgte med. Paa denne Maade vandrede et Bord endog fra en Stue til en anden (naar man aabnede Døren). Herunder var det ikke engang absolut nødvendigt, at den, som havde Bordet i sin Magt (og en saadan maa der efter de foreliggende Angivelser altid være, som ved sin Villie behersker det galvaniserede Bord), høit udtalte sin Villie, at Bordet skulde bevæge sig til denne eller hiin Kant, men det var nok at have en fast Villie. Paa denne Maade fortæller Dr. Schauenburg i Bonn, hvorledes et Selskab af tildeels i videre Kredse bekjendte Personer, f. Ex. Dr. Simrock, Hoffmann von Fallersleben o. fl. ledede et Bord ved deres blotte Villie.

Kunde Bordet forstaae Menneskenes Villie, og var det ved den menneskelige Kraft nødt til at følge denne, saa var det klart, at dermed var Veien givet til at afvriste Bordet alle dets Hemmeligheder, som det havde skjult i sit Træhjerte. Dr. Schauenburg fortæller om en af ovennævnte Personer bevidnet Underholdning med et saadant Bord af Blommetræ. Desværre har Bordet ingen Mund, ellers vilde det maaskee, efterat det er ladet med Elektricitet, selv begynde at fortælle, og hvo veed, hvad der da vilde komme ud. Lykkeligviis for Mange kan et saadant Bord ikke sladre af Skole; men endnu lader sig ikke tilfulde indsee den store Vigtighed, som det vilde have, om det lykkedes at opnaae ogsaa dette. De hemmeligste Ting, som man uden Sky har gjort eller talt i et Bords Nærværelse, vilde da kunne bringes for Dagens Lys, og det er at vente, at mange Vidnesbyrd i Fremtiden blive leverede ved slige Borde. Dog vi ville ikke foregribe, men kun holde os til det af tre meget hæderlige og bekjendte Personer Forsikrede. Da Bordet altsaa ikke kan tale, kan det kun udtrykke sine Svar ved at bøie sig eller hæve sig paa et Been og falde ned, hvorved hver Gang frembringes en Tone (Banken); den rigtige Udlæggelse bliver overladt Menneskene, hos hvem Bordet naturligviis forudsætter idetmindste ligesaamegen Forstand, som det selv har.

De mere almindelige Spørgsmaal, som man rettede til Bordet, vare: Hvormange er Klokken? Hvor gammel er den eller den? Hvormange Børn har den eller den? Hvormeget har du (Bordet) kostet? Alle disse Spørgsmaal bleve rigtig besvarede, naar de angik Personer, som vare nærværende i Selskabet, og hvis Forholde vare de Tilstedeværende bekjendte; Svaret gaves derved, at Bordet bankede saamange Gange, som angjældende Tal beløb sig til. Herved er at mærke, at Bordet rigtig angav sin Priis i preuß. Thaler (hvorefter man regner i Bonn); hvis det 10 Mile derfra, hvor man regner efter Francs, var bleven spurgt derom, vilde det formodentlig have svaret i Francs (istedetfor 2, som det svarede, maaskee 7). Bordet har altsaa et Begreb om de forskjellige Myntsystemer. Ogsaa Spørgsmaalet, hvormeget det endnu var værdt, besvarede det, nemlig ved at banke een Gang, hvilket Dr. Schauenburg udlagde saaledes, at det nu kun var værdt 1 Thaler. Dette var imidlertid aabenbar urigtigt og skede kun af altfor stor Beskedenhed; thi et saa fornuftigt Bord kan neppe opveies med Penge. Endnu maa anføres, at ved Manges forvirrende Spørgsmaal Bordet ofte svarede galt, men at der stadig fulgte et rigtigt Svar paa et med høi og tydelig Røst stillet Spørgsmaal. Bordet var aabenbar ved de mange Spørgsmaal kun for et Dieblik blevet lidt konfus. Paa andre Spørgsmaal vidste Bordet at hjælpe sig paa andre Maader. Naar man spurgte det, hvo af os er friskest, hævede det sig

Borddandsen.

først paa en Fod og bøiede sig derpaa mod den Person, som det ansaa derfor. Dette var naturligviis ikke Dr. Schauenburg, men en tolvaarig lille Pige, uden hvilke Forsøgene overhovedet ikke syntes at ville lykkes. Ogsaa den Ældste og Yngste blev af Bordet rigtig betegnet paa den samme Maade.

Der foreligger endnu en anden troværdig Attestation over Bordbanken. Oberstlieutenant Alexander von Forstner i Berlin har ligeledes med nogle af sin Familie paa sædvanlig Maade først bragt Bordet til at bevæge sig, og derpaa uden at afbryde Kjeden, faaet rigtige Svar paa sine Spørgsmaal. Hvor gammel han selv var, hans Datter, som ogsaa var med i Kjeden o. s. v., Alt blev rigtig besvaret. Selv ved Spørgsmaalet: Hvad hedder jeg? vidste Bordet at hjælpe sig; det svarede ved Banken, saaledes at Bogstaverne bleve betegnede ved at det bankede saa ofte, som Bogstavens Plads i Alfabetet beløber sig til: A er altsaa 1 Gang, B 2 Gange, C 3 Gange o. s. v. For hver Bogstav dreiede Bordet sig lidt og antydede dermed, at den følgende Banken havde Hensyn til den næste Bogstav. Formodentlig var Bordets bankende Aand familiær med Oberstlieutenanten, og den kaldte ham derfor Alexander og ikke Forstner. Ogsaa her talte Bordet Tydsk, og ikke et andet Sprog, omendskjønt det var af Mahogny og saaledes havde et andet Modersmaal.

Efter det Anførte lader det sig ikke bestride, at det er muligt, at bringe et Bord (eller andre Gjenstande paa samme Maade f. Ex. en Komode) til at bevæge sig, uden at mange hosstaaende Mennesker kunne see Aarsagen, fremdeles at man paa de til et Bord under saadanne Omstændigheder rettede Spørgsmaal faar Svar, som kunne udlægges rigtigt, men kun paa saadanne Spørgsmaal, som ere idetmindste een af de Tilstedeværende bekjendte. Naar man hertil endnu føier, at Personer af en yngre Alder (Børn fra 10—14 Aar) især med Lethed frembringe dette Phænomen, saa vil man ikke mere undre sig over Phænomenet selv, men idethøieste over at ældre og tildeels selv lærde Mænd i aandelig Kraft (thi det er jo netop denne, som efter Beretternes Angivelser bringer Bordet til at tale) staae saa meget under Børn.

Det kunde maaskee frappere Mangen, at Mænd af udmærkede Aandsgaver, og endnu mere saadanne, hvem en Bedømmelse af Phænomenet ligger nærmere, f. Ex. mange Physikere og Naturforskere, haardnakket vægre sig for at troe paa alle disse Vidnesbyrd, ligesom, for kun at anføre et Exempel, Alexander von Humboldt, afgjort har udtalt sig derimod. Man vil maaskee undskylde denne Vantro, naar man betænker, hvor ofte allerede lignende Ting, der af Hundredetusinder af Vidner ere blevne forsikrede, retlig konstaterede og saa utvivlsomt efterviste, som muligt, dog tilsidst have viist sig at være lutter Skuffelser eller Uvidenhed. Man erindre sig blot de Tusinder af Hexer, som lede Døden paa Baalet, efterat deres Hexekunster retlig vare blevne beviste, omendskjøndt de selv ikke engang vare istand til formedelst deres Forbund med Djævelen, at redde sig fra Døden eller fri sig for den største Armod. Disse Ulykkelige, som bleve anklagede for den mærkværdigste Handel, nemlig for at have solgt deres egen Salighed, uden til Vederlag at have opnaaet det Ringeste af jordiske Goder, ere det sørgeligste Exempel paa Følgerne af en tankeløs Tro. Paa lignende Maade var det konstateret og for Retten bevidnet af Tusinder af Vidner, at man kunde forvandle Bly, Kobber, Kviksølv og Sølv til Guld. Christian IV af Danmark lod Caspar Karbach gjøre Guld og præge danske Dukater deraf, som bare Inskriptionen: Vide mira Domini (Sku Herrens Undere). I Keiser Ferdinand d. III af Tydsklands Nærværelse blev i Aaret 1648 i Prag 2½ Pund Kviksølv forvandlet til reent Guld, hvoraf blev præget en stor Medaille, som endnu ved Begyndelsen af dette Aarhundrede befandt sig i Skatkammeret i Wien. Landgrev Ernst Ludvig af Hessen-Darmstadt fremstillede Guld af Bly, hvoraf Dukater prægedes, og tillige Sølv, hvoraf de hessiske Speciesdalere af 1717 bleve slaaede, paa hvilke der stod denne Indskrift: Sic deo placuit in tribulationibus (saaledes er Guds Villie i Trængslen). Det juridiske Fakultet i Leipzig afgav 1727 den Kjendelse, at Grevinden af Erbachs til Guld forvandlede Sølvtøi skulde tilhøre denne, da hendes fraskilte Gemal gjorde Fordring paa den ene Halvdeel deraf. Herved og ved mange andre Tilfælde var Forvandlingen af andre Metaller til Guld retlig anerkjendt.

Naar det efter disse og lignende Kjendsgjerninger tilsidst dog har vist sig, at der ingen Hexer gives, at man ikke kan forvandle Bly og Sølv til Guld (hvilket nu ogsaa videnskabelig er godtgjort), at Jagttagelserne beroede paa Skuffelse eller Bedrageri, hvo vil da fortænke tænkende Mennesker, naar de sætte de end mindre bestemt beviste Angivelser om Borddands og Bordbanken paa lige Trin med Beviserne om Hexeri og Guldmageri? S.

Bergens anden Industriudstilling.

(Fortsættelse fra Nr. 13.)

En som Mesterstykke nylig antagen Mahognysekretær af F. Meier i Bergen var, efter den almindelige og af mange Kyndige udtalte Dom, et Arbeide, der saavel med Hensyn til den sjeldne Smag, som den høie Grad af Akkuratesse, hvormed det var udført, fortjente fortrinlig Opmærksomhed. Nogle Dage efterat Sekretæren var udstillet, solgtes den for 100 Spd.

Eventyr, Sagn og Overtro i Østerdalen.

(Af P. Chr. Asbjørnsen).

Nærværende Artikel er et kort Uddrag af en til det akademiske Kollegium afgiven Beretning om en med Understøttelse af Fondet for videnskabelige Reiser i Fædrenelandet foretagen Reise for at samle Eventyr, Sagn og andre Folkedigtninger i Østerdalen.

I August 1851 reiste jeg nordefter og opholdt mig kun en kort Tid i Vang, Løiten og Elverum og gjorde, som det var at vente, ikke noget synderligt Udbytte i disse Bygder. Sagnet og Eventyret trives ikke under den Kulturbetingelse, der gjør sig bred hos Hedemarkenskaxer, mellem byklædte Tømmermærkere og kortspillende Tømmerhuggere. Her findes heller ingen navnspurgte Fortællere; de ere døde forlængst, men der henvises til gamle Tider, for 60—70 Aar siden. Da fortaltes her Eventyr, da var der Underjordiske og Huldrer paa enkelte af disse eensomme Pladse eller Smaagaarde i Almindingen mellem Løiten og Elverum, som slap Bølingen løs og gjorde andre Skjelmsstykker, efterat Folket havde roet sig om Aftenen. Nu skulle de være flyttede langt til Skogs og Fjelds, hvor kun Gjætere og Skyttere færdes, mellem Bjørn og Elg, men selv der ere de sjeldne, „fordi Ingen rigtig er i Troen længer", hedder det. At Overtroen skulde være fuldkommen udryddet i disse Egne, er der imidlertid liden Rimelighed for; men jeg ansaa det tidsspildende og lidet lønnende at efterspore de Levninger og Stumper, som muligens her kunde forefindes, da jeg lovede mig saa meget Mere af Østerdalens dybere Skovegne; thi jeg vidste, at der i tilstødende Egne af Soløer og Gudbrandsdalen fandtes en Rigdom af Sagn og Eventyr, og paa andre Kanter af Landet havde jeg forlængst gjort den Erfaring, at de dybe Skovegne med tilstødende Sætermarker og Fjeldvidder afgave en gunstig Jordbund for Folkedigtningernes Trivsel og Blomstren.

Paa Grund af den Vexelvirkning, der i Regelen finder Sted mellem den omgivende Natur og Gjengivelsen af dens Billeder gjennem Folkephantasien, havde jeg her i disse uendelige, mørke og sørgelige Skovegne, hvor man Miil efter Miil kun farer gjennem Skove og Ruiner af Skove, hvor endeløse Sandmoer og brune Myrstrækninger afvexle med lave svagtskraanende Aaser, indtil det Hele blaaner hen i Fjernheden; hvor det eneste Trøstende og Oplivende, der undertiden viser sig, er et Glimt eller en Strime af Glommen, et blinkende Kjærn, en eenlig Gaard eller en grøn Lid, — hvilket dog Alt er for Intet at regne i Skovørkenen — her havde jeg ventet at finde Sagn lige saa gribende, som de jeg for nogle Aar siden hørte i Aadalens og søndre Ourdals Skovegne*); jeg havde ventet at finde djærve humoristiske Eventyr, hvori Folkelunet legede og spøgede med Naturens Alvor og hærjende Kræfter. Det var vistnok at forudsee, at Folkedigtningerne i en saadan Natur vilde have en vis eensformig Charakteer; men det forekom mig, at Skovlivets Eensomhed og Gru i en dybere Grundtone maatte klinge igjennem og give dem Betydning og Interesse. Der fandtes ikke Spor af dette.

Mahognysekretær af F. Meier i Bergen.

I Elverum, Osen, Tryssil, Reendalen og Aamodt forekom vel endeel Sagn af et vist almindeligt Indhold, om Huldrefolk, om Sætre, man har maattet forlade, fordi Beboerne ikke kunde have Ro der for de Underjordiske, der bestandig uroede Kreaturerne ved hvert Øieblik at slippe og jage dem, om Skrømt eller Spøgelser, samt om en stor Ild eller et Baal, der undertiden skal sees i en Lid, men forsvinder, naar Nogen nærmer sig. — Maaskee er dog dette sidste en Reproduktion af de Fortællinger, der i Soløer høres om „Bruvarmen," hvorom „Elvefolk" (Alfer) holde Dands. Det var i det Hele taget en Bemærkning, som ofte paanødte sig, naar En eller Anden fortalte et Sagn eller et Huldreventyr, at de aldeles manglede saadanne betegnende og eiendommelige Træk, som de, hvorved f. Ex. de gudbrandsdalske Fortællinger udmærke sig fra de valderske, disse igjen fra de thelemarkske o. s. v.; her var Alt mat og farveløst og havde fuldkommen Udseende af et udvasket Bundfald af hvad der engang havde været. Det er rimeligt, at det er saaledes; der hvor Folketroen er sin Undergang nær, slipper naturligviis først det Prægnante og det, som bliver tilovers, er det Almindelige, overalt udbredte. At det ikke beroede paa Uheld alene, at mine Fund i de sydligere Egne af Østerdalen saa lidet tilfredsstillede mig, havde jeg Beviser for i den Omstændighed, at man overalt her, naar det kom til den Erklæring, at der saagodt som Ingen fandtes, som kunde fortælle Eventyr og Sagn, paa Spørgsmaalet om, hvormed de da beskjæftigede sig de lange Vinteraftener etc., saagodtsom ufravigelig svarede: „med at spille Kort," en Bedrift der, naar den saaledes har udbredt sig og optaget hele Bygdelag, ikke synes at levne mere Leilighed for Sagn og Eventyrfortællingens stille og fredeligere Samkvem. Ganske uddøde ere imidlertid ikke hverken Sagn, Eventyr eller Overtro. Flere Ældre have Et og Andet at fortælle, og begynde almindelig med at sige, at det ikke er Sligt til nu, de have aldrig villet troe paa Saadant, men det hændte dem dog engang o. s. v. Saaledes fortalte Erik Harvigen, en gammel Fisker, Skytter og Kurvemager i Osen, han aldrig havde villet tro paa Underjordiske; men engang han var i „Hestskogen" fik han Troen paa, at der var noget Saadant til, for der han stod, hørte han, der klang Bjælder, og at det lokkede ligeoverfor i en Haus; men der fandtes hverken Folk eller Kreaturer, da han kom did, og det kunde heller ikke være Folk, fordi det var efter Sætertiden om Høsten. Da han gik til Sæteren igjen og kom til Ledet, hørte han de deiligste Bjælder og den samme Lok igjen paa det samme Sted, hvor han havde været. Dette akustiske Bedrag havde nu hos ham, der forresten var en ganske tænksom Mand, bekræftet Troen paa de Underjordiske, som fik end yderligere Næring derved, at han Dagen efter fandt sine Heste paa det selvsamme Sted. De Underjordiske havde naturligviis havt Brug for dem til sin Tømmerkjøring. Hvor Saadant kan slaae an, er Jordbunden endnu ikke ganske gold, men de gamle Traditioners Træk og Eiendommelighed er ofte udryddet eller uddød, saaledes som ovenfor anføres. Herom vidne ogsaa de Meddelelser, jeg fik af Skoleholdere og Andre, der havde havt mangehaande Berøringspunkter med Folket. Det hed, at man endnu var i Troen baade paa Huldren og Underjordiske, men det man troede mest paa, var Signeri og Nissen. Den sidste holder her især af Heste med Hængeman, som han gjør sig en Fornøielse af at flætte i smukke kunstige Flætninger, og hvis Staldkarlen vover at opløse disse, er han altid sikker paa at faae en „duelig Oredask," naar Nissen træffer ham. De Signeformularer jeg, vistnok af en Person, der strengt taget hverken kunde henføres til Signekallerne eller Signekjærringerne, og følgelig ikke var af Faget, blev indviet i, svare paa det nærmeste til lignende, jeg har fundet og er bleven meddeelt fra andre Kanter af Landet. Det var de sædvanlige Signevers og Regler for Svek, for Vred, for Røita og Røitekveisa (Erysipelas?), for Tandværk og Oreflugt, for Sand paa Øiet, for Mosot og Gulsot, for at døve Værk, for Skjærad (Cardialgi) o. s. v., hvilke i adskillige Punkter stemte med de færøiske „Tryllefor-mularer," som findes anførte i Annaler for nordisk Oldkyndighed 1846, S. 347 fg., samt ogsaa med Enkeltheder til dem, der findes i Haupts „Zeitschrifft für Deutsches Alterthum" VI. 390.*) Som en Prøve paa slige skjønne Kunster hidsættes Følgende:

For at døve Værk:

1) „Hrr. Lars blev stegt paa en Rist, og baaret ind til vor Herre Jesus Christ. Inte Vaag og inte Værk dette Saar røre skal" sagde vor Herre Jesus Christ. — Herpaa Fader vor o. s. v.

---

2) Jomfru Maria sendte tre Stene af Himlen ned,
Den første for Hede,
Den anden for Svede,
Den tredie for Værk 2c.

---

3) Jesus gik paa Kirkegaard
Og døvede Værk og lægte Saar.
Jesus sømna,
Værken dømna 2c.

For Tandværk

læses i Brændeviin: Rubbe, Rubbe stod og støtted sig ved Stenen:

„Hvad skader Dig, sagde Rubbe?"
„Jeg har ondt i mine Jexelbeen."
„Tag Vand i Mund
og spyt i Brund,
saa er Du god i samme Stund 2c."

Disse Trivialiteter tør være mere end nok; ældre og oprindeligere om Hedenskabet stærkere mindende Træk, indeholdes dog i flere, hvoraf tilsvarende fandtes til nogle, der alt tidligere ere meddelte i mine norske Huldreeventyr, I. 45. II. 160 og 213. Her vankede ogsaa andre Formularer, f. Ex. for at vise igjen, slaae Øine ud paa Tyve o. s. v., men da de samme forekomme overalt og intet Eget indeholde, skal jeg ikke opholde mig derved.

Medens der saaledes i det Hele viste sig Fattigdom og Tarvelighed i disse sydligere østerdalske Bygders Sagn og Folkedigtninger, fandtes dog enkelte i en større Udførlighed og med smukke fine Træk. Saaledes fortælles Sagnet om Jenten, som bliver liggende igjen i Sæteren for at fuldende sin Væv om Høsten, hvilket forøvrigt er udbredt over det hele Land, her paa følgende Maade:

Datteren paa Eldaasstad i Storelvedalen havde saaledes, som det har været gammel Skik og Brug, bedet Liin omkring i Grænden og Gaardene til Fæsterpigevæv og den var det altid Brug at have ned (fuldføre) i Sæteren, selv om det varede saa længe, at de vare reiste til Bygds med Kreaturerne. Saaledes ogsaa her, og de Underjordiske kom, som det almindelig fortælles i de til denne Kreds henhørende Sagn, og pyntede hende til Brud med Krone og den gildeste Brudepynt. Hun vidste ikke Andet, end det var hendes Skyldfolk, som var der, og at det var den rette Brudgom, som sad ved Siden af hende; men hun følte en Angst, hun ikke kunde forklare sig. Da hun var færdigpyntet og i fuld Stads, hørte hun en Hest knægge ude paa Sætervolden: „Aa Gud skee Lov," sagde hun og lagde Haanden paa Brystet, „der hørte jeg Svarten til han Faer knæggede." Ved disse Ord forsvandt det hele Brudefølge, og der var ikke Andet tilbage af Pynten og Herligheden end det Bringesølv, hun havde dækket med Haanden.

Sagnet om Kattekværnen (Norske Huldreeventyr og Folkesagn I. 11. fgg.), der efter Grimms deutsche Mythologie 997 fgg. synes at indeholde Reminiscentser om hedenske Offerskikke, gjenfandtes i disse Egne under forskjellige Former med eiendommelige Træk og i en Udførlighed, der indeholder tilstrækkeligt Beviis for Urigtigheden af den Formodning, den bekjendte Udgiver af flere angelsachsiske Oldskrifter, Benjamin Thorpe for nylig har udtalt om Fremstillingen af dette Sagn i sin saakaldte Nordiske Mythologi.*)

Sagnene om Troldkjærringer og Fortællinger om Fanden, hvilken sidste i Soløer og de søndre Dele af Østerdalen ligesom i Sverige hedder Puker, var i det Hele almindeligere, men adskilte sig ikke synderligt fra dem, der findes paa andre Kanter af vort Land, samt i Nordtydskland og Nederlandene.**)

At dette Slags Sagn ere almindeligere, eller at Sagnene antage denne Form i disse Egne, hvor Sagnfloren er i Begreb med at visne og uddøe, synes at være en naturlig Følge af Udviklingsgangen; Sagnverdenens Personale har oprindelig været hedenske Guddomme, der senere for en Deel ere gaaede over til Huldrer, Alfer 2c.; i en endnu sildigere Tid, da ogsaa Alfetroen geraadede i Forfald, forvandledes disse Væsener til Hexer, Troldkjærringer 2c. og endeel af de gamle Guddommes Gjerninger og Væsen travesteredes og overførtes, i den katholske Tid og maaskee endnu senere, til disse og deres nye Mester og Herre, Fanden, hvis Odel og Eie de siden ere vedblevne at være i Folketroen. Dette findes paa flere Steder i Grimms store mythologiske Værk godtgjort, og en tildeels paa norske Data støttet udførligere Deduktion deraf, end her er Sted og Leilighed til, er ogsaa gjennemført i min Afhandling Asgaardsreien.***)

En af disse Fortællinger om Fanden, som man lod til at troe paa som paa et Evangelium, og paa flere Steder havde faaet lokaliseret, men som dog i Regelen henlagdes til Soløer, hvorfra den ogsaa tidligere velvilligen er mig meddeelt, var følgende:

For en 30 Aar eller noget længere siden var der saadant et Spektakel paa Gaarden Gjerdrum i Hof, at Folket ikke kunde have Fred der. Det peb og laat hver evige Nat, snart var det i Fjøset og snart i Stuen. I Fjøset rev „han" Skindfælden af Gjenterne og løste alle Kreaturerne, i Stuen kastede han Bismeren, Ildtangen, Potten og Traften hen over Gulvet, eller slog i Skabet, „saa der stod Mærker efter," og disse skulle være at see den Dag i Dag. Om Morgenen saae de paa Soden og Rifterne efter Kløerne, at han var reist op gjennem Skorsteenspiben. Alt dette blev snart saa bekjendt baade omkring i Bygden og i andre Bygdelag, at det strømmede Folk did i store Flokke ofte paa en 20—30 Stykker, som vilde snakke med ham, for han var ikke vanskelig at komme til at snakke med, naar Nogen havde Lyst til at slaae en Sladder. De spurgte fordetmeste, saaledes som Bonden spørger den Fremmede, hvad han var for en Karl og hvorledes han var kommen did. Hertil svarede han, at han var „Skjertrudspuken", og den var Alle bekjendt; for paa Skjertrud havde der været saadant et gueligt Leven i mange Aar, men de vidste ogsaa, at han var manet ud derfra. Til Gierdrum, sagde han, at han var kommen paa den Maade, at Manden derfra var ude og kjørte Bar seent om Julekvelden, da alle Trold færdes. Da han havde brudt af den ene Skaaken sin i en Bakke, bandte han saa det lysnede om ham, og saa kom Puken og satte sig paa Læsset; men han var nok ikke kommet ind for det, hvis ikke Manden havde skudt Læsset baglængs ind i Fjøset; saaledes kom han ind, og han meente, at de skulde have ondt ved at faae ham ud igjen.

Langt om længe kom der reisende en fremmed Mand, som sagde, han nok havde Lyst til at faae snakke med Fanden, og i det samme han kom i Fjøsdøren, kjendte han at

*) Jvfr: Norske Universitets- og Skole-Annaler II Række. V. 2. S. 260 fg. Indberetning om en i Sommeren 1847 foretagen Reise for at samle Folkedigtninger etc. af P. C. Asbjørnsen.

*) Jvfr. ogsaa Uddrag af Bergens Raadstueprotokol for 1592—94 i „Norske Samlinger, udgivne af et historisk Samfund" II 254 fg. og Grimm: deutsche Mythologie S. 1118 samt en Artikel af Finn Magnusen i Dagen for 1842 Nr. 19.

*) Northern Mythology, comprising the principal popular traditions and superstitions of Scandinavia, North Germany and the Netherlands, compiled from original and other sources. London 1852. III volumes. I anden Deel Side 34 hedder det, efterat der er meddeelt en Oversættelse af det anførte Sagn fra Norske Huldreeventyr: „The North German story „The Katzenmühle" closely resembles the above, but is much simpler. The norwegian one is probably embellished by the author, from whose work it is extracted."

**) Jvfr. Wolff, Temme o. Fl. af de nyere nordtydske Samlinger.

***) Jvfr. Illustreret Nyhedsblad for 1852 S. 166 og ffgg.

det gled Noget igjennem Haanden paa ham, ligesom en Ekornrumpe.

„Nu kjender jeg, Du er her," sagde han, „men nu skal Du ikke længe blive." „Vil Du mælde Dig?" sagde Skjertrudspuken, „Du er jo ikke andet end en simpel Tyv; husk paa Traadnøstet, Du stjal." „Det tog jeg for at lappe mine Buxer og skjule min Skam," svarede Manden, „og Naal tog jeg ogsaa, den har jeg Brug for nu." „Du har gjort det, som værre var, Du har stjaalet Stygboken," sagde Puken. „Havde jeg ikke gjort det den Gang, skulde jeg ikke have kunnet mane Dig ud nu," var Svaret.

Enden er, som man seer, den sædvanlige; Djævlen manes, efterat have spurgt om han faar Lov at fare igjennem Skorsteenspiben og Nøglehullet, ud gjennem det lille Hul, som Præsten, Hr. Gudmund*) fra Hedemarken med den omhandlede Naal borer i Vinduesblyet, og siden den Tid var der Fred for Puken."

Hvad de egentlige Folkeeventyr angik, samlede jeg, uagtet jeg havde det Uheld, som ikke saa sjelden indtræffer, naar man ikke har Tiden for sig og ret kan slaae sig til Ro i en Egn, at flere af de mest navnspurgte Eventyrfortællere vare fraværende, et ikke ubetydeligt Antal, der dog fordetmeste kun var Varianter, Pendanter eller Supplementer til de allerede udgivne eller til tilsvarende Eventyr i mine Samlinger. Nogle af disse er citerede, benyttede eller udtogsviis anførte i Anmærkningerne til den i forrige Aar (1852) udgivne Anden Udgave af Moes og mine „Norske Folkeeventyr." Flere, ja de fleste, af disse Eventyr have sine tilsvarende Fortællinger, med hvilke de have særdeles Meget tilfælles, i Gudbrandsdalen. Men saavel med Hensyn til enkelte Træk og Indhold, som ogsaa ved Fortællingens Bredde have dog disse østerdalske Eventyr næsten større Lighed med adskillige svenske i Hyltén-Cavallius og Stephens Samling, end med Nabodalenes, ja nogle bære endog i Fotællemaaden, samt i Ord og Vendinger tydelige Spor af at være indførte fra Sverige.

(Fortsættes).

*) Denne Benævnelse skyder Fortællingen længer tilbage i Tiden end Fortællerne angive.

Arbeidsfortjeneste ved Indsamling af Furukongler.

„Aftonbladet" har modtaget til Optagelse følgende Opfordring fra J. af Strøm paa Djursborg ved Stockholm, hvilken vi optage i vort Blad, da den fremsatte Idee ogsaa passer for vore Forholde og maaskee kunde give mange Mennesker Anledning til Arbeidsfortjeneste om Vinteren.

„Man klager ofte over, at de Fattige om Vinteren savne Arbeidsfortjeneste. En saadan findes dog for dem, som boe i eller i Nærheden af Skovene, hvilken hidtil meget lidet har været benyttet, nemlig at samle Furukongler, udpille og sælge Frøkornene.

„Sædvanligviis finder man Furukongler hvert Aar i større eller mindre Mængde, skjønt de ikke blive benyttede, uagtet i rige Frøaar Børn og Fruentimmer der, hvor man om Vinteren foretager Fældning af Furuskov, kunne plukke af Træernes Kroner fra ½ til en heel Tønde Kongler paa en Vinterdag; og hver Tønde Kongler giver mindst 3 Skaalpund rensede Frøkorn, som betales med en Rigsd. Rigsgjæld (30 ß. norsk) for Skaalpundet. Ved Indsamlingen af Konglerne bør man dog iagttage, at der alene samles frøholdige Kongler, som ere fuldt udvoxede og have tæt tilsluttende Skjæl. De, som have en mørk Rand langsmed Kanten af Skjællene, have allerede sluppet deres Frø, skjønt Konglen endnu kan sidde fast paa Grenen. Allerede nedfaldne Kongler ere tomme paa Frø. De samlede Konglers Skjæl aabnes let og Frøkornene udstødes let af Vaarsolen, naar man udbreder Konglerne tyndt paa en mod Syd skraanende Fjeldkant eller Bakke, som er bleven renset for Mos eller Græs, saa at de faa udfaldende Frøkorn ogsaa let kunne sammenfeies. Kan en saadan Plads findes paa Sydsiden af en Væg eller en Planke, saa foregaar Udstødningen hurtigere. Frøkornene kunne ogsaa drives ud i Stuevarme af 24—32° R., men dette koster Veed, hvilken Udgift man kan undgaae ved at lade det skee i fri Luft. For at forebygge, at ikke Frøkornene skulle bortblæse, naar de falde ud i den fri Luft, sættes Soldet i Aabningen af en Sæk, som modtager de udfaldende Frø.

„For at faae Frøene skilte fra Vingerne, udbredes de paa et tæt Logulv, bestænkes med Vand fra en Klud eller Tvaage, hvorefter de omskuffes, saa at Fugtigheden meddeles til alle Frøkornene; men efterat de have ligget i Dynge et Kvarteers Tid, maa de udbredes tyndt og tørres ved Luftdrag, hvorefter de kastes som Korn; men ogsaa efter dette maa de udbredes og end yderligere tørres, førend de afsendes."

For at bringe denne Næringsvei i Gang, lover han at opkjøbe 1000 Skaalpund Furufrø til ovennævnte Priis, naar de leveres i Stockholm, og tilføier, „at han er overtydet om, at mange omtænksomme Skoveiere ville opmuntre denne Udvei til en Binæring for de fattige Skovboere, især da de derved faae Anledning til at erholde sine udhuggede Skove paany tilsaaede der, hvor ingen brugbare Frøtræer ere blevne ladte tilbage."

Norge.

Christiania. Under 2den d. Maaned har Hs. Majestæt udnævnt Kronprindsen til Generallieutenant i den norske Armee, Prinds Oscar Fr. til Kommandørkapitain i den norske Marine og Prinds Nic. August til Premierlieutenant i 2den akershusiske Brigade.

— Under s. D. har Kongen tilkjendegivet, at da den vel overstaaede Sygdom fremdeles kræver Forsigtighed, kan Kroningen ikke foregaae i indeværende Aar, hvorimod Hs. M. ønsker og haaber, at den maa kunne finde Sted næste Aar.

— Under s. D. er det bestemt, at af Christiania Magistrat skal 1ste Raadmand være Medlem af Fattigkommissionen, hvorimod Borgermesteren deraf udtræder, og at hiin, foruden sine tidligere havte Indtægter, skal nyde 550 Spd. af Auktionsintraderne, men indtil Videre udrede 75 Spd. til Byfogden som Bidrag til Kontorudgifter i Anledning af Skiftevæsenet. Bestyrelsen af Auktionsvæsenet i Christiania overtages af Raadstueskriveren, som herfor tillægges 300 Spd. aarlig af Auktionsintraderne foruden de med Bestyrelsen forbundne uvisse Indtægter.

— S. D. er det bestemt, at Inspektør- og Kassererposten ved Rigshospitalet skal skilles ad, saaledes at en Inspektør, der tillige fungerer som Sekretær i Direktionen, bliver at ansætte med en aarlig Løn af 600 Spd. foruden fri Bolig m. m., og en Kasserer, der tillige er Regnskabsfører og Bogholder, ansættes med 400 Spd. i Løn.

— S. D. er kgl. Res. afgivet om Opførelsen af et Fyr paa Egerøen.

— S. D. er bestemt, at en Søofficier skal befare Kysten fra Frederikshald vestover for at indhente de med Hensyn til Affattelsen af Forslag til en ny Lodslov fornødne Oplysninger.

— Under s. D. er ledig pers. Kapel. S. J. Heiberg udnævnt til resid. Kapellan til Vestbye Pstg.; Distriktslæge i Søndhordland Abr. Norman til Postmester i Stavanger; Kapitain Th. Broch til Oberst i Armeen; Kapitain B. A. Blom til Oberstlieutenant og Chef for thelemarkske nat. Musketeerkorps og Fuldmægtig ved Generaladjutantexpeditionen L. Ingier til Sekretær og Archivar ved Generalstaben.

— Den 3die ds. have følgende Ordensudnævnelser fundet Sted: Statsraad Sylow, Biskop Arup, Generalmajor Meidell og Generaladjutant Krohg til Kommandører af St. Olafs Orden, Høiesteretsassessor Hjelm, Stiftamtmand Bille-Kjørboe, Oberst Glad, Professor Heiberg, Kommandørkapitain Bendz, Kammerherre Holst, Oberstlieutenanterne Schjelderup, Sommerschield og Hammer, Toldkasserer Dietrichson, Provst Rode, Chargé d'Affaires i New-York Sibbern, Direktør for Hortens mechaniske Værksteder Sørensen, Sorenskriver Weidemann, Stabskapitain Irgens, Toldinspektør Due, Stiftsoverretsprokurator Rasch, Prof. Maschmann, Kjøbmand Kjær og Skibsfører S. Foyn til Riddere af samme Orden. Endvidere ere Udlændingerne Oberst E. Lewenhaupt, Kapitain Thierry i Belgien og Ingeniør Reynaud i Frankrig udnævnte til St. Olafs-Riddere.

— Balletmester Bournonville er ankommen hertil for ogsaa iaar at give Dandseundervisning.

— Den dramatiske Skoles Elever ere nu vendte tilbage fra Drammen, hvor de have givet 8 Forestillinger, der alle bleve godt besøgte og hvilke uagtet en lav Billetpriis indbragte et temmelig betydeligt Beløb til Fordeling blandt dem. Siden skulle de have isinde at gjøre en lignende Udflugt til Frederikshald.

— Enerhougens Børneasyl holdt paa sin tiaarige Stiftelsesdag den 1ste ds. en Fest, hvorved Pastor Jensen holdt en Tale og oplæste Aarsberetningen. Af denne fremgik, at i Sommermaanederne have 60—70 og i Vintermaanederne 40 Børn dagligen besøgt Skolen, at endeel Damer til Juul have beklædt 86 Børn, samt at nogle Bagere have givet Brød til Børnenes Bespiisning og at en Kjøbmand har forsynet Asylet med Brænde og betalt dets Lærer.

Drammen. Den 6te ds. feirede Kapitain Dietrichson sit Guldbryllup med megen Høitidelighed. Byens Asylbørn og Fattige bleve rigeligen bespiste paa en af hans Sønners Bekostning.

I Frederikstads Omegn griber Mormonismen om sig med en forbausende Hurtighed og fremkalder de sørgeligste Splittelser i Familierne. En stor Deel af de norske Mormoner skulle agte at reise til Mormonerstaten i Amerika.

Laurviks Formandskab har afgivet en Forestilling til Kongsbergs angaaende Lougens Kanalisering fra dens Udløb indtil Laurbrofos, ifølge hvilken Anlægget, efter Kanalinspektør Soots Overslag, vil komme til at koste 35,000 Spd. Formandskabet antager imidlertid, at man ikke bør afskrækkes, selv om der skulde udfordres 80,000 Spd., naar Staten vilde overtage Halvparten af Omkostningerne og Laan kunde erholdes af Oplysningsvæsenets Fond.

Stavanger. Amtmand Gunder Aas afgik ved Døden den 5te ds. 68 Aar gammel. Han havde været Amtmand i 20 Aar.

Bergens Magistrat og Formandskab ere i et Repræsentantmøde blevne bemyndigede til at søge Kontrakt afsluttet med en Entreprenør om Byens Belysning med Gas i det Væsentlige paa saadanne Betingelser, som ere stipulerede i den for Christianias Vedkommende i lignende Anledning afsluttede Kontrakt.

— Den offentlige Tegneskole har aabnet en Udstilling især for Elevernes Arbeider, der skal vidne om overraskende Fremskridt. Blandt de udstillede Gjenstande omtales Malerier af Bondegutten A. Askevold og Bergenseren G. Campbell fordeelagtigen. Tegneskolen har i det andet Halvaar af sin Bestaaen ialt været besøgt af 209 Elever.

Hamar. I Vangs Pstg. er oprettet en Sparebank, der træder i Virksomhed d. 30te ds.

Aalesund. Den 26de April lagdes Grundstenen til en ny Kirke for Byen, hvilken Bygmester Laube skal opføre (efter en Tegning af Architekt Schirmer) for 7300 Spd.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Til de i det Foregaaende anførte Vidnesbyrd om Borddandsen kan her føies, at Rigsarchivar Chr. Lange i Mgbl. Nr. 127 har bekræftet, at Forsøget hos ham er gjort med overraskende heldigt Udfald.

— Foreningen til Forsorg og Beskyttelse af de fra Christiania Strafarbeidsanstalter løsladte Forbrydere har, ifølge dens Aarsberetning for 1852, antaget sig ialt 200 Forbrydere, hvoraf 37 hidtil have opført sig afgjort godt og 38 slet. Foreningens Virksomhed har bestaaet i at skaffe de Løsladte Tjeneste, Dagarbeide eller Arbeidsredskaber. — Foreningen tæller nu 234 pengebidragende og 137 opsigtførende Medlemmer.

— I Chr.-Pst. for 12te Mai fremhæver en Indsender, hvor nødvendigt det er at befrie Kapellanerne fra selv at inddrive deres Offer, da det Kjærlighedsforhold, der skulde bestaae mellem dem og Menigheden, forstyrres ved de ialfald til Skræmsel fornødne Udpantninger. Enten maatte Fogderne inddrive Kapellanofferet sammen med andre offentlige Udredsler, eller man kunde lade det indkræves af Kommunerne sammen med Skolepengene eller ogsaa fordele det paa Matrikulskylden med Regres for Gaardbrugerne hos deres Undergivne.

— I Christiansands Stiftsavis udtale „nogle Fiskere" Ønsket om, at det saakaldte Bakkefiskeri, der baade er grusomt og lidet lønnende, ved Lov maa vorde hemmet.

— Lillehammers Tilsk. gjør opmærksom paa, at Byen blot mangler 7 Stemmeberettigede, for at kunne vælge 2 Valgmænd, og at den saaledes, som af den N. Tilsk. formodet, kan komme til at sende en Storthingsrepræsentant sammen med Hamar og muligens Hønefos. — Samme Blad anslaar Antallet af dem, der iaar ere udvandrede fra begge oplandske Amter til Amerika, til over 1000 Mennesker.

— I et Brev i Oplandsposten raader en til Amerika flyttet Familiefader fra Grue alvorligen Enhver, som kan leve i Fædrelandet, ikke at forlade dette og flytte til Amerika. Derhos omtaler han Oleana i lidet anbefalende Udtryk. — S. Bl. meddeler som et Rygte, at en ung Mand, der døde afvigte Efteraar nogen Tid før han skulde have Bryllup, og som efter et paa Dødssengen udtalt Ønske blev begravet i sin hele Brudgomsdragt med Tilbehør af Guldfingerring, Brystspænde, Brystnaal og Lommeuhr m. m., skal være bleven plyndret i sin Grav, idet nemlig Bryllupsklæderne skulle være solgte i Christiania og endeel af Guldtøiet fundet paa østre Thoten.

— Ifølge s. Bl. skulle Postaabneren og Postføreren paa Næs i øvre Romerike under et optaget Forhør have tilstaaet, at de have bemægtiget sig et Bankobrev med 300 Spd. i, som for nogen Tid siden blev borte paa et af Postaabnerierne mellem Kongsvinger og Frederikshald.

Blandede Efterretninger.

Sverige. Paa Kronprindsens Fødselsdag (den 3die) lod Kongen 70 fuldstændige Klædninger uddele til fattige Drenge og Piger.

— Kronprindsen gjorde den 6te ds. sin Indtrædelse som Kantsler i det kgl. Akademi for de frie Kunster.

— Forhenværende Landshøvding Grev Fr. S. Posse døde den 2den ds.

Frankrig. Et Lovudkast angaaende Gjenindførelsen af den politiske Dødsstraf er forelagt Statsraadet, paa hvem det synes at have gjort et lige saa piinligt Indtryk som paa Publikum.

England. Underhuset beskjæftiger sig nu for Tiden ivrigen med det af Regjeringen forelagte Budget, hvis Bestemmelser om Indkomstskatten til Frihandelspolitikens Fordeel især have fundet en lidenskabelig Opposition, men alligevel synes at vinde mere og mere Indpas hos Huset. Hovedtrækkene i Budgettet ere: Udvidelsen af Arveafgiften, fuldkommen Ophævelse af Tolden paa Sæbe, Nedsættelse af Tolden paa The og mange andre Artikler og Ophævelse af alle Paalæg med Hensyn til ethundrede Artikler, Nedsættelser i Stempelafgiften og Akcisen, foruden Lettelser til Bekvemmelighed for Publikum, saasom Anvendelsen af Penny-Stempelsystemet paa Kvitteringer.

Tydskland. I Bayern er udkommet en Forordning om at Officierer ikke maae gifte sig, førend de ere 30 Aar.

Tyrkiet. Spørgsmaalet om de hellige Steder skal nu være løst paa en for Rusland og Frankrig tilfredsstillende Maade og de tyrkiske Rustninger ere standsede.

— Ifølge A. Z. voxer Spændingen og den gjensidige Forbitrelse mellem Grækerne og Tyrkerne med hver Dag. Grækerne tale lydelig om at storme Hagia Sophia under Paaskefesten, Tyrkerne true derimod med at nedsable alle Grækere.

Blandinger.

Finlænderen Sjøgrens ethnographiske Undersøgelser. Herom indeholder „Nordische Biene" for nylig Følgende: Akademikeren Sjøgren foretog forrige Sommer en anden Reise til Rusland, for at fortsætte sine Undersøgelser angaaende de der boende Levninger af de gamle Liver. Den 22de Mai forlod han Petersburg, for over Riga og Mitau at reise lige til Windau, hvor hans forrige Lærer i det liviske Sprog, Prinz, boer. Men i Riga traf Sjøgren tilfældigviis sammen med nogle Bønder fra Øen Runo, og besluttede at benytte denne Leilighed til at besøge denne Ø. Han studerede her den svenske vigtige Dialekt, som bruges her, men som i literær Henseende endnu er ganske ubekjendt, og samlede et betydeligt Antal Ord, som han senere tænker at udgive med de fornødne Forklaringer. Den 11te Juni forlod han Øen og betraadte i Nærheden af Domesnes Kurlands Strandbred. Under sit tidligere Ophold i Kurland havde han hovedsagelig beskjæftiget sig med det liviske Sprogs grammatikalske Bygning i dets østlige og vestlige Mundart og allerede samlet mange Materialier, men nu henvendte han sin Opmærksomhed fornemmelig paa Sprogets lexikalske Forraad, for nøiere at lære at kjende de gamle Rødder, som indeholdes deri. Den 14de Aug. forlod Sjøgren Landsbyen Koschtragen, hvor han hidtil havde opholdt sig, og begav sig, for at lære den vestlige Mundart at kjende, til Windau og den nærmeste Landsby Piisen. Den 4de Septbr. vendte han tilbage til Riga; den nu foretagne Reise bestyrkede den lærde Philolog i hans allerede tidligere fattede Anskuelse, at Liverne engang vare et talrigt Folk, som udbredte sig langt ned mod Syden, men at de derfra efterhaanden bleve fordrevne mod Norden af Letterne (Latyscherne), at de have blandet sig med dem og tabt deres eget Sprog og Nationalitet. Dette fremgaar ogsaa, selv om man ikke tager Hensyn til de dunkle Sagn og Antipathier imellem Liver og Letter, af de liviske eller tschudiske Navne paa Steder i det vestlige Kurland, af nogle tschudiske Ord, der gik over i Letternes Sprog, af Ligheden i deres Legemskonstitution, Sæder og Skikke, af de ægte tschudiske Eiendommeligheder ved den lettiske, med den liviske nærbeslægtede Dialekt. Ogsaa bekræftes denne Anskuelse af den senere kyndige Historieskriver, Moriz Brandis, der i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede var den esthlandske Adels Sekretær.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Første Raadmandsembede i Christiania Magistrat.

Et Overtoldbetjentembede i Drammen med omtr. 800 Spd. i Indtægter, hvoraf det Halve fast Gage.

Gudbrandsdalens Fogedembede med omtr. 1050 Spd. i Indtægter og Embedsgaard.

Inderøens Fogedembede med omtr. 1150 Spd. i Indtægter og Embedsgaard, hvorpaa hviler et Laan paa 1200 Spd., som forrentes og afdrages.

Brigadelægeembedet ved 2den akershusiske Brigade med 330 Spd. i Gage.

Ytre Nordhordlands, Indre Nordhordlands, Ytre Søndhordlands, Indre Søndhordlands og **Ytre Hardangers Distriktslægeembeder,** hvert med 240 Spd. i Gage.

En Lærerpost i Religion og Norsk ved Krigsskolen med 300 Spd. i aarlig Løn.

En Lærerpost ved Mandals Borgerskole med 200 Spd. i aarlig Løn.

Lensmandsbestillingen i Kraakstads Thinglaug.

Bytjener- og Politibetjentposten i Lillesand med 72 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Hitterens Pstg. med 25 Spd. i aarlig Løn.

Bekjendtgjørelse.

I disse Dage har forladt Pressen og sælges hos mig og mine udenbyes Kommissionærer:

Portræter af mærkelige Nordmænd med korte Levnetsbeskrivelser, II. Binds **tyvende** (sidste) Hefte, hvilket indeholder Portræt og Biographi af **Jonas Anton Hielm.** Subskriptionspriis 12 ß. Titelblad og Register for hele Bindet udleveres gratis til de Subskribenter, som have indløst og betalt **samtlige 20 Hefter. Subskription modtages fremdeles og gjælder for et Bind eller 20 Hefter.** De udkomne 2de Bind indeholde ialt følgende 40 Portræter: Aall (Jacob), Abel (Niels Henrik), Arentz (Fred. Chr. Holberg), Berg (Jens Christian), Bjerregaard (Henrik Anker), Blom (Peter Gustav), Brun (Johan Nordahl), Bugge (Fred. Moltke), Bull (Ole), Collet (Jonas), Christie (Wilh. Frimann Koren), Daa (Ludv. Kristensen), Dahl (Joh. Chr.), Fearnley (Thomas), Fouchald (Peder), Foss (Henrik Herman), Hansteen (Christopher), Holmboe (Hans), Hansen (Mauritz Chr.), Hersleb (Svend Brockmann), Hegermann (Diderik), Hielm (Jonas Anton), Kraft (Jens Edvard), Knudsen (Ingebrecht), Lange (Otto Vincent), Mariboe (Ludvig), Pram (Christen Christensen), Riddervold (Hans), (Rein Jonas), Rosted (Jacob), Smith (Christen), Sørenssen (Christian), Sagen (Lyder Christian), Schwach (Conrad Nicolay), Schweigaard (Ant. Mart.), Steffens (Heinrich), Stockfleth (Niels Joh. Chr. Vibe), Treschow (Niels), Wedel-Jarlsberg (Joh. Hermann), Wergeland (Henrik) — For Portræternes heldige Udførelse borger **Em. Bærentzens Navn.**

A. Dzwonkowski (Østregade No. 17.)

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 21. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 21de Mai 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Leopold von Buch.

Nylig har Tydskland tabt tvende Mænd, der hver for sig indtoge lige hæderlig Plads i Literaturen: Geognosten Leopold v. Buch og Digteren Ludvig Tieck. Begge opnaaede en Alder, der skrider over Livets almindelige Grændser, og man kan derfor ikke beklage sig over, at Døden her, som saa ofte, berøvede Samtiden og Efterverdenen Forskningens og Geniets Frugter. Den tydske Literatur eier Resultaterne af disse Mænds Virksomhed, og kan være ligesaa stolt at deres Værkers Gedigenhed som Omfang. Det er imidlertid ikke her Meningen, under Et at behandle den lærde Forsker og den phantasirige Digter, uagtet vi agte at levere Portræter og korte Livsskizzer af dem begge. Kun deres nær paa hinanden følgende Hedengang i en høi Levealder og begges fremragende Stilling i Literaturen bragte os til samtidigen at erindre dem, idet vi forøvrigt i det Følgende blot holde os til den først Afdøde, med hvis Navn disse Linier ere overskrevne.

Leopold von Buch er ifølge den sædvanlige Angivelse født i Preussen den 26de April 1777, medens derimod et tydskt Blad nylig har rettet hans Fødselsaar til 1774. Samtidig med Alexander v. Humboldt erholdt han sin Uddannelse paa Bergakademiet i Freiburg under den berømte Mineralog Werner, blandt hvis fortrinligste Elever han hørte, men hvis System han dog snart forlod. Ved en betydelig privat Formue sattes han istand til udelukkende at opofre sig for Videnskaberne uden at agte paa det praktiske Livs Fordringer. Da hans Maal var, af egen Beskuelse at udforske Jordens geologiske Beskaffenhed, maatte han foretage en heel Deel Reiser. Efter i forskjellige Retninger at have gjennemreist Nordtydskland og udgivet et lidet mineralogisk Skrift, der allerede røbede den smagfulde og begavede Skribent, foretog han i 1797 en Reise til Alperne, hvilke han undersøgte med stort Udbytte for sin Videnskab. Derfra fortsatte han, trods de mange Vanskeligheder, som Krigsbegivenhederne i Øvreitalien lagde ham iveien, sin Reise sydover til Neapel, hvor han ankom 1799 og anstillede Undersøgelser over Vesuv. Siden gjennemsøgte han det sydlige Frankrig og besøgte atter i Aaret 1805 Neapel, for da tilligemed Humboldt og Gay Lussac at være Vidne til et storartet Udbrud af Vesuv, hvorved han sattes istand til at berigtige mange vildfarende Anskuelser med Hensyn til Vulkanernes Virksomhed og Udslyngninger.

I 1806—1808 bereiste han Norge fra Lindesnæs til Nordkap og vendte tilbage gjennem Lapland. Det vakte hans høieste Forundring, at Graniten, som man hidtil, efter Werner, havde pleiet at ansee som Urbjerg, i Norge forefandtes mellem yngre Bjergarter. Hans skarpe Blik fandt ogsaa, at Sveriges Fastland lidt efter lidt havde hævet sig i Høiden. Resultatet af de Iagttagelser og Forskninger, han anstillede paa denne Reise, nedlagde han i et eget Værk, „Reise durch Norwegen und Lappland (2 B. Berlin 1810). Dette Værk indeholder, foruden videnskabelige Undersøgelser om Norges geologiske Forholde, ogsaa mange aandrige Bemærkninger over Folket, Landet og Næringsveiene m. m. Et Brudstykke deraf, handlende om Christiania, har den ved en sørgelig Død fortidlig bortkaldte Professor G. Fougner Lundh oversat og ledsaget med Anmærkninger. (Kbh. 1812).

Siden besøgte Buch Storbritannien og traf i Naturforskeren Joseph Banks Huus (i London) sammen med vor berømte Botaniker Christen Smith, der allerede tidligere havde meddeelt ham flere vigtige Bidrag til den physiske Geographie. Begge udkastede nu sammen Planen for en videnskabelig Reise til de kanariske Øer, og den 21de April 1815 landede de i Funchal paa Madeira. Nu gjennemstreifede de i Følgeskab de mest ufremkommelige Steder og høie Bjerge, og under den brændende Iver, enhver af dem nærede efter at berige sin Videnskab, udsatte de sig for mange Møisommeligheder og Farer. „Her erkjendte Buch snart det for Theorien om Vulkanerne saa høist vigtige Axiom, at baade de kanariske og Oceanets øvrige Øer tilsammen vare Resultatet af en vulkanisk Virksomhed i den største Maalestok, og at Sydhavets Øgrupper vare Levninger af et her tidligere existerende Fastland." — Efter flere Maaneders Ophold paa Madeira, vendte begge Naturforskere tilbage til England, hvor de landede i Porsmouth den 8de Sept. 1815. Resultatet af denne Reise nedlagde Buch i en physisk Beskrivelse over de kanariske Øer, hvilken han udgav 10 Aar efter (1825). Siden tilbragte han sin Tid mellem Reiser og videnskabelige Arbeider i Hjemmet. Naar han kunde opklare Noget i sin Videnskab, skyede han ingen Anstrengelse. Saaledes foretog han sig endog i en fremrykket Alder (1840) nok en Reise til Norge, for at kunne iagttage nogle Phænomener med Hensyn til Forvandlingen af Urbjergarterne. Ved Naturforskermødet her i Christiania i 1844 indfandt han sig ogsaa, og deeltog med Varme i Forhandlingerne. Foruden nogle Bemærkninger over nogle besynderlige Forsteninger, hvilke han fremsatte i Sektionen for Mineralogi og Geologi, hvori han var Ordfører, holdt han ogsaa i et af de almindelige Møder et Foredrag om Nytten af naturhistoriske Samlinger, hvori han især fremhævede Fortræffeligheden af de mineralogiske Samlinger ved vort Universitet.

Foruden de allerede i det Foregaaende nævnte Værker, har Buch udgivet en Mængde andre, hvis Titler Rummet dog ikke tillader os at anføre; vi maa indskrænke os til at nævne geognostiske Iagttagelser over Tydskland og Italien (2 B. 1802—9) og hans store geognostiske Atlas. Hans i 1847 udgivne geognostiske Beskrivelse over „die Bäreninsel" ville vi endelig ogsaa nævne, især da den, hvad ogsaa Titelen angiver, er affattet efter Prof. Keilhaus Reise i Finmarken.

Buchs videnskabelige Stræben gik, som allerede antydet, fornemmelig ud paa at belyse og bestemme Jordoverfladens geognostiske og physikalske Forholde, Atmosphærens Beskaffenhed og Temperatur, Jordbundens Hævelser og Plantevæxten, samt paa at eftervise Vulkanernes Virkninger paa Jordoverfladens Skikkelse og Beskaffenhed, og han har heri havt saameget Held, at han kan siges at have „forberedt en Revolution i disse Videnskabsgrene." I sine sildigere Leveaar foretog han dybtgaaende Studier over geognostiske Forsteninger og gav Palæontologien en Retning, hvorved det blev muligt, af en undergaaet Dyreverdens Levninger at uddrage de vigtiste Slutninger med Hensyn til Jordskorpens Dannelsesproces.

Buch var af en lige agtværdig og elskelig Charakteer. Han besad, siger et tydskt Blad, en ualmindelig Villiekraft, der gjorde ham mageløs udholdende i hans videnskabelige Studier. Faa kunde rose sig af en fortroligere Omgang med ham. Han var utilgjængelig indtil Haardhed, og dog havde han et Hjerte, fuldt af den inderligste Kjærlighed og Varme. Havde han skjænket En Kjærlighed og Tillid, hang han ved ham trods Fornærmelser; han tilgav ædelmodigen. Men den, mod hvem hans Sind engang havde erklæret sig, var aldrig istand til at omstemme ham til sin Fordeel.

Buch døde i Berlin den 4de Marts d. A. efter et kort Sygeleie. Hans Ven og Aandsforvandte Alex. v. Humboldt underrettede samme Dag den berømte Murchison herom i følgende Brev: „At det skulde blive tilskikket mig, en 83aarig Olding, at melde Dem, dyrebare Sir Roderich, en saa sørgelig Begivenhed, Dem, for hvem Leopold v. Buch nærede et saa ømt Venskab, saavelsom de Mange, der i England beundrede hans Geni, hans mægtige Aandsfrembringelser og hans ædle Charakteer! Han berøvedes os imorges ved en Nervefeber. Endnu den 26de f. M. var han, trods Sneen og Afstanden imellem vore Boliger, hjemme hos mig og passiarede om Geologien. Samme Aften gik han i Selskab; om Søndagen og Mandagen klagede han over Feber og troede, at den hidrørte fra en stor Frostknude, hvoraf han havde lidt i nogle Aar. Inflammationen nødvendiggjorde Brugen af Igler; men Smerten og Feberen tog til. Han laa maalløs i 38 Timer. Han døde omgiven af sine Venner, af hvilke Størstedelen ikke vidste noget om hans farlige Sygdom før den 2den Marts om Aftenen. Han og jeg vare knyttede sammen ved et 62aarigt Venskab — et Venskab, som ikke nogensinde blev afbrudt. Jeg lærte ham at kjende 1791 i Werners Huus i Freiburg, da jeg kom ind i Bergakademiet. Vi vare med hinanden i Italien, i Schweitz, i Frankrig — fire Maaneder i Salzburg. Hr. v. Buch var ikke alene en af sin Tids berømte Mænd, han var en Mand med en ædel Sjæl. Hans Aand lod overalt et Lysspor tilbage. Altid i Berøring med Naturen kunde han regne sig det til Fortjeneste, at have udvidet Geologiens Grændser. Tabet af ham er meget nedslaaende for mig — uden ham føler jeg mig eensom. Jeg raadførte mig med ham, som med en Mester, og hans Kjærlighed (saavelsom Gay Lussac's og Arago's, der ogsaa vare hans Venner) styrkede mig i mine Arbeider. Han var fire Aar yngre end jeg, og Intet lod mig ane denne Ulykke. Det er kun faa Timer siden Slaget ramte mig, og jeg er ikke istand til at skrive mere. Skjænk mig Deres Medlidenhed og modtag Bevidnelsen af min dybe Høiagtelse og Hengivenhed."

P.

Leopold v. Buch.

Eventyr, Sagn og Overtro i Østerdalen.

(Af P. Chr. Asbjørnsen.)

(Slutning fra f. Nr.)

I de nordligere Egne af Østerdalen og fornemmelig i Tyldalen, Foldalen og Kvikne ere Forholdene med Hensyn til Folkedigtningerne anderledes og bedre end i de i det Foregaaende skildrede sydligere og mellemste Egne. Der er imidlertid Noget i Veien her ogsaa, men dette er ikke Storkaxeriets og Kortspillets Skinkultur og

Huulhed, det er Haugianisme og Hoved hængeri, eller som de selv sige Forsagelse af denne Verdens Forfængelighed. Disse Tilstande tyde dog paa en større Gemyttets Dybde, og der, hvor Helligheden ikke er reent overveiende, ere Betingelserne for Folkedigtningernes Tilstedeværelse i Folkets oppvakte, mere grublende Aand gunstigere stillede. Medens Husenes gammeldagse Bygningsmaade, nogle Skikke og en Smule Overtro noget nær er det Eneste, som i Østerdalens mellemste Bygdelag har holdt sig fra en ældre Tid, saa er saavel Klædedragt som Skikke og Levemaade i disse nordlige Bygder eiendommeligere og mindre paavirkede udenfra. Sagnene og Eventyrene trives naturligviis bedre her og forefindes i temmelig Mængde. En stor Deel have vistnok mere eller mindre tilsvarende Eventyr og Sagn i de fra nordre Gudbrandsdalen og andre Kanter af Landet tidligere indsamlede; men dette kan neppe være anderledes, naar man betænker den Overeensstemmelse, der ofte findes selv mellem de fjerneste Landes og forskjelligste Folkestammers Digtninger af dette Slags.

En stor Deel af disse Egnes Eventyr slaae ind i Thorsmytherne og Sigurdssagnene; dette er ogsaa tildeels Tilfældet med Sagnene i disse Egne, idet mange af dem med det Humor og Lune, der næsten altid kommer frem, naar Guden færdes mellem og støder sammen med Jætter og Trold, travestere ham i en vældig Jægers Person, der paa Høst- og Vintertiden ligger inde mellem Fjeldene og slaaes med „alskens Fanteri" omtrent paa lignende Maade som Peer Gjynt i Gudbrandsdalen.*) En af de Eventyrrækker, som mest gribe ind i disse Myther og Sagnkredse, er vidt udgrenet over Landet. I Christianiaegnen, paa Ringerige, Romerige og i Smaalehnene ere de herhen hørende Eventyr bekjendte under Titel af Æggepetter, Mumle Gaasegg, Bom Gaaseæg, og Helten klækkes ved menneskelig Ombu ud af et Gaaseæg eller af „et Æg saa stort som et Mandehoved," der findes paa Marken. To eller Tre skiftes til at ruge det. Naar Helten kommer frem, taler han strax, æder som en Gud eller et Trold og udfører Gjerninger, der ligne Thors eller Sigurds. I Valders hedder Eventyret „Hans i Kongsgaarden, Aaspekulten," i Sogn og paa Søndmøre „Konkel" (en liden Tykkert, formodentlig af Konk), i Romsdalen, nordre Gudbrandsdalen „Klokkarguten" og „Thor Arbeidsmand," Navne, hvorunder det ogsaa kjendes i Østerdalen, men dog er Helten og Eventyret her bedst kjendt under Navn af „Jernguten". — I de romsdalske og gudbrandsdalske Fortællinger hedder det, at Helten under en Drøm i Fjeldet avles med Huldren, som Aaret efter kommer til Bonden eller Klokkeren og fordrer i „Fosterløn" 15 Alen Klæde til Barnets første Kjole; men da dette ikke rækker til Ærmer, kommer han igjen og kræver 10 til. I Østerdalen er det en rig Ungkarl, som længes efter en Søn og lader ham smide fix og færdig hos en Smed, der ogsaa blæser Liv i ham, saa at han Dagen efter svinger Slæggen ligesaa fort og endnu kraftigere end Mesteren. Siden udfører han i sine forskjellige Tjenester de mest fabelagtige Bedrifter, hugger hele Skove ned, river Laaven omkuld, naar han skal tærske, blæser Kornet til Himmels med Avnerne, reiser til Helvede og kræver Skat, æder 12 Oxer med Tilbehør i eet Maal, gaar i Krig, kalder Kuglerne, som Fienden udsender, „Ærter og Blaabær, som de puste paa ham med „Gjeitholpipe," men endelig harmes og ægges han, da der kommer en Bomme og slaar en Tand ind paa ham, saa han tager sin 12 Sk℔ vægtige „Hammer," eller sit Sværd, som der maatte 50 Mand til at vende paa Ambolten, da det smeddedes, og slaar i Marken saa at Fiendehæren sprætter til Veirs og aldrig kommer ned igjen o. s. v.

Hvilken stor Udbredning dette Eventyr har gjennem en Deel af Europas og Asiens Lande, hos de indogermaniske Stammer, sees af Grimms Anmærkninger til det beslægtede tydske Eventyr i „Kinder- und Haus-Märchen, Berlin 1822." III 162 fgg., hvor ligeledes Heltens Charakteerslægtskab med Sigfrid, Ugelspeil, Morolf og Gargantua paavises. I den tydske Hovedfortælling og flere nordtydske Varianter gaar det ovenfor omtalte Sagn om „Kattekværnen" ind som en væsentlig Bestanddeel af Eventyret, og da dette her i Landet næsten altid fortælles i de samme Egne, hvor Eventyret forekommer, jævnsides med dette, men lokaliseret og med Sagnets Eiendommelighed, er det vel rimeligt, at det paa en eller anden Maade er faldt ud af dette og bleven fornyet og omformet ved Troldkjærringtroen.

Af de i disse nordligere Egne i Østerdalen gjorte Samlinger skal jeg endnu tillade mig at anføre et Eventyrfragment og et Sagn, der hver paa sin Viis ere eiendommelige. Det første veed jeg ogsaa forekommer i Nordland eller Throndhjems Stift, og i Thelemarken skal det udgjøre en integrerende Deel af et i flere Henseender høist mærkeligt Eventyr, der f. Ex. indeholder en Fortælling svarende til Rolf Gangers Hændelse med Hjorten, der forvandlede sig til en Alfekone.

Den syvende Faer i Huset.

Det var engang en Mand, som var ude at færdes; saa kom han langt om længe til en stor og vakker Gaard; det var en Herregaard saa gild, at den gjerne kunde have været et lidet Slot. „Her skal det blive godt at faae hvile ud," sagde han ved sig selv, da han gik ind i Svalen. Tæt ved stod en gammel Mand med graat Haar og Skjæg og huggede Ved. „God Kveld, Faer!" sagde Færdingsmanden; kan jeg faae laant Huus i Nat?" „Jeg er ikke Faer i Huset," sagde Gamlen, „gaa ind i Kjøkkenet og snak til Faer min." Færdingsmanden gik ind i Kjøkkenet; der traf han en Mand, som var endda ældre, og han laa paa Knæ foran Skorstenen og blæste i Ilden. „God Kveld, Faer! faar jeg laant Huus i Nat?" sagde Færdingsmanden. „Jeg er ikke Faer i Huset," sagde den Gamle, „men gaa ind og snak til Faer min, han sidder ved Bordet i Stuen. Saa gik Færdingsmanden ind i Stuen og snakkede til den, som sad ved Bordet. Han var endda meget ældre end begge de andre To, og han sad og hakkede Tænder, rystede og skjalv og læste i en stor Bog næsten som et lidet Barn. „God Kveld, Far! vil, I laane mig Huus i Nat?" sagde Manden. „Jeg er ikke Faer i Huset; men snak til Faer min, han som sidder i Bænken," sagde Manden, som sad ved Bordet og hakkede Tænder og rystede og skjalv. Saa gik Færdingsmanden til den, som sad i Bænken, og han holdt paa og skulde faae sig en Pibe Tobak, men han var saa sammenkrøben og han rystede saaledes paa Hænderne, at han næsten ikke kunde holde paa Piben. „God Kveld, Faer!" sagde Færdingsmanden igjen, kan jeg faae laant Huus i Nat?" „Jeg er ikke Faer i Huset," svarede den gamle sammenkrøbne Kallen, „men snak til Faer min, som ligger i Sengen." Færdingsmanden gik til Sengen og der laa en gammel, gammel Kal, som det ikke var noget andet Levende at see paa end de store Oine. „God Kveld, Faer! kan jeg faa laant Huus i Nat?" sagde Færdingsmanden. „Jeg er ikke Faer i Huset; men snak til Faer min, som ligger i Vuggen," sagde Kallen med de store Oine. Ja Færdingsmanden gik til Vuggen; der laa der en ældgammel Kal, saa sammenkrøben, at han ikke var større end et Spædbarn, og han kunde ikke skjønne, at det var Liv paa andet, end at det laat i Halsen paa ham iblandt. „God Kveld, Faer! kan jeg faae laant Huus i Nat?" sagde Manden. Det varede længe før han fik Svar og endda længer før Kallen blev færdig med det; han sagde han som de Øvrige, at han ikke var Faer i Huset; „men snak til Faer min, han hænger i Hornet paa Væggen." Færdingsmanden glante op over Væggene og tilsidst fik han Oine paa Hornet ogsaa; men da han saa efter ham, som hang i det, var han ikke anderledes at see end et Fal, som havde Lignelse af et Menneskeansigt. Da blev han saa fælen, at han skreg høit: „God Kveld, Faer! vil I laane mig Huus i Nat?" Det peb oppe i Hornet som en liden Talgtit, og det var saavidt han kunde skjønne, det skulde være det samme som: „Ja mit Barn." Og nu kom der ind et Bord, som var dækket med de kosteligste Retter, Øl og Brændevin, og da han havde spiist og drukket, kom der ind en god Seng med Reenkalvsfelde, og Færdingsmanden var noksaa glad, fordi han endelig havde truffet den rette Faer i Huset.

Kviknes Bebyggelse.

Før nogen af Dalene nordenfor Atendalen vare beboede, hændte det at en gammel Mand herfra, som hed Bersvend, gik oppe i Fjeldet, som dengang var langt mere overgroet med Skov end nutildags, paa „Hesteleiting," for Hesten hans var kommen bort, og han skulde have den igjen til at høstpløie med. Han gik baade vidt og bredt, og tilsidst begyndte han at vingle og kom paa Vildstraa. En Kveld fik han see et Lys, og det undredes han over; thi hvor galt han havde gaaet, saa vidste han dog, at der ikke boede Folk saaledes til. Han gik frem til Huset og saa, at der brændte Ild paa Gruen; Døren stod aaben og Bersvend gik ind. Paa Gulvet gik der en lang Kjærring og vimsede. „Kom og sæt Dig i Høisædet Faer! hvorfor kommer Du saa seent? — vi have ventet længe paa Dig," sagde hun. Bersvend syntes at dette var et underligt Snak, for ikke var han kjendt der; ikke vidste han at han havde seet Kjærringen før heller, og endda underligere syntes han det var, at de kjendte ham; men han skammede sig for at sige det, fordi hun kjendte ham saa vel, og saa skyldte han paa Hesten og sagde, at den havde narret ham saa langt, at han vist var gaaet feil. „Bryd Dig aldrig om Hesten" sagde Kjærringen, „i Dag er den min, i Morgen din. Vi behøve den til i Morgen, da skal Du faae den igjen." — Dette var endda rarere, syntes Bersvend. „Datter mi, Datter mi, kom med Melkeskaalen, Faer din kan være tørst," skreg hun ud igjennem Døren. Desmere undrede Bersvend sig. Der kom ind en høi vakker Gjente, men lidt laaghalt var hun, og bød ham drikke. Han drak sig utørst, saa fik han bedre for at snakke og spurgte, hvad det var for en Gjente. „Det er Datter din, Bersvend," svarede Kjærringen, „Du blev Faer til hende paa din Brudenat: Du var drukken og Du vidste ikke andet end at Du laa hos Konen din; men hun var kun din anden Kone den Nat, for jeg havde skabt mig om i hendes Lignelse. At hun er halt er din egen Skyld. Havde Du vidst, at det var din Datter, som dandsede i Hvilvelvinden, saa havde Du vel ikke gjort, som I pleie, og kastet Oxen i Løvhvirvelen; nu er hun halt, fordi Faer hendes kastede Oxen i Laaret paa hende. Men nu er det bedst Du roer Dig."

Vase fra Egersunds Potteri.

Manden syntes at alt dette var saa artigt, at han ikke fik sove før i Graalysingen om Morgenen, og da han vaagnede var det lys Dag. Han skyndte sig at komme afsted, og da han var kommen ud, hørte han, det lokkede i Skoven, endda det var saa seent paa Høsten, at alle Kreaturer og Sæterkuller vare i Hjemsætrene. Nu skyndte han sig hjem og da han kom ned imod Gaarden, fandt han Hesten skumsved som om den var drevet haardt. — Engang senere havde Bersvend gaaet efter en Elg i flere Dage, men han var ikke istand til at komme ind paa den, saa han kunde komme til at dræbe den, og ikke vilde han vende og gaae fra den heller, thi det var den største Elgbringe, han nogen Tid havde seet. Langt om længe kom han til det samme Sted, hvor han havde været inde den Gang, han var i Hesteskogen — han kjendte hver Steen igjen — men Huset var borte, han saa ikke Spor af det engang. Derover blev Bersvend bange, lod Elgen fare og gav sig paa Hjemveien; men saa hørte han den gamle Kjærringen. Hun raabte til ham: „Vend om, Bersvend, Mit er dit og Dit er mit." Strax efter vendte Elgen og strøg ned over mod Aten-Dalen, og da Bersvend var i Hjemlien, skjød han den; det var det største Dyr Nogen havde seet. Siden bragte Bersvend alt det han havde af Kjøer, Heste, Smaafæ og Løsøre derop, hvor han havde truffet Datter sin. Han kaldte det Graalien. Det var den første Gaard i Kvikne, og han var den første Mand, som boede der.

*) Norske Huldreeventyr II. 77 fgg.

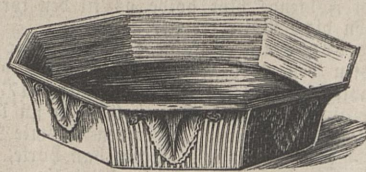
Bergens anden Industriudstilling.

(Fortsættelse fra f. Nr.)

En stor Vase og en Urtepotte med Fad fra Egersunds Potteri.

Disse Sager afgave et smukt Beviis for, hvilken Grad af Fuldkommenhed denne i sit Slags ny Industrigreen hertillands allerede i kort Tid har naaet. Som flere af Læserne bekjendt paabegyndtes Potteriets Anlæg (i Novmb.) 1846 af Johan Feyer, der i England havde gjort sig bekjendt med Steentøifabrikationen og hvem Handelshuset Køhler & Komp. i Stavanger forstrakte med den hertil fornødne Kapital. Allerede i 1848 var Anlægget skredet saa vidt, at det med en ringe Arbeidsstyrke kunde begynde at producere. Tilvirkningen i dette Aar beløb sig blot til omtr. 2000 Spd., og Afsætningen af Varerne var i Førstningen ringe, da de ligesom alt Hjemmegjort hos os bleve modtagne med Mistro. Da Potteriet imidlertid godtgjorde, at det kunde kappes med Udlandet saavel hvad Varernes Godhed som Priis angik, tiltog Afsætningen saaledes, at Eierne i 1851 sattes istand til at udvide Anlægget omtr. til det Dobbelte og yde en Arbeidsstok af 40 Personer Levebrød. Siden den Tid har Potteriet saavidt os bekjendt stadigen gaaet fremad baade hvad Beskaffenheden og Omfanget af dets Produktion angaar.

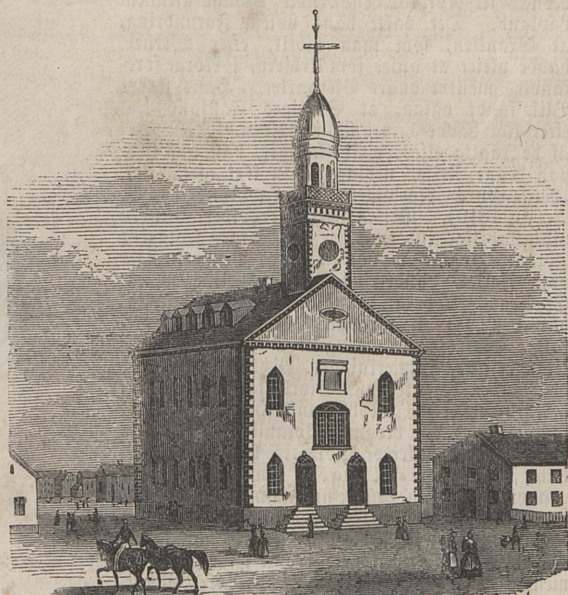
Urtepotte med Fad fra Egersunds Potteri.

Mormonismens Historie.

(Fortsættelse fra Nr. 19.)

III. Kirtland og Far West.

I Januar 1831 erklærede Joseph Smith, at Mormonermenigheden ifølge Guds Villie skulde forsamle sig i Ohio, der var bestemt til en Planteskole, hvorfra „tro Arbeidere i hans Viingaard" skulde udgaae til alle Nationer. Og nu strømmede Folk derhen fra alle Kanter, for at slutte sig til en saa velsignelsesrig Koloni. Denne Tilslutning var saameget mere fristende, som den ogsaa bragte Anseelse, idet de fleste mandlige Individer, der antoge den ny Lære, opnaaede en Værdighed i Kirken. Imidlertid vedblev Smith at modtage Aabenbarelser, der dog tildeels vare saa lidet vigtige, at de ikke kunde Andet end oppvække Forundring over hans Guds Lyst til at blande sig i Alt muligt, lige til Handelsaffairer. Saaledes dreves Propheten til idelige Spekulationer og ny Foretagender, hvilke for det meste gik ud paa at fremme hans egne Fordele. Imid-

Den første Mormonerkirke i Kirtland.

lertid vare somme af hans Ideer af en mere omfattende Art. Dette gjælder især Opførelsen af et Tempel i Kirtland for hans Folk, hvori dette erholdt et fortrinligt Sammenknytningspunkt. Bygningen paabegyndtes i 1832 og blev fuldendt i 1835. Bygningsomkostningerne, hvilke tilveiebragtes ved Skattepaalæg, beløb sig til 40,000 Dollars. Templet er 80 Fod langt, 60 Fod bredt og omtrent 140 Fod høit samt afdeelt i tvende Stokværk, hvilke igjen ere inddelte i en Mængde smaa Gemakker. Den undre Sal indeholder Sæder omtrent som et andet Kirkeskib, men i Bedetimerne kunne Lærredsforhæng rulles ned, hvorved de forskjellige Grupper af Bedende afsondres. I hver Ende af Salen er der Rækker af fire og fire Prækestole, af hvilke enhver rummer tre Personer og hvor Præsteskabet har sin Plads.

Mormonernes Overgang over Missouri.

Medens endeel Mormoner (de løb op til 3000 Sjæle) saaledes sloge sig fast i Ohio, dannede allerede en anden Koloni sig i Grevskabet Jackson i Missouri. I 1830 havde nemlig den virksomme Cowdery foretaget en Reise derhen for at udspeide Landet og omvende Lamaniterne (Indianerne). Landet fandt Naade for hans Øine, og en stor Flok Mormoner droge derhen. Et Stykke fra Independence i Distriktet Jackson grundlagdes det ny Zion, om hvis tilkommende Herlighed Propheten spaaede vidunderlige Ting. Gaderne skulde brolægges og Tagene tækkes med Guld; Alle som undgik den almindelige Ødelæggelse, skulde forsamle sig der med sine Skatte og Israels ti fortabte Stammer skulde komme fra Norden og forene sig med dem. I Missouri fandt Mormonismen lige saa let Anklang som i Ohio, saaledes at Kolonien her allerede i 1833 talte tolvhundrede Sjæle; den havde sin egen Avis „Evening and Morning Star“ og eiede mange Fabrikanlæg og et stort Handelsetablissement. Den Velstand, der herskede inden Kolonien, fremkaldte Bekymringer og Misundelse blandt de gamle Indbyggere, og i et Møde i Independence den 23de Juli 1833 besluttedes der, at Mormonerne skulde fordrives fra Egnen. Beslutningen støttede sig paa svære Beskyldninger for Uvidenhed og Overtroiskhed samt paa Frygten for at de snart vilde tilrive sig alle Embeder i Grevskabet, hvorved det vilde blive daarligt bevendt med Sikkerheden for Liv og Eiendom for de gamle Indbyggeres Vedkommende.

Da Mormonerne ikke strax efterfulgte de dem foreskrevne haarde Betingelser, ødelagdes det Bogtrykkeri, hvori deres Avis udkom. Nu erklærede de, at de inden en vis Tid vilde drage bort; men da der udbredtes et Rygte om, at de havde betænkt sig, angreb Indepedences Borgere eller snarere Pøbelen paa fanatiske Geistliges Tilskyndelse de ny Troesbekjendere, slog Vinduerne ind hos dem, afrev Tagene af Husene, stormede og plyndrede deres Handelsetablissement og greb endelig til Skydevaaben, hvilket da ogsaa Mormonerne gjorde. Resultatet blev, at Størsteparten af disse strax droge over Missourifloden til Clay, hvor de toge Hovedkvarteer i Byen Liberty.

Her forenede sig med dem en stor Skare af deres Troesbrødre fra Kirtland med Præster, Ældste og Lærere. Propheten selv stod i Spidsen for Toget, der reiste saa at sige inkognito og vakte stor Forundring. Da det var kommet ind i Missouri, mønstrede han Hæren og gav sin Broder Hyrum Overbefalingen derover, samt udvalgte sig en Livvagt paa 20 Mand. Efterat have ordnet Sagerne for Flygtningerne i Clay, forlod Propheten dette Sted og vendte tilbage til Kirtland. Men her indtraf snart en Ulykke, der havde tilfølge, at han i største Skyndsomhed maatte forlade Kolonien. Han havde nemlig stiftet en Bank i Kirtland, uagtet han var bleven nægtet den lovbestemte Tilladelse dertil; Sedler udstædtes, betydelige Summer udlaantes og Alt syntes at ville gaae saare godt. Men da Banken manglede den lovbestemte Sanktion, og de forfaldne Renter og Kapitaler saaledes ikke kunde inddrives, gik den Bankerot, og Smith maatte, for at undgaae sine Kreditorers Forfølgelser, flygte ud af Staten, hvilket da ogsaa syvhundrede af hans Tilhængere samtidigen gjorde.

Heller ikke i Clay fik Mormonerne det efter Ønske, og derfor droge de snart til Nabodistriktet Caldwell, hvor de grundlagde Staden Far West, der ved den Hurtighed, hvormed den voxte til, afgav fornyet Beviis for, at de vare et lige saa virksomt som klogt beregnende Folk. Masser af deres Troesbrødre rykkede efter dem fra Østen; det lysnede i Skovene, der blev Liv og Travlhed paa Prærierne, Gaarde og Fabriker reiste sig, hvor kun Jægeren før havde huset, og Alt tydede hen paa, at her var det forjættede Land endelig fundet.

Men heri fandt man sig snart skuffet. Der udbrød Uenighed blandt Sekten indbyrdes, idet Nogle gjorde og udbredte falske Penge, hvorfor de omsider bleve fordrevne; Andre skulle ikke have taget det saa nøie med deres vantroe Naboers Eiendomme, som ønskeligt kunde være. Endelig havde ogsaa Sekten deelt sig i to Partier, hvorved Grændseboerne ængstedes og opirredes. Det ene Parti hyldede den Lære, at Vesten var den Arvedeel, hvormed Herren havde forlenet dem og hvorfra Hedningerne — saa kaldte de alle Uomvendte, de christelige Menigheder iberegnede — skulde blive fordrevne, saasnart Tidens Fylde kom. Det andet Parti meente, at ifølge „den gyldne Bibel“ skulde Indianerne, der jo nedstammede fra Hebræerne, atter engang indtræde i sine Rettigheder som Landets Urindvaanere. Heraf uddroge Missouris gamle Beboere den lidet logiske Slutning, at Smiths Tilhængere tilsigtede et Forbund med de Vilde for at begynde en Udryddelseskrig mod dem. Hvad der forøvrigt ogsaa her fremkaldte Mormonernes Ulykke, var deres Velstand, hvortil de Vantroende kastede misundelige Blikke. Mormonerne havde forholdsviis prægtige Huse og veldyrkede Gaarde, og disse Herligheder lokkede de gamle Indbyggere til at søge ethvert Paaskud, hvorved de paa en letvindt Maade kunde tilegne sig dem.

Mormonernes Udvandring af Nauvoo.

Ved et Valg i August 1838 gjorde de Mormonerne Stemmeretten stridig, hvorover der udbrød Trætte og blodige Slagsmaal. Mange saaredes, og en af de Hellige sendtes endog heden ved et Knivstik. Dette Sammenstød fremskyndte Udbrudet af det voldsomme Uveir, der længe havde trukket op over Mormonerne. Om Høsten paafulgte Hærjinger af Bygder og Skjærmydsler, hvori der gaves flere Døde. De Vantroende, anførte af Methodistpræsten Bogard, der siden flygtede til Texas for Mord, plyndrede og hærjede skrækkelig Mormonernes Besiddelser og nedskjøde endelig i et Blokhuus ved Hornes Mill med koldt Blod fireogtyve forsvarsløse Mormoner, hvoriblandt baade Koner, Oldinge og Børn.

Gouvernør Boggs opbød nu Statens Milits for at gjøre en Ende paa disse Uroligheder, der allerede havde antaget Charakteren af en liden Krig, og nogle Dage bagefter stode Generalerne Clark og Lucas ved Far West med 3500 Mand. Ved Synet af denne aabenbare Overmagt forskrækkedes Mormonerne, der dengang talte blot 1100 Krigere; de overgave sig, udleverede sine Vaaben og stillede paa Forlangende deres sex Anførere, deriblandt Propheten selv, som Gidsler. Disse bleve bragte i Fængsel og siden anklagede for Retten for Høiforræderi, Mord, Rov og Brandstiftelse. Men den store Masse af det ulykkelige Folk maatte betale Krigsomkostningerne med alle sine Eiendomme. Uden Medynk dreve Fuldførerne af den partiske Gouvernørs Befalinger de Stakler med Koner og Børn midt om Vinteren over Statens Grændser. Hele Skarer saa sig paa denne Maade, uden Telte, uden de fornødne Klæder og Levnetsmidler, nødsagede til at leire sig paa Bredden af Mississippi, hvis Iisgang var for mægtig til at man kunde vove sig over paa Kaner. Flere Kvinder og Børn kunde ikke udholde slige Besværligheder, men døde i denne sørgelige Tid, og Sektens Undergang syntes nu nærmere end nogensinde før.

IV. Nauvoo og Karthago.

Da Mormonerne vare forviste fra Missouri, bleve de med aabne Arme modtagne i Nabostaten Illinois. Først opholdt de sig i nogen Tid i Ovincy og Omegn, siden valgte de Flækken Commerce til deres blivende Opholdssted og grundlagde her i Foraaret 1840 Staden Nauvoo (det er udlagt: den Yndige). Imidlertid lykkedes det deres fængslede Anførere at undvige fra Arresten i Missouri, hvorpaa J. Smith begav sig til Washington for at føre Klage over den lidte Uret og fordre Skadeserstatning. Men han blev kun modtaget med haanende Miner og medynksfulde Skuldertræk. Derimod syntes Lovgivningen i Illinois ved overordentlige Begunstigelser at ville gjøre godt igjen, hvad man i Nabostaten havde forbrudt mod Mormonerne. Den ny Stads Love skulde gjælde lige med Statens og dens Mayor blev tilstaaet usædvanlige Forrettigheder. De fik Tilladelse til at oprette et Universitet, et Landbrugsselskab i det Store, Skoler og et Hotel til Reisendes Bekvemmelighed, hvis Opførelse slugte 150,000 Dollars; og endelig, da de oprettede en Legion til Koloniens Forsvar, forsynede Staten den med Vaaben.

Under disse begunstigende Forholde voxte den ny Koloni i kort Tid til en anseelig Stad. Hotellet, til hvis Vært Gud i en høitidelig Aabenbaring den 19de Januar 1841 bestemte Joseph Smith, var en pragtfuld Bygning. De regelmæssigt anlagte Gader paa den sagte skraanende Bred af „Vandenes Fader“ bedækkedes snart med Huse til begge Sider; milevidt inde i Landet reiste der sig paa den nøgne Prærie Gaarde med frugtbare Marker; Kjøbmænd aabnede Butiker med Østens Frembringelser; Hammerslag og Larm af Haandværksdrift hørtes overalt; et Værft for Dampskibe fra New-orleans og St. Louis blev paabegyndt, en Frimurerhal og et Koncerthuus opførtes, og i 1843 paatænktes endog Indretningen af en Havn ved Opførelse af en uhyre Dæmning. Derhos holdt et dygtigt Politi de paa Strømmens Dampskibe og i alle større Stæder i de tilgrændsende Stater huserende Bander af falske Spillere og Hestetyve borte fra Stadens Omraade; ingen Brændeviinskipper taaltes inden samme og den Fremmede boede blandt Mormonerne sikrere end i New-York og Philadelphia.

Men Kronen paa det Hele skulde det Tempel blive, der ifølge Herrens Befaling grundlagdes den 6te April 1841. Overalt prædikedes dets Opførelse som den helligste Pligt, hvortil Forbandelse eller Velsignelse knyttede sig, og saaledes strømmede, foruden den i dette Øiemed paalagte Tiende, Tusinder og atter Tusinder i frivillige Gaver ind i Bygningskommissionens Kasse. Omkostningerne ved Opførelsen af dette Tempel, der, vidunderligt og imposant som det var, ligesom et forstenet Billede af Momonismen ragede frem over Staden, beløb sig ved dets Fuldendelse til over en halv Million Dollars, uberegnet de Arbeidsdage, hvormed Hundreder af fattige Troende havde ydet deres Bidrag. Det udgjorde en 128 Fod lang, 80 Fod bred og 60 Fod høi Firkant, hvis Søiler bestode i en Sol eller rettere et af Straaler omgivet Menneskeansigt, over hvilket to Hænder holdt to Basuner. Imellem disse Pillarer løb fire Rækker Vinduer, to i Buestil og to runde. Et 150 Fod høit Taarn hævede sig over det Hele, og tre Døre, til hvilke man steg op af fire Trappetrin, førte til det Indre, der var inddeelt ligesom det allerede omtalte Tempel i Kirtland. Et uhyre Marmorbækken, hvilende paa Metaloxer (en Efterligning af Havet i Salomons Tempel) skulde tjene til Døbefont. Byggematerialet, med Undtagelse af Taarnets, var hvid Kalksteen, der findes af udmærket Godhed i Mississippidalen.

Ligesom Mormonergudens Stad og Tempel, voxte ogsaa hans Rige og hans Bekjenderes Antal. De tolv Apostle, hvem det paalaa at føre Opsigt over de Menigheder, der boede udenfor Mormonerstatens Grændser, gjennemreiste Landet og fandt overalt de forudgangne Prædikanters Arbeide kronet med Held. I New-York grundlagde man et nyt Tidsskrift, under Titel af „the Prophet,“ og i alle Stater fra de nordlige Have til den mexikanske Havbugt organiseredes Plante-

kirker. Ingen Landsby i Unionen var saa liden, at den ikke talte idetmindste een Troende, der med Længsel ventede den Dag, da han kunde følge det stedse fornyede Raab til Opbrud mod Zion, og allerede i 1843 angaves de Helliges Antal til over 100,000. Deraf kom en Fjerdedeel paa England, hvor Brigham Young, Parley Peter Pratt og Heber Kimball havde forkyndt det nye Evangelium og især fundet stort Tilhæng blandt Fabrikarbeiderne i Manchester og Sheffield saavelsom i London og Liverpool. Underafdelinger af Sekten dannede sig i Skotland og Wales, og selv til de britiske Kolonier i Ostindien og Australien seilede Prophetens utrættelige Sendebud.

Mormonismen var saaledes allerede en agtelsesindgydende, velorganiseret, i det Indre og Ydre stærk Magt, hvis Stiftere kunde være stolte af sit Værk. Lærde Theologer som Orson Spencer forsvarede dens Lærdomme, og de mormonske Høiskoler, paa hvilke der lærtes Latin, Græsk, Hebraisk, Fransk, Italiensk og Spansk, foruden andre almindelige Videnskaber, talte mange duelige, kundskabsrige Lærere. Fire Tidninger, hvoriblandt den af Taylor redigerede „Times and Seasons," kjæmpede for Sektens aandelige og verdslige Interesser. En Digterinde, Miss Elisa Snow, præsterede Hymner og besang de Døde. Og i samme Grad som Kirkens Blomstring tiltog, voxte ogsaa dens Grundlæggers Magt og Anseelse. Nauvoo-Legionen valgte ham til sin General, Statens Raad til Mayor, medens hans Familie ligeledes betænktes med indbringende Embeder. Der reistes vel mange Klager mod ham, men han gik dog fri for Landets Domstole, og havde saaledes Lykken med sig i Alt, at han blev overmodig nok til i 1844 at stille sig som Kandidat ved Præsidentvalget i de forenede Stater. Men nu forlod Lykken sin Yndling og styrtede ham ned fra hans svimlende Høide.

Efterstræbelserne fra Missouri havde ingensinde ophørt, og de bleve fortsatte med desto større Iver, da der, kort efter Sektens Fordrivelse gjordes et Mordandfald paa Gouvernøren Boggs, uden at man vidste, hvorfra dette skrev sig. Allerede i 1842 havde Propheten for at undgaae disse Forfølgelser i i nogle Ugers Tid maattet flygte fra Staden, og i 1843 havde Raadet i Nauvoo for at sikre ham endog udgivet den Lov, at Enhver, som paa Grund af det i Missouri Forefaldne søgte at fængsle Smith, skulde straffes med livsvarigt Fængsel. Snart opstod der ogsaa Forviklinger med Naboerne, der hemmelig forberedede de samme Optrin, som i Far West, og desværre begunstigede Uenigheder i de Helliges egen Menighed deres Fienders Hensigter.

Misfornøiede Medlemmer af Kirken havde udbredt det Rygte, at Propheten og hans Ældste i saakaldte „aandelige Ægteskaber" førte et Liv, fuldt af Utugt og Udsvævelser. Ingen Uskyldighed skulde være sikker imod deres onde Lyster, og selv Familielivets Hellighed skulde være daarligt Værn derimod. Disse Beskyldninger gjendreves vel ved Paaberaabelse af Mormonismens Læresætninger og ved Anførsel af Exempler paa at de, som havde prædiket de paaankede Vildfarelser, vare blevne exkommunicerede, samt endelig ogsaa ved Ikkemormoners Vidnesbyrd. Men dette var forgjæves, da der fandtes Ulve i Faareklæder i Smiths egen Hjord, hvilke kun ventede paa det beleilige Øieblik for at komme ham tillivs. De vovede ikke at gaae aabenbar tilværks mod ham, men søgte at styrte ham ved Bagvaskelser og ved at stifte Sammensværgelser mod hans Liv.

De havde sit eget Organ i „Nauvoo Expositor," en Avis, der vakte saa stor Uvillie blandt Prophetens Tilhængere, at disse ifølge en Befaling af Byens Raad undertrykte den som et Skandalblad; men Tidningens Eiere udvirkede en Arrestbefaling mod Smith og 17 Andre, hvilken dog ifølge en mormonsk Lov i Nauvoo først da havde Gyldighed, naar den var bleven forsynet med Mayorens (J. Smiths) egen Underskrift, der naturligviis ikke var at erholde.

Disse og andre Tilsidesættelser af de sædvanlige Retsforholde gav Folket i Naboskabet en velkommen Anledning til ved Vold og Magt at give sin Vrede Luft. I Juni 1844 forsamlede sig de omliggende Distrikters Milits indtil en Styrke af 3000 Mand i Byens Omegn, og til den stødte Bander af rovlystent og havesygt Pak fra Missouri og Iowa i den aabent udtalte Hensigt, endelig at gjøre Kaal paa de forhadte Mormoner. Ved Underetningen herom ilede Gouvernøren Ford til Skuepladsen for om muligt at berolige Stormen og forebygge Blodsudgydelse. Den 24de Juni overgav Joseph Smith og hans Broder Hyrum sig til ham paa hans Løfte om, at han vilde beskytte dem mod ulovlig Behandling, og Joseph gav, paa Gouvernørens Forlangende, Nauvoo-Legionen Befaling til at aflevere de af Staten modtagne Vaaben. Begge Smith'er bleve derpaa bragte til Fængslet i Karthago for der at oppebie deres Dom.

(Fortsættes.)

Om Opbevaring af Træ.

„Deutsche Allg. Zeit." berettede for nogen Tid siden fra Jena Følgende: „I vort physiologiske Institut er for Nærværende Professor Schleiden beskjæftiget med at undersøge en Opdagelse af Prof. Apelt, der er af overordentlig Betydning ikke mindre for Jernbanearbeider end for alle Slags andre Bygningsforetagender. Prof. Apelt har nemlig gjort den Opdagelse, at der med Svovlkullene fra Oppelsdorf, naar disse have forvandlet sig Vitriolkul og ere bragte i umiddelbar Berørelse med Træ, alene ved naturlige Kræfter foregaar en efterhaanden sig udbredende Forærtsning af Træet. Det i Kullene indeholdte Vitriol opløser sig, paa Grund af Kullenes Egenskab som hygroskopisk Substants at trække Fugtigheden af Atmosphæren til sig, trænger langsomt og efterhaanden ind i Træet og mætter dette. Derfor virker Fugtigheden, som ellers tilføier Træet den største Skade, her netop til at vedligeholde det. Ved det paa denne Maade konserverede Træ afsætter Vitriolen sig ikke som ved det kunstigt impregnerede Træ grønligt mellem Aarringene, men saavel Træets røde Farve som dets Aske beviser, at det opløselige Metalsalt er dekomponeret og Jernoxydulet forvandlet til Jernoxyd. Lader man saadant rødgjort Træ i flere Dage ligge i Vand, saa bliver Vandet fuldkommen farveløst, et Beviis paa, at Jernoxydet slet ikke er alene mechanisk afsat deri, men er indgaaet i chemisk Forbindelse med Træet, d. v. s., at Træet er i en Tilstand af undergaaende Forærtsning. Det paa denne Maade tilberedte Træ lader sig kløve godt og reent, beholder Spændkraften til at fastholde Nagler, brækkes ikke i Splinter og lader sig bøie uden at briste. Dette Resultat af Methoden er imidlertid allerede beviist ved Erfaringen og jeg oversender Dem til Prøve et Stykke Grantræ, som i omtrent 30 Aar har ligget afvexlende i Fugtighed, i Tørke, i Jorden og i fri Luft, og De vil selv kunne overbevise Dem om, at det endnu er i Besiddelse af alle det friske Træs Egenskaber. Vigtigheden af denne Opdagelse tiltrænger intet Beviis, naar man alene tager den Omstændighed i Betragtning, at f. Ex. paa den sachsiske Statsjernbane det daglige Tab, Forraadnelsen af Træunderlaget foraarsager, bliver anslaaet til 500 Thaler. Ved den af Prof. Schleiden selv anstillede mikroskopiske Undersøgelse er der ikke bleven opdaget den ringeste Forandring af Træet, hvoraf tydelig fremgaar, at der ved den Apelt'ske Methode ikke bevirkes nogen mechanisk Afsætning."

Literatur og Kunst.

Norske Land- og Ferskvands-Mollusker, som findes i Omegnen af Christiania og Bergen, beskrevne af Joachim Friele. Udgivet paa Bekostning af det kongelige Norske Videnskabs-Selskab i Throndhjem Christiania 1853. Feilberg & Landmark. Trykt hos Fabritius. VI. 65 S. 8vo. Dette lille Skrift indeholder Beskrivelser over 57 Arter Land- og Ferskvands Mollusker, af hvilke een synes at være ny for Norge. De latinske Beskrivelser eller Diagnoser for Slægter, Arter etc. ere ordret udskrevne og sammensatte, de udførligere norske ligefrem oversatte af Pfeiffers og Prof. Nilssons Værker over tydske og svenske Land- og Ferskvandsmollusker. Forsaavidt som dette Skrift giver den første nogenlunde fuldstændige Fortegnelse over de angivne Dyrgruppers Arter i et Par Egne af Landet, maa dets Udgivelse ansees som et ret fortjenstligt Foretagende, og det er at haabe, at det som Veileder for Samlere i nogen Mon vil lette Adgangen til og udbrede Kundskaben om denne Deel af vor Fauna. En væsentlig Mangel er det dog, at Forfatteren kun for en Sjettedeel af de opnævnte Arter har angivet bestemte Findesteder, og det er isandhed næsten uforklarligt, hvorfor intet Findested er anført ved ikke faa Arter, som han selv siger ere sjeldne, altsaa vanskelige at finde i Egne af det Omfang som Christianiadalen, naar man ikke nogenlunde veed, hvor man skal søge dem. Bogens typographiske Udstyr er saa smukt, at det høiligen maa være til Anbefaling for Hr. Fabritius's Officin. Prisen — 10½ ß pr. Ark — er i Betragtning af at Bogen er trykt med Understøttelse af Videnskabsselskabet, selv om man ikke kan gjøre Regning paa synderlig Afsætning, altfor høi.

A.

Norge.

Christiania. Konstitutionsdagen feiredes iaar her i Byen paa sædvanlig Maade. Studenter, Handlende og Haandværkere droge Kl. 5 om Eftermiddagen med sine Faner i Procession til Krohgsstøtten, hvor Kand. Ferd. Roll udbragte et Leve for det fri Norge; derpaa drog Processionen tilbage til Universitetet, for hvilket Roll ligeledes udbragte et Leve. Om Aftenen var der et Lag i Studentersamfundet, hvori foruden Studenter ogsaa flere af Byens Borgere deeltoge. Festen indlededes med en til Anledningen forfattet Sang og en Tale af Overlærer Daa. Derefter udbragte Kand. Roll i en vakker, af hyppige Bifaldsraab afbrudt Tale Skaalen for Fædrelandet, hvorpaa fulgte en Mængde andre Taler og Skaaler, blandt Andet for Kongen, for Broderrigerne, for Storthingsvalgene, for den norske Scene og for Hr. Wergelands Minde, hvilken sidste Skaal (der udbragtes af Prof. Monrad) blev modtaget med overordentlig Enthusiasme.

— Under 12te ds. er Toldkontorist A. M. Andersen beskikket til Undertoldbetjent i Laurvig, Toldrorskarl H. J. Hegge til Undertoldbetjent i Christianssand, Exam. jur. U. Stang til Undertoldbetjent i Christiania og Artillerifoureer C. J. Rostad til Undertoldbetjent i Throndhjem.

— Da visse Provindsaviser aftrykke Artikler af nærværende Blad, uden at angive Kilden, maa Udgiveren til fremtidig Efterlevelse foreholde dem det Urigtige i denne deres Næringsvei.

— En Omnibus har begyndt at gaae hver Time af Dagen mellem Torvet og Allunværket og medtager Voxne for 4 ß., Børn for det Halve. En Brevbærer-Indretning og Avisomdeling er forenet med samme.

Drammen. Den 12te Mai afseilede Skibet Christiane, med omtr. 240 Emigranter, og den 18de Sjofna med 270 Emigranter, begge bestemte til Kvebek.

Holmestrand. Et godt Stykke af Drammensveien er bleven opfyldt med nedstyrtende Gruus og Stene.

Horten. Den bebudede Sangerfest fandt Sted i Pintsedagene. Omtrent 180 Medlemmer af Studenternes, Handelsstandens og Haandværkernes Sangforeninger i Christiania samt Askers, Rokens, Tønsbergs, Frederikshalds og Holmestrands Sangforeninger deeltoge i denne Fest, der var særdeles smukt arrangeret. A. Munch havde forfattet en Hilsningssang fra Christiania Sangforeninger. Mange Taler holdtes og forskjellige Skaaler udbragtes, især under et Møde i det saakaldte Tivoli.

Tønsberg. Skibskapitain S. Føyn, førende Briggen „Haabet," er vendt tilbage fra sin Grønlandsfart med en Fangst af 9600 Sælhunde og 12 Iisbjørne.

I Kragerø er et stort Skib „Inga" løbet af Stabelen, hvilket skal afgaae med Emigranter til Kvebek. Fra denne By antages mindst ettusinde Mennesker at ville afseile til Amerika i dette Foraar.

Tvedestrand. Briggen Condor, Kpt. Pl. Stranger, afseilede den 8de Mai med 180 Emigranter, bestemte til Kvebek, af hvilke de fleste vare fra Holts Sogn.

Christianssand. Stiftsoverretsjustitiarius Thor Rogstad er den 15de Mai afgaaet ved Døden 67 Aar gammel.

I Alstahougs Præstegjæld er en Kaarmand, Lars Husmo, nylig død i en Alder af mere end 100 Aar.

Til Christianssund er iaar allerede ankommet 8 spanske Skibe, hvoraf et expederedes den 30te April med 8000 Voger Klipfisk.

Throndhjem. Den oprettede Forening til Omsorg for løsladte Straffanger konstituerede sig den 9de Mai.

— I Throndhjems Byes Alminding har en Mand fra Opdal, A. Munkvold, opdaget en Nikkelanviisning.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. fremstilles Borddandsen af en Indsender som et Selvbedrag, i Mgbl. som et farligt Experiment, hvorved Nervesystemet lider.

— En Indsender i Mgbl. Nr. 140 vil ikke, at Christianias ny Sognekirke skal benævnes med det historisk uhjemlede Navn „Apostelkirken" (da Byen aldrig har havt nogen saadan) men at den enten skal hedde Helligtrefoldigheds-Kirke, Domkirken eller Vor Frue Kirke.

— Stavangers Amtstidende indeholder følgende Nekrolog over nylig afdøde Amtmand Gunder Aas: Han var født den 13de Mai 1785 paa Gaarden Øiaas ved Throndhjem; kom i sin tidlige Ungdom paa Kontor hos nu afdøde Kancelliraad, Sorenskriver Bockmann, underkastede sig i 1812 dansk juridisk Embedsexamen med bedste Charakter; han blev i 1812 meddeelt Bevilling som Prokurator ved Underretterne i Lister og Mandals Fogderi; i 1814 udnævntes han til Auditør ved Vardøhuus Fæstning; i 1818 erholdt han Bevilling som Stiftsoverretssagfører i Throndhjem; i samme Aar blev han adjungeret Sorenskriver i Strinde og Selbo Sorenskriveri; i 1821 udnævntes han til Prokurator ved samtlige Over- og Underretter i Riget — Høiesteret undtagen; den 23de August s. A. udnævntes han til Sorenskriver i vestre Nobygdelaget; den 9de Februar 1829 til Sorenskriver i Jæderen og Dalerne, og den 12te September 1833 til Amtmand i Stavangers Amt. Under 6te Februar 1843 udnævntes han til Ridder af Nordstjerne-Ordenen, og den 21de August 1849 til Ridder af St. Olafs Ordenen. Blandt flere ham anbetroede offentlige Hværv, var han og i 1833 Storthingsrepræsentant for Stavanger Amt.

Blandede Efterretninger.

Sverige. Ifølge kgl. Res. skulle Ophavsmændene og Lederne af Læseruroligbederne i Orsa Sogn i Dalerne justitialiter tiltales.

— Fabrikant J. Lamm har erholdt Patent paa en i Udlandet gjort Opfindelse, der gaar ud paa ved Hjælp af Centrifugalkraften at uddrage Sirup og tørre Sukkertoppe i deres Former, ligesom ogsaa paa de dertil benyttede Former.

— Et Rygte siger, at Enkedronningen skal foretage en Reise gjennem Tydskland til Paris.

— Antallet af den svenske Handelsflaades Mandskab i f. A. angives til 10,42 Mand.

Danmark. Den 14de Mai foretoges nye Valg i Kjøbenhavns 9 Valgdistrikter, hvorved der kun mødte 16 af hvert 100 Vælgere. Der udkaaredes i det Hele 147 Valgmænd. Valget lader til at have faaet et heldigt Udfald for Oppositionen.

— Professorerne Holten og Eschricht erklære Borddandsen for et paa Skuffelse beroende Phænomen, for hvilket de ingen Plads have i Physiken.

Frankrig. I Paris foretages saa store Bygningsarbeider og Forandringer af Gader og Torve, at Monitøren anslaar den dertil fornødne Sum til næsten 100 Mill. Fr. — Til Jernbaner har Staten iaar en Uggift af 48,393,000 Fr. og i næste Aar vil denne endog løbe op til 67,400,000 Fr.

England. Den 6te Mai modtog Kossuth i en Forsamling i London „Arbeidsmandens Penny-Æresgave," bestaaende af et elegant indbundet Exemplar af Shakespeares Værker i et Bogskab, der dannede en Model af Digtereus Huus i Stratford on Avon.

— Den 70 engl. Mile lange Traad til den elektriske Telegraph mellem Dover og Ostende er nu lykkelig nedlagt.

— I Underhusets Møde den 10de Mai androg Hr. T. Chambers paa en Bill, hvorved Klosterboernes Frihed og Rettigheder kunde beskyttes i visse Tilfælde, hvori Loven har viist sig utilstrækkelig, hvilket Andragende blev antaget ved en Majoritet af 23 St.

— Saavel et Ændringsforslag som et Ammendement med Hensyn til Indkomstskatten er bleven forkastet.

Holland. I Groeningen er der aabnet en 50 Cents Subskription til en Foræring for den afgaaede Minister Thorbecke, hvilken skal bestaae i et Exemplar af Grundloven i Pragtbind og Guld-Etui.

Italien. Sardiniens Deputeerkammer har næsten eenstemmig antaget et Lovudkast angaaende Bevillingen af et Laan paa 400,000 Lires til de sardiniske Undersaatter, hvis Godser ere blevne sekvestrerede i Lombardiet.

Østerrig. Grevinde Blanca Teleky, bekjendt for sin Begeistring for Kossuth, har endelig, efterat have siddet 3 Aar i Fængsel, modtaget sin Dom, der lyder paa 10 Aars Fængselsstraf.

Tyrkiet. Sultanen har skjænket Abd el Kader en smuk Bolig og tilstaaet ham maanedlig 60,000 Pjastre.

— I Konstantinopel er der opdaget en Sammensværgelse blandt det konservative Parti, hvis Formaal skal have været Sultanens Afsættelse.

Ostindien. I Madras har en Orkan anrettet en frækkelig Ulykke; Natten mellem 27de og 28de Marts ere 60 for Størstedelen franske Skibe, strandede og Menneskeliv og Gods gaaet tabt.

Blandinger.

Middel til at fremkalde Melkeforandring hos Kjøer og Hopper.

Hos Hopper og Kjøer, siger Agriculteur-praticien, Mai 1852. S. 242, indtræder ofte en sygelig Tilstand, hvoraf Følgen er, at naar denne er hævet, findes der ikke mere Melk i deres Yvere. Dette tilskriver man forskjellige Aarsager, saasom mangelfuld Næring, haarde Sygdomme før Fødselen, strængt Arbeide, Svaghed og Irritabilitet o. s. v. hos Mødrene.

Imod dette har man foreslaaet forskjellige Midler. Et saadant er den gjentagne Indgnidning af Yverne med Viinspiritus, for til disse Dele at hendrage de til deres Funktioner uundværlige Stoffe. Tørre Indgnidninger langs med Brystaarerne, rigelig melet Næring og hos stærke, fuldsaftige Dyr en Aareladning understøtte de spirituøse Indgnidninger i deres Virksomhed. Naar Melken ikke vil vise sig efter Fødselen, saa maa man saa ofte som muligt føre Føllet eller Kalven til Yveret; den gjentagne Patten paa dette irriterer Kirtlerne og fremkalder endelig Melkafsondringen. Denne Behandlingsmaade fører ofte til et godt Resultat, men ikke stedse.

Følgende af Hr. Collin, en særdeles duelig Oekonom i Gallaix i Hennegau, angivne Helbredelsesmaade skal have en hurtigere og sikrere Virkning. Man omrører i en Karaffel med Honning 8 Lod Fennikelfrø. I Mangel af Honning kan man ligesaagodt tage lunken Melk og deraf paa 6 Lod Frø 2 Pund Melk. Denne Blanding giver man Dyret, førend det endnu har faaet anden Føde. Skulde Midlet ikke have hjulpet den første Gang, saa maa det gives endnu en Gang efter 48 Timers Forløb.

Dette Middel synes at have en ufeilbarlig Virkning og har allerede i længere Tid været anvendt i nogle Egne af Hennegau.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Justitiarius-Embedet i Christianssands Stifsoverret og Politiret med 1092 Spd. i aarlig Gage.

Nannestads Sognekald med henimod 700 Spd. i aarlige Indtægter.

En Lærerpost ved en af Christiania Hjælpeskoler med 120 Spd. i aarlig Løn., frit Værelse og Brænde.

Underlæge- og Inspektørposten ved Throndhjems Sygehuus med 180 Spd. i Løn, fri Bolig, Lys og Brænde.

En Dyrlægepost i Frederikshald med 50 Spd. i fast Løn.

Lodsoldermandsposten i 14de Randøsunds Lodsoldermandskab.

Gjordemoderbestillingen i Sarpsborg med 40 Spd. og i Eidanger med 30 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 22. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 28de Mai 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Kapitain John Ericssons Portræt.

Da vi i vort Blads Nr. 11 for iaar efter det svenske Aftonblad optoge en biographisk Skizze af Kalorikmaskinens berømte Opfinder, nærede vi det Haab, med det Første ogsaa at kunne levere hans Portræt, idet en af Bladets Velyndere havde lovet at skaffe os en Tegning. Men imidlertid udkom et fortrinligt, efter en Daguerreotype, af O. Cardon lithographeret Portræt af Kapitainen, hvilket vi erholdt os tilstillet, og som vi nu her gjengive i Træsnit. Som vi haabe, har det ved denne Gjengivelse ikke tabt mere, end en Lithographi nødvendigviis maa tabe ved at xylographeres.

Sangerfesten paa Horten.*)

I.

I Vaaren 1849 forenede Studenternes, Handelsstandens og Haandværkernes Sangforeninger her af Byen sig til Afholdelse af den første store Sangerfest her i Landet. Festen afholdtes i Frimurerlogens store Festivitetssal under Anførsel af de tre Sangforeningers fælles Instruktør, Hr. Joh. D. Behrens. To Aar efter — Vaaren 1851 — afholdtes den anden store Sangerfest i Forening med 2 Sangforeninger fra Drammen. Denne Gang holdtes Festen i det Frie, idet Foreningerne mødtes paa Asker, beliggende midt imellem Christiania og Drammen. Den tredie store Sangerfest afholdtes iaar paa Horten 1ste og 2den Pintsedag. En Festkommittee af Christiania Sangforeninger havde dannet sig og indbudt alle Sangforeninger rundt Christianiafjorden til at fremmøde i Forening med dem til Afholdelsen af denne tredie Sangerfest. Man havde valgt Horten til Samlingsplads, deels paa Grund af Stedets skjønne Beliggenhed, og deels fordi Afstanden herfra omtrentlig vilde være lige stor for de længst fjernede Sangforeninger, som man forvist antog vilde fremmøde til Festen. Den udgaaede Indbydelse blev modtaget af 1) Askers Sangforening, 2) Røkens, 3) Drammens, 4) Holmestrands, 5) og 6) Hortens, 7) Tønsbergs og 8) Frederikshalds, hvilke i Forening med de tre Christianiasangforeninger tilsammen udgjorde 11 Sangforeninger med et Antal af over 300 Sangere, af hvilke omtrent Halvdelen fra Christiania.

Kl. 7 første Pintsedagsmorgen samledes alle Christianiasangerne og Askers Sangforening paa Børspladsen, hvorfra de samlede begave sig ombord paa det af dem for Touren leiede Dampskib „Carl Johan." Rundt om vare allerede Bryggerne opfyldte af Tilskuere, der vilde overvære de glade Sangeres Bortreise, hvorfor man, efterat have indskibet sig, afsang flere Sange, der klang friskt og klart i den skjønne Morgenstund, indtil endelig Dampen under gjensidige Hilsener og Hurraer langsomt gled udover Fjorden.

Ved Kaholmen lagde Dampskibet til, efter forudgaaen erholdt Tilladelse, og bleve de Reisende her modtagne med megen Forekommenhed og omviste i Fæstningsværkerne, hvorpaa man, efterat have hilst Fæstningschefen med en Sang, drog ombord igjen og dampede raskt videre ned over Fjorden. Ved at passere Drøbak blev under stadig Kanonade og Lystighed ombord afsunget følgende Vise (med Titel: „Slaget ved Drøbak"):

Som Gjeiten klatrer højt tilfjelds paa Foden let og tryg,
saa klatrer ogsaa Drøbak opad Aasens nøgne Ryg.
Sing saylor oh! hurra my boy! hurra for Drøbaks By!

Ja Drøbak er en Kjøbstad, som sit Navn forsvare kan,
Den har en Byfogd og et Stykke af en Storthingsmand.
Sing saylor oh! o. s. v.

Og derfor maa det harme hver, som føler sundt og godt,
at Drøbak ej en Plads i „Norge i Tegninger" har faa't.

Men derfor synes jeg, at vi bør gi' den en Salut;
ja! Kammerater, lad os ikke spare paa vort Krudt.

Naar man i Drøbak hører denne militære Lyd,
da styrter strax det unge Landeværn i Kamp med Fryd.

Paa Stranden ligger Munition af Stene stablet op;
der samler sig den unge sko- og strømpeløse Trop.

Den brænder af en saadan Længsel efter at slaae løs,
at Buxerne den trækker op og vaær ud tilsjøs.

Og Drøbaks Roflotille sætter modig af fra Land;
thi Entring er en Glæde for hver Drøbaks-Færgemand.

Og hver en Drøbaks Kjøbmand farer ud af sin Butik:
paa Fjorden og paa Kaholmen han seer med lange Blik.

Thi naar en fiendtlig Seiler kommer ind i Drøbaks Sund,
man spaaet har, at det er Byens allersidste Stund.

Hver Bombe ifra Kaholmen, som ikke Russen naa'r,
et vakkert Huus omkuld i Drøbak ganske sikkert slaar.

Og om saa Russen aldrig forhen Maalet truffet har,
han kan ei skyde Bom, naar Drøbak han til Sigte tar.

Og derfor frygter stakkels Drøbak for dem beggeto
og har saa liden Lyst til tæt ved Kaholmen at bo.

Og derfor er det baade klogt og let forklarligt at
man er til Krig i Drøbak rustet baade Dag og Nat.

Men naar de seer, at Skibet fører Norges Trikolor,
bli'r Jubelen paa Drøbaks Brygge overmaade stor.

Kun Roflotillen bli'r maaskee i Ansigtet lidt lang,
fordi der intet Priisgods er ivente dennegang.

Og dersom man i Drøbaks stolte By Kanoner har,
(hvorom jeg dog ei veed Besked) vi faar et høfligt Svar.

Og under megen Lystighed vi dampe rask afsted; —
Saa endte Krigen, gudskelov! med en livsalig Fred.
Sing saylor oh! hurra my boy; hurra for Drøbaks By.

Kl. omtrent 2 Eftermiddag ankom „Carl Johan" til Horten. Ved Landstigningen bleve Christianiasangerne modtagne af Hortens Sangforeninger med følgende af Fuldmægtig Olsen forfattede „Velkomsthilsen," sat i Musik af Musikinstruktør Zogbaum, Anfører for den ene af Hortens Sangforeninger:

Vær hilset Broderskare bold,
med Sangens Indskrift i dit Skjold
og Vaarens i dit Bryst!
Mens Majens Himmel straaler blaa,
og Skov og Hav melodisk slaa,
skal høit vor Sang i Jubler gaa
og tolke Mødets Lyst.

Thi hid langs Fjord og Strand et Tog
af Norges fagre Ungdom drog
alt i en festlig Stund.
Her luer ingen blodig Dag,
men Alle følge Glædens Slag
og svinge høit hiint Fredens Flag
med Harpen i sin Bund.

O, dette er et sært Symbol
paa Aandens seierrige Sol
i Fædrelandets Skjød!
Held os, at selv i Tonens Dragt
den aabenbaret har sin Magt,
at vi, hvor Lyset dæmrer svagt,
opflamme kan til Glød.

Se, Brødre, skjønt er Sangens Maal;
den seirer over Sværd og Staal,
hvor fjernt den bæres hen.
Og naar den Sceptret svinger — se,
da briste Fordomsskyerne,
og Dag fremstaar i Tonens Læ,
og Alle hylde den.

Velkommen da til Hyldest af
den nu paa dunkle Seklers Grav
opstandne unge Sang!
Den er et Lyn for Tankens Ord,
en Lysets Fagerblomst i Nord,
en Æra for vor Fædrejord
med Sandheds Underklang.

Hertil svarede Christiania Sangforeninger med følgende „Gjenhilsen til Hortens Sangere:"

Brödre! Hjerternes Trang
Tolkes varmest i Sang;
Tag vor Gjenhilsen her under Tonernes Klang!
Vi vil værne den Pagt,
Som ved Tonernes Magt
Her vi slutte med Mund og med Haand uforsagt!

Kapitain John Eicsson.

*) Da Flere for Udgiveren have ytret Ønske om at erholde en udførligere Beretning om denne smukke Fest, end vore Dagblade have leveret, tør vi antage, at nærværende Artikel, som Forfatteren (en af Deeltagerne) havde bestemt til særskilt Udgivelse, af de fleste Læsere vil blive modtaget med Interesse. Med Fortsættelsen skal følge en xylographeret Scene af Festen.

Du Sangerbroder kjær,
Vor varme Hilsen her
Dig viet er! —
Og naar Tiden engang
Vækker Mindernes Klang,
Skal vort Gjensyn i Tankerne tone i Sang.

I Forening med de øvrige Sangforeninger, der i Dagens Løb allerede vare ankomne, og med de forskjellige Foreningers Faner og Hortens Musikkorps i Spidsen begav man sig derpaa hen til Kapitain Konows Bolig, hvor Christianiasangerne, efter at have hilst Værftschefen med en Sang og udbragt et Leve for ham, skiltes ad for at søge sine Logier. Man havde frygtet for at kunne erholde Logier til den Masse af Mennesker, der ved denne Anledning vilde fremmøde paa Horten, men da privat Velvillie og Forkommenhed kom til Hjælp, var denne Frygt, ialfald for Sangernes Vedkommende, snart tilintetgjort, og man blev i det Hele taget i enhver Retning imødekommet med en Beredvillighed, der ikke noksom kan paaskjønnes.

Et Par Timer efter Ankomsten fremmødte Sangerne til Fællesprøve paa nogle Chor, der den følgende Dag under det offentlige Møde skulde udføres af alle Sangforeninger tilsammen, hvorefter man drog ud for at besee Byens nærmeste Omegn og Værftets Seværdigheder og det mekaniske Værksted, Vaabensalen m. m. Kl. Aften samledes man atter til selskabelig Sammenkomst i Evensens Sal. Denne, der rummer omtr. 4 a 500 Mennesker, var af Theatermaler Wergmann, der med sin sædvanlige Beredvillighed havde bistaaet Festkommitteen, dekoreret særdeles smukt, idet Galleriet rundt om var behængt med Guirlander, Krandse, Flag og Vimpler, og Baggrunden af Salen smykket med det norske Rigsvaaben og Kongens kronede Navnechiffre i et Drapperi af Nationalflag.

Da følgende „Hilsen fra Christiania Sangforeninger" (forfattet af A. Munch) ved disse var udført:

I Pintsefestens Dage
Gaar end en Livsens Aand:
Da tier Sorgens Klage,
Da sprænges Jordens Baand,
Da faar Naturen Tunge:
Sødt hvisker Løv i Skov,
Og de Smaafugle sjunge
I Sky Alherrens Lov.

Thi bæve Vaarens Strenge
Og dybt i Mandens Bryst:
Hans Længsel vil sig trænge
Fra Suk til Jubels Lyst.
Fuld bli'r Naturens Tone
Først naar han stemmer i —
Da gaar i Skovens Krone
Besjælet Harmoni.

Vel mødte da, I gjæve
Sangbrødre her paa Vang!
Tilsammen vil vi hæve
Mod Sky vor Pintsesang.
Lad os kun freidigt synge!
Hvo veed, om vi ei kan
Med Sangkreds snart omslynge
Vort elskte Fædreland!

indledte Skomagermester H. F. Hansen senior Festen, idet han, efter først at have bragt de forskjellige Sangforeninger Christianiasangforeningernes Tak, fordi de havde modtaget deres Indbydelse og fremmødt i saa stort Antal til Festen, erindrede om, at dersom denne Fest skulde blive en Glædesfest for enhver Deeltager, saa maatte man nu frigjøre sit Sind for Hverdagslivets Tryk og Besvær, og aabne det for hvert ædelt Indtryk, for at, naar Festen var forbi, og hver havde naaet sit Hjem, da de glade og skjønne Minder fra Hortenstouren kunde virke oplivende og styrkende under Livets Gjerninger og Alvor; og, idet han endvidere ønskede, at Nordmanden, hvor det gjaldt et nationalt Fremskridt, paa Opraab altid maatte fremmøde saaledes i Styrke og Enighed, som Sangens Venner her havde mødt til denne Fest, opfordrede han Christianiasangerne til at udbringe et varmt Velkommen til de øvrige Sangforeninger.

Efterat derpaa følgende Sang, forfattet af Kirkesanger Nielsen, sat i Musik af Musikinstruktør Zogbaum, og dediceret Sanginstruktør Behrens, var udført af Hortens Sangforeninger

Hurra, hurra, hurra, hurra,
Af Hjertets Fryd høit juble vi,
Thi Sangens skjønne Harmoni
Nu toner i vort Land;
Ja høres skjønt fra Bjerg og Dal.
I Hytten som i Høitidssal
Den æres vil og æres maa,
Saalænge vore Hjerter slaa.
Hurra, hurra, hurra, hurra!

Hurra etc.
Ja, stor er Sangens Tryllemagt,
I den saameget Skjønt er lagt,
Den er vor bedste Fryd.
Med Kjærlighed omfattes den,
Og Hyldest bringes Sangens Ven,
Der færdes nu iblandt os her —
Hurra for ham, han er os kjær!
Hurra etc.

udbragte Zogbaum et Leve for „Sangens Ven", Behrens, som derpaa i nogle Ord gjenhilste de nærværende Sangere.

Efter Afsyngelsen af følgende Sang „for Norge:"

Mens vi med Ungdomslivets Lyst
og Toner krandse Glædens Bæger,
de stærke Bølgers Sangchor leger
hist nede ved den grønne Kyst.
I høre, Brødre! hvad det kvæder, —
det er en gammel Minnisang;
en Saga, fuld af Norges Hæder,
der hviler i dens Klang.

Thi mellem disse Vover bor
en Aand fra de henfarne Dage,
da Trygvasons og Barfods Drage
de vugged over Foldinfjord.
En Alvorstone derfor suser
gjennem det dybe Bølgenyn, —
og derfor er det, Havet kruser
de dunkle Øjenbryn.

Lad os da vore Toner med
den gamle Sangers Drapa blande,
indtil de hist i Fjordens Vande
som trætte Fugle dale ned!

Det friske Liv hos Norges Unge
end, som i gamle Dage, bor, —
og denne Kveld har løst dets Tunge
i Sangens muntre Chor.

Se, nu er Sjælens Harpe stemt:
en Daab af rige Melodier
vor unge Fremtids Liv indvier
og vækker Mindet, som var glemt.
Fornyet Kraft fra dette Stævne
medbringe vi til Hjemmets Strand, —
der ofre vi den vakte Evne
til Held for Norges Land!

udbragte Student Sparre en Skaal „for gamle Norge." Handelsfuldmægtig B. M. Dahl opmuntrede dernæst Alle til, Enhver i sin Kreds, at virke til Sangens Udbredelse og dens Fremme og opfordrede de Tilstedeværende at slutte et varigt og fast Sangerbroderskab. Efterat derpaa Holmestrands og Tønsbergs Sangforeninger enkeltviis havde afsunget nogle Sange, udførte Christianiasangerne følgende „Vaarsang:"

Om Vaaren, naar der grønnes Løv ved Strande,
Da kommer Fuglen over brede Vande;
Og hvert et Træ, som pranger,
Og hver en liden Blomst
Har Stævne med en Sanger
Ved Vaarens Atterkomst.
Sangerlil elsker Løv og Blommer,
Øm og mild den til Stevnet kommer —
Øm og mild!

Bag Væg vi sad i lange Vintertider
Og spurgte, mon det ei mod Vaaren lider?
Der stod bag frossen Rude
Vel Blomster blege smaa,
Men Sneen laa derude,
Og ingen Fugl vi saa.
Liden Fugl lokked vi med Sange;
Ingen Fugl agted vore Sange —
Ingen Fugl!

Men Vaarsol blinker nu paa Fjordens Vande,
Og Bølgen atter ler ved grønne Strande.
Vi drage ud at møde
Ved Fuglens Stævne brat;
Det staar med Blommer røde
I Skovens tætte Krat.
Vi er med, al vor Sorg er hjemme!
Op, afsted! travle By vi glemme —
Op afsted!

Nu svulmer høit vor Sang af samme Glæde,
Som Himlens Fugle mellem Løvet kvæde.
Den er om alt det Skjønne,
Om Vaar og Bølger blaa,
Om Solslin, Enge grønne,
Og om de Blomster smaa!
Dog forvist — helst om røde Kinder,
Først og sidst om de søde Kvinder —
Først og sidst!

Derpaa udbragte Student Hoelfeldt en Skaal for Norges Digtere i omtrent følgende Ord:

Det var en Sangens Fest, man iaften feirede, det var Tonerne fra ungdommelige Bryster, hvorigjennem den ungdommelige Aand, der besjælede Alle, iaften havde fundet sit Udtryk. Men disse Toner stode ikke alene. Sit rette Liv, sin egentlige Betydning fik de først igjennem Poesiens Daab. Det var igjennem Digternes Ord, at vore bedste Tanker, vore skjønneste Følelser fandt sit reneste og klareste Udtryk. Idet han derfor fremførte Deltagernes Tak til de Mænd, som ved sine Sange havde forskjønnet denne Fest, udbragte han et Hurra for Norges Digtere.

Musikkorpset istemte derpaa Nationalsangen „Sønner af Norge," hvorefter Behrens udbragte et Leve for denne Sangs Komponist Chr. Blom, der altid beærede hvert større Sangermøde med sin Nærværelse.

Skomagermester H. F. Hansen paakaldte derefter de Nærværendes Interesse for Restaurationen af Throndhjems Domkirke, i hvilken Anledning en Subskription i Øieblikket blev sat i Gang, der indbragte en vist ikke liden Sum.

Efterat endnu nogle Taler vare holdte og flere Sange af de forskjellige Foreninger vare udførte, sluttede denne Sammenkomst henimod Kl. $10\frac{1}{2}$, hvorpaa Sangerne i forskjellige mindre Afdelinger drog omkring for at bringe Hilsener og Serenader til dem, som man i Dagens Løb havde lært at kjende og som ikke havde havt Adgang til at kunne overvære denne Deel af Festen.

Mormonismens Historie.

(Fortsættelse fra f. Nr.)

Ved Fængslet i Karthago stilledes en Vagt af otte Mand; denne blev om Aftenen den 27de Juni (1844) overfalden af en Pøbelhob af omtrent 150 Mand med sværtede Ansigter, der trængte ind i Arrestbygningen og sendte en Hagl af Kugler igjennem Døren til det Værelse, hvori Brødrene Smith tilligemed to Andre af deres Sekt sadde forvarede. Taylor, der var den ene af de Medfangne, blev saaret og Hyrum dræbt paa Stedet, idet de indenfra stræbte at hindre Pøbelen fra at aabne Døren. Propheten selv søgte at redde sig gjennem Vinduet, men gjennemboredes af tre Kugler paa engang og styrtede under Udraabet: „O Lord, my God!" ned paa Gaden ved Siden af en Brønd, hvor en sortmalet Karl vilde afskjære Ligets Hoved, men blev forhindret deri af Andre. Næste Dag bleve de Døde bragte til Nauvoo, hvis Borgere modtoge deres jordiske Levninger med dyb Sorg. Men Brødrenes Grav er ubekjendt, „ligesom Moses's," sagde en af Sekten.

Joseph Smith var med Hensyn til Ydre en velskabt Mand, af mere end almindelig Legemsstørrelse. Hans Træk røbede Klogskab og Bestemthed. Han var utrættelig virksom, venlig mod Enhver, velgjørende mod de Fattige og indtagende i sit Væsen. For nogenledes at begribe hans Charakteer, maa man forudsætte, at han forskruet af sit Held i Kirtland og vildledet af Forfølgelserne i Missouri, tilsidst troede paa sig selv, og at hans Prophetembede var bleven ham til anden Natur. Desuden maa man antage, at han hemmelig har benyttet sine ledige Timer til Erhvervelse af udbredte Kundskaber. Ellers vilde det Menneske være os uforklarligt, der idag skriver de aandrigeste Breve til Clay og Calhoun, imorgen udtaler sin Mening om de Forenede Staters Ve og Vel i en lang, med alskens Citater smykket Artikel, der indeholder meget sunde Anskuelser om Landets indre Politik, og atter i Overmorgen for sit Folk prædiker det krasseste Vrøvl om Gud og de guddommelige Ting. Men hvilken Mening man forresten end kan have om ham, er det vist, at det ialfald maa have været en usædvanlig Natur, paa hvis Raab der inden fire Aar, midt i en Udmark, reiste sig en Stad paa 20,000 Indbyggere, blandt hvilke nioghalvfemsindstyve af hvert Hundrede ærede Propheten næsten ligesom en Gud.

Ved Efterretningen om Prophetens Mord forholdt Mormonerne sig rolige. Deres Ledere beroligede de Forbitrede, der ønskede øieblikkelig Hævn over Misdæderne, idet de erindrede dem om Guds Retfærdighed, der nok vilde sørge herfor; og da Gouvernøren havde forsikret sig om, at de hermed havde slaaet sig til Ro, gav han den forsamlede Milits Hjemlov.

Nauvoo vedblev fremdeles at blomstre og Antallet af Indbyggere at voxe. Vel opstod der Stridigheder i Menigheden om hvem der skulde være Smiths Efterfølger, men de bleve dog snart bilagte. Sidney Rigdon, der i tidligere Dage sammen med Joseph og Hyrum Smith havde deelt Forsædet i den hele Kirke, men i de sidste Aar var bleven tilsidesat for Andre, ilede fra Pittsburg til Nauvoo for at gjøre sine Fordringer paa den nu ledige første Plads gjældende; men han blev fortrængt af den energiske Brigham Young, Præsident i Apostelkollegiet, og da han tog sin Tilflugt til allehaande Kneb, og opfordrede til at man skulde drage fra Nauvoo til Pensylvanien, blev han efter formeligt Vidneforhør udstødt af de Helliges Menighed. Ledsaget af nogle Tilhængere vendte han tilbage til den Stad, hvor han først havde fattet Planen til det hele Foretagende, og der er han siden sporløst forsvunden. En anden Schismatiker, James J. Strang, en ung Advokat fra New-York, der i 1843 var bleven indviet til Ældste i Kirken, gik det ikke bedre. Han vilde, paa Grund af en Aabenbaring, som Smith kort før sin Død skulde have meddeelt ham, forsamle de Hellige om sig i Voree i Territoriet Wisconsin. Men de Tolv udslyngede Banstraalen mod ham, og han tilligemed hans Kollega Aaron Smith blev exkommuniceret den 26de August 1844. Men han vedblev alligevel at prædike og dannede en liden Menighed med Beaver Island ved Mackinaw som Hovedsæde.

Foruden disse optraadte endnu flere „falske Propheter," men den store Masse af Mormonerne holdt alligevel fast ved den orthodoxe Lære, byggede fremdeles flittig paa Templet og anerkjendte kun de tolv Apostle som øverste Myndighed. Disse Smiths tolv Apostle, blandt hvilke Brigham Young, kaldet „Guds Løve," Heber Kimball, „Naadens Herold," Orson Pratt, „Viisdommens Banner," og Lyman Wight, „den vilde Vædder fra Bjerget," vare de mest fremragende, regjerede med Klogskab og Maadehold, og undgik Alt, hvad der kunde volde Kirkens Fiender Anstød og udfordre dem til ny Angreb. Men lykkedes dette dem i nogen Tid, var dog Misundelsen bleven for stor til at de stadigen skulde kunne stille dem tilfreds, og i September 1845 besluttede de gamle Indbyggere af Distriktet Hancock, at Mormonerne skulde jages bort, det maatte koste, hvad det vilde. Man begyndte med at nedbrænde de paa Landet adspredte Gaarde, der tilhørte de Hellige, hvori disse fandt sig næsten uden Modstand. Andre Angreb paafulgte, og Nauvoos Indbyggere turde neppe vove sig ud over Stadens Omraade.

Da bleve deres Ledere endelig gjennemtrængte af Overbeviisningen om, at her var ikke længere noget blivende Sted for dem og deres Folk, og efter i en Forsamling at have raadført sig med dette, gave de deres Undertrykkere Løfte om, i Løbet af næste Aar at udvandre over Vestgrændsen af den beboede Deel af Unionen.

Var denne Forfølgelsens Triumph et skrækkeligt Slag for Mange, og blev den endnu mere skjæbnesvanger derved, at Udvandringen snart forvandlede sig til en Udjagelse, saa havde Ulykken alligevel en velgjørende Indflydelse; og om man hidtil finder yderst lidet Sundt og Tiltalende i Mormonismens Udviklingshistorie, kan man nu ikke andet, end yde den udvandrende Deel af de Hellige en vis Beundring. Modstandernes Seier fremkaldte en Rensningsperiode, hvori Avnerne skiltes fra Hveden, Skurkene fra de Redelige, saa at der fra nu af begynder en ny Epoke i Sektens Historie, hvori Jagttagerens Øie dvæler ved den med Forundring og Rørelse.

Da Tilintetgjørelsens Sværd hang over dem, og der for de Standhaftige i Troen intet andet var tilovers, end „Flugten fra Ægypten til Ørkenen", bleve de forladte af alle de Brødre, der havde

Mormonertemplet i Nauvoo. (Se forrige Nr.)

holdt sig til dem, saalænge der i Nauvoo var vakkert Veir. Præster og Ældste, Raader og Skrivere forlode i Skarer deres Fane. Enhver begavet Fusentast, der havde pudset sig frem, fandt nu en Bagdør, hvorigjennem han under et eller andet Paaskud kunde smutte bort, uden at tilbagelevere de Penge, som man havde anbetroet i hans Varetægt. Men de, som bleve tilbage af den gamle klippefaste Stamme, vare de Masser, der altid, selv i deres Forblindelse, vare ærlige og ærværdige. De, som anførte dem, var et lidet Antal prøvede og kjærnefaste Mænd, lidet erfarne i Sektens Kiv og Strid og mere bekjendte ved de Tjenester, som de havde ydet, end ved de Belønninger, som de havde modtaget. De deelte de Bedrøvedes Sorg og de Fattiges Elendighed, og deres ny Overhoved, Brigham Young, hvis fortrinlige Ledelse de skylde deres sildigere Held, fandt det ikke under sin Værdighed, paa Reisen selv at drive sit Spand Oxer og bære sit syge Barn paa sine Arme.

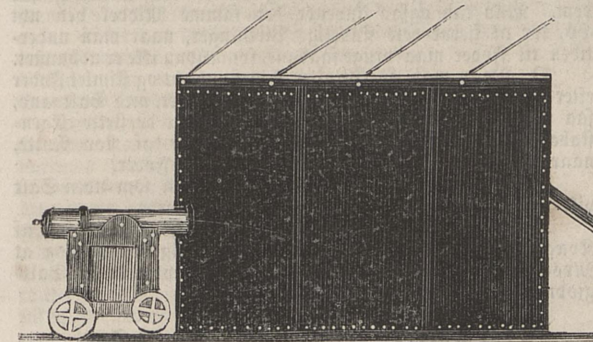

Joseph Smiths Drab.

„Kort, den Kjendsgjerning taler for sig selv," sagde Oberst Kane i sin Beretning til det historiske Selskab i Pensylvanien, „at kun de vare beredte til at tiltræde den frygtelige Pilgrimsfart gjennem Vestens rædselsfulde Orkener, hvem en samvittighedsfuld Pligtopfyldelse gjorde villige til at opgive den ganske Verden for deres Religion, og deres Nøisomhed, deres Maadeholdenhed, deres Heltemod, deres Længsel og Stræben efter den christelige Broderkjærligheds gyldne Tidsalder vare kun Ytringer af deres Gudsfrygt og Fromhed."

Spørger man nu om Grunden til at Mormonerne bleve undergivne saa mange Anklager og Beskyldninger, uagtet de saavel i England som Amerikas østlige Stater ialmindelighed vare anerkjendte for gode og nyttige Borgere, saa er det bedste Svar herpaa, at Værdien af de Eiendomme, der i Missouri og Illinois berøvedes dem, kan anslaaes til tyve Millioner Dollars, og at det souveræne Folk i Ohio for fyrgetyve Aar siden havde havt noget aldeles Lignende i Sinde mod Shakerne. Endelig havde ogsaa de mormonske Blade prædiket Slaveriets Ophævelse.

Shrapnels Apparat til Knusning af Malme.

I Slutningen af forrige Aar erholdt Kapitain Shrapnel i London et Patent paa et af ham opfundet Apparat, som han kalder Malmknuser (ore-crusher) hvilket paa Grund af sin Simpelhed og de store Fordele, det synes at love, har vakt almindelig Opmærksomhed. Opfinderen har nemlig søgt at levere et Apparat, der var saa enkelt som muligt, og som ikke udfordrede nogen regelmæssig Drivkraft for at sætte de australiske Guldsøgere istand til ved Minerne at udvinde Guldet af den guldrige Kvarts.

Indretningen af Apparatet vil med Lethed forstaaes af hosstaaende Figur. Det bestaar af et Kammer omtrent 10 Fod langt, 8 Fod høit og 6 Fod bredt, hvis bagerste Deel er af $1\frac{1}{2}$ Tomme tykt Smedejern, og hvis Sider ere af Jernplader; disse ere sammenklinkede paa sædvanlig Maade og Bagpladen er udvendigt afstivet ved diagonale Ribber og Stævere, som Figuren viser. Underlaget dannes af et Tømmergulv, der foran Kammeret er belagt med Jernskinner, paa hvilke Kanonhjulene kunne rulle. Kanonen lades nu med Krudt og udenfor Forladningen fyldes den med Malmstykker, hvorpaa der atter lægges en Forladning. Den rulles derpaa hen til Kammeret saaledes, at dens Munding gaar ind igjennem et paa Forvæggen anbragt Hul. Naar man nu giver Fyr, saa kastes Malmstykkerne med saa voldsom Kraft mod Kammerets Bagvæg, at de knuses aldeles. For at befrie Kammerets Sider fra det Stød, de vilde modtage ved den pludselige og voldsomme Indpresning af udvidet Luft, bestaar Taget af Døre, hvortil der ere befæstede Touge, der gaae over Tridser, og hvis Ender ere forsynede med Modvægt. Under Explosionen aabne disse Døre sig, men falde derpaa atter igjen, hvorved de tjene som Sikkerhedsventiler. De større Malmstykker sorteres ud fra det fine Gruus for paany at lades i Kanonen, og ved at lade Gruset falde forbi Mundingen af en Blæsemaskine, skiller man de tungere metalliske Partikler fra den lettere Steenart, idet de første falde lige ned, Steenpulveret til Siden. — Prisen paa et fuldstændigt Apparat af den nævnte Størrelse anslaaes til omkring 300 £, men dersom man lod Kammerets Bagside dannes af en vertikal Fjeldvæg, der bestod af en haard Steenart, vilde Omkostningerne utvivlsomt blive betydeligt formindskede.

R.

Ming'ernes Revolution i China.

Den store Revolution, af hvilken det himmelske Rige er bleven rystet siden Aaret 1850, er et af disse Symptomer, ved hvilke Verdensaanden giver tilkjende sin hemmelighedsfulde Styrelse og Kulturhistorien sin ustandselige Fremadstriven; og dersom den Paastand er sand, at, i Modsætning til Oldtiden, da de kultiverede Folk vare afsondrede indbyrdes og i Forhold til Barbarerne, Jordklodens Folkeslag i vore Dage danne et organiskt Heelt og saaledes alle Begivenheder, paa hvilken Kant de saa end tildrage sig, staae i en nær Vexelvirkning, saa vil heller ikke den chinesiske Revolution, hvilket Udfald den saa end faar, blive uden Indflydelse paa Verdens Forholde, og heri ligger for Enhver, der er vant til i det Hele og det Store at betragte Nutidens Historie, Opfordring til ogsaa at henvende sin Opmærksomhed paa den Katastrophe, der bliver forberedt ved de vidtstrakte Strandbredder af Yangtsekiang og Hoangho.

Det første Spørgsmaal, som man herved opkaster sig, er angaaende Aarsagerne til, Hensigten med og den ydre Foranledning til Ming'ernes Opstand.

At en chinesisk Revolution ikke har engang det Ringeste tilfælles med en europæisk, bliver af sig selv forklarligt af den psychologiske Eiendommelighed hos de asiatiske Folkeslag. Disse kunne alene tænke sig Staten under Objektivitetens Form. Staten træder dem imøde i Monarkens Person og Religionen i Præstekastens som noget Givet og Overvældende og som Noget, der ikke har fundet sit Udgangspunkt i det almindelige Livs Sphære, men som maa antages og taales som noget Uforklarligt. Heraf fremgaar det af sig selv, at Asiens despotiske Riger og Læren om Fatalismen, der som Grundtone gaar igjennem alle asiatiske Religionsbetragtninger, ikke ere nogen Tilfældighed, men en psychologisk Nødvendighed.

Konstitutionel Statsforfatning, borgerlig Frihed, Republik, Selvbestemmelse og sociale Reformer ere Begreber, der endog for dannede Asiater ere meget uhaandterlige, men for Masserne fuldkommen ubekjendte; Hensigten med en asiatisk Revolution vil saaledes aldrig, som Tilfældet er i Europa, være rettet paa at bringe tillive politiske og sociale Lærdomme og Ideer, men kun paa at sætte en anden Despot i den forriges Sted, omtrent som Fetischtilbederen gjør med sit Afgudsbillede, hvilket han, naar han har Aarsag til at være utilfreds med sin Skjæbne, i sin Harme sønderknuser, men kun for strax at opstille et andet paa det viede Sted og falde tilbedende ned for det.

Fra dette Synspunkt maa man ogsaa nærmest bedømme den chinesiske Revolution. Dens Øiemed bestaar ganske simpelt i at styrte det nu herskende Mandschudynasti og hæve en Efterkommer af Huset Ming paa Keiserthronen. Men da Mingerne ere en gammel indenlandsk Herskerslægt, saa fremgaar deraf videre, at den hele Opstand ogsaa har et nationalt Indhold, ligesom da ogsaa en af Insurgenthøvdingerne har priisgivet sin Haarpidsk for Vindene og dybt i Jorden nedgravet sin Ragekniv. Han er stolt af Titelen „den Behaarede," som hans Kampfæller tillægger ham, thi Chineserne vare i gamle Tider bekjendte for deres lange sorte Haar, og først de seirende Tatarer tvang dem, som et Tegn paa Underkastelse, til at rage deres Hoved. Endelig staar Bevægelsen ogsaa i Forbindelse med religiøse Motiver; ved Indtagelsen af Staden Wu-chang-fu bleve Afgudstemplerne og Afgudsbillederne ødelagte af Insurgenterne og en af deres Anførere, Siu-tsiuen, optræder strax som religiøs Reformator. Mandschuerne ere Tilhængere af Lamaismen og navnlig af Schamaismen, hvilken sidste bestaar af en Blanding af Fetischme og Fornuftreligion. Det synes, som om Insurgenterne tillige havde til Hensigt at gjenoprette Confucius's Lære.

For at komme til en tydelig Oversigt af det nationale Indhold af den chinesiske Revolution, er det nødvendigt, at tilbagekalde i Erindringen nogle Begivenheder af Chinas tidligere Historie.

De er i Asiens Historie et ofte tilbagevendende Phænomen, at udannede, men desto taprere Folkemasser pludselig bryde frem fra det ugjæstevenlige Norden, kaste sig over Sydens lykkelige Lande, overvinde disses dannede, men svækkede Befolkning og gjøre sig til Herrer over disse Lande, for, efter i kort Tid at have havt Herredømmet, selv at lide den samme Skjæbne af nyankommende Skarer fra Norden, som de have beredt de undergaaede Slægter. Et Rige, hvis Mythe- og Herohistorie endte allerede 2207 Aar f. Chr., maatte i det andet Aarhundrede f. Chr. staae paa et høit Trin af Kultur, hvoraf det lader sig forklare, at allerede da den i Norden boende raa tartariske Folkestammes Røverier begyndte at blive Chineserne besværlige. Men man var alligevel endnu istand til at forsvare sig imod dem ved Opførelsen af den 300 Mile lange store Muur.

I det 13de Aarhundrede derimod foregik der i Hiongnus Lavland en Forandring, som paa en uventet og voldsom Maade rystede Tingenes Orden i Asien. I Aaret 1206 holdt Tatarerne ved Selinga et Møde og hævede samtlige paa Forslag af en anseet Chodscha Hænderne iveiret og svore, at følge Temudschin, den store Chan, i alle Foretagender. Dschingis-Chan vendte ogsaa sine Vaaben mod China, men som først efter hans Død (1227 eft. Chr.) blev fuldkommen underkastet Mongolerne. I Aaret 1279 lod Dschingis-Chans Efterkommer, Kublai-Chan, sig krone til Keiser af China. Men Tatarernes Herredømme blev imidlertid snart styrtet igjen og Keiser Schunti flygtede 1368 tilbage til sit raa Stamland Mongoliet, hvor hans Søn Bidusar tog sit Sæde i Karakorum og grundede Kalkas-Mongolernes Rige. Lederen af den første mod Tatarerne reiste Opstand, Chineseren Tschu, besteg nu Thronen og grundede Dynastiet Ming, som med 16 for det meste gode Regenter holdt sig til 1644. I Chinesernes historiske Bøger bliver Tiden for Mingernes Herredømme kaldet den gyldne Tidsalder; dets Hovedsæde var Nanking.

Under Mingkeiserne havde de mandschuriske Tatarer atter begyndt med at forurolige de chinesiske Grændser; man søgte kun at værge sig mod deres Indfald, derved at man tilbød dem Boliger i Provindsen Leaotong, som de ogsaa antoge og ved denne Leilighed gave Navnet „Mandschu." Men da nu de chinesiske Statholdere i Leaotong gik frem med Voldsomhed mod Mandschuerne, valgte disse sig et Overhoved og begyndte en formelig Krig mod China. Under den sidste Keiser af Mingdynastiet, Hoaitsong, udbrød der imidlertid i China en Opstand, i hvilken Oprørernes Høvding, Litsching, bemægtigede sig Hovedstaden. Keiseren berøvede sig derved selv Livet. Usankue derimod, Anføreren for den chinesiske Rigsarmee paa Mandschugrændsen, sluttede Fred med Mandschuerne og kaldte dem til Hjælp mod Litschings Revolution. Under deres Konge Taitsong adlød Mandschuerne denne Opfordring og adsplittede ogsaa Oprørerne, men efterat Alt dette var skeet, erobrede de China for sig selv. I Aaret 1645 indtoge de Nanking og myrdede alle Personer af Mingslægten, for at sikre deres egen Herskerslægt Riget. Taitsongs sexaarige Søn, Schyntschi, blev sat paa Keiserthronen, og han er Stifter af Mandschudynastiet, som hidtil har havt Magten i sine Hænder og paa hvis Undergang det nu gaar ud.

Den nærmeste og umiddelbare Aarsag til den nærværende Opstand er aabenbart at søge i den Krig, i hvilken Hoffet i Peking i Anledning af det bekjendte Opiumspørgsmaal var indviklet med Englænderne fra 1840—1842. Tatarernes Herredømme beroer lige saa lidet, som Tyrkernes over Rajaherne, paa deres Overlegenhed i Antal, men paa den ene Side paa voldsomme Midler, paa den anden paa den moralske Anseelse, i hvilken Tataterne paa Grund af sin tidligere Tapperhed stode hos de undertvungne Folkestammer. Ved Indflydelsen af denne moralske Magt bleve fornemmelig ogsaa de fjernere liggende Skytslande holdte i Afhængighed. Krigen med Englænderne adsplittede nu paa engang den Nimbus af Magtfuldkommenhed, som hidtil havde omstraalet den chinesiske Keisers Hoved ligeoverfor en Befolkning af 350 Millioner Sjæle, og Mandschuernes for uimodstaaelig anseede Tapperhed viste sig under den den vigtige Krig i det elendigste Lys. Denne foregivne Tapperheds Væsen bliver ganske rigtig charakteriseret ved Honan-Indbyggernes Dom. Regjeringen havde nemlig til det Indre af Riget hendraget fra de østsibiriske Grændser de der mod russiske Overgreb opstillede Tropper. Om disse raa Soldaterhorder sagde Chineserne: „Mod os ere de Tigre, men naar Fienden kommer, krybe de bort som Rotter."

Med den krigerske Hæder tabte Mandschuerne tillige ogsaa Grundvolden for deres Magt. Men hertil kom ogsaa en Mængde medvirkende Omstændigheder, som fremskyndede den sig nærmende truende Ulykke. Før Opiumskrigen turde Chineserne ikke alene ingen Ildvaaben have, men ikke engang kjøbe Jern, det skulde da have været under saadanne Indskrænkninger, som havde gjort det umuligt at forvandle det til Vaaben. Nøden tvang den Gang Regjeringen til at oprette en Art Milits og give Chineserne Vaaben i Hænde. Efter Opløsningen af dette Landeværn dannede sig imidlertid talrige Røverbander og især en Mængde hemmelige Selskaber, hvilke begge da ogsaa ere blevne et Arnested for Insurrektionen. Desuden vare Industrien og Agerbruget forkuede, alle Rigets Hjælpekilder udtømte, alle Indkomster forud optagne, de store Floder havde i betydelige Strækninger oversvømmet Landet og Grundskatterne indkom meget uregelmæssigt. For nu at erholde Penge begyndte man at sælge Rang, Titler, Embeder og Poster og for at kunne have ret mange at forhandle, afsatte man igjen Embedsmændene under intetsigende Paaskud. Alt dette tilsammentaget blev den righoldigste Kilde til Utilfredshed.

Endnu fordærveligere end alle disse ubehagelige Omstændigheder blev for den keiserlige Anseelse den den 29de Aug. 1842 med Englænderne afsluttede Fred. Den ødelagde ikke alene ganske det keiserlige Hofs Anseelse i Peking, men gjorde endog, at Keiseren viste sig som ganske hjælpeløs for de hidtil Underkuede. Efter denne Fredsslutning maatte China som bekjendt betale 21 Millioner i Krigsomkostninger, maatte aftræde Øen Hongkong foran Bokka Tigris til Englænderne, indrømme fri Handel og derhos Aabningen af fem Havne — Kanton, Amoy, Futschufu, Ningpo og Schanghai — og love i Forholdet til de Fremmede ikke længere, som hidtil, at antage en Mine af Overlegenhed.

Kunde det nu synes underligt, om Mandschukeiseren under disse Omstændigheder i den chinesiske Befolknings Øine enten maatte vise sig som en Vasal af de „rødhaarede Barbarer" eller ogsaa som altfor eftergivende mod de Fremmede?

Revolutionen brød imidlertid først ud, efterat den sidste Keiser, Taou-Kwang, var død, hvilket indtraf den 25de Febr. 1850, efterat han havde regjeret 30 Aar. Ham fulgte hans

fjerde Søn, Yih-Tschu, i en Alder af 20 Aar. Paa en ufornuftig Maade afskedigede den unge Keiser sin Faders mest anseede Ministre og bidrog derved selv ikke ubetydeligt til Oprørets Udbrud. Først nu, efterat Faren har naaet en skrækindgydende Høide, ere de igjen kaldte tilbage paa deres Pladse, maaskee kun for at have den sørgelige Udmærkelse, at gaae under med den sidste Mandschukeiser, eller med ham at flygte til Mandschuriets vilde Stepper.

Opstanden udbrød først i Provindsen Kuangsi, udbredte sig derpaa over Provindsen Kuangtong og endelig nedad Yantsekiang over Provindsen Kiangsu, i hvilken Nanking, Mingdynastiets gamle Hovedstad ligger. De keiserlige Hære ere, den ene efter den anden, blevne slagne og Generalerne og Kommissærerne trukne til Ansvar derfor og for en Deel straffede med Degradation, ja endog med Døden; thi Hoffet i Peking mistroer maaskee ikke med Uret de chinesiske Embedsmænds Troskab og Energie, som synes at begynde at vende sig mod Mingdynastiets opgaaende Sol og derfor ikke længere opstille nogen alvorlig Modstand mod Rebellerne. Man synes endog bekymret for Roligheden i hans guldfodede Majestæts Residents og Forudfølelsen af en Katastrophe er, som det viser sig af ubedragelige Symptomer, selv i China temmelig almindelig. Opium og andre Indførselsartikler ere faldne betydeligt i Priis, thi Mellemhandlerne, som frygte, at deres Varer kunne blive liggende længe, sælge til nedslaaede Priser, saameget mere som de store Huse paa Grund af den voxende Forvirring ikke længere give Kredit. Sølv og Guld ere betydelig stegne i Værdi og enhver slet Efterretning fra det øvre Land driver det saa meget mere op og bringer Værdien af Grundeiendom til at falde.

Det er nu Spørgsmaalet, hvad Følgerne ville blive, dersom Ming'ernes, disse chinesiske Legitimisters, Opstand lykkes? Naaes Maalet for Opstanden og Mandschudynastiet bliver styrtet, saa kunde det vel hænde, at Russerne fra Sibirien rykke ind i China for at gjenoprette Rolighed og Orden og igjen indsætte Mandschuerne i Herredømmet under russisk Beskyttelse, dersom de ikke skulde foretrække, at bringe China i et lignende Forhold som det, i hvilket Ostindien staar til England. Men derved vilde Rusland bringe den fordeelagtige Thehandel over Kiachta og Nischnei-Novgorod, der nu allerede giver en reen Fordeel af 13 Millioner Rubler, udelukkende i sine Hænder og desuden vinde et umaadeligt Afsætningsmarked for sin Industri, ligesom Rusland allerede i de senere Aar sender store Masser af grovt blaat Klæde til China. Hvilken Indflydelse dette imidlertid maatte have paa Englands Handelsforholde, begriber man, naar man erindrer sig, at der i Storbritanien alene aarlig forbruges 450,000 Centner The, samt at England for Opiumshandelens Skyld ikke engang frygtede en kostbar Krig med China, selv om man ikke tager med i Betragtning, at Ostindien ellers ogsaa vilde miste et fordeelagtigt Marked for sin Afsætning ved et russisk Protektorat i China.

I denne Sag ligger imidlertid Grunden til at man ikke kan lade det komme til det Yderste. De konkurrerende Magter ville under enhver Omstændighed intervenere til Gunst for Mandschudynastiet, for at opretholde status quo, ligesom i Okcidenten saaledes ogsaa ved den fjerne Ende af Asien; sikkerlig vil England ikke godvilligt overgive et saa gunstigt Terræn til Rusland, og selv om dette skulde skee, saa ville ganske sikkert de forenede Stater i Nordamerika ved deres Stræben efter Udvidelse ikke vise sig som ledige Tilskuere ligeoverfor Katastrophen i Peking, ja man hører virkelig ogsaa, at ligesom paa den ene Side de russiske Hærmasser bevæge sig hen mod den chinesiske Grændse, saaledes er paa den anden Side en nordamerikansk Flaade afseilet til de chinesiske Have. Vi kunne saaledes muligviis inden kort Tid have det Skuespil, at de tre Hovedrepræsentanter for den nærværende Kulturepoke, England, Nordamerika og Rusland, mødes paa den Jordbund, hvor engang — maaskee rigtignok først efter flere Aarhundreder — Kulturhistoriens sidste Spørgsmaal vil blive bragt til Afgjørelse. For nærværende Tid vil efter al Sandsynlighed, ligesom Tilfældet er med Tyrkiet, ogsaa China undergaae alle asiatiske Staters Skjæbne. Keiseren af China vil komme til at staae under de tre Verdensstaters Beskyttelse og komme i et moralskt Afhængighedsforhold til dem. Men den Tanke, at dermed den okcidentalske Kultur og Christendommen staar i Begreb med at gjøre en ikke anet, umaadelig Erobring, dette er den, som vel berettiger Europa til at have sin Opmærksomhed henvendt paa Begivenhederne i China.

(Illustr. Zeit.)

Norge.

Christiania. Under 23de d. M. er Amtmand Thesen (Romsdals A.) efter Ansøgning meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 1000 Spd.

— I Buenos Ayres er en Person fra Grimstad ved Navn John Wilson, der for omtr. 30 Aar siden forlod sit Fædreland, nylig afgaaet ved Døden, efterladende en Formue af 6—7000 Spd., der tilfalde hans Slægtninge her i Landet, hvis de melde sig inden 1 Aar.

— Kapitain C. A. B. Lundh er beordret til Stockholm for at overtage det derværende Expeditionsbureau for de norske Kommandosager.

— Konstitutionsdagen er i flere Byer gaaet af i usædvanlig Stilhed; kun paa enkelte Steder som f. Ex. i Bergen, Throndhjem, Kongsberg, Hønefos og Eidsvold er den bleven feiret med nogen særdeles Høitidelighed.

— Den 24de Mai afsagdes Høiesteretsdom i Justitssagen mod den for Tyveri af Grubesølv tiltalte Einfahrer K. Klemetsen paa Kongsberg, hvorved han frikjendtes for Justitiens videre Tiltale, men tilpligtedes at betale 100 Spd. til Aktor foruden endeel andre Sagsomkostninger. Af den i 1849 nedsatte Kommission blev Klemetsen dømt til 1½ Aars Strafarbeide. Af de med Klemetsen anklagede Personer bleve tre frikjendte for videre Tiltale og to dømte til Fængsel paa Vand og Brød.

— Christiania Sparebank havde ved Udgangen af forrige Aar under Bestyrelse 1,095,126 Spd. 20 ß., hvoraf Bankens eget Fond udgjorde 86,119 Spd. 54 ß. I det forløbne Aar har der været indskudt 247,773 Spd. 30 ß. og udtaget 200,975 Spd. 80 ß. Sparebankens Indtægter have udgjort 50,154 Spd. 29 ß., hvoraf Indskyderne i Renter have faaet 37,965 Spd. 51 ß. Administrationsomkostninger og Skatter have udgjort 7110 Spd. 88 ß. Af Overskudet 5078 Spd. 10 ß. er 2350 Spd. anvendt som Bidrag til milde Stiftelser, Søndagsskolen m. m.

— Intraderne ved Rigets Toldsteder (med Undtagelse af Nordland og Finmarken) udgjøre for April Maaned d. A. 305,445 Spd. 96 ß.

— Den norske dramatiske Skoles Indtægter have under dens Bestaaen udgjort 6,606 Spd. 37 ß., dens Udgifter (hvori indbefattet Bygnings- og Indredningsomkostninger) 7,410 Spd. 102 ß. Gjælden udgjør altsaa 804 Spd. 65 ß. Skolens Interessentskab har nu i Sinde at overdrage Indretningen til et Aktieselskab, der agtes oprettet.

— „Bestyrelsen for Landbrugsmødet i Sørum" indbyder til et Landbrugsmøde, der vil blive afholdt paa Gaarden Nordlid i nævnte Præstegjæld den 7de og 8de Juli.

Drammen. Mægler Niels Rode er afgaaet ved Døden. Formandskabet, Frimurerne og Borgergarden ledsagede hans jordiske Levninger til Graven.

— Sparebankens eiende Fond udgjorde den 31te Marts 25,667 Spd., dens rentebærende Kapital 251,441 Spd.

Frederikshald. Den norske dramatiske Skoles Elever har netop besøgt dette Sted og givet nogle Forestillinger.

Kragerø. Den 17de Mai afseilede Skibet „Herman Ros" (Kapt. Krag) med 250 Udvandrere, bestemt til Kvebek. I Flekkefjord skulde Skibet anløbe for ogsaa derfra at medtage omtr. 50 Passagerer.

Laurvig. Sparebankens Bestyrere have bevilget til Arbeiderforeningernes Laaneindretning et rentefrit Laan i tre Aar af 200 Spd., til Arbeidernes og Haandværkernes Søndagsskoler hver 25 Spd. aarlig i 3 Aar og til Skolepenge for tvende uformuende Forældres Børn i Middel- og Realskolen indtil Videre 38 Spd. aarlig.

Skien. Bestyrelsen af Bratsbergs Amts Landboforening indbyder til et Landbrugsmøde, der skal afholdes paa Gaarden nordre Brække ved Skien den 21de Juni. Ved Mødet skal forekomme Udstilling af Landbrugsredskaber og Huusdyr.

I Christianssand har Hundegalskaben begyndt at vise sig.

Bergen. I Generalforsamlingen for det bergenske Museum den 13de d. M. besluttedes, at Adgangen til at besee dets Samlinger herefter skal være aaben for Alle og Enhver. Museets rige Skatte ere saaledes paa en Maade gaaede over fra en privat Forenings til Offentlighedens Eiendom; dog indskrænkes Benyttelsen af dem ved de Bygningers Uhensigtsmæssighed og Tranghed, hvori de opbevares, hvorfor man agter at andrage om, at en Musebygning skal blive opført paa offentlig Bekostning.

— Den 17de Mai nedlagdes Grundstenen til Arbeidernes Forsamlingshuus.

I Namsos har man af Frygt for Hundegalskaben udryddet alle Stedets Hunde og sat Folk til at dræbe dem, som maatte indkomme fra Landdistrikterne (?)

Oversigt over norske Blades Indhold.

I en i flere Nr. af Chr.-Pst. optagen „Rapport over Drammens Vasdrag," der er afgiven af Kanaldirektøren og fra Indredepartementet tilstillet Budskeruds Amt og Drammens Kommunalbestyrelse, beskrives nøiagtig de forskjellige Dele af Vasdraget, ligesom Alt hvad der maatte hindre Farten m. m. udførligen paavises og et Overslag gjøres over, hvad hvert Stykke Arbeide vil koste. Deraf ville vi fremhæve Følgende: Vasdraget mellem Dramselven og Fiskumvandet 36,200 Spd.; Hovedvasdraget: Elvestykket mellem Drammen og Hougsund 600 Spd.; mellem Hougsund og Hellefos 4,200 Spd.; Sluserne ved Hellefos 17,300 Spd.; Elvestykket mellem Hellefos og Søiefos 1000 Spd.; Kanalen forbi Døgvigfos og Søiefos 33,000 Spd.; Kanalen forbi Embretfos 70,500 Spd.; Elvestykket mellem Embretfos og Gravfos 12,000 Spd.; Kanalen forbi Gjeithuusfos og Gravfos 90,000 Spd.; Oprensning af Bergsøens Udløb og Anlæg af en Trækvei langs Kapusauet 1000 Spd.; Kanalen forbi Vigerfos 25,200 Spd.; Elvestykket mellem Tyrifjorden og Hønefos 3000 Spd.; Kanalisation af Elven mellem Randsfjorden og Hønefos 150,000 Spd.; Elvestykket mellem Sperillen og Stavlandsstøa 2000 Spd.; Kanalisation af Bægna Elv fra Heen til Dramselven 100,000 Spd.; Hallingdalselven fra Næs til Krøderen 5000 Spd.; Kanalisation af Snarumselven mellem Krøderen og Dramselven 120,000 Spd.; tilsammen 671,000 Spd. Kanalisationen af Vasdraget fra Drammen til Tyrifjorden alene vil koste 254,800 Spd.

Blandede Efterretninger.

Sverige. Ifølge Indbydelse af Biskop Hedrén skal der i Løbet af Sommeren afholdes et almindeligt Præstemøde under Præsidium af Provst C. Stenhammer, der ogsaa som almindeligt Forhandlingsemne udgiver en Afhandling „De Novissimis."

— I Stockholm er der udstædt „en Opfordring til den svenske Almeenhed" om Subskription af Skillingsbidrag til Udgivelse og Fordeling af populære Skrifter, hvori de ulykkelige Følger af nærværende Brændeviinslovgivning klarligen skulle paavises.

— Til Høsten venter man den smukke spanske Dandserinde Pepita de Oliva til Stockholm.

— Kassereren ved det saakaldte Drottninghus i Stockholm (en mild Stiftelse for gamle trængende Fruentimmer), J. Møller, er flygtet, efterat have gjort Stiftelsens Obligationer m. m. i Penge og taget disse med sig.

— Det sjette almindelige svenske Landbrugsmøde skal aabnes i Staden Lidköping den 15de August. Bestyrelsen har ogsaa indbudt Norske til Deeltagelse.

Danmark. Den 12te ds. er udkommet en provisorisk Finantslov, hvorved Regjeringen bemyndiges til foreløbig at afholde de nødvendige løbende Udgifter efter de hidtil gjældende Regler samt til at indkræve de bestaaende Skatter og Afgifter.

Frankrig. Keiseren har oversendt Rossini Æreslegionens Orden, tilligemed et egenhændigt Brev, hvori han opfordrer ham til at udgive en ny Komposition; hertil har Musikusen svaret, at han nok vilde komponere Messen til Kroningen, hvis Keiseren skulde ønske det.

— Den lovgivende Forsamling har antaget et Lovforslag om Civilembedsmændenes Pension, hvorved et i 20 Aar svævende Spørgsmaal er afgjort.

— I den lovgivende Forsamling er der bleven ført heftige Debatter angaaende Budgetforslaget for 1854; dog er det, som man kan vide, antaget.

England. Den 12te Marts aabnedes Industriudstillingen i Dublin med megen Høitidelighed.

Holland. Ved de ny foretagne Valg har det konstitutionelle Parti lidt Nederlag. — Thorbecke er valgt i Mastricht.

Belgiens Konge og Thronfølger besøge nu Wien, og man vil for vist vide, at Hensigten med dette Besøg er en Forbindelse mellem Thronfølgeren og Erkehertuginde Maria Henrica, afdøde Erkehertug Josephs Datter.

Italien. Jesuitergeneralen Pater Roothaan er død i Rom den 8de Mai 68 Aar gammel.

Tydskland. Den 11te Mai støbtes paany Gustav Adolphs Statu i München, og det i samme Støbning som Amerikaneren Henry's.

— I Würtemberg er Neckar pludselig traadt over sine Bredder og har anrettet frygtelige Ødelæggelser.

Preussen. Den 17de ds. fandt en høitidelig Akt Sted i Anledning af Johanniter-Ordenens Reorganisation. De optagne Riddere antages først at ville drage ud mod Mormonerne.

Tyrkiet. Sultanens Moder, der tilhørte det gammeltyrkiske Parti og havde stor Indflydelse paa sin Søn, er afgaaet ved Døden.

— Fyrst Menschikoff har overrakt Sultanen et Ultimatum, hvori Rusland blandt Andet skal fordre Protektoratet over den græske Kirke paa tyrkisk Gebet.

— Ifølge Indep. har en Ministerforandring fundet Sted i Konstantinopel.

Mexiko. Den tidligere i dette Blad omtalte franske Grev Raouset de Boulbon forbereder sig igjen til et Anfald paa Sonora, til hvilket Øiemed han har hvervet en Bande paa 1000 Mand.

Nordamerika. Paa Jernbanen mellem New-York og Boston ere 3 Passagervogne paa 60 Fods Høide styrtede ned i en Flod, og paa Ontario-Søen er Dampskibet „Ocean Wawe" opbrændt, hvorved 28 Personer mistede Livet.

— Trods de britiske Krydseres Aarvaagenhed drives Slavetilførselen til Kuba fremdeles i det Store.

Blandinger.

Foderstoffenes Forbedring ved Salt.

Af et nyt Skrift om: „Nytten af Salt i Landhuusholdningen," udrage vi Følgende:

Den berømte Grogniez, hvem Døden for tidligt har berøvet Veterinærvidenskaberne, beskriver paa følgende Maade Virkningerne af Salt paa Foderstoffene:

1) Det tjener til at forhindre Gjæring og Ophedning af det i store Lader ophobede Hø, der bliver indbragt i fugtigt Veir (15 ℔ paa 40 Centner).

2) Virkningen er endnu sikrere ved fugtigt Straa og naar Foderstraaet bliver dynket med Saltvand, saa kan det i lang Tid opbevares i Bundter; saaledes kan man give Øxer det istedetfor Hø (Skik i Oldtiden).

3) Træblade, som med lidt Salt blive nedlagte i Gruber, kunne i længere Tid blive forskaanede for den raadne Gjæring, og erholde Egenskaber som godt Foder. Paa denne Maade opbevare Landmændene paa Mont d'Orlyonnais deres Viinløv til Foder for Gjederne.

4) Foderstoffe af ringere Kvalitet, f. Ex. Straa, af Regn og Sol udtæret, for seent indhøstet eller træagtigt blevet Foder gjør man velsmagende og lettere fordøieligt ved at salte det (1 ℔ Salt i 5 til 6 Kander Vand paa 100 ℔ slet Hø).

5) Naar man salter Kogefoderet af Næper, Turnips o. s. v., saa fjerner man den bidende Smag, som Komelken pleier at erholde ved fortsat Fodring dermed.

6) I Flandern strør man Salt paa ny, endnu fugtig Havre, som man giver Hestene, og da er den uskadelig for dem. Man kan ogsaa anvende det samme Middel ved nyt Hø, for at fjerne dets skadelige Virkninger, naar man undertiden til Foder maa bruge saadant, som endnu ikke er uddunstet.

7) Naar man oversprøiter støvet, ureent og skimlet Foder efter i Forveien at have udvasket og tærsket det, med Saltvand, saa forbedrer man rigtignok ikke fuldstændigt de slette Egenskaber, men man forhindrer dem, og dette er af stor Nytte, naar der findes en total Mangel paa bedre Foder.

Med Salt gjør man det Vand drikkeligt, som uden Salt vilde være ubrugeligt til Drikke for Kreaturerne.

I Landhuusholdnings-Henseende tilføies, at Gjødning af Kvæg, der faaer saltet Foder, er af fortrinlig Godhed og at Mosarter, Luseurt og andre skadelige Snylteplanter ved Saltgjødning blive fordrevne fra Engene.

Sort Anstrøg for Skrivetavler af Træ.

Vægtavlerne i Skolerne finder man, siger „Polyt. Notizblatt" 1853, Nr. 1, almindeligviis overstrøgne med sort Oliefarve og Bernsteensfernis, paa hvilke der ikke saa godt lader sig skrive og tegne, da de ere for glatte og glindsende. Følgende Blanding giver en svagt ru Overflade, paa hvilken Kridtet meget let tegner:

Man tager lige Vægtdele fiin stødt Pimpsteen og Mønnie, river dem paa en Rivesteen tilstrækkelig fiint sammen med Terpentinolie, god kogt Liinolie og noget Bernsteensfernis, og tilsætter saa meget Kjønrøg, at Farven bliver tilstrækkelig sort. Dermed overstryger man Tavlen, som i Forveien er bleven strøgen med mørkegraa Oliefarve og fordeler Farven med en Pensel af Grævlinghaar. Den sorte Farve maa udgnides saameget med Terpentinolie, at den ikke glindser efterat være tørret, men viser sig mat. Overstrygningen tørres hurtigt og bliver meget haard.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Lensmandsbestillingen i Hedrums Thinglaug (Jarlsberg og Laurviks Amt).

Lærerposten ved Birids faste Skole med 40 Spd. i aarlig Løn, fri Bolig samt Brugen af en liden Plads.

En Omgangsskolelærerpost i Hvaløernes Pstg. med 30 Spd. i aarlig Løn og frit Ophold i Skoletiden.

☛ **Dette Blad, som med 1ste Januar 1853 har begyndt dets andet Bind eller Aargang, vil fremdeles udkomme hver Løverdags Aften med et Nummer paa 12 store Spalter, saaledes at Bindet eller Aargangen kommer til at bestaae af 52 Nr., prydede med henimod 300 forskjellige Slags Afbildninger, udførte i Træsnit enten her eller i Udlandet. Ved Aarets Udgang leveres Subskribenterne et smukt Titelblad og Register til hele Bindet. Med Udgivelsen er fremdeles forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Skulde Subskribenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordeelte i flere Gevinster, hvoraf den største 100 Spd. kontant. Trækningen foregaar henimod Aarets Slutning offentlig og under Øvrighedens Kontrol. Hvad Bladets Indhold angaar, vil der som hidtil leveres forskjellige Slags Opsatser af navngivne og bekjendte Forfattere, og især vil man henvende sin Opmærksomhed paa Gjenstande, som have Nyhedens Interesse, saavel norske som udenlandske. Subskriptionsprisen er 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Subskription modtages i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier, samt i Christiania i Bladets Expedition hos A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 23. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 4de Juni 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Edvard Hagerup.

Nylig afdøde Stiftamtmand Edvard Hagerup blev født i Christianssand den 9de September 1781. Hans Fader, Eiler Hagerup, Søn af Kjøbm. Eiler Berthelsen, i sin Ungdom adopteret af sin Slægtning Eiler Hagerup (den ældre) Biskop i Throndhjem, beklædte dengang Christiansands Bispestol, men havde tidligere været Biskop i Ribe og siden (1774) i Bergen. Allerede som Barn berøvedes Edvard sin Fader (i Aaret 1788), hvorpaa han med Moderen, Magdalene Magrethe Christie, tog til Bergen og blev sat ind i Kathedralskolen. Herfra dimitteredes han i Aaret 1797 til Kjøbenhavns Universitet, og underkastede sig i 1802 den juridiske Embedsexamens theoretiske Prøve med Laud.; først i 1805 tog han den praktiske Deel, hvorfor han erholdt Charakteren Haud illaud. Samme Aar, som han tog sin Embedsexamen, blev han antagen som Volontør ved Bergens Stiftskontor, den 13de Febr. 1807 Raadstuskriver, den 28de Juli 1810 tillige surnumeræriker og 13de Juli 1815 virkelig Assessor i Stiftsoverretten i Bergen. I 1822 befordredes han til Amtmand i nordre Bergenhuus Amt; i 1831 udnævntes han til Amtmand i søndre Bergenhuus Amt og under 24de September 1834 til Stiftamtmand i Bergens Stift, fra hvilket Embede han i Slutningen af Aaret 1851 paa Grund af sin høie Alder søgte Afsked, der da ogsaa under den 20de Februar 1852 meddeeltes ham i de hæderligste Udtryk. Dog vedblev han under Vakancen at bestyre Embedet indtil Juli Maaneds Udgang f. A.

Under sit lange offentlige Liv modtog Hagerup mangfoldige Beviser paa sine Medborgeres Tillid og Kongens Paaskjønnelse af hans fortjenstlige Færd. Ved Valget til det overordentlige Storthing i 1814, som skulde afgjøre Norges endelige Skjæbne, erholdt han som Repræsentant for Bergens Bye de fleste Stemmer (hans Medrepræsentanter vare Sorenskriver W. Christie, Konsul A. Konow og Artillerikapitain Motzfeldt) og valgtes til Medlem af den Deputation, som afsendtes for at overrække Carl XIII en Adresse i Anledning af hans Valg til Norges Konge tilligemed et Exemplar af Norges Grundlov, samt for at fremhære endeel Andragender fra Storthinget angaaende forskjellige Gjenstande, som især laae Nationen paa Hjerte. Ved Deputationens Afsked fra Kongen den 9de Januar 1815 blev Hagerup udnævnt til Ridder af Nordstjerneordenen. I 1824, 27 og 28 var han ligeledes Storthingsrepræsentant fra Bergens By. Paa begge de sidste Thing valgtes han til Lagthings-Præsident og var som saadan tillige Præsident i Rigsretten i 1827. Under 8de Marts 1829 blev han Kommandør af Nordstjerneordenen og 1844 Storkors af samme Orden; endelig hædredes han den 21de August 1849 „for statsborgerlig og Embedsfortjeneste" med St. Olafs-Ordenens Storkors.

Hvor høit Hagerup var agtet og elsket i sin Embedskreds, viste sig ved den Borgerfest, som hans Medborgere af alle Stænder i Anledning af hans Embedsfratrædelse feirede i Bergen den 7de Juli 1852. Det var vistnok ikke her, som ved mange lignende festlige Leiligheder, blotte og bare Høflighedsytringer og tomme Ord, men den rene, den betydningsfulde Sandhed, naar Formandskabets Ordfører, Brigadeauditør Smit gav ham det Vidnesbyrd, at han i de 45 Aar, han havde tilbragt som Embedsmand blandt Bergenserne, havde været en af deres Byes mest udmærkede Borgere, at han med Nidkjærhed, Dygtighed og Samvittighedsfuldhed havde vogtet sit ansvarsfulde Kald, med Interesse omfattet og med Iver søgt at fremme, hvad der kunde tjene til det Almindeliges som til den Enkeltes Gavn, at han med Velvillie havde behandlet Enhver, med hvem han saavel i som udenfor Embedsforholdet kom i Berørelse, og at han selv da, naar hans Overbeviisning maatte føre ham i en Retning, paa hvilken ikke Alle troede, at det Almindeliges Vel bedst rammedes, altid handlede med den Humanitet og Agtelse for Andres Meninger, som kun findes hos den i Sandhed oplyste og urbane Mand. Et smukt Beviis paa, hvilket godt Forhold Hagerup havde levet i med de forskjellige Samfundsklasser i hans By, var det, at han ved denne Aftrædelse fra Embedsbanen med Sandhed kunde sige, „at han ikke vidste noget Exempel paa, at enten Chikane eller personlig Uvillie havde søgt at fortrædige ham eller forbitre ham hans Embedsliv."

Hagerup trak sig nu tilbage i Familielivets Hygge og i uforstyrret Rolighed paa sit skjønne Landsted Landaas; men han maatte allerede om Høsten 1852 vende tilbage til Byen og den 29de Marts d. A. kaldtes han til et bedre Hjem.

Et talrigt Følge ledsagede (den 6te April) hans Lig til Graven, hvor Biskop Kjerschow, Auditør Smit og Pastor Greve holdt Taler.

Mere om Opstanden i China.

Vi have i forrige Nr. efter „Illustr. Zeit." meddeelt en historisk Oversigt over Aarsagerne til den nu stedfindende Mingopstand i China og levere nu som Tillæg hertil følgende Bemærkninger af „Das Ausland."

I nogle Aar har der været Tale om denne Opstand og snart har man tillagt den større, snart mindre Vigtighed, en Omstændighed, der er meget begribelig, da vi kjende saa lidet til Landets indre Tilstande, at det er os umuligt at kunne fælde en endog kun nogenledes sikker Dom om Betydningen af saadanne indre Bevægelser. Men da i den sidste Tid Tilstanden i China endog forekommer Times høist betænkelig, saaledes at dette Blad den 23de April meddeler en ledende Artikel angaaende denne Sag, saa vil det vel ikke være overflødigt at give nogle korte Antydninger angaaende de mulige Følger. Times finder sig ikke særdeles tilfreds med disse Tildragelser, omendskjønt den for Øieblikket kun opfatter den ene Side af Spørgsmaalet: den frygter nemlig isærdeleshed, at der i China for en længere Tid skulde indtræde en Tilstand af „chronisk Rebellion," og „man maa erindre, at den i den sidste Tid foregaaede Udstrækning af Rolighedens Forstyrrelse til et af de fornemste Thedistrikter kunde medføre Følger, der ikke indtraadte, saalænge Kampen var indskrænket til de sydlige eller mellemste Dele af Riget. De Provindser, af hvilke England er afhængig i Henseende til en af det daglige Livs Fornødenheder, og som indirekte afgiver en betydelig Deel af de engelske Statsindtægter, ere allerede saa desorganiserede og forarmede, at de lide betydeligt i deres Handelstrafik, og England kunde komme i særdeles Forlegenhed, dersom Produktionen og Udførselen af The i væsentlig Grad blev hindret." Betænker man, at England aarlig bruger mellem 50 og 60 Mill. ℔ The, og har en Indtægt deraf af 5—6 Millioner, saa er den af Times ytrede Frygt forklaret, og denne kunde vel ogsaa udstrække sig over Handelen overhoved, saa at Afsætningen paa engelske Produkter kunde lide betydeligt. Det sidste er imidlertid ikke meget sandsynligt, da desuden Afsætningen i Sammenligning med det uhyre Gebet og den uhyre Folkemængde maa kaldes ubetydelig, og hellerikke Englændernes høitflyvende Forventninger, navnlig Manchestermændenes, i nogen Henseende ere blevne opfyldte. Denne skuffede Forhaabning har sandsynligviis sin Grund deri, at den chinesiske Regjering, for ikke at blive oversvømmet af de fremmede Varer, har bragt indre Toldsatser i Anvendelse mod dem, og ved de vedblivende Uroligheder turde disse hemmelige Foranstaltninger fra Regjeringens Side i Peking snarere falde bort. Idetmindste er denne Formodning meget tilladelig ved den store Mangel paa nøiagtig Kundskab om Forholdene.

En anden Bekymring plager imidlertid nok ogsaa Times, nemlig den, om ikke England bliver revet med ind i disse Chinas indre Kampe. Det Parti i China, som i en blind Miskjendelse af Sagernes sande Stilling vil holde de fremmede Barbarer borte, er dog endnu det stærkeste, fordi denne Anskuelse smigrer Nationalhovmodet, og hvor let kan der ikke blive udøvet Voldsomheder mod engelske Varer og mod Personer ved den tiltagende Lovløshed; Englænderne have desuden allerede skrevet Chineserne mange Ting paa Regning. Da kan en Indblanding blive nødvendig for deres egen Sikkerhed, og da ingen exklusive Fordele ere at erholde, men meget mere Amerikanerne ville følge Englænderne i Hælene, saa kunde Englænderne komme til at befinde sig i den Stilling, at de med deres Penge og Skibe og Tropper bleve nødte til at sikre Handelen i det Indre af China, ikke alene for sig selv, men ogsaa for Andre. Kort sagt, Sagen har aldeles ikke noget glædeligt Udseende for Englænderne, saa meget mere som det er at vente, at den stigende Elendighed i China endnu forøger Udvandringen til de engelske Besiddelser i Archipelet, hvor Chineserne ved deres hemmelige Forbindelser indbyrdes for en Deel ere blevne høist besværlige Undersaatter; idetmindste vil man da ikke mod dem kunne lade det blive ved det yndede laissez faire, men blive nødt til at opstille en meget skarp Kontrol. Dette er kun Antydninger om mulige og sandsynlige Følger, vi ville ikke sige af en Revolution i China, men alene af længere vedvarende og sig udbredende Uroligheder.

Times udtaler nemlig, og, som det forekommer os, aldeles ikke med Uret, den Anskuelse, at de nordlige Provindser, om end ikke af Kjærlighed til Mandschukeiserne, saa dog af Uvillie mod de sydlige Provindser, opstille sig mod de sidste, og at de tatariske Troppers uimodsigelige Tapperhed og Døds-

Edvard Hagerup.

foragt endnu vil berede Rebellernes seirrigt fremtrængende Hære mangen svær Dyst; i ethvert Tilfælde drager da Kampen sig ud i Langdrag, thi i China gjør man ingen Revolution fra Morgen til Aften. Det kan saaledes vel være muligt, at Borgerkrigen i China vil vedvare i eet eller flere Aartier.

Den alvorligste Følge af en saadan Tilstand ligger imidlertid i det Spørgsmaal: Hvad vil da foregaae i det Indre af Asien? Den ofte meget svage Traad, hvormed Thibet er knyttet til det chinesiske Rige, en Traad, hvis Svaghed Huc (den franske Missionær i Høiasien) i den nyeste Tid har viist os, kan og maa næsten briste i en saadan Borgerkrig, og da er ogsaa det religiøse Lydighedsbaand, som knytter de lamaitiske Folkeslag til China, sønderrevet, og asiatiske Folkestorme kunne begynde, som lode sig føle lige til Europa. Det er vel ikke uden Grund, at Rusland med hvert Aar omhyggeligt udvider sine Forbindelser i det Indre af Asien; saa lidt vi end erfare deraf, saa viser dog hist og her en af andre Grunde meddeelt Notits, hvor langt de russiske Agenter ere trængte frem endog paa chinesisk Gebet. Rusland har Aarsag til at være paa sin Post, thi hvor let kunde ikke en Nomadesværm af en Million Mennesker faae det Indfald, at trænge ind paa russisk Gebet paa et eller andet svagt besat Grændsepunkt fra Jenisei til Aralsøen? Kort sagt, den indre Rystelse af et uhyre Rige, der i sig alene indeslutter en Tredieddeel af Jordens Befolkning, kan ikke blive uden mangfoldige Følger for hele Asien, ja maaskee endog for Europa. England har givet det skrøbelige Rige et Stød, fra hvilket det ikke mere vil reise sig, og naar det falder, ville dets Ruiner udbrede sig vidt omkring.

Mormonismens Historie.

(Fortsættelse fra f. Nr.)

V. Vandringen igjennem Ørkenen.

Egnene vestenfor Unionens Gebet, hinsides Klippebjergene, hvorhen Mormonerne havde lovet at udvandre, vare hidtil saagodtsom ganske ubekjendte. Hvad man vidste om dem, skyldtes Beretninger af Indianere eller Grændsejægere. Der skulde, hed det, findes en stor Saltsøe lig det døde Hav med Omgivelser, som enten vare en Ørken eller et forjættet Land. For at komme til Klippebjergene, vidste man, at der maatte tilbagelægges umaadelige Stepper, der foruroligedes af talrige Bander af de krigerske Siux-, Crows- og Schoschu-Indianere, Her findes kun faa Træer, og Græs mangler hele Vinteren og en god Deel af Sommeren. Store Strømme og dybe Kløfter lægge uoverstigelige Hindringer i Veien for Karavanerne. For at finde Vadesteder og fremkommelige Veie, maa man uafladelig afvige fra den lige Linie, der fører til Klippebjergene. Og ved Foden af denne sneebedækkede Bjergkjæde vente ny Farer, ny Vanskeligheder den Reisende.

Mormonernes Overeenskomst med deres Fiender gik ud paa, at de i Foraaret 1846 skulde afsende nogle hundrede Mand til hine fjerne Egne for at undersøge, hvorvidt de kunde afgive noget Hjem for dem. Imidlertid skulde de Tilbageblivende boe uforstyrrede i Nauvoo for at kunne afhende sine Eiendomme i Illinois og siden følge efter.

Men da der snart viste sig Tegn til ny Fiendtligheder blandt Hancocks Indbyggere, brød hiin rekognoscerende Fortrop op fra Nauvoo allerede i Vinteren 1846 og satte i Februar Maaned over den iisbedækkede Mississippiflod. Et saadant Tog paa denne Aarstid vilde have afskrækket alle andre undtagen Mormonerne, der i en urokkelig Vedhængen ved deres indbildte ene sande Tro havde lært at taale Alt og aldrig at lade nogen fattet Plan og Beslutning fare uopfyldt. Toget maatte bryde op i en saadan Hast, at det kun fik liden Tid til at forsyne sig med de Fornødenheder, en saadan Marsch krævede. Der medbragtes Vogne, forspendte med Muulesler og Oxer, og belæssede med Bohave, Agerdyrkningsredskaber, Telte og Proviant. Det bestod saavel af Kvinder som Mandspersoner, og allerede i den første Nat, man laa leiret i det Fri, fødtes ni Børn. Kulden var uimodstaaelig, de kolde Nordenvinde fore hen over Prærierne og gik de sletklædte Vandrere til Marv og Been; det medbragte Forraad af Levnetsmidler og Foder gik op og Sygdom udbrød. „Ofte,“ siger P. Merimée, hvis Skildring af denne møisommelige Vandring vi hidsætte, „maatte man blive i flere Uger paa samme Sted, medens talrige Veigravere banede Vei i en ufremkommelig Egn eller kastede Bro over en Flod. Imidlertid opploiede og tilsaaede Agerdyrkere store Jordstrækninger, for at deres Brødre, som kom efter dem, kunde finde Korn til Føde for dem selv og deres Kvæg. Naar Solen har tørret det høie Græs paa Stepperne, som kun er frodigt om Foraaret og efter den første Efteraarsregn, afgive de ikke tilstrækkelig Næring for Kvæget. Disse i Klimaet begrundede Farer maatte forebygges, og man maatte vælge til Leirepladse enten Flodbredder eller Egne, hvor der fandtes nogle Træer eller Høie, hvor Vegetationen ikke var hentørret.

„Der var ingen Landevei, man kunde følge, man maatte gaae frem med Kompasset i Haanden. Snart slæbte Emigranttoget sig møisommelig frem gjennem Sumpe og Moradser, hvor Vognene maatte af- og paalæsses flere Gange om Dagen; snart kom det til tørre Stepper, hvor det led alle Hungerens Kvaler og mistede meget Kvæg. Senere, da Vinteren nærmede sig, saae Udvandrerne sig udsatte for Snee og Regn, og maatte bivouakere paa Steder, hvor der fattedes Brænde til at gjøre Ild med, og hvor Jordbunden enten var fugtig eller frossen. Undertiden kom Stepperne i Brand, Karavanen blev greben af Skræk, og kun ved de vidunderligste Anstrengelser lykkedes det den at fjerne Faren. I Slutningen af Aaret anlagde de en midlertidig By af Baraker, som de byggede af Jord og Grene, og hvor de vilde blive, indtil Sneen var forsvunden af Jorden. De havde ført Regimentsmusik med sig fra Nauvoo, og den spillede, saa ofte der gjordes Holdt*). Skjønt de lede af Hunger og Tørst og vare udsatte for alle de med et omflakkende Liv forbundne Besværligheder, tabte disse Jernmennesker dog aldrig deres gode Humør. Naar de havde omgivet sig med en Forskandsning af Vogne, bundet Kvæget og Lastdyrene, samlet Fourage og hentet

*) Mormonerne, der ialmindelighed ere store Venner af Musik og Sang, havde i sin Leir et talrigt og veløvet Orchester, hvis Medlemmer hørte hjemme i Liverpool, og hvem en veltalende Prædikant havde omvendt og bevæget til at tage Basuner og Horn, Giger og Hoboer, Fløiter og Trommer, og følge med til Amerika.

Mormonernes Leir i Ørkenen.

Brænde og Vand til den næste Dag, begyndte Præsterne at holde Bøn og opmuntrende Taler; Pilgrimene istemte derpaa en Lovsang, og, naar denne var endt, spillede Musiken Valse og Kontre-Dandse, saa at man, med Undtagelse af, at der ikke saaes mange sorte Kjoler eller gule Handsker, men derimod endeel temmelig barbariske Dragter og eiendommelige Physiognomier, kunde have troet at være tilstede ved et Skovbal i Nærheden af en stor By.

„Formændene havde indført en beundringsværdig Orden blandt Emigranterne. Aldrig udførte et disciplineret Korps en Marsch med større Nøiagtighed og Regelmæssighed. Arbeidet fortsattes uafbrudt. Fruentimmerne strikkede paa Vognene. Saasnart der var gjort Holdt, hørtes Lyden af Hammeren og andre Haandværksredskaber. Der blev vævet Klæde og Lærred, smedet Jern til Nagler og Agerdyrkningsredskaber, garvet Huder o. s. v. Hvorledes Forholdene end vare, undlode Emigranterne aldrig at høitideligholde Søndagen ved at lade alt sit Arbeide hvile. Her maa jeg fremhæve et Træk, som kaster et Lys paa Mormonernes Charakteer: saa længe Vandringen varede, saa man ikke en eneste Mormon mishandle Oxerne og Mulesllerne, som trak Vognene. Denne deres Omsorg for Trækdyrene bidrog vistnok meget til, at de lykkelig overvandt saa mange Vanskeligheder.

„Underveis udbredte der sig Skjørbug og Typhus imellem dem, saa at der i faa Dage bortreves en Mængde Mennesker. Hele Familier døde; der fandtes ikke nogen Afdeling, som ikke mistede omtrent en Tredieddeel af sin Styrke. Udvandrerne havde forsynet sig ligesaa vel med Medikamenter, som med Vaaben og Møbler af alle Slags; men Ingen havde tænkt paa at medtage Ligkister. For Folk af den engelske Race vilde det være en Vederstyggelighed at lægge halvnøgne Lig ned i Jorden uden Ligkiste. Under Epidemier har det oftere været Tilfælde i de større Stæder i det gamle Europa, at Ligene have henligget ubegravede. Mormonerne skaffede med stor Møie Træstammer tilveie, udhulede dem og gjemte deri deres Døde. Denne fromme Pligt forsømte de aldrig. Nu kan man af Steendyngerne over Gravene langs med Veien, ad hvilken de droge, beregne deres Tab og forfølge deres Spor.“

Medens disse Vandrere under mange Besværligheder sloge sig videre og videre frem, undgik heller ikke de Brødre, der vare tilbage i Nauvoo, al Nød og Trængsel. Disse Hjemmeværende bleve saa haardt anfægtede og forurettede af Hedningerne, at de fandt sig beføiede til at afsende Budskab til hine med Bøn om at de i al Hast skulde vende tilbage for at hjælpe dem. De følte nu altfor godt, at deres Fiender kun havde ventet, indtil de tapreste og viseste Mormoner vare dragne bort, for desto egenraadigere at kunne behandle de Tilbageblevne.

Disse sidste havde ufortrødent, ja endog med fordoblet Iver og Lyst fortsat Arbeidet paa Templet i Nauvoo, hvis Fuldendelse de ansaae for en hellig Pligt. Den paabudne Tiende udbetaltes ikke alene fremdeles, men ogsaa frivillige Gaver indkom til Værkets Fremme. Der gaves neppe en Zirat paa Templet, uden at en from Mormonerinde, der hellere vilde see Guds Huus end sig selv smykket, havde anskaffet den for sine Naalepenge eller Smykker. Som nu Templet stod der i al sin Herlighed, med den forgyldte basunblæsende Engel paa Taarnspidsen og straalende af mystiske Sole, Maaner og Stjerner, Tegn og Bogstaver, Hieroglypher og Zirater, blev det høitidelig indviet. En Mængde Fremmede fra Unionens forskjellige Stater og endog nogle af de bortdragne Mormoner havde indfundet sig til denne sørgelige Fest. Ceremonierne udførtes, og et Par Timer efter forsvandt de mystiske Prydelser. Templet berøvedes atter sin Herlighed, sine Altre, sine Kar. Da Solen brød frem næste Morgen, stode de nøgne Vægge igjen, og den sidste Flok af Ældste og Ypperstepræster, fulgt af en Mængde andre Mormoner, brød op fra Nauvoo og tiltraadte Vandringen til Vestens Ørkener.

Tempelindvielsen betragtede Hedningerne som et Beviis paa, at de endnu tilbageværende Mormoner ikke vilde drage bort, men at de trods Forliget tænkte at forsvare sig i Nauvoo. De yppede derfor ny Fiendtligheder. I September Maaned rykkede en bevæbnet Skare paa 1600 Mand mod Staden for at storme den. Mormonerne, der nu vare svækkede ved Udvandringerne og desuden allerede havde afleveret de af Regjeringen modtagne Vaaben, gik imod Fienden og leverede flere Træfninger, hvori der paa begge Sider gaves Døde og Saarede. Omsider endte dog Fiendtlighederne ved Mægling af en Deputation fra Staden Qvincy; Mormonerne strakte Vaaben, forlode Nauvoo og droge over Mississippi efter deres Brødre, og Seierherrerne holdt sit Indtog i Staden den 16de September. Her saa det nu tomt og øde ud; allevegne mødte Øiet umaadelige Maismarker; men disse maatte overlades til Forraadnelsen, da der ikke mere var nogen flittig Haand til Indhøstning.

Nauvoo havde som mormonsk By indesluttet 20,000 Indbyggere, nu tæller det neppe Tiendeparten. Templet fandt sin Herostrat, der lagde Ild i Kuplen den 19de Oktober 1848. Nu minder en Hob sodede Ruiner om den kortvarige pragtfulde Bygning.

Uagtet de Forenede Staters Regjering kun slet havde værnet om Mormonernes Rettigheder og Eiendom, fordrede den dog deres Bistand, hvor det gjaldt Unionens Interesser. En Forbundshær samledes just for at bryde ind i Mexiko; General Kearney, som havde hermed at gjøre, fandt Mormonerne, paa Grund af deres bekjendte Tapperhed og Udholdenhed, fortrinlig skikkede til et saa møisommeligt Tog og lod udgaae en Opfordring til dem om i første Halvdeel af Juli at danne en Bataillon Frivillige. De modtoge Opfordringen, just som Hovedmassen ved Missouri havde forenet sig med den af alskens Mangler forsinkede Fortrop, og stillede øieblikkelig 520 Mand, der skulde afgaae til Ny-Kalifornien, „for at udøse sit Blod under en Fane, i hvis Skygge de aldrig havde fundet Ly.“

Skjønt Mormonerne allerede vare komne til Egne, der tilhørte fiendtligsindede Indianere, skilte de sig dog uden Knurren ved sine bedste Soldater; selv mangen Familiefader drog afsted. Da Nogle fandt, at dette gik vel haardt paa, sagde en af de mormonske Ypperstepræster: „De skulle strax faae sin Bataillon, selv om vi skulle afgive vore Præster dertil.“ Men da General Kearney opfordrede Orchesterpersonalet til at gaae med i Bataillonen, fik han Afslag. De vare ganske uundværlige for deres Troesfæller i disse Trængselens Dage; de vare ligesom det oplivende Element „i Tabernaklets Leir.“

Endskjønt hiin Bataillons Afmarsch maatte volde Sønderspittelse af mangfoldige Slægtskabs- og Venskabs-Baand, skulde man dog neppe ved at iagttage de Adskillendes mærke noget saadant. Der var ingen kjælen Klynken at høre, ingen forgrædte Øine at see. Om Aftenen før Afskeden var der et Bal i en af det Slags store Løvhytter, som Mormonerne, hvorsomhelst der i et Par Dage gjordes Holdt, pleiede at opføre til Lokale for Raadslagninger og gudelige Forsamlinger.

Man skal, siger et Oienvidne, have vanskeligt for at opvise et lystigere Dandseselskab; dog nød hverken Dandsere eller Dandserinder nogen Forfriskning.

Ogsaa de af Kirkens Ældste, som befandt sig i den nærmeste Omkreds, og deriblandt næsten alle Raadets Medlemmer med Koner og Børn, deeltoge i denne Afskedsfest. Disse alvorlige, værdige Mennesker, der tillige vare de dybest nedbøiede, sloge sig her rigtig løs for i nogle Oieblikke at bortjage sine mørke Tanker, og aabnede Ballet med Opførelsen af en stor Dobbeltkotillon. Og nu svævede lette Hjerter, lette Skikkelser og lette Fødder op og ned i glade Rækker, indtil Solen sank ned bag Omahahøiens skarpt begrændsede Horizont. Da blev der paabudt Rolighed, og en ung smuk Dame sang under Akkompagnement af en Kvartet alle Jordpilgrimes rørende Yndlingssang:

Ved Babylons Floder vi sade
og græd, naar vi tænkte paa Zion.

Nu kunde den kvindelige Slægt ikke længer hindre Udbrudet af Hjertets Følelser; Taarer glindsede de Fleste i Oinene. Da brød en af Præsterne den almindelige Taushed, idet han med stærk Stemme nedbad Himlens Velsignelse over alle Forgrædte, der med reent Hjerte og broderlig Aand havde sluttet sig til de Helliges Menighed. Derpaa adskiltes Selskabet, for i Teltene og Vognene at søge Beskyttelse mod den faldende Nattedug.

Livet i Mormonernes Leir frembød en Mængde maleriske Grupper og Scener. Hist bølger en lang Gade af hvide Telte, her opsender utallige Kogeilde sine Røgsøiler mod den klare blaa Morgenluft. Hist paa den grønne Skraaning ligger uhyre Hjorder af Hornkvæg, Faar og Heste og græsser, bevogtede af Hyrdedrenge; fjernt borte ved Vandet seer man en Hob Kvinder staae og vaske hvide Mousseliner, røde Flanelsskjorter og brogetblommede Kalikoklæder eller bedække en halv Fjerding af den grønne Græsmark med forskjelligfarvede Klædningsstykker, medens den brune og dødsstille Steppe udbreder sig rundt om denne eneste livfulde Flække.

Mormonernes Marsch foregik som sagt med den største Punktlighed og Orden. Uden mindste Forvirring sluttede Toget sig i en ordnet Phalanx, naar et Angreb truede. Den strengeste Disciplin iagttoges med Hensyn til Udstillingen af Nattevagter. Ti og ti Vogne stode under en Kapitain, denne igjen under en anden, der havde Opsigt over halvhundrede,

Mormonernes Vandring igjennem Orkenen.

Indianernes Angreb paa Mormonerne.

og atter denne under en Oberst over hundrede eller et Medlem af Kirkens saakaldte høie Raad. Alle disse Raadsmedlemmer vare dygtige og erfarne Mænd; dog overgik den amerikanske Muhameds Abubekr, Brigham Young, dem alle saavel med Hensyn til Talent som Charakteer.

Toget drog frem, stedse udsat for Indianernes Angreb og Tyverier, idelig nødt til at standse for at bane sig Vei og bygge sig Broer over Floderne, men ogsaa, som Deeltageren i Toget, Oberst Kane, siger, altid under alle Vexlinger af Sted og Sjæbne underholdende den hellige Ild paa Huuslighedens Altar, og bevarende en næsten uforklarlig Munterhed og Sjælsstyrke, Af ethvert nedslaaende Ulykkestilfælde, siger Obersten, forstode Mormonerne at gribe den forhaabningsfulde Side, og at vende deres tunge Hjemsøgelse til Spøg og Munterhed og ofte at udbryde i overgiven Latter over dem selv. „Sandelig," vedbliver han, „jeg har i Leiren ved Papillonfloden hørt mere Vid og Münchhausiader, end jeg vel herefter i mit hele Liv vil komme til at høre."

Ved Papillon fandt den sidste Flygtningskare fra Nauvoo Størsteparten af sine tidligere uddragne Troesfæller liggende i Leir. Begge Flokke vare i en ynkelig Forfatning, men maatte nu opbyde det Yderste, hvis ikke hele Menigheden skulde gaae under. Der kunde for det Første ikke være Tale om videre Vandring, og man maatte derfor forberede sig paa at friste Livet nok en Vinter paa Prærien. Man meiede og indhøstede Foder, forsynede sig med Korn saa godt man kunde, forvandlede Leiren til Træbyer, af hvilke de største vare omgivne af Pallisader og talte omtrent syv hundrede Tryhytter, en rummelig Kirke, Møller, Værksteder og Fabriker, — kort sagt, den mennesketomme Prærie blev i en Maaneds Tid omskabt til et civiliseret Land, der ligesom syntes hidtryllet fra Osten. — Andre mormonske Troesbrødre tilbragte Vinteren (1846—47) paa Grændsedistrikterne til Missouri og Jowa og blandt de vilde Indianere.

Tidlig om Vaaren 1847 brød hundrede og fyrgetyve Sjæle med firsindstyve Vogne op under Anførsel af Young og flere Medlemmer af det høie Raad, for at trænge videre frem mod Vesten. Denne Flok, der bestod af udsøgte stærke Mennesker, tog næsten bare Sædekorn og Agerdyrkningsredskaber med sig, da deres Bestemmelse var, saasnart de naaede frem, at plante og saa, for at de Efterfølgende kunde finde noget at leve af. De skyndte sig saameget som muligt med at komme frem og havde snart, trods Indianernes Angreb, passeret Klippebjergenes Sydpas og betraadte nu den besværligere Deel af deres Vei. De gik omkring Freemonts Peak, Tvillingerne, Longs Peak og andre Kjæmpetinder, men maatte møisommeligen bane sig Vei over Utahlandets uvenlige kløftede Fjeldrygge; mange Gange fulgte de Flodernes stenige Leier, men ogsaa ofte maatte de i bogstavelig Forstand hugge sig Vei igjennem tykke Skove. De kom endelig meget udmattede, men uden at have tabt een Mand, til den store Saltsøes vældige Bækken. Endnu var det saa tidligt, at man kunde saae Mais og vente sig god Høst.

Efter Fortroppen fulgte om Sommeren en Skare af tre tusinde Mand og femhundrede og sexogtresindstyve Vogne, paa hvilke de medbragte meget Korn, der ogsaa strax blev benyttet til Sædefrø. Om Høsten stødte endeel af Mormonerbataillonen og andre Troesbrødre fra Kalifornien og Sandwichsøerne til de Nyankomne og forenede sig med disse for at bebygge og befæste det nyvalgte Hjem.

Foraaret og Sommeren 1848 droge næsten alle de Mormoner, der havde dvælet ved Missouri, i talrige Skarer efter deres Brødre, og fra dette Aar skriver sig Grundlæggelsen af deres vidunderlige Stat Deseret (Biens Stat).

Literatur og Kunst.

Af Chr. Tønsbergs **Norske Folkelivsbilleder** er 2det Hefte, indeholdende „Haugianerne" og „en Søndagskvæld i en Røgstue," begge af Tidemand, netop udkommet, og udmærker sig ved det samme fortrinlige Udstyr i kunstnerisk Henseende, som det allerede tidligere omtalte første Hefte. Texten til Haugianerne (forfattet af A. Munch) charakteriserer paa en smuk Maade den eiendommelige religiøse Side af det norske Folkeliv og den Opvækker, der først kraftig greb denne Side og stiftede den særegne Sekt, hvis Religionsøvelse Billedet fremstiller. I Texten til den anden Blade (af Asbjørnsen) skildres en aldeles modsat Side af Folkelivet i livfulde Træk.

Fortsættelserne af Tønsbergs øvrige Forlagssager vedblive at udkomme med megen Punktlighed. Saaledes have Subskribenterne allerede modtaget 3die Hefte af Landstads Folkeviser, Slutningen af 3die Bind af Henr. Wergelands Skrifter og 2det Binds 4de Hefte af Munchs Historie. Hvad dette Heftes Udstyr angaar, er det saa langt fra at være det smukkeste, vor Presse har at opvise (hvilket sagdes om det første Hefte) at det snarere maa kaldes heel middelmaadigt; thi i enkelte Ark er Papiret saa tyndt, at man fristes til at læse hvad der staar paa begge Sider af Bladet paa engang. Imidlertid maa man haabe, at Forlæggeren vil raade Bod herpaa, saasnart det under vore ugunstige Papiir-Forholde lader sig gjøre.

Af **Norsk Tidsskrift** for Videnskab og Literatur er endelig femte Aargangs 4de (sidste) Hefte udkommet og indeholder „Om Grændsetraktaterne mellem Norge, Sverige og Rusland i det 14de Aarhundrede" af Prof. Munch og „Forsøg til en Udvikling af Dionysos-Ideen af Kand. mag. G. V. Lyng. Den tidligere Udgiver Chr. C. A. Lange tager i dette Hefte Afsked med Tidsskriftet, der ifølge en Annonce paa Omslaget for Fremtiden skal redigeres af Prof. M. J. Monrad og Kand juris. H. Winter-Hjelm.

Præsten A. Boeck har nylig udgivet et lidet Skrift med Titel „Kjærlighedspligter mod vore Hensovede", som alene bestaar af Beretninger om fortidlige Begravelser, Kirkegaardsreglementer og Resolutioner desangaaende m. m. Størstedelen af disse Aktstykker til de Skindødes Historie ere aftrykte af Aviser og afgive Beviser for, hvor stort disse Ulykkeliges Tal er. Bogen indeholder saagodtsom intet Originalt, men blot Aftryk af de forskjelligste Sager og forsaavidt kan den medrette kaldes „en Samling," men hvorvidt Tilføielsen „literære Smaaskrifter," som den paa Titelen hedder, er ganske passende, ville vi lade staae derhen. Den udgjør 3 Ark og er trykt i Frederikshald „paa Forfatterens Forlag."

Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande fra 1814 til 1840 ved Th. H. Erslew. Med det nylig udkomne 14de Hefte er nu Hovedværket — 10 Aar senere end beregnet — endelig afsluttet, og der mangler blot et Supplementshefte, der skal føre de tidligere Artikler à jour med de seneste samt indeholde de øvrige fornødne Tilføielser. Værket, der er et storartet Vidnesbyrd om utrættelig Samlerflid, indeholder eller skal idetmindste indeholde Navnene paa alle de skrivende Mennesker, som levede i den danske Stat i Begyndelsen af 1814 eller siden ere fødte der og fra hvis Haand man har noget andet Trykt end Avertissementer, samt Angivelse af disse Menneskers vigtigste Levnetsomstændigheder og af deres trykte Arbeider. Levnetsomstændighederne bestaae især i Opregnelse af Forældres og Koners Navne, Fødsels- og Dødsaar og Embeds- eller andre Livsstillinger; men da de maadelige Forfattere i flere af disse Henseender have Fuldstændighedens Fortrin fremfor de gode (især forsaavidt de i Regelen hyppigere ere blevne befordrede og sikrere have været gifte) og da de endelig ogsaa pleie at give sine Aandsprodukter vidtløftigere Titler end de sidste, saa er det klart, at en stor om ikke Størsteparten af Rummet maa optages af Artikler, der for de fleste Læsere liden eller ingen Interesse have. Dette kunde ikke undgaaes, saasom det næsten var ugjørligt, om man blot vilde optage de vigtigere Forfattere og Produkter, at trække en Grændse. Hvad der nu synes uvigtigt, kan siden muligens blive af stor Vigtighed, idetmindste for Genealogen og Personalhistorikeren, der nok med Tak engang ville benytte de her meddeelte biographiske Efterretninger om mangen maadelig Forfatter. Erslews Arbeide maa derfor, saaledes som det er, ansees af stor Vigtighed baade for Literaturforskeren og Personalhistorikeren, og vi maae kun beklage, at vi ikke besidde et lignende, hvorved Krafts og Nyerups Literaturlexikon for Norges Vedkommende kunde suppleres paa samme Maade, som derved er gjort for Danmarks. Erslews Værk udgjør tre store Oktavbind og koster heftet 14 Rbd. 24 ß. (7 Spd. 101 ß.)

Fortællinger af Fædrelandets (ɔ: Danmarks) Historie ved Frederik Barfod. Kbh. 1853. I de to sidste Decennier have de Danske erholdt en Overflødighed af Fædrelandshistorier, uden at de dog endnu kunne siges at eie nogen, der taaler en Sammenligning med Professor Munchs norske Historie. De Danmarkshistorier, der ere affattede med Kjendskab til Kilderne og historisk Kritik, omfatte enten blot enkelte Tidsrum (som N. M. Petersens smagfulde og grundige Værk, der i 3 Bind blot behandler Sagnhistorien, og Dahlmanns antidanske, men forresten fortrinlige Danmarkshistorie, der blot gaar til Reformationen) eller ogsaa ere de altfor schematisk affattede (som Allens Haandbog). G. L. Badens Fembindsværk er affattet uden historisk Nøiagtighed og Smag og med en altfor kjendelig Lyst til at nedrive mange af hans Fædrelands høihellige Personer; Molbechs Fortællinger af den danske Historie er et Folke- og Underholdningsskrift, og om L. Chr. Müllers temmelig vidtløftige Danmarkshistorie gjælder næsten det Samme, og desuden er denne ikke fuldendt. Savnet af en fuldstændig passende dansk Historie har i det sidste Aar fremkaldt ikke mindre end tre „fædrelandske Historieskrivere." Den første er Adjunkt Fabricius, der ved paa Titelen af sit illustrerede Værk at tilføie „for Folket" paa en Maade har forbeholdt sig Ret til at følge de slidte historiske Hjulspor; — den anden er en Ubenævnt, der indbyder til Subskription paa en ligeledes illustreret Danmarkshistorie, som skal omfatte Tidsrummet „fra Odins Ankomst til Danmark og indtil 1853," og hvilken saaledes allerede er strengt nok kritiseret af sin Titel; — den tredie er endelig Barfod, paa hvis Bog vi ovenfor have anført Titelen. Af det allerede udkomne første Hefte, hvis historiske Deel begynder med Kong Dan og ender med Valdemar den Store, kan man neppe slutte sig til Værkets Værd i dets Heelhed. Sprog og Behandlingsmaade til-

hører her for en stor Deel Grundtvig, hvis Mythologi blindt hen følges i det forudskikkede Afsnit om „Nordens Sindbilledsprog," og hvis Oversættelse af Saxo i det Følgende ofte gjengives ordlydende. Saavidt vi vide, har Barfod ikke befattet sig meget med Studiet af Danmarks tidligere Historie; derimod har han vist sig vel hjemme i den senere Periode, ved nemlig med megen Færdighed at ihjelslaae flere Produkter henhørende dertil, og det er saaledes at haabe, at han for dette Tidsrums Vedkommende vil, om endog i en populær Form, levere Resultatet af selvstændige Forskninger, hvilket ogsaa det store Rum (omtr. 40 Ark), som han har forbeholdt sig for Tiden fra Valdemar Seier indtil Nutiden, lader formode. — Hvad vi trygt kunne sige om nærværende første Hefte er, at det afgiver en underholdende Lekture for Hvermand. — Værket vil udgjøre over 50 Ark og koste 1 Spd. 48 ß. Trykken er upaaklagelig, men Papiret stygt.

Af Jerrers (ↄ: J. H. Meyniers) **Fortællinger af de europæiske Folkeslags Historie** fra Carl den Store til vor Tid ved J. Riise udkommer i Kbh. et nyt smukt udstyret og af Oversætteren fortsat Oplag, hvis Subskriptionspriis er fastsat til 17 ß. (norsk) pr. Hefte a 6 Ark. Værket er allerede bekjendt som fortrinligt i sit Slags.

Af en Kunst- og Theater-Artikel i Christianiaposten hidsætte vi Følgende: „Vor Landsmand, Pianisten Thomas Tellefsen, vil efter Forlydende med det Første komme hertil. Hans Navn bliver alt mere og mere bekjendt i Paris. Vi have for os en Anmeldelse i et Pariserblad, hvori hans Spil og hans Kompositioner omtales med megen Anerkjendelse. Han havde nemlig givet en Koncert i Pleyels Sal, hvor især hans Foredrag af Pianopartiet i en Sonate af Chopin for Pianoforte og Cello omtales som meget smukt og ægte kunstnerisk. Af hans egne Arbeider udhæves en Rondo, et Par Mazurkar og en norsk Folkedands. Hos vore Musikhandlere forefindes flere af T.'s Pianofortekompositioner, hvoriblandt en Elegi til Prinds Gustavs Minde, for hvilken Hans Majestæt Kongen har tilsendt ham Medaillen memoriæ pignus.

Norge.

Christiania. Under 23de f. M. er første Assessor i Bergens Stiftsoverret og Politiret C. N. St. Platou udnævnt til Borgemester i Christianssand, Bureauchef J. J. Magnus til Foged i Søndre og Nordfjords Fogderi og Undertoldbetjent O. M. Groth til Tolder i Bodø. — S. D. er det tilladt Distriktslæge Chr. H. Nissen, der er udnævnt til Distriktslæge i Laurvig, at forblive i sin hidtil havte Stilling som Distriktslæge i Tromsø.

— Charge d'Affaires ved det belgiske Hof, Frederik H. Anton, Baron af Wedel-Jarlsberg, er den 23de ds. udnævnt til Hofstaldmester ved hendes Majestæt Enkedronningens norske Hof.

— Ved kgl. Resol. af 23de f. M. er Indredepartementet bemyndiget til — i Tidsrummet fra 1ste Jan. 1853 til 30te Juni 1854 — at disponere over et Beløb af 118,000 Spd., der fornødsviis udbetales af Statskassen og siden udlignes paa Rigets Matrikulskyld, forsaavidt det ikke godtgjøres ved Indbetaling af de af vedkommende Kommuner bevilgede Bidrag; af det her nævnte Beløb tillades anvendt 1) til Veianlægget fra Solberg i Holts Sogn, Nedenæs og Robygdelagets Amt, til 48,350 Spd.; 2) til Fuldførelse af Veianlægget langs Holsfjorden mellem Gaardene Sundvolden og Enger i Buskeruds Amt 12,000 Spd.; 3) til Fuldførelse af Veiomlægningen gjennem de saakaldte Drøilier i Holtaalens Pstg., søndre Throndhjems Amt 10,500 Spd.; 4) til Veiomlægningen mellem Lillehammer og Baardsø, Christians Amt, 16,100 Spd.; 5) til Fuldførelse af Broanlægget over Glommen ved Sarpsfossen i Smaalenenes Amt 14,450 Spd.; 6) til tilfældige og uforudseede Udgifter ved fornævnte Veiarbeider samt til forskjellige Udgifter ved Veivæsenet forøvrigt 13,300 Spd.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er det bestemt, at Snaasens Pstg. fraskilles Namdals Provsti i Throndhjems Stift og at Indherreds Provsti med Tillæg af bemeldte Pstg. deles i 2de, nemlig nordre Indherreds Provsti, der skal indbefatte Præstegjældene Snaasen, Beitstaden, Stod, Sparbøen, Inderøen og Ytterøen, og søndre Indherreds Provsti, under hvilket skal henhøre Præstegjældene Verdalen, Skogn, Frosten, Levigen, nedre og øvre Stjørdalen.

— Ved kgl. Res. af s. D. er der af den til videnskabelige Reiser i Norge paa Universitetets Budget for Terminen fra 1ste Juli 1851 til 30te Juni 1854 opførte Sum, 600 Spd. aarlig, tilstaaet følgende Stipendier til Afbenyttelse i indeværende Aar nemlig: 1) Lektor i Chemi Dr. A. Strecker 150 Spd. for i et Tidsrum af 7 a 8 Uger at foretage en naturvidenskabelig Reise langs Kysten fra Sandefjord til Christianssand og derfra over Sæterdalen samt om muligt over Bergen eller Kongsberg tilbage. 2) Amanuensis ved den bergvidenskabelige Samling Kand. theol. Horbye 100 Spd. for i et Tidsrum af 2 a 2½ Maaned at foretage en geognostisk Undersøgelse af Feldtet mellem Vigelsfjeldet og Hersehogn paa Rigsgrændsen. 3) Universitetsstipendiat Konservator ved det botaniske Museum Kand. med. Schübeler 120 Spd. for i et Tidsrum af 6 a 8 Uger at undersøge fornemmelig Havvegetationen eller Algerne paa Kysten fra Mandal til den nordlige Ende af Karmøen. 4) Student P. Chr. Asbjørnsen 250 Spd. for i et Tidsrum af 4 Maaneder at foretage en zoologisk Reise til Undersøgelse af Hardangerfjordens Fauna.

— Ved kgl. Resol. af s. D. er der af de til Afholdsreformens Fremme for indeværende Budgettermin bevilgede Midler tilstaaet Kand. theol. Mads J. Befring indtil Videre et Beløb af 600 Spd. aarlig for at virke til Afholdssagens videre Udbredelse og Befæstelse i Riget deels ved Reiser, deels ved literære Arbeider o. s. v.

— Agronom Jensenius, som isommer paa offentlig Bekostning skal opholde sig i Gudbrandsdals- og Valdersfjeldene for at undersøge Fædriften og Sæterlivet, sees allerede at have begivet sig nordover til førstnævnte Trakt.

— Theatrets Forestillinger i indeværende Saison endte i Tirsdags med Opførelsen af det gamle gode Stykke „Feiltagelserne" af O. Goldsmith.

Eidsvold. Ved Jernbanearbeidet er en Arbeider omkommet formedelst Nedstyrtning af Jordmasser.

I Røkens Præstegjæld have et Par Mormoner vist sig og bevæget en gammel Mand til at lade sig døbe; derimod reddedes ved Sognepræstens Indskriden en Pige, der gaar til Konfirmation, „fra at falde i deres Kløer." I Røken love de mormonske Apostler dem, som lade sig døbe paany, at de skulle leve i 100 Aar.

Moss. Borgesyssels Provstiers geistlige Forening indbyder ved Formanden P. F. Bassøe til et Præstemøde i Moss den 23de og 24de Juni d. A., hvori blandt Andet Sognepræst Landstads Plan for Psalmeværket vil vorde drøftet.

Bergens Museum har i det forløbne Aar havt en Indtægt af 1531 Spd. 87 ß. og en Udgift af 1365 Spd. 21 ß. Samlingerne ere deels ved Gaver, deels ved Indkjøb blevne forøgede med 1526 Nr.

Ved Romsdals Amts Storthingsvalg den 26de Mai udkaaredes til Repræsentanter 1. Gaardbr. og Bogtrykker M. Aarflot; 2. Lensmand J. Neergaard; 3. Kirkesanger E. A. Grønningsæter; 4. Gaardbr. Søren Aandal, og til Suppleanter: Lensmand F. Hagerup, Kirkesanger Strømme, Sognepræst Wraamann og Gaardbr. Røkkum.

Throndhjem. I Forstaden Baklandet udbrød den 24de Mai en Ildsvaade, hvorunder 11 Brandforsikringsnummere, assurerede for tils. 5820 Spd., deels nedbrændte, deels nedreves, for at Ildens videre Udbredelse derved kunde hindres.

— By- og Raadstuskriver O. Wahl afgik ved Døden den 22de Mai.

Hammerfest. Efterretningerne om Fiskerierne lyde særdeles gunstige.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Da Prof. Munch i sine Sprogbemærkninger har omtalt Overlærer Knudsen som den Mand, der ønskede at fortrænge vort nærværende Skriftsprog og sætte et efter Oldsproget dannet nyt Sprog istedet, har Overlæreren i Mgbl. Nr. 147—49 fundet sig beføiet til at imødegaae denne Paastand og udvikle saavel sit eget som Munchs sproglige Standpunkt. Han viser da, at det er feilagtigt at tillægge ham (K.) den Hensigt at ville gjøre et norskt Sprog, hvilket netop Prof. Munch selv og Ivar Aasen, efter hvad man tidligere antog, have tænkt paa. Han finder saaledes, at Prof. M. har byttet Plads med ham i Sprogsagen og sat ham paa det Standpunkt, hvor Folk altid har troet M. selv stod. Endelig imødegaar ogsaa Knudsen Hr. Munchs Paastand, at vort Skriftsprog er dansk og viser derhos, „at M. engang var de Danskes ivrige og vedholdende Modstander, og vilde adskille dem fra de Norske, men at han nu er deres varmeste Forsvarer og Tilhænger, der vil forene de dannede Norske med de Danske og lade de Øvrige seile sin egen Kos."

— Mgbl. Nr. 150 indeholder en „politisk Epistel" fra Asbjørn, hvori denne, efter først at have omtalt Arbeideragitationens politiske Betydning, og antydet den Skjæbne, den vilde have faaet, naar den endelig var kommet til at true Eiendommen, vedbliver saaledes: „Det, som især behøves, er, at vore Stemmeberettigede vaagner op og at de med det samme vækkes til Modstand mod den samfundsforstyrrende Drift, som ytrer sig i den Lavtstaaendes Bestræbelse for at trykke alle Ovenforstaaende ned til sit eget Standpunkt. Et saadant mægtigt Værn mod Nivelleringslysten savner man høiligen i et Samfund som vort, hvor der er saa meget i Lovene og Sæderne, som begunstiger den. Du aner maaskee ikke, at jeg sigter til intet mindre end et fuldkomment Omslag i dette Lands politiske Foreteelser. Men saa er det. Det har vist sig, at den Korporation, som man hidtil har erkjendt og tildeels frygtet under Navn af Demokratiet, Massen af vore 110,000 Stemmeberettigede nemlig, har fuldkommen saamegen Fare at befrygte nedenfra som ovenfra; det har vist sig at denne Korporation i Virkeligheden er ligesaa meget en aristokratisk som en demokratisk Indstiftelse, og lad den først komme til klar Erkjendelse af sin Stilling, lad den først rigtig fatte sin Betydning i vort Statsliv, saa kan Du være sto paa, at den og ingen anden end den vil blive den kraftigste Bevogter af vor konstitutionelle Friheds Klenod." Dernæst paaviser Forf., at det er en konstitutionel Anomali, at ville gjøre vort Lands Embedsmænd til et særeget politisk Parti, samt at de ikke kunne udgjøre noget konstitutionelt Aristokrati, da den første Fordring til et saadant er, at det baade skal bestaae ved sig selv og nyde umiddelbar Anerkjendelse af Konstitutionen, saaledes at Regjeringen kan finde sin Støtte i det og ikke det i Regjeringen (som Tilfældet). Han finder det derfor rigtigst, nu at bevirke en nærmere Sammenslutning mellem Embedsmænd, Bønder og Borgere. Derpaa udtaler han sig om den lige Arveret, mod hvilken han erklærer sig for Jordegodsers Vedkommende, og endelig fremsætter han den Mening, at Ingen bør faae Borgerskab i Byerne, forinden han har godtgjort, at han er i Besiddelse af saamegen Dannelse, som for Tiden kan erholdes i vore Borgerskoler. Thi den konstitutionelle Stat kan ikke være ubekymret om, hvorvidt dens Borgerskab erhverver sig høiere Indsigter; tvertimod antager han, at den handler viseligen ved at knytte saadan Autoritet til disse Indsigter, at hver Mand vil finde sig opfordret til at erhverve dem.

— I Chr.-Pst. for 29de Marts henledes Kirkedepartementets Opmærksomhed paa Nødvendigheden af en Reform i „Loven om Fattigvæsenet paa Landet," i hvilken Henseende Forestillinger fra alle Fattigkommissioner bør indhentes saa betimelig, at Sagen kan forberedes forelagt kommende Storthing.

— I s. Bl. for 3die Juni drøfter en Indsender fra nordre Aurdal i Valders det af Indredepartementet gjennem Christians Amt for Formandskaberne og Fogderne forelagte Spørgsmaal, om en Kjøbstad, beregnet paa de vestlige Dalfører af Christians Amt, hensigtsmæssigst bør anlægges enten ved Randsfjordens nordlige Ende (Odnæs) eller ved Mjøsens vestre Bred (Gjøvig), og kommer til det Resultat, at sidste Sted bør foretrækkes. Byen paa Odnæs, siger han, vil med Hensyn til dens Handelsomsætning blive indskrænket til Valders og Land; men „Byen paa Gjøvig vil, foruden Valders og Land, hvis Transportmidler maa komme til at gaae over Mjøsen, naar de fuldendte Kommunikationsmidler paa denne Route ere blevne tagne i Brug, erholde vestre og østre Toten, Vardal og for en Deel Birid som dens naturlige Handelsterritorium, hvilken territoriale Forøgelse upaatvivlelig skal give den vordende By et Tilskud af Livskraft, som den neppe vil kunne undvære."

— Kongsbergs Adresse meddeler Uddrag af et Brev fra en Kongsberger, der for nogle Aar siden reiste til Kalifornien og som, efter her at have fundet sig skuffet, drog til Australien, hvortil han ankom i Februar Maaned f. A. I 3 Maaneder har Brevskriveren tjent saameget, at han har kunnet sætte 100 Pd. Sterl. i en Bank. Forøvrigt skildrer han Guldgravningen som et Lykkespil og en mindre brillant Haandtering, der er forbunden med mange Omkostninger og fordrer strengt Arbeide. Han vil hverken fraraade eller tilraade Nogen at forlade det kjære Norge for at søge efter Guld.

— I Tromsø Tidende findes trende Opsatser angaaende en ny Kjøbstads Anlæg i Nordlands Amt. En Forfatter i Nr. 37 finder, at Anlægget bør skee i Lofoten, og navnligen ved Buksnæsfjord, i Nærheden af Buksnæs Præstegaard; en anden (i Nr. 40) mener derimod, at et Sted paa Helgeland bør foretrækkes og tilstaaes Kjøbstadsprivilegier.

Blandede Efterretninger.

Danmark. I Kjøbenhavns By og Landdistrikt ere følgende valgte eller kaarede til Folkethingsmedlemmer: Prof. Wilkens, Konsul A. Hage, Kammerherre Rosenørn, Statsrevisor V. Rothe, Sadelmager C. A. Christensen, Grev J. Raben, Justitsraad Casse, Pastor Gram, Kapitainlieutenant Tuxen og (for Kjøbenhavns Amt) Professorerne C. Hall og Keyser.

England. I Leicester holder en Tartar Forelæsninger over det fri Tartaries Tilstand, hvilke skulle være høist interessante og lærerige. Manden hedder Olympius, har tjent som Officier i den russiske Armee, og søger nu ved Forelæsninger at skaffe sig Reisepenge til Hjemmet.

— Mazzini er, forsikres der, ankommen til England den 25de Mai. Hvorledes han har reddet sig fra Mailand, hvor han længe har holdt sig skjult, veed man ikke.

Schweitz. Den østerrigske Gesandt er tilbagekaldt fra Schweitz og den schweitzerske fra Østerrige og al diplomatisk Forbindelse mellem disse Stater afbrudt som en Følge af Scheitzernes Beskyttelse af de politiske Flygtninger.

Tyrkiet. Reschid Pascha, Reformpartiets Fører, er udnævnt til Udenrigsminister, Mustafa Pascha (Gesandt i Paris) til Storvezir, Mehemed Ali Pascha (den aftraadte Storvezir) til Krigsminister og Rifaat Pascha til Konseilspræsident.

— Serbien har kastet sig i Ruslands Arme, idet Fyrst Alexander, der finder sig afmægtig ligeoverfor de voxende Utilfredse, har ladet Fyrst Menschikoff erklære, at han er rede til at udføre Ruslands Hensigter.

— De nyeste Efterretninger med Hensyn til Forholdet imellem Tyrkiet og Rusland ere meget modsigende. Hvad der imidlertid synes vist, er, at Porten ikke har gaaet ind paa Fyrst Menschikoffs Fordringer og at denne som Følge heraf har afbrudt al diplomatisk Forbindelse med den og allerede den 22de f. M. forladt Konstantinopel.

— Depescher fra Konstantinopel af 19de Mai melde, at Hr. de la Cour har beordret den franske Flaade til Dardanellerne.

— Halil Pascha, Sultanens Svoger, Statholder i Brussa og en af de tidligere Førere for det russiske Parti, er afgaaet ved Døden.

Grækenland. De Forenede Staters Gesandt ved den høie Port, Marsh, har indfundet sig i Athen og nedlagt Fordring paa en Skadeserstatning af 500,000 Fr., fordi Missionæren King for nogen Tid siden er bleven fængslet for sine Prækeners Skyld.

— I Besarabien foretages uhyre Krigsudrustninger.

Blandinger.

Salpetersuurt Kviksølvoxydul til at fordrive Utøi hos Kreaturerne med.

I Omegnen af Hooksiel fortæller „Landwirtschaft. Dorfzeit.," solgte en Dyrlæge Landmændene et Pulver til at fordrive Utøi hos Kreaturerne, der viste sig særdeles hensigtsmæssigt til sit Brug. Det befandtes ved den af Apotheker Ingenohl i Hooksiel foretagne chemiske Undersøgelse at bestaae af svovlsuurt Kviksølvoxydul og Pulveret af Alantroden (Rad. enula). Men da det svovlsure Kviksølvoxydul er tungt opløseligt i Vand, saa tilbereder Ingenohl til samme Brug et Pulver af 2 Skrupler (⅓ Lod) krystalliseret salpetersuurt Kviksølvoxydul og 1 Lod af et eller andet Plantepulver, hvortil, for at forhindre dets Dekomposition ved Opløsning i Vand, tilsættes 10—15 Draaber reen Salpetersyre og for Vellugtens Skyld desuden nogle Draaber af en stærk lugtende ætherisk Olie. Landmændene brugte dette Pulver med største Held, idet de overheldte det med en halv Kande Regnvand og vadskede Kreaturerne dermed. Da der nu i nogle Egne bestaar den Skik at fordrive Utøi hos Kreaturer med Arseniksyrling, som imidlertid ikke er at anbefale, saa turde man vel gjøre opmærksom paa Virkningen af det salpetersure Kviksølvoxydul i denne Henseende.

Muursteen til Gulv i Kostalde. „Zeitschrift für deutsche Landw." omtaler, at man i Skotland til Gulvlægning i Kostalde har anbefalet Muursteen, der i Midten have en Rende. De derved i Gulvlægningen frembragte fortløbende Render ende i en større Rende, der er dannet af større Steen af samme Form og som lig en Hoveddrain optager de flydende Dele fra de første mindre Render og danner Afløbsrenden for dem. Ved Anvendelsen af saadanne Muurstene skal man bespare megen Strøelse og i væsentlig Grad befordre Reenligheden.

Ledige Embeder og Bestillinger.

By- og Raadstuskriverembedet i Throndhjem med en aarlig Brutto-Indtægt af omtrent 1500 Spd.

Namdalens Fogedembede med omtrent 612 Spd. i Indtægter. Et Laan paa 1190 Spd. forrentes og afdrages med 6 pCt. aarlig.

Liers Sognekald med omtr. 1250 Spd. i Indtægter, hvorfra afgaar 160 Spd. som Løn til den resid. Kapellan.

Stods residerende Kapellani (Indherreds Provsti) med omtrent 270 Spd. i Indtægter.

Underlæge- og Inspektørposten ved nordre Throndhjems Amts Sygehuus i Skogn med 180 Spd. i aarlig Løn foruden fri Bolig, Lys og Brænde.

Lærerposten i Handels- og Kontorvidenskaberne ved Christiania Handelsinstitut med en Indtægt af 48 ß. pr. Underviisningstime (nu 10 Timer ugentlig).

Tredielærerposten ved Skolelærerseminariet i Holts Pstg. med 225 Spd. i Indtægter (deri indbefattet Huusleiegodtgjørelse).

Raadstuvagtmester- og Politibetjentposten i Levanger med 150 Spd. i aarlig Løn foruden fri Bolig.

Fyrvogterposten ved Skudesnæs Fyr med 240 Spd. i Løn.

Lensmandsbestillingen i Karlsø (Finmarkens Amt).

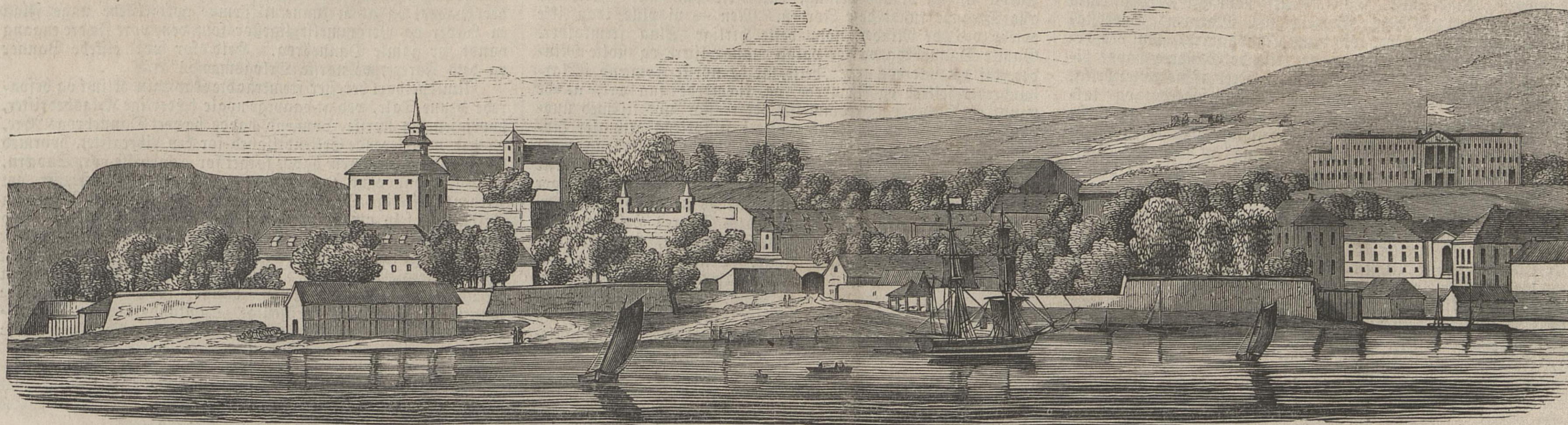
Lensmandsbestillingen i Skibsthveit (Rakkestads Fogderi).

Tvende Gjordemoderposter under Østfinmarkens Lægedistrikt med en aarlig Løn af 55 Spd.

☞ **Subskription paa Illustreret Nyhedsblad modtages fremdeles i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier og koster 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Med Subskription er forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Disse Gevinster ville i Aarets Slutning ved Lodtrækning blive fordelte blandt Abonnenterne uden Hensyn til deres Antal, dog fordres som nødvendig Betingelse, at Betalingen bliver ordentlig erlagt for hvert Kvartal og at man holder Bladet fra Aargangens Begyndelse til dens Slutning. Skulde Abonnenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordelte i flere Gevinster, hvoraf den største vil blive 100 Spd. kontant.** A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 24. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 11te Juni 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Sangerfesten paa Horten.

II.

Paa Festens anden Dag samlede man sig Kl. 7 Morgen til en liden Udflugt til Braarudaasen; en smuk Tour, som ved de tiltalende Prospekter, der frembød sig fra Aasen, vel lønnede den smule Umage, det voldte at bestige den. Da en Deel af Hortens Indvaanere, Damer og Herrer, havde indfundet sig her, forblev man samlet nogen Tid, og afsang herunder flere Sange, blandt hvilke maa bemærkes en ny, vakker Nationalsang „Held os vi har et Fødeland" etc. af H. Bjerregaard og F. A. Reissiger, som for første Gang, blev udført her af Christianiasangerne, hvorpaa Behrens udbragte et Leve for den tilstedeværende Komponist, der havde beriget vor fremspirende Sangliteratur med en melodiøs, klangrig og stemningsfuld Nationalsang, der snart vilde indtage sin Plads ved Siden af de øvrige, som Folket havde adopteret. En Stund efter gik det atter under Sang og Klang nedover Aasen, hvorpaa man skiltes ad for deels at foretage mindre Spadseretoure i Omegnen, deels at imødekomme flere venlige Indbydelser til at tilbringe Resten af Formiddagen inden Familiekredse, der med den mest forekommende Gjæstfrihed optog Sangerne blandt sig.

I den gladeste Stemning fremmødte man derefter Kl. 1 Eftermiddag udenfor Evensens Bolig, for derfra i Procession at begive sig ned til den Lystlund, hvori det sidste og offentlige Møde skulde afholdes. Med Marinens Musikkorps i Spidsen, derefter alle Foreningers Faner samlede, og endelig de forskjellige Sangforeninger hver for sig, drog man i et imponerende Sangertog afsted.

En aaben, vid Plads midt i en tæt Granskov var udvalgt til Samlingsplads. I Baggrunden af denne var opreist en stor, af Hr. Theatermaler Wergmann pragtfuldt udsmykket Tribune, bag samme inde i Skoven var opplantet et Salutbatteri, og i Nærheden af Tribunen, omkring denne, vare, paa enkelte aabne Pladse mellem Træerne, flere Telte udspendte, der indeholdt Forfriskninger for Sangerne. Den store Plads foran Tribunen, der rummede over 5000 Mennesker, var allerede opfyldt af Tilhørerne. Foruden vistnok den største Deel af Hortens Indvaanere, var fra alle omkringliggende Byer og Landdistrikter, ja ligefra Christiania og Frederikshald, Folk strømmet sammen til Festen. Man var ved en Liberalitet, som vel er begrundet i Sagens Natur, men som derfor vistnok ikke mindre vil paaskjønnes, af Festkommitteen gjennem Aviserne bleven underrettet om at Adgangstegn til denne Deel af Festen vilde blive at erholde gratis for Enhver, der i Tide sørgede herfor. Paa Grnnd heraf fandtes ogsaa blandt Tilhørerne Folk af alle Stænder, men da alle fremmødte festligt klædte og, om vi saa maae udtrykke os, i festlig Stemning, gav den hele Forsamling et saa vakkert Totalindtryk, som man aldrig tilforn her i Landet har kunnet afvinde nogen større Folkeforsamling, naar undtages Sangerfesten paa Asker, hvor ogsaa et lignende Antal Tilhørere var nærværende, og hvor den samme glade, livlige og festlige Stemning fandtes.

Kl. 1½ ankom Sangertoget, som, efter først at have marscheret Pladsen rundt, indtog Tribunen, medens Fanerne plantedes paa begge Sider af samme.

Festen aabnedes med Choral med Akkomp. af Blæseinstrumenter, arrangeret af Reissiger og udført af alle Sangforeninger (Anfører: Reissiger), hvortil umiddelbart sluttede sig Lovsang af B. Klein, udført af alle Sangforeninger, anførte af Behrens. Herefter optraadte Holmestrands Sangforening alene, anført af Musikinstruktør P. Knudsen, og afsang Aftensang af Kreutzer, hvorpaa Haandværkersangforeningen fra Christiania, under Anførsel af Behrens afsang Vårsång af O. Lindblad. Efterat derpaa Norges Herlighed af J. N. Brun, af det samlede Chor var udført (Anfører Behrens), fremtraadte Student A. M. Hansen og holdt følgende Tale:

„Velmødte ere vi, Venner, her til dette vaarlige Stevne med Sang og Glædesord; den vakte Jord føder nu til Liv sine Vinterdrømme, og jublende Lærker bære dens glade Tak mod Himlen. Jordens Barn jubler med; thi han er knyttet til Jorden og føler dens vaarlige Drømme og Længsler skyde frem ogsaa i sin Barm. Vi have ei glemt, Venner, vor gamle Pagt med Naturen; vore Længsler dreve os ud i de sangfulde Lunde, og i Tonernes Harmonier have vi fundet Udtrykket for vore harmonerende Følelser. Vore Sange bære Vidnesbyrd om den Pagt, der knytter Menneske til Menneske og dette igjen til den øvrige Skabning. Hvad Under derfor, at Digteren, der har siddet og lyttet ved Stranden, har sagt os, at han hørte Bølgerne nynne glade Toner, der varslede om vort Fædrelands Held, idet de bragte os Sagn fra de fremfarne Dage. Thi lykkeligt er det Land, Venner, hvis Sønner og Døtre ere sig bevidste deres Samfund med den hele øvrige Skabning, hvor den første Sangfugl rører Hjertets Strenge, saa Toner udstrømme derfra for at forene dets Priis med hiins til den Skaber, hvem vi beskue og beundre i hans Værk. Der bliver hver Vaar en stor Pintsefest, hvor een, fælles Aand strømmer igjennem den hele Natur fra dens Ypperste til dens Ringeste, Haabets og Længselens Aand, der for en Stund løser det Skabte fra Forkrænkelighedens Tryk og formæler Jord med Himmel, en Aand, der ikke er væsentlig forskjellig fra den, hvis Udgydelsesfest feires i disse Dage; thi kun i denne har den sin Kilde, sin Sandhed og Forklaring.

Lykkeligt er vort Land, Venner, fordi vi ikke have glemt vor Pagt med Naturen, lykkeligt, fordi vi have fundet Sangen som Udtryk for vor Glæde herover, og uhindret kunne hæve vore Røster i Forening til en Jubelsang med den hele Natur, der i og ved sig selv nedkalder Velsignelse over vore Fædrenedale. Vi behøve ingen Udvikling for at vide, at Sangen er den sande Følelses naturligste Udtryk, at, hvor Følelsen er, der følger Sangen med, selv om det kun var Hjertets stille Nynnen, fordi Naturen havde nægtet os Sangens Gaver; naar vi istemme vore Chor, føle vi det med den dybeste Overbeviisning, og derfor ere vi lykkelige, og i os vort Land, fordi vi i Sangen have fundet Udtrykket for vor Glæde; thi den viser os, at vi formaae at føle, og vi vide, at denne vor Følelse er sand og naturlig.

Saa er da Norge et sangrigt Land og derfor et lykkeligt Land. Det er et skjønt Billede, som fremstiller sig for vor Tanke, at, medens Verden rundt om os sukker i Smerte under Aaget, saa selv Tonerne ei faae Lov at udstrømme fra de forpinte Barme — at da her i vort høie Norden en Fredshymne toner over Strandene. Ei altid har det været saa imellem vore Fjelde. Man har ofte brugt, naar man har villet skildre et i Sandhed lykkeligt Land, at kalde det et sang- og sagnrigt Land. Det er Norge nu. Sangen strømmer fra vore Hjerter og forklarer vore Minder og vort Haab. Men ikke alle vore Minder ere glade, om end netop de kunne øge vort Haab. De Bølger, der „vuggede Tryggvesøns og Barfods Drage over Foldinfjord", de vække, mens de smilende boltre sig dernede ved Stranden, som om de glædede sig over os og vort Møde, Minderne, der slumre i vort Bryst. De Dage vare ogsaa Hædersdage for Norge, og da sang Skaldene begeistrede Kvad for de lyttende Kjæmper, ogsaa dengang som nu kunde den blide Sang tone med Kjæmpekvædet i Krigernes Midte. Ja, det var en skjøn Tid; thi Sangen lød viden over Land, om de mange Røster hørtes spredte og enkelte og ei i storartede Samlag som nu; thi dette er vore Dages Pryd fremfor hine, at lade selve Sangen være et Udtryk for den Fællesaand, der tilhører vor Tid. Men paa hine Dage fulgte de lange, mørke Tider, hvorfra ingen Sang bærer Sagn til os, hvor kun hist og her en enkelt, vemødig Røst lød inde mellem Fjeldene, der sang om Landets svundne Hæder og Lykke og kun skamfuld og fordulgt vovede at betroe den opvoxende Slægt sine Klager, saa først vore Dage have kunnet fremlokke af deres Skjul de sidste, hendøende Toner af de glemte Sange.

Men nu er Tiden vaagnet. Paa den Dag, hvis Mindefest vi i Morgen feire, sang Fuglene atter i Eidsvolds Lunde og bragte Sangens hentørrede Kilder til atter at sprudle i Nordmændenes Hjerter, og se, Venner, nu strømme de som mægtige Elve gjennem vore Dale og hver af vore Røster er en liden Bølge i dem, der jubler: Held og Hæder over det gjenfødte Norge!"

En Stund herefter udførte Tønsbergs Sangforening (Anfører: Skolelærer A. Andersen) „Berglied" af F. Küchen, derpaa Handelsstandens Sangforening af Christiania (Anfører: Behrens) Nordisk Liv af A. Munch og C. Arnold. Kand. H. Fearnley holdt derpaa et længere Foredrag, der lød omtrent saaledes:

„Hvorfor ere vi hidstevnede i denne festlige Stund? — Hvad er det, som i disse Dage kalder Saamange af alle Samfundsklasser fra fjern og nær, fra alle Egne trindt om vor yndige Fjord, til dette festlige Møde? — Svaret kunde synes let; man kan sige, det er for at more os — men dertil siger jeg et bestemt Nei, og I ville sige det med mig: her gjælder det „ei blot til Lyst!" — Hvorfor ere vi da komne? Mon for at øve vor Kunst, for at udæske til en Væddestrid? — Nei, da skulde vel de Fleste have holdt sig tilbage. — Er det da for at give den forædlende Magt, som igjennem Tonernes Verden tiltaler os, sin Ære og Priis? — Ja vel, saa er det, og dog er der endnu en dybere Anelse, som driver os og som giver vort Møde dets fulde Betydning. Thi er det ikke fordi vi have anet og følt, at der i Musikens Harmoni ligger en Symbolik for Livet, at som de enkelte Toner hver have sin bestemte eiendommelige Charakteer og uden at tabe denne just i Samklangen finde sin rette Fylde og Forherligelse, saa bør det og i Livet at være.

Ogsaa dettes særskilte Forholde og Virksomheder ere Toner med sit bestemte Præg, der just ved at sammenflyde og samvirke til det store Hele give dette sin Charakteer og sit Indhold. Ingen staar enkelt eller for at virke for sig selv alene — til det store Hele, til Samfundets, til Fædrenelandets Vee og Vel skal Alt og vil Alt nødvendig virke — og deri er just hver Enkelts Storhed og Betydning, at han og hans Virken lyder med i denne store Samklang. I denne Følelse ere vi og her fremmødte; til denne Sandheds Erkjendelse skal visseligen ogsaa dette Møde bidrage. Et Ønske derfor om lykkelig Samvirken mellem Stænderne!

Der var en Tid, da man talte om forskjellige Stænder, da disse enkeltviis koncentrerede sig og betragtede hinanden som væsentlig forskjellige, hver med sine særskilte Interesser, dem de iversyg havde at bevogte. Men denne Tid er lykkeligviis snart forbi. Civilisationen har forlængst i den almindelige Betragtning udjevnet disse Kløfter, og med den stigende Oplysning og Dannelse ville de ogsaa i vort Fædreneland med hver Dag udjevnes i Livets Virkelighed. Du tilhører vel en Stand — og den skal Du heelt tilhøre — ikke for at være adskilt fra de Øvrige, men fordi Du i den har din beskikkede Gjerning til det Heles Vel, og fordi Du just ved heelt at tilhøre den skal erhverve Dig den Dygtighed i det Enkelte, det bestemte Præg, hvormed Du skal blive gjældende i det Heles Harmoni.

Den lærde Stand var, som naturligt, den første til saaledes at opfatte sit Maal og sit Meed. Den trak sig ikke tilbage i mørk og ufrugtbar Grublen. Alt som den selv udvikledes og steg i Kraft, greb den mægtigt ind i Livet, baade i det Aandelige og Materielle. Hine store Opdagelser, som i saamange Retninger have omdannet Verdens Forholde, skylde vi den. Eller den har taget de fundne Opdagelser og enkeltstaaende Erfaringer under Granskningens Bearbeidelse og gjennem udviklede Theorier gjort dem frugtbare for Livet. Og se, saaledes har den igjennem Tidernes Løb formedelst Videnskaben lettet, udviklet — ja tilsidst omskabt alle Næringsveie, at man i vor Tid ingen sand Dygtighed kan opnaae i den enkelte Bedrift, uden til en vis Grad at have tilegnet sig den Dannelse og Oplysning, som i den forgangne Tid saagodtsom var den lærde Stands udelukkende Eie. Derved ere Stænderne traadte i nærmere Forbindelse og have fundet et Fællesskab, der alt meer og meer skal baade styrke dem i deres Udvikling og Gjerning i det Enkelte og omslutte dem i en høiere Eenhed.

Maatte denne Erkjendelse blive ret almeenlevende, at Alle kraftigen og samdrægtigen maae hver i sin Gjerning samvirke som Tonerne i harmonisk Eenhed, som Blomsterne i vore Skove, der vel udaande hver sin særegne Duft, men derved just frembringe den eiendommelige Vellugt, som strømmer igjennem deres Kroner.

Derfor et varmt Ønske „for Stændernes kraftige Udvikling og inderlige Sammenslutning i en stor fædrenelandsk Harmoni!"

Efterat Christianiasangerne derpaa havde udført Skovsang af Mendelssohn-Bartholdy, hvilken de, paa Opfordring, maatte give da capo, udviklede Handelsfuldmægtig O. F. Holt i en Tale Sangens Betydning, og gjorde opmærksom paa de mange og store Goder, den bringer os. „Det er ikke alene den Fryd, den Glæde, vi selv føle ved at dyrke den, men langt mere de Resultater, dens Udbredelse bringer med sig. Den vækker Sandsen for det Ædle og Skjønne, den fremmaner Humanitet og Dannelse, og, hvad der vel maa kaldes et stort Gode, den har en gavnlig Indflydelse paa det hele Statssamfund, idet den vækker det sociale Liv i en Retning, hvori det aldrig tilforn har existeret i vort Land, og forener Unge og Gamle, Læge og Lærde, og bringer dem alle sammen under eet Banner til at virke til et fælles Maal." Idet han dernæst udhævede den almindelige Interesse, hvormed Sangen overalt omfattedes, og gjorde opmærksom paa, at dens videre Udbredelse og Udvikling for en stor Deel beroede herpaa, opfordrede han alle til efter Evne at bidrage Sit hertil og sluttede med Ønsket om at de fremtidige Bestræbelser i denne Retning maatte krones med Held. Herefter afsang Drammens Sangforening alene (Anfører Pianist A. Grund) Marsch af W. Uddén, og Studentersangforeningen (Anfører Behrens) Norsk Frihedssang („Normannssang") af F. Kücken, en Sang af en sjelden livfuld og energisk Charakteer. Derefter erindrede Kand. H. Fearnley om det store Værk, som for 39 Aar

siden grundlagdes i vort Fædreneland og blev Spiren til vore nærværende lykkelige Tilstande og freidige Fremtidsforhaabninger, og om de gjæve Mænd, som da værnede om vor Selvstændighed og med sikker Haand reiste Forfatningens skjønne Bygning. Man kunde saameget mindre undlade at dvæle ved dette Minde ved denne Leilighed, da man saa en af de faa Levninger, vi end have tilbage af hiin Krands af Hædersmænd, i sin Midte. Han udtalte derfor et Ærefrygtens og Taknemmelighedens Minde for disse Mænd i et: „Leve for den tilstedeværende Eidsvoldsmand, Hr. Kapitain Konow!" Kand. med. Th. Kierulf udbragte derpaa, med Ønsket om en lykkelig Fremtid for Marinens Hovedstation, Horten, et Leve for dens Indvaanere, som ved deres velvillige Modtagelse af de reisende Sangere havde bidraget saameget til at give Festen en Deel af sit rette Præg, hvortil Hr. Kommandørkapitain Bendtz svarede og takkede, idet han indbød Sangerne til snart igjen at gjæste Horten, der med Glæde vilde hilse Budskabet om deres Gjenkomst. Efterat dernæst „Skandinavsang" af A. O. Vinje var udført af alle Sangforeninger (Anfører Behrens) bragte Skomagermester H. F. Hansen sen. en Hilsen til Sverige og Danmark, „der altid, hvor vi samledes, var med os baade i vor Sang og i vor Tale."

En Stund herefter udførte Hortens Sangforeninger under Anførsel af Musikinstruktør W. Zogbaum „Festgesang an die Künstler von F. Schiller u. Mendelssohn-Bartholdy mit Orchesterakkompagnement." Christianiasangerne (Anfører Behrens) udførte dernæst Opsang for Jonas Anton Hjelm af H. Wergeland, hvilken ogsaa maatte gives da capo, hvorpaa Handelsfuldmægtig O. F. Holt holdt en Tale af omtrent følgende Indhold:

„Mange skjønne, mange stolte Bannere have Sangens Sønner idag plantet paa denne Slette, men skjønnest af dem alle kneiser dog vort fælles Banner Nationalflaget, og om muligt straaler endnu skjønnere der i Midten Frihedsmærket, det høie Blaa. Aldrig skal du, herlige Symbol! ophøre at have den Betydning for Normanden, som du har idag. Frit, som det Land, frit, som det Folk, du repræsenterer, o stolte Flag! kan du nu, takket være den djærve hedengangne Jonas Anton Hjelm, vi nys besang, vaie frit paa alle Have, ved alle Strande rundt hele Jorden. Men — vi ville idag ikke dvæle ved de Minder, som dette herlige Blaa fremkalder. Gamle Dannebrog vækker ogsaa mange kjære og stolte Minder, thi det var dog under dette, at de norske Sømænd i Aarhundreder seilede og kjæmpede, og kjæmpede saa vel, at de vandt en Hæder og Berømmelse, der er stor nok til med uudslettelige Runer at være indprentet i Historiens Annaler indtil sildigste Slægter. Disse Minder træde netop idag frem for os, idet vi staae her paa Centralpunktet for den norske Marine, og see Eder, Sømænd! her i vor Midte. Modtager da I den Hilsen, den Hyldest, vi her bringe Eders stolte Banner, vort elskede Flag. I ville, med Eders Fædres Heltedaad for Øie, altid værne om det nyfødte Dannebrog, saaledes som vore Fædre værnede om det gamle. Den norske Sømand vil i sin Færd vise, at han endnu er en Pryd, en Hæder, en Støtte, en Stolthed for vort Land. I Fredens Dage vil han forstaae at pløie Søens Bølger saaledes, at dette Flag bliver agtet og hædret i hvilken Havn det end heises, saaledes at dette Flag altid kan bære Vidnet om, at de stolte Skibe, paa hvis Stavn det vajer, have kjække, erfarne Sømænd inden Borde, Mænd, der ere vante til uden Frygt at see Død og Farer under Øine og rede til i Farens Stund at ofre Liv og Blod for Næsten; — og, naar Krigens Fakkel tændes, naar vor gamle Moder gjør Krav paa sine Sønner, da vil han — som Sangen synger — „vandre til Ledingefærd som til Dands;" da vil han vise, at han endnu har Fædres Mod i Barm og Kraft i Arm til at værne om sit Land, at Helte som Tordenskjold og Adeler endnu leve iblandt os, at vi have Mænd til at bemande disse stolte Snekker med, som her bygges, og at vi kunne tilkjæmpe vort elskede unge Flag en Hæder og Berømmelse ligestor som den, vore Fædre engang vandt for gamle Dannebrog. Held for vort elskede Banner og dets Førere, de norske Orlogsmænd!"

Umiddelbart herefter fremtraadte Kapitain Klinck og besvarede denne Tale, ved at paapege nogle hæderlige Krigsbedrifter, hvorigjennem norske Sømænd havde hævdet Dannebrogs Ære, og ved med levende Erkjendtlighed for den Liberalitet, hvormed Nationalforsamlingen havde sørget for at udvikle vort Søværn, at afgive paa egne og Kammeraters Vegne det Løfte, at, om Fredens lykkelige Dage maatte vige for Krigens Raab, da skulde de, „selv om deres Haar var graanet i Freden, med ungdommelig Lyst ofre deres Hjerteblod, og ikke mindre kjækt og hæderligt end Fædrene om Dannebrog værne om vort ny Banners Ære." — Derefter optraadte Foged Sibbern og udhævede den Indflydelse saadanne Møder som nærværende maatte udøve paa de forskjellige Samfundsklasser; han tillagde dem en høiere Betydning end den, man ved en løs Tanke

Sangerfesten paa Horten anden Pintsedag 1853.

derpaa kunde give dem, væsentlig fordi de vakte Folkelivet og gav Folket Sands for hvad der var ædelt og skjønt, og var han vis paa, at dette Møde i Fremtiden vilde vise sine gavnlige Følger i Egnen rundtomkring. Han troede derfor, „at de her Tilstedeværende paa Samfundets Vegne i det Hele burde være de Mænd takskyldige, som havde virket til Istandbringelsen af denne Sangerfest og saa smukt bragt den til Udførelse, en Tak, som man nærmest maatte henvende til Hr. Sanginstruktør Behrens." Herefter udførte alle Sangforeninger tilsammen Kongesangen med Orchesterakkompagnement anført af F. A. Reissiger, hvorpaa Handelsfuldmægtig A. L. Sanne yttrede i det Væsentlige følgende:

„Landsmænd! Den Sang, I nu hørte, gjaldt vor elskede Konge. Det var en Bøn til Kongernes Konge om at signe, beskjærme og bevare ham. Enhver af os i denne Forsamling, og ellers enhver Undersaat istemmer visselig med os denne Bøn og ønsker af Hjertet dens Opfyldelse. Vi kjende jo alle de Ulykker, som i den sidste Tid haardest have rammet Kongehuset, en elsket Prinds gik heden, en langvarig Sygdom lænkede Kongen og den elskelige Prindsesse til Leiet og selv Dødens Aande svævede over dem — men Herrens Time kom og bragte Liv og Glæde! Gjenreist er nu Drotten! med fornyet Liv og Kraft har han igjen grebet de tvende Rigers Ror; og et nyt friskt Skud er ogsaa nys fremspiret af hans egen Stamme, et Skud, der, ved Skjæbnens forunderlige Gang, har sin faste Rod i vor Fædrenejord og er af en Ælde, der gaar op til Norges første Kongestamme!

Maatte den friskblevne Drot længe, længe virke til Hæder og Gavn for os og Broderriget! Maatte den store, himmelske Konge forlene ham med Kraft og Viisdom til endnu i mange Aar at bære Sceptret, og forherlige sin Regjering under sit gyldne Valgsprog: „Ret og Sandhed!" Landsmænd! Lader os med Jubel istemme: „Længe leve Kong Oscar den Første!"

Tilsidst fremtraadte Behrens og hilste Forsamlingen til Afsked, idet han takkede Tilhørerne, fordi de ved den glade og folkelige Stemning, hvormed de havde deeltaget i Festen, havde givet denne Charakteren af en sjelden storartet og skjøn Folkefest. Han opfordrede derfor Sangerne til at istemme et varmt Hurra til Afsked for Tilhørerne. Marinens vakre Musikkorps, der velvilligen assisterede med Akkompagnementet til de foranførte Sangnummere, som udførtes med Ledsagelse af Instrumenter, udførte ogsaa under dette Møde flere særskilte Nummere under Anførsel af sin Instruktør W. Zogbaum.

Strax efter Festens Slutning begave Sangerne sig i Procession, paa samme Maade som ved Ankomsten til Skoven, tilbage til Torvet udenfor Landhandler Bangs Bolig. Den hele forsamlede Mængde, omtrent 5000 Mennesker, sluttede sig til Processionen, der foregik i den ønskeligste Orden. Ved Ankomsten til Torvet sluttede Sangerne en fleerdobbelt Kreds, omkring hvilken Publikum samlede sig. Det var et vakkert Syn, at see denne Masse Mennesker i den gladeste Stemning spredt rundt det hele Torv. Damerne og deres i de rigtverlende Farver skinnende Dragter dannede, som den yderste Kreds, den friskeste og smukkeste Krands om det hele Billede.

Behrens udbragte derfor ogsaa et Leve for de Skjønne, og enhver, som kunde, stemte i med det Hurra, som derpaa klang. Efterat derpaa Behrens med Tak havde erindret DHrr. Bogholder Kand. juris. Tillisch og Murmester Bergstrøm fra Horten samt Theatermaler Wergmann fra Christiania, fordi de især med stor Beredvillighed og Opofrelse havde bistaaet ved de foreløbige Foranstaltninger paa Horten, hilste han til Slutning alle Sangerne til Afsked, takkede dem for dette Møde, og stevnede dem til at fremmøde allesammen til næste Sangerfest, og idet han udbragte et Leve for de nærværende Sangforeninger, sluttede han hermed Sangerfesten paa Horten. Det samlede Publikum udbragte derpaa et Leve for Behrens,

hvorpaa man skiltes ad, for, efterat have hentet sit Reisetøi i Logierne, strax at begive sig paa Hjemveien.

Saaledes endte da denne Fest, over hvilken ogsaa Himlen havde sendt sin Velsignelse, idet Pintsen bragte os to lyse varme Vaardage, en Fest, som ikke alene skal blive i bestandig Erindring hos enhver Deeltager, men som ogsaa vil efterlade et varigt Indtryk hos Enhver, der blot faar høre Beretningen om den. Maatte den Betydning, som af flere Talere er bleven lagt i den, erkjendes, tilfulde erkjendes, da skal Sangens videre Udvikling og Udbredelse i vort Fædreland see en lys Fremtid imøde, og i dette Haab synge vi end engang med den Digter, der sang den første Sang til denne Fest:

„Lad os kun freidigt synge!
Hvo veed, om vi ei kan
Med Sangkreds snart omslynge
Vort elskte Fødeland."

Erindringer fra en Reise i Belgien i Sommeren 1852.

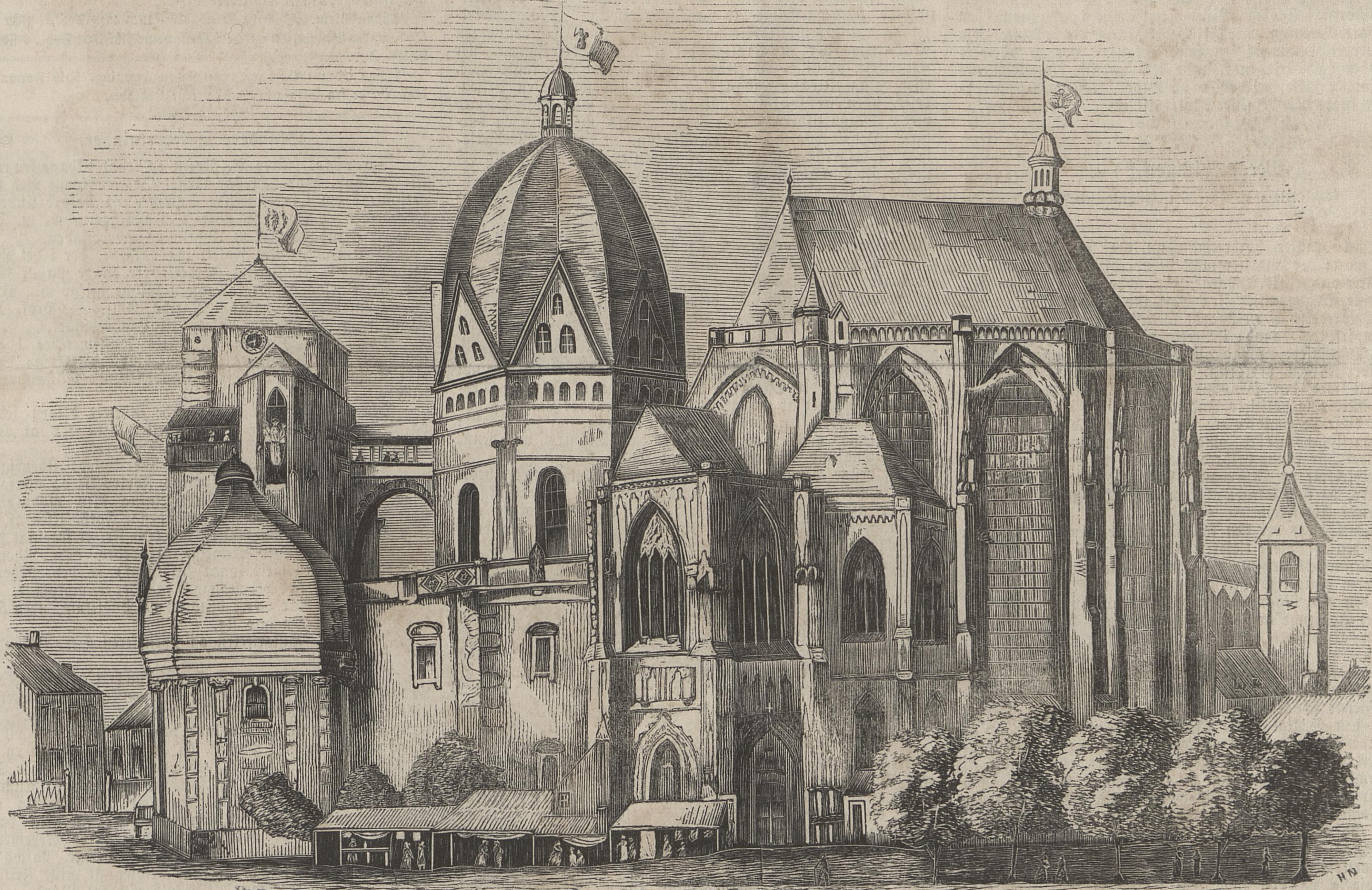
(Af A. Munch.)

I.

Fra Aachen til Løwen.

Det var en deilig Søndag Eftermiddag sidst i Juni jeg med Banetoget fra Kølln ankom til den berømte gamle Keiserstad Aachen, engang Hovedstaden i Carl den Stores Verdensrige, nu en beskeden preussisk Provindsstad yderst ved den belgiske Grændse. Endnu tog den sig dog ganske anseelig ud med sine Kupler og Taarne midt i den rige, grønne Dal, omgivet af milde, frugtbare, løvduftende, Villa-besaaede Høider. Og saa gammel den var, modtog den os dog ved Banegaarden med det ungdommeligste, lystigste Væsen. Hele dens Befolkning var nemlig her samlet i Festklæder, med grønne Krandse og vaiende Faner for at modtage sin Sangforening „Concordia," der netop med et modsat Banetog vendte tilbage fra Mecheln, hvor den ved en Musikfest havde vundet Prisen. Med Jubel hilstes nu de Seierkronede, og den varme blanke Sommerluft gjenlød af Sang, Kanonskud, Klokkeringning og Vivatraab. Der var virkelig ogsaa Anledning til at glæde sig; dette Friskaretog, af en bedre og skjønnere Art end de i 1848, havde jo gjort et Indfald i fremmed Land og der vundet Seier over nationale Fordomme og Rivaliteter alene ved Musikens og Sangens forædlende og hjerteløsende Magt. Denne Magt er stor paa disse Kanter; langs Rhinen og over den belgiske og hollandske Grændse, overalt drage Sang- og Musikforeninger omkring fra By til By, stifte Broderskaber, holde ridderlige Sangerkampe og bidrage saaledes ved Tonernes blide Magt til at udjevne de Uligheder, Misforstaaelser og stridende Elementer, som Politik og vilkaarlige Statsdelinger have afstedkommet blandt hinanden saa nærboende Mennesker.

Disse og lignende Betragtninger gjorde at jeg, den Fremmede og Eensomme, ogsaa kunde tage min Deel i den almindelige Festglæde. Jeg fulgte Processionen til Theaterbygningen, ind i hvis Søilehalle man togede for der end videre at forherlige sin By, sine kronede Sangere og sig selv med Taler og Sange, medens jeg der forlod Lystigheden og begav mig først til et Hotel, og saa ud i Byen forat benytte det Øvrige af Dagen til at besee saamange af dens Mærkværdigheder, som den korte Tid vilde tillade, da jeg allerede næste Morgen tidlig skulde drage videre paa Jernbanen til Brüssel. Af sine mange gamle Herligheder har Aachen nu kun een levende og sprudlende tilbage, og det er dens varme Mineralkilder, allerede paa Romernes Tid berømte som Sundhedsvæld. Disse ere endnu opvældende i fuld Kraft af den evig unge Jords milde, hemmelighedsfulde Skjød, efterat have givet Slægter efter Slægter deres Lægedom. Endnu strømme aarlig fra alle Kanter Syge og Værkbrudne til Aachens Brønde og Bade, idet Haab der at gjenvinde deres tabte Helbred, men dermed følge ogsaa alle et Badesteds Parasiter, Lediggjængere, Fornøielses- og Spillesyge, der ikke søge Sundhed, men Adspredelse af Tid, Penge og Kræfter. Saaledes er da det gamle, ærværdige Aachen lidt efter lidt blevet forvandlet til et moderne, fashionable Badested, med dets uendelige eensformige Hoteller, Redouter, Brøndkolonnader, Promenader og fremfor Alt Spillehuse. Ja, offentlige Spillehelveder, Templer for Rouletten, for Rouge & Noirs urene Dæmoner, for den frygteligste, usleste, Mennesket meest nedværdigende af alle Lidenskaber: Spilleraseriet, findes her aabne for Hvermand, og den dydige, pietistiske preussiske Regjering taaler dem, hvad siger jeg — priviligerer dem og trækker Indtægt af dem, medens selv Paris, det frivole, letsindige, gjærende Paris, alt for længe siden har lukket sine offentlige Spillehuse. Alle de nye Aachener Badelivs-Indretninger vare meget deilige, blanke og nypudsede at see til; Elisabethbrunnens Marmor-Rotunde skinnede prægtigt i Solglandsen, Theatret, i Form et græsk Tempel, indbød til Don Juan, Vandspring pladskede mellem de grønne Træer paa Bellevue-Esplanaden, hvor den elegante Verden bevægede sig langsomt frem og tilbage i Silke og Flor, i sorte Frakker med gule Handsker og gule Ansigter; fulde Musikchor klang sødt oppe fra Terrasserne og Hotellerne og faldt godt sammen med den dumpe Nydelses-Summen, der i den varme Sommeraften gik gjennem hele denne Badeverden — men jeg blev snart fornøiet af at vandre derimellem — jeg skyndte mig ud af al denne lyse Pragt og Vrimmel hen til de to ældgamle, dunkle Lev-

Domen i Aachen.

ninger fra en kraftigere og dybere Fortid, som endnu rage op over den moderne By — til Domen, Carl den Stores Grav, — til Raadhuset, hans Borg og Fødested.

Domen i Aachen er, som af hosstaaende Tegning let vil sees, ikke nogen eensartet Bygning, hævet af samme Grundtanke gjennem alle Dele til et organiskt Heelt, den er meget mere et besynderligt Agglomerat af de forskjelligste Bygningsarter, saaledes som Lunet og Nødvendigheden gjennem de lange Sekler har føiet dem sammen. Dens Kjerne og Begyndelse er Carl den Stores eget ærværdige Kapel, hvoraf Stadens franske Navn, Aix la Chapelle. Til denne massive Octogon med den byzantinske Kuppel*) er der siden af de følgende Keisere og Andre føiet forskjellige Kapeller og Tilbygninger, indtil Choret, i den meest blomstrende gothiske Stiil, i det 14de Aarhundrede sluttede sig til og gav det Hele en Slags Fuldendelse som Kathedral, skjønt egentlig færdig kan en saadan Blandingsbygning vel aldrig siges at blive, hvilket ikke engang i materiel Henseende her er Tilfældet, da kun stygge Trægallerier forbinde Domen med Portalbygningen og Taarnene ere deels ufuldendte. Ikke desto mindre gjorde denne heterogene Masse et høitideligt Indtryk paa mig, da jeg fra den larmende Sang- og Badevrimmel gjennem nogle trange Gader traadte ud paa den stille Plads, der omgiver den. Det var ligesom de mange Seklers forskjellige Schichter havde ansat sig her synlige, den ene uden paa den anden, og talede til mig i hvert Olds Charakteer. Selv den gamle klassiske Verdens Tegn manglede her ikke; to skjønne antike Broncedøre danne her en af Indgangene til Carl den Stores Dom, der simpel og storartet som dens Grunder endnu hæver sig over alt det Øvrige. Foran samme Bronceport holdes Vagt af en Ulv, ogsaa støbt i Bronce, og uden Tvivl ogsaa en Antike. Men om denne Metalulv veed Folkesagnet at fortælle, at den er sat der til et Minde om Kirkens Bygning og om Djævelens Dumhed. Thi Djævelen havde her, som saamange andre Steder, paataget sig at bygge Domen, mod at faae den første Sjæl, der passerede over dens Dørtærskel. Kirken blev i utrolig kort Tid færdig, og Dørene stode vidtaabne forat modtage Menigheden. Dette var nu meget vel, men hvad nyttede det at man havde den skjønne Dom, naar Ingen vilde gaa derind? Og dette turde Ingen, thi Alle vidste at den Onde sad derinde og ventede paa at sluge den første Sjæl som kom over Dørtærskelen. Forgjæves pønsede Keiseren, Bispen og det hele Kleresi; man vidste intet Raad. Endelig kom i denne Nød en fremmed Jæger til Aachen med en levende Ulv, han havde fanget i Ardennerskoven, og da han hørte Byens Nød, sagde han, at det vidste han nok Raad for; Djævelen havde jo kun forlangt en Sjæl, ligemeget hvilken, naar det kun var den første, der kom ind i Kirken. Hvorfor skulde det endelig være en Menneskesjæl? — en Ulvesjæl var meer end god nok for Djævelen. Og Jægeren vilde slippe sin Ulv ind i den aabne Kirke, hvis man betalte ham godt derfor. Det gjorde de gode Herrer af Aachen da ogsaa — Ulven blev opveiet med Guld, og derpaa af sin Eier jaget ind i Kirken, hvor man hørte at Djævelen modtog den med et græsseligt Brøl, og derpaa foer bort med en tordnende Larm, uden dog at tage Kirken med; den var nu sikker, Bispen traadte ind og indviede den, og derefter Keiseren og saa hele Menigheden. Og Kirken staar der sikker endnu, efter mere end 1000 Aars Forløb, saa at ogsaa jeg uden Fare for min Sjæl kunde skride over Broncedøren, gjennem Forhallen ind under Carl den Stores mægtige Hvælving.

Det Indre af den oprindelig saa skjønne, mægtige Rotunde er forvansket ved smagløse Rococo-Forziringer, anbragte i forrige Aarhundrede; af de berømte antike Porphyrsøiler, der parviis omgave dets høie Galleri, bleve de fleste sønderslaaede eller bortførte i den franske Revolutionstid; de erstattes nu ved slebne Granitsøiler, forærede af Kongen af Preussen. Ifærd med at skride over Steengulvet hen mod Choret, standsedes jeg uvilkaarligt ved under min Fod at opdage den simple, men meget talende Marmorindskrift: „Carolo Magno." Jeg stod paa Carl den Stores Gravsted. Det er dog nu alt i Sekler tomt. Keiser Fredrik Barbarossa lod Hvælvingen aabne, og traadte selv alene derind. Her fandt han Carl den Stores Lig siddende opreist i en Thronstol, med Kronen paa den blege Pande, Sceptret trykket fast i Dødninghaanden og med Keiserkaaben om de mægtige Skuldre; kun Ligets Fødder rakte ned i en antik Sarkophag, der af Pave Leo III var skjænket Carolus til Ligkiste. Keiser Fredrik lod sig ikke bevæge ved det høitidelige Syn af en Verdensbehersker, der endnu i Graven sad opreist, beklædt med Magtens Insignier; han brød den Dødes Fred. Kronen og Scepteret bleve borttagne, for at bruges ved de følgende tydsk-romerske Keiseres Kroning, ligesaa den med Guldplader beklædte Marmorstol. Skelettet blev taget fra hinanden, og i forskjellige Dele indsluttet i gyldne Relikvieskrin, hvoraf det med den store Pandeskal og den ene Arm endnu bevares i Domkirkens rige Skat-

*) Denne Kuppel, eller idetmindste dens Ydre, synes Architekten af den ny, nu under Bygning værende Kirke her i Christiania at have taget til Forbillede.

kammer sammen med andre kuriøse og for Katholikerne høihellige Relikvier, som Frelserens Læderbelte, Jomfru Marias Særk, fire Søiler fra Salomons Tempel etc. Keiserkronen befinder sig nu i Wien; men Carls Throne, bestaaende af simple Marmorplader sammenholdte ved Jernklamre, staar endnu her paa Rotundens Galleri, der hvor den 36 Gange har været benyttet ved de tydske Keiseres Kroning.

Da Napoleon besøgte Domen i Aachen, blev han længe staaende i en ærbødig Stilling og i dybe Tanker foran denne Keiserstol, hvis første Besidder havde grundet et Verdensrige, mægtigere, og som han vel allerede da følte, varigere end hans; han bebreidede sin Gemalinde, den letsindige, men godmodige Josephine, der leende satte sig i det ærværdige Sæde. — I et Sidekapel vises endnu hiin antike Sarkophag, hvori Carls Fødder hvilede; den er af hvidt Marmor og har et særdeles skjønt Basrelief, forestillende Ceres, som søger den af Pluto røvede Proserpina. Hvilket forunderligt, betydningsfuldt Sammenstød af Tider og Begivenheder! En gammel ukjendt Hednings Gravmonument benyttet som Christenhedens mægtigste Herskers Fodskammel i Døden, og nu gjennem Sekler opbevaret i en christen Kirke som en af dennes dyrebareste Helligdomme!

Nogle faae Skridt bragte mig fra Domen til den store Plads med den gamle, dunkle Bygning, der engang var Carl den Stores og hans Efterkommeres Palads, og nu er Stadens Raadhuus. Kun endeel af de oprindelige gamle Mure er tilbage; det Hele er ellers moderniseret og forhutlet, og prydet med nogle besynderlige, turbanagtige Taarne. Den store Keisersal i det Indre, med mægtige Hvælvinger og Piller, der var aldeles forkommet, og som vor Kongehal i Bergen benyttet til Magazin og andet fornedrende Brug, bliver nu restaureret med den i Preussen herskende rosværdige Iver for gamle historiske Bygningers værdige Vedligeholdelse. Den bekjendte tydske Historiemaler Rethel har her det skjønne Hverv at smykke Carl den Stores Sal med Fremstillinger af Keiserens eget Liv og Historie. Tre eller fire af disse kolossale Frescobilleder ere allerede færdige og vidne klart om Kunstnerens store Kompositionstalent, hans Tankerigdom og Dybde i Opfatningen, men jeg skal dog ikke nægte, at deres Beskuelse lod mig kold. Her som andetsteds ved den nyere tydske historiske Skoles Billeder troede jeg at savne den umiddelbare Virkning, den Friskhed i Farve og i Tanke, som alene giver et Kunstværk den sande Magt. Her er philosophisk Dybde og Stringents, men ikke poetisk Liv, Kunstens Abstraktion, og ikke dens Kjød og Blod. Noget aldeles Modsat skulde snart den belgiske Skole vise mig. (Fortsættes.)

Mesmerismen.*)

(Meddeelt af Dr. v. J. i „Illustr. Zeit.")

I.

Fra alle Kanter hører man nu om heldige Kure ved Magnetismen; her anpriser man de overordentlige Virkninger af et elektromagnetiskt Apparat, der udbydes galvaniske Kjeder for alle Sygdomme. Fra Mailand beretter man om den hurtige Helbredelse af en haardt saaret Soldat ved en Nonnes undervirkende Haand; i Berlin dømmes en undergjørende Pige til Tugthuset; og paa alle Kanter taler man Feberen bort, bliver Rosen bortblæst, stryges Kirtler og Halsbetændelser, Alt med den fornødne Hemmelighedsfuldhed, for at undgaae Medicinalpolitiets Indskriden.

Alle disse Lægemidler ere ikke Andet end den med en mystisk Hemmelighedsfuldhed omgivne Magnetisme. Siden de ældste Tider har denne helbredende Kraft været bekjendt, men blind Empirisme og Observants have gjort denne Gjenstand til Overtro, og hele Skaren af sympathetiske Midler ere Levninger af denne Empirisme.

Alligevel gives der kun faa Mennesker, som ikke tro paa Virksomheden af disse Midler, thi Sympathi og Antipathi ere for Menneskets Legeme det samme, som Valgslægtskaberne ere for deres aandelige Virksomhed, og Frembringelsen af de første er den ved Magnetismen opstaaende Rapport.

I det Følgende tænke vi at tydeliggjøre dette for Læseren, uden at udsætte os for den Bebreidelse, at befordre Overtroen.

Reformationen kastede med denne Overtro ogsaa Naturens helbredende Kræfter overbord, fordi Datidens Uvidenhed, som en Fiende af Naturvidenskaberne, alene tilskrev Djævelen eller den Hellige disse Kræfter. Stemningen, som for nærværende Tid igjen mere og mere vender sig til Religionen, lader ogsaa Underværkerne igjen indtræde i Rækken af sine Lægemidler; men da man nu ikke længere tror paa Djævelen eller Underværker, men Phænomenerne dog engang ere en Kjendsgjerning, saa staar der ikke andet tilbage for Philosophen end at forklare dem paa en naturlig Maade og anerkjende Magnetismen. Enhver afgiver sin Dom og taler om Magnetismen, og dog gives der neppe en Gjenstand, der er saa vigtig og dog saa lidet kjendt af Alle. Vi vide meget vel, at Magnetismen endnu er i sin Barndom, omendskjønt der i alle Lande i over 100 Aar er indsamlet Erfaringer derom, og at enhver Dag lærer os ny Undere og kun Skridt for Skridt fører os videre frem. Grunden hertil ligger hovedsagelig deri, at den kun enkeltviis, adspredt her og der, ofte kun i Stilhed og skjult bliver udøvet. Der mangler en gjensidig Opmuntring, et fælles Foreningspunkt til Opklarelse og Forstaaeliggjørelse og saaledes ogsaa Muligheden af en vidtstrakt nyttig Anvendelse. Fordetmeste bliver der kun gjort Forsøg af Nysgjerrighed, til en Prøve under en Forlegenhed, uden ethvertsomhelst Kjendskab eller Øvelse og ligesaa letsindigt, som man ved Udeblivelsen af et hurtigt ventet, eller forskrækket ved Indtrædelsen af et pludseligt og uventet Phænomen igjen lader Sagen falde. Saalænge der ikke offentlig ved en formelig medicinsk Underviisning holdes Foredrag over Brugen og den physiologiske Begrundelse af Magnetismen, saalænge vil man mangle Indsigt og Anerkjendelse af den og af dens almeennyttige helbredende Kraft; Uvidenhed og Fordomme ville ved Miskjendelse og Fordreielse tilhylle den tusinde Gange bevidnede Sandhed, Misbrugen vil fremkalde stedse ny Modstandere og saaledes vil Menneskeheden forholdes et Middel, som Forsynet har lagt i Enhvers Haand.

Fornemmelig taler man om Farerne ved Anvendelsen af Magnetismen, og hvilke ere da disse? Lægen, idetmindste den, der uden en Anelse om denne Lægemethode, er en Modstander deraf, fordi den kunde skade hans Praxis, vil overtale Eder til at troe, at den fører til umoralske Handlinger i Henseende til de forskjellige Kjøn; Theologen paastaar, at Magnetismen forleder til Overtro, og Philosophen trækker paa Skuldrene og taler med et spottende Smiil om Bedrageri og Inbildning; den ulærde Lægmand eftersnakker Alt dette, og saaledes kan Sagen ikke blive populær. Allerede Mesmer satte sig imod, at Akademiet i Paris lod hans Lægemethode prøve af Folk, der intet Kjendskab havde til den; og vi paastaae ligefrem, at de Alle tale som de Blinde om Farverne. Lægernes Paastand er urigtig, ligesaavel som Theologernes og Philosophernes affige selv deres Dom.

Men for Lægmand skrive vi og bede ham, at prøve upartisk og selv at dømme, om disse vore Paastande ere grundede. Naar vi her i almindelige Grundtræk fremstille Mesmerismens Lære, dens Theori og Anvendelse, saa have vi dermed til Hensigt paa en vis Maade at anbefale en Huusmagnetisme; at sætte Fædre og Mødre, Mænd og Koner, Brødre og Søstre istand til ved en beroligende Indflydelse at forskaffe de syge Medlemmer af en Familie Lettelse og understøtte Naturen i dens Virksomhed. Paa denne Maade vil med Guds Velsignelse mangen haard Pine blive hævet og Lindring tilveiebragt for Mange, der lide af Feber og Søvnløshed. Vi ville hermed ikke sige, at Enhver dermed udøver Lægekunsten eller at specifiske Midler og hele Pharmakopøen skulde blive overflødige. Det er sandt, at Mesmerismen ved mange Leiligheder har viist en overordentlig Kraft over sygelige Legemer, at Syge ere komne i den Stilling, at de kunde udsætte enhver anden Behandling, og ene og alene forlade sig paa dette Middel; det er sandt, at visse Legemskonstitutioner synes at frembringe en Modstrid mellem Medicinen og Mesmerismen; men dette er imidlertid Undtagelser, som Erfaringen alene kan hæve.

Vort Ønske er, at man meget mere forbinder Mesmerismen med Medicinen og ved enhver Leilighed tager Magnetismen til Hjælp. Dersom dette Raad ved enhver Anledning inden Familien blev fulgt, saa vilde Nytten deraf for Lettelsen af det menneskelige Liv være uberegnelig. I Sygeværelset er det almindeligviis nødvendigt at skaffe Feberpatienten en Lettelse eller at berolige det irriterede Nervesystem, eller undertiden at stille Smerterne eller dog gjøre dem taaleligere, eller ogsaa tiltrænger man Noget, for at standse en Betændelse, uden at svække Konstitutionen. I alle disse Øiemed virker Magnetisørens helbredende Haand med Held og hurtigt. Det er vor faste Overbeviisning, at dersom Mesmerismen af de friske Medlemmer af Familien blev almindelig benyttet ved forekommende Ildebefindende, vilde mangen Sygdom spares, blive knækket i sin Begyndelse eller idetmindste tabe i Voldsomhed; at man ved mange organiske Onder og ulægelige Sygdomme vilde vinde Frist og Lettelse, at mange Liv vilde blive forlængede og behageligere. Mesmerismen gjør ikke noget Underværk, men den foraarsager ofte store Underværker. Den understøtter Lægemidlernes Virksomhed, naar de opfylde Alt, kun ikke bringe Søvn; den giver Kraft, Søvn og Ro, naar ethvert andet Middel slaar feil eller mister sin Kraft.

Hvad vi her foreslaae er ingen Chimære, og det staar i Enhvers Magt, ved praktiske Forsøg at overbevise sig om Sandheden af det Sagte; i England finde vi allerede Mesmerismen udøvet af mange Geistlige og enhver Landsby har sin Magnetisør. G. Sandby, Præst i Flixton, har i sit Skrift: Mesmerismus and its opponents for lang Tid siden vakt denne Idee i England og havt betydeligt Held.

I denne Hensigt meddele vi en kort sammenfattet Theori af Mesmerismen, ligesom af dens Anvendelse, forsaavidt som den er af Nytte i Lægmands Haand, og vi opfordre alle Tilhængere af Magnetismen, ligesom de Personer, der have havt Anledning til paa praktisk Maade at anvende den, til med deres Erfaring at bekræfte Sandheden af det Sagte.

Udøvelsen af Magnetismen er i nogle Stater kun tilladt Lægmænd under Ledning af en Læge og vi ere fuldkommen enige heri. Men den Regjering, som træffer denne Anordning, maatte imidlertid ogsaa forpligte Lægerne til at gjøre sig bekjendte med Magnetismen. Forøvrigt ere nu ogsaa de fleste Læger overbeviste om den velgjørende Indflydelse af Magnetismen, hvis Anvendelse er aldeles uden Fare, og den forstandige Læge vil under de angivne Betingelser vist ikke have nogen Indvending derimod.

Ja, de Fleste vilde med Glæde gribe Leiligheden og benytte sig af den, dersom de ikke frygtede for deres snæverhjertede Kollegaers Dom — en Klasse af Læger, som ere blevne graa under deres Praxis's fra gammel Tid nedarvede Slendrian og som bekæmpe Magnetismen, som tidligere Harveys Lære om Blodets Cirkulation eller Jenners Vakcinationsmethode, og som endnu den Dag idag skulde bringe Galilei paa Baalet eller erklære Columbus for en Kjætter, dersom deres Opdagelse havde til Hensigt en ny Forandring paa Medicinens banede Vei.

Saavidt her Anvendelsen af Magnetismen bliver berørt, er denne tilladt Enhver, thi man vilde vel vanskelig kunne nægte Nogen ved Hovedpine hos en Broder eller Bekjendt at lægge sin Haand paa hans Pande eller ved en Betændelse at aande paa Stedet og mere Saadant.

Den Theori og Praxis, som her skal meddeles, vil derfor heller ikke være mere omfattende, end nødvendig, for til den udtalte Hensigt at anvende denne Lægekraft, som Forsynet har givet ethvert Menneske i Hænderne, til at hæve eller lindre Smerter, Betændelser, lette akute Sygdomme, hvorved vi i Forveien bemærke, at Frembringelsen af Søvn aldeles ikke er nødvendig til magnetisk Behandling, men at denne tvertimod aldrig med Forsæt skal fremkaldes.

Somnambulismen og Clairvoyancen derimod er en særegen Sygdom, hvis Behandling udfordrer mere Kundskab og som ofte ikke er bleven rigtig ledet, endog af erfarne Magnetisører. Dette var ogsaa Grunden, hvorfor Mesmer nærmest vilde holde Tilstanden af den magnetiske Søvnvaagen hemmelig, og han har ganske rigtigt forudseet, at netop disse Phænomener og Tilstande, hvilke bleve bragte for Lyset af Puységur, en af hans Disciple, og feilagtigt bleve gjorte til Hovedsag, vilde frembringe de fleste Modstandere og det største Misbrug af Magnetismen.

*) Da den nu saa almindelige Borddands og Bordbanken (se vort Blads Nr. 20), hvorved man skal kunne erholde Svar paa alle mulige Spørgsmaal m. m., af Flere tilskrives en elektro-magnetisk Virkning, er Opmærksomheden atter stærkt bleven henvendt paa Mesmerismen eller den dyriske Magnetisme, hvorfor vi finde det passende at meddele en af de mange Afhandlinger, der i Tydskland for Tiden udkomme herover, uagtet vi ikke troe man kan fæste ubetinget Tillid til alle dette Phænomens vidunderlige Virkninger.

Norge.

Christiania. Ved Akershuus Amts Storthingsvalg d. 9de Juni valgtes Bankadministrator A. B. Stabell (m. 43 St.) og Gaardbrugerne O. Valstad (m. 40 St.), J. Hoelstad (m. 39 St.) og H. Grimelund (m. 25 St.) til Repræsentanter, og Lieutenant Statsrevisor Lützow, Veiinspektør C. Erlandsen, Sorenskriver Borchsenius og Gaardbr. Chr. Dahler til Suppleanter (den sidste efter Omvotering mellem ham og Gaardbr. Selboe). Foruden de til Repræsentanter valgte havde 9 andre Personer Stemmer, hvoriblandt Borchsenius 18, L. Selboe 5, Lützow 3 og Erlandsen 2. Tønsager havde frabedet sig Valg.

— Ved Interimsregjeringens Resol. af 9de April er det bestemt, at ingen Foranstaltning bliver at træffe sigtende til med Bibeholdelse af Odelsretten at bevirke Forandring i den gjældende Lovgivning om Odelsvæsenet, samt at det paalægges Justits- og Politidepartementet betimeligen forinden næste Storthings Slutning at indkomme med Indstilling angaaende Fremsættelse af en kgl. Proposition til Ophævelse af den Deel af Grundlovens § 107, som angaar Odelsretten.

— Ifølge Bekjendtgjørelse fra Statsphysikus angaaende Børnekoppe-Epedemien er der fra Okt. f. A. indtil 8de Juni anmeldt for ham i Alt 253 Angrebne, hvoraf 57 tilhøre Landet, 196 Byen. I Mai angrebes 81. Kun meget faa af vakcindrede Børn og Revakcinerede ere angrebne, og da i en mildere Grad.

— „Den norske Forening mod Brændeviinsdrik" afholder sit offentlige Aarsmøde her i Byen den 28de Juni.

— Ved Bryggen ligger nu et uhyre amerikansk Fartøi, „Lexington," ladet med Bomuld, der maaler 1000 Tons.

— Tiskuerens Udgiver underretter sine Læsere om, at hans Blad vil ophøre fra 1ste Juli d. A.

Drammen. Elvens Stigning har iaar været usædvanlig stor og forvoldt ikke ringe Skade, idet en betydelig Deel Tømmer er skyllet bort fra Strandene og ført til Havs.

Arendal. I den vestsondenfjeldske Skibsassuranceforening er indtil 30te Mai udtaget Policer for 340 Skibe til et Forsikringsbeløb af 1,467,514 Spd. 20 ß.

Skien. Saugeierne have afholdt et Møde og forpligtet sig til et Bidrag til den tilsigtede Kanal og den dermed i Forbindelse staaende Opdæmring af 25 Spd. aarlig i 20 Aar af hvert Saugblad eller i det Hele 12,000 Spd.

— De Forbygninger i Tinnefos, hvorved Tømmerets Binding skulde forhindres, ere bortrevne af Flommen.

Grue. Egnene om Glommen lide meget ved Oversvømmelser.

Storelvedalen. En ung Pige fra en Gaard her har druknet sig i Glommen, fordi hendes Forældre have nægtet hende at ægte en ung Mand, hvem hun havde fattet Kjærlighed til.

Throndhjem. Sparebanken havde i 1823 4615 Spd., i 1852 894,346 Spd. under Bestyrelse og eiede i førstnævnte Aar 1606 Spd., i sidstnævnte 67,886 Spd.

— Ogsaa i denne By har dannet sig en Forening, hvis Formaal er at sørge for de fra Strafarbeidsanstalterne Løsladte.

Blandede Efterretninger.

Sverige. Grev A. Rosen er vendt tilbage fra en Reise til England, hvor han har truffet Overeenskomst med tre Engelskmænd om i indeværende Sommer at udføre Undersøgelsesarbeider og Overslag over Omkostningerne m. m. angaaende en Jernbane mellem Upsala og Hovedstaden.

Danmark. Ved Folkethingsvalgene, der i det Hele ere faldne ud til Ministeriets Fordeel, ere baade Pastor Grundtvig, Fr. Barfod og Prof. Schiern faldne igjennem. Magister J. C. Lindberg er valgt i Maribo Amt. — Prof. Larsen, Clausen og Madvig ere valgte til Landsthinget.

England. Greven af Paris konfirmeredes i London den 2den Juni. Kardinal Wiseman udførte Akten; det forviste Kongehuus og dets i England levende Tilhængere vare tilstede.

— Den engelske Middelhavsflaade er atter bleven forstærket og Viceadmiral Napier er afreist til Malta for at overtage en Kommando under Viceadmiral Dundas.

Belgien. Den 30te f. M. underrettede Udenrigsministeren Kamrene om Kronprindsens Forlovelse og nærforestaaende Giftermaal, hvilken Underretning blev modtaget med stort Bifald. Et Lovforslag angaaende Forhøielsen af Prindsens Dotation fra 200,000 til 500,000 Fr. er forelagt dem.

Schweitz. Den prægtige Kjædebro over Rhone ved Landsbyen Peney (ikke langt fra Genf) er ved Prøvningen styrtet sammen, hvorved mange Mennesker ere omkomne. Broen har allerede et Aar været benyttet af Publikum, uden at man har mærket, at den gav sig.

Italien. Historikeren og Politikeren Grev Balbo er nylig død i Turin.

Tyrkiet. Efter Fyrst Menschikoffs Afreise fra Konstantinopel (den 23de f. M.) skulle de russiske Undersaatter være stillede under det østerrigske Gesandtskabs Beskyttelse. Imidlertid haaber man, at Rusland ved en ny Gesandt vil aabne Underhandlinger med Porten, og at Alt vil erholde en fredelig Afgjørelse. Alligevel forberede Tyrkerne sig for Sikkerheds Skyld paa Krig og foretage betydelige Rustninger. Omer Pascha skal have slaaet en Leir ved Schumla og tre Kommandanter skulle være udnævnte for Rumilien og Serbien og tre for de øvrige Provindser under Mehemed Alis Overbefaling. Tredive af de rigeste tyrkiske Pascha'er og Bei'er have tilbudt sig for egne Midler at stille Frikorpser, og alene herved tror man at erholde 60,000 Mand.

— Times beretter, at Frankrig og England have tilbudt sin Mægling i det tyrkiske Spørgsmaal og at Underhandlinger desangaaende atter ville blive optagne i Petersburg.

Amerika. Kjedlen i Dampskibet „Jenny Lind" er sprungen, hvorved 50 a 60 Passagerer forbrændtes saa frygteligt, at 20 af dem siden ere døde.

— I Anledning af de ved Jernbanerne nylig indtrufne Ulykker er der i Connecticuts lovgivende Forsamling fremlagt en Bill, ifølge hvilken Jernbaneselskaber skulle erlægge 10,000 Dollars til Slægtningerne efter enhver Person, som er omkommet ved Selskabets eller dets Betjenters Skjødesløshed.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Andet Assessorembede i Bergens Stiftsoverret og Politiret med en fast Gage af 900 Spd.

En tredie Assessorpost (der midlertidigen er oprettet) i Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling, skal besættes med en Konstitueret.

Laurviks Distritslægeembede med en aarlig Gage af 240 Spd.

Jostedals Sognekald (indre Sogns Provsti) med [for Tiden] omtr. 380 Spd. i Indtægter.

Veier-, Maaler- og Vragerbestillingen i Drammen.

Førstelærerposten ved en i Modums Pstg. oprettendes høiere Almueskole med 250 Spd. i Løn, og

Andenlærerposten ved samme Skole med 100 Spd. i Løn.

En Post som Lærer ved den faste Skole og Kirkesanger i Renneso Pstg. med en aarlig Indtægt af omtr. 80 Spd. foruden fri Bolig og Brugen af et Stykke Jord.

Fire Omgangsskolelærerposter i Tromsø Præstegjæld, hver med 40 Spd. i Løn.

Gjordemoderbestillingen i Eidanger med 30 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 25. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 18de Juni 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Ludvig Tieck.

† 28de April 1853.

Siden Goethes Død indtog den nylig afdøde Ludvig Tieck, Romantikens første Repræsentant, den anseeligste Plads blandt de tydske Digtere; han var ogsaa i Goethes Levetid den eneste, som med nogen Rimelighed kunde opstilles som Medbeiler til Literaturens Throne. Han besad megen digterisk Begavelse og overordentlig Produktionsevne; men alligevel blev han ingen Goethe, ingen Digterkonge, selv ikke da Goethe forlod sin Throne*). Han manglede, hvad en Tydsker udentvivl vilde kalde den goethiske poetiske Grundighed, han manglede den rette huusholderiske Sands i Literaturen; han var snart for ødsel, snart for karrig, snart for egen. Endelig manglede han ogsaa Goethes kunstneriske Forstandighed. Han forstod ikke saa godt som han at træffe den rette Forholdsmæssighed i sine Arbeider, ikke at bortfeie Alt, hvad der ved første Diekast støder, og give det Hele en saa minutiøs Fuldendelse og gjennemsigtig Klarhed, at man ved nærmere Betragtning opdager flere og flere mikroskopiske Skjønheder ved det foreliggende Arbeide. Tieck manglede desuden denne klassiske Ro, denne aristokratiske Selvfølelses Air, der gjør os Goethes Værker høihellige, uantastelige, og nøder os til at betragte dem med en vis loyal Ærbødighed. Dog er hverken den ene herfor at rose eller den anden at laste, idet begges Livsforholde og forskjellige ydre Omstændigheder have været stærkt indvirkende og bestemmende Momenter. Goethe var ifølge Fødsel, Opdragelse og Embedsstilling en Aristokrat, om ikke i den foragtelige Forstand, som den selv tilbørlig aristokratiske Wolfgang Menzel vil. Tieck var ifølge Fødsel en god tydsk Borgermand, blev af Schlegel'erne bearbeidet til Digterkonge og af den sachsiske Regjering gjort til Rangsperson. Derfor kunde han aldrig blive enig med sig selv, om hvor han hørte hjemme. Kun det troede han at mærke paa sig, at han ikke var skikket til at drive sin Faders Værksted. Da han havde opnaaet sin største literære Anseelse og var blevet etslags Raad m. m., da følte han sig skabt (ligesom Broderen Frederik) for Kunstnerbanen og sagde, at han egentlig burde været Skuespiller. Denne Ubestemthed konstaterer ogsaa de forskjellige Phaser af hans Forfattervirksomhed, og gjør ham til den mest betegnende Repræsentant for den tydske Literaturs Udvikling i de sidste tresindstyve Aar. Tieck begyndte sin Forfatterbane med Belærelsesskrifter (Aufklärungsbücher) hvilke han udarbeidede for den i Moralens Tjeneste utrættelige Boghandler Nicolai i Berlin. Disse Skrifter udmærkede sig ved stor Bredde, ved Almindelighed i Tanker og en spidsborgelig Lyst til med al Magt at forbedre, oplyse og gavne Menneskeheden og i et Ruf skille den af med dens gjængse Overtro. De vare forresten saa ordentlig affattede i Tidens Smag, at de i den Henseende kunde have fortjent en Priis i det svenske Akademi. Derpaa kastede han sig i Armene paa Romantiken og den Overtro, han selv havde bekjæmpet. Han sværmede for Middelalderens Riddervæsen og Mysticisme, og havde ikke længere noget mod Dødningedands i Maaneskin eller tankefulde Gjengangere i dystre Borgruiner. Endelig blev han Kritiker og social, emanciperende Novellist, hyldende den nyeste Tids Ideer og Bevægelser.

*) Goethe selv ytrede, at det var ligesaa formasteligt, at stille Tieck ved Siden af ham, som det vilde være, om han (Goethe) vilde stille sig ved Siden af Shakespeare.

Men inden vi forsøge paa at antyde Gangen i hans literære Udvikling og paapege hans Fortjenester i Literaturens forskjellige Grene, maa vi kaste et Blik paa hans Liv og fremhæve de vigtigste Momenter deri.

Tieck er født i Berlin den 31te Mai 1773; det manglede saaledes kun en Maaneds Tid paa, at han skulde have oplevet sin firsindstyvende Fødselsdag. Faderen var en Reebslager og boede, efter hvad „Hamb. Staats u. Gel. Zeit." med samvittighedsfuld Nøiagtighed beretter, i Roßstraße Nr. 1. Han skal have været en Mand med megen Sands for Dannelse, hvilket ogsaa fremgaar deraf, at han gav sine Børn en fortrinlig Opdragelse. Ludvig sattes i Skole i det Joachimsthalske Gymnasium; Broderen Frederik, der uddannedes til Billedhugger, var ogsaa i Besiddelse af mange Kundskaber; en Søster har gjort nogen Lykke som Skribentinde. Som Yngling sluttede Ludvig et inderligt Venskab med den phantastiske H. Wackenroder. Han studerede først ved Universitetet i Halle og søgte nu paa egen Haand at gjøre sig fortrolig med de nyere Sprogs Digtninger.

Siden opholdt han sig atter i Berlin, hvor han, som sagt, (paa Bestilling) skrev deels Oversættelser, deels originale Sager for Boghandler Nicolai, Datidens Alvild Th. Høst, der forresten var en lige saa velmenende og ærlig som kundskabsrig og flittig Skribent. Hos denne Mand, der som H. Heine siger, af Kjærlighed for Sandhedens hellige Sag endog ikke skyede den værste Martyrdom, nemlig at blive latterliggjort, havde Ludvig Tieck sit Logis. „Han boede en Etage høiere end Nicolai og den ny Tid trampede allerede over Hovedet paa den gamle."

Siden studerede han deels i Gøttingen, hvor han lagde sig efter det engelske Sprog, deels i Erlangen, og levede endelig atter nogen Tid i Berlin og saa i Hamburg, hvor han giftede sig med en Datter af Præsten Alberti, en Hovedmodstander af den intolerante „Hauptpastor Goeze," der uforskyldt, blot ved Lessings Revselser, er bleven en god Deel udødelig. I Aarene 1799 og 1800 opholdt han sig i Jena, dengang en almindelig Samlingsplads for den unge romantiske Skole. Her lærte han at kjende Brødrene Schlegel, Schelling, Fichte, Novalis, Brentano og Andre, der i ham elskede og ærede Skolens egentlige Digter. Selv Goethe viste sig forekommende mod ham, medens derimod Schiller var koldere, hvilket Tieck aldrig kunde tilgive denne. Fra Jena reiste han til Dresden, levede derpaa i Berlin og paa Familien Finkensteins Gods i Ziebingen ved Frankfurt a. d. O., indtil han i Aaret 1805 tiltraadte en Reise over München til Italien, nærmest for at studere de middelhøitydske Digtninger i Vatikanets Manuskripter.

I Rom skal han, ligesom flere af Romantikerne, være gaaet over til Katholicismen; dog er intet Bestemt herom bekjendt, og hvordan det end forholder sig, er det temmelig vist, at han døde som Protestant. At han dengang fandt sig mere tiltalt af den katholske Mystik og pompøse Kultus, end ved den nøkterne Protestantisme, synes ikke urimeligt, men snarere begrundet i den digteriske Stemning og de Livsforholde, hvori han nu befandt sig.

Næste Aar vendte han tilbage til Tydskland, levede atter i Ziebingens „Skoveensomhed," lærte Solger at kjende, besøgte i 1817 Paris, gjorde næste Aar en Reise til England, og blev i London modtagen med den største Agtelse baade af Lærde og Digtere. Fra England hjemvendte han i 1819 og tog nu sin Bopæl i Dresden, hvor han virkede som Dramaturg ved Hoftheatret og som Forelæser, i hvilken sidste Egenskab han gjorde overordentlig Opsigt. De, som hørte ham i hans yngre Dage forelæse et Stykke af Holberg eller Shakespeare, have næsten udtømt Sproget for at finde Udtryk nok for sin Ros og Beundring. Vi forbigaae her Novellisten Rellstabs begeistrede Skildring af Tieck i Allg. Zeit., hvilken næsten udelukkende dvæler ved denne ene Side af Digterens Liv, og anføre hellere en Dom, der ikke er bestukken af Landsmandsskabet, nemlig E. G. Geijers. Denne geniale Forfatter skriver i et Brev fra Dresden, en Aften efterat have hørt Tieck forelæse et af Sheakspeares Stykker derom saaledes: „Der kan ei findes en større Mester i saadant, end han. Den sonoreste, bøieligste Stemme, tilstrækkelig til at gjøre enhver Charakteer gjenkjendelig, uden at Navne nævnes meer end een Gang; et Udtryk, som udpræger Tanken i al dens Friskhed, uden al Overdrivelse; et raskt, livligt Foredrag, alt dette forenet udgjør en Fremstilling, mod hvis Sandhed i det Hele og Fiinhed i det Enkelte den theatralske Forestilling synes raa og plat. Idetmindste var, hvad jeg mindes af denne i London — Stykket var første Deel af Henrik VI — trods Kembles og Cookes Spil, i ingen Henseende at sammenligne med det Indtryk, denne Forelæsning (der skede efter Schlegels Oversættelse) gjorde paa mig. Det var som et Besøg af Poesiens egen Genius, ikke i Parade, men i Morgendragt." Hvor fortrinlig Tieck maa have forstaaet denne sin Kunst, sees ogsaa deraf, at han ved Oplæsningen af et af sine egne Arbeider (Genoveva) endog saaledes bestak Goethe, at denne fældede en langt fordeelagtigere Dom derom, end han ellers vilde have gjort.

I Aaret 1825 blev han „königlich sachsisch (titulær) Hofrath;" dette var en grusom Ironi, fordi han i

Ludvig Tieck.

sine tidligere Skrifter havde persifleret Hofraaderne som Typus for Latterligheden med samme Hjertenslyst, som Holberg havde spottet over Rang og Titler, indtil han selv fik en Rem af Huden. Ved hiin Hofraadtitel udbryder Heine: „Den kjære Herre Gud er dog en endnu større Ironiker end Hr. Tieck."

I Aaret 1843 blev Tieck kaldet til Berlin for der ligesom saa mange andre udmærkede Lærde og Literater ved kongelig Understøttelse at nyde et sorgfrit Udkomme. Allerede i sine tidligere Aar havde Digteren lidt meget af Gigt, der endog havde vanheldet og sammenkrympet hans Figur. I sine sidste Levedage led han ogsaa af forskjellige andre Sygdomme, og kunde kun sjelden deeltage i det selskabelige Liv. I flere Aar før sin Død havde han ikke forladt sit Værelse, og i Aar og Dag holdt han sig blot i Lænestolen og Sengen. Hans eneste gjenlevende Datter Agnes stod ved hans Dødsleie.

Hans Død blev modtaget med dyb Sorg i talrige Kredse, og om hans Baare samlede sig en udvalgt Skare af Videnskabsmænd og Kunstnere. I Ligfølget saaes Humboldt, Rauch, Herbig, Schnaase, Raumer, Waagen, Tiecks Neveu Ludvig, Friherre v. Eichendorff, v. d. Hagen, Meinecke, Gruppe, Grev v. Redern og Præsident v. Kleist, og foran Toget gik Hofvogne, sendte af Kongen. Tieck blev jordet i Nærheden af hans forudgangne Venner Steffens og Schleiermacher og i Træets Top, høit over den aabne Digtergrav, begyndte den første Nattergal at slaae. Koner og Piger bestrøede Digterens Kiste med Laurbær og Blomster, saa at Graven fyldtes mere hermed end med Jord, skjønt Enhver nedkastede en Haandfuld som sidste Ærestegn.

Om Tiecks Virksomhed som Digter kunne vi her ikke ytre os udførligen; vi maae indskrænke os til at fremhæve det mest Betydningsfulde og Charakteristiske.

Blandt de Produktioner, der henhøre til hans tidligste Forfatterperiode, maa her, med Forbigaaelse af de ubetydeligste, først nævnes Romanerne „Abdallah" og „William Lovell" (1792—96). Den første af disse er etslags Efterklang af den „kraftgeniale" Verdensanskuelse, der gaar igjennem den efter det Klingerske Drama benævnte „Sturm- und Drang-Periode," i hvis Støi og Spektakel endog Schiller (i Røverne) deeltog. Den anden bevæger sig i en Hvirvel af raadløs Scepticisme (en Følge af Datidens videnskabelige Liv i Berlin) og i begge Værker hersker, som Literaturhistorikeren A. F. C. Vilmar træffende siger, „en trykkende Atmosphære af uformildede og uforsonede Lidenskaber." I begge har man et underligt Misfoster af halvfornuftige Tanker og tomt, umodent Ræsonnement, af Menneskerets- og Naturretsideer m. m. M., hvilket alt tiltalte Datidens Publikum, fordi det dengang paa en Maade hørte til Dagens literære Orden. Iøvrigt slaar allerede i disse Produktioner den ironiserende Satire igjennem, hvori Tieck siden blev saa stor en Mester. — Paa hine Romaner fulgte „Peter Lebrecht," et ægte Aufklärungs-Opus. Med Aaret 1797 slog han ind paa en ny Retning, skrev poetisk skjønne, skjønt noget Musæi'ske Folkeeventyr, harcellerede i „Blaubart" spidsborgerlige Romanforfattere (som Spieß, Cramer og Konsorter) og i „Gestiefelte Kater" smaalige Kritikere (som Böttiger) og blev af A. W. Schlegel hilset som „en digtende Digter" og sand Broder i Apollo. I disse Produktioner findes smukke Enkeltheder og spillende Vid, der dog ofte er ødslet paa Bagateller; men det Hele lider af Mangel paa organisk Eenhed og af en vis selvtilfreds snakkesalig Bredhed. I Aaret 1798 finder man Tieck ganske indviet i den romantiske Skoles Mystik og Katholicismens Væsen. Kunstnerromanen „Franz Sternbald's Wanderungen," der udkom d. A. og hvis Forfatterskab Tieck ifølge den almindelige Antagelse deelte med sin tidlig afdøde Ven Wackenroder, udtalte Skolens æsthetiske Anskuelser og havde særdeles Indflydelse med Hensyn til Vækkelsen af den kunstneriske Sands. Stilen minder om Goethes „Wilhelm Meister."

I Jena lærte Tieck, som sagt, Brødrene Schlegel personlig at kjende, hvilket Bekjendtskab havde en afgjørende Indflydelse paa hans literære Virksomhed. De modtoge ham med aabne Arme, da han just var den Mand, de havde Brug for, en Mand med sand digterisk Begavelse, med himmelflagrende Phantasi. Her endte han det gamle og begyndte det ny Aarhundrede med sine „romantiske Digtninger," (Jena 1799—1800, 2 B.), der have udøvet saa stor Indflydelse ikke alene paa den tydske, men endog paa den skandinaviske Literatur, idet de bragte Oehlenschläger til at forlade den slagne poetiske Landevei, hvorpaa hans Samtidige fore frem i Luntetrav, og til at slaae ind paa en ny Bane.*) I disse Digtninger og især i den deri optagne „Zerbino" har Tieck anvendt alle Ironiens og Humorets Midler, der stode ham til Raadighed. Han udsender dristigen, siger J. Hillebrand (Die deutsche Nat.-Lit. III. S. 303), lysende og brændende Kugler mod Smagens spidsborgerlige Gemeenhed og den platte, aandløse, materialistiske Pragmatismus i Livs- og Verdensopfatningen. Dog mangler det egentlige punctum saliens, hvori de besynderlige Spring af humoristisk Lune kunde vinde sin fulde Livspuls. — Den besynderligste Produktion i hiin Samling er imidlertid „Genoveva," hvortil han tog Stoffet af den bekjendte Folkebog med samme Titel. I denne Digtning, som man, i Forbigaaende sagt, vilde stille ved Siden af Goethes Faust, er der, siger Theod. Mundt (Lit.-Gesch. III 135), opstaaet en underlig Skuepragt, der tager sig ud som en Markedsplads for alle poetiske og æsthetiske Traditioner. „Alle Kunster maa her udlaane sin Effekt for at frembringe en Transfiguration af Poesien. I maleriske og musikalske Motiver svælger man til Overflod, og naar Tonerne tie, tale Blomsterne, prædike Luftningerne, synge Bølgerne, digte Høiderne og Skovene i en hemmelighedsfuld Støien. Naturpoesien feirer sit Karneval i disse Former og Billeder, og Alt er løst og tumler sig og styrter om hinanden for at være deelagtig i den Støi, som synes at have grebet den hele Skabning. Til dette Naturens romantiske Oprør kommer imidlertid formeget kunstigt Kvæleri til at det skulde forblive ved det friske naturlige Indtryk. Istedetfor Blomsterduft indtræder ofte narkotisk Røgelse og Fuglestemmerne klinge som afrettede Kastrater ved en Messe. I Genoveva er Romantiken paa det Aabenbareste gaaet til Skrifte hos Katholicismen, og det ligesom om den var revet med i Toget af alt det søde Spilfægteri."

Om hans nu allerede anlagte, men senere (1804) fuldendte „Keiser Octavianus," hvis Stof ligeledes er taget af en Folkebog, dømmer samme Kritiker langt mildere. Han finder i denne Digtning langt større Klarhed og Harmoni. „Der

*) Oehlenschläger havde færdigskrevet en heel Samling almindelige Poesier (hvorpaa han i Tidsskrifter og Blade allerede havde leveret Prøve) og akkorderet med en Forlægger om Trykningen; men inden denne paabegyndtes, blev han bekjendt med Tiecks romantiske Digtninger, brændte sin Samling og skrev i rivende Fart en ny, der, uden at Forlæggeren vidste af andet end at det var den omakkorderede, udkom i 1803 og gjorde som bekjendt en Revolution i den nordiske Poesi.

hersker heri ikke den ængstelige kvalme Luft, som i Genoveva, det romantiske Væsen er kommet til et klart Gjennembrud og den humoristiske Charakteristik opstiller de morsommeste Figurer, hvilke under al Larm og Vaklen give et fast legemligt Holdpunkt. Den „gamle Pragt," saaledes som den hedder i det her som Prolog tjenende „Optog af Romancen," har i sin Fornyelse virkelig bragt det til et Mesterstykke, og man kan ansee Oktavian for den ny Skoles mest fuldendte Digtning, forsaavidt den gjengav Romantikens Aand i den klareste Form, og de romantiske Former i den reneste og inderligste Skjønhedsaand." Ved Siden af Oktavian maa nævnes en anden Digtning, der har megen Lighed med denne baade med Hensyn til Stof og Behandling, men som ligger fjernt fra den i Affattelsestid og paa en Maade afslutter Tiecks romantiske Produktioner, nemlig „Fortunat," et dramatisk Phantasistykke, der er rigt paa smukke Enkeltheder og Humor, men noget bredt.

Tidligere end „Fortunat" udgav han „Phantasus" (4 B. 1812 flg.), en Samling af hans tidligere Eventyrdigtninger tilligemed nyere Digtninger, der udmærker sig ved en klar og gjennemsigtig Stiil og overhovedet ved en kunstfærdig Behandling af Stoffet, og hvilken er bleven mere yndet og læst end noget Andet, Tieck har skrevet.

I 1821 udgav han sine for det meste i en tidligere Tid skrevne Digte i en samlet Udgave, dog uden at han herved forøgede sin Digteranseelse stort, da de ved Siden af mange ægte lyriske Toner indeholdt for meget af Føleri og tilstellet Farvepragt. Blandt det Smukke, der findes i denne Samling, fortjener at nævnes Romancerne „Siegfried der Drachentödter" og „Weland," hvori tvende almeenbekjendte Sagn af vor egen Fortid ere iklædte en simpel, men værdig poetisk Form.

Da Tieck var kommen til Dresden, begyndte han en ny literær Epoke, nemlig „Social-Novellistikens." Han gav nu Slip paa det Overnaturlige og Vidunderlige og behandlede det moderne borgerlige Liv, idet han vilde ligesom Goethe afvinde dette en poetisk Side. Disse Digtninger fik en egen Interesse derved, at han behandlede visse Opgaver af det sociale Liv. Saaledes skrev han nu „Der junge Tischlermeister," mærkværdig ved sin Opfatning af Haandværkerstanden; „Der Aufruhr in den Cevennen," (ufuldendt) „Das Dichterleben," der noksom vidner om hans dybtgaaende Studier over Shakespeare,*) „Vittoria Accorombona" (1840), hvori Kvindernes Emancipation behandledes o. s. v. Alle disse Noveller eller Romaner ere affattede i en fuldendt Stiil, men Handlingen gaar ligesom hos Jean Paul ofte under i Ræsonnement, uden at Læseren som hos ham faar Erstatning i opløftende Tanker eller i en barnlig Inderligheds Sladren. Ikkedestomindre maa de Tieckske Noveller kaldes fortræffelige, Noget, hvori da de fleste Kritikere, ligetil Heine, ere enige.

Inden vi ende denne Skizze, maa vi ogsaa berøre Tiecks literærhistoriske og kritiske Fortjenester. Hertil hører hans ypperlige „dramaturgische Blätter," hans „altenglisches Theater," hans „deutsche Theater," „Shakespeares Vorschule," „Minnelieder," o. s. v. foruden Udgaver af mange Digteres Arbeider, samt hans Oversættelse af Shakespeare (sammen med Schlegel) og Don Qvixotte, hvilke begge endnu maae betragtes som sproglige Mesterstykker.

P. B. H.

*) Denne Forfatter var Tiecks Yndling som Digter ligesom Lessing var det som Kritiker; Cervantes i Fortællingen og Gozzi i Eventyrkomedien satte han ogsaa stor Priis paa.

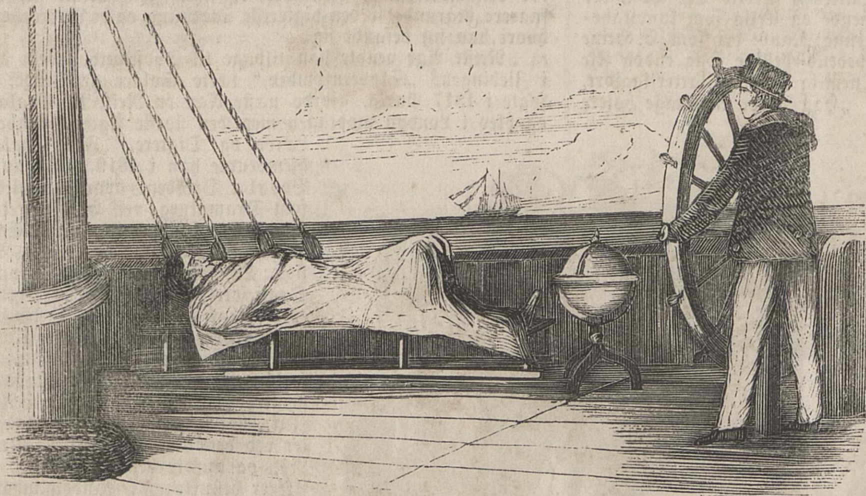

Fig. 1. Redningsbænken opstillet imod Skandseklædningen.

Fig. 2. Redningsbænken anvendt til Flaade.

Rhind's Redningsbænk.

Denne Redningsbænk ombord i Skibe er i England modtagen med udeelt Bifald, og Opfinderen, den britiske Officier Rhind, tilkjendtes Priismedaillen for den ved den store Londoner-Udstilling. Han har ikke ladet sin Opfindelse patentere, fordi han ikke vilde forhindre dens størst mulige Udbredelse ved Extraudgifter og heller ikke videre Forbedringer deraf; han venter derimod af den offentlige Presse, at den paa det Kraftigste vil bidrage til at befordre Antagelsen af hans Plan, og overtyder Rhederne om at Indførelsen af hans Redningsbænke er en uafviselig Fordring fra Publikums Side, samt tilføier, at han, „uden at bekymre sig om nogen Pengegevindst, vil føle sig tilfredsstillet ved Følelsen af at være bleven et Redskab til at redde Menneskeliv og til at udsætte Naadens og Barmhjertighedens Dag for Mange, hvis Redning er den høieste og herligste Løn."

Hr. Rhind har under Titel: „The Marine Safety Seat" hos J. Hatchard i London udgivet et lidet Skrift med følgende Motto: „Forsigtighedsregler gjøre ikke Manden frygtsom, men forskaffe ham med Guds Bistand, naar de fornødiges, den største af alle Gaver — Aandsnærværelse," — i hvilket han omtaler de Omstændigheder, som foranledigede Opfindelsen, og meddeler nogle korte Opgaver over Redningsbænkens Konstruktion og Brug. Vi troe ikke alene at byde vore Læsere en behagelig Læsning, men haabe ogsaa i væsentlig Grad at befordre Opfinderens humane Hensigt, naar vi i følgende Linier meddele alt det Væsentlige af dette lille Skrift, saavidt muligt med Forfatterens egne Ord.

„I Tilfælde af Skibbrud faaer Ingen lang Tid til at vælge den bedste Maade til at redde Livet; thi kun forsynet med de utilstrækkelige almindeligste Redningsmidler, som Baade o. s. v., er det en naturlig Følge, at i Regelen al Aandsnærværelse savnes og kun Forvirringen er sikker, naar, som Tilfældet var ved Strandingerne af „Orion" og „Amazone," et pludseligt truende Raab høres og der kun bliver nogle Minuter til at undfly den ødelæggende Flamme eller Graven i Bølgerne. Ved den nuværende Udrustning havde vore Skibe ved Strandinger den nøgne Mulighed for sig, at benytte de sparsomt tilstedeværende Træstykker, som, i den Hensigt at bruges til en Flaade, før Afreisen ere blevne numererede og tilberedte, og naar desuden ved Solens Nedgang Baadene stedse bleve undersøgte af de vagthavende Officierer og Kapitainen meddeelt Underretning om at de vare beredte for Natten, ja om man endog ved stormende Veir havde øvet Mandskabet i Behandlingen af Baadene for Natten og under Fare, da troede man virkelig at have gjort Noget og idetmindste at have retfærdiggjort en vis Grad af Tillid."

Strandingen af „Albion" i 1836, paa hvilken Forfatteren befandt sig med sine Kone og sine Børn, vakte hos ham først Tanken om Værdien af de paa Dækket værende Bænke som et Hjælpemiddel til at redde Livet ved Skibbrud. Selv løste han Bænkene fra deres Befæstelse til Skibet, for at gjøre dem istand til at flyde, naar Skibet sank, hvilket syntes uundgaaeligt inden faa Minuter. „Disse vilde, svævende over det skrækkelige Svælg, afgivet Redning for tre eller flere Personer. En af Matroserne, der stod ved Roret, sagde mig ni Maaneder senere, da vi traf sammen paa et andet Skib og talede om „Albions" Skjæbne: „Ja Herre, jeg havde da mine Øine hæftede paa disse Bænke, som de gjorde flydende, og jeg sagde til mig selv, at dersom Skibet synker, saa tjener en af dem til min Redning."

Strandingen af „Albion" fortæller Forfatteren paa følgende Maade: „Albion" forlod Dublin Kl. 8 om Morgenen, krydsede med let Bris og under rolig Sø den irske Kanal og befandt sig henimod Kl. 6 om Aftenen tæt ved Kysten af Welch. Kapitainen, som ønskede at forkorte Reisen saa meget som muligt, besluttede af denne Grund at tage den kortere Vei gjennem Jackssund. I Løbet af denne findes tvende blinde Klipper, som dog lade et tilstrækkeligt Rum imellem sig. Da nu „Albion" var i Midten af Kanalen, bemærkede man en liden Lystbaad under Seil, og Kapitainen, der frygtede for at overseile den, gav Kommandoen: „Roerpinden lidt til Styrbord!" Manden ved Roret besvarede Kommandoen, men man maa antage, at han har givet Roret en for stærk Bevægelse, thi ved den bortstrømmende Ebbe tog Skibet en for stærk Giring over Styrbord, og førend han ved at vende Roret mod Bagbord igjen kunde bringe det i den tilsigtede Kurs, stødte det med et skrækkeligt Brag ved Bagbordside (tilvenstre) mod Klippen og gik over denne i Nærheden af Seilbjelken (henimod Midten af Skibet). Øieblikkelig styrtede Mandskab og Passagerer mod Styrbordside, Paketbaaden hævede sig, og Maskinerne ophørte at virke. Alt dette var et Øieblikꜩ Sag, men et Øieblik, der var tilstrækkeligt for Ødelæggelsens Værk. Thi gjennem den i Bougen opstaaede Aabning af nogle Kvadratfod styrtede Vandet med frygtelig Fart ind i Skibet og den stakkels „Albion" begyndte at synke. Ak! hvem er istand til at skildre det Skrækkelige ved dette Øieblik og den overalt herskende Forvirring! I Retningen af Bagbordside bemærkede man ikke andet end utilgjængelige Klipper, paa Styrbordside Bristolkanalen, og inden faa Minuter maatte Skibet ufeilbarligt synke paa 40 Favne Vand. (Bænkene paa Dækket bleve nu, som ovenfor omtalt, løsnede, forat gjøres flydende.) I dette skrækkelige Øieblik knælede et Selskab af fromme irske Geistlige, DHrr. Medliwtt, Trench, Pounden o. A., ned paa Dækket og anraabte i en hjertelig Bøn Herren om at sende de Ombordværende sin Naade, hvilke endnu ikke havde kjendt ham, og antage sig deres Anger i dette korte Øieblik for hele Livet, hvorefter en af dem tilføiede: „Men nu, Herre, netop nu, da al menneskelig Hjælp mangler, kan du vise dig og beskytte os fra Tilintetgjørelse!" Reisende sig med disse Ord fra sin Knælen, gaar Hr. Trench, som i sine yngre Aar havde været tilsøes, hen til Skibets Boug, hvor Kapitainen stod, og sagde til ham: „Kapitain, betragt hiint Klippeleie paa Bagbordside, sikkerlig findes der Sand ved dens Strandbred, som den kunde

danne til en Vugge for os." Strax blev Roret dreiet mod Styrbordside og Fartøiet nærmede sig Klippen netop til rette Tid; thi Vandet naaede netop Ilden, kvalte den med en frygtelig Larm og Explosion og umiddelbart derefter stode Hjulene stille. Skibet bevægede sig imidlertid fremad og havde inden to Minuter naaet en Hvileplads paa Klippen. Alle vare reddede; thi Veiret var roligt, Skibet rullede ikke, men sank ganske jevnt. Sikkert hørte Gud Bønnen og svarede paa Raabet til ham. Ham var det, som reddede „Albion." En af Baadene blev hurtig borttaget af Skibsmandskabet, og da nogle af Passagererne bemærkede dette, blandt dem Oberst i Armeen Judge Jackson og Andre, holdt de Vagt over Baadene og passede paa, at alle de kvindelige Passagerer bleve optagne i den største. I denne Baad blev ogsaa min kjære Kone og mine Børn optagne, og efter en larmende Fart over en lang Havbrænding naaede Baadene Strandbredden. Men saa vanskeligt var det at komme iland, at det yngste af mine Børn af en Fyrbøder bogstavelig maatte kastes over og opfanges af en Anden, som stod paa Strandbredden. Imidlertid gik intet Menneskeliv tabt, et Skib optoge de øvrige Passagerer, og Alle traf den følgende Dag sammen i Milford. Deres første Gang var til Kirken, for at takke den Herre, hvem de i Farens Stund havde anraabt, ham, som havde hørt deres Bøn og ført dem i den forønskede Havn. (Ps. 107.) Efter denne Handling prædikede Hr. Medlicot over Joh. Aab. 3, 20—23: See, jeg staar for Døren og banker o. s. v. Den følgende Dag bragte Paketbaaden „the Star" Passagererne til Bristol, hvor de paa Kaien bleve hilsede af Hundreder, Slægtninge og Venner, og Mange prisede denne Nat ved det huuslige Altar Herrens Godhed og Naade, som varer evindelig."

Hr. Rhind anfører endnu to meget erfarne Søofficierers Dom om hans Redningsbænk, hvilke efterat „Orion" var strandet, til ganske forskjellige Tider besaae Modellen i Cheltenham og overeensstemmende ytrede sig saaledes om den: „Dersom „Orion" havde havt Redningsbænke ombord, saa vilde, ved Gud, ikke et eneste Menneskeliv være gaaet tabt." Med Hensyn til „Amazone" antager han dog, at Redningsbænkene neppe havde kunnet blive anvendte med stor Nytte, „men dersom denne Katastrophe havde indtruffet i roligt Veir og nærmere ved Land, da havde de kunnet gjøre den største Tjeneste."

Konstruktionen af Redningsbænken er simpel og kan udføres af enhver Skibstømmermand. Vi anføre den her tilligemed dens Brug med Opfinderens egne Ord.

I. Konstruktionen af Bænken. Ryggestykket og Sædet blive dannede som et Rammeværk, med fire stærke Tværtræer til at optage Benene. Mellemrummene blive udfyldte med Kork og det hele fourneret med veltørret Grantræ. Benene blive indrettede til Udverling (to shill) og befæstede ved Kobbernudder. Armelænestykkerne slutte fortil i hverandre og blive forbundne med smaa Bolte. Under Sædet findes tvende stærke Klamper (cleats) og Randen af Rygstykket og Sædet have en stærk Ramme eller Gesims (moulding), som optager de Furer (mortices), i hvilke Benene blive lagte, naar Bænkene blive indrettede til at kastes paa Vandet.

II. Brugen af Bænken. Den første Brug, man almindeligviis kan gjøre af den, er til Sæde for Passagererne i smukt Veir. Paa den første Tegning seer man Bænken opstillet mod Skandseklædningen. Naar man anvender nogen Flid, saa kan Bænken blive forfærdiget saaledes, at den ikke faar noget plumpt og klodset Udseende.

Den anden Tegning viser Bænken omdannet til en Flaade. Denne Omdannelse kan med Lethed udføres i to Minuter. Tage vi Tildragelsen med „Orion" og antage, at dette Skib havde været forsynet med saadanne Bænke, saa vilde man ved den øieblikkelige Udførelse af Kommandoen; „Tag de otte

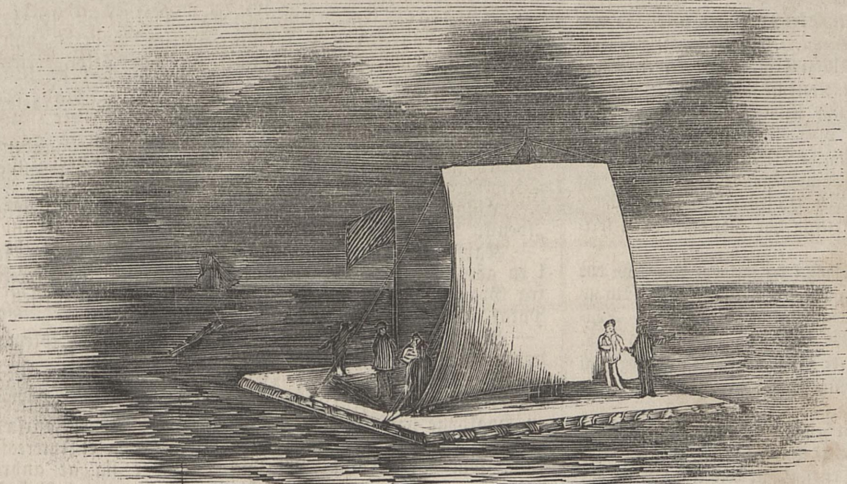

Fig. 3. En permanent Flaade med Redningsbænke som Underlag.

Fig. 4. En Redningsbænk, førende et Toug til Strandbredden.

Redningsbænke og forvandl dem til Flaader!" have tilveiebragt Midler til at redde mindst 64 Personer. Ved tvende Behandlinger opnaaes denne Forandring. For det Første løsner man Armlænestykkerne fra deres Forbindelse, udtager Benene og forbinder paa en fast Maade Rygstykket med Sædet til en Flaade; for det Andet lægger man Benene under rette Vinkler ind i Fugerne og Forvandlingen er foregaaet.

Skulde der findes hjælpeløse Børn ombord, saa bliver en netformig Hængematte, der er bunden under en af Bænkene, befæstet til de nu opretstaaende fire Dele af Armstykkerne og med Guds Hjælp ville Børnene blive reddede i dette. Gesimserne som forvare Fugerne, kunne lægges foran, een ved hver Ende og fastbundne til Armstykkerne, og den midlertidige Flaade bliver saaledes betydelig forstærket. Der fordres ikke videre til Udførelsen; det er kun en simpel Metamorphose.

Den tredie Tegning viser en permanent Flaade, dannet af otte eller ti saadanne Bænke som Underlag, med Fade eller tomme Vandbeholdere under og Skodder derover. Var denne Plan bleven fulgt ombord paa „Rothway Castle," eller havde dette Skib kun havt midlertidige Flaader, saa var mangt kostbart Menneskeliv blevet reddet. Flaaden kan afgive en god svømmende Bølgebryder for Baadene, som blive hængte bagved den, naar Søen gaar for høit til at Flaaden kan bugseres.

Den fjerde Tegning viser en saadan Bænk, som den paa Nr. 2 med et lavt Bermudaseil, idet den fører et Toug fra Skibet henimod den i Læ liggende Strandbred. Hele Besætningen paa en Vestindiefarer, der under den sidste Krig strandede ved Weymouth, blev paa en simpel Maade reddet ved en saadan Kommunikation, der blev istandbragt imellem Vraget og Stranden. Kapitain Mauby's og Kapitain Jermingham's Mørser er hensigtsmæssig for dette Diemed; men der gives Tider, da Stormens Raseri hindrer Udkastningen af Entrehagen eller ogsaa, hvilket endnu oftere finder Sted, hvor man ikke har et saadant Instrument ved Haanden.

Den femte Tegning viser Bænken omdannet til en Sopha. Dette skeer simpelthen ved at opslaae Rygstykket paa Sædet og flytte de bagerste Been til Rygenden. Dette vil findes at være meget fordeelagtigt, thi i rolige Nætter og under en gunstig Fart kan man let udspænde et Seil over Bænken.

Den sjette Tegning viser Sophaen omvendt og den netformige Hængematte ophængt ved de fire Been i Enderne og forstærket ved de i Korsform befæstede Gesimser (mouldings.) Derved har man en god Portechaise ved Haanden for at bringe Saarede til Hospitalet.

Hvad Prisen angaar, saa koster en saadan Bænk 1 £. (omtr. 4½ Spd.) mere end en almindelig, saa at, dersom „Amazone" eller et Skib af samme Slags havde havt saadanne Bænke, vilde der have kommet en forøget Udgift af 8 £. paa 100,000 £., sikkerlig en forøget Udgift, som ikke maa komme i Betragtning, naar man skal tage Hensyn til Menneskeliv eller endog kun til Bekvemmelighed. Hængematten og Bermudasseilet koste desuden 1½ £.

Vi tilføie endnu, at „Marine Safety Seats" eller Hr. Rhinds Redningsbænke blive forfærdigede af Edvard Spencer & Komp, General-Waterproofer i London, Billiter St., Fenchard St. og at disse meddele enhver Underretning derom.

(Illustr. Zeit.)

Fig. 5. En Redningsbænk omdannet til Sopha.

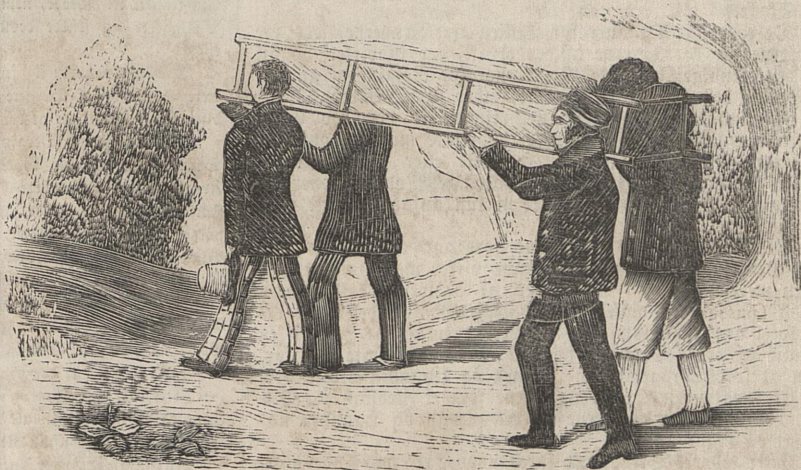

Fig. 6. En Redningsbænk som Portechaise.

Mesmerismen.

II.

Mesmerismens Theori, saaledes som vi her ville meddele den, er i den nyere Tid hovedsagelig bleven fuldkommengjort ved Dupotet, men bekræfter alligevel endnu i vore Dage de for mere end 100 Aar siden af Mesmer gjorte Erfaringer og opstillede Kjendsgjerninger i alle Punkter; og dette skulde være os en Spore til ikke at afvige formeget fra hans Theori og ligeledes til med Upartiskhed at prøve Theorien for hans hele Natursystem.

I det menneskelige Legeme finder, ligesom i det store Verdensalt, en uafbrudt Strøm af Kræfter, Livskræfter, Drag, Strømninger, Fluider, kort sagt, en Strøm af et Agens Sted, som stadigt fornyer sig i Organismen og er virksomt i det Indre som den aandig materielle Kraft. Dette Agens, som i Videnskaben figurerer under forskjellige Navne, og hvis Tilværelse er bevist, affondrer sig fra Hjernen og cirkulerer i Nerverne.

Nerverne tjene paa den ene Side Villien til Bevægelse, paa den anden Side Følelsen; de gaae samtlige til Hjernen eller dog til de til denne hørende Dele, og begive sig derfra til Yderlemmerne; de første ere aktive, de sidste passive. Naar vi ville bevæge et Lem, udsender vor Hjerne til den Muskel, der er bestemt til at udføre denne Bevægelse, en Kvantitet af denne aandig materielle Nervekraft, som fremkalder Muskelens Sammentrækning. Denne Muskelbevægelse finder Sted ved Hjælp af Nerven, hvilket Anatomien paaviser, og naar denne er overskaaren eller underbunden, er det ikke muligt at udføre Bevægelsen. Dette Phænomen viser sig ved Følelsens Nerver; tilintetgjør man dem, saa ophæves Følelsen i den Deel, fra hvilken de udgaae.

Dette Nerveagens hæfter imidlertid ikke alene ved Muskelen, men det danner en formelig Atmosphære omkring det menneskelige Legeme, ligesom Tilfældet er ved elektricerede Legemer. Denne aandig materielle Atmosphære er i det almindelige Liv Aarsagen til Phænomenerne Sympathi og Antipathi hos det ene Menneske i Forhold til det andet; og Menneskene have stedse en ubevidst magnetisk Indvirkning paa hverandre fornemmelig ved Synet og Følelsen, ved Blikket og Haanden; dog er dette ikke nogen magnetisk Indvirkning i vor Betydning. Vil man med Villie indvirke magnetisk paa Nogen, saa sætter Nervevirksomheden, — aktiv paa Magnetisørens Side, forstærket ved Indflydelsen af hans Villie — sig i Rapport med den magnetiserede Persons passive Atmosphære og kan opvække og forstærke denne i saadan Grad, at der i visse Tilfælde finder en fuldkommen Mættelse af Nervesystemet Sted. Heraf lade sig ogsaa forklare de ofte indtrædende Forstyrrelser og Rystelser af Legemet, endog Meddelelsen af Tanker, idet Magnetisøren kan føre sin Villie som en Hjernens Virksomhed ved Hjælp af Nerverne til sit Legemes Peripheri — og ved Nerveatmosphæren udover denne. Dette Nerveagens er ingen Substants, intet Stof, men en tonisk Bevægelse, der findes i alle besjælede og ubesjælede Legemer og som saa at sige lader sig opflamme; naar den engang er opvakt i Organismen, holder den sig i den; Meddelelsen bevirkes ikke paa det fra Begyndelsen af opvækkende Brændpunkts Bekostning; Livskraften er ogsaa ethvert Individs Lægekraft (Mesmer).

Den Mesmerske Behandling bestaar nu i en Lægemethode ved Hjælp af Hænderne, ved hvilken den toniske Bevægelse i den Syge bliver opvakt og opflammet, saa at hans egen Livskraft ogsaa bliver Lægekraft. De magnetiske Strømninger blive ved sindrige Bevægelser med Hænderne af den Magnetiserendes Livskraft overførte paa den Syge, og saaledes dennes egen Livskraft opvakt.

Da nu denne Opvækkelse ikke indeholder nogetsomhelst Stof, saa kan Magnetisøren heller ikke lide noget Tab af Stof. Et Lys, som antænder et andet, taber Intet, men det opflammer den toniske Bevægelse hos den brændbare Gjenstand, som begynder at lyse og foretage en indre chemisk Udvikling. — Det er derfor en feilagtig Anskuelse, at Magnetisøren, taber i Kraft, naar han ikke er syg eller ved feilagtig Fremgangsmaade og Træthed selv er Skyld deri.*)

*) Mesmer antager ikke uden Grund, at den toniske Bevægelse er en usynlig Ild; om Valgslægtskabet mellem dette Agens og Ilden kan Enhver praktisk overbevise sig; hvis f. Ex. et brændbart Stof ikke strax vil brænde, naar det bliver antændt, saa holde man en Finger frem og virke derved magnetisk paa Stoffet, og Flammen vil strax fæste sig ved Gjenstanden.

At magnetisere er altsaa at indvirke paa den Syge, for at vække dennes egen Livskraft ved Til- og Bortledning af Nervevirksomheden og saaledes ved en ligelig Fordeling af denne, og derved frembringe en Udjevning af den forstyrrede Harmoni med eller uden Udskillelse af sygelige Stoffe. Hænderne virke ligesom Magneten udstraalende i Afstand, polarisk tiltrækkende og frastødende, saa at man kan hidlede Nervevirksomhed, hvor den mangler, og aflede den, hvor den er koncentreret.*)

III.

Den magnetiske Indvirkning paa Andre er en Kunst, for hvilken man just ikke kan give nogen bestemte Forskrifter, da Fremgangsmaaden derved er forskjellig efter Personer og Omstændigheder. Ethvert Menneske har Kraft til at kunne indvirke magnetisk paa Andre, dog er den i Almindelighed individuel forskjellig. Legemets physiske Styrke er imidlertid intet Beviis paa stor magnetisk Kraft, og den stærkeste Magnetisør er igjen ikke stedse den mest velgjørende; Personer af svageligt Udseende, Fruentimmer, ja Børn, virke ofte mere velgjørende, end stærke Mænd. Til at stille Smerter og Betændelser er Haanden af et lidet Barn paa 5 til 7 Aar mere velgjørende end af Voxne. Forskjellighed i Kjøn er ikke nødvendig; Fruentimmer kunne magnetisere Fruentimmer og Mandfolk ligeledes Mandfolk. Men for at virke med Held maa Magnetisøren anvende Villien til at handle og Kraften til at lede, have Tro til sin egen Kraft og Tillid til at Kuren skal lykkes og desuden være besjælet af det Ønske, at hjælpe og gjøre godt.

I disse Grundsætninger indeholdes hele Hemmeligheden med de saakaldte sympathetiske Midler, hvorved Forskjelligheden af Kjøn allerede ved Meddelelsen af Hemmeligheden som Betingelse er sammenstillet med den aandige Virksomhed af den magnetiske Indvirkning under Form af Bøn, hvilket rigtignok fører til en analog Stemning; Troen forlanges imidlertid ogsaa af Patienterne, hvilket ved Magnetismen er ønskeligt, men ikke nødvendigt.

Indvirkningen foregaar nu ikke alene ved Haanden, men ganske naturligt:

1) Ved Blikket, 2) Ordet og Beaandningen, 3) Haanden. I Undtagelsestilfælde og hvor allerede Rapporten er inderligere frembragt, er den fjerne Indvirkning ved Villien allerede tilstrækkelig, eller ogsaa virker man ved Mellemlegemer.

Indvirkningen ved Blikket vil kun blive at anvende i sjeldne Tilfælde; den med Hensigt foretagne og vedholdende Fixeren af den Syge med et Blik er en af de stærkeste Indvirkninger til at ophæve Nervesystemets Samklang og frembringer Urolighed, Afmagt, ja endog Stivkrampe. Englænderne benytte den fortrinsviis, for at fremkalde Søvn; i Praxis turde den vel kun blive at anvende ved Somnambulisme. Det er bekjendt, hvorledes Blikket virker paa nervøse Syge; og en bestemt Aands stadige og faste Blik overvælder den Svagere. Blikket ind i et betændt Øie foraarsager stikkende Smerte. Fortællingerne om det onde Blik beroe paa denne Kraft.

Ved Ordet virker man hos den Syge paa Livets Essents, paa Aanden, der virker tilbage paa Legemet. Tiltale og Trøst er allerede den halve Helbredelse for mange Syge.

Beaandning eller Paablæsen er stedse det virksomste Middel til at lindre Smerter, og fordele Betændelser og Svulmen. Beaandning af Øinene befordrer Søvnen, ligesom Blæsen paa dem ophæver den. Ofte kan man øieblikkelig hæve de voldsomste Kramper ved at aande paa Nakken og Panden. Stivkrampe viger strax for Paablæsen. Ved Afmagt er der ingen Ting, der hjælper saa hurtigt, som Beaandning af Hjertegruben; ligesaa Beaandning ved Mavesmerte, Migraine og Ørepine. Ved rosenartede Betændelser er det ganske fortrinligt at blæse paa den blottede syge Deel. Ogsaa kan man ved Beaandning paa det Kraftigste magnetisere Vand og andre Stoffe.

De egentlige Organer for Villien ere Hænderne, der ere Midlerne for og Bærerne af den Kraft, der indvirker physisk ved den aandige Impuls; Hænderne give Retningen af den af Villien bestemte Kraft sin Virksomhed for Øiemedet.

Manipulationen ved Magnetiseringen er den ved Erfaringen begrundede Kunst, at vide, hvorledes man skal opvække, opflamme, aflede eller tillede, forstærke eller formindske den toniske Bevægelse. Der gives forskjellige Modifikationer for Brugen af Hænderne, af hvilke vi kun anføre de mest nødvendige.

Behandlingen med Hænderne foregaar enten med eller uden Berøring. Den første Maade virker mere positivt, den anden mere negativt. Bevægelsen af Hænderne kalder man Strøg (passes) og disse begynde stedse ovenfor den syge Legemsdeel og nedad langsmed Nervernes naturlige Løb, i en Afstand af nogle Tommer, hvorved man maa vogte sig for, igjen at føre Strøget opad. Armen og Haanden bliver derved let brugt uden Spænding, alene som et Redskab for Villien, hvorved Fingerspidserne holdes nedad og Haanden naturligt og svagt aabnet.

Efter ethvert Strøg, der føres udover et Lems Endepunkt, lukker man Haanden og knytter den løst, og udbreder derpaa igjen Fingrene let og hurtigt, saa at den magnetiske Strøm igjen samler sig under Neglene og Nervekraften ved Afledningen ikke igjen bliver overført. Med hvilken Vantro ogsaa Mange vilde ryste paa Hovedet over Hændernes Afrystning, saa er dette dog aldeles nødvendigt, og ved Anvendelsen vil Enhver tilstrækkelig overbevise sig om, hvorofte man, ved ikke at iagttage denne Forsigtighed, kan overføre Sygdomme, som Hovedpine, Smerter o. s. v., paa Andre; vi gjøre her særlig opmærksom derpaa og angive Grunden til dette Phænomen, fordi man i Førstningen almindeligviis betragtede det som Indbildning og Tilfældighed. Enhver, der er vantro, han forsøge det og lægge Haanden paa en Persons Hoved, der har hæftig Hovedpine, og lægge den dernæst ligeledes paa sit eget Hoved, saa vil han snart blive belært om noget Andet. Strøgene med Berøring foregaae paa samme Maade som ovenfor, kun at man lægger den flade Haand paa Hovedet; Afrystningen maa heller ikke udeblive her. Vil man fornemmelig virke paa et enkelt Punkt, saa lægger man Haanden paa det eller en enkelt Finger, medens man holder de øvrige lukkede i Haanden, eller holder alle fem Fingre saaledes derover, som om man med dem omfattede en Tolvskilling eller spidser dem ogsaa tæt sammen. At Hensigten og Villien maa være i kraftig Virksomhed ved alle disse Manipulationer, og Haanden kun bruges som Redskab for at lede Kraften, forstaaes af sig selv.

Behandlingen er nu enten en almindelig, naar man vil virke paa hele Legemet, uden Hensyn til de forskjellige Sygdomme, eller en lokal, til et enkelt Sted indskrænket, naar man vil virke paa bestemte Dele eller Punkter af Legemet.

(Fortsættes.)

*) Denne den mineralske Magnet lignende Kraftytring i det menneskelige Legeme gav Mesmer Anledning til Navnet „dyrisk Magnetisme," medens Theorien efter dens Opdager bliver kaldet Mesmerisme.

Norge.

Christiania. Under 13 ds. er konst. Undertoldbetjent H. J. Fyhn beskikket til Undertoldbetjent i Christianssands Tolddistrikt og Exam. jur. H. E. Torkildsen i Throndhjems Tolddistrikt samt Undertoldbetjent A. A. Jæger forflyttet fra Riisøers til Arendals Tolddistrikt.

— Kand. jur. Thorv. Olsen er den 16de ds. meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne (Bopæl i Jarlsbergs og Laurviks Amt).

— Ved den i forrige Uge endte theologiske Embedsexamen have samtlige 11 Kandidater erholdt Charakteren Laudabilis, nemlig O. E. Holck, O. A. Krogneß, O. Irgens, A. J. Strøm, E. J. Roll, E. E. Lange, E. R. Kaurin, J. E. H. Berg, A. B. S. Andersen, J. P. Ebbell og J. J. Schytz.

— Ved den philologiske Embedsexamen 15—17de Juni have O. L. Boye og K. Feilberg erholdt Charakteren Laudabilis, M. Bugge, S. P. B. Petersen og M. Schnitler Haud illaudabilis.

— Aktieeierne i den norske dramatiske Skoles Theater holdt den 16de Generalforsamling, hvori valgtes 5 Bestyrere, nemlig Prof. Monrad, Lektor Unger, Ingeniørlieutenant B. Klingenberg, Overlærer K. Knudsen og Fuldmægtig N. R. Østgaard; underordnet denne Bestyrelse er Hr. Kronborg, der vedbliver at være Skolens artistiske Direktør og Hovedinstruktør.

— Paa Kadetkorvetten Ellida er en Matros bleven angreben af Børnekopper, hvorfor Chefen har anløbet Christianssand og faaet ham bragt til Hospitalet der. En 14 Dages Tid agter Chefen at opholde sig under Kysten, og, hvis intet nyt Tilfælde imidlertid har indtruffet, da at fortsætte det paabegyndte Togt.

— Selskabet for Christiania Byes Vel har i det forløbne Aar havt 502 kontingentydende Medlemmer; 34 Medlemmer ere udtraadte, men 210 ny indtraadte, hvilke have antegnet en Kontingent af 141½ Spd. — Søndagsskolen har havt en Indtægt af 637 Spd. 87 ß (hvoraf 205 Spd. 24 ß. af Byens Indvaanere ere antegnede i Gavebogen) og en Udgift af 524 Spd. 65 ß. Skolens største Discipelantal har været 353, dens mindste 290.

— Generalkonsul C. Tottie i London er bevilget et Aars Tjenesteledighed, under hvilken Tid Embedet skal bestyres af Vicekonsul W. Tottie.

— Brændeviinstilvirkningen fra 1ste Okt. f. A. til 30te April d. A. har udgjort, 7,406,201 Potter, hvilket giver en Afgift af 370,310 Spd. 6 ß. I Budgettet er Brændeviinsafgiften opført til 375,000 Spd. aarlig.

Ved Storthingsvalget for Christians Amt den 15de Juni valgtes Gaardbruger A. H. Baggerud, Provst N. Chr. Nissen, Lensmand O. Mustad og Gaardbr. J. Harildstad til Repræsentanter; Gaardbr. O. Hammerstad, Lensmand G. Fliflet, Gaardbr. E. T. Wold og Provst Aars til Suppleanter.

— **Ved Storthingsvalget for Jarlsbergs og Laurviks Amt** den 13de Juni ere Sognepræst G. P. Harbitz, Kapitainlieutenant H. S. Hagerup, Gaardbruger P. M. Fadum og Sagfører M. Hesselberg valgte til Repræsentanter og Gaardbr. S. Goverud, Lensmændene O. H. Holtan og J. Chr. Jansen samt Gaardbr. N. Gjelstad til Suppleanter.

Frederikshald. Den 7de Juni foregik Aabningen af det ved E. Soot udførte Sluseanlæg i Stenselven under megen Høitidelighed. Pastor Faye holdt Tale, Sange udførtes og en Festpram drog under Musik og Lystighed igjennem Sluseanlægget. Omsider begyndte man paa Prammens Dæk en Dands, hvilken den 69aarige Soot aabnede. — Interessenterne i Anlægget (der har kostet 8,200 Spd.) have i en Generalforsamling besluttet at fortsætte Stenselvens Kanalisation og paalagt Direktionen at søge for Karter og Omkostnings-Overslag over Fortsættelsen.

Kragerø. Et tredie af Byens Fartøier afseilede den 10de Juni med Emigranter til Kvebek, nemlig „Kanada," hvilket herfra medbragte 200 Passagerer og skulde desuden anløbe Christianssand for at modtage endeel til.

I **Skien** opholde sig fremmede Mormoner, hvis Hensigt antages at være Hverving af Borgere for deres Territorium Utah, for at dette kan blive saa folketalligt, at det kan vorde optaget som Stat i Unionen.

Stavanger. Dalernes Afholdsforenings Kreds afholdt Trinitatis Søndag et Møde paa Gaarden Bø i Soggendal, hvori Overtoldbetjent Krogh holdt et længere belærende Foredrag angaaende Afholdssagen. Forsamlingen var enig i, at der i hver af Kredsens Foreninger burde afholdes 4 Møder om Aaret, samt at det var ønskeligt, at et offentligt Blad for Afholdssagen blev udgivet.

Bergen. I Tidsrummet fra 17de til 23de Mai er i det Hele indkommet og expederet 104 Fartøier, hvis Ladninger tilsammen udgjøre 35,071 Voger Tørfisk, 12,608 Tønder Tran, 17,912 Td. Rogn, 16,676 Voger Sei, 20 Td. Saltfisk og 3,907½ Td. Sild.

— Her i Byen har der ogsaa vist sig Tegn til Hundegalskab.

— Flere, der herigjennem ere udvandrede til Amerika, have listet sig fra Kone og Børn, ikke at tale om Kreditorer, hvem man giver en god Dag.

— Den 9de Juni afgik Rektor Fr. Bugge ved Døden.

Lillehammer tæller nu over 100 stemmeberettigede Borgere, saaledes at Byen sammen med Hamar kan sende en Storthingsrepræsentant.

Romsdals Amtsformandskab endte sine Forhandlinger den 3die Juni. Blandt de 47 behandlede Sager nævnes: om Omreguleringen af Lægedistrikterne i Søndmøre, om Ansættelse af Stads-, Hospitals- og Sygehuuslæge i Molde, om Landbrugsskolens fremtidige Stilling, om Afskaffelsen af de almindelige Sommerthinge, om ny Rodeinddeling, Instrux og Lønningsmaade for Veiinspektørerne, om Oprettelse af en Dyrlægepost og om Moldes Middel- og Realskoles Ophøielse til en lærd Skole. Til Amtskommunens almindelige Udgifter bevilgedes 70 ß. pr. Skyldaler, til Veivæsenet 10 ß. pr. do., til Nordmøres Fogderidistrikt 17 ß., til Romsdals 15½ ß., til Søndmøres Intet.

Throndhjems Præster indbyde sine Embedsbrødre og theologiske Kandidater til et Møde der i Byen den 25de og 27de Juni førstkommende, for at behandle de kirkelige Spørgsmaale, som for Tiden især have Fordring paa Opmærksomhed.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. Nr. 1703 og 1706 have tvende forskjellige Indsendere paapeget enkelte Mangler ved vor Haandværkslovgivning.

— I s. Bl. Nr. 1712 paapeges Nødvendigheden af, at der, ligesom ved offentlige Kasser, Overformyndernes Kassebeholdninger og Bankafdelingerne, føres stadig Kontrol med Sparebankenes Beholdninger. Direktørerne ere i Regelen ulønnede og deres Tid derhos formeget optaget af andre Forretninger, til at de altid med Omhu kunne iagttage vedkommende Instituters Tarv.

— I Mbbl. Nr. 164 har Prof. Munch fortsat sine Sprogbemærkninger eller rettere sin Polemik med Overlærer Knudsen i Anledning af Sprogsagen.

— Pastor Schreuder har underrettet Bestyrelsen for det norske Missionsselskab (i Stavanger) om, at Zululandet nu er aabnet for Evangeliets Forkyndelse, da Kongen sammesteds har samtykket i at Stationer kunne anlægges der, hvor han selv maatte finde det beleiligst. S. har saaledes paabegyndt tvende Stationer, men da han behøver Medhjælp, anmoder han Bestyrelsen om at sende ham en Missionspræst eller Medhjælpere i økonomisk Henseende, hvilket Foreningen har bragt til deres Kundskab, som maatte føle sig opfordrede til i nogen af de nævnte Egenskaber at udgaae i Missionens Tjeneste.

— Oplandsposten indeholder Berigtigelse af den deri nylig optagne Historie om, at et Lig skulde være plyndret. Graven er bleven opkastet og de med Liget begravne Kostbarheder befundne urørte. — Hedem. Amtst. modsiger den ogsaa i dette Blad efter Oplandsposten meddeelte Beretning, at Postaabneren i Vormsund og Postføreren have tilstaaet at have bemægtiget sig det mellem Frederikshald og Kongsvinger borteblevne Bankobrev.

Blandede Efterretninger.

Sverige. Enkedronningen har indstillet sin Udenlandsreise, idet hun fra det sydlige Sverige, hvorhen hun allerede var kommen, har begivet sig paa Tilbageveien til Stockholm.

— Upsala-Universitetets Studerende have i sidste Vaartermin udgjort 1484, hvoraf 608 Fraværende.

— En Hoflakei, der i halvandet Aars Tid efterhaanden har stjaalet flere tusinde Rigsdaler af Hds. M. Dronningens Skriverbordskuf, er bleven arresteret.

— Historikeren A. Fryxell er bleven valgt til Direktør i „svenska Akademien."

— Kapseilingsskonnerten „Sverige" har den 1ste ds. seiret i en af „Royal Thames Yacht Club" foranstaltet Kapseiling fra Gravesend omkring Mouse Light og vundet Prisen, en Pokal af 100 Gineers Værdi.

— Rektor C. F. Viereck, en i sin Tid udmærket Skolemand, døde i Gefle den 6te Juni næsten 75 Aar gammel.

— Den stærke Tørke skal allerede have tilintetgjort Haabet om et godt Aar. Fra Stora Schedvi i Dalarne berettes, at en Haglbyge har nedslaaet Rugagrene og ødelagt Vaarsæden.

Danmark. I Kjøbenhavn har dannet sig et Interessentskab, som for en billig Betaling paatager sig at anbringe Drainrør hvorsomhelst, uden Hensyn til Grundens Beskaffenhed. Da Drainrør, hvorpaa vi allerede i forrige Aargang af vort Blad henledede Opmærksomheden, have vist sig at være af overordentlig Vigtighed for Jordbruget, var det at ønske, at ogsaa et lignende Interessentskab kunde blive stiftet her i Norge. Det vilde upaatvivlelig ikke alene blive af stor Nytte for Landet, men ogsaa lønnende for Deeltagerne.

— Grundlovens Aarsdag er overalt i Riget bleven høitideligholdt med megen Festlighed.

— Den ny Rigsdag aabnedes den 13de Juni af Premierministeren, der bebudede et „fornyet" kgl. Budskab om Arvefølgens Ordning. Til Præsident i Folkethinget valgtes Høiesteretsadvokat Rotwitt og til Viceformænd Tscherning og Thorbrøgger. I Landsthinget er P. D. Bruun atter valgt til Formand og Godseier Nyholm til Viceformand.

— Universitetsboghandler C. A. Reitzel, den driftigste af alle kjøbenhavnske Forlæggere, er afgaaet ved Døden.

Frankrig. I Byen Jargeau er nylig død en Kone paa 140 Aar.

— Regjeringen har besluttet at tilstaae de Soldater, som fulgte Napoleon fra Elba og vare med ham i de 100 Dage, en aarlig Pension af 150 Fr. Af disse 600 Soldater skulle kun 153 endnu leve.

England. Det lader til, at Gladstones Fondskonversion, der hørte med i hans Finantsplan, er mislykket; Konversionsanmeldelserne beløbe sig til 3,023,546 £. Flere indtrufne Omstændigheder have medvirket til Foretagendets slette Udfald.

Tyrkiet. En Koureer skal være afsendt fra Petersburg til Konstantinopel for at forlange Antagelsen af Fyrst Menschikoffs sidst stillede Fordringer inden 8 Dage. Disse Fyrstens sidste Fordringer antages, idetmindste i Formen, at have været mindre anstødelige for Tyrkiet.

— Rusland har 400,000 Mand opstillede ved Pruth, medens den hele tyrkiske Hær ikke tæller stort flere Tropper. Hele Hæren, iberegnet omtr. 60,000 Mand irregulære Tropper, anslaaes nemlig til en Styrke af 448,000 Mand.

— Englands og Frankrigs Regjeringer lade deres forenede Flaader uopholdelig nærme sig Dardanellerne. Befalingerne herom ere den 4de ds. afgaaede fra Toulon og Marseille til Admiralerne La Susse og Dundas. Dog nærer man endnu Haab om en fredelig Udjevning.

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Adjunktpost ved Stavangers lærde og Realskole med 300 Spd. i fast Gage.

Hovedkirkesanger- og Fastskolelærerposten i Fjælbergs Pstg. med omtr. 53 Spd. i Indtægter foruden Klokkergaard.

En Omgangsskolelærerpost i Feirings Annex (Hurdals Pstg.) med 22 Spd. i aarlig Løn.

En Gjordemoderbestilling i Ladestedet Svelvik med 25 Spd. i aarlig Løn.

Bekjendtgjørelse.

Mine Kommissionærer anmodes herved om at returnere **Erlandsens biographiske Efterretninger om den nordenfjeldske Geistlighed** (1—3 Hefte) senest 1 Maaned fra Dato, da jeg i modsat Fald anseer samme som beholdt i fast Regning.

Christiania den 15de Juni 1853. **A. Dzwonkowski.**

Hos Undertegnede og mine udenbyes Kommissionærer sælges:
Daa, L. K., Udsigt over det svenske Sprogs Grammatik. Priis 36 ß. **Fischers** mechaniske Naturlære, oversat af J. K. Christie, 2 Dele. 48 ß. **Geigers** Haandbog i den praktiske Pharmacie. 60 ß. **Junkers** Arithmetiske Regnetabeller, 6 Rækker. 2 Spd. **Homers** Odysse, første Bog, oversat af W. Thrane 8 ß. **Lund**, B. Lieutenant, Om Brøk i Almindelighed og Regnemaaden med Brøk. 12 ß. **Mantheys** Oversigt over de franske Konjugationer 24 ß. **Munk**, Dr. Hans Diagnostisk Oversigt over Hudsygdommene. 24 ß. **Platons Diolog Crito**, udgiven af W. Thrane 20 ß. **Sindings** Lærebog i Chemien. 60 ß. **Axel Smith**, Fransk Grammatik 24 ß. **Smith-Hjort**, Norsk Læsebog II Afd. 48 ß. **Blassius**, Lærebog i Akiurgien. 60 ß. **Boeck**, Om den spedalske Sygdom. 60 ß.

A. Dzwonkowski (Østregade No. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 26. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 25de Juni 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Frederik Moltke Bugge

blev født i Throndhjem den 23de September 1806 af Forældrene Biskop Peter Olivarius Bugge og Katharine Magdalena Koch, dansk af Fødsel. Allerede som Dreng røbede Bugge de overordentlige Anlæg, han siden fik saa rig Anledning til at udfolde, og i en Alder af neppe 9 Aar blev han i 1815 indsat paa Throndhjems Latinskole, hvorfra han i 1823, endnu ikke 17 Aar gammel, blev dimitteret til Universitetet. Efterat have absolveret Examen artium og Examen philologico-philosophicum, begge med Charakteren Laudabilis, kastede Bugge sig paa Philologien, som han var hengiven med Liv og Sjæl. Han absolverede ogsaa i 1829 den philologiske Embedsexamen med Udmærkelse. Efter en kort Tid at have privatiseret i Hovedstaden, blev han i Juli 1831 konstitueret som Overlærer ved Christiania Kathedralskole og den 19de November s. A. udnævnt til Bestyrer af den lærde Skole i Stavanger, hvilken han bestyrede i 2½ Aar og i denne korte Tid, trods en temporær mislig Helbredstilstand, bragte fra en temmelig daarlig Forfatning paa en meget god Fod. Da i 1833 ved Broderens, Professor Søren Bruun Bugges Udnævnelse til Rektor ved Christiania Kathedralskole, Lærerposten i Latin var bleven ledig ved Universitetet, blev Bugge af det akademiske Kollegium opfordret til at melde sig til denne Post. Men især for at imødekomme Faderens Ønske foretrak han det paa samme Tid ledige Rektorat ved Throndhjems lærde Skole. Han blev udnævnt til Rektor den 12te September 1833, men tiltraadte først i August 1834. Her udfoldede sig strax en rig Mark for Bugges Virksomhed. I en Hast fik han ogsaa denne Skole, som i den forrige Rektors sidste Tid var bleven noget slap, i Skik, og det vil vist være mange af hans Elever fra den Tid i frisk Erindring, med hvilket sandt Mesterskab den endnu unge Mand viste sig som Herre saavel over Kundskabsstoffet som over det Disciplinære. Man følte strax det nye Liv, som heller ingensinde under Bugges senere Bestyrelse, tiltrods for de mange heterogene Ting, man overlæssede Manden med, forlod Skolen, der nu hævede sig til at blive en Mønsterskole for det hele Land, paa samme Tid som Bestyreren gjorde sig fuldkommen fortjent til Navn af Landets første Skolemand. Skolens Discipelantal steg fra 60, som før havde været det almindelige Maximum, til 80, og af det hele Antal, som Bugge under sin Bestyrelse — fra 1835 —1851 inkl. — dimitterede til Universitetet, ialt henimod 80, have de Allerfleste til Examen artium erholdt Charakteren Laudabilis, og af de Øvrige have ligesaamange erholdt Laudabilis præceteris som Haud illaudabilis. Heller ikke er den Kjendsgjerning et ringe Vidnesbyrd om Bugges Indflydelse paa sine Elever, at af de Philologer, som i det sidste Aarsnees ere udgaaede fra Universitetet, er det overveiende Antal dimitteret fra Throndhjems Skole. Overhovedet bar Bugges hele Virksomhed Vidne om, at han var Mand for i Livet at gjennemføre de Grundsætninger, han med saamegen Genialitet havde forfægtet med Pennen. Allerede for et Snees Aar siden var nemlig den meget celebre Strid om Humanisme og Realisme i fuld Gang. De kjæmpende Parter vare dengang Rektor Bugge mod daværende Artillerikapitain Foss. Foranlediget ved nogle Ytringer af sidstnævnte paa Storthinget i 1833, havde Bugge i et Skoleprogram for 1835 omhandlet de Hindringer, som i vore Dage møde de lærde Skolers Virksomhed, og i det Hele udtalt sig i meget stærke Udtryk mod Tidens overveiende realistiske Tendents. Herimod tog Foss tilorde i et „Gjenmæle," hvori han forsvarede sine Ytringer og paa sin Side ivrede lige saa stærkt mod Tidens overveiende humanistiske Tendents, til Skade for Realfagene. Mod dette Gjenmæle replicerede Bugge i et særskilt i 1836 udkommet Skrift: Blik paa vor Tid, med særdeles Hensyn til vort lærde Skolevæsen. Overhovedet blev Bugge sine her udtalte Grundsætninger tro. Man dømme om dem fra et theoretisk Standpunkt, hvad man vil; Eet er vist, bragte til Virkelighed under Bugges Haand tale de noksom for sig selv, lige saa vist som det er, at de modsatte endnu ikke have talt, eller om de have talt, med mat Røst.

Intet Under, at Regjeringen, da den begyndte at tænke paa en Reform i Norges Skolevæsen, fæstede sine Øine paa Bugge, som den til denne Sag ene og mest skikkede Mand. Ved kongelig Resolution af 23de Juni 1836 blev det ham derfor overdraget paa offentlig Bekostning at foretage en Udenlandsreise, væsentlig til de preussiske Stater, Bayern, Sachsen, Würtemberg samt Frankrig, for at gjøre sig bekjendt med Skolevæsenets Tilstand i disse Lande og efter fuldendt Reise afgive en Indberetning om de anstillede Undersøgelsers Resultat samt Betænkning om dettes Anvendelse paa Organisationen af vort eget Skolevæsen. Resultaterne af denne Reise, som varede et Aar, nedlagde han i sin under 23de Mai 1838 til Regjeringen afgivne Indberetning, hvilken udkom i Trykken 1839 i 3 stærke Oktavbind. Deraf omfatte de to første Bind Beretningen om hans Reise; det tredie Bind indeholder Ræsonnements og Betænkninger om de vundne Resultaters Anvendelighed paa vore Forholde. Dette lige saa meget om Grundighed og Skarpsindighed, som om stilistisk Dygtighed vidnende Værk blev baade i og udenfor Landet modtaget med Berømmelse. Skole- og Videnskabsmænd bragte Forfatteren deres Tribut, og Kongen af Sachsen sendte Guldmedaillen: virtuti et ingenio, Carl Johan Wasaordenen.

Da der i 1839 nedsattes en Kommission til at afgive Forslag om en Forandring i Organisationen af det norske Skolevæsen, var Bugge selvskrevet Medlem af denne Kommission og deeltog stadig i dens Forhandlinger fra Begyndelsen af 1840 til Foraaret 1842, ligesom han ogsaa senere et Par Gange, i 1844 og 1845, blev nedkaldt til Christiania i samme Anledning.

I 1838 blev Bugge udnævnt til Præses i det kongelige norske Videnskabsselskab, hvilken Post han fra den Tid stadig beklædte, indtil han forlod Throndhjem. Den samme rastløse Iver og Virksomhed, som udmærkede Bugge i de øvrige Forholde, udviste han ogsaa her. Og Selskabet regner maaskee de lyseste Punkter i sin Historie fra Bugges Præsidium, fra den Tid, da denne blev opmærksom paa vor lærde Landsmand og Sproggrandsker Ivar Aasen. Bugge med sit skarpe Blik opdagede her strax det ædle Metal; og Resultatet blev vor Literaturs Berigelse med de to Nationalværker af I. Aasen: Det norske Folkesprogs Grammatik, og Ordbog over det norske Folkesprog, begge udgivne paa Selskabets Bekostning.

Ved Siden af alle disse og mange andre, tildeels meget heterogene Sysler — thi han blev i 1843 Medlem af Formandskabet i Throndhjem og senere hen Ordfører — fik Bugge dog Tid tilovers til literære Arbeider. Allerede i 1836 leverede han i et Skoleprogram Prøver paa en metrisk Oversættelse af Iliaden; i 1847 ligeledes et Program om Choret i den græske Tragoedie; dette lille, særdeles velskrevne Arbeide, udgav han senere (1849) noget omarbeidet og forøget under Titelen: Den græske Tragoedie, en Indledning til Studiet af de græske Tragikere. Samme Aar udkom hans Udgave af Sophokles' Philoktet med kritiske og exegetiske Anmærkninger. Aaret iforveien var, ligeledes i Program, udgaaet fra ham en lingvistisk Afhandling: Antydninger til en summarisk rationel Oversigt over Sprogets, navnlig det latinskes, syntaktiske Bygning, som Slutsteen for den grammatiske Underviisning i de lærde Skoler. Første Deel.

I 1851 tog Bugge Afsked som Rektor og flyttede til Bergen, hvor han levede, deelt imellem Informationer og literære Beskjæftigelser. Her udgav han Platons Criton med Anmærkninger, samt en Oversættelse af Iliadens tre første Bøger. Ledet af sit vel sangvinske Temperament, greb Bugge her feil i sit Forsøg paa at norvagisere Skriftsproget, saameget mere da han savnede tilstrækkeligt Kjendskab saavel til Oldsproget som til Dialekterne. Et lidet Arbeide af Bugge, udgivet anonymt, inden han endnu havde forladt Throndhjem, maa her ikke lades uomtalt; det er: Charakteristiske Træk af Biskop Dr. P. O. Bugges Liv og Virksomhed. Throndhjem 1851. Den, som ønsker nøiere at lære at kjende Rektor Bugge, han læse dette lille Skrift; thi Frederik Moltke var sin Faders udtrykte Billede, og ingen af Biskoppens Børn arvede i den Grad Faderens rige Begavelse, som denne.

Bugges sidste, mindre blide Dage bidroge, i Forening med en sygelig Legemstilstand, vistnok til at fremskynde hans Død. Den 5te Juni rammedes han af et Slagtilfælde, som allerede den 9de endte hans Liv. Men Nationen, om den veed at vurdere sin Gjeld til Bugge, vil have ham i taknemmelig Erindring.

Bugge efterlader sig 7 Børn med sin Hustru Anne Marie Magelsen, med hvem han indgik Ægteskab i Aaret 1831.

L.

Frederik Moltke Bugge.

Mormonismens Historie.

(Fortsættelse fra Nr. 23.)

VI. Landet ved Saltsøen og Mormonismens Udbredelse.

Mormonernes Fortrop ankom den 23de Juli 1847 til Egnen ved Saltsøen, hvor nu Zion throner, og om Morgenen den 24de vare allerede tre Ploge og en Harv i fuld Gang. Næste Dag paabegyndtes Dæmningen til Vandledninger, den 26de saaedes fem Akres med Poteter og den 27de lagdes Grundstenen til en ny Stad. Saa utrættelig virksomme ere disse Mennesker, der virkelig have noget tilfælles med Bien, efter hvem de selv benævne sin Stat. De betragte Arbeidet som en guddommelig Lov. „Vi ere," sige de, „den Høiestes Forpagtere. Det er vor Pligt at forbedre hans Mark, for at han kan ernære sine Hellige ved den." Saaledes finder ingen Mormon sig for god til at arbeide, selv Brigham Young er Tømmermand; og da ingen er Lediggjænger, findes der hellerikke Fattigfolk, hvorom man overbeviste sig, da man vilde bygge et Hospital for Fattige, idet kun een saadan meldte sig. At den Egn, der har saadanne Flidens Indbyggere, snart maa blive opdyrket og yndig, er aabenbart, forudsat at ingen uovervindelige Naturhindringer stille sig iveien, hvilket dog ingenlunde er Tilfældet med Landet om Saltsøen eller Utah.

Vi ville imidlertid her ikke indlade os paa nogen Skildring af dette deres lykkelige Distrikt, men blot henvise til Nr. 6 af vort Blad for iaar, hvor der ogsaa findes en Beskrivelse af deres hurtigt opblomstrende Stad, det „Ny Jerusalem" eller Saltsøstaden, ledsaget af et Prospekt.

Foruden denne Stad, hvor Mormonerne have sit Hovedsæde, beboe de ogsaa Staden Provo paa den østlige Bred af Utahsøen, hvilken er beliggende 20 Mile sydenfor Saltsøstaden, ligesom de ogsaa have nedsat sig i Sanpeech-Dalen og der stiftet en anseelig Koloni paa flere hundrede Familier.

Mormonernes Stad bliver hyppigt besøgt af Kaliforniefarere, saasom den ligger ved Overlandsveien

til Guldlandet og afgiver et bekvemt Hvilested for dem. Her forsyne disse Østens Trækfugle sig med Levnetsmidler, inden de tiltræde Vandringen gjennem de vestlige øde Egne; undertiden hænder det ogsaa, at de, ligesom i 1849, slaae sig til i Tusindviis Vinteren over og leve da, forsaavidt de ingen Penge have tilovers, paa Mormonernes Bekostning. Men naar de vende tilbage med Lommerne fulde af Penge, betale de sandsynligviis desto bedre for sig, og saaledes erholde Mormonerne den Overflødighed af Guld, som de eller ialfald deres Skatkammer er i Besiddelse af*) og hvoraf de slaae sine Guldstykker. Med selve Guldgravningen befatte de sig egentlig ikke, uagtet de betragtes som Opdagere af Kaliforniens Miner, idet nemlig den fra Mexiko tilbagevendende Bataillon i Nykalifornien paa Hjemveien først stødte paa dette kjære Metal.

Mormonsk Guldmynt.

Medens Sekten saaledes ikke alene ved overordentlig Flid, men ogsaa ved en Maadeholdenhed, der udelukker stærke Drikke, Kaffe The og Tobak af Livets Nydelser, altid gik videre i Velvære, søgte nogle at udsprede de ufordeelagtigste Ryater om dens sædelige og borgerlige Tilstand. Og dette var især Folk, som, efterat have tabt Agtelse og Levevei i Hjemmet, havde tyet til Mormonerne i det Haab, af dem at blive modtagne med aabne Arme, men som havde fundet sig skuffede i sine Forventninger. Disse Mennesker have siden fortalt, at det er slet bevendt med Sædelighed og Orden blandt Mormonerne, at Mord foregaae ustraffede, at Gouvernøren har halvfjerdsindstyve Koner, tillader sig mange Vilkaarligheder og gjør Indgreb i Statens Kasser osv. Men alle disse Beskyldninger have Mormoner-Aviserne gjendrevet, saa at det Hele skal indskrænke sig til et Drab, som en Mormon har udøvet paa en vis Monroe, der i hans Fraværelse havde forført hans Kone, samt til nogle Feil, der ere begaaede ved Valghandlinger, og til nogle Anmasselser fra Centralregjeringens Side; Historien om Gouvernørens Harem skal være af samme phantastiske Oprindelse, som de gjængse Historier om den blandt Mormonerne herskende Kommunisme. Men hvorledes dette i Virkeligheden forholder sig, er vanskeligt for os at afgjøre, da Kilderne med Hensyn til Mormonerstatens indre Tilstand ere utilstrækkelige. Hvad der synes vist, er, at Mormonerne hellerikke savne Overtrædere af de almindelige Morallove; men hvorvidt disse i Forhold til Sektens Talrighed ere flere og større, end de, der ere uundgaaelige Pletter paa ethvert Samfund, er et Spørgsmaal, som vi ikke kunne besvare, og saalænge vi ikke see os istand dertil, ere vi hellerikke berettigede til at bryde Staven over dem som Mennesker. En anden Sag er det med deres Tro, til hvis Bedømmelse og Vurdering vi besidde de samme Materialier, som Mormonerne selv. At den er et besynderligt Væv, der ikke tilfredsstiller Menneskets sunde religiøse Trang, kunne vi trygt sige, da det er aabenbart nok for enhver ublændet Troende. Men herfra bør man dog allermindst søge Grunde for, at Mormonerne skulle være moralsk fordærvede Mennesker, der ikke bør taales i en Stat, aldenstund man af historisk Erfaring veed, at en slet Religion kan tælle ypperlige Borgere og Mennesker som sine Bekjendere.

Vi kunne derfor med Hensyn til Mormonernes Charakteer indrømme, at den Forfatter, hvis Skildring vi i det Foregaaende fornemmelig have fulgt, udtaler den fulde Sandhed, naar han siger, at de Mormoner, med hvem han stødte sammen, have været harmfri, flittige og nøkterne Mennesker, hos hvem der ikke fandtes Spor af polygamisk Usædelighed og sjelden det Slags Hykleri, som blandt Methodisterne.

Foruden Mormonerne i Deseret findes ogsaa stærke Kolonier af Hellige paa Pottowattami-Engene, hvor de saakaldte Feldt-Tabernakler have forvandlet sig til blomstrende Smaabyer. I Omegnen af Kanesville og St. Joseph beredede omtrent 8000 Troende sig til at drage til Vesten dengang nysnævnte Forfatter besøgte disse Egne, og i St. Louis var der en Menighed paa 2000 Sjæle, bestaaende for det Meste af indvandrede engelske Brødre; flere smaa Grene af Kirken fandtes ogsaa i Illinois, Indiana, Ohio og New-York, og omendskjønt Hovedmassen af Mormonerne havde begivet sig til Vesten, kunde man dog endnu tælle nogle Tusinde i de østlige og sydlige Stater, saa at Antagelsen af 40,000 Mormoner inden den amerikanske Union neppe er overdreven.

Med Hensyn til Mormonernes Udbredelse i Europa, indtager England den første Rang. I Liverpool bestaar en mormonsk Udvandringskommittee, der siden 1840 har befordret 14,000 Omvendte til Amerika; London talte allerede i 1850 2529 Troende, og baade England og Skotland over 27,000, og da Sektens Bekjendere taltes næste Aar (1851) vare de allerede voxede til 30,747 Sjæle. I et engelsk Tidsskrift for iaar (1853) anslaaes de endog til mellem 30—50,000. I 13 Aar havde i hele England over 50,000 ladet sig døbe og næsten 17,000 udvandret til Zion. — Omendskjønt disse Emigranter henhøre blandt de bedre af Haandværker- og Agerdyrker-Klassen, gives der dog ogsaa mange blandt dem, der ikke kunne bekoste Reisen, og disse understøtter da hiin Kommittee i Liverpool med det Fornødne.

I Frankrig prædikede John Taylor det Smithske Evangelium ikke alene mundtlig, men ogsaa ved en egen Tidende, „Etoile du Déseret," dog, som man kunde vente, uden synderlig Fremgang. Maaskee sætte Mormonerne selv ogsaa kun ringe Priis paa franske Proselyter, der altid ville vedblive at være formeget Øieblikkets og Lunets Børn, til at afgive gode Troende; ialfald er man berettiget til at slutte saaledes af den Omstændighed, at blandt hine 98 Missionærer, som de Ældste udsendte, var kun een bestemt for Frankrig.

Større Fremgang end i Frankrig har Mormonismen havt i Danmark, hvor den i en Hast vandt mange Bekjendere, der lode sig døbe, og hvor derfor ogsaa en Oversættelse af den mormonske Bibel snart blev fornøden. Herfra drog i Slutningen af forrige Aar ikke mindre end 300 Sjæle (for det Meste Haandværkere) til det ny Zion, og Mormoner-Tidenden „Skandinaviens Stjerne" angiver Antallet af de indtil Begyndelsen af April d. A. i Danmark vundne Tilhængere til 1133, hvoriblandt 38 Ældste, 51 Præster, 40 Lærere og 17 Diakoner; men allerede den 15de Mai d. A. hedder det i samme Blad, at fra 3die til 22de April er de sidste Dages Helliges Kirke i Kjøbenhavn bleven forøget med 88 Medlemmer.

Fra Danmark kom i Høsten 1851 to Emissærer hid til Norge. De begyndte saa smaat sit Proselytmageri i Østerriisøer og forsøgte siden sin Lykke i Bergen, dog uden her at finde villige Tilhørere. Heldigere vare de siden i Riisøer selv og andre af vore Smaabyer, hvor de bevægede flere til at lade sig døbe. Disse Udsendinge vare Haandværkere uden Dannelse og uden naturlig Begavelse, og de havde derfor den Skjæbne at blive udleede af forstandige Folk, der vare tilstede i deres Forsamlinger. Men de mindre Dannede toge Sagen paa en anden, mere alvorlig Maade — de bleve grebne af deres maadelige, ulogiske Taler og fattede en inderlig Længsel efter Zion. Hvor besynderligt dette end ved første Øiekast kan synes, vil man dog neppe finde noget Forunderligt deri, naar man erindrer sig vore Landsmænds særegne Tilbøielighed til at tilfredsstille sin religiøse Trang i Sektvæsenet. Enhver exalteret Fusentast, der i begeistret Stiil udkrammer en eller anden ny Lære med Hensyn til Salighedens Sag eller paaviser en nok saa kummerlig Gjenvei til Himlen, kan her være sikker paa Tilhængere. At Hans Hauge fik sine, kan ikke forundre os. Men at Andre, der paa en Maade sluttede sig til hans Lære, men af Uforstand aldeles forvanskede den og tilsatte gode Portioner Vrøvl, ogsaa kunde vinde Tiltro som Prædikanter, er paa engang baade sørgeligt og glædeligt, — sørgeligt fordi det vidner om stor Mangel paa Dannelse og sund Sands blandt vor Almue, men glædeligt, forsaavidt det er et talende Beviis for, hvor ivrigen den antager sig sin Saligheds Sag

Mormonernes Vandring omkring Freemont Peak i Klippebjergene. (Se No. 23.)

og endog med Haab og Inderlighed klynger sig til det svageste sjælsfrelsende Middel. Heri ligner den det engelske Folk, hos hvilket da ogsaa Sektvæsenet har naaet sit Høidepunkt. Grunden hertil er ene og alene at søge i et alvorligt, dybt religiøst Sindelag.

Men naar nu Mormonismen, forkyndt af saa maadelige Prædikanter som de, der hidtil have optraadt i nogle af Norges Byer, har vundet et ikke ringe Antal Tilhængere selv i disse, hvor Oplysningen dog altid er større end paa Landet, hvorledes vilde det saa ikke gaae, om nogle veltalende og for sin Sag begeistrede Mormonpropheter viste sig i nogle af vore Fjeldbygder, hvor de maadeligste Subjekter af Sektmagere, lige til en Ole Sørflaten, have fundet villige Øren og Hjerter? Jeg frygter, man vilde gaae over i Masse, og at Mormonismen i Norge snart vilde vinde forholdsviis flere Tilhængere end i noget andet Land. Vi behøve blot at forestille os, hvilken Fremgang en Mormonprophet vilde have blandt de udvandringslystne exalterede Valderser, saasnart han uhindret kunde prædike og, som den mormonske Kommittee i Liverpool, understøtte sin Kalden til Zion med tilstrækkelige Reisepenge for de Omvendte.

Dog maa man tildeels berolige sig med, at de nærmeste Følger af en saadan Optræden, om den forresten skulde finde Sted, vel ogsaa der vilde blive forebyggede ved de verdslige Autoriteters Indskriden, en Indskriden, der i vore Smaabyer har vist sig at være det virksomste, skjønt neppe det ønskeligste Middel til at forebygge Antagelsen og Udbredelsen af den falske Lære. Thi Justitiens Arm er, nærmere betragtet, ubrugelig i Religionssager; den kan blot virke som straffende, ikke forbedrende og tilretteledende, og naar den skulde behæfte den Afstraffede med Infami, paasætter den ham en Martyrkrone. Mener en prædikende Skomager det ærligt med sit Prophetkald, saa finder han sig med den samme Rolighed og Hengivenhed som en Paulus i at sidde i Raadstuearrest, og Udenforstaaende betragte ham som en Martyr, der i Overbeviisningen om, at hans Sag er god og just derfor, maa, ligesom de første christne Bekjendere, taale Alt, lide Alt. Kort sagt, naarsomhelst den verdslige Magt bekjæmper Ideer, de være sig religiøse eller politiske, ved at tænde Baal, bruge Krigsret eller Raadstuer, da nærer, udvikler og afpræger den dem blot desto mere og bestemtere og indgyder deres Bekjendere en fastere Overbeviisning om deres Sandhed og Rigtighed, om ikke for Andet, saa fordi det nu engang ligesom hører til Verdensordenen, at det Gode og Sande skal beseides og først lutres herigjennem, inden det kan vinde Fremgang og vise sig i al sin Glands og Herlighed. Haugianismen vandt sin Intensitet og Magt ved den verdslige Magts dumme Indskriden og tyranniske Forfølgelse af dens Stifter, og Jødedommen skylder fanatiske Christnes Forfølgelser, at den gjennem Aarhundreder har bevaret sin oprindelige Charakteer, idet Tusinder brændte Troesbrødre ligesom have anviist de Gjenlevende Haabet og Overbeviisningen som den eneste frelsende Udvei; thi med hver Martyr, der døde for Haabet paa den kommende Messias, steg jo de Efterlevendes Forpligtelse til at holde fast derved og deres Fordring paa hans snare Komme.

Hvad saaledes Mormonismen hertillands angaar, indrømmer jeg villigen, at den verdslige Myndigheds Indskriden for Øieblikket er den virksomste til at hemme dens Udbredelse, men i Længden tør denne vise sig mindre hensigtsmæssig, da en Seier, som ved ydre, legemlige Vaaben vindes i en aandelig Sag, vil, om tilsyneladende nok saa fuldstændig, altid bære Spiren i sig til nye Udbrud og nye Kampe.

Den rigtigste og for ethvert civiliseret Samfund værdigste Maade at bekjæmpe Mormonismen saavel som enhver anden falsk Lære paa vil derfor være, at lade Præsterne og andre Folkelærere optræde, modvirkende den som Ordets Talsmænd og med Overbeviisningens Magt, ikke ved at udskjælde dens Tilhængere og lyse Baal og Brand over Alle, som have noget Samfund med dem (thi selv den Prokurator, der fører den slettestе Sag, kan nok saa grundigt udskjælde sin Kontrapart), men ved at vise det Grundfalske i deres Læresætninger.

Som bekjendt har man hertillands været uenig, om hvorvidt Mormonerne ere at betragte som christelige Dissenter eller ikke. Fire af Rigets Biskopper og det theologiske Fakultet have henført dem til Dissenterne, medens derimod Interimsregjeringen i en Resolution af 25de Januar 1853 har erklæret sig for den modsatte Mening, idet den har nægtet i Henhold til Dissenterloven at afgive Bestemmelse om nogen Form for edeligt Løfte eller Bekræftelses Afgivelse af Mormoner. Ved Siden heraf have Mange i vore Storblade, i tildeels fanatisk Iver, hævet sin Røst imod Mormonerne som christelig Religionssekt, medens kun en enkelt, men vægtig Stemme har taget sig af deres Sag. Imidlertid er Spørgsmaalet om deres Religionsfrihed endnu ingenlunde afgjort, hvorimod saadant med Tiden kan ventes ved Høiesteret i Anledning af en inden Smaalenenes Amt reist Justitssag imod endeel Mormoner. Sagen er allerede paakjendt af Stiftsoverretten, der i sine Domspræmisser antager, at Mormonerne henhøre under Dissenterlovens Bestemmelse.

Hvor stort Mormonernes Antal er nu for Tiden i hele Riget, vide vi ikke bestemt. Indtil Begyndelsen af April d. A. angaves det i ovennævnte Mormonerblad, „Skandinaviens Stjerne," til 88, hvoriblandt 9 Ældste, 8 Præster, 2 Lærere og 2 Diakoner. At det nu maa være langt større, fremgaar deraf, at i Frederiksstad har, ifølge den norske Tilskuer for 11te Juni, 48, i Brevik 40 og i Østerriisøer 37 Personer angivet sig for Mormoner. Men disse Stæder ere rigtignok ogsaa de, hvor den ny Lære har fundet størst Fremgang.

I Sverige tæller Mormonismen ifølge den nævnte Angivelse 110 Bekjendere, hvoriblandt 4 Ældste, 4 Præster, 1 Lærer og 1 Diakon; Aviserne have senere indeholdt Beretninger om, at den har gjort foruroligende Fremskridt især i Malmø By og Len, hvor den i mindre end tre Maaneder har vundet 80 Tilhængere.

I selve Tydskland har Politiet hindret Mormonismens Udbredelse, hvorimod Tydskerne i Amerika gaae over til den i Mængde. I Hamburg udkommer et mormonsk Ugeskrift under Titel af „Zions Panier."

Om hvor stort Mormonernes Antal er i de øvrige europæiske Lande f. Ex. i Rusland og Italien, hvor Missionærer virke, samt i Asien og paa Sydhavets Øer, savner man nøiagtige Opgivelser; at det, idetmindste for de nysnævnte Verdensdeles Vedkommende er betydeligt, berettiger blandt andet den Missionsvirksomhed, som her finder Sted, os til at antage.

Inden vi her forlade Mormonernes Historie, maa vi bemærke, at deres Stat optoges i 1850 som Territorium i de Forenede Staters Union, men ikke efter de Troendes eget Ønske under Navnet Deseret, men Utah. At de imidlertid ikke vare tilfredse med det Slags Optagelse, sees deraf, at de endog førend Unionsregjeringen kunde afgjøre Spørgsmaalet om deres Distrikts Optagelse som Territorium, gave deres Affendinge ny Instruxer, ifølge hvilke de skulde ansøge om, at det maatte blive optaget som Stat. Det er endnu et stort Spørsmaal om Kongressen i Washington vil indlade sig herpaa, da de mange Beskyldninger, der ere gjorte Sekten, maa volde store Betænkeligheder, hvortil ogsaa kommer, at Mormonerne have vist liden Ærbødighed for de Personer, som Unionen har udsendt for at ordne deres Retsvæsen. Dog alle disse Betænkeligheder maa vistnok vige for flere og vigtige praktiske Hensyn.

Literatur og Kunst.

Prøver af Landsmaalet i Norge af I. Aasen. 8 Ark, liden Oktav, Priis 48 ß. Denne Bog bestaar af to Hovedafdelinger, hvoraf den første og største (S. 1—71) indeholder korte Læsestykker i forskjellige Bygdemaal ledsagede af enkelte Anmærkninger og Ordforklaringer, medens den anden og mindre Afdeling (S. 71—118) leverer et almindeligt Folkesprog, hvori de forskjellige Dialekter ere sammensmeltede og tildeels læmpede efter Oldnorsken. Hvad Dialektprøverne angaar, seer man af Fortalen, at Forfatteren allerede dengang, han udgav sin Grammatik, havde tænkt at lade dem følge som Tillæg til denne, hvilket dog ikke kom til Udførelse, nærmest formedelst Vanskeligheden ved at faae det samlede, forresten utilstrækkelige Forraad af passende Stykker gjennemseet og prøvet af kyndige Folk. Imidlertid har der siden, siger Forf., tilbudet sig en og anden Leilighed til at faae et og andet tvivlsomt Stykke prøvet og rettet eller til at faae nye Stykker istedetfor de ældre, hvoraf nogle fra Stilens og Indholdets Side vare befundne mindre passende. Idet Forf. gaar ud fra den aldeles rigtige Forudsætning med Hensyn til Bygdemaalene, at disse have mangfoldige smaa Egenheder, som kun de, der have talt dem fra Barnsbeen, vide Besked om, og som en Fremmed ikke lettelig mærker eller tilegner sig, har han søgt at erholde saa mange Stykker som muligt skrevne af Indfødte. Han har imidlertid ikke kunnet levere flere end fem af det Slags Stykker, nemlig et fra Stjørdalen, et fra Hallingdal, et fra Valders samt to fra hans eget Hjemsted Søndmør. Med endeel andre Stykker, især de fra Hardanger, Søndhordland, Jæderen, Telemarken og Gudbrandsdalen, har han dog havt saa god Hjælp, at „de kunne betragtes som skrevne af Indfødte." Et Par

*) Den ny Stats Kasser skulle ifølge Reisendes Beretninger være aldeles overfyldte af dette Metal. Blot til Reisepenge for Missionærerne og til Understøttelse for de Mormoner, som af Mangel paa Penge ikke vilde kunne adlyde den Lov, der foreskriver Israels Samling paa eet Sted, har Præsidenten lagt 94,080 Unzer Guld tilside. Deres officielle Avis „Deseret News" berettede ogsaa, at deres Ældste i et Møde den 14de September 1852 toge den Beslutning, at udsende 98 Missionærer paa een Gang til alle fire Verdens-Hjørner. 10 af disse skulle virke i de Forenede Stater, 42 i Storbritannien, 8 i Tydskland, 2 i Spanien, 1 i Danmark, 3 i Norge, 5 i Østindien, 3 i China, 2 i Siam, 3 i Kapkolonien, 9 i Australien, 9 paa Sandwichs-Øerne og 1 i Frankrig.

Jernbanekart.

III. IV.

Fra Hougen til Sørum.

Contraftrykt, J. Finnes lith. Off.

Stykker ere optagne af trykte Skrifter, nemlig af Østgaards Fjeldbygd og af Lindemanns Reiseberetning i Skoleannalerne. Af de øvrige Stykker ere de fleste opskrevne i selve Distrikterne. De Bygdemaal, hvorpaa Prøver her gives, ere ialt tyve, hvoraf sex fra det Nordenfjeldske, otte fra det Vestenfjeldste og sex fra det Søndenfjeldske. Hvad Stoffet angaar, er det Meste Fortællinger eller Folkesagn; færre Stykker ere Beskrivelser eller Skildringer af Naturen og Folkelivet. Kun en Prøve er i bunden Stiil. Samtlige Stykker ere interessante, ogsaa fra Indholdets Side; men sin største Interesse have de dog fra Sprogets, da de frembyde en saadan Rigdom af kjærnefulde Ord og betegnende Talemaader, at vistnok Enhver, der ikke har gjort sig nærmere bekjendt med vort Folkesprogs „Fundgruber," maa falde i Forundring derover. Stilen har en saa vidunderlig Grundforstandighed og Uforfærdethed, en saadan episk Rolighed og gjækkende barnlig Naivitet, en saadan trodsende Kraft og halvdulgt Følelsesfuldhed, at den sætter Læseren i den besynderligste Stemning. Alle de tyve Dialekter, som her komme tilorde, ere ligesaamange Stemmer, der dog indbyrdes ere lige forstaaelige, idet de, belivede af den samme Aand, ligesom feire en fælles Pintsefest. — Alle disse forskjellige Stemmer, der pege mod en fælles Oprindelse og have et aandeligt Forvandtskab, har Forfatteren søgt i formel Henseende at bringe til Eenhed i Bogens anden Hovedafdeling, „Prøver af et almindeligt Landsmaal." Bygdemaalene ere her forenede og deres samlede Forraad af Ord og Talemaader benyttede til en enkelt grammatikalsk Formbygning, der ikke falder sammen med noget bestemt Bygdemaal, men ligner mest det Hardangerske og Sognske; dog afviger den ogsaa fra disse, „idet enkeltede Former ere forkortede eller udeladte, medens derimod andre Former ere tillæmpede eller udfyldte efter andre Dialekter og efter det gamle Sprog." Den Sprogform, som her er foreslaaet til Prøvelse, og som kan betragtes som en Mønsterform, „hvori man kan udtale sin Tanke med Frihed og uden Ængstelse for at støde an imod en vis Bygdeskik," nærmer sig saaledes i det Væsentlige vort gamle Sprog og harmonerer forøvrigt saaledes med Bygdemaalene, at disse kunne betragtes som et Slags Forgreninger deraf. Det Stof, hvorpaa dette Fællessprog er anvendt, er deels „Mindestykker" (traditionelle Stykker) i den simpleste Stileart, hvoriblandt Anekdoter, Gaader, Ordsprog og Stev, deels nogle originale vanskeligere, tildeels ræsonnerende Stykker, og deels endelig nogle oversatte Stykker i vanskelige og kunstige Stilearter. Hvad de førstnævnte simplere Stilearter angaar, har Forf. hjulpet sig særdeles godt med Folkesprogets Ordforraad. Udtrykkene og Ordene ere i det Hele saa almindelig bekjendte, at de ikke besværliggjøre Læsningen stort. Men hvor han, som i Oversættelserne, kommer til den høiere, tildeels philosophiske Stiil (som Indledningen til Rottecks Verdenshistorie), er Resultatet trods al anvendt Omhu og Sprogkyndighed blevet mindre tilfredsstillende. Forf., der har sat sig den Opgave, at gjengive alle abstrakte Begreber og fremmede Udtryk med Ord af norsk Rod, viser, som det forekommer os, netop her Fællessprogets Utilstrækkelighed i det tilsigtede Øiemed. Mange af de Ord, hvormed Abstrakter ere oversatte, ere ikke alene fremmede for de fleste Læsere, selv for vor Landalmue, men de kunne hellerikke ifølge sin Afledning adækvat betegne hvad de skulle, hvilket er en ligefrem Følge af selve Oldsprogets Mangel paa Abstrakter og af den Mængde Ideer, der først have fundet sin Tilværelse og sit Udtryk efter hiint Sprogs Afslutning. Som Exempler paa slige mindre forstaaelige Ord vil jeg anføre: Naudsyn (Trang el. Nødvendighed), Tankesyn (Imagination), Einstødingskap (Isolering), Mun, Traadom og Einmennings-Traadom (Interesse og Privatinteresser), Sereigner (Eiendommeligheder), Skap (Former), Tilhugar og Ovhugar (Tilbøieligheder og Lidenskaber), reidskapleg (maskinmæssig), Utkomor (Resultater), Manns-Givnaden (de menneskelige Aandsevner), Røynslor (Kjendsgjerninger), Umstødor (Omstændigheder), Tilhøve (Stillinger, Sammentræf), Døme (Exempler), Stevleik (Komedie), Umbrøytes-Menner (Reformvenner). Idet jeg med Hensyn til de anførte Ord maa, for at forebygge Misforstaaelse, bemærke, at de i Sammenhængen naturligviis ikke tage sig saa besynderlige eller uforstaaelige ud, som her, hvor de staae løsrevne, vil jeg anføre nogle andre, som det forekommer mig, heldigere Udtryk: Storlæte (Stolthed), Skrip (Kjæleri), samhøveleg (harmonisk), Vanvyrdnad (Ringeagt), høla (smigre), Døying (Mortalitet), Skoror (Indsnit), Sol-Lina (Ækvator), Huglynd (Gemyt) foruden mange andre. Om vi end ikke indrømme Brugbarheden af alle Forfatterens nye Ord kunne vi dog ikke andet end beundre den Kyndighed og Skarpsindighed, han viser i deres Dannelse og i Fremhentningen af skjulte Kilder, saaledes at han ingensteds giver tabt, selv ikke hvor han skal betegne — Jernbaner og Dampkraft, hvilke gjengives med Spongvegjer og Govdrift. Langt tilstrækkeligere end i den høiere prosaiske Stiil viser dette „Fællessprog" sig i Poesien. Man skulde vel ikke tro, at Stykker af Shakespeare, Byron og Schiller lode sig gjengive i dette Sprog, og dog har Forf. godtgjort, at dette lader sig let gjøre. Et Par Vers af Schillers Lied von der Glocke maa her staae som Prøve, saameget mere som man deraf kan erholde et Begreb om dette Fællessprogs Udseende. For Sammenligningens Skyld trykkes Originalen ved Siden.

Dar som dat harde med dat linne	Denn, wo das Strenge mit dem Zarten,
og sterkt og mildt er saman inne,	Wo Starkes sich und Mildes paarten,
dar giv dat jamt saa god ein Klang.	Da giebt es einen guten Klang.
Di skal ein, fyrr ein bind seg, prova.	Drum prüfe, wer sich ewig bindet,
um Hjarta kann til Hjarta høva.	Ob sich das Herz zum Herzen findet;
Ein Draum er kort, ein Harm er lang.	Der Wahn ist kurz, die Reu' ist lang.
Prydeleg i Brudar-Lokkor	Lieblich in der Bräute Locken
glimar Møyarkransen frid,	Spielt der jungfräuliche Kranz,
naar dei klaara Kyrkjeklokkor	Wenn die hellen Kirchenglocken
bjoda Folk til Bryllaups Tid.	Laden zu des Festes Glanz.
Men vaar største Fest i Livet	Ach! des Lebens schönste Feier
dræg med Blomstren av vaart Liv;	Endigt auch den Lebens-Mai.
naar som Pyntet fell av Vivet,	Mit dem Gürtel, mit dem Schleier
burt dan blide Draumen driv.	Reißt der schöne Wahn entzwei.
Ja, Fysno fær Slut,	Die Leidenschaft flieht,
men Elsken maa hemdast;	Die Liebe muß bleiben;
og Blomen døyr ut,	Die Blume verblüht,
men Frukti maa fremdast.	Die Frucht muß treiben.
Mannen maa ut,	Der Mann muß hinaus
i Vaas og i Møda	In's feindliche Leben,
og syte til Føda,	Muß wirken und streben
maa pløgja og plukka	Und pflanzen und schaffen,
og freista si Lukka,	Erlisten, erraffen,
maa vaaga og trøyta	Muß wetten und wagen,
og Tiderne nøyta.	Das Glück zu erjagen.
o. s. v.	

Som denne Prøve viser, stemmer Skrivemaaden af dette norske Fællessprog væsentlig med Forfatterens Ordbog over det norske Folkesprog; dog adskiller den sig ved Ombytningen af enkelte Vokaler og ved Indførelsen af Konsonanter, der sløifes i Udtalen.

Vi kunde ogsaa have ønsket at give en Prøve i Prosa, men Rummet nægter os dette, og vi maa derfor henvise de Læsere, der ville lære dette mærkværdige Skrift nærmere at kjende, til Bogen selv, idet vi forsikre, at Ingen, der interesserer sig for vort Modersmaal, vil angre paa at have anskaffet sig denne. — Udstyret er upaaklageligt.

Anviisning til hurtig praktisk Regning i de fire Species og Regula de tri, til Skolebrug og Selvunderviisning af A. Schjøth. 5½ Ark stor Oktav, Priis 30 ß indb. Efterat Forf. først i Korthed har givet Forklaring over Begreberne Arithmetik, Taltegn, Numeration, Regning og Regnemaader samt de arithmetiske Tegns Betydning, behandler han i Sammentrængthed Regningen med ubenævnte Tal (Addition, Subtraktion, Multiplikation, Division, almindelig og Decimalbrøk samt Proportionsregning) og anviser især under Multiplikationerne mangfoldige Lettelser ved disse Regnearter, af hvilke flere paa en overordentlig let, ja forbausende hurtig Maade give Resultaterne. Derefter afhandler han en ny Methode, hvorefter man særdeles let og hurtigt, med forholdsviis meget faa Tal, kan udregne Opgaver af enkelt Regula de tri saavel i flere af Udlandets Myntsorter som i norske Penge. At meddele det Særegne i denne ny Methode lader sig ikke gjøre, uden tillige at give Exempler, for hvilke her ingen Plads kan afsees, og vi maa derfor henvise dem, som ønske at gjøre sig bekjendt med samme, til selve Bogen §§ 56—60 samt 70—71. Bogen indeholder et forholdsviis stort Antal Exempler, beregnede efter denne ny Methode. I et Anhang leveres en Fortegnelse over udenlandske Penge-Eenheder med Underafdelinger samt Pari-Kours i norsk Mynt. Skriftet, der er udarbeidet med den Nøiagtighed og Omhyggelighed, som altid udmærker denne Forfatters Arbeider, vil vist være meget kjærkomment saavel for Selvstudium som for Skoler. Med Hensyn til dets Brugbarhed i de sidste behøver Anm. blot at anføre, at Lærere, der allerede tidligere have bragt den deri anviste Methode i Anvendelse, uforbeholdent have udtalt sig om dens Fortrinlighed og Hensigtsmæssighed.

Hos Bogtrykker Halvorsen er for nogen Tid siden udkommet en Tolvskillingspjese om „**Storthinget i 1851** og Partiernes Stilling hertillands." Forfatteren viser sig som en god Stilist og en Oppositionsmand i vestlandsk Aand. Han dømmer om Personer og Begivenheder meget uforfærdet, men undertiden eensidigt, og polemiserer drabelig mod Forfatteren af det „Blik paa sociale og politiske Forholde," der i sin Tid stod i Morgenbladet. — Hos samme Bogtrykker er tidligere udkommet en lige stor Pjese (36 S.), men til en Priis af 24 ß, hvilken vi ogsaa her leilighedsviis kunne nævne. Den er betitlet: „**Motiveret Forslag** til Valg af Repræsentanter paa fjortende ordentlige Storthing." Dette Skrift holder kun tildeels hvad Titelen lover, forsaavidt flere Forslag ere slet eller slet ikke motiverede. Forfatteren er hverken oppositionel eller radikal. Pjesens Priis er uforskammet høi.

I Stavanger er der af Chr. H. Zellers fordeelagtig bekjendte **Sjælelære** for Forældre, Opdragere og Lærere udkommet en Oversættelse ved Kand. O. Blix. 11 Ark liden Oktav. Priis 36 ß.

P. T. Malling indbyder til Subskription paa „**Ældre og nyere norske Folkemelodier**," samlede og bearbeidede for Pianoforte af Ludv. M. Lindemann. Samlingen vil udkomme i Hefter paa 5 Ark à 60 ß.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 23de Mai er bestemt, at der af Christiania Auktionsfonds Midler, til Dækkelse af Christiania Theater paahvilende Gjeldsforpligtelser, som et Bidrag engang for alle skal udbetales sammes Direktion et Beløb af 2500 Spd.

— Ved kgl. Res. af 13de d. M. er der bestemt, at der skal nedsættes en Kommission, bestaaende af Amtmand G. P. Blom (som Formand) samt Grosserer Chr. Tostrup og Proprietær Chr. Fougner, for at undersøge og afgive Betænkning over de i de vigtigste søndenfjeldske Vasdrag værende Sagbrugsprivilegiers antagelige Værdi eller det Erstatningsbeløb til deres Eiere, hvorom der kan blive Spørgsmaal i Tilfælde af Sagdriftens Frigivelse.

— S. D. er Marinedepartementet bemyndiget til at organisere en Haandværksskole paa Horten i et af Statens Lokaler der og for dens Regning.

— S. D. Til Medlemmer af den Kommission, der skal anstille Undersøgelse og afgive Betænkning om Tilladelse for Private til inden Kongsbergs Sølvværks Territorium at drive guld- og sølvførende Gange ere Amtmand Blom, Jernværkseier Baron H. Wedel-Jarlsberg og Sorenskriver G. Fougner udnævnte.

— Under s. D. har Hs. Maj. udnævnt: Sognepræst til Kolvereids Præsteg., J. Fr. Lampe som valgt Provst i Namdals Provsti; pers. Kapellan J. E. Welhaven til Sognepræst til Maalselvens Præstegjæld i Tromsø Stift; Kandidaterne i Lovkyndighed N. S. Jonassen og C. E. Collett til Fuldmægtige i Kirke-Departementet; Kand. jur. H. Robarth til Fuldmægtig i Departementet for det Indre; Toldkasserer i Levanger M. Fasting til Toldkasserer i Farsund; Overtoldbetjent i Christianssunds Tolddistrikt H. Fr. Zeiner til Overtoldbetjent i Drammens Tolddistrikt; Sekondritmester A. S. Kreutz til Overtoldbetjent i Riisøers Tolddistrikt; Undertoldbetjent i Bergens Tolddistrikt A. J. Schjøtt til Overtoldbetjent i Laurviks Tolddistrikt og Fyrforvalter J. Chr. Knudsen til Overtoldbetjent i Skiens Tolddistrikt.

— Kapitain og Batterichef i den kgl. norske Artilleribrigade H. K. Fleischer er den 26de f. M. udnævnt til Chef for Kronprindsens norske Stab.

— Renterne af Legatet „Prinds Gustavs Minde" er for indeværende Aar tildeelt Stud. theol. P. G. Blom.

— Kollegiets Formand Prof. Holmboe afreiste den 18de herfra for efter Indbydelse fra Universitetet i Lund at overvære Afsløringen af den for E. Tegnér reiste Billedstøtte.

— Den i indeværende Maaned afholdte Examen philosophicum absolveredes af 43 Kandidater, hvoraf 3 (J. W. Müller, M. S. Greve og H. Mohn) erholdt Laud. præceteris, 14 Laud., 25 Haud illaud. og 1 Non contemnendus.

— Kontorist H. Lund er beskikket til Lensmand i Otterø og Fladanger Lensmandsbestilling (Namdalens Fogderi.)

— Udgiveren af Arbeiderbladet (H. Hansen) er under 21de d. M. idømt Fængsel paa Vand og Brød i 30 Dage for Forbrydelse mod Krim. L. K. 9 § 26.

— De engelske Konsuler have, ifølge Privatefterretninger fra Kjøbenhavn, af sin Regjering faaet Ordre til at advare de engelske Skibe, der ere bestemte til Østersøen, mod at gaae derhen.

Ved Storthingsvalget for Bratsbergs Amt den 18de Juni valgtes Amtmand J. Aall, Gaardbruger Thormod K. Borgjordet, Foged Borchsenius og Lensmand A. L. Grave til Repræsentanter, Gaardbrugerne Chr. Blom, Simon Linna, Math. M. Kleppen og Provst Rohde til Suppleanter.

Skien. Ved Udgravningen af en Byggetomt paa Gaarden Mela i Gierpen har man stødt paa Levningerne af en Oltidsgrav, der indesluttede Skeletter af en Mand og en Hest tilligemed et Slagsværd, en Stridsøxe, en Hammer, en Brynsteen, en lille rund Slibesteen, Mundbiddet af et Hestebidsel og forskjellige ukjendelige Jernsager, hvoriblandt efter Udseende Kuppelen af en Hjelm.

— I Skien har Pastor Lammers i en talrig Forsamling advaret mod Mormonernes vildfarende Lære. — Pastor Nielsen har i Breviks Adresse ligeledes advaret mod dem.

Bergen. Jomfru Augusta Bjerck, der i længere Tid har opholdt sig i Udlandet, for at uddanne sig som Sangerinde, har givet en Koncert i Theatret med meget Bifald. Hendes Stemme roses som „mageløs."

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Anledning af en paa Præstemødet i Bergen reist Tvivl, om hvorvidt Rigets Biskopper ifølge sin Stilling ere at betragte som selvskrevne Medlemmer af en almindelig Kirkesamling, og hvad der vedtoges desangaaende, har Pastor O. T. Krogh i Mgbl. Nr. 172 leveret en længere Opsats med Overskrift: „Uden Episkopat ingen sand luthersk Kirke."

— I Frederiksstads Ugeblad har en Mormon ladet indrykke et Forsvar mod de Beskyldninger, der gjøres Sekten, hvori han tillige beklager sig bittert over de Christnes Intolerance.

— Frederikshalds Budstikke angiver Antallet af dem, der fra Skibsfartens Begyndelse iaar og indtil Midten af Juni ere udvandrede til Amerika, til omtr. 7000 Mennesker (deriblandt mange særdeles velstaaende Bønder med Kapitaler fra 2,000 til 10,000 Spd.), nemlig 2000 fra Christiania, 1000 fra Kragerø, 620 fra Bergen, 440 fra Drammen, 645 fra Stavanger, 300 fra Holmestrand, 180 fra Tvedestrand, 200 fra Brevik og 250 fra Porsgrund.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Ved Arvesagens anden Behandling antoges et Forslag af A. W. Moltke (Budskabets ubetingede Antagelse) med 113 mod 7 Stemmer.

Frankrig. Politiet har opdaget en Sammensværgelse mod Keiserens Liv og arresteret endeel deri indviklede Personer.

— Den overordentlig pavelige Gesandt Garibaldi, lige udmærket som Theolog og Jurist, er død af Slag.

— Flere polske Officierer, der nu for Tiden opholde sig i Frankrig og England, agte at begive sig til Tyrkiet for der at træde i Tjeneste. Den polske Emigration i Paris og London har endog udfærdiget en Adresse til Abdul Medschid, hvori alle dens Medlemmer tilbyde sig at tjene i Krigen mod Rusland. Adressen udvikler Polakkernes Sympathi for Porten, for hvem de ville ofre Liv og Blod, og viser at Kampen mellem Zaren og Sultanen er uundgaaelig samt at Spørgsmaalet om Tyrkiets Bestaaen nu maa komme til Afgjørelse.

England. Den tidligere omtalte Affaire med Raketfabrikanten Hale har Regjeringen skilt sig ved paa den Maade, at den har ladet den mod ham anlagte Proces falde.

— Fra Liverpool ere flere Skibe afgaaede med Krigsforraad til Konstantinopel.

— I Stockport have 20,000 Bomuldsspindere forladt Fabrikerne for at tvinge deres Herrer til at forhøie Daglønnen; i samme Hensigt have 5000 Dokkearbeidere i Liverpool ophørt at arbeide.

Holland. Den 14de Juni aabnede Kongen personlig Generalstaternes overordentlige Session. I Throntalen erklærede han, med Hensyn til Ministerforandringen, at Klagerne i Anledning af det katholske Spørgsmaal endnu ikke vare afhjulpne, da de diplomatiske Underhandlinger ikke havde ført til noget Resultat. Regjeringen var overbeviist om, at dette kun kunde skee ved Speciallove, og disse skulde blive forelagte Kamrene.

Østerrig. Den 8de Juni døde den bekjendte Grev Franz Stadion 47 Aar gammel.

— Stridighederne mellem Østerrig og Schweitz skulle ved Frankrigs Mægling være saagodtsom bilagte, idet Forbundsraadet nemlig skal have besluttet at bortfjerne de italienske Flygtninge.

Tyrkiet. Rusland har truet med at besætte Donaufyrstendømmerne, hvis dets Fordringer ikke blive efterkomne; trods denne Skræmsel viser Tyrkerne sig endnu kjække og vedblive at sætte sig i Forsvarsstand.

— Et keiserligt Firman er udkommet, hvorved alle kristne Kirker i Tyrkiet høitideligt bekræftes i de dem tilstaaede Privilegier. Dette Firman er meddeelt de forskjellige Kirke-Overhoveder.

China. Insurgenterne (Mingerne) have ifølge de nyeste Efterretninger indtaget Nanking. Ifølge en anden Efterretning skal Staden være tagen tilbage af de keiserlige Tropper og 2000 Oprørere dræbte.

Blandinger.

Guld i Birma. En Bjergkjæde paa Rigets Østgrændse skal indeholde Guld i betydelig Mængde, og Birmanerne have allerede udvundet Guld der; Indian News for 15de Febr. d. A. formoder, at europæiske Eventyrere ville indfinde sig i Mængde, naar der kun først er indtraadt Rolighed.

Theologisk Strid mellem to Sekter. I Conjeveram i Dekan skal, efter Madras Athenæum, tvende Bramin-Sekter være komne i en saa hæftig Strid, at man befrygtede et voldsomt Udbrud, samt at man havde kaldet den europæiske Skatteindkræver til Hjælp, for at opretholde Freden. Stridsspørgsmaalet skal være, om den ene Sekt har Ret til at male en lige Linie paa Wischnu-Billedets Næse.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Thoten, Vardal og Birids Sorenskriveri, hvis Nettoindtægter i 1851 udgjorde omtr. 1629 Spd., dets Bruttoindtægter i 1852 2611 Spd. 93 ß. Af Embedet udredes i Pension til afskediget Sorenskr. Weidemann 500 Spd. aarlig samt 16 Spd. til Sorenskriveren i Hadeland og Land, Thaulow.

Kirkesanger- og Førstelærerposten ved Holmestrands Kirke og Almueskole med 200 Spd. i aarlig Indtægt.

En Lærerpost ved Tønsbergs Borgerskole med 185 Spd i Løn.

Andenlærerposten ved Ringerikes Realskole med 20 Spd. i maanedlig Løn og

Tredielærerposten ved samme Skole med 12 Spd. i maanedlig Løn.

Lærerposten ved Egelands Jernværks faste Skole med 120 Spd. i aarlig Løn og fri Bolig.

Fabrikmesterposten ved Christianssands Tugthuus.

Kirkesangerposten ved Rødenæs Hovedkirke og en dermed forenet Omgangsskolelærerpost med omtr. 13 Tdr. Havre og 50 Spd. i Indtægter.

En Omgangsskolelærerpost ved Rødenæs Hovedsogn med 25 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 27. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 2den Juli 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Mormonismens Historie.

(Fortsættelse fra Nr. 26.)

VII. Mormonernes Troeslærdomme.

Ligesom Mormonismen er et af vor Tids mærkeligste Phænomener for Historieforskeren, saaledes har den ogsaa stor Betydning for Theologen; thi bortseet fra at Prophetens Lære ikke er nogen aabenbart, men en tillavet Religion, at den i sine Grundtræk bærer Smagløshedens og i sin Opfatning af de guddommelige Ting Raahedens Præg, og at den altsaa for Dogmehistorien har intet eller høist underordnet Værd, giver dog Oprindelsen af dens Legender og den Maade, hvorpaa Folket forholdt sig til samme, mangengang vigtige Vink med Hensyn til Fortolkningen af andre Religioners ældste Myther og Traditioner; den kan ialfald tjene, om ikke til Andet, saa dog til tydeligere at vise Forskjellen mellem ægte og uægte Myther. Her er imidlertid ikke Stedet til nærmere at udvikle denne Forskjel. Kun en Oversigt over de for Mormonerne eiendommelige Troeslærdomme, saaledes som disse findes hos Pratt, Spencer, i Book of Doctrine and Covenants og paa andre Steder, kan her indrømmes en Plads.

Mormonernes Troesbekjendelse er et Mosaikarbeide, sammensat af Stene, der ere sammenplukkede af næsten alle Verdens Konfessioner. Den Aand, der raader i dette brogede Værk, er det jødiske Væsen, der charakteriserer Yankeen, og den Kunstregel, efter hvilken det er udarbeidet, er den engelske Theologies Bogstavelighedstheori, for hvilken en aandelig Opfatning af Bibelindholdet næsten er en Gru. Men nærmere betragtet er Mormonismen kun en Afart af Millennariernes Slægt, der er udbredt over hele Nordamerika, og udpræget i de forskjelligste Gestalter. Dens Bekjendere vente ligesom Milleriterne og Irvingianerne paa det tusindaarige Riges snare Komme og forberede sig dertil paa sin Viis. Alt, hvad der ellers er paafaldende i deres Katechismus, staar i nærmere eller fjernere Forbindelse med denne deres Troes Hovedartikel.

Hvad nu for det Første Mormonerdogmatikernes Theologi angaar, er Gud for dem intet Andet end det gamle Testamentes Jehovah, og med Hensyn til hans Legemlighed gaae de endog videre end Jøderne og ringeagte den ny Lære, der lader ham være en reen Aand. Deres Gud har saaledes ikke blot Lidenskaber, men ogsaa Lemmer, ikke blot Tilværelse, men ogsaa et Sted, ja endog en Stad, en Throne af kosteligt Metal, og i Paradis, hvor Jesus, hans Søn, siden sin Himmelfart boer sammen med ham og hans Hellige og „æder og drikker," gives der ikke alene Gader, Huse og Træer, men endog Dyr og Betjente i Livrée, ikke at tale om utallige Hærskarer af høiere og lavere Engle og Aander. Men de Mennesker, som gjøre sig værdige til Deelagtighed i Himlen, erholde af denne dens iboende „skaberiske Kraft af endeløs Livsspending" og blive paa en Maade forvandlede til Sønner og Døtre, ja endog, som Spencer ikke utydeligen lader forstaae, til etslags Halvguder eller Biguder.

For at drage den formedelst Adams Forseelse faldne Menneskehed til sig, har Gud forskjellige Gange og fornemmelig ved Jesum Christum aabenbaret sig for Menneskene; og denne Aabenbarelse har ikke blot udstrakt sig til den østlige, men ogsaa til den vestlige Hemisphære, saa at alle Menneskers Præstedømme med tilhørende overnaturlige Gaver og Naadesbeviisninger paa begge blev gjenoprettet og en umiddelbar Forbindelse imellem den guddommelige og jordiske Verden knyttet. Men ved Djævelens Indvirkning gik denne skjønne Harmoni lidt efter lidt tabt, den gamle Tro, bestaaende i at man antog Traditionen for bogstavelig Sandhed, udslukkedes, og den Helligaands Gaver, saasom underfuld Lægekraft, Evne til at tale i nye Tungemaal, til at see Aander, uddrive Djævle o. dsl., bleve Slægten fratagne og Christi Kirke splittedes ad i utallige Sekter. Da rakte den Barmhjertige Abrahams dybtsunkne Børn endnu engang sin Haand. Joseph Smith opdagede den med Bibelen jevngyldige Mormons Bog og blev i en umiddelbar Aabenbaring indviet til Prophet og beklædt med det tabte Præstedømme, hvilket han ved at lægge Haanden paa Andre, som da maatte troe, ogsaa kunde overdrage disse og saaledes gjenoprette den sande Kirke, saaledes som den var paa Apostlernes Tider.

Med de Troendes almindelige Præstedømme vendte ogsaa, som Beviis for dets Ægthed, de første Christnes Gaver tilbage: Djævle bleve uddrevne, Syge helbredede ved blotte Hænders Paalæggelse, Gud priset i forskjellige Tungemaal og Blikke kastede ind i Fremtiden, hvor man da saa, at Christi Gjenkomst og Oprettelsen af det tusindaarige Rige var nær. At forberede sig herpaa er en Pligt for Alle, til hvem Mormonapostlernes Prædiken naar; thi ingen Uomvendt vil blive forskaanet for den Straffedom, som gaar forud for Frelserens Gjenkomst. Men hvo, som kommer med et bodfærdigt og troende Sind for ved Daaben (d. e. Neddykning i Vandet) i Navn Gud Faders, Sønnens og Aandens, at erhverve sig Syndernes Forladelse og ved Haandpaalæggelse at blive fyldt med den Hellig-Aand, han bliver et Guds Barn, et Medlem af det udvalgte Folk, en Arving til den himmelske Fuldkommenhed. Og hvad mere er, hans Arvedeel ligger ikke hiinsides, men Guds Rige skal allerede her paa Jorden oprettes legemlig og kjødelig, „ligesom da ogsaa Jesus vilde have stiftet et verdsligt Kongedømme, hvis Jøderne ikke havde været imod ham." Saaledes er det da den anden Pligt for dem, som ville forberede sig paa Herrens Tilbagekomst, at samle sig paa et ved Jehova's Mund for Propheten nærmere betegnet Sted for at grundlægge de Udvalgtes Stad, hvor Kjærnen til Guds Rige i Vesterland skal være. Herskeri i dette Rige er Christus, den store Ypperstepræst, igjennem Præsterne, der ere befuldmægtigede til at handle i hans Sted. Saaledes bliver det de Troendes tredie Hovedpligt at vise Underdanighed og Lydighed imod „det ægte Præsteskab af Melchisedeks og Aarons Orden." Foruden dette Præsteskab gives der aldeles ingen af Gud anerkjendt Magt paa Jorden, og Konger, Fyrster, Herskere, Præsidenter, Gouvernører, Øvrighed ere alle, forsaavidt de ikke ere lovlig indviede og beklædte med den Myndighed, som alene tilkommer hiint Guds Søns Præstedømme, at betragte som Usurpatorer. Budet om Lydighed udstrækker sig til alle Mennesker og har ikke blot Hensyn til aandelige Anliggender, men ogsaa til Stat, Handel, Politi og huusligt Liv. Intet er udelukket derfra, og hvo, som handler derimod, behandles som en Overtræder og Misdæder.

Men naar dette ny Evangelium er prædiket over den hele Verden, og Alle, som høre det, have taget Parti for eller imod det Værk, som er bestemt til at samle den ganske Menneskehed under eet religiøst og politiskt Banner (thi Ingen kan forblive neutral), saa skulle de fortabte Israels ti Stammer*) ligesom Judas Adspredte, føres tilbage til Palæstina og der atter opbygge Jerusalem og Templet. Da vil den hele Verden, forsaavidt den ikke hører til de Troende, atter reise sig imod dem, drage imod dem med en stor Hærmagt, beleire den hellige Stad og bringe stor Elendighed over Herrens Folk. En Kamp vil begynde, i hvilken Rigers og Nationers Skjæbne afhænger af et eneste stort Slag. Paa Kampens Dag vil Gud udgyde Naadens og Bønnens Aand over Jerusalems Indbyggere, og de skulle see Messias, hvem de have korsfæstet. Og se, han vil nedstige som deres Forsvarer og deres Seier vil være fuldstændig. Oliebjerget vil revne i to Dele under hans Fødder, et Jordskjælv vil rase, Storm og Uveir, Hagl og Lynild ville blande sig med Vaabenernes Klirren, „Geværenes Torden," de Seirendes Jubel og de Saaredes og Døendes Stønnen. Paa denne Jødernes Seier vil der følge en fuldkommen Omstyrtning af Tingenes nærværende Orden i Europa og Asien. Israels Børn blive fra nu af et helligt Folk, og Messias opslaar sit Regjerings-Sæde blandt dem, saa at Jerusalem bliver den gamle Verdens Middelpunkt og Hovedstad, hvorhen alle Landets Familier engang aarligen skulle valfarte, og dets Konge maae Hoffene i Paris, London, Rom, Petersburg og Wien yde Hyldest og Tribut. Hvis ikke skulle alle Throner omstyrtes og alle Kongeriger tilintetgjøres.

*) Disse boe nu i et hemmeligfuldt Land nordenfor den evige Polariis, og derfor følge Mormonertidningerne ogsaa de derhen foretagne Expeditioner, f. Ex. den Franklinske, med stor Interesse.

Medens dette foregaar i den gamle Verden, hedder det i de tolv Apostles Proklamation af 6te April 1846, vil det vestlige Fastland frembyde et Skuespil af Storhed og Herlighed, der langt overgaar de beskrevne Scener. Her vil nemlig Gud, efterat de Vantroe først ere tilintetgjorte, forsamle Amerikas Urindvaanere, „denne Levning af Josephs Stamme," omkring den af de yderste Dages Hellige opbyggede Stad Zion eller Nye Jerusalem, og oplyse dem og gjøre dem til et stærkt og vældigt Folk. I deres Metropol skal hans anden Helligdom og den Throne stande, hvorfra den vestlige Jordhalvdeel skal regjeres. Der vil Messias glæde dem med personlige Besøg og med ham ville alle Oldtidens gjenopvakte Hellige komme. Skovens foragtede Søn, der hidtil i Kummer og Elendighed vandrede om i Ørkenen, vil nu lade sin Maske falde og med mandig Værdighed tilraabe de Hedninger, der have solgt ham: „Jeg er Joseph, lever min Fader endnu?" Han bliver da viet, toet og salvet med hellig Olie og klædt i fiint Linned, nemlig i Præsteskabets skjønne Gevandter og kongelige Klæder efter Guds Søns Anordning; Herrens Aand vil falde over ham som den Dug, der falder paa Bjerget Hermon og som en opfriskende Regnskur, der strømmer over Paradisets Blommer, og den Arveløsgjorte vil atter erholde den ham tilkommende Deel. Men Staden Zion med sit Tempel og sit Præstedømme og sin hele Fylde af evangeliske Gaver og Naade, vil være ligesom et Banner, hvis Opreisning vil gjøre en Ende paa al Sønderspittelse i religiøse Sekter og politiske Partier og omskabe alle amerikanske Republiker, Stater, Provindser, Territorier, Folkeslag, Stammer og Tunger til et stort Broderforbund.

Men efterat dette Fredens Rige har varet i tusinde Aar, vil Satan, den gamle Drage, i nogen Tid blive løsladt, og der vil udbryde en stor Strid, hvorpaa Enden vil blive, at Helvede beseires af Himlen, at Jorden løses fra Forbandelsen, at alle Døde endog de under Millenniet sovende Onde, opvækkes og at der endelig bliver holdt den yderste Dom, de Retfærdige til Belønnelse, de Uretfærdige til Fordømmelse. Paa den fornyede og omskabte Jord nedsænker sig nu det himmelske Jerusalem og Fred og Glæde skulle herske uforstyrrede og evindelig.

Dette Omrids af Mormonernes Dogmatik, som vi her have gjengivet, tiltrænger ingen nærmere Forklaring eller Bedømmelse da Læserne selv ere satte istand til at kommentere og vurdere samme.

Mormonerapostelen Orson Pratt.

Zigeunerne i Spanien, efter spanske Kilder og egne Jagttagelser.

(Af Adolf Saubert.)

Zigeunernes muntre Stamme danner en saa væsentlig Gruppe i Spaniens brogede Folkeliv, fornemmelig i de sydlige Provindser, at nogle Bemærkninger om disse Halvvildes Fordeling, Beskjæftigelser, Sæder og Sprog ikke turde være uden Interesse.

Spanien var, som bekjendt, et af de sidste Lande, til hvilket Zigeunerne trængte frem, men hvor de ogsaa meest udbredte sig. Dette skede paa en Tid, da de bleve uddrevne af flere andre Riger, omtrent Aar 1560. Siden denne Tid gives der ingen Provinds i Spanien, i hvilken de ikke boe i større eller mindre Antal, ingen Landsby, som de ikke have besøgt.

Zigeunerne have som bekjendt en olivenfarvet Hud, samt sorte Øine og Haar; dog gives der ogsaa Enkelte med lysere Farve og blonde Haar. Deres Legemskonstitution er meget udholdende og kraftig; hverken Varme eller Kulde udøver nogen slem Indflydelse paa dem. Men uagtet sin Styrke ere de feige og vove sjelden at indlade sig i alvorligere Foretagender, uden de ere flere sammen. Er derimod en Zigeuner modig, saa kan man sikkert regne paa, at hans Mod er parret med Ondskab og Grusomhed. Hellerikke til Arbeide duer Zigeuneren, og et ærligt, ordentligt Haandværk er aldeles ikke efter hans Smag. Han søger derfor sit Livsophold mindre ved et regelmæssigt Arbeide med sine Hænder, end meget mere ved Uøvelsen af visse Færdigheder, ved Han-

del og alleslags Spekulationer, hvorved hans slue, indsmigrende Charakteer, der forraader sig i hans lurende Blik og listige Miner, kommer ham fortræffeligt til Hjælp. Selv de bedre Zigeunere, som udmærke sig ved Flid og Redelighed, ere ikke at formaae til at beskjæftige sig med et ordentligt Haandværk. Blandt hine Færdigheder støde vi paa mange, som vi ogsaa i andre Lande iagttage hos Zigeunerne, men paa den anden Side ogsaa paa nye, for Spanien eiendommelige. Blandt de første regne vi Kurvefletning, Fabrikation af Saaer og Skoning af Heste; til de sidste fornemmelig Klipning af Muuldyr og Æsler. Det er nemlig Skik i Spanien, enten det nu skeer paa Grund af Heden eller af Hensyn til Reenlighed, at man paa disse Dyr glat afklipper Haarene paa Halvdelen af Halsen og paa Ryggen nedad indtil Bugen, ja endog den største Deel af Haarene paa Halen. Fremdeles hører hertil Dressuren af Heste, hvori de konkurrere med Jøderne, samt den ædle Kunst at dræbe Tyre.

Vi ville nu betragte deres Rolle i de enkelte Provindser.

Malaga og Cadix rose sig af at indeslutte Noblessen af de spanske Zigeunere inden sine Mure. Som Søstæder gave disse Byer de Bedre af dem Leilighed til at gjøre sin Lykke ved Handelen, og saaledes træffer man da her velhavende Grosserere, henhørende til det gode Selskab, af Zigeunerherkomst. Blandt Middelklassen gives der ogsaa Nogle, som besidde egne Huse. Som Slagtere er det fornemmelig, at disse beskjæftige sig, og i Forbindelse dermed som Kvæghandlere eller idetmindste som Mæglere ved denne Handel. Til dem slutte sig Beriderne og Tyrefægterne. Deres Fruentimmer bære det i smaa Stykker skaarne Kjød om i Værtshusene, og tillave vel ogsaa Smaapølser og Bunuelos — et Slags Bagværk, stegt i Olie — paa Gadehjørnerne. Den laveste Klasse beskjæftiger sig som Hovsmede og Grovsmede, og klipper Muuldyr og Faar.

Sevilla indeslutter et stort Antal Zigeunere; Forstaden Triana er opfyldt af dem, og den Fremmede vil der af Gadeguttens Steenkast erfare, i hvilken høi Grad Gitanaen, i deres Sprog Cale eller Romane, hader Gatschen eller Ikkezigeuneren. Men derfor maa da Synet af de yndige Gitanas med de vilde Øine og Smaabarter holde ham skadesløs. De ere indenlandske og udenlandske Maleres Henrykkelse fra Murillo og lige til vore Dage, og disse brune Gratier fortjene mangen vakker Piaster ved at staae som Model. De Gamle sælge stegte Kastanier og overbringe Recadorf (Kjærlighedsbreve). Spaadomskunsten drive baade Gamle og Unge:

Con gracia y Desenvoltura
Dice á todos la Getana
Su buena ó mala ventura.
(Med en yndefuld Dristighed
Siger Zigeunerpigen den Fremmede
Hans kommende Lykke eller Ulykke.)

Mændene have fornemmelig her kastet sig paa Hestehandelen og hvad dertil hører: Indridning, Skoning, Klipning. Nogle sælge Kjød og Smaavarer. Aager ernærer her og paa andre Stæder et ikke saa aldeles ringe Antal.

Cordova, Algeziras og Gibraltar paa den ene, og Murcia, Valencia og Barcelona paa den anden Side vise os det smudsige Folk under lige Forholde.

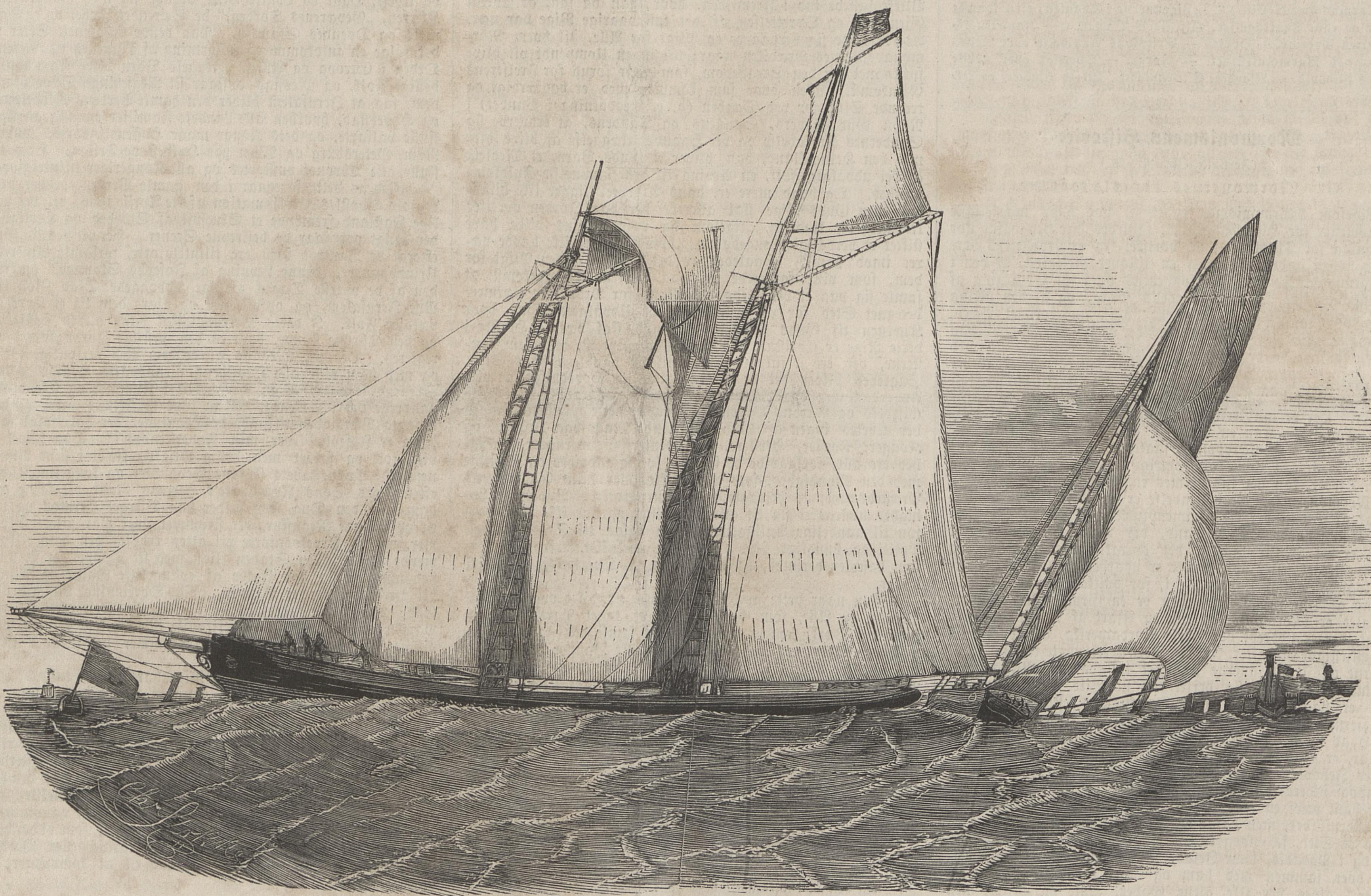
Granada fortjener især at blive omtalt. Her have Zigeunerne stærkt blandet sig med de Christne og man seer forskjellige Gradationer af dem. De boe for den største Deel i Forstaden Albaicin; deres Døtre og Børn dandse hine skrækkelige Zigeunerdandse, mod hvilke Nonnedandsen i Robert le Diable er en elendig Menuet. Sædvanligviis træde nogle rige Englændere sammen og betale et Antal af 18 til 24 Zigeunere høie Summer og give dem umaadeligt at drikke, hvorefter da disse, berusede af Viin og larmende Musik, for lukkede Døre begynde deres Veitsdandse, imod hvilke ingen engelsk Spleen, ingen fransk Blaseerthed, ingen tydsk Philosophie holder Stand. Det er et fuldstændigt Bloksbjerg. Ofte bliver man ogsaa forfulgt af Zigeunerbørn gjennem Alhambras Alleer, indtil man ved at tilkaste dem nogle Cuartos (Kobberpenge) befrier sig fra de skrækkelige Gestikulationer, som de rasende smaa Dæmoner opføre for og omkring En.

Zigeuneren i Mancha har et anstændigere Anstrøg og er mere velhavende. Han holder Spisekvarteer eller Posada og driver Smaahandel.

I det egentlige Gammel-Castilien og Leon gives der kun faa Zigeunere, som da hovedsagelig drive Handel. De vise sig for det meste kun ved de aarlige Markeder, fordi de, for at besøge et Sted, ikke alene maae indhente Øvrighedens Tilladelse, men ogsaa for denne betale en vis Pengesum. Desuden maae de sove uden for Stedet og strax forlade Egnen, efterat Markedet er tilende. Heri er Mistroen mod deres Charakteers Ærlighed ikke mindre Skyld, end en overtroisk Frygt, som seer Ulykke i deres Fremtræden og som ofte gaar saa vidt, at Fruentimmer og Børn skjule sig for dem.

Asturien og Galicien have næsten holdt sig ganske fri for Zigeunere. De ere der forhadte som Tyve og Bedragere og blive bortjagede, hvor de lade sig see.

Det samme er Tilfældet med Zigeunerne i de baskiske Provindser, hvor desuden Politiet er dem i Hælene og Skoleungdommens spottende Udtryk og Steenkast flyve efter dem. Omendskjønt de forstaae Baskiernes Sprog — hvilket Sprog forstaar en Zigeuner ikke? sige Spanierne — saa gjøre de dog der slette Forretninger, og lade sig derfor nøie med, fra Tid til anden, belæssede med Kurve, Saaer og Rosenkrandse, at drage igjennem Provindserne, og derpaa hurtig vende tilbage igjen til Navarra eller Aragonien. I disse to Lande opholde sig et temmelig stort Antal og de boe hyppig i Huler, som de

Kapseilingsskonnerten Sverige.

grave sig i Jorden og i hvilke de forfærdige hine Handelsgjenstande.

Disse omstreifende Gitanas ere smudsige og lasede; et tykt, langt Haar falder deels i Uorden ned over deres Ansigt, deels er det flettet i Pidske. Sædvanligt pryde store Ringe deres Øren. Forøvrigt er en reen Skjorte med bred, velstivet Krave og overordentlig lange Baand paa den med et foldet Brystsstykke et non plus ultra af deres Pynt. De mere Dannede derimod, især de yndige Gitanillas, finde Behag i at klæde sig i mange og brogede Farver, af hvilke de give Himmelblaat og Rødt Fortrinet. Især vise de sig smykkede ved deres Feste, Brylupper og Barnedaab, hvor, ved Siden af alle Slags andre larmende Underholdninger, Dandsen (Ialeo, Ole, Vido) spiller en Hovedrolle. Her vise de sig rigeligt smykkede med Blomster; i Haaret især maa den duftende Rose ikke mangle ved Siden af den glimrende Kam. De smukke Been indhylles af hvide, gjennembrudte Strømper med Strømpebaand af Silke, i hvilket et spøgefuldt Ordsprog er indvævet med Sølvtraade. Brogede Sko sidde paa de smaa Fødder; lystskinnende Kjoler med røde og blaa Overkjoler ombølge den slanke Figur. Baandet, der hører til den uundværlige Guitar, slynger sig om Nakken, og Hænderne ere bevæbnede med Kastagnetter af Granattræ med blaa Duske. Den, der intet Instrument har med sig, slaar Takten med den flade Haand. Disse Piger sætte sig i nogen Afstand fra de indbudne Gatsches, der maa tjene dem som Skive for deres Vittighed. Zigeuneren indbyder nemlig alle sine Bekjendte og Kunder til saadanne Feste, men fornemmelig anseede Personer, som paa en eller anden Maade beskytte ham. Herved forstaar han imidlertid sædvanligviis at indrette Sagen saaledes, at den Indbudne maa betale en Deel af Gildet, eller ogsaa vælger han ham til Fadder — en Ære, der uundgaaeligt drager en klækkelig Foræring efter sig.

Ved Bryllupshøitideligheder bruges ogsaa en vis Effekt, som dog i den nyere Tid hyppig undlades. Man giver nemlig de tilstedeværende Gjæster et offentligt Beviis paa Brudens tidligere dydige Opførsel derved, at man strax efter fuldbragt Bryllup forelægger hendes Moder visse slaaende Prøver, ved hvis Beskuelse et djævelskt Vivatraab med Haandklap bryder løs.

Vi have allerede ovenfor talt om Zigeunernes løgnagtige, bedragerske Charakteer. Det forstaar sig derfor af sig selv, at de for Retten haardnakket nægte de begangne Tyverier, for det meste af Heste og Muuldyr. For herved at forskaffe sine Ord mere Troværdighed, betjene de sig af de mest eventyrlige Eder; de paakalde sine afdøde Slægtninge, Aander og alle Hellige. Et heftigt Minespil ledsager disse Eder, de fægte med Haanden, slaae paa Brystet og Beltet og bevæge hele Legemet paa en sælsom Maade. Et mærkværdigt Charaktertræk er det endvidere, at de, naar deres Slægtninge blive fængslede, stedse søge at skjule den almindelige Grund til Fængslingen — nemlig Tyveri — for Fremmede, ja endog heller begræde Angjældende som Morder end som Tyv. Dog sædvanligviis ville de overtale Gatschen til at troe, at det kun var en uoverlagt Ytring, som har ført Vennen i Politiets Hænder. For dette Politi have de næsten en ligesaa stor Skræk, som for Døde og Henrettede, thi Friheden er jo for dem det Høieste og Indespærren en utaalelig Kval. Hiin Frygt for de Døde har sin Grund endnu mere i Overtro end i Feighed, thi allerede en pludselig Nysen fylder dem med saadan Skræk, at de bryde ud i tusinde Forbandelser og hurtigt flygte bort fra Stedet.

Zigeunernes Tilnavne ere for det meste spanske. Blandt de hyppigst forekommende høre: Cantoral, Domiguez, Fernandez, Heredia, Hidalgo, Machuca, Macias, Monje, Ortega, Ponie, Ramirez, Radriguez, Sanckez, Subiela, Vara og Vargo. I Andalusien hedde Mændene almindeligt: Alonso, Anjel, Bartolomo, Crislobal, Enrique, Fernando, Ignacio, Juan de Dess, Lazaro, Pedro, Fruentimmerne: Agustina, Aguas, Amparo, Aurora, Candelaria, Catalina, Domeriga, Encarnacion, Felipa, Gabriela, Geltrudis, Juana, Magdalena, Micaela, Milagros, Palma, Pascasia, Patrocino, Pretola, Rocio, Salud, Sebastiana, Soledad. Foran mange af de Sidste, som i sig indeholde kirkelige Begreber, maa man tænke sig sat Maria, f. Ex. Maria de la Inkarnacion, Maria del Amparo, Maria de las Aguas o. s. v. Slængenavne ere meget hyppige blandt Zigeunerne.

Zigeunerne have i Spanien dannet sig et eget Sprog, som er sammensat af det ægte Zigeunersprog og et fordreiet Spansk — med mange spanske Endestavelser, spansk Bøining og Sætningskonstruktion —, og som ikke bliver rigtigt forstaaet af de Dannede iblandt dem. Andalusierne kokettere med at optage en Mængde Zigeunerord, hyppig i en urigtig Betydning, i deres Omgangssprog og Folkesange, saaledes at det er umuligt, uden noget Kjendskab til det spanske Zigeunersprog, at forstaae de yndede andalusiske Zarzueles (Vaudeviller), som f. Ex. Tio Canigitas.

Som Prøve meddele vi her Zigeunernes „Fader vor," hvorved man maa tænke sig Udtalen efter Reglerne for det Spanske:

Or Bato nonrio.
Fader vor.
Bato nonrio, sos soscabas on ler Otaples, manjarificao quejesa
Fader vor, Du som er i Himmelen, helliget vorde
tute acnao, abillannos on tucue chim querese tute oropendola
dit Navn, til os komme dit Rige, skee din Villie
on la chen sata on or Otalpe. Or manre nonrio de cala
saa paa Jorden som i Himmelen. Vort Brød forenhver
chivel dinalo sejonia y estormena nos nonrios bizuauras,
Dag giv os idag og tilgiv os vor Skyld,
andia sata jaberes estormenamos à nonrios bizauraores, y
saa som vi tilgive vore Skyldnere og
ne nes muies petrar on la bajambani, bus listrabanos de
ikke os lad falde i Fristelse, men frie os fra
panipen. Anarania.
det Onde. Amen. („Das Ausl.")

Kapseilingsskonnerten Sverige.

Idet vi her levere Afbildning af denne i Broderlandet hjemmehørende Skonnert, der allerede i f. A. var Gjenstand for megen Omtale, men som nu paa Grund af sin nylig vundne Seier er bleven det i endnu høiere Grad, ville vi af engelske Blade hidsætte nogle Detailler om Kampen.

En af de skjønneste og prægtigste Væddekampe, som man nogensinde har været Vidne til, siger Times, fandt Sted den 1 Juli d. A. mellem Skonnerter, tilhørende „Royal Thames Yacht Club," om en Pokal af 100 Guineers Værdi. En livligere Væddekamp kan man vanskeligen forestille sig. Sex Fartøier deeltoge i Kampen, nemlig Vestal, 74 Tons, Rosalind, 100, Mayfly, 100, Sverige, 280, Violet, 60, Sappho, 104. Drægtigheden sattes ud af Betragtning med Hensyn til Tiden. Dampskibet Meteor var i Anledning af Væddekampen forhyret af Klubben, hvis Medlemmer og Venner vare gangne ombord paa samme. Seiladsen skulde foregaae i Retningen fra Gravesend rundt Mouse Light og tilbage, en Strækning af omtr. 72 Sømile. Skonnerten „Sverige," som havde udmærket sig i Kampen med „Amerika,"*) var den Seiler, hvorpaa man fortrinsviis holdt. Man havde sat betydelige Summer paa den, og tildeels endog i Proportionen 5 til 4. „Rosalind" og „Mayfly" havde ogsaa sine Tilhængere, saa at Interessen og Spændingen var særdeles stor. Lidt før Middag var Alt færdigt, Signal gaves og Kl. 11 53 Min. sattes afsted. Man kan vanskeligen faa see et mere fornøieligt og pittoreskt Syn, end denne Udfart. Alle, undtagen „Sverige," havde paa engang vendt, ligesom ved et Trylleslag, med alle Seil til. „Rosalind" var utvivlsomt den skarpeste og stak i fuld Fart nordlig over, i hvilken Retning den fortsatte. „Sverige" blev bagefter i Vendingen, saa at den ei kom omkring, førend alle de andre havde lettet. „Violet" var nærmest forud, og da begge nærmede sig Essexstranden, kom de yderst nær hinanden og et let Sammenstød fandt Sted. Kapitainen paa „Vestal" firede hurtig sit Flag og heisede Protestsignal. Væddekampen fortsattes derpaa, og „Sverige" foer efterhaanden forbi alle, undtagen „Rosalind." Denne ansaaes i Almindelighed for overlegen i Seiling, og Mouse Light tilbagelagdes af „Rosalind" 2 Timer 18 Min., af „Sverige" 2 Timer 25 Min. efter Afseilingen. Hiin beholdt sit Forsprang, men det syntes tydeligt for dem, som vare forsynede med gode Kikerter, at „Sverige," begunstiget af Vinden, holdt paa at gaae forbi sin Medbeilerske, og inden en Miil fra Maalet blev Spændingen almindelig. „Sverige" var tydelig ved Siden af „Rosalind," der gjorde Alt, hvad Sømandsfærdighed formaar, for at beholde sin Stilling. I det Dieblik de, som det syntes, vare paa det Nærmeste jevnsides med hinanden, tog „Sverige" ned sin Fortop og nedslog for et Dieblik Haabet hos dem, som havde holdt paa den; men i det næste Dieblik oplivedes atter deres Haab, da „Sverige" vedblev at gaae med uformindsket Fart, og en eller to Minuter efter gjordes der Ende paa den yderlige Spænding, idet Maalet passeredes saaledes: „Sverige i 4 Timer og 50 Minuter, „Rosalind" i 4 Timer 55 Minuter; Vestal, som ogsaa roses meget, var kun 16 Minuter bagefter.

Uagtet Sverige saaledes blev den Seirende, nedlagde dog Medbeilerne en Protest imod, at Prisen tilkjendtes den, hvorfor Sagens Afgjørelse blev undergivet Seilingskommitteens Kjendelse, hvis Udfald endnu er os ubekjendt.

Sverige blev bygget af et Selskab forrige Aar, men kom over næsten for silde i Saisonen. I Kapseilingen med Amerika tabte den vel; dog tilskrives dens Nederlag af Mange en daarlig Lodsning. Den er siden bleven kjøbt af Hr. Bartlett og man antager, at den egentlig er bestemt for Australien. Den ligner meget Amerika, med høi Boug, seiler hurtigt for Vinden, men man siger, at den vender meget tungvindt mod Luvart, hvilket kan forklares af den Omstændighed, at dens Seil ingenlunde ere af første Rang.

„Rosalind" er ligeledes et nyt Fartøi, bygget iaar af DHrr. Inman. Den er selvfølgelig neppe saa rummelig nedenunder, som et gammeldags Fartøi af dens nominelle Drægtighed; men den har en stor Salon, Damesalon, Dame-Sovekahyt, tre Stadsværelser, Kabys, Bakke etc. og seiler med to Mand mindre, end et Fartøi af den gamle Tid vilde behøve, og dertil meget hurtigere. „Rosalind" ligner saavel i Skrog som Rig meget Amerika, og fører en Bom til Fokkestagseil.

*) Om dette Skibs Bygningsmaade og Seier, se dette Blads 1ste B. S. 2 og 28.

Horten.

II.

Folkemængden er efter en i Slutningen af 1851 foretagen Optælling 3390 Indbyggere. Ved Værftet er stationeret: 1 Kommandør-Kapitain som Chef for det sømilitære Korps, 1 Kapitain som Værftschef og Kommandant, 1 Kapitain som Chef for Værftskorpset, 2 Kapitainer som Chefer for Matros- og Haandværkskompagniet, 2 Kapitain-Lieutenanter, den ene som Chef for Artilleri-Kompagniet og den anden som 1ste Ekvipagemester, 2 Lieutenanter som Ekvipagemestere, 1 Skibsbygningsinspektør, 1 Skibsbygmester, 1 Direktør for de mechaniske Værksteder, 1 Ingeniør-Kapitain som Chef for Detaschementet, 2 Lieutenanter som Arbeidschefer, 1 Kapitain og 2 Lieutenanter ved Infanteridetaschementet, Chefer for de forskjellige Kontorer, 1 Arsenalsforvalter, 1 Værksmester, 1 Auditør, der tillige er Politimester, 2 faste Politibetjente, 1 Korpslæge og 1 Underlæge ved Marinen samt 1 Kompagnichirurg ved Infanteriet, 1 Apotheker og 6 Landhandlere. Arbeidsstyrken ved Værftet kan i Gjennemsnit ansættes til 7 a 800 Mand. Stedet har en Middelskole, en Almueskole, et Kompagni Infanteri som Garnison, Brandkorps, Sparebank,

Magazinbygningen (Nr. 2) paa Horten.

Apothek, og foruden Marinens Bibliothek 2 Leiebibliotheker. En egen Kirke er under Bygning.

Man vil faae et Begreb om den Bygningsvirksomhed, der er udviklet paa Horten, naar man gjennemseer Listen over de

Planmæssige Bygninger,

der ere opførte i det korte Tidsrum siden Værftets Anlæg. De ere nemlig følgende:

Magazinet Nr. 2 (Nr. 1 paabegyndes iaar) —, Dokken, Værftsbygningerne, Metalstøberiet, Indretning til Olie- og Begkogning, Plankekogeri, Spanteloftsbygning, Fregatbeding, Korvetbeding, Mastemagerskur, tvende Plankeskure, Nordre Brygge, Egetømmer- og Plankeskur, Rofartøiskur, Ankero, Kanon- og Kuglegaard med Brygge, Rundholtskure, Kanonchalupskur, Kontorbygning, Reberbane, Eensomt Fængsel, Vagthuus, Sprøitehuus, Stald, Sygehuus, Laboratorium, Mastekran (paa Mellemøen) Kjølhalingsindretning (paa Østøen), Krudthuus, Brygge ved Ollebakken, Brygge ved Appenæs, Opsynsmandsbolig paa Østøen, Mastegrav paa Østøen, Skonnertbedinger, Brabbænksfilen, Vandledning, planmæssige Vaaninger for Over- og Underbefalende samt gifte Mandskaber, 4 Barakker, Dampsmedie, Montalemberts Taarn, foruden en Mængde provisoriske Bygninger.

Vort Træsnit viser Magazinet Nr. 2, der paabegyndtes i 1837. Den 22de Sept. 1838 indsendte Hortens-Kommissionen den af Ingeniørdetachementet forfærdigede Tegning og indstillede

1) at Magazinet skulde indeholde Arsenal og Takkelhuus for den hele vordende Styrke, en Deel af Hovedmagazinet samt Takkelage- og Artilleri-Takkelofter i en til den Ende anbragt Halvetage;
2) at Takkelofterne skulde opvarmes ved opheded Luft fra det dertil anbragte over- og under-hvælvede Varmekammer;
3) at Lofter og Gulve i den til Varmekammeret førende Gang skulde hvælves og Døre og Trapper gjøres af Jern;
4) at alle udvendige Porte og Døre samt Vinduesrammerne skulde gjøres af Jern, foruden en Deel andre Indretninger for at tilveiebringe Sikkerhed mod Ild, saasom, at 2 Brandgavler skulde dele Bygningen i tre uafhængige Dele.

Denne Tegning blev approberet ved kgl. Resol. af 29de Dec. 1838. I 1839 var Bygningen opmuret til Gesimset og i 1842 toges den tildeels i Brug. Den er 250 Alen lang og 25 Al. bred. Paa Magazinets søndre Side løber en af hugen Granit bygget bred og dyb Kanal, og paa dennes anden Side paabegyndes iaar en lignende Magazin-Bygning, det saakaldte Magazin Nr. 1.

Ericssons Angivelse over Resultaterne ved Varmeluftskibet.

Times indeholder følgende Skrivelse fra Kapitain Ericsson, dateret New-York den 19de Marts:

Min Herre! Deres New-Yorker Korrespondent har, under 1ste Februar, givet nogle Meddelelser angaaende Varmeluftskibet, som fordre Berigtigelse. At Varmestoffet (caloric) som bevægende Kraft selv i Amerika ikke er nyt, som han siger, er ganske rigtigt; den frembringer jo allerede siden 40 Aar Dampen til Fremdrivningen af vore Dampskibe. Men Varmestoffet blev tidligere ikke efter mit System anvendt paa den atmosphæriske Luft, for at erholde Drivkraft og fremdrive Skibe. Vistnok blev i det sidste halve Aarhundrede Luftmaskiner udkastede og byggede næsten i alle civiliserede Lande; men den kaloriske Maskine har sit Udspring, sin Form og sit Navn fra mig. Deres Korrespondent er i Tvivl, om en Maskine, der er konstrueret som min, kan udøve sin Kraft en betydelig Tid uden Forstyrrelse. Erfaringen har dog ved en nylig foretagen Fart til Washington bevist, at en af de mærkværdigste Egenskaber ved denne Maskine er den fuldkomne Eensformighed af dens Virkning. Hvad angaar den mechaniske Kombination af Varmeluftskibets Maskine, saa ere samtlige Ingeniører i vort Land derom af en anden Anskuelse end Deres Korrespondent. Denne mener videre, at fordi Varmeluftskibet med et Forbrug af 6 Tons Kul i 24 Timer kun tilbagelægger 7 engelske Mile i Timen, saa skulde herved være bevist, at man efter det kaloriske System med det samme Kvantum Kul ikke vinder saamegen Drivkraft som ved Dampmaskinerne. Men kan Deres Korrespondent nævne et Dampskib, der med „Ericssons" Størrelse, nemlig 260 Fods Længde, 40 Fods Bredde og 18 Fods Dybgaaende, med et Forbrug af 6 Tons Kul i 24 Timer, virkelig er istand til at tilbagelægge 7 engelske Mile i Timen? Den paa den antagne større Virkning af en Bugseerdampbaad grundede Sammenligning betyder Intet. Ingeniørerne vide meget godt, at et Dampskib bugseres med mindre Brændemateriale, end der vilde være tilstrækkeligt til alene at bevæge dets Maskineri. Der gives dog en Maade til ved Bugsering fuldstændigt at prøve den sammenlignelsesvise Virksomhed af Varmeluftskibets Maskiner med Maskinerne hos et Dampskib af lige Rang og jeg tager aldeles ikke i Betænkning at underkaste mit Varmeluftskib denne Prøve. Det er rede til at tage „Arabia" eller „Baltic" paa Slæbetoug og derhos naae en større Hurtighed, end noget af de nævnte to Skibe, naar de løbe for sig selv med lige Brug af Brændematerialer. Da Vægten af de bevægende Dele ved Varmeluftskibets Maskineri ere fuldkommen lige med de samme Dele hos Dampskibet, saa vilde en saadan Prøve være afgjørende med Hensyn til Omkostningerne for Drivkraften efter begge Systemer. Deres Korrespondents Paastand, at Varmeluftskibet for en Reise til England med en Hurtighed af 7 engelske Mile i Timen ikke skulde kunne indtage tilstrækkeligt Kul, er aldeles ugrundet. „Ericsson" kan i sine Underrum (bunkers and holds) forud og agterud føre over 650 Tons Kul, hvilke ved et dagligt Forbrug af 6 Tons vilde være tilstrækkelige for 108 Dage; ved en Hurtighed af 7 engelske Mile i Timen giver dette en Strækning af 18,000 Mile — hvilket kommer lige med en sex Gange gjentagen Fart over Oceanet! Men, siger man, der vilde ikke blive nogen Plads tilovers for Fragt; denne Paastand er ligesaa ubegrundet, da „Ericsson" foruden denne Underrum forud og agterud frembyder et frit Fragtdæk af 240 Fods Længde, som, fraregnet det Rum, som Maskineriet indtager, rummer over 800 Tons Fragtgods. Paa denne Maade kan, efter hvad Deres Korrespondent angiver angaaende Kulforbrug og Hurtighed, Varmeluftskibet med Lethed endog foretage en Reise til Australien og medføre en Vareladning af 800 Tons, og alligevel have Kul nok tilovers, for at foretage Tilbagereisen til det gode Haabs Forbjerg. Det klare Kahytdæk paa Varmeluftskibet med uafbrudte Gange og Pragtværelser, som udstrækker sig omkring hele Skibet, har Deres Korrespondent selv beseet. Jeg forbliver o. s. v.

J. Ericsson.

Norge.

Christiania. Paa Grund af Koleras Udbrud i Kjøbenhavn blev Dampskibet „Nordkap" ved sin Ankomst hertil igaar lagt i Karantaine ved Hovedøen.

— Statsraad S. A. B. Sørensen bortkaldtes ved en pludselig Død den 28de Juni 60 Aar gammel.

— 111 Dimittender ere iaar anmeldte til Examen artium.

— Ved den nu tilendebragte latinsk-juridiske Examen erholdt J. St. Knap, L. E. Barfod, O. L. Keyser, R. E. Onsum, M. A. H. Baastad, C. L. Lie, O. Chr. Bull og J. Chr. Gamborg Charakteren Laudabilis og J. Simers, Chr. W. S. Hirsch, P. L. Worsøe, J. M. Henckel, H. F. Müller, Hagb. Benneche, H. G. F. Ytter, O. J. Lie og Børge Hielm Haud illaudabilis. Fem stode for den skriftlige Prøve til Non contemnendus, men underkastede sig ikke den mundtlige Prøve. — Tre absolverede norsk-juridisk Examen, nemlig Chr. F. Bergersen, Fr. Chr. Müller og G. F. Norsted, alle med Bekvem.

— Den 28de f. M. afholdt den norske Forening mod Brændeviinsdrik sit Aarsmøde i Storthingslokalet, hvortil Enhver havde fri Adgang. Efterat Haandværkersangforeningen havde afsjunget de fire første Vers af en til Anledningen forfattet Sang, besteg Bestyrelsens Medlem Statsraad Stang Talerstolen og anstillede i et kort Foredrag en Sammenligning mellem Afholdssagens Tilstand nu og for 7 Aar siden. En anden af Bestyrelsens Medlemmer, Trediepræst Brun, oplæste derpaa en Beretning om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar, hvoraf erfaredes, at Christiania Stift tæller 26 Afholdsforeninger med 4422 Medlemmer, Christianssands Stift 21 med c. 650 Medl., Bergens Stift 10 med c. 1850 Medl., Throndhjems Stift 8 med c. 700 Medl. og Tromsø Stift 6 med c. 650 Medl., i Alt 91 Foreninger med omtr. 14,000 Medlemmer. Naar hertil kommer 117 Afholdsforeninger med c. 11,000 Medlemmer, udgjør Brændeviinsdrikkens Fiender her i Landet c. 200 Foreninger med 25 a 26,000 Medlemmer. Flere Foreninger mod Brændeviinsdrik antages at være hensygnede eller opløste, hvorimod der ogsaa i Aarets Løb er opstaaet flere nye, hvoraf sex have indsendt Indberetning. — Endelig besteg Professor Schweigaard (ligeledes Medlem af Bestyrelsen) Talerstolen og holdt et Foredrag, hvori han især gjorde opmærksom paa, hvilken skjæv Forestilling der ofte næres om Foreningens Formaal, hvorpaa hele Høitideligheden endte med Afsyngelsen af Slutningsversene i den nævnte Sang.

— Christiania Kreditkasse har i det forløbne Aar fra 31te Marts 1852 til s. D. 1853 disponeret over en Indlaanssum af 150,000 Spd. foruden den indskudte Kapital, og havt en Bruttoindtægt af 11,151 Spd. 111 ß. Deraf have Aktieeierne erholdt 2,200 Spd. eller 11 pCt. af Kapitalen. Reservefondet er bleven forøget med 1200 Spd. og udgjør nu 3258 Spd. og 111 ß.

— Jernbanelinien mellem Bordtomterne og Stalsberg ved Strømmen er nu allerede farbar og et Lokomotiv er alt igang mellem sidstnævnte Sted og Alna.

— Den 24de og 25de August skal der for Oplandene afholdes et Landbrugsmøde paa Lillehammer, i hvilket 10 allerede offentliggjorte Spørgsmaal ville komme under Diskussion.

Ved Storthingsvalget for Smaalenenes Amt den 27de Juni udkaaredes Sognepræst M. Hannestad samt Gaardbrugerne Olai P. Biig, Lars A. Humlekjær og Tollef O. Lund til Repræsentanter, og Gaardbrugerne Zyprian S. Søtland og Gulbrand E. Eng, Sognepræst P. F. Bassøe og Gaardbr. Lars R. Bærøe til Suppleanter.

Hedemarkens Amtsformandskab, der sammentraadte den 13de Juni, bevilgede 100 Spd. til Istandsættelse af en Vandledning ved Jønsberg, 700 Spd. til fortsat Arbeide paa Hovedbygningen paa Jønsberg og til Lønning af en engageret Opsynsmand ved dette Arbeide, 3 Spd. 90 ß til Betaling af to Bistader til Skolen og det Halve af de udfordrendes Reiseomkostninger for Nordstrøm paa en Reise i indeværende Sommer til nordre Østerdalen for at gjøre sig bekjendt med Forholdene i disse Egne og meddele Veiledning i hvad der kunde virkes til Jordbrugets Fremme. Hvad Landbrugsskolen forresten angaar, tillodes der at sløife Pladsen Kronborg under Jønsberg og indtage den til Dyrkning under Gaarden; ligesom ogsaa Overbestyrelsen anmodedes om at gjøre de forberedende Skridt til Anskaffelse af en Tærskemaskine. Til Bestridelse af Amtskommunens Udgifter for løbende Budgettermin og til Bestridelse af Udgifterne ved den vedtagne Oparbeidelse af en Vei mellem Elverum og Gaarden Sætre i Trysil udlignedes 74 ß pr. Skylddaler.

Kongsberg. I et Repræsentantmøde er der af Kommunens Midler bevilget 150 Spd. som yderligere Tilskud til Reparationen af Præsteboligen, imod muligens Refusion af Sølvværket.

Horten. Kand. Vefring har holdt tvende Foredrag her til Afholdssagens Fremme, dog er nok ingen Forening bleven stiftet.

— Et Nybegynderselskab af Skuespillere har begyndt at give „sceniske" Forestillinger her paa Evensens Sal.

Tønsberg. Briggen „Fremad," Kapt. Bull, er vendt tilbage fra Ishavet med en Fangst af 3600 store Sælhunde.

Til Brevik er ankommet et Par Mormoner af norsk Herkomst, hvilke i den senere Tid have opholdt sig i Utah.

Skiens Kommunalbestyrelse har besluttet at bidrage 6000 Spd. til Kanalanlægget. Det hele Anlæg vil koste omtrent 150,000 Spd.. Foruden Skiens Bidrag hertil er af Amtsformandskabet bevilget 20,000 Spd., af de specielle Landkommuner 27,431 Spd. 100 ß og af Saugbrugseierne i Skien 12,000 Spd.; desuden er ved privat Subskription tegnet 6,500 Spd.

— Ved det paa Gaarden Brække afholdte Landbrugsmøde fandt et Dyreskue Sted samt Udstilling af Agerdyrkningsredskaber; Agronom Lindekvist holdt et Par interessante Foredrag; Amtmand Aall talede nogle Ord om Anlæg af Tjærebrænderier.

Mandal. Den 21de Juni holdtes Missionsmøde i Mandals Kirke, ved hvilken Anledning Provst Vogt og Pastor A. Riis talede.

Christianssand. Antallet af Byens stemmeberettigede Indvaanere er i de sidste tre Aar sunket saaledes, at man denne Gang blot vil komme til at sende to Repræsentanter paa Storthinget, medmindre der inden Valget skulde finde nogen ny Tilgang af Stemmeberettigede Sted.

— Briggen „Christianssand," Kapt. Griff, er vendt tilbage fra sin Grønlandsfart med 353 Stykker store og smaa Sælhunde, — et Udbytte, der ikke engang svarer til „de tarveligste Forventninger."

Søndre Bergenhuus Amtsformandskab sammentraadte den 11te Juni. Blandt de behandlede Sager fremhæves dets Betænkning over Indredepartementets projekterede Kanalanlæg over Kulleseid og Saxeid, i hvilken paapegedes det Ønskelige i at Kanalen blev 2 Fod bredere og 1½ Fod dybere end foreslaaet, samt i at der anlægges en Mødeplads ved samme. Hvad Udgifterne til Kanalens Oparbeidelse eller fremtidige Vedligeholdelse angaar, antoges disse rettest at burde udredes af den Afgift, der nu af saltet Sild tilflyder det saakaldte Tiendefond. Endvidere besluttedes, at indtil 6 trængende Døvstumme i Amtet herefter kunne optages for Amtskommunens Regning i Kand. Gleditsch's Døvstummeinstitut i Bergen.

Throndhjems Kunstforening har foranstaltet en Maleriudstilling, bestaaende ialt af 200 Billeder, hvoriblandt findes flere fortrinlige Malerier af norske Kunstnere.

Molde. Paa Oxøen i Borgund har en langvarig Skovbrand gjort stor Skade i en Gaards Udmark.

Hammerfest og Vadsø antages nu muligens at kunne opdrive saa mange Stemmeberettigede, som der udfordres for at sende en Repræsentant paa Storthinget.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. for 27 Juni har Forstanderen for Redningsanstalten „Toftes Gave" meddeelt en Beretning om de fra samme i 1852 som konfirmerede udgaaede (elleve) Elevers Stilling og Forhold, hvoraf fremgaar, at de samtlige skikke sig vel; ikke destomindre maa Forstanderen beklage, at han har havt vanskeligt for at skaffe Børnene ved deres Udgang nogenlunde ordentlige Tjenester, idet Fordommen mod Børn fra Redningsanstalten hidtil har afholdt mange skikkelige Folk fra at modtage Nogen derfra, skjønt de i Virkeligheden kunne have større Garanti for Barnets Forhold i det Vidnesbyrd, som altid med Redebonhed og overeensstemmende med Sandheden meddeles af ham, end de ofte kunne faae ved Antagelsen af andre Børn. Foruden disse konfirmerede Elever er der i Aarets Løb fra Anstalten udgaaet 20 andre, for hvis fremtidige Opførsel Anstalten ikke kan bære noget Ansvar, da de ikke ere dimitterede fra samme.

— Da de engelske Præferentsaktier i den norske Jernbane ere i England sunkne til en Priis, der lader formode, at de en bloc vilde erholdes for 80 pr. 100 £., finder en Forfatter i Chr.-Pst. for 26de Juni, at Eierne af de her i Landet subskriberede Aktier, der nu ere aldeles værdiløse, bør mod Afslag indløse de engelske i Forhold til hver subskriberet Aktie, der da saaledes bliver godtgjort med den Rente, som er tilstaaet den engelske Præferentsaktie. Herved vilde da ogsaa hine erholde Værdi, og (hvad en Indsender i s. Bl. for 29de Juni viser) Nationalformuen erholde en betydelig Forøgelse, idet man paa denne Maade indvandt omtrent 20 Procent af Jernbanens Gjæld til Udlandet og samtidigt tilveiebragte en Værdi i Landet af flere hundrede Tusinder. Man løsrev sig derhos fra et Afhængighedsforhold til Udlandet, som man fra først af saa at sige nødtvungen maatte gaae ind paa, og Staten opnaaede den store Fordeel, at vinde Privilegiet tilbage.

— Provst Folkestad, der i f. A. efter Paalæg indgav til Indredepartementet en Betænkning angaaende mindre Seminariers Organisation tilligemed Grundtrækkene af en Plan for Almueskoler i det Hele, har i Morgenbladet offentliggjort et af sammes Afsnit, hvori han væsentlig afviger fra Hr. Nissens Anskuelse, nemlig „Om Administrations- og Inspektionsforholdene" i Almueskolerne.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Prinds Gustavs efterladte naturhistoriske Samlinger ere skjænkede til Upsala Akademies naturhistoriske Musæum.

Danmark. Den danske Gesandt i London Geheimeraad C. H. Bille er pludselig død den 18de Juni.

— Det kgl. Budskab om Arvefølgen er endelig antaget af den forenede Rigsdag med 119 mod 10 Stemmer. 7 stemte ikke, 11 vare fraværende.

— Kolera er udbrudt i Kjøbenhavn. Indtil Tirsdag (den 28de Kl. 11 var anmeldt 48 Angrebne, hvoraf 26 vare døde.

Frankrig. Politiministeriet er ophævet ved et Dekret af 21de Juni og henlagt under Indenrigsministeriet. Den hidtilværende Politiminister Maupas er udnævnt til Senator og Minister i Neapel. Handels og Agerdyrkningsministeriet er gjenoprettet og har absorberet Ministeriet for de offentlige Arbeider.

Tyrkiet. Spørgsmaalet om Fredens Afbrydelse er fremdeles svævende. Grev Nesselrode sees at have tilstillet Reschid Pascha en Note, der gjentager Truselen om at de russiske Tropper skulle gaae over Pruth, — hvorom Zaren har taget Beslutning, 'ikke i den Hensigt at paaføre Porten Krig, men for at sikre sig materielle Garantier i Mangel af moralske, som Porten har nægtet.' Imidlertid har Porten vægret sig ved at gaae ind paa det russiske Ultimatum og ledsaget Vægringen med en Skrivelse fra Reschid Pascha til den russiske Legations Sekretær Balabine, der endnu opholdt sig i Konstantinopel, men som efter sammes Modtagelse strax skal være afreist paa et russisk Dampskib til Odessa. — Sultanens Beslutning om at udstæde et Firman, der stadfæster de ikke-mahomedanske tyrkiske Undersaatters Rettigheder, er i et Ministerraad bleven eenstemmigen antagen. I Reschid Paschas Svarskrivelse til Grev Nesselrode bemærkes, at Sultanen betragter dette Firman som uigjenkaldeligt og indeholdende en moralsk Forpligtelse for Porten ligeover de christne Magter, hvilken Bemærkning skal skyldes den østerrigske Gesandt Brucks Indflydelse.

— Den engelske Flaade er ankommen til Dardanellerne, den franske til Tenedos.

— Fra Scutari skrives den 11te Juni, at Miriditeras Fyrste har faaet Befaling at samle saa mange irregulære Tropper som muligt og sende dem til Schumla.

Spanien. En Ministerforandring har atter foregaaet. Finantsministeren Bermudez de Castro har erholdt sin Afsked og Pastor Diaz er udnævnt i hans Sted. Til Minister for de udenlandske Anliggender er Calderon de la Barca og for Handelen Mayans udnævnt.

Grækenland. Lord Clarendon har tilstillet den græske Regjering en Note gaaende ud paa, at i Tilfælde af Krig mellem Tyrkiet og Rusland vil den mindste Manifestation fra Grækenlands Side fremkalde de farligste Følger for samme.

Nordamerika. Saavel i Kvebek som Montreal har Pater Gavazzis offentlige Foredrag mod den katholske Kirke fremkaldt Opløb, der har endt med Kamp og Drab.

Brasilien. Keiseren aabnede 3die Juni personlig den lovgivende Forsamling med en Tale, hvori han bebudede Ophævelsen af Slavehandelen, Reform i Kommunalvæsenet m. m.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Lensmandsbestillingen i Melhuus, Flaa og Holandets Thinglaug (søndre Throndhjems Amt.)

To Omgangsskolelærerposter i Eidanger Landsogn, hver med 35 Spd. i Løn og frit Ophold i Skoletiden.

En Omgangsskolelærerpost i Glemminge Landsogn med 30 Spd. i Løn og frit Ophold.

To Omgangsskolelærerposter i Odernæs Sogns Sødistrikter, hver med 35 Spd. i Løn.

Lærerposten ved Egelands Jernværks faste Skole med 20 Spd. i aarlig Løn og fri Bolig.

To Omgangsskolelærerposter for Nykirkens og Svadsums Annexer i Gausdals Pstg., hver med 20 Spd. i Løn og frit Ophold.

To Omgangsskolelærerposter i Tranø Pstg. (Senjens Provsti). Skoletiden er c. 35 Uger a 1 Spd.

En Omgangsskoleholderbestilling i Lødingens Pstg. (Saltens Provsti). Skoletiden er 22 Uger a 24 ß daglig.

To Bytjenerposter i Moss, hver med en Indtægt af omtr. 50 Spd.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 28. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 9de Juli 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Prøvetouren paa Jernbanen den 4de Juli.

Allerede St. Hansdag skulde, som det hed, et Lokomotiv med Vogne sættes igang paa Jernbanen fra Grønland og en halv Miils Vei opover. Heraf blev der imidlertid intet, fordi Statsraad Stang nok ikke vilde deeltage i Aabningen af dette lille Stykke, der maatte være ubrugbart, og saaledes blev der udsat dermed, indtil hele Linien til Strømmen (den Strækning, hvorover vi i Nr. 1, 3 og 26 have leveret Karter) kunde tages i Brug. Man blev imidlertid i et Par Uger saavidt færdig, at Aabningen, ihvorvel der manglede adskillig Afpudsning, kunde foregaae den 4de Juli (Kongens Fødselsdag). Vedkommende Autoriteter bleve indbudne og Festligheder i den Anledning arrangerede; men imidlertid opstod der Frygt for, at den sidste Tids stærke Regn muligens kunde have skadet Jordvoldene i den Grad, at Farten kunde være forbunden med Fare. De Indbudne bleve derfor afsagte og Deeltagerne i Prøvetouren indskrænkede til Jernbanens Ingeniører, et Par Medlemmer af Kontrolkommissionen og nogle faa private Personer. Toget havde sit Udgangspunkt fra Grundingen ved Oslo Ladegaard, saasom Jernbanegaarden endnu ikke paa langt nær er færdig, og bestod af Lokomotivet „Robert Stephenson" med tre Passageervogne, en af hver Plads. Trediepladsvognen, der er uden Tag, følger nærmest Lokomotivet, hvorfor man der er udsat for mest Rystning; dernæst kommer Førstepladsvognen, der udmærker sig saavel ved Elegance som Magelighed, og endelig Andenpladsvognen, der i begge Henseender staar noget tilbage for hiin.

Klokken 9½ forkyndte en skjærende Lyd fra Lokomotivet, at dette var færdigt til at afgaae og at man maatte fjerne sig fra Linien, og snart sattes det i Bevægelse. I Begyndelsen gik det langsomt, og Toget gjorde Holdt strax ovenfor Udgangspunktet paa denne Bro, der overskjærer Osloveien. Men da det atter satte sig i Bevægelse, tiltog Hurtigheden og det forsvandt snart for Øiet.

Efter 31 Minuters Forløb naaede Toget frem til Strømmen, uagtet det underveis havde standset 5 Minuter for at indtage Vand og desuden var bleven sinket ved at Folk ikke vilde fjerne sig fra Banen. Ved Ankomsten modtoges det af et stort Antal Mennesker med lydelige Velkomsthilsener, ligesom her ogsaa var opført en Æreport af Grønt, hvori Ordet „Velkommen!" var anbragt med store Bogstaver. Tilbageveien tilbagelagdes i 25 Minuter. Da Toget (Kl. 2 Eftermiddag) vendte tilbage til Byen, havde mange Tilskuere atter forsamlet sig for at være Vidne til den vidunderlige Fart, ved Synet af hvilken man nok kunde udbryde med A. O. Vinje i hans „Vise til Jønnvegen" i Christiania-Posten:

Det Sleipner vist maa væra,
som gjeng' i Gov og Kav,
og fram saa fort kan færa
paa Landi som paa Hav.
Med staalklædt Hov han karar,
saa Elden flyger fram,
og Berg og Bakkar svarar
og skjælver under ham.

Og Skumi vælt' og silar
ihaug fraa Frösi ned;
han Nasaborir spilar
som Bælgin til en Smed;
han pustar og han fröser,
som Hvalen der han gjeng';
de myrke Augo glöser
som Thora Blinksen slæng'.

Han Alting hoppar ivir;
han kjenner inga Tid;
han mæler mange Milir,
med' Timen lid' og skrid';
han Vegjin inkji væter
med Sveitens flöymde Aa;
til Lassi han 'kji græter,
som Husbond læsser paa.

Prøvetouren løb heldig af; dog kan man, især da den foregik med saagodtsom tomme Vogne, neppe heraf drage nogen Slutning med Hensyn til Arbeidets Soliditet, der i det almindelige Omdømme er ikke lidet anfægtet. At det imidlertid ikke bliver taget for godt af de norske Vedkommende, hvis det skulde være saa „kleint," som det overdrivende Rygte siger, kunne de Ængstelige være overbeviste om og saaledes berolige sig i det Længste.

Den allerede befarede Vei til Strømmen er ikke ganske færdig, da der udfordres adskillige Forbedringer og Afpudsninger, og saavel af denne Grund, som fordi de nødvendige Sidebaner til Tomterne ikke endnu ere istand, vil for det Første vel neppe engang nogen regelmæssig Trælasttransport, endsige Passageerfragt begynde.

Hosstaaende Træsnit forestiller Jernbanetoget i det Dieblik, det gaar over den Bro, der overskjærer Osloveien.

Mesmerismen.

(Ved Dr. v. J. i Illust. Zeit.)

III.

(Sluttet, se Nr. 25.)

Naar man vil hæve Sygdomme ved en magnetisk Kuur, saa maa stedse den almindelige Behandling gaae forud for den lokale, og dersom man vil indvirke lokalt paa en fremmed Person, der ikke ved Slægtskab eller nærmere Omgang staar i Rapport med Magnetisøren, saa maa denne Rapport først blive fremkaldt ved den almindelige Behandling. Dette skeer simplest efter følgende Methode, som Enhver med Tiden og efter Brugen kan modificere.

Man sætter eller stiller sig noget høiere ligeover for den Syge, og medens man koncentrerer sine Tanker paa sit Foretagende, tager man Patientens Hænder i sine og lægger derpaa sagte en Haand paa den Syges Hoved. Efter nogle Dieblikke farer man langsomt ned fra Panden af med let adspredte Fingre indtil Dinene, uden at berøre Legemet, i en Afstand af en til to Tommer og farer derpaa nedad over Brystet indtil i Egnen om Hjertegruben. Disse Strøg blive gjentagne med den bekjendte Forsigtighedsregel, at man stiger opad langs Siderne med Hænderne og bringer dem i nogle Minuter ud af Forbindelse; fra Maven gaar man langsomt nedad til Knæerne og endelig lige til Fødderne. Har man gjort dette i fem til ti Minuter, saa vil der hyppig vise sig Tegn til Virkning. Disse Tegn bestaae i svage Forandringer af Følelsen, en Følelse af Varme, Kuldegysninger, hurtigere Pulsslag og Sved, hvilket er ganske forskjelligt og retter sig efter Legemsbeskaffenheden og Sygdommen. Hos Mange fremtræde aldeles ingen synlige Forandringer, men alligevel kan man være overbevist om, at der har fundet en Virkning Sted; ofte indtræder den senere. Indfinder sig kold Sved, Zitren eller Krampe, saa maa den ukyndige Magnetisør ophøre med at magnetisere og berolige den Syge ved at lægge Haanden i Hjertegruben, hvorved han imidlertid selv maa være rolig; men saadanne Tilfælde ere kun yderst sjeldne.

Indtræder der strax Søvn, saa maa man lade den Syge sove roligt, indtil han vaagner af sig selv. Vil man vække ham, saa behøver man kun at blæse Luft paa ham eller tilvifte ham den. Der gives endnu mange andre Methoder, men dog kommer det ikke herved saa nøie an paa, om man bruger den ene eller den anden Maade.

Den almindelige Behandling er imidlertid ikke tilstrækkelig til at bevirke en Kuur; man maa dernæst opsøge Ondets Sæde og her indvirke lokalt og det saaledes, at man lægger den flade Haand over Stedet, men i en Afstand af en til to Tommer, gjør derpaa nogle Cirkelbevægelser derover og endelig med Fingerspidserne afleder til Yderlemmerne.

Til alle Tider har man paalagt den flade Haand; naar man har Smerter, lægger man uvilkaarligt Haanden paa den smertefulde Deel, og naar man støder sig i Hovedet, er den første Bevægelse den, at man trykker en Haand paa det stødte Sted, hvilket strax formindsker Stødets Virkning. Mesmer siger: „Fra den indvendige Side af Haanden udstrømmer Fluidet stærkest. Fra den indre Haandflade strømmer Blodet til de fineste Haarkarvæv og Nervestrømmen sammen til Nerveskiverne og Nervepapillerne, hvilket tiltager henimod Fingerspidserne. Holder man den flade Haand i en liden Afstand over en Deel af Legemet, saa ansamler Fluidet sig snart der; den indre Bevægelse forøges og fordetmeste opstaar der Sved derunder. Naar Smerter og rosenartede Betændelser foraarsages ved lette og lokale Standsninger i Hudkarrene, saa er det en Maade, paa hvilken man hurtig hindrer og helbreder, at man langsomt farer derover med den flade Haand i en Afstand af en eller to Tommer. Umiddelbart at paalægge Haanden er kun raadeligt ved Standsninger, Forhærdelser og Hævelser i Indvoldene, ved Lever- og Miltsygdomme osv. og ved Hovedpine, der har sin Grund i Feil i Underlivet. Ved Rheumatisme og Lamheder er den sagte Riven med den flade Haand et overordentlig virksomt Middel."

Det kan ikke være vor Hensigt her at angive, hvorledes man skal forholde sig ved alle mulige Sygdomme; naar man har havt Leilighed til paa en eller anden Maade at overbevise sig om Virkningen af Magnetismen, da anbefale vi til Vedkommendes videre Uddannelse Ennemosers Skrift „Mesmerische Praxis."

For imidlertid at give Leilighed til Anvendelse af Magnetismen, ville vi meddele Veiledning til at lindre eller hæve enkelte Smerter, som ved Sygdomme fordetmeste ere forbundne med Nervesystemet. Vi bemærke derved, at det lykkes Enkelte næsten øieblikkeligt at lindre Smerterne, Andre lykkes dette i mindre Grad; dette er afhængigt af den individuelle Konstitution, af Troen og af Kjærligheden til Behandlingsmaaden.

Der gives almindelige smertefulde Sygdomme, hvorved den Syge ikke kan angive noget Andet, end at Alt smerter ham.

Nogle almindelige Strøg d. v. s. Strøg med de flade Hænder ved Berøring fra Issen over Halsen, Skuldrene, i Siderne, over Fodspidserne indtil den halve Fodsaale, hvor man afslutter, ere ofte i mindre end ti Minuter tilstrækkelige til at lindre Smerterne.

Er Hovedpinen Følge af chroniske Underlivssygdomme, saa udfordres der længere Tid til dens Helbredelse; er den mere nervøs, saa lægger man Haanden sagte paa Hovedet og gaar tre til fem Gange i lange Strøg ned til Fødderne; derpaa holder man Fingrene et Par Minuter over Hovedet og paa Siden fra Panden i nogen Afstand og leder Strøgene nedad. Derpaa stryger man nogle Gange fra Issen nedover Skuldrene og Hænderne og holder den Syges Hænder inde i sine, medens man fixerer hans Dine; vise sig Muskeltrækninger i Ansigtet og Armene, saa gjentager man Strøgene over Armene, for at forøge Krampen. Derpaa stryger man fra Issen over Tindingerne til Hjertegruben, hvor man stedse standser nogle Dieblikke uden at berøre den, og gjentager dette fem til syv Gange. Endelig tager man Hovedet sagte i Hænderne, med den høire paa Panden og den venstre paa Baghovedet, og trykker begge fast til; ligeledes vexler man med Hænderne paa Siderne af Hovedet. Hele Behandlingsmaaden varer et Kvarter, hvorefter man lade den Syge hvile lige saa længe.

Prøvetour paa Jernbanen den 4de Juli.

Ofte hjælper det allerede, at man lægger Hænderne bagfra paa Issen, med Fingerspidserne paa Panden, og man stryger da 15 til 20 Gange over Hovedet nedad Rygraden.

Tandsmerter og Flugt ere lette at hæve, men man maa undgaae Forkjølelser, for at de ikke skulle komme igjen. Man holder de ikke aldeles til en Kegle forenede Fingerspidser i et Par Minuter paa det smertende Sted og afleder, eller ogsaa magnetiserer man direkte fra Hovedet af paa Nakken og Ørene, paa Kinderne og Kjæveleddet og stryger bort fra det smertefulde Sted mod Skuldrene og Armene.

Strøg foran Ansigtet i Afstand, Aanden paa Stedet for Smerten, samt at holde magnetiseret Vand i Munden, magnetiserede Omslag af Uld osv. ere meget virksomme.

Naar de lokale Smerter i Brystet, Maven, Underlivet og Indvoldene ikke hidrøre fra en Betændelse, saa blive de fordetmeste snart hævede ved Paalægning af Hænderne eller ved at holde Haanden foran dem paa Afstand.

Smerter i Øinene og Ørene blive fornemmelig behandlede paa den afledende Maade; hvad Øinene angaar, ved at stryge frem og tilbage fra Øinene med Bagen af Fingrene, (hvilket virker svagere) mod Øren og Halsen, ved at aande paa dem og vadske dem med magnetiseret Vand. Endog chroniske Feil har man hævet paa denne Maade. Deleuze har hævet en syvaarig total Blindhed ved magnetisk Indvirkning; dog, det vilde føre forvidt at anføre Exempler.

Smerter i Ørene ere vanskeligere at hæve, men det skeer dog altid hurtigere end med andre Midler; ved katarrhalske Smerter holder man den indre hule Haand til Ørene, snart i Afstand og snart løst og tæt til dem og fører 7 til 14 afledende Strøg fra dem over Nakken nedad til Armene og Ryggen, og aander svagt i Ørene. Det er ogsaa ofte et virksomt Middel at aande i den Syges hule Haand, og her kunne ogsaa mærkelige Exempler blive anførte.

Hoftevee er ofte meget smertefuld og ligeledes farlig, da den som Betændelse ofte har slemme Følger hos Børn. I Begyndelsen kan man strax fordele Betændelsen ved direkte Indvirkning, ved Paalægning af Hænderne, Rivning og Afledning; ogsaa Omslag af magnetiseret Vand virke gunstigt.

I Almindelighed omtale vi endnu nogle Regler, som ere at iagttage ved Magnetisering. Den Syge maa være enig i Behandlingen og den Hjælpende foretage Behandlingen med god Villie og Alvor. Den Syge bør om muligt ikke være for fast og tykt klædt, fornemmelig holder Silke Indvirkningen borte i betydelig Grad. Man fjerne unødvendige og

Mormonernes Daab.

nysgjerrige Vidner, som afvende Opmærksomheden, eller som ogsaa, dersom de ere nervøse eller meget modtagelige for Magnetismen, ofte bortlede Fluidet; ligeledes maa man bringe Dyr og Metaller ud af den Syges umiddelbare Nærhed. Har man sat sig i Rapport ved den almindelige Behandling, saa fortsætte man en stadig Indvirkning ved den lokale Behandling og aflede paa en naturlig Maade ved Strøg til Yderlemmerne og det nedover Rygraden, over Armene og Hænderne eller til Hjertegruben og ud over Fødderne, Alt efter Omstændighederne, hvorefter man da igjen paa den givne Maade afslutter Hænderne.

Til Slutning anføre vi ogsaa, at man bedst magnetiserer Vand, ved at stille Glasset paa den venstre flade Haand og lægge den anden Haand ovenpaa det, for at frembringe Polaritet. Derpaa holder man i to til tre Minuter de næsten som en Kegle tilspidsede Fingre af den høire Haand en Tomme over Vandet; er det ikke ubehageligt for den Syge, saa aander man i Vandet og lægger derpaa i nogle Dieblikke Haanden fast paa Glasset. Ved alle Leiligheder lader man den Syge drikke dette magnetiske Vand. Det frembringer de mest paafaldende Virkninger og erstatter næsten enhver Medicin, idet det virker lige saa godt paa de indre Dele, som man ved Omslag virker paa de ydre; det virker, hvor det gjøres nødvendigt, afførende og fordelende, beroligende, smertestillende, og erstatter og vedligeholder Rapporten i Magnetisørens Fraværelse. — Klædningsstykker, Uld og Bomuld magnetiserer man ved at aande paa dem og holde dem i Hænderne. Til Fordeling af Svulster virke saadanne Omslag ofte bedre, end en direkte Indvirkning.

Mormonismens Historie.

VIII. Mormonernes Gudstjeneste og Kirkeforfatning.

(Sidste Artikel.)

Vi komme nu til Mormonernes Gudstjeneste. Denne er lidet forskjellig fra de øvrige amerikanske Sekters. Bøn, Sang og Prædiken vexle med hinanden, og kun nu og da hæver sig et af Aanden fyldt Medlem af Menigheden „for at tale i Tunger." Daaben er i bogstavelig Forstand et Vandbad, idet den, der døbes, dukkes ned i Vandet. Den fuldføres ikke paa Børn, men kun paa tilregnelige Personer, der kunne forudsættes at tro eller rettere angre sine Synder ved de mormonske Propheter. Dog udstrækker deres Daab sig ikke blot til de Levende, men ogsaa til de Døde*).

Alterens Sakramente er etslags Mindesmaaltid, hvori Christi Nærværelse benægtes. Konfirmationen foregaar under Hænders Paalæggelse og udføres af Apostle eller andre af Kirkens Foresatte. Ægteskaber afsluttes blot mellem de Troende. Derimod er det ikke ganske sikkert, om en Mand skal holde sig til een Kone, eller om han kan tage flere. Mormonerne selv tilbagevise i Almindelighed Beskyldningen for at deres Religion tilstæder Polygami, medens Hedningerne paastaae, at den iblandt dem antagne „aandelige Kvindes Lære" aabenbar fører dertil**).

Som man af det Foregaaende har seet, udgjør Mormonernes Stat et fuldkomment Theokrati. Præsteskabet deles i tvende Ordener, af hvilke den første og høieste benævnes efter Melchisedek, den anden efter Aaron, men hvilken ogsaa omfatter Leviterne. Med den første blev Adam forlenet af Gud og den gik fra ham over til Noah, Abraham, David, Salomo osv. Dens Embede er af en mystisk Natur. „Den har," siger Book of Doctrine and Convenants, „Nøglen til alle aandelige Velsignelser i Hænde, og besidder Forret til at modtage Himmerigets Hemmeligheder, til at lade det Hinsides aabne sig og til at sætte sig i Forbindelse med Gud, Faderen, og Jesus, Midleren." Den aaronske Præsteorden er derimod blot anbetroet Omsorgen for mere ydre Anliggender, Prædiken, Daab, Uddeling af Brød og Viin osv., uden at derfor den høiere Grad skulde være udelukket fra disse Forretninger. Hiin første Grad, Melchisedeks Orden, bestaar af de Ældste og Ypperstepræsterne, medens den anden Grad, Aarons Orden, inddeles i Præster og Leviter (de sidste indbefattende Lærere og Medhjælpere eller Diakoner).

Enhver af disse Klasser, hvori begge Grader inddeles, har igjen sine Forstandere, hvilke udvælges ved Stemmeflerhed. Det øverste Præsidium over de Helliges fælles Kirke bestaar af tre Ypperstepræster, valgte af denne Orden, hvilke opretholdes i deres Værdighed ved alle Helliges Tillid, Tro og Bøn. Efter dem kommer de tolv Apostle, ligeledes henhørende til Melchisedeks Orden, hvilke have det Hværv, i Herrens Navn og under øverste Ledelse af hine tre Kirkepræsidenter, at ordne Anliggenderne blandt de Menigheder, som findes blandt alle fremmede Folkeslag. Under dem staar igjen de 70 Sendebud (Disciple), der have at stifte saadanne Menigheder og befæste dem ved Prædiken.

Forstanderen for det aaronske Præsteskab fører Titel af Biskop, og skal være en virkelig Efterkommer af Aaron. En saadan har lovlig Ret til dette Embede og kan forvalte det uafhængig, uden noget sideordnet Raad. Findes der imidlertid i Kirken intet Medlem af Aarons Stamme, saa kan en af Ypperstepræsterne overdrages dette Embede. For en saadan er det da Pligt at lede de verdslige Anliggender og især at dømme Forbryderne efter de gjældende Love; dog er herved at mærke, at han blandt Kirkens Ældste maa vælge sig et Raad af et vist Antal Medlemmer. Det samme gjælder om Stifterne, som have at afsige Domme i de forskjellige Menigheder af det ny Israels Rige. Finder Nogen sig ikke tilfredsstillet med deres Kjendelse, saa staar det ham frit for at appellere til Ypperstepræst-Raadets Præsident, hvis Dom er inappellabel.

Hvad Inddelingen i de forskjellige Klasser angaar, er der over tolv Diakoner sat en Forstander, der skal raadslaae med dem og lære dem deres Pligter. Det samme paahviler Forstanderen over Læreembedet, der har fire og tyve Lærere under sit Opsyn, og Forstanderen over Aarons Præsteskab, der som sagt skal være Biskop, og som har otte og fyrgetyve Præster under sig. Over sex og halvfemsindstyve Ældste staar en Forstander, der fører Opsigt med dem, som forblive i Hjemmet og ikke som de Halvfjerdsindstyve flakke hele Verden rundt. Forstanderen af Ypperstepræsteembedet skal staae i Spidsen for den hele Kirke og være som Moses. „Se, her er Viisdom, ja han skal være en Seer, en Aabenbarer, en Oversætter og en Prophet, besiddende alle de Guds Gaver, hvormed Gud forlener Kirkens Overhoved."

Hvad endelig de Halvfjerdsindstyve angaar, er det, som det hedder i Book of Doctrine and Convenants, forordnet ved den Lov, som angiver deres Orden, at de skulle have syv Forstandere, udvalgte blandt dem selv indbyrdes, og den syvende af disse Forstandere fører Forsædet over de øvrige Sex. „Disse Syv kunne ved Siden af de første Halvfjerdsindstyve vælge endnu andre Halvfjerdsindstyve, til hvilken de høre og over hvem de ere satte, og endvidere Halvfjerdsindstyve, indtil det bliver halvfjerdsindstyve Gange halvfjerdsindstyve, forsaavidt Arbeidet i Viingaarden gjør dette fornødent. Og disse Halvfjerdsindstyve ere reisende Prædikanter, først for Hedningerne, dernæst for Jøderne, medens andre Kirkens Betjente, der hverken høre til de Tolv eller Halvfjerdsindstyve, ikke ere forpligtede til at reise om blandt alle Folk, men kun, naar deres Omstændigheder tillade, at prædike Evangeliet udenlands."

En Apostels Kald bestaar, foruden i at stifte udenlandske Menigheder og føre Opsigt med dem, i at døbe og i at indvie andre Præster, i at konfirmere, i at undervise, udlægge og formane og i at lede de gudelige Forsamlinger. Forsaavidt ingen Apostel og heller ingen Ypperstepræst er forhaanden, overtager en af de Ældste disse Forretninger. I Mangel af nogen Ældste optræder en Præst i hans Sted som Menighedens Leder; Præsten paaligger ellers blot Prædiken og Daab samt Besøg hos Menighedens Medlemmer, sigtende til huuslig Opbyggelse. Lærernes Pligt bestaar i, idelig at vaage over og paasee Kirkens Ære og Værdighed og at Menigheden flittig samler sig for Gud og udreder Tiende af Alt, hvad den har. Læreren maa ogsaa under den Ældstes og Præstens Fraværelse overtage Ledelsen af de gudelige Forsamlinger, og understyttes i Udførelsen af sine Pligter af Diakonerne eller Medhjælperne. Dog har hverken han eller nogen af de sidste Ret til at døbe eller uddele Sakramenterne eller til at befatte sig med Hænders Paalæggelse.

Idet vi her forlade Mormonerne, kunne vi ikke tilbageholde vor Frygt for, at mange Læsere ere blevne trætte af at ledsage dem paa deres Vandring igjennem Ørkenen, under deres Forfølgelser og i deres religiøse Labyrinther. Men vi haabe, at selv disse trættede Læsere have indseet, at der udfordredes en vis Omstændelighed i Fremstillingen, for at man kunde danne sig nogen Mening om, hvorvidt „de frie og tolerante Amerikanere" under sine Forfølgelser af hiin Sekt altid har havt Retten paa sin Side, hvilket de tidligere Beretninger (med Forfølgerne som Hjemmelsmænd) have antaget, og om ikke deres Forfølgelse snarere ere fremkaldt af et Handelsfolks beregnende Vindesyge, end i den sande Religions Interesse. Vi have ogsaa troet at maatte være noget udførlige, for ved Kjendsgjerninger at godtgjøre Intolerancens Utilstrækkelighed til at omvende Vildfarende eller udslette dem af de Levendes Tal og vise det Karrikaturagtige i Opfatningen af Troen efter Bogstaven, med Tilsidesættelse af Aanden. Endelig have vi ogsaa ved hele vor udførlige Fremstilling af Mormonernes Historie villet anvise dem den Plads de tilkomme i Nutidens Historie, nemlig som moderne Repræsentanter for den jødiske Seiglivethed.

*) Da Ingen, uden at være døbt paa den rette, d. v. s. den af Gud for Propheten angivne Maade, kan blive salig, saa maatte alle Slægter, der have levet siden Christenhedens Affald fra den ægte Lære ligetil det nyeste Evangeliums Forkyndelse, udelukkes fra Salighedens Goder. Dette syntes de Troende retfærdigt, men ikke billigt, og de ønskede derfor ogsaa at see sine afdøde Venner og Slægtninge deelagtige i Saligheden; i denne Henseende have de truffet et meget sindrigt Arrangement, idet nemlig de Levende lade sig døbe for de Døde, hvorved de forskaffe de sidste Syndsforladelse.

**) Denne Lære, der paa en Maade kan betragtes som et af Mormonernes Mysterier, siges at bestaae deri, at den, der er gift med een Kone, skal kunne sammenknyttes med en anden, en tredie, en fjerde osv., hvilken Sammenknyttelse foregaar under særegne Ceremonier. I Begyndelsen holdt de, der beklædte Kirkens høiere Grader, denne Lære for sig selv; men snart fik ogsaa de Ringere Forsmag paa den, og bragte den i Miskredit; Joseph Smith maatte endog banlyse en vis Highee, der var bleven overbeviist om at have forført flere Koner. Ikkedestomindre skulle flere Ældste siden have taget mange Koner, og dertil søgt Hjemmel i Prophetens egne Ord, der forresten for os see ud som et udtrykkeligt Forbud derimod. Smith har nemlig sagt: „Hver Mand bør have een Kone og hver Kone kun een Mand." Meningen heraf antage de mormonske Kasuister at være den, at hver Mand bør have idetmindste een Kone, men at hver Kone skal lade sig nøie med en eneste Mand, hvilket Ordet „kun" involverer. Her kan i Forbigaaende ogsaa fortjene at bemærkes, at i et Møde den 29de August f. A. har Propheten Orson Pratt anført som Grund for Flerkoneri, at det var et nemt Middel til hurtig at grunde og udbrede det himmelske Rige.

Konfirmation hos Mormonerne.

Søren Anton Wilhelm Sørenssen.

Statsraad.

Inden vi kunde fortsætte den paabegyndte Skildring af Statsraadets Medlemmer, er en af disse, hvis Portræt saaledes var bestemt til Optagelse i vort Blad, udtraadt af de Nulevendes Række. Søren Anton Wilhelm Sørenssen, hiin i Thinget og for Skranken beundrede Taler, er død. Man tænke sig disse Ord udtalte for femten Aar siden! Hver Poet i Landet vilde grædt med „Nora" eller tolket hendes dybe Sorg i klagende Toner. Hvert offentligt Organ vilde have erklæret det Tab for uopretteligt, som var rammet Norge ved Afbrydelsen af en offentlig Virksomhed, der endnu vilde have baaret de herligste Frugter. Og Alle i Landet vilde have sørget; selv de, der ikke havde fulgt Politikens Gang og saaledes ikke kunde have nogen selvstændig Mening, vilde have overladt sine Følelser til Avisernes Raadighed — klaget og grædt! — Nu gaar Budskabet om hiin Mands pludselige Død igjennem Landet, vækkende Erindringen om hans fortidige Fortjenester, men uden at fremkalde en dybere og større Sorg og Bestyrtelse blandt de Gjenlevende, end den, hvormed altid den Efterretning vil blive modtagen: at en af Landets mest fremragende og ophøiede Personligheder har forladt sin Virkekreds. Og hvad er Grunden hertil? Er det fordi Sørenssen inden denne Virkekreds har opfyldt sin Bestemmelse og skjænket os de forventede Frugter? Tildeels; — og isaafald kunne vi beklage med Digteren, „at Folket har en kort Erindringssands." Men da tillige „Erindringssandsen" og Savnets bitre Følelse pleie at vaagne ved Adskillelsen for evig, hvilket da ogsaa tildeels har viist sig i dette Tilfælde, kan ikke Grunden alene søges heri, men ligger snarere i den konventionelle Kulde og mistænksomme Tilbagetrækken, der er eiendommelig for det frihedsbevogtende norske Folk, saasnart det fatter mindste Anelse om, at dets Præster ofre til Magtens fremmede Guder. Det begriber aldrig, at „Ministeriets" og dets egne Interesser kunne falde sammen, og Enhver, som forsøger at handle i denne Tro, eller at tjene begge disse Herrer, udsætter sig altid for at blive betragtet som en Frafalden. Da Kongen begyndte at hædre og forfremme Sørenssen, tænkte Folket strax, at Venskabet med det var ude, og det kunde aldrig mere tilkjæmpe sig den Tro, at han kunde forsvare dets Rettigheder og Interesser paa samme Tid som Kongens. Deraf denne indtrædende Kulde, dette Ligegyldighedsforhold til en af dets talentfuldeste tidligere Forsvarere. — Efter denne, som det maaskee vil synes,

utidige Forbemærkning, skulle vi levere en kort biographisk Skizze af denne i ethvert Fald mærkværdige Mand.

Søren Anton Wilhelm Sørenssen er født i Drammen den 22de August 1793 og blev opkaldt efter Bedstefaderen, Søren Christensen, Smed i Christianssand. Hans Fader, den i 1845 som Biskop i Akershuus Stift afdøde Christian Sørenssen, var dengang Aftensangspræst og Rektor ved Skolen paa Strømsø. Hans Moder, Tete Sophie Wilhelmine Fangen, Regimentschirurg Fangens ældste Datter, bortkaldtes faa Dage efterat være nedkommen med denne Søn og en Datter. I Aaret 1812 underkastede den unge Sørenssen sig ved Kjøbenhavns Universitet Exam. Artium, ligesom han ogsaa der tog Examen philosophicum, begge med Charakteren Laudabilis; men efter Norges Adskillelse fra Danmark lod han sig i Aaret 1815 paany immatrikulere ved det norske Universitet og tog næste Aar ved samme latinsk-juridisk Examen med Charakteren Laudabilis saavel for den theoretiske som praktiske Prøve. I 1817 udnævntes han til Fuldmægtig i Statssekretariatet, den 4de Mai 1819 til Stiftsoverretsprokurator i Christiania og i Aaret 1822 til Høiesteretsadvokat. I denne Stilling indlagde han sig stor Anseelse, fornemmelig ved sin Veltalenhed, der næsten overgik Alt, hvad man i den Henseende hertillands havde hørt for Skranken. Denne Anseelse skyldte han sin Beskikkelse som Aktor i den ved Odelsthingets Beslutning af 1ste August 1827 anlagte Rigsretsaktion mod Statsraad Jonas Collett. Til Defensor valgtes nuværende Statsraad Petersen, en ligeledes udmærket Advokat. Begge disse Mænd vare nu, som C. Fougstad siger i sin Bog om „det norske Storthing i 1836," i samme Grad uden politisk Farve, og udmærkede som Advokater; men ved den tilfældige Omstændighed, at Sørenssen blev Aktor i denne Rigsretssag, medens Petersen som en naturlig Følge heraf blev Defensor, bestemtes deres Stilling og den almindelige Dom om dem. Den første blev ved næste Valg Storthingsrepræsentant, Petersen ved første Vakance Regjeringsadvokat. „Var Petersen ved hiin Leilighed bleven engageret til Aktor, saa var Sørenssen utvivlsomt bleven Defensor, og der er ikke liden Sandsynlighed for, at disse Mænd under hiin Forudsætning ogsaa for hele den følgende Tid havde byttet Stilling." Under hiint Storthing (1827) blev Sørenssen Statsrevisor, en Post, som han beholdt indtil sin Udnævnelse til Statsraad.

Da Sørenssen i 1830 Aars Storthing havde taget Sæde som Repræsentant for Christiania By, forkyndte han sig snart som en Mand af liberale Grundsætninger, af henrivende Veltalenhed og overlegne administrative Talenter, hvilken sidste Egenskab skaffede ham Plads som Præsident i Storthinget, saavel paa dette som de følgende Thing, i hvilke han tog Sæde, nemlig i 1833, 36, 37, 39, 42 og 45, og derhos i Odelsthinget i 1830 og 33. Hans parlamentariske Veltalenheds henrivende Fylde, der vistnok vilde have gjort Opsigt endog i det engelske Parlament, og hans Overlegenhed som Leder af Thingets Forhandlinger, staar i friskt og uudsletteligt Minde hos Alle, der have havt Anledning til at være Vidne dertil, og for deres Vedkommende er saaledes nogen Skildring i denne Henseende ufornøden; men de mange Andre, der savne det personlige Bekjendtskab, kunne medrette fordre en saadan, og derfor anføre vi den af Henr. Wergeland (i Jødesagen i det norske Storthing) givne Charakteristik, der vel bærer Spor af Begeistringens Overdrivelse og af det berusende Sværmeri, hvortil Geniet saa let henfalder under Bedømmelsen af en Mand, der har fælles Sympathier med det, men hvilken alligevel i faa Linier ved sin hovedsagelige Sandhed giver et klarere og fuldstændigere Begreb om Sørenssen, end et heelt Opus af os ubegeistrede og upoetiske Biographer vilde kunne.

Efterat Digteren etsteds har sagt, at Ingen er elsket som Foss, Ingen beundret som Hielm og Ingen anseet som Riddervold, tilføier han: „Sørenssen har 3/4 eller mere af alt dette og saaledes dog den største Hyldelsens Tribut." Paa et andet Sted hedder det: „Han (Sørenssen) er Storthingets bedst udrustede Kjæmper — et af de Mennesker, om hvem en Oldets Græker vilde sige, at Musen havde kysset ham i hans Fødselsstund paa Panden. Han er velsignet og indviet i Vuggen med den bedste af de himmelske Kræfter til herlige og hellige Formaal: med Veltalenhedens ypperlige Gave til at bringe Sandheden Seier, Menneskeslægten Fremgang, Uskyldigheden Erkjendelse og Triumph." — — — Endnu mere end hans Evner som Forhandlingernes Leder, er det den fuldendte Veltalenhed og navnlig den Varme, der ligesom fylder enhver af hans Foredrags Sætninger med Liv og Lys og pulserende Blod, der gjør ham til vort mest udmærkede parlamentariske Talent. Han henrives selv og henriver derved. Han er, siden han fremtraadte, den eneste i Storthinget, om hvem det kan siges, at han er veltalende i egentlig Forstand og i alle Ordets Bemærkelser. Organ, Blik, Stilling, Gestus — alt har forenet sig for at give hans overtænkte eller improviserede Foredrag det mest fuldendte, inspirationsmæssige Udtryk, den mest indtrængende Form. Dog er det aldrig poetisk, men i høieste Grad rhytmisk og velklingende. Sørenssen er ikke af fuld Middelshøiede, men hans Veltalenhed er stundom af den Art, at den synes at løse den vanskeligste af alle Opgaver: den at lægge noget til den naturlige virkelige Høide. Den er uddannet, ikke studeret. Hans mangeaarige Plæderen for Høiesterets Skranker har givet ham Øvelse, uden at betage hans Foredrag noget af dets Naturlighed. — — — I 1839 vilde man bemærke, at han ikke længer tilhørte Oppositionen, og man daterte dette fra en Audients hos Kongen, som da skulde have erobret hans Hjerte. Hvilket Gemyt skulde ogsaa være mere skikket til at forstaae og skatte Carl Johans paa engang store og elskelige Personlighed, hans historiske Betydning, hans Menneske- og Kongeværd og hans Kjærlighed i Sind og Gjerning for Norge, end et dermed saa beslægtet, end Sørensens varmhjertede, følelsesfulde, enthusiastiske? Men sin Overbevisning har han altid tilhørt. Det er den, som giver hans Tale dens eiendommelige Varme. Var det ikke saa, skulde man snart mærke dens Aflunknen til Affektation, dens Fornedring til Advokatens Routine, og naar han greb til den Floskulation, han nu foragter, skulde ikke blot han selv, men Alle, som havde hørt ham før, gribe ham i en Uredelighed mod sig selv, som er denne oprigtige Natur umulig. Han hører nemlig til de varmblodige Folk, som vel kunne skifte Meninger (og det skeer ikke saa sjelden), men om hvem man veed, at de mene, hvad de sige."

Dette skrev Henr. Wergeland i 1842, efterat Sørenssen som Storthingspræsident og Vedtager af hans Jødeforslag havde „kjæmpet til Taarer for dets Seier." Dengang havde Sørenssen modtaget det hæderlige Hværv som Aktor i nok en Rigsretsaktion, nemlig i 1836 mod Statholder Løvenskiold, og derunder, fornemmelig i sit Tilsvar, udfoldet en mønsterværdig retlig Veltalenhed*), og var derpaa i hiint Aar, fra hvilket man i Almindelighed skriver hans Frafald fra Oppositionen (nemlig i 1839), bleven udnævnt til Sorenskriver i Akers Sorenskriveri og hædret med Nordstjerneordenen. Ved St. Olafsordenens Oprettelse benaadedes han „for statsborgerlig og Embedsfortjeneste" med dens Kommandørkors og blev endelig i Vaaren 1848 Statsraad (Chef for Justits- og Politi-Departementet). I denne Stilling forspildte han, ved den bekjendte Harringske Udjagelsesaffære den Popularitet, han, trods de gjentagne bebreidende Stemmer om politisk Frafald, hidtil havde besiddet, og paadrog sig bitre Angreb af de oppositionelle Organer. Imidlertid var det herved fremkaldte uhyggelige Indtryk allerede for en Deel udslettet, da han, et Par Maaneder efterat være vendt tilbage fra Stockholm, hvor han havde været Medlem af Interimsregjeringen i 1852—53, ved en pludselig Død bortkaldtes til et bedre Liv den 28de Juni d. A.

Han var gift med Inger Frederike Malthe (Datter af Kammerraad og Byskriver Malthe i Christiania), der tilligemed syv Børn beklage Tabet af en kjærlighedsfuld Familiefader.

Sørenssens jordiske Levninger ledsagedes til Graven af en stor Sørgeskare af forskjellige Samfundsklasser; Liget bares af Akers, Askers og Bærums Formænd, der havde indfundet sig in corpore.

Statsraad S. A. W. Sørenssen.

Et Par Digtere har forherliget den Afdødes Minde, deriblandt ogsaa Jørgen Moe, med hvis Ord vi ende denne Skizze.

„Hans Tanke var hans Fædrelands,
det gav ham tidlig Sølvhaars Krands —
hiint Hoved, som hans Retsind hvidt,
læg nu tilrette moderblidt.
Som Faa han lued for dit Gavn —
nu, Moder! værn om Sønnens Navn!
Lad grønnes om det Aar for Aar
en Eegkrands fra din egen Vaar!"

*) Henr. Wergeland og Wessel Berg have i deres Læsebog ogsaa valgt den ene af de to Prøver, de give paa retlig Veltalenhed, af dette Tilsvar.

Mere om den kunstige Fiskeavl.

I Februarheftet af Comptes rendus Nr. 6 for d. A. meddeler Hr. Coste følgende om denne Sag: I afvigte Aar blev der af det franske Indenrigsministerium, som Følge af min Indberetning og efter Andragende af Generaldirektøren for Agerbrug og Handel, bevilget Berthot og Detzem en Kredit paa 30,000 Franks, for ved Hüningen i Elsatz at grundlægge en Indretning for Fiskeavl, og Overopsigten med dette Anlæg blev mig overdraget. Da jeg derved blev sat istand til at anstille et af de største Forsøg, som Naturhistorien har at opvise, vil jeg nu for Videnskabernes Akademi berette, hvorledes dette Forsøg er bleven gjennemført og hvilke Resultater det har givet. Jeg kommer senere tilbage til de Dokumenter, som jeg paa min Rundreise ved Middelhavet og det adriatiske Hav samlede vedkommende Fremgangsmaader, hvis Indførelse endog kan bidrage til at besætte selve Havet og høste Fordeel deraf.

Ved DHrr. Berthots og Detzems Virksomhed vil Anstalten ved Hüningen, hvortil jeg først i Oktober f. A. tilligemed begge Ingeniørerne ved Rhone-Rhin-Kanalen har udkastet Planen, snart være saa udvidet, at man vil besøge den som en Mønsteranstalt og som en Kilde til et uudtømmeligt Udbytte. Terrasse- og Kanalarbeiderne ere allerede komne saa vidt, at man paa Dagen for min sidste Ankomst kunde gjennembryde den Dæmning, som endnu indesluttede Vandet, for at vise mig den lette Cirkulation af Vandet i de talrige Afdelinger af denne uhyre hydrauliske Indretning. Ledningen er udført med saadan Dygtighed, at enhver Deel efter Ønske kan blive i Forbindelse med det Hele eller ogsaa gjøres uafhængig deraf, samt at ethvert Bassin udtømmer sig særskilt, uden at foranledige nogen Forstyrrelse i det Hele.

Alle de Kilder, som komme fra Foden af den Bakke, der begrændser den ene Deel af Indretningens Gebeet, blive ledede i en fælles, 1200 Meter lang Kanal, som fører deres Vand til den storartede Hal, under hvilken det uhyre Udklækningsapparat, eller som man kan kalde det Fiskefabriken, befinder sig. Denne Hal, over hvilken findes tre Pavillons (de, der ligge ved begge Enderne, bestemte til Bolig for Opsynsmanden og til Laboratorier, den i Midten til en Samling) — modtager Kanalens Vand gjennem en Tunnel af Muursteen, hvis ydre Aabninger er forsynet med et Slags Formuur, hvorved Strømmen bliver reguleret.

Neppe er Vandsøilen traadt ud af Tunnelen ind i Fabriken, forend den bliver opholdt af en Tværdæmning, paa hvis Væg der er anbragt syv bevægelige Sluseporte, der svare til syv parallele Bække, hver af 1 Meters Bredde og 48 Met. Længde, som løbe hen til den modsatte Side af Hallen, hvorfra de udtræde gjennem særskilte Buer, for udenfor at begive sig til de særskilte Bassiner, hvorhen de maae medtage de nyligt udkrøbne Fiske. Disse kunstige Bække, som løbe mellem kun tre Tommer brede Bredder, ere i deres hele Udstrækning under Hallen adskilte fra hverandre ved dybt liggende Veie, paa hvilke Opsynsmændene, der forestaae Driften, kunne gaae frit omkring og uden Besværlighed iagttage Alt, hvad der foregaar i det rindende Vand, hvis Overflade er i Høide med deres Bryst.

Ved Hjælp af de leddede Sluseporte i den omtalte Tværdæmning kan man let meddele Strømningen den Hurtighed, som man finder passende for at befordre Udkrybningen, samt tillige ogsaa, efter som det gjøres nødvendigt, stedse modificere de Omstændigheder, under hvilke Æggene befinde sig, fra det Øieblik, da den kunstige Befrugtning gjør dem stikkede til Udvikling, og indtil det Tidspunkt, da de udkrøbne unge Fiske blive førte ud i Dammen. Den kunstige Befrugtning foregaar paa følgende Maade.

Man vælger et cylindrisk Kar af Glas, Fayence, Træ eller endog af Hvidblik med flad Bund, for at Æggene kunne udbrede sig behørigt paa denne; i dette i Forveien rensede Kar hælder man 1 til 2 Potter reent Vand, tager derpaa en Fiskehun, som man med den venstre Haand holder ved Hovedet og Brystet, medens den høire Haand — med Tommelfingeren paa Bugfladen og de øvrige Fingre paa Ryggen — som en Ring glider forfra bagtil og sagte skyder Æggene mod den Aabning, der tillader deres Udtræden. Naar disse Æg ere modne og allerede have løsnet sig fra Æggestokkens Cellevæv, saa er det svageste Tryk tilstrækkeligt til at uddrive dem og Bugen udtømmes, uden at Fisken lider den ringeste Skade derved; thi den er i næste Aar ligesaa frugtbar som den, der paa en naturlig Maade lægger sine Æg. Naar man derimod, for at drive Æggene ud, maa anvende nogensomhelst Vold, saa kan man være sikker paa, at de endnu sidde i Frembringelsesorganets Væv og Operationen er foretagen for tidligt. Man maa da, saalænge denne Modstand varer, opgive utidige Forsøg, bringe Fiskehunnen tilbage i Dammen og oppebie Æggenes Modning.

Naar Fiskehunnerne ere for store til at een Person kan holde og udtømme dem, saa tager man en Medhjælper, som ophænger dem enten ved Hjælp af sine Fingre, som han stikker ind i Gjelleaabningerne, eller ved en gjennem disse trukken Snor over Beholderne. Den Opererende lægger da begge sine Hænder paa Fiskens Sider og skyder, idet han sætter begge Tommelfingre paa ved Brystet, med et nedad ført Tryk hele den Masse Æg ud, som udspiler Bugvæggen. Den lodrette Stilling er sædvanligviis allerede tilstrækkelig til at de nærmest ved Gadboret sig befindende Æg falde ud ved Hjælp af deres egen Vægt, og et gjentaget Tryk bringer dem efterhaanden alle ud.

At Æggene let lade sig trykke ud, er, som sagt, et sikkert Tegn paa deres Modenhed; men det er ikke noget absolut Beviis paa deres Evne til at befrugtes. Der gives nemlig Tilfælde, hvor Hunfisken, omendskjønt Æggene have løsnet sig fra Æggestokken, ikke er istand til selv at give dem fra sig. Et for langt Ophold af dens Æg i Bugbuulheden bevirker nemlig, at de forandre sig og tabe de Egenskaber, hvoraf de havde været i Besiddelse, dersom man havde udtaget dem noget tidligere. Øvede Folk kjende denne indtrædende Forandring af to bestemte Mærker: først paa Udflydningen af en vartartet Substants, til hvilken man ikke kan iagttage noget Spor i normal Tilstand og som gjør Vandet grumset, saasnart de første Æg falde ned i det, og dernæst af den hvide Farve, hvilken Æggene antage ved Berørelse med Vandet. Viser sig derimod ikke noget af disse to Mærker, saa kan man være sikker paa, at Operationen faaer et heldigt Udfald.

Man skynder sig nu med at fornye Vandet i Beholderen, for at bortskaffe det Sliim, som er kommet ud ved Gnidning af Fiskens Hud, og derpaa tager man en Hanfisk, af hvilken man paa samme Maade som forhen med Æggene udpresser Mælken. Naar Mælken er fuldkommen moden, saa udflyder den rigelig hvid og tyk som Fløde, og efterat saa meget er udløbet, at Blandingen har Udseende af Valle, saa betragter man Mættelsen som tilstrækkelig. For at imidlertid de befrugtende Smaadele overalt skulle blive eensformigt udbredte, maa man omrøre Blandingen og med de fine Haar af en lang Pensel eller med Haanden sætte Æggene i en sagte Bevægelse, saaledes at ethvert Punkt af deres Overflade kommer i Berørelse med de Elementer, som skulle gjennemtrænge dem. Derpaa blive disse befrugtede Æg efter 2—3 Minutters Rolighed satte i de til deres Udklækning bestemte Bække.

Grev v. Goldstein anbefalede allerede for et Aarhundrede siden, at bringe dem i lange Trækasser, der vare tilgitrede i Enderne og paa et Leie af Kiselstene, mellem hvilke han udbredte dem, for saaledes at efterligne, hvad Hunfiskene gjøre i Legetiden. Denne Fremgangsmaade, som lykkedes ham fuldkommen, blev ogsaa i den nyeste Tid fulgt af Fiskerne Rémi og Gehin i Bresse, kun at de istedetfor lange, for Enderne tilgitrede Kasser anvendte cirkelrunde, som en Saa gjennemhullede Kar. Hvad der imidlertid lader sig bruge ved Forsøg i liden Maalestok, kan være forbundet med store Uleiligheder ved Driften i det Store; disse ere her saa iøinefaldende, at jeg kun behøver at antyde dem, for at vise, at man nødvendigviis maa slaae ind paa en bedre Vei.

For det Første bliver det, naar Æggene udspredes i Bugtningerne mellem Kiselstenene eller ved deres Ophobning i trange, bestandigt tillukkede Kar, meget vanskeligt at have Opsigt med dem og man kan ikke pleie dem saaledes, som naar man bestandig har dem ved Haanden.

Fremdeles danner det Bundfald, som endog det reneste Kildevand afsætter som Følge af sit Tab af Kulsyre, saavel i Mellemrummene af Kiselstenene, som ogsaa i de omtalte Kar og paa Æggene selv, snart et tykt Lag, som under visse Omstændigheder blive en Aarsag til deres Ødelæggelse. Endelig er Vanskeligheden ved at faae de udklækkede Fiske frem af deres Smuthuller, uden at beskadige dem, en næsten uovervindelig Hindring for at sætte dem over i Dammen, hvor de skulle tjene som Aflæggere (Fiskeunger).

Disse Vanskeligheder foranledigede os til at opsøge Midler, hvorved vi til enhver Tid, naar vi fandt det gavnligt, ere istand til at behandle Produkterne af vor Anstalt, lade dem fra Udklækningsbækkene gaae over i Dammene og vaske dem saa let som i livløst Legeme.

Vi bringe nemlig nu de befrugtede Æg paa flade Vidiekurve i Udklækningsbækkene. De fine Masker i deres Vægge danne en Saa, gjennem hvilken Smaalevningerne gaae ud, da de svæve i det Vand, som paa hvis Overflade Kurvene ere nedsatte. Anbringelsen af Kurvene paa Overfladen af Vandet gjør Iagttagelsen af dem saa bekvem, at Intet undgaar en nogenledes opmærksom Opsynsmand. Naar Strømningen ophører Æggene over hverandre, saa bringer han dem igjen i Orden og formindsker Strømningen; blive de overdragne af Byssus, saa borttager han denne med en Pensel; naar der paa Grund af at Æggene blive liggende for længe paa Vidiefletningerne hænger sig et skadeligt Bundfald paa disse, saa udhælder han Indholdet af den urene Kurv i en frisk og vedligeholder ved denne lette Omsætning, som ikke er forbunden med nogen Fare, selv om de unge Fiske ere udkrøbne, Reenligheden under hele Tiden for deres Udvikling.

DHrr. Berthot og Detzem ville allerede inden fire Maaneder være istand til at levere det første Udbytte af deres Avl; af de unge Fiske ville de allerede kunne udvælge 600,000 Lax og Foreller, som da ville være tilstrækkelig udviklede til dermed at besætte vore Floder.

Allerede ere i de til vor Anstalt hørende Bække indsatte over 1 Million Laxe- og Forel-Æg, af hvilke 120,000 under mine Øine bleve befrugtede ved Bredderne af Rhinen; disse ville alle inden nogle Dage være udkrøbne. Deraf lader sig slutte til den uhyre Produktion, naar Anstalten var igang et Aar, naar Donaularen og Alsen (Moderfilden, Clupea alosa Linn.), som fun lege i Foraaret, have afgivet deres Produkt og de i vore Damme hensatte Hunfiske vilde føie deres Æg til hine, som man bar.

Vi kunne allerede drive den nye Industrigreen paa en Kommunalgrund af 12 Kilometres Omfang, hvor 4 Slags Vand, Vandet fra 10 Kilder, som hvert Sekund levere 500 Litre (a $1^{1}/_{20}$ Pægl), fra en gjennem Anstalten løbende Flod, Sumpvand og Rhinvand løbe ved Siden af hverandre og paa Grund heraf kunne blive blandede med hverandre i et passende Forhold.

Vi troe i den følgende Tid saameget mere at fortjene Understøttelse fra Statens Side, da vore Forsøg ikke have mindre til Maal, end Forplantning og Produktion af Havet. Støren og Sterletten (en Størart) ere to værdifulde Fiskearter, som ere blevne sjeldnere paa vore Kyster og hvilke, ligesom Alsen og Laxen, afvexlende opholde sig i Saltvandet og det ferske Vand, i Havet og i de store Floder. De naae en kjæmpemæssig Størrelse og afgive en saadan Masse Æg, at de i Maanederne Marts og April, naar disse Fiske atter gaae opover Floderne, for at afsætte deres Leg, i visse Egne afgive en betydelig Handelsartikel under Navn af Kaviar. I Astrakan alene tilberedes over 100 Tønder Kaviar. I den følgende Tid kunne disse Fiske gjennem Rhoneflodent fra vor Anstalt aarlig komme ud i Middelhavet. De tilvorne Fiske vilde til Legetiden igjen komme op i Floden, ligesom Fuglene om Foraaret atter opsøge deres Reder.

Som Supplement til Anstalten ved Hüningen skulde i Lagunerne ved Rhone-Mundingen oprettes en lignende Anstalt, men kun for Søfiske. Efter de Resultater, til hvilke man er kommet i de mange Saltdamme paa Bredderne af det adriatiske Hav, i de pontinske Sumpe og i Bugten ved Neapel, maa Foretagendet ogsaa lykkes i det sydlige Frankriges Laguner, hvor Omstændighederne ere de samme.

Literatur og Kunst.

Under Titelen „**Repertorium for praktisk Lovkyndighed**" agter Kand. jur. Fr. Brandt at udgive et Værk, der i kronologisk Orden vil meddele de vigtigste ved Høiesteret behandlede Sager fra 1815 til 1842 og hvilket saaledes tillige vil blive en forkortet Bearbeidelse af Retstidendens 7 første Aargange, hvoraf et Par i længere Tid have været ude af Boghandelen. Hver 3die Maaned vil der udkomme et Hefte paa 8 Ark til en Priis af 60 ß. Det Hele vil udgjøre 10—12 Hefter.

Skoleprogrammer for 1853. Fra Christiania Kathedralskole er der som Program udkommet en Afhandling af Skolens Adjunkt A. L. Broch, hvori paavises „de gamle Klassikeres Berettigelse til den Plads de nu indtage i Undervtiisningen ved de lærde Skoler." — Fra Christiania Borgerskole ere Efterretninger om Skolens tidligere og nærværende Tilstand meddeelte af Inspektør F. A. Haslund. — Fra Nissens Latin- og Realskole er der ved dens nuværende Bestyrer R. Tønder Nissen udkommet et Program, der indeholder Efterretninger om Skolens Virksomhed siden 1846. — Rektor Müller har udgivet et Indbydelsesskrift til den offentlige Examen ved Throndhjems lærde Skole, i hvilket han deels behandler Spørgsmaalet om den latinske Stiils Afskaffelse ved Exam. Artium, deels leverer Skoleefterretninger. Med Hensyn til Stilen finder han, at en Indskrænkning bør foregaae, saaledes at man nedstemmer Fordringerne baade med Hensyn til Vanskeligheden af de Opgaver, der gives, og til Charakteren, idet man enten for latinsk Stiil eller Oversættelse maa kunne bestaae med Charakteren Maadelig, naar den samlede Charakteer for dem begge ei er under Temmeliggodt. Udelukker man derimod ganske Stilen fra Exam. Art. og overlader den til Skolerne, vil den vel ofte blive forsømt, ligesom man ogsaa derved berøver sig selv et af de bedste Midler til at kontrollere Kandidaternes Indsigt i Studiets grammatikalske Deel.

Endelig er fra Bergens lærde Skole udkommet „Bemærkninger til nogle af Nutidens Anker mod Skolen," af Adjunkt Steen. Forf. behandler Spørgsmaalet om Skolens Forhold til Tiden og hvorvidt Skolen nu befinder sig paa et høiere og mere udviklet Standpunkt, og besvarer dette bekræftende.

Af Fr. Chr. Schübelers Afhandling „**Om Poteten**," der har staaet at læse i nærværende Blad, er efter Opfordring til Udgiveren udkommet et særskilt Aftryk, der er smukt udstyret og koster heftet 16 ß.

— Af Fryxells bekjendte „Berettelser ur Svenska Historien" ere 19de og 20de Deel udkomne og omfatte Slutningen af Carl XI's Historie, nemlig hans Personalhistorie og hans Samtid af Kongehuset samt Skildringer af Tilstanden i Landet og af de forskjellige Partier m. m. Ved disse og de fire foregaaende Bind, der ligeledes handle om Carl XI's Tid, er der udfyldt et stort Hul i den svenske Historie, da den deri behandlede Epoke, der er en af de vigtigste i den svenske Historie, hidtil har nydt en ufuldstændigere Behandling end baade den foregaaende og efterfølgende.

Norge.

Christiania. Den 4de Juni, Kongens Fødselsdag, bespistes Byens og Forstædernes Fattige for H. Majestæts Regning. En Mønstring foretoges paa Fæstningen og en smukt arrangeret Fest gaves paa Klingenberg i samme Anledning.

— Kontreadmiral Petersen, Marinens Høistkommanderende, afgik ved Døden den 5te Juli efter nogen Tids Sygelighed.

— Kommandørkapitain Bendtz er ved høieste Resol. af 7de d. M. beordret til, indtil Hs. Maj. Kongens Bestemmelse vorder afgiven, at fungere som Høistbefalende og Generaladjutant for Marinen.

— Maler Görbitz er afgaaet ved Døden og ledsagedes den 7de Juli til Graven af et anseeligt Følge af Kunstnere og høitstaaende Mænd.

— Efterat Høiesterets-Proceduren i Depotsagen havde varet i 10 Dage, afsagdes den 5te Juli Dommen, hvorved Armeeintendant F. W. Meilænder og Depotforvalter Gloersen for Forbrydelse mod Krim.-L. K. 24 §§ 22 og 27 dømtes til 4 Aars Strafarbeide (Tugthuus) og Afsættelse fra sine Embeder og Stadshauptmand N. J. Ytteborg ligeledes til Embedsfortabelse for bedragersk Forhold. De to førstnævnte tilpligtedes desuden in solidum med afdøde Kjøbmand Berghs Bo at betale i Erstatning til Armeens Depot 10,560 Spd. 34 ß. og in solidum med Ytteborg 294 Spd. 96 ß. Til Aktor betale alle fire Tiltalte, Een for Alle og Alle for Een, 300 Spd.

— Aktieeierne i Christiania Theater holdt den 2den Juli sin aarlige Generalforsamling, hvori blandt Andet Repræsentantskabet bemyndigedes til at udstæde Aktiebreve til dem, der have tegnet sig for Bidrag til Theatrets Ombygning, hvilke Aktiebreve skulle medføre de samme Rettigheder som de oprindelige. Af Direktionens Meddelelser om Theatrets Virksomhed og Status i indeværende Theateraar fremhæves: 90 Forestillinger ere givne, hvoraf 86 til Indtægt for Theatrets Kasse, hvilken har udgjort 14,373 Spd. 50 ß. eller i Gjennemsnit 176 Spd. 16 ß. for hver Forestilling. Dette Indtægtsbeløb, sammenlagt med Kongens Bidrag, 1200 Spd., Indtægten af Restaurationsholdet, 360 Spd., et Bidrag af Auktionsvæsenets Fond af 2500 Spd. og et Laan af 1200 Spd., udgjør ialt 19,583 Spd., hvilket altsaa har været det Beløb, der har staaet til Direktionens Disposition. Heraf er 1415 Spd. 98 ß medgaaet til Renter af Theatrets Gjæld, 186 Spd. 72 ß. i Brandassurance, 2137 Spd. 32 ß. til Dækkelse af Underballancen fra forrige Theateraar, 11,703 Spd. 80 ß. til Gager og Lønninger og 3867 Spd. 65 ß. til Theatrets øvrige Udgifter saasom Garderobe, Belysning, Brændsel, Musikalier og Bøger, Honorar til Forfattere og Oversættere m. m. Beholdningen bliver saaledes 272 Spd. 63 ß. — Tilskuerantallet ved de givne 90 Forestillinger har udgjort 35,218 eller i Gjennemsnit 391 ved hver Forestilling. 49 Stykker ere opførte, hvoraf 15 ny 16 ældre med for Størstedelen eller tildeels ny Rollebesætning, 8 Stykker fra forrige Saison med tildeels ny og 10 med uforandret Rollebesætning. Den artistiske Direktør beklager i sin til Direkionen afgivne Indberetning at Mangelen paa et tilstrækkeligt Antal af mandlige Artister og den følelige Afgang i Personalet har hindret en hurtig Udvikling og fast Bestaaen af Repertoiret. Derhos fremhæver han en anden for den artistiske Virksomhed uheldig Omstændighed, nemlig den med hvert Aar tiltagende Mangel paa ny gode dramatiske Arbeider. Pensions- og Understøttelseskassen har faaet en Tilvæxt af 667 Spd. 69 ß. (deri indberegnet 200 Spd. som Gave fra H. M. Kongen) og dens Kapital udgjør nu 7716 Spd. 118 ß.

Lillehammer. Man er her atter kommen i rastløs Virksomhed med Hensyn til Anskaffelsen af et nyt Mjøsdampskib.

Ved Storthingsvalget for Lillehammer og Hamar den 5te Juli er Rektor U. Fr. Lange valgt eenstemmig (3 St.) til Repræsentant og Kjøbm. V. Lorange til Suppleant.

Høland. Paa en Sæter under Gaarden Tøien er Lynilden slaaet ned, hvorved 3 Kjøer og 1 Kvie ere blevne dræbte. 13 andre Kjøer foruden en Pige bleve ogsaa kastede til Jorden, men reiste sig snart igjen.

Bratsbergs Amtsformandskab endte sine Forhandlinger den 25de Juni. Amtskommunens Udgifter for kommende Aar ere opførte med 6000 Spd. til Syge- og Medicinalvæsenet, 450 Spd. til Justits- og Politivæsenet, 300 Spd. til Vakcinationsvæsenet, 600 Spd. til Gjordemodervæsenet, 420 Spd. til Amtsformandskabet og 300 Spd. til Landbruget. Desuden ere Udgifterne til Veivæsenet opførte med 4,398 Spd. 113 ß. Samtlige Udgifter, 11,992 Spd. 10 ß., blive at udligne paa Amtets Matrikulskyld med 105 ß. pr. Skylddaler.

Stavanger. Den 28de Juni holdt det norske Afholdsselskab sin Generalforsamling, hvortil 81 Deputerede fra 58 Foreninger fremmødte. Kand. E. Sundt var tilstede i Mødet og holdt et Foredrag. Af Direktionens Indberetning sees, at de to Emissærer, som Afholdsselskabet i Stavanger har understøttet med de af Beløbet til den norske Afholdenheds Fremme bevilgede 300 Spd., nemlig G. B. Ougendal af Soggendals Pstg. og O. H. Kallem af Vigedals Pstg., have været særdeles heldige i sine Bestræbelser, idet de under forskjellige Reiser have stiftet 34 ny Foreninger bestaaende af omtr. 3000 Individer af begge Kjøn.

Christianssunds Skibsfart har i den senere Tid været meget livlig. 14 spanske Skibe ere afgaaede herfra og 6 ligge endnu under Ladning. Disse Skibe medtage 125,000 Voger Klipfisk til Spanien og 6000 Voger til Havanna. Desuden ere 5 norske Skibe med 12,000 Voger Klipfisk udexpederede til den pyrenæiske Halvø og Brasilien. Plankeudførselen har ogsaa allerede været betydelig og antages i dette Aar at ville beløbe sig til ialt 50 a 60 Ladninger.

Throndhjem. I Præstemødet, der afholdtes den 25de og 27de f. M. deeltoge omtrent 30 Præster og Kandidater.

— Konsul H. Garmann, en anseet Kommunemand, er afgaaet ved Døden.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Tegnérsstatuen i Lund afsløredes den 22de Juni med stor Høitidelighed. Ikke alene Skaldens Familie, svenske Videnskabsmænd og Digtere havde indfundet sig til Festen, men ogsaa flere Repræsentanter fra Kjøbenhavns Universitet og Prof. Holmboe fra det norske.

Danmark. En i sin Tid yndet dansk Forfatterinde, Louise Hegermann-Lindenkrone, (gift med Statsraad D. Hegermanns Broder, Johan Henrik, der i 1818 optoges i den danske Adelsstand), er nylig afgaaet ved Døden.

— I Kjøbenhavn griber Kolera om sig ikke alene blandt de lavere Klasser, men ogsaa blandt de bedre, og endog Folk, der føre et diætetiskt Liv; saaledes er Prof. Fries, Medlem af Kunstakademiet, bleven et Offer for Sygdommen, foruden Andre. Rigsdagen skal i Betragtning heraf være betænkt paa at flytte til Roeskilde. Fra 12te Juni indtil 5te ds. ere 188 blevne angrebne, hvoraf 105 Døde.

— Ifølge A. Z. har den danske Regjering erklæret, at den i Tilfælde af en Krig mod Rusland vil nægte denne Magts Fiender Gjennemgang igjennem Sundet.

Frankrig. Ved et keiserligt Dekret ordnes den napoleonske Families Forholde saaledes, at Keiseren paa en Maade bliver hele Familiens Overhoved.

— Viceadmiral Hamelin er udnævnt til at afløse de la Susse i Kommandoen over Middelhavsflaaden.

England. Ved den tremastede Skonnert „Cherokee" er der aabnet en umiddelbar Forbindelse mellem England og de store amerikanske Indsøer.

— Ifølge Indep. B. har det engelske Udenrigsministerium tilstillet det franske en Note, hvori det med Bestemthed udtaler, at de russiske Troppers Okkupation af Donaufyrstendømmerne ikke vil blive betragtet som en Krigserklæring.

— Den 20de Juni benyttedes for første Gang den imellem Brüssel og London anlagte elektriske Telegraph; i 2 Minuter og 50 Sekunder bragtes Efterretninger fra den ene Endestation til den anden.

Rusland. Efter hvad der berettes fra Wisby, skal en russisk Eskadre, bestaaende af 9 Linieskibe, samt flere Fregatter og Korvetter have vist sig i Østersøen.

— Grev Woronzow jun., der har bragt Depescher til Hr. v. Kiselew i Paris, skal være meget krigersk stemt. Ogsaa i hele Rusland skal herske stor Begeistring for Zarens Ideer og megen Lyst til at drage i „den hellige Krig."

Tyrkiet. De sidste udenlandske Aviser bringe Efterretning om Russernes Indmarsch i Donaufyrstendømmerne, paa hvilken man dog neppe ubetinget kan stole, da der ogsaa haves modsatte Efterretninger. Russerne skulle, ifølge en Telegraph-Depesche, have holdt sit Indtog i Jassy den 25de Juni med 12,000 Mand. Fra Petersburg haves dog ingen Efterretning om, at Ordre er givet til dette Skridt, ihvorvel der i et keiserligt Manifest af 26de Juni, ifølge B. H., hedder, at Keiseren finder en Indrykken i Donaufyrstendømmerne uundgaaelig nødvendig, „for at vise Porten, hvortil dens Haardnakkethed kan føre." Krig vil han imidlertid ikke begynde, men blot sørge for et Pant, der i ethvert Fald kan sikre ham Gjenoprettelsen af hans Rettigheder. Han vil ingen Erobring. Rusland behøver heller ingen saadan. Saaledes er han beredt til at standse Troppebevægelserne, saasnart Porten giver Garanti for den orthodoxe Kirkes Sikkerhed.

— Ifølge Efterretninger fra Konstantinopel skal den forenede engelske og franske Flaade operere under Admiral Dundas's Kommando, medens Landarmeen skal kommanderes af en fransk General.

Nordamerika. For den lovgivende Forsamling i Staten Indiana er indbragt et Lovforslag, der gaar ud paa, at enhver „Pebersvend" over 30 Aar skal gifte sig eller udrede 50 Dollars aarlig, hvilke skulle tilfalde det Fruentimmer, der bliver først gift efter den følgende 1ste Januar. Loven skal ogsaa være anvendelig paa dem, der forblive Enkemænd over et Aar.

Persien. Byerne Schiraz og Kaschan ere ødelagte ved Jordskjælv og derved 15,000 Mennesker omkomne.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Kirkesangerposten ved Stadsbygdens Kirke samt Lærerposten ved Hovedsognets Fastskole med 78 Voger Byg og omtr. 53 Spd. i Indtægter foruden Brugen af en Plads.

En Underlærerpost ved Asylskolen i Bergen med 125 Spd. aarl. i Løn.

Kirkesanger- og Skolelærerposten i Ranneberg's Annexsogn med omtr. 40 Spd. i Indtægter foruden Klokkerspandet og fri Underhold i Skoletiden.

To Omgangsskolelærerposter i Høiland.

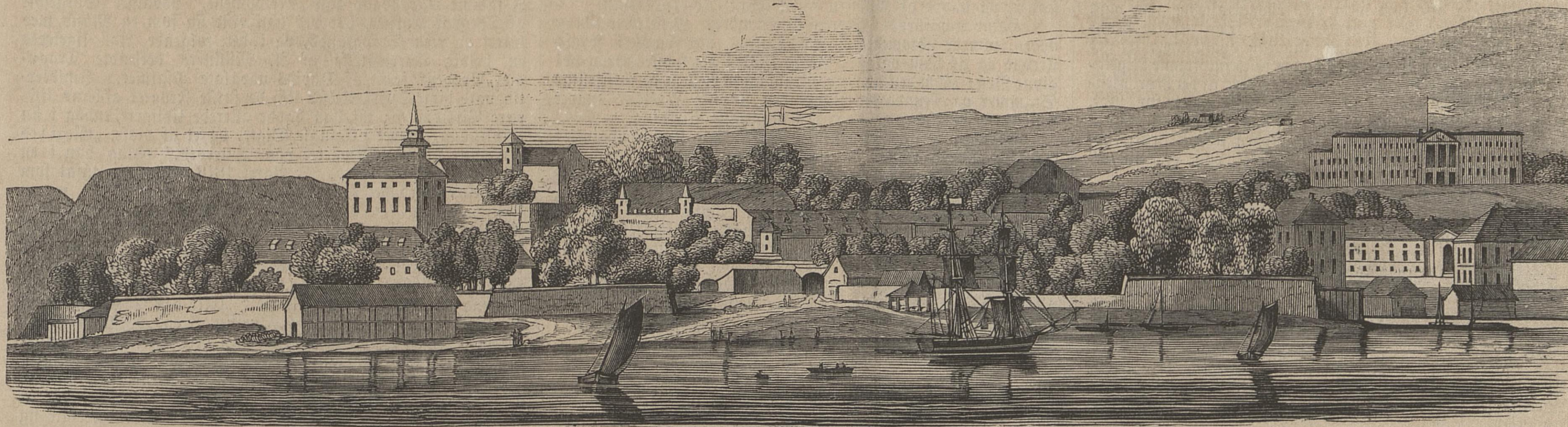
Kirkesanger- og Førstelærerbestillingen i Ottestads Annexsogn til Stange Pstg. med omtr. 8 Tdr. Byg, Klokkertold, Offer (omtr. 20—30 Spd.) og Skolepenge.

En Fyrforvalterpost ved store Torungens Fyr med 480 Spd i aarlig Løn, fri Bolig og Benyttelse af store Torungen.

☛ **Subskription paa Illustreret Nyhedsblad modtages fremdeles i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier og koster 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Med Subskriptionen er forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordeelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Disse Gevinster ville i Aarets Slutning ved Lodtrækning blive fordelte blandt Abonnenterne uden Hensyn til deres Antal, dog fordres som nødvendig Betingelse, at Betalingen bliver ordentlig erlagt for hvert Kvartal og at man holder Bladet fra Aargangens Begyndelse til dens Slutning. Skulde Abonnenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordelte i flere Gevinster, hvoraf den største vil blive 100 Spd. kontant.** A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 29. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 16de Juli 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Det norske Statsraad.

III.

Jørgen Herman Vogt.

Statsraad Jørgen Herman Vogt er født i Drammen den 21de Juli 1784. Faderen, Niels Nielsen Vogt, var dengang Kjøbmand i Drammen, men blev siden Sorenskriver i Bergens Stift. Moderen hed Abigail Monrad. Sin første videnskabelige Dannelse modtog den unge Vogt paa Kongsbergs latinske Skole, hvorfra han i Aaret 1800 dimitteredes til Kjøbenhavns Universitet. Aaret efter at han her havde underkastet sig Examen Artium, fik han (December 1801) kongelig Ansættelse som Kopist i Finantskollegiets Sekretariat; dog fortsatte han ved Siden heraf sine juridiske Studier, saa at han i Januar 1806 kunde tage Embedsexamen med Charakteren Laudabilis saavel for den theoretiske som praktiske Prøve. Samme Aar blev han Fuldmægtig i hiint Kollegium og tre Aar senere (1809) befordredes han til Sorenskriver i Nordfjord istedetfor sin da ved Døden afgangne Fader. I 1812 blev han Assessor i Finants-Kasse-Direktionen samt Archivar i Finantskollegiet og næste Aar tillige Auskultant i samme.

Efter Norges Adskillelse fra Danmark*) blev Vogt (1814) konstitueret Referent i det norske Statsraad og Expeditionssekretair i Finants-, Handels- og Told-Departementet. Som saadan blev han i 1819, efter Valg af Storthinget og Beskikkelse af Kongen, Medlem af Kommitteen for Kongeriget Norges Lovgivning, og konciperede „Udkastet til Love 1. angaaende Formændene eller de eligerede Mænd i Kjøbstæderne og 2. angaaende Formænd udenfor Kjøbstæderne,“ hvorved Stødet gaves til den senere emanerede saa høist vigtige Formandskabslov.

I Aaret 1822 udnævntes han til Statssekretair og i 1825 til Statsraad. Som saadan var han fra 1825 til 1826 Chef for Armeedepartementet, fra 1826 til 1827 for Justits- og Politidepartementet og 1827—28 Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm. Men som Medlem af den under 22de Novbr. 1828 befalede kgl. Kommission til at udarbeide en almindelig Kriminallov m. m. for Kongeriget Norge blev han nu fritaget for sine Statsraadsforretninger indtil Nov. 1836, da han atter udtraadte af denne Kommission og overtog Bestyrelsen af Finants-, Handels- og Tolddepartementet. Det Lovværk, der blev Frugten af hiin Kommissions Arbeider — „det mest omfattende, der er istandbragt hos os siden Norge erholdt sin Selvstændighed“ — skylder ikke alene Vogt en væsentlig Deel af sin Tilblivelse, men kan endog i egentlig Forstand siges at være udarbeidet af ham.

I Aaret 1846, indtil hvilken Tid han forestod Finants-, Handels- og Tolddepartementet, beordredes han til at tage Plads i Statsraadsafdelingen i Stockholm. Herfra vendte han tilbage i 1847 og overtog atter Bestyrelsen af Finants- og Tolddepartementet, hvilken han vedblev indtil 1849, da han blev Chef for Kirke- og Underviisningsdepartementet. Fra 1850 til 1851 bestyrede han Revisionsdepartementet, og var derefter (1851—52) Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm, hvorpaa han (i sidstnævnte Aar) endnu engang overtog Bestyrelsen af Finants- og Tolddepartementet, hvilken han vedblev indtil Slutningen af f. M., da han reiste til Sandefjords Bad.

Som man af det Foregaaende seer, har Vogt under sit langvarige offentlige Liv ikke alene efterhaanden været Chef for alle Departementer, undtagen Marinen, hvortil der saaledes maatte fordres omfattende og forskjelligartede Indsigter i Statsstyrelsen, men han har ogsaa ved sine Lovarbeider lagt en ualmindelig Dygtighed for Dagen, hvilket Alt i Forening med en exemplarisk Færd som Menneske maa sikre ham en høi Rang blandt Norges fortjente og brave Mænd, en Rang, som selv ikke de ville nægte ham, der forresten have fundet, at han under de politiske Veirstrømninger, har, trods varslende Stemmer, med vel stor Uforfærdethed og Fasthed gaaet ligemod den Vind, der for Dieblikket blæste. Men denne Fasthed har ogsaa tillagt ham en saadan Indflydelse i Ministeriet, at man endog har seet dette benævnt det Vogt-Løvenskioldske.

En Ministers Virksomhed er ofte umærkelig, saalænge han gjør sin Pligt, sørger for Folkets Tarv og i det Hele fyldestgjør dets Ønsker; men naar han indlader sig paa en eneste Handling, som ikke stemmer med Mængdens eller et enkelt Partis Ønsker og Hoved, eller endog blot skrider udenfor det Almindelige og Antagne, da fængsler han langt mere Opmærksomheden paa sig, end ved en langvarig fortjenstfuld Virken, og af en saadan enkelt Handling bestemmes hans Forhold til den almindelige Mening, idet han derved ligesom drages frem for Mængdens Betragtning. Hiint gjælder flere af vore Statsraader, og tildeels ogsaa Vogt, forsaavidt Rigsretssagen mod ham angaar. Denne Sag fængslede og spændte Gemytterne høiligen ogsaa med Hensyn til Statsraadens Personlighed, uagtet den aabenbar ikke saameget var anlangt for at faae ham straffet for nogen urigtig Handling, som for at faae Fortolkningen af en Grundlovsparagraph bragt paa det Rene. I dette Diemed var det nemlig at Odelsthinget i 1845 besluttede Rigsret mod Vogt, (a) fordi han havde bevirket den kgl. Resolution af 8de Sept. 1842, hvorved nægtedes Fuldbyrdelse af 10de ordentlige Storthings Beslutninger af 18de og 19de Mai s. A. angaaende Toldprocenterne for Stavangers og Drammens Toldinspektorater og (b) fordi han havde bevirket den provisoriske Anordning af 4de December 1843 angaaende Indførselstold af Raajern og gammelt Jern. 'Da han bevirkede disse Beslutninger, var det ham, som han bemærkede for Rigsretten, ingenlunde uvitterligt, at der vare deelte Meninger med Hensyn til Besvarelsen af disse Spørgsmaal, især det første; men han ansaa sig forpligtet til at bygge de Raad, han maatte afgive, paa sin egen Mening, efter nemlig først paa det Omhyggeligste at have bestræbt sig for at udfinde hvad der maatte være det Rette. Dette havde han gjort. Han var sig tilfulde bevidst, ikke letsindigen, men efter samvittighedsfuld Prøvelse, at have ytret sig, og da pligtmæssigen at have tilraadet, hvad han fandt stemmende med Retfærdighed, med Statsforfatningen og det almindelige Bedste.' — At Statsraaden havde handlet saaledes, viste da ogsaa hans Defensor, Høiesteretsadvokat (nu Statsraad) Stang med ligesaa meget Talent som Grundighed, og paastod ham frifunden for Odelsthingets Tiltale, medens Aktors (Høiesteretsadvokat Lous') Paastand derimod gik ud paa Embedsfortabelse og Pengeansvar til Statskassen. Ved Rigsretsdommen, der afsagdes den 8de November 1845, blev den Anklagede frifunden for Odelsthingets Tiltale med Hensyn til første Post, og hvad angik Tiltalen for den i 2den Post paaklagede Handling (Bevirkelsen af den provisoriske Anordning af 4 Dec. 1843), burde han ligeledes „for Tiltale fri at være,“ da denne Handling var „grundet i en efter Omstændighederne ikke tilregnelig Misforstaaelse af Grundloven.“ Forsaavidt der ved dette Tillæg tilsigtedes en Fortolkning af Grundlovens § 17, benægtede dog den norske Regjering i sin Indstilling angaaende Sagens Udfald Rigsrettens Kompetence til ved Grundlovsfortolkninger at gjøre Forandringer i den forfatningsmæssige Fordeling af den offentlige Myndighed mellem Statsmagterne, hvilken Betragtningsmaade af Sagen Kongen under 29de Nov. ogsaa billigede. — Budskabet om den Anklagedes Frifindelse blev modtaget med levende Jubel af den talrige Mængde, der havde indfundet sig for at høre Dommen afsige; Aviserne ytrede ogsaa sin Tilfredshed med denne Side af Sagen og Morgenbladet optog endog et Digt til den Frifundnes Ære. Endelig gave ogsaa endeel af Christiania Byes Borgere et Festmaaltid for Statsraaden, ved hvilket den fungerende Ordfører for Christiania Formandskab præsiderede. Alt dette var Meningsytringer, der ere af Vigtighed, hvor man vil bestemme eller bedømme en fremragende Personligheds Forhold til den offentlige Mening, og kunne derfor ikke lades uberørte.

Statsraad J. H. Vogt.

Paa sin Konges Tilfredshed har Vogt modtaget gjentagende Beviser. Allerede i 1818 udnævntes han til Ridder, og i 1827 blev han Kommandør af Nordstjerneordenen. I 1847 blev han Sekretair og Ceremonimester og i 1852 Skatmester ved St. Olafs Orden, ligesom han allerede tidligere (1842) var bleven Ridder af den russiske St. Annæ Ordens første Klasse og Ceremonimester ved de svenske Ordener. Endelig udnævntes han den 28de April d. A. til Ridder af Seraphimer-Ordenen.

Foruden de anførte Lovforslag har man fra Vogts Haand nogle andre mindre Skrifter, der fortjene at anføres her, nemlig: Bemærkninger i Anledning af det Norske Pengevæsen (Chra. 1815), Underretning om Matrikelskylden, som Maalestok for Skat af Jordeiendomme i Norge (Christiania 1816) og Nogle Ord i Anledning af Hr. Sebbelows Forslag til strax at afhjelpe det norske Folks Nød, Frygt og Pengetrang o. s. v. (Chra. 1818). Desuden var han Medudgiver af Juridisk Repertorium (Chra. 1818—23). Endelig har han ogsaa nogen Andeel i Udgivelsen af den hos Grøndahl udkomne Samling af Love, Anordninger, Kundgjørelser, aabne Breve, Resolutioner m. m.

Vogt har været to Gange gift, første Gang med Ingeborg Marie Lorentzen, Datter af Kjøbm. J. Lorentzen i Drammen, og anden Gang med Hedevig Louise Froelich, Datter af Grev Froelich. Af første Ægteskab lever to Sønner (den ældste døde i 1841) og tre Døtre, af det andet to Døtre.

Nye physikalske Phænomener.

Hr. F. Schwärzler i Bregenz, som for nogle Aar siden opfandt en ganske eiendommelig hydraulisk Motor, har i den nyeste Tid gjort nogle interessante Jagttagelser, som fortjene Physikeres Opmærksomhed.

Tager man en liden Glasflaske og hælder noget Vand i den, tillukker Flasken med en Kork, gjennem hvilken man lufttæt har stukket et Rør, der naaer næsten lige ned til Flaskens Bund og opvarmer man den nu derved, at man stiller den i et Kar med kogende Vand, saa vil, hvad der er almindelig bekjendt, paa Grund af Udvidelsen af den over Vandet værende Luft, dette gjennem Røret stige iveiret og flyde ud ved dets Ende, indtil Rørets Munding i Flasken ikke længere staar under Vandet, hvorefter nu ogsaa en Deel af den udvidede Luft vil undvige. Samler man nu det oventil af Røret udflydende Vand, som kun er blevet ganske ubetydeligt opvarmet, i et Slags Tragt, som man paa letteste Maade skaffer sig derved, at man af en tilkorket Flaske afskjærer Bunden og derpaa skyder den med den gjennemborede Kork nedad vendt saaledes over Røret, at dette sidste endnu staar noget over Korken i Tragtglasset, saa vil man forbauses ved at finde, at saasnart alt Vandet fra det nedenunder staaende Glas er gaaet over i det øvre, og de sidste Luftblærer ere stegne op igjennem dette, saa begynder Vandet i Tragten at synke og flyder med saadan Fart tilbage til det nedenunder staaende Glas, der dog bestandigt holdes i kogende

*) Som et Træk af Vogts fædrelandske Sindelag kan her bemærkes, at han efter Kielertraktatens Bekjendtgjørelse var en af Stifterne af den bekjendte „Nordmandsforening“ i Kjøbenhavn.

Vand, som om man pludselig havde afkjølet det. Ikke alene Vandet fra Tragten gaar af sig selv tilbage ned i det underſtaaende Glas, men efterat den øvre Aabning ikke længere er bedækket med Vand, indsuger den nedenunder staaende Flaske desuden endnu Luft, hvis Indtrængen ikke alene er meget tydelig, men ogsaa let kan bemærkes af de Blærer, som træde frem af den nedre Aabning og stige op igjennem Vandet. Herved er nu Alt i den nedre Flaske bragt i sin oprindelige Stilling, Luften udvider sig igjen, driver Vandet iveiret, dette flyder atter tilbage i den nedre Flaske, og det samme Spil gjentager sig saa ofte som man vil, eller saalænge som man holder den nedre Flaske i kogende Vand. Saa utrolig denne Sag synes ved det første Øiekast, saa kan dog Enhver let ved det yderst simple Forsøg overtyde sig om dens fuldkomne Rigtighed, i hvilken Henseende endnu maa tilføies, at det Rør, gjennem hvilket Vandet stiger i Veiret, ikke maa være for vidt. At dette eiendommelige ny Phænomen kan erholde en technisk Anvendelse, beviser Hr. Schwärzler ved en liden, arbeidende Maskinemodel, hvis Konstruktion er baseret paa det nu beskrevne Phænomen.

Et andet Phænomen, som man tidligere heller ikke har lagt Mærke til, og som kan blive af Vigtighed for Geologien og Geognosien, bestaar deri, at Luft lader sig komprimere alene ved Befugtning af Sand, bedst Kvartssand. Saa usandsynlig ogsaa denne Paastand lyder, ligesaa let kan Enhver overbevise sig om Sandheden deraf. I dette Øiemed behøver man kun at fylde et cylindriskt Glas med tørt Sand, fugte dets Overflade med Vand og i ethvert Tilfælde et lidet Lag af Vand over Sandet. Strax derpaa vil man see, at det fugtige Sandlag afskiller sig fra det tørre og stiger $^{1}/_{2}$ til $^{3}/_{4}$ Tomme iveiret, idet Luften under det bliver saa komprimeret, at den ikke alene bærer det paagydte Vand, men ogsaa det endnu tungere Sand.

Jan Kollár,

forhenværende Professor i Archæologi ved Wiens Universitet.

I den Gravsang, der blev afsungen ved Jan Kollárs Ligbegjængelse, hedder det: „En Prophet er død!" — Og med Rette! — Kollár har været Czechoslavernes — alle Slavers Prophet. Han blev født den 29de Juli 1793 i Ungarn i Moschotz i Thurotzerkomitatet, hvor hans Fader var Notarius. Sin første Underviisning erholdt han i Kremnitz og Neusohl. I Preßburg studerede han Theologi. Derfra begav han sig til Jena, hvor han opholdt sig halvandet Aar og hørte Forelæsninger af Gabler, Luden, Oken, Fries, Danz, Reisinger, Eichstädt, Stand o. fl. I Sachsen saa han de engang slaviske, nu germaniserede Egne, Byer og Stæder, og her paa hellige Erindringers Grund opblussede den hos ham ulmende Gnist af Kjærlighed til det slaviske Folkeelement i klar Flamme.

Kollárs Büste.

Men ogsaa en anden Kjærlighed blev her vakt til skabende Virksomhed. Datteren af en derværende Præst, hvis Forfædre ligeledes havde været Slaver, mødte som en Lysskikkelse Vandreren paa de slaviske Grave, og hende var det han idealiserede som Hovedtypen for sin Slávy dcera (Ærens og Slaviens Datter). Her forfattede Kollár de første Sonetter af dette storartede lyrisk-episke Værk, paa hvilket han, ligesom Tilfældet var hos Goethe med „Faust," arbeidede hele sit Liv og som for stedse vilde have sikret ham Plads i det slaviske Valhalla, om han end ikke havde skrevet Andet.

Efterat være vendt tilbage til sit Hjem, blev han i Aaret 1819 i Neusohl indviet til Geistlig, hvorefter han kom til Pesth som Kapellan ved den derværende slavisk-tydske evangeliske Kirke ved Siden af Præsten Molnar, hvis Efterfølger han ved dennes Død blev og i hvilket Embede han forblev til 1849.

Først efter 15 Aars Forløb blev det ham paa Grund af en forunderlig Skjæbnens Tilskikkelse forundt, at faae den af ham forherligede Elskede til Kone.

Kollár foretog tvende Reiser til Italien, nemlig i Aarene 1841 og 1844, af hvilke han udførlig beskrev den første i sin 1843 udgivne Cestopis. Resultatet af den anden Reise, paa hvilken han med Kone og Datter trængte frem til Neapel, var det store, paa Statens Bekostning udgivne Værk, Staro-Italia slavjanská, hvis første Deel allerede er trykt, medens den anden befinder sig under Pressen.

I Marts 1849 blev han af Regjeringen som Tillidsmand kaldet fra Pesth til Wien, og derpaa der udnævnt til Professor i den slaviske Archæologi.

Paa Indbydelse af Storhertugen af Mecklenburg-Strelitz foretog Kollár i 1850 en Reise derhen, for at undersøge og kritisk beskrive de fundne Gudebilleder i det slavisk-hedenske Tempel i Rhetra. Med denne archæologiske Opgave beskjæftigede han sig rastløs efter sin Tilbagekomst til Wien, og netop da han havde nedskrevet i sit første Udkast Resultaterne af disse nyeste Undersøgelser i Værket „Guderne i Rhetra," bortførte Morana, den slaviske Dødsgudinde, hans Aand fra Jordens mørke Regioner.

Hans Lig blev den 26de Jan. 1852 høitideligt begravet paa St. Marxer-Kirkegaarden under stor Deeltagelse af Slaverne i Wien.

Til Minde om Kollárs Personlighed blev af den unge talentfulde Billedhugger Molnitzky hans Büste forfærdiget i Gips og af Sejdan en Medaille med hans Billede og en slavisk Inskription.

Kollár var Medlem af mange Akademier og lærde Selskaber, og havde af Keiseren faaet Franz-Josef-Ordenen.

Han var uafbrudt i literær Virksomhed. Næst efter Slávy dcera, som er udkommet i fem Oplag, har hans i Prosa skrevne og af ham ogsaa i Aaret 1837 i det tydske Sprog udgivne Bog: „Om den literære Gjensidighed mellem de forskjellige Stammer og Mundarter blandt den slaviske Nation" fundet den største Anklang og havt den mægtigste Virkning.

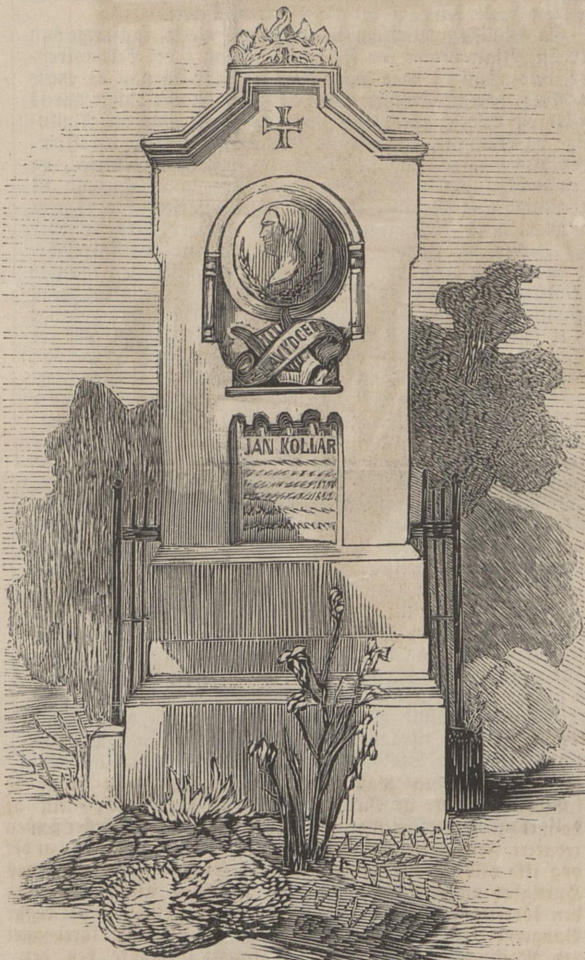
Foruden de allerede omtalte Værker har Kollár udgivet i Trykken mindre Digte, og dernæst flere andre, tildeels omfangsrige Skrifter, for den største Deel af philosophisk og archæologisk Indhold, saasom Imenoslav, Rospravyo jmenách, Sláva Cohyno og talrige Prædikener. Ogsaa har han fra sin tidligste Ungdom samlet paa Slovakernes Folkesange og endelig udgivet dem i Aarene 1834 og 1835 under Titel: Naroonie zpievanky i to Bind.

Den, som ikke har kjendt Kollár personlig, men kun af hans Digte, har forestillet sig hans ædle Digterskikkelse saaledes, som han selv har skildret sig i en af sine Sonetter i Slávy dcera:

„Jeg med den ene Fod paa Karpatherne stander
og med den anden jeg støtter mig paa Ural."

Dog, i Virkeligheden viste hans Personlighed sig anderledes, idet han var en Mand fuld af Blidhed og et alvorligt, mildt Væsen.

Hans kraftige, skarpt afgrændsede vægtige, i monumental Stiil holdte Sonetter ligne i deres ydre symmetriske Form og Indhold Marmortavler, til evig Erindring henlagte paa Slavernes Heltegrave.

Kollárs Gravmonument.

Kollárs Monument paa St. Marxer-Kirkegaarden, hvortil Udkastet er gjort af Architekt Bergmann og som er udført i haard Steen af Hofsteenhugger Wasserburger, er sex Fod høit og sex Fod bredt og oventil paa Spidsen smykket med en Busk af Valmueblomster. Omtrent paa Midten af Monumentet befinder sig i en Medaillon den døde Bardes Billede af Jern, modelleret af Medaillør Sejdan og støbt i Fyrst Salms Støberi i Wien, og under dette det af Steen huggede gammelslaviske Strængeinstrument Varyto med Indskriften Slávy dcera. Længere nede staar følgende Gravskrift:

Jan Kóllar	Johan Kollár
c. k. prof. starovedy slov. na univ Videnské pred. tim kazatel evang. cirkve slov. i Pesti, nar. i Mosovcich dne 29 cervence 1793, zemrel ve Vidni dne 24 ledna 1852.	k. k. Prof. i den slav. Archæologie ved Universitetet i Wien, fordum Præst ved den slaviske evangeliske Menighed i Pesth, f. i Moschotz den 29 Juli 1793, død i Wien den 24 Jan. 1852.
Isa ziv, i srdci cely narod nozil, zemrev, zije i srdci nàrodic celého.	Da han levede, bar han den hele Nation i Hjertet, Nu, da han er død, lever han i hele Nationens Hjerte.

(„Illustr. Zeit.")

Caspar Johannes Boye.

Denne vor Landsmand, der har erhvervet sig et anseeligt Navn blandt Danmarks Digtere og geistlige Talere, er pludselig afgaaet ved Døden, som det lader til, af Kolera, og vi tro derfor, at burde give en kort Nekrolog af ham Plads i vort Blad.

Boye er født paa Kongsberg den 27de December 1791, og var saaledes ved sin Død henimod 62 Aar gammel. Hans Fader E. Boye, der først var Rektor paa Kongsberg og siden i Throndhjem, var en Kjøbenhavner af Fødsel, Moderen Dorothea Styhr var derimod norsk og af en gammel adelig Slægt. Meget ung blev han af Faderen dimitteret til Universitetet, men da han ikke erholdt den fornødne veniam ætatis, maatte han vente i to Aar, hvilke han tilbragte med at give Informationer her i Norge. I sit nittende Aar (1810) blev han endelig Student ved Kjøbenhavns Universitet, og ernærede sig nu ved Informationer, medens han forberedte sig til Embedsexamen, først til den juridiske siden til den theologiske, hvilken sidste han tog i Foraaret 1816 med bedste Charakteer. I samme Aar udgav han „Melpomene," udvalgte Sørgespil af Theodor Kørner, hvorved han viste sig som en Mand, med lutret og reen Sprogsands, og i det følgende Aar ligeledes en heldig Oversættelse af A. Müllners bekjendte Tragødie „Brøden" samt af Davids udvalgte Psalmer. Imidlertid vare disse Oversættelser ikke de første Frugter af hans literære Virksomhed; thi han havde allerede tidligere, endog i sin Skolegang, skrevet originale Digte, og et af disse, „Elegi ved Ruinerne af Munkeklosteret paa Tuterøen," optog han i en siden udgiven Samling. I Aaret 1818 blev han ansat som Andenlærer ved det jonstrupske Seminarium og fik nu megen Fritid, hvilken han anvendte til forskjellige literære Arbeider. Allerede næste Aar udgav han et Bind Digte og et lyrisk Drama, „Elisa eller Venskab og Kjærlighed," og i de følgende sex Aar leverede han Tragødierne „Brødrene i Leire," „Conradin, den sidste Hohenstaufer," „Juta, Dronning af Danmark," „Svend Grathe," „Kong Sigurd," „Erik den Syvende" samt et Par romantiske Skuespil („Floribella" og „William Shakspeare") og et Syngespil, foruden en heel Deel Oversættelser af Theaterstykker og walter-scottske Romaner. Hine originale Produktioner vil vel i vor Tid hverken i poetisk eller dramatisk Henseende kunne stilles synderlig høit; men da der gaar en elskværdig blid Tone igjennem dem og de derhos anbefale sig ved et smukt Sprog, kan man ikke alene forklare sig, at de ved Opførelsen gjorde Lykke, men ogsaa, at de endnu gjerne læses, hvilket den i 4re Bind hos A. Fr. Høst for et Par Aar siden udkomne samlede Udgave af de fleste af disse Dramer (tilligemed endeel Digte) noksom antyder. I 1826 blev Boye beskikket til Sognepræst for Søllerøds Menighed, og fra nu af levnede Kaldspligterne ham ingen Tid til at befatte sig med dramatiske eller andre Arbeider af større Omfang. Derimod begyndte han (1833) at udgive en Samling af „aandelige Digte og Sange," som han fortsatte i en lang Aarrække og hvori han heldigen traadte i de gamle yndede simple og hjertelige Psalmedigteres Fodspor. I Aaret 1835 blev han Sognepræst ved St. Olai Kirke i Helsingør og udgav her to Bind Prædikener og i 1840 hædredes han med Dannebrogsordenen.

Endelig blev han kaldet til Præst ved Garnisonsmenigheden i Kjøbenhavn, hvilket Kald han vedblev til sin Død. Mange af hans Venner og Velyndere, deriblandt Biskop Mynster, ledsagede hans jordiske Levninger til deres sidste Hvilested.

Boye var gift med en Datter af den ædle M. G. Birckner, Trykkefrihedens bekjendte Forsvarer.

Den sachsiske Guillotine.

Den Maade, paa hvilken Nationerne fuldbyrde Dødsstraffen, har stedse i mere eller mindre Grad været en Maalestok for deres Kulturtrin og Individualitet. De virkelig skrækkelige Dødsmaader, som Middelalderen havde udfundet for Forbrydere, og hvis blotte Beskrivelse bringer Haaret til at reise sig paa vore Hoveder, stode i fuldkommen Overeensstemmelse med hiin Tids raa og voldsomme Charakteer. Det synes, som om den offentlige Retsfølelse paa den Tid kunde skaffes en saa meget større Tilfredsstillelse, jo langsommere og kvalfuldere den skrækkelige Henrettelsesakt var.

Humanitetens og Retfærdighedens Princip er i den reale Verden rigtignok kun langsomt istand til at bryde sin Bane, men dets Fremadskriden, ligesom Naturens hemmelighedsfulde Virken, lader sig dog ikke opholde. Civilisationen har forvist Middelalderens skrækkelige Pinselsredskaber, Staten og Samfundet ere tilfredsstillede ved at den for Selvforsvaret nødvendig blevne Uskadeliggjørelse af Forbryderen mod sine Medmenneskers Liv bliver naaet paa den hurtigste og simpleste Maade. Det bliver betragtet som en Fordring, ikke alene til Menneskeligheden men ogsaa til Retfærdigheden, at den til Døden Dømte kun bliver belagt med den i Lovene udtalte Straf, men ikke tillige udsat for Pinsler, hvis Indtræden og Varighed ikke lade sig beregne. Fra dette Synspunkt betragtet viser sig Indførelsen af Guillotinen i Sachsen, d. v. s. en Maskine, som gjør det unødvendigt, at et Menneske formelig maa lære den sørgelige Kunst, at hugge Hovedet af et andet Menneske, i Virkeligheden som en Humanitetshandling og saaledes paa en vis Maade ogsaa som et Fremskridt i Civilisation.

I den sachsiske Kriminallovbog er Halshugning fastsat som den eneste Art af Dødsstraf. Allerede paa Landdagen i 1836—37, da denne blev forhandlet af Stænderne, omtaltes Inførelsen af en Maskine til Fuldbyrdelse af Dødsstraffen. Regjeringen havde nemlig, da den forelagde Kriminallovbogen, stillet det Forbehold, istedetfor den i Sachsen brugelige Udførelse af Dødsstraffen ved Sværdet, for Fremtiden ved Forordning idetmindste forsøgsviis at indføre Exekutionen ved Guillotine, hvortil Stænderforsamlingen ogsaa gav sit Bifald.

At den sachsiske Regjering ikke allerede tidligere gjorde Brug af dette Forbehold, havde sin fornemste Grund deri, at Sachsen i Dresdener-Skarpretteren Fritzsche besad en Mand, som med sjelden Paalidelighed og Færdighed udførte den ham paalagte Udførelse af de afsagte Dødsdomme. I Aaret 1848 blev, som i andre Lande, ogsaa i Sachsen Dødsstraffen afskaffet, og omendskjønt denne allerede blev gjenindført i 1849, saa fandt i de nærmest følgende Aar dog ingen Henrettelse Sted, fordi denne, Gjenindførelsen af Dødsstraf betræffende Lov ingen tilbagevirkende Kraft havde. De første Henrettelser efter Gjenindførelsen af Dødsstraffen bleve først fuldbyrdede i Aaret 1852. Henrettelsen af Barnemorderſken Rehn i Dresden i September 1852, hvilken ligeledes blev foretagen af Dresdens Skarpretter, frembragte desværre den sørgelige Erfaring, at den tidligere brugelige Henrettelsesmaade med Sværdet paa fri Haand selv med stor Færdighed kun ydede liden Paalidelighed. Ved Forordning fra Justitsministeriet af 1ste Decbr. blev som Følge heraf for Kongeriget Sachsen Indførelsen af Guillotinen bestemt, og der besluttedes allerede at bringe den i Anvendelse. Justitsministeriet havde allerede tidligere ladet Modellen til en saadan Maskine hente fra Paris, og Mechanikus Kleber i Dresden blev paalagt, efter denne, med Anbringelse af mulige Forbedringer, at konstruere en lignende Maskine.

Det er som bekjendt historisk paavist, at den franske Læge Guillotin ikke var den første Opfinder af Maskinen, som bærer hans Navn, men at Maaden at halshugge ved Faldøxen eller med den saakaldte „Diel" eller den italienske Faldøxe allerede i en meget tidlig Tid, ja allerede i det 13de Aarhundrede var

Den sachsiske Guillotine.

kommen i Brug. Efter gamle historiske Beretninger synes den ulykkelige sidste Spire af Hohenstaufernes Huus, Konradin af Schwaben, og hans trofaste Ulykkeskammerat, Frederik af Østerrige, 1269 at være blevne halshuggede i Neapel med den italienske Faldøxe. Ogsaa i Frankrige var den i ældre Tider i Brug, men blev efterhaanden fortrængt af Sværdet. I Anledning af Raadslagningerne over hans Andragende om Reform af Straffelovgivningen gjorde Lægen Guillotin i den konstituerende Forsamling den 1ste December 1789, af Menneskelighedsgrunde og uden at man da kunde forudsee Revolutionens senere Blodorgier, det Forslag, at man atter skulde indføre den sikrere Henrettelsesmaade med Faldøxen. Pariserlægernes Akademi blev anmodet om at afgive sin Erklæring desangaaende, og efter et Foredrag af Dr. Louis, dets Sekretær, besluttede det sig til forsaavidt at afvige fra Faldøxen, hvorved det dræbende Instrument i sin hele Bredde virker paa alle Dele af Halsen, at der skulde gives det skarpe Jerninstrument en skraa, stærkt efter Horizonten bøiet Stilling, hvorved Henrettelsen blev fuldkommen smertefri, fordi denne Konstruktion umuliggjør enhver Beskadigelse af Halsens bløde Dele. I den nyere Tid er forøvrigt ved Faldøxen et skiveformigt Jern blevet bragt i Anvendelse. Man har flere Gange, blandt Andet i Würtemberg, gjort frugtesløse Forsøg paa at konstruere en mere skikket Maskine end Guillotinen til det omtalte Øiemed; men ogsaa i Würtemberg have Medicinalautoriteterne udtalt sig for Faldøxen. Den er 1841 bleven indført i Storhertugdømmet Hessen og i Kantonerne Zürich og Luzern.

Det sachsiske Faldsværd, hvoraf vi levere en tro Afbildning, er altsaa den egentlige oprindelige Guillotine. Den rødbruunt anstrøgne Estrade, paa hvilken det skjæbnesvangre af Egetræ forfærdigede Apparat bliver opstillet, er 3 Alen 5 Tommer høi og holder 7 Alen i Fiirkant eller en Kvadratflade af 49 Kvadratalen, samt er omgiven af et 1 Alen 15 Tommer høit Galleri. Den egentlige Maskines hele Høide fra Gesimset til Estradens Gulv udgjør 8 Alen og det Rum, gjennem hvilket Jernistrumentet skal falde, 5 Alen, saa at efter Lovene for Faldet den oprindelige Vægt af det første, 32 Pd., og med den Klods, hvortil det er befæstet, 60 Pd., i sin Virkning bliver betydelig forøget. Bøiningsvinkelen ved den sachsiske Faldøxe udgjør 48 Grader.

Hele Maskinens Sikkerhed beroer paa den mindst mulige Friktion af den mellem begge Søiler eller Vanger nedadglidende Klods. I denne Henseende er en væsentlig Forbedring bleven anbragt paa den sachsiske Faldøxe i Sammenligning med den franske Model. Ved denne sidste befinder sig nemlig Moderledning i begge Vangerne, hvorved rigtignok, naar de sidste ikke staae ganske lodrette, det Tilfælde er muligt, at Jernet kun langsomt og klapprende falder ned. Ved den sachsiske Maskine derimod er omvendt Moderledningen indlagt i Klodsen og derimod en glat Jernledning anbragt paa begge de indvendige Sider af Vangerne, uden at tage Hensyn til, at paa begge Sider og indenfor Klodsen to Messingruller næsten reducere Friktionen paa Vangerne til et Minimum, saa at det dog ikke vilde udøve nogen mærkelig Skade paa Operationens Hurtighed og Sikkerhed, selv om Maskinen afveg noget fra den lodrette Stilling. Det andet mulige Tilfælde, at begge Vangerne ikke staae ganske parallele, er ligeledes forebygget ved Maskinens Trækonstruktion. For at forhindre den betydelige Rystelse ved Klodsens Indfalden med Jerninstrumentet i Spundset, har den sachsiske Mechanikus fodret dette med presset Gummi, istedetfor med Læder, som Tilfældet er ved den franske Model.

Operationen med Maskinen foregaar ligesaa hurtigt som let. Det egentlige Exekutionsinstrument hviler paa en Jernklap a, som halvt kun aabner sig oventil, forat kunne trække det op, og som for den anden Halvdeel hævertformig staar i Forbindelse med Udløsningsstangen bb. Ved Snoren cc hæves tilligemed Jernet ogsaa den øvre Deel af den af stærkt Jernblik forfærdigede Halsring d. Saasnart Delinkventen er afklædt, bliver han med tilbundne Øine og med Ansigtet fortil fastbundet paa Optagningsbrættet. Dette sidste er saaledes indrettet, at det i det høieste kan naae til Skuldrene og indenfor de to Vægge af Broen e bevæger sig paa et Slags Gjænge, for at det ikke skal komme ud af den lige Retning. Optagningsbrædtet bliver nedenfra løftet op og skudt frem paa Broen, saa at Delikventens Skuldre støde mod den nedre, fastliggende Deel af Halsringen. Medens dette foregaar, har den forrettende Skarpretter med den venstre Haand grebet Snoren c og noget sænket den øvre Deel af Halsringen, men tillige ogsaa med den høire Haand grebet Haandtaget paa Udløsningsstangen. Idet han nu hæver Udløsningsstangen omtrent ½ Fod, lader han tillige Snoren glide ud af den venstre Haand, Halsringen slutter sig, men i det samme Øieblik styrter ogsaa Jernet ned, hvilket det nu nedad vendte Gjænge a imidlertid har frigjort. Hele Handlingen foregaar i langt kortere Tid, end vi have behøvet til dens Beskrivelse; fra den Tid, da Delinkventen blev fastbunden paa Optagningsbrættet, og indtil det afgjørende Øieblik har man ved de i Foraaret i Chemnitz og Freiburg stedfundne Henrettelser ikke brugt meget over et Minut, for at fuldbyrde Lovens strænge Dom. Ved disse, de første med Faldøxen foretagne Halshugninger har den nybyggede Maskine forøvrigt vist sig fuldkommen hensigtsmæssig; og paa den forsamlede Menneskemasse gjorde denne ny Halshugningsmaade øiensynligt et dybt rystende Indtryk. (Efter Illustr. Zeit.)

Klædedragt og Levemaade fra Guldalen.

Uagtet Guldalen (ford. Gauldæla-Fylki) strængt taget ikke indbefatter flere Præstegjælde end Melhuus, Støren og Aalen, hvortil i politisk Henseende ogsaa Røraas hører, vil jeg dog trods Overskriften kortelig berøre Opdals og Rennebo's Sogne for derved uden „Sprang" at gaae fra Gudbrandsdalen over Dovre til Guldalen, ligesom der i følgende Bemærkninger ogsaa vil indblandes enkelte Notitser af topographisk og historisk Indhold*).

Fra Gudbrandsdalens nordligste Distrikt kommer man næsten uden at ane det op paa Dovrefjelds vidtstrakte, storartede Plateau, rigtignok efter at have passeret en, en halv Miil lang, noget brat Bakke imellem Skiftet Dombaas og Fjeldstuen Fokstuen. Herfra strække sig milelange steenfulde Sletter, der kun paa enkelte Steder ere afbrudte af smaa Dalstrøg, bevoxede med Kratskov. Fra Fjeldstuen Jerkin, der endnu hører til „Landet paa denne Side," stiger Fjeldet temmelig steilt op, og noget ovenfor Jerkin er Veiens største Høide 3760 Fod over Havet. Efter omtrent ved dette Punkt at have passeret Grændsen mellem det Sønden- og Nordenfjeldske og i Hældningen mod Nord har man Udsigten til den i Vest liggende Gruppe, Sneehætten, der i de sidste 50 Aar har faaet en udbredt Navnkundighed og meer og meer bliver en Gjenstand for Reisendes Besøg. Kongsvold er den nærmeste af de nordenfjeldske Fjeldstuer, og man mærker allerede her Spor af det „hiinsidige Lands" Eiendommeligheder; saaledes bruger man t. Ex. paa Kongsvold Benævnelsen „Ort," medens det kun en ⅞ Miil derfra liggende Jerkin kalder 24 ß. en „Mark." Paa Fjeldstuerne — hvoraf Drivstuen er nordligst — hersker forøvrigt en forunderlig Blanding af moderne Civilisation og Fjeldboerens simple Naturlighed, hvortil vel den egentlige Aarsag ligger i Reisendes hyppige Besøg og tildeels længere Ophold der paa den ene, og den til det patriarkalske Nomadeliv grændsende Levemaade paa den anden Side. Her voxer intet Korn, men herlige Græsgange og Fjeldslaatter ligge til, saa at Kvæg og Hesteavl bliver den naturlige Næringsdrivt, ligesom ogsaa de fiskerige Fjeldvande samt Omegnens Rigdom paa mangeslags Vildt give særlig Anledning til Fiskeri og Jagt. Foruden Indtægter af Reisende hæves ogsaa Korntold saavel af nordre Gudbrandsdalens som Østerdalens Distrikt, og til Drivstuen ligger desuden en Gaard i Opdal, som skal være skjænket af Kong Magnus Lagabæter i Aaret 1270. Da disse nævnte Fjeldstuer ere de eneste faste Menneskeboliger paa Fjeldet, og da de baade kunne underholde og have Beskjæftigelse for en Mængde Folk, saa faae Opsidderne en frappant Lighed med de gamle Patriarker ved deres uindskrænkede Herredømme over deres mange og tildeels beslægtede Undersaatter og ved den talrige Familiés Forening i een Bolig. Schøning slutter af flere forefundne Oldtidsminder**), at Fjeldet i Fortiden ikke har været saa ubeboet som nu, skjønt Trangen til Fjeldstuers Oprettelse paa Kong Øysteins Tid synes at vise, at det heller ikke dengang var beboet. Imidlertid kan der med Grund formodes, at her engang har været anseelig Furuskov, da store Furustammer med Rødder findes paa Bunden af mange herværende Vande. Som en Mærkelighed ved Dovrefjeld anfører Schøning tillige en Mængde Elg- og Reensdyrgrave, der ligge tæt ved hverandre og ere anlagte med megen Flid, da de indvendig ere opmurede eller steensatte indtil næsten en voxen Mands Høide; store Strækninger af Fjeldet ere ganske opfyldte med saadanne Minder om en tidligere betydelig Næringsvei. Desuden har Falkefangst været drevet her i ældre Tider, da det er bekjendt, at den romerske Keiser 1671 fik kongelig Bevilling paa ved egne Folk at lade fange Falke, tilligemed Andre, som saadant var forundt, blandt andre Pladse ogsaa paa Dovrefjeld i Throndhjems Amt. Endnu fortæller Schøning, at der i Fjeldet strax nordenfor Drivstuen ved haardt og stormende Veir høres Knald, samt sees Røg som af en Ovn, Noget, der vistnok burde være nærmere undersøgt.

Vi forlade nu Dovrefjeld og vandre nordover gjennem Drivdalen, hvor den besværlige og farlige Vaarsti er afløst af det nylig fuldendte storartede og pragtfulde Veianlæg langs Driva. Dalen, der fra Kongsvold af ikke er andet end en trang Fjeldkløft, udvider sig lidt efter lidt og danner nu den efter sin høie Beliggenhed benævnte Opdal. Denne er en smuk, fri, aabent liggende Bygd†), der fra Hovedkirken, som omtrent ligger i Centrumet af sammes beboede Deel, paa en Høide af henimod 2000 Fod over Havfladen, deler sig i trende Arme, en, der gaar mod Vest til Sunddalen, en anden mod Syd til Dovrefjeld og en tredie, der fører mod Øst og Nordost til Rennebo og Indset. Opdal, omgiven af stolte, „blaanende" Fjelde, der afgive de herligste Græsgange og ere tykt besaaede med Sætre, og hvorhen endog den nordligste Deel af Guldalen drager med sine Kreature i Sommermaanederne, er beboet af et livligt, forholdsviis vel kultiveret Folk, der med dets Hang til Luxus, dog i det Hele taget er ganske velstaaende. Almuens Hovednæringsvei er Kvægavl, hvortil vidtløftige Engeslaatter, der dog tildeels ligge langt borte, samt den langveisfra hentede Fjeldmos give god Anledning. Kornavlen er mindre betydelig, skjønt de bedre Gaarde i gode Aaringer ikke alene ere „sjølberga" for „dæ Aare," men kunne ogsaa ved lidt Forsynlighed spare til haardere Tider. Paa Grund af den korte Sommer og haarde Luftegn, hjemsøges ofte Landmanden af den altfor tidlig indtræffende Nattekulde, der undertiden allerede i Juli og August tilintetgjør enhver Udsigt til en rig Høst††). Næsten den

*) Disse ere tildeels hentede af Krafts topographisk-statistiske Beskrivelse over Norge.

**) Omtrent ⅛ Miil søndenfor Kongsvold findes en, nu med Mos og Krat overgroet, Sandryg, der bærer alle Tegn paa at være dannet af Menneskehænder. Den er fra 280 til 300 Skridt lang og stikker betydelig af mod Omgivelserne, ligesom der ogsaa i den findes kunstig lagte Heller, der med dens øvrige Eiendommelighed give den Udseende af en Familiegravhøi og det den største i sit Slags. — Længere nede i Dalen ved Gaarden Rise, hvor ogsaa den mod Sydost førende, efter Dronning Margaretha opkaldte Dronningdalen begynder — Margaretha tog dengang Feil af Veien —, samt ved Vangs Præstegaard findes en Mængde Gravhøie med Mærker efter her leverede Feltslag.

†) Den smukkeste og behageligste Deel af Opdalen er Egnen, hvor de tre Dale skjære hverandre, og hvor Gaarden Jishoel ligger paa Sydsiden af Hovedelven, paa en frugtbar, venlig Slette, en Gaard, som siges at være den først beboede i Opdal, og hvor Schøning antager, — rigtignok kun som Gisning —, at den under Hakon Jarls Regjering bekjendte Thorkild Thurefrost boede.

††) Uheldige Aaringer have tidt fremkaldt Dyrtid og svær Hungersnød i Opdal og tilgrændsende Distrikter; saaledes fortælles blandt mangfoldige andre sørgelige Tilfælde af lignende Art, at der i Aaret 1601, som blev kaldt „det store dyre Aar," alene i det ikke meget folkerige Opdal døde 80 Mennesker Hungersdøden. I den første Halvdeel af det 17de, samt ved Midten af det 18de Aarhundrede og senere 1803 og 1812 vare ogsaa Hungersaar, i hvilke Mennesker bogstavelig sultede ihjel.

eneste Sædeart, som trives og med Held dyrkes her, er Byg, der endog saaes i ugjødslet Jord og giver 6 a 8 Fold. Skjønt Jordbunden, der bestaar af sort Muld, stærkt blandet med større og mindre Stene, overalt er meget frugtbar, hvor den er vel dyrket, lykkes dog ikke Potetesavlen, der ved forrige Sognepræst, Provst Rønnaus Bestræbelser, blev meget udbredt, hvorimod Kaalrabi er en for denne Egn mere passende Rodfrugt. Med Undtagelse af faa Gaarde mangler overalt Skov til Brænde og Bygningstømmer i Hjemmarken og maa hentes fra tvende ikke just rige Almindinger. Skovene bleve for haardt medtagne ved Kulbrænding, medens Ovikne Kobberværk var i Drift, og man maa nu nøie sig med at brænde Tjære af de efterladte Stubber og Rødder, der ofte med megen Besværlighed graves op af Jorden. Som Binæringsvei kan endnu anføres Jagt især paa Fuglevildt, hvoraf en Mængde Ryper fanges helst med Snare, samt Fiskeri, deels af etslags Lax i Driva, deels og fornemmelig af Fjeldørret og andre Arter Ferskvandsfisk i de mange Fjeldvande. Desuden findes Kalksteen og en Mængde Skifersteen af udmærket Skjønhed, hvilken sidste benyttes til Tagdækning, og hvoraf der ogsaa udføres et ikke ubetydeligt Kvantum, i hvilken Henseende et paabegyndt storartet Veianlæg til at aabne Kommunikation med Søen gjennem Sunddalen er af stor Vigtighed, — samt Klæbersteen, der hyppig forekommer og benyttes til Skorstene og Kakkelovne. Huusfliden er derhos ret god, især paa Spindesiden; saaledes afhændes en Deel uldne saavelsom linnede Varer paa Markederne i Opdalingernes Kjøbstad, Throndhjem. Mandfolkene derimod gjøre mere af at „slentre en Smule, smøge sig en Pibe og spase med Jenterne," end t. Ex. sætte sine Gaardsredskaber i ordentlig Stand. Hertil kommer den „Opdølen" egne Handelsaand, der fornemmelig er virksom ved Drift- og Hestehandel; „Handelskarle" drage ud om Vaaren til Nabodistrikterne og opkjøbe Kvæg, som efterat være fedet om Sommeren i deiligt Fjeldbeite, i større Partier drives til Byen om Høsten. Forøvrigt adskille Opdalingerne sig i betydelig Mon fra deres nordenfjeldske Naboer, hvad Klædedragt og Sæder angaar, ved et mere kjøbstadsmæssigt Præg i det Hele. Kvinderne og navnlig de ugifte Piger, der ogsaa fra Naturens Side ere pragtfulde Udgaver, gaae meget ziirligt antrukne; Kjolerne, af fiint Værken og Kjøbstadstøi, ere for en Deel efter moderne Snit, medens Hovedet ingen anden Prydelse har end det smukke, rige Haar, der er strøget til begge Sider over Panden og under Nakken sammenflettet i een stor nedhængende Flette. Naar hertil kommer de forskjellige Prydelser af Søljer, Ringe og Spænder, samt deres lette raske Gang og maneerlige Bevægelser, da faar man den skjønneste Harmoni mellem Natur og Kultur. Mandfolkenes Dragter ere ogsaa uden Eiendommelighed og have meget tilfælles med de moderniserede Dragter i Gudbrandsdalen; Livkjoler af blaafarvet eller graat Vadmel, Buxer af samme Sort, ofte med deelviis Overtræk af garvet Skind, Vester af fleerfarvet Tøi efter Moden, Bystøvler og Blokstøvler og tildeels Punschsko, samt Kaihætter af graat Vadmel udgjør deres sædvanlige Høitidsdragt og tildeels deres Hverdagsdragt. En stor Deel af Opdalingerne ere under Middelshøide og spædlemmede; de ere hurtige i deres Bevægelser som i deres Tale, i hvilken mærkes tydelige Spor af deres nære Naboskab med det Søndenfjeldske, og have i Regelen blondt Haar og et livfuldt Ansigt. Som Overgangsfolk bliver Opdalingen regnet til Sydboerne af en mere ægte Thrønder, men en Sydboer hører og seer ikke andet end en ægte Thrønder i ham. — Vi have sagt, at Opdals Beboere ere et livligt og følgelig fornøielseslystent Folk; men heri er skeet en betydelig Forandring i de allersidste Aar ved en, hele Befolkningen angribende, religiøs Bevægelse. Bodsprædikanter, jeg tror fra det Romsdalske og Bergenske, have til forskjellige Tider gjæstet Bygden, og skjønt Haugianismen altid har havt sine Tilhængere der lige fra Hauges Dage, saa er ved hine Omreisende bevirket en almindelig stor Ovendelse (eller rettere Opvækkelse, der just ikke i og for sig er til det Gode), hvilken ikke sjeldent har forvoldt, at Mand og Muus har forladt Huus og Gaard og Arbeide for at gaae paa „Opbyggelsen." Herved have selskabelige Sammenkomster af muntrere Art lidt Afbræk, saa at de enkelte tilbageværende „Verdens Børn" i Opdal høilig beklage sig over, at de ikke engang kunne faae Anledning til en lille Svingom i en munter Dands. Spillemændene ansees i Almindelighed som Djævelens første Ministre. Det er ellers sørgeligt, at slige til Sværmeri grændsende Bevægelser ikke blot indskrænke sig til den mindre oplyste Deel af Befolkningen, men at enkelte af „Israels Hyrder" lade sig lede af Faarene, hvilket jo er bagvendt; Alt, hvad der divergerer fra Kirkens ægte Liv, burde ikke finde Understøttelse af Kirkens eedsvorne Tjenere. Politik befatte Opdalingerne sig ikke videre med; de have een politisk Personlighed, der politiserer for dem alle, og som staar i samme Forhold til alle Bygdens Anliggender som Statsraad Stang — ialfald efter svensk Mening — staar til det hele Land, det vil sige, han er Selvhersker, er Konge; Ideen er ialfald smuk. — Opdalingernes Skjønhedssands ytrer sig ogsaa i Bebyggelsen af deres Gaarde, hvor Udhusene tildeels ere af Steen, men Hovedbygningen hos de Gjæveste i Regelen tømret, panelet og malet. Hovedkirken er en Tømmerbygning af anseelig Størrelse, bygget i Form af en Korskirke og skriver sin Tilblivelse fra 1650. Under en af flere Reparationer, der ikke altid have været smagfulde, er den ogsaa bleven tækket med Skifersteen. Men det Mærkeligste ved denne Kirke er, at dens anseelige Tidende oppebæres af Sognepræsten ifølge Reskr. af 26de August 1735 som Godtgjørelse for den Gjæstfrihed, Hjælp og Bistand, han maatte yde de over Dovrefjeld Reisende, der deels havde faaet en „Skaag" knækket eller hvis Næse og Øren havde lidt af Kulden, eller som man antog maatte muligviis have lidt et eller andet Uheld. Da nu Trangen til en Restauration i Opdals Præstegaard, især efter Afskaffelsen af Vaarstien, er saagodtsom ophørt, synes det rimeligt, at Tienden ved første Vakance falder tilbage til Kommunen som Kirkens Eier, saameget mere som Bygdens Velstand paa Grund af flere Misvæxtaar og tiltagende Folkemængde i de senere Aar betydelig er aftaget, og Præstens Indtægter forøvrigt dog ere tilstrækkelige. De Forsøg, der i den Anledning ere anstillede, have endnu ikke ledet til noget Resultat.

(Fortsættes).

Norge.

Christiania. Ved Interimsregjeringens Resol. af 9de April sidstleden er bestemt, at der af Akershuus Fæstnings Slavekasse tillades anvendt et Beløb af indtil 2100 Spd. til Anskaffelse af en Dampmaskine paa 6 Hestes Kraft til at drive de fornødne Slibestene ved Slaveriets Steenhuggeri, til at skaffe Blæst til 6 Bælge i Smidien samt til Anbringelse af en Axe ind i Fileværkstedet til Benyttelse ved Polering og Drilling.

— Under 8de ds. har følgende Udnævnelser fundet Sted: Sognepræst til Thrygstad Pstg. C. L. P. Wulff som valgt Provst i Mellem-Borgesyssels Provsti; Kand. jur. H. L. Helliesen til Bureauchef og Kand. jur. G. C. Hofgaard til Fuldmægtig, begge i Finants- og Tolddepartementet. Den udnævnte Sognepræst til Lunds Pstg. C. A. Madsen er tilladt at forblive i sin forhen havte Stilling som Sognepræst i Øvrebro Pstg. Underretssagfører S. A. Ring er den 14de ds. meddeelt Autorisation som Sagfører ved Christianssands Stiftsoverret og Underretssagfører F. C. H. Arentz som Sagfører ved Bergens Stiftsoverret.

— Forligelseskommissær O. C. Enger er under 1ste Juli beskikket til Lensmand i vestre Thotens Thinglaug.

— Kand. jur. O. Thomesen er under 11te Juli meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne (Bopæl Hedemarkens Amt.)

— Igaar nedlagdes Grundstenen til Akers ny Kirke paa Kalvehougen ved Ullevold. Pastor Jensen holdt Talen. En Psalme af denne og en Sang af A. Munch bleve afsungne. Sognets Ordfører (A. B. Stabell) nedlagde i Grundmuren en Blykasse, indeholdende nogle Mynter, Repræsentantskabets Beslutning om Kirkens Bygning m. m. paa Pergament og et Exemplar af de afsungne Sange.

— Det svenske Dampskib „Udevalla" er ankommet hertil fra Strømstad med omtr. 100 Badegjæster, der tage sig en Lysttour.

— Den 14de ds. begyndte Tømmertransporten paa Jernbanen.

— Endeel af Skuespillerne og Skuespillerinderne ved Christiania Theater have besøgt Frederikshald, Christianssand, Arendal og Laurvik og ved sine Forestillinger overalt høstet stort Bifald. Imorgen give de Forestilling i Drammen.

Drammen. Det i forrige Aar fra Rob. Stephensen & Komp.s Fabrik i Newcastle bestilte Dampskib „St. Halvard," der senest skulde været færdigt til 1ste Marts d. A., ankom endelig den 8de Juli hertil. Fartøiet har et fordeelagtigt Udseende, rummelige og smukke Kahytter, og et ifølge Kapitainens Dom godt Maskineri.

Brevik. „Møllargutten" har her nylig spillet for et forholdsviis stort Antal Tilhørere.

Ved Storthingsvalget for Budskeruds Amt den 9de Juli udkaaredes Gaardbruger Chr. Hervig, Gaardbr. Student M. Sundt, Gaardbr. Thorkild O. Bjøre samt Gaardbr. Kirkesanger N. N. Hilsen til Repræsentanter, og Gaardbr. A. Gregersen, Sognepræst S. C. Berner, Lensmand A. M. Barth og Gaardbr. G. Kjægstad til Suppleanter.

Frederiksstad. Kommunen har foranstaltet en smuk Afskedsfest for Sorenskr. Bing i Anledning af hans Forflyttelse derfra Stedet.

Nedenæs og Robygdelagets Amtsformandskab har af Amtskommunen bevilget 12 ß. pr. Skylddaler aarlig i 10 paa hinanden følgende Aar til Omlægning af Hovedveien fra Fiane i Holt Sogn til Arendal og fra Fiane til Tvedestrand, under Forudsætning af at de til disse Veiomlægninger forøvrigt fornødne Midler tilveiebringes paa anden Maade, i hvilken Henseende Amtmanden anmodes om snarest muligt at henvende sig med Forestilling saavel til Regjeringen som de øvrige i denne Sag interesserede Kommuner.

Stavanger. Den 29de Juni afholdtes her Kredsforsamling for Stavangers Missionskreds, hvortil 79 Deputerede fra 51 Missionsforeninger fremmødte. Efter Hovedbestyrelsens Forslag besluttedes at oversende som Gave til det rhinske Missionsselskab (hvis økonomiske Stilling ikke er god) 1000 Mk. Hb. Bk. og til den chinesiske Stiftelse i Kassel 300 Mk. Hb. Bk. samt at understøtte indtil Videre Missionsvirksomheden i Grønland med 200 Spd. aarlig.

Bergen. Her tegnes Aktier til nok et Dampskib, hvorved Dampskibslinien skal forlænges til de nordenfor liggende Kjøbstæder lige til Throndhjem.

Throndhjem. Den 4de Juli afholdtes efter Formandskabets Foranstaltning en Takkefest i Domkirken i Anledning af Kongens Helbredelse. Biskop Darre holdt Talen.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. No. 189 har en ved Christianiafjorden født og opdragen Mand, der i nogle Aar har drevet Fiskeri som Levevei, behandlet den Opgave, der ifjor undergaves en særskilt Kommissions Undersøgelse, nemlig Spørgsmaalet om, hvorvidt Misligheder finde Sted med Hensyn til Fiskeriet i Christianiafjorden og i saa Fald, hvorledes disse kunne hæves. At Misligheder finde Sted, godtgjør han ved at paapege Fiskemængdens Aftagen og dens Aarsager (nemlig Redskaber, der virke ødelæggende paa Fiskens Yngel og dens Føde, Fiskefangst til urigtig Tid og Fiskens Forjagelse ved Sagmøl og Dampskibs-Støi) samt ved at vise, at et Slags Fiskere griber forstyrrende ind i et andet Slags Fiskeres Erhverv og at Grundeiernes Rettigheder tilsidesættes. Endelig fremhæves ogsaa Nødvendigheden af at frede de som Agn brugelige Fiskeskjæl, der nu udføres i Masse til den svenske Kyst, hvor de ere udryddede. Hvad Lovgivningen bør gjøre for at afhjælpe de paaankede Misligheder formenes at være: 1) Aldeles at forbyde Aalestikning om Vinteren, 2) at indskrænke Vadenes Brug paa ethvert Sted til den Tid, da Silden gaar til og 3) de løse Garn til en Dybde af over fire Favne Vand, saafremt ei Grundeieren giver Tilladelse til at de maae sættes paa grundere Vand, 4) at gjøre Lystring og Dagflot afhængig af Grundeierens Tilladelse, 5) at bestemme, at Ingen maa antræffes i Besiddelse af mere end een Tønde opskrabet Fiskeskjæl paa een Gang. Herved vil opnaaes et tredobbelt Øiemed: „de stationære Fiskes Mængdes Vedligeholdelse og Forøgelse, Sikrelse for Grundeiernes Rettigheder og Fremhjælpelse af de vigtige Bundgarn og Ruser. Forbud mod Fiskeri i Legetiden antager Forf. uvirksomt, og mod Fiskens Forjagelse ved Sagmøl og Dampbaade kunne ingen Foranstaltninger træffes.

— S. Bl. Nr. 191 indeholder en Artikel om Opdyrkningen af Furlands-Myren i Vestnæs Pstg., hvilken foretages af Konsul Jerwell paa Molde og i sit Slags kan betragtes som den største Privat-Entreprise hertillands, ja som en epokedannende Fremtoning, ikke blot i Jorddyrkning, „men i den høiere og ædlere Spekulations Virkeliggjørelse i Norges Land." Af de 8 a 10,000 Maal, som Myren udgjør, er der allerede opdyrket et Areal af mellem 300 og 350 Maal, gjennemskaarne med Grøfter, der udgjøre tilsammen en Længde af omtr. 2 norske Mile. Omtr. 140 Maal ere tilsaaede med Blandkorn, Havre, Turnips og Poteter samt Vinterrug og Timothei. Afgrøden var i f. A. af 21 med Blandkorn og Havre besaaede Maal 80 a 90 Tønder. Omtr. 12,000 Spd. ere hidtil anvendte paa dette Foretagende, de opførte Bygninger iberegnede, og mellem 80 og 100 Arbeidere have i de sidste 4 Uger her havt Beskjæftigelse.

— I s. Bl. No. 192 og 93 har P. Chr. Asbjørnsen leveret en udførlig Artikel „om Lærketræets Dyrkning og national-økonomiske Betydning i Skotland og England," Alt med særeget Hensyn til vort Land, hvis Jordbund og Klima afgiver, som Forf. viser, alle Betingelser for dette overmaade nyttige Træes Trivsel og kraftige Væxt.

— I s. Bl. No. 194 har en Indsender fra Smaalenene udtalt Ønsket om, at Kavalleriets Exercitie i denne Høst maae blive indstillet paa Grund af den ringe Høavl, som den vedvarende Tørke har havt til Følge.

— I Chr.-Pst. har en Forfatter søgt at paavise endeel Feil og Skjævheder ved Kapitain Holmboes Kritik over Udkastet til Armeens Organisation, hvilket Udkast 8 Officierer af alle Vaabenarter nu sees at være ifærd med at drøfte.

— I s. Bl. for 10de og 11te Juli har et Par kyndige Forfattere, M. R. og K. L. D. drøftet de amerikanske Slaveforholde.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Fregatten Eugenie er den 4de Juli vendt tilbage fra sin Jordomseilingstour, der har varet næsten to Aar. Kun 6 Mand af Besætningen ere døde underveis. Fregattens Chef, Kom. Kapt. Virgin, skal agte at udgive en fuldstændig Beretning om Reisen.

Danmark. I den ved tredie Behandling i Folkethinget antagne Finantslov ere Indtægterne ansatte til 13,795,498 Rbd. 72 ß., Udgifterne til 13,079,985 Rbd. 93 ß.

— Landsthinget har antaget den ministerielle Toldlov, som derpaa er oversendt Folkethinget.

— I Folkethinget er Udkast til Lov om en Jernbane i Jylland med 57 mod 10 St. henvist til 3die Behandling.

— I Kjøbenhavn er der indtil 12te Juli anmeldt 560 af Kolera Angrebne, 310 Døde.

— Geheimearchivar C. F. Wegener er ved Kriminal- og Politirettens Dom frifunden for Generalfiskalens Tiltale.

Frankrig. Indenrigsministeriet har sluttet Overeenskomst med Mr. John Wilkins Brett om Anlæggelsen af en elektrisk Telegraph fra Spezziabugten over Korsika og Sardinien samt under Middelhavet til Algerien, hvilken skal være færdig i to Aar. Staten har tilsikret Brett 4 pCt. Rente af Anlægskapitalen.

— Den berømte Botaniker Adrian de Jussieu, er afgaaet ved Døden den 29de Juni 56 Aar gammel.

— Nogle Sammensvorne skulle have beredt sig til at dræbe Keiseren ved hans Besøg i Opera comique, men bleve opdagede.

England. Man skal nu tænke stærkt paa et Telegraphanlæg under Havet til Amerika, en Strækning af 1600 Mile. Omkostningerne anslaaes til mellem 300,000 og 800,000 £.

— I Ministeriet hersker Uenighed med Hensyn til det tyrkiske Spørgsmaal, idet Lord Palmerston ønsker en bestemt og kraftfuld Optræden fra Englands Side, medens Aberdeen derimod fremfor Alt vil opretholde Freden. Imidlertid skal man være kommen til Enighed om, ikke at ansee Russernes Indmarsch i Donaufystendømmerne for nogen casus belli. Ifølge paalidelig Kilde skal endog hiin Uenighed være kommen saavidt, at Grev Aberdeens Udtrædelse af Ministeriet forudsees.

Tydskland. Storhertugen af Sachsen-Weimar, født 1783, afgik ved Døden den 8de Juli.

Schweitz. Forbundsforsamlingens Møder aabnedes den 5te Juli. Pioda fra Tessin valgtes til Formand i Nationalraadet.

Italien. Fra Turin berettes, at Oversekretær Jocheau er udnævnt til Gesandt i Schweitz for at lede Underhandlingerne om nærmere politisk Tilslutning mellem dette Land og Sardinien.

Rusland. Ifølge Times's Pariserkorrespondent har Rusland i „det løbende Aar" en Udgift af over 2 Millioner Fr. alene for Speidere i Frankrige, hvilke meddele den russiske Regjering alskens hemmelige Efterretninger og i Mangel af noget Bedre endog almindeligt Bysladder og Salonrygter.

— Keiserens Befaling til at gaae over Pruth har ved sin Kundgjørelse fremkaldt den mest overdrevne Enthusiasme blandt Petersburgs Befolkning.

— Storfyrst Konstantin betegnes som Overanfører for det Lüderske og Dannenbergske Korps med Gotschakoff som Generalstabschef, hvilken Efterretning har vakt stor Opsigt blandt Tyrkerne, der nære den Overtro, at Konstantinopel skal indtages af en Konstantin.

— Paschewitsch har forladt Warschau og begivet sig mod Syd, og hans Medgeneral Bentkowski skal være sendt til Moldaus Grændse.

Tyrkiet. Et russisk Armeekorps, anført af General Dannenberg, er den 2den Juli gaaet over Pruth ved Leowa. — Den russiske Flaade skal have forladt Sebastopol, og en russisk Damper er udsendt til det sorte Hav for at rekognoscere. Uenigheden haabes dog endnu bilagt ved Frankrigs, Englands og Østerriges Mellemkomst.

— I Montenegro er Stemningen meget ophidset, saaledes at Tyrkerne have maattet sende Tropper derhen.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Kontrollørposter ved Brændeviinstilvirkningen.

En Omgangsskolelærerpost i Bjørnørs Pstg. med 36 a 40 Spd. i Indtægt.

En Lærerindepost ved Bergens Tugthuus med 120 Spd. i aarlig Løn.

En Gjordemoderbestilling i Holmedals Pstg. (Søndfjords Provsti) med 26 Spd. i aarlig Lønning.

☞ **Subskription paa Illustreret Nyhedsblad modtages fremdeles i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier og koster 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Med Subskriptionen er forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Disse Gevinster ville i Aarets Slutning ved Lodtrækning blive fordelte blandt Abonnenterne uden Hensyn til deres Antal, dog fordres som nødvendig Betingelse, at Betalingen bliver ordentlig erlagt for hvert Kvartal og at man holder Bladet fra Aargangens Begyndelse til dens Slutning. Skulde Abonnenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordelte i flere Gevinster, hvoraf den største vil blive 100 Spd. kontant.** A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 30. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 23de Juli 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Den polytechniske Skole i Hannover.

Det vil vist interessere Mange af Bladets Læsere, at faae høre Noget om den polytechniske Skole i Hannover, hvor et ikke ubetydeligt Antal af den norske Ungdom er for at studere og for siden at virke enten som Ingeniører, Maskinister eller Architekter i deres Fædreland. I Almindelighed er der i Norge meget dunkle Begreber om, hvorledes Skolen er indrettet, og hvad man lærer der, og dette er den egentlige Grund til denne lille Opsats.

Skolen er inddeelt i 2de Afdelinger, nemlig I. Forskolen og II. Hovedskolen.

I den første Afdeling gaar Enhver, der ei før har læst Elementarmathematik, da der her begyndes ganske forfra; i den anden derimod komme Viderekomne. Tiden for Forskolen er 1 Aar; men derimod kan man ei for den anden Afdeling fastsætte nogen Tid, da Enhver tager hvilke Fag, han selv ønsker. Den almindelige Tid er 3, 4 til 5 Aar.

De forskjellige Fag ere Technologi, høiere Mathematik, Elementarmathematik, Mineralogie, Chemie (praktisk og theoretisk), Physik, anvendt Mathematik, Maskinbygning, Maskinlære, Ingeniør-Mechanik, deskriptiv Geometri, Geognosi, praktisk Geometri, Vandbygningslære, (denne er i det sidste Aar inddeelt i 2de Kursus, nemlig: I. i Bro-, Vei- og Jernbanebygning, og II. i Vandbygningslæren selv) Zoologi, Botanik, Bygningskunst (3 Kursus), Tegning, Billedhuggeri, Bosseren og Modelleren. Det er dog at bemærke, at man f. Ex. ikke kan tage Ingeniør-Mechanik eller saadanne Fag, hvortil høiere Mathematik udfordres, før man har taget denne selv. Ligesaalidt kan man tage Bygningskunst, før man har havt deskriptiv Geometri, og eiheller Vandbygningslæren, før man har lært Bygningskunst o. s. v.

Skolepengene erlægges forud for hvert Aar og blive regnede for hvert Fag for sig. Saaledes f. Ex., naar man tager høiere Mathematik, Technologi, Bygningskunst og anvendt Mathematik, blive Skolepengene 18 Thaler preussisk kourant eller 12 Spd.; thi høiere Mathem. koster 4 Rthlr. pr. kour.

— Technologi	-	4	-	-	-
— Bygningskunst	-	8	-	-	-
— Anvendt Mathem.	-	2	-	-	-

At Skolen er udmærket god, bevidner Elevernes stedse stigende Antal. Examen for hvert Aar begynder den 1ste Mandag i Juli Maaned; dog hvis Læreren bliver før færdig med sine Foredrag, er det ham da tilladt at begynde Prøven. Ferierne vare til den første Mandag i Oktober Maaned, og paa denne Dag maa alle Elever lade sig paany indskrive. For de Nye bliver der holdt en Prøve i de sidste 8 Dage af Ferierne.

N.

Om Røgning af Kjød

meddeler Büchner i „Deutsche Gewerbezeitung" Følgende: Saa almindelig og bekjendt den Methode er, at røge Kjødet af forskjellige Slags Dyr, men helst af Sviin, efterat det i længere Tid har lagt i Salt og Lage, saa er dog Fremgangsmaaden derved meget forskjellig og indbyrdes afvigende, og derfor forekommer ogsaa saameget bedærvet og slet røget Kjød, som man ofte neppe kan nyde. Det turde derfor ikke være upassende, engang at omtale noget omstændeligere Røgningen og derved ogsaa hentyde til de forskjellige Maader, paa hvilke denne kun altfor ofte pleier at foregaae og netop derfor fører til et saa slet Resultat.

At Velsmagen hos det røgede Kjød ikke alene opnaaes ved Røgningen, men mere maa forberedes og søges i en god Saltning, vil jeg herved aldeles ikke hverken sige eller paastaae. Men saameget er ialfald sikkert og ubestrideligt, at man ved slet Røgning endog kan fordærve godt saltet Kjød, naar denne bevirkes ved for megen, for langvarig, for kold eller for varm Røg.

Det kommer meget an paa, om det til Røgning anvendte Brænde er tørt, eller fugtigt, eller grønt; thi i sidste Tilfælde vil Røgen føre for mange vaadgjørende Vanddampe med sig, som ikke lade det til Røgning bestemte Kjød blive udtørret, men stedse paa ny gjennemtrænge det med Fugtighed, hvorved Øiemedet forfeiles og Sagen idetmindste bliver trukken i Langdrag, samt Kjødets Velsmag nødvendig lider. Mange mene endog, at Røgen er saameget bedre til Røgning, jo tykkere og sortere den stiger iveiret, og tager derfor med Flid fugtige Træ- eller Sagspaaner til Røgning; Andre og en stor Deel af Landets Beboere overlade igjen Røgningen ganske til Tilfældet, d. v. s. de ophænge Kjødet paa et for dem bekvemt Sted i Skorstenen, hvor den fra Stue- og Kogeovne, ja vel endog fra Vandkjedler opstigende Røg gjennemtrænger Kjødet. Jeg har endog seet Tilfælde, i hvilke Kjødet blev røget ved antændt Torv eller Bruunkul, men dets Smag var da ogsaa derefter. Det er tydeligt, at disse Røgningsmaader ere høist upassende og uhensigtsmæssige; og saa simpel Sagen er i sig selv, burde det dog være indlysende for enhver kun nogenlunde tænksom Landmand og Huusbond, at et saa nødvendigt og kraftigt Næringsmiddel, som Kjødet, maa man, i sine Bestræbelser for at holde og opbevare det længere spiseligt og behageligt, ikke overlade til Tilfældet alene, men at man ganske fortrinlig burde være betænkt paa, at gjøre det saa behageligt for Smagen som muligt og bringe det i en saadan Tilstand, at man kunde vedligeholde det saalænge som det er muligt og nødvendigt.

Dette vil og maa opnaaes, naar Saltningen først er foregaaet paa en ordentlig Maade og derpaa Røgningen er foretagen efter gode og faste Regler.

Mange have i det sidste Øiemed indrettet særegne Røgningskamre, som ere anlagte ved Siden af Ildstedet paa et eller andet Sted i den øvre Etage eller paa Loftet og saaledes indrettede, at Skorstenen henover til disse har to brede men kun lave Aabninger, saa at Røgen kan trænge ind igjennem den nederste og derefter gaae bort gjennem den øverste og trække sig tilbage i Skorstenen. Ovenfor den i Skorstenen værende Aabning findes et Spjeld af stærkt Jernblik, der er saa bredt, at det tillukker hele Skorstenen, naar det bliver indskudt og saaledes tvinger Røgen til at stryge gjennem Røgkammeret, i hvilket Kjødet, som sædvanligt, er ophængt paa Stænger. Man har det her i sin Magt, saasnart man finder det passende, at befrie Kjødet fra Røgen, uden at borttage det fra dets Plads; thi saasnart Spjeldet bliver trukket ud, stiger Røgen kun op i Skorstenen og der kommer Intet deraf ind i Røgkammeret, i hvilket det da ogsaa stedse og den hele Sommer igjennem kan blive hængende som paa et Opbevaringssted, naar Røgkammeret nemlig er godt indbygget og ikke ligger umiddelbart under et Tag af Steen eller Spaaner, hvorved det om Sommeren bliver for varmt, i hvilket Tilfælde man efter fuldendt Røgning maa udtage det og henbringe det paa et kjøligt, men dog tørt og luftigt Sted. Saa gode og hensigtsmæssige disse Røgningskamre i sig selv knnne være, have de dog ofte forud og strax ved deres Anlæg den Feil, at de ere anlagte for høit oppe i Bygningerne, hvorved Røgen, naar den træder ind i dem, allerede for den største Deel eller aldeles er afkjølet og de vandagtige Dunster i den allerede ere mere fortættede, hvorfor de ogsaa med de øvrige Soddele lægge sig som en Skorpe om Kjødet. Bliver nu ogsaa Røgningen overladt til den tilfældige Ilægning i Stue- og andre Ovne, saa kommer den ene Gang formegen Røg og saa i længere Tid aldeles ingen, hvorved Røgningen oftere bliver afbrudt og derfor kun kan foregaae høist ufuldstændigt. Foregaar Røgningen, som sædvanligt i den kolde Vinter, naar Nætterne ere meget lange, saa kan det let hænde, at Kjødet i Røgningskammeret fryser om Natten og derpaa først om Dagen igjen neppe bliver optøet ved den kun lidt større Varme holdende Røg, hvilken Omstændighed kun kan bidrage til at gjøre Kjødet slettere.

Røgningen skulde nødvendigviis fortsættes uafbrudt og udføres paa en saadan Maade, at Røgen kommer til Kjødet hverken for kold eller for varm, og saaledes at Brændematerialet, hvoraf den bliver frembragt, ikke er af en altfor vaad eller harpixartet Beskaffenhed. Herved kommer rigtignok i Betragtning, at Ingen let i de lange Vinternætter vilde beslutte sig til selv at staae op om Natten, for at vedligeholde Ilden, men naar alligevel Røgningsbeholderen eller Røgekammeret er af den Art og saa godt indbygget, at der ikke kan trænge saamegen Kulde ind, at Kjødet kan fryse, saa har Afbrydelsen Natten over mindre at sige, og desuden kan man jo om Natten, før man lægger sig, endnu engang tænde noget ophugget Brænde og lægge det hen til Fortsættelse af Røgningen, som da kan vedligeholdes flere Timer ud paa Natten.

Det egentlige og vigtigste Øiemed med Røgningen af Kjød er jo mere dets Udtørren fra den ved Saltningen indtrukne Lage, end ved Røgen og den deraf hidrørende brændtolieagtige Sodsmag at frembringe en egen Velsmag. Tvertimod synes Gjennemrøgningen og den derved bevirkede Udtørring mere at tjene til at formindske og fjerne den i det saltede Kjød indeholdte forherskende Saltlagesmag, hvoraf det ogsaa kommer, at røget Kjød og Pølse har tabt en stor Deel af den bidende Saltsmag, som umiddelbart efter Saltningen kogt Kjød eller frisk Pølse har.

En saadan Udtørring kan imidlertid ligesaalidt tilstrækkelig bevirkes ved vaad eller kold Røg, som der, ved at hænge det Kjød, der skal røges, for nær ved Ilden, paa Grund af Heden kan bevirkes nogen Udtørring, men vel en Smeltning og Bortdrypning af Fedtdelene under Ildningen, som efter dennes Ophør fortsættes ved den gjennem Skorstenen endnu trækkende Luft.

Det er saaledes en Hovedbetingelse, at Røgningen ikke bliver udført umiddelbart i Skorstenen, men i et særskilt paa et eller andet passende Sted anbragt, godt tillukket og dertil indrettet Rum, der ildfast anlægges saa tæt ved Skorstenen som muligt eller, hvor dette ikke kan lade sig gjøre, i nogen Afstand fra denne.

Jeg havde nylig Anledning til at finde et saadant meget praktiskt anbragt Røgningsrum lige ved Gulvet, tæt ved Kjøkkenet, som opfylder alle Betingelser for en god Røgning og i hvilket fortræffeligt og velsmagende, men kun noget guulbrunt udseende Kjød blev røget paa en ganske simpel Maade.

Det findes i Forstuen ved Siden af Kjøkkenet, med en godt tilsluttende Indgang. Røgen bliver frembragt og vedligeholdt i det tætved liggende Kjøkken ganske under Gulvet, ved tørre Træ- og Sagspaan, og ledet i en af Muursteen forfærdiget Kanal i en Længde af omtrent 3 til 4 Fod, næsten horizontalt, kun lidt opadstigende, til Røgningsrummet, hvor den stiger op gjennem en Aabning og gjennemtrækker det længere oppe hængende Kjød. Ildningen underholdes kun saavidt, at Røgen vel fører med sig en passende Varme, men aldeles ikke en saadan Hede, at Kjødet og dets Fedtdele kunne smelte eller dryppe bort. Den for sig selv bestaaende Ildning, hvortil man ogsaa til sine Tider kan sætte Ildningen af en ved Siden staaende Kjedel, uden at dennes Vanddampe komme med ind i Røgbeholderen, bliver, saalænge Røgningen vedvarer, med Undtagelse af om Natten, uafbrudt fortsat og vedligeholdt ved den angivne Ildning med Spaaner, og paa denne Maade tilendebragt i ulige kortere Tid, end Tilfældet er ved den almindelige Røgningsmethode i Skorstenen eller i høit oppe anbragte saakaldte Røgkamre, hvor man ofte gjennem Maaneder maa røge Kjød og navnlig Skinker, og derved erholder et meget sodet, med en tyk Røgskorpe overtrukket Kjød, og, for at forhindre dette, maa omvikle Pølser og Kjød med Trækpapir eller Lærredsklude, hvorved man igjen til samme Tid hindrer den hurtigere Udtørring af den altfor store Fugtighed.

Et saadant Røgningsrum kan man imidlertid ikke alene anlægge i nederste Etage, men ogsaa i hvilkensomhelst af Bygningens Etager, kun med den ufravigelige Hovedbetingelse, at Røgen ikke

Den polytechniske Skole i Hannover.

har for langt at stige, hvorved den maa blive kold, men i en kort Afstand kan naae Kjødet, medens den endnu har den fornødne Varme. Desuden maa der tages Hensyn til, at Røgningsrummet har Tilgang af Luft gjennem den til dette førende Dør eller aldeles ikke nogen Lufttilgang, hvilken vilde frembringe et Modtræk til den fra Ilden kommende Røg og saaledes trænge denne tilbage.

Oventil maa Røgningsrummet rigtignok erholde en tilsvarende Røgafleder, som ogsaa blot kan bestaae i et mod Skorsteenspiben noget opadstigende Blikrør. Det er en vigtig og væsentlig Betingelse ved Anlægget af Røgningsrummet, at det er godt indbygget og om Vinteren er beskyttet mod Frostens Indtrængen. Var det nødvendigt at give Røgningsanstalten et større Omfang, saa kunde man ogsaa afsondre den i forskjellige adskilte Afdelinger ved skraa Leer- eller Muursteensvægge, hvor da Røgen afvexlende kunde trænge ind i den ene Afdeling, medens de andre bleve aflukkede fra denne nedentil og saalænge kunde tjene som Opbevaringssted for godt røget Kjød og Skinker, indtil de vare blevne tømte. Det behøver vel ikke først at omtales og turde vel allerede være tilstrækkelig bekjendt, at man ikke strax, naar Kjødet kommer fra Saltlagen, maa bringe dette i Røg, men at man først i en eller to Dage søger at udsætte det for frit Lufttræk, hvorved i nogen Grad den for stærkt indsugede Saltlage bliver udtørret.

Indsyning af Kjød og Skinker eller Pølser i Lærred eller Trækpapiir er i saadanne Røgningsrum, i hvilken Røgningen fortsættes svagere men mere uafbrudt, og som mere har til Hensigt at bevirke en rigtig Udtørring end en Omhylling af Sod, aldeles ikke nødvendig, og man vil alligevel erholde et smukt, guulbruunt udseende Kjød uden Sodskorpe.

Endnu maa vi gjøre opmærksom paa, at under Aftørringen af Kjødet, maa man omhyggeligt eftersee, naar det kommer fra Saltlagen, at der ingen Spyfluer kommer paa det, som kunne lægge sine Æg i det. Dette har man imidlertid mindre at frygte om Vinteren, end i det varme Foraar og om Sommeren.

Mange nedlægge deres røgede Kjød, som de have røget frit i Skorstenen, i Fade med Aske eller Klid, for om Sommeren at beskytte det for de nævnte Insekter, og handle fornuftigt deri; thi i denne Nedpakning holder det sig temmelig godt, naar man allerede tidligere ved Saltningen og siden ved Røgningen har iagttaget Alt med Omhyggelighed. Men naar man herved har forsømt en eller anden Ting og Kjødet allerede bærer Spiren til Beskadigelse i sig, saa beskyttes det ikke derimod hverken ved Aske eller Klid, men bedærves stedse mere.

Ved Flæsk have Mange for Skik, aldeles ikke at lægge det i Saltlage, men dygtigt indgnide det med Salt, og derpaa strax tage det til Røgning, og Erfaring lærer, at dette Flæsk ikke er slettere og mindre velsmagende end det, der i længere Tid har ligget i Saltlage. Anderledes er det under enhver Omstændighed med det mere Trævlestof indeholdende magre Kjød og det Fedt, som findes derpaa, der saa meget mere behøver en Gjennembeitsning i Saltlagen og det Saltpeter man imellem sætter til, som det er nødvendigt for at gjøre det spiseligt og velsmagende, at det bliver gjennembeitset og mørgjort.

I ganske særdeles Grad er dette Tilfældet med Oxekjød, da dette for det meste er magert og seigt. Overhoved bliver Oxekjød ved Røgning meget haardere og seigere, fordi det er mindre saftigt og fedt end Svinekjød; og herved burde man vel ogsaa mere tage Hensyn til Tiden for den egentlige Røgning. Graden og Virkningen af Saltningen burde vel derfor forøges mere ved Oxekjød, som skal røges, end ved det af Naturen federe og paa fine Trævler rigere Svinekjød, og vi behøve vel ikke først at sige, at man derved ligesaa meget som ved det sidste maa søge at vogte sig for Spyfluer og andre Insekter.

Den Hovedregel staar vel stedse fast, at den, som ved Røgningen vil erholde godt Kjød, der holder sig, maa indrette sig saaledes med Slagtningen, at han til Slutningen af Februar søger at bringe det fra Saltningen til Røgning, fordi enhver senere Udsættelse af Kjødet for den varmere Luft altfor meget befordrer dets Dekomposition og Opløsning, hvorfor, før en saadan Varme indtræder, denne Fugtighed, som af denne bliver sat i Virksomhed til at bevirke Forraadnelsen, allerede maa være fjernet. Vi behøve heri, uden just at være Chemikere af Profession, kun ganske simpelt følge Naturens Gang; ligesom dennes virkende Kraft giver sig tilkjende ved alleslags organiske Stoffe i den stedsevarende Vexelvirkning paa hverandre, saaledes finde vi Bekræftelse paa Alt, hvad der allerede er sagt, thi uden Fugtighed skrider enhver Dekompositionsproces endog ved stor Varme kun langsomt og ved fuldkommen Udtørring aldeles ikke fremad; og naar, som her, en fuldstændig Udtørring neppe er tænkelig ved Kjødet, saa er det igjen de tilblandede Saltdele, som modvirke Bedærvelsen, ikke at tale om den svedne Syre, som desuden kommer til ved Røgen. Imidlertid skal det her mindre komme an paa videnskabelig Belysning, end paa Erfaringssætninger, og disse ere vel tilstrækkeligt angivne, som forestaaende Opsats viser.

Endnu kunde og skulde her, hvor der handles om en bedre og hensigtsmæssigere Røgning af Kjødet, paa en udførlig Maade tales om den nødvendige forudgaaende Nedsaltning.

Denne Nedsaltning bliver imidlertid foretaget og udført af de Forskjellige ogsaa paa forskjellige Maader; Nogle indgnide det Kjød, som skal saltes, stærkt med grovt Kjøkkensalt, de større Stykker, som Skinker og stærkere Oxekjød, ogsaa til samme Tid med noget Salpeter, for at skaffe Kjødet et bedre rødt Udseende. Langs med Skinkebenene indbringes noget stødt Peber og mellem Kjødlagene Laurbærblade, Peber, andre brugelige Kryderier, ligesom der ogsaa indstrøes nogle Enebær.

Er Tønden eller Karret fuldt, saa betynge Nogle Kjødet med Stene, Andre lade det staae saaledes og lade da, naar der danner sig Lage, daglig eller hver anden Dag denne udtappe gjennem et Spundshul ved Bunden, og overhælde dermed igjen Kjødet.

Andre lade smaa Kar med nedsaltet Kjød igjenslaae af Bødkeren med en Bund og vælte da Karret fra den ene Dag til den anden op og ned.

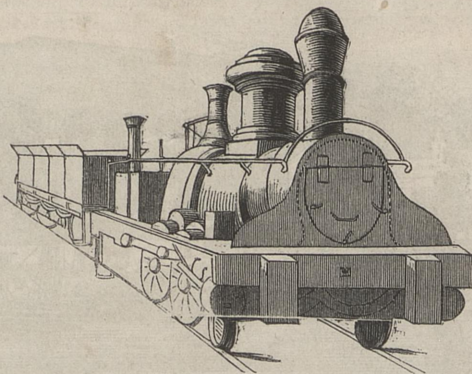
Atter Andre have Kjødsaltningskar med Træskruer, ved hvilke Kjødet stedse bliver fastere sammenskruet og iagttage ligeledes oftere at overgyde det med den dannede Saltlage.

Desuden gives der Andre, som, ikke tilfreds med alt dette, desuden skaffe sig en egen Saltlage af Vand og Kjøkkensalt, for dermed fuldkommen at overgyde Kjødet og lade dette nu staae under denne Lage, indtil de synes, at Saltningen er tilstrækkelig.

Jeg har fundet, at Kjødet erholder en fortræffelig Velsmag ved en Saltlage af den sidstbeskrevne Art, naar det er røget og kogt — og jeg tør raade Enhver, som ikke kjender denne Fremgangsmaade, til engang at forsøge den. Forøvrigt er Fremgangsmaaden den samme, kun at dette i Saltlagen staaende og af denne bedækkede Kjød hverken behøver atter at overhældes eller at vendes op og ned, samt at det fuldstændigere gjennemtrænges og Saltningen derfor ogsaa fuldendes tidligere, end hvor der kun fra Tid til anden foregaar en Gjennemdrypning af Saltlagen. Dog maa saadant Kjød udtørres i noget længere Tid, førend det tages til Røgning.

Den norske Lokomotiv-Jernbane*).

(Fortsat fra Nr. 5.)

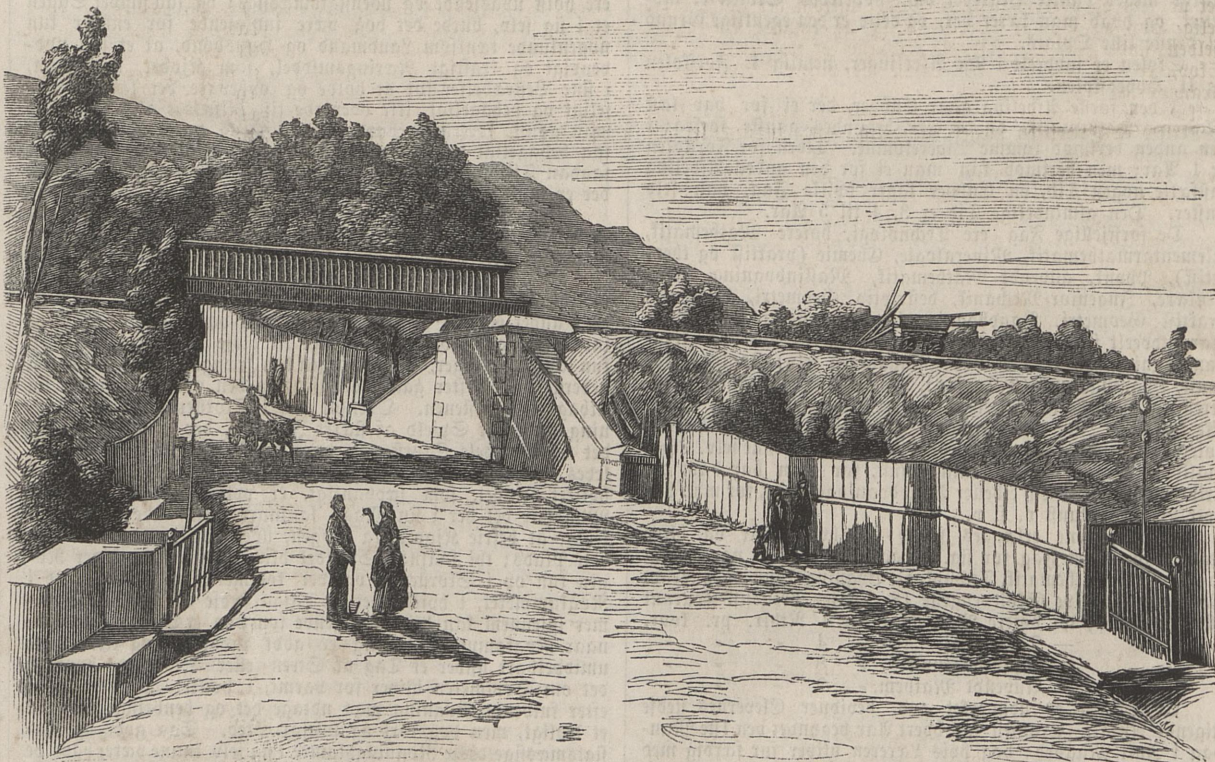
Lokomotivet Stephenson med Kulvogn.

Arbeidstiden ved Jernbanearbeidet varer fra Kl. 6 Morgen til Kl. 6 Aften med ½ Times Frokost og 1 Times Middagstid. Man begyndte med at give 30 ß. i Dagløn; men det varede ikke længe, før alle de Arbeidere, som havde viist Flid og Orden, fik et Tillæg af 2 ß. for hver Dag i Ugen med Haab om yderligere Forhøielse, hvorhos de ved Akkordarbeide erholdt mere. Senere steg den almindelige Dagløn til 40 ß.; og paa enkelte Steder, hvor Opholdet var dyrere, samt for enkelte Arbeidere 48 ß., medens de ved Akkordarbeide ialmindelighed tjente 50 ß. pr. Dag; ja, paa flere Steder havde Arbeiderne endog Anledning til at arbeide 5/4 Dag, saaledes at mange af dem fik indtil 3 Spd. ugentlig.

Ved Valget af de Mænd, der skulde have med Arbeiderne at gjøre, søgte man at sikre de sidste en retfærdig og redelig Behandling samt velvillig Imødekommen, hvorhos det overdroges til en egen Præst (Hr. Honoratus Halling) at have den specielle religiøse og moralske Omsorg for Arbeiderne, saavidt Forholdene tillode, ligesom der antoges en særskilt Læge. En Sygekasse oprettedes ved Bidrag af 6 ß. ugentlig for hver simpel Arbeider og 12 ß. for dem, der havde 60 ß. eller mere daglig. Naar saaledes nogen ved Jernbanen Ansat blev syg, meldtes det til vedkommende Læge, som, efter at have undersøgt hans Tilstand, gav den Syge en Attest, der bragtes Præsten, gjennem hvem den Syge erholdt Understøttelse og som aflagde Regnskab derfor til Kompagniet. Pengene, som indeholdtes af Underkontraktørerne, gik fra dem til Jernbanekontoret og derfra over i en Bank, hvor da de til de ugentlige Understøttelser fornødne Penge hævedes. Af denne Kasse tænkte man ogsaa at tildele dem Pension, som under Arbeidet ved Banen bleve Krøblinge eller som derved vare blevne gjorte udygtige til for Fremtiden at ernære sig selv. I Nytaarsgave 1852 erholdt denne Sygekasse en privat Gave af 25 £. (113 Spd.) af Englænderen Thomas Greenhill, der i de engelske Entreprenørers Sted og paa deres Vegne som Overordnet forestod det hele Anlæg og med lige Omhu varetog ikke alene de mange og mangehaande med samme forbundne Forretninger, men ogsaa den simpleste Arbeiders Vel, hvorfor han erhvervede sig saavel de andre Overordnedes som de Underordnedes Høiagtelse og Tillid. Fra en af Jernbanens Hoved-Entreprenører, H. Peto, ankom nogen Tid efter at Jernbane-Arbeidet var paabegyndt 3000 norske og engelske Traktater (smaa christelige Skrifter), hvilke det overdroges til Præsten paa bedste Maade at uddele blandt Arbeiderne. I Slutningen af 1851 og i Begyndelsen af det følgende Aar herskede der blandt Arbeiderne megen Sygelighed, især af Nervefeber og Betændelser, i hvilke Tilfælde Sygekassen blev til en Velsignelse for Mange.

Forskjellige Omstændigheder foranledigede et Par Gange Standsning paa Jernbanearbeidet, nemlig Vaaren og Høsten 1852. Saaledes blev Arbeidet fra Slutningen af Oktober f. A. forhindret ved meget stærkt Sneefald, der vedvarede næsten hele Vinteren, og endskjønt Kulden i Begyndelsen af Novbr. ved Leersund endog gik op til 17 Grader, medens Sneen paa flere Steder laa høiere end Gjerderne, stræbte dog Englænderne ihærdigen at faae Banen færdig imellem Christiania og Strømmen før Juul, men hvilket dog ikke ganske lykkedes.

Endskjønt de norske Arbeideres Forhold i Almindelighed var godt, indtraf dog Tilfælde, hvori de lode sig forlede til

Broen over Veien til Oslo.

at give Opviglere Gehør; saaledes forsøgte den 19de Juli 1852 nogle Arbeidere paa Bredtvedtjordet at faae Arbeidslønnen forøget derved, at man sluttede sig sammen, forlod Arbeidet under Hurraaab og strøg nedover Linien til Byen, samt tog alle den derværende Underkontraktørs Folk med sig, hvorved en ikke liden Flok naaede Oslo. Her fremførte de deres Begjering for „Mesteren"; men denne afskedigede dem strax allesammen og udbetalte dem for den halve Dag. Et Hurra, som Nogle forsøgte at fremføre, mislykkedes ganske, og stor Misfornøielse saaes hos den største Mængde med denne forcerede Byreise, som ikke bragte dem Andet, end Skam og Pengetab. Da de Fleste vare blevne tvungne, tog Kershau dem i Arbeide igjen efter deres indstændige Anmodning. Med Hensyn til Kershaus Arbeidere var det saa meget værre, da han var den Første af Underkontraktørerne, som efter den lange Standsning af Jernbanearbeidet i Vaaren 1852 begyndte at forøge sin Arbeidsstyrke, og fordi han er en særdeles hæderlig Mand, der gav bedre Dagløn, end næsten alle de øvrige.

Desværre har den norske Jernbane allerede ikke alene berøvet Flere Helbred og Lemmer, men ogsaa Liv; saaledes blev en Arbeider (Hans Andreassen) og en anden (Hans Eriksen) dræbt ved Mineerskud ved Arbeidet resp. i Strømmen og paa Haneborg-Aasen; to Arbeidere (Johan Pedersen og Jens Johannesen Eri) dræbtes ved Steen- og Jordskred; en Arbeider (Ole Stensby) blev ihjelslagen ved en Rambuk; en anden (Johannes Rasmussen) faldt ned fra Broen ved Haugustuen og døde 2 Dage efter; paa en lille Dreng knustes Armen. I Nærheden af Svendengen ved Christiania kom 6 Jernbanearbeidere paa engang til Skade.

(Fortsættes.)

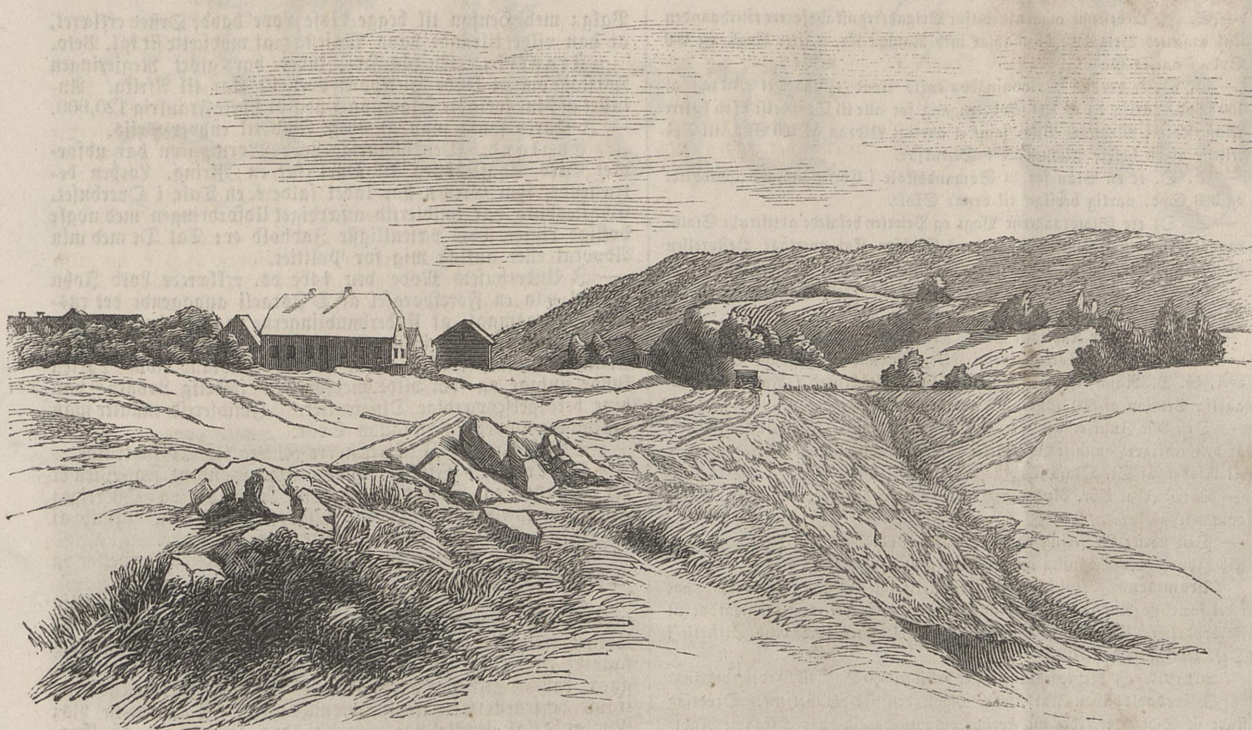
*) Vi maa her bede vore Læsere undskylde, at Fortsættelsen af denne Artikel kommer saa seent; Grunden hertil ligger deels i en forsinket Udførelse af Tegningerne, deels deri, at Textens Forfatter ved tilfældige Omstændigheder indtil for nylig har været forhindret fra at bereise Jernbanelinien og paa Stedet indhente mange Oplysninger, som han tiltrængte og som ikke godt kunde erholdes paa anden Haand.
Red.

Klædedragt og Levemaade fra Guldalen.

(Fortsættelse fra f. Nr.)

Fra Opdal, der, trods den isolerede Beliggenhed, dog ogsaa i Fortiden henregnedes til Orkdælafylki*), kommer man gjennem det til Indset og Rennebo førende høitliggende Dalstrøg over Opdalsskov til Orkaelvens egentlige Dalføre. Orkaelven (ford. Orkn) kommer fra Ovikne i Østerdalen og gjennemstrømmer Meldalens og Orkedalens Præstegjælde. Den gaar forbi det i geistlig Henseende til Ovikne hørende Indset, hvis beboede Deel bestaar for det meste af de saakaldte Seierdalspladse, opryddede af det nu nedlagte indsetske, senere Ovikne, Kobberværks Arbeidere, og danner i den øverste Deel af det til Meldals Præstegjæld hørende Annexsogn, Rennebo, Havdalsfos, hvis Vandfald mest faar Betydning ved de paa begge Sider steilt opstigende Klippevægge, der paa dette Punkt og i hele øverste Deel af Rennebo give Dalen Udseende af en frygtelig Fjeldkløft. Ved at passere Hovedveien fra Opdal nordover har man Indset med dets uanseelige tjærebræede Kirke til Høire og støder først paa enkelte adspredte og i de bratte Lier hængende Gaarde, der høre til Rennebo Sogn. Paa en af disse, Bratset, er i senere Aar drevet et ikke ube-

*) „Orkdælafylki indbefattede foruden den egentlige Orka — eller Orknadalr med de øvre Dele af Dalstrøget, Medaldalr og Rennabú, ogsaa Uppdalr, det nærværende Opdal, adskilt fra Rennabú ved en Skovstrækning, kaldet Uppdalsskógr, og de nu til Strindens og Selboes Fogderi henhørende Distrikter, Birgsi med Skaun og Bodvik (Børgsen med Børgsesogn), og Nes (Bynesset). — Hörundstada k. kaldes Rennebo Kirke." See „Historisk-geographisk Beskrivelse over Norge i Middelalderen" af Munch.

Svendengen, strax ovenfor Oslo, seet mod Nord.

tydeligt Klæbersteensbrud, der forsyner endog temmelig langt fra liggende Bygder med „Grøtsteenovne og Grøtsteenkinner" til Skorstenene. Gjennem næsten uafbrudt Gran- og Furuskov gaar Veien herfra stedse nedad, ofte meget steilt, indtil den i mange Krumninger naar Dalens Bund, hvorfra den igjen stiger endnu mere steilt opad paa den anden Side, saa dens Høide strax ovenfor Skiftet Bjerkager udgjør omtrent 300 Fod over Orkelven og henimod 1200 Fod over Havfladen. I Rennebo Sogn, der fordetmeste bestaar af en trang Dal, ligge kun faa Gaarde, mest i Bygdens nederste, til Hovedsognet grændsende Deel, i Dalens Bund, hvorimod de fleste Gaarde ligge spredte paa Fjeldsiderne og i en Høide af 1500 til 2000 Fod over Havet. — Uagtet Rennebo har en kraftig og drivende Jordbund, bliver dog Kornavlen, der her fordetmeste bestaar af Blandkorn og Byg og giver 6 til 9 Fold, paa Grund af den høie Beliggenhed ofte mislig. Aarvisse Gaarde gives kun i Bygdens lavere Deel, hvorimod paa Fjeldgaardene og navnlig paa Grændserne mod Sogndalen Kornet næsten bestandig fryser. Potetesavlingen er meget udbredt og giver 10 til 14 Fold, ligesom her avles betydelig Hør og Hamp, hvorfor Salg af linnede Varer ikke sjelden finder Sted. Skjønt Rennebo er vel forsynet med Skov, er der dog ikke Anledning til videre Skovbrug, da Transporten sluger formeget, og Meldalen desuden forsyner Løkkens Grube med Sætteveed og Svorkens Hytte med Kul. Hellerikke er Fædriften meget betydelig, men indskrænker sig fordetmeste til Huusbehov, ligesom Høavlen og Græsgangene til egen Fornødenhed. Lidt Lax fanges med Garn i Orkaelven indtil under Havdalfos, der her forbyder Laxens vistnok paatænkte Fjeldvandring. I ældre Tider havde Renbyggerne Andeel i en vistnok lidet lønnende Bergværksdrift, da Bygden deels hørte til Cirkumferencen under Ovikne Kobberværk, deels havde en Kobber producerende Indretning i Ounsdals Grube, hvortil Ilens Smeltehytte hørte. — Ogsaa i Rennebo er Kirketienden tillagt Sognepræsten, hvorimod Kirken, en uanseelig i 1668 opført trekantet tømret Korsbygning, skal vedligeholdes af Hovedsognets Almue, der ogsaa ifølge Skjøde er Kirkens Eier. Den tæt forbi Kirken løbende Elv truer desuden med at undergrave og styrte den om. Renbyggen er et kraftigt, driftigt og vindskibeligt Folk, der ogsaa i Almindelighed lever i Velstand, saameget mere som han med sin Huusflid forbinder Sparsommelighed og Tarvelighed. Han benytter Tøier af eget Fabrik til Klæder, i Almindelighed grovt mørkgraat Vadmel til Buxer, Trøier og „Vester" (Frakker og Livkjoler, rynkede paa Skuldrene og med lange smale Skjøder); dog bruges ogsaa meget blaafarvet Vadmel, ligesom høirøde „bykjøbte" Tophuer her ere almindelige. Kvinderne bære ligeledes fordetmeste det af dem selv tilvirkede Værken. Renbyggen er derhos alvorlig, næsten mørk, et Charakteertræk, der endnu mere fremhæves ved hans noget brune Ansigtsfarve og det ofte ramsorte rundklippede Haar samt for en Deel ved hans Religiøsitet. Ligesom Opdalingen danner Overgangen fra det Søndenfjeldske til det Nordenfjeldske, saaledes har Renbyggen Adskilligt tilfælles med Beboerne i de vestligere liggende Bygdelag; Sproget nærmer sig dog mest den thrønderske Dialekt, skjønt Udtalen, der er langsommere end i Opdal, har noget tilfælles med de mere klangfulde Bygdemaal. Men ved Siden af sin Huusflid, hvoriblandt „Grobsmi'"*) indtager en vigtig Plads, da udmærkede Smede forfærdige foruden andre Sager en Mængde Laase, der endog sælges til fjerntliggende Steder, driver Renbyggen ogsaa tildeels en mindre hæderlig Handel, nemlig Heste- (eller rettere Gampe-) og Uhrhandel. „Skamfærkaran og Skjærvekaran" ere bekjendte som de første af denne Art. — Det er sandt, Tjærebrænding er en ikke uvigtig Erhvervskilde i Rennebo og drives ikke blot i Hjembygden, men ogsaa i de omliggende Distrikter, hvor det fornødne Materiale findes. — Ligesom forøvrigt kun liden Luxus (den allestedsnærværende Kaffe undtagen) har fundet Indgang i denne Bygd, saaledes har heller ikke Politik og den dermed i Forbindelse staaende Avislæsning endnu kunnet vinde noget Terrain her, ligesom Almueoplysning og moderne Sæder ikke gjøre videre Indgreb i ældre Forholde. Dog staar Christendomskundskaben paa en ganske god Fod — det vil da sige i Almindelighed; thi der gives tre Slags Undtagelser, hvoraf den første dannes af raa uvidende, forresten ganske „uskyldige" Væsener, den anden af brutale Handelskarle, der just ikke altid ere uvidende, men den tredie af — man kunde næsten sige — formeget oplyste Folk. Læseriet har nemlig ogsaa et gammelt Hjem i Rennebo, hvor for omtrent 15 Aar siden en paa en Seng omreisende Surendaling vakte betydelig religiøs Gjæring, som siden deels er standset ved „Frafald," deels gaaet over i et sundt christeligt Liv. Enkelte tildeels til Sværmeriet streifende Personer have dog vedligeholdt „aandeligt Liv" derhenne i ultrahaugianistisk Forstand.

*) Den fortrinlige Signetstikker Ingebrigt Eggen viser dog, at Renbyggen er skikket ogsaa til finere Arbeider.

Hvorvel Rennebo ikke er historisk mærkværdigt, forekommer dog dette Navn — Rennabù — i Norges Historie, ligesom ogsaa adskillige Oldtidsminder findes der fornemmelig paa Gaardene Herrums og Volds Marker, bestaaende af Gravhøie og Mindestene, samt Spor af en — som Sagnet fortæller — mellem tvende Konger leveret Træfning, hvori den ene af Kongerne faldt.*)

Ved at fortsætte Vandringen nordefter Landeveien eller, som man her kalder den, „Ælmanveien" fra „Berkaaksbakkom" over „Skoven," egentlig Sognedalsskoven (ford. Sóknardalsskógr), skjønt en længere Strækning af dette ophøiede Dalstrøg, et godt Stykke forbi den lille Indsø Bu-Vand (ford. Búđasjór), tilhører Rennebo, kommer man ind i Guldalens Distrikt gjennem Sognedalen (ford. Sóknardalr), et Annex til Størens Præstegjæld, hvoraf Hovedsognet og det mod Melhuus Præstegjæld grændsende Annex Horg ligge i selve Guldalen (ford. Gaulardalr)**). Men da vi her støde paa Dalens Midte, er det maaskee bedre, for at vinde et bekvemt Begyndelsespunkt, først at stige op til Røraas Præstegjæld, der ligger høit oppe i Fjeldene paa Grændserne af Sverige og Østerdalen, og som ifølge Naturens Bestemmelse synes at være det Søndenfjeldske tiltænkt, da det ved naturlige Grændser er adskilt fra Guldalen og staar ved et Dalstrøg, den øverste Deel af Glommens Vasdrag, i Forbindelse med Østerdalen, nemlig Tolgens Præstegjæld, hvortil det i det Civile for en Deel ogsaa henhører. Uagtet Præstegjældet Røraas udgjør Guldalens mest ophøiede og bjergrige Strækninger — dets beboede Deel ligger i en Høide af 2000 til 2500 Fod over Havfladen —, uagtet Klimatet er saa haardt, at Kvikfølvet ikke sjelden fryser om Vinteren, og uagtet ingen Kornavl***) kan finde Sted og Fædriften er meget besværlig, tæller det dog paa et Areal rigtignok af 20 Kvadratmile†) over 3700 Beboere, hvoraf 1900 høre til Bergstaden Røraas, og de Øvrige for Størstedelen ere bosatte omkring de mange Indsøer, der ligge indenfor Sognets Grændser (Præstegjældet udgjør kun eet Kirkesogn), navnlig paa den fiskerige Aursunds Søes venlige, med lav Birkeskov bevoxede Bredder, samt paa den noget lavere liggende Fæmunds Søes Vestside og ved Feragen-Sø. Men dette Indbyggerantal har hellerikke i ældre Tider været saa stort; thi før 1644 boede kun 8 a 10 Familier her omkring i Fjeldene og ernærede sig ved Jagt, medens der kun fandtes to egentlige Gaarde, hvis Næringsvei var Fædrift i Forening med Jagt. Men i hiint Aar skeete det, at Bonden Hans Olsen Aasen††) paa en Jagttour opdager

*) Paa Gaarden Uff er et Huus, som Almuen kalder Hedningsstuen. Bygningen, der efter Byggemaade og Udseende at dømme, maa være af saare høi Alder, bestaar kun af 6 Stokke i Høiden og holder dog 10 Fod under Loftsbjelkerne. Paa den anden Gaard Hoel opbevares et gammelt, med mange Inskriptioner forsynet Drikkehorn, hvis Træfod er af Sølv, og hvis øvre Deel er forsynet med nogle Guld- og Sølvplader. Desuden findes her „Hoelsbirken," et ældgammelt kolossalt Birketræ, der neppe kan favnes af tre voxne Mandspersoner. Det er voxet paa Gaardens Tomt og ansees som en Helligdom. Derfor var det ogsaa den grusomste Hevn, som en af Eierens Fiender troede at tage, da han ved at flaae en Deel af Barken af meente at ødelægge det. — Ved Ljusebjerget i Nærheden af Kirken skal det omtalte Slag have staaet.

**) „Gauldælafylki indbefattede, foruden det nuværende Guldalen, eller Melhuus, Størens, Holtaalens (i Begyndelsen af denne Opsats er feilagtig skrevet „Aalens") og Røraas Præstegjælde, ogsaa Leina Skipreida eller Leinstranden, og Setnadalir), Klæbo, Tiller og Bratsberg." Se Munchs historisk-geographiske Beskrivelse.

***) Røraas er det eneste Præstegjæld søndenfor Polarcirkelen, hvor Kornet ikke voxer. Her voxer ene og alene Græs; med Nød findes Skov, især Birk, til Brænde.

†) De ubeboede store Fjeldstrækninger, de mange og tildeels store Vande, samt en Strækning af Glommens vide Dal vestenfor Bergstaden, der synes at være Bunden af en forhenværende Indsø, og hvor der gives Flyvesand, sluger den største Deel af Arealet.

††) Opfinderen af Røraas Kobberværk eller idetmindste den ældste og bedste Grube Storvartsgruben (rettere Storvolagruben) Hans Olsen boede tidligere paa Gaarden Brekke eller ved Feragen, men flyttede senere til den ene af de tvende Gaarde, Aasen, hvor han fornemmelig ernærede sig ved Skytteri. Til Erindring om hans Opfindelse blev efter hans Død hans Portræt, indfattet i en forgyldt Ramme, opsat i Røraas Kirke; det fandtes ogsaa paa hans Gaard Aasen, der ved Slutningen af det forrige Aarhundrede endnu beboedes af hans Efterkommere. Han sees aftegnet med „Findings-Stenen" i den ene og en Bøsse i den anden Haand, og under Portrætet findes følgende versificerede Inskription:

„Staa, Læser, her og see den Mand,
Som Storvartsgruve først opfand,
Der var en Aarsag med, næst Gud,
At her nu læres Christi Bud,
At disse deris Føde har
Her, som tilforn en Ørken var.

skinnende Kobber paa et Sted, hvor de opskræmte Reensdyr havde sparket den over Ertsgangene voxende Mos væk; han tager nogle Prøvestene, men skjuler dem en Tid, indtil Schichtmester ved Ovikne Kobberværk, Lossius, der, efter Foranledning af Svigerfaderen Provst Bruse, havde forsøgt en Ertsanviisning i et andet Bjerg i Nærheden, omsider kom efter Fundet og satte for egen Regning den rige Storvola, senere Storvartsgrube i Drift. Dette er Oprindelsen til det Kobberværk, der ved Ertsernes Gediegenhed henhører til de righoldigste i Europa, og ved hvis Drift saa mange Mennesker i en meget viid Omkreds have fundet og finde deres daglige Brød, og Regjering og Stat har havt en Indtægt af Millioner. Dog leed Opfinderen i sin høie Alder Nød og Mangel, medens Andre strede om det Bytte, der med Rette var hans. — Et Par Aar, efterat Værkets Drift var sat i Gang, blev Bergstaden Røraas anlagt og naaede allerede inden Aarhundredets Slutning megen Betydenhed. Omegnen var dengang tæt bevoxet med Furuskov,*) der dog snart blev ødelagt ved altfor ødsel og uvoren Hugst til Brænde, Kul og Bygningstømmer, medens senere Forsøg paa at raade Bod paa Skaden ved Opelskning have viist sig saagodtsom frugtesløse. — Hovednæringsveien for de fleste af Præstegjældets Indvaanere er saaledes mere eller mindre direkte Bergværket, navnlig for Byens Indbyggere, ligesom de udenfor Boende, forsaavidt de ikke ere faste Hytte- eller Grubearbeidere, dog ernære sig ved Kjørsel og andet Arbeide for Værket. Fædriften, hvortil ogsaa hører Reensdyravl, er rigtignok af Betydenhed, og der sælges en Deel Fedevarer især Smør til Throndhjem, men denne Drift er dog forbunden med mange Besværligheder, deels ved de fjernt liggende ofte meget sparsomme Engesletter og de endnu fjernere Mosfjelde, deels ved den besværlige Gjødning af de omkring Gaarden opdyrkede Marker. Paa Grund af Jordbundens Beskaffenhed og den stærke Mosvært (lichenes) maa nemlig det samme Stykke gjødsles meget tidt, men saa tyndt, at man driver Gjødselen ud ved Riisbundter, belæssede med Stene og trukne frem og tilbage ved Menneskemagt.**) Jagt især paa Fuglevildt, tildeels paa Reensdyr, sjelden paa Elgsdyr, samt Fiskeri i de mange Fjeldvande, hvorfra saamange Vasdrag have deres Udspring, afkaste heller ikke saa lidet; navnlig tiltusker Røraasingen sig for Fisk Korn og Meel fra Hedemarkens og Guldalens kornrige Sletter. Forøvrigt drives betydelig Handel med Throndhjem og Sverige; fra det første Sted forsynes Røraas med mange Slags Varer, hvoriblandt Korn og Fiskevarer, især Sild, som for en Deel atter sendes til Hedemarken for Brændeviin. Handelen med Sverige er af megen Vigtighed endog for en større Deel af det nordenfjeldske Norge. Den føres egentlig om Vinteren,***) da flere Toure gjøres af et stort Personale fra Jæmtelands, Gøtheborgs og store Kobberbergs Landshøvdingsdømmer, ja tildeels endog fra andre Steder i 20 til 40 Miles Afstand. De Varer, Svenskerne medbringe, bestaae fornemmelig i allehaande Jernvarer, hvoraf en Deel forarbeidede, alle Sorter Kobber- og Messingsmide, Linned og Bomuldsvarer, Stueuhre, Fedevarer. Derimod udføres Sild, Heste, men meget sjelden Penge; ligeledes udføres fortoldede Kolonial- og Manufakturvarer og undertiden Kornvarer. I det Hele taget ansees Handelsfordelen at være paa de Norskes Side. — Paa enkelte Steder i Præstegjældet findes ogsaa Klæbersteen, ligesom fra 1821 flere Chrommalmanviisninger ere drevne, i hvilken Anledning en Chrommalmfabrik ved Nidelven er oprettet.

I alle Henseender er Ernæringen i Præstegjældet forbunden med og betinget af haardt og anstrængende Arbeide, og skjønt Røraas Almue i Almindelighed forbinder Arbeidsomhed, Flid og Udholdenhed med Tarvelighed, Orden og Nøisomhed, saa formaar den dog ikke at afvinde den karrige Natur mere end det høist Nødvendige til Føde og Klæder, og den maa saaledes tækkes med smaa Kaar. Dog er Røraasingen et frit muntert Folk, bekjendt desuden for sin Ærlighed og Paalidelighed,†) der gjør ham til en meget efterspurgt Artikel i Throndhjem, hvor Gutter og Jenter fra Røraas ofte gjøre sin Lykke. I ældre mindre fredelige Tider have Arbeiderne ogsaa dannet et Militærkorps, bestaaende af indtil 400 Mand, til Forsvar for „Liv, Gods og Ærne," men efter mange Reorganisationer blev det endelig ophævet 1818. Saa ofte Misligheder i en høi Grad have fundet Sted, enten ved tyrannisk Behandling af de Overordnede eller ved Mangel paa Proviant og uordentlig Betaling af Arbeidslønnen, hvortil Aarsagen for en Deel har skrevet sig fra Krigsuroligheder med Sverige og uheldige Konjunkturer forøvrigt, har Almuen stedse fremtraadt med lydeligt Klagemaal, der kun stilledes ved Indrømmelser og Lettelser af dens Byrder. (Man ledes herved til Sammenligning med de romerske Plebeiers Stilling, saameget mere som to hundrede Mand fra Røraas engang begav

Pris Gud og ønsk den gamle Graa,
At hans Been rolig hvile maa.
Og bed, at Gud paa Slægt og Æt
Velsigne vilde dette Stæd,
At som dets Finder hundred Aar
Og sexten de.til levet har,
Saa Efterkommere i mange Led
Her kunde fødis og glædis ved.
Hans Aasen, fød Aar 1557, død 1673."

*) Skoven var dengang saa tæt, at man maatte „blikke" Træerne for ikke at forvilde sig. Foruden slet Økonomi i Skovforbruget har ogsaa ødelæggende Skovbrand samt Barkløb bidraget til Skovens Tilintetgjørelse. Her, hvor Gjenvæxten fordrer en Tid af 120 Aar for at blive skikket for Kultilvirkning, har Skovsæden en fjern og usikker Høst; men Værkets Udstrækning til et Areal af 50 Kvadratmile erstatter dog denne Mangel, der hersker overalt i Nærheden, undtagen ved Feragen-Sø, Haaelven og enkelte andre Steder, hvor endog Bygningstømmer endnu findes.

**) Fækreaturene faae om Vinteren daglig en Gang Hø, men to Gange Mos og en Gang Hestegjødsel til Fourage. Derfor holdes en stor Deel Kjøreoxer, tre for hver Hest, til at forrette Kjørslen for Værket.

***) Uagtet tre Veie føre til Sverige, ere dog alle om Sommeren blot Rideveie, og da der paa sidste Storthing var Tale om at lette Kommunikationen ved bedre Veie, opstod megen Strid, om man fremdeles skulde vise Røraasingen „Vinterveien.„

†) Schøning anfører ogsaa et Exempel paa Sindighed hos Grubearbeiderne i 1670. Under daværende Direktør Irgens's mislige Bestyrelse opstod stor Misfornøielse blandt Arbeiderne, der forsøgte at skaffe sig Ret ved at nedlægge Klage over mislig Behandling for høie Vedkommende. Herved forøgedes Mishandlingen, og en Mand ved Navn Spell-Ola blev endog arresteret. Forbitret omringer Almuen Huset, hvor Irgens tilligemed Bergmesteren opholdt sig, og da disse troede ved en mandig Optræden at skræmme Arbeiderne, var det kun ved Mellemkomst af Irgens's frugtsommelige Kone, at de slap derfra med Livet. Spell-Ola blev med Magt befriet. Hertil siger Schøning: „Her kan man ei undlade at anmærke, at foranførte giver os et betydeligt Exempel paa en rar Sindighed af en høist forbitret og oprørt Almue, der af Ærbødighed for en frugtsommelig Kvinde sparer den, mod hvilken deres Galde er optændt paa det Høieste."

sig til Throndhjem og fordrede Hjælp ikke af Naade men som Ret.)

Bergstaden Røraas, der er en smuk venlig By med to Hovedgader og flere mindre Stræder, er Opholdsstedet for samtlige til Værket hørende Embedsmænd og Betjente, ligesom de faa privilegerede Kjøbmænd der drive deres Handel. Byen har flere Gange lidt ved Ildebrand, tildeels anstiftet af svenske Krigsfolk; saaledes afbrændte et fiendtligt Korps 1678 alle Byens og Værkets Bygninger. Ved Vaadeild, Krigsuroligheder, Oversvømmelser og slet Bestyrelse og maadelige Driftsmethoder har Kobberproduktionen til flere Tider været meget indskrænket, ja Værket har undertiden været drevet med Tab, men Naturens Rigdom har dog mere end erstattet alle Uheld og manglende Økonomi og Kunst, og da Byens Existents beroer paa Værkets, indsees let, at hiins Forfatning og Folkemængde har vexlet med dettes mere eller mindre heldige Drift. Stedets skjønneste Prydelse er en anseelig og smuk grundmuret Kirke, opført i Aarene 1780 til 1784; den tilhører Værkets Participanter og eier en ved Gaver tilveiebragt rentebærende Kapital. Den gamle Kirke var en anseelig Træbygning fra 1650 og, efter Schøning, indvendig meget smukt udstafferet med historiske Malninger, der forestillede Christi Historie. Før Værket blev anlagt, hørte Distriktet til Holtaalens Præstegjæld, og i 1662 fik det en egen Sognepræst. Fra ældre Tider have enkelte Familier fra Aalen og Tolgen for Bekvemmeligheds Skyld søgt Røraas Kirke, ligesom de flere Lappefamilier, der ernære sig i Fjeldene indenfor Præstegjældets Omkreds, ansees som faste Medlemmer af Menigheden, skjønt de som Nomader ofte flytte Bopæl. Forøvrigt har Bergstaden flere Skoler*) og til Trængendes Understøttelse et Par Legater med en Arbeidsanstalt, samt Kobberværkets vigtigste Indretninger.

Ogsaa paa Røraas fremtræder Nordmandens dybe Religiøsitet, men desværre ogsaa her under større eller mindre Udartninger. Foruden en Deel Haugianere, der alletider tælle Tilhængere af meget agtværdige Folk, men hvortil ogsaa en stor Deel Fanatikere henregne sig, er under nuværende Sognepræst opstaaet en relegiøs Sekt i hernhutisk Retning og Aand, der ligger i en bestandig Strid med Haugianismen, skjønt begge Partier ere enige i at mistænke „stor Oplysning.“ Deres Valgsprog i denne Henseende er: „Høie Skoler ere vide Porte til Helvede,“ men de glemme Betingelsen, som Luther tilføiede: „naar ikke sand Gudsfrygt læres der.“ Intet Under derfor, at Borgerskolens Oprettelse finder Modstand, saameget mindre som Røraasingens Phantasi ved Grubernes Mørke understøttes i dens Forestillinger om Helvedes Rædsel, hvortil den høie Borgerskole vilde blive en viid Port.

Hvad Klædedragt og Skikke angaar, da følger Røraasingen deelviis med Tiderne. Da Almuen væsentlig bestaar af Folk, der i de sidste 200 Aar fra alle Verdens Kanter er indflyttet, gives der kun lidt af eiendommeligt Nationalt. Foruden den sædvanlige Bergmandsdragt bruges om Hverdagene ved Vintertid Klæder af tykke, varme Stoffer, Sauskinds- og Hundskindspeltse, samt lodne Skindhuer og Naggelabber. Høitids- eller Søndagsdragterne undergaae de fleste Forandringer; saaledes brugtes tidligere f. Ex. til Pigernes Hovedbedækning en tostykket, høit ragende Hue af lyserød, blomstret Damask, omslynget med et af Silke og Guldtraad vævet Baand, hvis lange Ender hang ned over Skuldrene; nu ere derimod trestykkede Huer af Halvsilke mest almindelige, der skjule det tilbagestrøgne blonde Haar og fremhæve fordeelagtig Røraaspigernes smukke Ansigter. Forøvrigt er Trøie og Skjørt af forskjelligt Tøi og af forskjellige Farver, ofte af grønt Moreng, Forklæder af Netteldug og andre Sorter, samt smaa lyse Tørklæder om Halsen den almindelige Søndagspynt. Mandfolkenes Kirkeklæder, der ogsaa her ere mindre konstante, bestaae sædvanligviis af rød Uldhue, blaa, temmelig siid Vadmelstrøie og rød Vest, der hos de Gjæve begge ere prydede med Sølvknapper, korte, gule Skindbuxer, med Udsyninger og Sølvspænder for Knæet, lyseblaa Uldstrømper og lange Læderstøvler. Dog bruges ogsaa istedetfor Støvler de varmere Sneehoser, ligesom Skospænder bruges af begge Kjøn. I sidste Tid er desuden Modens Indflydelse forøget.

(Fortsættes.)

*) En paatænkt Oprettelse af en Borgerskole skal finde Modstand hos Stedets Sognepræst og — som der siges — af religiøse (?) Grunde.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Res. af 13de Juni er der tilstaaet Agronom C. T. Christensen 400 Spd. for under en af ham i d. Aar med Understøttelse af Selskabet for Norges Vel til Jordbrugets Fremme foretagendes Reise omkring i Landdistrikterne at fortsætte det ham ved kgl. Res. af 23de Marts 1852 givne Hværv, at samle Materialier til og senere til Offentliggjørelse at udarbeide en agronomisk Beskrivelse af vedkommende Distrikter.

— Under 8de ds. har Hs. Majestæt som et Beviis paa Høistsammes naadigste Tilfredshed med Hs. Excellence Statholder Løvenskiolds snart 25aarige fortjenstfulde Virksomhed, deels som Statsminister, deels som Statholder, tildeelt ham Medaillen for Borgerdaad i Guld.

— Ved kgl. Res. af s. D. er det bestemt, at Sundals Pstg. (Nordmøres Provsti) deles i tvende Sognekald, saaledes at Hofs Hovedsogn og Romsog Annex komme til at udgjøre det ene og Øxendalens Sogn med Ulvundeidets Kapellani det andet Kald med Øxendalen som Hovedsogn, samt at der som Tilskud til Sognepræsternes Indtægter midlertidig bevilges af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond respektive 100 og 200 Spd. aarlig.

— Under 8de ds, have følgende Udnævnelser fundet Sted, nemlig: Byfoged paa Kongsberg, J. C. Blom til Sorenskriver i Tune Sorenskriveri; Foged i Senjens og Tromsø Fogderi, M. S. Petersen til Foged i Inderøens Fogderi; Kand. jur. Aug. Stang til første Politifuldmægtig i Christiania; Stiftsoverretsprokurator Chr. A. Wulfsberg til Brigadeauditør ved 2den akershusiske Infanteribrigade; Overtoldbetjent i Laurviks Tolddistrikt, W. Chr. Lied til Overtoldbetjent i Christiania Tolddistrikt; Kand. med. Chr. A. Schjelderup til Distriktslæge i Ytre Nordhordlands Distrikt; Distriktslæge i det forhenværende Nordhordlands Distrikt, S. H. Hannestad til Distriktslæge i Midthordlands Distrikt; Distriktslæge i søndre Fosens Distrikt, C. M. F. Ellertsen til Distriktslæge i indre Nordhordlands Distrikt; Distriktslæge i det forhenværende Hardangers Distrikt, G. Chr. Broch til Distriktslæge i indre Hardangers Distrikt; Kand. med. J. Chr. Heitmann til Distriktslæge i Ytre Hardangers Distrikt; Kand. med. L. F. Lossius til Distriktslæge i Ytre Søndhordlands Distrikt og Kand. med. J. O. Gotaas til Distriktslæge i indre Søndhordlands Distrikt.

— S. D. er der tilstaaet Kand. jur. P. Dybdahl 90 Spd. som Tilskud til det af Christiania og Akers Kommuner ydede Bidrag for derved at sættes istand til i Aaret 1853—54 at vedblive og udvide sin Virksomhed for Vokalmusikens Dyrkelse blandt Arbeidsklassen i Christiania og Omegn.

— S. D. er bestemt at der istedetfor Brigaderegnskabsførere efterhaanden skal ansættes Brigade-Intendanter med Rang i Nr. 9 efter Regl. og 600 Spd. i aarlig Gage.

— S. D. er der af Oplysningsvæsenets Fond tilstaaet et Bidrag af 150 Spd. aarlig og af 100 Spd. engang for alle til Oprettelse af en høiere Almueskole i Modums Pstg. samt et aarligt Bidrag af 200 Spd. til Oprettelse af en høiere Almueskole i Steenkjær.

— S. D. er en Plan for en Sømandsskole i Christianssand approberet og 300 Spd. aarlig bevilget til denne Skole.

— S. D. ere Statsraaderne Vogt og Petersen befalede at tiltræde Statsraadsafdelingen i Stockholm, medens Erichsen skal overtage Bestyrelsen af Marinedepartementet og Bretteville Finants- og Tolddepartementet.

— S. D. er udstædt en kgl. Res. angaaende deels Forandring, deels Tilvæxt i Fyrforvaltningspersonalet.

— Under s. D. er Kapitain H. K. Fleischer udnævnt til Major i Armeen.

— Under s. D. er Sorenskriver i Eker, Modum og Sigdals Sorenskriveri, G. P. Rasch ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 800 Spd., der paaheftes Embedet.

— Den 30te Juni er kgl. preussisk Regjeringsraad Alex. Minutoli (Forf. af den tidligere omtalte Beskrivelse over Throndhjems Domkirke) udnævnt til Ridder af St. Olafs Orden.

— Oberst Joh. Chr. Ræder afgik ved Døden den 18de ds. omtr. 71 Aar gammel.

— Den norske Regjering har for 30,000 Spd. kjøbt det danske Dampskib Juno, hvis Bygning har kostet 14,200 Pd. St.

Drammens Forening til Understøttelse for løsladte Forbrydere har i det forløbne Aar taget sig af 16 Personer, hvoraf 4 ere tilbagefaldne til Forbrydelser. Foreningen tæller nu 68 Medlemmer (ved dens Stiftelse i Dec. 1850 talte den 80).

Laurvik. I Repræsentantskb. er bevilget 500 Spd. til Gadeforbedring.

I Frederikssteen skal ifølge Mgbl. den noksom bekjendte Depotsag finde sit Sidestykke, idet nu Forhør optages daglig over aftraadte Kapitainvagtmester Urdahl, der skal have gjort sig skyldig i Underslæb.

Arendal. Som Bidrag af Kommunen til Fortsættelse af Hovedveien fra Fiane til Arendal er der bevilget 1000 Spd. aarlig i 20 paa hinanden følgende Aar.

Bergen. Den 7de Juli trak en Vandsøile op fra Solheimsvandet og drev som den tætteste Taage for Vinden ind over Byen, hvor den udgjød sig i store Vandstrømme.

Lillehammer. Omtrent 18,000 Spd. ere tegnede til et nyt Dampskib, hvorfor Bestillingen af et saadant (fra Motala) er besluttet.

Throndhjem. Pianisten Thomas Telleffsen har givet en Koncert i Videnskabsselskabets Sal for ganske fuldt Huus. Kunstneren blev fremkaldt. Han skal agte at begive sig over Christiania til Skotland og derfra til Paris.

— I Klæbo er en Mand og en Hest blevne slagne ihjel af Lynilden.

Steenkjær er ogsaa bleven gjæstet af en Mormon.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Af Kand. mag. Holths i Mgbl. Nr. 195 givne Beretning om hans lærde og Realskoles Virksomhed i det forløbne Skoleaar sees, at Skolen i det Hele i dette Skoleaar er bleven besøgt 61 Elever, hvoraf 6 nu dimitteres til Universitetet. Ved Skoleaarets Begyndelse talte Skolen 3 Latinklasser (hver paa 2 Afd.) af hvilke den 3die i Febr. opløstes i 2 Klaser.

— En Indsender i s. Bl. No. 198 henleder Dameforeningens Opmærksomhed paa Opdragelsesvæsenets Vigtighed, i hvilken Henseende han foreslaar Dameforeningerne, oftere at sammenkalde fattige Mødre og holde Foredrag for dem over hiin Gjenstand.

— Paa Grund af det maadelige Høaar, som nu kan ansees for vist, har Hr. P. Sverdrup i Tønsbergs Avis anbefalet Dyrkning af Turnips, hvorved Ondet kan afhjælpes. „Man tager, siger han, et Stykke af den til Vinterrug bestemte Mark, hvorpaa man udkjører det Halve af den det bestemte Gjødning, og trækker Jorden op i Driller (Kamme) med en Hyppeplov, eller i Mangel heraf med en almindelig Plov, ved at lade denne gaae frem og tilbage i samme Fure, sætter Frøet paa Kammerne og farer derpaa over med Trommelen, for at presse de løse Kamme sammen, hvorved Fugtigheden bedre bevares, om Tøveir indtræffer. Paa denne Maade tvivles ikke om, at der efter Jordens Beskaffenhed og i Medhold af Veirliget, endnu kan avles fra 30 til 50 Td. Turnips paa Maalet, en god Tilgift af Foder. Den anden halve Deel af den Brakmarken bestemte Gjødning opbevarer man i Kompost til Foraaret, fører den ud paa det om Høsten pløiede Turnipsland og besaar det med Sommerhvede og Græsfrø, saa har man alligevel lagt det bestemte Stykke til Græs.“ Ogsaa anbefaler han Potetesgræssets Bevaring, idet han i denne Henseende anviser følgende Fremgangsmaade: „Efterat det er afslaaet, kjører man det ind i et Skuur eller under Tag og lægger det lagviis med Rughalm, hvert Lag 1 Kvarteer tykt, og Rughalmen vil da tiltrække en stor Deel af Fugtigheden i Potetesgræsset. Denne Masse vil vel alligevel gjære noget om Høsten og fryse til en fast Masse om Vinteren, men den hugges let istykker med en Bile, lægges i Sørpebøtter, overgydes med varmt Vand, bliver staaende at trække sig Natten over, og giver da et overordentlig nærende Foder, der især giver Melken en Koulør som om Sommeren. — Rughalm kan man ikke være forlegen for, da man høster Rugen længe før Poteterne.“

— En Forfatter i Tromsø Tid. modbeviser den andetsteds udtalte Paastand, at der i Almindelighed blandt Fiskerne skulde herske nogen Misfornøielse over Forbudet mod Søndagsfiskeri.

— I s. Bl. har en Indsender fremført begrundet Formening om, at Hensigten med Ansættelsen af de syv Politiofficianter under Vinterfiskeriet i Lofoten nemlig Ordenens Overholdelse, ikke vil opnaaes ad den Vei, som i de sidste Vintre har været fulgt, men at der udfordres en anden Organisation af Politiopsynet, hvortil Forf. ogsaa giver Antydninger.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. I Christianstad er en Filialbank, der er grundet paa et Fond af 440,000 Rd. B., fordeelt i 1380 Aktier, for nylig traadt i Virksomhed.

Danmark. I Kjøbenhavn griber Kolera om sig paa en høist foruroligende Maade, hvilket ikke er at undres over, naar man af Aviserne erfarer, hvor aldeles uforberedt man var paa dens Modtagelse, og seer, hvor fortrinlig der forresten er sørget for Usundheden i denne folkerige Stad. Saaledes er der indtil den 19de anmeldt 2146 Syge og 1098 Døde, og iblandt de sidste 6 Læger og en Rigsdagsmand (Kand. Maaløe). Fra den 18de til 19de angrebes 305 og døde 136. — I Nykjøbing paa Falster sees Kolera ogsaa at være udbrudt.

— Folkethinget har med 69 mod 8 St. antaget Loven om Toldgrændsens Forlængelse til Elben. Derimod har Ministeriet lidt Nederlag ved Folkethingets Antagelse af den af Tscherning indbragte Fæstelov og ved Landsthingets Antagelse af den af forrige Indenrigsminister Bang foreslaaede Lov om Sogneforstanderskabernes og Amtsraadenes Sammensætning og Valg; med Hensyn til begge disse Love havde Ørsted erklæret, at han vilde tilraade hans Majestæt at modsætte sit kgl. Veto.

Frankrig. En vis Hr. Zuber har gjort Regjeringen Forslag om at sende Hittebørn over 12 Aar til Afrika. Antallet af hine forladte Skabninger udgjør i hele Frankrig 120,000. — I Paris synes man at ønske Fred til enhver Priis.

England. Den 66aarige Lord Mornington har udfordret Grev Shaftesbury til Duel for en Ytring, Lorden betræffende, som Greven har ladet falde i en Tale i Overhuset. Shaftesbury har imidlertid affærdiget Udfordringen med nogle høflige Linier, hvis væsentligste Indhold er: Tal De med min Advokat eller anklag mig for Politiet.

— I Underhusets Møde den 14de ds. erklærede Lord John Russel paa en Forespørgsel af D'Israeli angaaende det russiske Spørgsmaal, at Underhandlingerne ingenlunde vare mislykkede, „men at der ifølge den engelske og franske Regjerings Mening, gaves Forslag, som saavel Rusland som Porten kunde antage og som vilde medføre en fredelig Løsning paa hine beklagelsesværdige Differentser.“ Imidlertid maatte man taalmodig oppebie Ruslands Svar.

Tydskland. I Stettin ere Koleratilfælde indtrufne.

Østerrige. Ifølge Times's Korrespondent fra Wien er der opstaaet en Spænding mellem Rusland og Østerrige; Forholdet imellem disse Magter synes ogsaa paa Grund af det tyrkiske Spørgsmaal at maatte blive vaklende.

Italien. I Neapel foretages store Troppebevægelser og Befæstningsarbeider.

Tyrkiet. Uagtet Grev Nesselrode har ført et temmelig udfordrende Sprog i en Cirkulærnote, hvorpaa den franske Udenrigsminister har leveret en gjendrivende Fremstilling, forsaavidt Frankrigs Ansvar for de orientalske Forviklinger angaar, kan en fredelig Bilæggelse af Uenigheden med Rusland, ifølge de seneste Efterretninger, nu ansees for temmelig vis; Rusland skal nemlig hovedsagelig have antaget et af England og Frankrig i Forening med Østerrige stillet Mæglingsforslag, der angaar følgende Punkter: 1) Sømagternes Flaader forlade Beschikabugten; 2) Reschid Pascha undertegner det af Rusland stillede Ultimatum; 3) Ruslands Keiser giver Porten en aktmæssig Erklæring for, at han ikke agter, paa Grund af de fra tyrkisk Side gjorte Indrømmelser, at blande sig i Tyrkiets verdslige Anliggender eller at gjøre noget Indgreb i Sultanens Suverænitet. Ifølge en anden Efterretning deeltog Preussens Gesandt med den engelske, franske og østerrigske i en Konferents i London den 2den ds. angaaende en ligelydende Note, der strax afgik til St. Petersburg.

— Fra Konstantinopel berettes imidlertid, at Tropper rykke Tyrkiet til Bistand fra Lille-Asien og Ægypten, og at især hine udisciplinerte Asiatere ved Efterretningen om Donaufyrstendømmernes Besættelse bleve grebne af en krigersk Lystenhed, der truede Hovedstadens Rolighed. Reschid Pascha maatte endog samme Dag (den 7de Juli) fratræde sin Post, men blev næste Dag gjenindsat.

— Fra Jassy lyde Efterretningerne ogsaa lidet fredelige, idet Antallet af de russiske Tropper i Donau-Fyrstendømmerne dagligen erholde ny Tilvæxt, og beløb sig allerede den 9de Juli til 50,000 Mand. Da Rusland, som det lader til, agter at faae Omkostningerne for dette krigerske Belæg prakkede over paa Tyrkiet, kommer dette Land, trods den fredelige Løsning, alligevel til at betale Gildet.

— For at føie Østerrig, har Sultanen afsat sin Svoger Ali Pascha fra Statholderskabet i Smyrna og indsat forhenværende Handelsminister Ismail Pascha i hans Sted, hvilken har lovet strænge Forholdsregler mod de her sig opholdende Flygtninger, der beløbe sig til over 1000, og som skulle være beredte til at lyde det første, det bedste Opraab af Kossuth eller Mazzini. Costa, en ungarsk Flygtning, skal med Vold være bragt som Fange ombord paa et fransk Krigsskib; ialfald er han bleven fængslet i Smyrna; men den nordamerikanske Ambassadør har nedlagt Protest mod hans Bortførelse af Østerrigerne, da han er forsynet med amerikansk Pas.

Nordamerika. I New-York har Heden i Juni Maaned været saa stor, at 70 Mennesker i 8 Dage ere døde af Solstik. Fra Philadelphia berettes Lignende.

Blandinger.

Som Naturmærkværdigheder, der i forrige Aarhundrede vilde have sat Folk i den dødeligste Skræk for Krig, Pestilense, Hungersnød eller andre usædvanlige Begivenheder, men hvilke i vor oplyste Tid blive modtagne med tilbørlig Rolighed, ville vi her anføre, at en Kone i Bayruth i Syrien er nedkommet med 2 sunde Drenge- og 2 Pigebørn paa engang, at en Kone i Bellinzona i Schweitz har født et Tvillingpar, en Dreng og en Pige, som vare sammenvoxede saaledes, at de udgjorde eet Legeme med to Hoveder, fire Arme og fire Been, og at endelig en Ko i Landsbyen Høiberg i Danmark ifølge Berl. T. har født en Kalv med tvende Hoveder.

Guld i Indien. Indian News for 3die Marts meddeler, at Kapt. Need, der af et Londoner Huus var bleven afsendt til Indien, for at afgive en Beretning om Produkterne i Tarai eller Sumplandet ved Foden af Himalaya, var kommen tilbage fra Nepeals Grændse i Nærheden af Banky's, og berettede, at der paa dette Sted fandtes Leier af Guldsand, som allerede, men paa en meget klodset Maade, vare blevne udvaskede af Hinduerne; dersom dette imidlertid blev foretaget paa en videnskabelig Maade, saa vilde det skaffe den største Fordeel.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Konsulsposten i Viktoria paa Øen Hong-Kong og i Manilla for de philipinske Øer.

En Underretssagførerpost i Nedenæs og Robygdelagets Amt og en i Lister og Mandals Amt.

Et Feierinspektorat i Christiania med omtrent 933 Spd. i Brutto-Indtægt.

To Assistentposter ved Lindesnæs Fyr, hver med 160 Spd. i aarlig Løn og fri Bolig.

En Underforvalterpost ved Lister Fyr med 216 Spd. i aarlig Løn og fri Bolig og

Fire Assistentposter, hver med 160 Spd. i aarlig Løn og fri Bolig.

En Assistentpost ved Hvitingsø Fyr med 160 Spd. i Løn og fri Bolig.

En Fyrvogterpost ved Skjellanger Fyr med 300 Spd. i aarlig Løn og Brugen af en fast Eiendom.

En Fyrassistentpost ved Utsire med 160 Spd. i aarlig Løn. og fri Bolig.

En Omgangsskolelærerpost i Skibthvet Pstg. med 20 a 30 Spd. i Løn og fri Bolig i Skoletiden.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 31. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 30te Juli 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

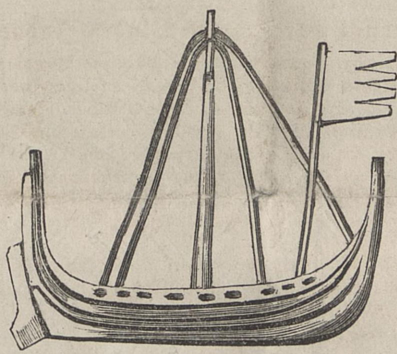
Indhold:

Den Jona (Icolmkill) og dens Kathedral.

Paa samme Tid, som de skandinaviske Oldgranskere med utrættelig Iver have opsøgt og beskrevet alle Levninger fra vor Oldtid inden Skandinaviens Grændser, have de ogsaa med Opofrelse af Tid og Møie gjennemsporet fremmede Lande og Egne, hvorhen vore Forfædre paa sine mangfoldige Tog kom, for af de muligens der levnede Minder at kunne belyse deres Færd og med det samme vor Oldtids Historie og ældste Kulturforholde. Saaledes har man ved det nordiske Oldskriftsselskab faaet udførlige Beskrivelser over de Mindesmærker fra Nordmændenes Dage, der findes i Grønland og Amerika; saaledes bereiste den talentfulde danske Oldgrandsker J. J. A. Worsaae i Aarene 1846—1847 med kgl. Understøttelse Skotland, Irland og England for at undersøge de der værende Minder om de Danske og Nordmændene, og nedlagde Resultatet af denne Reise i et eget interessant Værk, hvorpaa vi allerede ved Udgivelsen (i 1851) henledede Opmærksomheden. Et Par Aar senere foretog ogsaa Prof. P. A. Munch en antikvarisk Reise til hine Egne, hvorfra han i den Mallingske Folkekalender har meddeelt nogle interessante Skizzer. Deriblandt findes ogsaa en Udflugt til Staffa og den i Overskriften nævnte Ø, der, saa liden den end er, dog ved sine antike Bygningsværker, ved sin Hellighed i Oldtiden og ved den Rolle, den spillede med Hensyn til Christendommens Udbredelse blandt Nordmændene paa de skotske Øer, særligen maa tiltrække sig Historikerens Opmærksomhed. Da Munchs Efterretninger om denne mærkværdige saakaldte „hellige Ø" imidlertid endnu ere i friskt Minde, kunde det maaskee synes overflødigt her at berøre denne Gjenstand; men den fortrinlige Tegning af dens ærværdige Domkirke, som vi saae os istand til at levere, fristede os til ogsaa noget nærmere at omtale Stedet, hvor dette Mindesmærke findes, og vi tør derfor haabe os tilgivet, at vi efter Worsaaes Værk hidsætte følgende korte Beskrivelse derover, hvilken for de fleste Læsere vil være at betragte som ny, da hiint Værk paa Grund af en forholdsviis høi Priis vistnok ikke har fundet Vei til ret mange Privatmænds Boghylde.

„Af alle Hebriderne er, siger Worsaae, ingen berømtere, end Jona (Ithona „Bølgernes Ø") eller Icolmkill, „Øen med Kolumbas Celle," der ligger nær Sydvestspidsen af Mull i det aabne Atlanterhav. Den udmærker sig hverken ved Størrelse og Frugtbarhed eller ved talrige, pragtfulde Ruiner; den er nu kun en ubetydelig Ø med nogle faa Levninger af Kirker, Klosterbygninger og gamle christelige Gravminder. Men alt for henved tretten hundrede Aar siden var den „et Lys for den vestlige Verden" (the light of the western world); thi, efterat den hellige Kolumba havde bosat sig her, blev den det Midtpunkt, hvorfra Christendommen bredte sig mod Østen og Norden over Skotland og de omliggende Øer. Jona kom derved i et saadant Ry for Hellighed, at det hed sig, at en Vandflod, som skulde oversvømme Irland og de omliggende Øer, ikke skulde have Magt til at overskylle Jona. Sagnet vil derfor ogsaa, at de gamle irske, skotske og norske Konger, foruden mange andre Høvdinger og mægtige Mænd baade indenlands og udenlands, fortrinsviis yndede Jona som Begravelsesplads, og at der i Begyndelsen af det sextende Aarhundrede endnu fandtes paa Øen ikke mindre, end 360 prægtige Steenkors eller Mindestene, hvilke dog, paa en enkelt nær, ere forsvundne.

„Ifølge en gammel Beskrivelse (fra 1594) over Øen af Dean Monro, var der „Norden for de skotske Grave en Indskrift: „tumulus regum Norwegie," det er: Norges Kongers Grav, i hvilken Grav, som vi finde i vore gamle irske Krøniker, der ligge otte Konger af Norge. Vi see ogsaa af vore irske Krøniker, at Coelus, Konge af Norge, befalede sine Adelsmænd, hvis det skulde blive hans Skjæbne at døe paa Øerne, da at tage hans Legeme og begrave det paa Colmkill; men han leed et saadant Nederlag, at der blev ikke Folk nok tilbage af hans Hær til at begrave ham efter hans Ønske." Ved de her nævnte Konger af Norge maa naturligviis i alle Tilfælde kun forstaaes syderøiske og irske Konger af norsk Herkomst, og det er i og for sig meget rimeligt, at disse ofte have ladet sig begrave paa Jona, hvor de første Bisper over de egentlige Syderøer („bishops of the isles") boede, og hvis Mariekirke følgelig var Hovedkirken paa Øerne. Kongernes Grave lade sig imidlertid neppe, idetmindste for Dieblikket, med Bestemthed udfinde; kun veed man, at de maae have været paa den store, endnu kjendelige Begravelsesplads, der var viet til St. Oran. Paa denne Plads findes et lille, ligeledes til St. Oran viet Kapel, som efter Nogles Mening endog skal være „af norsk Arbeide" (of Norwegian workmanship), hvilket dog turde være meget uvist. I Kapellet sees Levninger af en udhugget Mindesteen, der er reist Aar 1489 for Lachlan Mackinnon (Mac Fingon), og paa det staar neden under Indskriften et Skib, som endnu findes i Familien Mackinnon's Vaabenskjold, men som siges oprindelig at have været det Vaaben, der blev ført af de norske Konger paa Øen Man.

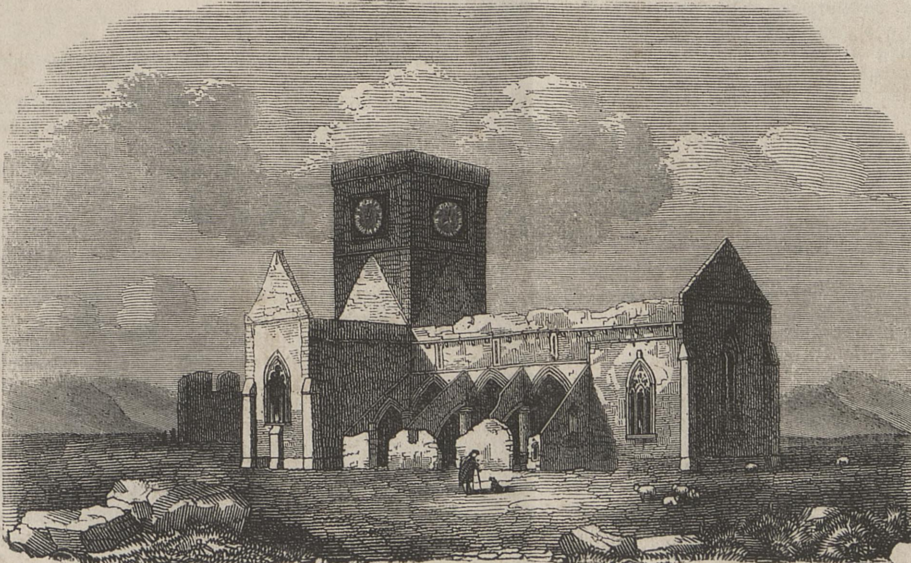

Et Skib fra Jona.

„Ikke alene for Skotland, men ogsaa for vort Norden var Øen Jona af særegen Vigtighed i Oldtiden. Fornemmelig fra denne Ø kom Christendommen sikkert til Nordmændene paa Syderøerne, Orkn- og Shetlandsøerne, hvorfra den igjen ofte gik med Vikinger og Kjøbmænd til Norge og Island. Paa dette sidste Sted, hvor allerede blandt de første Landnamsmænd ikke faa syderøiske Mænd havde nedsat sig, var der endog en Kirke, viet til St. Kolumba. Medens derfor hedenske Nordmænd plyndrede og ødelagde Jonas Kirker og Klostre, synes de christne Nordmænd at have agtet dens Hellighed. Sagaerne, som kalde den „Eyin helga," den hellige Ø, berette saaledes, at da den norske Konge Magnus Barfod (Aar 1097) paa sit første Tog til Syderøerne og Irland kom til „den hellige Ø, gav han alle Indbyggerne Fred og Sikkerhed, samt lod dem beholde deres Eiendom. Man fortæller, at Kong Magnus oplukte Kolumkille-Kirken hiin lille og gik derind; men han lukkede strax igjen Døren i Laas, og sagde, at Ingen skulde driste sig til at gaae derind, og siden har denne Kirke aldrig været aabnet."

Denne lille Kolumkille-Kirke eller, som den ogsaa efter Kolumbas Følgesvend kaldes, St. Orans Kapel, ligger et Stykke fra Ruinerne af et berømt Nonnekloster og er den ældste Kirke, der opbyggedes paa Øen; den er ifølge Munch en endnu nogenledes heel Bygning, 58 Fod lang og 20 Fod bred, med Vinduer og Portal i Rundbuestiil; Kirkegaarden er som oversaaet af Gravstene med Figurer, udhugne i ophøiet Arbeide. Et Stykke Vei derfra kommer man til Kathedralen, som her findes afbildet og som er et storartet Bygværk. Tag og Hvælvinger ere vel indstyrtede, men den gjør dog „et mægtigt Indtryk ved dens ædle Former og nye Forziringer." Den er bygget i Korskirkeform og omtrent 112 Fod fra Øst til Vest, 86 Fod fra Nord mod Syd og 22 Fod bred.*) Skibet nærmest Korset, der er i romanisk Stiil, er Kirkens ældste Deel, medens Choret og Korsarmene, der ere i Spidsbuestiil, skrive sig fra en senere Tid. Over Korset hæver sig et firkantet Taarn af omtrent 70 Fods Høide. „Paa flere af Gesimserne og Vinduesbuerne findes, siger Munch, endnu pragtfulde Snitværk, forestillende Scener af Bibelhistorien. Paa Nordsiden ere endnu vidtløftige Ruiner af Kapitelhuset, af Klostret og Abbeds- eller Bispegaarden. Paa Kirkegaarden staae to gamle smukke Kors med fritstaaende Arme."

*) Denne Angivelse er Munch's og saaledes vistnok paalideligere end den, der findes i Illustrirte Zeitung Nr. 457, ifølge hvilken Kirkens Længde er 160 Fod og dens Bredde 24 Fod.

Jonas Kathedralkirke.

Om de offentlige Vaske- og Bade-Anstalter i Berlin, England og Hamburg.

Hvilken Familie-Ulykke ere ikke „Storvaskene," siger et Berlinerblad. Med Ængstelse seer ligesaavel Huusmoderen, som Huusfaderen Storvaskdagen nærme sig. Begge vide, at disse „Storvaske" ikke alene afstedkomme stort Oprør i Huset og ere et høist usundt Arbeide, men at de ogsaa aldeles forstyrre Familielivet og sætte Alle i det daarligste Humør. Forkjølelse af det lange Arbeide i det fugtige Vaskerhuus, Strid mellem Husets Indvaanere om Benyttelsen af Vaske- og Tørkerum, vedvarende Fugtighed, usunde Uddunstninger i et af mange Familier beboet Huus, Ureenlighed i Huset, Smudsighed i Klædedragt, for at spare de mange Vaske, ere Ubehageligheder, som den daglige Erfaring viser Enhver. Mindre iøinefaldende, men ligesaa vigtigt, er det uforsvarlige Sløseri med Tid, Arbeide og Rum, som Vaske medføre i private Huusholdninger. Den nuværende Skik, at hver Familie omtrent engang om Maaneden har en mindre Vask, som medtager to a tre Dage, og aarlig idetmindste to „Storvaske," hvortil medgaae omtrent een Uge, om ikke to, er en Levning fra den Tid, da endnu det Haandværksmæssige og det Traditionelle var raadende i Industri og Landbrug, da Arbeidsfordelingen var feilagtig, Vare-Udbyttet ringe og Anvendelsen af Maskiner ukjendt, da hver Familie umiddelbart søgte at tilveiebringe sine Fornødenheder ved sit eget Arbeide, da Bonden paa engang var Smed, Væver, Snedker, Tømmermand og Murer, og Haandværkeren ogsaa Gartner og Gaardbruger, da Industriens ringere Produktion endnu ikke havde lært at sætte Priis paa den kostbare Tid. Nu, da man har opfundet en Maade, hvorpaa man ved at anvende Maskiner og opvarmet Luft, i to Timer kan tørke en Vask, hvortil forhen medgik to Dage, nu da det store Antal af Mennesker, som boer sammen, gjør det muligt, ved fælles Anskaffelse af tjenligt Vand, fælles Opildning, fælles Benyttelse af samme Rum og samme Maskiner at spare Brænde, Løn til Vandbærere, Sæbe og Rum, samt derhos holde Fugtighed borte fra sine egne Boliger — nu vilde det være et uforsvarligt Sløseri, om vi vilde vedblive med de gamle Skikke, der ei kunne skilles fra slet Huusholdning; det vilde være et Barbari, dersom vi endnu længere vilde taale den ubekvemme Indskrænkning og den skadelige Forpestelse af vore Boliger, eller lægge Vaskens Slave-Arbeide paa Huusmoderens Skuldre, saaledes som det hidindtil har været nødvendigt.

I Bade- og Vaskehusene i Berlin findes foruden Baderummet, ogsaa et Vaskerum, som indeholder omtrent 50 adskilte og lukkede Vaskekamre. Hvert Vaskekammer er forsynet med de nødvendige Vaskebaljer, og med tre Kraner for derigjennem at erholde koldt og varmt Vand efter Behag. Til Tørkning af de vaskede Klæder tjener endvidere et fælles Svinghjul, som, uden i ringeste Maade at skade Vasken, ved Centrifugalkraften, inden faa Sekunder berøver Klæderne 50 Procent af Fugtigheden. Over Vaskekamrene findes et Tørkerum, hvori de vaskede Klædningsstykker ved en særegen Indretning indskydes og tørkes ved ophedet Luft i 15 a 30 Minuter, hvorefter de transporteres til Stryge- og Rulle-Værelserne. Benyttelsen af Vaskerummene koster for den første Time omtr. 3 ß. norsk og for den anden 6 ß. norsk, saaledes forøget for hver Time, for at Vaskerinderne skulle anspores til at skynde sig, saa at saa Mange som muligt kunne benytte Anstalten.

Følgerne af denne Berlins Indvaanere tilbudne Bekvemmelighed, samt Penge og Arbeidsbesparelsen skulle blive forbausende; Anvendelsen af Gjenstande, som angribe det Tøi, der skal vaskes, komme til at ophøre, Reenligheden skal tiltage og Benyttelsen af Linned forøges, da dets Reengjørelse bliver mindre bekostelig. De fra hinanden adskilte Vaskerum gjør det muligt at benytte Anstalterne for alle Klasser af Befolkningen, og da Beskaffenheden af enkelte Familiers vaskede Klædningsstykker ei mere kan aldeles hemmeligholdes, saa skal det blive en Æressag at have dem ordentlige og hele.

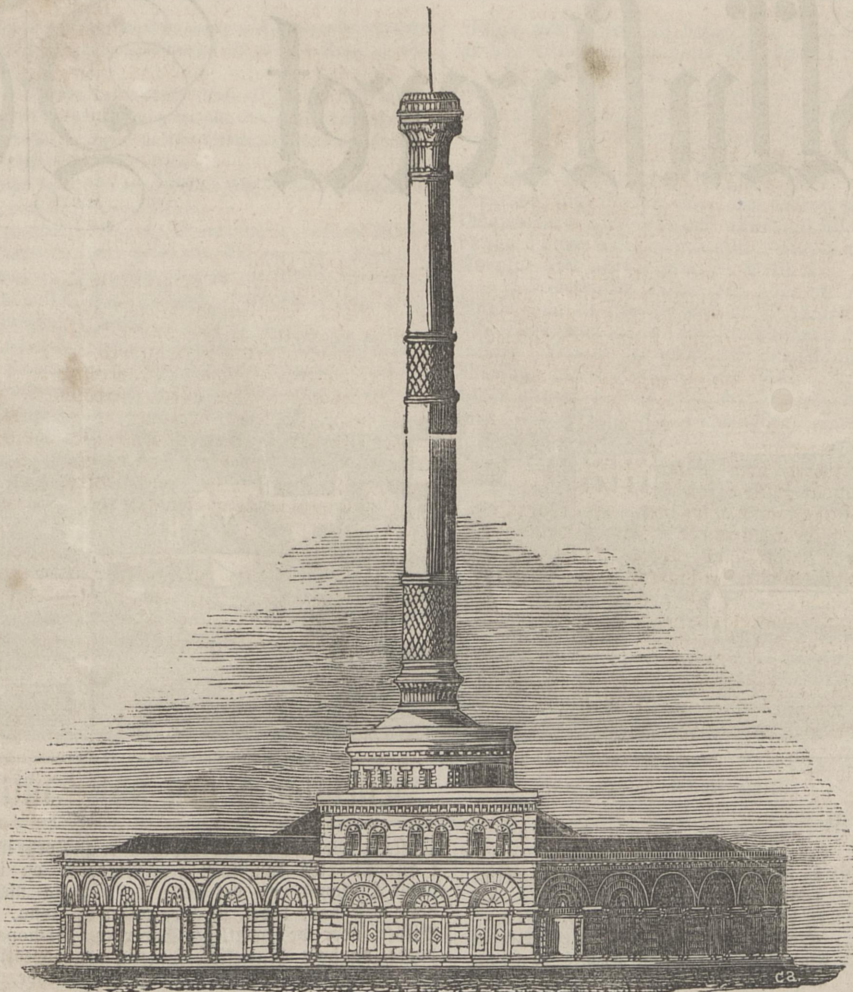
Men ville disse Anstalter blive benyttede saa flittigt, at man kan gjøre sig Haab om saadanne Følger? Vi betvivle det ikke, thi Fordelene ere altfor tydelige, til at ikke Brugen snart skulde lempe sig efter den ny Indretning. I London er rigtignok det Tilfælde indtruffet, at Vaskerhuse, der af en human Forening aabnedes for et Kvarteer af Staden, ikke benyttedes og det af den, efter flere Forskninger efter Aarsagen til den uforklarlige Omstændighed, simple Grund, at de Fattige ei havde Noget at vaske. Derimod er Benyttelsen af Vaskerhuse i London i Almindelighed tiltagen med overordentlig Hurtighed. I Aaret 1849 benyttedes de af 9070 Vaskende, i 1850 af 60,154, i 1851 af 132,251 og i 1852 197,580; Indretningernes Antal udgjorde i de samme Aar 2, 3, 5, 7. Til disse overbevisende Talstørrelser behøve vi ei at lægge Noget.

Og skulle vel de Mænd, der have havt Mod til paa egen Resiko at begynde disse aldeles nye Foretagender, have nogen Fordeel deraf? Efter Erfaringen i England kunne vi uden Betænkning dertil svare ja. Parlamentet har i en Akt af 26de Aug. 1846 (sædvanlig kaldet „Sir Henry Dunkinfields Akt") fastsat en Maximumpriis for Alt, hvad der iværksættes i Bade- og Vaske-Anstalterne. Denne lovlige Tarif bestemmer for Bad af de arbeidende Klasser: et koldt eller Duschbad 1 Penny ($2^1/_4$ ß. norsk), et varmt eller Dampbad ikke over 2 d. ($4^1/_2$ ß.,) et koldt eller Duschbad for 4 Børn under 8 Aar ikke over 2 d., og et lignende varmt Bad ikke over 4 d.; for Bad af de velhavende Klasser maa ikke tages mere, end 3 Gange ovennævnte Priser, og Magistraten bestemmer desuden, hvormeget der kan tages over. For hver Person maa der tages reent Vand til Badene, og hver Badende erholder et reent Haandklæde. I Vaskehusene for de arbeidende Klasser: for Benyttelse af en Vandbalje, en Kogekjedel, et Trug til Afskylning, det kolde og det varme Vand, den ophedede Luft og Tørkeapparatet for een Time ikke mere end een Penny, for to paa hinanden følgende Timer ikke mere end to Pence (omtr. 7 ß. n.) Magistraten bestemmer Prisen for de mere formuende Klasser. Uagtet disse lave Priser have dog Indretningerne givet Gevindst. Etablissementet i Newcastle indbragte, et Aar efter dets Aabning, 4 pCt. af den i samme nedlagte Kapital og i Chester 3 $^1/_4$ pCt. I London var Gevindsten omtrent ligesaa stor, og da Resultatet af aldeles nye Indretninger af dette Slags allerede i de første Aar, under hvilke gamle Skikke og Sædvaner maatte bekjæmpes, have været saa lønnende, kan man med Sikkerhed antage, at Gevindsten for Fremtiden vil blive betydeligt større.

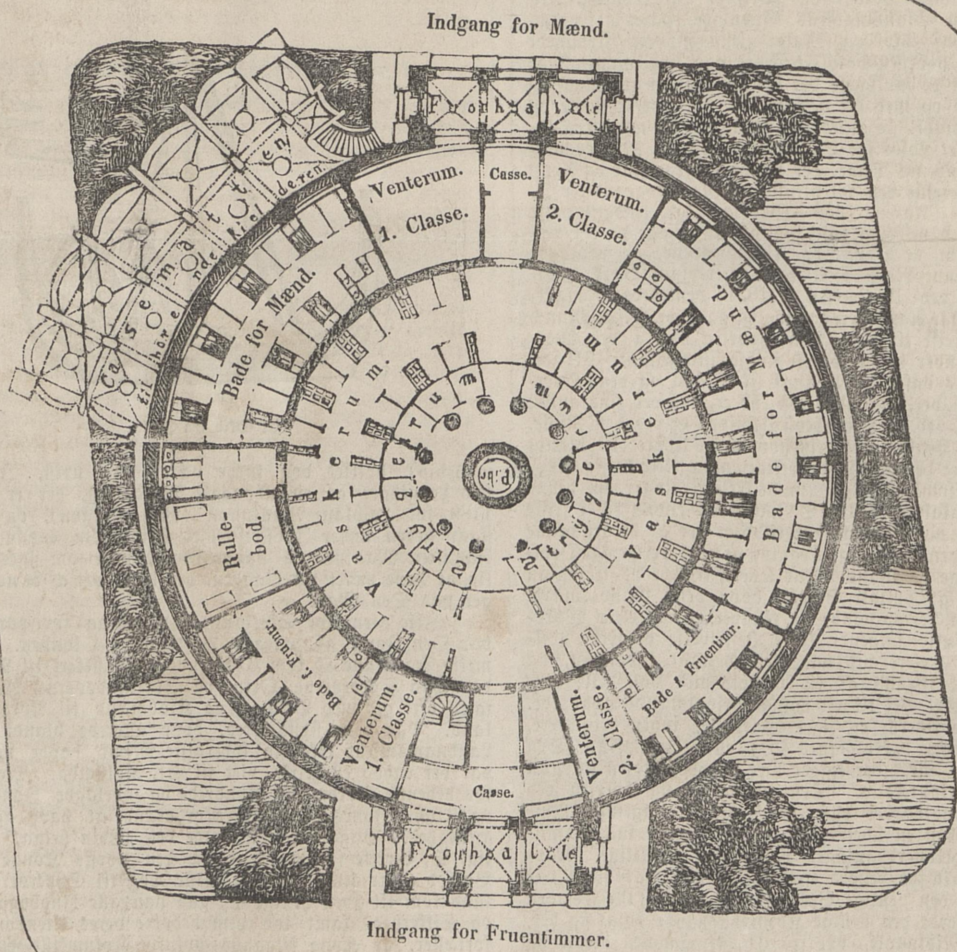
I November 1851 traadte en Kommittee sammen, for at træffe Foranstaltninger til Opførelsen af offentlige Vaske- og Bade-Anstalter i Hamburg, der, efter de først i England udførte Anlægs Mønstre, skulde give den Ubemidlede Anledning til at vaske sig selv, sit Linned og sine Klædninger med faa Omkostninger og i den korteste Tid, for at rydde de Hindringer tilside, der saavel her som i andre tætbyggede Stæder ere iveien for Reenlighedens Overholdelse, og i Vanskeligheden ved at forrette hine Arbeider i sine egne Boliger. Til den Ende skulde de i Anstalten indrømmes egne Vaskepladse, hedt og koldt Vand, samt Dampe til Udkogning, ophedede Tørkerum, samt Rulle og Strygepladse, ved hvis Benyttelse det mod en moderat Priis blev muligt, fuldstændigt at foretage en lille Huusholdnings Vask i $1^1/_2$ a 2 Timer og billigere, end i sit eget Huus. Desuden skulde Anstalterne indeholde Baderum, i hvilke der kunde tages kolde og varme Bade, saa at den for Sundheden saa nødvendige legemlige Reenlighed saa meget som muligt lettedes for begge Kjøn.

Disse for Befolkningens Sundhed saa vigtige Fordele, der fremlagdes for Publikum i en offentlig Opfordring, bevirkede en for Øiemedet almindelig Anerkjendelse og snart var der til Opførelse og Indretning af en af disse Anstalter tegnet 113 Aktier, hver til 1000 (Bk. 333 $^1/_3$ norske Spd.), saaledes at Anlægget var sikret. Derefter dannedes Selskabet og efter dettes Ordre udarbeidedes Tegningerne af Ingeniøren Lindley, hvorefter Selskabet henvendte sig til Staten, der, paa Grund af det almeennyttige Øiemed, ved Raads- og Borgersamlings Beslutning af 26de April 1852 saavel gav Byggeplads til Indretningen som dennes Vandforsyning af Stadens Vandkunst uden Erstatning. Derefter paabegyndtes Bygningen i Sommeren 1852, og skal den, hvis det ikke allerede er skeet, aabnes i denne Sommer.

Bygningen skulde opføres i Cirkelform, hvis Midte indtages af en 150 Fod høi Skorsteenspibe, der, som ved Gas-Anstaltens Taarne, baade skal tjene til at bortlede Røgen og tjene til Bygningens Luftning. Endeel af Bygningen faar Kjældere for deri at anbringe 3 Dampkjedler af 30 Fods Længde og 6 Fods Gjennemsnit, samt 4 Koge-Ovne, de første for deri at tilveiebringe varmt Vand og Damp til Badning og Vaskning, de sidste for at ophede Rør, fyldte med Vand, hvilke anbringes igjennem Tørkerummene. I første Etage forefindes Vaske- og Baderummene, grupperede i to Rader omkring Skorstenen. Til denne Etage høre modsatte Indgange, hvoraf den ene er anlagt paa Bygningens Sydside for Fruentimrene og den anden paa Nordsiden for Mændene, begge Indgange fremhævede og beskyttede ved fremtrædende Haller. Nærmest omkring Skorstenen findes en, af støbte Jernsøiler baaren, over Tagene fremragende Luftningsbygning, nedenunder hvilken Strygerummene befinde sig, men oventil et Vand-Reservoir, som indeholder 1600 Kubikfods Rum. I en videre Kreds er Vaskerummet anlagt med 56 fra hverandre adskilte Vaskeplads, hvis Tag, belagt med Skifer og Glasplader, støtter sig mod Luftningsbygningen; i den yderste Kreds følger

Offentlig Vaske- og Bade-Indretning i Hamburg.

Grundplan for den offentlige Vaske- og Bade-Indretning i Hamburg.

derefter Baderummet, som anlægges for 56 Bade, der indrettes adskilte for Mænd og Kvinder og i to Klasser. Ved Siden af Indgangene findes Kassene og Forretningsværelserne og over den sydlige Forhalle er en Tilbygning til Bolig for Anstaltens Opsynsmand. Hele Bygningen opføres af Muursteen, Ydersiderne overtrækkes med Puds af Portlands-Cement, med Undtagelse af Skorstenen, der opføres af gule Muursteen uden Puds.

Det høie Baderum adskilles ved tynde Skillevægge, der naae noget over Mandshøide, i 56 Afdelinger, og hvoraf hver forsynes med et Vandkar, en Bænk, et Speil o. s. v.; Badet tilberedes koldt eller varmt til den Varme, man ønsker; men medicinske Bade ere udelukkede.

Vaskerummet er ved lige Skillevægge adskilt i 56 enkelte aabne Vaskepladse. Enhver Plads indeholder to Bøtter, tre Haner for koldt Vand og Damp til Benyttelse efter Behag. Over Vaskepladsene er Tørkerummet, der indeholder et Stavværk for hver Vaskeplads og som trækkes ned, behænges med Vask, hvorefter det skydes ind igjen. Efterat Vasken inden 15 til 20 Minuter er tørket deri, bringes den til Rulle- eller Strygerum og glattes der.

Badene koste i 1ste Klasse: varme 4 ß. [(Kourant) (8 ß. norsk)], kolde 2 ß.; i 2den Klasse: varme 2 ß., kolde 1 ß. Anden Klasse adskiller sig kun ved simplere Indretning og at der kun erholdes eet Haandklæde til Hver; men i første Klasse to.

For Benyttelsen af Vaskerummene o. s. v. betales for de to første Timer 1 ß. pr. Time; men ved længere Benyttelse 1 ß. for hver halve Time.

Anstalten er tilstrækkelig forsynet med Reenligheds-Indretninger (Waterclosets og underjordiske Afledninger); den forsynes ved Stadens Vandkunst med klart (renset) Vand fra Floden Elben og Skorsteenspiben er opført saa høi, for at den kan bortlede Røgen og Dunsterne uden Besvær for Omgivelserne.

Indretningen er opført paa Østgrændsen af den indre Stad, ved Voldchausseen, i Nærheden af Steenporten (das Steinthor) og er bestemt for den gamle Stad (Altstadt) og Forstaden St. Georg. Senere hen vil man i den vestlige Ende af Staden søge at istandbringe en lignende Indretning for den nye Stad (Neustadt) og Forstaden St. Pauli.

Hvis ikke Christiania Kommune og Beboere i de senere Aar allerede havde havt saa betydelige Udtællinger til almeennyttige Foranstaltninger, vilde en Vaske- og Bade-Indretning, som den ovenfor beskrevne, sikkert blive til megen Velsignelse for en stor Deel af Byens og Forstædernes Indvaanere; dog er maaskee ikke den Tid fjern, da ligesom ved Opbyggelsen af

Arbeiderboligen, flere ædelttænkende Mennesker ville træde sammen for ogsaa her i Staden at istandbringe en saa velgjørende Indretning, som den ovenfor beskrevne. S.

Polering og Lakering.

Ved Møbler, især af Mahogni, hænder det ofte, at Billedhuggerarbeidet, der som bekjendt ikke kan poleres men maa overtrækkes med en eller anden Lak, beholder Træets guulrøde Farve, medens den polerede Deel paa Grund af Olien i Polituren i Aarenes Løb antager den for Mahogni saa meget yndede sort-røde Farve. Intet seer hæsligere ud end tilsyneladende splinternye Ornamenter paa et ældre Møbel. For at hæve denne Uovereensstemmelse bør alle Ornamenter, forinden de lakeres, trækkes een til to Gange med raa Linolie og derpaa, naar denne er aldeles indtørret, stærkt børstes med en stiv Børste. Saasnart dette er gjort, kan man anvende den sædvanlige Opløsning af Shellak og Spiritus, hvori bør kommes en liden Deel venetiansk Terpentin.

Værelset eller Værkstedet, hvori Lakeringen foregaar, bør være stærkt ophedet, for at Lakken kan bedre flyde ud. Al Træk og Støv bør forsigtigviis undgaaes. En Børstning som ovenanførte mellem første og anden Gangs Lakering vil give Træornamenterne en meget smuk Blødhed, i det samme afsliber alle smaa fremstaaende Dele, saasom Flis, Knupper i Lakken osv. osv.

En tydsk polytechnisk Journal nævner som særdeles hensigtsmæssig Brugen af Kopallak istedetfor Shellak til Politur og Lakering. Den omtaler dette saaledes:

„Det er forunderligt, at det falder Tydskerne saa vanskeligt at ophøre med Brugen af Shellak til Møbelpolering, uagtet de i Stilhed forlængst maa have beundret Fortrinnene ved de nyere Methoder. Som man veed, trækker Varmen i Værelserne efter en Tid de fede eller olieagtige Dele af Polituren ud af Møblerne, og bringer det ydre Lag af Shellakken til at briste, saa at Glandsen aldeles fordærves. Ved Brugen af et Forstørrelsesglas vil det saaledes opdages, at det ydre Lag istedet for at være ganske glat bestaar af utallige fine Revner. Den porøs blevne Shellak udsætter det Møbel, der er poleret for alle Temperaturforandringer, som har den uheldigste Indvirkning paa samme. Ved Brugen af den haarde Kopal istedetfor Shellak vil man derimod finde at denne staar sig ligesaa godt paa Træ som paa Jern eller andre Metaller, hvortil den saa meget anvendes. Vel er Shellak billigere end Kopal, men Forskjellen paa Varigheden og Skjønheden hos disse to Stoffer er overordentlig stor. Af hvilken Vigtighed Varigheden af Polituren er ved enkelte Gjenstande f. Ex. Fortepianoer, behøver man ikke at fremhæve."

Da opløst Kopal næsten ingen Farve meddeler de Gjenstande, hvorpaa den anvendes, men Shellak meddeler hvidt Træ efter Omstændighederne en mere eller mindre æggeguul eller rødguul Farve, vilde vore Snedkere, Billedhuggere og Træskjærere sandsynligviis være særdeles vel tjente, om man her i Byen kunde faae kjøbt opløst, reen og lettørrende Kopal til Politur og Lakering. Med de udenlandske Sorter bliver man ofte narret, da disse ikke sjeldent indeholde en vis Klæbrighed, der endog vedvarer igjennem mange Aar; men at give sig af med Opløsningen af Kopal i smaa Kvantiteter hvergang samme fornødiges til Brug, bør man ikke tilraade Nogen, der ikke har meget gode Stunder.

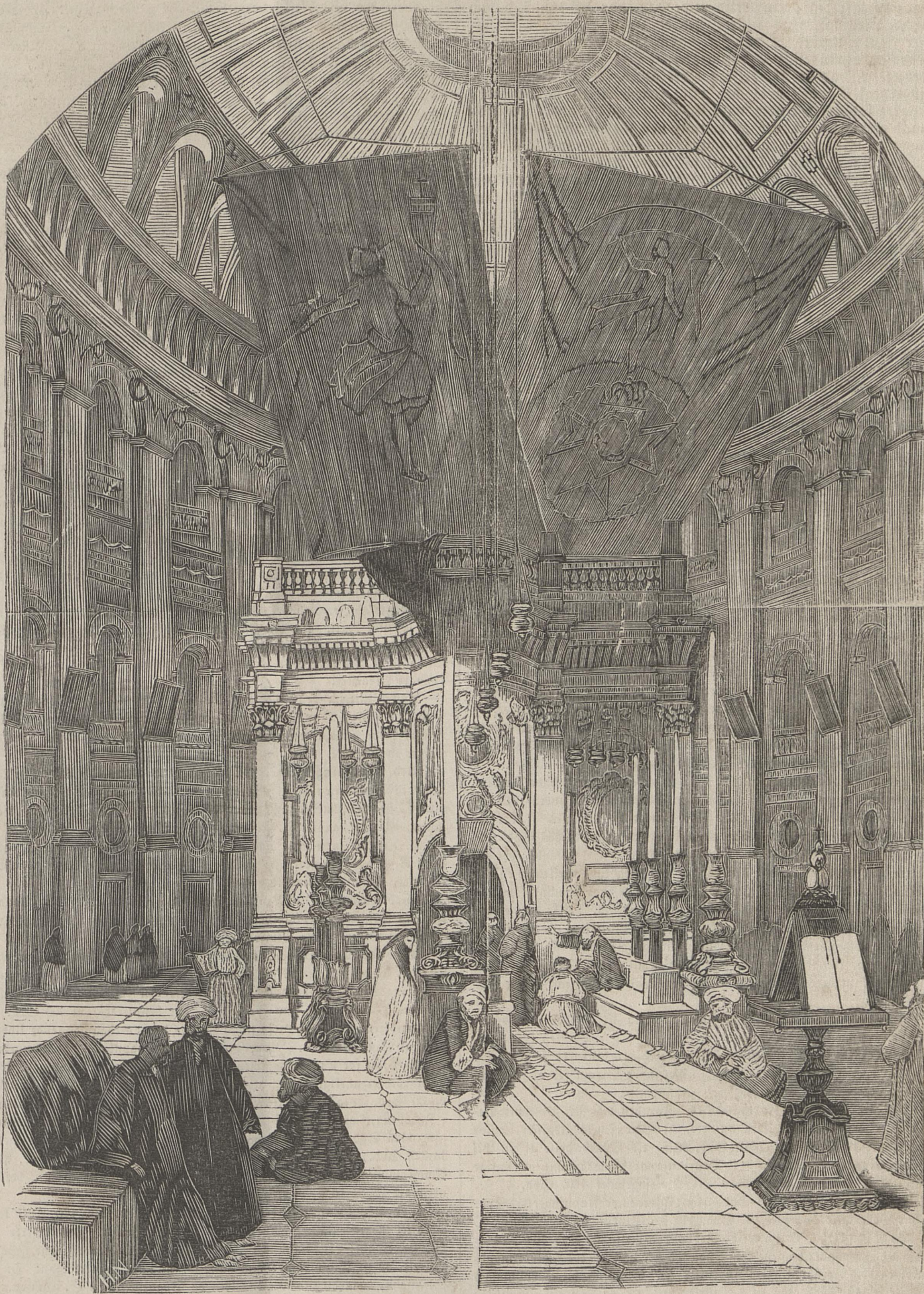
Den hellige Gravs Kirke i Jerusalem.

Stridighederne mellem den græske og latinske Kirke i Jerusalem har i mange Aar været en Skandal for den christne Religion og en stadig Anstødssteen for Jøder og Mohamedaner. Disse Stridigheder ere omsider bragte til Konstantinopel og undergivne den ottomanniske Ports Afgjørelse, for at ordnes, ikke efter Retfærdigheds og Billigheds Principer, men eftersom Bestikkelse, privat Indflydelse eller politiske Interesser kunne træffe til at gjøre sig gjældende. Siden den store Ildebrand i den hellige Gravs Kirke i 1807 have Latinerne — saaledes kaldes de Romersk-Katholske i den hellige Stad — været temmelig undertrykkede. Grækerne vare paa Grund af deres store Rigdom strax rede til at gjenopbygge og istandsætte den hellige Bygning, hvorved de erhvervede sig en Fordring paa det Hele, vistnok ikke udelukkende, men dog saavidt, at de bleve anseede som dens Beskyttere. Saaledes blev Protektoratet over den hellige Grav, som før tilhørte Latinerne, overført til Grækerne, der desforuden ogsaa ere i Besiddelse af den største Kirke, Korsfæstelsens Alter paa Golgatha og flere underordnede Steder. Grækerne og Latinerne nyde begge Understøttelse af mægtige europæiske Fyrster, og derfra skriver sig deres Indflydelse i Konstantinopel, hvilken de uden dette ikke vilde have. Den franske Gesandt i Konstantinopel, Markis de Lavalette, brugte sidste Høst alle Diplomatiens Kneb og Rænker for at erholde af Sultanen et Firman til Gunst for Latinerne. Hans Bestræbelser kronedes med Held; men Latinernes Triumph opvakte en saa heftig Forbitrelse blandt den græske Troes Bekjendere i forskjellige Lande, hvilke see op til Ruslands Keiser som deres Beskytter, at Fyrst Mentschikoff blev afsendt fra St. Petersburg med de bestemteste Instruktioner at tilveiebringe en Tilbagekaldelse af de Latinerne indrømmede udelukkende Privilegier. Den græske Kirke udgjør den talrigste og mægtigste Stok Christne i Jerusalem; af en christen Befolkning paa 6500 Individer høre ikke mindre end 5000 til den græske Tro. Antallet af denne Kirkes Bekjendere er ogsaa forøget med 3000 eller 4000 russiske Pilgrime, som aarligen besøge den hellige Stad; mange af disse føre med sig kostbare Gaver fra Zaren, som Sølvlamper, Sølvlysestager og rig Brokade til Alterprydelse. Gjennemsnitsbefolkningen i Jerusalem er mellem 15,000 og 20,000. De Romersk-Katholske skulle ikke være mere end 900. Der er ogsaa nogle Hundrede Armeniere, Kopter og Syriere. Armenierne erstatte ved deres Rigdom, hvad de mangle i politisk Indflydelse, og have paa den Maade været istand til at holde Portens Befalinger Stangen. Syrierne og Kopterne have været for fattige og ubetydelige til at stride med disse mægtige Rivaler; men da de fordetmeste leve sammen med Armenierne, ere de ogsaa i Regelen identificerede med disses Interesser og nyde deres Beskyttelse, hvorfor de til Gjengjeld maae finde sig i at taale de Plyndringer, som deres Beskyttere finde for godt at lade dem overgaae.

Der er ingen Bygning inden Jerusalems Mure, som vækker en stærkere Interesse i den christne Reisendes Sind, end den hellige Gravs Kirke, bygget af Keiserinde Helena, Konstantin den Stores Moder. Den bedækker det Sted, hvor vor Frelser formodes at være bleven begravet. Den ligger i det nordvestlige Hjørne af Staden, og har samlet rundt omkring sig de fleste Klostre og Størstedelen af de christne Boliger. Bygningens Ydre er middelalderligt, med en Architektur af noget usikker Charakteer. Kirkens Façade, som er rigt smykket, men halvt forfalden, viser en besynderlig Kontrast af Skjønhed og Simpelhed, idet Kapitæler og Friser af udmærket Arbeide ere omgivne af nøgne Mure med brudte Vinduer. Man kan ikke godt see hele Kirken, da den er indesluttet af de tilstødende Bygninger, som tilhøre det paa den anden Side af Veien liggende græske Kloster. Den forherskende Bygningsstiil i Jerusalem er Kuppelen, som ikke kunde kombineres med Taarnet; og da Kuplerne ikke kunne sees, naar man staar i Front af Façaden, har Bygningen neppe Udseende af en Kirke.

Det Indvendige af den hellige Gravs Kirke er en Verden af Kirker, Kapeller og Altere. Her findes alle Troesbekjendelser og Sekter af den christne Religion, undtagen dem, som ere udgaaede fra Reformationen. Kirkens store Centralkuppel er omtrent 70 Fod i Gjennemsnit og næsten lige saa høi. I det aabne Rum under Kuppelen ere smaa Kapeller for Syrierne, Kopterne, Maroniterne og andre christne Sekter, der ikke, som de Romersk-Katholske, Grækerne og Armenierne have store Kapeller i Kirkens Skib. Den græske Kirke er herligt og rigt smykket, vedligeholdes i en storartet Stiil, og er ustridigen den mest imponerende. De Romersk-Katholskes Kirke er trang, simpel og mørk, da Latinerne ei blot ere læns for de store Rigdomme, som de græske og armeniske Kirker have, men i Virkeligheden ere meget fattige. Det Kapel, som tilhører den syriske Sekt af Jakobiterne, ligger tæt ved Latinernes. Et meget usselt Kapel, tilhørende de fattige Kopter, staar i Rotunden bagenfor Muren af det helligste Sted, og bestaar af en liden Trækasse, ikke meget større end en Skriftestol.

Lige under Kuppelen, midt i Skibets Gulv, er en liden aflang Bygning, indeni hvilken den hellige Grav er. Den Besøgende stiger nogle faa lave Trin op til Marmor-Platformen foran Indgangen, og træder ind i et lidet dunkelt oplyst Værelse, som tjener til For-Kapel for Graven selv. Naar man er gaaet nogle Trin videre og har passeret en lang, smal Portal, er man alene i den indre Helligdom, det helligste af de hellige Steder, hvor Tusinder og atter Tusinder knæle, græde, kaste sig ned i den faste Tro, at dette er det selvsamme Sted, hvor deres Herre blev begravet. Stedet, der vises i Egenskab af et helligt Hvilested, er etslags Sarkophag af hvidt Marmor, sex Fod og een Tomme langt, og indtager omtrent Halvdelen af Værelset. Sarkophagen omslutter og skjuler for Øiet alt, som staar i Forbindelse med den egentlige Grav, og er omtrent to Fod ovenfor Gulvets Flade. Graven indeholder intet af dens oprindelige Materiale, und-

Kapellet i Jerusalem, hvori vor Frelsers Gravsted findes. (Tegnet af David Roberts).

tagen den aflange Steen, hvorpaa Legemet blev lagt, og selv Overfladen af denne er belagt med hvidt Marmor; den seer ud som et Alter, og gjør virkelig Tjeneste som saadant, naar her holdes Messe. Tre og firti Lamper, af Guld og Sølv, bestandig brændende, oplyse dette høitidelige Sted, der maaskee er det eneste paa Jorden, som Ingen nogensinde betraadte uden Alvor og dyb Betragtning, og hvor Taarer have flydt, og Bønner ere opsendte, saaledes som intet andet Sted hverken har hørt eller seet det. Der røges Dag og Nat, saaledes at Luften altid er opfyldt af Vellugt.

Chateaubriand har meget veltalende skildret den hellige Grav saaledes:

„Den hellige Gravs Kirke, bestaaende af flere Kirker, opførte paa en ujævn Overflade, oplyste af en Mængde Lamper, er sjelden mysteriøs; et dunkelt Lys gjennemtrænger den, gunstigt for Gudsfrygten og den dybe Andagt. Christne Præster af forskjellige Sekter beboe de forskjellige Dele af Bygningen. Fra Buerne foroven, hvor de have deres Reder som Duer, fra Kapellerne forneden, og de underjordiske Hvælvinger høres deres Sange hver Time, Dag og Nat. De latinske Munkes Orgel, de abyssiniske Præsters Cymbler, den græske Munks Røst, den eenlige Armeniers Bøn, den koptiske Broders klagende Toner lyde vexelviis eller alle paa engang for dit Øre; du veed ikke, hvorfra disse Harmonier komme; du indaander Røgelsens Vellugt, uden at opdage den Haand, som brænder den; du seer alene Høipræsten, som staar i Begreb med at forrette det høitideligste af alle Mysterier paa det selvsamme Sted, hvor de engang bleve fuldkommede, gaae hurtig forbi, glide bag Søilerne og forsvinde i Templets Mørke."

Alle Reisende ere enige i at fordømme den Underfundighed, Uforligelighed og alle de uædle Lidenskaber, som charakterisere de Christne i den hellige Stad. Deres Iversyge og indbyrdes Nag have ikke sjelden til Følge blodige Krangler og Voldshandlinger, som paakræve den civile Magts Indskriden. Den tyrkiske Øvrighed behandler med den yderste Haan og Foragt disse mistænksomme og hevngjerrige Grækere og Latinere, hvis gjensidige Had ikke kjender nogen Grændse. Vi ville ikke trætte vore Læsere med at beskrive alle Gjenstandene for deres Krangler — om hvem de forskjellige Kirker, Kapeller og Altere tilhøre, hvor mange altidbrændende Lamper Enhver er berettiget til at tænde, hvor og i hvilken Orden de skulle læse Messen, hvilke Rettigheder Enhver gjør Fordring paa i kirkelige Funktioner, hvor misundelige de ere paa hinanden, og hvorledes de indbilde sig at

de ere overlistede og fixerede af Andres Overtalelser, og i hvilket evigt Had, Krig og Fiendskab de leve. Græske Præster, Armeniere og Franciskanere boe sammen paa det helligste Sted i hele Christenheden, under Bøn Dag og Nat; men de fromme Tanker, som de alle burde have tilfælles, indgyde dem ingen Følelser af broderlig Kjærlighed.

(Lond. Illustr. News.)

En Borddandshistorie.

London illustr. News' Pariserkorrespondent beretter under 23de Juli Følgende:

En uhyre Sensation vaktes her for nogle Dage siden ved en authentisk Forklaring afgiven af nogle af de mest anseede og indflydelsesrige geistlige Medlemmer, med Erkebispen af Paris i Spidsen, angaaende „de dandsende Borde." Her er Beretningen saaledes, som vi modtoge den ad ovennævnte Vei. Da Erkebispen blev spurgt om sin Formening med Hensyn til Lovligheden af i religiøse Øiemed at forsøge at kommunicere med Aander gjennem Bordes Medium, svarede han, at han ikke saa tilstrækkelig havde overveiet Spørgsmaalet, at han kunde svare derpaa; han troede, at Virkningerne vare af den Natur, at de ganske tilhørte Physiken, og isaafald uskyldige; imidlertid vilde han, for at kunne danne sig en Mening, være tilstede ved et Møde af visse Medlemmer af Geistligheden, paa et nærmere bestemt Sted, for at prøve de almindelige Experimenter. Da Bordet var sat i Bevægelse, bad en af Selskabet det at svare ved at banke et vist Antal Gange, hvis der var nogen Aand nærværende; Svaret lød bekræftende; og i sit Svar paa det andet Spørgsmaal erklærede det, ved at betegne ved sin Banken visse Bogstaver af Alphabetet, at Aanden var Søster Franciska's, som var død Ugen i forveien i Klosteret i Paris. Abbed B. erklærede at have skriftet Søster Franciska, som virkelig var død paa den nævnte Tid og Sted. Almindelig Bestyrtelse paafulgte, som man let kan tænke sig, da Abbed L. reiste sig og befalede Aanden „i Frelserens Navn" at vise sig. Beretningen siger, at Aanden virkelig nu blev synlig, og svarede paa en Mængde den forelagte Spørgsmaal, men af hvad Indhold have vi ikke hørt. Saadan er Historien, som den er bleven fortalt af flere af de tilstedeværende Personer; to af disse bleve saa medtagne, at de i nogle Dage vare alvorlig upasselige og en af dem holdt endog Sengen. Forskjellige Historier berette, at man gjennem Bordene har kommuniceret med Aander af alle Nationer, som, da de ere udmærkede Sprogmænd, lykkeligviis ingen Vanskelighed finde ved at udtrykke sig i hvilketsomhelst Sprog, Spørgeren kan ønske; og de aabenbare deres Fængslers Hemmeligheder med en Aabenhed, for ikke at sige Indiskretion, som vilde bringe den mere modeste Aand i „Hamlet" til at gyse, og som paa ingen Maade bestyrke hans Beretning om hans midlertidige Opholdssteds Rædsler, idet mange af dem beskrive i de mest glødende Udtryk Skjønhederne og Glæderne paa de Planeter, de beboe.

Norge.

Christiania. En offentliggjort Oversigt over Hypothekbankens Status den 30te Juni d. A. udviser — forsaavidt de Kontoer lades ude af Betragtning, som først opgjøres ved Aarets Slutning — i Aktiva 1,311,447 Spd. 60 ß. og i Passiva 1,300,967 Spd. 108 ß.

— Gjentagende Forsøg paa at bringe Jernbanetogene ud af Sporet ere allerede gjorte, dog uden at nogen Ulykke derved er afstedkommet. Strax ved Farens Begyndelse forsøgte en Gut paa at standse Toget ved at lægge Stene over Skinnerne, men faldt under Forsøget i Politiets Hænder, og Natten til den 23de Juli er det samme Forsøg gjentaget ved Gaarden Bryn i Aker, hvis Gjerningsmand dog ikke kjendes og for hvis Opdagelse Jernbanebestyrelsen har udlovet en Belønning af 50 Spd.

— I det forløbne Halvaar indtil Juni Maaneds Udgang have Toldintraderne ved de søndlige Toldsteder udgjort 883,290 Spd., hvoraf 719,701 Spd. i Indførselstold og 64,816 i Udførselstold og Trælast. I det tilsvarende Tidsrum af forrige Aar udgjorde Intraderne 930,356 Spd.

— Agershuus Amts Landhuusholdningsselskabs 28de Aarsmøde, der afholdtes paa Gaarden Nordli den 7de og 8de Juli, talte mellem 2 og 300 Deeltagere. Af de paa Programmet opførte 13 Spørgsmaal kom paa Grund af Tidens Korthed kun 8 under Behandling, hvilke dirigeredes af Agronom Christensen, Landbrugsskolens Bestyrer Weilesen, Foged Hauge og Pastor Schønheyder. Til Præmieudstillingen indfandt sig 7 Konkurrenter, hvoraf tvende tilkjendtes hver sin Præmie paa 5 Spd. Udstilling af Agerdyrkningsredskaber fandt Sted, hvorimod intet egentligt Dyrskue kom istand.

— Barkskibet Karen Elisabeth er afgaaet herfra til Kvebek med omtr. 200 Emigranter.

Hønefos. En Tømmerfløder, Iver Jensen, druknede i Svinefos den 15de ds., idet han kastede sig ud i den stride Strøm for at redde sin Kammerat, der var i Livsfare.

Hedemarkens Amtsformandskab. Foruden de i Nr. 27 nævnte Beslutninger maa her endvidere anføres, at Veivæsenets Udgifter udgjør 8724 Spd. 12 ß., hvoraf 1419 Spd. 86 ß. til Oparbeidelse af en Vei mellem Elverum og Trysil. Til Bestridelse af Amtskommunens øvrige almindelige Udgifter bevilgedes: Til Amtssygehuset 1807 Spd. 77 ß., Medicinalvæsenet iøvrigt 667 Spd. 54 ß., Gjordemoderlønninger 352 Spd. 32 ß., Vakcinationsvæsenet 467 Spd. 119 ß., Sindssyges Forpleining m. m. 544 Spd. 14 ß., Præmier for Rovdyrs Fældelse 263 Spd. 70 ß., Maaneds- og Formynderthingene 258 Spd. 106 ß., Udgifter ved Amtsformandskabet og dets Forhandlingers Trykning 487 Spd. 55 ß. Døvstummes Oplærelse 340 Spd., Løn til 2 Distriktsdyrlæger og Stipendium til en Veterinærelevs Uddannelse 240 Spd., Stipendium for Agronom Jensenius 50 Spd., Amtskommune-Regnskabsførerens Afløsning 150 Spd., Løn for Opsynsbetjenten ved Amtssygehuset 30 Spd., Amtskommunens efter Høiesteretsdom pligtige Bidrag til Elverums Kommune for Vagthold over Arresthuset ved Grundset Markedet 296 Spd., forskjellige Anligender 232 Spd. 109 ß. Tilsammentaget 6188 Spd. 35½ ß. Naar hertil kommer det til Landbrugsskolen bevilgede Beløb, bliver samlige Udgifter 16,590 Spd. 48 ß., hvorfra afgaa de af forrige Aars Bevilgning til Anvendelse havende 698 Spd. 33 ß. i den almindelige Amtskommunekasse og 1663 Spd. 74 ß. i Veikassen, tilsammen 2361 Spd. 107 ß. altsaa igjen til Udligning 14,228 Spd. 61 ß.

Hamar har faaet en tredie Avis i et af Privatlærer Niels Nielsen paabegyndt Blad „Speideren."

Horten. Til den her opførendes Garnisonskirke skal anskaffes et Orgel for en Sum af indtil 1750 Spd.

Kragerø. Et nybygget Skib, „Hektor," er nylig afseilet med 200 Emigranter til Kvebek.

Jarlsbergs og Laurviks Amtsformandskab har til Omkostningerne ved Hovedveiens Anlæg m. m. Veivæsenet vedkommende bevilget tilſ. 2073 Spd. 84 ß., hvoriblandt 771 Spd. 72 ß. til Opførelse af nye Veimure m. m. paa Hovedveien mellem Holmestrand og Sande Thinglag og 500 Spd. til Amtmandens og Veiinspektørens Diæt samt til Gratifikationer for Lensmændene. Disse Veivæsensudgifter besluttedes udlignede med 16 ß. pr. Skylddaler. Til Landbrugsskolen paa Gaarden Riise bevilgedes 350 Spd. aarlig i 3 Aar og til Dækkelse af Amtskommunens Udgifter i det Hele 60 ß. pr. Skylddaler.

Nedenæs og Robygdelagets Amtsformandskab har blandt andre Udgifter bevilget 150 Spd. til Anskaffelse af Agerdyrkningsredskaber for Landbrugsskolen, 150 Spd. til Løn for en Veiinspektør for hele Amtet, 200 Spd. som Tilskud til Omlægning og Oparbeidelse af Bygdeveien ved Veittet i Lille Topdals Sogn; 900 Spd. til Opførelse af en Bro over Store-Strømmen paa den sæterdalske Hovedvei m. m.; ⅕ Part af Omkostningerne (6680 Spd.) ved Omlægning af Veien ved Holte Sund og Opførelse af en Bro ved Teglværk-Sundet; ⅕ Part af Omkostningerne (4642 Spd.) ved Omlægningen af Hovedveien mellem Christianssand og Aabel. Til Justits- og Medicinaludgifter bivilgedes 50 ß. pr. Skylddaler eller 4087 Spd. 27 ß. og til Veivæsenet 24 ß. pr. Skylddaler eller 1961 Spd. 104 ß.

Mandal. Sorenskriver Jens Kraft bortkaldtes ved Døden den 21de Juli 68½ Aar gammel.

I Amtsformandskabet for Lister og Mandals Amt ere blandt andre følgende Summer bevilgede i Veivæsenets Anliggender, nemlig: Til Amtmandens Diæt, Veiinspektørens Gage og Lensmændenes Gratifikationer 400 Spd., til Vedligeholdelses-Omkostninger til Hovedveien efter Veiinspektørens Forslag 426 Spd., til Anskaffelse af et Stigningsmaal og Nivellerings-Kikkert 36 Spd., til Trykning af ny Instruxer for Veiofficianterne 30 Spd., til den ny Veirodeinddeling 300 Spd., til tilfældige og uforudseede Udgifter 500 Spd., til Omkostningerne ved Omlægning af Hovedveien fra Amtets østlige Grændse til Aalefjær i Tveds Sogn bevilges ⅕ eller 5,560 Spd., til Omlægningen af Hovedveien ved Mosby bevilges ⅕ eller 1000 Spd. Af andre Udgifter blev endvidere bevilget: Til Sindssyges Forpleining 1300 Spd., til Døvstumme-Anstalten i Christianssand, foruden de forhen bevilgede 150 Spd., aarlig 60 Spd., til P. J. Holmesland for at søge Underviisning i Myrers Opdyrkning et Honorar af 15 Spd., og som rentefrit Laan for en Reise til Christiania for at modtage Underviisning med Hensyn til kunstig Fiskeformerelse 20 Spd., til Udbredelse af Kundskab om Engvanding 40 Spd. Det blev endvidere bestemt at forberede Erhvervelsen af en ny Landbrugsskolegaard.

Christianssand. I et Repræsentantmøde den 20de Juli er blandt Andet bevilget aarlig af Bykassen: 144 Spd. som Løn til Formandskabets Sekretær, 250 Spd. som Løn for Kommunerevisorerne og 100 Spd. som Gratiale til de fire faste Politibetjente.

Stavanger Amtsformandskabs Møder sluttedes den 21de Juli. Der er bevilget 88 ß. pr. Skylddaler til Amtskommunens Udgifter, hvoriblandt 36 ß. pr. Skylddaler til Veivæsenet. Blandt de større Bevilgninger udhæves: til en Vei fra Hougesund til Ølen 2000 Spd.; til Veien gjennem Birkrim og Gjesdals Sogn 500 Spd.; til en Veiomlægning mellem Eie og Hæskestad 725 Spd.; til en do. ved Ougnesanden 400 Spd.; til Vedligeholdelsesarbeidets Bortliciteren paa hele Hovedveien omtrent 1150 Spd. Foruden de sædvanlige Udgifter er af nærværende Amtsformandskab bevilget til 3 Døvstummes Underviisning paa et Døvstummeinstitut 120 Spd.; Løn til en examineret Dyrlæge 150 Spd.; til Engvandingens Fremme 50 Spd.; til Hytter paa Haukelifjeldet og Anbringelse af Veivisere 39 Spd. Nogle af de bevilgede Summer ere dog fordeelte paa flere Aar.

Bergen. Jernstøberiet Strømmen nedbrændte Natten mellem den 18de og 19de Juli. Ulykken skal skrive sig fra Tørkeovnens slette Beskaffenhed. De nedbrændte Bygninger vare assurerede (efter hvad B. Bl. antager, for 3000 Spd.), derimod ikke de mange ødelagte Former og kostbare Modeller.

— Natten mellem den 14de og 15de Juli udbrød en Ildsvaade paa Gaarden Telle i Sunds Sogn, hvorved 7 Gaardbrugere og ialt 42 Mennesker, bleve huusvilde og for Størstedelen berøvede sit Indbo. 26 Bygninger nedbrændte.

Ved Storthingsvalget for Nordre Bergenhuus Amt den 25de kaaredes Sognepræst H. U. Sverdrup, Gaardbr. E. M. Løken, Kapitain C. G. Reinhardt, samt Kirkesanger M. A. Askevold til Repræsentanter, og Landhandler H. N. Hansen, Gaardbrugerne O. A. Holsen og T. G. Frettem samt pers. Kapellan N. Friis til Suppleanter. Sognepræst N. Dahl, Kapitain C. Fasting og Gaardb. Svanø havde foreløbig erklæret, ikke at ville modtage Valg.

Throndhjem. Det Mandskab, som sidste Vinter afgik til Finmarken paa Grund af Urolighederne der, er vendt tilbage paa 8 Mand nær, der indtil Videre skulle forblive i Bosekop.

Af søndre Throndhjems Amtsformandskabs-Forhandlinger fremhæve vi, at der besluttedes, at Amtet skal anmodes om, hos vedkommende Regjeringsdpmt. at anholde om, at en eller flere Pleieanstalter for Spedalske i søndre Throndhjems Amt oprettes; derhos besluttedes, at 300 Spd. af Amtsmidlerne skulle anvendes til at standse den overhaandtagende Udbredelse af Spedalskheden i Bjørnørs Pstg. og navnlig i Bransfjorden. En ny Plan for Landbrugsskolen antoges og Skolens Bestyrer, Solem, bevilgedes et aarligt Tillæg af 180 Spd. til sin Løn (750 Spd.) i 3 Aar og 30 Spd. for iaar at foretage Reiser i Amtsdistriktet og undervise Almuen i Jordbrug, samt 45 Spd. til Skolens Bibliothek; Skolens Budget udgjør 1435 Spd. Til Amtskommunens almindelige Udgifter bevilgedes 14,329 Spd., til Bestridelse af Amtsveikassens Udgifter 6,100 Spd. Paa Amtskommunen bliver i det Hele at udligne 21,510 Spd. 66 ß., hvilket udgjør 2 Spd. 10 ß. pr. Skylddaler.

Ved Storthingsvalget for Finmarkens Amt den 12te Juli kaaredes til Repræsentanter Distriktslæge O. G. Høegh, Toldkasserer F. W. Heyerdahl, Lensmand O. P. Scholberg, samt Provst Chr. Sommerfelt, og til Suppleanter Lensmand K. Gylche, Handelsmand O. C. Steensohn, Gaardmand P. A. Moen og Sognepræst J. S. Hansen.

Oversigt over norske Blades Indhold.

En Indsender i Mgbl. Nr. 206 opstiller som en ufravigelig og billig Fordring, at ikke Andre end Seminarister antages til Almueskolelærere i Kjøbstæderne. — S. Bl. Nr. 207 viser, at den i Chr.-Pst. indrykkede Plan for Indkjøbet af Fortrinsaktierne i Jernbanen ikke er udførbar, da de norske private Aktier skulle stige til 70 pCt. ved Opofrelser fra Statskassens Side, hvorover Private ikke raade. — I s. Bl. har Toldkasserer Lange ladet indrykke en Opsats „om Arendals Sømandsskole og om Sømandsskoler i Almindelighed samt om Tilraadeligheden af — paa Grund af og som Middel til vor Skibsfarts Udvidelse paa fjernere Farvande — at tage under Overveielse om ikke Lovgivningens Bestemmelser angaaende Navigationsexamen burde undergaae nogen Forandring."

— Af en Beretning om Heltbergs og Lyngs Realskole (s. Bl. No. 209), sees, at denne bestaar af to Klasser, hvoraf den øverste er toaarig, men at dog Faa have anvendt 3 Aar, hvorimod Middeltiden for de Elever, der have besiddet almindelige Forkundskaber, men ikke, for de traadte ind i Skolen, begyndt paa de klassiske Sprog, har været fra 1½—2 Aar; ja Flere have endog kun anvendt et Aar. Fra Skolen er i 2 Aar 25 dimitterede, af hvilke 5 have erholdt Laud., 16 Haud illaud. og 2 Non contemn. 2 bleve i f. A, rejicerede. Elevantallet har været 45—50. Som man seer, skal der i Løbet af Vinteren fremkomme en ny Plan for Skolen, hvori forøvrigt Heltbergs bekjendte Methode vil blive befulgt.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Den 16de Juli foretoges Prøve ved den elektriske Telegraphindretning mellem Stockholm og Upsala med et aldeles tilfredsstillende Udfald.

— De svenske Aviser bringe den vigtige Nyhed, at den russiske Keiser, ifølge Efterretninger fra Petersburg af 16de ds., har befalet at udruste Østersøflaaden, bestaaende af omtrent 20 Linieskibe og 16 Fregatter, og at en Division allerede var seilfærdig og den anden snart rede til at gaae tilsøes. Samtidig berettedes fra England, at Udrustningen af den engelske Observationseskadre mod Østersøen fortsattes med stor Iver. Som Følge af disse Efterretninger har den svenske Regjering ikke alene befalet den i Nordsøen manøvrerende Eskadre at vende tilbage til Karlskrona og der oppebie videre Ordre, men ogsaa besluttet at udruste en stor Deel af Skjærgaardsflaaden. Aftonbladet for 23de Juli tilføier i en Bemærkning til denne Efterretning, at det hiin Dags Eftermiddag var bleven underrettet om, at 6 Landstignings- og 6 Bombekanonslupper, bemandede med tilsammen 800 Mand, udrustedes for at holde sig rede til paa nærmere Ordre at løbe ud, ligesom ogsaa Dampskibet v. Sydow gjordes klar. Ogsaa Dampskibet Gylfe holdtes i Beredskab til at løbe ud.

Danmark. Ørsted har nu paa Regjeringens Vegne forelagt Rigsdagen Udkast til en ny Grundlov om Kongeriget Danmarks særegne Anliggender, hvorom Fædrelandet siger: „Det er en sand Blomstersamling af alle Grundlovens uskyldige Bestemmelser; det er Grundlovens tomme Skal, hvoraf Kjærnen er bortstjaalen. Skattebevillingsretten er borttagen; Valgretten er udgaaet af Grundloven og forbeholdt en egen Lov, hvis Beskaffenhed man let kan gjætte; Trykkefriheden og Næringsfriheden ere udtagne; ligeledes Kommunernes Selvstændighed, Nævningers Indførelse, Retspleiens Adskillelse fra Administrationen og Folkekirkens Ordning ved Lov; Embedsmændene skulle spørge om Tilladelse til at modtage Valg; Rigsdagen skal kun samles hvert andet Aar; Grundloven skal endelig kunne forandres ved tvende Rigsdages uforandrede Beslutninger." Blandt de øvrige Bestemmelser fremhæves, at Ministrene ere ansvarlige, at den Dommer, der har fyldt sit 65de Aar, kan afskediges, men uden Tab af Indtægter, at Enhver, der anholdes, skal inden 24 Timer stilles for en Dommer, at Borgerne have Ret til uden foregaaende Tilladelse at indgaae Foreninger i ethvert lovligt Øiemed og at Enhver i Lovgivningen til Adel, Titel og Rang knyttet Forret er afskaffet.

— Indtil den 26de Juli var der i Kjøbenhavn angrebet af Kolera 4104, hvoraf 2174 Døde. I de sidste Dage angrebes daglig fra 234 indtil 303 og fra den 25de til den 26de døde 133. Distriktslæge P. Bramsen og Maleren Prof. Eckersberg ere bortrevne af Epidemien.

— „Fædrelandet" har foreslaaet Indsættelse af en diktatorisk Myndighed for at modvirke Koleraen, men Statsraadet har besluttet, Intet at foretage i denne Anledning.

— Generallieutenant F. C. Holstein er død 83 Aar gammel.

— I Frederikshavn, Nysted og paa Øen Maasholm i Sliens Munding har Kolera vist sig.

Frankrig. De hemmelige Selskaber ere i den sidste Tid blevne ualmindelig virksomme, hvilket har havt til Følge, at mange Legitimister ere blevne fængslede i Lille, Cette og andre Stæder.

England. Dronningen ligger syg af Mæslingerne.

— Layard har rettet paatrængende Spørgsmaal til Regjeringen, om hvorledes det staar til med det tyrkiske Spørgsmaal, hvortil Lord John Russel svarede, at man maatte have Taalmodighed. „Det var saa langt fra at Underhandlingerne vare sluttede, at de endnu neppe vare begyndte."

Ruslands Svar paa de vestlige Magters Mæglingsforslag er endnu ikke bekjendt; imidlertid vil Assemblée nat. vide, at den fra Petersburg den 16de afgangne Koureer intet bestemt Svar har overbragt; det russiske Kabinet kunde ikke fatte nogen Beslutning angaaende Forslaget, førend det blev bekjendt med den Optagelse, der i Konstantinopel var bleven det til Deel. Paa den anden Side beretter „Pays," at Porten ikke vil antage Forslaget, førend Russerne rømme Donaufyrstendømmerne.

Tyrkiet. De russiske Tropper udbrede sig langs Donau, faste Stillinger indtages og Befæstninger foretages o. s. v.

China. Af de Efterretninger, som ere offentliggjorte om Sir Bonhams Reise til Oprørets Sæde med Skibet Hermes, fremgaar mærkeligt nok, at de saakaldte Oprørere, der allerede have Nanking inde og udgjøre 300,000 Mand og overalt gaae seierrige frem, ere protestantiske Christne og yderlige Afgudsfiender. De anerkjende ingen anden Guddom end Treenigheden; sin jordiske Herre kalde de Fredens Fyrste, hvem de tilskrive et Slags guddommelig Oprindelse og Kald her i Verden. Deres Sædelære falder sammen med de 10 Budord og indskjærpes paa det Strengeste til Jagttagelse; de ere dybt gjennemtrængte af den Tro, at Gud er med dem allevegne og skjænke dem særlig Deeltagelse, i hvilken Henseende de anføre den Kjendsgjerning, at de, begyndende med et Par hundrede Deeltagere, have kunnet udføre saa store Ting. Deres Leir gjenlyder af idelige Bønner til Gud, som ogsaa skjænker dem Styrke og Seier. Af Alt fremgaar, at der i China vil indtræde en ganske ny Tingenes Orden og en Civilisations-Tilstand, der ogsaa tør blive af en uberegnelig Indflydelse for den gamle civiliserede Verden. Ny Handelsforbindelser med denne ville ogsaa knyttes og have overordentlige materielle Fordele til Følge.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Brigadeintendant-Embedet ved den christianssandske Infanteribrigade og

Brigadeintendant-Embedet ved 1ste akershusiske Infanteribrigade.

Sundals Sognekald med omtrent 450 Spd. i Indtægter.

Øxendalens Sognekald med omtr. 430 Spd. i Indtægter.

Lunde Sognekald med omtr. 400 Spd. i Indtægter.

Søndre Fosens Distriktslæge-Embede med aarlig Gage 240 Spd.

En Lærerpost ved en ny oprettendes Fastskole i Hølands Pstg. med 30 Spd. i Løn og Brugen af et Jordstykke m. m.

En Underlærerpost ved Hammerfests Borgerskole med 180 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Strindens Præstegjæld med 30 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 32. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 6te August 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Sorenskriver Jens Edvard Kraft.*)

Jens Edvard Kraft er født den 22de December 1784 i Christianssand, hvor Faderen Even Kraft var Kjøbmand og Moderen Maria Hielm en Kjøbmandsdatter fra Stavanger. Det er dog kun paa Kvindesiden, at han nedstammer fra den ældre Familie Kraft, da hans Fader, en Gudbrandsdøl, der er opkaldt efter den fra Krigsbegivenhederne ved Frederikshald 1718 bekjendte Lieut. Even Kraft, som senere blev Oberst eller Major i Throndhjem, alene paa Mødreneside var en Descendent af denne.

Hans Barndoms og tidligste Ungdoms-Tid indfaldt under den franske Revolutions- og den franske Revolutionskrigs mærkeligste Periode, der var saa rig paa forskjellige indgribende Begivenheder. — Disse Begivenheder, som han med Varme fulgte, i Forening med de Optoge af franske Krigsskibes og franske Kaperes Mandskaber, han i sin Fødeby under Frihedssværmeriets mest brusende Periode jevnligen var Øienvidne til, virkede tidligen stærkt paa den barnlige Indbildningskraft og frembragte snart en Følelse af Uafhængighed, forenet med Afsky for Undertrykkerne, samt opvakte en Interesse for den franske Nation, som Tiden og aldeles forandrede Forholde ikke kunde udslette.

Fra sit tiende Aar havde han privat Underviisning af daværende Rektor ved Christianssands Latinskole Magister Salomon Gjør, indtil han kunde rykke op i Skolens øverste Klasse eller i den saakaldte Mesterlektie. Skoleaarene svandt for Kraft hurtigen. I en Alder af 14½ Aar blev han af fornævnte Rektor i Aaret 1799 dimitteret til Universitetet, men kom formedelst Uheld paa Søreisen fra Hjemmet til Universitetsstaden først det følgende Aar til Kjøbenhavn, hvor han i April Maaned 1800 underkastede sig Examen Artium og i November s. A. den saakaldte Præliminær-Examen, en Examen, man den Tid under visse Betingelser kunde tage i Stedet for den philosophisk-philologiske Examen, hvis Tilendebringelse ifølge Reskriptet af 14de Marts 1800 ufordrede en Tid af et heelt Aar.

Ved den Tid var Juristernes Antal ved Universitetet i det Hele kun ringe mod Theologernes, og da han i en Alder af 16 Aar havde liden Skjønsomhed med Hensyn til Valg af Brødstudium, blev ogsaa han bestemt til det theologiske Studium, hvilket han efter to til tre Aars Forløb igjen ombyttede med det juridiske, uden dog egentlig med synderlig Flid eller Lyst at opofre sig for det ene eller det andet af disse. Hans Faders heldige Formuesomstændigheder satte ham istand til ved Universitetet at føre et sorgfrit Liv, ubekymret for Udkomme, hvorfor han ogsaa i sine Studeringer kunde følge sin egen Tilbøielighed, og snart blev Verdenshistorie, Statistik, de vigtigste levende Sprog og Literærhistorien de Videnskabsgrene, som fornemmelig tiltrak sig hans Opmærksomhed. Tidligen begyndte han sine Samlinger til Kontinuationen af det Wormske Forfatterlexikon og excerperede flittigen statistiske Skrifter, især Fædrelandet vedkommende; dog var endnu den Tid Statistiken, hvori rigtignok siden 1793 en Universitetslærer var ansat, en Videnskab, der var ganske i sin Barndom og derfor foredroges baade lidet og maadeligt ved Universitetet. Da tillige ved samme i 1802 ansattes en Professor i det engelske Sprog, deeltog han med Interesse i dennes Sprogunderviisning.

Det egentlige Brødstudium viste han derimod mindre Opmærksomhed, end han burde, og Embedslivet med dets Tvang havde han ingen Sands for, undtagen forsaavidt dette maatte kunne give Anledning til Ophold i sydligere Verdensdele, hvorfor ogsaa Erholdelsen af en Konsulatsekretairpost i Marocco eller Tunis tidligen var Formaalet for hans Ønsker, og var det fornemmelig til den Ende, at han med Flid lagde sig efter de levende Sprog.

Denne Plan tilintetgjordes imidlertid aldeles ved den i August 1807 udbrudte Krig med England, men derved blev han et Øienvidne til Begivenhederne under Kjøbenhavns Beleiring og Bombardement, et Tidspunkt, han stedse, fra flere Sider betragtet, erindrede som en af de interessanteste Perioder i hans Liv. Fædrelandets derved forandrede politiske Forholde, der, som meldt, i en vis Henseende forstyrrede hans Planer, vare ogsaa i andre Henseender ikke uden Indflydelse paa ham. Han tilendebragte nu sine Studeringer ved Universitetet, da han i 1808 underkastede sig latinsk-juridisk Examen, og vendte henimod Udgangen af samme Aar tilbage til Norge, hvilken Reise ikke uden Vanskelighed maatte, paa Grund af Krigen, foregaae over Jylland.

Norge manglede ved den Tid, i sin som en Følge af Krigen isolerede Forfatning, Alt, og man maatte vænne sig til mangt et føleligt Savn. Især var Savnet af videnskabelige Hjælpemidler stort. Kraft følte ogsaa i høi Grad dette Savn, og hvad han havde tabt ved Ombytning af Opholdssted. — Imidlertid fandt han snart Beskjæftigelse fra en Kant, han ikke havde ventet den. Fra Krigens Begyndelse, da al Handel laa i Dvale, havde man i den sydlige Deel af Christianssands Stift med Iver lagt sig efter Kaperiet, og nu indbragtes, fornemmelig til Lister og Mandals Amts Havne, hvis Beliggenhed for en saadan Næringsdrift var heldigst, en Mængde Priseskibe af forskjellige Nationer, hvorved Christianssands Priseret kom i megen Virksomhed. Det var for en stor Deel nordamerikanske Skibe med kostbare Ladninger der indbragtes, og Kraft fik nu som Oversætter i Engelsk af de Procesakter, de vidtløftige Retsforhandlinger med disse Skibe foranledigede, Anledning saavel til Sysselsættelse som til Fortjeneste. Efterat den under Begunstigelse af engelske Licenser i Efteraaret 1809 begyndte Udskibning fra Norge til Udlandet var i det følgende Aar bleven almindelig, indskrænkedes igjen Kaperiet; men Ankomsten til Christianssand i August 1810 af en under fiendtlig Konvoi gaaende og af fem Orlogsbrigger indbragt Koffardieflaade af 47 Skibe, hvis Realisationsbeløb udgjorde 7,613,840 Rd. Kourant, forøgede atter Priserettens Arbeide, og Kraft erholdt nu først Konstitution og senere kgl. Bevilling som eedsvoren Tolk og Translatør. Fra den Tid af var Sprogstudiet hans vigtigste Beskjæftigelse, og endnu inden sidstmeldte Flaades Indbringelse havde han tildeels for Sprogets Skyld foretaget sig en Reise til det nordlige England og Skotland, hvorved han fik Leilighed til at erfare, at en fiendtlig Magts Undersaat kunde der i Landet reise fra den ene Kant af samme til den anden, uden at man spurgte ham hvem han var, hvorfra han kom og hvorhen han agtede sig, imedens man i disse Henseender var i Norge langt mere urolig med Hensyn til reisende Udlændinge.

I Aaret 1812 blev han paa en Søreise til Kjøbenhavn med et under License gaaende norsk Skib gjort til Krigsfange af en engelsk Fregat, ombord paa hvilken han tilbragte fjorten Dage, men behandledes med langt større Opmærksomhed, end rimeligviis vilde være bleven en ubekjendt Englænder til Deel, der maatte være falden i norsk Krigsfangenskab. Ved Vingø udenfor Götheborg, hvor han efter den engelske Fregats tilendebragte Krydstour blev sat i Land, var den Tid Hovedstationen for den engelske Østersøflaade under Admiral Saumarez, der udgjorde et stort Antal større og mindre Krigsskibe. Her var tillige en engelsk Priseret etableret og et Oplagssted for de i disse Farvande opbragte danske og norske Skibe, og her saa han ved Siden af det engelske Admiralskib liggende færdig til Afseiling Linieskibet Dictator, som fjorten Dage senere ødelagde Fregatten Najaden i Lyngøers Havn.

Saa langt gaae Krafts egne biographiske Optegnelser, hvilke vi nu for den øvrige Deel af hans Liv skulle forsøge at supplere efter andre Kilder.

Efter Norges Adskillelse fra Danmark besluttede Kraft sig til at indtræde paa Embedsbanen og erholdt i Aaret 1814 Ansættelse som Fuldmægtig, først i daværende Indre- og siden i Finantsdepartementet. I Aaret 1822 befordredes han til Bureauchef i Revisionsdepartementet, hvorfra han næste Aar forflyttedes til Finantsdepartementet; i 1828 befordredes han som Expeditionssekretær tilbage til førstnævnte Departement, hvilken Post han i 1832 ombyttede med Mandals Sorenskriveri. Dette Embede vedblev han til sin Død, der indtraf den 21de Juli d. A.

I Aaret 1819 indgik Kraft i Ægteskab med en Datter af Kjøbmand B. Rosenkilde i Stavanger, Henriette Rosenkilde, med hvem han fik flere Børn og som han nu har efterladt sig som Enke.

Krafts ovenfor skildrede borgerlige Liv har ikke været saa rigt paa usædvanlige Begivenheder, at det i og for sig selv synderlig kan fængsle Opmærksomheden; det har hellerikke været af saa indgribende Virkning med Hensyn til Fædrelandets Anliggender, at det skulde fortjene nogen Udmærkelse; det har været fremmedt for Politiken og den Berømmelse, som i dennes Tjeneste let faaes og let gaar. Men naar det alligevel maa kaldes rigt og berømmeligt, naar Navnet Kraft altid vil nævnes med Taknemmelighed og Beundring, maa saaledes Begrundelsen herfor ikke søges i vort offentlige Livs, men i vor Literærhistorie. Enhver, der har nogen Kundskab om vort Lands Beskaffenhed og Tilstande og i den dansk-norske Literærhistorie, har kombineret hiint Navn med de Værker, hvorfra Kundskaben om disse Videnskaber hentes, og henfører det saaledes uvilkaarlig til de Lærdes, ikke til Statsmændenes Tal.

Disse Værker ere: „Almindeligt Literaturlexicon for Danmark, Norge og Island" og Topographisk-statistisk Beskrivelse over Kongeriget Norge" 6 B. 8vo.

Det første af disse, hvorved Kraft tillige gjorde sin Indtrædelse paa den literære Bane, og som han udgav sammen med Professor R. Nyerup, kan tildeels betragtes som en omarbeidet og fortsat Udgave af Rektor og Professor Jens Worms Lexikon over lærde Mænd (3 B. 1771—84). Nyerup modtog af Boghandler Gyldendal Bestilling paa Værket; men dette vilde dog ikke være kommet istand uden Krafts allerede tidligere omtalte Kollektanea til Fortsættelsen af Worm, „hvilke vare formerede og voxede til en sjelden Fuldstændighed," dengang Udgivelsen besluttedes (1813). Fem Aar henløb, inden Værkets første Halvdeel udkom, og syv inden det Hele blev færdigtrykt. Paa Titelen staar Aarstallet 1820, men de

Jens Edvard Kraft.

*) Nærværende Biographi's første Halvdeel er et Autographum, bestemt for Hefteskriftet „Mærkelige Nordmænd," men hvori det ikke blev benyttet, da det først indløb til Redaktionen, efterat allerede en anden Biographi der var trykt. Originalen findes nu i Rigsarchivet.

første Bogstaver, der vare udgaaede fra Pressen flere Aar tidligere, ere naturligviis ikke førte saa langt ned i Tiden. Herpaa skulde der været raadet Bod ved et Anhang, der tillige var bestemt til at indeholde Rettelser; men dette udeblev desværre, da Nyerup ikke kunde oppebie dets Ankomst fra Kraft, inden han udgav Værkets anden Halvdeel. Denne Omstændighed forklarer, at Værket i mange Dele savner den Nøiagtighed, som udmærker dets Forgjænger, det Wormske Lexikon, og som man er berettiget til at vente sig af Udgivernes, især Krafts Flid og literære Samvittighedsfuldhed.

Krafts andet Hovedværk, „Topographisk-statistisk Beskrivelse over Kongeriget Norge," hvoraf første Deel just udkom samme Aar, som Literaturlexikonet sluttedes, gjør Epoke i Norges unge videnskabelige Literatur, hvad enten man tager Hensyn til dets indre Værd eller dets Omfang. Det er et Værk, som er uundværligt for Enhver, der vil lære Fædrelandets naturlige, økonomiske, kommercielle og financielle Forfatning at kjende, hvad enten saa han er Embedsmand, Statsmand eller Videnskabsmand, — et Værk, til hvis Affattelse det møisommeligste forudgaaende Kildestudium og den mest kolossale Samlerflid udfordredes. Forfatteren har gjennemrodet ikke blot vore egne Archiver, men ogsaa en god Deel af Kjøbenhavns, forsaavidt nogen Oplysning der kunde hentes om vort Fædreland. — Han har derhos ført en vidtløftig Brevvexling med Embedsmænd og Andre for at erholde de ellers uoverkommelige Materialier. Tillige har han efterhaanden bereist de forskjellige Egne af Landet. — Værkets 6te og sidste Deel udkom først i 1835; at Udgivelsen gik saa seent fra Haanden, kom vistnok ikke blot deraf, at hvert Binds Affattelse fordrede megen Tid, men ogsaa af manglende Deeltagelse fra det læsende Publikums Side, idet Afsætningen ikke formaaede at holde Forfatteren skadesløs for Trykningsomkostningerne. Imidlertid fjernedes disse Hindringer omsider ved offentlig Understøttelse, idet Regjeringen i 1828 bevilgede en Sum af 200 Spd. og Storthinget i 1830 500 Spd. som Bidrag til Omkostningerne ved Udgivelsen. Samtidigen havde Videnskabernes Selskab tilstaaet Forfatteren 400 Spd. til Foretagelse af Reiser i det vestenfjeldske og nordenfjeldske Norge.

Da hele 15 Aar vare forløbne fra Værkets Begyndelse til dets Fuldendelse, følger det af sig selv, at de først udkomne Dele allerede maatte, især med Hensyn til statistiske Opgivelser være forældede, inden de sidste udkom, og derfor var Forfatterens høieste Ønske at kunne levere en omarbeidet Udgave af hine, hvorved han da ogsaa kunde gjøre adskillige Forbedringer i Plan og Behandlingsmaade, som han først under Arbeidets Fremadskriden var bleven opmærksom paa. Uagtet hans mange Embedsforretninger og fjerne Opholdssted fra de nødvendige Kilder maatte lægge mange Hindringer iveien for dette Ønskes Gjennemførelse, udkom dog Værkets 3die omarbeidede Deel allerede i 1838 (trykt i Christianssand.) Omarbeidelsen af de 2 første Dele lettedes ved Regjeringen, der i 1839 tilstod Forf. et Aars Tjenesteledighed og bevilgede 500 Spd. i Løn til en Konstitueret, for at Kraft imidlertid kunde benytte de i Hovedstaden værende Hjælpekilder. Og saaledes udkom ogsaa snart de to første Dele (det søndenfjeldske Norge) i omarbeidet Skikkelse (Christiania 1840). — Af det saaledes fuldendte Værk indkjøbtes s. A. efter Finantsdepartementets Foranstaltning 40 Exemplarer til Fordeling mellem Amtskontorerne, de norsk-svenske Missioner ved de forskjellige Hoffer og enkelte udenlandske Videnskabsmænd.

Ogsaa fjerde Bind (det vestenfjeldske Norge) agtede Kraft at udgive i en omarbeidet Skikkelse, men han blev ikke færdig med mere end 1ste Hefte heraf (Christiania 1842) og det vel især fordi han med større Lyst begyndte at ofre sin Tid til et andet Yndlings-Arbeide, hvilket dog endnu ikke er udkommet, men som, hvis dette nogensinde udkommer, end mere vil forøge den flittige Forfatters retmæssige Adkomst til af vort læsende og lærde Publikum at erindres med evig Taknemmelighed. Dog inden vi nærmere omtale dette endnu utrykte Værk, ville vi først nævne hans allerede udkomne mindre Skrifter.

Efter Tidsfølgen maa først nævnes „Professor Christen Smiths Dagbog paa en Reise til Congo i Afrika" (Chr. 1819), hvilket Værk blev udgivet paa Universitetets Bekostning for at tjene som et hædrende Minde om den under sine Forskninger altfor tidlig afdøde elskelige Naturforsker. Denne Dagbog oversatte Kraft deels fra Engelsk, forsaavidt den var optagen i den i London 1818 udkomne Beretning om Congo-Expeditionen, deels redigerede han den efter den Afdødes spredte, næsten ulæselige Optegnelser.

I Aaret 1828 begyndte Kraft at udgive „Statistiske Efterretninger om norske Præstekald, en Haandbog for embedssøgende Geistlige," af hvilket Værk dog blot første Hefte (Akershuus Bispedømme) udkom. — Endelig bearbeidede han ifølge kgl. Resol. af 12te Jan. 1841 Beretningen om Kongeriget Norges økonomiske Tilstand i Aarene 1836—1840, i hvilken Anledning han blev fritaget for Embedsforretninger og opholdt sig her i Hovedstaden fra Mai 1841 til September 1842, idelig beskjæftiget med den besværlige Sammenstilling og Ordning af de fra de civile Øvrigheder indkomne Femaarsberetninger, hvilke nu vare affattede med langt større Udførlighed end de tidligere afgivne. „Det udbredte Bekjendtskab til Landets Statistik, den ufortrødne Flid i Detailundersøgelserne og den utrættelige Omhu i Behandlingen, der altid havde udmærket Krafts Arbeider," gjenkjendtes ikke mindre i dette Værk, og derfor fremhævede ogsaa Departementet i sit Foredrag angaaende Beretningen som „en heldig Foranstaltning, at Arbeidet var bleven overdraget Sorenskriver Kraft, endog uden Hensyn til den gavnlige Indflydelse paa hans fortjenstfulde Forfattervirksomhed forøvrigt, som de Undersøgelser, han derved havde havt Anledning til at anstille, og de Materialier, han derunder havde samlet, upaatvivlelig vilde have."

Krafts sidste Arbeide var et Udtog af hans store statistiske Værk under Titel af „Historisk-topographisk Haandbog over Kongeriget Norge," Christiania 1845—1847.

Til Krafts literære Virksomhed forøvrigt hører hans Deeltagelse i Udgivelsen af Bladet „Budstikken" i Aarene 1817—1826, i hvilket Tidsrum han leverede mange statistisk-økonomiske Afhandlinger deri.

Endelig skulle vi med et Par Ord omtale det Værk, hvortil han i en lang Aarrække flittigen samlede Materialier, men paa hvis Udarbeidelse han rigtig først greb fat med brændende Iver, efterat han var bleven færdig med sin topographisk-statistiske Beskrivelse, og hvilket Værks Udgivelse vistnok hørte til hans fremrykkende Alders inderligste Ønsker. Vi mene hans Lexikon over Norges Forfattere i dets Selvstændighedsperiode, et Arbeide, der da for vort Lands Vedkommende vil danne en Fortsættelse til hans og Nyerups Literaturlexikon, omtrent som nu Erslews, hvad Danmark angaar. Dog arbeidede Kraft efter en endnu mere omfattende Plan, der ikke kunde andet end i høi Grad forøge den i sig selv ellers store Møisommelighed, der er forbunden med Arbeider af denne Art, idet han nemlig vilde optage enhver Forfatter, der havde skrevet nok saa lidet, lige til Avisernes talløse Anonymer. For nu at komme efter de anonyme Opsatsers Forfattere, maatte han føre en vidtløftig Brevvexling med Lærde og Andre, og for atter at faae vide, om disse Anonymer havde Noget imod at blive nævnte, maatte han ofte gribe til nye Korrespondencer. Herved maatte hans Værk faae en literær- og personalhistorisk Interesse, som de fleste lignende Arbeider mangle, men dets Udførelse maatte ogsaa næsten overstige en enkelt Mands Kræfter, ligesom dets Omfang maatte blive saa stort, at Udgivelsen, under vore indskrænkede literære Forholde, vilde finde mange pekuniære Vanskeligheder. Maaskee var det ogsaa af Hensyn hertil, at Kraft ikke forsøgte Trykningen, da han ved sin topographisk-statistiske Beskrivelse havde faaet Visshed for, at omfangsrige lærde Værker hertillands for Forfatteren hellere medføre pekuniære Tab end Gevindst. Men i denne Henseende ere allerede nu bedre Udsigter forhaanden. Den Understøttelse, som mange i den sidste Tid udkomne Værker, Fædrelandet vedkommende, have fundet saavel blandt det læsende Publikum som af det Offentlige, lader os nære det glade Haab, at herefterdags vil intet Værk af den fædrelandske Interesse som Krafts Literaturlexikon savne den fornødne pekuniære Understøttelse, for at udkomme i Trykken, og i dette Haab udtale vi ogsaa Ønsket om, at Forfatterens Efterladte ville overdrage en kyndig Mand Ordningen og Udgivelsen af Manuskriptet. Dersom dette mod Formodning skulde indeholde for mange Huller til at udgives som et fuldført selvstændigt Værk, tør man haabe, at Vedkommende sørge for, at det kan komme en senere Literærhistoriker til Nytte, ved enten at sælge eller skjænke det til Universitetsbiblioteket. Det er under enhver Omstændighed en hellig Pligt at drage Omsorg for, at det reddes fra Tilintetgjørelse. Thi det vilde være en Forbrydelse mod den Afdødes Manes at lade et Værk, hvorpaa der er anvendt saa megen Tid og Flid, gaae sporløst tabt, ligesom det vilde være en ubodelig Skade i videnskabelig Henseende, da ingen kommende Literat kan oprette Tabet af de Optegnelser om en svunden Tids literære Liv, som ere gjorte af en medlevende og i samme indviet Forfatter.

Kraft har modtaget flere Beviser som Paaskjønnelse af hans literære Fortjenester. Saaledes hædredes han i 1838 med Vasaordenens og i 1841 med St. Olafsordenens Ridderkors, ligesom ogsaa Videnskabernes Selskab i Throndhjem og Societé de Statistique universelle i Paris optoge ham som Medlem.

H.

En tydsk Kunstner i Paris.

I Hr. de L . . . . x Salon, Samlingspladsen for de elskværdigste, aandrigeste og berømteste Personligheder i Paris, dreiede sig for nylig engang atter, som allerede saa ofte før, og mere for at tilbringe Tiden, end for at bringe nye Tanker til Udvikling, Underholdningen frem og tilbage paa alle Kunstens Gebeter, sprang fra Formerne over til Farverne og fra Tegningen til Modelleringen, da en Person temmelig pludseligt udraabte: Hvor vil De søge og finde Sandhed i Kunsterne, naar Intet i Verden længere kan kaldes bestaaende, naar nye Underværker rundt omkring os regne ned fra Himmelen, naar det hvert Øieblik kan hænde, at En eller Anden af os forestiller Dem sin Ven, kommende fra Maanen, der fører sin egen Atmosphære omkring med sig, eller en Onkel, der ganske bekvemt ved den velgjørende Mælkesyre har naaet sit 145de Leveaar! Jeg siger Dem, Tegning er kun en Talemaade, Farve en Fabel, Kridt, Pensel, Pen, Farveblander, Pastelstift og Kul — Alt dette er kun en Række af Fordomme, som Farvehandlerne have opfundet, for at ødelægge Malerne. Der seer De en Herre, der, uden at anvende et eneste til Tegning nødvendigt Hjælpemiddel, vil tegne for Dem, hvad De saa end maatte forlange, som, uden at forstaae et Ord af det franske Sprog, vil fortælle Dem, der ikke forstaar et Ord af det Tydske, alle Begivenheder paa sin Reise, Alt hvad han har seet i Stæderne og paa Markerne, i Skovene og Museerne, i Theatrene, i Salonerne.

Og den unge Mand, hvem han forestillede for Selskabet — han hed Georg Schmidt og var en Tydsker — greb en Sax, en stor, tung Sax, og efter ti Minuter studsede Malerne over et Landskab, en Dame over sit Portræt, en Herre over en Karrikatur af sig selv — udskaaret med Saxen af Papiret.

De vedføiede Afbildninger give, saavidt det var muligt for Tegneren og Træskjæreren, Prøver paa Fiinheden, Reenheden og Korrektheden af disse „Psaligraphier."

Georg Schmidt er født 1832 i Düsseldorf. Fra sit 6te Aar af viste han i sine barnlige Lege allerede en paafaldende Tilbøiebøielighed for Udskjæring. Da han var 14 Aar gammel og hans Fader, en Pianofortefabrikant, trængte paa ham, at han skulde vælge sig et Kald, sagde Georg: „Jeg vil klippe ud." Man foreholdt ham, at ethvert Menneske var sig selv og Samfundet skyldig at gjøre sig fortjent ved Arbeide. Han vedblev alligevel med sit Svar: „Jeg vil klippe ud. Af min Fornøielse vil jeg gjøre en Kunst, af min Leeg et Arbeide; jeg vil leve af at klippe ud."

Georg Schmidt forfulgte med Iver sit selsomme Kald under Veiledning af Wilhelm Müller, Fader for den nyere tydske Papiirklipningskunst, og han har hos denne erhvervet sig en vis Technik, uden at kunne gjøre Fordring paa Müllers og sin Medelev Fröhlichs Originalitet og Kompositionstalent. En Pariserfeuilleton siger om ham, at han finder paa Spidsen af sin Sax Omrids af en ideal Reenhed og Forkortninger af en kunstnerisk Fuldkommenhed, som kunde gjøre en Michel Angelo misundelig.

(Illustr. Zeit.)

Klædedragt og Levemaade fra Guldalen.

(Fortsættelse fra Nr. 30).

II. Holtaalen.

Vi forlade Bergstaden med dens Rækker af smaa, med Skifersteen dækkede Huse, hvis Indvaanere i Almindelighed have saare lidet Bymæssigt ved sig, men derimod Meget af Fjeldboernes simple Sæder og Skikke, der endnu mere fremtræde ved det næsten til hvert Huus hørende Kreaturhold og den nomademæssige Udvandring til Fjelds om Sommeren. Paa vor Gang tidlig en Mandagsmorgen ville vi see Grubearbeiderne, der nylig have forladt deres haarde Leie, med deres saare tarvelige Niste af Grødmeel og syrlig Melk, begive sig paa Veien til de underjordiske, mørke Huller, hvor det vederkvægende Dagslys kun slet erstattes ved Faklernes og Tranlampernes matte Skin, hvor den med Røg og Krudtdamp og mangeslags Stank opfyldte Luft mindst er skikket til Indaanding, og hvor det eensformige, haarde Arbeide bliver end mere trykkende af Mangel paa bekvem Hvile og — ved uforholdsmæssig liden Arbeidsløn; sort som en Neger og udmattet kommer „Ber'smain" ved Ugens Ende igjen tilsyne for atter at begynde sit underjordiske, sørgelige Liv. Hovedveien hælder kun lidet, indtil man naar Vandskjellet mellem det Norden- og Søndenfjeldske, og paa hele denne Strækning har man en i sit Slags storartet Udsigt, øde, vidtstrakte Fjeldsletter, hist og her afbrudte ved smaae, Oaser lignende, grønne Flekker og i det Fjerne nøgne Klipper og pyramidalske Bjergtoppe, der rage høit over Linien for al Vegetation, og hvis Fod hviler paa en Basis af hiint uhyre Plateau. Gjennem den høit liggende, flade Rugeldal fører nu Veien til Aalens Annex, den øverst beboede Deel af den egentlige Guldal.*) Hoveddalen strækker sig i nordvestlig Retning og synker lidt efter lidt gjennem det omtrent 8 Mile lange Holtaalens Præstegjæld fra 1600 til 800 Fod over Havfladen. Følgen heraf er, at Næringsveiene i dette Præstegjælds forskjellige Dele ere meget forskjelligartede. I Aalen, hvor Klimatet er blevet endmere ugunstigt ved Skovenes Ødelæggelse, og hvor Jordbunden er tør og skarp**), er Kornavlen af ringe Betydenhed. At dette Sogn desuagtet har en temmelig større Befolkning†) end de lavere liggende har sin Grund i de Næringskilder, som Røraas Kobberværk afgiver. Vistnok kan Kultilvirkning og i det Hele taget Skovbrug saagodtsom ikke længere drives, da den tilbageværende Skov neppe er tilstrækkelig til sparsomt Brændeforbrug, hvortil de tvende herhen hørende Almindinger ogsaa yde sit Bidrag; men de Værket tilhørende paa og indenfor Sognets Grændser liggende Gruber, samt Dragaas Hytte i Forening med Kjørsel af Kul, Malm og Proviant afgive betydelige Indtægtskilder, skjønt Kjørsel- og Arbeidsløn staar i intet Forhold til Arbeidets Besværlighed og dyre Levnetsmidler.††) Det Økonomiske i den almindelige Brug af Kjøroxer, samt Almuens Tarvelighed og Nøisomhed, forenet med Haardførhed og Arbeidsomhed, formaar kun nogenledes at udjevne dette Misforhold. Fædriften er dernæst Aalingens vigtigste, eller rettere saagodtsom den eneste Næringsvei, der umiddelbart bringer Næringsmidler tilveie, naar undtages den ubetydelige Kornavl, noget Ferskvandsfiske og Jagt, samt en ikke uheldig Dyrkning af Næper; men som i Røraas maa man ogsaa her gribe til mindre almindelige Surrogater som Vinterfodring, da Engeslaatterne tildeels ere lidet lønnende,

*) Denne Dal har sandsynligviis faaet sit Navn af Gulelven med dens mange larmende (gaulende) Fossefald.

**) Fra Schønings Dage maa Jordbunden i denne Egn være undergaaet en temmelig stor Forandring; han fortæller nemlig, at naar man først med meget Besvær har faaet et Stykke Jord opdyrket og skaffet den hele Strøget bedækkende Kuppelsteen bort, saa har man feed sort Muld, der er vel skikket til at lønne „Bondens Sved," medens i vor Tid denne fede sorte Muld fordetmeste har forvandlet sig til maver rød Jord.

†) I Aaret 1589 fandtes i Præstegjældet kun 100 Bønder; nu har Aalen alene over 100 Bønder, og Præstegjældets Folkemængde udgjør omtrent 3200 Sjæle.

††) Kjørselen af en Læst Kul betales med 16 ß. pr. Miil, og Arbeiderne ved Dragaas Hytte fortjene paa egen Kost fra 3 til 5 Spd. maanedlig.

Dragter fra Holtaalen.

medens Sommerhavningen, skjønt noget fjern, i Almindelighed er meget god.

Hovedsognet, der er det mindst befolkede af Præstegjældets tre Sogne, har næsten alle de Næringskilder, Aalen har Adgang til, og desforuden noget Korn- og Potetesavl. Kulbrænding, Malm- og Proviantkjørsler for Røraas Kobberværk lægge betydelig Hindring iveien for et driftigt Agerbrug. Schøning tror rigtignok, at begge Dele kunde forenes, da den med Værket i Forbindelse staaende Bedrift fornemmelig foregaar om Vinteren. Men for det første er nu dette ikke saa ganske sandt, da ogsaa i denne Henseende Vinterens Fortjeneste er betinget af Sommerens Arbeide ɔ: om Sommeren maae Skovene gjenlyde af Øxenes Hug, om Høsten mørke Røghvirvler hæve sig fra de mangfoldige Kulmiler, dersom Vinteren skal give Anledning til Kul- og Vedkjørsel. Dernæst er det ganske nødvendigt til et heldigt Agerbrug, at baade Heste (eller Kjørorer) og Folk ogsaa om Vinteren staae i dettes Tjeneste. Hvad Kornavlen forresten angaar, hender det desværre hellerikke her sjelden, at naar Bonden har bearbeidet sin Jord, ofte med Møie og i „dyre Dome" skaffet sig Frøkorn, med Haab og Frygt besaaet den ogsaa her noget skarpe, sandige Jord dermed og i Maanederne Juni og Juli med stigende Haab seet det spire og omsider skyde Ax, der allerede begyndte at „maataas" (modnes), da med Eet en eneste Augustnat bedækker Ager og Eng med Riimfrost, hvis Krystaller vel med megen Pragt reflektere Morgenens Solstraaler, men som, op imod Middagen vegne for Sommersolens Glød, efterlader Vegetationen svedende i Dødskampen; Potetgræsset sortner og bøier sig lidt efter lidt mod Jorden, Agrene antage om et Par Dage en graaagtig, gusten Farve og Engenes friske Grønne forvandler sig til en broget Blanding af Bruunt, Blegrødt og Guult. Med feilslaget Haab staar Huusfaderen som afmægtigt Vidne til den ubarmhjertige Naturs Ødelæggelse af hans Arbeides Frugt. Dog er det Omsorgen for de ham Betroede, der især fylder hans Sind med bange Bekymring; han skal skaffe Korn tilveie til „Mad og Frø," og for en Bonde er det ikke saa ganske let at fortjene Penge til dette ikke ubetydelige Kornindkjøb. Ikke nok hermed, „Beite' æ aassaa frost bort," hvorved man tidlig nødes til at begynde paa det til Vinteren samlede Foderforraad, og dog giver ikke længere Koen saa megen og saa feed Melk. Dette er saameget sørgeligere, som Fædriften ogsaa i Holtaalen er en af Hovednæringsveiene, og et stort Frostaar er saaledes i dobbelt Henseende et Uaar. Hvad der især raader Bod paa denne Mislighed, er den ikke ubetydelige Skovdrift, der afgiver en Deel Tømmer til Udførsel, men især en stor Mængde Kul, der leveres til Røraas Kobberværk. Holtaalen og ligeledes Singsaas har i dets mere afsides liggende Strækninger flere tildeels betydelige Skovalmindinger, hvoraf Dragaas Alminding*), der er Statens Eiendom, og af hvis Skov Røraasværkets Participanter siden Aar 1719 have Ret til uden Betaling at virke Kul til Værkets Fornødenhed, menes at kunne — uden Ruin — levere 2500 Læster Kul aarlig, samt Budals og Sam-Sø ere de vigtigste. — I de sidste Aar have Mange fra dette og tilgrændsende Distrikter fundet ikke liden Fortjeneste ved den betydelige endnu ei ganske fuldendte Veiomlægning i Drøilierne.

Anneret Singsaas er et for Agerbrug, Skov- og Fædrift ligemeget skikket Sogn. I almindelige Aar kan det, navnlig i dets lavere Deel, brødføde sig selv, ligesom Skov- og Fædriften ikke blot er tilstrækkelig til eget Behov, men den første giver ogsaa et ikke ubetydeligt Overskud. Jordbunden er fortrinlig, og Solens varme Straaler fremdrive rige Skatte af dens Skjød. Herfra er det egentlig, at Guldalen faar Betydning som en af Landets bedste Korndistrikter, og dens Produktionsevne i denne Henseende vorer i Udstrækning med Nærmelsen til Gulosen. Ogsaa Singsaas har Fortjeneste ved Røraasværket, deels ved Kulbrænding, deels og især ved Kjørsel for Værket iøvrigt. Til dette Sogn hører den i Sydvest liggende Dalstrækning, Forbygden, hvor et betydeligt, skovrigt Proprietærgods ligger; nogle Gaarde i Bygden tilhøre ogsaa Røraas Værk. Dalen, som gjennem Aalen og især Holtaalen er temmelig trang og indsluttes paa begge Sider af mægtige Fjelde, og paa hvis Bund og nederste Lier de fleste Gaarde*) ligge, beholder ogsaa her den samme Eiendommelighed, med Undtagelse af Grændsen mod Støren, hvor Bjergene aftage og Dalen udvider sig.

For en Fremmed eller en med Folkets indre Liv ukjendt Reisende frembyder Præstegjældet Skuet af kun liden Velstand. Aalens øde Marker og Holtaalens mørke Furuskove oplives om Sommeren blot hist og her ved en enkelt eensom Vandrer eller smaa spredte Grupper af Skov- og Markarbeidere og afverle i lange Mellemrum med ubetydelige kun maadeligt bebyggede Gaarde og Pladse, som paa Grændsen af Holtaalen endog ligge milevidt fra hverandre, men længere nede temmelig tæt sammen. Om Vinteren gjenlyder Skoven vistnok af Staldvækjen, Svøbeslag, Samtaler med Mennesker og Dyr samt Kulviser, men de paa og i de sorte Kulkjærrer siddende og liggende Kjørere vække ingenlunde Forestillingen om, at Mangelen af det Nødtørftige holdes i Afstand fra den Hytte, som de om Aftenen eller paa „Morraaskanten" forlode. Dog have Præstegjældets Beboere i Almindelighed staaet sig godt, naar undtages i tidligere Krigstider og ved flere efter hverandre indtrædende Uaar. (I senere Tider er Velstanden i Aftagende, hvorom den nylig stedfundne Udvandring formeentlig vidner). Ved nærmere Øiesyn vil man ogsaa overbevises herom ved at bemærke deres store, stærke Vært, der kun slet vilde harmonere med en til Mangel grændsende Armod. Sagener, at Aalbyggen, Haaltdølen og for en Deel Singsaasbyggen har en kun lidet udviklet Skjønhedssands og kjender Luxus ikke engang af Navn; trods hans tarvelige, ofte lappede Hverdagsdragt, trods hans uanseelige, veirslidte lave Bolig med dens simple Bohave af plumpe, ikke altfor hvidskurede Trækopper og Møbler, kan han dog udestænge baade Vinterens barske Kulde og den mangengang truende Mangel af Levnetsmidler. Haardfør og barsk som han er, klæder han sig simpelt, men varmt, og om han endog fryser stiv i sin „Kulkorg," saa er han lige frisk, naar han faar sig en ny Skraa, en Dram og et kraftigt Maaltid ved sit skrubhøvlede eller oftest kun tilhuggede Furubord.*) Den haarde Natur og hans haardnakkede Kamp med denne for at forskaffe sig dagligt Brød har afpræget sig i hans haarde og stridbare Charakteer, der flere Gange har fremkaldt alvorlige Slagsmaal, og som ofte har truet med at forvandle Exercisen om Sommeren til blodige Træfninger paa gammel Nordmands-Maneer. Dette mindre ønskelige Charakteertræk vilde vel ved stigende Civilisation formildes og gaae over til besindigt Mod, men Haabet herom maa henskydes til en saa meget fjernere Fremtid, som hiint Strøgs Beboer paa den ene Side synes at være lidet modtagelig for Oplysningens forædlende Indflydelse, og paa den anden ved sit eensomme urolige Liv, ved sin nødtvungne Anvendelse af Tid og Kræfter for at underholde sig og Sine ere vanskeliggjort Adgangen til større „Lærdom." Stor Uvidenhed endog i de christelige Hovedsandheder kan vistnok kun for en Deel lægges ham til Last, men egentlig Opvakthed er saare sjelden; herfra undtages de i haugianistisk Forstand „aandelig Vakte", hvoraf ogsaa her gives en Deel, og hvoraf Enkelte have draget ud til Nabobygderne som Bodsprædikanter.**) Derimod findes hyppige Spor af mechaniske Anlæg, der ofte ligesom af sig selv udvikle sig og det i en næsten utrolig Grad; Uhrmagere Signetstikkere, Messing- og Jernsmede, Stolmagere m. m. præstere

*) Her findes en Mængde bortbygslede Sætervolde og skyldsatte Pladse. I Holtaalen ligge flere Melhuusinger til Sæters om Sommeren.

*) Blandt de mærkelige Gaarde er Singsaas med sin bekjendte høie Bautasteen og øvrige Mindesmærker fra Oldtiden, samt (i Aalen) Gaarden Hof, hvor et hedensk Tempel har staaet, og hvor flere Gravhøie findes.

*) Han spiser i Almindelighed ikke meget men godt, hvortil Budrotten bidrager det Meste; Smør og Ost, Mælk og Rømme, der, tillavet paa forskjellige Maader, stedse udgjør det hele eller en Deel af Maaltidet, gjør ham desuden mere smaamæt end Grød- og Sildæderne. Naar „Gølrdøle" komme derop og ligeledes til Røraas paa Onnarbeide, saa maa der først sættes Bott'n i dem t. Ex. ved Ferskmælk til Drik. I begge disse Præstegjælde forbruges en Mængde Tobak; Koner deeltage med synlig Tilfredshed i denne Nydelse, dog næsten udelukkende som Røgende.

**) Paa en saadan Missionsreise hendte det for en Deel Aar tilbage, at „Gammelerek" (Djævelen) i synlig Skikkelse, sort med frygtelige Tænder og Kløer, mødte en gammel, forøvrigt meget from og retskaffen Mand, paa en øde Markvei med det Spørgsmaal: „Hvorfor drager du ud at forstyrre mit Rige?" Efter en alvorlig Ordstrid fik dog den fromme Mand saameget Overhaand, at han kom „Gamlen," der spærrede ham Veien, forbi og fik fortsætte sin Reise.

Arbeider, der i de fleste Henseender kunne maale sig med hvilkensomhelst Mesters. Heste- og Gaardsredskaber — det vanskeligere Smedearbeide undtagen — istandsætter enhver Bonde til Huusbehov; at Arbeidet kan være noget plumpt og grovt faar man oversee.

I Sammenligning med Røraas's Beboere ere det Præstegjælds i det Hele taget mindre pyntelige og reenlige, hvilket især viser sig i deres Klædedragt, og forøvrigt i deres hele Maade at være og leve paa. Røraasingen er simpel men smagfuld og net i sit Antræk som i sin Huusordning; Aalbyggen og Holtdølen simpel, men mere raa i sine Sæder og Skikke,*) mere plump i sin Fremtræden og Dragt, i hvilken Henseende den har noget tilfælles med Sælbyggen. — Hosføiede Tegning fremstiller en Mand og en Pige i deres „Romhelgdragt" en Mellemting af Høitidspynt og Hverdagshabit, som benyttes, naar man gaar Ærinder eller i det Hele taget, naar man er borte fra Hjemmet i anden Hensigt end paa almindeligt Arbeide; Snitet er det sædvanlige og næsten overalt det samme. Mandens „Fangskind" og Værktøi, samt de manglende Spænder adskiller hans Antræk fra Høitidspynten, Klædernes Nyhed og omhyggelige Ordning fra Arbeidsdragten. Han er iført en blaa, ulden Tophue med rødt og hvidt „Bræt" (Bræm), hvorunder en umaneerlig stor og lang „Haarhynne" stritter frem, en blaa Vadmelsfrakke uden Krave, (Standkraver ere ellers almindelige) forsynet med en sort Kant om Halsen, store „Fekker" som Lommelaag paa Siderne, samt blanke Metalknapper. Under Sidtrøiærmerne stikke frem de almindelig brugte, meget hensigtsmæssige „Hondsvaatter" eller Pulsvanter, strikkede Uldærmer af rødt, hvidt og blaat Garn og af en halvanden Kvarteers Længde, vel skikkede til at holde Haandledet (med Pulsaarene) varmt; forantil ere de prydede med „Plaas" eller „Flaas" (Pluds). Brystdugen og Knæbuxerne ere af guult „beredt" Kalveskind, „Snøsokkerne," der bedække de muskuløse Lægge, af saugraat Vadmeel, fæstede med forede Knapper paa Siderne og en guul Skindrem under Knæet. Det grove Linned, hvis Snipper skal være en Slags Pryd, holdes sammen under Halsen ved en Sølvknap og et koulørt Bomuldstørklæde; han bærer et Par kluntede Bergsomsko. Fra denne Typus adskiller Dragten sig forøvrigt ved de mere almindelige Punschsko med Metalspænder, ved lange Læderstøvler, der fornemmelig bruges om Sommeren afvexlende med sorte og hvide Strømper med Sko uden Sneesokker, ved Knæbuxer og lange Vi'buxer og Smalburer af blaat og sort Vadmel, Stuttrøier med Folder bag, samt dobbeltknappede heelt under Halsen lukkede Brystduge af forskjellig farvet Vadmel eller Værken og endelig ved de mindre brugelige graa og røde Tophuer, hvilke sidste bæres af de stauteste Ungkarle høit op paa Nakken med Toppen lagt forover; oventil vide Filthatte bruges tildeels af gamle Kaller til deres blaagraa Sidtrøier som Kirkedragt. Til Overtøi om Vinteren bruges store skindbebræmmede Huer, side graae Vadmelstrøier og Sauskindspeltse, store, lange lodne Skindhandsker, fodside, saugraae Vadmelsbeenklæder, der ere knappede fra øverst til nederst paa begge Sider med blanke Metalknapper og kantede med sort garvet Skind langs Knapraden, samt deelviis betrukne af samme Sort; Halv- eller Taalabberne fuldende Vinterdragten. De paa Røraas brugelige Skindtrøier, næsten fodside sorte Frakker og kalotformede Huer med rød Koll og Skindbræmmer have — trods Holtdølens og Aalbyggens Bestræbelse for at efterligne Røraasingen — endnu ikke fundet Indgang. Forøvrigt synes Fangskindets Plads paa Forsiden — man veed, hvor Sælbyggen bar det, og her finder en loyal Lighed Sted —, samt den, en Knivsop lignende, Klods, han har i Haanden, og hvori han stikker sine Knive, at ville gjøre vor Mandsfigur til en Skomager. — Tegningens Kvindefigur charakteriserer sig ved sin Hovedpynt som Pige og afviger i Antrækket forøvrigt fra Hverdagsdragten ved sit om Hovedet vundne Tørklæde. De brugelige trestykkede Huer ere deels af høirødt Silke med og uden Blommer, deels af bruun Silke og sort Fløiel, i hvilket Tilfælde de ere tæt udsyede med „Roser." De smukkere Røraaspigers smagfulde broderede Huer med rød Sløife under Nakken ville vanskelig her finde Efterligning. Konerne bruge sorte — ligeledes trestykkede — Fløielshuer, der anlægges Bryllupsdagen, efterat Brudedandsen er tilende, og udgjøre den daglige Hovedpynt; de putte ofte, især naar de gaae til Kirke, Haaret ind i Huen, hvorved en sort Sløife i dets Sted kommer tilsyne. Ellers, og for Pigernes Vedkommende stedse, hænger Haaret løst ned over Skuldre og Ryg. Om Halsen bæres hverdagslig store Bomuldstørklæder og til Stads Silketørklæder, der ere knyttede deels foran, deels bag med lange nedhængende Snipper, en Skik, der har sit egentlige Hjem paa Røraas. De sædvanlige Trøier ere temmelig side med to eller flere Folder eller rettere Skjøder (adskilte Flipper) bag, forfærdigede af blaat, blaagraat eller graat Vadmel; Figurens Korttrøie er en senere Tids indførte Artikel. Stakker og brede Forklæder ere af hjemmevirket uldent Tøi og af forskjellig, sædvanligst grøn Farve, og kun Nyheden bestemmer, om de skulle være Kirke- eller Hverdagsklæder. Dog bruges i første Tilfælde ofte Kjøbetøi til Forklæder. Røde Strømper ere en Sjeldenhed; mørkeblaa og sort er den almindelige Farve; Skospænder ere endnu almindelig bibeholdte, hvorhos Støvler tildeels ogsaa benyttes af Kvinderne. Halvhandsker af rødt Skind benyttes især, naar de gaae i Besøg eller til Sæters, da de i dette Tilfælde stedse have deres Strikketøi i Hænderne, dersom de ellers Intet have at bære. — Mandfolkenes Bryllupsdragter udmærke sig kun derved, at de ere splinternye, hvorimod Kvindfolkenes ere noget mere charakteristiske. Saaledes bæres Sølvkrone af „hæderlige" Piger, derimod den saakaldte Kollkrone, en af Tøi forfærdiget, ved de mindre udstaaende Spir ogsaa i Formen forskjellig, Krone af „Tøskjærringer" og af de endnu ikke fuldt saavidt komne Piger — Forskjellen er blot temporel —, samt de sædvanlige sorte Huer med lidt Extrapynt af Enker. Til de „kronede" Hoveder høre de almindelige Prydelser af Brystsmykke (Smek) og Hængler eller Hængelsbaand, undertiden ogsaa af Perlebaand om Halsen og et stærk farvet Livbaand. Paa Røraas selv, hvor den gamle Brudestads blev afløst af opsat Haar, prydet med en ophøiet Blomsterkrands, af Perlebaand, hvid Krave i Brystet, hvidt Forklæde, samt Brudevifte, tager Byskikken mere og mere Overhaand. For en Deel Aar tilbage brugte Brudepigerne i Aalen og Holtaalen endnu en særegen Pynt, bestaaende af de saakaldte „Vælker" med Tilbehør. — Af Bryllupsskikke udhæves blot, at Brudefølget samles paa Brudgommens Hjemsted, hvor ikke Bryllupet holdes, og begiver sig derfra til Kirken og først derefter til Bryllupsgaarden, hvor det — tildeels beruset — modtages med Skud. Grandskab og Nabolag holdes høit og i Ære, hvilket dog ikke er til Hinder for gjensidigt Mundhug og Næveslag. — Singsaasbyggen, navnlig fra Sognets lavere liggende Deel, adskiller sig i Klædedragt, Sæder og Skikke væsentlig fra de beskrevne; her fremtræder nedre Guldalens mindre Reenlighed saavel som større Luxus. Da Singsaas har taget Støren — ligesom de to øvrige Sogne Røraas — til det ene efterlignelsesværdige Mønster, vil det bedst ogsaa afhandles under den derhen hørende Rubrik.

*) Naar „Kaften ell' Løtnant vesetera i Lægdom," saa maa han smukt finde sig i at „skaalaa (skrælle) Poteta sjøl."

Norge.

Christiania. A. Dietrichson, Præst ved Bodsfængslet, afgik ved Døden den 27de Juli i sit 35te Aar.

— Under 30te f. M. er udgivet en provisorisk Anordning angaaende Foranstaltninger mod den ondartede Kolera, hvilken i Alt er overeensstemmende med den under 22de Dec. 1848 udgivne, blot med den Forandring, at istedetfor Central-Kommissionen træder Kommitteen for Medicinalsagernes Behandling under Indredepartementet.

— I Slutningen af forrige Uge indtraf der paa Rigshospitalet enkelte Dødsfald med Kolerasymptomer; men siden den Tid har saagodtsom ingen Koleratilfælde vist sig, og man tør saaledes haabe, at vi denne Gang undgaae Epidemien.

— Examen Artium begyndte den 2den August; kun 105 af de 111 Anmeldte indfandt sig. Opgaven i Modersmaalet var: „Hvorvidt er det tilladt at tragte efter andre Menneskers Bifald?"

— Den 2den August gav Christiania Theaters Skuespillerpersonale i det dramatiske Selskabs Theater en Forestilling til Indtægt for den Deel af Personalet, der ikke var med paa de Øvriges Udflugt til enkelte af vore Smaastæder.

Af Akershuus Amtsformandskabs Forhandlinger for 1853 ville vi udhæve Følgende. Til Amtskommunens Udgifter (Veivæsenets undtagne) bevilgedes: 1) til Maaneds- og Formynderthingene 200 Spd., 2) til Jordemoderløn 320 Spd., 3) til Vakcinationen 380 Spd., 4) til Sindssyge 3300 Spd., 5) til Syge- og Medicinalvæsenet 3060 Spd., 6) til Landbrugsskolen for det 7de Aar fra 14de Okt. 1853 til s. D. 1854, forsaavidt ny Overeenskomst kommer istand og et lignende Bidrag ydes af Statskassen, 700 Spd., 7) til Præmier for fældte Rovdyr 100 Spd., 8) til Amtsformandskabet 400 Spd., 9) til Udpantninger for Opfostringsbidrag 60 Spd., 10) til Døvstummes Underviisning i Kand. theol. Balchens Institut m. v. 400 Spd., 11) til forskjellige Udgifter 100 Spd., 12) til Udgifter i 1ste Halvaar 1854 1800 Spd. Til Færgeindretningen i Drøbak besluttedes Intet at yde. — Til Veiforbindelser med Jernbanen bevilgedes: a) til Udbedring af Bygdeveien fra Krogfos til Stationen ved Magazinboden 410 Spd., b) til en Bygdeveis Anlæg fra Vaalergrinden om Skyttersæter til Stationen ved Dal 180 Spd., under Forudsætning af at Eidsvolds Kommune afholder ⅖ af det til Anlægget udfordrendes Beløb, c) til Udvidelse og Oparbeidelse af den forrige Bygdevei fra Linløkken til Eidsvoldbakken 630 Spd. Til Linløkkeveiens Fortsættelse til Jernbanestationen bevilgedes 300 Spd., under Forudsætning af at Bygdeveien fra Eidsvoldsund kan føres over Jernbanestationen og saaledes sættes i Forbindelse med førstnævnte Fortsættelse af Linløkkeveien; d) til Anlæg af en Hovedvei fra Olstadkorset til Stationen ved Præstmoen 900 Spd.; e) til Istandsættelse af Strandveien langs Vormens østre Bred 6 Spd. Endelig bevilgedes til Anlæg af en Hovedvei fra Tomten ved den throndhjemske Hovedvei til Stationen Dal ved Jernbanen 1272 Spd. 19 ß. Til Veivæsenets Udgifter (forøvrigt) i 1853 bevilgedes: 1) til Vedligeholdelse af den throndhjemske Hovedvei over Tokerud- eller Gjelderaasen 60 ß., 2) til Do af Veikassens Veistykker ved Drøbak 90 Spd., 3) til Do. af Do.s Veistykke ved Soon 15 Spd., 4) til Do. af Hovedveien over Moerskoven i Eidsvold efter Akkord 35 Spd., 5) til Steenpukning og Opsynsmænd til Steens Opmaaling og Modtagelse 1000 Spd., 6) til Gruusfyld m. v. 400 Spd., 7) til Opsyn med Iisveiene og andre Udgifter vedkommende disse 100 Spd., 8) til Bakkers Formindskelse ved Udminering og Udgravning eller ved Paafyldning nedentil, til Veimure m. v. 3000 Spd. 9) til Diætpenge til Amtmanden, Løn til Veiinspektørerne og Gratifikationer til Lensmændene 920 Spd., 10) til successiv Forbedring af nogle af Amtets vigtigste Hovedveie 600 Spd., 11) til Løn for Opsynsmanden ved Chausseen mellem Oslo og Liabro 60 Spd., 12) til Do. for Do. paa Chausseen fra Liabro til Gjersrud Kjærn 30 Spd., 13) til Opsyn med Kloaken paa Grønlandsleret 15 Spd., 14) til Istandsættelse og Vedligeholdelse af Broerne paa Tuen m. m. 40 Spd., 15) til Forbedring af en Deel af Veistrækningen i Ski mellem Enebak og Aker 50 Spd., 16) til Udgifter i 1ste Halvdeel af 1854 1400 Spd. Til Honorar for Veiinspektør Leganger for hans Arbeide angaaende de nødvendige Forbindelser med Jernbanen 40 Spd. Til Opførelse af en Bro over Vormen ved Vormsund bevilgedes ⅕ Part af Omkostningerne, dog ikke over 5400 Spd.; til Anlæggelse af en Hovedvei mellem Fjulsrud og Sandvigen ⅕ Part af Omkostningerne, dog ikke over 8,478 Spd.; til Omlægning af Hovedveien fra Sandvigen til Lysaker Kjærn ⅕ Part af Omkostningerne, dog ikke over 3234 Spd. Det hele af Amtsformandskabet til Bestridelse af Amtskommunens Udgifter i Aaret 1853 bevilgede Beløb (16,954 Spd. 57 ß.) besluttedes fordeelt paa Amtets Matrikulskyld med 96 ß. pr. Skylddaler (hvoraf 45 ß. til Veivæsenet og 51 ß. til de øvrige Udgifter.)

Ved Storthingsvalget for Lister og Mandals Amt den 2den August kaaredes Gaardbr. Søren Pedersen Jaabæk, Gaardbr. og Kirkesanger Aanon Olsen Bergsager, Gaardbr. Simon Pedersen Lie samt Sognepræst Ulrik Bugge til Repræsentanter og Gaardbr. Aslak Reiersen Midhassel, Kapitein Bonsach Nannestad, Gaardbr. Asbjørn Olsen Birkeland og Gaardbr. Hans Jacob Rolfsen Birkeland til Suppleanter.

Store Næs's Landboforening afholdt den 11te Juli et Landbrugsmøde, hvori der besluttedes, at Foreningen skal træde i nærmere Forbindelse med Akershuus Amts Landhuusholdningsselskab.

Frederikshalds Damer have til Fordeel for den nye Annexkirke foranstaltet en Udstilling af Haandarbeider, ialt bestaaende af 500 No., hvilke siden bortsolgtes ved Auktion for en Sum af omtr. 480 Spd.

Grimstad tæller nu 100 Stemmeberettigede og sender saaledes 2de Valgmænd.

— Som der af en Repræsentantbeslutning sees, er der Spørgsmaal om at anlægge en Kjørebane paa Jernskinner fra Rorevandet til Byen.

— To unge Agronomer fra Østlandet have for 400 Spd. kjøbt en i Nærheden af dette Sted beliggende Myrstrækning paa 6 a 800 Maal, som de agte at opdyrke.

Af nordre Throndhjems Amtsformandskabs Forhandlinger hidsætte vi Følgende. Til Bestridelse af Amtskommunens Udgifter i indeværende Budgetaar bevilgedes udlignet: Til Amtsformandskabet 370 Spd., til Døvstummes Oplærelse 650 Spd., til Medicinalvæsenet 5000 Spd., til Sindssyges Pleie 850 Spd., til Vakcinationens Fremme 320 Spd., til Veterinærvæsenet 150 Spd., til Delinkventudgifter 250 Spd., til Udgifter ved Thingene 180 Spd., til Skudpenge 450 Spd., til Landbrugsskolen — det Halve — 500 Spd., til Veivæsenet 3400 Spd., til tilfældige Udgifter 554 Spd., tilsammen 12,674 Spd. eller 1 Spd. pr. Skylddaler. Videre foredroges et Andragende fra Overhaldens Formandskab til Hs. Majestæt Kongen om, at der for Statens Regning maa anlægges en Kommunikationsvei mellem Norge og Sverige fra Namsos over Rigsgrændsen til Ångermanland gjennem Medelpad til Hernøsand, hvorved Nordsøen og Bottenhavet ville blive satte i Forbindelse. I denne Anledning besluttedes, at Andragendet skulde tilstilles den norske Regjering med Anmodning om Sammes Medvirkning til den omhandlede Idees Realisation.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. Nr. 213 har Provst Bødtker ladet indrykke et Stykke „om Skydsvæsenet," hvori han foreslaar, ved hver Station at anskaffe en justeret Vægt, for at de Skydsende kunne forhindre de Reisende fra at have tungere Bagage med sig, end Loven tilstæder. Til Lettelse af Skydsbyrden overhovedet finder han det hensigtsmæssigt „at faae faste Stationer overalt oprettede ved Licitation, hvorefter Beløbet skulde reparteres paa vedkommende Thinglags Matrikulskyld." Hvad de mest besværede Egne angaar, saasom Strækningen nordover fra Lillehammer, naar Jernbanen kommer istand, finder han, at Diligencer her bør sættes i Gang for det Offentliges Regning.

— Samme Forfatter viser i s. Bl.s No. 214, at Søndagsskoler ere af en paatrængende Nødvendighed for Landdistrikterne, hvis ikke det i Almueskolerne Lærte strax skal forglemmes, hvorhos han ogsaa giver Vink og Antydninger til slige Skolers Oprettelse.

— I Frederikshalds Budstikke bekjendtgjør Direktionen for Bergs Sogneselskab, at den til Huusflidens Fremme har indkjøbt 10 Stykker af de saakaldte Magerske Dobbeltspindingsrokke, hvormed tvende Traade spindes paa engang af samme Person, i næsten samme Tid og af lige saa god Kvalitet, som een ellers, hvilke Rokke ville blive stationerede paa 8 forskjellige Steder i Præstegjældet, hvert Sted i 14 Dage. Til at give Underviisning i denne Dobbeltspindingsmethode har Selskabet engageret en svensk i Faget duelig Lærerinde.

— Et i „den Frimodige" indsendt Brev, dateret Buffalo den 8de Juni 1853, stemmer overeens med de tidligere Beretninger om Ole Bulls Koloni deri, at Alt i denne er yderst slet arrangeret, og at de, som nedsætte sig der, blive yderst skuffede. Befolkningen har i lang Tid ikke erholdt Klarering, da Ole Bull ingensteds har været at finde, hvorfor ⅔ Dele af den har reist uden noget Opgjør. „Landskabet er, hedder det, et høist uveisomt og tildeels udyrkbart Landstykke med meget trange og dybe Dale og høie Fjelde samt svær Skov. I de trange Dale er der for det Meste en stor Skovbæk eller sumpigt og Grunden bestaar af Smaasteen, blandet med rød Sand og Leer."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. I f. A. udvandrede der fra Sverige til de nordamerikanske Stater henimod 3000 Personer, og iaar er Udvandringen tiltaget endnu mere, saaledes at Aftonbl. anslaar Emigranternes Tal til henimod det Dobbelte.

— I Ystad er Kolera udbrudt.

— En vis Vognmager Østberg har forfærdiget en liden Seilbaad af aldeles egen Konstruktion, hvis Letvindthed, Hurtighed og Sikkerhed mod Kantring meget roses.

Danmark. I et Statsraadsmøde har Kongen undertegnet Statsakten, ved hvilken Prinds Christian af Glücksborg kaldes til at bestige den danske Throne, naar Frederik den Tredies Mandsstamme er uddød, og er Prindsen tillagt Navnet „Prinds af Danmark."

— I Kjøbenhavn er der af Kolera indtil 2den August ialt angrebet 5834, hvoraf 3118 ere døde. Fra den 1ste til den 2den Aug. angrebes 148 og døde 95. I det Hele taget er Epidemien nu i stadig Aftagen.

Italien. Paven har skjænket 200 politiske Fanger Friheden under Betingelse af at de forlade Kirkestaten.

Schweitz. Schweitzerne skulle agte at slutte sig til den tydske Toldforening, i hvilken Henseende Underhandlinger skulle begynde, naar Tvistighederne med Østerrige ere udjevnede.

Tyrkiet. Den 14de f. M. udstædte Porten, som det lader til efter mange Konferencer med de fremmede Magters Gesandter, en Indsigelse mod Russernes Indrykkelse i Donaulandene, hvorimod den paa det Kraftigste maatte protestere og hvorved den nødedes til, indtil Videre „at indtage en Forsvarsstilling."

— Efterretningerne om Fredsunderhandlingernes Udfald ere saa ubestemte og modsigende, at de ikke ere værd at gjengive. Fra den ene Kant anseer man Krigen for uundgaaelig, fra den anden forsikres man om Fredens Opretholdelse.

China. Amoy er falden i Oprørernes Hænder, hvorved Keiserens Stilling bliver end mere fortvivlet. I en Missionsberetning skildres den som slet nok før, idet hans Tropper vise sig forsagte og feige, desertere og overalt, hvor det kommer til Kamp, lægge for Dagen stor Dygtighed i at flygte. De oprørske Tropper holde derimod streng Mandstugt, ere de Keiserlige overlegne i Krigskunsten og finde Understøttelse blandt Landsfolket. Alt dette har sat saadan Skræk i Keiseren, at han skal have truffet Foranstaltninger til at forflytte sit Regjeringssæde til Leao-Tong i Tartariet.

Blandinger.

Storbritanniens Jernproduktion

beløb sig i Aaret 1851 til $2\frac{1}{2}$ Million Tons. En Trediedeel af denne Produktion anvendtes i Støberier og to Trediedele i Smedier og Fabriker. Til Frembringelsen af denne Mængde anvendtes 700 Millioner Tons Malm, 2,700,000 Kalksteen, 13 Mill. Tons Steenkul og den beskjæftigede direkte og indirekte henimod 70,000 Mennesker.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Det christianssandske Sø- og Landkrigskommissariat med en aarlig Gage af 1328 Spd. 81 ß.

Senjen og Tromsø Foged-Embede med omtrent 780 Spd. i Bruttoindtægt.

Et Overtoldbetjent-Embede i Christianssands Tolddistrikt med omtrent 750 Spd. i Indtægter.

Et do. i Christianssunds Tolddistrikt med omtrent 700 Spd. i Indtægter.

Et do. i Laurviks Tolddistrikt med omtr. 700 Spd. i Indtægter.

Toldkasserer-Embedet ved Levangers Toldsted med omtr. 600 Spd. i Indtægter.

En Sagførerpost ved Christiania Stiftsoverret.

Tvende Lærerposter ved Christianssands oprettendes Tegneskole, hver med en Løn af 80 Spd. for Semestret.

En Hjælpelærerpost ved den faste Skole paa Bratsbergskleven (nærved Skien) med 60 Spd. i Løn.

Tvende Omgangsskolelærerposter i Sunddals Pstg. med respektive 20 og 28 Spd. i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Ringebo Hovedsogn med 20 Spd. i aarlig Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 33. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 13de August 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

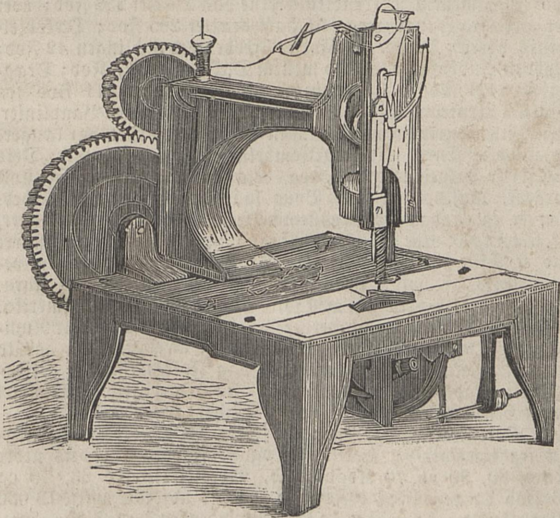
Indhold:

En amerikansk Symaskine.

For nogle Dage siden, siger Leipziger „Illust. Zeit." for 25de Juni, lod sig her en Symaskine see, som vakte Opmærksomhed hos alle saavel Mandfolk som Fruentimmer, der beskjæftige sig med Syning. Af Fødsel en Amerikanerinde, men sandsynligviis Barn af en tydsk Fader, ved Navn Singer, blev den først indført i Tydskland af Hr. G. A. Müller, Direktør for det tydske Beklædningsakademi i Dresden. Vi meddele her en perspektivisk Tegning af den og haabe imidlertid med nogle faa Ord at tydeliggjøre, hvorledes den virker som Sømmerske.

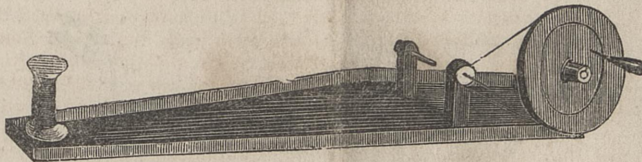
Maskinen syer nemlig med to Traade, hvoraf den ene befinder sig i en lodret staaende Naal og den anden i en under det Tøi, der skal syes, horizontalt frem og tilbage gaaende Skytte eller Skib. Naalen bevæger sig ned gjennem de over hverandre gaaende Tøilag og lidt opad igjen, hvorved Traaden kommer til at danne en Sløife, gjennem hvilken Skyttetraaden gaar fra Siden og efterlader sin Traad, saa at denne er at betragte som en Beskyttelsestraad. Derpaa bliver Naalen igjen trukket op og Skyttetraaden trukket fra Naaltraaden og Sløifen trukket fast i Tøiet, saa at ethvert Stik bliver ligt to i hverandre hængende Traadsløifer. Ved hvert Stik bliver Tøiet trukket frem ved en derunder liggende Skive med en ru Overflade. Naalen gaar ud igjennem det samme Stikhul, gjennem hvilket den er gaaet ind i Tøiet og ikke som ved almindelig Syning et Stik længere. Skibet flyver stedse kun fra den ene Side gjennem Naaltraadens Sløife, og derfor efter ethvert Stik uden Virkning tilbage paa sin gamle Plads. Kurveformige Fordybninger i Bevægelsesmechanismerne, for at lade den lodrette op- og nedgaaende og den horizontale nedundergaaende Bevægelse fremgaae af en kredsende Bevægelse, tillade en stor Sammentrængning af de virkende Dele af Maskinen og derved en Hurtighed af 4—500 Stik i hvert Minut. Ved en tilsvarende Stramning, enten af Skytte- eller Naaltraaden, kan man efter Ønske frembringe en Søm, der ligner et Agtersting. Man kan gjøre Stik fra en fjerdedeels Tommes Længde og lige ned til Hundrededelen af en Tomme. Ved behørig Indretning kan man sy det tykkeste Tøi og Læder og ligeledes det tyndeste Mousselin.

Maskinen indtager omtrent saameget Rum som et lidet Sybord. Den kan bevæges ved at træde den med Fødderne som en Spinderok eller ogsaa ved at dreie paa et Haandtag og er egentlig kun en fuldkommengjort Synaal. Den vil bidrage til at forædle Skrædderarbeidet og forædle Syningen. Den gjør visse Slags Søm stærkere, men det er langt fra, at den endnu mere skulde nedtrykke det nu saa slet betalte Syarbeide; thi dens Indflydelse er ikke tilstrækkelig til Tilskjæringen af det forarbeidendes Stykke, omendskjønt den ikke alene er istand til at sye lige Sømme, men ogsaa bugtede.

En amerikansk Symaskine.

Efter hvad der fortælles, beskjæftiger Mechanikeren Chr. Hoffmann i Leipzig sig allerede med at forfærdige saadanne Maskiner for Andre. Ganske nøiagtige Arbeidstegninger af den findes i den tydske „Gewerbezeitung," udgiven af F. G. Wieck i Leipzig.

Væverskytte til Symaskinen.

Klædedragt og Levemaade fra Guldalen.

(Fortsættelse fra forrige Nr.).

III. Støren og Melhuus.

Fra Midten af Singsaas gjennem Hovedsognet Støren, hvor Dalen bøier mere mod Nord, indtil det Inderste af Anneret Horrig eller Grændsen af Flaa, Filial af Melhuus, har Guldalen et temmelig eensartet Udseende, forsaavidt den har en bredere eller smalere flad Bund og er paa begge Sider begrændset af høie, steile, næsten overalt med Naaletræer tæt bevoxede Aaser, der kun paa enkelte Steder ere afbrudte af nøgne Klippevægge, og bag hvilke mægtige Fjeldhøider „kneise høit over Skyens Taagegraa" og tabe sig lidt efter lidt mod Dalens Ende i Aaser og Aasmarker. Gjennem Melhuus Præstegjæld er Dalbunden bredere, og Siderne dannes af bratte, kun lidet skovbegroede Bakker; overalt udmærke sig disse høiere eller lavere, af Sand og Leer bestaaende, uhyggelige Elvemæler. Men ligesom Guldalens Sydside overalt er gjennembrudt af Sidedale — i Aalen t. Ex. af Hesjedalen, der i dens Fortsættelse Kjurudalen støder op til Tolgens Annex Dalsbygden, og i Singsaas Fordalen — saaledes optager Støren Budalen og Sognedalen med deres fossende Vasdrag, medens Horrig og Melhuus kun har ubetydelige Sidedale. Flere ret smukke Partier afgiver nedre Guldalen, som i Hovedsognene Støren og Melhuus, men især er Udsigten fra Tømmanssletten i Horrig bekjendt. Gaula, der her fører en betydelig Vandmasse og danner i Horrig den brummende Gulfos, slynger sig i mangfoldige Bugtninger gjennem Dalen og melder med mindre venlige Buestød sin Komme og minder om sin Vælde, en Høflighed, som de nærboende Døler helst ønskede sig fritagne for. Ved Modstand — om blot defensiv — ægger man dens Vrede og Hævnlyst, ved voldsomme Angreb bringes den til Raseri. Man erindre blot dens Operationer, naar den om Vaaren faar hentet Hjælpetropper fra Aasmarkernes og Fjeldenes smeltede Sneemasser, hvorledes den bryder ind over Fiendens Forskandsninger og benytter disse som Fodfæste for sine frygtelige Under- og Overgreb; man erindre dens Berserkergang, naar den ved mægtige Jordskred — som vilde den moderlige Jord mit Eins befrie sine ængstede Børn fra dens Vold — bliver standset i sit Løb, hvorledes den, efter, ligesom af indædt Harme, at være svulmet op til en enorm Masse, et Edderhav, knuser den afmægtige Skranke, farer frem i vildt Raseri „med mange Vandes Lyd" og ødelægger og bortfører en masse baade Folk og Fæ, baade Huse og Gaarde, Helligt og Profant, ja endog den Jord, i hvis Skjød dens Leie er dannet, og — man vil ikke finde det forunderligt, at Jorden skjælver i dens Nærhed, og at Gauldølen lider af Vandskræk. Hans Forbygninger ville sjelden hjælpe, fordi han af Mangel paa Pengemagt og Ingeniørkunst ikke formaar at gjøre dem urokkelige; den eneste Udvei, der staar ham aaben, er Flugt og Flytning af Husene.

Her maa bemærkes, hvad tidligere ikke burde være forbigaaet, at man i daglig Tale ved Gauldal'n og Gauldøler kun forstaar Horrig, Flaa og Melhuus Sogne med disses Beboere, hvorimod de øvrige Dalens Sønner stedse føre Navn efter deres respektive Bygder og stille sig som Modsætning til Gauldøl'n. Denne Modsætning indskrænker sig forøvrigt ikke til Navnet; fra umindelige Tider har især ved større Møder aabenbaret sig et fiendtligt Forhold, navnlig mellem Holtdøl'n og Gauldøl'n, i hvilket Tilfælde de mellemliggende Bygder have taget Parti med den sidste. I andre Modsætningsforholde danner Singsaasbyggen og Støresbyggen Overgangen, hvilket navnlig er Tilfældet, hvad Klædedragt og Skikke angaar. Singsaasbyggen har for en Deel Fjeldboerens Simpelhed og Tarvelighed, men er derhos ikke bange for at sætte nye Klude paa gamle Klædebon. Som overalt, hvor Kulturen er noget blot Udvortes, opdager man ogsaa her en latterlig Blanding af Luxus og Smagløshed, Kostbarhed og Ureenlighed, en Tilegnelse af Civilisationens Udvæxter med Bibeholdelse af egen Raahed. Ihvorvel slige Misgreb i lige Grad vedkomme Støresbyggen og Gauldølen, er man dog her mere tilbøielig til skaansom Bedømmelse, deels fordi man er vant til at see Menneskets og Menneskelivets modbydeligste Karrikaturer i Nærheden af Byerne, deels fordi Dalboerne, navnlig Gauldølerne, der spise Havremeelsgrød og Sild, og drikke smudsfarvet Finkel hele Dagen, uvilkaarlig forberede Tanken og Synet paa Skikkelser og Scener af Livet, der findes høist naturlige for andre Jordens Skabninger, men som mindst kunne tænkes forenede med en Fjeldboers Sands for det Pyntelige og hans sædvanlige Kjærlighed til Orden og naturlig Simpelhed. I Overeensstemmelse hermed søger man i Almindelighed ogsaa forgjæves efter Aandskvikhed og Livsfriskhed hos Gauldølen; træg, seig og langsom i aandelig som i legemlig Henseende lader han Alting gaae sin gamle jævne Gang, kun vaagende over, at den skjønne Harmoni mellem Dorsthed og Slendrian ikke forstyrres. At herfra gives mange hæderlige Undtagelser er en Selvfølge, og at Kvinderne i Regelen lægge Arbeidsomhed og industriel Flid for Dagen er ligesaa vist, som smukke Værkenskjoler og rødrudede Brystduge overalt i Gauldalen møder Vandrerens Øie. I Singsaas og Støren derimod findes ogsaa blandt Mandfolkene mere Behændighed og større Driftighed; Gauldøl'ns plumpe Heste- og Gaardsredskaber afløses her af velgjorte, godt vedligeholdte Sæletøier, Slæder, Vogne o. s. v., hans Uvirksomhed udenfor den nødvendige, ofte slet røgtede Gaardsdrift af travl Beskjæftigelse med alleslags haandværksmæssige Arbeider, i hvilken Henseende han tildeels overgaar Nabobygdernes, navnlig Rennebos og Singsaas's fortrinlige Arbeidere. Man har her et mærkeligt Exempel paa, at praktisk Dygtighed kan udvikle sig til en sjelden Grad uden nogensomhelst Understøttelse af theoretisk Dannelse, ja uden at nogen høiere Bevidsthed synes at være vaagnet. I Henseende til almindeligt Aandsliv er Støresbyggen ikke væsentlig forskjellig fra Gauldøl'n. Nogen Sands for fædrelandske Anliggender, og Kjendskab til Fædrelandets Historie eller Oldtidsminder vil man ikke kunne opdage, uden ialfald som Undtagelser. At sund Dømmekraft og Videbegjærlighed, der overalt er eiendommelig for den norske Bonde, hellerikke savnes her, er ganske vist; men den slumrer og behøver derfor Vækkelse og Næring.*) Derhos er denne egoistiske Stands- eller Pengestolthed herskende, ifølge hvilken t. Ex. ægteskabelige Forbindelser ikke blot mellem Gaardmands- og Huusmandsbørn ansees for uhæderlige, men selv mellem „Stor- og Smaabøndrom" gjælde de for de Første som Misalliancer. Charakteristisk for en Storbondes Anskuelse af den mindre Formuende er en Samtale, som Forfatteren hørte ifjor, og som med noget hæs, snøvlende langtrukken Tone førtes mellem to Bønder fra Melhuus. Efterat have vexlet nogle mindre venskabelige Ord, siger den ringere Bonde: „Kom aat mæg i Jula, saa ska æg faaraa væl mæ dæg." Storbonden (foragteligt): „Komm' aat dæg! He, du eg da'it naa; kva du eg?" Den lille Bonde: „Æg eg da Kjærring og Baan og kansje lite meir au i Jula; kom, saa fæ du sjaa!" Storbonden (med Haan): „Æg ska send' bort aat dæg Huusmand min og Hond min; vil du no faaraa væl mæ dom, saa æ no dæ; sjøl kjæm æg no't it."

Dog maa der til disse Dalboeres Ros anføres, at de i de sidste ti Aar have givet Tegn til Forbedring, og at almindelig Oplysning i den Tid betydelig er tiltaget. Et Par faste Skoler ere oprettede med seminaristisk dannede Lærere, ligesom private Lærere ogsaa benyttes af de bedre Familier. Læsning af nyttige Bøger er derimod saare sjelden, ja for en Deel Aar siden fandtes i de fleste Huse ikke andre end Børnenes Religionsbøger og i det Høieste en støvet Bibel. Som Undtagelse fandtes paa en Gaard i Støren en gammel dansk Kongekrønike, der med Begjærlighed læstes af den førbyggede gamle Mand i Huset, og man kan maaskee heraf slutte, at Mangelen af hensigtsmæssig Lekture er den væsentlige Aarsag til den herskende Uvidenhed. Nu findes t. Ex. Snorros Kongesagaer paa enkelte Steder, og Reisende skulle være blevne underholdte af Skydsgutterne med Fortællinger deraf, især forsaavidt disse havde geographiske Tilknytningspunkter i Guldalen. — Det er beklageligt, at den stedmoderlige Behandling,

*) Naar Gauldøler anmodede Professor Esmark om Belærelse angaaende Elektricitet og Magnetisme, ja endog over Saturns Ring, da har dette Phænomen sin fulde Forklarelse i ethvert ukultiveret Folks Interesse for det Fabelagtige og Vidunderlige.

som blev Norge til Deel under det udsuende Danskevælde, ogsaa i Henseende til Folkeoplysning har efterladt Spor, som vor Statsstyrelses og Privates hæderlige Bestræbelser endnu ikke have formaaet at udslette, og som formeentlig først i en fjern Fremtid ville vige Plads for et selvstændigt Folks lykkelige Fremskridt paa Oplysningens Bane.

Mærkeligt er det, at, trods flere Forsøg paa at indføre Haugianismen og trods en ivrig haugianistisk Præsts længere Virksomhed i Meelhuus, har den indtil de sidste Aar aldeles ingen Indgang fundet i Strøget fra Støren og gjennem hele Meelhuus Præstegjæld, og indskrænker sig endnu næsten udelukkende til Flaa Sogn, hvor Lexværinger, Sokt'ndøler o. Fl., forladende sit Huus's rolige Arne, have gjennem Kamp og Besvær, under Spot og Forfølgelse søgt at sprede Gauldalens Mørke og — som de selv udtrykke sig — „at frelse Sjæle." Visselig kan det heller ikke nægtes, at hvor ingen dybere religiøs Sands gjør sig gjældende, der hersker ogsaa i Almindelighed — ialfald blandt Almuen — i de fleste Henseender et tykt Mørke, og at, i hvor mange Vildfarelser de „aandelig Vakte" end kunne geraade, og hvor meget sygeligt Liv de omvandrende Bodsprædikanter end kunne fremkalde (Excesser af vild fanatisk Natur, hvorpaa enkelte Exempler fra Holtaalen og Lexvigen kunne opvises, ville vel nu ikke mere med Grund befrygtes), saa er dog en Bevægelse i de døde Masser bevirket, Livet forudgaaende Krampetrækninger foraarsaget, og Erfaring har vist, at netop herved tog ofte et bevidst, Mennesket værdigt Liv sin Begyndelse, og at et klarere Blik paa Livet og dets Krav i det Hele fremgik som et Produkt af Haugianismens noget vildt flammende Fakel.

Politik er Gauldølen ganske uvedkommende; rigtignok er den baaren frem for hans sløvt gloende Oie af „Throndhjems bedste Aviis," den Frimodige, samt bragt paa Bane i Selskabslivet af en nu fraflyttet politisk Personlighed, hvis Virkemethode idetmindste i een Henseende har baaret Frugt; men alt hvad Gauldølen orker, er at ytre Tilfredshed med sig selv og Misfornøielse med Embedsvældet og Regjering.

Med Undtagelse af Anneret Budalen og for en Deel Sognedalen udgjør Agerbruget Størens og Meelhuus's Hovednæringsvei; desuagtet er en rigtig Behandlingsmaade af Jorden eller en rationel Driftsmethode det, man mindst forstaar sig paa. Amtets Landbrugsskole udøver kun langsomt sin Indflydelse, medens Melhuus's ialfald sporadiske Karevæsens Selvgodhed og Størens Stokkonservatisme lader haant om Alt, hvad der af ny Lære og mod dens Fordomme og Mageligbed stridende Forbedringer forsøges indført; med Diplomatiens Kunstgreb lykkedes det dog ifjor for Landbrugsskolens Bestyrer at faae benytte en Melhuusings Jorder til Præmiepløining, og det er at haabe, at Tidens Krav ogsaa i denne Retning vil vinde alt mere og mere Gehør. Naar man lægger Mærke til, at en Slags Pietetsfølelse mod Fædrenes Minde forener sig med den gamle Vanes Magt i Løsenet: „Saaledes gjorde Fa'r og Farfa'r det, og dermed bleve de godt hjulpne; saaledes vil ogsaa jeg gjøre det," da vil man ikke finde det saa forunderligt enda, at en uoplyst Almue har vanskeligt for at tilegne sig reformatoriske Ideer, især naar disse komme i Strid med dens kortsynede financielle Indsigter.

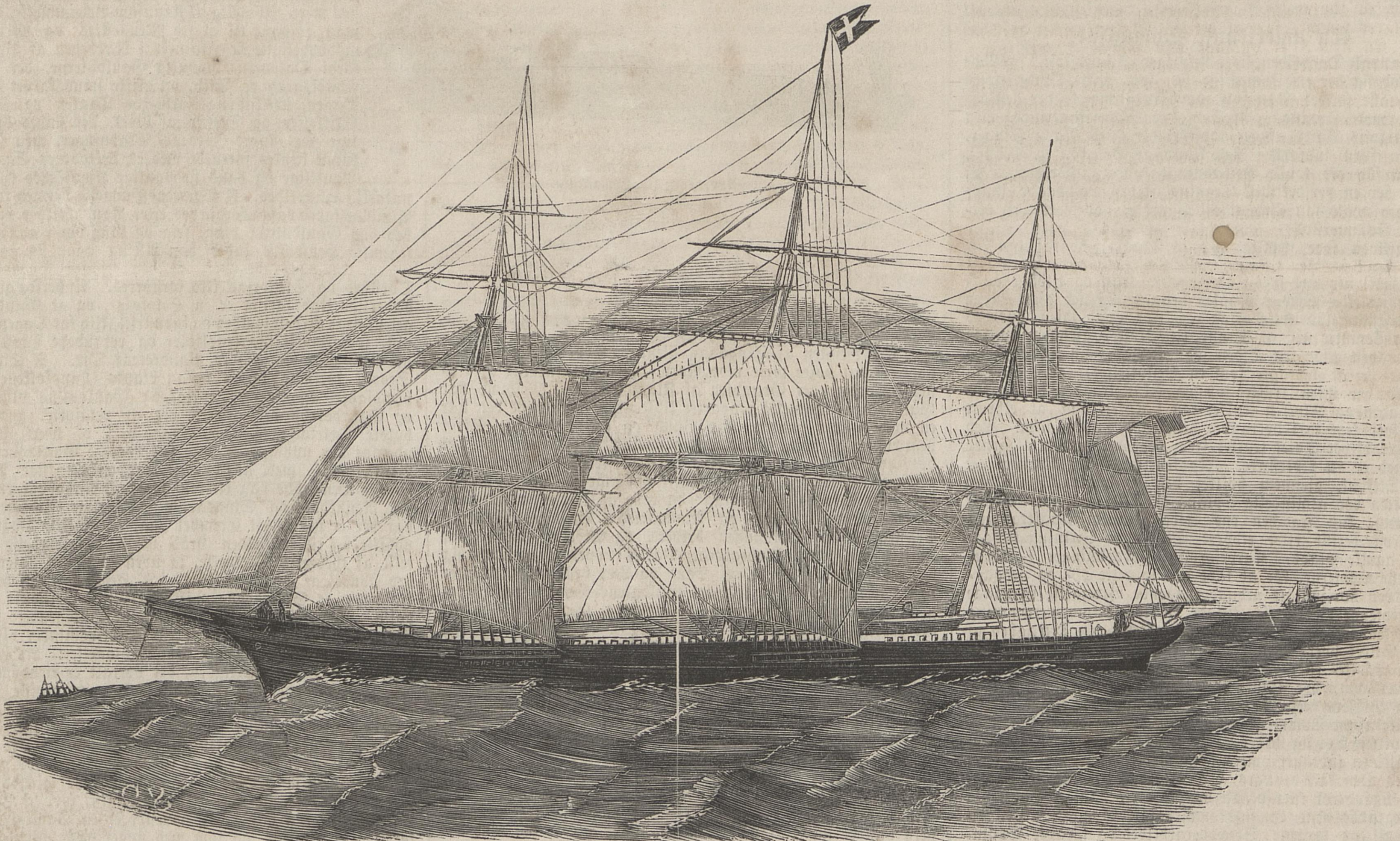
Forøvrigt har den bagvendte Bedrift med Kjørsel for Røraasværket været til betydelig Hinder for Agerbruget; uagtet Naturen tydelig har henviist til dette som bedste Næringsvei, seer man dog Aaret rundt det Særsyn, at Heste og Mandskab forlade Gaarden for mod slet Betaling at „kjøre Læs," hvorved Gaardsarbeidet forsømmes, meget af det tarvelige Foderforraad spildes, Gjødselen gaar tabt for Agrene og „Fælasfolke" bliver uskikket for Arbeide hjemme, saamegetmere som Finkeldrikning og „Slarkfære" trives og blomstrer fortræffeligt „i Røraasveien." Forpligtelsen til mod en af Amtmanden bestemt Betaling at forrette hiin Kjørsel maa vel nu være ophørt (kfr. kgl. Resol. af 11te og Kanc.-Pl. af 18de Mai 1813).

Med alt dette er dog disse Præstegjældes Befolkning i det Hele velstaaende; Jordbundens Godhed og Gaardenes Aarvished erstatter Bøndernes mindre rosværdige Drift. Storbønderne i Melhuus kunne i de fleste Henseender maale sig med Hedemarkens og Ostlandets Karer, ligesom Huusmændenes og Arbeidernes Klasse er kun lidt blidere Vilkaar underkastet end samme Samfundsklasse i de nævnte søndenfjeldske Distrikter. I Støren derimod — mindst i Anneret Horrig, hvor guldalske Forholde for en Deel ere herskende — er Formuen mere ligelig fordeelt; her gaar Huusbonden i lige Arbeide med sine Folk, spiser ved det samme Bord og deler somoftest deres Vilkaar; thi egentlig rige Folk gives her sjelden, og det kan endog hende, at Huusmanden staar sig bedre end Gaardmanden. Daarligst er Huusmændenes og Arbeidernes Forfatning — beklageligt nok — paa Gaarde, der beboes af „Storfolk" (helst „Smaastoringer"); som Undskyldning for disse maa vel gjælde, at de paa Grund af deres Storhed ei kunne see slige Smaating som forarmede Medmennesker.

Størens Præstegjæld, der ogsaa har den største Folkemængde, er i hele Fogderiet det rigest udstyrede, forsaavidt flere Næringsveie, der supplere og understøtte hverandre, ere lige tilgjængelige. Korn- og Potetesavl drives med Held; af Kornsorter dyrkes mest Havre i Horrig, hvor Jordbunden tildeels er sandig, Byg, Halvbyg og Havre omtrent i lige Forhold i Hovedsognet og fornemmelig Byg og Blandkorn i den bedre Deel af Sognedalen, hvorimod Markagaardene her og hele det lille høit liggende Anner Budalen kun har liden Fordeel af Jordbruget. Fra Støren og Horrig og tildeels fra Sognedalen afsættes i almindelige Aar ikke Ubetydeligt af Korn og Potetes, hvorhos Brændeviinsbrænderierne sluge en stor Deel deraf; ved at forvandle Jordens Gaver til Brændeviin, denne rige Kilde til aandelig og legemlig Fordærvelse og Elendighed, sættes man jo istand til at fortære mere selv og sparer Umagen ved Salget.

Fædrift er den anden bekvemme Næringskilde; i Horrig, hvor Englandet er noget indskrænket og Fjeldhavningen mindre tilgjængelig, bliver sjelden noget tilovers at sælge, naar Huusbehovet paa en skikkelig Maade skal tilfredsstilles; mere Betydning som Indtægtskilde har Fædriften i Støren, men meest i Sognedalen og Budalen, paa hvilke sidste Steder den tildeels er den eneste Næringsvei, der kaster noget af sig. Ligesom Agerbruget kun er lidet udviklet, saaledes ogsaa Fædriften; Schweitzeren Kunderts Reiser i dette Præstegjæld ifjor for at lære Bønderne at yste m. M. vil formodentlig være af gavnlig Indflydelse i denne Henseende. Opmærksomheden for en bedre Methode blev dog vakt, og Forfatteren mærkede overalt stor Interesse for Sagen, rigtignok efterat Kundert allerede var reist; men det hænder jo saa ofte, at man først faar Lysten, naar det er forseent. Imidlertid vilde Veiledningen vist i større Udstrækning blive benyttet, dersom den senere tilbødes, og en hensigtsmæssigere Anordning af høie Vedkommende blev besørget. Hvad man mest frygter for, og som jo ogsaa er en Hovedsag, er, at denne kostbare Ost vanskelig vil finde Afsætning til en lønnende Priis, saameget mere som den tilsidesættes for den dyrere, men ikke bedre udenlandske blot af den Grund, at den er norskt Produkt; for Kjøberne maa vel denne Grund med Føie være afgjørende og ansees som saare fornuftig; Fornuften er saa mangfoldig.

Skovdrift er af mindre Betydenhed for Horrig, mest for Støren og ganske ubetydelig for de øvrige Annexer; Budalen ligger for afsides, og Sognedalen har ikke videre Skov. Til Horrig ligge langt borte trende Almindinger, til Støren Einedalens, hvor nogle Pladse ere bortbygslede, og til Sognedalen et Par næsten skovløse. En Fordeel for Skovbruget i Støren og Horrig er den korte Afstand fra Søen, hvorfor Transporten sluger mindre af Indtægten; men Skade er, at

Havenes Dronning.

saalænge Fællesskab i Skovene existerede, dreves de paa Rov, og under de i den Anledning og formedelst Spekulanters Indgreb i Andres Rettigheder anlagte Processer bar man sig ad, som om alt Andet var en Ligegyldighed, naar kun Skovene kunde ødelægges. Nu er Udskiftning almindelig gjennemført baade i Melhuus og Støren.

Den ellers frygtelige Gulelv er dog Opholdsstedet for en Mængde Lax, der gaar ligetil Svælget strax nedenfor Dragaas Hytte i Aalen, og som fiskes ved Garn, Forbygning og Lystring, men næsten kun til eget Brug. Jagt drives ikke som Næringsvei. I Horrig gives en berømt Rovdyrskytte, der ogsaa forstaar den Kunst at „fjetre" ɔ: berøve Dyret Magt til at bevæge sig ud over en vis Grændse.

(Sluttes.)

Havenes Dronning (the Sovereign of the seas).

I No. 19 af vort Blad for d. A. have vi givet Tegning og Beskrivelse af Klipperskibet Marco Polo og udhævet Fordelene ved denne Konstruktion af Skibe, der først af Amerikanere er anvendt ved Fartøier af større Lasterum. I No. 27 have vi ligeledes leveret Tegning og Beskrivelse af en efter Klippernes Principer bygget Kapseilingsskonnert „Sverige," som vandt Prisen ved en Regatta i England og hvilket Skib er bygget i Sverige og af en svensk Bygmester, som for Tiden er beskjæftiget med Bygningen af flere andre Koffardiskibe efter amerikanske Klipperes Principer. Uagtet saaledes Læserne allerede have havt Anledning til at lære hiint Slags Skibes Fordele at kjende, troe vi dog, paa Grund af den særdeles Interesse Skibsfarten har for Norge, at burde meddele en kort Beretning om en ny Klipper, der overgaar alle de tidligere bygte i Hurtighed. Beretningen og hosføiede Tegning ere laante af Illustr. Lond. News.

„Det berømte amerikanske Klipperskib „Havenes Dronning" ankom fra Ny-York til Mersey d. 2. Juli, efterat have gjort Overfarten paa kortere Tid end nogetsomhelst Seilskib før var istand til. Det kom med et overordentligt Ry, da det i Ny-Yorker-Bladene var bleven beskrevet som „et af dem, der hørte til den stolte Flaade paa tusinde Seilere," frivilligen beskjæftiget med at gjøre Jagttagelser for Vinden og Strømkarterne; og med dem til Ladning gjorde det Turen fra Ny-York til San Francisko i 103 Dage, idet det baade gik over Linien og kom i Havn paa den forudbestemte Dag.

„Det gjorde sin sidste Reise fra Honolola til Ny-York, fuldt lastet med Olie, i 82 Dage, og lagde under denne Fart for Dagen den største Hurtighed, som nogensinde et Fartøi paa Oceanet har opnaaet. I 10 paa hinanden følgende Dage, fra 11te Marts at regne, løb det som følger: 332, 312, 284, 207, 245, 396, 311, 430, 360 og 267 Mile (engl.); den hele Afstand, i 10 Dage, 3144 Mile. Det gjorde saaledes i Gjennemsnit 314 Mile om Dagen.

„Blandt andre Bedrifter gjorde „Havenes Dronning," med Vinden alene til fremdrivende Kraft, og med kun halv Besætning, den uhyre Fart af 6245 eng. Mile ($^1/_4$ af Jordens Omkreds) i 22 Dage, i Gjennemsnit $283^9/_{10}$ Miil om Dagen.

„Under dets sidste Fart fra Ny-York brugte det fra de store Banker, under 46° 20′ Bredde og 50° 10′ Længde indtil Kap Clar (i det sydlige Irland) 135 Timer, en Distance af 1668 Mile, hvilket i Gjennemsnit gjør 296 Mile om Dagen, 12,73 Knob i Timen.

„„Havenes Dronnings" Dimensioner ere: Kjølens Længde 245 Fod, mellem Perpendikulærerne paa Dækket 258 Fod; over det Hele fra Judasørerne til Hakkebrættet 265 Fod; Dæksbjelkernes yderste Bredde 44 Fod; Bredden ved Rælingen 42 Fod; Dybden, indbefattet 8 Fod mellem Dækkene, $23^1/_2$ Fod; Drægtighed 2421 Tons. Hævningen af dets Bund, 11 Fod fra Kjølens Centrum, er 20 Tommer; det har konkave Vandlinier, men dets Omrids paa Rælingen er konvex. Det har længere og skarpere Ender end nogetsomhelst Skib eller Damper. Dets Speil er halvcirkelformig, og dets Sider krumme sig stolt forover, saaledes at dets Boug faar megen Ynde og Lethed. Der er en saadan Overeensstemmelse mellem dets Proportioner, at seet i 200 eller 300 Alens Afstand, synes det ikke stort større end et Skib paa 1000 Tons. Træværket er udsøgt og bestaar deels af hvid, vel beredet Eg, deels af haard Furu. Overhovedet er dette det mest solid byggede Skib i hele Amerika.

„Alle Bekvemmeligheder ere paa det øvre Dæk, for at Rummet kan være ganske klart til Stuvning af Last. Det har to rummelige Kahytter, et stort Hus bag Fokkemasten til Skibsfolkene, Kabys m. m. og en fuldstændig Bakke. Rummet under denne afbenyttes ogsaa af Skibsfolkene.

„Dets Master og Ræer ere solide. De nedre Master, regnet fra den forreste, ere 89, 93 og 82 Fod lange; dets nedre Ræer, 80, 90 og 70 Kvadratfod, Mersseilsræerne 63, 70 og 56 Fod og de øvrige i Forhold, og det udfolder omtr. 12,000 Alen Seildug i eet Sæt. Dets Boug ender i en Figur, forestillende en Søgud, halvt Menneske, halvt Fisk, med en Muslingskal for Munden, hvorpaa han blæser.

„„Havenes Dronning" er bygget af M'Kay i Boston, som ogsaa byggede det berømte Klipperskib „den flyvende Sky." Han er en Søn af skotske Forældre fra Pertshire og født i Ny-Skotland."

Ved at meddele Ovenstaaende kunne vi ikke andet end udtale vor Forundring over, at Nordmændene, som ere en søfarende Nation par excellence, ikke endnu saavidt vides have søgt at tilegne sig denne Bygningsmaade, der i alle Henseender er at foretrække for den gamle, især ved længere Reiser og ved Befordring af Passagerer. Da der i Mands Minde ikke erindres at have været saa lovende Udsigter for Skibsrhedere som nu, antage vi, at der heller ikke hos os vil savnes saadanne, som ville gjøre et Forsøg i denne Henseende.

Den elektriske Telegraph*).

(Af Dr. O. J. Broch).

Siemens og Halskes Trykketelegraph.

Som jeg i forrige Opsats bemærkede, er den Siemens-Halskeske Visertelegraph et for sig fuldstændigt Apparat. Oftere forenes det imidlertid med et Trykkeapparat, som, anbragt paa begge Stationer, paa enhver af disse samtidig med almindelige Typer aftrykker den telegraphiske Depesche. Herved beholder altsaa Afsenderen af en Depesche et nøiagtigt Aftryk af samme, hvori de muligens af Telegraphisten begaaede Feil nødvendig ogsaa maa forekomme, og da paa Stedet kunne berigtiges. Den Sikkerhed, som Afsenderen af Depeschen paa denne Maade uden Ophold erholder for sammes nøiagtige Gjengivelse, er stedse af den høieste Vigtighed, og kan navnlig alene gjøre den elektriske Telegraph til et sikkert Hjælpemiddel for komercielle Transaktioner.

Trykkeapparatets Mekanisme fremstilles i de nedenstaaende Afbildninger, hvoraf den første viser et vertikalt Gjennemsnit, den sidste viser Apparatet seet ovenfra med borttaget Trykkevaltse.

A og B ere to Elektromagneter, imellem hvis Poler Ankeret C svinger. Den opretstaaende Tap D, hvorpaa Ankeret oscillerer, bærer en Arm E, som er forsynet med en Hage og Stopper, til at dreie Stighjulet R. Dette Stighjul har det samme Antal Tænder, som det tilsvarende Stighjul i Viserapparatet, men fører her istedetfor en Viser et Typehjul T, bestaaende af fra Midten udgaaende Staalfjedre, hvoraf enhver bærer en almindelig Bogtrykkertype, med Undtagelse af to, som lades tomme, for at betegne Mellemrummet mellem to Ord. En Arm S er anbragt paa samme Maade som i Viserapparatet, saaledes at den for enhver Svingning af Ankeret og af Armen E stødes afvexlende mellem to Spidser F og F', imod hvilke den trykkes ved sin egen paa et noget konvext Agatprisma trykkende Fjederkraft. Forskjellen fra Visertelegraphen er, at her begge Spidser F og F' ere metalliske. Den ene af disse Spidser, den nederste paa Figuren, danner da ved sin Berørelse med Armen S ganske som ved Visertelegraphen en Slutten af den galvaniske Kjæde, som gaar igjennem Hovedledningen, medens den anden Spids F', den øverste paa Figuren, naar Armen S slaar an mod samme, slutter Kjæden for en anden lokal Strøm.

En Trykkevaltse, forsynet med den fornødne Sværte, er nu anbragt umiddelbart over Typehjulet mellem de faste Tappeleier H og H'; mellem denne Valtse og Typehjulet ligger en Papiirstrimmel. Hvis nu den Type, som netop befinder sig lige under Valtsen, blev slaaet opad af en Hammer, saa vilde den ved at trykke Papiirstrimmelen mod den sværtede Valtse paa dens mod samme vendte Side frembringe et Aftryk af det ved Typen fremstillede Bogstav. Dette Slag udøves af Armen I, som føres af en særskilt Elektromagnet KK, og det finder netop Sted, hvergang Typehjulet standses ved Nedtrykningen af en af Viserapparatets Tangenter. Naar altsaa Typehjulet oprindelig er stillet saa at det korresponderer med Viserapparatets Tangenter, saa vil stedse den suksessive Nedtrykning af disse frembringe Aftrykningen af de tilsvarende Typer paa Papiirstrimmelen. Idet Papiret ved en simpel Mekanisme, som sees i den det vertikale Gjennemsnit af Apparatet fremstillende Figur, for ethvert Tryk bevæges et lille Stykke frem, aftrykkes de telegrapherede Bogstaver umiddelbart efter hinanden paa samme og fremstille der med almindelige Typer den afsendte Depesche.

Maaden, hvorpaa dette Trykkeslag frembringes, er følgende: En Vinkelvægtarm LL kan modtage to Stillinger, den ene saa at den trykker mod den isolerede Spids l, den anden saa at den trykker mod den metalliske Spids l'. I den sidste Stilling vil Kjæden for et lokalt Batteri være sluttet og Elektromagneten KK sat i Virksomhed, forudsat at ikke denne Kjæde afbrydes i F', hvorigjennem den ogsaa maa gaae. Denne galvaniske Strøm frembringer nu ved Hjælp af Elektromagneten KK et Slag med Hammeren I. Da imidlertid denne Elektromagnets Anker er temmelig tungt, saa maa den galvaniske Strøm vedvare uafbrudt en vis Tid førend det kan sættes i behørig Bevægelse. Medens Typehjulet dreies rundt finder vistnok stadig Forbindelsen i l' Sted, og Kjæden er altsaa der sluttet; men Forbindelsen i F' aabnes og sluttes afvexlende saa hurtig, at Strømmen ikke faar Tid til at frembringe nogen Virkning paa det tunge Anker af Elektromagneten KK. Trykkes derimod Viserapparatets Tangent ned, saa standser Typehjulet og Forbindelsen i F' vedbliver sluttet en om end kort, saa dog stedse noget længere Tid. Elektromagneten faar derved Tid til at bevæge Ankeret og slaae vedkommende Type mod Papiirstrimmelen og Trykkevaltsen,

I samme Dieblik, som nu dette Slag udføres, støder Armen I mod den bøiede Arm N, som atter slaar mod Vinkelvægtarmen L; dennes Forbindelse i l' aabnes, Elektromagneten KK taber sin Magnetisme, Hammeren falder øieblikkelig tilbage og tillader Typehjulet paany at fortsætte sin omdreiende Bevægelse. Til at drage Hammeren tilbage, efterat Elektromagneten har tabt sin tiltrækkende Kraft, tjener Fjedren O.

Ethvert Slag af Hammeren bringer saavel Papiirstrimmelen som Trykkevaltsen til at bevæges fremad om Bredden af et Bogstav, ved Hjælp af en sædvanlig Udvexlingsbevægelse PP. En indre Skive bringer Trykkevaltsen til samtidig at dreies lidt, saa at den stedse frembyder et nyt ubrugt Sted af sin sværtede Overflade for Typers Tryk.

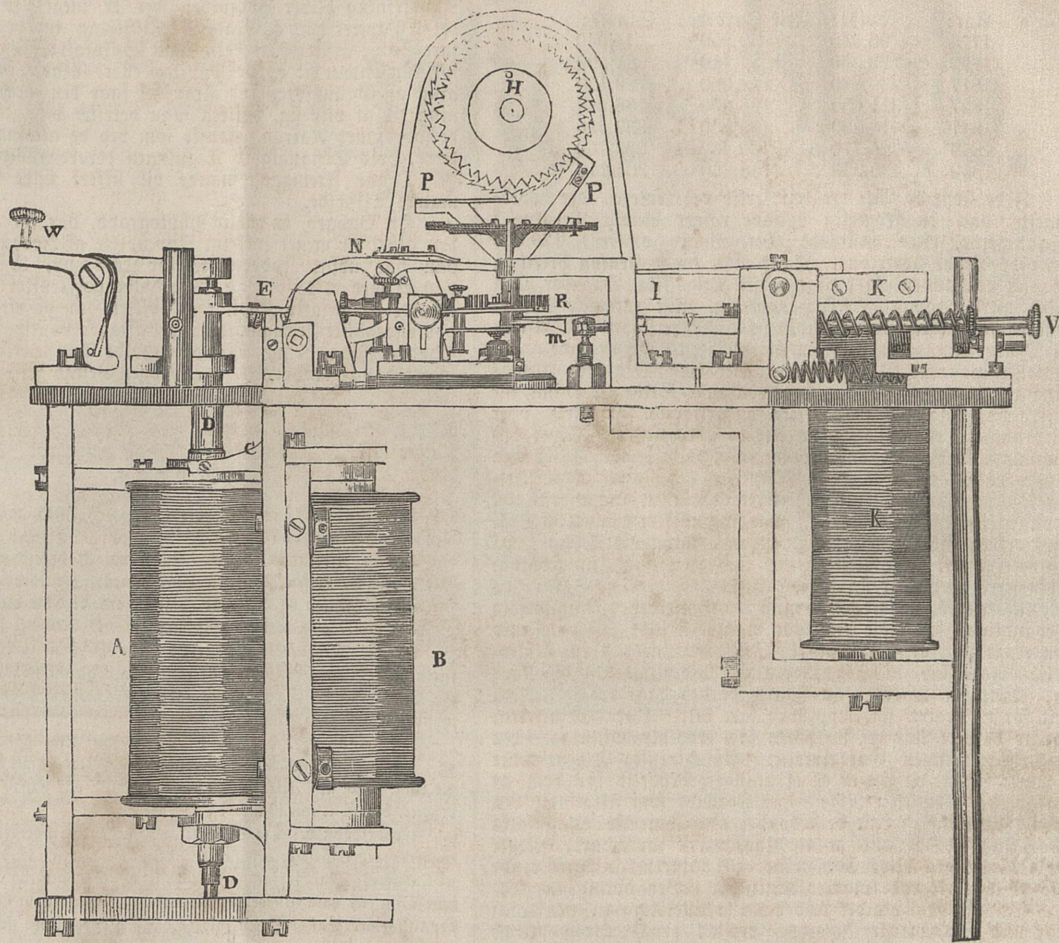
Naar den af Typehjulets Arme, som netop befinder sig under Valtsen og modtager Slaget af Hammeren I, ikke bærer nogen Type, hvilket er Tilfældet med to af Armene, saa standses ikke Hammeren som ellers i sin Bevægelse, og en anden Arm Q naaer nu op til at slaae an mod Klokken U, og tilkjendegiver derved Telegraphisten ved Enden af ethvert Ord, at Typehjulet i sin Bevægelse fremdeles stemmer med Viseren.

Efter ethvert Slag, som Hammeren I har udført, falder denne tilbage i sin forrige Stilling, og Typehjulet fortsætter sin Bevægelse. Den første Svingning af Armen E fører da Vinkelvægtstangen L tilbage mod l', og sætter derved Trykkemagneten KK atter færdig til Slag.

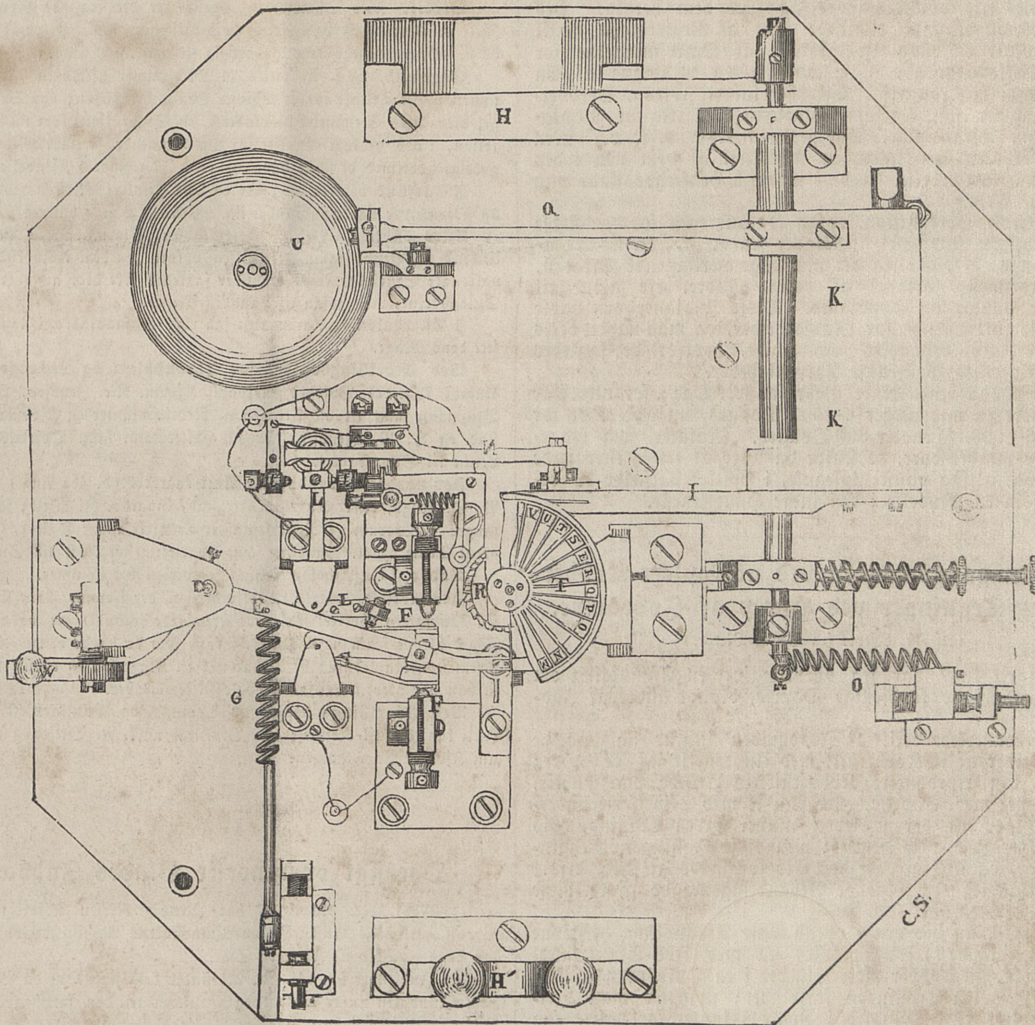
Typehjulet maa fra Begyndelsen af være stillet overeensstemmende med Viserapparatet. Dette skeer ved at trykke paa Knappen V, hvorved Typehjulet standses idet Armen m stoppes af den fremtrykkede Stift n. Hvis nu ikke Viseren paa Viserapparatet standser paa det samme Bogstav som Typehjulet, saa maa dette dreies tilstrækkeligt ved gjentagne Gange at trykke paa Knappen W. Til yderligere Sikkerhed telegrapheres ved Enden af hver Depesche et P.

Den Siemens-Halskeske Viser- og Trykketelegraph anvendtes indtil for noget over et Aar siden paa flere af de preussiske Telegraphlinier. Paa de betydelige Afstande, hvortil de elektriske Telegrapher i den senere Tid ere blevne udstrakte, har den imidlertid vist sig at staae tilbage for de efter Morse's System indrettede Trykketelegrapher. Den benyttes derfor for Nærværende i Tydskland blot ved korte Ledninger, saasom ved Polititelegraphen i Berlin, til Forbindelse af Centralstationen for Telegraphvæsenet dersteds med de forskjellige Ministerier, Politiet og med Jernbanerne. Til denne Anvendelse har den vist sig som særdeles hensigtssvarende. Den vil nu paany blive forsøgt ved længere Ledninger i Rusland, under Siemens egen Overbestyrelse.

*) Se dette Blads Nr. 61 for forrige Aar. Aarsagen til den lange Afbrydelse i Trykningen af nærværende Afhandling er Vanskelighed i at erholde de dertil fornødne Træsnit behørig hurtig skaarne. Udgiveren har nu lovet hermed at gjøre en hurtigere Fremgang. O. J. B.

Siemens og Halskes Trykketelegraph i vertikalt Gjennemsnit.

Siemens og Halskes Trykketelegraph seet ovenfra med borttaget Laag og Trykkevaltse.

Statistiske Notitser fra Kuba.

(Efter en Privatskrivelse fra Havana til Red. af „Das Ausland.")

I. Tabel over Sukkerproduktionen paa Kuba (beregnet efter Arrober; en Arrobe = 25 Pund.)

Aar:	Arrober:	Aar:	Arrober:
1786	1,090,430	1826	6,508,130
1790	1,574,520	1831	7,893,570
1796	2,193,370	1836	10,177,550
1800	2,946,650	1841	12,867,690
1806	3,420,240	1846	18,690,460
1811	2,898,750	1850	21,780,570
1816	3,611,640	1852	27,390,480.
1821	4,905,310		

II. Liste over Kubas Folkemængde.

Aar:	Hvide:	Frie Farvede:	Slaver:
1774	96,440	30,850	44,340
1792	133,560	54,150	84,590
1817	239,830	114,060	199,150
1827	311,050	106,490	286,940
1841	418,290	152,840	337,490
1846	425,770	149,230	323,760
1850	490,230	158,260	304,110

I de sidste to Aar ere imidlertid ved Kolera, der hovedsagelig paa en frygtelig Maade rasede blandt Negrene i Plantagerne, efter anstillede Beregninger omtrent 120,000 Farvede blevne bortrevne. Naar man tager Hensyn hertil og da paa den anden Side de engelske Krigsskibe Dag for Dag blive mere paapasselige og paa den mest energiske Maade søge at forhindre enhver Indførsel af Negerslaver fra Afrika til Vestindien, saa have i den sidste Tid tre herværende Handelshuse indgaaet til Regjeringen her paa Øen med Ansøgning om Tilladelse til at maatte udruste Skibe til China, for derfra at bringe 5000 Chinesere, naturligviis som Frie, over til Kuba. Den første Forsendelse af omtrent 1200 Mand ankom nu i forrige Maaned (Januar d. A.) i tre Skibe fra Amoy og vil med det Første blive fordeelt blandt de forskjellige Plantageeiere; Plantageeieren giver Kjøbmanden 150 Dollars for enhver Chineser, som han ønsker; disse 150 Dollars ere en Godtgjørelse for Reiseomkostningerne o. s. v., da Chineserne ikke have noget at betale ved deres Indskibning. Chineseren forpligter sig herfor til at arbeide i otte Aar hos Plantageeieren, naturligviis mod Kost, Klæder og anstændig Behandling; for disse otte Aar maa han lade sig noie med den ringe Løn af 4 Dollars pr. Maaned, medens en almindelig Negerslave i Plantagerne erholder 12—14 Dollars pr. Maaned. Efter de otte Aars Forløb staaer det Chineseren frit for at begive sig, hvorhen han vil. Over Chineseren, foruden de otte Aar ere forløbne, saa erholder Plantageeieren naturligviis ingen Godtgjørelse. Af chinesiske Fruentimmer kommer ingen, da det er en Kriminalforbrydelse for dem at forlade det himmelske Rige — et Forbud, som ikke har den bedste Indvirkning paa de udvandrende chinesiske Mandfolks Moralitet. Da alle de i Plantagerne arbeidende Negre ere Slaver, saa blive Chineserne beskjæftigede for sig selv, for ikke at lade Negrene mærke Forskjellen i Behandlingen.

En lignende Handel driver Kuba allerede i en Række af Aar med de kanariske Øer, hvor den til et Ordsprog blevne Frugtbarhed hos det smukke Kjøn ikke godt passer sig med Landets Fattigdom. Der affendes nemlig Skibe herfra, deels for Kapitainernes, deels for herværende Kjøbmænds Regning, for uden Betaling at tage unge Mennesker, navnlig Piger, naturligviis frie Hvide, ombord og føre dem herhen. Ved deres Ankomst blive de opstillede i et af Regjeringen dertil bestemt Lokale og mod Godtgjørelse af Omkostningerne for Reisen, Beklædningen o. s. v. udsøgte og medtagne af En eller Anden; den kanariske Pige (her kaldet Isleña, Obeboerslen) engageres sig, ligesom Chineserne, kun ikke for Plantagerne, som Tjenestepige, Sypige, Maitresse o. s. v. Men desværre synker dog snart en stor Deel af dem ned i den bundløseste Fordærvelse, da de i moralsk Henseende staae paa laveste Trin.

En tredie Spekulation, ogsaa et Surrogat for den stedse mere aftagende Indførsel af Slaver fra Afrika, ere smaa Indianerdrenge og Piger fra det ulykkelige nærliggende Yukatan, som, fordetmeste forladte af deres Mødre, ere givne til Priis for Hunger og Elendighed. Disse Indianerbørn passe i det Hele fortræffeligt for Markarbeider, og maa uagtet deres bruunlige Farve behandles som Hvide, hvorfor de saaledes nyde Mulatternes forskjellige Forrettigheder.

Prisen paa vore Negre stiger for hver Dag; for otte Aar siden kostede en ung Neger 4—500 Dollars, nu gjælde de for Stykket 6—700, ja endog 800 Dollars. Mulatter, som svagelige, ere mindre byre, de skulde ba være af tredie eller fjerde Generation, altsaa ganske lysegule, i hvilket Tilfælde de bestemte Priser i den indre Huustjeneste.

Om Fremgangsmaaden ved at kopiere Kobberstik og Tegninger ved Hjælp af Joddampe.

(Af Hr. Niepce fra Saint-Victor.)

I Aaret 1847 har jeg offentliggjort en Afhandling om Virkningen af de forskjellige Dampe, blandt andre af Joddampe.

Jeg bemærkede deri, at Joddampen lægger sig paa de mørke Steder af et Kobberstik, med Undtagelse af de hvide; at man kan reproducere Kobberstikkets Billede i paa Papiir, der er limet med Stivelse, eller paa et med Stivelsemeel overtrukket Glas; at der saaledes danner sig en Tegning, hvis Farvestof er Jod-Stivelsemeel; men disse Tegninger vare mindre varige, og jeg forsøgte den Tid forgjæves at fixere dem. Nu kan jeg ved følgende Behandlingsmaade gjøre disse Kopier uforanderlige.

Efterat man ved den i ovennævnte Afhandling beskrevne Fremgangsmaade*) har erholdt en med Jod-Stivelsemeel farvet Kopi, neddypper man Billedet i en Opløsning af salpetersuurt Sølv; Tegningen forsvinder; udsætter man derimod Papiret eller Glasset i nogle Minuter for Lyset, saa foregaar Følgende: den oprindelige Tegning, som var Jod-Stivelsemeel, har forvandlet sig til Jodsølv og ved Lysets Indvirkning bliver Jodsølvet, der er meget følsommere end det i Papiret eller i Glassets Klisterlag indeholdte salpetersure Sølv, afficeret af dette sidste Sølvsalt; man behøver derfor kun endnu at dyppe Papiret eller Glasset i en Opløsning af Gallussyre, for strax at faae den oprindelige Tegning til at vise sig, hvilken man derefter behandler med undersvovlsuurt Natron, ganske som ved de almindelige Lysbilleder, hvis Bestandighed Tegningen derved erholder.

Denne Fremgangsmaade vil sikkert finde Anvendelse i mange Tilfælde.

Hr. Bayard, en duelig Photograph, har for ikke længe siden gjort en meget lykkelig Anvendelse af Joddamp. Efterat han har udsat Kobberstikket for Joddamp, lægger han det paa et med et tyndt Lag Æggehvide overtrukket Glas, for at erholde en negativ Kopi, med hvilken han da efter de bekjendte photographiske Fremgangsmaader aftager positive Billeder paa Papiir. Paa denne Maade erholdt han herlige Kopier af meget gamle Kobberstik, uden nogen Beskadigelse af Billederne.

(Efter Dinglers polyt. Journ., 2det Aprilh. 1853.)

*) Kobberstikkene, Blyantstegningerne o. s. v. blive først præparerede, idet man i nogle Minuter lader dem ligge i ammoniakalikt Vand, derpaa drager dem gjennem Vand, der er suurgjort med Svovlsyre og saa lader dem tørre. De saaledes præparerede Kobberstik udsætter man i fem Minuter, ved en Temperatur af 12—16° R. for Joddampe; derpaa lægger man Kobberstikket paa Papiir, som er vædet med Stivelse, der forhen er fugtet med Vand, som er suurgjort med Svovlsyre, saa at det viser 1° R. Efterat man har paatrykt Originalen med en Lærredsklud, erholder man en Kopi af stor Reenhed. — Af et Kobberstik kan man tage flere Exemplarer, uden at man paany udsætter det for Joddampe, og de sidste Aftryk ere stedse de reneste. Kobberstikket lider derved aldeles ingen Skade og kan efter Ønske oftere afkopieres. Red. af Dinglers polyt. Journ.

Norge.

Christiania. Af Børnekopperne er der i Julimaaned angrebet 31 Personer, hvoraf 2 paa Landet.

— Auditor Nicolaysen, Kapt. Munch-Petersen, Kjøbmændene Bornholdt, J. P. Olsen, Ouren, Snedkermestrene A. Andersen og Bjørn, Høkerne J. Jensen og Sætrand samt Gaardeier Chr. Eriksen ere valgte til Medlemmer af Overligningskommissionen.

— Den 6te ds. sluttedes Høiesterets første Session for indeværende Aar, efterat 432 Sager, deriblandt 32 civile, vare blevne paadømte.

— Bureauchef O. F. Ebbell er under 5te d. M. udnævnt til 1ste Raadmand i Christiania Magistrat.

— Præliminarist H. Hansen, i sin Tid Redaktør af „Syttende Mai" og i det sidste Aar af Arbeiderforeningernes Blad, afgik ved Døden den 6te Aug. For sit Skriveri i sidstnævnte Blad var han, som tidligere beberettet, bleven idømt Vand- og Brøds-Straf.

Frederikshald. Paa Spydebergs Kirkegaard afsløredes den 9de August en af endeel Officierer bekostet Mindestøtte over den i 1814 under Forsvaret af Langnæs Skandse faldne Artillerilieutenant Andreas Hauch. Mange høie Officierer vare tilstede ved Afsløringen, hvoriblandt General Meydell, der tilligemed Pastor Olsen tolkede den Faldnes Værd som Fædrelandsforsvarer.

Skien. I et Repræsentantmøde er besluttet, at der af Kommunekassen skal udredes 120 Spd. aarlig i 3 Aar til en fast Skydsstations Oprettelse der i Byen.

Brevik. Med Dampskibet „Trafik" er der fra 8de April til 30te Juli befordret 9149 Passagerer, hvis Billetter give et Beløb af 1715 Spd. 52 ß. Buxerpengene have beløbet sig til omtr. 700 Spd.

Egersund. I f. A. sattes 11 Medlemmer af Kommunerepræsentationen under Tiltale for sit afgivne Brændeviinsskjøn; paa Sommerthinget blev deres Stemmeret suspenderet, en Suspention, som nu Valgbestyrelsen, trods nedlagt Protest fra Vedkommende, fremdeles har erkjendt gyldig, hvorimod de sidste have forlangt Storthingets Kjendelse.

I Farsund holdtes den 28de og 30te Juni et Missionsmøde, hvortil 35 Deputerede havde indfundet sig. Præsten Hauge valgtes til Ordfører.

Østre Thoten. Ved Exerceerpladsen Starumssletten har OHrr. Unsrud og Vestby samt Jfr. Olsen opført „en Nat i Roskilde". Den nationale Skuespillerkunst begynder saaledes ikke blot at forgrene sig til Smaabyerne, men ogsaa til Landdistrikterne.

I Østerdalen er Aarsvæxten saa rig, at man ikke i lang Tid har seet dens Mage.

Ved Storthingsvalget for Throndhjem og Levanger den 8de August kaaredes Byfoged Meldahl, Kjøbm. Nic. Jenssen, Politimester Bætzmann samt Provst Petersen til Repræsentanter og Kjøbmændene Ulstad og H. P. Jenssen, Provst Holtermann samt Overretsprokurator Lerche til Suppleanter.

For nordre Throndhjems Amt kaaredes (d. 4de Aug.) Lensmand P. S. Rygh, resid. Kapellan Fergstad, Gaardb. J. Welde samt Kirkesanger J. Worum til Repræsentanter og Kirkesanger Sæther, Gaardbrugerne Tetlie og A. Sandstad samt Kvarteermester Røst til Suppleanter.

Vadsø. En Afholdsforening er oprettet her isommer.

Hammerfest. Nogle Kvædfjordinger, der isommer have fisket i russisk Finmarken (hvilket skal være Fremmede forbudt) ere af den russiske Foged blevne fratagne 9 Tønder Tran, som de havde bragt iland. Den nærmeste Foranledning hertil var nok en Klage fra en russisk Fisker over at han var bleven frastjaalet nogle Fiskeredskaber.

Ved Storthingsvalget for Tromsø og Hammerfest den 25de Juli kaaredes til Repræsentant Prokurator M. N. Drejer og til Suppleant Kjøbm. Peter Hansen.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. Nr. 216 og 17 har Hartvig Nissen udførligen drøftet Provst Folkestads Anskuelse om Almueskolens Administrationsmaade og om dens Forhold til Kirke og Stat.

— En Indsender i s. Bl. Nr. 221 finder det billigt, at da Veien igjennem Drivdalen nu er omlagt og Grunden til den forrige Forhøielse i Skydsbetalingen ophørt, bør den Reisendes Pung her ikke længere besværes med nogen extraordinær Udgift.

— I Chr.-Pst. for 6te August rettes en Opfordring til Indredepartementets Chef om at han vil tage sig af Kværnsteensbruddet i Selbo, saa at en bedre og mere lønnende Driftsmaade der kan blive indført.

— Stavangeren foreslaar, til Afhjælpelse af det Offentliges Maal- og Vægtredskabers Bekostelighed, at ansætte Justeermestere i hver By og at lade Byens Haandværkere forfærdige disse Redskaber.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. „Etslags Udhungringskrig" er begyndt mod det kolerasmittede Ystad formedelst Afspærringen fra Landsognene, der skulde tilføre Byen dens Fornødenheder af Levnetsmidler.

— I Stockholm har et Rygte om, at Rusland i en Note har fordret et fast Punkt paa Øen Gotland, fremkaldt megen Opsigt og Snak. Rygtet gjendrives vel imidlertid af sin indre Usandsynlighed. Et Kompagni Kronarbeidere (150 Mand) ere imidlertid beordrede til uopholdelig at afgaae til Slitø Havn paa Gotland, for der at udføre Arbeider for Kronens Regning. 50 Mand af Uplands Regiment sendes med til Bevogtning.

Danmark. Thronfølgeloven for det danske Monarchi er nu offentliggjort. Den er dateret 31te Juli.

— I Kjøbenhavn er der fra 8de til 9de Aug. af Kolera angrebet 89, hvoraf 49 Døde. Epidemien begynder nu ogsaa at gribe om sig paa Landet og udbrede sig til Provindsstæderne. Uagtet Sygdommen har aftaget i Kjøbenhavn, har dets Indbyggere dog endnu ikke kunnet ruste sig med Koldblodighed mod Dødsfrygten, men er ligetil den sidste Tid vedblevne at flygte. Saaledes berettes fra Frankfurt, at den 4de Aug. ankom did omtr. 60 rige kjøbenhavnske Familier, „der vare flygtede for Koleraen."

— Blandt de mange indkomne private Gaver til de Trængende i denne Tid fortjener en af Justitsraad Aggerup (stor 1000 Rbd.) at nævnes.

Tydskland. Ved et Reskript er Gervinus berøvet sit Æresprofessorat og sin Ret til at holde Forelæsninger i Heidelberg. I Zürich er han tilbudt en ny Lærerpost, men har afslaaet den.

— Hertug Georg af Sachsen-Altenburg er død den 3die Aug. Han var født 1796.

— Under Rubriken „von Kunstsachen" beretter Hamb. Korr.: at Jenny Lind-Goldschmidt er, ifølge Telegraph-Efterr. fra Dresden, bleven velsignet med en Søn.

Spanien. En i længere Tid herskende Ministerkrisis er endt med, at den liberale Finantsminister Mojano har maattet vige Pladsen for Collentes.

Tyrkiet. Ifølge en Telegraph-Dep. i B. H. indeholder Monitøren for 7de Aug. følgende Note: „Efterretninger fra St. Petersburg af 3die meddele, at Keiseren har gaaet ind paa den ham fra Wien tilsendte Note. Saasnart denne ogsaa af Porten uforandret er antagen, vil Keiseren modtage Sultanens overordentlige Gesandt." Hiin Note skal i sit Indhold væsentlig stemme overeens med det stillede Ultimatum, og man antager, at Tyrkiet vil have vanskeligere end Rusland for at antage den.

Amerika. Krystalpalladset i New-York aabnedes d. 13de Juli af Præsidenten Pierce i Overvær af en umaadelig Menneskemasse.

— Mellem Peru og Bolivia er udbrudt en Borgerkrig.

— Paa Antillerne og i Mexiko huserer Kolera slemt.

China. Ifølge et Wiener-Blad er Keiseren død.

Blandinger.

Tecktræet i Birma. Om denne Gjenstand gjør Indian News for 16de Marts følgende Bemærkning: En Varesort findes i stor Mængde i de nyvundne birmanske Besiddelser og denne er Tecktræ. Birma er en sand Grube deraf, og paa den skulde en søfarende Nation som Englænderne sætte en høi Priis. Med Hensyn til den almindelige Anvendelighed har Tecktræet ikke sin Lige blandt Skovens Kjæmper. Benyttet til Skibe trodser det Slag og Storme. Kuglerne trænge neppe igjennem dette Træ, medens en Mængde halvhundredeaarige Skibe bevise Umuligheden af at ødelægge det, fraregnet de sædvanlige Tilfælder paa Havet, Skibbrud osv. Dersom Træet bliver tilstrækkelig billigt og kommer i mere almindelig Brug i England, saa kan den engelske Regjering ved Afskibningen af Tecktræ for en ikke ubetydelig Deel holde sig skadesløs for Omkostningerne ved den birmanske Krig, saameget mere, som Skovene ved Tenasserim paa en skrækkelig Maade ere udhuggede.

Kongeriget Audh. Delhi Advertiser beretter, at Kongen af Audh selv har meldt sig for den angloindiske Regjering, for at blive befriet for sit Kongerige, naturligviis mod en tilstrækkelig Pension; som det synes, kan han ikke længere blive Herre over sit Riges Opløsningstilstand; men kommer Audh under Englændernes umiddelbare Herredømme, saa vil Hyderabad udentvivl snart følge efter, enten nu Nizamen vil det eller ikke.

Brolægning af Jern. I Boston i de Forenede Stater, beretter Ship. Gaz., ere nu Arbeidere beskjæftigede med at brolægge (Howardstreet) med støbt Jern. Denne Brolægning bestaar af runde Kasser (boxes) af støbt Jern, omtrent 12" i Diameter og 5" høie, afdeelte i sex Afdelinger, saa at en Hestehov ikke kan faae Plads i dem. Ved dette Forsøg skulle Rummene udfyldes med Kisel, men en anden Substants, f. Ex. en Blanding af Asphalt og Sand eller Kisel, vilde vel vise sig hensigtsmæssigere. Overfladen af Brolægningen er riflet (grooved), for at hindre Hestene fra at glide ud, og paa Yderranden af enhver Kasse er Fremspring (heyds), som passe i Randene af de ved Siden staaende Kasser, saa at det Hele er fast sammenføiet. Tykkelsen af den ydre Rand og de indre Afdelinger er omtrent 1". Kasserne skulle indvendig blive udfyldte med en Substants, saaat de frembyde en varig Overflade. Opfinderen af denne Plan er Hr. William Terry fra Boston og man troer der almindeligt, at han vil være heldig.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Bodsfængselspræst-Embedet ved Christiania med 600 Spd. i aarlig Gage og fri Bolig m. m.

En Adjunktpost ved Lillehammers Skole med en aarlig Gage af 300 Spd.

Lærerposten ved en nylig oprettet fast Skole i Borre Pstg. med 120 Spd. i Løn og frit Værelse.

En Fyrvogterpost ved Terningens Fyr med 162 Spd. i Løn, fri Bolig og Benyttelse af Øen Terningen. Et Laan paa 150 Spd. forrentes og afbetales med 9 Spd. aarlig.

En Omgangsskolelærerpost i Øiers Hovedsogn med 30 Spd. i aarlig Løn.

Subskription paa Illustreret Nyhedsblad modtages fremdeles i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier og koster 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Med Subskriptionen er forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Disse Gevinster ville i Aarets Slutning ved Lodtrækning blive fordelte blandt Abonnenterne uden Hensyn til deres Antal, dog fordres som nødvendig Betingelse, at Betalingen bliver ordentlig erlagt for hvert Kvartal og at man holder Bladet fra Aargangens Begyndelse til dens Slutning. Skulde Abonnenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordelte i flere Gevinster, hvoraf den største vil blive 100 Spd. kontant. A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 34. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 20de August 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Revolutionen i China.

Vi vide ikke, om Ordet Revolution i dets almindelige Betydning af politisk Omverling med Føie kan anvendes paa den Række af overordentlige Tildragelser, som nu gaae for sig i det gamle udlevede Keiserdømme China. Omendskjønt vor Kundskab for Tiden er kuns ufuldkommen og modsigende, synes dog saameget vist, at en uhyre social, om ikke politisk Foryngelse af dette Land forestaar. En folkerig Egn, hidtil saagodtsom hermetisk forseglet for den øvrige Verden, staar i Begreb med at aabne sig for Indflydelsen af Christendommen og det vestlige Europas frugtbare Ideer. Det kunstigen forknyttede Træ faar Lov til at skyde veiret, og Naturens System vil til en vis Grad, hvorvel endnu ikke ret tydelig, træde istedetfor det forældede og kunstige System, som saa længe har holdt Chineseren i Formynderskab og Fængsel, og hindret Folkestammens retmæssige Udvikling. Opstanden under Tien-Teh har med altfor meget Held holdt Stand mod alle de Stridskræfter, som Keiseren kunde opstille mod den, har vundet altfor mange Seire og grundfæstet sig altfor stærkt over de bedste Dele af Keiserdømmet, til at den kan tillade Verden at tvivle paa, — selv om vort Bekjendtskab med Enkelthederne ikke er af det tilforladeligste Slags — at den gamle chinesiske Politik, baade indre og ydre, har faaet et Stød, som den ikke kan forvinde.

Opstandens christelige Charakteer er bleven bekræftet af alle nye Breve og Efterretninger fra China. Oprørerne have bemægtiget sig Nanking, og da de som Følge heraf ere i Besiddelse af Nøglen til Riget, løb Sir George Bonham, Guvernør i Hong-Kong og britisk Befuldmægtiget i China, opad Jantse-kiang forleden April paa Hds. Majestæts Skib „Hermes" for at melde Tien-Teh den britiske Regjerings Neutralitet. Paa sin Fart opover Floden fik Sir George Bonham rigeligt Syn for, at Revolutionen — eller Insurrektionen, hvad det nu er — havde en stærk ikonoklastisk (billedstormende) Charakteer. Vandene vare bestrøede med Stykker af Afgudsbilleder, som Insurgenterne havde knust. Den Befuldmægtigede søgte og erholdt Audiens hos Anføreren, og i et Dokument med baade hans og de øvrige britiske Attachéers Underskrift, som er offentliggjort i North China Herald, giver han Tien-Teh Titelen: „Hans Majestæt," og fordrer Beskyttelse for britisk Handel og britiske Undersaatter i enhver Deel af Riget, hvorhen denne Person maatte trænge frem. Sir George forskaffede sig ogsaa nogle af de Bøger, som cirkulere blandt og ansees for hellige af Oprørerne, hvoraf det tydelig fremgaar, at christelige Ideer, omendskjønt i en raa og forvansket Form, have bemægtiget sig deres Gemytter. Om denne Christendom skriver sig fra Jesuiterne eller de protestantiske Missioner, er umuligt at afgjøre. Ingen af Parterne har stor Grund til at rose sig af deres Elevers Fremskridt; thi Tien-Teh's og hans Tilhængeres Christendom har lidet af Evangeliets rene og hellige Aand, men meget af Forfølgelsens og Ondskabens Aand. Af alt det, som vi kunne lære om Tankerne og Meningerne i Tien-Teh's („Fredsfyrstens") Leir, fremgaar det, at han „prædiker Fred med krigersk Mening," og at han har omfattet Christendommen alene for at vanskabe og besudle den. „Tremænds-Foreningerne," hvis oprindelige Diemed var Fordrivelsen af de tartariske Keisere og den tartariske Stamme samt Grundlæggelsen af et indfødt Herskerhuus og Styrelse, have næret Opstanden og forsynet den med dens Armeer. En uægte Art af Christendom er indpodet paa denne Rod; og Følgen er, ikke blot Opstanden, men en Udvikling af og et Forsvar for den, i Skikkelse af et politisk-theologisk Manifest, betitlet: „den trimetriske Klassiker." Ethvert Vers af dette besynderlige Dokument bestaar af fire Linier og enhver Linie af tre Ord. Det gjentager det gamle og nye Testamentes vigtigste Begivenheder, altimellem forvansket og misforstaaet, hvilket vilde være latterligt, hvis ikke Følgerne vare saa vigtige; hertil føier det et kort Udtog af den chinesiske Historie fra Christi Fødsel af indtil Aar 1837. Paa den Tid viste sig nemlig i China „en yngre Broder af Jesus Christus," førende Navnet Hung-Sew-Tseuen, hvis Mission var at undertvinge „Helvedes Konge." I denne Mission siges han at have været heldig, og derpaa at være gaaet til Himmelen, efterladende sit fjernere Diemed, Tartarernes Fordrivelse og Christendommens Grundlæggelse, til sin Efterfølger, Tien-Teh, den nuværende Leder af Oprørernes Stridskræfter. Hung-Sew-Tseuens Mission er skildret i følgende Stropher, der Ord til andet ere oversatte fra den „trimetriske Klassiker":

Gud har sendt sin Søn
Med Befaling at komme ned til denne Verden,
Efter først at have studeret Klassikerne.
I Ting-Yew-Aaret (1837)
Blev han optagen til Himmelen,
Hvor Himmelens Forholde
Tydeligen bleve udpegede for ham.
Den store Gud
Underviste ham personlig,
Gav ham Oder og Dokumenter
Og meddeelte ham den sande Lære.
Gud gav ham ogsaa et Segl
Og skjænkede ham et Sværd
I Forening med Magtfylde
Og uimodstaaelig Majestæt.
Han bød ham tilligemed hans ældre Broder
Nemlig Jesus,
At fordrive ugudelige Djævle
Ved Engles Medvirkning.
Der var En, som saa til med Forbitrelse,
Nemlig Kongen i Hades,
Som lagde for Dagen megen Ondskabsfuldhed
Og bar sig ad som en djævelsk Slange.
Men den store Gud
Med en høi Haand
Lærte sin Søn
At undertvinge denne Djævel.

* * *

Efterat have beseiret Djævelen
Vendte han tilbage til Himmelen,
Hvor den store Gud
Gav ham megen Anseelse.

Tien-Teh's Mission er skildret i samme Stil.

I Mow-Shin-Aaret (1848)
Kom den store Gud ned til Verden,
Hvor han lærte sin Søn,
Hvorledes han skulde bære Regjeringens Byrde.
Gud har ophøiet sin Søn (Tien-Teh)
Til at være for bestandig,
Til at tilintetgjøre usle Rænker
Og udfolde Majestæt og Magtfylde.
Ligesaa til at dømme Verden,
At adskille de Retfærdige fra de Ugudelige
Og overantvorde dem til Helvedes Elendighed
Eller skjænke dem Himmelens Glæder.
Himlen styrer enhver Ting,
Himlen opholder det Hele;
Lad Alle under Himmelen
Komme og anerkjende
Den nye Hersker.

Af disse Uddrag kan man bedømme, hvormeget Christendom der boer i deres Sind, som nu ere Lederne af den chinesiske Opstand. Indrømmes maa det imidlertid, at om end deres Tro er forvansket, saa skildres deres Moral af Engelskmændene i China som renere end Chinesernes i Almindelighed; og med Undtagelse af deres Vildhed i Krig, skulle de staae i en gunstig Modsætning til Tartarerne og Buddhisterne, imod hvem de ere optraadte. I denne Henseende afviger imidlertid deres Færd, skjønt stridende mod sand christelig Lære, ikke i nogen mærkelig Grad fra mere udprægede Christnes Opførsel i andre Dele af Verden.

Europas Folkeslag, afledede som de ere ved Frygten for mere vigtige Begivenheder hjemme, vende dog med daglig stigende Interesse Blikket mod Udviklingen og Enden af denne Opstand. De see i denne den store Mulighed til Held for den hele Menneskeslægt. Hvis Tien-Teh har Lykken med sig, vil han rimeligviis blive en mere oplyst og naboelig Potentat, end de paa hinanden følgende Keisere af det tartariske Dynasti nogensinde have vist sig at være. Han gjør Fordring paa at repræsentere de indfødte Chinesere, en Stamme, som til alle Tider, hvorom vi have nogen Kundskab, have udviklet Udholdenhed, Flid og Opfindsomhed, og som i nyere Tider have vist sig at være i Besiddelse af Nysgjerrighed og Foretagelsesaand nok til at sætte over det stille Hav og hjælpe til at kolonisere Kalifornien. Hvis denne Mand er gjennemtrængt af christelige Ideer, som der er al Grund til at troe, vil han nødvendigviis forsøge at nedrive de Skranker, som i saa lang Tid have udestængt dette mærkelige Land og Folk fra den store Verden rundt omkring dem. Selv om han ikke skulde være heldig, vil den nuværende Keisers prekære Undslippen maaskee lære Chinesernes fremmede Herrer at forlade sig mere paa Folket og Humaniteten, end de hidtil have gjort. I ethvert Fald synes Begivenhederne med rivende Fart at modne sig til store Forandringer. Det fjerne Østen, derom kunne vi ikke tvivle, vil tidligere eller senere blive frigjort for den halvbariske og yderlig usociale Politik, som i saa lang Tid har hersket der. Selv Tien-Teh's uægte Christendom og den „trimetriske Klassiker" vil arbeide for det Gode. De ville aabne Mængdens Dine for Velsignelser, som længe ere blevne nægtede eller hemmeligholdte og ville lede Folket til i sin Tid at stræbe til en fuldkomnere og renere Begriben af den sande Religion, som civiliserer og lutrer Verden. (Illustr. Lond. News.)

Konstantinopel.

Da det orientalske Spørgsmaal i de sidste Maaneder atter har henvendt det øvrige Europas Blik paa Tyrkiet, troe vi at imødekomme vore Læseres Ønske ved at meddele en billedlig Fremstilling af det tyrkiske Riges Hovedstad. Konstantinopel, Orientens Nøgle, ligger i Ejaletet Rumili paa en Landtunge i Marmorahavet paa den sidste Skraaning ved Propontis ligesom det gamle Rom paa syv Høie, og har, om man ikke medregner Forstæderne, omtr. $2\frac{1}{2}$ geogr. Miil i Omkreds. Dens 700,000 Indbyggere beboe 90,000 Huse, blandt hvilke der ere særdeles mange af Træ, som ofte hobeviis blive lagte i Aske ved Ildebrand. Staden er omgiven af en 15—20 Fod høi Muur med 540 Taarne og 13 store Porte; dens 14 aabne Forstæder ligge næsten alle i nordlig Retning og ved Siden af Havnen, med Undtagelse af Eskiudar (Scutari), der er bygget paa asiatisk Grund. Denne Havn skal være en af de smukkeste i Verden og i Pragt endog overgaae de berømte Prospekter fra Rio de Janeiro, New-York, Neapel og Venedig. Dersom vore Læsere kunde forestille sig et fortryllende Billede, i hvis Forgrund findes et dybblaat Havspeil, bedækket af utallige Baade med smukke Vimpler, og store Fartøier, hvis Flag tilhøre alle Nationer, over hvilke en glandsbedækket Stad hæver sig med hundrede og atter hundrede i Sollyset glimrende Taarnspidser, Kupler og Minarets, saa kunne de omtrent gjøre sig et Begreb om, af hvilken Følelse den bliver overrasket, som fra Bosphorus for første Gang skuer Konstantinopel i dens orientalske Storhed. Ligesaa henrivende som det Ydre af Staden er, saa uskjønt er dens Indre, thi i de for den største Deel trange uregelmæssige og smudsige Gader vrimler det af herreløse Hunde, som fortære Ureenlighederne, hvorved ikke sjelden Gribbe og Høge gjøre dem Selskab. Til alle disse Misligheder, som paa en høist ubehagelig Maade berøre den Fremmede, kommer ogsaa den Ubehagelighed, at disse Gader om Natten aldeles ikke eller kun meget sparsomt ere oplyste, hvorfor man er nødt til at betjene sig af en Haandlygte, der sædvanligviis er forfærdiget af Papiir, naar man ikke vil udsætte sig for Faren af at blive arresteret som Tyv. Brolægningen er saa slet, at man i Mørket kan brække sine Been mellem Stenene, hvorfor de Fornemmere til Befordring hyppig benytte Heste, Muulesler og Portechaisebærere. Konstantinopel har, i Sammenligning med andre Hovedstæder i Europa, kun meget faa offentlige Pladse, hvilket giver Staden et mørkt Udseende. Den mærkværdigste blandt disse er Atmeidan, engang Hippodromen, 400 Fod lang, 100 Fod bred, med en 60 Fod høi ægyptisk Obelisk, som i sin Tid Keiser Theodosius opreiste, og med den 49 Fod høie Colossus structilis, opstillet af Constantinus Porphyrogenitus, en fra Delphi overført og af tre sammenslyngede Slanger dannet Søile. En af disse Slangehoveder afslog Muhamed II, og da de to andre ogsaa ere forsvundne paa en ubekjendt Maade, saa er nu kun Kroppen tilbage af dette Bygningsværk. Paa denne Plads stode tidligere ogsaa de af Konstantin fra Neros Trumfbue hidførte Heste, som nu findes i Venedig. Hippodromen tjener endnu i vore Dage, som forhen, til Væddeløb, og meget gamle Søiler betegne Begyndelsen og Enden af Løbebanen. Disse ere paa begge Sider opstillede i lige Afstand fra hverandre, hvoraf man kan drage den Slutning, at Pladsen endnu er ligesaa stor, som den før var. Den anden Plads, der fortjener at lægges Mærke til, er Etmeidan (Slagtertorvet), hvorhen Janitscharerne ved Oprør bare sine Kjedler. Blandt mærkværdige Bygninger indtager vel ubetinget Serailet (Padischa-Serai, d. v. s. det keiserlige Pallads) den første Rang; det ligger i den sydøstlige Deel af Staden og tæller 7000 Beboere. Det bestaar af et større Antal Huse, der ere omgivne af en Ringmuur; de fornemste blandt disse ere Regjeringsbygningen, Skatkammeret, Tøihuset, Mynten, de keiserlige Bade og Boligerne for Hofetaten. Det Indre af Serailet er dog langtfra saa prægtigt, som dets glimrende Ydre berettiger til at antage. Blandt de talrige Moscheer, som fra det Fjerne gjøre Synet af Staden saa charakteristisk, er den meest imponerende Sophiemoscheen, forhen Sophiekirken, 290 Fod lang, 260 Fod bred og opført af Anthemios under Keiser Justinians Regjering omtrent Aar 537. Den opvækker rigtignok Forbauselse ved Storheden af sine Rumforholde og ved den gigantiske, 180 Fod lange, 115 Fod brede og 165

CONSTANTINOPEL MED FORSTÆDER.

MARMORA HAVET

I. I Konstantinopel.

Kvarterer:

A. Sultanens Serail.
B. Janitscharernes forhenværende Kvarteer.
C. Armeniernes Kvarteer.
D. Blachernerne.
E. Frankernes Kvarteer (Galata).
F. Contoscali-Kvarteret.
G. Ak-Serai-Kvarteret.
H. Agatsch-Serai-Kvarteret.
I. Sarmaschik-Kvarteret.
J. Valankai-Bostani-Pladsen.

Bygninger og Mindesmærker.

1. Aja Sophia Moschee.
2. St. Irene-Kirken.
3. Atmeidanpladsen med Achmeds Moschee.
4. Serailets første Gaard.
5. Serailets anden Gaard.
6. Keiserligt Skatkammer.
7. Sultanens Sommerharem.
8. Sultanens Vinterharem.
9. Sultanens Marmorkiosk.
10. Vezir-Serai.
11. Sultan Osmans Moschee.
12. Sultan Bajazids Moschee.
13. Skolebygninger.
14. Jeni Kahn.
15. Sultaninde Valides Kahn.
16. Andre Kahner.
17. Det gamle Serail.
18. Suleimantje-Moscheen.
19. Kaffehuse.
20. Hospital.
21. Khalizade-Moscheen.
22. Forhenværende Janitscharkaserner.
23. Laleli-Dschamisi.
24. Sultaninde Valides Moschee.
25. Toldhuus.
26. Det nye Imaret.
27. Budrun-Dschamisi.
28. Achmed Hissars Moschee.
29. Daud Paschas Moschee.
30. Hekim Oghlis Moschee.
31. Mustaphas Moschee.
32. Ismail Paschas Moschee.
33. Moscheer og Bedehuse.
34. Arendiussøilen
35. Muhameds Moschee og Tatokhanehospitalet.
36. Serai-meidan-Dschamisi.
37. Selims Moschee.
38. Gamle Cisterner.
39. Fanal eller Fyrtaarn.
40. Tekfur Serai; Keiser Constantins forrige Pallads; i Vest ved Siden den armeniske Kirkegaard.

II. I Galata.

41. Bombardeerkaserne.
42. Gammelt Kanonstøberi.
43. Ingeniørskole.
44. Nyt Kanonstøberi med Administrationsbygningerne.
45. Magaziner og Reberbaner.
46. Skolebygninger.
47. Kapudan Paschas Serail.
48. Magaziner og Byggepladse.
49. Galatas Taarn.
50. Gamle Artillerikaserner.
51. Nye Artillerikaserner.
52. Moschee-Kaffehuse og Fontainer
53. Beschik Tasch's Pallads.
54. Mustapha Effendis Moschee.
55. Sinan Paschas Moschee.
56. Sultaninde Begurms Pallads.
57. Sultaninde Valides Pallads.

III. I Pera.

a. Fransk Gesandtskabshotel.
b. Østerrigsk Gesandtskabshotel.
c. Hollandsk — = —
d. Engelsk — = —
e. Norsk-svensk — = —

IV. I Scutari:

58. Kornmagaziner.
59 Schemsi Paschas Moschee.
60. Ibrik-Dschamisi.
61. Sultanindemoderens Kahn.
62. Sultanindemoderens Moschee.
63. Tyrkisk Kloster.
64. Sultan Selims Moschee.
64. Hospital og Huse for Bostandschis.
66. St. Euphemia, en gammel græsk Kirke.

Fod høie Kuppelhvælving, men staar dog uden al Tvivl som architektonisk Kunstværk tilbage for St. Peterskirken i Rom, St. Paulskirken i London og de høieste gothiske Taarne i Tydskland. Den anden Rang indtager Sultan Achmeds Dschami-Moschee, i Nærheden af Serailet, efter Sophie-Kirkens Forbillede, med en Hovedkuppel, 30 Bikupler, 6 smukke Minarets og en rummelig Søilehal og opført i Aaret 1610. Desuden findes i Konstantinopel endnu 23 græske, 1 russisk-græsk, 9 katholske, 3 armeniske Kirker og 5000 muhamedanske Bedehuse. Eski-Serail (det gamle Serail) har for nærværende Tid den Bestemmelse at optage i sine Haller Sultanens Enker. Jedikuli (de syv Taarne) var fordum Statsfængslet for de fremmede Gesandter, naar den Magt, som de repræsenterede, var saa dristig at erklære Porten Krig; dog vover i vore Tider Divanet naturligviis ikke længere at gribe til saa energiske Forholdsregler. Af de syv Taarne staae endnu tilbage kun de fire, thi tre omstyrtede ved et heftigt Jordskjælv i Aaret 1766. Foruden disse Bygninger gives der ogsaa Vandledninger, der for det Meste stamme fra gammel Tid, og mange Bazarer. Disse ere langagtige bedækkede Gange, hvori Kjøbmændene ordne sig saaledes ved Siden af hverandre, at enhver Artikel er anviist et eget Galleri. Her f. Ex. er Vaabenbazaren, der Sølvbazaren, hist Skobazaren o. s. v. Den tyrkiske Kjøbmand sidder for det meste dampende af sin lange Pibe paa Bænken i sin Bod og finder det ikke Umagen værd, paa en markskrigersk Maade at anbefale sine Varer til de Forbigaaende. Dersom man ikke vil blive bedraget, saa gives der kun en eneste Maade, paa hvilken man kan handle med disse Folk; man byder dem nemlig Halvdelen af den Priis, som de forlange. Saa sælge de Varen strax, naar Kjøberen ligegyldig lader som han vil gaae bort. Mange af disse Bazarer ere indrettede for Gjennemgang af Ridende og Kjørende; i Smyrna findes der endog en, gjennem hvilken Kameler tør gaae. Sædvanligviis finder man i dem alle Slags Forfriskninger. Her gives Druer af en saadan Størrelse, som er ukjendt i Vesten, der frembydes Scherbet, i et tredie Galleri forsamle sig disse nervesvækkede Skabninger, som ikke mere kunne afholde sig fra den Last at røge Opium; i en fjerde Bod frembydes Pillau. Dette er en eiendommelig med Fedt tilberedet Spise af Riis, en Yndlingsret blandt Tyrkerne, hvilken ogsaa smager mange europæiske Fremmede meget godt. At den ædle Mokkabønne spiller en stor Rolle i disse Bazarer, forstaar sig af sig selv, da Unge og Gamle med Velbehag røge den tyrkiske Knaster, hvortil de meget hyppig drikke kogende hed Kaffe. For den Fremmede er det høist interessant at opholde sig i disse Bazarer, thi her driver om mellem hverandre i den mest brogede Blanding Tyrken, Perseren, Araberen, Tartaren, Palæstinas spekulerende Søn, enhver i sin maleriske Nationaldragt, og blandt hvilke Frankeren — saaledes kaldes enhver Europæer, der ikke er Tyrk — i sin moderne Klædedragt med sin Kjoles Svalehale ikke tager sig smukkest ud.

Af Underviisningsanstalter og Skoler tæller man omtrent 600, men de fleste af dem ere dog slet organiserede. Neppe i en bedre Tilstand befinde sig de 13 Bibliotheker, af hvilken de fleste kun indeholde nogle hundrede eller tusinde Haandskrifter, men meget sjelden Bøger; dog er der under den nuværende Sultans Regjering gjort Noget for at afhjælpe disse Misligheder og for ikke ganske og aldeles at blive tilbage for de europæiske Fremskridt. Af Bogtrykkerier findes 3, et tyrkiskt, et jødiskt og et armeniskt, men den Fremmede seer sig forgjæves om efter en tyrkisk Boglade. Derimod maa det til Ros for den tyrkiske Regjering omtales, at der i Konstantinopel gives overmaade mange Velgjørenhedsanstalter, ligesom man ogsaa i Almindelighed maa kalde Tyrkerne godhjertede. Det fortjener ogsaa at bemærkes, at nogle af deres Kirkegaarde findes midt inde i Staden; større, af en Fjerdingveis Længde, finder man i Forstæderne, hvis, forunderligt nok, hyppigt skraa opstillede Liigstene, overskyggede af gamle mægtige Cypresser, yde et originalt Syn.

Konstantinopels Indvaanere ere $1/2$ Tyrker, $1/3$ Grækker, $1/20$ Armeniere og $1/20$ Jøder, hvortil endnu kommer et lidet Antal Christne. Grækerne og Europæerne boe i en egen Deel af Staden, de første sædvanligviis i „Fanar" og „Eyoob," hvilke kun ved Volden ere adskilte fra det egentlige Konstantinopel — de sidste beboe Forstæderne Galata og Pera, hvor ogsaa de europæiske Stormagters samtlige Gesandter residere i den raaere Tid af Aaret, medens de pleie at tilbringe Sommeren paa deres elegante Villaer i Bujukdura, som har en henrivende Beliggenhed i Nærheden af det Sorte Hav. Ogsaa for Jøderne ere egne Forstæder anviste. En stor Deel af Indvaanerne leve af Fortjenesten ved Hoffet; Handelen er for det Meste i Grækernes, Armeniernes og Jødernes Hænder. De mest søgte Artikler ere Læder, Klæde, rødt Garn, Silke- og Bomuldsvarer, smukke Sølv- og Guldarbeider, Amuleter og Dolke. De betydeligste Forstæder ere Ejub, Galata med Pera, Sydlische, Kassim-Pascha, Topchana, hvortil ogsaa maa regnes Stæderne Scutari, Beschiktasch og Bujukdura.

Den smukkeste Pryd for Konstantinopel er ustridigt dens skjønne Havn, og det tilraades derfor enhver Reisende at indlogere sig i et Hotel i Nærheden af den. Dens store Udstrækning yder 1200 Fartøier fuldkommen Sikkerhed; de største Linieskibe kunne gaae tilankers saa nær Strandbredden, at deres Forstænger næsten berøre Husene. Den dannes af Naturen ved de efter deres Forening under Navn af den friske Vandflod i denne udstrømmende Bække Berbykes og Kydaris. Udsigten over denne er i Sandhed fortryllende. De hundrede og atter hundrede flaggende Vimpler, som stolte maale sig med hverandre, de mellem dem frembrusende Dampskibe, som her besørge Samfærdselen, de maleriske Grupper af Søfolk, tilhørende de mest forskjellige Folkestammer, de tyrkiske Bryggesjoueres Frem- og Tilbageløben, Udraabernes Skrig, og dertil den pittoreske Baggrund af det sølvblaa Havspeil: Alt dette tilsammentaget giver Billedet en Ynde, en Livlighed, saaledes som man vel vanskelig vilde finde den paa noget andet Punkt. Man kan vistnok i denne Henseende paastaae, at Konstantinopel blandt alle Europas Stæder har den interessanteste Beliggenhed. I Nord for Havnen, og egentlig allerede udenfor Staden, ligger det store Søarsenal, det mørke Bagno, Forvaringsstedet for Forbrydere og Krigsfanger, samt flere andre til Søtjenesten bestemte Bygninger. Hvor behageligt forøvrigt et kortere Ophold forekommer den Fremmede, og hvor bestikkende end den orientalske Glands og den sydlige Farvegløð og Formernes Ypperlighed indvirker paa alle Sandser, bliver det dog saa trættende i Længden, at Mange endog efter flere Aars Forløb ikke kunne gjøre sig fortrolige med denne halvasiatiske Levemaade, og Vestens Beboere føle især den dybeste Længsel efter deres Fødested midt i hele denne Pragt. (Illustr. Zeit.)

Altertavlen i „Vor Frelsers Kirke" i Christiania.*)

Forinden vi gaae over til Beskrivelsen af denne Altertavle, troe vi at burde forudskikke Følgende:

Efterat Frelseren havde indstiftet Alterens Sakramente, og holdt sin vidunderlig deilige ypperstepræstelige Bøn (Joh. 17 Kap.) gik han med sine Disciple ud af Jerusalems nærmeste Port paa den nordlige Side af Tempelbjerget over Kedrons Bæk, hvor der ved Foden af Oliebjerget befandt sig et eller flere Landsteder med en Have; dette Sted hed Gethsemane, hvorhen Frelseren ofte gik, for at hvile ud og at bede. Dette vidste Forræderen Judas og netop derved blev det muligt for ham at overlevere sin Herre til dennes Fiender. Derhen gik ogsaa Jesus nu. Men hvor findes Ord til at udtrykke, hvad der her foregik i denne dæmrende Nat?

Evangelisten Mathæus fortæller denne Tildragelse (Kap. 26, V. 36 o. f.) saaledes: „Derpaa kom Jesus med dem (Disciplene) til en Gaard, som blev kaldet Gethsemane, og sagde til Disciplene: Sætter Eder her, imedens jeg gaar did og beder, og han tog Peder og de to Zebedæi Sønner (Jacob og Johannes) med sig, og begyndte at bedrøves og svarligen at ængstes. Da sagde han til dem: Min Sjæl er ganske bedrøvet indtil Døden; bliver her og vaager med mig! Derpaa gik han lidt frem, faldt paa sit Ansigt og bad og sagde: Min Fader, dersom det er muligt, da lad denne Kalk gaae mig forbi! dog ikke som jeg vil, men som Du vil! Og han kom til Disciplene og fandt dem sovende, og sagde til Peder: saa formaae I ikke at vaage en Time med mig! Vaager og beder, at I ei skulle falde i Fristelse! Aanden er villig; men Kjødet er svagt. Atter, anden Gang, gik han hen, bad og sagde: Min Fader, om denne Kalk ei kan gaae mig forbi, uden at jeg drikker den, saa skee din Villie! og han kom og

*) Af dette herlige Maleri af den tydske (katholske) Maler Edvard Steinle er en Lithographi (omtr. 15" høit, 19" langt) efter Steinles Original-Karton udkommet paa Theodor Fischers Kunstforlag i Cassel. Efter denne Lithographi er ovenstaaende Træsnit tegnet og xylographeret.

Altertavlen i „Vor Frelsers Kirke" i Christiania.

fandt dem atter sovende; thi deres Dine vare betyngede. Og han forlod dem, og gik atter hen og bad tredie Gang, og sagde de samme Ord. Derpaa kom han til sine Disciple og sagde til dem: Ak, ville I fremdeles sove og hvile? Se, Timen er nær, da Menneskets Søn overgives i Synderes Hænder! Staar op, lader os gaae! see den, som forraader mig, er nær. Medens han endnu talede, se! da kom Judas, een af de Tolv, og med ham en stor Skare med Sværd og Stænger fra Ypperstepræsterne og Folkets Ældste."

Evangelisten Marcus, der ei hørte til de tolv Apostle, og sandsynligviis havde sin Efterretning fra Peter, fortæller denne sørgelige Historie med næsten de samme Ord; men Lucas, Pauli Ledsager, tilføier endnu et Par mærkelige Punkter. Som bekjendt blev denne apostoliske Mand af en vis Theophilus opfordret til, udførligt og overeensstemmende med Sandheden, at fortælle ham Jesu Christi Historie, hvorfor han ogsaa hos dem, der havde levet i bestandig Omgang med Herren, paa det Nøiagtigste erkyndigede sig om alle Omstændigheder. Denne siger, at Herren havde revet sig løs fra sine Disciple, at en Engel havde trøstet ham, og at Angstsveden som Blooddraaber faldt ned af hans Ansigt. Johannes, der skrev langt senere, antager alt Dette som bekjendt og omtaler ikke denne Sjælslidelse med et Ord.

Det er efter Evangelisten Lucas's Fortælling, at ovennævnte Billede er malet.

Igjennem en Bueaabning viser sig, i Midten af Maleriet, en nogle Alen høi Klippeskrænt, ved hvis Skraaning tilhøire man seer de nederste Dele af nogle mægtige Træers Stammer, imellem hvilke Frelseren har lagt sin blaa Overklædning, medens han, i en rød Underkjortel, knælende, med sænket Hoved og udbredte Arme, taler med sin himmelske Fader.

Saavidt kunde Maleren gaae! Han er dog gaaen videre! — Han har, især paa Frelserens Pande, søgt at fremstille et Smertens Udtryk, medens Blooddraaberne trænge sig frem paa Tindingerne. Men — ligesaalidt som nogen Dødelig, og maaskee heller ingen Engel, formaar at udgrunde Dybden af den skrækkelige Hemmelighed, der udpressede den blodige Sved paa Herrens Pande og ængstede den hellige Sjæl til Døden, saaledes vilde heller ingen Dødelig være istand til, med Farver paa et Stykke Lærred, at kunne gjengive endog den fjerneste Lighed med det Udtryk, der maa have vist sig paa Frelserens Ansigt, da Han sagde: „Fader, vil du, saa tag denne Kalk fra mig; dog ikke min, men din Villie skee!" og en Engel fra Himlen aabenbarede sig for Ham og styrkede Ham. Det er dette Moment, som her er søgt fremstillet; thi foran den knælende Frelser aabner Nathimmelen sig - et klart Skin overstraaler Ham og - i en ydmyg, tilbedende Stilling, med et vemodigt, rørende Udtryk i det deilige Ansigt, bøier en Engel sig henimod Frelseren med en Kalk.

Nærmest i Forgrunden sidde de tre sovende Apostle med Ryggen vendt mod Klippen: Jacob tilvenstre, Johannes i Midten og Peter med et blottet Sværd tilhøire. Jacob har lagt sin venstre Arm om Broderens Skulder; — Ligheden imellem disse to Brødre er umiskjendelig, endskjønt Johannes her, som ellers overalt, er fremstillet uden Skjæg, hvilket ei er Tilfældet med Jacob. Den kraftige Peter sidder som en vældig Stridsmand, der tager sig et Dieblik Hvile; i den ene Haand bærer han det dragne Sværd, medens det søvnbetyngede Hoved hviler i den anden, der er støttet mod Klippen og Træstammen.

Igjennem den Fordybning, som Klippen danner tilvenstre, seer man i nogen Frastand Judas Ischarioth i Spidsen for Krigerskaren, hvoraf En bærer et Blus, en Anden Lænker eller Reb og de Øvrige Landser og Knipler. Judas har trukket sin Overklædning op for Munden, medens Udtrykket i hans Ansigt og hele Fremtræden bærer Vidne om det Forbryderske og Skjændige i den Handling, han er ifærd med at begaae.

Endskjønt Ref. paa Grund af Sujettets totale Uopnaaelighed ei kan billige dets Valg, hvorhos han maa ansee det for upassende, at Engelen er fremstillet i et Slags katholsk, broget Præstedragt, tildeels af guul Brokade, istedetfor i en hvid Klædning, som den almindeligst antagne Dragt for disse overjordiske Væsener, er dog Totalindtrykket af dette herlige Billede saa imponerende og opløftende, især med Hensyn til Belysningen, at dets Mage neppe findes i nogen norsk Kirke, saavidt Ref. bekjendt. Maleriet er forøvrigt indtil noget over 4 Alen høit og henved 6 Alen langt. Apostlenes Figurer vise sig i overnaturlig Størrelse.

Under Maleriet staar: „Kommer hid til mig, Alle, som arbeide og ere besværede, og Jeg vil give eder Hvile. Matth. XI. Cap."

Klædedragt og Levemaade fra Guldalen.

(Fortsættelse fra forrige Nr.).

Flaa og Melhuus Sogne have ganske fælles Næringsveie. Den betydelige Kornavl indskrænker sig ogsaa her til Byg, Blandkorn og Havre; Rug dyrkes mindre hyppigt og Hvede kun undtagelsesviis. Af Potetes avles en Mængde, men den er mindre god, da Jordbunden næsten overalt bestaar af Leer. Her er kun Anledning til liden Hoavl, ligesom Sommerhavning maa søges flere Mile fra Hjemstedet; paa Grund heraf giver Fædriften ikke mere Overskud end en Deel Tykmælk, som føres til Throndhjem. Skoven er neppe tilstrækkelig til eget Behov. I Annexet Hølandet derimod, som bestaar af en affides høitliggende Dalstrækning, udgjør Skovdriften en væsentlig Næringsgreen; men her har Agerbruget mindre Betydning; det haardere Klima og den tidlig indtrædende Nattekulde giver det liden Opmuntring. Fædriften bidrager mest til Føde og Klæder. Ferskfiske i Fjeldvandene og Laxefiskeriet i Gaula drives af Præstegjældets Beboere kun om Sommeren og Høsten, og ikke som særegen Næringsvei; derimod fiskes enkelte Aar en Deel „Smaasild" (Høstsild) i Gulosen, men her er den slemme Omstændighed, at Silden i Gulosen kommer der som Spaamand om et daarligt Kornaar. Faar man derfor spurgt i de høiere liggende mindre aarvisse eller for Nattefrost udsatte Distrikter, at der fiskes Sild paa dette Sted, da er det med en bedrøvelig Sikkerhed, at Tanken om et Uaar gribes. I gamle Dage har Melhuus formeentlig havt en Indtægtskilde i det ved Gaarden Die liggende Grøtsteensbrud, hvorfra — som man mener — en Deel Steen er bleven hentet til Throndhjems Domkirke. Det skulde være løierligt at vide, om Melhuusbyggerne ville faae større Udbytte deraf ved Domkirkens Restauration end ved dens Opbyggelse; godt var det ialfald, om man fik sætte en materiel Interesse i Forbindelse med Melhuusbyggernes Patriotisme.

I begge Præstegjælde avles en Deel Hør og Hamp, der forarbeides ei alene til eget Behov, men ogsaa til Afsætning; for denne Industrigreen have de billige Bomuldsvarer været til betydelig Hinder, og kun den kontante Skilling, man efter megen Møie og langt Arbeide dog tilsidst kunde faae i Hænder, har formaaet at holde den igang. Det samme er Tilfældet med de uldne Varer, som komme fra disse Kanter, skjønt disse paa Grund af deres Soliditet ere mere efterspurgte end t. Ex. Orkedalsvadmel, der altid er udsat for Mistanke om Tilsætning af „Rødhaar." Det er ganske interessant paa Throndhjems Marked at bemærke de konstante Spørgsmaal, Kjøberne indlede deres Akkord med: „Ska du sælle Vainmøle dit? Kvar du æ fraa? Æ de' Rødhaar i Vainmøle dit?" Har Sælgeren svaret, at han er fra Orkedalen, da gjælder ingen Benægtelse af det sidste Spørgsmaal, og Kjøberen gaar saalænge, til han finder En, der siger Nei baade til andet og tredie.

Ogsaa Humleavl er temmelig almindelig ligefra Støren til Gulosen. Havedyrkning forøvrigt er en Sjeldenhed og indskrænker sig hovedsagelig til Gaarde, hvor Embedsmænd eller andet Herskab boer. At ikke Jordbund og Klima, men manglende Sands for og Indsigt i Havevæsenet er Aarsagen til dets slette Forfatning, vil formeentlig være klart, naar man lægger Mærke til, at Sognepræsten endog i det høitliggende veirhaarde Holtaalen ved det forrige Aarhundredes Slutning fik en anseelig Blomster- og Frugthave istand paa Præstegaarden. Nu er den rigtignok noget i Forfald, og det sidste Kirsebærtræ skal være uddøet. Ligeledes vise de enkelte fortrinlige Haver gjennem Guldalen, at ædlere Frembringelser ved tilbørlig Omhu og Røgt kunne udvikles i en langt større Grad. De mere ømfindtlige Frugttræer ville vel vanskelig trives. — Men alt dette Havevæsen fordrer en høiere Kultur og mindre Plumphed og Træghed, end Gauldølerne for Tiden kunne byde over.

Af Kirkerne, der — det være sagt til Berømmelse for disse Præstegjældes Beboere — i Almindelighed holdes i forsvarlig Stand og ved Gudstjenester ere regelmæssig og talrig besøgte (Mange komme rigtignok for at træffe En eller Anden og udrette sit Ærinde), er især Melhuus Hovedkirke mærkelig baade paa Grund af dens betydelige Ælde og dens Byggeform. Den er opført af Graasteen paa en Grundfod af hugne og listede Grøtstene, hvoraf ogsaa Døromfatningerne ere dannede, i Form af en Langkirke med udad til alle Sider

heldende Mure, saa at dens Omfang er noget større ved Taget end ved Grunden. Dens sorte, anseelige Spiir sees i lang Afstand. Efter Nogles Formening skal den fordum have været Fylkeskirke for hele Guldalen.

Gaardene, hvoraf flere hænge oppe i Lierne, og som paa mange Steder, hvor een er bleven deelt i flere, ligge tæt sammen og danne Klynger i Form af smaa Landsbyer, ere ganske godt bebyggede, især i den sidste Tid, da en mere levende Sands ogsaa for Byggevæsenet er bleven vakt. Man støder ikke sjelden paa Gaarde med en anseelig toetages rød eller guulmalet Hovedbygning, i Forhold til hvilken de øvrige Huse ere ordnede til en Fiirkant. Blandt disse udmærker Laden sig med de nu almindelig blevne Tærskemaskiner. Træder man derimod nærmere og kiger ind i det Indre af Vaaningshuset, da vil man opdage Disharmonien. Det forholder sig ikke her som i Throndhjem, hvor en Reisende vil have fundet en smukt udseende By med store prægtige, men tomme Huse og Gader; thi her stødes man ikke over Tomheden, ialfald ikke i een Henseende. I Gaardsrummene og omkring Husene ligger fuldt af hulter tilbulter kastede Brændematerialier, Tømmer, Heste- og Gaardsredskaber, Jord-, Steen- og Gjødseldynger m. m.; i Dagligstuen, der paa een Gang baade er Kjøkken, Arbeidsstue, Spise- og Sengeværelse, vil man finde en forunderlig Lighed med Tingenes Ordning i Noahs Ark, hvor ogsaa allehaande mælende og umælende Dyr, alleslags Næringsmidler og Huusgeraad befandt sig under eet og samme Tag. Om man paa Syndflodens Tider drog mere Omsorg for Reenslighed, end her er Tilfældet, skal være usagt; under enhver Omstændighed hersker ikke i Støren og Melhuus Øde og Tomhed i den Henseende. — Dog dette er Huuslivets Skyggesider og kan langt fra nu længere siges at være ganske almindeligt; tvertimod støder man paa mange Tilfælde, hvor Pyntelighed og Orden nogenledes staar i Samklang med et skikkeligt Ydre, og hvor idetmindste Gulvet vaskes mere end een Gang om Aaret. Stort bedre gestalter Tingene sig jo heller ikke paa andre Steder, som t. Ex. i Levangerskogn, hvor man gjør Undskyldninger for og beklager sig over ikke at eie smukke Gardiner paa samme Tid, som man maa laane Sække til at øse det Korn i, hvorfor Gardinerne skulle kjøbes. Lignende Rariteter kunne nok findes ogsaa her, men paa en anden Maade; men her gives tillige Exempler paa noget ganske Modsat. Det Ydre seer usselt ud, det Indre ligesaa, men i det gammeldagse „Høksætskab" eller paa Kistebunden findes ædelt Metal i myntet og umyntet Tilstand, paa Staburet og øvrige Hjemmesteder Mad- og Klædevarer i Masse; men Intet benyttes paa den for os Byfolk fornuftige Maade.

Vi have fundet Stolthed som et Charakteertræk*) hos Gauldølerne, men vi skulle ogsaa lægge Mærke til, at han har en god Deel at bryste sig af. For det første „eg han naa" (eier han Noget), en Omstændighed, der ogsaa har Betydning for Byfolk, ja jeg kjender et Exempel paa, at Ens Moralitet bliver bestemt ved Formuen saaledes, at enhver Fattig er umoralsk og omvendt; — dernæst nedstammer han fra mægtige, historisk berømte Forfædre, maaskee fra Konger og Jarler, og beboer en Egn, der har været Skueplads for mangenen Oldtids Stordaad, hvor Frisind, Fædrelandskjærlighed og religiøs Tro har indlagt sig glimrende Seire over fiendtlige Angreb og Krænkelser. Denne adelige Afstamning er den nærværende Generation ialmindelighed sig ikke bevidst, men det behøver den da vel heller ikke. Det ædle Blod ruller dog (paa Grud af Ælden noget langsomt) gjennem dens Aarer, og Blodets Røst kan vel træde istedetfor Historiens og Traditionens og holde Selvfølelsen i Aande. En af Aarsagerne til den ringe Interesse, der vises Fortidens store Begivenheder i denne Egn, maa formodentlig søges i dens utrolige Mangel paa mærkværdige Oldtidsminder. — I Melhuus t. Ex., der har saagodtsom uafbrudt historisk Berømmelse lige fra Harald Haarfagers Dage, og hvor Gaardene Gimse, Romuld, Skjerdingstad og Melhuus (Gaarden) ligge, alle bekjendte ved fremragende historiske Personligheder (fra Hakon Adelsteens, Hakon Jarls, Olaf Tryggvesons og Sverres Tider), indskrænke Mindesmærkerne sig hovedsagelig til Gravhøie, der ovenikjøbet nu for største Delen ere jevnede med Jorden. Ved Udgravninger har man vel fundet enkelte ubetydelige Levninger, men som ikke have formaaet at levendegjøre Sandsen for den Slægt, som var. Det store, fra umindelige Tider nedarvede Drikkehorn paa en af Melhuusgaardene viser sig som en Gjenganger, der ikke har fundet Hvile i Tilintetgjørelsens og Forglemmelsens Grav. — I Størens Præstegjæld gives flere Gaarde med Gravhøie, kun een med et Par Bautastene, nemlig Bonæs. Disse nu næsten ødelagte Minder skulle efter et endnu levende Sagn være reiste over den i Hakon Jarls Historie bekjendte Orm Lyrje (Løhre i Horrig) og hans Hustru Gudrun. Hiint Sagn har vel ogsaa bidraget til at vedligeholde den Skik, at Omegnens Ungdom samler sig til Lystighed om disse Stene hver St. Hans Aften og pryder dem med Løv- og Barkrandse. (Kfr. Schwachs Digt: „Bautastenen paa Bonæs" i „Sneklokken" 1843).

Mere levende i disse Egne er derimod Erindringen om senere især ulykkelige Begivenheder, der i Mængde have tildraget sig. Gulelvens Standsning og Ødelæggelser i 1344, den sorte Død, Misværts- og Hungersaar**), de unaturlige Stridigheder med Sverige, Ulykker foraarsagede ved Storm og tildeels Jordskred, derom fortælle Bedsteforældre og Forældre sine Børnebørn og Børn med en Tone saa fuld af dyb, gribende Vemod, at Taaren træder frem i de opmærksomt Lyttendes Øie.

Disse Præstegjældes Klædedragt afviger i mange Henseender indbyrdes, men væsentlig fra Holtaalens Typus. Blot Kvindfolkenes ægte thrønderske Huer, der findes i utallige, ofte kun for Indfødte bemærkbare, Variationer, røbe Indvaaneren fra Singsaas til Throndhjem. Vatret Morstak og sort Trøie af laaddent Klæde i Forening med sort kniplingbesat Fløielshue og behørige Tørklæder om Hoved og Hals var tidligere Konernes Høitidsdragt. Pigerne adskilte sig mest ved sprægere Farver og deres „Tisømmahuvø." Fra de ellers især nu brugelige Sirtshuer udmærke sig „Atglømhuvøn" ved deres tragiske Udseende, der deels ligger i Formen, deels i det sparsomt hviddroplede Tøi. — De store oventil brede Filthatte, de skindbræmmede majestætiske „Storhuer," de kortflippede, lang- og smalskjødede „Veste" (et Slags Livkjoler) var noget af det Eiendommeligste ved en Mands Kirkedragt. Men de Gamles Klager over Tidernes tiltagende Fordærvelse maa her visselig være paa rette Sted; thi næsten Intet er som før. Hele Guldalen er bleven saa moderniseret i Klædedragt, at hine gode Gamle troe Verdens Undergang nær. Fruentimmerhatte, dette Særkjende paa fornemme Damer nordenfjelds, ere, paa fornødne Undtagelser nær, den eneste Skillemur mellem „Herr'main og Bo'n," og hvo veed, om ikke ogsaa denne snart styrter. Naar kostbare, bykjøbte Kjoler, nydelige Skindstøvler og moderne Kravetørklæder bruges af Kvinderne, og naar Mandfolkenes hele Dragt er forfærdiget af Klæde og efter Bysnit, samt naar Pludshat pryder Hovedet (der ogsaa er klippet paa Moden) ligesom Blokstøvler Fødderne (det er virkelig de mere Velstaaendes ofte forekommende Bryllupsdragt), da synes sandelig Faren for en forestaaende ialfald partiel Forrykkelse af ældre paa Standsforskjel grundede Forholde at være nær for Døren. Skulde nu hertil komme høiere Almueskoler, der gjorde Bønderne til Politikere ex professo, da behøvede Guldalen ligesaamange konservativ-fremadskridende Provster, som den nu har „lærde" Seminarister til at tøile Frækhed og lære Folket Peder Paars's: „Hvad ere vel vi Bønder mod slige lærde Folk?"

*) For heller ikke ganske at forglemme dette Folkefærds bedre Sider, maa udtrykkelig udhæves, at det er tilstrækkelig gjæstfrit, „vart" (haavart, grandvært), og at de ved Veien Boende give „Fælasfolk" gratis Huusly. At disse undertiden kunne forlade Gaarden med et talrigere Følge om Morgenen, behøver ikke at komme Værten til Last. Mod Reisende vises tilbørlig Opmærksomhed, naar man erindrer, at Upartiskhed er en Dyd, og at Enhver er sig selv nærmest. Hestene ere haardt brugte og slet ikke vante til at springe; naar man derfor idelig formanes om at kjøre langsomt, da kommer dette blot af tilbørligt Hensyn til Hestene. Det samme er Tilfældet, naar Skydsskafferen bliver noget længe borte; han har Pligter mod sig selv, og Hurtighed hører nu engang ikke til hans stærke Sider.

**) I Aaret 1600 var Sneen knædyb i Dalene og tilfjelds gik den lige til Bæltet i — Juli Maaned. Det tidligere „store sorte Aar" maatte nu vige Plads for „det store dyre Aar," hvilket igjen 1695 afløstes af „det store Frostaar"; efter et Par Uaar i Midten af det attende Aarhundrede fik man „Grønaaret" 1803 og Frostaaret 1812. I hine ulykkelige Tider var Hungersdøden ikke ualmindelig.

Literatur og Kunst.

Læsebog for Almueskolernes øverste Klasse af K. O. Knutzon. 19 Ark 8vo. Priis 48 ß. Dette Arbeide, hvormed vor rige Læseboglitteratur nylig er bleven forøget, har, ifølge Forfatterens Fortale, til Hensigt at forberede Disciplene i Almueskolens øverste Klasse til deres Indtrædelse i det borgerlige, praktiske Liv. „Til den Ende meddeler den, foruden Andet dertil hørende, Kundskab om Naturen, hvori Mennesket lever og virker og bør bevæge sig med opladte Øine for at kunne give Gud Æren og bruge Naturens Frembringelser og Kræfter til sit Gavn; endvidere Kundskab om Statssamfundet m. m., og endelig vil den ved forskjellige udførlige Træk af Menneskeslægtens Tilstand og Historie lede den vordende Borgers Tanker og Blik udover Hjemmets snevre Kreds samt vække Fædrelandskjærlighed og livlig Deeltagelse i Samfundets Ve og Vel." Forf. har her sat sig en ingenlunde let Opgave. Ikkedestomindre har han, som det forekommer os, overhovedet løst den heldigen. Vi sige overhovedet, forsaavidt vi ikke i Alt kunne billige hans Fremgangsmaade. Vi finde saaledes for det Første, at han har indrømmet for stor Plads til disse i ældre Læsebøger saa yndede moralske Smaafortællinger, der blot ere sammensatte for at pine en eller anden almindelig erkjendt Sandhed frem. Dernæst troe vi, at han har været vel knap i Optagelsen af fædrelandske Digte; vi betvivle at Mangelen herpaa er saa stor, at en Samler ikke skulde kunne opdrive flere end 4 passende Stykker, saamegetmere som tidligere Læsebogudgivere have fundet sig besværet ved Mængden. Iblandt Wergelands Digte findes mangt et Stykke, som havde fortjent at optages. Endelig finde vi, at han i Utide tager religiøse Hensyn med i Spillet. Almueskolerne ere i Regelen godt forsynede med Religionsbøger, og Læreren kan saaledes overalt, hvor Underviisningen frembyder passende Anledning, henvise dertil; de verdslige Lærebøger behøve saaledes ikke at fordyres ved bibelske Citater. At indlede naturvidenskabelige Stykker f. Ex. om Vindene, om Lyset, om Løven, med et halvt Snees Bibelsprog finde vi unyttigt og rumspildende, især da de fleste blot tjene til at vise, at man ogsaa i det gamle Testaments Tider kjendte Vind, Lys og Løver. Ligesaalidet kunne vi billige den synlige Stræben efter at indordne Alt under religiøse Synspunkter, der hist og her spores, som t. Ex., at Napoleons Tog til Rusland gives Overskriften „Herrens vældige Haand," at der angaaende Franskmændenes Nederlag siges, „at Himmelen pludselig opløftede sin hævnende Haand for at straffe de overmodige Verdensstormere" og at det Hele ender med: „Det var Guds Finger!" — Hvad de af andre Forfattere optagne Stykker angaar, støde vi paa den Besynderlighed, at nogle ere betegnede med Forfatternes Navne, andre ikke, saa at det seer ud som om disse vare af Udgiveren. — Bogens Udstyr er anstændigt og Prisen moderat, skjønt forholdsviis høiere end paa 2den Afdeling af Smith Hjorts Læsebog, med hvem nærværende Skrift med Hensyn til Stof og Anordningsmaade kan sammenlignes.

Ciceros Tale for Digteren Archias, udg. af Adjunkt J. E. Bødtker. Som god Philolog viser Udgiveren mere Kjendskab til det latinske end til det norske Sprog, hvilket sidste han nemlig i Fortalen og Indledningen samt i Anmærkningerne, forsaavidt Anledning her gives, mishandler saa ubarmhjertigen, at vi næsten ikke mindes at have truffet hans Mage i vor Literatur. Udgaven er desuagtet brugbar; derhos er den smukt udstyret og billig (12 ß. stivt heftet).

Norge.

Christiania. Under 5te ds. have følgende Udnævnelser fundet Sted: Stiftamtmand i Tromsø Stift, A. T. Harris til Amtmand i Stavanger Amt; første Assessor i Christianssands Stiftsoverret og Politiret, J. Chr. Stabell til Justitiarius i samme Ret og Kapitain J. F. Schou til Toldkasserer i Frederiksstad.

— Under s. D. er Kjøbm. L. J. Pettersen i Tromsø anerkjendt som Konsul for Mecklenburg-Schwerin og Kjøbm. O. L. Finne i Throndhjem som nederlandsk Vicekonsul.

— Ved kgl. Res. af s. D. er bestemt., at der i Hønefossen skal oprettes en Postexpedition med en Løn af 250 Spd. og at Ringerikes Postaabneri skal nedlægges.

— S. D. er Amtmand E. R. Møinichen, Ingeniørkapitain G. Ræder og Grosserer C. Tostrup fra norsk Side udnævnte til Medlemmer af Jernbane-Direktionen.

— S. D. er Sekondritmester C. Th. Zwilgmeyer meddeelt Medaillen for Borgerdaad i Sølv for hans Virksomhed ved at befordre Udtapning og Opdyrkning af Myrstrækninger.

— S. D. er bevilget 400 Spd. i Stipendium for Agronom Jensenius „for i indeværende og næste Aar at bereise Christians Amts Distrikt og undersøge Landbovæsenets samtlige Forholde, under Betingelse af, at der af den nævnte Amtskommunes Midler anvendes et lige Beløb til dette Øiemed."

— S. D. er nedsat en Kommission, bestaaende af Byskriver Rye, Oberst Broch, Ingeniørkapitain Irgens, Rigsarchivar Lange og Kjøbm. Thor Olsen, med det Hverv at virke til en planmæssig Fremgangsmaade ved Valg af Tomter til offentlige Bygninger i og ved Christiania, at overveie hvilke Bygninger for Statskassens Regning her skulle opføres og paa hvilke Tomter de skulle anbringes m. m.

— S. D. er nedsat en Kommission bestaaende af Amtmand A. C. Manthey, Lektor T. H. Aschehoug, Sognepræst H. U. Sverdrup, Gaardbruger A. Lysgaard og Kand. theol. E. Sundt, for at undersøge Fattigvæsenet i Landdistrikterne og de i Forbindelse med samme staaende Forholde samt afgive Betænkning om og Forslag til Foranstaltninger desangaaende fra det Offentliges Side. De 4 Førstnævnte ere paa Reiser i Kommissionens Anliggender tilstaaede Skyds- og Diætgodtgjørelse i Lighed med Storthingsmænd, hvorhos et Beløb af indtil 700 Spd. tillades anvendt „som Løn og Reisegodtgjørelse til Kand. Sundt for ved Siden af hans Hverv som Medlem af fornævnte Kommission i et Aar at fortsætte Undersøgelserne angaaende de lavere Samfundsklassers Forholde."

— Haabet om, at vi denne Gang skulde undgaae Kolera, blev skuffet. Efterat der i de sidste 3 Uger havde vist sig omtr. 30 Sygdomstilfælde, erklæredes Byen ved Marinedepartementets Bekjendtgjørelse af 16de Aug. smittet af Kolera. Indenrigs-Karantæne er dog kun vaabudt, forsaavidt Fartøier, der ankomme til ikkesmittede Steder, have nogen Syg eller Død ombord, hvis Sygdom skjønnes at være Kolera. Al Karantæne mod Kolera paa smittet Sted er bortfalden. Saaledes er nu Dampskibet „Nordkap" atter begyndt at gaae til Kjøbenhavn. — Indtil den 19de August Kl. 9 om Morgenen var i Christiania og Aker ialt 61 angrebne, 39 døde. Deraf var i de sidste 24 Timer 21 angrebne, 11 døde.

— Den mundtlige Prøve ved Examen Artium begyndte i Mandags. Af de 105 Kandidater, der underkastede sig den skriftlige Prøve, vare 9 blevne rejicerede.

— Det til Understøttelse for de Skadelidte i Kautokeino indkomne Beløb, 1475 Spd. 80 ß. (indbefattet de indvundne Renter), er nu fordeelt til Ruths og Buchts Enker med 562 Spd. for hver, Resten til 19 forskjellige Personer i mindre Summer.

— Her i Byen (Skippergaden Nr. 22) er der af Englændere (Morris & Komp.) oprettet et Bureau for „Udvandrer-Befordring til alle de væsentligste Havne i Amerika og Australien."

Ved Storthingsvalget for Drammen den 19de Aug. udkaaredes Prokurator J. C. P. Elieson, Kjøbm. J. Borch og Rektor Fr. M. Olsen til Repræsentanter, samt Kjøbmændene Chr. Collett, M. Nærup og J. Fuglesang til Suppleanter.

Lillehammer. Kjøbm. C. Andersen har bragt et Sæbesyderi i Drift paa sin Gaard Holen nærved Byen.

Kongsberg. En Snedkers Gaard i Gamlegrædsen nedbrændte den 12te August.

Drammen. Hos en Sadelmager udbrød nylig Ildløs, hvilken dog dæmpedes, efterat den paa hans Gaard havde anrettet en Skade, der ved Brandtaxt er anslaaet til 155 Spd.

Laurvik. Ogsaa i denne By er Kolera udbrudt.

Skien. Med Dampskibet St. Olaf (paa Flaa-, Hvideseid- og Bandagsvandet) er der fra 18de Mai til 1ste August befordret 2530 Passagerer og 4150 Tønder Gods.

— Med Dampskibet „Statsraad Stang" er der fra 13de Mai til 31te Juni befordret 7045 Passagerer og 11,663 Tdr. Fragtgods. Passagerbefordringen er mindre, men Fragttransporten større end i det tilsvarende Tidsrum af forrige Aar.

— Den 7de August foretog „St. Olaf" en Lysttour fra Strængen til Dalen, hvori omtrent 70 Personer deeltoge. (Derom skulle vi i næste Nr. meddele en allerede modtagen udførlig Beretning).

— I Skien er dannet en Forening for den indre Mission, hvilken agter at virke som et Traktatselskab ved Omdeling af religiøse Skrifter.

— Ogsaa her er et Præstemøde afholdt.

Tvedestrand. I et Repræsentantmøde er 200 Spd. aarlig i 20 Aar af Bykassen bevilget til Hovedveien herfra til Fiane.

Bergen. Skibsbygmester Jørgen Brunchhorst, en driftig, agtet og i sit Fag dygtig Mand, er afgaaet ved Døden kun 49 Aar gammel.

Ved Storthingsvalget for søndre Throndhjems Amt den 13de Aug. udkaaredes Gaardbr. Student J. R. Krogness, Gaardbr. J. H. Sæter, Proviantskriver K. Olsen samt Gaardbr. O. J Soelberg til Repræsentanter, og Skolelærer O. J. Tønseth, Hytteskriver C. Aas, Kirkesanger L. Lian og Gaardbr. P. H. Sæter til Suppleanter.

Throndhjem. Dampskibet „Nidelven" standser sin Fart allerede den 9de August, som det lader til, fordi Indtægterne ei dække Udgifterne. Skibet er for stort for Farten i Throndhjemsfjorden og for lidet for Nordlandsfart.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Ogsaa i Karlskrona, Gøtheborg og, som det synes, i Stockholm og Malmø er nu Kolera udbrudt.

Danmark. Mr. Peto har skjænket 3000 Mk. Bko. til de Nødlidende i Kjøbenhavn. Ogsaa Hamburgerne have sendt betydelige Bidrag.

— Indtil den 16de var der anmeldt 7043 af Kolera Syge og 3809 Døde. I det sidste Døgn vare 56 indsygnede og 27 døde.

England. I Underhusets Møde den 12te ønskede Hr. Blackett, at Underhandlingerne angaaende den danske Arvefølge skulde forelægges Huset, hvortil Lord Palmerston ytrede, at deres Trykning vilde fordre 6000 Foliosider, koste meget og gavne lidet.

— Den 10de August foregik der i Spithead en Sømanøvre, „der var et af de mest storartede Skuespil, Verden nogensinde har seet."

Tydskland. Saavel i Hamburg som i Altona og Lübeck er Kolera udbrudt.

Østerrige. I Wien foregik den 10de August den belgiske Thronarvings Formæling med Erkehertuginde Maria Henrika.

Rusland. Et nyt Feldttog mod de kaukasiske Folkestammer skal paabegyndes ved denne Maaneds Udgang. Krigsskibe skulle i det azowske Hav understøtte Landexpeditionen.

Tyrkiet. Porten skal have antaget de vestlige Magters Mæglingsforslag heelt og holdent. Der angives ogsaa Dag og Dato for Russernes Rømning af Donaufyrstendømmerne, men nok blot efter en løs Gjætning. Det er sandsynligere, at de russiske Gjæster, der nu beløbe sig til 100,000 Mand, slaae sig til Ro Vinteren over.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Andet Assessor-Embede i Christianssands Stiftsoverret og Politiret med 780 Spd. i aarlig Gage.

Tvende Lærerposter ved Stavangers Sømandsskole, den ene med 40 Spd., den anden med 15 Spd. i maanedlig Gage.

En Dyrlægepost i Stavangers Amt med 150 Spd. i Løn.

Rettelser.

I endeel Exemplarer af forr. Nr. staar: S. 130, Sp. 2, L. 18 fra n. Ladning, læs Ledning; L. 15 f. n. Honolola, l. Honolulu; i sidste Linie: Clar, l. Clear.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 35. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 27de August 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

En Lysttour med „St. Olaf."

(Af Paul Botten Hansen.)

Vor Tid har en stor Idee, der trænger alle andre i Baggrunden og dog paa samme Tid fremmer Udviklingen af alle de øvrige Ideer, der sigte til Fremadskriden i Kultur og til Befordring af Livets materielle Velvære. Denne Idee er født i England, opfostret i Amerika og hyldet af dette og næsten hele Europa. Den giver Verden et nyt Udseende, Menneskene nyt Sind, nye Interesser. Den er Tidsalderens Messias, der hilses med Jubel, hvor den legemliggjort holder sit Indtog; den imødesees med Længsel, hvor den bebuder sin Komme. Englænderne leve og røres alene i denne Idee, glemme sin Spleen og flygte paa dens Vinger for sin mørke Melancholie; Amerikanerne ofre den Liv og Blod, maaskee ofte Sjæl og Salighed, og vise i dens Tjeneste en til Uvyrdenhed grændsende Dødsforagt, der ikke vilde gjøre en Tilhænger af „den odinske Theologi" nogen Skam; Franskmændene ere blevne vanvittige af Glæde over den endeløse Afverling, denne Idees Hylden forskaffer dem, og anvende den i Alt lige til Republik- og Keiserfabrikeren. Selv vi Nordmænd ere blevne berørte af denne Idee, — der holdes praktiske Forelæsninger over den i Indredepartementet; Amtmændene virke for dens Anerkjendelse og Virkeliggjørelse i Landdistrikterne og Christiania Vognmænd have stillet sig i dens Tjeneste ved Høvægten paa Torvet og paa Hjørnet ved Kildals Butik.

Alle vide hvad dette er for en Idee; men spørger man hvad den kaldes, falder Svaret vanskeligt nok. Den er for stor til at betegnes med Ord. Hvad Vorherre er i Himmelen, er den paa Jorden. Den er unævnelig, uudsigelig. Den er allestedsnærværende, gjennemtrænger Alt, omstyrter Alt, adskiller Alt, fremmer Alt. Den lever usynlig, virker synlig; den forener det Adskilte, rykker Landene sammen og betvinger Veirets Kapricer; den udsletter Sporene og gavnliggjør Virkningerne af en lunefuld Naturs geniale Indfald.

Tidsalderen hylder denne Idee, lever for den, døer for den, og snart er den Herre over Luft, Hav, Rum og Tid. Menneskets Levetid er atter bleven forsyndflodisk lang, naar man ikke regner den efter Dage, men efter Gjerninger, ja den er mangfoldig forlænget, om man vil regne den efter Oplevelser, om man seer hen til, at man i et Aar af vor Tidsalder kan reise videre og besee Mere, end i et heelt Sekulum af Oldtiden. I Mands Minde er den forlænget til det Tolvdobbelte: man kan nu i 3 Maaneder foretage en Jordomseiling, hvortil der før behøvedes 3 Aar.

Denne Idee kan nærmest betegnes som en almindelig Villen-fremad i Øieblikket, som en idelig Griben-Minutet, som en umaadelig Gnieragtighed med Hensyn til Tid under den umaadeligste Ødslen med Penge, som en overordentlig Besparelse af Menneskekræfter og skjødesløs Henslængen af Menneskeliv. I et Theaterstykke er denne Idee udtalt i sin Almindelighed, skjønt anvendt paa et konkret Tilfælde. Stykkets Hovedfigur farer i Galop. Han gjør Dumheder, men i Galop, og da de saaledes ikke koste Noget (nemlig ingen Tid), rettes de let. Stykket er, som man kan vide, engelsk, skreven af en Englænder og for Englændere. I den forløbne Vinter opførtes det ogsaa paa vor Scene, vel nærmest i Betragtning af vore nye Tilsprang i Kommunikationsvæsenet. Publikum morede sig ved denne hjertelige Gaaen i Galop; det fandt Ideen fortræffelig og vil snart med Helten idelig skrige: „i Galop, i Galop!" Man farer ogsaa allerede her i engelsk Galop uden at bringe Heste til at svede, og det ikke blot op over Jernbanen, men ind i Norges mest afsidesliggende Bygder. Et Vidnesbyrd herom er ogsaa den Lysttour oppe i Thelemarken, hvorom vi nedenfor skulle berette noget Nærmere, og hvori Christianiaboere deeltoge, som vare reiste hjemmefra Dagen i Forveien.

Aldrende Folk, der ere vante til vort Lands gamle langsomme Kommunikationsmidler, finde noget Forunderligt, ja endog noget Overnaturligt i denne moderne Faren-frem i Galop. En gammel, men ingenlunde præadamitisk Kone, der hørte, at jeg i fire Dage havde reist 60—70 Mile og faret med fem Dampbaade, rystede paa Hovedet og meente, „at det gik ikke rigtigt til." Og heri kan man ikke fortænke hende. I hendes Ungdom vilde den, der havde reist saa hurtigt, ogsaa vistnok være bleven betragtet som en Svartbokeier, og for tohundrede Aar siden vilde han endog, som En, der havde forskrevet sit Liv til Fanden for en Doktor Fausts Kappe, være bleven brændt uden nogen Barmhjertighed. — Samtidig med Færdselens Lettelse aftager ogsaa dens Bekostelighed i en saa forbausende Grad, at ældre Mennesker — især Fruentimmer — blive underlig tilmode ved at tænke sig tilbage i deres Ungdom. En gammel gjerrig Frøken, der hørte, at Søsterdatteren med „Sylphiden" havde kjørt fra Torvet til Gamlebyen for 4 ß, udbrød saaledes nylig i et Selskab med Taarer i Øinene: „For den Tour betalte saamen min salig Vilhelm 6 Mark, da vi fore til Onkel i Forlovelsesvisit."

Men de forbausende Resultater af hiin store Idees Gjennemførelse blive endnu mere iøinefaldende, om vi sammenligne Oldtidens og Nutidens Kulturtilstande. Vi ville i denne Henseende kaste et Blik ind i den græske Gudeverden, der betegner den antike Civilisations Toppunkt. Den øverste Gud maatte ved sin egen Søn indhente Efterretninger fra Menneskeverdenen, der, trods Erindsvendens Vingeflugt, dog ofte synes at være komne op til Olympen ældre, end de tydske Aviser, vi hver Postdag modtage her i Christiania. Med hvor meget større Hurtighed korresponderer nu ikke Londons og Paris's Regenter med hinanden! Nogle Minuter, og den ene veed hvad den anden tænker paa hiin Side af Strædet. Oldtidens Aëronauter Perseus og Bellerophon vandt Udødelighed ved at foretage hver sin Luftreise; de bleve anseede for Halvguder og deres Navne læssede paa Skolegutternes Hukommelse. Ignatz Lassé vandt ved sine Luftreiser fra Frederiksborg i forrige Aar hverken Udødelighed eller Penge, men blev forfulgt af Kreditorer, og udskjældt af Publikum, og trods sin Deutschsprechen, anseet for en Vaterlænder. — Ulysses, Oldtidens største Admiral, laa og sølede i ti Aar paa en Søreise af omtrent samme Længde og Besværlighed som her fra Christiania til Levanger, og det blot fordi han stod paa en spændt Fod til Vindguden. Nu vil hvilkensomhelst Skipper, trods alle Verdens Vinde, tilbagelægge samme Vei i nogle Dage.

Selv vor nordiske Gudeverden bærer tydelige Spor af Kommunikationsvæsenets slette Tilstand i Oldtiden. Naar Thor var ude paa Reiser, maatte han ofte sætte Voituren igjen, fordi han stødte paa Elve og Sunde, hvor der manglede Broer eller Færger, og ved et vist Færgested frøs han sig endog en Forkjølelse paa Halsen, uden at kunne klage i Skydsbogen over Færgekarlens (Harbards) Opsætsighed. Da Odin skulde hente Suttungsmjøden, gik han paa bare Sprængen en heel Dag, sandsynligviis fordi Sleipner var trætkjørt og man dengang ikke kunde tilsige Skyds, eller, om man tilsagde, fik den ligesaa lidet som endnu i Hitterdal i Thelemarken. — Paa et saa befærdet Sted, som Helveiene, var Broen ikke solidere, end at den rystede, som om den vilde styrte ned, blot for en Flok ridende Jægere. Nu tager ingen Veikommission en Bro for god, naar den giver sig for det drabeligste Kompagni Soldater.

Nutiden har ikke alene overgaaet Alt, hvad Oldtiden har tænkt sig som det mest fuldendte, som et guddommeligt Kommunikationsvæsen, men endog hvad den østerlandske Phantasi i sin mest bizarre Flugt har kunnet falde paa. Feeventyrene ere blevne til Virkelighed, og under Skibe og Baade færdes nu en Verden, lige saa elegant, lige saa talrig som i noget af Tusinde og een Nats Eventyr.

Men da nu Menneskene have tilegnet sig som Virkeligt Alt, hvad der før var Phantasiens Eiendom, maa ogsaa Poeternes, ialfald de phantasiriges Hverv og Virksomhed ophøre. Det kan ikke nytte dem stort, at de fortælle, hvad der er, at de referere Resultatet af almindelig virkende Kræfter. Vi ere allerede udover den beskrivende Poesis Tidsalder; og dens Gjenstand er hjemfalden til Statistikerne, Geographerne og dem, som arbeide i Tabelkontorerne. Ingen Christianienser vil kjede sig et Par Dage ved Læsningen af Schrøders rimede Beskrivelse over Frederikshald, naar han kan more sig een Dag ved at reise hen og besee denne By.

Værst er den lyriske Poesi faren i en saa galoperende Tidsalder som vor, der uden Rist eller Ro svælger i den mest afverlende Mangfoldighed, uden at give sig Tid til den Fortabelse i en enkelt Gjenstand, som er Lyrikerens Sag. Ingen vil herefterdags henødsle sit Liv paa en Lauras Besyngelse, medmindre han skulde være saa fattig, at han ikke kan reise sig til nye hjertelægende Indtryk paa vor Tids talløse Jernbaner og jordomseilende Dampbaade og Klippere. Men bliver endelig Nogen af jernhaard Armod fordømt til at beholde de modtagne lauraske Indtryk og til at fæste disse paa Papiret, ville Boghandlerne paa den praktiske Fornufts Vegne protestere mod deres Offentliggjørelse, saalænge der findes en Reiseroute, en Regnebog, en Mechanik eller en Chemi at forlægge. Og Publikum vil prise Forlæggernes praktiske Sands. Det vil herefterdags læse faa Digte paa et Alphabet, medmindre de indeholde statistiske Beregninger og Veiledning for Reisende. Det har nu lært at økonomisere med Tiden, da det er bleven sig bevidst, at den „er Penge."

Men da nu alle poetiske Interesser rykke i Baggrunden for de materielle, da Tiden ikke synes at kunne forsone sig med anden Rhytmik, end Lokomotivernes Dunken og Dampskibshjulenes Klapren, da korte og lange Linier, hvor de antræffes udenfor Femaarsberetninger og Amtsformandskabsforhandlinger, blive overseede med Ligegyldighed og begegnede med Haan, saa bliver vel ogsaa, vil man sige, Civilisationen, Kulturudviklingen, kort sagt alle aandelige Interesser opgivne og tilsidesatte og Genierne gjorte til Arbeidstrælle. Dette forholder sig dog ingenlunde saaledes. Hine høiere aandelige Interesser tilsidesættes vel tilsyneladende for Kommunikationens og mange andre praktiske Interesser; men disse sidste have den Eiendommelighed ved sig, at de under sin Udvikling stadigen fremme hine — de tage dem saa at sige med paa Slæbetouget, eller rettere, de frembringe i den materielle Verden et elektriskt Stød, hvorved hine Interesser vinde Liv og Hurtighed. Vel tage de til Vandbygmestere, Maskinister og Ingeniører saadanne Genier i Beslag, der i Fortiden vilde have kastet sig paa hovedbrydende Beskjæftigelser, saasom Opdagelsen af de Vises Steen og Guldmageri m. m.; men der er dog Mere vundet, end tabt herved for den aandelige Udvikling, ikke at tale om hvad der er vundet for hine Genier selv. — Hvor heldbringende Tidens praktiske Stræben indvirker paa den aandelige Udvikling, ved nemlig at anvise nye og letvindte, ogsaa i denne anvendelige Methoder, det bliver klart, blot man kiger ind i vore Staveskoler eller i Heltbergs Institut. Overalt spores en tidsbesparende methodisk Praxis og en praktisk Methode. Og denne tidsbesparende Fremgangsmaade skylder vor Tid sin umaadelige Viden, fremfor Fortiden; den skylder Videnskabsmændene, at de i Magelighed kunne blive mange Gange saa lærde som deres Forgjængere, der arbeidede baade Nat og Dag, forsaavidt man nemlig ved Lærdom ikke forstaar en Læsen-meget, men en Viden-meget.

Alt dette er nu ikke alene Videnskabsmændene, men endog Poeterne blevne sig bevidste, og derfor udbryde de ikke mere i fortvivlede Klager over „Tidsalderens praktiske Stræben." Historikere læse om Telegrapher, geistlige Talere om Dampmaskiner, ja en Poet gjennembladede endog forleden Dag (i en Boglade) Schjøths Hurtigregning med en saa tilfreds Mine, at man skulde troe at see Oehlenschläger forelæse et af sine lyriske Digte. Selv Lamartine, der for tyve Aar siden var færdig til at gaae i Graven af Fortvivlelse over Tidens travle Færden, de praktiske Interessers Omsiggriben og Arithmetikernes Verdensbeherskelse, er nu kommen til Sandheds Erkjendelse og har selv drevet det saavidt, at han kan hjælpe sig med fem Minuters Betænkningstid i en Revolutions-Kasus og udføre de mest implicerede Hovedregningsstykker over hvor mange Linier, Ark og Bind de Ideer, han er ifærd med at undfange, ville udgjøre i den rummeligste Parisertryk.

Dog, det er paatide, at jeg ophører med disse indledende Betragtninger, der ved deres Almindelighed allerede tør have kjedet Læserne, og at jeg gaar over til den i Overskriften antydede Gjenstand. Men sandt, inden jeg skrider hertil, maa jeg for Sammenhængens Skyld berøre Farten herfra Byen op til „St. Olafs" Farvande, der som bekjendt ligge i øvre Thelemarken. For imidlertid ikke strax at vetskræmme Læserne med Udsigten til „en Reise fra Haderslev til Kiel," forpligter jeg mig paa Forhaand til at være saa tidsbesparende kort, som muligt.

Om Reisen med Nordkap (6 Aug.) er Intet at sige, medmindre man vilde gaae visse privilegerede Reiseerindringsskribenter ind i Haandteringen og berette om Skibets hurtige og sikre Fart, om den opvartende Negers Smidighed og Raskhed, eller om hvad store A sagde til lille b om Veiret og Omegnen. Ligesaalidet kan det nytte at berette, hvorlunde Alle, besjælede af den samme Idee, ved Miner og Bevægelser forenede sig i Ønsket om at Tiden vilde løbe endnu hurtigere end Hjulskovlerne, et Ønske, som dog maaskee var fremmedt for Restauratørerne og for en doktorlig Tydsker, der med samvittighedsfuld Grundighed portræterede alle schöne Ansichten, han reiste forbi ligefra „Draco" (Drøbak) til Frederiksværn, de naturligviis undtagne, hvis Præsentation indtraf under Spisningen, og medens han faldt i Staver ved Tanken om de teufelske Karantæner. Endnumindre vil jeg rose „Trafiks" Hurtighed eller laste dets Ustøhed, paa Grund af hvilken det i haardt Veir er en ypperlig Søsygeindretning. Jeg vil blot sige, at man kom til Skien i kullende Mørke, og tilbragte Natten i Høyers ny Hotel, der fortjener mere Ros for sine smukke, betrukne Værelser, for sine forlokkende Senge og sine elegante Møbler, end for sit Opvartningspersonale, der endog gik langsommere end de skienske Uhre.

*) At denne Beretning meddeles senere, end den som Nyhedsbulletin burde, kommer af Sendrægtighed med Hensyn til hosfølgende Tegnings Udførelse.

Ved Ankomsten til Fjærestrand Kl. 8 (7 Aug.) laa Nordsjødampskibet færdigt til at afgaae. De hvidkuftede Thelebønder skyndte sig ombord og indskibede sig med sine Kornsække, og Skibet dampede afsted. Det løber ikke hurtigt, men med megen Sikkerhed. Styrken er ogsaa her Hovedsagen, saasom det mere er beregnet paa Fragt- end Passageerfart, mere paa Tømmerburering, end paa Lysttoure. Dets Navn er som bekjendt „Statsraad Stang." Hvor vildledende og besynderligt end et Skibsnavn er, der idelig henleder Tanken paa en nulevende og virkende Personlighed, maa man dog indrømme, at hiint Navn er et vakkert Vidne om Folkets Paaskjønnelse af en Virksomhed, der ganske er indviet til Kommunikationens Fremme. Skibet maatte bugte sig frem igjennem den stille Evje, indtil det naaede det rummelige Vand. Her hæve de temmelig høie Klippemasser med en tildeels yppig Vegetation af Naaletræer sig steile og rye op fra Vandfladen, og kun nu og da sænke de sig, for at give Plads for en dyrkbar Jordskraaning. Først naar man kommer et Stykke opover henimod Ulefos, sænker Landskabet sig tilvenstre i nogen Afstand over Vandet og antager Udseendet af en Slette, der er oversaaet med umaadelige Kjæmpehøie (Holden). I Forgrunden opdager Øiet en af Træer halv skjult lys Bygning i italiensk Villastiil; det er Statsraad Aalls Bolig. Og tilhøire har man Udsigt til en venlig rummelig Dal med vakre Gaarde, i hvis Midte Næs Kirke hæver sig.

Alt eftersom Skibet gik opover, kom en Person ud paa en Baad, for at blive tagen ombord; Kapitainen standsede og efterkom Ønsket. Denne Læmpning efter de Færdendes Bekvemmelighed er vistnok priselig under disse særegne lokale Forholde; men det kan heller ikke nægtes, at ogsaa ofte misbruges den, da man, i Visheden om at blive oppebiet, f. Ex. gjerne slaar af en Passiar paa Bryggen, efterat Trappen er heiset op, og Skibet sat igang. Dersom Beboerne rundt Mjøsen, hvis Gru den engelske Punktlighed er, kun fik høre, hvor tjenstagtige Vedkommende paa Nordsjødampskibet ere, frygter jeg, de aldeles vilde gaae af sit gode Skind, og ikke lade det blive blot ved for egen Bekvemmeligheds Skyld at konkurrere med Englænderne i Dampskibsbefordringen.

Klokken $10^1/_2$ ankom Skibet til Ulefos. Bryggen vrimlede af Mennesker og havde i det Hele taget et ret bymæssigt Udseende. En Mængde Vognmænd stode her færdige til at befordre og optrække de Ankommende. Men disse Mennesker havde ogsaa her en særegen Opfordring til at holde høie Priser, da de vidste, at man ikke ved at tilsige Skyds og vente paa den godt kunde tilbagelægge de to Mile til Flaavandet indtil Klokken 2, da „St. Olaf" skulde afgaae. Passagererne leiede derfor den første, den bedste Hest, de kunde faae Tag i, selv om Voituren var en Kjærre med Fjæl over Aasen, og joge afsted.

Kun nogle Skridt fra Vandet naaer man den nyanlagte flade Vei, der fører til Flaavandet. Denne to Mile lange, endnu ikke ganske afpudsede Chaussée er et af de betydeligste og bekosteligste Kommunikationsanlæg, der ere udførte hertillands. Dens Dalstrøg, som før var ufremkommeligt med Hest og Kjærre, idet man snart maatte høit op i Fjeldknarterne, snart ned i Afgrundene, snart over Vand, er nu bleven det lettest befærdelige af Verden. Veien er med Undtagelse af første Fjerding flad som et Stuegulv og gaar ligefrem, langs Elven, uden at bugte sig for nogensomhelst Naturhindring. Sandbanker ere gjennemskaarne, Dale udfyldte, Myrer steensatte, Klipper sprængte. Lange Strækninger er Veien mineret ind i Fjeldet, atter andre er den muret ude i den rivende Strøm, og det med en Urokkelighed, der trodser ethvert Stød.*) Hvis den franske Madame Biard, der paa sin nylig beskrevne Nordkap-Reise led og lyricerede saameget over de norske Veies hjertelige Slethed, kun fik see dette Kommunikationsanlæg, vilde hun vistnok udbryde i livfuld fransk Forundring; ja hun vilde ganske tabe Sands og Samling, naar hun fik høre, at dette Stykke Vei har kostet nogle hundrede tusinde Franks, en Sum, som hun vilde finde bedre anvendt til Bænkningen af en Pariser-Gade.

„St. Olaf" afgik fra Stræengen, den nederste Ende af Flaavandet,*) først Klokken henimod 3 med omtrent 70 Passagerer, mest Herrer hjemmehørende i de nærmeste Bygder. Kanonerne dundrede, Skiens Borgermusik, der var engageret for Touren, spillede op et vakkert Stykke, og Passagererne stillede sig, festlig stemte, paa Dækket for at betragte de blide med Tilskuerklynger besatte Strandbredder, som man passerede forbi. Men just som man stod fordybet i sine lyriske Naturstudier og svedede under en brændende Sol, blev man med Et overrumplet af en Regnskur, der slog ned fra en forvildet Sky. Imidlertid gik denne snart over, og Landskabet antog et endnu friskere Udseende. De Svabjerge, der stak nøgne frem i de bratte Aaser fjernest i Forgrunden (Onaasfjeld), viste sig nu i Solskinnet som glindsende, over Busketoppene svævende Taagepletter.

Flaavandet har, naar man er kommen et Stykke ovenfor Stræengen, paa begge Sider kun ufrugtbare, noget skraanende, rye og skovbevoxede Klippehøider. Egnen er altsaa her, hvad

*) Hvor høie disse Mure end ere, gik dog Vandet sidste Vaar en Fod over dem, op i Veien. Men saa var Vaarflommen i denne Egn ogsaa saa stor, at man ikke paa 30 Aar kan mindes dens Lige.

*) Skibet gaar nu kun hertil; det er bygget et godt Stykke længere nede i Elven, men ved den stride Strømning er Føreren bleven afskrækket fra herefterdags at gaae til Byggestedet.

Laurdal i øvre Thelemarken.

Damer og Tydskere vilde kalde den, uhyre romantisk. Naturen synes her intet andet Maal at have havt med sine Formationer, end blot og bar Romantik, uden forsaavidt den ved at strøe den frugtbareste Jord i hver Klipperevne skulde have været prosaisk nok til at tænke paa Tømmerdriften. Den har antaget et majestætiskt Alvor, en ubestikkelig Strenghed, der strider mod dens sædvanlige mildere Væsen; men den har undertiden forglemt sig selv i den Grad, at den midt imellem disse uformelige rye Masser har, ligesom lyriske Udgydelser, henslængt de venligste Pletter. — Naturen taber endelig noget af sin Barskhed ved Enden af det to Mile lange Flaavand, hvor Dalen ligesom stænges af Onaasfjeld. Paa den ene Bred af det Eid eller rettere Sund, der forbinder dette Vand med Hvideseidsvandet, ligge frodige Agre og Enge, medens den anden Bred derimod antager desto mere Vildhed og „Romantik." Sundet selv er saa smalt, at det ikke seer ud til at være Farvand for et Dampskib. Endnu smalere har det været i Bedstefædres Tider; thi da kunde man staae paa den ene Side og kaste sin Tobaksdaase over til en Snuser paa den anden Bred. Men ifølge Sybillas Spaadom og maaskee i Betragtning af Dampfarten er nu Vandet steget op til en stor Steen, der dengang laa høit oppe paa Strandbredden.*)

Modsætningens Interesse fremhæves især, naar man kommer et Stykke op i Sundet. Paa den ene Side Furuholte og smukke flade Engesletter paa terrasseformige Forhøininger, paa den anden Side Klippevægge, der sænke sig lodret ned i Vandet. Paa en fodbred Pall har et Par Rognetræer slaaet Rødder og udbrede sine frodige Grene med et vist ungdommeligt Overmod og med en fast Fortrøstning til, at Ingen kan røre dem. Uagtet Stedets Beskaffenhed hellerikke synes at lokke andre end fortvivlede Elskere og væddemaalslystne Englændere til et Besøg, har det dog været betraadt af tre Personer. En Dolhuuskandidat banede Veien, og efter ham blev Pallen kaldet Daarestien. Gale Mennesker ansees endnu paa Landet, ligesom i den gamle Eddas Digte, for Geniale, Vise, Propheter, og fornuftbeslaaede Mennesker efterabe dem ikke saa sjelden i Streger, som de ikke have Opfindsomhed nok til at tage af sig selv. Saaledes ogsaa her. Et Par Fornuftige forledes til træde i „Daarens" Fodspor, for at see, hvorvidt „Lykken hjælper den Forvovne."

Efterat man nu har passeret Holland, en ved en smuk Furuholt liggende venlig Plads med en Potetesager af Størrelse som Bladet Times, samt Ormfarberget, hvor en tvers over Vandet liggende Søorm har efterladt sig en mægtig Slo i Klippen, naaer man endelig Hvideseidsvandet. Paa begge Sider deraf hæve Lierne sig steilt opad og tabe sig i Klippetinder, hvoraf Brakadalsnuten og Hornlinuten ere de mest fremtrædende. Den første af disse har, som fordums Sæde for en Rise, faaet en vis Berømthed. I Nærheden af Nuten boede en Bonde, der bød Risen til sig i Julen. Da Gjæsten kom, blev han aldeles forskrækket for Bondens Høns, der gik paa Gulvet; men saasnart Værten mærkede dette, jagede han sine Høns ud, og nu lod Gjæsten sin riselige Appetit uforstyrret gaae ud over Bondens Beværtning. — Siden bød Brakali-Risen Bonden til sig som Gjæst. Den sidste blev bænket under en Slibesteen, der hang i en Traad over hans Hoved. Maden blev siddende fast i Bondens Hals af bare Angst herover; men saasnart Værten mærkede dette, smed han Stenen ud og sagde, at Bonden ikke behøvede at være mere bange for Stenen, end han selv havde været for Hønsene. — Siden foreslog Værten sin Gjæst at kapdrikke, og slog til en Begyndelse Tuden af en Tønde og stak den ud; men Bonden, som skjønnede, at han her vilde komme tilkort, undslog sig paa en høflig Maade for denne Leeg.

De steile stenige Aaser, som omgive Hvideseidsvandet, dækkes tildeels af yppig Løvskov. Menneskenes Boliger ere næsten overalt med Omhyggelighed fjernede fra Vandet og ligge i Sidedale, som man ikke kan see fra Hoveddalen af. En Undtagelse gjør Hvideseids Kirke og Præstegaard, der ligge i en lidet skraanende, henrivende smuk Sænkning i Lien. Paa dette yndige Sted, der, inden Dampfarten begyndte, laa afsondret fra den øvrige Verden, boede den livsglade Jens Zetlitz. Her skrev han moralske Sange for at kjede sine Sognefolk, og lystige Viser for at more sine Venner. Her prædikede han Verdensforsagelsens og praktiserede Livsnydelsens Lære.*)

Ved Hvideseidsvandets Ende ligger Stoppestedet Spjosod, en Skydsstation, paa hvis Tavle følgende delphiske Inskription staar:

Spjosod Skyds station
Weilængden herfra
Til Exempel er baade til Lands og til Vands $^1/_2$ Miil.

Den, som ikke vidste, hvor snurrige Navne Folkeviddet ofte behager sig i at give Gaarde og Pladse, skulde neppe begribe, at ved „Exempel" menes her et Skydsskifte med dette Navn.

*) Man kan ikke andet end høiligen beundre den Samvittighedsfuldhed, hvormed den gode Seerske altid iagttog endog tilsyneladende uvigtige Lokalinteresser. Hun indskrænker sig saaledes ikke til at love Faabergingerne et Atilla-Slag ved Lillehammers Kirke, hvori Blodet, trods Terænnets Hældning, skal gaae over Ankelen, eller til at forudsige Oversvømmelser og andre indgribende Ulykker, men hun indlader sig endog paa Valget af Gaardtomter og paa Angivelsen af Vandstanden, en Sag, hvis Regulering de Spaaende ifjor Høst fandt vanskeligere end formodet. Naar disse Lokalspaadomme ikke findes i nogen af de mig bekjendte trykte „Sybillas Spaadomsbøger," kommer dette naturligviis af disses Mangelagtighed og Indskrænkning til det Almindelige med Udeladelse af alt Specielt.

*) Adskillige af Zetlitz's Familie leve endnu her i Sognet, deriblandt hans Enke og en Datter.

Stedet er venligt; det ligger paa en Odde, som er dannet ved Hvideseidsvandet paa den ene og den op til Sundbygden skjærende Sundkile paa den anden Side.*) Paa Græsplanen udenfor Stuen stod en Mængde Fruentimmer opstillet i maleriske Grupper og tildeels i en militærisk Ordning. Alle vare festlig klædte, med Silketørklæder, sammenvundne til etslags i en spids Nakkesnip endende Turban, i hvide Plagærmer, med Snørliv, kantede og overkrydsede med Guld- og Sølvkniplinger, og med sorte nedentil rødbræmmede Stakke. Hertil kom lyse, uhyre brede Kjøbetøisforklæder, forsaavidt de i Grupperne forreststaaende Matroner angik. Ikke nok med at alle disse Fruentimmer vare festlig klædte og opstillede i en saa malerisk Orden, som om de havde været mønstrede af en Theaterregissør: de vare ogsaa allesammen smukke. Det var et Udvalg af Skjønhed, „der gjorde Bygden Ære," et Udvalg, der maaskee var gjort og bestemt til i Egenskab af Deputation at hilse paa St. Olaf og dens Passagerer, eller snarere til at give et Tableau vivant ved denne festlige Anledning. Thi Allesammen indtoge ubevægelige Stillinger, der tydede hen paa noget Saadant. Den, som havde lagt Haanden paa Brystet eller over Panden, blev ubevægelig staaende i denne Stilling, saalænge Skibet laa ved Stranden. Een Sindsstemning, nemlig Forundring, var skarpt udpræget i Alles Ansigter, og selv en brusende Musiks Toner, der maatte være ukjendte for disse Mennesker, formaaede ikke at indsmugle et Træk af blid Henrykkelse eller et Smiil i deres Ansigter.

Fra Spjosod bugter Dampskibet sig op igjennem den smale Skarprudstrøm, der paa den ene Side omgives af skovbedækkede Fjeldkoller og tildeels af nøgne Klippevægge, og paa den anden Side af venlige Sletter, der ligge som paa lave Terrasser ved Strømbredden, og alt imellem afbrydes af vakre Skovholte og af nøgne Fjeldpigge, der have stjaalet sig ned fra de høiere Klippeaaser i Baggrunden. I en af hine Fjeldvægge, under hvilken man seiler med frodige Træer lige over Hovedet, findes lige i Vandkanten en liden Plet (Skort), saa stor, at et Menneske til Nød kan staae der, men uden Sti frem eller tilbage. Paa denne Plet var det, at en Kapitain Bjerring, der boede strax ovenfor i en liden Plads, en Dag, han roede til Hvideseids Kirke, satte sin ustyrlige Kone igjen, og lod hende staae der til om Aftenen, da han vendte tilbage fra Kirken, og tog hende, under Løftet om mere Skikkelighed, med sig hjem igjen.*)

*) Medens Dampskibet paa Tilbageveien stoppede for at indtage Ved, gik endeel af Passagerne over Odden, hvorved de erholdt en smuk Udsigt til denne venlige Bygd.

Naar Strømmen er tilbagelagt, kommer man ind i Bandagsvandet, i hvis Munding en rund kollformig Ø hæver sig. Ved Appelsto, hvorfra en Vei skjærer over til det Inderste af Sundbygden, var en stor Mængde Mennesker forsamlet ude paa en steil Fjeldkant, og da Kanonskud og Musik hilsede dem, havde de saa megen festlig Opdragelse, at de til Gjengjeld istemte et rungende Hurra.

Ved at seile videre opover det sorte Bandagsvand, har man til begge Sider temmelig høie, nøgne og eensformige Fjelde. Under sin Stirren for at opdage noget Afvexlende, noget Kapriciøst i Naturformationerne, opdager man tilvenstre en kasseformig Forhøining i Fjeldlinierne oppe mod Skyen. Det er det saakaldte St. Olafs Skib. Naturen har her været lidt phantastisk i sine Formationer, eller en Naturrevolution har snarere dannet Skard i Liens Omrids, saaledes at en fritstaaende Steenkiste er bleven tilbage. Men Thelemarkingerne have været endnu mere phantastiske og fundet Forstavn, Bagstavn, Master og Ræer (nemlig i de paa Kisten voxede Træer) og tillagt Norges mægtige Skytspatron dette umaadelige Fartøi, mod hvilket den store amerikanske Tremaster „Lexington," som vi nylig beundrede som et kolossalt Søuhyre, ingenlunde kan bære Vand.

*) Denne Bjerring, der levede for omtrent 50 Aar siden, henhører blandt det Slags Originaler, hvorpaa Militærstanden dengang var saa rig, men som nu, siden Udkommanderingen til Skaane, blot findes her og der i Landet som Pensionister. Blandt hans originale Streger maa her anføres en, hvorved han bødede paa Thelemarkingernes Skræk for at vaske sig. Naar han nemlig havde sit Kompagni under Exercise ved Vandkanten, kommanderede han blot: „Høire om, fremad, Marsch!" og Alle maatte med militarisk Punktlighed marschere lige lukt i Vandet.

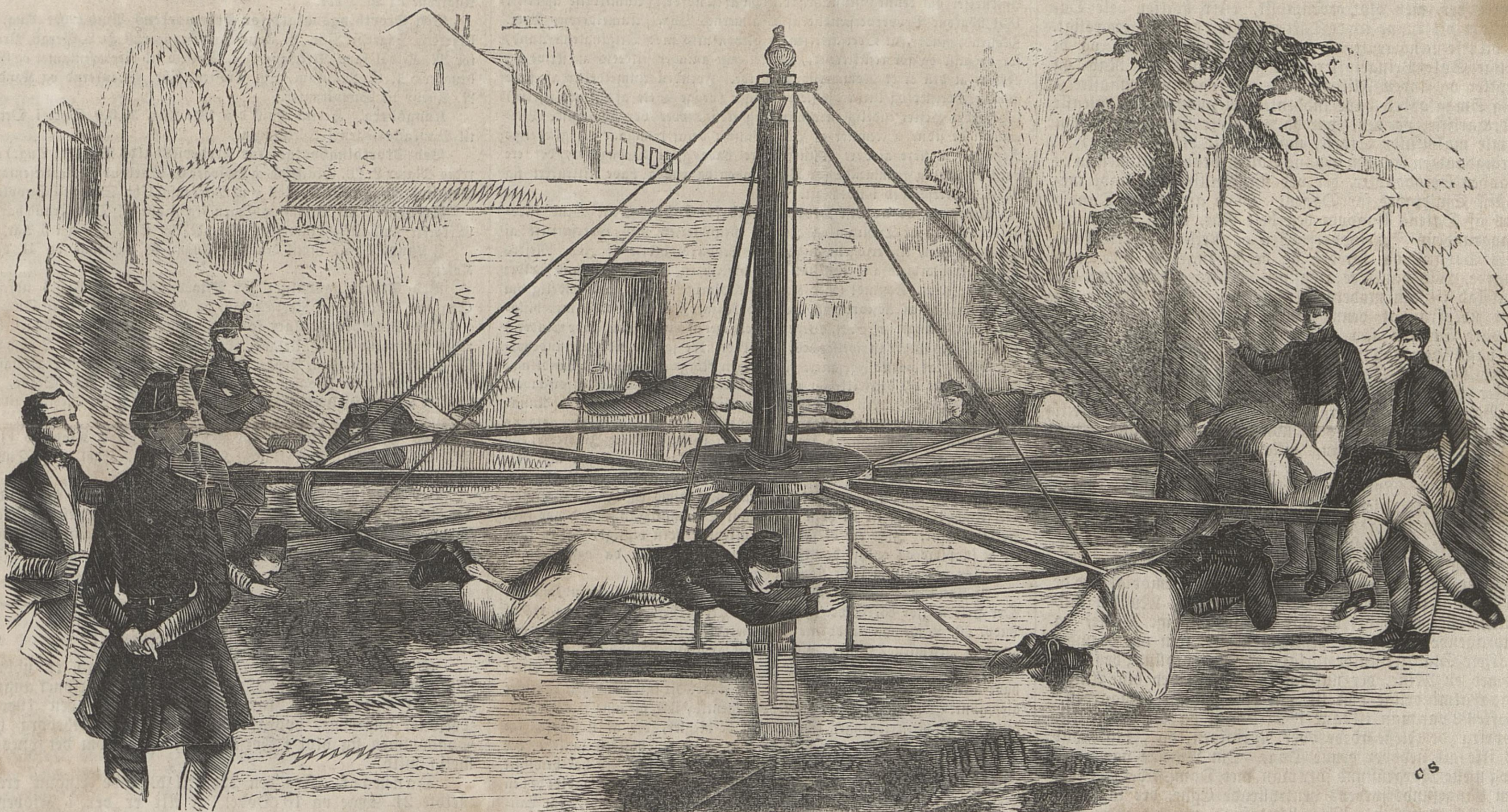
Til Høire afbrydes Eensformigheden ved et Par Gaarde oppe paa Fjeldet, hvilke ligge saa høit, at man, for at faae Sneen til at smelte af Agrene i betimelig Tid om Vaaren, maa strøe Aate (Jord eller Sand) paa den.

Ved Laurdal slutter Lierne sig mere sammen — og Vandets rye og vilde Omgivelser afløses af en særdeles yndig Egn. Lige for sig har man Laurdals Præstegaard, liggende i en Sænkning under den flade, tildeels nøgne Hø, og den vakre og frugtbare Gaard Triset*), hvis Hovedbygning halv skjules af et umaadeligt Løntræ. Fra Triset svinger Fjorden omkring en fremløbende Hø, hvorefter den paany udvider sig til en temmelig betydelig Bredde. Atter glider man forbi Fjeldlier,**) hvis Nøgenhed Gran- og Birketræer venligen søge at skjule, og paa hvis høieste Tinde Øiet opdager to Menneskefigurer. Det er en Rise og hans Kone, som sidde deroppe forvandlede til Steen til velfortjent Straf for „det Helvedes Leven," de førte som Ægtefolk***).

*) Denne Gaard, der ligger forrest i den trange Laurdalsbygd, skal have faaet sit Navn deraf, at man har tilsaaet dens Ager tre Gange paa een Sommer.

**) I mange af Fjeldene heropover ere opdagede Kobber-, Jern- og Blyanviisninger. At imidlertid ingen af disse ere bragte i Drift tør komme af det slette Udfald, som Optagelsen af Omlids Kobberværk havde, idet Eierne (nogle Englændere) lede et Tab af over 100,000 Spd., et Udfald, der dog ikke kan undre Nogen, naar man hører, hvor ufornuftigt de gik frem i sin Værksdrift.

***) Manden, der sidder øverst, gaber som brølende Løver i gamle Billed-Abc'er; thi Konen har i sin Arrighed revet Tungen ud af ham og kyllet den over Fjorden. Hun sidder derimod hovedløs ved hans Fødder; thi han rev Hovedet af hende og kastede det efter Tungen. Det faldt ogsaa ned hiinsides Fjorden og dannede Renn sodden, som endnu sees den Dag idag. Ifølge et andet Sagn er det ikke Trolde, som sidde deroppe, men to Budeier, hvem Præsten i Laurdal forvandlede til Steen, fordi de midt under Gudstjenesten stode oppe paa Piggen og blæste saa vakkert i Lur, at hele hans Kirkealmue strømmede afsted for at høre paa dem.

Le Chevaliers Svømmemaskine.

Klokken syv lagde Dampbaaden til ved Dalen, hvor Bandagsvandet ender, og hvor den vakre Tokedal begynder. Fjernest i Baggrunden af denne kunde man øine solbelyste mægtige Sneefjelde, der taarne sig op over hverandre, indtil de omsider tabe sig i det Blaa. Paa Dals-Volden, hvor Dampskibet lagde til, var der samlet en uhyre Mængde festligklædte Mennesker, mest Fruentimmer. Fra Skibet af saa det ud, som om de vare opstillede i Geleder henover Græsmarken, hvorved det Hele fik nogen Lighed med Lexas Leipziger-Maleri. Illusionen blev saameget større, da nogle Kanonskud frembragte en saa umaadelig Ramlen af Ekko i de lodrette Fjeldsider, som om man skjød med et heelt Batteri Kanoner. Endelig fuldendte Musikens klingende Spil den hele Slagmæssighed. Men ikke saasnart var man kommen iland, førend den hele Illusion forsvandt. Man følte sig hensat mellem venlige og gjæstfrie Mennesker, der opbøde alt hvad de kunde for at berede de ubudne Gjæster en god Modtagelse. Her fandt man ogsaa Christianiensere og andre Byfolk, hvilke vare reiste herop i Forveien, tildeels for at have Tid til at besee et høist mærkværdigt Sted, der ligger en Miils Vei inde i Fjeldet, Ravnedjup. I det Hele var en saa stor Mængde Mennesker af alle Stænder og fra de mest afsondrede Steder her forsamlet, at Tokedalen hidtil neppe har seet Magen

Da det led paa Aftenen, begyndte Forlystelserne, hvortil Dampskibs-Direktionen havde arrangeret Alt med priisværdig Omhu og Smag. En stor Løvsal var opført paa den ene af Dalsgaardene for at tjene til Dansesalon, og et Telt var opslaaet i dens Baggrund som Konversationsværelse. For Illuminationen var der sørget ved Tjærefatler, der vare anbragte paa Stolper rundt omkring Løvsalen. Ved en Restauratør var her, ligesom paa selve Dampbaaden, sørget for Drikkevarer, — kun var Brændeviin ingensteds at see, hvilket nok kom deraf, at en Kontrollør gik her omkring, man kan sige, med et Øie paa hver Finger for at efterspore denne forbudne Frugt.*) Men da Bønderne ved en Anledning som denne maatte have Noget at opmuntre sig med, nødtes de til at gribe dybt i Pungen for Portviin, der trods sin Kostbarhed vistnok ikke smagede dem saa godt som en Dram, eller de maatte af Sparsommelighedshensyn drikke sig sure og lange i Ansigtet paa det for landlige Ganer aldeles usmagelige og heroppe dyre Bayersk-Øl.

Da de skienske Musikanter havde taget Plads i Løvsalen og begyndte sit Spil, vilde ingen Dands gaae for sig. Og Grunden hertil var ikke Mangel paa Kavallerer, endnu mindre paa Piger, hvis Forraad var saa stor og udsøgt, at man baade med Hensyn til Talrighed og Skjønhed kunde have opført et Frimurerlogebal; men det var ene og alene den kjøbstadsmæssige Civilisation, som her kom i Konflikt med den landlige. Musikanterne kunde ikke i sine Dandse stige lavere ned end til Galopade og Vals; Bondepigerne havde i Regelen ikke engang hørt tale om anden Dands end Springdands og Halling.

Dog fandtes omsider Raad for Uraad. Fire af Bygdens Piger, der havde reist igjennem mere civiliserede Bygder og maaskee seet Skien, havde tilegnet sig saameget af Elementerne til Vals og Galopade, at de deri vovede at optræde som Bykavallerernes Damer. Men man opdagede snart, at Terpsichore ved Opfindelsen af disse Dandse ikke har tænkt paa tungvindte Bondepiger, men paa luftige, lette, svævende Salondamer. De Fire gjorde derfor en maadelig Figur, hvilket er let forklarligt. Den Gratie i Bevægelser, den Zephyragtighed i Dragt, hvoraf hine Dandse ligesom ere betingede, savnede de ganske. Man tænke sig en af Gratierne i et uldent, rødbræmmet Skjørt, med en Midie, forlagt en halv Alen ovenfor den naturlige, og i dunkende Begsømssko at optræde i Galopade! Hun vilde gjøre en saa ynkelig Figur, at alle vor Hovedstads Gratier, ligetil hendes Tusindledsbeslægtede, vilde enten døe af Latter eller fortvivle af Undseelse!

*) At man paa denne Kant af Landet forresten ikke er uvant med Brændeviin, kan man lettelig slutte, naar man hører, hvor hyppige Anmeldelserne for ulovlig Brænden her ere. Hiin Kontrollør har nemlig i kort Tid taget over tredive Smugbrændere ved Vingebenet, eller idetmindste anmeldt saa mange.

Medens nu hine høiciviliserede Thelemarkspiger svingede sig i Dandsen nok saa muntre og veltilfredse med de Fortrin, de havde fremfor de øvrige mindre dandsekyndige Bondejenter, sadde disse tause, længselsfulde, deels pønsende paa, hvorledes de selv kunde gjøre hine det nye Tilsprang i Civilisation efter og vel tildeels ogsaa harmfulde over de Dandsende, fordi de vanslægtede fra Bygdens simple og fordringsfri Skikke og vilde gjøre Figur i en for dem fremmed Sphære. Kun een Følelse stod præget i Alles Ansigter: Forstemtheden over ikke at kunne deeltage i Lystigheden, en Forstemthed, om hvis umaadelige Størrelse selv ældre gudelige Skribenter have en dunkel Anelse, naar de lade de Fordømte kaste Blikket ind i de „Lykkeliges Boliger," hvor „der er Dands og Musik uden Lige," og derved see og lytte sig den fuldstændigste Fortvivlelse paa Halsen.

Denne Fortvivlelsens Gru, der i sin Jordiskhed er saa let afhjælpelig, men paa hvis Fremkaldelse der saa ofte arbeides i de elegante Dandsesaloner, den skulle I, unge Herrer, sætte Eder ind i, og hvis Eders Hjerter ikke ere syvfold bepandsrede med Kobber mod det smukke Kjøns Kvaler, saa skulle I aldrig dandse tre Dandse med en sextenaarig hjertebestikkende Pige, og lade Tanten, hvis Ungdoms og Skjønheds Aktier ere grusomt værdsunkne som Theatrets, sidde over i Dandsen paa det hele Bal. Endnu mindre skulle I, naar en sextenaarig Pige gjør sin Indtrædelse i Verden, bidrage til at gjøre en Existents, der efter Kierkegaards Mening er den lykkeligste, til den allerulykkeligste, fordi Moderens Valg af Kjoletøi ikke stemmer med Eders Smag eller fordi hun har mistvivlet om Bournonvilles Almægtighed med Hensyn til „Anstand og Holdning." Konversationen, der ellers med sin grundigste Intetsigenhed kan, for de Konverserendes Skyld, hæve sig til en betydelig „Guddommelighed," bøder kun slet paa Oversidningen i en Dands. Pigens Tanker svæve i Rækkerne, men Tilsidesættelsen føles tungt paa Bænken, hvor hun sidder; Idee og Virkelighed befinde sig paa Uforsonlighedens Stadium.

Sandheden heraf mærkede man tydeligere paa de thele-

markiske Piger, end paa Byernes Jomfruer, fordi hine savnede det Slør for Hjertets oprigtigste, dybeste Følelser, der er Dannelsens Eiendom og Palladium. Talte man til dem, saa svarede de med et kort Ja eller Nei, uden at see sig tilside, uden at vende de stirrende blaae Øine bort fra den dandsende Kreds. Denne Ordknaphed indskrænkede sig ikke blot til Konversationen med „Fremmonkarom," i hvilket Tilfælde den let kunde ladet sig forklare af den blandt vore Fjeldboere herskende Mistænksomhed mod alle „Byfanter," men den iagttoges ogsaa med Hensyn til Bygdens Gutter, som derfor allerede begyndte at blive noget betuttede over denne usædvanlige Kulde og Knibskhed. — Men just som Forstemtheden havde naaet sit Toppunkt, lød en Hardangerfele udenfor Løvsalen, og øieblikkelig strømmede de Ukyndige i Valsen og Galopaden ud og ordnede en Springdands paa Volden rundt omkring en af de Stolper, hvorpaa Tjærefaklerne brændte. I boutende, rykende Fart gik det nu rundt, idet Kavallererne hyppigt udstødte et „Hoi," ligesom for ved dette Skrig at overtyde sig selv om sin egen Glæde og Lystighed. Det var isandhed noget Mystiskt ved Synet af disse tildeels besynderlig klædte Figurer, der fore afsted ved Skinnet af Beegfaklerne eller rettere Lamperne, hvilke havde noget vist Klingenbergsk-Orientalskt ved sig. Og saa Hardangerfelen, som blandede sin nationale Vemod, Overgivenhedens længselsfulde Graad, ind imellem den mægtige, brusende Bymusik, der ved sine kunstige Vendinger, Horntud og knusende Trommeslag ligesom idelig undsagde hiin paa Liv og Død og endog krævede Fjeldenes Ekko til Vidne paa sin Overlegenhed og Seir: Alt dette maatte frembringe et eiendommeligt Indtryk paa Enhver, der ikke var ganske sløvsandset for det Liv, der rører sig imellem vore Fjelde.

Ved Betragtningen af dette friske Folkeliv kunde man umulig undgaae at spørge sig selv: hvor længe vil det vare, hvilken Skjæbne imødegaar det? Og Svaret er — efter al Sandsynlighed — kun eet: Undergangens, Bortskyllingens i Civilisationens Strøm. Det er en uundgaaelig Følge af Kommunikationens Lettelse, at Klæder, Sæder og Skikke indordnes under en europæisk Almindelighed, idet endog de hidtil mest afsidesliggende Steder rykkes nær til den moderne Verden. Om halvhundrede Aar vil maaskee ingen Hardangerfele mere høres her, men blot Hornmusik, efter hvilken hele Dalens Ungdom vil kunne træde Takten nok saa holdningsmæssigt. Midien vil ikke længere trodse Natur og Parisermoder, og de umaadelige Sølv-Bringesøljer ville give Plads for Rav- og Agatsmykker og anden Flitterstads. Sproget vil maaskee i bymæssig Smagløshed have indhentet det nuværende Thotenske eller Hedemarkiske, og den, som da vil gjøre sig et Begreb om dets gamle malmfulde Styrke, maa tye til Literaturen.*)

Springdandsen paa den grønne Vold afbrødes altimellem af en eller anden Solodandser, der ved sine Hallingkast lagde megen drastisk Smidighed for Dagen. Disse afvexlende Dandse fortsattes af Dalens Ungdom den hele Nat, indtil Solen belyste Baggrundens Sneetoppe. Men de Reisende foretrak naturligviis Søvnen og spredte sig derfor snart ad i de vakre Dalsgaarde, hvis panelede Høgstuer udenfra vidnede om noget Kjendskab til den moderne Architektur. Men det var ogsaa blot udenfra, at denne Kunsts Indflydelse var synlig. Indeni vare Stuerne saa antike, at man skulde troe dem byggede paa Sverres Tider. Væggene upanelede, af brunt, jernhaardt Tømmer, Sengene tømrede til Væggen, Skabene af Planker og gammeldags Sammenføining, ligeledes indføiede i Væggen og Bjælkerne synlige, fritliggende. Hertil kom Kubbestole og andre tildeels udskaarne gammeldagse Møbler, af det Slags der engang ville blive Museernes største Rariteter.

Klokken 8 om Morgenen forlod de Lystreisende Dalen. De samme Prospekter gjentoge sig nu som paa Opfarten, hvorfor man ikke var saa idelig paa Udkig, men hengav sig mere til Samtaler; disse antoge snart en Gemytlighed og Fortrolighed, som udenfor Dampskibsreiser kun er Resultatet af et længere Samvær. Derfor var der ogsaa noget vist Vemodigt ved de hyppige Passageer-Afgange paa Stoppestederne. Musiken spillede tyrkiske eller hvad det nu var for sørgmodige Valse, og de Bortdragende syntes saa vemodig stemte, som om de under gribende Fele-Slaatter skulde forlade et Bondebryllup; de saa sig tilbage med en Mine, der noksom røbede den ved hine Anledninger saa almindelige Lyst til „at ride tilbage i Gaarden."

Klokken 2 var man tilbage i Strængen og Kl. 5 ved Ulefos, hvorfra de Fleste roede over Nordsjøen, da „Statsraad Stang" ikke gik nedover denne Dag. Om Aftenen var man i Skien, og næste Morgenstund foer man med Dampskibet „Trafik" igjennem Langesundsfjordens hentryllende Egne, der laae forklarede i Morgensolen. Fra Langesund maatte man tage med Dødseileren „Gler" og kom saaledes først ved Midnatstid (Tirsdag) tilbage til Christiania. Skjønt Luften her var usædvanlig reen, mærkede man dog snart paa dens Tunghed, at man betraadte et mod Kolera venskabeligsindet Sted. Jeg følte Byens selvbestaltede Usundhedsdæmoner, der med mazzinisk Kløgt undgaae Politiets Forfølgelser, at gribe mig om Livet for at fralure mig den Livsforlængelsens Elexir, som jeg havde lagt mig til paa en firedages Land- og Søreise; men jeg lo deraf i Overbeviisningen om den vundne Skats Umisteligbed, og i denne Overbeviisning vil jeg opfordre de Christianiensere, der slide Livet for egen Regning og Resiko, at de, istedetfor i Koleratider at sætte det ind i Forsikringsanstalter, anvende de til Præmier bestemte Penge til en thelemarkisk Livsforlængelsesreise, og Livsassuranceselskaberne, der ofte have særlig Opfordring til at økonomisere endog med det usleste Liv, vil jeg tilraade at uddele smaae Reisestipendier til Assuranterne eller at nedsætte Procenterne for deres Vedkommende, der for egen Regning maatte foretage sig slige Livsforlængelsesreiser.

*) Det er nu paa høie Tide at redde den fortrinlige thelemarkiske Dialekt fra Forglemmelse, da den nok allerede trues stærkt med Forkvakling derved, at yngre Mennesker søge at læmpe sit Sprog efter de Fornemmeres, hvilket man let overbeviser sig om ved at iagttage Reenheden og Egenhederne i ældre Personers Tale fremfor de Opvoxendes. Landstad har, som bekjendt, ved sine Folkeviser gjort en god Begyndelse. Desuden har Ivar Aasen isommer bereist denne Egn og gjort en saare rig Efterhøst til sine tidligere Samlinger.

En ny Methode at lære at svømme paa.

En Hr. Le Chevalier i Havre, som har udmærket sig ved Redningen af talløse i Havet forulykkede Mennesker, havde længe beskjæftiget sig med den Idee, at gjøre Svømmekunsten, som forunderligt nok ikke engang Flerheden af Matroser øve, mere almindelig. Da førte Tilfældet, denne Skaber af saa meget Praktiskt, ham til Maalet. Synet af en Karoussel ledede ham strax paa den rette, saa længe forfeilede Vei. Chevalier udførte strax Sagen. En opretstaaende dreielig Hjulaxel, hvorfra et Antal Bjelker gaar ud i horizontal Retning, er det hele Apparat. Ved Yderenden af enhver af disse Bjelker er et Bret anbragt, hvorpaa et Menneske lægger sig horizontalt med sit Legeme. Det Øvrige gaar nu af sig selv. Paa et givet Tegn gjøre de paa Bræderne liggende Disciple Bevægelser i horizontal Retning med Benene og Armene; disse Bevægelser give Maskinen den nødvendige Kraft til at dreie sig om sine Tapper, og disse Øvelser vare saa længe, indtil denne Luftsvømmen har gjort Disciplene fortrolige med den Maade, hvorpaa de skulle holde sig oppe i Vandet. Denne første Øvelse er naturligviis kun en forberedende; først i Søen bliver den en fuldstændig, og ligesom Svømmekunsten ene bestaar i at holde og bevæge sig i en horizontal Stilling, saaledes fremgaar af den af Le Chevalier opfundne Methode, at Disciplene, endnu forinden de have prøvet deres Kræfter i Vandet, allerede kunne svømme. Hr. Le Chevalier har meddeelt flere Hundrede unge Mennesker i Cherbourg Underviisning efter sin Methode, og det vakte almindelig Forbauselse, da man saa, at de efter kun to Timers Underviisning paa Maskinen havde lært at svømme. Søpræfekten i Cherbourg har afgivet en høist rosende Beretning derover til Marineministeren, og man haaber, at Le Chevaliers Methode snart vil blive almindelig udbredt. Man kan nu for Alvor sige, hvad man hidindtil kun sagde om Folk, som ræddedes for at gaae i Vandet: han gaar ikke i Vandet, før han kan svømme.

Literatur og Kunst.

Norsk Tidsskrift for Videnskab og Literatur. Af dette for vor Literatur saa høist vigtige Tidsskrift, i hvis Udgivelse Prof. Monrad og Kand. Winter-Hjelm have afløst Rigsarchivar Lange, er første Hefte for 1853 nylig udkommet. I Forordene love Udgiverne at ville holde sig nærmere til Tidsskriftets oprindelige Plan og stræbe for, at Literaturrubrikken kommer til at indtage en væsentligere Plads, end Tilfældet har været i den sidste Tid. Heftets Indhold bestaar forøvrigt for det Første af Bidrag til Throndhjems Domkirkes Historie og Byens Topographi af N. Nicolaysen, der udvikler flere nye og fra Prof. Munch forskjellige Anskuelser om denne Gjenstand; dernæst af en udførlig Anmeldelse af den i 1851 udgivne Prøveoversættelse af Psalmernes Bog. Anmelderen, Prof. Monrad, finder, at Oversættelsen er bleven utro mod Originalens Aand, for prosaisk og for reflekterende, hvilket han antager tildeels at skrive sig derfra, at den er et Kommissionsarbeide. Foruden Anmeldelser af flere mindre Skrifter og literære Efterretninger (begge Dele af Winter-Hjelm) indeholder Heftet endelig en almindelig Udsigt over vor zoologiske Literatur i de sidste Decennier af Prof. Rasch; deraf fremgaar det glædelige Resultat, at flere af vore Naturforskere have gjort Opdagelser, der ere høist vigtige og fremmende for Videnskaben og endog have tiltrukket sig stor Opmærksomhed i Udlandet.

Annaler for nordisk Oldkyndighed for 1851. Dette Bind indeholder: Saga af Tristram og Isold i Grundtexten med Oversættelse af Brynjulfsson, Undersøgelse angaaende Troværdigheden af Joh. Mejers Kort over Nordfrisland 1240 hos Danchwerth og Landets Tilstand i ældre Tid ved J. N. Schmidt (med Kart over Nordfrisland), samt endelig om Udgravningen af Assebros og Søborgs Ruiner i 1849 og 1850 med historiske Oplysninger af C. F. Wegener (ledsaget af 4 lithographerede Plader.) Af denne Indholdsangivelse sees, at Bindet ikke som de tidligere indeholder Bidrag af norske Forfattere eller nogen Norge angaaende Afhandling, og derfor har det hellerikke for norske Læsere stor Interesse, udenforsaavidt Sagaen angaar. Men denne hører egentlig heller ikke hjemme i Annalerne, da den optager 160 Sider og kunde ligesom de tidligere deri optagne Sagaer langt hensigtsmæssigere været trykt særskilt. Mere Interesse, end dette Bind selv, har for os Nordmænd de medfølgende 2de Hefter af antiquarisk Tidsskrift, da disse indeholde færøiske Viser, Folkesagn, Ordsprog og Gaader, (meddeelte af Hammershaimb og J. H. Schrøter) der frembyde Stof til en høist interessant Sammenligning med vor egen Folkeliteratur. Især ere de færøiske Folkeviser høist vigtige, da de tjene til at supplere og oplyse de tilsvarende norske, hvorpaa da ogsaa Landstad gjør opmærksom i sin Udgave.

Af **Landstads norske Folkeviser** er nu sidste (5te) Hefte udkommet. Det Hele udgjør 867 Sider foruden 3¼ Ark Noder, indeholdende 114 af Ludv. M. Lindeman meddeelte Folkemelodier. De to sidste Hefter optages af „skjemtende Viser," „nyere Viser af blandet Indhold" og „nyere Stev, Lege og Børnevers m. m." Flere af de skjemtende og nyere Viser have allerede forhen været trykte, men de findes her fuldstændigere og troere gjengivne. Mange af disse Viser høre egentlig ikke hjemme i Thelemarken; dog er Retskrivningen lempet efter de Regler, der af Udgiveren ere opstillede, nærmest for den thelemarkiske Dialekt, hvilken saaledes her gjøres til en Normaldialekt. Det synes, som om han selv har betvivlet sin Ret dertil, hvilket vistnok ogsaa mange Læsere gjøre, forsaavidt de i en Samling af „norske Folkeviser" vente, at alt Herhenhørende, som Landets forskjellige Egne eier, med lige Berettigelse skal komme tilorde, uden først at opgive noget af sin sproglige Eiendommelighed. At Udgiveren saaledes, hvad Sproget angaar, indordner Alt, han har samlet, under det Thelemarkiske, vil dog forekomme mindre forunderligt, naar man ikke alene betænker, at den thelemarkiske Dialekt er en af de reneste Dialekter, der, som han har vist, let lader sig lempe efter Oldnorsken, men at det ogsaa oprindelig har ligget i Udgiverens Plan alene at udgive thelemarkiske Folkeviser, til hvilke da ogsaa hans personlig gjorte Optegnelser indskrænkede sig, medens han nok først siden har bestemt sig til at optage Et og Andet af det langt ubetydeligere Materiale, der fandtes i de øvrige Fjeldbygder, og som han ikke selv havde havt Anledning til at optegne. Med Hensyn til Befølgelsen af denne oprindelige Plan maa det ogsaa være, at han, efter hvad vi høre, har afslaaet at modtage et betydeligt Antal Viser, som en Mand har samlet og tilbudt, der har overordentlige Fortjenester af det Folkeliges Bevaring og Anerkjendelse hertillands — et Afslag, som vi rigtignok ikke igjen kunde forklare os, da vi saae Udgiveren gjennem Aviserne at opfordre Enhver, som var i Besiddelse af Folkeviser, til at meddele ham samme til Afbenyttelse. — Blandt de nyere Viser findes nogle faa, der ikke have sin Oprindelse fra Bondefolket og hvilke forsaavidt kunne siges at staae i Strid med Bogens Titel. For denne Afvigelse beder Udgiveren om Forladelse, hvilken Enhver vil skjænke ham saameget villigere, som disse Viser ikke alene paa Grund af sit Sprog, men ogsaa ved sit poetiske Værd forsvare sin Plads i Samlingen. En af de nyere Viser, „Afsked med Høvringen" (en Sæter i Sels Annex til Vaage Præstegjæld i Gudbrandsdalen) maa vi her nævne, da den er interessant i dobbelt Henseende; den røber baade en ualmindelig poetisk begavet Forfatter og viser i sin i sproglig Henseende forandrede Skikkelse hvor grundovereensstemmende de forskjellige Bygders Sprog er, samt at Forskjelligheden hovedsagelig indskrænker sig til det reent Ydre. Det er, som Udgiveren siger, overalt det gamle norske Sprog, mere og mindre reent vedligeholdt. — De nyere Stev, hvoraf et stort Forraad meddeles, ere efter Indholdet ordnede i Grupper eller Tylvter; for at bøde paa Forbindelsens Løshed, har Udgiveren hist og her indskudt lidt af sit Eget. — Over Halvparten af sidste Hefte optages af Lege, Hyrdeviser og Gaader. Meget heraf er vel fælles for hele Landet og allerede gjort tilgjængeligt ved Trykken, men Størsteparten er dog nyt og ubekjendt eller givet i en fuldstændigere og troere Skikkelse end det, der før havdes. Udgiveren har derfor forøget sin Samlings Værd og Interesse i høi Grad ved denne Tilgift, der gjør os saa inderlig fortrolige med Folkets Eiendommeligheder, Skikke og poetiske Liv.

Det norske Folks Historie af P. A. Munch. Med det nylig udkomne 11te Hefte er 2det Bind sluttet. Disse 2 Bind optage det for hele Værket (indtil Kalmarunionen) oprindelig bestemte Arkeantal, uden at dog Historien er kommen videre, end til Magnus den Gode bliver Konge i Danmark. Der er saaledes liden Sandsynlighed for, at Forfatteren vil komme ud med dobbelt saamange Ark, som først antaget. Heftet er ledsaget af et lidet Kart over Norge Aar 1015 samt af Registre.

Almuskolen eller Vink til at opdrage og undervise Børn samt ordne og styre en Almuskole, af Sognepræst A. Faye. Skriftets Forfatter har i lang Tid været Seminariebestyrer, og den Erfaring, han som saadan har erhvervet sig i Pædagogiken, berettiger os til at antage, at hans Arbeide er praktisk brugbart, Noget, hvorom vi forresten ikke kunne have nogen paa egen Erfaring grundet uforgribelig Mening. Hvad vi med Tryghed kunne sige, er, at det overalt vidner om en omhyggelig Udarbeidelse og meget Kjendskab til den pædagogiske Literatur. Det bestaar af tre Afsnit, hvoraf det første handler om Børneopdragelsen (den legemlige og den aandelige), det andet om Børns Underviisning (i de forskjellige Lærefag og efter forskjellige Methoder), det tredie om Ordningen og Bestyrelsen af Skoler, hvortil endelig kommer et Anhang med forskjellige Vink til Skolelærere angaaende deres Beskjæftigelse og Forhold. Bogen er heeltigjennem udstyret med Henviisninger til de vigtigste literære Hjælpemidler, der haves over de behandlede Gjenstande, hvorved de Videlystne ogsaa erholde den ønskeligste Veiledning til at fortsætte sin videre Uddannelse. Udstyret er smukt; men Forlæggeren maa ved Ansættelsen af den høie Priis (54 ß. for 10½ Oktavark i stiv Indheftning) ikke have erindret, hvor ringe vore Almueskolelæreres Indtægter ere.

Norge.

Christiania. Undertoldbetjent S. O. Govlen er under 13de ds. forflyttet fra Frederikshalds til Christiania Tolddistrikt og Fanejunker H. P. Norløff beskikket til Undertoldbetjent i Frederikshalds Tolddistrikt.

— I Anledning af Prinds Augusts Fødselsdag har Statsraad Krogh tilstillet Fattigforstander Stabell 100 Spd. til Fordeling blandt Trængende, der ved Kolera ere berøvede sine Forsørgere.

— Indtil 26de Aug. vare 188 angrebne og 127 døde af Kolera her i Byen, Forstæderne og Aker. Deraf var i det sidste Døgn tilkommet 24 Angrebne og 25 Døde.

Ved Storthingsvalget for Hedemarkens Amt (20de Aug.) udkaaredes Gaardbr. Chr. L. Arneberg, Sognepræst H. L. Bergh, Prokurator M. Kildal samt Kirkesanger J. Dieseth til Repræsentanter og Gaardbrugerne A. C. Mæhlum, Th. Trøften, Chr. Svenkerud og Kand. jur. N. Astrup til Suppleanter.

Kongsberg. Herfra afgik den 18de Aug. 50,000 Spd. i Ortstykker til Bankafdelingen i Christiania.

Ved Storthingsvalget for Frederikshalds By (17de Aug.) udkaaredes Major L. M. Glückstad og Byfoged C. Saxlund til Repræsentanter og Politifuldmægtig O. C. Roll samt Vicekonsul Chr. Stang til Suppleanter.

Arendal. Til Veiomlægningen fra Fiane til Tvedestrand har Jernværkseier Aall tilkjendegivet at ville yde 200 Spd. aarlig i 5 Aar.

I **Laurvik** vare indtil den 21de August 68 angrebne og 41 døde af Kolera.

Ved Storthingsvalget for Østerriisør (18de Aug.) udkaaredes Sagfører R. Olsen til Repræsentant og Kjøbm. Prebensen til Suppleant.

Ved Storthingsvalget for Stavanger Amt (15de Aug.) udkaaredes Lensmand O. G. Ueland, Sognepræst H. J. Blom, Lensmand J. S. Mossige samt Gaardbruger L. O. Colbeenstvedt til Repræsentanter og Lodsoldermand G. Monsen Tanager, Gaardbr. S. G. Stave, Landhandler O. T. Hjelmelandsvaag og Gaardbr. O. P. Tjessem til Suppleanter.

Ved Storthingsvalget for Christianssunds Kjøbstad (17de d. M.) udkaaredes til Repræsentant Kjøbm. H. H. Dahl og til Suppleant Vicekonsul N. H. Knutzon.

Ved Storthingsvalget for Nordlands Amt (6te Aug.) udkaaredes Amtmand Arveschoug, Handelsmand A. C. Wetlesen, Kirkesanger Augustinusen samt Provst A. Hansteen til Repræsentanter og Lensmand Arctander, Handelsmand Wolf, Sognepræst Iversen og Provst T. K. Koch til Suppleanter.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Det stadfæster sig, at Kolera er udbrudt i Stockholm. Indtil den 22de Aug. vare 78 Personer angrebne, deraf 31 døde. — I Karlskrona vare indtil den 19de 383 Personer angrebne, hvoraf 136 døde. I Gøtheborg holder Sygdommen sig blot i Forstæderne, og er som det synes, temmelig mild.

Danmark. Fra den 22de til d. 23de August ere anmeldte 21 Syge og 10 Døde. I Alt er der i Kjøbenhavn anmeldt 7257 Syge, hvoraf 3930 ere døde.

Frankrig. Den 15de August er feiret med Festligheder, der have kostet 700,000 Franks.

England. Den 20de August sluttedes denne Parliament-Session med en Tale af Dronningen, hvori hun udtaler det Haab, at en ærefuld Ordning af Stridighederne mellem Rusland og Tyrkiet snart skal finde Sted.

Tyrkiet. Telegraphen beretter atter, at Sultanen har antaget det østerrigske Mæglingsforslag. Han vil sende en Gesandt til Petersburg naar Donau-Fyrstendømmerne ere rømmede.

Indien. Efter Forlydende skal den britiske Hær i Birma opløses og Provindsen Pegu inddeles i to Kommandantskaber, som skulle beskyttes af Hærafdelinger fra Bengalen og Madras. — Freden med Birmanerne er nu afsluttet.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Det ledige svenske og norske Konsulat i Nantes.

Evindvigs Sognekald med (for Fremtiden) omtr. 580 Spd. i Indtægter.

Inspektørposten ved Rigshospitalet og Fødselsstiftelsen med en aarlig Løn af 600 Spd., fri Bolig, Lys og Brænde.

En Hjælpelærerpost ved Bratsbergsklevens faste Almueskole (Gjerpen) med 60 Spd.

Kirkesangerposten i Onereims Annexsogn til Tysnæs Pstg. (Søndhordland) med omtr. 40 Spd. i Indtægter.

En Omgangsskolelærerpost i Birkenæs Sogn (Thved) med indtil 30 Spd. i Løn.

Gjordemoderbestillingen i Hedrums Pstg. med en aarlig Løn af 42 Spd.

Bekjendtgjørelse.

Paa Undertegnedes Forlag har forladt Pressen:

Mormonismens Historie tilligemed en kort Oversigt over Sektens Troeslærdomme og Kirkeforfatning med 12 Afbildninger, Priis heftet 16 ß., solid indb. 24 ß.

A. Dzwonkowski (Østre Gade Nr. 17.)

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 36. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den : die September 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Redschid Pascha.

Redschid Pascha, den nuværende tyrkiske Udenrigsminister, er født 1802 i Konstantinopel. Han mistede sin Fader ganske ung og blev opdraget af Ali Pascha, som var gift med en af hans Søstre. I Ali Paschas Skole lærte Redschid Begyndelsesgrundene i Diplomatien og blev, hvad vi vilde kalde, dennes Privatsekretær. Da Ali Pascha, efter sit Uheld i Grækenland, faldt, var Redschid allerede en velbekjendt og meget betroet Mand. Af sin Svoger var han bleven anbefalet Sultan Mahmud, den store Reformator, hvem han snart, især formedelst sine udmærkede Kundskaber i de nyere Sprog, navnlig Fransk, blev aldeles uundværlig. Sultan Mahmud havde netop ved disse Tider begyndt sine indgribende Reformer, og han kunde ikke let have fundet Nogen, der ivrigere sympathiserede med ham, end Redschid. I 1834 blev han sendt som Ambassadør til Paris og London. I de to Aar, han nu opholdt sig i Udlandet, fandt han rigelig Næring for sine reformatoriske Ideer, og vendte i 1836 tilbage som en Ultra-Reformator. Pertew Pascha havde nu i Mellemtiden naaet den høieste Post i Ministeriet og kaldte Redschid hjem for at overtage Ledningen af de udenlandske Anliggender. Inden han naaede Konstantinopel, fik han Underretning om, at Pertew Pascha var stranguleret ifølge en Divanordre. Redschid lod sig imidlertid ikke skræmme af dette mørke Varsel, men kom og vidste ved sit Mod og sin Raskhed at fjerne den truende Fare. Nu begyndte han for Alvor Reformerne, maaskee en Smule for raskt og hensynsløst. Tyrkerne bleve opsætsige, Hoffet begyndte Intriger mod ham, og Rusland virkede ved hemmelige Agitationer. Følgen var, at Redschid blev styrtet og fjernet fra Konstantinopel i en diplomatisk Sendelse til England for at istandbringe en Alliance mod Rusland. I 1839 see vi ham atter i Paris som Dagens politiske Løve. Her naaede ham Efterretningen om Sultan Mahmuds Død, og at den tyrkiske Arme var slagen ved Nisibis af den ægyptiske Hær under Ibrahim Paschas Anførsel (24de Juni 1839). I denne „tyrkiske Krisis" blandede omsider Frankrig sig, og efterat have faaet istand den Kvadrupel-alliance, som staggede Mehemed Ali, forlod Redschid Paris og vendte tilbage til Konstantinopel. Her fortrængte han snart alle sine Medbeilere til den unge Sultans (Abdul Medschids) Gunst og blev almægtig i Divanet. Den første Frugt af hans Virksomhed nu var det bekjendte Hatti-scherif af Gulhane (3die Novbr. 1839), etslags konstitutionelt Chart eller Program for den hele Reorganisation af det ottomanniske Rige. Men Tyrkerne af den gamle Skole eller om man vil det konservative Parti bleve forfærdede over denne Reform eller Tanzimat, som de kalde det. Ved Hofintriger blev Redschid atter fjernet fra Sultanens Raad, og vi finde ham i 1841 paany som Gesandt i Frankrig. Fra denne Tid og indtil 1846, da han blev Storvezir, var hans hele Liv en uafbrudt Kamp mod Riza Pascha, Sultanens Svoger og Hovedet for det gammeltyrkiske Parti. I denne Kamp, der var en Kamp for det ny System mod den gamle Serailpolitik, og hvis Udgang paa sin Vis var næsten komisk, blev Riza Pascha overvældet, og fra det Dieblik Redschid blev udnævnt til Storvezir, begyndte Reformen igjen sin Gang. Imidlertid var Modstanden fra det gamle, nationale Parti langtfra kuet. Redschid Pascha maatte endnu flere Gange fortrække, indtil han for en Tid siden under Tyrkiets sidste Krise paany kaldtes til Minister for de udenlandske Anliggender (i Mai Maaned dette Aar). Hvilke Tjenester han som saadan nylig har vist sit Land, og hvilket Held det var for Tyrkiet, at dets Skjæbne under disse kritiske Omstændigheder lagdes i en saa prøvet og talentfuld Mands Hænder, er Alle for bekjendt til at behøve videre Omtale her.

Redschid Pascha repræsenterer i Eet og Alt, i de offentlige, som de private Forholde, Reformatoren. Saaledes har han ogsaa afskaffet Polygamiet og har ikkun een Kone, medens han rigtignok skal tillade denne at drive en mindre hæderlig Trafik med at anskaffe og forsyne Andres Haremer med unge Piger. Og naar man besøger ham i hans Huus, sees han siddende paa en Stol foran en Pult, og beder den Fremmede tage Plads i Sofaen — en for en Tyrk meget mærkelig Reform. Redschid Paschas Forbindelser med Abdul Medschid siges at skulle blive end fastere knyttede ved et Giftermaal mellem hans Søn og en af Sultanens Døtre. Dette er imidlertid en i flere Henseender mindre behagelig Ære, da Sønnen efter gammel Praxis skulde være forpligtet til at myrde alle de Drengebørn, han maatte være saa uheldig at faae.

Redschid Pascha er almindelig elsket af alle Europæere, med hvem han er kommen i Berørelse, og hos Lord Stratford de Redcliffe, den britiske Minister i Konstantinopel, staar han høit anskrevet. Det er en almindelig bekjendt Ytring af Lord Redcliffe, at Redschid Pascha er den eneste ærlige Mand i hele det tyrkiske Rige. Lord Redcliffe har derfor ogsaa været en væsentlig Støtte for hans Magt; da Lorden var fraværende, aftog Redschids Indflydelse daglig, men aldrig saasnart fik man høre om at han igjen var paa Veien til Konstantinopel, førend Redschids Aktier steg paa ny. Dette hans intime Forhold til den britiske Gesandt er ogsaa en stadig Anstødssteen for de orthodoxe Tyrker og en af de fornemste Aarsager til hans Upopularitet blandt sine Landsmænd.

Redschid Pascha.

Kunstig Udklækning af Æg.

Hr. Vallée's fuldkommengjorte Udklækningsapparat, hvoraf man med Fordeel betjener sig i den botaniske Have i Paris, er af Træ. Det bestaar af en Hovedkasse (MM) og en Udbygning eller Forhal (H). Hovedkassen har en Bredde af 50 Centimeter (noget over 1½ Fod), en Dybde af 40 og en Høide af 52 Centimeter; den er deelt i tre Rum eller Afdelinger: det ene (D) af Form som en Skuffe tjener til at optage de Æg, som skulle udklækkes; det andet (B), ovenover det forrige, kan tjene til samme Brug, men man optager almindeligviis Ungerne deri strax efter Udklækningen; det er beskyttet ved et Laag, der aabner sig som en Snuusdaase ved Hjælp af Hængsler bagtil; foran er det forsynet med Glasruder; den tredie Afdeling (E), under Udrugningskassen, og af Form som et Buur, tjener til Hvilested for Kyllingerne nogen Tid efter Udklækningen og i de første fjorten Dage, efterat de ere komne ud. En bevægelig Gitterramme strækker sig i en Tredjedeel af Bredden. Ved F er et Indskudsgulv. Forhallen har den samme Dybde som Hovedkassen, og slutter sig tæt dertil ved fire Kroge, to paa hver Side, samt udgjør et sammenhængende Hele med denne; dens største Bredde er 20 Centimeter. Denne Forhal tjener til Opstilling af Opvarmningsapparatet, der bestaar af en Cylinder (L), som man fylder med Vand, og af en Lampe, som man stiller nedenunder, for at holde dette Vand i en passende Temperatur; det er horizontalt afskaaret paa sine Vinkler af tvende Sidestykker, imellem hvilke er anbragt en Indskudsport (P), som bevirker en Forbindelse med Lampen. Lampen næres ved Olie og er forsynet med Tud og Væger efter Locatellis System; den indeholder den nødvendige Olie for tre Timer. Cylinderen er af Zink; den kan rumme noget over 10 Pægle Vand. Tvende Thermometre ere nødvendige for Apparatet: det ene (T) er nedstukket i Cylinderen og gaar ud igjennem et Hul paa Siden af Skorstenen (O) paa Cylinderen; det andet er anbragt i den egentlige Udklækningskasse over Æggene.

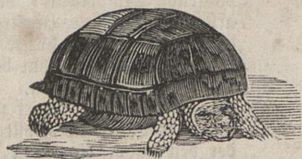
Apparatet opvarmes nu ved Vandets Cirkulation, efter Bonnemain's System, som er modificeret af Hr. Vallée. Ilden fra Lampen hæver Temperaturen i Cylinderen; Vandet, der er paa Bunden, hæver sig op paa Overfladen, eftersom det bliver opvarmet, og der kommer det i Berørelse med Aabningen af et Zinkrør, der fører det til et Slags Bassin, som befinder sig imellem det øverste og mellemste Rum, hvor det samler sig; derfra gaar det igjen ned igjennem et andet Rør, som modtager det henimod den høire Ende af samme Plan; det kommer nu i den nederste Afdeling, som det gaar igjennem ved Hjælp af det samme Rør i hele dens Længde fra høire til venstre Side og vender endelig tilbage til det Nederste af Cylinderen, hvor det paany bliver opvarmet, for endnu engang at vende tilbage paa Overfladen og fremdeles fortsætte det samme Løb. Man seer, at dette første Rørsystem tjener til paa engang at opvarme de tre Afdelinger af Hovedrummet.

Den øvre Afdeling er fremdeles lod-

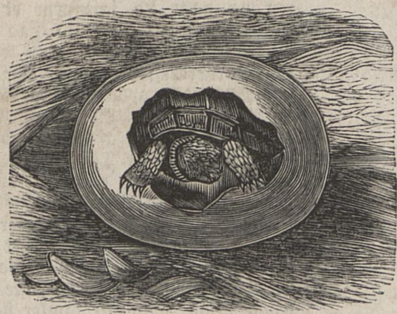
ret i Midten gjennemskaaret af et andet Rør, hvis øvre Ende danner en Skorsteen (A'), som gaar ud af Laaget paa Apparatet, og hvis nedre Ende stiger ned lige til Bunden af Hovedkassen (D). Denne Skorsteen bruges, naar Varmen i Hovedkassen er altfor høi eller naar det synes nødvendigt at fornye Luften; man kan aabne og lukke den efter Behag ved Hjælp af en almindelig Prop.

Endelig gaae ogsaa andre Rør, opfyldte med Luft, ud fra det Rum, hvor Opvarmningsapparatet befinder sig, igjennem hele Længden af Rummet E, og bøiende sig ved dets modsatte Ende nedenfra opad, indføre de i Hovedrummet (D) den i Cylinderen frembragte varme Luft. Paa hver Side af Apparatet ere endvidere anbragte otte runde Aabninger, enhver af 15 Millimeter eller omtrent 7 Linier i Diameter, af hvilke fire findes paa den øverste Deel af det med Glas forsynede Rum og de fire andre paa den øverste Deel af Hovedrummet. Aabningerne paa venstre Side tjene til at indføre den varme Luft og Aabningerne paa høire Side til at indføre den kolde Luft. Disse Huller aabne eller lukke sig ved Hjælp af en Prop, som man efter Behag enten sætter ind eller tager ud. Disse afvexlende Strømninger af varm og kold Luft, som erholde Indpas gjennem disse Huller, ere aldeles nødvendige for en fuldstændig Luftvexling i det mellemste og øverste Rum.

Uagtet sine smaae Rumforholde kan Hr. Vallée's Udklækningsapparat rumme indtil hundrede og tyve almindelige Hønseæg. Det har været benyttet i flere Aar i den botaniske Have under Bestyrelse af sin Opfinder, som allerede har erholdt forskjellige Arter, ikke alene af Fugle, men ogsaa af Krybdyr. Hans Forsøg begyndte i Aaret 1845; den første Udklækning, som lykkedes ham, var af en Snog. De Fugle, som han har udklækket, ere: Fasaner, Agerhøns, almindelige Høns, almindelige Ænder, afrikanske Ænder, Paafugle, Gjæs, Perlehøns. Blant Reptilier har han udklækket Baandslangen, Hugormen, Æskulapslangen, den grøngule Slange og ganske nylig den mauriske Skildpadde. Det er den første Gang, at man har erholdt dette sidste Dyr ved kunstig Udklækning. Sex Æg af dette Slags fandt man i Skildpaddeparken; tre bleve bragte ind i Apparatet, men kun et blev udklækket. Vi meddele Tegningen af denne Skildpadde i naturlig Størrelse, saaledes som den krøb ud af Ægget og tillige Figuren af Ægget, ligeledes i naturlig Størrelse, aabent i Midten og visende i sit Indre det unge Dyr i Begreb med at krybe ud, med Legemet paa tvær i Ægget, istedetfor at ligge efter Længden. Denne sidste Omstændighed er af en vis Vigtighed i zoologisk Henseende, thi alene af denne kan man fuldkommen tilstrækkelig skjelne Krybdyrene fra Fuglene. I Fugleæggene viser Ungen sig stedse vendt efter Længderetningen. Dette Skildpaddeæg har behøvet 60 Dage, for at blive udklækket; det blev indbragt i Apparatet den 14de Juli og man fandt det udklækket den 14de September. Jeg tror ikke, at man allerede tilforn med nogen Vished kjendte Længden af Udklækningstiden for Skildpaddeæg, i det Mindste har jeg ikke fundet den omtalt i noget Skrift. Man veed, at Skildpadden lægger Æg henimod Midten af Sommeren; den nedlægger sine Æg i en Fordybning i et Antal af fire til tolv; den bedækker dem med Jord, og gjør sig ikke mere Umage med og bekymrer sig ikke længere om Ungerne, hvilke krybe ud i Begyndelsen af Høsten. Denne Fordybning findes bestandig paa et Sted, der er godt udsat for Solen, hvis Varme alene udklækker Æggene. Denne Omstændighed gjorde, at

En maurisk Skildpadde, udklækket paa kunstig Maade, i naturlig Størrelse.

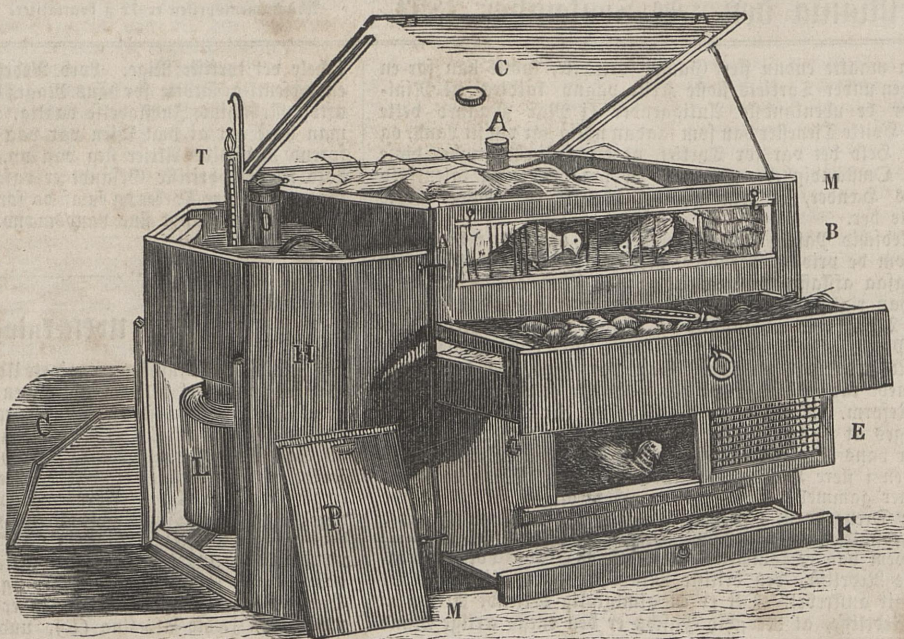

Ægget af den mauriske Skildpadde i naturlig Størrelse i Udklækningsøieblikket.

man kunde forudsee Muligheden af en kunstig Udklækning af samme Slags Æg. Da Moderens Pleie her ikke var aldeles nødvendig, en Pleie, som det ved visse Slags æglæggende Dyr er umuligt at erstatte, trods alle de Forsigtighedsregler, som Jagttagelser kunne lære, var det tilladt at haabe, at naar man blot tog Hensyn til den almindelige Varme af det Klimat, i hvilket Dyret lever i naturlig Tilstand, det vil sige i hele det Strøg, som ellers kaldes Mauritanien, Barbareskkysterne, Omegnen af Algier o. s. v., saa kunde man ved den kunstige Udklækning erholde samme Slags, og det er denne fornuftige Slutning, som Resultaterne nu have bekræftet, skjænkende Videnskaben en ny Kjendsgjerning, nemlig om Længden af Udklækningstiden hos disse Reptilier. Forresten var dette Punkt ikke det eneste af sit Slags, som er blevet opklaret ved Anvendelsen af den kunstige Udklækning. Hr. Vallée havde allerede fundet Udklækningstidens Længde hos flere andre Arter, som hidtil var fuldkommen ukjendt. Vi uddrage af hans Bemærkninger nogle Detailler i Henseende til denne Sag: Æggene af Baandslangen, der bleve indbragte i Skuffen den 25de Juni 1846, nedlagte i Jord i denne Skuffe og bedækkede med vaadt Linned eller Svamp, samt dernæst opvarmede til 35—40 Grader efter det hundredegradige Thermometer (28—32° R.), bleve udklækkede den paafølgende 26de Juli; i det Hele i 31 Dage. En anden Gang bleve samme Slags Æg, indlagte den 30te Juni, udklækkede den 2den Aug. Her seer man en ubetydelig Forskjel, udentvivl bevirket ved Ledningen af Apparatet, som ikke var fuldkommen den samme ved begge Operationer. Flere andre Forsøg, som ere foretagne med den samme Slangeart, have stedse givet samme Resultater. Vi faa her gjøre en vigtig Bemærkning: Krybdyrenes Æg, som i Almindelighed bruge 56-60 Dage for at udklækkes paa naturlig Maade, bruge ikke mere end 30—32 Dage for at udklækkes i Apparatet, naar de befinde sig under saadanne Forholde, som vi have anmærket for Baandslangen, det vil sige, bedækkede med Jord og holdte fugtige ved Hjælp af vaadt Lærred eller Svamp og under en Temperatur af 28—32° R. Hr. Vallée har til en anden Klasse af æglæggende Dyr udstrakt sine Jagttagelser angaaende Længden for Udklækningstiden. Vi finde i hans Bemærkninger følgende Liste:

Fasan	i 25 Dage.
Agerhøns	i 24 —
Alm. Høns	i 21 —
Alm. Ænder	i 28 —
Afrikanske Ænder	i 30 —
Paafugle	i 28 —
Gjæs	i 30 —
Perlehøns	i 25 —

Man seer heraf, at Hønseæg bruge paa lidt nær samme

Udklækningsapparatet i det naturhistoriske Museum i Paris.

Tid til at udklækkes i Apparatet, som under Moderen.

Nytten af dette Apparat lover at blive meget stor i Landhuusholdningen, idet den giver et Middel til at mangfoldiggjøre et af de vigtigste Landmandsprodukter; thi, som man veed, forlade Hønsene ofte deres Æg halvt udklækkede, eller ogsaa knuse de dem, eller de blive liggende paa dem, og undertiden dræbe de endog deres Unger, saasnart de ere fødte. Fremdeles er den Tid, som de tilbringe med at ruge paa og opføde deres Unger, en Tid, som vexler mellem 3 og 4 Maaneder, aldeles tabt for Æglægningen. Ved Udklækningsapparatet, hvorved man efter Behov kan forøge Udstrækningen, undgaar man alle disse Ubehageligheder; og kunde man ikke ogsaa, ved den samme Fremgangsmaade, drage Fordeel af Agerhønsenes, Vagtlernes og andre Fugles Æg, som man undertiden finder i saa stort Antal om Høsten, især naar denne er kommen tidlig? Hvad Nytten i videnskabelig Henseende angaar, saa er den uomtvistelig. Vi have sagt, at den kunstige Udklækning allerede med Nytte har været anvendt ved Undersøgelserne om Fosterets Udvikling: den vil i videnskabelige Foredrag tjene til at paavise samme Slags Phænomener og den kunde maaskee aabenbare os nye Fakta med Hensyn til den physiologiske Natur og til Sædvanerne hos visse Arter, hvorom vi kun have ufuldkomne Anskuelser. (Magaz. pitt.)

Rusland i Asien.

Den franske Moniteur har leveret en, blandt Andet ogsaa i Tillægget til „Augs. Allg. Zeit." for 24de f. M. gjengiven Meddelelse om „Rusland i China." Det angaar os ikke her, hvilket politiskt Motiv der ligger til Grund for denne sikkert ikke uden Hensigt skeete Offentliggjørelse; men Artikelen kunde vel have havt til Overskrift „Rusland i Asien," dersom det havde været den franske Regjering om at gjøre, at kaste et større Lys over disse Forholde, hvortil den sikkerlig ikke mangler Midler. Saa slet og ufuldstændigt vi i mange Henseender ere underrettede om de asiatiske Forholde, saa ere dog i den nyere Tid mange Meddelelser blevne forelagte Offentligheden, som give tilstrækkelige Oplysninger, naar man betragter Tingenes almindelige Tilstand i det Indre af Asien; thi i hine uhyre Lande, hvor Samfærdselen er saa vanskelig, og Forholdene derfor saa stabile og ikke saa fuldkommen kunne vexle under faa Decennier, som Tilfældet er i Europa, kan man støtte sig til Efterretninger, der ere 10 Aar gamle og derover, med ligesaa megen Sikkerhed som paa fuldkommen nye. Vi ville her med Forbigaaelse af Forholdene, saaledes som de vise sig for England i det Sydlige af denne Verdensdeel i Arabien, i den persiske Havbugt, i det nordvestlige Indien, i Birma og China, meddele nogle Bemærkninger om det nordlige Asien, om Landene nordlig for Paropamisaderne og den lange Himalayakjede.

Saa uhyre, som dette Rum er, saa er der dog ingen Tvivl om, at Rusland er paa god Vei til paa den ene eller den anden Maade at opnaae Herredømmet over disse Lande, ja at dets Interesse og endog dets Sikkerhed indtil en vis Grad fordrer, at det stræber efter dette Herredømme. Saa sælsom og extravagant endog denne Tanke kunde synes, saa taber den dog dette Præg, naar man skuer tilbage paa disse Landes totusindaarige Historie og overveier den Stilling, i hvilken det chinesiske Rige for nærværende Tid befinder sig. Uden i mindste Maade at ville indlade os paa Hypotheser om disse Landes ældre Historie og de af denne fremgaaede Folkevandringer, saa ville vi kun henvise til een Kjendsgjerning, som siden 2000 Aar Chinas og Centralasiens Historie, disse uhyre Lande mellem Altai og Himalaya, frembyder. Enten er Riget China indskrænket til det egentlige Land med dette Navn, til Landet indenfor den store Muur, eller ogsaa udstrækker dets Herredømme sig vestlig indtil Belurthag og Udløbet af Isskul og andre Søer. Grunden til dette Phænomen er meget indlysende; naar engang den gjensidige Samfærdsel mellem China og Nomaderne i Vesten og Norden var banet, saa vare kun to Tilfælde mulige, enten blev China uophørligt anfaldt af Nomadefolkene, som søgte Bytte i det kultiverede og lidet krigerske China, og bukkede under, eller ogsaa maatte det gaae seirrigt udaf Kampen og da beherske Nomadefolkene. Dette bliver tydeligst af Historien, siden Kublai Chan i 1260 erobrede China. Denne beherskede hele Asien fra det østlige Hav og ind i det europæiske Rusland, et Beviis paa, at disse Lande meget godt lade sig sammenholde ved een Haand. Da Nomadeherredømmet slappedes, optraadte Mingdynastiet i China (1368) mod dette og holdt sig til Midten af det 13de Aarhundrede, i hvilket Mandschuerne erobrede Riget. Under det første Tidsrum beherskede Nomaderne China og under det andet forblev det chinesiske Rige for den største Deel inden sine Grændser og udøvede kun en klog, men skjult Indflydelse paa Nomadefolkene. Det ene eller det andet er uundgaaeligt.

Det tydeligste Beviis for at det forholder sig saaledes giver Historien om Mandschu-Dynastiet og dettes Kamp med Oiløth eller Dsungarerne. Pauthier siger herom i sin Chinas Historie: „Saasnart Keiser Kanghi (1662—1722) saa, at Mandschuernes Herredømme ikke længere stødte paa nogen betydelig Hindring i det Indre, saa vendte han sit Blik mod Norden. En af Høvdingerne for den under Navn af Oiløth eller Eleuter bekjendte mongolske Folkestamme havde ved Midler, ved hvilke Forbrydelser og List løbe ved Siden af hinanden, svunget sig op til en Rang, hvortil hans Herkomst ikke gav ham nogen Ret, og erhvervet sig Dalai-Lamas Gunst, hvis Understøttelse i disse Egne danner en Magt. Ikke tilfreds med at have underkastet de fleste Stammer af disse Folkeslag sit Herredømme, tænkte han ogsaa paa at udstrække sit Vælde over en Deel af den mongolske Nation, som under Navn af Chalchas efter deres Fordrivelse fra China havde nedsat sig i disse Egne, hvor Dschingischans Magt havde sin Oprindelse. Det kom nu an paa at slaae ind paa den samme Bane, som havde været saa heldig for denne Erobrer; thi dersom alle Grene af den mongolske Nation endnu engang forenede sig under en dristig, foretagelsesfuld og ærgjerrig Fyrstes Overherredømme, saa lod det sig formode, at alle Nomadestammer snart vilde adlyde denne nye Hersker, samt at maaskee China og det øvrige Østasien vilde vende tilbage under deres tidligere Erobreres Aag. Kanghi indsaa først de Farer, som opstode, naar man lod denne nye Kraft faae Tid til at befæste sig, som under Navn af Dsun-gar (den venstre Fløi) paany truede med at danne hiin uhyre Hær, som mere end engang brød ind i Syden, indbefattede i sig alle Nomadestammerne og var deelt i en høire Fløi, et Centrum og en venstre Fløi." Den Hersker, som her var fremtraadt, hed Galdan, eller som man almindeligere kalder ham, Kuntaisch; han var allerede skredet over Thian-schan, havde underkastet sig Hamil, Turfan, Jarkend og Kaschgar, ja var endog gaaet over de vestlige Bjerge og havde erobret Samarkand og Buchara. Kanghi nølede ikke; han brød op med en stor Hær, slog en Deel af Galdans Tropper og denne begyndte allerede at underhandle, da Døden bortrev ham.

Men dermed var imidlertid Oiløths eller Dsungarernes Magt kun knækket for Dieblikket; i Midten af næste Aarhundrede hævede de sig paany og begyndte at udbrede sig, hvorpaa Keiser Kien-long atter bekrigede dem og efter mange Vanskeligheder gjorde en Ende paa Dsungarernes Rige. Denne Historie er i og for sig et Beviis paa, i hvilket Forhold det chinesiske Rige staar til Nomadestammerne i Norden og Vesten, og Pauthiers Ytring, at Galdan havde vidst at erhverve sig Dalai-Lamas Venskab, „hvis Understøttelse i hine Egne alene danner en Magt," er meget betegnende. Engelske Blade have nylig bragt den Efterretning fra det Indre af Asien, at Keiseren af Rusland ved sine Agenter i Centralasien lader sig forkynde som Beskytter af Dalai-Lama og af Lamaismen; Sagen erholdt et latterligt Anstrøg derved, at Keiseren af Rusland netop strax før havde opstillet sig som Forkjæmper for den russisk-græske Kirke; den er imidlertid aldeles ikke latterlig, og Keiseren af Rusland kan, uagtet sin Egenskab af Hoved for den russisk-græske Kirke, være Beskytter af Lamaismen og Dalai-Lama ligesaagodt som Keiseren af China, der heller ikke er nogen Lamait, i Aarhundreder har optraadt som Hjælper og indirekte Beskytter af Dalai-Lama, hvilken sidste, som man seer af Historien med Oiløth, gjerne bringer to verdslige Herskere i Vaaben mod hverandre, for ikke at være fuldkommen afhængig af nogen af dem. Kanghi opdagede paa sit Krigstog Dalai-Lamas hemmelige Brevvexling med Galdan, og senere, i forrige Aarhundrede, gjorde Oiløth Indfald i Thibet og spillede Herrer der i nogen Tid. Den franske Missionær Huc har ved sit Skrift om sin Reise i Thibet udbredt et betydeligt Lys over disse Forholde og vist, at Dalai-Lama i Hlassa ligesom hans Undersaatter, Østthibetanerne, kun med Uvillie finde sig i Chinas Indflydelse – thi noget egentligt Herredømme kan det ikke udøve. Naaer den nuværende Bevægelse i China, der, som Hr. Rizzolati, apostolisk Vikar i Hukuang, meddeler i en Skrivelse fra Hong-kong af 28de Jan. d. A., raser mod de buddhistiske Afgudstempler, mod Bonzer og Bonzinder, det Maal, som den har opstillet sig, nemlig Manschuernes Forjagelse fra China, da maa det Baand, som hidtil forbinder China og Thibet, briste, Dalai-Lama og samtlige levende Buddhaer, Chutuchuerne i de thibetanske og mongolske Lande, blive overladte til sig selv, og da Rusland allerede tæller nogle af disse Chutuchuer blandt sine Undersaatter, saa er det ikke usandsynligt, at de fleste af dem efterhaanden komme til at træde i et vist Forhold til Rusland som Skytsmagt.

For Ruslands Vedkommende bliver der imidlertid ikke Spørgsmaal om Erobring, men om at vedligeholde Roligheden ved og selv inden sine Grændser; Chutuchuernes Magt er uhyre: den i Chalchas-Mongolernes Land ved Tula i Nærheden af den russiske Grændse boende Chutuchu hersker, dersom man tør troe Huc og andre Beretninger, næsten over alle de østlige Mongolstammer; Landene nordlig for Østthibet have i længere Tid mere staaet under saadanne Chutuchuer (som i

Forbigaaende bemærket ikke sjelden føre Krig med hverandre) end under chinesiskt Herredømme; styrter Mandschu-Thronen sammen, saa tilhører Herredømmet over næsten alle Stammer fra det østlige Mongoli ved den sydlige Skraaning af Altai indtil Østthibet ved den nordlige Skraaning af Himalaya disse geistlige Overhoveder, enten dette nu er direkte eller indirekte, thi ogsaa de verdslige Fyrster maa bøie sig for denne Indflydelse. Rusland har altsaa en stor Interesse af at forsikre sig disse geistlige Fyrsters Hengivenhed, saaledes som Mandschuregjeringen hidtil har gjort; det udstrækker da med et eneste Træk sin Indflydelse lige til den chinesiske Muur. Dette Strøg, der naaer fra de russiske Grændser, fra Selenga og Onon gjennem det høie Gobi til Thibet, er i politisk og militær Henseende meget vigtigt: det er Centrum for den store Nomadehær, hvis høire Fløi ligger i Mandschuriet og den venstre i det gamle Dsungarerland.*) Her kan Rusland med faa Penge og endnu færre Tropper temmelig sikkert grunde sit Herredømme, og dette Herredømme forskaffer det tvende meget store Fordele, for det Første den frie Skibsfart paa Amurfloden, som det ydmygede Mandschudynasti ikke længere kan nægte det, og for det Andet Besiddelsen af det øvre Løb af Irtisch, ved hvilket den chinesiske Regjering ifølge Monitøren allerede skal have aabnet Russerne et Marked. Disse Landes baade gamle og nye Historie viser, at den, der er Herre ved den øvre Irtisch, inden kort Tid stiger ned til Syr Derjas og Jaxartes's Gebeet, hvor Stæderne Khokand, Taschent, Samarkand og snart ogsaa Buchara blive ham et let Bytte. Ligesom Galdan ved Slutningen af det 17de Aarhundrede trængte ned i Syr-Derjas og selv i Oxus's Dalføre,

*) Her viser det sig, i Forbigaaende bemærket, at denne i China meget gamle Betegnelse udgik fra Chineserne og ikke fra Nomadestammerne: for den fra Syd mod Nord skuende Chineser er Dsungariet den venstre Fløi, for den fra Nord mod Syd skuende Nomade er den den høire.

saaledes brøde ogsaa hans Efterkommere i Midten af forrige Aarhundrede derind, og Achmed Schah Durani, Afghanistans Hersker, slog dem tilbage, idet han stillede sig i Spidsen for Turkomanerne og Afghanerne.

Der tiltrænges intet Bevis for, hvilke Fordele denne Stilling medfører i Henseende til Herredømmet over hele Forasien: med Stillingen ved Oxus og Paropamisaderne vare Mongolerne ogsaa Herrer over Persien, og Timur ligesom Baber erobrede ogsaa Indien. Her er det altsaa, hvor Rusland og England støde paa hverandre i det Indre af Asien. For to Aar siden stod i „Ausland," hovedsagelig efter engelske Kilder, en Fremstilling af disse Forholde, hvis Forfatter var af den Anskuelse, at England endnu engang maatte gaae over Hindukusch og fra Høiderne af Paropamisaderne samle Nomadefolkene om sig mod Rusland og China. Man sammenligne Tingenes nuværende Tilstand og dømme om, paa hvis Side Fordelen nu er. Russerne ere meget sparsomme i deres Meddelelser om deres Fremtrængen mod den chinesiske Grændse i Grændsedistriktet Ili, ligesom mod Jarkend og Kaschgar, men snart fra den ene, snart fra den anden Kant erfarer man, at deres Reisende udover Taschkend og Khokand langs med Syr-Derja have overskredet den chinesiske Grændse, og det russiske geographiske Selskabs omhyggelige Bestræbelser for at samle Efterretninger angaaende disse lidet bekjendte Lande lade ingen Tvivl tilbage om, hvorhen deres Opmærksomhed er rettet i de senere Aar.

Russernes dristigste Forhaabninger gik imidlertid ikke saavidt, som Udsigterne nu aabne sig for dem ved Opstanden i China. Deres Bestræbelser gik ud paa, fra Sibirien og Orenburg af at bringe den store Kirgis-Kosaksteppe indtil Syr-Derja under deres beherskende Indflydelse; paa denne Maade erholde Stæderne Taschkend og Khokand og skyde deres Handel frem til Chinas Vestgrændse. Fra Syr-Derja af, navnlig fra Taschkend og Khokand, er det let at naae Samarkand og at besætte hele Transoxanien, Arabernes Mawaralnahar*) og Buchara, kort sagt hele Landet indtil Oxus, tilfalder da af sig selv Erobreren. Da Russerne ved deres transkaukasiske Besiddelser staae paa den vestlige Bred af det kaspiske Hav og der nylig meddeltes den rigtignok ikke bekræftede Efteretning, at de af Perserne havde fordret Aftrædelsen af Ghilan og Masenderan — en Fordring, som det svage Persien neppe kan afslaae — saa staae de i ethvert Fald ved Paropamisaderne, følgelig ved Indgangen til Sydasien. Var en saadan Fremtrængen vanskelig, saalænge den maatte skee paa den lange Vei fra Siberien og Orenburg, hvor de talrige Nomadefolk paa det chinesiske Gebeet bleve paa venstre Side og kunde lægge en Marsch store Hindringer iveien, saa er Sagen forholdsviis let, naar det chinesiske Herredømme falder sammen i Grændselandet Ili og Russerne indtræde der som naturlige Arvinger. Det er mere end sandsynligt, at Rusland allerede har sine Agenter blandt alle Folkestammerne lige hen til den chinesiske Muur og til Thibet. Dette maa imidlertid aldeles ikke vække Forundring. Rusland kjender de asiatiske Forholde bedre, end nogen anden Magt, vel endog bedre end England. Det er sikkert nok, at det snart saa den chinesiske Revolution skride frem, og dets Gesandtskab i Peking maa vel have skaffet sig sikre Efterretninger fra Hoffet om Størrelsen af den Frygt, man der nærede. At Forbindelsen mellem Nomadestammerne og China maatte blive brudt, saasnart en Revolution i Chinas Indre fik et heldigt Udfald, maatte vel forud være klart nok, og der behøvedes vel neppe den Biomstændighed, at denne Revolution optræder som en Fiende af Budhismen i China. Denne sidste Omstændighed gjør rigtignok ved den geistlige Magts aabenbare Overvægt blandt Mongolerne og de thibetanske Folk Bruddet uundgaa-

*) Det vil sige, hvad der er hiinsides Strømmen; Russerne have deraf dannet det forunderligt fordreiede Ord Maursinnachar.

Indløbet til det sorte Hav.

eligt og maa bringe mange af de Planer, som gjære blandt disse Folk — Storlamaen i Dschaschi Lumbo skal efter Huc tænke paa store Erobringsplaner — til et snarligt Udbrud. Storartede Bevægelser blandt disse Nomadestammer ere da uundgaaelige, og Rusland maa hvert Øieblik være forberedt paa, at maaskee under Løbet af uundgaaelige Stridigheder en Horde af en halv Million Mennesker bliver kastet ind paa dets Gebeet, uden at Rusland netop skulde være istand til strax at afhjælpe de deraf udspringende Forlegenheder; naar altsaa Rusland tager forebyggende Foranstaltninger, saa maa dette ikke vække Forundring.

Saalænge det chinesiske Rige og Mandschudynastiet bestod og bestaar, kunde og kan det kun være Ruslands Hensigt, af dem efterhaanden at forlange Indrømmelser, og aabne Veie i det Indre for sin Handel; saasnart Mandschudynastiet falder, stiller Sagen sig anderledes: fra dette Øieblik kan og maa Ruslands Bestræbelse næsten være at sikre sig Herredømmet over Landet mellem Altai og Himalaya. Da Rusland allerede hersker over Sibirien, saa er der ingen Grund tilstede, hvorfor det ikke, ligesaa godt som China, skulde kunne holde disse Lande i Lydighed ved Klogskab, og naar det er nødvendigt ved Anvendelse af Militærmagt, saa meget mere, da det i militærisk Henseende vigtigste Gebeet ved det øvre Løb af Irtisch og indtil Thian-Schan ikke er en saa umaadelig Udstrækning af det russiske Gebeet, at det jo i Sammenligning temmelig let skulde kunne holdes i Lydighed ved en Organisation af Nomadefolkene paa samme Maade som Kosakkerne — en Organisation, der f. Ex. allerede har gjort temmelige Fremskridt blandt Buræterne. Giver man disse Skarer nogen Disciplin og Orden og tilføier noget Artilleri, saa er dette fuldkommen tilstrækkeligt til at imponere alle Nabostammerne. Det fortjener at bemærkes, at Russerne i dette Strøg ikke synes at støde paa nogen synderlig national Utilbøielighed, men meget mere, idetmindste i Thibet og Nabolandene, at kunne regne paa en saadan mod de nærliggende Englændere, hvilket tydeligt nok viser sig af Missionæren Huc's Reiseskildring. Saaledes have Sagerne stillet sig mærkværdig gunstigt for Rusland og i Løbet af faa Decennier turde der opstaae et russiskt-asiatiskt Rige, som, med Undtagelse af det egentlige China, ikke vilde give Dschingischans noget efter i Udstrækning. (Efter „Ausland.")

Indløbet til det sorte Hav fra Bosporus.

Der sees tre Korvetter paa den europæiske Side, og to smaa Dampere paa den asiatiske Side, nærmest Tilskueren. Disse Fartøier kunne betragtes som den tyrkiske Flaades Avantgarde. Det uforlignelige Sund ved Bosporus er et uhyre Panorama, der udbreder sig paa begge Sider af Fartøierne i en Strækning af 5 Liees, besaaet med Forter, Taarne, Landsbyer og Palladser. Øiet trættes ved at følge alle de herlige Landskaber og vidunderlige Prospekter, som nu aabne sig, nu skjule sig for Synet. Eftersom man kommer Konstantinopel nærmere, blive Husene flere og flere, indtil de tilsidst fremstille en fuldstændig Række af glimrende og phantastiske Bygninger. En stor Masse røde Tage, malede Paneler, forgyldte Vinduesskjerme, afrundede Valnøddetræer, gamle Cypresser og hvide Moscheespiir, der ere kastede mellem hverandre i den mest pittoreske Uorden, forkynde omsider den Reisende, at han har naaet den fortryllende By Konstantinopel.

(Illustr. Lond. News.)

Fire Regler mod Dødsfrygt.

(Af Hufeland.)

Der er ingen Frygt, som gjør Mennesket mere ulykkeligt, end Frygten for Døden. Man ængstes for hvad man ikke kan undgaae og for hvad der hvert Øieblik kan overrumple os; denne Rædsel blander sig i enhver Nydelse; denne bestandige Angst for at miste Livet berøver os det til Slutning. Man seer sjelden et Menneske, der plages af denne stadige Frygt, opnaae nogen fremrykket Alder.

„Elsk Livet, uden at frygte Døden." Ved at følge denne Regel, lever man lykkeligt og længe. For dem, der ikke kunne helbrede sig selv for denne Angst for at døe, vil jeg opstille nogle meget simple Regler, som ikke støtte sig til metaphysiske Spekulationer, men ere grundede paa Erfaringen.

1. Man bør gjøre sig fortrolig med Forestillingen om Døden.

Det er en uhyre Vildfarelse at ville søge et Præservativ mod Dødsfrygten ved at bortfjerne Forestillingen om en Katastrophe, mod hvilken ingen Magt kan beskytte os. Denne Tanke, som man tror at have banlyst for stedse, kommer pludselig over os, i bestemte Mellemrum, i Øieblikke, da man mindst tænker derpaa, midt under Fornøielser og Sorgløshed, og da ere dens Virkninger frygtelige. Men dersom man gjør sig fortrolig med den, forsvinder efterhaanden det Skrækkelige derved, og til Slutning føler man ikke nogen Rædsel ved den. Man betragte Soldaterne, Matroserne og Bjergmændene: i hvilken Stand finder man lykkeligere Mennesker, Mennesker, der ere mere tilgjængelige for Fornøielser? Og hvorfor? Fordi de have lært at foragte Døden derved, at den bestandig svæver over deres Hoveder. Kun den er i Sandhed fri, der ikke frygter Døden; ham kan ingen Magt i Verden betvinge eller forvolde Uro, eller gjøre ulykkelig; hans Sjæl er opfyldt med et urokkeligt Mod, som meddeler selve Livskraften ny Styrke, og derved bliver et positivt Middel til at bortfjerne Døden.

Denne Vane har desuden den Fordeel, at den befæster Mennesket i Dyd og Redelighed. Er man i en tvivlsom Stilling; gjælder det at vælge mellem Ret og Uret, da spørge man sig selv: „Hvorledes vilde du handle, dersom dette Øieblik var dit sidste, eller hvorledes vilde du ønske, at du havde handlet?" Dersom man føler Had eller Misundelse, dersom man ønsker at hævne en Fornærmelse, da tænke man paa

denne sidste Time, paa de nye Forholde, hvori vi skulle befinde os i det andet Liv, og enhver ukjærlig Tanke vil forsvinde. Grunden hertil er den, at naar Scenen forandres og forstørres, forsvinde disse Egennyttens smaalige Beregninger, som i Almindelighed bestemme vore Handlinger; enhver Gjenstand viser sig for os i dens sande Lys; Illusionen forsvinder, kun Virkeligheden staar tilbage.

2. Det er en Fordom at tro, at man lider meget i Dødsøieblikket.

Mange Mennesker frygte mindre for Døden, end for hvad der gaar foran dette store Øieblik; de gjøre sig en aldeles overdreven Forestilling om de sidste Øieblikke, i hvilke Sjælen adskiller sig fra Legemet. Men denne Frygt er uden al Grund. Mennesket kan ikke have nogen legemlig Følelse af Døden; thi at dø er at tabe Livskraften, og denne er netop det Middel, gjennem hvilket Sjælen føler Legemet. Alt eftersom vi tabe Livskraften, tabe vi saaledes Bevidstheden og Evnen til at føle, og vi kunne ikke tabe Livet uden paa samme Tid, ja endog iforveien, at tabe Følelsen af Tilværelsen. Dette beviser Erfaringen: Alle de, som ere vakte til Liv igjen efter at have været anseede for døde, forsikre, at de ikke have havt nogen Fornemmelse af Døden, og at de have faldt hen uden at vide deraf.

Konvulsioner, Klynken, Stønnen af Døende beviser Intet herimod. Saadant er kun en Lidelse for Tilskueren; den Døende selv føler Intet. Man kunde ligesaagjerne bedømme en epileptisk Patients Tilstand efter de Krampetrækninger, som han er underkastet; han har aldeles ingen Fornemmelse af det, som forvolder os saamegen Rædsel.

3. Man bør vænne sig til kun at betragte dette Liv for hvad det i Virkeligheden er.

Livet er kun en Forberedelse; det er ikke vort endelige Maal, men kun et Tilløb dertil; det lære vi ved at betragte dets mange Ufuldkommenheder. Man betragte det som en Udviklingens og Forberedelsens Tid, som et Brudstykke af vor Tilværelse, som en Gjennemgang til nye Perioder. Hvorfor ængstes vi da for at betræde denne nye Bane, for at forlade en gaadefuld, usikker Tilværelse, en Tilværelse, som aldrig kan tilfredsstille os, for at begynde en anden? Lader os uden Frygt hengive os til det almægtige Væsen, som uden vor Medvirkning har stillet os i denne Verden, og lader os lægge Afgjørelsen af vor fremtidige Skjæbne i hans Haand. Den, der slumrer ind ved sin Faders Hjerte, behøver han at ængstes for Opvaagningens Øieblik?

4. Vi bør ofte tænke paa dem, som ere gangne foran os, paa disse Væsener, som vi elske, som synes at indbyde os til at forene os med dem i de Regioner, som vore Evners Indskrænkethed ikke tilsteder os at blive vaer herneden!

Om Cedron som Middel mod Slangebid.

(Af Fr. Chr. Schübeler.)

Cedron er Navnet paa en Frugt, der i den senere Tid er meget søgt paa forskjellige Steder i Central-Amerika som et sikkert Middel mod Bid af Slanger, Skorpioner og lignende giftige Dyr. Nedenstaaende er et Uddrag af de herom forhaanden værende Beretninger deels af Sir William Hooker, deels af den bekjendte Reisende Berthold Seemann*).

Det Træ, som leverer denne Frugt, Simaba Cedron, er hidindtil alene fundet i Republikken Ny Granada, hvor det forekommer mellem den 5te og 10de Breddegrad og den 75de og 83de Længdegrad (Greenwich). Træet findes i Udkanten af Skovene, ved Flodbredderne (især ved Magdalene-Floden) eller i Nærheden af Havet, men vorer aldrig mellem andre Træer; og omendskjønt det undertiden vel forekommer samlet i temmelig store Klynger, kan det dog ikke siges at danne Skove. Det bliver omtrent 15 Fod høit og Stammen naar sjelden en Tykkelse af over 6 Tommer i Gjennemsnit. Træet ender i Toppen i en 3—3½ Fod lang Blomsterkvast, der forhindrer det fra at vore i Høiden, og bevirker at der fremkommer et større eller mindre Antal Sidegrene, som ogsaa ende i en lignende Kvast. Denne eiendommelige Voxemaade gjør, at Træet seer ud som om det var beklippet og faar nogen Lighed med en Palme eller en stor Skjerm. Frugten, der er af Størrelse som et Gaaseæg, er en Steenfrugt og har nogen Lighed med en umoden Fersken. Den indeholder en stor Kjerne, der næsten seer ud som en Mandel, men er større end denne, og dette er den Cedron, der forekommer i Handelen.

De forskjellige Dele af dette Træ have en meget bitter Smag og bruges i Ny Granada med megen Nytte mod Koldfeber, omendskjønt man der har Chinabark i Overflod. Det er dog fornemmelig Kjernerne, der søges, og i Panama betales disse i Apothekerne med indtil 3 Realer (omtrent 40 Skilling) for Stykket. Enhver er gjerne forsynet med et større eller mindre Stykke af denne Frugt, som man altid fører med sig i Pengepungen eller Cigarfutteralet eller ogsaa paa et Baand om Halsen. Naar man bliver saaret af et giftigt Dyr, indtages omtrent to Gran med Brændeviin eller Vand, og et Stykke af Kjernen udrøres med Vand til en saadan Form, at den passende kan anvendes paa Saaret. Ved en Forsamling i Videnskabernes Selskab i Paris den 7de April 1851 blev der angivet, at det var lykkes en Chemiker Lecoy at udskille af Frugten dens virksomme Stof, der blev kaldet Cedrin.

Den første Efterretning, som man har om dette Træ, er i et gammelt Verk, der er trykt i London 1699, under Navn af „History of the Buccaneers," hvor saavel Voxestedet som Frugtens Egenskaber angives. Senere synes dette Middel at være gaaet i Forglemmelse, og i 1843 blev der af Regjeringen i Ny Granada udnævnt en Kommission, der ledede af Dr. Cespedes (Professor i Botanik ved Universitetet i Bogota — † 1848), og som blev paalagt at undersøge af hvilken Plante man erholdt Cedron, hvor den fandtes og i hvilken Mængde man antog Frugten kunde skaffes. Følgen heraf blev, at Cedron strax optoges i den i Ny Granada gjældende Pharmakopoe og at den for Tiden er at erholde i alle Apotheker i Landet.

Englænderen William Purdie, der samlede Planter for den botaniske Have i Kew ved London, blev af Cespedes gjort opmærksom paa dette Træ, dets Egenskaber, Voxesteder o. s. v., og 1845 medbragte han til Kew Have fra Bredderne af Magdalene-Floden fuldstændige tørrede Exemplarer af Planten tilligemed en Deel modent Frø. Dette spirede; fra Kew blev nu Planten uddeelt til forskjellige botaniske Haver og Handelsgartnerier i Europa, og i 6te Bd. af Hooker's „Journal of Botany" blev Træet (under den naturlige Familie Cimarubaceæ) i Korthed beskrevet af Dr. Planchon. Efter de af Purdie og senere af Seemann hjemsendte Planter har Sir William Hoocker i December 1850 bekjendtgjort en fuldstændig Beskrivelse ledsaget af de fornødne Tegninger af denne Plante.

I Korthed sagt er dette det Vigtigste af hvad man for Tiden veed om dette Træ. Om Barken eller andre Dele af Træet skulde vise sig virksommere mod Koldfeber end Chinabark, faar Erfaring vise. Saa meget synes dog vist, at dersom dette Træ ikke skulde findes i større Mængde, end man hidindtil veed, eller dersom det ikke paa kunstig Maade bliver formeret og dyrket, vil den af dette erholdte Medicin altid blive meget kostbar.

*) Seemann var som Naturkyndig med paa Skibet Herald, der mellem 1845 og 1851 var ude for at opsøge John Franklin.

Norge.

Christiania. Prof. F. C. Faye er under 5te Aug. udnævnt til Ridder af St. Olafs Orden.

— Under 27de August have følgende Udnævnelser fundet Sted: Prof. theol. J. M. P. Kaurin til Sognepræst til Liers Pstg.; Sognepræst til Vanelven K. O. Monrad til Sognepræst til Vigedals Pstg.; Kand. theol. O. C. Rasch til Sognepræst til Jostedals Pstg.; Kand. theol. J. C. Stephansen til Sognepræst til Nissedals Pstg.; Kand. theol. H. O. Rolland til residerende Kapellan til Stods Pstg.; Fuldmægtig i Finants-Departementet C. F. G. Kaltenborn til Foged i Gudbrandsdalens Fogderi og Bureauchef i Kirke-Departementet J. D. Bødtker til Foged i Namdalens Fogderi.

— Under s. D. er Bureauchef i Finants- og Told-Departementet F. P. Nannestad udnævnt til Medlem af Direktionerne for de med Handelshuset C. J. Hambro & Søn afsluttede Statslaan af 1828, 1848 og 1851.

— Examen Artium endte den 30te Aug. Af de 105 Kandidater, der indstillede sig, erholdt en (F. C. Dons) Charakteren Laud. præceteris, 43 Laud., 38 Haud illaud. og 6 Non contemnendus. Syv meldte Sygdomsforfald, en udeblev uden Videre, og 19 kunde paa Grund af Charakteren Slet i enkelte Fag ikke strax immatrikuleres.

— Kjøbmand N. P. Thesen, der i flere Aar har drevet Handel med indenlandske Industrigjenstande og derved ikke lidet bidraget til Huusflidens Opkomst her i Landet, er afgaaet ved Døden den 23de August. kun 43 Aar gammel.

— Den 30te Aug. indtraf en Ulykke paa Jernbanen, idet Lokomotivet væltede paa en Tour op til Ullensaker, i hvilken den engelske Overingeniør G. Bidder deeltog. En Arbeider blev dræbt, men det øvrige Følge slap med Livet.

— Kolera har i den sidste Uge grebet stærkt om sig saagodtsom overalt i Staden, uden Hensyn til Stænder og Stilling, saaledes at de daglig Indsygnedes Antal endog har gaaet op til over 90 (fra 31te Aug. til 1ste Sept. 97) og de Dødes til over 50. Dødeligheden har i Begyndelsen været meget stor, ja forholdsviis langt større end første Gang Kolera besøgte os, nemlig 1833, men i de sidste Dage synes den noget i Aftagende. I de fem Ugers Tid, Sygdommen har raset, ere 668 angrebne, 412 døde. Det er dog nu at haabe, at den snart har naaet sit Kulminationspunkt, saasom den tidligere baade her i Christiania og paa andre Steder har pleiet at aftage efter 5—6 Ugers Forløb. Da det kan interessere at anstille en Sammenligning mellem Sygdommens Varighed, Intensitet og Extensitet de forrige Gange, den har været her, og nu, ville vi efter de af Kolera-Centralkommissionen i sin Tid udgivne Aktstykker hidsætte Følgende: I 1833 forløb 74 Dage mellem det første Sygdomstilfælde (der indtraf 1ste Okt.) og det andet (14de Dec.); i 1850 56 Dage (fra den 4de Okt. til 28de Nov.) I de to første Uger i 1833 angrebes 28, hvoraf 14 døde, i samme Tid i 1850 36, hvoraf 23 døde. I 1833 steg Antallet af de dagligen Angrebne til 94 (hvilket i Forhold til Folkemængden dengang var langt betydeligere end det nu angrebne Antal, der kan fordeles paa omtrent dobbelt saa mange Indvaanere); i 1850 steg de Angrebnes Tal ingen Dag høiere end til 32. I 1833 udgjorde de angrebne 1430 Individer (over 1/15 Deel af Byens Folkemængde dengang), i 1850 blot 153 (ikke fuldt 1/211 Deel af Folkemængden). I hiint Aar døde 817, i dette 87, hvilket viser, at Epidemien første Gang ikke alene havde langt større Extensitet, men ogsaa noget større Intensitet, end forrige Gang den optraadte her. Første Gang skaanede den fast ingen Deel af Staden og ingen Stand eller Stilling, anden Gang holdt den sig (paa een Undtagelse nær) blot til den simplere Klasse og hævdede da fuldkommen sin Ret til Benævnelsen „Proletariets Sygdom."

Drammen. I Repræsentantmøde den 27de Aug. bevilgedes 300 Spd. aarlig i 2 Aar for en Fattigforstander for Byen og et aarligt Tillæg af 12 Spd. i de 9 Vægteres Løn; derhos garanterede Kommunen for et Laan af 800 Spd. til Fuldførelse af Tangens Kirke.

— I Drammen skal Kolera være udbrudt, ligeledes i Moss og Frederiksstad.

I Laurvik er der indtil 28de Aug. af Kolera angrebet 137 Personer, hvoraf 65 ere døde, 23 helbredede.

Lillehammer. Interessentskabet i det nye Mjøsdampskib har besluttet at bestille samme fra Motala Værksted. Aktier for omtr. 24,000 Spd. ere tegnede.

Paa Hamar ere falske Tolvskillinger nylig komne tilsyne. Falskmyntneren er ikke opdaget, dog har man paa Mistanke arresteret en Svenske.

Ved Storthingsvalget for Christianssands By (24de August) udkaaredes Stiftsoverretsassessor O. Berner, Biskop J. v. d. Lippe samt Kjøbmand og Bankadministrator A. C. Hartmann til Repræsentanter, og Handelsfuldmægtig S. O. Stray, Kjøbmand og Bankadministrator H. Johnsen og Stiftsoverretsprokurator N. W. Rogstad til Suppleanter.

Nordre Bergenhuus Amtsformandskab har bevilget følgende Summer for Aaret indtil Høstthingene 1854: Amtskommuneudgifter: Justits- og Politivæsenet 462 Spd. 77 ß., Maaneds- og Formynderthingene 139 Spd. 48 ß., Vakcinationen 353 Spd. 20 ß., Jordemødrenes Løn 500 Spd. 47 ß., Medicin til fattige og epidemiske Syge 750 Spd. 47 ß., Tilsyn med fattige Syge og disses Transport 1649 Spd. 101 ß., Bergens civile Sygehuus 1857 Spd. 4 ß., St. Jørgens Hospital 158 Spd. 48 ß., Lungegaardshospitalet 1440 Spd., Døvstumme 340 Spd. 110 ß., Præmier for Rovdyr 182 Spd. 108 ß., Landbrugsskolen 635 Spd., Amtsformandskabet 724 Spd. 85 ß., Diverse 1931 Spd. 86 ß., Kvægsygen og Veterinærvæsenet 400 Spd., Forskud til de engere Kommuner 567 Spd. 23 ß., til Udgifter for Regnskabernes Afslutning til Høstthinget 1854 3200 Spd., Dækkelse af Restancer. ialt 17393 Spd. 113 ß., og med Fradrag af Beholdning, Forskud, Restancer m. m. 7595 Spd. 23 ß., igjen 10198 Spd. 90 ß., hvortil lægges for at undgaae Brøk 185 Spd. 3 ß = 10383 Spd. 93 ß. eller 80 ß. pr. Skylddaler: Veivæsenet: 3244 Spd. 113 ß., eller 25 ß. pr. Skylddlr., — ialt: 13628 Spd. 86 ß., eller 105 ß. pr. Skylddlr.

Molde. Den 20de Aug. afsløredes et af Indvaanerne i Molde og Bolsø bekostet Gravmonument over Amtmand H. M. Krohg.

Throndhjem. Fra en Amerikaner, Hr. Lea, har Videnskabs-Selskabet modtaget som Gave et kostbart Pragtværk om de indianske Stammer i Nordamerika, hvis Forfatter er H. R. Schoolcraft.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. for 2den og 3die Sept. har F. G. Norstrøm leveret en belærende Afhandling om Staldforing.

— I Mgbl. Nr. 222 og 227 har Fr. Chr. Schübeler leveret en udførlig og belærende Afhandling om nogle af Tangarternes Forekomst og Anvendelse og i Nr. 234 af samme Blad en Artikel om de for Biavlens Fremme hensigtsmæssigste Planter.

— Kongsbergs Adr. finder, at da nu Byfogedembedet i Kongsberg er ledigt, burde det Offentlige, inden sammes Besættelse, see til at faae afhjulpet et længe følt Savn, ved nemlig at oprette et eget Embede for Politi- og Fattigvæsenet dersteds.

— Tønsbergs Adr. omtaler med Ros et af Smed Olsen oprettet Klokkestøberi i Sæms Sogn, hvilket nu er udvidet med en ny Smelteovn, saa at fire og flere Kirkeklokker kunne støbes paa een Gang.

— Skiens Korresp. gjør opmærksom paa, at ogsaa en Bondemand i Bamle Sogn allerede i flere Aar har drevet paa kunstig Fiskeformerelse, „ved fra Elvene at omflytte den der af Ørreder gydte Rogn over i langtfraliggende fisketomme Heivand uden Tilløb, hvoraf der har udviklet sig en Yngel, som i et forholdsviis kort Tidsrum har opnaaet en ualmindelig Størrelse."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. De Kolerasyge i Hovedstaden beløb sig indtil den 29de Aug. i Alt til 507, hvoraf 192 Døde. I det sidstnævnte Døgn angrebes 90 og døde 31.

— Fabrikant A. Lembke i Ystad har opfundet en Seng for Kolerapatienter, der heelt og holdent er omgivet af et af Zinkplader forfærdiget Varmeapparat, hvilket ved at fyldes med varmt Vand meddeler den i Sengen liggende Patient en jevn Varme, der endog kan drives op til 50 Grader.

Frankrig. Den 15de Aug. benaadedes 50 December-Kompromitterede fra Herault-Departementet.

— Fyrsten af Eckmühl, Marschal Davousts eneste Søn samt Grev Montholon ere døde den 13de Aug.

England. Admiral Cockborn, en af Deeltagerne i Revolutionskrigen, er afgaaet ved Døden 82 Aar gammel.

— Generalerne Fr. Adam og Saltoun samt den berømte Chirurg B. Cooper ere bortkaldte ved Døden.

Tydskland. Ogsaa i Berlin er Kolera udbrudt.

Belgien. Paven har sendt Hertugen af Brabant i Anledning af hans Forlovelse en Splint af Krybben i Bethlehem, hvilken Skjænk Hertugen med megen Rørelse modtog af den pavelige Nuntius's Haand.

Østerrige. Keiseren skal formæles med Prindsesse Elisabeth Amalie af Bayern.

Tyrkiet. Efterretningen om at Sultanen har antaget Stormagternes Wiener-Forslag gjentages med Tilføiende, at dette er skeet med nogle Modifikationer deri.

Nordamerika. Byen Ophir i Kalifornien er ødelagt ved Ildsvaade. Skaden anslaaes til 100,000 Dollars.

Blandinger.

Havets Dybde. I det kgl. Selskabs Sammenkomst i London den 27de Jan. d. A., beretter Times, indleveredes en Beretning fra Kapitain Denham, Chef paa Herald, angaaende en den 30te Oktober 1852 i Farvandet mellem Rio Janeiro og det gode Haabs Forbjerg (36° 49′ s. B. og 37° 6′ v. L. f. G.) foretagen Undersøgelse af Havets Dybde. Man havde med en til denne Undersøgelse indrettet Line, ved hvilken der hang en Vægt af 5 Pund, først naaet Grunden paa 7706 Favnes Dybde. Dette er den største Dybde, som man hidtil har undersøgt, og den er lig 7,7 geogr. Mile (60 1°); den høieste Top af Himalaya anslaaes til 28,000′ eller 4,7 Mile. Til Nedfiringen af Synkeblyet behøvede man næsten 9½ Time. Ved Optrækningen sprang Linen 140 Favne under Vandet og derved gik et Thermometer tabt, som man havde nedsænket 3000 Favne.

Nyt musikalskt Instrument. „Berliner Musickzeitung-Echo" beretter, at Hr. Petrina, Professor i Physik i Prag, har konstrueret et Instrument med Klapper, der, naar de blive anslaaede med Haanden, ved Hjælp af en galvanisk Strøm bringe en Jernstang i Svingninger. Ved enhver Klap kan man erholde en Tone. Naar man nu anbringer et tilstrækkeligt Antal Klapper, og naar disse blive stemte som ved et Pianoforte, saa kan man spille paa dette Instrument som paa et Klaveer, hvortil ogsaa kommer den Fordeel, at Tonen uafbrudt vedvarer, saalænge Klappen bliver holdt nede og at Tonen ophører, uden at der i ringeste Grad bliver nogen Efterklang tilbage, saasnart den igjen slippes op. Arten af Tonen ligner den ved Physharmonika. Tvende i betydelig Afstand fra hverandre staaende Instrumenter kunne sættes i Forbindelse paa en saadan Maade, at Musiken lyder fra det ene Instrument, naar man spiller paa det andet. Hr. Petrina vil offentliggjøre en Beskrivelse over sin Opfindelse.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposten paa Udsire med omtr. 80 Spd. i Indtægter.

Lærerposten ved den paa Horvigstranden (i Lier) oprettede Fastskole med 100 Spd. i Løn og fri Bolig.

Pleiemoderposten ved Christianssands Børneasyl med 120 Spd. i Løn og fri Bopæl.

En Lærerpost ved Ruseløkkens Almueskole i Christiania med 200 Spd. i aarlig Løn og Godtgjørelse for Huus og Ved m. m.

En Jordemoderbestilling i Ide Pstg. med 46 Spd. i aarlig Løn.

☞ Subskription paa Illustreret Nyhedsblad modtages fremdeles i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier og koster 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Med Subskriptionen er forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Disse Gevinster ville i Aarets Slutning ved Lodtrækning blive fordelte blandt Abonnenterne uden Hensyn til deres Antal, dog fordres som nødvendig Betingelse, at Betalingen bliver ordentlig erlagt for hvert Kvartal og at man holder Bladet fra Aargangens Begyndelse til dens Slutning. Skulde Abonnenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordelte i flere Gevinster, hvoraf den største vil blive 100 Spd. kontant. A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 37. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 10de September 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Afsløringen af Esaias Tegnérs Statue.

Den 22de Juni blev Esaias Tegnérs Statue afsløret i Lund. Statuen, som blev bekostet ved en almindelig Subskription, er modelleret af Professor Qvarnström og blev støbt forleden Høst i München af Direktor Ferd. v. Miller.

Statuen har faaet Plads i den af Tegnér saa høit elskede og saa tidt besungne „Lundagaard," en imellem den gamle Domkirke og Universitetet beliggende Lund. Nær ved dennes østlige Side paa en fri og rummelig Plads staar nu Tegnérs Billedstøtte paa en Sokkel af huggen Granit. Statuen seer ned paa den kjølige Lund, paa Domen og Høresalene — Skuepladsen for hans fordums Virksomhed. Statuen støtter den høire Arm paa en Runesteen, hvortil den laurbærkrandsede Harpe læner sig. Paa den venstre Skulder hviler en Kappe, som ruller ned i rige, smagfulde Folder, og hvis ene Flig falder over den venstre Arm, medens den anden er slynget paa Runestenen og der tjener til Underlag for Albuen. I den venstre Haand holder den en Bog, i den høire en Griffel. Billedet er fremstillet i et Dieblik af Inspiration, da Digteren staar i Begreb med at optegne sit Indres Tanker. Den hele Holdning er mandig og imponerende, og Ligheden med Digteren, saadan som han saa ud i sin kraftige Manddomsalder, er træffende. Det bevægelige Spil i hans Ansigtstræk gjorde det altid vanskeligt at portrætere ham, og — siger Tegnérs Biograph (og Svigersøn tillige), Digteren Böttiger — „det lykkedes hverken Blyanten eller Penselen at fastholde den Levendes Træk; det var først forbeholdt Meiselen tro at gjengive den Hedengangnes Træk."

Ved Afsløringen, der som ovenfor alt berørt, fandt Sted den 22de Juni, vare de fleste af Tegnérs Familie (de saakaldte Tegnérider), den Afdødes nærmeste Venner, foruden en stor Mængde Honoratiores tilstede. Baade til Kjøbenhavns og til vort Universitet var kommet Indbydelse til Høitideligheden, hvilken Prof. Chr. Holmboe herfra som det akademiske Kollegiums Formand overvar. Kl. 10 om Formiddagen drog man i en storartet Procession hen til Studenternes Festlokale, hvor Prof. theol. i Lund, Dr. Melin, holdt en meget smuk Indledningstale til Afsløringsceremonien. Effterat denne var forbi, og flere Festsange vare afsungne, begav man sig i Procession hen til Tegnérspladsen. Efterat Processionen havde ordnet sig omkring Støtten, besteg Landshøvdingen for Malmø Län, v. Trojl, Tribunen, hvorfra han i nogle velvalgte Ord bød Dækket at falde. I dette Dieblik gjenlød Luften af mægtige Hurraraab, alle Hoveder blottedes, Fanfarer klang, Kanonerne dundrede, og Klokkerne fra den gamle Kathedrals Taarn stemmede med i den almindelige Jubel. Derpaa besteg Prof. Hagberg Tribunen og oplæste med kraftig Røst et af Prof. Böttiger for Leiligheden forfattet Digt; derpaa udførte Studenternes Sangforeniug „Kong Rings Drapa" til Melodi af Crusell. Da Sangen var endt, defilerede den hele Procession forbi den afslørede Billedstøtte.

Festprogrammet var udfærdiget i Tegnérkommitteens Navn af Prof. C. A. Hagberg. Efterat have skildret Monumentets og Mindets Magt og rette Betydning, og særlig dvælet ved Dagens Mindefest, slutter Programmet med en Henvisning paa Forholdet mellem Dagens Fest og den derpaa følgende, der var bestemt til Magisterpromotion. Paa denne Dag vilde nemlig Tegnér, om han havde levet, for anden Gang — 50 Aar efter den første — som Jubelmagister have modtaget Laurbærkrandsen.

Ruslands Handel og kommercielle System.

Den Stilling, som Rusland har indtaget mod Tyrkiet, har naturligen rettet Opmærksomheden ei alene paa Zarens militære og maritime Resurcer, men ogsaa paa Beskaffenheden af hans kommercielle Forbindelser med Storbrittannien og den øvrige Verden. Mægtigt som Rusland er, og svagt som Tyrkiet kan være, finder man, at Ruslands Handel med Storbrittannien længe har været stationær, medens Tyrkiets har været i stærkt Tiltagende. Værdien af den brittiske Udførsel til begge Lande er i Gjennemsnit:

	Tyrkiet.	Rusland.
1831—33.	£ 941,192.	£ 1,436,606.
1849—51.	£ 2,875,174.	£ 1,436,883.

Handelen med det første Land tredoblede sig altsaa i 18 Aar, medens den med det andet var stationær. Men Rusland har en Befolkning af henimod 62 Millioner, og Tyrkiet i Asia og Europa — hvortil alene her bliver at tage Hensyn — har ikke fuldt 25 Millioner. Tyrkiets Befolkning konsumerer af vore Varer mere end 2 Shill. pr. Mand, og Ruslands mindre end 6 Pence. Saadanne Kjendsgjerninger maa vække Fryd i Rusland, hvor den gamle Politik, at isolere Nationerne fra hinanden, fremdeles er den herskende, og vild Uafhængighed foretrækkes for social Nydelse; men den Nation, som konsumerer lidet af andre Folks Produkter, maa producere lidet selv, og i stationær Indførsel ligger indirekte, at en Nation staar stille. Hvis Indførselen ikke tiltager, kan Udførselen alene forøges ved at bortgive den eller derved, at Emigranter føre den bort, og saaledes ligger der i stationær Indførselstationær Handel og stationær Formue. Ruslands Handel kan, vil man tænke, være udvidet i en anden Retning; men da England driver en udbredt Handel med næsten hele Verden, og de andre Nationer tiltage i Velstand, eftersom dets Handel med dem tiltager, saa er der Grunde for at antage, at naar Handelen er stationær, Rusland overhovedet ikke tiltage i Velstand.

Og i Virkeligheden kunne vi, støttende os paa flere Autoriteter, erklære, at Ruslands Handel er meget ubetydelig. Hr. M'Gregor siger, at $^{7}/_{12}$ af Ruslands Udførsel kommer til England, og det viser sig, at $^{5}/_{6}$ deraf kommer til det vestlige Europa. Ruslands Handel kan deles i 4 Hovedafdelinger: Handelen med det vestlige Europa, med Asien (Bochara, Persien, China o. s. v.), samt med Polen og Finland. De to sidste Lande ere i Virkeligheden Provindser af Rusland, men da de først nylig ere erhvervede, ere de ikke indlemmede i det almindelige Handelssystem. Med Udelukkelse af disse staar det øvrige Rige under eet fælles og almindeligt System, som medfører den store Fordeel ikke at have Toldhuse uden paa Grændserne; og paa alle mellemliggende Steder kunne, ligesom hos os, Varerne forsendes frit og ufortoldet fra Sted til Sted. Naar man lader ude af Betragtning Handelen med Finland og Polen, hvilken er ubetydelig, beløb Ruslands hele Handel med Asien sig gjennemsnitlig i de tre Aar 1846—48 til: Indførsel 14,201,641 Sølvrubler; Udførsel 9,890,045. En Sølvrubel er 3 Sh. 2 Pence; og den totale aarlige Værdi af al Udførsel til og Indførsel fra Asien, eller af den hele Handel er noget mere end £ 3,800,000. Dette er omtrent det Halve af blot een Maaneds Udførsel fra vort Land. Heller ikke er Ruslands asiatiske Handel i Tiltagende. Totalbeløbet af Indførsel og Udførsel i 1844 med Asia var 25,000,000 Rubler, og i 1848 22,000,000. Ruslands hele Handel, klingende Mynt uberegnet, men den asiatiske Handel medindbefattet, beløb sig altsaa i Sølvrubler til:

	Indførsel.	Udførsel.
1842	84,593,391.	85,338,206.
1848	90,778,278.	88,336,847.

Variationerne fra Aar til Aar, mellem 1842 og 1848, vise, at denne Handel er uregelmæssig og kun ubetydeligt tiltagende, medens Totalbeløbet i Sammenligning er ringe. Den hele aarlige Værdi af Indførsel og Udførsel tilsammen kan med et rundt Tal ansættes til £ 27,000,000, eller til omtrent $^{1}/_{3}$ af Beløbet af vor Udførsel alene. Med andre Ord, de 62,500,000 Russere have henved $^{1}/_{6}$ saamegen Handel, som de 28,000,000 Engelskmænd. Ruslands Handel er derfor sammenlignelsesviis ubetydelig og ikke i noget stærkt Tiltagende.

Dette er saamegetmere mærkeligt, som Guld blev opdaget i Rusland 1819, og man har altid siden erholdt en stor og stadig tiltagende Forsyning af dette ædle Metal. I 1847 var Udbyttet 1741 Pud = £ 3,800,000, en ubetydelig Sum, sammenlignet med det uhyre Udbytte fra Kalifornien og Australien, men stort i Sammenligning med Udbyttet før i hele Verden, hvilket blev anslaaet til mindre end £ 2,000,000 aarlig. Det viser sig af Forholdet mellem Indførsel og Udførsel af klingende Mynt, at det i Rusland vundne Guld ikke har stort mere end tilfredsstillet dets egne Behov, thi i de 6 Aar 1844—48 var Indførselen af ædle Metaller næsten lige saa stor som Udførselen. Dette kan tjene til at vise, hvilken umaadelig Mængde Guld der virkelig endnu behøves til Handelen mellem andre og mere velstaaende Nationer, og hvor aldeles grundløs deres Frygt er, som allerede forestille sig uhørte Ulykker af Opdagelserne i Kalifornien og Australien. Imidlertid skulde efter alle almindelige Regler Opdagelsen af Guld have givet Ruslands Handel en stor Impuls. Dette synes ogsaa ved den første Betragtning virkelig at have havt betydelig Virkning, thi Ruslands Handel fordoblede sig under Keiser Alexanders Regjering; men dets lammende kommercielle System hidførte snart dets almindelige Virkninger, og Handelen ophørte næsten at være i Tilvært. Fredens Indtræden og Guldopdagelserne vare gunstige for Ruslands Handel, hvilken under Keiser Nikolaus ikke har været i Tiltagende, saaledes som under Keiser Alexander.

Rusland har i næsten to Aarhundreder uafbrudt og efterhaanden udvidet sine Enemærker; men Folkets Hjælpekilder hvve ikke tiltaget i tilsvarende Forhold. Ved Peter den Stores Thronbestigelse i 1689 vare hans Undersatter omtrent 15,000,000; hans nuværende Eftermand hersker over 62,500,000. Men denne Forøgelse — omvendt hvad Tilfældet er med Forøgelsen af Befolkningen i de forenede Stater — har fornemmelig været en Følge af, at Rusland erhvervede nye Landskaber og bragte under sit Herredømme allerede existerende Nationer. Keiseren har uvidet sin Indflydelse, men Civilisationen har ikke ledsaget hans Gang. Hans Magt er ikke voxet indenfra, men har afsat sig udenfra.

Med Hensyn til det System, hvorefter Ruslands Handel er reguleret, saa er det den keiserlige Styrelses Stolthed at støtte og opmuntre Manufakturisterne. Til dette Diemed forstrækker den disse med sine Kapitaler; den indbyder Manufakturister fra Udlandet, og saaledes bliver Styrelsen selv en Manufakturist, og giver Love for at belønne sin egen Industri med et godt Marked og høie Priser. Et strengt Prohibitiv-System — forandret i 1839 til prohibitiv Afgift, saa høi, at den i de fleste Tilfælde er jevngod med rent Forbud — sikrer den keiserlige Manufakturist og alle under den keiserlige Beskyttelse staaende Manufakturister et fuldstændigt og sikkert Monopol. Nogle faa Ting ere tilladte til en forholdsviis lav Afgift, som Antimonium, Bomuld, Børster, Faareuld osv., hvilket Rusland hverken producerer i tilstrækkelig Mængde,

Esaias Tegnérs Statue.

eller kan gjøre; men andre Ting, som Lømmetørklæder, ere belagte med en Afgift af 1 Rubel 80 Kopek Pundet, og hvis de ere af Kammerdug, med 5 Rubler. Pottemagervarer betale 4 Rubler pr. Pd., og hvis de have Kant, 10. Dette er kun Prøve paa en Tarif, der udstrækker sig til alle Slags Varer, og som er udfærdiget for at hindre Konkurrence fra Udlandet. Staten forbyder derfor Handel. Men da Markedet for en Vare altid er en eller anden Vare — thi Penge er kun et Byttemiddel —, er al Handel i Virkeligheden Tuskhandel; og at hindre Indførelsen eller Produktionen af andre Varer end Manufakturistens er virkelig at berøve ham hans lovlige Opmuntring og Løn. Det System, som tilsigtede at befordre Ruslands Flor, kvæler den i Fødselen. Det er godt meent, men det vare alle lignende Systemer, hvorved Europas Regjeringer, vor egen til og med, i lang Tid stræbte at bringe Handelens Overskud over paa sin Side og nære og fremme sine egne Undersaatters Industri og Rigdom. Det var dengang den almindelige Mening, at Handel var det samme som Snyderi, og at den alene berigede een Mand eller Nation ved at forarme en anden. Lykkeligviis vide vi nu bedre; vi vide, at en gjensidig Tuskning økonomiserer Arbeidet, og er gjensidig Fordeel. Den forøger Alles Velstand, og selv Rusland er ikke ganske en Undtagelse fra den Regel, at Udvidelsen af vor Handel, som Følge af at Afskaffelsen af al Hemmelse forøger vore Efterspørgsler og opmuntrer til Dyrkning af Korn og andre Ting, har forøget alle de Nationers Velstand, med hvem vi handle.

For os og for hele den civiliserede Verden er Ruslands uciviliserede Forfatning en Kilde til stor Bekymring. Hvis dets Folk drev en florerende og stærkt tiltagende Handel, vilde de være utilbøielige til Krig og omhyggelig stræbe forat bevare Verdensfreden. Engelskmændene og Franskmændene, der finde en rigelig Spore for deres Virksomhed i Fredens Sysler, have ingen Tilbøielighed til at forurolige sine Naboer; men Russerne, der ikke have noget Haab af Freden, og ikke gjøre nogen Fremskridt, see sig om efter Sysselsættelse og Belønning ved at overfalde andre Nationer. Den øvrige Menneskehed vilde ikke have noget at befrygte af Keiserens Ærgjerrighed eller hans Undersaatters Fanatisme, hvis Slavonerne og Kalmukerne, som nu vandre over dette uhyre Monarkis Sletter eller jage i dets Skove, vare omvendte til lykkelige fredelige Forretningsfolk, lig Mængden af det vestlige Europas Beboere.

Om de spiselige Tangarter.

(Af Fr. Chr. Schübeler.)

I Morgenbladet Nr. 227 og 230 for dette Aar har jeg skrevet Noget om den tekniske og ekonomiske Anvendelse af Tangarterne, hvortil jeg maa tillade mig at henvise Læseren, da Nærværende alene kan betragtes som et Tillæg til denne Afhandling, hvor Omstændighederne ikke tillode at vedføie de fornødne Tegninger. Ved Hjælp af disse, sammenholdt med de samme her tilføiede Beskrivelser, faar man under Indsamlingen af Tangen see til at hjælpe sig saalænge, indtil de fornødne Foranstaltninger kunne træffes (See Morgbl. Nr. 245.) for at faae Exemplarer af de brugelige Tangarter udlagte til Eftersyn paa forskjellige Steder langs Kysten.

I den nævnte Afhandling i Mgbl. Nr. 227 femte Spalte siger jeg, at man endnu ikke kjender de organiske eller nærende Bestanddele, som findes i Tangarterne. Senere har jeg bragt i Erfaring, at Herberger har undersøgt Carrageen (Chondrus crispus) og i 100 Dele af denne fundet:

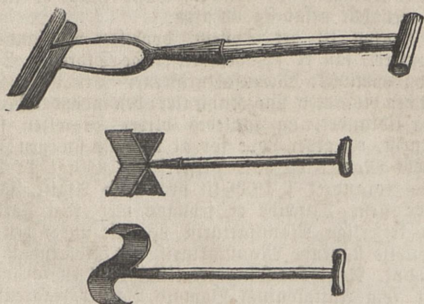
En i Vand opløselig geleeagtig Substants	79,1
Slim	9,5
Harpix	0,7
Kogsalt	1,3
Chlormagnesium	0,7
Uopløseligt Skelet	8,7
	100,0

Ved at forbrænde Skelettet til Aske, fandt han, at denne bestod af svovlsurt Kali, svovlsur Kalk og phosphorsur Kalk, og senere skal man ogsaa i denne have fundet Spor af Jod.

Den vigtigste af de nærende Substantser, og som tillige er tilstede i størst Mængde, er Geleen, der synes at have mest Lighed med den eiendommelige Form af Stivelse, som findes i den islandske Mos. Naar Tangen koges med Vand, udtrækkes Geleen bedst, men en stor Mængde kan ogsaa udtrækkes med koldt Vand. Naar Skelettet da senere koges, faar man Resten af Geleen og tillige nogle geleeagtige Klumper, der her foreløbigt ere betegnede som Sliim. Den rene tørrede Gelee er uden Lugt og Smag og opsvulmer i koldt Vand, hvori den tildeels opløses; i kogende Vand opløses den aldeles. Man har endnu ingen Benævnelse for denne Substants og Berzelius foreslaar derfor at kalde den Carragin efter Carrageen, som er det irlandske Navn, hvorunder Tangen gaar i Handelen.

Den saa kaldte Slim er graalig hvid, uden Lugt og Smag, opsvulmer i Vand uden at opløses og saavel denne, som Geleen, giver ved den tørre Destillation ammoniakalske Produkter, et Beviis for, at den indeholder Kvælstof og altsaa er nærende.

Det er klart, at de to Arter, der kunne benyttes til Føde for Mennesker (Chondrus crispus, Carrageen eller Sauetang, og Rhodomenia palmata, Søl eller Sauesøl), ogsaa med størst Fordeel kunne anvendes til Kreaturfoder; men hertil kan man ogsaa betjene sig af de tre andre her beskrevne Tangarter. Førend Tangen anvendes til Foder, maa den under enhver Omstændighed skjæres istykker, og for at lette Skjæringen, bør den i Forveien opblødes i Vand. Naar Tangen er blevet tilstrækkelig blød, lægges den i en passende stor Kasse og hakkes da med Lethed istykker ved Hjælp af den ene eller anden af de her aftegnede Hakkeknive, der ere de samme, som man benytter til at hakke Turnips eller andre Rodvæxter, der anvendes til Foder.

Uagtet man, saavidt mig bekjendt, endnu ikke har nogen bestemt Erfaring for, hvorvidt Tang anvendt som Foder virker fordelagtigt paa Melkafsondringen hos Kreaturene, synes man dog med Grund at kunne antage, at den bidrager mere til Ernæringen, og maaske især til Dannelsen af Fedt, end til Melkafsondringen.

Chondrus crispus (Sauetang, Carrageen, Irish moss): Fra enhver Rod udgaae flere Planter, der sidde sammen i en Dusk. Bladet 2—5 Tommer høit og derover, smalt eller næsten trindt ved Roden og bredere opad, (Bredden er høist forskjellig) hvor det er mere eller mindre deelt (i Almindelighed todeelt eller gaffelformet) og i Toppen enten fladt eller kruset.

Fig 1.

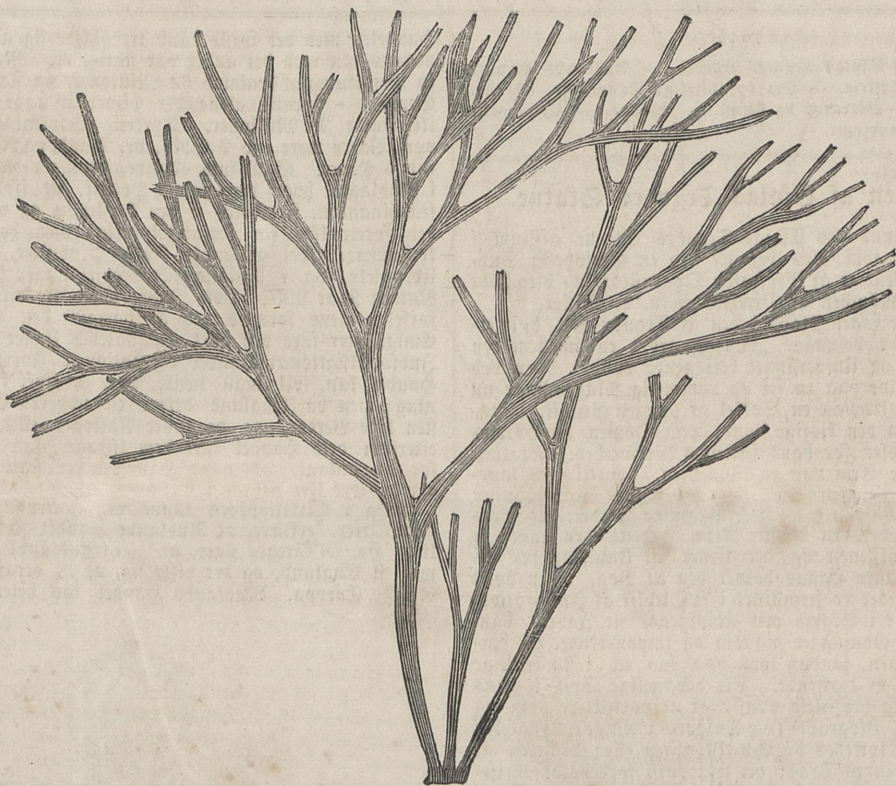

Fig. 2.

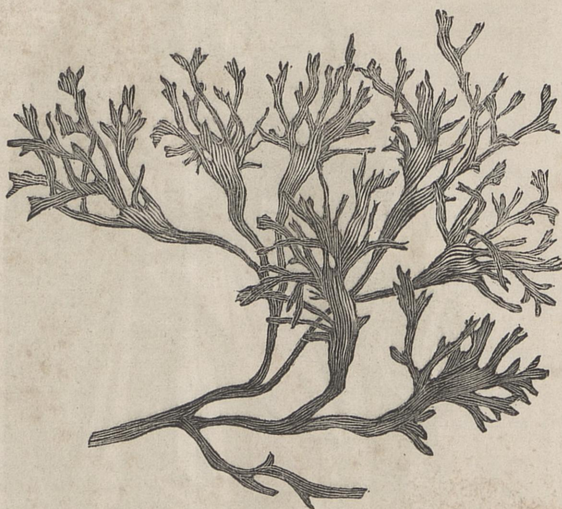

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

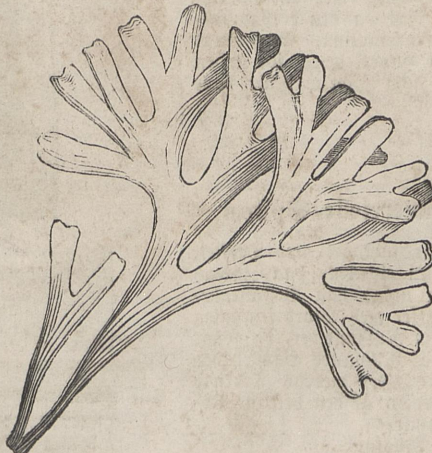

Fig. 6.

Fig. 7.

Det sidste er det almindeligste og har derfor ogsaa givet Anledning til Plantens Artsnavn (crispus ɔ: kruset). Paa saadanne Steder, hvor fersk Vand blander sig med Havvandet, synes denne Tang at blive større og tillige mere kruset end i det aabne Hav. Hele Planten er af en Pergament eller Brusk lignende Substants, og Farven gaar næsten gjennem alle Grader af gult, brunt eller rødt. Jo dybere den staar under Havets Overflade, desto mørkere synes gjerne Farven ogsaa at være og omvendt. Af samtlige norske Tangarter gives der ingen, som har et saa forskjelligt Udseende, og som altsaa er saa vanskelig at beskrive, som denne. Fig. 1—7 viser nogle af de almindeligst forekommende Former i naturlig Størrelse. Fleeraarig. Den findes i Mængde paa Klipperne (paa det Sted, der ligger mellem høi og lav Vandstand) langs hele Kysten lige til Finmarken. Efter den danske Botaniker Hornemann kaldes denne Tang her i Landet „Giettetang;" men rimeligviis har han misforstaaet Udtalen af dette Ord, og maaskee menes hermed den paa enkelte Steder i det Nordenfjeldske saakaldte „Jeittang."

Rhodomenia palmata (Søl, Sauesøl): Bladene, hvoraf der gjerne udgaae flere fra samme Rod, ere 3—12 Tommer lange, ved Roden 1—2 Linier og opover $^1/_2$—2 Tommer brede, flade, mere eller mindre kløvede og paa Siderne enten heelrandede (glatte) eller ogsaa, som paa nærværende Tegning (Fig. 8), der fremstiller Tangen i naturlig Størrelse, forsynede med smaa Sideblade. Hele Planten er af en næsten pergamentagtig Substants, eller undertiden noget blødere, har en viinrød eller brunagtig Farve og en behagelig Lugt, der er forskjellig fra den Lugt, som findes hos de andre Tangarter. Ogsaa denne Tang er meget forskjellig i sit Ydre. Fig. 8 fremstiller den almindeligste Form. Een- eller toaarig. Findes fastvoxet til Klipperne eller til de større Tangarter i Mængde overalt ved Kysten, især paa de Steder, som ligge mellem høi og lav Vandstand.

Alaria esculenta: Roden trevlet. Stammen, som er af en liden Gaasepens Tykkelse, er 4—8 Tommer lang, paa den nederste Halvdeel bar, men paa den øverste til begge Sider forsynet med nogle smale Blade, som indeholde Frøet. Den fortsættes midt gjennem Bladet, der i Almindelighed er 2—8 Tommer bredt, 3—5 Fod langt og tilspidset mod Enden, men kan naae en Længde af indtil 20 Fod. Denne Tang synes især at naae en betydelig Størrelse, jo mere den er udsat for voldsomme Bevægelser af det oprørte Hav. Fig. 9 fremstiller denne Tangart i meget formindsket Størrelse. Eenaarig eller maaske fleeraarig. Findes i Mængde langs hele Kysten fra Stavanger til Tromsø. I Skotland, hvor den kaldes Badderlocks eller Hen-Ware, afrives Bladet, og Stilken bruges til Føde for Mennesker. Som norske Navne paa denne Tang angiver Hornemann „Buetare eller Skaalmetare."

Laminaria digitata: Roden bestaar af mange 2—3 Tommer lange grenede Trevler, hvoraf enhver gjerne ender i en skiveformet Knop, der er fastvoxet til Klippen. Stammen er af en hornagtig Substants, trind, $^1/_2$—2 Tommer tyk, 1—6 Fod lang og noget fladtrykt opad, hvor den gaar over i et indtil 6 Fod langt og 1—2 Fod bredt, olivenfarvet, læderagtigt og glat Blad, som er bredest paa Midten og deelt i et større eller mindre Antal dybt indskaarne Lapper. Fig. 10 fremstiller denne Art i meget formindsket Størrelse. Fleeraarig. Forekommer i Mængde langs hele Kysten. Hornemann angiver, at følgende Navne paa denne Tangart skulle være kjendte paa forskjellige Steder her i Landet: „Tare, Tarelegg, Kurvetare, Stokketare, Skalmetare."

Fucus nodosus (Svinetang, Grisetang, Knoptang): Roden skiveformet, 1—2 Tommer i Gjennemsnit. Bladet (ɔ: hele Planten, der har mere Lighed med en Stilk eller Stamme), som er 2—6 Fod langt, $^1/_4$—$^1/_2$ Tomme bredt, omtrent

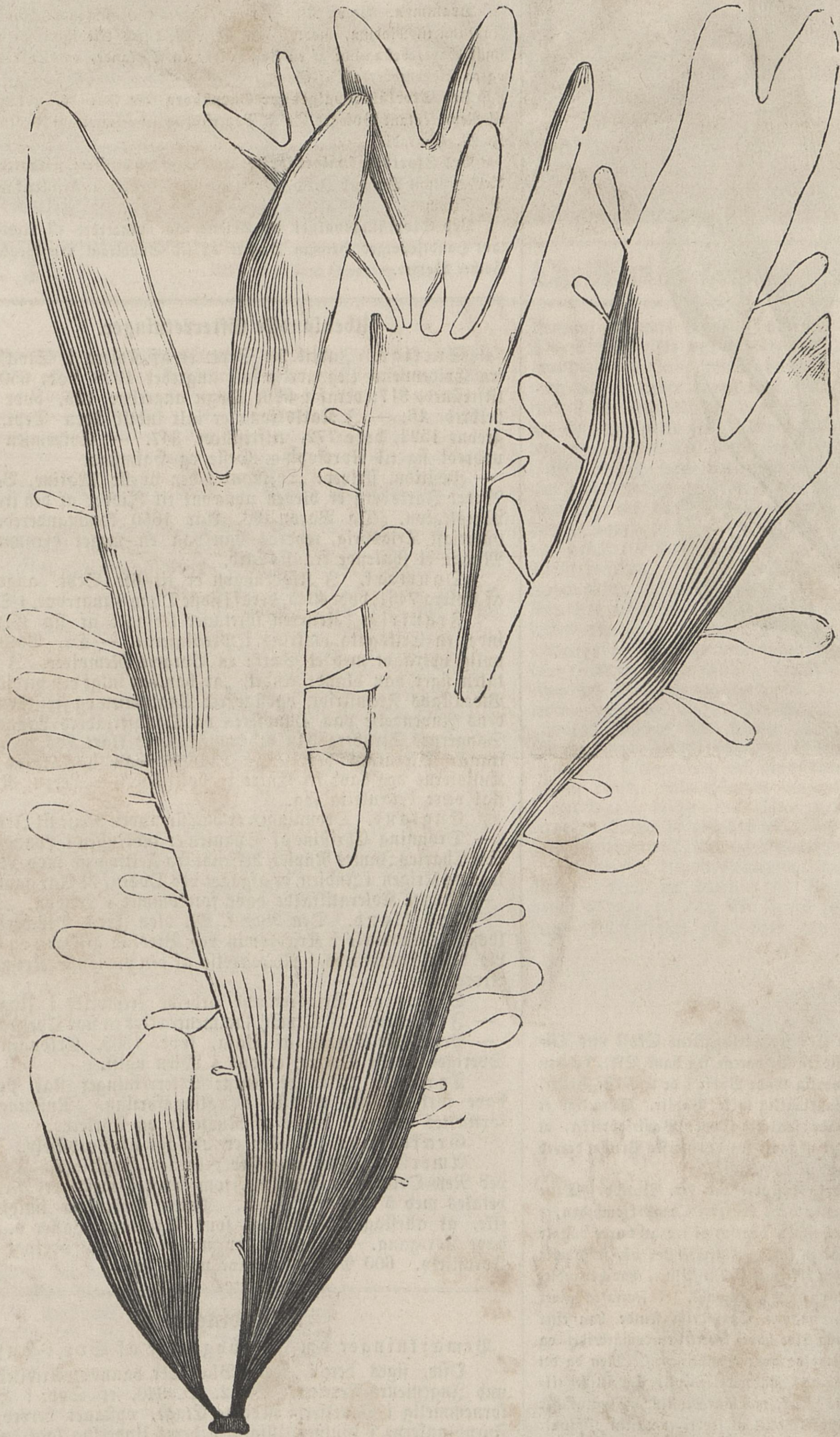

Fig. 8.

Fig. 10.

Fig. 9.

Fig. 11.

halv saa tykt og to- eller tredeelt, er hist og her ligesom opsvulmet til Blærer, der indeholde Luft, og som ere $\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$ Tomme lange. Nærværende Tegning (Fig. 11) fremstiller et temmelig stort Exemplar af denne Tang. De stilkede, ægformede Legemer, som vise sig at udgaae fra Siderne af Bladet, ere Frugterne, der ere lysgule og indeholde en seig Slim. De fremkomme temmelig tidligt om Vaaren og falde gjerne af længere ud over Sommeren. Hele Planten, der har en glat Overflade, er af en stærk læderagtig Substants, og Farven varierer mellem lysgul og mørk oliven. I tørret Tilstand bliver den næsten sort. Den kan neppe forverles med nogen anden Tangart, og den eneste, hvormed en Forverling maaske skulde være mulig, er Blæretangen (Fucus vesiculosus), der ikke synes at være anvendelig til Foder; men hos denne er Bladet langt tyndere og hist og her opsvulmet i to runde Blærer, som ligge ved Siden af hverandre. Da de begge findes i Mængde overalt langs Kysten, er det en let Sag at anstille den fornødne Sammenligning. Hornemann anfører, at Svinetangen (Fucus nodosus) er kjendt i Norge under Navn af „Hestetang, Knoptang eller Stelktang" og at Blæretangen (Fucus vesiculosus) kaldes „Kutang."

Literatur og Kunst.

Polytechnisk Tidsskrift. Under denne Titel agter den polytechniske Forening i Christiania at udgive et Tidsskrift, hvis Formaal vil blive Udbredelsen af naturvidenskabelige Kundskaber. Tidsskriftet vil saaledes „tale de rene og anvendte Naturvidenskabers Sag og forfægte deres Berettigelse til at optages blandt de almindelige Skolefag, og til at gjøres til Gjenstand for særegne Læreanstalter. Beskrivelser over techniske og polytechniske Skoler og Læreanstalter o. s. v. ville derfor jevnligen blive leverede." Endvidere vil det komme til at indeholde deels originale, deels oversatte Afhandlinger over almeenvigtige naturvidenskabelige Emner, Oversigter over nyere Opfindelser, Beskrivelser over Industrigrene o. s. v. og desuden give en Oversigt over den polytechniske Forenings Virksomhed og et Uddrag af Foredrag og Diskussioner, som der ere holdte. Redaktionen har Foreningen overdraget Th. Broch, J. Jensen, A. Rosing, Fr. Chr. Schübeler og P. Steenstrup. Tidsskriftet vil udkomme to Gange om Maaneden, hver Gang med et Oktavark til en Priis af 8 ß. (1 Spd. 72 ß. pr. Aargang). Afhandlingerne ville, saa ofte det gjøres nødvendigt, ledsages af Afbildninger.

Munchs Norges Historie. Dengang vi omtalte det sidst udkomne Hefte, fornyede vi ikke vor Klage over Papirets Slethed, da vi vare forvissede om, at Forlæggeren vilde rette paa denne Mangel, saasnart det lod sig gjøre. Dette har han ogsaa søgt, dog uden at det har lykkets ham; thi Papirmøllen har endnu ikke kunnet regulere Tykkelsen bedre. Denne Oplysning have vi troet at burde give for Forlæggerens Skyld med Tilføiende, at der ikke er Tale om nogen Besparetse fra hans Side, da han betaler ligesaameget for det uforsvarlig tynde Papir i de to sidste Hefter, som for det tidligere benyttede uvaaklagelig tykke Papiir. Sørgeligt er det, naar Tilfældigheden skal raade saaledes i vore Papirfabrikker, at et af de betydeligste Værker, der er udgaaet fra den norske Presse, derved skal udskjæmmes.

Fortællinger af Fædrelandets Historie ved Fr. Barfod. Dette Værk, paa hvis 1ste Hefte vi allerede have henledet Opmærksomheden, er nu udkommet fuldstændigt (i fire Hefter), hvorfor vi tro at burde omtale det noget nærmere, især da det har en særlig Interesse for os, forsaavidt Forfatteren efter Fleres Raad, men ikke med bedste Villie, har behandlet Norges Historie under dets Forening med Danmark. I Fortalen giver Forf. Underretning om Bogens Formaal. Oprindelig skulde han efter Boghandler Gyldendals Begjæring blot have leveret en omarbeidet og forbedret Udgave af „Mallings store og gode Handlinger." Men da det ved nærmere Betragtning viste sig, at Omarbeidelsen vilde lade lidet tilbage af det oprindelige Mallingske Værk, modsatte Mallings Slægtninger sig samme, hvorpaa Barfod maatte skride til at levere et næsten originalt Arbeide. Vi sige næsten originalt, fordi Forf. enten ordlydende eller i Omskrivning og Bearbeidelse har taget Stykke for Stykke af forskjellige historiske Forfattere og indkilet dem mellem sit eget med en Stjerne foran, men uden nærmere Angivelse af Forfatterne. At der i det Hele, trods en nok saa behændig Tillæmpning, undertiden spores et forskjelligt Farveanstrøg og nogen Uforholdsmæssighed i Behandlingen, er saaledes ikke at undres over. Men forunderligt er det, at Barfod ikke har kunnet finde en Titel, der bedre, end den valgte, svarede til hans Bogs Indhold. Vi kunne ikke begribe, med hvad Ret han kalder det i de sidste Hefter Meddeelte „Efterretninger." Det er ikke enkelte vigtige Begivenheder, der, som i Munchs „underholdende Tildragelser," ere behandlede med Udførlighed, medens det mindre Vigtige enten blot løselig berøres eller benyttes i Drapperi. Det er ikke enkelte mærkelige Personers Levnet, der fortælles saaledes, at Samtidens Begivenheder og Tilstande med det samme fremtræde i et klart Lys: nei, det meste er løsrevne, fritstaaende Bemærkninger om alskens Begivenheder og Personer, vigtige som uvigtige. En Blikkenslager og en Lakerer erholder sin særegne Plads ligesaagodt som Thorvaldsen. Oehlenschläger og Erik Bøgh faa hver sit Levnetsløb, men af forskjellig Længde — dog begge i rosende Stiil. Undertiden faa disse „Fortællinger" Lighed med de Notitser, vi i vor Norges-Artikel med den ængsteligste Korthed give om Dagsbegivenheder og Personer. Uagtet Bogen ikke fortjener Navn af „Fortællinger" og endnu mindre paa Grund af sin fragmentariske og abrupte Fremstilling vilde kunne kaldes en Danmarks Historie, har den dog sin store Interesse, om ikke altid som underholdende Lekture, saa dog som et personalhistorisk Forraadskammer. Den giver en Mængde Personal-Oplysninger, som man forgjæves søger andensteds, og især dvæler den ved Kunstnere og Forfattere, hvilke sidste behandles med saadan en Fuldstændighed og Kyndighed, at Bogen kan betragtes som den bedste dansk-norske Literaturhistorie vi have. Enkelte eensidige Domme støder man vel paa, men i det Hele giver den dog en god og paalidelig Literær-Oversigt. En og anden historisk Unøiagtighed og enkelte Ræsonnements, der røbe, at Forfatteren er Part i Tidens politiske Begivenheder, maa man see igjennem Fingre med.

Norge.

Christiania. Under 27de f. M. have følgende Udnævnelser fundet Sted: Hytteskriver ved Kongsberg Sølvværk, C. H. N. Mejdell til Geschworner i det østre søndenfjeldske Bergdistrikt; Bureauchef i Departementet for det Indre, V. H. L. von Munthe af Morgenstjerne konstitueret som 3die Assessor i Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling.

— Under s. D. er Kapitain J. C. Gamborg ifølge Ansøgning meddeelt Afsked i Naade med en aarlig Pension af 174 Spd.

— Under 8de Sept. er Exam. jur. A. S. Colbjørnsen beskikket til Lensmand i Kraakstad Thinglaug.

— Af Kolera er ialt til den 10de angrebne 1263, døde 788; deraf i sidste Døgn angrebne 98, døde 53.

Drammen. Provst Nilsen, nu Sognepræst til Skouger, før resid. Kapellan til Modum, modtog nylig fra Modums Menighed en meget smuk Gave, bestaaende af en Kaffekande, en Thekande, en Sukkerskaal og en Flødenebbe, alt af Sølv.

Ved Storthingsvalget for Sarpsborg By 3die ds. udkaaredes til Repræsentant Byfoged Georg Pettersen og til Suppleant Prokurator J. M. Conradi.

Ved Storthingsvalget for Frederiksstad den 5te Sept. udkaaredes til Repræsentant Byfoged J. H. Berg, og til Suppleant Artillerikapitain P. Strøm.

Ved Storthingsvalget for Skiens By udkaaredes til Repræsentant Handelsborger Herman Bagger og til Suppleant Bankbogholder Hother Bøtger.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Indtil 5te Sept. er af Kolera i Stockholm fra Epidemiens Begyndelse ialt angrebet 1328, døde 650, og tilfrisknede 317; deraf i sidste Døgn angrebne 125, døde 98, helbrede 16. — I Karlskrona er ialt indtil 2den Sept. angrebne 1524, døde 772, tilfrisknede 347. — Epidemien har udbredt sig til Norrköping, Gefle og Halmstad.

— Posttidn. skriver: „Løitnant i den norske Marine, Baron Wedel Jarlsberg er bleven udnævnt til Ridder af den franske Æreslegion. Da Baron W. Aar 1850 kommanderede en østerrigsk Krigsbrig, reddede han paa en meget berømmelig Maade et synkende fransk Skib."

Danmark. I Kjøbenhavn er til 6te Sept. angrebne af Kolera 7461, døde 4045, deraf i sidste Døgn 8 angrebne, 4 Døde.

Frankrig. Keiseren foretager ledsaget af sin Gemalinde, en Eriksgata omkring i Provinserne. — Dr. Véron er nylig optraadt med et Værk: en Borgers Memoirer. I Fortalen siger han blandt Andet, „at han har fulgt den medicinske Videnskabs Fremskridt, og studeret Anatomien og Fysiologien i dens Anvendelse paa Dandseres og Dandserinders Lægge, og Sangernes Struber; han vil kunne kaste et klart Lys over den franske Literaturs hemmelige Historie, han har kjendt alle Kulisserne og havt fri Entre i Politiken." — Ledru Rollin skal være betænkelig syg.

England. Dronningen er paa sin anden Reise til Irland. — Dronning Christine af Spanien er indtruffen i London. — Sir Charles James Napier, bekjendt fra Felttogene mod Napoleon og Krigen i Indien, er afgaaet ved Døden, 71 Aar gammel. — Endeel Koleratilfælde have forekommet i London.

Tydskland. Den 28de f. M. blev Fyrst Blüchers kolossale Gravmæle i Krieblowitz ved Breslau afsløret, og hans Lig bisat sammesteds i Nærværelse af den preussiske Konge og Arveprinds.

Østerrig. Krigsretterne arbeide fremdeles i Ungarn. — I Nærheden af Olmütz sammentrækkes en stor Øvelsesleir. — Prindsesse Amalie af Vasa, født 1805, Exkongen af Sveriges yngste Datter, er død i Wien ugift.

Tyrkiet. Efter de seneste Efterretninger skal Porten have forkastet det wienske Mæglingsforslag. Rustningerne fortsættes uafbrudt baade af Russerne og Tyrkerne.

Grækenland. Theben er ødelagt af Jordskjelv.

Amerika. Den gule Feber hærjer frygteligt i Deltaet ved New-Orleans. Graverne, som for det meste ere Negere, betales med 5 Dollars Timen. Pesten forhindrer imidlertid ikke, at alleslags Fornøielser, som Regattaer, Baller o. s. v. have Fortgang. — Cumana er næsten aldeles ødelagt ved Jordskjelv. 600 Mennesker have mistet Livet.

Blandinger.

Bemærkninger om Forebyggelse af Sop i Huse.

Ofte, siges der i „Notiz-Blatt der hannov. Architekten- und Ingenieurs-Vereins," Bd. 2. S. 340, er Sop i Huse, fornemmelig i Værelser i nederste Etage, opstaaet derved, at Furuplankerne i Gulvet tilligemed deres Underlag laae tæt til Værelsets massive Mure og bleve angrebne ved deres Fugtighed; man anvender derfor som almindelig Regel den Forsigtighed at lægge disse Underlagsstokke i det Mindste i een Tommes Afstand fra Væggemurene. Det er dernæst paafaldende, at en anden, Sopsygdommen ligeledes begunstigende, Konstruktionsmaade endnu er næsten almindelig, nemlig ved Anbringelse af Træpaneling ved Mure paa Træklodser, som man ved Opførelsen af en Bygning enten strax indmurer eller senere driver ind i de aabnede Fuger af Muurbruget, paa hvilke da Paneelværket bliver spigret.

Flere Tilfælde ere mig bekjendte, i hvilke disse Træklodser, som mindst gaae nogle Tommer, men ofte ogsaa en halv Fod dybt ind i Muren, vare Ledere af Murenes Fugtighed (navnlig fra dem, der vare udsatte for Vind og Regn) mod Panelingen; fra disse begyndte hos Panelingen det fine, uldne, silkeglindsende Traadvæv, som efterhaanden havde bagtil bedækket hele Panelingen og opsmuldret den, medens de med Oliefarve overstrøgne Forsider fandtes sammenskrumpne og endog Klodsene, uagtet de vare af Egetræ, i en af Forraadnelse ødelagt Tilstand.

Befæstelsen af Panelingsvægge paa Murene ved Træklodser maa derfor i Almindelighed forkastes, da man deraf kan befrygte Sop i Husene, og istedetfor Træklodsene ere indmurede Jernstykker at foretrække, paa hvilke Panelingen bliver befæstet ved Skruemødre, saa at der bliver et Mellemrum af omtrent en Tomme mellem denne og Muren. (Wellenkamp, Landbygningskonduktør.)

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 38. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 17de September 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Generallieutenant Sir Charles James Napier.

Sir Charles James Napier, som i Slutningen af forrige Maaned endte sit rastløse og daadrige Liv, er født Aar 1782 (efter andre Angivelser 1780) i London. Hans Fader var Oberst George Napier. Som ganske ung Mand traadte Sir Charles ind i den engelske Armee, hvor han endnu ikke fuldt 12 Aar gammel beklædte en Fændrikpost (1797), og steg, som alle slige Militære i sin Tid, meget hurtigt. I 1804 fik han et Kompagni i det 50de Regiment og blev 1806 Major. Da Krigen paa den pyrenæiske Halvø nu brød ud, drog han derhen og kjæmpede under Sir John Moore, men med føie Held. Paa Tilbagetoget til Corunna blev Napier omringet og tagen tilfange af Franskmændene, der upaatvivlelig havde endt hans unge Liv, hvis ikke en høihjertet Tambur havde revet ham ud. Under Affæren havde han vakt General Soults Opmærksomhed, der behandlede ham med megen Artighed, skaffede ham gode Læger, og derpaa gav ham fri paa Æresord. Da han var kommen tilbage til England, hvor man i Mellemtiden havde publiceret ham som falden i Affæren ved Corunna, kunde han ingen Ansættelse faa. Han drog da til London, skrev Brochurer og Pamfleter, thi Sir Charles maatte immer være i Aktivitet; naar han ikke sloges, maatte han skrive. Kjed af sin frugtesløse Søgen om Ansættelse, drog han tilbage til Halvøen, hvor Arthur Wellesley havde aabnet et nyt Feldttog (1809). I Træfningen ved Coa bleve to Heste skudte under ham og ved Busaco fik han hele Kjæven knust, men kjæmpede med lige Hidsighed, indtil han blev trukket ud af Fægtningen af sin Fætter, nu Admiral Sir Charles Napier, der gjorde Feldttoget paa Halvøen med som Frivillig. Efter Slaget ved Toulouse drog han hjem til England, hvor hans Navn nævntes i samme Aandedræt som Wellington, Lord Hardinge og Feldttogets øvrige Koryphæer. Nu sluttedes Freden, men Napier, som maatte have noget at bestille, drog øieblikkelig afsted mod Amerikanerne, med hvem der paa den Tid var Fiendtligheder. Men bitterligen angrede han siden dette sit Hastværk. Thi imidlertid kom Napoleon ud fra Elba. Sir Charles skyndte sig af Livsens Kræfter for at naae den sidste afgjørende Kamp, og kom een Dag for silde til den 18de Juni, til Slaget ved Waterloo! Efter Freden (1815) blev han udnævnt til Gouvernør paa Kephalonia og indlagde sig store Fortjenester af denne Ø, hvem han hævede til en høi Grad af materiel Velvære. Overhovedet var Sir Charles Napier — hvad han ogsaa siden i Indien beviste — en sjelden dygtig og energisk Administrator. Men ved disse sine Bestræbelser blev han Lordoverkommissæren for de joniske Øer, Adam, besværlig og derfor removeret fra sin Post. Da Grækernes Frihedskamp brød ud, interesserede han sig med Liv og Sjæl for denne Sag, ja han udkastede endog en Plan til det hele Foretagendes Ledning, der vandt i høi Grad Lord Byrons Bifald, men blev forkastet af Philhellenerkommitteen i London.

En lang og tung Uvirksomhedens Tid ventede nu Sir Charles. Thi det kunde lidet forslaae for en Mand som han, at han blev overdraget Overbefalingen over den militære Styrke i de nordlige Grevskaber af England. Endelig slog hans Time. I 1841 blev han udnævnt til Chef for Armeen ved Bombay i Indien. Dengang var Lord Auckland Generalgouvernør, og Sir Charles kom strax i Kollision med ham og hans Politik. Heldigviis efterfulgtes han snart af Lord Ellenborough. Nu blev Alting godt. Lord Ellenborough og Sir Charles Napier bleve de bedste Venner, og dette Venskab vedblev lige til den sidstes Død. Thi Sir Charles var ligesaa trofast i Venskab, som han var grundig i sit Had, hvilket han tilstrækkelig lagde for Dagen mod det ostindiske Kompagni. Lord Ellenborough gav ham fuld Raadighed til at følge sit eget Hoved, udføre sine Planer og iværksætte sine Reformer. I denne Henseende udrettede han i kort Tid formelige Mirakler. Selv var han altid i Spidsen og foregik med sit Exempel. Midt under Gjæringen i Anledning af disse Reformer begyndte han sit sindiske Feldttog, der har gjort ham udødelig. De engelske Vaaben havde været uheldige i Kabul og Guznee, General Nott var beleiret i Kandahar, og den engelske Indflydelse i Indien stærkt svækket. Var Sind-Feldttoget mislykket, vilde Indien været tabt. Heraf seer man bedst Betydningen af de Tjenester, Sir Charles Napier udviste under denne Krisis. Idelig befindende sig ligeoverfor en langt overlegen fiendtlig Styrke, i Begyndelsen tillige med syge og modløse Soldater, udførte han Manøvrer og fægtede Træfninger, der vakte selv en Wellingtons største Forbauselse, og bevirkede, at Parlamentet voterede ham sin Tak. Da Shere Mohamed med Tilnavnet „Løven" omsider var bleven slagen ved Hyderabad, var Erobringen af Sind fuldendt (1843), og Lord Ellenborough udnævnte Seierherren til uindskrænket Gouvernør over det erobrede Land. Sir Charles indførte her en streng, men oplyst Despotisme; inden faa Maaneder var Orden tilveiebragt i Landet; Politi blev indrettet, Veie anlagte, Fæstninger byggede, Jorden opdyrket og Indtægterne forøgede. Selv idelig i Spidsen for Administrationen, besøgte han Alt og undersøgte Alt. — Men da hans gode Ven, Lord Ellenborough var vendt tilbage, og han ikke kunde komme ud af det hverken med hans Efterfølgere eller med den ostindiske Direktion, forlod han omsider Indien og vendte tilbage til England i 1847. Her blev han modtaget med store Æresbeviisninger.

Endnu engang blev Sir Charles Napier kaldt til Indien. I 1849 udbrød den nye Krig med Sikerne. Lord Gough var bleven slagen, og en panisk Skræk havde grebet det hele Land for at Indien var tabt. Da maatte Kompagniet tigge Napier om atter at drage til Indien og tage Overkommandoen. Han drog afsted, men ved hans Ankomst havde Lord Gough allerede gjenoprettet sine Uheld. Alligevel forblev Napier en Stund i Indien og begyndte atter paa sit gamle Arbeide, at reformere Armeen og krangle mod Styrelsen. Men denne Gang mødte han saa mange Hindringer og Chikaner, at han snart vendte hjem igjen.

Under Forhandlingen af den ostindiske Bill i sidste Parlamentssession iagttog Sir Charles Napier længe en streng Taushed, men man vilde vide, at hans Anskuelser forfægtedes af hans Ven Lord Ellenborough. Dog til Slutning kunde han ikke dy sig. Han havde alt skrevet en Pamflet mod Billen, til Retfærdiggjørelse for sin Politik i Sind og fuld af Angreb paa det ostindiske Kompagnies Direktører, og var allerede beskjæftiget med den anden, da Døden overraskede ham paa hans Landgods Oaklands, i Nærheden af Portsmouth.

Generallieutenant Sir Charles James Napier.

Om Blomsterpotter.

(Af Fr. Chr. Schübeler.)

Det Material hvoraf Blomsterpotter gjøres, saavelsom disses Form, er af megen Vigtighed for Udviklingen af de Planter, som deri skulle dyrkes. De bedste Potter gjøres af middelmaadigt sandblandet Leer, som hverken maa være for haardt eller for løst brændt. Dersom dette er for haardt eller Væggene for tykke, kan Luften ikke gjennemtrænge disse, og Planten taber saaledes en af de væsentligste Betingelser for sin naturlige Udvikling. Dersom Leret er for løst brændt eller indeholder for meget Sand, er man nødt til at vande langt hyppigere end ellers, da Vandet altfor hurtigt fordamper, idetmindste saalænge saadanne Potter ere nogenlunde rene. Det er imidlertid en vanskelig Sag at holde disse tilstrækkeligt rene, da der paa deres ujevne og porøse Overflade, som altid holder sig temmelig fugtig, naar Planten vandes ordentligt, let afsætter sig Mug, Grønske og anden Ureenlighed. Uanseet at dette i høi Grad støder Øiet, hensygne Planterne af samme Grund som naar Potterne ere for tykke eller for haardt brændte. Saadanne Potter maa derfor meget ofte vaskes, og hertil betjener man sig hensigtsmæsigt af Aske og Vand eller Askelud, da al Ureenlighed paa denne Maade lettest afvaskes. Af hvad der her er sagt vil det ogsaa kunne indsees, at alle Slags glasserede Blomsterpotter ere uhensigtsmæssige.

Ved de almindelige her brugelige Blomsterpotter er der en særdeles væsentlig Mangel, nemlig at der ikke er sørget for et tilstrækkeligt Afløb for Vandet; ja man finder endog Blomsterpotter, der ere saaledes indrettede, at Vandet standser netop ved Bunden. Som bekjendt er denne, til Afløb for Vandet, forsynet med et større eller mindre Hul; men dette gjøres tilsyneladende som det kan træffe sig, saaledes at Bunden gjennembrydes enten udvendigt fra indad eller omvendt. I første Tilfælde danner der sig let en fremstaaende Kant paa den indvendige Flade af Bunden, der desuden, medens den endnu er blød, let trykkes indad og bliver derved høiest paa det Punkt hvor den netop skulde være lavest, for at skaffe Vandet bort; og enda seer man undertiden, at der lægges en flad Steen over Hullet førend Potten fyldes med Jord. Om den indvendige Flade af Bunden er fuldkommen jevn eller endog heldende lidt nedad mod Hullet, og om dette er gjort indvendigt fra udad, saaledes at ingen af de nævnte Hindringer ere i Veien, vil det let indsees, at der endda

ikke er gjort nok for at skaffe Vandet bort eller bringe Luften fri Adgang ogsaa gjennem Bunden, saalænge Potten hviler umiddelbar paa denne.

Omendskjønt der hos os i den senere Tid har været talt og skrevet Meget om Nytten af de saakaldte Dræns eller Afledningsgrøfter for Undergrundsvand, lader det dog til, at denne nyttige Opfindelse hidindtil alene er blevet anvendt paa Eng- og Agerland, uagtet det vel maa være klart, at Potteplanter og alle Værter, der ere Gjenstand for Havedyrkning ikke bedre kunne taale Undergrundsvand end Kornarterne og Fodervæxterne.

De Blomsterpotter, som nu i en Række af Aar med megen Nytte have været anvendte i botaniske Haver og de bedre indrettede Handelsgartnerier i Udlandet, ere saaledes konstruerede, at Bunden ikke hviler umiddelbar paa det Underlag, hvor Potten stilles, men er rundt om forsynet med en Kant, der er ½—1 Tomme høi og som i Almindelighed er gjennembrudt paa tre Steder, saaledes at Potten kommer til at hvile paa tre brede Fødder. Paa denne Maade faar Luften fri Adgang gjennem Bunden af Potten, og Vandet kan ligesaa uhindret løbe bort. Dersom man maatte finde det for kostbart paa engang at anskaffe den fornødne Mængde Potter af den her angivne Form, kan man ogsaa foreløbigt hjælpe sig paa den Maade, at man lader hver Blomsterpotte hvile paa tre Stene eller Træstykker af en passende Størrelse. Naar en Blomsterpottes øverste Tvervidde er otte Tommer eller derover, er eet Hul i Bunden ikke tilstrækkeligt; der anbringes da gjerne, efter Pottens Størrelse 3—5 Huller.

I den botaniske Have i Kew ved London bruges i den senere Tid et eget Slags Blomsterpotter (især til de capske Lyngarter — Erica — og andre buskartede Planter) med dobbelt Bund. Den ene af disse (Fig. 1), der er løs, hviler paa tre Fødder og er forsynet med mange Huller. Selve Potten (Fig. 2) er paa Siderne ved den nederste hele Bund forsynet med to mod hinanden staaende Huller (a), for at skaffe Vandet Afløb og Luften fri Indgang. Paa Forespørgsel om hvilke Fordele disse Potter medførte fremfor de ovenfor nævnte blev der angivet, at den løse Bund gjorde at Planterne vare lettere at flytte fra den ene Potte i den anden.

Fig. 2.

Fig. 1.

Enten man bruger den ene eller anden af disse Potter, maa der over hvert Hul i Bunden lægges et huult (konkavt) Potteskaar, saaledes at Huulningen vender nedad og Vandets Afløb ikke forhindres, og ovenpaa disse lægges et 1—2 Tommer tykt Lag af almindelige Potteskaar, der bedækkes med lidt grøn Mos (Hypnum), for at ikke Jorden skal falde ned mellem disse og derved hæve Virkningen af det Hele.

Den norske Lokomotiv-Jernbane.

(Fortsat fra Nr. 30.)

De i Nr. 1, 3 og 30 af dette Blad leverede Karter over Jernbanens Løb fremstille fordetmeste blot de allernærmeste Trakter ved Banen fra Christiania til Sørum; men saadanne Plan-Karter ere kuns lidet egnede til at give nogen Idee om de Besværligheder og Vanskeligheder, som de Mænd have havt at overvinde, der have anlagt denne Bane. Man hørte for et Aars Tid siden flere Klager over den Langsomhed, hvormed Arbeidet skred frem; men man skulde blot seet, hvad der blev gjort i de første 11 Maaneder, og Klagerne vilde sikkert været forstummede. Dybe Dalstrøg, endog efter Længden, ere opfyldte, en Mængde Aabninger indtil 40 Fods Høide ere brudte, endog igjennem de haardeste af Norges Bjergarter, og uhyre Steen- og Jordmasser ere fremførte, for dermed at opfylde Dalførerne; lange Strøg af Sletlandet ere gjennemskaarne; kort sagt, de i ovennævnte Tidsrum udførte storartede Arbeider kunde ikke Andet end gjøre et dybt Indtryk paa enhver Tilskuer, der ei forhen havde havt Anledning til at see Virkningerne af den britiske Foretagelsesaand.

Da dette Blads Rum ikke tillader at levere Profilkarter, hvorved ovennævnte Besværligheder for endeel kunde anskueliggjøres, findes nedenfor en Tegning af Jernbanestrøget fra Gaarden Brynd nedad mod Oslo, hvor enkelte Gjennemgravninger og Opfyldninger ere synlige, hvilke sidste ogsaa kunne sees paa de to i Nr. 30 af dette Blad leverede Tegninger af Broen over Veien til Oslo og Opfyldningerne ved Gaarden Svendengen.

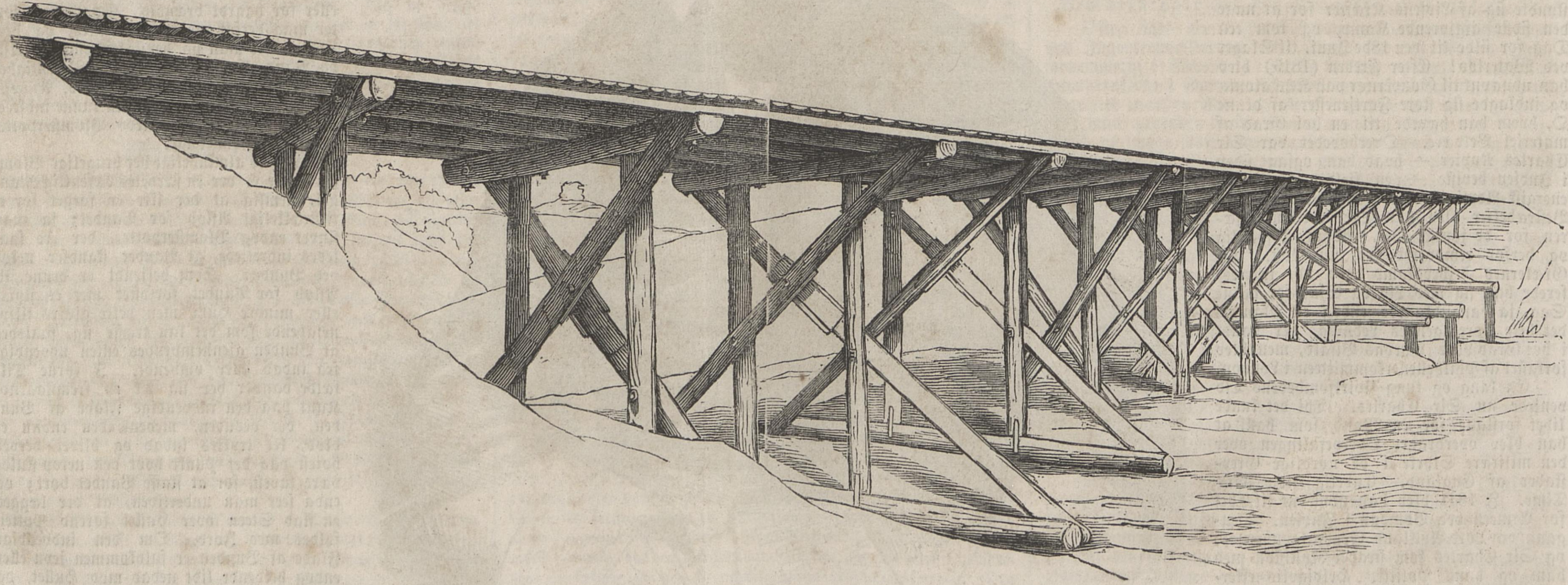
Med Hensyn til selve Jernbane-Arbeidet, da skal det forøvrigt i det Hele være udført paa den Maade og efter saadanne Principer, som ere anvendte paa de almindelige europæiske Jernbaner, og som Erfaring har godkjendt som de hensigtsmæssigste. Imidlertid har man jevnligen hørt Anke over, at Banens Underbygning bestaar af opkastede Jordvolde istedetfor af et af Muurværk opført Underlag, at disse Jordvolde eller Banker ikke ved Kunst ere fundamenterede, at de ere udsatte for at synke eller glide, samt for Beskadigelse ved Vandets Paavirkning.

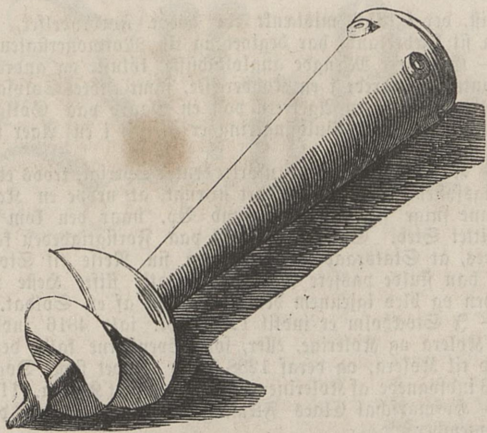
Udsigt fra Gaarden Brynd, nedad mod Oslo, Etterstadsletterne tilhoire.

Disse Ulemper ere Jernbaner ogsaa i andre Lande underkastede, og desuagtet anvendes fremdeles og overalt, hvor det lader sig gjøre, Jordbanker ved Jernbanens Anlæg, da dette Underlag, naar det engang har sat sig, og der tilstrækkeligt er sørget for Vandets Afledning og Sidefladerne ere græsbundne, maa ansees for det fordeelagtigste. Ovennævnte Banker have desuden et saa stort Gjennemsnit i Bredden, at Tæle fra Skraaningerne af ikke kan trænge ind under den permanente Vei (nemlig Skinnerne og det Tømmerværk, hvorpaa disse ere fæstede) og at den øvre Flade af Bankerne er bleven belagt med et flere Fod tykt Sand- eller Gruslag, der antages at ville sikre mod Tælens Indtrængen fra oven, saamegetmere, som alt Overvand har frit Afløb fra Kronen af Bankerne.

Vel ere de fleste Broer og Viadukter opførte af Træ (se vedstaaende Tegning) istedetfor af Steen; men i det i sin Tid af den for et paatænkt Jernbane-Anlæg nedsatte Kommission under 29de Februar 1848 afgivne Overslag over Omkostningerne ved et saadant Anlæg, hvilket Overslag har tjent som Udgangspunkt ved Forhandlingerne under Afslutningen af Kontrakten, er det antaget, at saagodtsom alle Broer og Viadukter skulde udføres af Træ. De engelske Entreprenører lade desuagtet opføre adskillige tildeels betydelige Broer af Jern (saasom Broen i Oslo, see Nr. 30 af dette Blad), medens ingen saadanne vare paaregnede. Derhos ere Trækonstruktionerne i det Hele taget udførte af det meest udsøgte Materiale og Afbindingerne saaledes ordnede, at Reparationer ved Indsætning af nyt Tømmer kan foregaae stykkeviis uden Standsning af Færdselen.

Jernbane-Træbro.

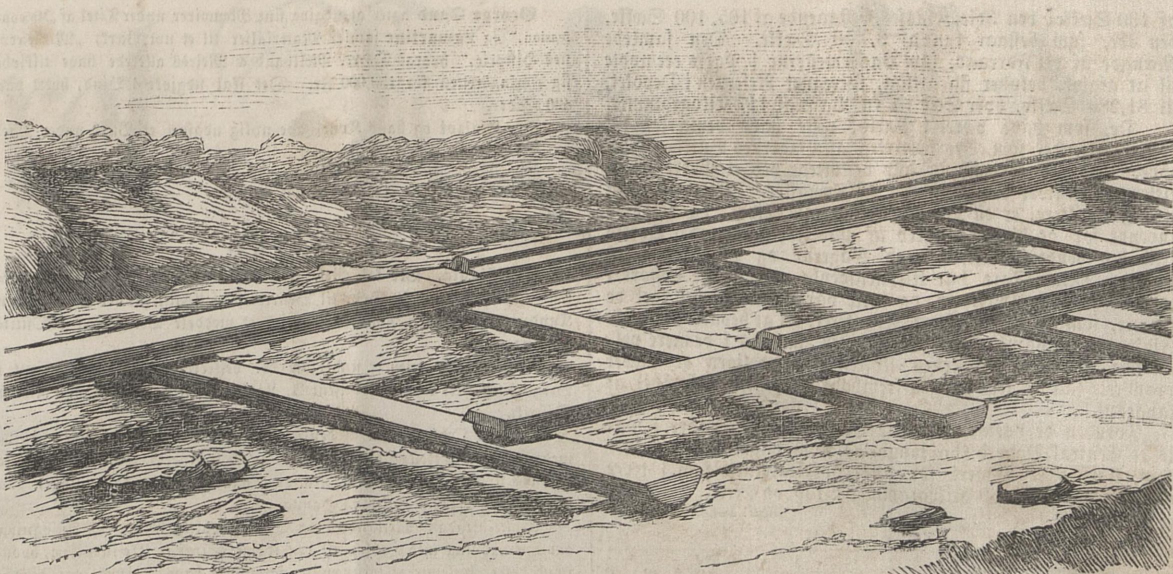
Skrue til Træbroen.

Mange af de Træbroer, som forefindes paa denne Banelinie maa forøvrigt af Hensyn til Grundens Beskaffenhed og de klimatiske Forholde, gives Fortrinnet for Steenbroer, der ved deres større Vægt ikke uden særdeles Vanskeligheder og betydelige Udgifter vilde kunne gives en betryggende Fundamentering, ligesom det paa enkelte Steder endog maatte ansees utilraadeligt at opføre Steenbroer, uden Hensyn til de dermed forbundne Udgifter.

Banens Overbygning eller den saakaldte permanente Vei er bleven konstrueret paa en Maade, der er stærkere, end den almindelig brugelige og mere passende for vore klimatiske Forholde, idet Skinnerne ikke her ere lagte i Jernstole, der igjen ere anbragte paa Tværtræerne; men derimod fæstede paa fortløbende Langtræer, der atter ved Bolte ere forbundne med de underliggende Tværtræer*) see hosstaaende Tegning.

(Sluttes.)

*) See forøvrigt Christianiaposten Nr. 1743.

Jernbanens Overbygning.

Sindssygdomme i Syrien.

I et Brev fra Dr. Forest, ansat ved den syriske Mission, til Dr. Butler, meddeelt i „Ausland" efter American Journal of Insanity, Jan. 1850, omtales Sindssygdommene i Syrien saaledes: Man gjør i Syrien Forskjel paa to Former af Afsind: Sygdom og Besathed. Ved enhver Sygdom tilkaldes en Læge og en Præst, for at afgjøre, om den Syge skal erholde Medicin eller blive exorciseret. Saaledes maatte Dr. Forest gjentagne Gange træffe sammen med en Munk, en Nonne eller en Præst. Den Gales Venner forsøge almindelig først et Slags medicinsk Behandling, fornemmelig Forandring af Luft, hvorved allerede Mange ere blevne bedre. Nytter dette ikke, saa bliver den Syge sendt til en Moschee eller et Kloster, for at lade Djævelen drives ud. Det mærkværdigste af disse Tilflugtssteder for Sindssyge er Bjerget i Nærheden af Tripoli, et Maronitkloster, indviet den hellige Antonius og meget rigt. Rummet for de Gale er en naturlig Hule, hvori det gjennem Taget neddryppende Vand frembringer Stalaktiter af forskjellig Form. Denne fortsatte Dannelse af ny Steen er for de Indfødte et Tegn paa, at Stedet er i Besiddelse af undervirkende Kraft; den Syge bliver her fastbundet med en Lænke og en Halsring af Træ. Han erholder Vand og Brød til Føde, og den øvrige Behandling bestaar i Bønner, Prygl og Djævlebesværgelser. Lykkes Kuren, saa faar Helgenen en Takkebøn og Klosteret en Gave. Lykkes den ikke, saa er det et Tegn paa, at det er en Sygdom og ikke en Djævlebesættelse, og da Hulen kun har Kraft til at uddrive Djævle, saa slipper den Syge løs. Denne Hule er den berømteste af denne Art, og Syge af alle Religioner søge der sin Tilflugt. Undertiden foretager en Munk Kuren i den Syges Hjem og indespærrer ham i en Landsbykirke. Dr. Forest havde Leilighed til at iagttage et saadant Tilfælde. En middelaldrende Kone med arveligt Anlæg til Afsind fik under en Barselseng et nyt Anfald. En nærboende Munk erklærede hende for besat af Djævelen. Efterat han havde gjort Bøn, besprængt hende med Vievand og befalet Aanden at forlade hende, blev hun rolig; han erklærede hende for helbredet, men den følgende Dag var hun ligesaa daarlig som før. Munken indfandt sig igjen og begyndte at underholde sig med Djævelen. „Hvad hedder Du, forbandede Aand?" Den Syge opgav sin nærmeste Naboerskes Navn. „Hvor lever Du?" Svar: „I Graven." — „Hvorfra kom Du, førend Du foer ind i denne Kone?" — „Fra Ovnen."— „I hvilken Skikkelse?" — „Som en Kat." — „Hvorhen begav Du Dig, da Du igaar havde forladt hende?" — „Op paa Taget, for at friste hende."— Munken erklærede, at denne Art alene kunde uddrives ved Bønner og lovede at faste i tre Dage. Den Syge blev imidlertid indespærret i Kirken. Munken sagde da, at han havde fastet saa længe og holdt mange Forhandlinger med den onde Fiende, hvorved Svarene faldt som paa ovenanførte Maade, forbandede derpaa med høi Stemme Aanden, og da den Syge var bleven rolig, forlangte han, for endnu at forsøge Djævelen, at hun skulde kysse hans Sko, thi dette var den laveste Art af Ydmygelse og Stolthed, et Hovedtræk hos Djævelen. Hun vægrede sig, da forbandede han hende og stødte og slog hende endelig saa voldsomt med Skoen paa Munden, at hun blødede, osv. Endelig erklærede han, at man heller skulde have kaldet en Læge, da Konen led af Melancholi. Den Syge kom sig under Dr. Forest's Behandling.

Brudstykke af Jules Janins „Histoire du Cholé a" (1833).

Husker man, hvorledes Sygdommen kom til Paris? Den kom med et eneste Spring, pludseligt, uden Overgang, uden at raabe Varsko. Den kom fra Indiens Bredder, stønnende og ilende efter at udbrede sig i denne store og saa civiliserede Stad. Den kom over os om Natten, i en Karnevalsnat, Fastelavns-Mandags Nat; den overraskede os midt i Gilder og Dandse; den gik lige hen i de offentlige Lysthaver for at overfalde de allerede af Rusen ravende Drankere; den slog strax i Stilhed sine første Slag, derpaa brød den paa een Gang frem i hele sit Raseri, til Høire og til Venstre, foran og bagved: „Fly hvo som kan!" Den bragte hele Byen til at stivne af Skræk; den kastede Blegbed paa alle Ansigter og Rædsel i alle Sjæle, den satte Ligvognene i Galop og fyldte Kirkegaardene. I denne Tid var der Taushed overalt, Frygt overalt, Angst overalt. Den store By troede sig bestandigt død og følte sig bestandigt paa Pulsen. Midt imellem saa mange Lidelser var Frygten endnu det Allerværste. Allermest Massens Frygt, den Frygt, som bryder ud paa Gadehjørnerne. En Dag har Skaren i Fortvivlelse samlet sig paa Gaderne, den har raabt paa Gift og Mord. Den har udseet sig uskyldige Slagtoffere, den har myrdet ulykkelige Stakler, der skjalv lige saa meget som den selv, der flyede for Ulykken som den selv. Den er saa grusom og saa tankeløs, denne Masse; allevegne og altid den samme, i London, i Petersborg, i Paris: altid den samme. Saaledes have vi i nogle Dage levet imellem Oprøret og Pesten. Det var tilvisse en haard og farlig Stilling.

Men som om Kolera i sin vildeste Grumhed havde følt Medlidenhed med vore Lidelser, og som om den havde begrebet alle vore Farer, saa skede det saaledes, at just da disse Anklager for Gift og Mord vare paa det Høieste, gik Sygdommen, som i Føstningen kun havde overfaldt de Fattige, med eet Sæt over fra den Fattige til den Rige; den steg ned eller snarere op fra Loftskamrene til første Sal. Alle bleve angrebne uden Forskjel; Døden var Alle lige nær; den var ligesaa grusom, ligesaa bleg, ligesaa grim for den Ene som for den Anden. Og Massen, som nu saa, at Alle døde ligemeget, og at ingen Klasse var fri for at yde sit Bidrag, blev da atter rolig og taalmodig; den lagde sig tilrette paa sin Seng, for der at døe i Fred, uden Larm, uden Vrede, uden Bram, uden Taarer, saaledes som ikke engang de Rige døde.

Og da dette Forvildelsens og Harmens første grusomme Dieblik paa Gaden, dette Skrækkens første og meget naturlige Dieblik hos de Rige engang var overstaaet, saa kom det Dieblik, da Paris, der nyligt bævede og skalv, reiste sig op i fuld Fatning og mandigt Mod. Byen skiftede paa engang Udseende. Den vendte pludselig tilbage til den rolige Værdighed, som sømmer sig for et Folk, der døer; den led uden at jamre sig. Rige og Fattige beredte sig til Døden, idet de gave hinanden Haanden og kastede et deeltagende og medlidende Blik paa hinanden. Rige og Fattige sagde til Landfarsoten: „Morituri te salutant!" Og efter dette de romerske Slagtofferes Raab kom de Christnes Dyd, Kjærligheden.

Da var Synet af Byen skjønt. Man hjalp hinanden, man stod hinanden bi. Den Egoisme, over hvilken alle Kroniker klage under lignende Omstændigheder, har ikke udbredt disse sine Odelæggelser imellem os. Vi have ikke at rødme over nogen af disse huuslige eller offentlige Skjændsler, hvormed alle hine gamle Pestilenser ere besudlede, som ere beskrevne af de gamle Historieskrivere med saa megen Omhyggelighed, saa megen Smag, saa megen Pragt, saa megen blomsterfuld Veltalenhed. Alting var simpelt og jevnt hos os i vor Ulykke, især Hengivenheden. Ikke en eneste Familie har opløst sig midt under Dødssygen, ikke en eneste Søn har forladt sin Fader, ikke en eneste Kone har forladt sin Mand, ingen Tjener har forladt sin Herre, ingen Herre har forladt sin Tjener. Alle disse Lidelser have trøstet hinanden, alle disse Forfærdelser have beroliget hverandre. Den christelige Kjærlighed har kjæmpet i Iver og Opofrelse med den verdslige Menneskekjærlighed. Man har understøttet hinanden, bragt hinanden Hjælp, baaret hinanden til Sygestuerne, man har fulgt hinanden til Hvilestedet. Enhver har fundet et Forsyn i sin Kreds. Alles Fatning, Alles Taalmodighed, Alles Dyd, alt dette var et stort og skjønt Skuespil. Og til denne almindelige Opofrelse lægge vi nu de enkelte Opofrelser: Hospitaler bragte i Stand fra den ene Dag til den anden; Kvinder af den fornemme Verden, unge og smukke, lønligt tagende Plads ved de Syges Senge; de unge Mænd forladende deres Fornøielser og alle det elegante Livs Behageligheder for at tilbringe deres Nætter i Ambulancerne, for at søge og hente den Syge, som den ene Broder søger den anden; de Forældreløse understøttede, antagne som egne Børn, og ikke et eneste fattigt Barn forglemt ved Faderens Lig. Denne uhørte Sammenstrømmen af alle Kunstens Mænd fra alle Dele af Riget, alle disse ædle og store Læger, færdige til Hjælp i alle Timer ved Dag og ved Nat; alt dette uden Forvirring, uden Uorden, uden Brask og Bram; alt dette jevnt, ligefrem, kant og klart, og som man udfører en daglig Forretning: alt dette er lige saa mange borgerlige Heltebedrifter, lige saa meget værd som Krigens Daad, lige saa mange beskedne, ukjendte, skjulte Helte, der værdigt staae ved Siden af de Helte i Vaabendragt, som vort Land kjender saa vel, og af hvilke vi med god Grund ere saa stolte.

Paa denne Maade skal den grusomme, saa ædelt udholdte og bekjæmpede Landsot være een af vore Ærestitler i Historien. Det synes os, som om Eftertiden har været altfor læmfældig imod hine Florentinere, der benyttede sig af deres Pest til at forlyste sig og styrte sig i alle Udsvævelsens Yderligheder. I mine Dine fortjene alle disse lastefulde Excesser enhver mulig Skam og Skjændsel. I mine Dine ere alle Boccaccios letfærdige og henrivende Eventyr, forfattede under den forfærdelige Pest i Florens, ikke saa meget værd som et Kvarteers Forelæsninger af Broussais*). Boccaccios Fortællinger under saadanne Omstændigheder ere i mine Dine en Skamplet for et heelt Folk. De røve fra Folket den eneste Ting, som kan trøste et døende Folk, Værdigheden i Ulykken. Lad saa Talekunstnerens prægtige Beskrivelse længe nok komme bagefter; den prægtige Beskrivelse formaar ikke at lade os glemme Byens Standspersoners udtørrede Grusomhed, som svire og bekrandse sig med Blomster, medens Alt omkring dem forgaar. Paris's Kolera vil, tænker jeg, ikke have nogen stor Historieskriver at berømme og takke; men til Vederlag vil den ikke have at bebreide sig hverken Gilder eller Blomster eller letfærdige og henrivende Eventyr. Hele Paris har gjort sin Pligt som brave Mænd og gode Borgere; og endmere, har Pariseren følt Frygt, har han været svag, saa har han vist, at han forstod at komme tilbage fra sin Svaghed og fra sin Frygt, som er noget langt Bedre i ulykkelige Tider, end at beruse sin Svaghed og bedøve sin Angst. Og saa lader os da med al Ære og Agtelse skrive denne Historie om den parisiske Kolera, der var saa hæderlig for os alle.

*) Denne berømte Læge holdt, som man seer af en anden af J. Janins Artikler, under Koleraen i 1833, Forelæsninger over Koleraen.

Bagerprofessionen i Paris.

Den nuværende Organisation af Bagervæsenet i Paris skriver sig fra Aaret 1801 og er et Værk af Bonaparte, dengang første Konsul. Denne vigtige Erhvervsgreen, som fra gammel Tid af dannede et Laug og fik sine Privilegier allerede under Kong Ludvig IX, blev angrebet af Revolutionen 1789, der tilintetgjorde dens Privilegier. Første-Konsulen ansaa det imidlertid for nødvendigt paany at centralisere de parisiske Bageres Bedrift, og bestemte Bageriernes Antal. Han tvang enhver Bager til at stille Garanti for at deponere i et offentligt Depot et vist Antal Sække Hvede og bestandig at have hos sig et Minimumsbeløb af Forraad, beregnet efter Antallet af hans Ovne. Han indrettede ogsaa et Bureau, bestaaende af 24 Medlemmer, alle valgte af Bagerprofessionen, som af sin egen Midte skulde udvælge 4 Embedsmænd, der havde at at føre Opsynet med og Bestyrelsen af det saaledes i de offentlige Magaziner deponerede Korn. Denne Organisation er vedbleven til denne Tid, med nogle ubetydelige Modifikationer, som ere en Følge af den tiltagne Befolkning og de nye Forpligtelser, som derved ere faldne paa Bagerne til at sikre en forøget Forsyning af Forraad.

Antallet af de Bagere, hvem Brødforsyningen i Paris nu er overdraget, er 600, et Forhold af omtrent 1 Bager for 1500 Personer. De alene have Ret til at sælge Brød i Paris, og de alene kunne drive deres Profession i Butikker og paa specielt dertil bestemte Torve. Det var ikke førend i 1823 at den Afgift, som indtil den Tid uregelmæssig blev hævet af Bagerne, begyndte at indfordres til bestemte Tider. Den blev af Autoriteterne beregnet efter de gjennemsnitlige Torvepriser for de sidst forløbne 14 Dage. Efter de franske Love bestemmes Akcisen paa Brød i Byerne hver fjortende Dag af Municipaløvrigheden efter Gjennemsnitsprisen paa Melet, paa det at en Synken i det raae Materiales Værdi skal komme Konsumenten fuldstændigt tilgode. Naar Meelprisen stiger, stiger selvfølgelig Akcisen paa Brød i samme Forhold. Efter denne Regel og efter Meelnoteringerne den 1ste Septbr. skulde Brødprisen for de følgende fjorten Dage være sat til 90 Centimer, istedetfor 80, som Tilfældet var i August.

Men der kom et Vink fra høiere Steder til Bagernes Raad om, at 80 Centimer var den høieste Priis, hvortil Brød maatte sælges i Paris, og at Bagerne selvfølgelig skulde sælge deres Brød til denne Priis, selv om de lede et Tab, hvilket da siden vilde blive dem godtgjort af Statskassen. Denne Priis er alligevel meget høi, da Pariserne i mange Aar have været vante til at betale fra 45 indtil 69 Centimer.

Blandt de nyttige Bestemmelser for Bageriet maa ogsaa nævnes Ordinantsen af 1840, som bestemte, at Brødet altid maatte sælges efter Vægt og veies af Sælgeren i Kjøberens Nærværelse. Før havde Brødet alene den nominelle Vægt til stort Tab for Kjøberen.

De parisiske Bagere anvende enten to, tre eller fire Arbeidere, alt efter deres Drifts Udstrækning. Den første Arbeider, kaldet Brigaderen, har at bringe Deigen ind i Ovnen og passe den, indtil den er godt stegt. Han har en Dagløn af 4 Fr. 50 Cent. foruden en Portion Brød, som alle Arbeidere faae. Den anden Arbeider, kaldet Medhjælperen (aide), har at tilberede og knade Deigen, at anbringe Gjestret og oppebie Hævelsen. Han faar en Løn omtrent som Brigaderen. Naar der er mere end fire Ovne at passe, anvender man en tredie Arbeider, kaldet Bihjælperen, (secondaire), hvis Løn varierer fra 2 Fr. 75 Cent. til 3 Fr. 50 Cent. om Dagen. Naar en tredie Arbeider fornødiges, tilkaldes nok en Arbeider, den saakaldte Fjerdemand (quatrième), der har samme Løn som Medhjælperen. Efter Revolutionen i 1848 søgte en Ordinantse af Louis Blanc, som Præsident for Arbeiderkommissionen, at forbedre Bager-Arbeidernes Kaar ved at bestemme, at de foruden større Dagløn ogsaa skulde have en Ranson Viin pr. Mand om Dagen til en Værdi af 20 Cent. Det er troligt, at denne Bestemmelse senere er ophævet af Mesterne.

Da Beløbet af det i de offentlige Magaziner deponerede Korn varierer efter Antallet af hver Bagers Kunder og hans Etablissements Størrelse, har man fundet det hensigtsmæssigt at inddele Bagermesterne i 4 forskjellige Klasser, hvoraf hver har sine særskilte Forpligtelser. Den 1ste Klasses Bagere, 218 i Antal, ere forpligtede til at have Forraad til et Beløb af 145 Sække Meel i deres Huse og i Depotet en Reserve af 20 Sække. Den anden Klasses, 275 i Antal, skulle have en Beholdning

af 130 Sække; den 3die Klasses, bestaaende af 105, 100 Sække, den 4de, som bestaar kun af 3, 50 Sække. Den samlede Mængde af det Forraad, som Bagermesterne i Paris ere nødte til at afgive, beløber sig altsaa, iberegnet Reserven i Depotet, til 81,280 Sække, hver Sæk til en Vægt af 117 Kilogrammer.

De, som have været i Paris, ville have bemærket det dystre Udseende, som Størsteparten af Bagernes Butiker frembyde. De ere fordetmeste alle beskyttede ved et stærkt Jerngitter, som giver dem Udseende af Fængsler. Dette System med Jerngittere, er en Levning fra gamle Tider, da det blev anvendt for at hindre Angreb af Pøbelen, som under Dyrtid altid har vendt sit Raseri mod Bagerne og plyndret deres Boder. Denne Fare har tilsyneladende endnu ikke ophørt i nogle af Paris's Kvarterer, og dette har udentvivl bevæget de Bagere, som beboe folkestærke Kvarterer, til at bevare de gamle Midler at forsvare deres Eiendom, medens i de mere velhavende Kvarterer Bodernes Udseende betydeligen er blevet forandret, saa de ikke længer frembyde for Øiet Udseendet af Fangehul.

Foruden de ovenfor omtalte Bagerier existerer der i Paris et Central-Bageri (boulangerie), som bager Brød til Armeen, ligesaa et Bageri for alle Hospitalerne, som i 1852 konsumerede 5,843,439 Kilogrammer Brød og Meel.

(Illustr. Lond. News.)

Literatur og Kunst.

Der Wanderer, scandinavisch deutsche Zeitung, herausgegeben von C. A. Ritter. Dette er en Avis for Tydskere, skreven i tydsk Sprog og i tydsk Aand. Den vil som en god „nimmermüde Wanderer" fortælle hvad den veed „von einer besseren Zukunft von deutscher Redlichkeit und Ehre und den Sehnsuchts- und Liebesschmerz des deutschen Volkes um Einheit, Freiheit und Ordnung." For at den, ikke skal gaae under i Bestræbelsen herfor, anraaber den ogsaa Mænd og Kvinder i „det skandinaviske Land" om Bistand, og lover til Gjengjeld at bringe Efterretning om Skibsfart, Jernbaner, Handel og Vandel, Havevæsen, Jagt, Fiskerie o. s. v. Det udkomne Nr. 1., der er holdt i en blomstrende, poetisk Stiil og synes ganske at være skreven af Udgiveren, indeholder, foruden en Prospektus, et Digt, „die Hoffnung" af „der Postillon" v. C. A. Ritter, Begyndelsen af en „Reise-Skizze" (aus meinem Tagebuche), hvori Forfatterens Jernbane- og Dampskibsfart fra Hamburg hid til Christiania skildres, „die Waldmühle, eine Episode aus dem ungarischen Kriege," en „politische Wochenrundschau" (ugentlig Oversigt over de politiske Begivenheder) „Wochenneuigkeiten in Christiania", „Miscellen" og Bekjendtgjørelser. Som man seer af denne Titelangivelse, er Størstedelen af dette Nummers Indhold skjønvidenskabeligt, og de mange praktiske Interesser, som ifølge Prospektus skulde fremmes, aldeles oversete. Men herpaa kan der jo raades Bod siden! Bladet udkommer hver Søndag med et Nr. paa 16 Spalter og koster aarlig 2 Spd. Det udgaar fra DHrr. Brøgger & Christie's Bogtrykkeri her i Christiania.

Er Gud iblandt os ogsaa i disse Dage? Prædiken paa 15de Søndag efter Trefoldighed i Oslo Kirke af B. A. Jensen, resid. Kapellan. Priis 6 ß. Efter Opfordring har Pastoren ladet denne vakre Prædiken trykke, hvorfor man maa være ham meget taknemmelig, da den er skikket til at bringe mange Hjerter Trøst og Beroligelse i disse Kummerens og Sorgens Dage.

Norske Almuesangeres Kløverblad, eller Bruuns, Frimanns og Zeilitz's Sange for den norske Bondestand, sees at være udkommen paa Aarflots Forlag i Egseth. Bogen udgjør 372 Sider og koster indbunden blot 30 ß, hvorfor den med Rette kan kaldes „Godkjøbsudgave." Da den endnu ikke er ankommen her til Byen, kunne vi ikke have nogen Mening om dens literære Værd, men skulle maaskee siden omtale den nærmere.

Advarsel mod den farligste Ungdomsfiende eller Forklaring over hemmelige Synder, deres Følger, Helbredelse og Forebyggelse, ved Anton Hansen, Sproglærer. 112 Sider 8vo. Priis 36 ß. Siden Salzmanns Dage have Tydskerne skudt Skylden for al menneskelig Elendighed paa de saakaldte hemmelige Synder, omtrent ligesom vore Provindsaviser paa Brændevinsdjævelen. Styverfængere af Skribenter have speculeret i hiin Elendighed og produceret en Mængde Skrifter med det Formaal at afhjælpe den, og det tydske Publikum har vidløftigt gaaet hen og, efter Oplagenes Størrelse og Talrighed at dømme, kjøbt langt flere Exemplarer af disse Skrifter, end af Nytestamenter og Bibler. For nogle Aar siden have ogsaa flere Slags Skrifter fundet Vei til Danmark og endelig nu med det ovenanførte ogsaa til os. Vi tvivle ikke paa, at Udgiveren har meent det ærligt med, at dette hans Skrift vil stifte meget Gavn. Det er vel et Spørgsmaal, „om den største Deel af vor Ungdom" er besmittet med den Last, hvorimod han advarer; og derfor finde vi det raadeligst, ikke at give Ungdommen selv Bogen ihænde, for at indvie Mange i Noget, hvorom de ikke før have Anelse. Derimod antage vi, at hans Bog vil være nyttig for Forældre og Opdragere, saamegetmere som Præsten A. Faye i sit Skrift om Almueskolen har henledet deres Opmærksomhed paa Forebyggelsen af den nævnte Last, og det er ogsaa derfor, at vi her finde os beføiede til at omtale et Skrift, der henhører til det Slags, hvormed Pressen nødig befatter sig, men som ikkedestomindre tør stifte Gavn. Kun tro man ikke, at al menneskelig Elendighed kan afskjælves ved at undertrykke den ene fremstillede Last! Forfatteren er selv Forlægger.

Grevens Feide, skildret efter trykte og utrykte Kilder af C. Paludan-Müller. Første Deel, Kbh. 1853. 29 Ark 8vo. Priis 1 Spd. 84 ß. Dette Værk er en af de interessanteste og vigtigste Monographier, der ere udkomne i den sidste Tid. Den indflydelsefulde, men hidtil lidet belyste Periode i den dansk-norske Historie, som det omfatter, er skildret med Kildekjendskab, Smag og Kritik. Fremstillingen er, for et lærd historisk Værk at være, saa let og interessant, at enhver Yndær af historisk Læsning vil finde sig tiltrukken deraf. Det udkomne Bind inddeles i to Bøger, hvoraf den første behandler Grevefeidens Forhistorie, den anden Krigen og Underhandlingerne indtil Kjøbenhavns Beleiring.

J Hamburg sees et Værk om samme Gjenstand netop at være udkommet, nemlig **„Graf Christoff von Oldenburg und die Grafenfehde** (1534—36) ein Beitrag zur Geschichte des dänischen Interregnums, von F. von Alten, 292 Sider Text og LII S. Aktstykker.

Madvigs græske Syntax er i London udkommen i en engelsk Oversættelse, der er gjort efter den tydske.

Af Sveriges gamle Love, der udgives af den lærde Professor C. J. Schlyter, er nylig udkommet et nyt Bind, nemlig det 8de, hvilket indeholder Wisbys Stadslov og Søret, ledsaget af Glossarier.

George Sand agter at udgive sine Memoirer under Titel af „Ma confession," og **Lamartine** samler Materialier til et nyt Værk, „Medicæernes Historie," hvoraf DHrr. Meilhaud & Meirès allerede have tilkjøbt sig Forlagsretten for 150,000 Fr. Det skal udgjøre 4 Bind, hvert paa 400 Sider.

Hr. Guizot og hans Kone have nylig udgivet et Værk under Titel af „Abelard og Heloïse."

Norge.

Christiania. Ved kgl. Res. af 27de f. M. er der tilstaaet Hedemarkens Amtskommune 50 Spd. til Bestridelse af Udgifterne ved Schweitzeren Kunderts Omreisen i Amtsdistriktet for at meddele Veiledning i Osttillavning.

— Kopist L. Borresen er under 5te ds. beskikket til Undertoldbetjent i Bergens og leiet Undertoldbetjent A. Lassen til Undertoldbetjent i Risørs Distrikt.

— Skipper Omholdt har af den engelske Regjering modtaget en Guldmedaille og et Teleskop (til en Værdi af 25 Guineer) som Anerkjendelse af hans udviste Forhold under Forsøget paa at redde Besætningen paa den engelske Brig Richard og Hanna.

— Armeeintendant Meilænders og Depotforvalter Gløersens Ansøgning om Benaadning med Hensyn til den idømte Straf er ikke indvilget, hvorimod det er bestemt, at førstnævnte, forsaavidt hans Legems- og Sindstilstand ikke derfor er til Hinder, maa til Udstaaelse af sin Straf hensættes i Bodsfængslet i Christiania.

— Ved en af Politiretten nylig afsagt Dom er Værten paa Klingenberg, Beyer, ilagt 5 Spd.'s Mulkt til Statskassen, for isommer uden Øvrighedens Tilladelse at have ladet opføre Skuespil.

— Kolera vedbliver at gribe lige stærkt om sig; indtil 17de Sept. var Totalsummen af Angrebne 1863 og af Døde 1191, hvoraf 79 Angrebne og 52 Døde vare komne til i det sidste Døgn. Haabet om Epidemiens Aftagen, naar den havde varet i 6 Uger, er saaledes blevet skuffet, hvis man regner Byen, Forstæderne og Landdistrikterne under Et; men tager man derimod Byen for sig selv, saa viser det sig, at i 6te Uge angrebes i Gjennemsnit dagligen det største Antal nemlig 50, hvorimod det i den 7de Uge gik ned til 44. J Forstæderne og paa Landet, hvor Sygdommen udbredte sig senere, har Gjennemsnitsantallet af de Angrebne været størst i den 7de Uge fra dens Udbrud her i Byen, nemlig 42 daglig. — J de sidste Dage har Sygdommen især grebet stærkt om sig i Oslo. To nye Lazaretter ere oprettede, flere Læger ansatte og den gamle Universitetsbibliotheksbygning ryddiggjort og indrettet til Bolig for Familier, der savnede Huusly.

— J Feilberg & Landmarks Boghandling modtages Bidrag til dem, der i denne Sorgens Tid tiltrænge Understøttelse af den private Godgjørenhed.

— En af Byens Læger, Johan J. K. Preus, bortreves af Epidemien den 13de Sept. i sit 40de Aar.

— Skolelærer P. Andresen, bekjendt som Psalmedigter og Forfatter af flere Opbyggelsesskrifter, døde af Kolera den 7de September kun 39 Aar gammel.

— Præsten Steenbuch i Enebak er død af Kolera, kort efterat han var kommen hjem fra et Besøg her i Byen.

— Den for sine Reiserouter bekjendte Kvæker Bradshaw, som foretog sig en Reise til Norge for at supplere sin „Continental Guide", døde af Kolera den 7de Sept., Dagen efterat han fra Oplandet var kommen til Byen.

— Den nye Lændse ved Grønsund er sprungen og en Mængde Tømmer derved drevet ud.

— Af Indredepartementets Beretning om den almindelige Brandforsikringsindretnings Tilstand ved Udgangen af 1852 sees, at Kontingenten for Kjøbstadsafdelingen for nævnte Aar har udgjort: 76,601 Spd. 39 ß., at Brandskaderne have udgjort 55,295 Spd. 114 ß., Forsikringssummerne have faaet en Forøgelse af over 70,000 Spd. og udgjorde den 31te Dec. f. A. 25,255,650 Spd. Beholdningen udgjorde samtidig 309,867 Spd. 112 ß. J Afdelingen for Landbygninger havde Kontingenten udgjort 16,642 Spd. 9 ß., men da Brandskaderne udgjorde 54,589 Spd. 113 ß., maatte en extraordinær Kontingent (16,500 Spd.) paalægges. Forøgelsen i Brandforsikringssummerne har været 113,000 Spd. større end i 1851, og disse Summer udgjorde 31te Dec. 1852 11,936,150 Spd. Beholdning 34,918 Spd. 93 ß.

— Vandet har skaaret under den Dæmning, der af C. Soot opføres ved Maridalsøset, hvorover man truedes med en Vandflom i Akerselven. Ved hurtig Reparation har man dog forebygget den Ulykke, som derved vilde foraarsages.

— Drammen og Frederiksværn med Staværn ere nu erklærede for kolerasmittede, efterat der paa førstnævnte Sted allerede i længere Tid efterhaanden har vist sig gjentagende Sygdomstilfælder. Ogsaa i Landdistrikterne, saasom paa Ringerike, i Hønefossen, i Asker, nedre Romerike, Skedsmo og Kraakstad, ere enkelte Personer blevne angrebne. J Holmestrand er ogsaa Tilfælder indtrufne.

Ved Storthingsvalget for Moss og Drøbak den 9de Sept. udkaaredes Amtmand Chr. Birch-Reichenwald til Repræsentant og Kjøbm. Fr. J. Holst til Suppleant.

Kragerø. Sluppen Søstrene herfra er i Banff i Skotland bleven konfiskeret formedelst Smugling af Tobak og Mandskabet idømt klækkelige Bøder eller i Mangel af Betaling Fængsel i 6 Maaneder hver.

Laurvik. En af de her ansatte Koleralæger, Kand. med. Elleffen, er bleven et Offer for Epidemien. Indtil 8de Sept. vare 219 angrebne 115 døde.

J Stavanger er en Klipper løbet af Stabelen. Den tilhører Kjøbm. O. J. Baade og udmærker sig ved smagfuld Bygningsmaade.

Ved Storthingsvalget for søndre Bergenhuus Amt den 9de Sept. udkaaredes Lensmand J. O. Veseth, Sognepræst N. Koren, Dr. Wollert Konow samt Gaardbruger H. P. Helland til Repræsentanter og Kirkesanger E. A. Risnæs, Landhandler E. Øklandsvog, Sognepræst J. C. Hammer og Gaardbruger Joh. Aga, den yngste, til Suppleanter.

Ved Storthingsvalget for Bergens By den 12te Sept. udkaaredes Kjøbm. Herm. v. Tangen, Stiftamtmand J. Schydtz, Kjøbm. J. B. Faye samt Brigadeauditør P. M. Smit til Repræsentanter og Amtmand N. P. Vogt, Bagermester N. S. Schumann Kjøbm. M. A. Rosendal og Konsul M. Krohn til Suppleanter.

Throndhjem. Ved den i Døvstummeinstitutet nylig afholdte Konfirmation blev 8 Drenge og 2 Piger konfirmerede.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Den bekjendte geniale svenske Forfatter Almquist, der i 1851, mistænkt for grove Forbrydelser, flygtede fra sit Fædreland, har begivet sig til Mormonerstaten Utah.

— En større Mængde anglosachsiske, kölnske og andre Sølvmynter, forvarede i en Kobberæske, samt endeel Sølvsager ere nylig fundne i en Agerreen paa en Gaard paa Gotland, og en gammel smuk Guldfingering er funden i en Ager i Bjarlingbro.

— Kolera udbreder sig ufortrødent i Sverige, trods et Spærringssystem, der er saa uhørt strængt, at neppe en Kat vilde kunne snige sig ind i en sund By, naar den kom fra et smittet Sted. Som et Exempel paa Forsigtigheden kan anføres, at Statsraad Pettersen paa sin Reise til Stockholm, da han skulde passere Karlstad, maatte skifte Heste udenfor Byen og blev igjennem denne eskorteret af en Soldat.

— J Stockholm er indtil 12te Sept. ialt 4816 indsygnede af Kolera og Kolerine, eller, som Svenskerne kalde det, Forbud til Kolera, og deraf 1288 døde. J det sidste Døgn vare 183 indsygnede af Kolerine og 134 af udviklet Kolera. 116 døde.

— Hofmarschal Claes Fleming afgik ved Døden den 4de September.

Danmark. J Kjøbenhavn er nu Kolera saagodtsom forbi, da i den sidste Tid kun 3—4 Personer daglig ere blevne angrebne og i et Døgn endog Ingen.

— Grundtvig fyldte den 8de Sept. sit 70de Aar. J den Anledning havde flere af hans Venner i Danmark og Norge subskriberet et Beløb af omtrent 7000 Rbd. til Udførelsen af en af hans Yndlingsideer, Oprettelsen af „en dansk folkelig Høiskole."

Frankrig. Paa flere Steder har der ytret sig Uroligheder paa Grund af Brødpriserne, og Regjeringen har derfor alvorlig henvendt sin Opmærksomhed paa Kornspørgsmaalene. Ved et Dekret af 6te ds. er Kornskibsfarten paa Statens Floder og Kanaler frigiven.

— General Cavaignacs Kone er nedkommen med en Søn.

— J Paris lader den tyrkiske Regjering gjøre Indkjøb af 20,000 Geværer.

England. Foruden i London har ogsaa Kolera vist sig i Newkastle og Liverpool.

Østerrig. Den ungarske Kongekrone tilligemed Insignier er funden nedgravet ved Orsowa og bragt til Wien.

Amerika. Luftskipperen Wise er beskjæftiget med at bringe en Luftbalon-Post til Europa istand. Balon med Tilbehør vil koste omtr. 20,000 Dollars og Farten skal foregaae ved de fra Vest til Øst stadigen gaaende Luftstrømninger. (?)

— Fra Kalifornien berettes, at den bekjendte Lola Montez den 12te Juli blev gift med en Avisredaktør i San Francisco ved Navn Patrick Purdy Hull. Som bekjendt har Lola Montez været Pariser-Journalisters Maitresse, inden hun blev Kongen af Bayerns.

Blandinger.

Hærdning af det engelske Støbestaal.

Engelsk Støbestaal bliver i Schweitz fortræffelig hærdet til skjærende Instrumenter, medens Fremgangsmaaden holdes hemmelig, idet man i et passende Kar af Metal blander

4 Dele fiint pulveriseret guult Harpix med
2 Dele Tran, hvortil
1 Deel smeltet Fedt endnu varmt tilrøres; heri bliver da den til Hærdning bestemte Gjenstand mørkerød gløende fuldkommen afkjølet; uden at afpudses bringes den derpaa atter i Ilden og bliver paa almindelig Maade hærdet i kogt Vand.

Undersøgelsen, bemærker August Kieser fra Isny i „Württembergische Gewerbblatt" 1853, Nr. 15, hvoraf denne Notits er tagen, af de paa denne Maade hærdede Gjenstande viser, selv naar Staalet er blevet forbrændt, at Hærdningen ved meget fiint Korn er trængt dybere og jævnere ind end ved andre Fremgangsmaader, at det ikke er for „høit" og sprødt og at de skjærende Instrumenter have et ualmindelig „godt Træk," som man udtrykker sig.

Om Fabrikationen af de saakaldte „Kiksere" eller Legetøiskugler af Steen. „Kikserne" eller Legetøiskuglerne af Steen blive fabrikerede i Tyrol og flere andre Egne af Tydskland i saadanne Masser, at Hundredetusinder af Gylden derved blive satte i Omløb. Forfærdigelsen af dem er meget simpel: Smaa Stykker Marmor eller fiinkornet Sandsteen blive under bestandigt Tilløb af Vand i 24-36 Timer omrullede mellem en faststaaende, med cirkelformige Render forsynet Sandsteen og en over denne horizontalt omløbende, omtrent ½ Fod tyk Skive af haardt Træ og saaledes rundslebne. Omdreiningen af Skiven skeer ved Hjælp af et horizontalt Vandhjul, der er saaledes anbragt ved en over Skiven lodret staaende, med dette forbunden Vinde, at denne danner den fælles Axe for Vandhjulet og Træskiven. Bliver nu Vandet sluppet ud mod Skovlhjulet, saa dreier sig dette og den paa samme Vinde sig befindende Træskive horizontalt omkring, hvorved Stenene blive omrullede og rundt afslebne.

Bekjendtgjørelser.

Paa Undertegnedes Forlag har forladt Pressen:

Opfordring til den Uomvendte af Richard Baxter. Andet Oplag. Priis 26 ß. heftet. Indb. 36 ß.

A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Prahls lille Skole-Atlas sælges hos mig smukt indb. for 1 Spd. 36 ß. **A. Dzwonkowski.**

Rettelser.

J Nr. 36. S. 144. staar i Beretningen om Kolera: „J 1833 forløb 74 Dage mellem det første Sygdomstilfælde og det andet," læs: „det sidste." J Nr. 37 er der ved Artikelen „Ruslands Handel" glemt at tilføie, at den er tagen af Ill. Lond. News. S. 148. Sp. 3. L. 17 fr. n. „Efterretninger," læs: „Fortællinger."

☞ Subskription paa Illustreret Nyhedsblad modtages fremdeles i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier og koster 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet fra Nytaar. Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Med Subskriptionen er forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Disse Gevinster ville i Aarets Slutning ved Lodtrækning blive fordelte blandt Abonnenterne uden Hensyn til deres Antal, dog fordres som nødvendig Betingelse, at Betalingen bliver ordentlig erlagt for hvert Kvartal og at man holder Bladet fra Aargangens Begyndelse til dens Slutning. Skulde Abonnenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordelte i flere Gevinster, hvoraf den største vil blive 100 Spd. kontant. A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 39. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 24de September 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Portrætmaler J. Görbitz.

(Død den 3die Juli 1853, 72 Aar gammel).

Saasnart vore Maleres Nestor, J. Görbitz, var afgaaet ved Døden, søgte vi at erholde hans Portræt og biographiske Oplysninger om ham for vort Blad. Det første lykkedes os at erholde strax, idet en efter Kyndiges Dom vellykket Daguerreotype, tagen af Hr. Nielsen, stilledes til vor Raadighed; men med den Biographi, hvorom der var givet os Haab, gik det derimod saaledes i Langdrag, at vi omsider maatte beslutte os til at levere Portrætet uden denne og lade det komme an paa en gunstigere Fremtid, om vi siden skulde blive istand til ved en supplerende Skizze at bøde paa denne Mangel.

Men idet vi saaledes levere den feirede Portrætmalers Træk, uden den ledsagende Kommentar over Personligheden, som Biographier ere, frygte vi for, at hvad vi præstere, vil give et lidet levende Indtryk af hans Personlighed og i det Hele findes at være en maadelig Gjengjeldelse imod den, der ved sin Pensel har foreviget saa Mange.

Dog, vi have maattet kue denne Frygt ved Overbevisningen om en god Hensigt. Vi have sagt til os selv, at naar en Mand, en Kunstner som Görbitz, forlader sin Virkekreds, kunne vi, ifølge vort Blads Plan, ikke undlade efter bedste, om end svage Evne at bidrage til at opfriske og bevare Mindet om ham, og det uagtet vi vide, at dette for mange Læseres Skyld i nærværende Tilfælde kan være unødent. Vi vide nemlig godt, at Mindet rundt det hele Land her eier Nok at støtte sig til. Vi vide, hvor talrige Familier i en fraværende eller afdød Slægtnings eller Vens levende Træk idelig skue den Mesters skabende Haand, der formaaede med Sandhed og Fylde at gjengive Livet paa Lærredet; vi vide, at faae Malerisamlinger savne Arbeider af Görbitz og at under de mest vellykkede Portræter af vore store Landsmænd, der pryde de stadselige Stuers Vægge i Bygd og By, læses Navnet Görbitz; men vi vide derhos ogsaa, at Mange, som paa Grund af sine Forholde og Livsstillinger ikke kjende Noget af alt dette, læse vort Blad, og at det nok kan være værd at bidrage til at ogsaa disse i Erindringen fastholde Navnet Görbitz som et Navn, der er omstraalet af den Glorie, som tilhører Geniet. Vi kunde da vistnok med Hensyn til hine Lægfolk i Kunstens Verden udbrede os over den Hedengangnes høie Rang som Kunstner, om hans Mesterskab i at fængsle paa Lærredet saa at sige det hele Menneske, udtalt gjennem Ansigtets belivede Træk; men dette bliver overflødigt blot ved at sige, at Görbitz i Portrætmaleriet ragede over alle Andre hertillands i den Grad, at naar der var Spørgsmaal om at faae noget Udmærket udført i dette Genre, nævnte man strax Navnet Görbitz, og naar Øiet opdagede et ved sin Livfuldhed skuffende Portræt, nævnte man ogsaa samme Navn.

Den Forevigedes Liv, som var omstraalet af saa megen Berømmelse og hvis ydre Behageligheder og Uafhængighed desuden forøgedes ved en anseelig Formue, maatte saaledes være sjelden skjønt og lykkeligt; men heldigviis blev det ogsaa — hvad der med Hensyn til store Mænd, især Kunstnere, er ualmindeligt — sjelden langt. Lige indtil det afbrødes, vedblev det at efterlade sig flere og flere Spor om sin Virksomhed, og derfor kunne vi ikke Andet, end takke Forsynet, der bestemte det til en saa usædvanlig lang Varighed.

Niagaras Vandfald og dets Omgivelser.*)

Fra Buffalo til Niagara har man blot en Times Fart paa Jernbanen, og jeg kunde derfor ikke nægte mig den Fornøielse at see dette Verdens maaskee største Underværk. Mellem Kl. 5 og 6 (21 Juni) var jeg ved Niagara. Jeg skulde være tilbøielig til at anvende Cæsars lakoniske Udtryk: „veni vidi vici“ paa denne Visit, hellere end at forsøge en Beskrivelse derover — især da Mange før mig ere komne hid, have seet og nydt Seierens sublime Følelse, samt leveret saa udførlige og levende Skildringer, som man kan have Ret til at vente sig. Dog da Niagara med hvert Aar ved Civilisationens Fremskridt vinder ny Interesse, vil ogsaa jeg forsøge en flygtig Skildring, ikke saameget over selve Faldet, — hvilket aldrig lader sig beskrive — som over dets Omgivelser.

Hvad for det Første Faldet angaar, indskrænker jeg mig til at sige: det er umuligt hverken ved Pen eller Pensel at meddele endog et svagt Begreb om dets Herlighed og Storhed. Et Maleri er livløst; Poesiens mest glødende Udgydelse søger forgjæves at udtømme sin hele Rigdom — thi den savner Ord. Vi maatte have nye Kombinationer af Ideer og et nyt Sprog for at kunne beskrive Niagaras Fald. Alle Malerier, vi kunne see, alle Beskrivelser vi kunne læse over dette mægtige Naturunder, ere efter vor Mening kun ligesom Sankthansormens matte Skin i Sammenligning med Middagssolens overvældende og blændende Klarhed.

Maaskee man bedst kan forestille sig Storheden af dette Fald, om man betænker, hvilken Vandmasse der her trænger frem og fra hvilken Høide den styrter lodret ned. Niagarafloden, som danner Faldet, forbinder Øvre-Sø, Michigan, Huron, St. Clair, Erie og en Mængde andre mindre Søer med Ontario. Alle disse Indsøer, der have sit første Udspring fra Rocky Mountains, indeholde den største Samling af friskt Vand, som findes paa Jordens Overflade, og kunne betragtes som en eneste uhyre Flod, løbende i en Strækning af 2000 engelske Mile ned mod Verdenshavet og i sit Skjød optagende utallige Bifloder. Ved Niagaras Fald sammentrænger størstedelen af denne Vandmasse sig til en Bredde af blot 3750 Fod og styrter lodret ned fra en Høide af 190 Fod. Man har beregnet Mængden af det Vand, som saaledes hver Time nedstyrter, til mere end 36,400 Millioner Kander. Efter et Par svenske Miles Løb udgyder denne Vandmasse sig i Ontario, der atter gjennem St. Lorenz afgiver til Verdenshavet en vistnok større Vandmasse, end nogen anden Flod i Verden, med Undtagelse af Amazonfloden.

*) Brudstykke af „Skildringar från en resa i Nordamerikas Förenta Stater af —s—g,“ der findes i de sidste Nr. af „Aftonbladet.“

Faldets Storhed er dog ikke det Eneste, der hos enhver Beskuer vækker Beundring og Forbauselse; tusinde andre Omstændigheder forene sig for at gjøre Indtrykket af Niagara ubeskriveligt. Naar man første Gang nærmer sig Faldet og Øiet fæster sig ved hele det foreliggende Sceneri, blive Sandserne bedøvede og forvirrede og man kan ikke tilstrækkelig samle sig for at erholde en nogenlunde sand Forestilling om den forbausende Scene, som man har for sig. Det er umuligt for Øiet paa een Gang at omfatte det Hele; det maa først lidt efter lidt gjøre sig bekjendt med Scenens enkelte Bestanddele, af hvilke enhver eneste i sig selv er Gjenstand for Beundring; og en saadan Iagttagelse fordrer en saa lang Tid, at mange af dem, som i flere Aar i sine ledige Timer have betragtet Scenen, have fundet ved hver Gangs Beskuelse, at hver Deel syntes mere beundringsværdig og høitidelig, og at de ved sin sidste Beskuelse af Faldet have opdaget Mærkværdigheder, som de aldrig før havde seet.

Niagaras Fald bestaar egentlig af trende ved korte Mellemrum adskilte Vandfald, nemlig Hesteskofaldet, det amerikanske og Centralfaldet. Af disse er Hesteskofaldet ved den nordvestlige eller Kanadasiden af Floden det mest storartede og mærkværdige. Det har sit Navn af sin Form, der ligner en Hestesko eller rettere Chifret 5. Fra Midtpunktet af dette Fald hæver sig ved Vandets Tilbagestødning en Skystøtte, som kan sees i en Afstand af mere end 7 svenske (over 6½ norske) Mile. Bredden eller Buen af dette Fald antages at udgjøre 2625 Fod og dets Høide 190 Fod. Flodens Dybde umiddelbar under Faldet har ikke ladet sig undersøge; men af dens Dybde strax nedenfor har man uddraget den Slutning, at den turde udgjøre omtrent 750 Fod, saa at Styrtningens Høide ved Faldet egentlig skulde være omtrent 940 Fod. Af denne Flodens Dybde kan man forklare sig den Omstændighed, at Flodoverfladen ved Faldet er saa stille, at Baade ofte trænge frem lige til dets Fod. Det amerikanske Fald ligger paa den (amerikanske) Side af Floden og fortjener vel med Hensyn til Skjønhed og Sublimitet i sit Slags at kaldes Verdens andet Underværk. Det er 1425 Fod bredt og 205 Fod høit og Vandet falder ligesom et Lagen lodret ned. Midt imellem dette og Hesteskofaldet er et mindre kun 75 Fod bredt Fald, kaldet Centralfaldet.

Nedenfor Vandfaldene hæve Flodbredderne sig 250 Fod lodret over Vandfladen. Imellem disse høie Steenmure ruller Floden, ligesom i en kolossal Grav, omtrent en halv svensk Miil, indtil den naaer den saakaldte „Whirlpool,“ en Vandhvirvel, som dannes derved, at Flodbredden brydes i en ret Vinkel fra nordvestlig til nordøstlig Retning. Det er umuligt over dette Sted at levere en Beskrivelse, som skulde kunne give et klart Begreb om dets vilde Naturskjønhed. Som et sælsomt Naturphænomen staar det næst efter Faldet. Man læser om Malstrømmen, at den opsluger Alt, som kommer i dens Nærhed. Hvadsomhelst, der gaar over Faldet eller flyder nedover Floden, maa først passere Whirlpool og der forblive Dage og Uger, dandsende og hvirvlende omkring. Fra de høie Flodbredder seer man nede i denne Pøl ligesom smaae Stikker at dandse om; men stiger man ned af Trapperne til Vandfladen, saa opdager man, at det er store Tømmerstokker, som i Hvirvelen gjøre sin Svingom, indtil de omsider blive udkastede.

Med Naturens største Underværk er ogsaa et af Kunstens største Underværker forenet — Niagaras Hængebro. Denne opførtes i Vaaren og Sommeren 1849. Fra Broen har man en af de herligste Udsigter over Faldet og dets Omgivelser, og Blikket ned i Afgrunden under samme bringer Beskueren til at gyse. Broens Gulv ligger 287 Fod over Floden og Flodvandets Dyb umiddelbart under Broen er 312 Fod. Broens Længde fra den ene Strandbred til den anden er 1000 Fod. Denne Bro kommer dog snart til at vige Pladsen for en anden. En

Portrætmaler J. Görbitz.

ny Jernbane er under Anlæg fra Detroit til Niagarafaldet, hvilken skal gaae langs med den nordlige Bred af Eriesøen. For at forbinde denne ny Jernbane med den allerede fuldendte Jernvei fra Niagara til Rochester, maa en ny Jernbanehængebro opføres over Floden. Denne nye Bro var netop under Arbeide og bliver sandsynligviis fuldendt i Løbet af indeværende Sommer. Denne Bro kommer til at hænge lige over den nærværende, 25 Fod høiere oppe i Luften, og man fortalte, at den gamle Bro, som nu tjener til Fodstykke ved Arbeidet, skal nedrives, saasnart den nye er færdig. Naar denne er istand, kunne Passagerer, som stige i Jernbanevognen i Albany, komme uden Ophold og uden at forlade sin engang indtagne Plads, om nogle Timer til Detroit, efterat have passeret Verdens største Naturmærkværdigheder og reist over en af Jordens mest forbausende Afgrunde paa Traade, hængende 375 Fod over dens Bølger.

Saaledes realiseres i vor Tid Ting, som den mest glødende orientalske Phantasi i fordums Tider knapt skulde formaaet at opdigte. Om den østerlandske Eventyrforfatter, som har efterladt Verden sin „Tusinde og een Nat," havde fortalt sine lyttende Beundrere, at i et fjernt Land, over hvilket Solen begyndte at skinne, naar Aftenens Mørke omhyllede dem, var en Flod, mange Gange saa vandrig som Euphrat, flydende gjennem et frugtbart, rigt og mægtigt Land fra Indsøer, der tilsammen vare langt større end den persiske Bugt; at denne Flods Vand, klart som Krystal, styrtede sig lodret udover en 200 Fod høi Klippeskrænt ned i en flere hundrede Fod dyb Afgrund og siden fortsatte sit Løb 70 Mile mellem tvende mægtige Stater, indtil den naaede det atlantiske Ocean; at Mennesker, lignende dem selv, havde fattet og udført Planen til en Bro over denne forbausende Afgrund, lige for det mægtige Vandfald, hvilken hvilede paa mere end 1000 Fod lange Metaltraade, der vare fæstede ved hverandre og hang 375 Fod oppe i Luften, og at over denne Bro ilede der dagligen Vogne, drevne ved Ildens og Vandets forenede Kræfter, belæssede med uhyre Masser af Gods, paa een Gang førende flere hundrede Passagerer, og tilbagelæggende 6 Mile i Timen — sandelig, hans lyttende Tilhørere skulde høiligen have beundret en saadan Fortælling som et Geniets Mesterværk, men aldrig kunnet drømme om, at Saadant i Virkeligheden nogensinde skulde kunne existere.

Lige ved Vandfaldet ligger paa den amerikanske Side en net Stad, kaldet „Niagara-Faldets Stad," med 2000 Indbyggere. Denne Stad er opstaaet paa Grund af det overordentlig store Antal Reisende, som dagligen besøge Faldet. Den havde allerede flere regulære Gader med store og vakre Teglsteenshuse. Især udmærkede sig et Hotel nærmest Faldet, hvilket kunde sammenlignes med det ypperste, Stockholm eier af dette Slags. Der fandtes fem Kirker, nemlig en presbyteriansk, en romersk-katholsk, en methodistisk, en baptistisk og en protestantisk-episkopal. Ogsaa udgives her et Ugeblad, kaldet „Niagaras Regnbue" (The Iris of Niagara) et Navn, der har Hentydning til den vakre Regnbue, som hver Morgen i kart Veir hæver sig lige over Hesteskofaldet og gjør dette saa „forfærdelig skjønt."

En Fjerdingsvei nedenfor Faldet, ved Hængebroen, er en anden liden Stad, der har faaet Navnet Bellevue, af den herlige Udsigt til Vandfaldet og dets Omgivelser, som herfra tilbyder sig. Dette Sted kommer sandsynligviis til at voxe hurtig til, saasnart Jernbanekommunikationen over Niagara bliver aabnet. Et nyt stort Hotel, tre Stokværk høit, beliggende blot nogle Skridt fra Hængebroen, bidrager meget til at trække Fremmede til dette Sted. Det er særdeles smagfuldt indrettet. I anden Etage er en stor prægtig Spisesal, hvorfra man kan blikke ud til en af de mest storartede Vuer i Verden — Niagaras Vandfald i Afstand. For Øiet aabner sig en lang, trang, slingrende Afgrund, hvis Bredder ere klædte i en rig mørkegrøn Dragt, med hist og her djærvt opskydende Odder, der seede fra Siden af synes bedækkede med kjæmpemæssige Træer, det ene hævende sig over det andet. Langt borte i det Fjerne strækker sig Flodens blaae Belte, afspeilende i sin klare Overflade de skovbekronte Høider, som pryde dens Sider, indtil Udsigten pludselig stænges ved et hvidt Forhæng af skummende Vand, hvorover hæver sig en Krands af hvid Taage, omsvævende samme som en Helgenglorie.

Men man lader ikke denne herlige Vue vederfares Retfærdighed, om man standser i dette Rum. Fra Spisesalen stiger man op til næste Etage, hvor man gjennem en rummelig Sal kan gaae ud paa en Balkon, og derfra frit see sig omkring baade til Høire og Venstre. Men stiger man endnu en Trappe høiere, saa har man paa Taget et Observatorium, der tilbyder en Udsigt, som kunde forvandle en Artists Øine til Vand: Vandfaldet — Floden — Hængebroen — Fosserne ovenfor Faldet — Whirlpool — mere end hvad der kan sees fra noget andet Punkt ved Niagarafloden.

Ogsaa paa Kanadasiden af Floden seer man ved den anden Ende af Hængebroen Begyndelsen til en Stad, og flere vakre Huse ligge spredte langs Stranden lige op til Vandfaldet. Der er ingen Tvivl om, at her paa begge Sider af Floden og Vandfaldet ville store og blomstrende Stæder opstaae med Tiden og bedække den høitideligste og herligste Plet, som Gud nogensinde paa denne Jord har givet Menneskene.

Under min Vandring til Whirlpool igjennem Skoven paa Kanadas Omraade opdagede jeg for første Gang den amerikanske Gran omvexlende hist og her med Løvskov. Denne Gran har et langt vakrere Udseende end den, man faar see i vore svenske Skove. Medens jeg vandrede her, kunde jeg ikke afholde mig fra Betragtninger over den Forvandling, som dette Sted efter al Sandsynlighed snart kommer til at undergaae, hvorledes Statslivets Bulder vil afløse den sagte Lyd af den eensomme Vandrers Skridt i den kjæmpemæssige Urskov, og hvilket vidunderligt Land Amerika dog er.

Niagaras Fald pleier hvert Aar at kræve nogle Menneskeliv. Tre Uger efter mit Besøg ved Faldet indtraf ogsaa her en oprørende ulykkelig Hændelse, idet tre Mænd den 19de Juli førtes udover Vandfaldet og knustes. Ifølge Avisernes Beretninger droge de nedover Floden med en Færgebaad og vare overlæssede af stærke Drikke. Ved Færgen havde de fæstet en mindre Baad, i hvilken de formodentlig have lagt sig til at sove. Imidlertid havde Baaden skilt sig fra Færgen og drev med en forfærdelig Hurtighed mod Faldet. To af Mændene, Andrew Hanneman og en Udlænding, bleve paa een Gang slyngede udover det fossende Fald, men den tredie, Joseph Able, greb fat i en Træstub og holdt sig der under overordentlige Anstrængelser i 20 Timer. Paa Stranden opstod den livligste Rørelse, men ingen Hjælp kunde ydes, da ingen Redningsbaad her var ved Haanden og alle andre Baade kantrede og sank, saasnart de naaede Fosserne. Det lykkedes dog at faae en Kasse Forfriskninger til at flyde hen til ham, og en Redningsbaad blev hentet fra Buffalo. Men denne fandtes at være for let samt sank strax og førtes udover Fosserne. Endelig lykkedes det at føre hen til ham en Tømmerflaade, hvilken han steg op paa for at oppebie Ankomsten af en anden Redningsbaad. Denne kom og han var just ifærd med at hoppe ud i Baaden, da denne i det samme stødte mod Flaaden, hvorved han kom til at falde i Vandet, der rev ham bort til Fosserne. Han forsøgte nu at svømme til en liden Holme, men var ikke istand til at naae frem. Tilsidst, da han saa, at alt Haab var forbi, hævede han sig op i sin fulde Høide, udstødte et forskrækkeligt Skrig, svingede vildt sine Arme, førtes udover Brinken og forsvandt — et advarende Exempel mod Drukkenskabens Følger.

Med Indtryk, som skulle følge mig gjennem hele Livet, forlod jeg Niagara den 22de Juni og var efter en Times Forløb i Buffalo.

Engelske og amerikanske Hoteller.

Hele Verden er paa Reiser. Klubberne ere øde, og London savner de „gamle bekjendte Ansigter" fra Parlamentet, fra Børsen og de lærde Stænder. Et Lokomotivpublikum har gjort den Opdagelse, at de engelske Hoteller ikke ere, hvad de burde være, og at Optrækkeri kun altfor ofte er Regelen, og ikke blot Undtagelsen. Et rasende og ikke ufortjent Angreb er derfor i en af vore mægtige Kollegers Spalter blevet rettet mod det hele Broder-Samfund af Hotelværter. John Bull har omsider styrtet sig i Trykken i Fortvivlelse, og paskilleret det hele Laug af Hoteller, ved at aftrykke deres Regninger, fremvisende med Typernes hele Had hine Hieroglypher, som han tilforn havde knuget sammen og i Modbydelighed slengt ud for Jernbanevindene eller ødelagt ved at tænde en dyr, daarlig Cigar. Reisende spørge, hvorfor Hotellevemaaden skal være 100 pCt. billigere paa Fastlandet end i England, medens den private Levemaade kun er 25 pCt. billigere. Og naar man nu for nogle faa Shilling i nogle faa Timer kan hensætte sig fra de uforskammede og optrækkende Dover'ske Hotelværters bekostelige og eensformige Traktement til den artistiske Afvexling ved de rhinske tables d'hôte og deres Værters behagelige Artighed, da synes Sammenligningen, hvad enten man kommer eller gaar, at lægge Uforskammethed til Uretfærdigheden.

Sagen er, at Hotelværterne i England afgive nok et Beviis paa den Vanskelighed, der er forbunden med at passe et System, som er grundet og ordnet under et Beskyttelsesmonopol, til forandrede Omstændigheder. Hotel- og Værtshuusbevillinger ere et Monopol i Magistraternes Hænder. I de gode gamle Tider sørgede en Peer og en Squire for en Afhængig ved at faae ham ind i et Værtshuus. I de Dage kom Indtægten ved Værtshuushold fra Skyds og Portviin: fire Heste og fire Flasker Portviin gik sammen ind i enhver respektabel Mands Regning. De Reisende vare, om forholdsviis faa, dog rige. Voxlys, den første Rets Indbringen af Værten, fulgt af det hele Slæng af Tjenere, var kun Efterligning af den Maade, hvorpaa Gjæsten formodedes at leve. Det er Engelskmændenes Svaghed at ønske at tages for store Herrer og at være villige til at betale for Feiltagelsen. Denne Svaghed have Værtshuusholderne vidst at benytte sig af. Priser, meget passende for en Hertug og hans Vogn og fire Heste, dertil en Tjener, have Brun'er og Smith'er fundet sig i, for at ikke et heelt Værtshuusslæng skulde erklære Brun eller Smith for „ingen Gentleman."

Da Diligencer begyndte at trænge ind paa Posthestenes Gebet, bleve de, som vovede at benytte sig af denne billigere Befordring, straffede for deres „Gemeenhed" ved daarlige Middage, kort Tid til at nyde dem, høi Betaling og slet Opvartning. Maadeholdenhedens Fremskridt blandt de høiere Stænder har gjort Ende paa Portviinindtægterne. De Reisende straffes med formindskede Pinter og imaginære Kvarter, fordi de ikke drikke, som deres Forfædre. Jernbanerne have tilintetgjort Trafiken med Postheste, hvorved nogle af de største Værtshuse i Landet underholdtes. Følgen har været Lukningen af en heel Deel pragtfulde Etablissementer ved Hovedveiene; flere ere omformede til andet Brug. Reisende kunne nu ikke tvinges til at standse, spise til Aftens, sove og tage Frokost, enten de ville eller ei. De Sparsommelige have Valget af Tvebak, Sherry og Natte-Trainet. De Værtshuusholdere, som ere kloge — og de ere meget faa — have antaget en moderat Tarif, hvorved de trække til sig og i Antallet erstatte, hvad de miste i rige Kunder. Andre derimod vente ved at knibe paa Maalet, og ved grundigt at barbere dem, de kapre, at erstatte den Gevinst, de have tabt ved den forandrede Reisemaade. Den sidste Krig, da Fastlandet var lukket, er den Tid, hvorpaa Veteranerne blandt Værtshuusholderne skue tilbage, som paa deres Guldalder. Nu har Fastlandets, og især Tydsklands Værtshusholdersystem givet Publikum en Lære, hvoraf det, skjønt tungnemt, synes bestemt paa at ville benytte sig.

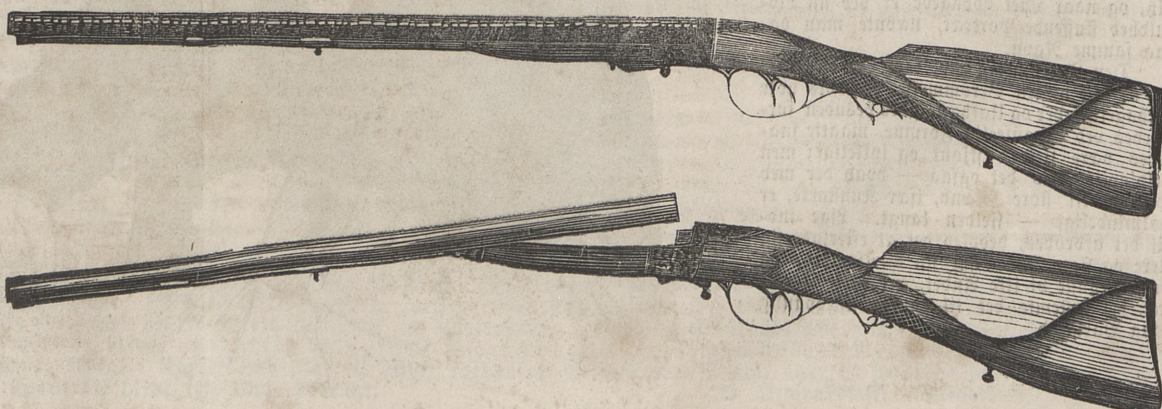
De store Jernbaneselskaber ere meget at dadle for de Hindringer, de have lagt iveien for et billigere Hotelsystem. Ved Enden af enhver Banelinie ere Hoteller blevne opførte med en Beliggenhed, som virkelig monopoliserer al den bedste Trafik. Byggede i en overmaade pragtfuld Stiil, ere disse Hoteller betyngede med tilsvarende Afgifter. For at svare disse Afgifter have Værterne faaet Tilladelse til at sætte Priser, som synes gjorte efter det Princip, at forhøie enhver Artikel og dertil ovenikjøbet at forlange en daglig Betaling for Tjenerne.

Til Svar paa Besværingerne over Hotelregningerne er det godt og vel at paaberaabe sig de større Udgifter i Rente, Lønninger, Skatter og Priis paa Levnetsmidler. Uden at standse for at analysere de her opregnede Ting, skjønt Størsteparten af disse Udgifter er ligesaa høi i Fastlandets Hovedstæder, som i England, ville vi kun gjøre opmærksom paa, at, hvis man tog den samme Betaling af almindelige Reisende, som man nu lader Handelsreisende give, vilde man paa engang fjerne Grunden til det nærværende Skrig, og bringe Tusinder ei blot til at reise mere, men til at reise i England, istedetfor paa Fastlandet.

Til Sammenligning hidsætte vi følgende Skildring af Hotellerne i Amerika, given af en af vore Korrespondenter.

Et amerikanskt Hotel giver en Typus af den amerikanske Charakter og det amerikanske Fastland. Naturens Storhed og Umaadelighed afspeiler sig i Folkets forvovne Sind og ærgjærrige Opfindsomhed, og afspeiler sig atter i Alt, hvad en Amerikaner producerer, konstruerer eller bygger. Det Land, som har en Mississippi og en Niagara, hvis Kyst paa den ene Side vaskes af Atlanterhavet og paa den anden af det stille Hav, hvis Prærier ere ligesaa vidstrakte og tilsyneladende ligesaa ubegrændsede, som Oceanets, og hvis Bjerge ere mere end alpinske i Høide, maa have alt Andet i Forhold. Jonathan føler, at han har et sikkert Fodfæste og Grund nok til at staae paa, uden Fare for at tumle om. Heraf udvikler sig en vis Grad af Dristighed, Selvtillid og Uforfærdethed. Han nærer ingen Frygt for at Søen vil gjøre Indhug i hans Øland, saaledes at det en Dag vil komme til at blive aldeles bortskyllet. Hans Grændse er ikke Strædet ved Dover, eller Rhinen eller Strasburger-Broen eller et Skilderhuus, med Østerrig paa den ene og Preussen paa den anden Side, men lig hans egen expansive Forstand er dens Begyndelse langt borte og dens Ende endnu meget længere borte. Alt, hvad han konstruerer, maa gaae hurtigere, eller skyde længere, eller skjære forfærdeligere, eller explodere fuldstændigere, eller binde fastere, eller holde eftertrykkeligere, end det, som enhver anden Nations Repræsentant udtænker eller udfører. Derfor excellerer Amerika i Høitryks-Dampbaade, elektriske Telegrapher, hurtigseilende Jagter, tyveløbede Revolvere, Høstemaskiner og Hoteller. At Jonathan skulde excellere i Hoteller synes ved første Betragtning noget overraskende. Vi bringe i Erindring Hoteller, saaledes som vi kjende dem i Frankrig og Tydskland, med al deres Yppighed og Komfort; og vi undre os over, at Jonathan, den Mand som gaar saa hurtigt, gjør enhver Ting saa øieblikkeligt, bærer Modgang med saamegen Kjækhed, undgaar enhver Blødagtighed, og frabeder sig alt, som er aristokratiskt, — at han enten skulde finde Tid eller have Lyst til paa nogen Maade at forsøge at kappes med Meurice's luxuriøse Elegance eller de yndige Steder og behagelige Arrangements i Palladset i Baden-Baden. Dog Jonathan kappes med dem, og hvad mere er, overgaar dem. Han er ligesaa stor i Hoteller som i enhver anden Ting — Søorme og Kjedelexplosioner til og med. Han spørger sig selv: skal jeg ikke tage mig det mageligt i mit Hotel? og da han ikke seer nogen rimelig Grund, hvorfor han ikke skulde gjøre sig det ligesaa mageligt der, som ellers overalt, skrider han selvfølgelig til at benytte sig i fuldeste Maal af sin ubegrændsede Dygtighed til Tilveiebringelsen af Alt, hvad der kan befordre hans Magelighed og Bekvemmelighed. Thi Jonathan sætter Priis paa Bekvemmelighed, men han maa tillige have Elegance; han kan nyde otium, men han vil nyde det cum dignitate, det er, betale godt for det. Hotellet Mount Vernon i Cape May i Ny Jersey kan tjene til at oplyse dette.

Dette pragtfulde Etablissement er ikke beliggende i nogen stor By eller i nogen særdeles folkerig Omegn, men i det rolige Badested Cape May i Ny Jersey. Det er nylig bleven opført til deres Bekvemmelighed, som ønske at nyde Søluften og sund Rekreation. Stilen er palladsmæssig; Dimensionerne overgaae langt ethvert engelskt Hotels. Bygningen bestaar af en Front, fire Stokværk høi og 306 Fod lang, samt to Fløie, der strække sig bagud i rette Vinkler, af lignende Høide, men hver 506 Fod lang. Imellem begge Fløie ligger en Have, beplantet med smukke Buskvæxter, med en Fontæne i Midten af udmærket Mønster og udsøgt Konstruktion. Haven er i sin sydlige Ende aaben mod Søen. Midt paa Fronten og enhver af Fløierne er der et stort Taarn med to Stokværk, og ligesaa er der ved hvert Hjørne et Taarn, et Stokværk høiere end den øvrige Bygning. Balkoner og Verandaer løbe rundt Bygningens Front i alle Etager. Architekturen er italienskt, og den Effekt, som den frembringer, er Pragtfuldhed og Elegance i Forening. Hotellet er beregnet paa at modtage 3500 Gjæster. Et saa stort Antal af Soveværelser og Senge indeholder det, foruden udmærkede særskilte Dagligværelser for Herrer og Damer, og Spisesaloner af en Størrelse, hvortil ingen lignende Bygning kan opvise Magen. Møblementet i disse Værelser er elegant og kostbart, og Forziringerne af det mest udsøgte Slags. Alt muligt er gjort for at forene den størst mulige Luxus med den største Komfort, uden Hensyn til Bekostning. Og for alt dette har den Reisende kun at betale 2½ Dollar om Dagen. Heri er indbefattet hans Logis og hans Maaltider, men ikke hans Viin, Vask og Tjenerne. Tjeneren betales indirekte med een Dollar om Dagen, som forlanges for Vask. Man venter ikke, at de skulle have Drikkepenge; men den Gjæst, som vil blive godt opvarret, gjør bedst i at sikre sig Opvarterens Gunst ved et lille Honorar. At undlade dette er næsten det samme, som at gaae uden Middag. Ved Bordet serveres Intet; men Alt hvad den største Epikuræer kan ønske sig, forudsat at det er i Saisonen, er at faae i Spisesalonen. I Hotellet Mount Vernon er det bedste Fjærkræ og de bedste Baglaar, som findes i den hele Union. Suppen er ganske sikkert uovertræffelig; Fisken er af den sjeldneste og Frugterne af den fineste Sort. I denne Henseende kommer ingen parisisk Restauration op imod det. Føi hertil en Kogekunst, som vilde gjøre en Ude, Francatelli eller en Soyer Ære. Lucullus vilde, om han havde levet, have sagt, at han aldrig havde spist bedre i sit Liv. Enhver Gjæst har sit Bad i sit Sengeværelse, og

Forbedret Konstruktion af Tændnaalgeværerne.

der er varme og kolde Vandskruer til hans Brug, naar han behager. Etablissementet er oplyst med Gas; og saa stor er Bygningen, at den indeholder 125 (engl.) Mile Gas- og Vandrør, — isandhed Rør nok til at forsyne enhver almindelig stor By. Ethvert Værelse er fuldstændigt i sig selv og indeholder alle de fornødne Bekvemmeligheder. Men der er et Værelse, kaldet „Brudekammeret," hvorpaa al Dekoratørens og Tapetsererens Kunst er ødslet i fuldeste Maal. Dette udsøgte Værelse er altid optaget hele Uger iforveien. Der er intet fashionabelt Bryllup, medmindre det lykkelige Par sikrer sig dette sjeldne Værelse til sin temporære Bolig. Det udleies til £ 8—10 om Dagen. De daglige Intrader af det hele Etablissement ere meget betydelige. For Ex. der er 3500 Værelser, og disse ere altid fulde. De udleies til $2^1/_2$ Dollar daglig, og dette gjør £ 1750 (omtr. 8000 Spd.) om Dagen. Der er intet andet Hotel i Verden, hvoraf Indtægterne nærme sig denne umaadelige Sum, og der er heller intet andet Hotel, hvor den Reisende faar bedre Bekvemmelighed eller større Luxus for saa ringe Betaling. (Illustr. Lond. News.)

Forbedret Konstruktion af Tændnaalgeværerne.

(Af G. Teschner i Frankfurt a. Oder.)

Den Hovedhindring, som hidtil opstillede sig imod Forfærdigelsen af Geværer, der skulle lades bagfra, bestod i Vanskeligheden ved at tilveiebringe en sikker og den voldsomme Udstrømning af Krudtgasene varigt modstaaende Tilslutning af Løbet. Denne Vaskelighed er ved ovennævnte Opfindelse fuldkommen ryddet afveien, derved at Tilslutningen bevirkes af en $^3/_4$ Tomme lang Prop, der er cylindrisk og huul. Naar Skuddet exploderer, bliver denne ved den opstaaende Expansionskraft udstrakt mod Løbets indre Vægge og tillader derfor ikke det mindste Spor af Gas at undvige, selv om Løbet ved længere Brug er bleven noget udvidet.

En anden ubehagelig Omstændighed laa fremdeles i Anvendelsen af en til at fremdrive Tændnaalen bestemt Spiralfjeder, der efter længere Brug tabte sin oprindelige Spændkraft og undertiden endog sønderbrødes, hvorfor Skuddet ikke sjelden blev uaffyret. I det ovennævnte Gevær er denne erstattet ved en lige Slagfjeder, der, som ved enhver anden Geværlaas, frembringer en stedse eensformig Kraft og kun i sjeldne Tilfælde er udsat for at springe.

Mechaniken ved ovennævnte Geværer er meget simpel og mindre kompliceret, end ved Perkussionsgeværerne. De ere lette og af en meget behagelig Form og yde ved Brugen den Skydende den størst mulige Bekvemmelighed. Et eneste Haandgreb er tilstrækkeligt til at aabne Løbet, hvorved tillige ogsaa Laasen bliver spændt. Løbet er bevægeligt og bliver ved Hjælp af en nedenunder anbragt Løftestang ved en excentrisk Skive bevæget frem og tilbage og fastholdt. Ved det samme Hjælpemiddel bliver Laasen til samme Tid optrukken. Dette foregaar saa let og saa hurtigt, at man ved nogen Øvelse bekvemt kan lade og affyre 14 Skud i Minutet med et Dobbeltgevær. Ved en anbragt hensigtsmæssig Indretning kan man efter Behag stille Geværet i ladet Tilstand ganske sikkert.

Reengjøringen af disse Geværer er meget let; det er tilstrækkeligt, at man udtager en eneste Skrue, for at adskille Løbet fra Skjæftet og reengjøre det paa almindelig Maade. Alt Øvrigt bliver sammen og kun sjelden er det nødvendigt at tage Laasen fra hverandre, da intet Smuds kan trænge ind i den.

Patronen til Flinten dannes af et cylindriskt Papirhylster, som indeholder Krudt- og Hagelladningen, der ere adskildte ved en af presset Papir forfærdiget Prop (Tændspeilet) og som tillige indeholder Tændpillen. Naalen gaar derfor først igjennem Krudtladningen og antænder denne fortil, hvorved en fuldstændig Forbrænding bliver bevirket og Skuddet vinder ikke ubetydeligt i Kraft.

Ved Kuglepatronen mangler denne Tændprop aldeles og i Spidskuglens Bagflade støbes der en Fordybning, i hvilken en tilsvarende Tænder indsættes. Ogsaa kan man istedetfor denne anvende en almindelig Knaldhætte.

Hvad Skuddet angaar, saa lader dette ikke Noget tilbage at ønske. Geværet skyder skarpt og meget sikkert, især udmærke Hagelgeværerne sig ved Skarpheden og Samlingen af Haglene paa lange Afstande, hvilket man kun sjelden opnaar med Perkussionsgeværerne.

Da Konstruktionen er saa simpel, saa kunne disse Geværer erholdes for en billig Penge. I to Aar have de vist sig som fuldkommen praktiske, for hvilket den betydelige Afsætning turde tale; ogsaa ere i denne Tid adskillige Mangler, som viste sig, blevne hævede.

Vedføiede Tegninger vise et Dobbeltgevær i tillukket og aaben Tilstand. (Illustr. Zeit.)

Den norske Lokomotiv-Jernbane.

(Fortsat fra forrige Nr.)

De i foregaaende Nummere af dette Blad indtagne Karter vise Banens Løb fra Christiania til Strømmen.

Fra 5 a 6 Fod over Bjørvigens Niveau ved Enden af Østregade i Christiania, hvor nu Banegaard m. m. opføres, gaar den anlagte Bane med følgende Stigninger til Haugenstuen, hvor Kartet Nr. 3 begynder:

Fra 0 til	330 engelske Fod*)	= 0
„ 330 —	924 „ „	= 1: 228.
„ 924 —	2260 „ „	= 0
„ 2260 —	2 engelske Mile 15 Kjæder**)	= 1: 40.
„ 2 M. 15 K. -	2 „ „ 26 „	= 1: 81.
„ 2 „ 26 „ -	3 „ „ 45 „	= 1: 147.
„ 3 „ 45 „ -	3 „ „ 79 „	= 1: 117.
„ 3 „ 79 „ -	4 „ „ 46 „	= 1: 133.
„ 4 „ 46 „ -	5 „ „ 43 „	= 1: 102.
„ 5 „ 43 „ -	5 „ „ 61 „	= 1: 105.
„ 5 „ 61 „ -	5 „ „ 77 „	= 0
„ 5 „ 77 „ -	7 „ „ 9 „	= 1: 198.

En større Stigning, end den ovenanførte af 1 paa 40 Fod findes neppe paa den hele Banelinie lige til Mjøsen. Denne Stigning begynder paa den saakaldte „Grunding" ved Bjørviken, omtrent midt imellem Akerselven og Jernbroen over Osloveien, er 9024 norske Fod lang og ender ca. 1665 n. Fod fra den Bro, hvor Banen førstegang gaar over Loen Elv, nærved det Sted, hvor Krudtmøllen forhen stod.

*) 100 engelske Fod = 97,1136 norske Fod.

**) 1 engelsk Statute-Miil (= ca. 5128 norske Fod) = 80 Kjæder og 1 Kjæde = 66 engelske (= 64,1 norsk) Fod. Forøvrigt gaae paa 1 norsk Miil lidt over 7 engelske Statute-Mile.

Broen over Loen, hvor forhen Krudtmøllen stod.

Paa den første engelske Miil, der ender ved Fyrdirektør Arntzens Løkke, ere ingen forholdsviis større Arbeider foretagne, forsaavidt man ikke dertil vil henregne Jordvoldene paa Grundingen og Jernbroen over Oslo, samt nu Broen over Akerselven; men de følgende 2 engelske Mile til Brynd udmærke sig ved betydelige Opfyldninger og Bjergbrud igjennem haarde Skifere, hvor Veien over Enebak gaar over Banen (see vedstaaende Tegning), samt igjennem Forhøininger,

Broen ved Kværner.

bestaaende af Leer, Sand, Rullestene og Skifer, ligesom der paa disse og de følgende Milestrækninger ere opførte flere Steen- og Træbroer, hvoraf mærkes den ovenfor afbildede Træbro, der findes over Loen i Nærheden af Brynd, samt de forannævnte Steenbroer og den over Veien ved Alna anbragte Bro.

Fra Bryndsdammen følger Banen Loen-Elv indtil under Tvetenbraaten, hvor den forlader Dalbunden og føres langs Elvens høire Bred jevnt opad det til Elven heldende Terræn, søndenforbi Gaarden Alna og videre for anden Gang tvertover Kongeveien til Strømmen forbi Sydsiden af Gaarden Furulund, under Gaarden Linderud, Bredthveit og Nordthveit forbi Pladsen Braaten, hvor den atter føres over Loen-Elv forbi Pladsen Tangen til henunder Haugenstuen.

I Syd for Linderud ere betydelige Gjennembrud foretagne igjennem haarde Skifere, Porphyr, Granit og Kalksteen. Herfra gaar Banen deels over flere udfyldte Elvefordybninger, hvor Elvene gaae under Banen igjennem lukkede Render af Granit, hvilket dog ogsaa er Tilfældet paa de andre Steder af Banen, hvor lignende Udfyldninger ere foretagne, deels igjennem Leier af Sand og Rullestene, samt et mægtigt Leie af særdeles smukt Blaaleer. Ved Nordthveit styrter Terrænet ned i en af Loelven gjennemstrømmet Dal og over Elven fører en Viadukt eller Træbro, 50 Fod høi og 450 Fod lang. Denne Broes Bærestyrke blev for et Aar siden prøvet derved, at der paa samme lagdes 267 Jernskinner til en Vægt af 290 Sk℔ 116 ℔, uden at Broen gav sig.

Ved Haugenstuen gaar Banen over det Dalføre, hvorigjennem Sildbækken rinder i en Bue mod Øst gjennem et Dalføre, der gaar sydom Gaarden Stie til Kjærns-Kjærnets nordre Ende; derefter under Skardødegaarden nordenom Pladsen Pomperud gjennem Fjældhammer-Gaardene og langs Terrænet og Dalførene paa den venstre Side af Saugbækken (Elvaaga) tæt forbi Pladsene Næbben, Græsserud og Flaaen, og derpaa i en Bue i sydøstlig Retning over Saugbækken til tæt forbi og under Gaardene Stalsberg og videre imellem Pladsene Strandbakken og Templet sydom Bauserød og Jonsrud til tæt nordom Gaarden Lillestrømmen til Nitteelven. — Over Dalføret ved Haugenstuen gaar Banen over en lignende Træbro, som ved Nordthveit; men betydeligt større, dreier derefter ind i Skoven igjennem en tildeels paa Længden opfyldt Dal eller rettere Dalkjedel, tildeels bestaaende af et Morads. Nu følger det ene Fjeldbrud efter det andet endog igjennem Kvartssteen, saaledes at der fra Haugenstuen til henimod Haneborg ere næsten uafbrudte Mineringsarbeider foretagne igjennem Fjeldet endog til betydelige Høider, hvorhos Banen her tillige gaar over en Myrstrækning, hvor de stakkels Arbeidere næsten altid maatte staae i Vand og arbeide. Igjennem Skoven er Banen tildeels anlagt langs Bjergskrænten eller udmineret i Fjeldet, saaledes at man har dette paa den ene Side, medens en Elv paa den anden Side af Banen rinder nede i Dybet. I Syd inde i Skoven ligger i over 500 Fods Høide over Havet en Banke, der næsten alene bestaar af Skjælsand (Sand, Muslingeskal og Konchylier) og som tildeels er benyttet til Banens Paafyldning.

Ved Fjeldhammer og Stahlsberg ere ligeledes store Træbroer opførte. Forøvrigt gaar Banen fra Fjeldhammer deels over et Morads og en af Saugbækken dannet Sø, deels igjennem endeel meget lange Leerbakker ligetil Nitteelven, hvorover der fører en meget smagfuld Steenbro med 3 Hvælv og heelstøbt Jernrækværk. Paa forskjellige Steder af Banen findes Banevogterhuse, saasom ved den første Bro over Loen; i Syd for Linderud, i Haneborgskoven, ved Stiemyren, ved Haneborg, samt ved Græsserud. Jernbanens Længde fra Christiania til Nitteelven er $12^3/_4$ eng. Miil (= 1 n. Miil 29938 Fod). Med Hensyn til ovenstaaende Tegning af Broen ved Kværner-Veien bemærkes, at Tegningen er tagen medens Banen var under Arbeide, saaledes at der nu kuns er enkelt Sporvei, istedetfor den paa Tegningen anlagte dobbelte.

Til Slutning bemærkes,*) at ingen Deel af den hele Jernbane er i en saadan Stand, „at den kan blive at overlevere som fuldendt i indeværende Aar, hvorfor der selvfølgelig heller ikke vil kunne blive Spørgsmaal om nogen formelig Aabning af Banelinien førend til næste Aar. Blandt Andet mangler Banen, bortseet fra den endnu ufuldstændige Afgrøftning heeltgjennem, selv paa de Stykker, hvor den er mest fremskreden, Udfyldning og Regulering af Sideskraaningerne og overhovedet Korrigering og Afpudsning, hvilken ei hensigtsmæssigen kan meddeles, førend den er afsunket i den kommende Vinter."

*) Efter Jernbane-Kommissionens Meddelelse i Mgbl. Nr. 218 for d. A.

Literatur og Kunst.

Kortfattet **dansk Litteraturhistorie** især for Borger- og Vigeskoler af S. C. Müller. 58 S. Kbh. 1853. Vi skulde ladet dette Arbeide hengaae omtalt, hvis der ikke ogsaa hos os var Trang til en kortfattet Literaturhistorie og der saaledes kunde blive Spørgsmaal om at indføre det i vore Skoler. Men af denne Grund finde vi det nødvendigt paa det indstændigste at advare mod det som et Sammenskrift, hvis Forfatter viser sig ligesaa blottet for literaturhistoriske Kundskaber som literær Skjønsomhed. Han siger i Forordene, at han frit har benyttet Thortsens „Udsigt over den danske Literatur;" men med hvor liden Forstandighed han har gjort dette, kan man slutte deraf, at han optager en Hans Spandemager, en Søren Terkelsen, en Elisabeth Thott og en Henrik Gerner, men forbigaar med Taushed Hegelund, Sorterup og Bording. N. E. Balle indrømmes en heel Side, medens Torfæus og Gunnerus ikke engang nævnes og Langebek, Schøning og Suhm maae lade sig nøie med et Par Linier til-

Broen ved Alna.

ammen. Den sidstes store Opofrelser for Videnskabernes Fremme skulde man dog idetmindste vente berørte. Flere Arbeider af Oehlenschläger opregnes, men Nordens Guder, hvortil hans Udødelighed vel især støtter sig, nævnes ikke. Værst gaar det med Udvalget af Forfattere, hvor Thortsens Værk ophører. Blandt de Digtere, der have vundet et berømt Navn i dette Aarhundrede, opregnes Boye, Thiele, H. P. Holst og Ploug. Ved Siden af disse forekommer det os, at F. J. Hansen, C. Bagger, W. Thisted (Pseudomym Em. St. Hermidad), Overskou og Hostrup godt kunde været nævnte. Finn Magnusen, S. Kierkegaard og Martensen fortjente ligesaagodt en Plads som Kratzenstein og J. Møller. Naar til alt dette kommer, at Forfatteren ikke har havt Begreb om Stoffets Anordning under visse Synspunkter, men giver Tidsepokerne en god Dag, (Rahbek og W. Abrahamson skilles fra Nyerup ved det sidste halve Aarhundredes Forfatt. idet denne faar først Plads efter Ploug), at han gjør sig utilbørlig bred over uvigtige og forbigaar vigtige Ting med Taushed, at Aarstal somoftest savnes, hvor de ere uundgaaelig nødvendige for Orienteringen i en Periode, men at ellers baade Forfatteres og endog Andres Fødselsdag anføres, samt at de faae Bogtitler der nævnes, tildeels ere unøiagtige, saa vil vist enhver Skjønsom finde, at hans Bog er lidet brugelig.

Handbuch der **deutschen Mythologie** mit Einschluß der nordischen von Karl Simrok. Erstes Buch: Die Geschichte der Welt und der Götter. 11 Ark 8. Priis 88 ß. Vi ville her henlede Opmærksomheden paa et nyt, for den nordiske Mythologie vigtigt Værk af den samme smagfulde Kjender af vort Oldsprog og vor nordiske Fortid, som for et Par Aar siden skjænkede os en fortrinlig Oversættelse af Eddaerne. Dette Simroks nye Værk anbefaler sig ligesaameget ved en behagelig og smagfuld Fremstilling, som ved grundig Forskning. Eddaerne ere vel Hovedkilden, og som oftest fortælles Mytherne med disses egne Ord, men ved Siden deraf har Forf. benyttet en Mængde andre Kilder (Digte og Sagn), som have været lidet paaagtede af andre Bearbeidere af den nordiske Mythologi, og støttende sig hertil, har han givet flere nye Fortolkninger af Mytherne. Nærværende Deel afhandler Gudernes og Verdens Skjæbne fra deres Tilblivelse til Ragnarok og Gjenfødelsen; de Myther, der ikke staae i nogen Forbindelse med den store Verdenskamp, men blot tjene til at anskueliggjøre de enkelte Guders Væsen, skulle afhandles i anden Deel. Heri skulle da ogsaa de enkelte Guder nærmere betragtes. I den tredie Deel skal fremstilles Menneskenes Forhold til Verdensdramaet saavelsom til de enkelte Guder.

Physik til Brug ved Borger- og Realskoler af Adam Arndtsen, Stud. med., med 165 i Texten indtrykte Træsnit. 11 Ark 8vo. Priis 72 ß. Forfatteren udgiver sit Arbeide blot for en Bearbeidelse efter „Müllers Physik" og „Naturens Bog." Især slutter det sig nær til den Physik, der findes i sidste Værk, ligesom det ogsaa er forsynet med samme Tegninger.

Ogsaa Pastor Wexels har udgivet i Trykken en i denne Tid holdt vakker **Prædiken**, og hvilken sælges til Indtægt for Fattige af Vor Frelsers Menighed, der have lidt ved Kolerasygdommen. Priis 8 ß.

I den stockholmske Boghandel er netop udkommet første Deel af et længe ventet Værk om Amerika, nemlig „Hemmen i Nya Verlden, en dagbok i bref, skrifna under tvenne års resor i Norra Amerika och på Cuba af Frederika Bremer." Prisen for denne Deel er 2 Rd. bko. Værket udkommer samtidig i Amerika paa Engelsk.

Norge.

Christiania. Under 10de Sept. er Overlærer ved Stavangers lærde og Realskole A. Chr. N. Smith udnævnt til Rektor ved Arendals Middel- og Realskole; Fuldmægtig i Kirke-Departementet C. E. Lassen til Bureauchef og Kand. jur. Fr. Fleischer til Fuldmægtig i bemeldte Departement, og Kapt. Chr. N. Budde til Overtoldbetjent i Drammens Tolddistrikt. S. D. er Kaptain i Marinen, Kammerherre C. S. Lous, meddeelt Afsked i Naade fra Krigstjenesten.

— Under 10de Sept. er Amtmand i Nordlands Amt N. W. Arveschoug udnævnt til Amtmand i Romsdals Amt.

— Ved kgl. Ref. af 10de d. M. er det bestemt, at Vaaler Sogn skal fraskilles Aasnæs Pstg. (Romerige) og oprettes til selvstændigt Sognekald.

— S. D. er tilstaaet Lister og Mandals Amtskommune 47 Spd. 60 ß for tilligemed et lignende af Amtsformandskabet bevilget Beløb at anvendes som Godgjørelse til P. Holmesland for i Amtsdistriktet at meddele Veiledning i Engvanding.

— S. D. er det tilladt, at der opføres en ny Kirke for Vegø Pstg. (Helgeland) efter de af Architekt Nebelong udarbeidede Tegninger.

— S. D. er der befalet Statsraad Vogt at vedblive Bestyrelsen af Justits- og Politi-Departementet (istedetfor som tidligere befalet at afgaae til Stockholm).

— S. D. er det tilladt, at et af Præsterne W. A. Wexels, A. Grimelund og J. Moe istandbragt Udvalg af Psalmer benyttes ved Siden af den evangelisk-christelige Psalmebog ved Gudstjenesten i Vor Frelsers Menighed i Christiania.

— Kolera er i den sidste Uge betydelig aftaget, idet Gjennemsnitsantallet af de Angrebne har har beløbet sig til blot 51, af de Døde til 33. Totalbeløbet af de indtil 24de Sept. Angrebne udgjør 2219, de Dødes 1423, hvoraf 28 Angrebne og 18 Døde vare tilkomne i det sidste Døgn. Indtil 20de Sept. vare 1652 Kolerine- og 2424 Diarrhotilfælder anmeldte. Blot 147 af disse (4076) Tilfælder vare gaaede over til Kolera.

— Kronprindsens Priismedaille er tilkjendt Kand. mag. G. W. Lyng for Besvarelsen af den philosophiske Opgave og Student P. L. M. Sylow for den mathematiske.

— Forhenværende Statsraad Herman Foss er afgaaet ved Døden den 22de September.

— Stiftsprovst Joachim J. Lieungh afgik ved Døden den 18de September, over 71 Aar gammel. Han havde for nogen Tid siden indgivet Ansøgning om Afsked, hvilken ogsaa var indvilget, men hvorom Efterretning ikke var indløbet, før han døde.

— Understøttelsesselskabets Bestyrelse har stillet sig i Spidsen for Indsamlingen af Bidrag til dem, der have lidt ved Kolerasygdommen, og opfordrer til at tegne sig paa Lister, der ville blive tilsendte DHrr. Opsynsmænd eller ere udlagte i Bogladerne.

— Ved Torvet er der udstillet en Bøsse, hvori indsamles Bidrag til dem, der af Kolera ere berøvede sine Forsørgere, og som egentlig ikke henhøre under Fattigvæsenet.

— Indvaanerne af Byaasens Distrikt (Strindens Pstg.) er det ved kgl. Ref. af 5te Aug. tilladt at opføre en Kirke paa Gaarden Havsteen efter de af Architekt Schirmer forfattede Tegninger

— I Militærstanden synes Kolera at have krævet forholdsviis mange Offere; saaledes har den bortrevet Oberst Meyn, Oberstlieutenant Heyerdahl, Major M. S. Arentz og Lieutenant Bølling (paa Blindern).

— Arbeiderbladet, der nu redigeres af Ritmester Paulsen, har faaet en Injuriesag paa Halsen for Sigtelser mod Statsraad Sylow.

— Traaden til den elektriske Telegraph, som skal anlægges i Forbindelse med Jernbanen, er nu ankommen.

— Storthingsvalgene ere nu tilendebragte i Landdistrikterne. Af de 67 udkaarede Repræsentanter ere 12 Præster, 5 juridiske Embedsmand, 2 Officierer, 1 Læge, 1 Toldembedsmand, 1 forhenværende Embedsmand, 1 Bergbetjent, 6 Kirkesangere, 9 Lensmænd, 1 Handelsmand og 28 Gaardbrugere, hvoraf 3 med akademisk Dannelse.

— Schwartzenbackerkapellet er afreist til Kjøbenhavn, hvor det er engageret for nogle Uger; siden skal det atter vende tilbage hertil.

I **Laurvik** er oprettet et Asyl, hvori 16—20 Smaabørn daglig forpleies og bespises, samt en Bespiisningsanstalt, som dagligen leverer 120—140 Portioner varm Mad, hvoraf de 100 uddeles gratis til Trængende og Rekonvalescenter.

Brevik. Skonnerten „Havfruen," der ifjor gik af Stabelen og kostede Rhederen S. Eriksen omtr. 4000 Spd., er nylig solgt i Bergen for over 6000 Spd.

Kongsvinger. I Odalen ere tre Koleratilfælde indtrufne.

Ved Storthingsvalget for Kongsbergs By den 12te Sept. udkaaredes Sognepræst S. W. Thorne til Repræsentant og Direktør P. Holst til Suppleant.

I **Drammen** er udkommet et i vore Dage sjeldent Produkt, nemlig et Himmelbrev, undertegnet „Jesus af Nazareth," indeholdende Trusler om Verdens Undergang. Politiet i Christiania har sat sig i Bevægelse, for at hindre Udbredelsen af denne forskruede Pjece.

Frederiksstad. Provst L. Arup, en af sin Menighed elsket Sjælesørger, er afgaaet ved Døden den 12te September.

— Enkelte Koleratilfælde ere indtrufne her i den sidste Tid.

I **Frederikshald** svæve Mange i Frygt for at Kolera ved Dampskibet Haldens Toure til Christiania skal blive medbragt derhen. Til Beroligelse for disse Ængstede iagttager Sundhedskommissionen derstedsadskillige Forsigtighedsregler for at hindre Sygdommens Indførelse med reisende Personer.

— En Skræddersvend er her nylig bleven dræbt, sandsynligviis i Slagsmaal med endeel Matroser, og styrtet i Vandet. Liget er gjenfundet ved Toldboden, men Gjerningsmændene har man endnu ikke opdaget.

Skiens Formandskab har i en paa Opfordring af vedkommende Kommission afgiven Erklæring udtalt sig imod Forstædernes Indlemmelse under Skiens By, hvilken Erklæring ogsaa Repræsentantskabet har tiltraadt.

— En Arbeider i Fossums Jernværks mechaniske Værksted skjød nylig en af sine Medarbeidere, idet han spøgede med et ham ubevidst ladet Gevær.

Ved Storthingsvalget for Nedenæs og Nobygdelagets Amt den 13de Sept. udkaaredes Gaardbruger N. N. Enge, Fanejunker H. T. Skjerkholt og Sognepræst J. A. Rummelhoff til Repræsentanter og Gaardbruger T. J. Kittelsaa, Lensmand H. O. Stamsø og Gaardbr. J. N. Løddesøl til Suppleanter.

Ved Storthingsvalget for Arendals By den 16de Sept. udkaaredes Toldkasserer O. W. Lange til Repræsentant og Kjøbm. V. Foss til Suppleant.

Ved Storthingsvalget for Flekkefjord By den 16de Sept. udkaaredes Kjøbm. N. E. Børresen til Repræsentant og Distriktslæge J. A. Kraft til Suppleant.

Ved Storthingsvalget for Stavanger By udkaaredes Byfoged H. O. Christensen, Kjøbm. J. E. Johnsen samt Snedkermester H. B. Myhre til Repræsentanter og Kjøbm. L. Svendsen, Sagfører N. F. S. Tambs og Prokurator A. Hansen til Suppleanter.

Throndhjem. Dampskibet Nidelven skal ifølge en i en Generalforsamling af Interessenterne fattet Beslutning sælges ved offentlig Auktion førstkommende 31te Okt.

Ved Storthingsvalget for Byerne Aalesund og Molde den 14de Sept. udkaaredes Prokurator Sanne til Repræsentant og Kjøbm. C. J. Jervell til Suppleant.

Levanger. I Bygderne heromkring huserer Bjørnen slemt.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Saavel Chr.-Pst. som Mgbl. for 20de Sept. indeholde udførlige Oplysninger om en imellem Sundhedskommissionen og de ambulerende Læger opstaaet Spænding, hvormed der i Korthed forholder sig saaledes: Da Ambulanternes Forretninger ved Sygdommens Tiltagen forøgedes i den Grad, at de hverken Nat eller Dag fik Ro, indgave de Andragende til Sundhedskommissionen om en Lønforøgelse af ½ Spd. daglig (eller ialt 1½ Spd.). Dette Andragende afslog Kommissionen i sin Skrivelse, 'fordi den ansaa 1 Spd. for en stor nok Dagløn for Mennesker af Ambulanternes Alder og Lægekyndighed, og fordi Forretningerne ikke bleve lettere derved, at der tilstodes dem 50 pCt. Tillæg i Lønnen, men blot ved at ansætte nogle (4) nye Ambulanter.' I den mindre høflige Tone, der gik igjennem dens Skrivelse, fandt Ambulanterne et Beviis for, at Sundhedskommissionen hverken ansaa dem dygtige til eller ønskede at de skulde befatte sig med Behandlingen af Kolerapatienter, hvorfor de underrettede Overlægerne om, at de for Fremtiden ikke agtede at befatte sig med Sygebehandlingen, men vilde indskrænke sig til, hvad de meddeelte Instruxer paalagde dem. Dog, Overlægerne søgte at formaae Ambulanterne til fremdeles at udføre de samme Lægeforretninger som tilforn, hvortil de da ogsaa lode sig bevæge, idet de indsaae, at det ellers vilde komme til at gaae ud over de Syge. Nu synes ogsaa Sundhedskommissionen at være kommen til en bedre Erkjendelse, da den i en Skrivelse erklærede sig villig „til at tilstaae de ambulerende Læger, som gjøre Tjeneste under den hele Epidemi og som ved dens Slutning have gjort sig fortjente til Overlægernes ubetingede Anbefaling, et passende Gratiale." — I Anledning af det Ovenanførte har Sundhedskommissionen siden offentliggjort et Svar, hvori den erklærer, at et Punkt i dens Skrivelse er bleven misforstaaet, idet den ikke vil have nogen Dom udtalt om Ambulanternes Dygtighed, men hvilket Svar forøvrigt indskrænker sig til Oplysninger om Ambulantvæsenet i det Hele og her i Christiania i Særdeleshed.

I Chr.-Pst. for 18de Sept. har Kand. theol. H. Brun leveret en Skildring af nylig afdøde P. Andresens Liv og Virksomhed, hvorefter vi hidsætte Følgende: A. var født i Landsbyen Uk i Sønderjylland 1815; hans Moder var dansk, men hans Fader tydsktalende, uagtet dennes Moder igjen var dansk. Da han var voxen, kom han til et Skolelærerseminarium paa Fyen; saasnart han her havde taget Examen, reiste han til Norge og blev Huuslærer i Tvedestrand. Her kom han i Berørelse med flere hæderlige Mænd og fik ogsaa Adgang til Jakob Aall paa Næs. Omsider begav han sig til Christiania for at tage medicinsk Examen, hvorfra han dog afskrækkedes ved Latinen, og begyndte at praktisere som Privatlærer. Derpaa blev han Bestyrer af Redningsanstalten paa Grønland og endelig Lærer ved Grønlands faste Skole. I 1848 giftede han sig med en Datter af Skibskapitain Olsen i Tvedestrand, med hvem han i længere Tid havde været forlovet, og som skjænkede ham tre Børn, der alle gik foran ham herfra. Han levede nu ellers i et venligt Huusliv, ihvorvel hans økonomiske Forfatning var yderst daarlig. „A. var, siger Brun til Slutning, i alle hjertelige Forholde saa ærlig, saa kjærlig og trofast, som nogen Kammerat kan findes, ligesom han i en sjelden Grad var ligegyldig for Alt, hvad der heder Skin, — og det undtes ham, trods hans egen Stilling, i mange Maader at hjælpe og glæde til flere Sider. — Skolelærerne i Byen og dens Omegn holdt meget af ham, og Flere af dem udtalte lydelig deres Hengivenhed for ham, i hvem de fandt en oplyst og meddeelsom, venlig og frisindet Medbroder. Saa ægte Dansk Andresen var i alle Maader, ligetil den Kjærlighed, hvormed han dvælede ved Fredrik den VI's Minde, naar Kongen hvidhaaret vandrede blandt Folket, saa deeltagende var han ogsaa i Alt, hvad der særlig gjaldt Norges Ære og Lykke og især hvad der kunde antages at bidrage til „Folkeaandens Vækkelse og Forædling" heroppe. Og han havde i det Hele en saa aaben Sands for hvad Levende der rørte sig i Aandens Verden, at naar vi, hans nærmeste Kjendinger, gjennem Literaturen eller paa anden Maade, blev noget saadant vaer, der tiltalte os, da sagde det sig selv, at vi det snareste, vi kunde, gik „ud til Andresen" for at tale derom, sikre paa Deeltagelse hos ham, som vi nu savne, men ved hvis Minde vi ogsaa haabe, at Velsignelse skal følge langt rigere og langt videre, end vi kan øine det."

— Under Rubriken „Politi" beretter Chr.-Pst. for 19de Sept. om en Kone, Johanne Christiansdatter, der, efter tredie Gang at være idømt Straf, har, som anden Person, afgivet paa Stiftskontoret en Attest fra vedkommende Klokker for at hun var død. Først langt om længe opdagedes det, at Attesten var falsk og at Angjældende levede.

— Af en Opsats af Pastor Preus i Chr.-Pst for 21de Sept. synes det at fremgaae, at den meget omskrevne E. Stangelands Redelighed og Uegennyttighed med Hensyn til Emigrationstrafiken ingenlunde er saa grundmuret, som han selv og Andre i sin Tid have udskreget den for at være.

— Mgbl. Nr. 262 henleder i en rosende Anmeldelse Opmærksomheden paa et i Kjøbenhavn udkommende Tidsskrift af historisk-politisk-økonomisk Indhold, hvilket udgives af en Forening af Islændere paa deres Modersmaal og for deres Landsmænd under Titelen „Ny félags-rit, gefin út af nokkrum Islendingum." I Anmeldelsen gjøres opmærksom paa, hvilket broderligt Sindelag mod Norge der udtales i den nys udkomne (13de) Aargang, i hvilken Henseende ogsaa et Par ret charakteristiske Ytringer anføres. Der er ikke Tale om noget andet Moderland for Island end Norge, og de norske Historieforskeres Granskninger og Meninger erkjendes (i en Artikel af Gisle Brynjulfssen) som fuldkommen rigtige i Hovedsagen. „Alt, hvad vi (Islændere) vide om Fortiden, hedder det, er dog kommet fra Norge, er norskt, men hverken svenskt eller danskt, da Islænderne ikke mindre end Norges egne Indbyggere ere Nordmænd."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. I Stockholm er indtil 19de Sept. Antallet paa de af udviklet Kolera Indsygnede 3378, paa de Døde 1955. I sidste Døgn sygmeldtes 115, døde 84.

Danmark. Paa Industriudstillingen i New-York har en Basrelief, Amerikas Frihed, gjort megen Lykke. Den er udført af en ung dansk Billedhugger, Borup, der for et Par Aar siden begav sig til Amerika for der at søge sin Lykke.

— Ved kongl. aabent Brev af 10de Sept. er Rigsdagen sammenkaldet til 3die Oktober.

Frankrig. I de høieste Kredse i Paris og navnlig i Ministeriet skal man ifølge Times have opgivet Haabet om Fredens Bevarelse; man er overbevist om, at det i ethvert Fald vil komme til Fiendtligheder mellem Russerne og Tyrkerne. — Et der indløbet russisk Memorandum, hvori der gives høitidelig Erklæring for, at Rusland ingen Angrebskrig vil begynde, skal derimod have frembragt nogen Beroligelse paa Børsen.

— Indførselstolden paa Kvæg og Kjød er nedsat saa betydelig, at den nu er næsten for Intet at regne.

England. Den bekjendte Admiral Sir Ch. Adam, Gouvernør for Greenwich-Hospitalet, er død den 16de Sept. 73 Aar gammel.

— Den 8de Sept. jordedes J. Napier i Garnisonskapellet i Portsmuth. Henved 100,000 Mennesker deeltoge i Høitideligheden.

— I Newcastle grasserer Kolera langt værre end i 1831—32, idet den i de første 14 Dage har krævet 214 Offere. Ogsaa i andre Byer griber den slemt om sig.

Tydskland. I München vil næste Aar aabnes en Industriudstilling, hvortil der skal opføres et Glaspallads.

Italien. „Onkel Toms Hytte" er opført blandt de i Kirkestaten forbudne Bøger.

Tyrkiet. Hvor stor Forbitrelsen mod Russerne er i Konstantinopel sees blandt andet deraf, at Plakater, med Opfordring til at gribe til Vaaben mod dem, ere blevne opslaaede paa Gadehjørnerne og at Ministrene i samme bleve beskyldte for Feighed, fordi de ikke ubetinget have forkastet Wienerforslaget.

— Finantsministeren er bemyndiget til at optage et Laan paa 48 Mill. Pjastre.

— Ifølge et i Konstantinopel udbredt Rygte har Omer Paschas Læge, en Græker, villet forgifte Paschaen, men er af denne bleven nødt til selv at tømme Bægeret og døde under Forgiftningssymptomer.

— Det orientalske Spørgsmaal synes nu at være fjernere fra sin Løsning end før, idet det russiske Kabinet bestemt har afslaaet at gaae ind paa de af Porten foretagne Modifikationer. Derhos skal Kabinetet have erklæret, at dets sidste Skridt vare afhængige af det Svar, som Tyrkiet giver paa følgende tvende Spørgsmaal: 1) Hvad Porten forstaar ved de Privilegier og Friheder for de Christne, hvorom den taler, og hvorledes den opfatter den Ligeberettigelse, som den deri lover Grækerne og den rettroende Kirke; 2) paa hvilken Maade den i Praxis vil opretholde sine Løfter. Porten er bleven opfordret til hurtig og kategorisk at afgive Svar herpaa. — Proviantransporten fra Polen til Donaufyrstendømmerne fortsættes uafbrudt.

I **Persien**, især i Kasbin, Samsun, Mienna, Arbedil og Teheran skal Kolera rase skrækkelig. Hertil kommer (ifølge russisk Kilde) at næsten samtlige Grændsestammer have gjort Oprør og plyndre Karavaner og Reisende.

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Timelærerpost ved Throndhjems borgerlige Realskole med en aarlig Løn af 154 Spd.

En Lærerpost ved en af Hjælpeskolerne i Christiania med 120 Spd. i aarlig Løn, frit Værelse og Ved.

En Lærerpost ved Grønlands faste Skole med 100 Spd. i Løn, Bolig og Brænde.

Lensmandsbestillingen i Hammerø Thinglag (Salten) med 60—70 Spd. i aarlig Indtægt.

En Omgangsskolelærerpost i østre Aker med 40 Spd. i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Inderøens Pstg. med 25 Spd. og 6 Voger Byg i aarlig Løn.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 40. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 1ste Oktober 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Herman Foss.

(Død den 22de Sept. 1853.)

Fædrelandets Tab af talentfulde Mænd har iaar allerede været usædvanlig stort, og dog er det atter bleven forøget med et nyt, idet Døden har bortrevet endnu en af de Mænd, der ved sine Talenter og Kundskaber først var en Pryd for Nationalforsamlingen og siden for Kongens Raad. Henrik Herman Foss er fulgt sin forudgangne Aandsbeslægtede og Standsfælle Sørenssen. Foss var født i Bergen den 17de September 1790. Hans Fader, en Bondesøn af Fødsel, var kongelig Magazinforvalter sammesteds. Allerede som Dreng ytrede Herman Lyst til Militærstanden, og ønskede at blive indskreven i Artilleriinstitutet i Kjøbenhavn; men hans Forældre, der kun havde denne ene Søn, kunde ikke billige dette Valg af Livsstilling, og satte ham paa et Handelskontoir i Bergen, for at han skulde uddanne sig til Kjøbmand. Dog Drengens Ulyst til Handelen var saa stor, at hans Forældre maatte tillade ham efter to Aars Forløb at forlade den, for at følge sin tidligere ytrede Tilbøielighed til Krigstjenesten, hvilken ved Krigens Udbrud med England endog havde faaet ny Næring. I Høsten 1808 forlod han Bergen, men maatte udstaae mange Farer og Besværligheder, inden han kom til Kjøbenhavn. Skibet, hvormed han reiste, strandede paa Jylands Vestkyst, og først i Begyndelsen af Aaret 1809 naaede han sit Bestemmelsessted, Kjøbenhavn. Her blev han allerede den 1ste Marts s. A. ansat som Sekondlieutenant med Tilladelse til at høre Forlæsningerne over Artillerividenskaben og siden at underkaste sig Officiersexamen. Under den daværende Mangel paa Artilleriofficierer blev han snart (1810) anbetroet Kommandoen over nogle Strandbatterier paa Den Langeland, og lagde paa denne Post, i nogle Fægtninger mod Englænderne, saa megen militær Dygtighed for Dagen, at han (22de Januar 1811) blev udnævnt til Ridder af Danebrog. Nu underkastede han sig ogsaa snart Examen og blev forsat til Kjøbenhavn.

Men allerede i Foraaret 1813 vendte han tilbage til Fædrelandet og blev stationeret som Officier i sin Fødeby. Tillige blev han der Lærer ved Realskolen, hvilken Post han beklædte i 10 Aar, og gav desuden Privatundervisning i mange af sine ledige Timer. Sit allerede store Forraad af Kundskaber fik han snart en velkommen Anledning til at forøge endmere, idet han valgtes til Ledsager for et ungt Menneske paa en Reise gjennem England, Frankrig og Nederlandene. Fra denne Reise vendte Foss tilbage med rige Erfaringer, vundne under omhyggelige Jagttagelser af hine Folkeslags politiske, aandelige og kommercielle Liv, Erfaringer, der kom ham meget tilgode i hans følgende literære og offentlige Virksomhed. I Forening med Præsten Jonas Rein og Amtmand (senere Justitiarius) Christian Magnus Falsen begyndte han (1817) nogen Tid efter sin Hjemkomst at udgive „den norske Tilskuer," et Ugeblad, indeholdende grundlovmæssige, politiske, statistiske, økonomiske, historiske og moralske Afhandlinger samt Poesier og Satirer. I dette Blad, der fortsattes i omtrent 5 Aar med et Dobbeltnummer paa et Oktavark hver fjortende Dag, leverede Foss mange belærende og underholdende Afhandlinger.

Dog, inden vi nærmere berøre Foss's videnskabelige Fortjenester, bliver det nødvendigt at omtale hans følgende Embedsstillinger og hans Virksomhed som Nationalrepræsentant. Den 1ste Januar 1818 blev han Premierlieutenant, den 11te Oktober 1825 Kapitain i Armeen, den 1ste Januar 1827 Stabskapitain, den 25de Juni 1830 Batterichef, den 26de Januar 1843 Major, den 28de Juni s. A. Oberstlieutenant og Bataillonschef og endelig den 22de Marts 1845 Statsraad og Chef for Marine-Departementet. Den 29de August 1832 udnævntes han til Ridder af Sværdordenen og ved St. Olafsordenens Stiftelse i 1847 ogsaa til Ridder af denne.

Men medens Foss saaledes forfremmedes fra den ene Post til den anden, indtil han naaede Statsmandslivets høieste Trin, steg han endnu hurtigere og man kan sige høiere i Anseelse og Hæder hos Folket. Han blev dets Yndling; det elskede og agtede i ham en af Frihedens mest talentfulde og oprigtige Forsvarere. Han, Manden med den lyse Aand, det varme Hjerte og ædle Frihedssind, skuffede hellerikke dets Tillid. Han forlod aldrig dets Sag, naar den kun var Sandhedens og Humanitetens tillige. Han blev dets troe Forsvarer i alle de Nationalforsamlinger, hvori han deeltog, og disse omfatte et langt og ofte skjæbnesvangert Tidsrum (fra 1827 til 1845).

Han sendtes første Gang paa Storthinget (1827) fra Bergen og valgtes af Thinget til Medlem af den til Stockholm affendte Deputation; men strax efter Thingets Slutning blev han, som ovenanført, udnævnt til Stabskapitain og maatte tage sin Bopæl i Smaalenene. Han valgte Moss, og vandt ogsaa her sine Medborgeres Tillid i den Grad, at han sendtes som Repræsentant for Byen paa næste Storthing. Som Batterichef forsattes han til Christiania, hvilken By han repræsenterede paa samtlige Storthing 1833—1845. Paa disse Thing var han jævnligen Odelsthingets Præsident.

De Gjenstande, i hvis Behandling han deeltog, vare mange og høist forskjellige; men de Spørgsmaal, som angik Militæranliggender, Skattevæsenet, Underviisningsvæsenet og Fabrikvæsenet, interesserede han sig dog især for, og han kom saaledes til at have den største Indflydelse paa deres Afgjørelse. Med Hensyn til Underviisningsvæsenet forfægtede han de reale eller praktiske Studiers Fortrin med en vel vidt dreven Tilsidesættelse af den humanistiske Dannelses Værd, hvilket han ogsaa selv siden tildeels erkjendte.

Her er ikke Stedet til at indlade sig paa Enkelthederne ved hans Storthingsvirksomhed; dog maa eet Træk deraf anføres, baade fordi det vidner om en mageløs samvittighedsfuld Arbeidsomhed, og fordi det er skikket til at opfriske Mindet om en af de vigtigste Storthingsbeslutninger, hvori han har Deel. Vi mene her Flagsagen i 1836 og Beslutningen desangaaende. C. Fougstad beretter i sit Skrift om Storthinget i nævnte Aar, at Foss, efterat have bivaanet en lang Storthingssession til Kl. 8 om Aftenen, satte sig i Storthingets Sekretariat for at skrive Indstillingen, og at man fandt ham ved Arbeidet den følgende Morgen, da han atter indtog sin Plads som Repræsentant i Thinget. I denne Anledning sang Henrik Wergeland:

Statsraad Herman Foss.

„Nu hvil Dig, Borger! Det er fortjent.
Nu løst er Flaget. Dit Værk er endt.
Ak, Norge eier en Laurbærskov!
Derinde, vilde jeg, at Du sov.
— — — — — — —
— — — — — — —
Nu har Du levet en virksom Dag:
en Dag af Nætter: Befriede Flag
er Aftenrøden, som den har endt.
Nu hvil Dig, Borger! Det er fortjent!"

'Men dette var, siger Wergeland i sin Bog om „Jødesagen i det norske Storthing," 'ikke den eneste Gang Foss ydede et saadant Sujet. Gad man staae op ved første Hanegal, mellem Midnat og Morgen, og liste sig hen under hans Vinduer, kunde man ofte i Storthingstiden træffe ham ved Natlampen, tvingende Søvnen med Kaffe, holdende Geisten vaagen med Anstrengelsernes Overincitation, med Arbeidets Paahvilende. Det maatte være færdigt og endnu engang overveiet og gjennemseet, til han gik i Thinget.'

At selv den bedste Helbred herved maatte nedbrydes, var let at forudsee; andre tildeels byrdefulde Hverv udenfor Nationalforsamlingen, saasom Arbeider i Underviisningskommitteen (fra 1840), i Unionskommitteen (1841—1844) og i Christiania Formandskab (hvis Formand han var) foruden Statsrevisor- og Storthingsarchivarforretninger, maatte bidrage til at gjøre dette saameget hurtigere; og saaledes var hans Sundhed allerede ved Udnævnelsen til Statsraad, i den Grad undergravet, at man næsten kunde forudsee, at han ikke længe vilde kunne virke i sin nye Stilling. Da han hellerikke sparede paa Resten af sine allerede halvudtømte Kræfter, tiltog hans Sygdom (hyppige Slagrørelser) saaledes, at han i 1848 maatte tage Afsked. Denne bevilgede Kongen ham med Beklagelse af „de Omstændigheder, der berøvede Fædrelandet hans nidkjære og indsigtsfulde Tjeneste."

Skulle vi hertil knytte nogen Charakteristik af Foss's offentlige Personlighed, kunne vi ikke levere noget Bedre end hvad Henrik Wergeland siger om ham i sin ovenanførte Bog om Jødesagen (1842). „Paa ingen Landsmand, hedder det, dvæle Nordmændenes Øine med det Behag, som paa Artillerikapitain Foss. — — — Han er Folkets Mand i egentlig Bemærkelse, og det fordi han er bleven det ved ikke at smigre det. Han er Thingets Ridder uden Frygt og uden Daddel, Oppositionens Hjerte og Samvittighed. Den humaneste og mildeste Charakteer gav ham fra først af Plads i dets Centrum, om man vil forstaae denne Benævnelse hos os, hvor en „Venstre" og „Høire" ikke, som i andre Nationalforsamlinger, ere tydeligen adskilte som Ørnens Vinger, men ligge uudviklede sammen som Ungens i Ægget. Men fra dette Centrum gik han ud; hvert Storthing forøgede hans Dygtighed og hans Popularitet; og nu siden 1836 danner han Middel- og Yderpunktet i den Fraktion af Thinget, som, om dets Medlemmer ordnede sig efter Meninger, vilde blive dets „Venstre." Demokratiet kjender hans Uafhængighed, og roser sig ikke i sit Hjerte, hvor Foss, ved Kniberier, og især hvor det angaar Statens Selvstændighed og Majestæt, ikke har været med. Aldrig er han det, og da mindst. Næst Sørenssen er han maaskee Thingets bedste Taler. Hans Foredrag er, til Indhold og Materie, vægtigt, fuldttonende, transparentklart, opvakt uden dog at være spillende, lyst uden at være glimrende, uagtet en vis Fremstøden ustandset strømmende, som den dybe, ikke skummende Bæk. Med bevidst Overblik følger det altid Sagen selv, udtømmende uden at udbrede sig eller tage Vindfang under og at stige i Høiden. Hans Organ giver det en egen Eftertrykkelighed, der stemmer saavel med dets altid ordnede Indhold. Sjeldnere, end man skulde troe, stikker dog Digteren — thi Foss er en Mand med "Schwerdt und Leyer" — frem deraf. Han undgaar det med Flid for Skrøbelighedens Skyld, der har Mistillid til poetisk Foredrag, som om æsthetisk Skjønhed var Sandhedens Sminke og ikke dens naturlige Aasyn. Dog ved Spørgsmaal, der angaae Nationalæren, bliver hans Tale belivet og varm, Eftertrykket endnu stærkere, fuldt af hiin Stødtakt. Da kan man være vis paa, at den ikke store, men velbyggede Mand med det aabne, franke, ridderlige Aasyn reiser sig. Han lægger Hænderne paa Skranken . . „Kapitain Foss har Ordet" . . og en Tale høres, klar, logisk, overbevisende, somom den tonede direkte ud af den høithvalte, overordentlig smukke Pande. Dog taber den ikke ved at gaae igjennem hans, selv med en liden Læspen, tydelige og mandige Organ."

Foss indtager ikke alene ved sin offentlige Færd, men ogsaa paa Grund af sin Forfattervirksomhed en høi Rang blandt Norges fortjente og mærkelige Mænd. I 1824 udgav han i Forening med Sagen en udførlig Beskrivelse over Bergens By, hvilket Værk røber baade megen Lærdom og usædvanlig Flid og Nøiagtighed. Herpaa fulgte to Aar senere en vellykket Oversættelse af E. Tegnérs Frithjofs Saga, hvilken allerede har oplevet flere Oplag og vistnok vil holde sig i Publikums Yndest, uagtet en anden rigtbegavet Digter har søgt at gjøre den Rangen stridig. Kort efter oversatte Foss ogsaa Walter Scotts Sørøver og (i Forening med Bjerregaard og Schwach) Napoleons Levnet. I Militært Tidsskrift, fjerde Hefte, leverede han en udførlig Afhandling om „Værnepligten og den væbnede Magt i Norge" sammenlignet med Militærvæsenets nærværende Indretning i Preussen, (aftrykt særskilt Chr. 1832) og i 1833 udgav han „Bemærkninger angaaende de til Afgjørelse paa 7de ordentlige Storthing fremsatte Konstitutionsforslag og hvad der om samme offentlig er ytret." I Anledning af de for Humanisterne saarende Ytringer, som han lod indløbe i et paa Storthinget i 1833 afgivet Votum angaaende Afskaffelsen af den medicinske Embedsexamen i Modersmaalet, blev han med Skarphed angrebet i et Skoleprogram af afdøde Rektor Bugge, hvilket foranledigede ham til at udgive „Gjenmæle i Anledning af Rektor F. M. Bugges Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Throndhjems lærde Skole i 1835. Chr. 1836." I dette Skrift søgte Foss ved egne Grunde saavelsom ved en Mængde Citater af forskjellige berømte fremmede Forfattere at vise, at der ikke burde lægges saa stor Vægt paa de klassiske Studier, som man gjorde, og at Kjendskab til de gamle Sprog ingenlunde udgjør Dannelsens eneste og uundværlige Fundament. Aaret førend dette Skrift udkom, havde Foss ogsaa udgivet et større digterisk Arbeide, nemlig „Tidsnornerne," et Leilighedsdigt, der fremkaldtes ved Dæmringsstriden. Harmfuld over de eensidige Fordømmelsesdomme, der traf Welhavens Digt paa Grund af dets Tendents og uden Hensyn til dets digteriske Værd, bevægedes Foss nemlig til at optræde som Forsvarer for et Produkt, som Patrioterne kaldte „fædrelandskforrædersk," og hvis bitre Udfald mod Fædrelandet han vistnok hellerikke selv billigede. I lette Vers viser han, at det ikke nytter stort med Hoben at pukke paa Fædrenes Kraft og Herlighed, men at den nærværende Slægt selv maa gaae fremad i Daad og aandelig Udvikling. Digteren er ofte bitter, men man mærker overalt hans fædrelandske Sindelag. Dette Digt er den eneste større poetiske Produktion, der haves fra Foss's Haand. Af mindre Digte, især Leilighedsdigte, har han derimod leveret en Mængde, der findes omspredte i Nytaarsgaver og Aviser, og blandt hvilke et Par, „Vort Fødeland! I Hedenold" og „Norsk Artillerisang" have vundet en fast Plads i alle vore Visebøger. — — Til Foss's literære Virksomhed maa endelig ogsaa henregnes hans Udgivelse af 9de og 10de ordentlige Storthings Forhandlinger (de sidste for endeel sammen med L. K. Daa), et med megen ordnende Sands udført Arbeide.

Foss levede i lang Tid i et lykkeligt Ægteskab med Hanna Næraae, der skjænkede ham tvende Børn; men i 1845 berøvede Døden ham denne hans Livs tro Ledsagerinde.

Med Hensyn til hosfølgende Portræt bemærkes, at det ikke gjengiver Foss's Træk i hans sidste Leveaar, men i en yngre, kraftfuldere Alder, medens han endnu var Batterichef.

Craig-Teleskopet.

For en Tid siden blev i Wandsworth opført en Bygning, hvis Bestemmelse var at optage et uhyre achromatisk Teleskop. Dette store Værk blev udført under Ledning af Wilhelm Grawatt, Esq. for Præstevikaren i Leamington, Hr. Craig. Den flere hundrede Kvadratalen store Plads, hvorpaa Apparatet er opstillet, blev beredvillig afstaaet hertil af Grev Spencer. Da dette Kjæmpeinstrument ogsaa skulde føre et eget Navn, saa har de Videnskabens Venner, som havde Anledning til at see det, givet det Navnet Craig-Teleskopet.

Dette Teleskops Styrke er saa stor, at den ikke vel kan sammenlignes med noget andets. Det adskiller de mindste Lyspunkter saa reent, at det, saavidt det gjennemtrængelige Rum tillader det, maa ansees som et Opdagelsesinstrument af den høieste Fuldkommenhed. Saaledes opløser det Melkeveien ikke blot i skjønne og straalende Taagestjerner, men det afdeler dem i regelmæssige Stjernebilleder. Og hvad der hidtil kun var skinnende Lyspunkter, det er nu Duplikater af vor Orion, Cassiopeia, den store og lille Bjørn, som ligeledes straale i de mest glimrende Farver.

Teleskopet er fuldkommen achromatisk. Saturn viser sig deri i melkehvidt Lys. Naar Instrumentet blev fuldstændig stillet, vilde Hr. Craig underkaste Venus sine Forskninger, og han haabede at kunne løse det Spørgsmaal, om denne Planet har en Drabant eller ei; hvilken Betydning Løsningen af dette Problem vil have for Videnskaben, behøve vi ikke at udvikle.

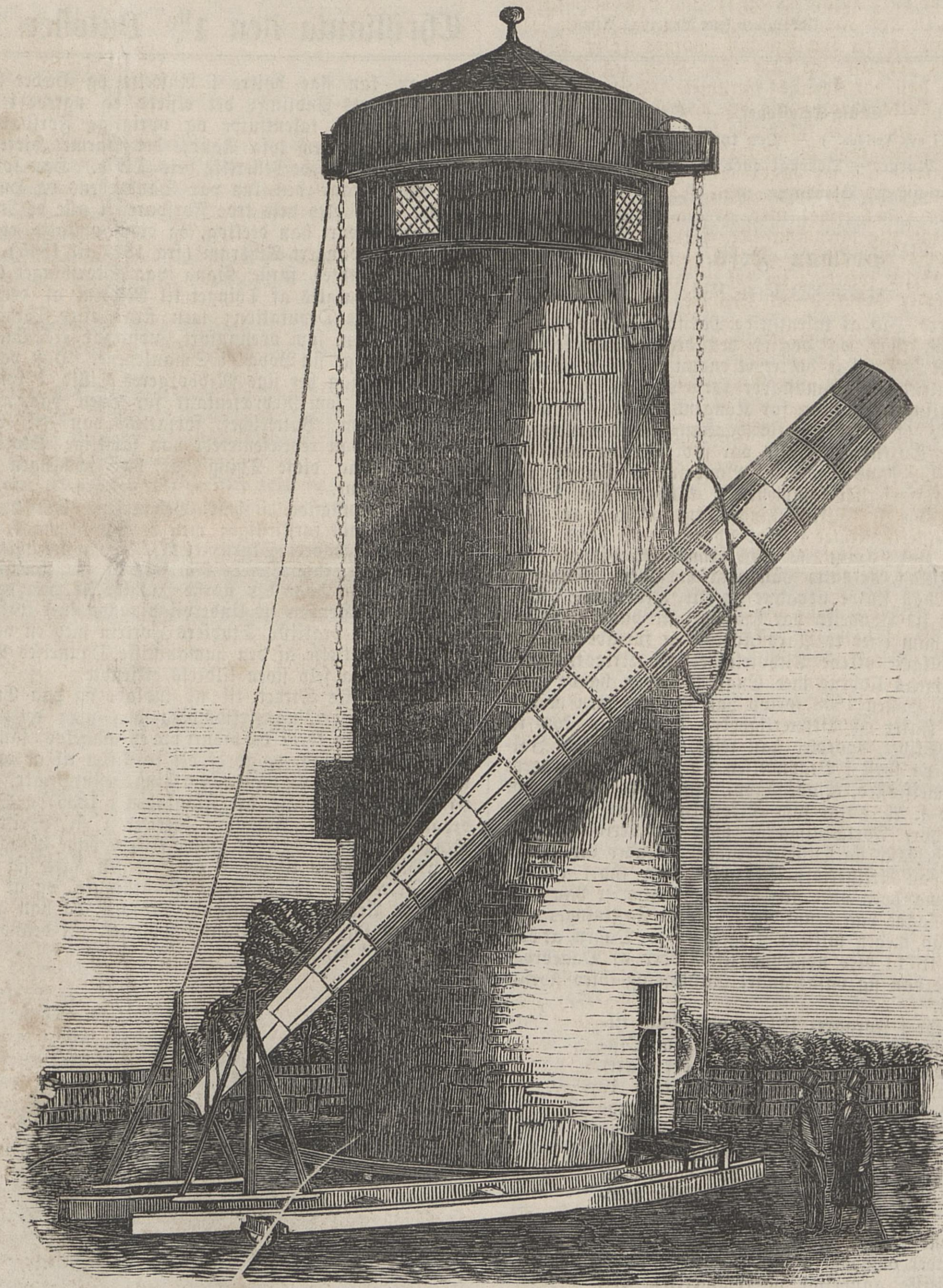
Centraltaarnet bestaar af brændt Steen, er 64 Fod høit, 15 Fod bredt og veier 220 Tons. Alle Forsigtighedsregler bleve anvendte ved dets Bygning forat gjøre den ringeste Vaklen umulig, og for at den størst mulige Stabilitet kunde tilveiebringes, sørgede man ved hvert Stokværk for en behørig Belastning. Længden af Hovedrøret, der er formet som en Cigar, beløber sig til 76 Fod og har i den smalere Ende Øierøret. I den anden Ende er en egen Indretning (dukap) til at neutralisere den Fordunkling, som vilde bevirkes ved den om Natten stedfindende Fortætning af Vanddunsterne. Instrumentets hele Længde er 85 Fod. Dets Ydervægge ere af glindsende Metal, medens den indre Væg er anstrøget sort. Brændvidden varierer mellem 74 og 84 Fod. Røret maaler i dets største Omfang 13 Fod, og denne Deel er omtrent 24 Fod fjernet fra Objektivglasset. Bestemmelsen af dette Punkt var Resultatet af gjentagne Forsøg samt nøiagtige og omhyggelige Beregninger. Det var af væsentlig Vigtighed for det omspurgte Objekt, at dette Punkt ikke var udsat for den ringeste Vaklen i Instrumentet. Hr. Grawatt har derfor neutraliseret denne i begge Ender. De paa Røret sig befindende Arbeider af Jern, som ere et straalende Prøvestykke paa engelsk Knnstfærdighed, bleve udførte af Hr. Rennie under Hr. Grawatts Ledning. Røret ligger paa et let Bindingsværk af Træ, hvorpaa er anbragt Jernstænger, der kunne glide paa en omkring Taarnet i en Afstand af 52 Fod løbende cirkelrund Jernbane. Kjeden, hvorpaa Instrumentet tages ned, kan bære en Vægt af 15 Tons, uagtet Røret kun veier 3 Tons. Trods Instrumentets uhyre Størrelse kan det med lige Lethed og Hurtighed sættes i Bevægelse i Azimuth eller i Meridianen, ligesom et almindeligt Teleskop, og det paa Grund af den mechaniske Indretning med en langt større Sikkerhed, end almindelig er Tilfældet. Det mindste Stød paa den paa Skinnen glidende Stang giver Instrumentet en Bevægelse omkring Taarnet. Alle optiske Dele bleve udførte af Hr. Slatter. De to Lindser, som i Forening med hinanden danne Objektivet, ere konstruerede paa følgende Maade: Planglaslindsen har en positiv Brændvidde af 30 Fod og $1\frac{1}{2}$ Tomme, og dens Brydningsindex er 15,103. Flintglaslindsen har en negativ Brændvidde af 49 Fod $10\frac{1}{2}$ Tomme, og Brydningsindexen af dette Glas er 16,308. Brændvidden af det af disse to Lindser bestaaende Objektivglas beløber sig for parallele Straaler, saaledes som de maa antages for alle sig i Verdensrummet befindende Gjenstande, til 72 Fod.

En Yankee.

(Af Fr. Bremers „Hemmen i Nya Verlden.")

Apropos, jeg maa fortælle Dig*) Noget om hvad en Yankee er eller hvad han synes mig at være; ved Yankee forstaaes egentlig en af Ny-Englands Indfødte, Repræsentanten af det „go a head" Amerika, det unge verdenserobrende Amerika. Han er en ung Mand (ligemeget om han er gammel), som bryder sig sin egen Bane i Verden i fuld Tillid til sin egen Kraft, studser ved Ingenting, flyer for Ingenting, finder Ingenting umulig, tror Alt, haaber Alt, forsøger Alt, gaar igjennem Alt, kommer ud af Alt — altid den samme. Falder han, saa reiser han sig strax op igjen og siger: „no matter!" Er han ulykkelig, siger han: „try again!" og „go a head!" Og saa begynder han paany, eller tager sig til noget Andet og standser ei førend Noget lykkes. Nei, han standser ikke endda. Han standser aldrig. Hans Mod og Villie er, altid at virke, bygge, begynde paany eller med nye Værker, altid udviklende, udvidende sig eller sit Land. En har sagt, „at alle Himlens Tryllerier ei skulde kunne holde en Amerikaner paa et Sted, naar han vidste, at der fandtes et andet Sted længere vesterud." Da maatte han did for at rydde og bygge. Det er Vikingesindet gjentaget, dog ikke det hedenske, men det christelige, som ikke erobrer for at forstyrre, men for at forædle. Og han gjør dette, ikke med Larm og Sukken, men muntert og godmodigt. Han kunde synge Yankee Doodle endog under sin Modgang; thi gaar det ikke paa en Maade, saa gaar det paa en anden. Han er hjemme paa Jorden, og kan læmpe alle Ting til sin Tjeneste. Yankee Doodle er Repræsentant for Folkecharakterens Humor (muntre Sindelag). Han har, endnu inden han er bleven middelaldrende, været Skolelærer, Agerbruger, Jurist, Krigsmand, Skribent, Statsmand, forsøgt sig i alle Haandteringer, er bleven hjemme i Alt, og har derhos reist omkring halve eller hele Jorden. Hvorsomhelst paa Jorden, han kommer, og under hvilkesomhelst Omstændigheder, bærer han med sig en dobbelt Bevidsthed, som gjør ham stærk og rolig, Bevidstheden om, at han er en Mand, som kan lide paa sig selv, og at han er Medborger af et stort Folk, bestemt til at blive det største paa Jorden. Saaledes ved han, at han selv er Jordens Herre, og bøier sig ikke for Nogen, undtagen for alle Herrers Herre. Men til ham seer han op med barnlig Tro og Fortrøstning. Denne Egenskab kan afgive besynderlige, stundom latterlige Sider, men den har unægtelig en frisk, ukrænkelig Storhed,

*) Forfatterindens Søster, til hvem dette berettes i et Brev.

Craig-Teleskopet.

og kan udrette meget Stort. Og for Løsningen af Menneskedens største Problem og høieste Maal — Dannelsen af et Brødrefolk — tror jeg, at Folkenes Fader har lagt sin Haand paa den yngste Søns Hoved, sigende (som Kong Karl IX) „Han skal gjøre det!"

Som et af de lystige, charakteristiske Exempler paa Yankeeeiendommeligheden har jeg ofte hørt nævne en ung Mands (Charles Sumners Broders) Reise til Petersburg, for at forære Keiser Nicolaus et Agern. Men jeg maa berette Dig Historien saadan, som Maria Child beretter den i sine underholdende „Breve fra New-York." Mr. Dallas, de Forenede Staters Gesandt i Petersburg for nogle Aar tilbage, saa en Dag en Yngling af stor Væxt, omtrent nitten Aar gammel, at træde ind i hans Værelse. Han var et fuldkomment Specimen af „the genus Yankee," med Kjoleærmer for korte for hans knoglede Arme, Beenklæder, som søgte op mod Knæerne, Hænderne legende med Kobberdanker og ti Styverssøigre i hans Lommer. Han introducerede sig ved at sige: „Jeg er just kommen hid med nogle faa „Yankee notions," for at handle, og jeg ønsker at faae see Keiseren."

„Hvorfor ønsker De at see ham?"

„Jeg har bragt med mig en Present til ham hele Veien fra Amerika. Jeg høiagter ham ret betydeligt, og jeg ønsker at komme til ham for at give ham den med mine egne Hænder."

Mr. Dallas svarede smaaleende: „Det er almindelig Brug, min Gut, at give kronede Hoveder Presenter i Forventning om at faae noget Klækkeligt igjen, og jeg frygter for at Keiseren blot vil betragte det som et Yankee-Kneb. Hvad har De med til ham?"

„Et Agern."

„Et Agern! Hvad i al Verden bragte Dem til at bringe Keiseren af Rusland et Agern?"

„Jo, just netop førend jeg gik tilsøes, reiste Moer og jeg til Washington for at høre efter en Pension, og som vi vare der, tænkte jeg, at vi skulde see os om paa Mount Vernon.*) Der plukkede jeg dette Agern; og jeg tænkte ved mig selv, at jeg skulde bringe det til Keiseren. Maaskee, tænkte jeg, har han hørt en heel Hoben om vor General Washington, og jeg venter, at han skjænker vore Institutioner sin Beundring. Som De nu seer, bringer jeg det hid, og nu vil jeg hen til ham."

„Min Gut, det er ingen let Sag for en Fremmed at komme til Keiseren; og jeg frygter for, at han ikke vil bryde sig om Deres Present."

„Jeg siger Dem, at jeg vil have en Samtale med ham; jeg mener, at jeg kan fortælle ham Et og Andet om Amerika. Jeg tænker, han skal have stor Fornøielse af at høre om vore Jernbaner og hvilke store Furer vore Dampbaade skjære. Og naar han faar høre, hvor smukt vort Folk gaar fremad, skal det maaskee sætte ham i Virksomhed til at gjøre

*) Washingtons fordums Gods, og det Sted, hvor han er begraven.

Noget. Hovedsagen er, kort og godt, at jeg ikke bliver tilfreds, førend jeg har faaet Keiseren i Tale. Jeg skulde ogsaa ønske at see hans Kone og Børn. Jeg vil see, hvorledes slige Folk opfostre sin Familie."

„Nu vel, Sir, eftersom De er saa bestemt, saa vil jeg gjøre, hvad jeg kan for Dem. Men De maa vente Dem at gaae Glip af hvad De ønsker. Ihvorvel det er en mindre almindelig Vei, skal jeg alligevel raade Dem til at passe op Vicekansleren og fremføre Deres Ønsker for ham; han kan muligens hjælpe Dem."

„Godt, det er Alt, hvad jeg ønsker af Dem; jeg skal komme igjen og lade Dem vide, hvorledes det gaar mig."

Om to eller tre Dage kom han igjen og sagde: „Nu, jeg har seet Keiseren og havt en Samtale med ham." Han er en virkelig „Gentleman," kan jeg sige Dem. Da jeg gav ham Agernet, sagde han, at han vilde sætte op en stor Bod for det; at der var ingen Charakteer hverken i den gamle eller den nye Historie, han beundrede saa meget som Washington. Han sagde, at han vilde plante det i sin Slotshave med egen Haand; og han gjorde det; thi jeg saa det med mine egne Øine. Han vilde udfritte mig saa meget om vore Skoler og Jernbaner og Dit og Dat, at han bad mig komme igjen og see hans Døtre; thi han sagde, at hans Kone kunde tale Engelsk bedre end han. Igaar gik jeg derfor til ham igjen; hun er en fiin, klog Kvinde, kan jeg sige Dem, og hans Døtre ere snilde Piger."

„Hvad sagde Keiserinden til Dem?"

„Aa, hun gjorde mig en heel Mængde Spørgsmaal. Tror De vel, at hun tænkte vi ikke havde nogen Tjenestefolk i Amerika? Jeg fortalte hende, at Fattigfolk forrettede sit eget Arbeide, men at de Rige havde fuldt op af Tjenere. „Men da kalde I dem ikke Tjenere, sagde hun; I kalde dem Hjælp." „Jeg slutter, Madame, at de har læst Mrs. Trolope," sagde jeg. Vi havde den hersens Bogen ombord paa vort Fartøi." Keiseren klappede da i Hænderne og lo, saa han var færdig til at briste. „De har Ret, Sir," sagde han. „Vi lode hente et engelskt Exemplar, og hun har just imorges holdt paa at læse det. Saa fortalte jeg ham Alt, hvad jeg vidste om vort Land, og han var storligen fornøiet. Han vilde vide, hvor længe jeg skulde opholde mig her paa Stedet. Jeg fortalte ham da, at jeg havde solgt alle de „notions," som jeg havde bragt over med mig, og at jeg agtede at vende tilbage med samme Fartøi. Og jeg sagde dem Farvel allesammen og hver især og gik for at udrette mine Sager. Har jeg ikke oplevet en herlig Dag? Jeg tænker, at De ikke regnede paa, at jeg skulde slaae mig igjennem, Mr. Dallas!"

„Nei, isandhed min Dreng, om jeg gjorde. De kan ansee Dem for særdeles lykkelig; thi det er ganske usædvanligt at kronede Hoveder behandle en Fremmed med saa megen Udmærkelse."

Nogle Dage senere kom Ynglingen tilbage og sagde: „Jeg formoder, at jeg kommer til at opholde mig her en Stund længere; jeg er bleven saa godt behandlet. Forleden Dag kommer en høi Officier ind paa mit Værelse og siger, at Keiseren har sendt ham for at vise mig alle Byens Mærkværdigheder. Og jeg klædte mig paa og han tog mig med sig i en saare rar Vogn med fire Heste for; og jeg har været i Theatret og i Museet, og jeg formoder, at jeg har seet omtrentlig Alt, hvad der er at see i St. Petersburg. Hvad siger De herom, Mr. Dallas?"

Det syntes saa utroligt, at en fattig ubehøvlet Yankee skulde blive saaledes overøst med Opmærksomhed, at Gesandten ikke ret vidste, hvad han skulde troe og tænke.

Inden kort Tid viste hans besynderlige unge Landsmand sig atter: „Nu, sagde han, jeg besluttede mig til at reise hjem, og saa gik jeg for at takke Keiseren. Jeg syntes, at det var det Mindste, jeg kunde gjøre; han havde været saa artig. Da siger han: „Er der noget Andet, som de skulde ville see, inden De vender tilbage til Amerika?" — Jeg fortalte ham, at jeg skulde have Lyst til at titte paa Moskau; thi jeg havde hørt megen Tale om at man satte Ild paa Kremlin. Og jeg havde læst en heel Deel om General Bonaparte; men det vilde koste en god Slump Penge at komme did, og jeg vilde bringe, hvad jeg havde fortjent, hjem til Moer. Dermed sagde jeg ham Farvel og gik. — Men hvad troer De vel han gjorde næste Morgen? Jeg forsikrer Dem, at han sendte samme Mand, i Uniform, for at føre mig til Moskau i en af hans egne Vogne, og han skulde ogsaa føre mig tilbage, naar jeg havde seet Alt, hvad jeg vilde see. Og vi skulle drage afsted imorgen, Mr. Dallas. Hvad tænker De nu?"

Og næste Morgen kjører virkelig Yankeegutten forbi Gesandtens Bolig i en prægtig Vogn med fire Heste for, vinkende med sit Lommetørklæde og raabende „Adjø, adjø!"

Mr. Dallas hørte siden af Keiseren selv, at hvad Ynglingen havde berettet ham var i alle Dele Sandhed. Han hørte siden om ham fra Moskau, hvor han blev ledsaget af Stadens Embedsmænd og behandlet med samme Udmærkelse, som der sædvanligen vises fremmede Gesandter.

De sidste Efterretninger, man har fra ham i Aviserne, omtale ham som Reisende i Cirkassien, skrivende en Dagbog, som han agter at lade trykke.

„Og hvem Anden end en Yankee kunde have gjort alt dette?" tilføier Mrs. Child.

Den tyrkiske Armee.

Den tyrkiske Armee, saaledes som den for Øieblikket er organiseret og ekviperet, siger et Brev fra Konstantinopel i Times, er endnu aldrig bleven bragt Ansigt til Ansigt mod europæiske Tropper. I den sidste russiske Krig vare Nizam, eller de regulære Tropper nogle faa, slet organiserede Konskriberede, og Størsteparten af Armeen var dannet ved et ilsomt Opbud af Irregulære. Nu bestaar den regulære Styrke, som Tyrkiet kan stille i Marken, af 7 Ordous eller Leire, hver paa 35,000 Mand, og hver af disse har en Redif eller Reserve, bestaaende af dem, som efterat have tjent 5 Aar i den regulære Armee, endnu have 7 Aar at tjene som Milits ved overordentlige Anliggender. Styrken af denne Redif varierer naturligviis efter Længden af den Tid, som en Ordou har bestaaet. Den tyrkiske Soldat forpleies godt; han har to Maaltider om Dagen, hans Middag bestaar af to Retter med animalsk Føde. Han klædes godt, og der sørges omhyggelig for hans Bekvemmelighed, der ikke forstyrres ved formegen Exerceren, som man kan see af hans keitede og uciviliserede Manerer, hvilke han aldrig mister, og hvori han ikke er meget forskjellig fra sine overordnede Officierer. En Udlænding i tyrkisk Uniform udmærker sig strax ved sin lette og ranke Holdning.

Foruden den regulære Armee har Tyrkiet en stor og meget blandet irregulær Styrke, som kunde blive meget nyttig under en Krig. I det europæiske Tyrki ere Bosnierne en krigersk Stamme, og kunde under deres Feudalsystem, som af Omer Pascha blev knækket, skjønt ikke aldeles udslettet, afgive en stor Mængde Krigere, baade Fodfolk og Kavalleri. Hestene ere smaae og lubne, men raske Dyr og vel skikkede for deres bjergfulde Land: deres Ryttere ere væbnede med et langt Gevær, rigt prydet med Perlemoder og Silkekvaster, foruden en Yatagan eller lang Kniv og Pistoler. Fodfolket er væbnet ligedan. Denne Stamme af Slaverne er mærkelig formedelst dens store, stærke Legemsbygning og krigerske Aand. Under det gamle Feudalsystem vare de forpligtede til at afgive en stor Styrke væbnede Mænd til Rigets Tjeneste; og under den sidste Krig med Rusland marscherede denne Styrke mod Balkan, men fik ikke Lov til at passere gjennem Servien, da Milosch, den serviske Fyrste, stod i russisk Sold, og standsede dem med de serviske Tropper. Bosnierne ere de mest fanatiske Muselmænd, og adskille sig fra de Christne ved at bære Turban; deres øvrige Dragt er omtrent ganske som de andre Slavers i Lilleasien. Montenegrinerne, som ere Christne og staae under Ruslands Indflydelse, kunde alene paaregnes som en af de mange Ting, hvormed Rusland skabe Forlegenheder. Syd for disse ere Albaneserne, et opkiltret Folk, der ligne de gamle skotske Høilændere, endog i Dragt; disse bestaae alene af Fodfolk, og ere saa haardføre, skidne og vilde som man kan forlange det af nogen Bjergkriger i Verden. De ere udmærkede Rifleskytter, og ere Muselmænd og Christne, alt eftersom det konvenerer deres Interesser. De bruges til Garnisonstjeneste i alle fjerne Egne af Riget og ere overalt Bondens Skræk. Storveziren er en Albaneser; de have overhovedet afgivet mange mærkelige Mænd. Bulgarerne ere ligesom Grækerne hovedsagelig Christne, og kunne derfor ikke paaregnes til Rigets Forsvar. Servierne have Ret til at holde en Milits, men denne udkommanderes aldrig. Wal-

En tyrkisk regulær Infanterist.

lacherne og Moldauerne have en Styrke, men af det elendigste Slags, uskikket til alt Andet end at holde en Mob i Skranken.

I Lilleasien udgjøre Osmanlierne den agerdyrkende og Bybefolkningen, og Brugen af Vaaben er almindelig hos dem, omendskjønt de ikke kunne kaldes en bevæbnet Stamme; Byerne have i Regelen Garnisoner af regulære Tropper, saa at Borgerne blot anlægge Vaaben, naar de gjøre Reiser. De Muselmænd, som boe Rusland nærmest, ere de saakaldte Lagi, et lidet, men vildt Folk; de beboe det gamle Kolchis og gjorde indtil den sidste Tid Tjeneste paa Feudalmaneer under Beyer; den samme Skik vedvarer vel endnu til en vis Grad, men er intet mod fordum, da en liden Armee kunde reises inden faa Dage under Anførsel af deres Høvdinger, der altid vare færdige til aktiv Tjeneste; disse Lagi have et eget Sprog af den indogermaniske Familie, og ere en haardfør oprindelig Stamme af rødskjæggede Bjergfolk, aldeles forskjellige fra Tyrkerne, men forenede med dem ved Religionens mægtige Sympathi. De ere Fodfolk og væbnede med en kort Rifle, en Caimé eller stor bred Daggert og Pistoler. For omtrent 30 Aar tilbage beleirede 500 Mand af dem Trapezunt; men man indlod sig i Underhandlinger med dem og fik dem til at trække sig tilbage. De ere Agerbrugere og Fiskere og boe i Landsbyer, som ligge tyndt adspredte omkring i de store tætte Furuskove, der bedække den sydenfor Floden Phasis liggende Bjergtrakt. Fra det sorte Havs Kyster til Taurusbjergene er en stor Deel af Befolkningen Nomader, og bestaar foruden af Tyrker eller Osmanlier og de armeniske og græske Christne, som ikke ere Krigere, af to særskilte Stammer, Turkomannerne, som vare i Besiddelse af Landet før Osmanliernes Ankomst, og som vandre med deres sorte Telte op til Bosphorus's Strande, og Kurderne i Øst, de gamle Carduchi, som foruroligede de 10,000 Grækere, og som i Middelalderen afgave den store Saladin til Islams Forsvar. Disse sidste Folk ere for endeel Nomader, idet flere af dem forlade deres Hytter paa Bjergene for med deres Telte og Hjorder at vandre ned i de rige Dale i Sommermaanederne. Disse Folk findes fra Ararat til Persiens sydlige Bjerge, og boe saaledes i ethvert Slags Klima og føre fra Barnsbeen et krigersk Liv.

De nordlige Kurder omkring Ararat ere endnu fuldkomne Mønstre paa de middelalderske østlige Krigere, saadanne som dem, Saladin førte mod Christenhedens vestlige Riddere. Den eventyrlystne Turist kan i vore Dage, naar han gjennemstreifer en af de brede Dale i hine Egne, pludselig støde paa en Trop af disse Kurder paa raske, fornemtudseende Heste, bepantsrede fra Top til Taa, og væbnede med den lange, spidstudløbende Landse, Kølle og Skimitar eller Stridsøxe; deres Høvdinger udmærke sig ved deres Vaabens Pragt, deres finere Heste og den hvide Heirefjeder foran paa den polerede Hjelm. I de høieste Bjerge findes Carduchierne endnu blandt Botsans og Julamerks Klipper, men ere ikke Ryttere. Deres Vaaben ere Riflen og Daggerten, begge Hjemmearbeide. Deres uhyre og mangefarvede Turbaner og deres brillante Dragter give dem et mærkbart Udseende; og deres stolte, melancholske Aasyn forraader blot den mørke Fanatisme, som for 7 eller 8 Aar siden ofrede mange Tusinder af de nestorianske christne Bjergboere. Længere syd finder man endnu de samme Folk, med de samme Skikke, men som udmærkede Ryttere, der i de sidste 30 eller 40 Aar have antaget Geværer istedetfor Buer og Pile, og i Striden, naar de hurtig dreie sine Heste om og affyre sine Geværer, idet de fly, minde om de gamle Skyter, mere frygtelige i deres Tilbagetog end i deres Angreb.

Turkomannerne, som ere adspredte over hele Lilleasien, ere ogsaa et meget krigersk Folk. Claner, som tælle flere Tusinde Individer, anerkjende Sultanen som Khalifernes Repræsentant og Islams uindskrænkede Herre; men de ere i Virkeligheden uafhængige af ham og betale ikke Skat uden til deres egne Høvdinger. I Nærheden af Cæsarea tæller en Turkomanner-Høvding Kusan Oghlon 20,000 væbnede Ryttere, hersker despotisk over et stort Distrikt og har ofte med Held modsat sig Sultanens Vaaben. Disse Folk føre et nomadisk Liv, ligge altid i smaae Skjærmydsler, ere vel beredne og væbnede med Pistol, Skimitar, Spyd eller Gevær, og ville altid være nyttige som irregulære Tropper.

Syd for Taurus finde vi fremdeles i Mængde Kurder og Turkomanner, men det arabiske Element begynder at blive fremherskende, eftersom man reiser mod Syd, med Udelukkelse af ethvert andet. Beboerne af Byerne og Flækkerne i Arabistan ere ikke uvante til at kaldes til Vaaben; men Beduinerne ere, som vel bekjendt, uforlignelige i Alt, hvad der angaar lange Marscher, pludselige Angreb, Plyndring af Konvoier og Foruroligelse af retirerende Armeer. Disse sortladne Vilde, fattige, slet bevæbnede og næsten nøgne, ere alligevel langt bedre Ryttere end alle de andre Nomader, og vilde i Alt, undtagen i aaben Kamp, langt overgaae baade Kurder og Turkomanner. Araberen er af Naturen tapper, og Kamp er Aanden i hans Næsebor; men da han elsker sin Hest høiere end sig selv, synes han ikke om altfor nær Kamp, for at hans fiirføddede Kammerat og Ven ikke skal komme til nogen Skade. Beduineren er sjelden væbnet med noget andet Vaaben end en lang Landse og en simpel Sabel, omendskjønt Araberne i Nærheden af Syrien ofte have Geværer. Mange store Scheiker kunde ved overordentlige Anliggender bringe 20,000 eller 30,000 Mand i Felten, ridende paa Dyr, der ingen Sammenligning taale med Hensyn til Hurtighed og Udholdenhed, og hvis Ryttere ere begavede med et overordentligt Instinkt til at leve i og gjennemstreife Vildnisser, hvor alle andre Skabninger vilde døe af Hunger og Tørst. Føi hertil Druserne paa Libanon, Jeziderne og andre bevæbnede Muselmænd, som rimeligviis vilde slaaes, hvor der var mest at plyndre, og man har en noget grovagtig og ufuldkommen, men dog, som jeg tror, sand Skizze af Tyrkiets irregulære Tropper. Jeg har ikke omtalt Bashi-Bozukerne eller Hytaerne, der, ligesom de italienske Condottierer i Middelalderen, sælge deres Tjeneste til den Pascha, som lover dem mest Betaling og Plyndring. De døe nu ud som en egen Styrke, og beløbe sig ikke til mange Hundreder.

Literatur og Kunst.

Saga Olaf Konungs ens helga. Udførligere Saga om Kong Olaf den Hellige efter det ældste fuldstændige Pergaments-Haandskrift i det store kongelige Bibliothek i Stockholm. Udgivet efter Foranstaltning af det akademiske Kollegium ved det kongelige norske Frederiks Universitet (af Prof. P. A. Munch og Lektor C. R. Unger.) 23 Ark stor Oktav. Dette Oldskrift, hvoraf Universitetets Forelæsnings-Katalog for 2det Halvaar 1853 ledsages, er et nyt Tillæg til den Række af Sagaer, som ved det akademiske Kollegiums Liberalitet ere udkomne i de sidste Aar, og som med Hensyn til videnskabeligt Værd og typographiskt Udstyr udgjøre en af vor Literaturs største Prydelser og allerede have bidraget overordentlig og ville for Fremtiden bidrage endnu mere til at fremme Studiet af vort Oldsprog her ved Universitetet. Hvad der foruden en korrekt Text og megen Haandteerlighed giver disse Udgaver af Oldskrifter et endnu større Værd, end f. Ex. de i Danmark foranstaltede, er de righoldige literaturhistorisk-kritiske Undersøgelser, Fortalerne indeholde, deres nøiagtige Angivelse af de forskjellige Haandskrifters Læsemaader og de rige sproglige Anmærkninger, hvoraf Texten ledsages. I sidste Henseende staar nærværende Saga-

udgave maaskee over alle de tidligere, idet ikke alene de i Texten forekommende Skaldekvad ere opløste og udtydede, men ogsaa de vanskeligste Steder og Ord udførlig forklarede. Ogsaa Fortalen til nærværende Udgave udmærker sig ved særdeles Udførlighed og kritisk Skarpsindighed, og afgiver de mest slaaende Beviser for, hvilke vigtige Resultater den nyeste historiske Kritik kan udbringe af hist og her spredte, sparsommelige og tilsyneladende uvigtige Efterretninger. Det er her interessant at see, hvorledes Historieforskeren og Sproggranskeren ikke alene kan paavise Feilene i de gamle Haandskrifter, men ogsaa hvorledes disse Feil ere blevne til, hvilke der skyldes Saganedskriveren, der har feilet i Benyttelsen af sine Kilder, og hvilke der ere begaaede af Afskriverne, der slavisk have holdt sig til Bogstaven. Det er interessant at see, hvorledes det ved negative Grunde bevises, naar Sagaen ikke er nedskreven og hvem der ikke kan have gjort dette. Saaledes paavises der, at den ikke kan være skreven før 1225 og heller ikke efter 1235, samt at der, naar den er forfattet i dette Tidsrum, ikke kan være Tale om nogen anden Forfatter af den end Snorre Sturlessøn. Dette vigtige literærhistoriske Resultat, som Udgiverne paa denne Maade ere komne til, vinder desto større Sandsynlighed ved de følgende angaaende Snorres Forfattervirksomhed anstillede Undersøgelser, ja fuldkommen Vished ved Sammenligningen af nærværende Saga med Olafs-Sagaen i „Heimskringla," og ved Paaviisningen af den Fremgangsmaade, Forfatteren har benyttet ved Udarbeidelsen. I Et og Alt viser den sig, deels som en Udskrift deels Uddrag eller, om man vil, som en særegen Redaktion af Snorres Olaf den Helliges Saga i hans Kongesagaer, hvilken er, sandsynligviis paa Venners Anmodning, foretagen under hans egen Opsigt. Den Undersøgelse, hvorved dette godtgjøres, giver derhos en klar Fremstilling af Snorres Kilder samt af hans Forfattervirksomhed, hvis Selvstændighed her viser sig større, end man, idetmindste siden P. E. Müllers Tid, forestillede sig den. — Da nærværende Saga viser sig at være Snorres Værk, kan den egentlig ikke kaldes ny eller ubekjendt. Den haves allerede i de tre forskjellige Udgaver af „Heimskringla" (Peringskiölds, Schønings og den stockholmske af 1816—29) samt i 4de og 5te Bind af „Fornmanna Sögur;" men denne Udgave bliver derfor ikke mindre vigtig, deels fordi den paa Grund af sit lærde Apparat har et særeget Værd fremfor de tidligere Udgaver, deels fordi det Haandskrift, efter hvilket den er besørget, og som hidtil ikke tilstrækkeligen har været kjendt og benyttet, „har en overordentlig og af Indholdet endog ganske uafhængig Interesse ved dets Ælde og fortrinlige Textredaktion, deels ogsaa fordi hine tidligere Udgaver lade meget tilbage at ønske hvad Nøiagtighed angaar." Hertil kommer, at en Udgave af Olaf den Helliges Saga er af megen Vigtighed for de philologiske Studerende, da denne Saga henhører blandt de Oldskrifter, hvorfor de ved Embedsexamen skulle gjøre Rede; og selv blot med Hensyn hertil vilde det akademiske Kollegium have fortjent Paaskjønnelse og Tak for den Liberalitet, det har vist ved nærværende Sagas Udgivelse. Dog, vi ere overbeviste om, at ikke alene Philologer, men at ogsaa alle andre Videnskabsmænd og Historieforskere og overhovedet Enhver, der interesserer sig for vor Oldtid, ville være Kollegiet og Udgiverne taknemmelige for denne vakre Gave. — Inden Anmelderen forlader denne Saga-Udgave, kan han ikke andet end udtale et Ønske, som den har vakt hos ham, nemlig at de øvrige Dele af Snorres Værk maatte vorde udgivne paa samme Maade. Vel haves tvende Udgaver af „Heimskringla" endnu i Boghandelen; men den ene af disse, den saakaldte Schøningske, er saa kostbar (16½ Spd.), at Faa have Raad til at anskaffe sig den, ligesom den med Hensyn til Bekvemhed og kritisk Nøiagtighed lidet tilfredsstiller Nutidens Fordringer, og den anden, den stockholmske Udgave af 1816—29, der vel med Hensyn til Priis og Format er tolorabel, indeholder hverken Textvarianter eller Anmærkninger, og kan hellerikke kaldes en god Textudgave, men blot et Aftryk af førstnævnte Udgave. En tredie Textudgave, der er bebudet af Oldskrift-Selskabet, har nu ladet vente paa sig snart i 20 Aar, saaledes at Haabet om at erholde denne er temmelig svagt. Det fremgaar heraf, at vi endnu savne en kritisk og haandteerlig Udgave af Snorre, vor Oldhistories Hovedskribent, og at de Videnskabsmænd, der alligevel ikke kunne undvære en Text — og deres Tal er sandelig meget stort — maa finde sig i at anskaffe en af hine baade forholdsviis bekostelige og lidet brugbare Udgaver. Herpaa kunde der raades Bod, hvis det akademiske Kollegium i det Par følgende Aar vilde vise samme Liberalitet som iaar. I den udgivne Olaf den Helliges Saga har man, hvad Omfanget angaar, Tredieparten af Snorres Værk; de Sagaer, der gaae forud for denne, ville udgjøre et lignende Bind, ligeledes de, der følge bagefter, (Fortsætterne af Snorres Kongesagaer naturligviis uberegnede). Hvis man nu udgav hvert af disse Bind baade med Fællestitler og Separattitler (ligesom der er gjort ved den stockholmske Udgave) og lod en Fællestitel følge til den nu udkomne Olaf den Helliges Saga som 2det Bind, saa havde man en fuldstændig Udgave af Snorres Kongesagaer. Herimod kan vistnok indvendes, at 2det Bind ikke kom til at indeholde den af Snorre for hans hele Række af Sagaer bestemte Bearbeidelse, men snarere et Uddrag; dog er Forskjelligheden med Hensyn til Indhold for saagodtsom intet at regne, saaledes at denne Indvending godt kunde sættes ude af Betragtning. En anden vigtigere Indvending kunde det synes at være, at denne nyudgivne Olafs-Saga indeholder de Kapitler af de foregaaende og efterfølgende Sagaer i „Heimskringla," som Indholdet og Sammenhængen fordrede. Herpaa kunde der imidlertid raades Bod, ved paa hine Steder at henvise til denne Saga, forsaavidt Kapitlerne her fandtes i sin Heelhed — eller man gjorde maaskee rigtigst i her at aftrykke Snorres Text uforandret, og lade det Fremmede an paa Fremtiden, om man siden kunde udgive den almindelige Textrecension af 2det Bind, hvormed der dog ingenlunde kunde haste. Hvad der for Øieblikket er af paatrængende Nødvendighed, er en Textudgave af Ynglingasaga, Halfdan Svartes, Harald Haarfagers, Hakon den Godes, Harald Graafelds og Olaf Tryggvesøns Sagaer, samt af de efter Olaf den Helliges følgende Sagaer; dog ere de sidste neppe saa nødvendige, som de førstnævnte, da Texten her falder mere og mere sammen med de vidtløftigere allerede let tilgjængelige Kongesagaer.

— Chr. Tønsberg indbyder til Subskription paa nok et norskt Billedværk, nemlig „**Berømte Nordmænd**, en Cyclus Mindeblade om fortjente Landsmænd i ældre og nyere Tider." Subskriptionspris for hvert Blad 60 ß, Bogladepris 1 Spd. Dette Portrætgalleri skal blot indeholde Portræter uden nogensomhelst Text, men „udførte med al mulig Omhyggelighed som virkelige Kunstværker". Et Prøveblad er udkommet, Anna Colbjørnsdatter, lithographeret efter Originalmaleriet, der har hængt i Norderhovs Kirke, men nu tilhører Foreningen for norske Oldtidsminders Bevaring. Hvad Udførelsen af dette Portræt angaar, maa man yde det al Ros. Men hvad Prisen angaar, forekommer den os, om end ikke i Forhold til det kunstneriske Værd, saa dog efter vore Kjøbeevner, noget høi, saaledes at Udgiveren neppe kan paaregne ret stor Afsætning. Især turde dette blive Tilfældet med Portræter af de samme Personer, som haves i „Mærkelige Nordmænd," naar man betænker at disse, der med Text blot koste 12 ß, ogsaa ere udførte i samme (Bærentzens) Institut, som Tønsbergs Billeder skulle udføres, og sandsynligviis efter de samme Malerier, som hans, om end i en langt mindre Maalestok. For Kunstkjendere og for rige Folk, der ønske at pryde sine Stuer med Lithographier i Glas og Ramme, vil visnok Tønsbergs Portrætgalleri være kjærkomment. For mindre Bemidlede vil det falde for dyrt.

Statskalendere. Siden 1815 har Statskalenderne udgjort en ikke ubetydelig Deel af vor Presses Frembringelser. Man har allerede femten Volumina, hvert paa 10—20 Ark. Assessor Peckel begyndte som bekjendt først Udgivelsen af disse Kataloger over norske Embedsmænd og vedblev dermed indtil 1840. Derpaa udkom en anonym Statskalender (1842), hvortil G. Omsted næste Aar leverede et Supplement. Endelig overtog vor flittige Personalhistoriker B. Moe i 1844 Udgivelsen af Statskalenderne og gav dem ved forskjellige statistiske og historiske Notitser en langt større Brugbarhed, end de før havde havt. Da han havde udgivet dem for Aarene 1844, 46 og 48, bortkaldtes han ved Døden, og Forlæggeren (Cappelen) lod en Anonym besørge en ny Udgave for 1853. Men denne Udgave viser et betydeligt Tilbageskridt, hvad Nøiagtighed angaar, og bærer temmelig tydelig tilskue, at den er foranstaltet af en Mand, der mangler det rette Greb paa deslige Arbeider, der kunne kaldes Flidens og Taalmodighedens Herkulesprøver. En ny korrektere Udgave er derfor nødvendig og vil vel hellerikke længe lade vente paa sig, da den sidstnævnte, selv om den var nok saa god, om et Par Aar vilde være ude af Koursen. Ved Siden af disse Kalendere, der omfatte den hele Embedsstand, begyndte der ogsaa tidlig at udkomme Specialkalendere. Blandt disse indtager den militære første Rang baade ved sin Ælde (siden 1820), sit Omfang og sine mange Udgaver. Dernæst kommer den juridiske, hvoraf man iaar endog har faaet to forskjellige Udgaver, en besørget af C. F. C. F. Tillisch, og en af P. G. L. Lundh. Af denne sidste er imidlertid endnu blot udkommet første Afdeling (6 Kvartark Pris 36 ß.) indeholdende Fortegnelse over de Kandidater og Examinater, der have underkastet sig Examen ved det norske Universitet tilligemed Fortegnelse over de Kandidater, der have underkastet sig latinsk-juridisk Examen ved Kjøbenhavns Universitet fra Aaret 1789, og som senere have været Embedsmænd eller bosatte i Norge. Sidstnævnte Arbeide staar over hiint med Hensyn til Udførlighed, og saavidt vi ved et flygtigt Gjennemsyn kunne opdage, ogsaa i Nøiagtighed.

Det indeholder ikke alene en kronologisk Fortegnelse over vort Universitets latinsk-juridiske Kandidater og Examinater indtil Juni d. A. med Tilføielse af deres Fødselsaar, Charakteer og nærværende Livsstilling, men ogsaa en Fortegnelse over de Jurister fra Kjøbenhavns Universitet fra Aaret 1789, der siden have boet eller været Embedsmænd i Norge. Denne Fortegnelse er dog mindre fuldstændig, end de førstnævnte, forsaavidt den ikke angiver Fødselsaar. Naar en Person er død, angives det, dog ikke Aaret. Hvis dette var tilføiet, hvilket vilde være skeet uden Forøgelse i Omfang, vilde Fortegnelsen faaet en endnu større Brugbarhed i personalhistorisk Henseende, end den virkelig har. — Ogsaa de Geistlige ere i de sidste Aar blevne godt forsynede med Fortegnelser over sin Stand, men da den yngste af disse (af Otto M. Hansen udarbeidet med megen Omhyggelighed) allerede er to Aar gammel, er nogen nærmere Omtale deraf her paa urette Sted. Vi ville tilføie, at en philologisk Kalender er ivente, og naar hertil kommer, at Toldetaten har faaet sin, saa er enhver „Etat," eller „Stat," med Undtagelse af Mineralogernes, betænkt i denne Henseende.

Norge.

Christiania. Under 21de Sept. er Sorenskriver i søndre Østerdalen Chr. F. Erichsen udnævnt til Sorenskriver i Toten, Vardal og Birids Sorenskriveri og Raadstueskriver i Bergen C. Solberg til By- og Raadstuskriver i Throndhjem. — S. D. er Foged i Romsdalen J. Wetlesen meddeelt Konstitution til midlertidig at bestyre Romsdals Amtmandsembede.

— S. D. er Assessor i Høiesteret Martin Hansen ifølge Ansøgning meddeelt Afsked med en aarlig Pension af 1000 Spd.

— I den sidste Uge er Kolerasygdommen aftaget i saa betydelig Grad, at det har overgaaet al Forventning. Antallet af Sygmeldte har blot beløbet sig til 17, af Døde til 14 dagligen (i Gjennemsnit); i Døgnet fra 30te Sept. til 1ste Okt. var Antallet af hine 3, af disse 5. Til sidstnævnte Dag er ialt 2336 blevne angrebne, hvoraf 1519 ere døde.

— Senatet paa de joniske Øer har tilstaaet G. O. Gregersen, Fører af Skonnerten George Howard fra Grimstad, en Guldmedaille som en Anerkjendelse af hans udviste Mod og Menneskjærlighed under Redningen af Mandskab og Passagerer paa et i forrige Aar forlist jonisk Fartøi.

— Toldintraderne ved de sydlige Toldsteder have i Augustmaaned d. A. udgjort 90,766 Spd. (i samme Maaned f. A. 91,304 Spd.)

Drammen. Nitten Brændeviinsudskjænkere have efter Foranledning af Sundhedskommissionen gjensidigen forpligtet sig til i tre hele Søndage at lade sin Trafik hvile.

I Aas Sogn er indtil 28de Sept. 9 angrebne og 7 døde af Kolera.

Ved Storthingsvalget for Tønsberg og Holmestrand den 24de Sept. udkaaredes Mægler J. H. Ditrichs til Repræsentant og Konsul N. Backer til Suppleant.

I Brevik har Kolera vist sig.

I Frederiksstad ere 18 Dødsfald af Kolera indtrufne indtil den 28de Sept.

I Christianssand hersker overordentlig stor Frygt for Kolera, hvilket man ikke alene kan mærke deraf, at en Mand i Stiftstidenden foreslaar Ophævelse af Dampskibsforbindelsen med Østlandet, men ogsaa af hvad der berettes om nogle Sjoueres Optræden som Deputation i denne Anledning og om et til Indredepartementet indkommet Andragende, der nemlig ikke skulde gaae ud paa mindre end Stadens Afspærring fra de kolerasmittede Steder.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Anledning af de i Slutningen af Prof. Munchs „Yderligere Sprogbemærkninger" (i Mgbl.) opstillede Retskrivningsregler har Overlærer K. Knudsen (i Chr.-Pst. for 26de og 29de Sept.) leveret nogle Bemærkninger, hvori paavises, at mange af disse Regler ere upraktiske og uholdbare.

— I Mgbl. Nr. 169—71 har Fr. Chr. Schübeler indrykket en Opsats om Tobaksplanten, hvori der først leveres historiske Efterretninger om Tobaken, dernæst meddeles fornøden Veiledning til dens Dyrkning og Behandling til Brug for dem, der maatte anstille Forsøg hermed efter mindre Maalestok, samt Anviisning til Bladenes Behandling. Uagtet man i forrige Aarhundrede efter mange Forsøg og meget Skriveri (hvorunder Schøning endog ytrede Frygt for at Tobaken skulde skade Agerbruget) kom til det Resultat, at Tobaksdyrkningen var en for Norge lidet lønnende Næringsvei, har man, som der sees af ovenanførte Afhandling, endnu ikke ganske opgivet Forsøget hermed, da Forf. hyppig modtager Opfordring til at levere Frø og til at meddele Veiledning i „Efterbehandlingen af Tobaken." At Planten virkelig ogsaa kommer til Modenhed i de varmere Dele af Landet, idetmindste i gode Sommere, giver han et tilstrækkeligt Exempel paa, da der foreligger ham et 22 Tommer langt og 10 Tommer bredt fuldmodent Blad, som ifjor Høst blev ham tilsendt fra Stangevik Præstegjæld i Nærheden af Christianssund under 63 Breddegrad. Vel maa den Tobak, man hidtil har dyrket her i Landet, kaldes slet, og den vil heller aldrig blive saa god, som de sydlige Landes; men Forf. antager, at Grunden til denne Slethed dog vel for endeel ligger i Mangel paa den fornødne Kundskab om den Dyrkningsmaade, Planten forlanger, og maaskee især om Efterbehandlingen af Bladene; og det er saaledes ikke umuligt, at man ogsaa her maa kunne skaffe en Tobak, der idetmindste kan benyttes og som maaskee kan blive lige saa god, som den, der for Tiden indføres.

— Under Overskriften „Politi" beretter Chr.-Pst. for 26de Sept., at 7 Drenge her i Byen havde været deelagtige i at stjæle Sæbestykker i en Butik. „Disse Tyverier tog sin Begyndelse derved, at en af dem af sin Søster blev sendt ned i Butiken, hvor hun havde tjent, for at anmelde, at deres Moder var død af Kolera. Underveis aftalte han med to af sine Kammerater, at de skulde stjæle Sæbe der, idet han skulde opholde den, der stod i Butiken, med Snak, medens de Andre begik Tyveriet. Paa denne Maade tilegnede de sig ogsaa 3 Stykker Sæbe. Det Stykke, der tilfaldt Anstifteren, var dannet som en Haand, og da han kom hjem, lagde han det ind i Haanden paa sin af Kolera døde Moder, en brav og agtværdig Kone saavidt vides, for at pynte Liget. Det fulgte hende formodentlig ogsaa i Graven."

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. En af den norske Billedhugger Borch forfærdiget Gibs-Buste af Prinds Gustav i naturlig Størrelse sees at være udstillet i en stockholmsk Boglade.

— I Stockholm er Kolera i stadigt Aftagende. Fra den 25de til 26de Sept. sygmeldtes blot 52 og døde 45. Indtil sidstnævnte Dato var ialt 3963 Personer blevne angrebne, hvoraf 2357 vare døde. I den femte Uge havde Sygdommen naaet sit Høidepunkt, i den sjette begyndte den allerede at aftage i betydelig Grad.

— I Karlskrona synes Sygdommen endelig at ville ophøre, hvilket heller ikke er for tidlig, da over Syvendeparten af Befolkningen allerede er bleven angrebet og Tolvteparten død.

— I Norrköping, Christinehamn og Gefle griber Epidemien raskt om sig.

— Forhenværende Statsraad Friherre Åkerhjelm er afgaaet ved Døden 77 Aar gammel.

— Carl Johans og Birger Jarls Statuer ere bragte til Stockholm af Dampkorvetten Thor.

Danmark. Næsten 100,000 Rbd. i milde Gaver i Anledning af Kolera ere indkommne til Centralkommitteen i Kjøbenhavn.

Holland. Den 19de Sept. aabnede Kongen i egen Person Generalstaternes ordentlige Samling med en Tale, hvori han gav en lys Skildring af Landets Tilstand.

Blandinger.

Behandling af det overmodnede Korn. Det kgl. sachsiske Sanitetskollegium har offentlig bekjendtgjort og forordnet Følgende: 1) Det overmodnede, anløbne, dumpe eller ellers ved Fugtighed udartede Korn maa ikke blive malet strax efterat det er tærsket, men man maa forud tørre eller endog udtørke det i Luften, i Solen eller endnu bedre paa en Maltkjølle eller i en Bagerovn, afsondre de derved affaldende Udvæxter og, om muligt, blande det med sundere. 2) Det af saadant Korn vundne, sædvanligviis noget fugtigere Meel maa ikke benyttes til Bagning strax efterat det er kommet fra Møllen, men maa blive staaende paa et tørt Sted, let tildækket i det Mindste i 6 Dage, dersom dette er muligt paa nogen Maade. 3) Ved Deigsætningen af Melet maa man ikke tilhælde for meget og hellerikke for varmt Vand; Deigen selv maa, dersom Omstændighederne tillade det, blive paa det Omhyggeligste sammenknadet, noget mere end ellers brugeligt, med bedre, i det Mindste fuldkommen tørt Meel, syret, saltet samt ogsaa blandet med lidt Karve; den maa hæve sig tilstrækkeligt, og for lettere at blive gjennembagt formes i ikke for store Brød og steges ved ikke for stærk Hede. 4) Man maa ikke spise Brødet strax, efterat det er bagt, men om muligt først den tredie Dag.

Tvegifte i England er aabenbart en meget tilgivelig Synd, om hvilken Staten bekymrer sig særdeles lidet, og som den i Praxis, idetmindste, ikke engang straffer, omendskjønt Tvegifte bliver betragtet som „Felony". Følgende Begivenhed, som Ship. Gaz. beretter, er idetmindste særdeles charakteristisk. En Mand, ved Navn Bryant, en simpel Arbeider, bliver anklaget, fordi han viser sig ligegyldig mod sin Kone og sit 2½ Aar gamle Barn, saa at de falde Kirkesognet Hammersmith til Byrde. Den Anklagede erklærer, at han er uskyldig og at Klageren ikke er hans Kone. Den første Hustru siger Fredsdommeren, at den Anklagede er beskyldt for Tvegifte, overbeviist og bleven dømt til sex Maaneders Fængsel. Det oplyses, at den Klagende virkelig var hans første Kone, men at hun i de otte Maaneder, medens han igjen var paa fri Fod, kun havde erholdt 16 Shilling af ham. Anklagede erklærede, at han var gift med tre Koner, og at den Klagende, da han ægtede hende, meget godt havde vidst, at hans tidligere Kone endnu levede. Fredsdommeren advarede ham om at tage sig iagt med sine Ytringer, ellers kunde han (Fredsdommeren) ikke straffe ham for en Forseelse, da han tilstod en Forbrydelse. Da det blev oplyst, at den Klagende virkelig var Anklagedes første Kone, dømte Fredsdommeren ham til en Maaneds Fængsel, og dersom han da ikke opfyldte sin Pligt, til den fulde Straf af tre Maaneder. Efter den Tone og Maade, paa hvilken hele denne Sag blev behandlet, synes Tvegifte og Tregifte just ikke at være nogen usædvanlig Sag blandt de lavere Klasser i London.

I Sheffield forekom den 2den Febr. d. A. en ganske egen Sag. Politiet havde arresteret tvende Fruentimmer, som baxedes, og da de vare bragte for Mayoren, hændte det, at de begge erklærede, at de vare gifte med en Soldat, ved Navn Proud. Denne befandt sig imidlertid blandt Tilskuerne, blev fremkaldt og erklærede, at de rigtignok begge vare hans Koner og at han endnu havde tvende andre; den Ene havde han ægtet i Irland, den Anden i Skotland og tvende i England. Dette fortalte han leende, og Latteren forgik ham først, da Fredsdommeren lod ham fængsle for Tvegifte og beordrede en Undersøgelse. Ogsaa Fruentimmerne, navnlig det yngre, behandlede Sagen i Begyndelsen som Spøg, og den Sidste benægtede senere, at hun var gift.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 41. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 8de Oktober 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

St. Helena.*)

Vi gik den 10de Januar 1853, Kl. 12 Middag, til Ankers i Bugten ved Jamestown. Klipper, kun nøgne, skaldede Klipper til Høire og til Venstre, saavidt Øiet naaer, stigende 3—400 Fod steilt op af Havet, som i evige Bølgebrud kjæmper mod dem; hist og her, hvor den forvitrede eller udvaskede Steen er nedstyrtet, grotteagtige Fordybninger, og i Mundingen af nogle Kløfter Batterier; længere mod Vest en liden Bi-Ø, Egg-Island, med nogle Kanoner; i Midten lige for os i en Kløft den bittelille Stad Jamestown, om ellers halvandethundrede Huse kunne kaldes saaledes; paa Klippehøie, vestlig, et Fort, Ladden-Hill, med stærke Batterier; østlig, paa halv Høide, et andet med Batterier, derover atter Batterier, og til Høire og til Venstre, oven og neden, overalt Batterier og Kanoner, hvor man end seer hen, saa at den hele Ø i Virkelighed kunde sammenlignes med et Pindsviin. Med Undtagelse af enkelte fattige Trætoppe i Staden, findes ingensteds ringeste Spor af en grøn Flæk — med eet Ord: det hele Skue er saa trøstesløst, at En maa blive ganske ilde tilmode. Dette er det ydre Physiognomi af St. Helena!

Da vi kun ganske kort Tid skulde standse her, maatte jeg benytte Tiden paa bedste Maade og gik iland, saasnart jeg kunde. Ved Enden af en lang Kjørevei, der løber langs Foden af Klipperne, stiger man op af nogle Trappetrin, hvor der er anbragt en eensom Laterne, forestillende St. Helenas Fyrtaarn, og befinder sig nu virkelig paa Grunden og Jordbunden af en Hendes storbritanniske Majestæts tilhørende Koloni. Følger man Veien videre, kommer man til en Linie af Forskandsninger, paa hvis Brystværn nogle rødkjolede Skildvagter vandre op og ned i mørk Alvorlighed, medens en Officier bedagelig kommer klirrende henad Veien, for at see om Fædrelandets Vogtere ere paa sin Post.

Efterat man igjennem en liden Dør er traadt ind i det Indre af Fæstningsværket, kommer man forbi en Række af attenpundigt Skyts, og naaer da først, gjennem en anden Dør, Vaaben- og Paradepladsen. Til Venstre er Gouvernementshuset, i hvis Gaard nogle forkuede Træer staae; i Midten gaar Hovedveien, ved Siden af hvilken en liden Kirke ligger; men til Høire fører en stigeagtig Klippetrappe eller rettere trappeagtig Klippestige, som jeg senere erfarede, paa 632 Trin, op til Fortet, hvilket jeg besluttede at besee. Efterat Portvagtens Korporal, i fuldeste Følelse af sin Værdighed, havde meddeelt mig den fornødne Tilladelse til at benytte Trappen eller Stigetrinnene, begyndte jeg at klatre op af samme. At det var det behørige Antal, blev jeg vis paa af mine Been, uden at behøve at tælle, og sikkert gik det Albions røduniformede Sønner, som her kravlede op og ned, ikke synderlig bedre. Trinnene syntes at gaae høiere og høiere, jo høiere jeg kom, indtil jeg endelig efter haardt Arbeide naaede det øverste og med det samme Indgangen til Fortet, ind i hvilket en Artillerisergeant førte mig.

Her var der nu mange og forskjellige Slags skjønne Sager at see, saasom Kaserner, Vagt- og Forraadshuse, Kanoner med og uden Lavetter, Soldater med røde og blaae Jakker, Soldater med hvide, med sorte, med blaae Buxer, og Soldater uden Buxer. Efterat jeg havde seet mig mæt paa al denne Herlighed, fortsatte jeg min Vei videre opover, til et høiere liggende taarnagtigt, paa Bjergets Spidse opbygget Fort. En omtrent $1\frac{1}{2}$ engelsk Miil lang, sagte opstigende Høislette syntes mig at have for slet Jordbund selv for nogle usle fortørrede Kaktus'er; nogle elendige Hytter, beboede af Chinesere, Lascarer og Negere, laae omspredte her. Taarnet, som jeg endelig naaede, ligger paa en ganske isoleret Høi. Mod Øst, Nord og Vest viser sig overalt de samme golde Klipper, kun i Retningen mod Sydvest er der Spor at opdage af noget behageligt Grønt. Taarnet selv er armeret med nogle Tolvpundings-Kanoner — hvorfor har jeg ikke kunnet udfinde, da der neppe vilde findes Noget at beskyde herfra; det tjener til Telegraphstation.

Da der her var lige saa lidet Interessant at see, som i det nedre Fort, forsatte jeg min Vei videre og kom endelig igjennem en virkelig ikke ganske ubehagelig Dal op paa en anden Høi med en liden Kirke, og ikke langt derfra til Plantation-House, Gouvernørens Residents. Her seer det virkelig ud til at man kan boe, og dette er vistnok den bedste Deel af den hele Ø. Mod Syd og Vest øiner man atter Søen; thi hele Øen er kun omtrent 30 engelske Mile i Omkreds og 8—9 M. i Gjennemsnit. I Retningen mod Øst laa Longwood men derimellem var der en snæver dyb Kløft at passere. Da Dagen snart var til Ende og det saaledes idag var for seent til at tage Longwood i Øiesyn, saa vendte jeg igjennem denne Kløft tilbage til Jamestown. Paa denne min Vei kom jeg ogsaa forbi det Huus, kaldet Briarerne, hvor Napoleon havde sit foreløbige Ophold, indtil Longwood var bleven indrettet for ham. Dette Opholdssted maa vel allerede have været indskrænket i høieste Grad, men dog altid ulige bedre end det senere Fængsel.

De yderste Huse af Staden beboes af Levningerne af de 500 Chineser, som engang bragtes hid af den britiske Regjering for at opdyrke denne uvenlige Ø; dog viste Forsøget sig frugtesløst, og mange af de stakkels Chinesere døde om kort Tid. Der findes endnu et lidet chinesisk Tempel her, knapt saa stort, at man skulde kunne slynge en Kat omkring efter Halen derinde, og dog residerer her endnu en tykmavet Gud af godmodigt Udseende, en Gud af det Slags, som paa samme Tid skal skjænke den ene Regn, den Anden Solskin og gjøre alle Narre tillags; men han sidder ubekymret om Menneskenes Bedrift, paa sine underslagne Been, med Hænderne paa den tykke Mave, og blinker venligt igjennem de tætte Spindelvæve, som tilhylle hans guddommelige Hoved. Dette Tempels Pontifex maximns, der ved Siden af sine præstelige Funktioner ogsaa beskjæftiger sig med Udbedringer af Skotøi, rakte mig en Bøsse for Menighedens Fattige, hvorunder den hele Menighed efter al Sandsynlighed indbefattedes, og for en Shilling erholdt jeg en heel Ordbog engelsk-chinesisk og chinesisk-engelske Taksigelser og Velsignelser, hvilke den skoflikkende Religionstjener gav mig med paa Veien.

Længere nede i Gaden var en Infanterikaserne, i hvis Nærhed en Mængde Soldater balancerede snart paa det ene, snart paa det andet Been ligesom Storke, og øvede sig i alskens ekvilebristiske Holdninger, hvilke en Soldat vel ikke i sit hele Liv i Kamp faar Brug for. Men jeg saa idetmindste deraf, at den høiere Krigskunst ikke alene udøves i Potsdam, men ogsaa paa dette fjerne Klippe-Øland.

Dernæst kommer man til Torvepladsen eller Bazaren, det Hele omtrent 20 Fod langt og 15 Fod bredt. En gammel Kone og to Negerdrenge dannede Sælgernes og min ringe Person Kjøbernes Masse. Jeg afsluttede med den første en Gros-Handel om Pærer for 6 Pence, men saa taalelig Frugten end syntes i det Ydre, viste den sig dog ved første Bid haard og tør som Træ.

For denne Dag havde jeg fuldtop af Seeværdigheder; jeg begav mig ned til Havet, og da jeg nu engang er et ægte-tydskt Blod, besluttede jeg mig til at stille min brændende Tørst med en Slurk Ale. Men jeg blev slet lønnet for min Patriotisme; thi man beværtede mig med noget ædikkesurt Bryg, hvorpaa jeg da igjen begav mig ombord.

Efterat jeg om Morgenen den 11te med den første Kutter havde undersøgt Kysten og sammenlignet nogle Sandrev og Batterier med mit Kart, gik jeg atter i Land, fast besluttet paa denne Gang under alle Omstændigheder at sætte mit Besøg paa Longwood igjennem. Jeg slog ind paa den nærmeste Vei, der uophørligt stiger, og tilsidst fører langsigjennem Dalen, ved hvis Ende man vender mod Øst og efterat have tilbagelagt endnu omtrent tre engl. Mile, naaer en Høi, hvorfra man kan overskue saavel Dalen med Graven, som Longwoods Plateau og Death-Wood-Plains. Den tæt ved liggende øvre Deel af denne Dal tilligemed Gravens nærmeste Omgivelse er det, som endnu seer taaleligst ud; Engemarken er her og der bestrøet med Buskvæxter og nogle Træer, og heelt oppe paa Randen ligger etslags Hotel med en liden Have, hvori der endog findes nogle Blomster.

Jeg opsatte mit Besøg i det forrige Gravsted indtil paa Tilbageveien, og stevnede videre frem mod det omtrent halvanden engelsk Miil længere borte liggende Longwood. Men saasnart man har forladt hiin lille Dal, bliver Landskabet sandfærdig afskrækkende nøgent; med Undtagelse af en ganske liden Skov tæt ved Longwood, er herfra intet Andet at see, end nøgne, golde, stenige Strækninger og urokkelige Klippevægge; knapt nok, at her og der en fattig Kaktus eller en forkuet Artemisia-Busk finder tilstrækkelig Næring.

Dette er selv for den besøgende Reisende, hvem kun fri Villie fører hid og som igjen kan gaae videre, naar han vil, et mørkt, melancholskt Skue; hvor meget mere skrækkeligt maa det ikke have været for den store Fange, der kort forhen beherskede en halv Verden, og for hans troe Lidelsesfæller!

Endelig naaede jeg Longwoods Port, ved hvilken en lille Pige viste mig en besmurt Gouvernementsanordning, ifølge hvilken der paalagdes besøgende Damer og Herrer i engelsk og fransk Sprog at udrede en Afgift af 2 Shilling pr. Hoved, inden de passerede Gitteret. Man kommer derpaa ind i etslags Allee, dannet af en Rad kummerlige Gummitræer til Høire og et Alohegn til venstre Side, bag hvilket sidste nogle Ploiemarker ligge. Ved Enden af denne Allee betræder man en fri Plads, paa hvis høire Side den saakaldte nye Napoleons-Residents staar — en temmelig rummelig Bygning, som aldrig er bleven færdig og følgelig heller aldrig kunde blive beboet af Keiseren, for hvem den blev bygget. Til Høire, noget længere tilbage, ligger den egentlige Longwood-Farm, denne verdenshistoriske Plads; der bagved igjen nogle elendige Træer, som adskille Longwood fra Death-Wood-Plains — hiin Høislette, paa hvilken et engelsk Regiment under hele Napoleons Fangenskab laa i Leir. Langt borte i det Fjerne øiner man endelig Søen mellem to høie Klippeblokke, kaldte Barren og Sugarloof, paa hvilken sidste ligger et lidet Vagthuus, hvorfra man kan mærke enhver Bevægelse i Longwood.

Longwoods Farmhuus, Napoleons virkelige Bolig, ligger ved Høiens sydlige Skrænt og er derfor allermest udsat for Passatvindene, som her blæse skarpt hele Aaret, især i saadan Høide. Man havde saaledes paa denne ublide Ø ovenikjøbet udsøgt den allerublideste, traurigste og usundeste Beliggenhed. Boligen seer gudsjammerlig ud; Døre og Vinduer ere ituslagne; paa Pladsen foran Huset ligger sønderslagne Potter og Pander og Snaus af alle Slags, rundt omkring Stalde og halv nedbrudte Gjærder. Man træder først ind i et — man kan ikke vel sige Gemak, men Rum af 16 Fods Bredde og 20 Fods Længde, hvilket tjente som Billardværelse. De engang grønmalede Vægge ere bedækkede med utallige Navne, Indskrifter og Følelsesudgydelser, som t. Ex. Malediction à l'Angleterre! eller J'ai vu et j'ai maudit! eller (paa Engelsk): „Eet Mord gjør En til Forbryder, Millioner Mord til en stor Mand;" derunder igjen: „Du lyver, din forbandede Englænder!" og mere Lignende.

Det bagenfor liggende andet Værelse er det forrige Spiseværelse og tillige det samme, som Napoleon døde i. Men dette seer endnu mere fortrivlet ud end det første, ligesom man med Forsæt havde søgt at fuldstændiggjøre det smertelige Indtryk paa alle besøgende Beundrere af den store Forviste. Man havde en Tidlang stillet en Haandmølle her, saaledes at Gulv, Vægge og Loft, kort Alt er tilsmudset. Dynger af Halm, Gruus og alskens Snaus ligge overalt; en Deel af Møllen staar endnu. I den halve Høide af Værelset har man bygget op et Mellemgulv af Fjæle til at lægge Halm paa; Gulvfjælene ere halv oprevne, en Deel af Taget er styrtet ned. Til høire Side, fra Indgangen af, imellem to Vinduer, stod Keiserens Seng: hans døende Hoved laa op mod Væggen; derude larmede og støiede man og gjorde den sørgelige Scene endnu sørgeligere; men rundt om Sengen stode hans faa troe Venner, nedsunkne i Smerte. „Tête de l'armee," hviskede den Døendes blege Læber og — det Legeme, der havde tjent som Bolig for en af de mest begavede og ærgjerrige Sjæle, laa stille og roligt!

Den Steen, mod hvilken den Hedenvandredes Hoved laa, havde den store Afdødes Venner taget ud og deelt imellem sig som en Relikvie.

Længere frem laa en Række af slette usle Boliger, endnu temmelig nøiagtig efter den Inddeling, som Las Cases har angivet paa Grundridset af Longwood til hans Memorial de St. Hélène, omendskjønt flere Forandringer siden den Tid ere foretagne. Keiserens fordums sædvanlige Sovekammer er nu en Stald, hvori en gammel udmagret Hest staar og alskens Skrammel ligger rundt omkring. Besynderligt tog det i en dunkel Krog med hvidt Krid i Kjæmpebogstaver skrevne Navn Lippmann 1852 sig ud; maaskee var dette Navnet paa en af Passagererne med det undergangne Great-Britain, som mod Enden af forrige Aar paa Farten til Australien lagde til her for at tage ind Vand og Kul.

Paa mig gjorde det hele Skue et ualmindelig mørkt og ubehageligt Indtryk. Jeg havde hidtil holdt meget af hvad jeg havde læst om Napoleons Fangenskab og Ende, for vel tykt paasmurt, hvilket vel kunde være at undskylde paa Grund af den Fangnes og hans troe Ledsageres Opbragthed over Bevogtningens Strenghed, der end mere forøgedes ved Hudson Lowes ubehagelige Personlighed og Haardhed; men siden jeg nu har været her og seet med mine egne Øine, er jeg af

*) Da det tør interessere at vide, hvorledes det nu seer ud paa denne Klippeø, der er bleven saa berømt ved at have skjænket den nyeste Tids Verdensstormer en Grav, hidsætte vi nærværende Skildring efter de „Wanderskizzen auf einer Fahrt von New-York nach China und Japan," som findes optagne i Bilagene til „Allg. Zeitung." Foreløbig bemærkes, at kun den Deel af Øen, der var anvist Napoleon til Opholdssted, og som netop er det Strøg, hvortil Brevskriverens Kjendskab indskrænker sig, kan kaldes øde og ufrugtbar. Paa andre Kanter skal der gives yndige Egne.

den inderligste Overbeviisning om, at ikke alene Intet er overdrevet, men at endog Meget er skildret i mildnede Udtryk.

Paa Tilbageveien besøgte jeg Keiserens forrige Gravsted. Der blev atter den gamle Tavle foreholdt mig med Anmodning om to Shilling, og det her af en gammel Negerinde. Jeg har siden hørt, at alle disse skammelige Kontributioner, som Aaret rundt maae udgjøre noget Klækkeligt, tilflyde Gouvernementskassen, og jeg tænkte, især ved at see hiin forsætlige skjødesløse Behandling af Longwood, saa Allehaande derved.

Da jeg ingen Smaapenge havde, maatte jeg give en halv Krone, hvorfor jeg havde den Ære, af den gamle Kvinde at blive tituleret for Kapitain. Graven ligger i en indgitret Engbund, omgiven af unge Grantræer og Cypresser og beskygget af en eensom Sørgepiil. Negerinden gav mig følgende Forklaring, der altid var ligelydende, hvilket jeg saa af de Optegnelser, som andre af vort Skibs Officierer havde gjort:

„Dette er Graven, 8 Fod lang, 4 Fod bred, 19 Fod dyb, Napoleon laa her 19 Aar og 3 Dage, 10 Aar var han paa Øen, gjør 31 (hvorledes hun har faaet dette ud, har jeg ikke kunnet begribe), og da han var død, omgave de ham med fire Kister, en af Bly, en af Tin, en af Gran og en af Mahogny, og lagde ham i Graven og fyldte den med Jord, og derover Bly, derover Fløiel med fire gyldne Kvaster, og derover Cement, og derover Stene og derpaa Jernstænger.

Man seer heraf, at man for sine Penge erholder en usædvanlig klar og forstaaelig Beskrivelse.

Det Sande ved Sagen er, som bekjendt, at i den første Grav er en anden, trangere Fordybning, hvori den med et Fløielstæppe bedækkede Ligkiste stod; denne Aabning var det, som bedækkedes med tre Steentavler, der i Forbigaaende bemærket, tidligere havde tjent som Aareheller (Küchenherd) i Longwood, og hvilke man udfyldte med Cement; men Hovedpladen, som lukkede den hele Grav, var befæstet med Jernstænger.

Jeg vandrede tilbage til Jamestown med Indtrykket af en usigelig Afsky i mit Hjerte. Uvilkaarlig bragtes jeg ved denne Englands haanlige Triumph over Aarhundredets største Feltherre til at tænke paa hiint Karl IX's festlige Optog ud til Montfaucons Galger efter Bartholomæusnatten, for at fryde sig ved Synet af Coligny's lemlæstede og halvforraadnede Liig.

Hjertelig glad var jeg, da vi Kl. 6 om Aftenen atter gik under Seil og snart tabte Øen af Sigte. Jeg ønsker aldrig at gjensee St. Helena.

Kong Carl Johans Rytterstatue.

Carl Johans Rytterstatue, som blev færdig i Juli Maaned dette Aar, er modelleret af Professor Fogelberg og støbt i Erts i det kongelige Støberi i München. Kongen er fremstillet som Feltmarschal Bernadotte, udstrækkende Kommandostaven med den ene Haand, med den anden styrende sin fnysende Hest. Denne er stillet kjæk i skridende Gang paa to Been, og bærer baade sig selv og sin Rytter uden Støtte. Kunstneren havde oprindelig givet Hestens høire Bagbeen en Understøttelse, men denne har Hr. Miller, der ledede Støbningen, under denne gjort undværlig, hvorved Statuen i sit Ensemble har vundet meget. Kompositionen er ikke af Kunstneren tilsigtet at skulle være nogen idealiseret eller stiliseret Fremstilling; han har kun villet give et naturtro Billede af den forevigede Fyrste. Og fra dette Sandpunkt af Naturtrohed er ogsaa Udførelsen af Billedet i alle dets Enkeltheder heeltigjennem mesterlig, hvilken ved Ertsprægningen og Ciseleringen er bleven end mere forhøiet. Vanskeligheden ved Støbningen laa her ikke i Størrelsen, skjønt denne alene fordrede 160 Centner, men i Fordelingen af Ertset over en stor Flade, hvis nedre Partier vare de svagere.

Høiden af den hele Statue fra Søilefoden til Hattetoppen beløber sig til $16\frac{1}{2}$ Fod; Hestens Høide fra Hoven til Nakken over 9 Fod, Hovedets Længde $3\frac{1}{2}$, Rytterens Legemshøide $6\frac{3}{4}$. Ciseleringen af Støbningen har en saadan Fiinhed og Fuldendthed, at den paa en saa liden Statuette ikke kunde være graziøsere eller skjønnere. Overhovedet præsterede Hr. Miller her, som altid, mere end der var lovet og man overhovedet kunde vente, ligesom han ogsaa paatog sig Resikoen med Statuens Transportering. Indpakningen med Kiste veiede 55 Centner, og den med 18 Heste forspændte Vogn 270 Centner. Den kubiske Størrelse gjorde det umuligt at passere de almindelige Veie med denne Bagage; man maatte slaae ind paa Sideveie, for at omgaae de Steder, hvor Portene vare for trange og for lave for Passagen. Den baierske Regjering havde sørget for, at overalt Broerne og Passagerne vare støttede og tildeels paanyt reparerede, for paa muligste Maade at forebygge ethvert Uheld. Saaledes naaede Statuen lykkelig frem fra München til Donauwerth, hvorfra den tilskibs gik nedad Donau til Kelheim og opad Ludvigs-Kanalen til Rhinen. Da Monumentet ankom til Sverige, blev det opstillet i Stockholm paa en 20 Fod høi Pidestal af Granit.

Rytterstatue af Kong Carl Johan, modelleret af Prof. Fogelberg.

Oscarshall.

End dog Kunstens unge Kræfter
Spredte var' og givne blot
For hver Storm. — Det tænkte efter
Oscar, Norges ædle Drot.
Og han sagde: Jeg vil bygge
Dem og mig et eget Slot;
Der, i Norges Kongeskygge,
Skal de trives, blomstre godt.

A. Munch.

„Har Du seet Oscarshall?" spørger Embedsmanden herinde sin akademiske Ungdomsven fra Landet, der blot ved hvert Decenniums Slutning besøger Hovedstaden, for at komme noget bedre à jour med Videnskab og Kunst, end han har kunnet ved Hjælp af Kompendier af den nyeste tydske Philosophi og Dagbladenes Kunstartikler. — „Har Du seet Oscarshall?" spørger den kunsterfarne Bydame sin naive Slægtning eller Veninde fra Landet, der er kommen herind for at lære at dandse Mazurka og at spille Operastykker istedetfor Moderens forslidte Straußere. — „Har De seet Oscarshall?" spørger den unge norske Akademiker den skandinaviske Broder, som er kommen herop i de hede Sommermaaneder, for at afkjøle sig i vor imaginære Kulde og for at see en Hovedstad, omkrandset af sneebedækkede Fjelde ved St.-Hanstider, en Hovedstad med liden Smag og endnu mindre Kunstsands. Er Svaret „Nei," saa hedder det i ethvert Tilfælde: „Men Oscarshall maa De see, inden De forlader Byen; thi ellers kjender De ikke det Bedste, vi have at opvise af Kunst og Naturskjønhed; jeg skal sørge for Billetter,*) saa reise vi derud imorgen Eftermiddag."

Kommer Morgeneftermiddagen med Regn, saa tager man Vogne og kjører da rundt Frognerkilen, forbi Kongsgaarden, igjennem Løvskovpartier eller omhyggeligt pleiede Lunde, afvexlende med frodige Græsplaner og omgivne med Høider af mørke Naaletræer i Baggrunden. Er det Solskin, leier man en Baad og seiler lige fra Pibervigsbryggen til den af Ladegaardsøen fremskydende Odde, hvorpaa Oscarshall hæver sig, dannende ved sin Hvidhed en stærk Kontrast til den omgivende Furulund; eller man tager landeveis ud til Skarpsno og faar den nu skandinavisk berømte bredskuldrede, krugryggede Elias til at sætte sig over. Herved vinder man saameget, at man fra Søen af kan betragte Hallen og danne sig et Totalbillede af Bygning og Omgivelse, hvilke ere forenede i en næsten uadskillelig Samklang. Strax nede ved Stranden, hvor man lander, hæver sig en for Hofpersonalet bestemt mindre Bygning. Fra denne til den egentlige Hal gaar man opad en Terasse af huggen Granit, gjennem en Have, der er adskilt ved lave Mure fra de vilde Omgivelser paa begge Sider, og prydet med oplivende Blomsterbed og kunstige Vandspring.

Naar man kommer op til Hallen og ind i den Gang, der adskiller Spisesalen (til Venstre) fra Bygningens Hovedparti, kan man være temmelig vis paa at finde en Vogn paa den runde Plan foran Indgangen. Et Selskab Skuelystne er kommen i Forveien og er inde at besee sig. Man kommer saaledes til at vente en Stund; men imidlertid tager man Bygningens Ydre i Øiesyn. Man beundrer den Soliditet og den Smag, hvormed Alt er udført; man udbreder sig over Bygningens halv middelalderske, halv moderne Stiil, og over dens smaae Dimensioner, idet man efter Øiemaal udkaster Sandsynlighedsberegninger om, at det hele Huus knapt nok kan rumme Kongefamilien, da det, Taarne og Forziringer fraregnede, ikke seer synderlig rummeligere ud end en Præstebolig paa Landet.

Man gaar derpaa over til Bygningens Historie, hvortil enhver yder en faktisk Oplysning, indtil man gjensidigen veed: at Hallen er opført for Kong Oscars Regning, idet Hans Majestæt herved saavel ønskede at fremme den norske Kunst, som at have et Lyststed, hvor han kunde tye hen, naar han opholdt sig her i Landet, samt at han selv har valgt denne Beliggenhed for den herlige Udsigts Skyld, som herfra tilbød sig over Byen og Omegn; at Grundstenen lagdes for noget over fem Aar siden; at Bygværkets Architekt er en dansk Mand, Nebelong, men at forresten blot norske Arbeidere ere blevne benyttede, og at alt Billedhuggerarbeide og alle Malerier, der pryde Hallens Indre, ere udførte af norske Kunstnere.

Efterat disse eller lignende Bemærkninger ere gjorte, faar man endelig Adgang.

En middelaldrende Kone er den Omvisende. Hun aabner først Døren til Spisesalen og betyder de Skuelystne, at de, for de bonede Gulves Skyld, maae tage Tøfler paa; forresten lader hun dem skjøtte sig selv. Hun plager dem ikke med ciceroneske Kommentarer, affattede i en dræbende monoton Stiil, men kan dog paa Spørgsmaal give Oplysning om Værelsernes Bestemmelse og hvilke Kunstnere de Arbeider skyldes, der pryde dem.

Naar man kommer ind i Spisesalen, udsættes man for at blive uretfærdig mod Architekten, idet man næsten glemmer at betragte hans med Kunst og Smag udførte Arbeide, Taget, de herlige spidsbuede Vinduer og den kunstige Egetræespaneling, og henvender sin hele Opmærksomhed paa de i Panelingens Felt indfattede Malerier, Frichs Landskaber og Tidemands bekjendte Fremstilling af en norsk Bondefamilies Liv. Hine Malerier fremstille den norske Natur i dens Storhed og Pragt, i dens Vildhed og Mildhed, med livlige Farver; men Øiet forlader dem dog snart, for at fængsles af de over dem i Panelingen indfattede Tidemandske Stykker*). Her finde Alle, selv de slettest Kunstkjendere, noget Hjemligt, noget Forstaaeligt og Bedømmeligt. Og derfor kan man ogsaa være vis paa, at de Beskuendes Beundring her bryder ud i Ord, og at der opstaar den livligste Debatteren om det Fortrinligste blandt det Fortrinlige. Enhver vil have, hvad der af individuelle Grunde tiltaler ham mest, anerkjendt, ogsaa af de Andre, som det Fortrinligste. Sværmere af det Idylliske holde paa Drengen og Pigen paa Sæteren, hvor hun sidder og strikker udenfor Selet med Gjeder ved Siden af sig, og han staar og blæser i Lur for at divertere hende og den græssende Buskap i Baggrunden. Unge Herrer søge at forstaaeliggjøre og unge Piger at skjule, at Frieriet tiltaler dem mest. Hun er vidunderlig skjøn her, hvor hun sidder, undseeligt lyttende til den Elskedes Kjærlighedserklæring, pillende paa sit Forklæde og glemmende i sin Henrykkelse Melkegryden paa Vindskjæringen, der magelig kunde koge ud i Asken, uden at hun mærkede det. — Nogle føle sig mest tiltalte af Brudefølget, med sin bukkende Kjøgemester, sin drømmende Spillemand, sin stirrende Klarinetblæser og den syvaarsgamle Gut med Kringlen i Haanden. En gammel Kone finder denne hjertensglade Krabat at være den fortrinligste Figur i hele Stykket, indtil der faktisk oplyses, at paa de Steder af Landet, hvor Scenen maa tænkes, savner man det Slags Bagværk, som han har i Haanden. — Fra denne festlige Scene kommer man til en ganske modsat, „Familielykke", hvilken alle Yndere af Huuslighed give Prisen. Her sidder den unge Kone ved Siden af Hængevuggen med et halvtaarsgammelt Barn paa Skjødet, hvilket Faderen med inderlig Tilfredshed narrer til at famle efter hans Tobakspibe. — Fra denne fornøielige huuslige Scene kommer man til Familielivets tragiske Optrin, hvor Fader og Moder sidde ved det syge Barns Leie. Her forstummer Kritikens høie Ord. De Beskuende føle sig selv hensatte i Scenens tause Virkelighed og vove ikke at afbryde den stille Fred, som hersker her. — Dog, denne sørgelige Scene afløses af en anden, hvorover Lykke og Tilfredshed er udbredt i fuldeste Maal. Moderen sidder her med et Barn paa Skjødet og hører paa den syvaarsgamle Datters Lektie, medens dennes yngre Søster staar ved Siden og lytter saa opmærksomt til, at hun nok „slipper Masken" i sin Strikning. — Samtidig hermed lærer Faderen Sønnen at binde Garn, en Bedrift, som Drengen seer ud til at have en fortrinlig Lyst til. — Herfra kommer man til den berømte Lystringsscene, hvis Lyseffekt vinder Alles Beundring og hvis Figurers dramatiske Stilling i høi Grad henrykker. Man bliver just enig om at give dette Stykke Prisen, da en kunstforstandig Mand af Selskabet gjør et Anfald paa den uskyldige Nymaane, der forstyrrer Høstnattens Mørke, og med det samme opvækker en svær Mistanke mod Kompositionens Naturtrohed i det Hele. — Næste Scene „den yngste Søns Afsked", er Gjenstand for almindelig Beundring. De unge Damer ere mest henrykkede over den vakre Gut, der forlader Hjemmet, og i hvis Træk en sorgblandet Freidighed og en romantisk Higen ud i Verden læses paa een Gang. Mødre, der have følt hvad slige Adskillelsens Øieblikke have paa sig, sympathisere mest med den grædende Kone, der tørrer Taarerne væk med Forklædet, medens vise og værdige Fædre især beundre den Erfarenhed og Livsviisdom, der taler ud af den raadgivende og formanende Faders Træk. Sønnen er borte! Naar vi komme til næste Scene, finde vi Ægtefolkene alene — gamle og graae, søgende Trøst

*) Til Veiledning for ukjendte Besøgende tjener, at Billetter uddeles af Kammerherre Holst med særdeles Forekommenhed og naturligviis uden Betaling.

*) Otte saakaldte Medaillons og to større Malerier, „Brudefærden" og „Lystringen," af hvilke sidste et er anbragt paa hver Væg mellem de første.

Oscarshall.

og Opbyggelse i Bøgernes Bog. De Fleste beundre det andagtsfulde Alvor, der staar præget i den læsende Huusfaders Træk, og den tilfredsse Gudhengivenhed, som er udbredt over det bedstemoderlige Ansigt. Men Somme finde sig dog mest tiltalte af Stuens landlige Nethed og Simpelhed, og Enkelte mene endog at Kaffekjedelen, der staar paa Skakke paa Bordenden ved Siden af den ærlige Huusmoder, er det mest Natursande og Ypperlige af Alt.

Dog, da Hallen endnu har meget Andet, som fordrer vor Opmærksomhed, maae vi forlade disse herlige Malerier, ved hvilke vi allerede have dvælet forlænge, fordi de nemlig have den Egenskab, at de lokke Enhver til en idelig gjentaget Beskuelse, og forlede selv kritisk uerfarne Mennesker til at blive Kritikere, og kolde Kunstbetragtere til at blive Sværmere; thi der er noget saa Almeenfatteligt ved disse Kunstværker, at Enhver fristes til at udtale en Dom om dem, hvilken dog altid bliver Beundringens, og derfor give de kun Stof til Kjedsomhed for Kritikere ex professo, da disse her finde saa lidet at laste og rette.

Fra Spisesalen gaae vi over Gangen til Salonen, et Pragtværelse i Ordets sandeste Betydning. Gulvet er parquetteret, af Alm, Eeg og Birk, Taget er prydet med rig Stukkatur og Væggene bedækkede af udskaaret Arbeide og rødt Fløiels-Betræk, ved hvilke broncefarvede Statuer af Odin, Harald Haarfager, Olaf Trygvesøn, Olaf den Hellige og Sverre (modellerede af Michelsen, og støbte i Zink) ere anbragte paa Konsoler. Rundt om Frisen er i Medaillons af udskaaret Eeg anbragt 18 Brystbilleder af charakteristiske Personligheder fra den norske Middelalder, saasom af Krigere, Prælater, Statsmænd, udførte i Zink efter Modeller af vor lovende, talentfulde unge Billedhugger Borch. Hertil kommer et rigt udskaaret Møblement i antik norsk Smag og ligeledes med rødt Betræk. Over al denne Pragt kaster de høie, farvede Spidsbuevinduer en dæmpet Lysstrøm, der giver det Hele et magisk Udseende og bringer os til at tænke paa Eventyrenes Tryllepalladser. En smuk Kamin af poleret Granit fra Greffenaasen pryder ligeledes dette Værelse.

Fra dette Pragtværelse ile vi gjennem en Entrée, opad en Spiraltrappe til Bygningens anden Etage. Vi komme her til hvad man kunde kalde Kongens Dagligstue. Væggene ere rigelig prydede med Malerier, Basreliefs og Skulpturarbeide, hvis Opgave det er at forherlige vor berømte Sagnhelt Frithjofs Liv og Bedrifter. Malerierne ere af Gude og fremstille Landskabs-Partier fra Sognefjorden med indflettede Optrin af Frithjofs Liv. Basrelieferne, der fremstille hele „Frithjof hiin Frøknes Saga" efter Tegnérs Digt, ere af Billedhugger Borch.

Endnu et af Malerkunsten smykket Værelse have vi at betragte, nemlig Dronningens Gemak, hvis Vægge ere prydede med Dyre- og Frugtmalerier af den yngre Dahl og Frants Bøe.

Igjennem de mindre Værelser i tredie Etage, ved hvis hjemlige, landlige Simpelhed Beskueren især føler sig tiltalt paa en behagelig Maade, ile vi hurtigen for at komme op paa Hallens Tag, hvorfra en herlig Udsigt aabner sig til det omgivende Landskab. Dog, da Udsigten ikke her er ganske fri til alle Sider, stige vi snart endnu høiere tilveirs, op igjennem det polygondannede Taarn, indtil vi befinde os paa en Veranda ovenpaa samme. Herfra aabner sig en Udsigt til et Landskab, der sætter selv Folk, som have skuet „Sydens yndige Steder," i den største Henrykkelse, ja man hører ikke sjelden en Sammenligning med de lovpriste italienske Landskaber, hvilken til vor Patriotismes store Tilfredsstillelse mindre hyppig falder ud til de sidstes Fordeel. Til den ene Side har man den rige og fornemme Christianiaverdens talrige, smagfulde Villaer, omgivne af Haver og Parker, til den anden Christianiafjorden med forbiseilende Skibe og begrændset i Vest af mørkegrønne Aaser, og lige for sig, i Sænkningen ved Fjordens Bund, har man Byen, udbredt som et Lagen, med Villaer, Gaarde og Haver i den nærmeste og blaanende Skovstrækninger og Aaser i den fjerneste Baggrund. Og vender man sig om, saa har man hele Ladegaardsøen med de herlige kongelige Parkanlæg liggende for sig, og længere borte Akers og Askers vakre Gaarde, afvexlende med Skovstrækninger og vildere Partier, indtil Alt omsider taber sig i det blaanende Fjerne.

Man stiger ned igjen, halv mismodig over kun at medtage et Totalbillede af det hele herlige Skue, uden nærmere at have betragtet Enkelthederne, hvortil en ret rum Tid vilde udfordres. Man forlader Hallen med den faste Beslutning snart at besee den paany; men om man end opfylder denne og gjentagne lignende Beslutninger, vil man dog aldrig blive træt og endnu mindre mæt af en Beskuelse, der idelig leder til Opdagelsen af nye Skjønheder saavel i de geniale Kunstværker i Hallens Indre, som i de uendeligt afvexlende Omgivelser.

Vi kunne ikke ganske forlade Oscarshall, uden at tænke paa hvilken Indflydelse den vil have paa den unge norske Kunst og paa Anerkjendelsen af en saadan Kunsts Tilværen. Denne Kunst har her faaet en Helligdom, hvortil man vidt og bredt fra idelig valfarter, og som man mere og mere lærer at betragte med stolt Forventning og Ærbødighed, fordi Landets stolte Natur og Folkets friske Liv her findes gjengivet med en Sandhed og Varme, der maa tiltale Enhver, som elsker sit Fødeland.

Denne „lille Hall," der i andre paa Kunstværker rige Lande neppe særligen vilde fængsle Opmærksomheden, har, som en Korrespondent i „Nordischer Telegraph" i sin Tid bemærkede, en særegen Betydning for os i vor isolerte Afkrog af Europa, „hvor Kunsten hidtil aldrig har havt noget egentligt Hjem og hvor dette herlige Barn af den menneskelige Aand først for ganske kort Tid siden er bleven kaldt tillive og endnu har mangen Kamp at bestaae, mangen Hindring at beseire, førend dens Existents kan kaldes nogenlunde sikret. Under saadanne Omstændigheder vinder dette Kong Oscars priselige Foretagende, der med Rette gjør ham værdig til Navn af en sand Mæcen for den norske Kunst, en Betydning, som det paa et andet Sted ikke vilde have faaet — — —; thi det vil ikke alene som et skjønt architektonisk Kunstværk blive en sand Prydelse for Hovedstadens nærmeste Omgivelse, men det vil ogsaa, med det kunstneriske Udstyr i sit Indre, staae der som et lidet Museum, der skal give vore Efterkommere et fordeelagtigt Billede af Kunstens Tilstand i vort Fædreland under Kong Oscars Regjering. Og for hellerikke at glemme Nutiden, saa turde dette Foretagende ikke alene bidrage til at styrke og udbrede den her i Landet allerede vakte Sands og Kjærlighed for den bildende Kunst, men det kan maaskee ogsaa praktisk antyde den Vei, hvorpaa der maa slaaes ind for Fremtiden. Jeg mener ikke hermed, at det af Kong Oscar givne Exempel just skulde fremkalde ganske lignende Bygværker (hvilket naturligviis hellerikke vilde være at ønske) eller lige saa bekostelige Bygningsforetagender — hertil vilde vore Bygherrer vel ogsaa i Regelen mangle de fornødne Resourcer; men hvad deraf kunde læres, er, hvor meget den sande Kunst, anvendt til architektonisk Pryd, staar over alt andet moderne Flitter, som man sædvanlig finder i vore Bygninger, og som, nærmere betragtet, vel ofte turde være lige saa bekosteligt. Er Erkjendelsen herom først bleven almindelig udbredt, saa ville Virkningerne hellerikke udeblive, selv om disse ikke ytre sig i store og dyre Foretagender. Det geraader derfor Kongen til høieste Fortjeneste, ved det givne Exempel at have aabnet Udsigten til en saadan bedre Erkjendelse — — —."

Endnu i en anden Henseende er dette kongelige Anlæg af Vigtighed især for Christianias bedre Indbyggere; thi da Hs. Majestæt med kongelig Liberalitet tilstæder fri Adgang til dette sit Lyststed, er det ikke bleven et Lyststed alene for ham, men for hele Publikum, der her kan nyde Naturen, uden at forstyrres af Restaurationer og larmende Musikkorps. Her er Promenader, skyggende, duftende, hentryllende, og rummelige nok for hundrede Selskaber paa engang, uden at det ene behøver at genere det andet. Og dog fortsættes ikke alene med Tilpyntningen og Forskjønnelsen af de gamle Promenader, men der anlægges ogsaa ideligen nye, og det med en Driftighed, Smag og Kyndighed, der gjør Gartneren (Hr. Clausen) al mulig Ære. Overalt er der Afvexling, og dog Harmoni. Overalt Sydens Yppighed og Nordens Alvor, Naturens vilde og Havekunstens kunstige Frembringelser. Sydens Roser og Frugttræer have trængt sig ind imellem Nordens mørke Graner; — et Drivhuus med kjælne Planter af kuldskjære Blomster, har reist sig ved Siden af en granbedækket Høi, som Tømmerhandlere neppe kunne see, uden en hemmelig stærk Lyst til Udhugning.

Dog — hvad har jeg talt om Vildhed, Blidhed og Afvexling her, hvor hele Naturen har paataget sig et Janusansigt, hvor dens Afvexling, dens Lunefuldhed, er saa stor, at alle Verdens Malere, Parisermodebestemmere og Poeter ikke kunde finde passende Betegnelser derfor. Træng Dig ind imellem „de skjæggede Graner" lige ved Drivhuset, og Du vil finde, at en Jøtun ikke vilde have kunnet opdrive noget Bedre af nordisk, alvorlig mørk Skovnatur; Du vil finde, hvis Du har en dansk Student ved Siden af Dig, at han ved den mindste Bevægelse bag Træstammerne vil gyse for et Sammentræf med Mester Bamse. Og følger Du saa en trang Skovsti 50 Skridt, staar Du med Et ved en makadamiseret Spadseregang og ved Blomsterbed, saa yndige, at en ikke altfor phantasirig Maler ved Præsteringen af en orientalsk Tryllehave vilde gjøre rettest i at kopiere Naturen her.

Og forlade vi Parkanlæggene, hvor Gartneren hersker, for at nærme os Gaarden, hvor Brugsfuldmægtig James

Biseth er den Styrende, saa finde vi nye Gjenstande for vor Opmærksomhed Her har man et Mønsterjordbrug, med de fortrinligste Agerdyrkningsredskaber, som vore Jordbrugere kunne have Nytte af at eftergjøre. Her findes tillige et Dampkogeri, hvorved Kreaturernes Vinterfodring tilberedes. Kort sagt — Alt forener sig her for ogsaa at give et Billede af de Fremskridt, Landbovæsenet og Jordbruget har gjort hertillands.

P. B. H.

Hr. Kennedy's Forbedring i Agerbruget.

Den mest indgribende Forbedring, som i den sidste Tid er bleven forsøgt i Landbrugsvæsenet, gjorde Hr. Kennedy, som driver Forpagtergaarden Myer-Mill, i Sydost for Staden Ayr i Skotland.

Hovedproduktionen var tidligere rettet paa Melk, men senere paa Kvægfedning. Det høieste Tal, som den sidste naaede, var 80—100 Stykker Hornkvæg og 4—500 Faar. Som en Følge af sit nye System holder Hr. Kennedy nu hele Aaret rundt i Gjennemsnit 200 Stykker Hornkvæg, 140 Sviin, og 12—1400 Faar til Fedning, hvilken bliver uafbrudt fortsat hele Aaret igjennem, da han strax ved magre Dyr erstatter, hvad der afsættes. — Dertil kommer endnu 5—15 Melkekjøer for Huusholdningsforbruget.

Hr. Kennedys System bestaar i en Forvandling af al Gjødning til flydende Gjødning. Rigtignok har dette Middel allerede forlængst været anvendt i Schweitz, i Holland og i Vogeserne o. s. v., men Fremgangsmaaden er bleven saa forbedret af Kennedy, at man deri ikke kan gjenfinde den tidligere.

Fire uhyre tildækkede Reservoirer, som tilsammen rumme 1,817,000 Litres (1 Litre lidt over en Pot) og ere forsynede med Omrøringsindretninger, for at forhindre de faste Dele fra at afsætte sig, modtage alle Kvægets Exkrementer. Staldene ere byggede saaledes, at Exkrementerne for dem let løbe ned i disse Reservoirer, hvor de da blive opbevarede 3—4 Maaneder, førend de bringes i Anvendelse. Der tilsættes dem en betydelig Mængde Guana og Been, der ere behandlede med Svovlsyre. Endelig sættes dertil, førend de blive benyttede, den samme eller firdobbelte Mængde Vand, eftersom Veiret er fugtigt eller tørt.

Som Drivkraft til at sætte Omrørerne i Bevægelse, hidskaffe Vand o. s. v., men ogsaa til at tærske Kornet, skjære Rodfrugter, pulverisere Korn- og Pressekager, skjære Foder og Straa for Kvæget o. s. v. — tjener en Dampmaskine, som aldrig mangler paa de større skotske Forpagtergaarde. Den, som Hr. Kennedy har, er af 12 Hestes Kraft og forbruger hver Time og for hver Hests Kraft noget over 10 Pund Steenkul.

Det viser sig som noget ganske Nyt ved Hr. Kennedy's System, at han anvender Rørledninger, forat bringe Gjødningen ud paa Markerne, saadanne som man i Byerne bruger til Vand og Gasledninger. Støbte Jernrør af 2 til 2 1/2 Tommes indre Diameter gaae fra Forpagtergaarden ud i alle Retninger til de fjerneste Punkter. Disse Rør ligge i en Dybde af omtrent 3 Fod. Da en Deel af Markerne ligge i samme Niveau eller høiere end Gaarden, saa bliver den flydende Gjødning dreven derhen ved Hjælp af en Trykpumpe.

For at kunne fordele Gjødningsvædsken er ethvert Rør paa forskjellige Steder forsynet med en Opstander eller et Hoved, d. v. s. med et vertikalt Rør, der er tilskruet paa Ledningsrørenes Aabninger og nedentil forsynet med Indretninger, ved hvilke man efter Behag kan tilslutte de horizontale Ledningsrør, saaledes at Vædsken træder ud igjennem det vertikale Rør, hvis øvre Munding er tilsluttet med en paaskruet Dæksel.

Skulle nu de Marker, der ligge omkring et saadant vertikalt Rør, gjødsles, saa begiver en Mand og et Barn sig derhen, tilslutte Ledningsrørene, aabne det vertikale Rør og skrue paa dette sidste et Gutta-Percha-Rør, paa hvis Ende der befinder sig et Mundstykke, ligesom paa Brandsprøiter. Paa et af dem givet Tegn sætter Maskinisten Dampmaskinen i Forbindelse med Trykpumpen, efterat alle Rør ere blevne tilstillede med Undtagelse af det ene, som skal virke.

Efter nogle Sekunder kommer Gjødningsvædsken og Arbeideren holder Mundstykket i en Bue af 50—60° mod Horizonten. Straalen stiger 36 til 42 Fod iveiret og falder som en fiin Regn ned paa Jorden; direkte mod denne bliver den aldrig rettet.

Naar den Omkreds, som man kan naae med det første Rør, er bleven tilstrækkelig gjødet, saa standser Arbeideren Pumpen ved et Signal, aftager Mundstykket, tilsætter istedet tvende andre Slangestykker, skruer Mundstykket paa igjen og begynder paany Overgydningen. Barnet bliver først da anvendt, naar Slangen har erholdt en temmelig Længde; det bliver da staaende ved Midten af den og hjælper til at forandre dens Plads.

Det sædvanlige Volum af flydende Gjødning for en Gangs Overgydning er 43,600 Litres for hver Hektare eller 96,000 Kvadratfod. Dette svarer til et Vædskelag af 4 1/3 Millimeter eller ikke fuldt 2 Liniers Tykkelse, og er det gjennemsnitlige Ækvivalent for en flere Timer varende Regn. Dette Kvantum er ringe i Sammenligning med den almindelige Overgydning 400—1000 Kubikmetres (1 Kubikmeter 32 1/3 Kubikfod) pr. Hektare. Med Hensyn til hvormange Gange man skal gjødsle, saa binder Hr. K. sig ikke til nogen Regel; dette er afhængigt af Jordbundens Frugtbarhed. I Gjennemsnit gjødsler han et Grundstykke 6 til 12 Gange aarlig.

Nu komme vi til Omkostningerne.

Anskaffelsen af Reservoire (7500 Fr.), Dampmaskine (3,750 Fr.), Pumper (2000 Fr.), Støbejernsrørene med Opstandere (25,000 Fr.) og Fordelingsslangerne af Gutta-Percha (1400 Fr.), tilsammen 39,650 Fr. a 22 ß. eller 7260 Spd. Da Forpagtergaarden udgjør 200 Hektarer, blive Omkostningerne pr. Hektare omtrent 34 Spd. 40 ß., pr. Dagvirk omtrent 3 Spd. 72 ß.

De aarlige Udgifter udgjøre: Renterne af Kapitalen til 7 1/2 pCt. 2973 Fr., aarlige Lønninger o. s. v. 2,600 Fr. og Brændematerial 1462 Franks, tilsammen 7,036 Fr. eller omtrent 1272 Spd., hvilket udgjør for hver Hektare omtrent 6 Spd. 40 ß.

Den ovenfor i Tal angivne Produktion ved dette Gjødslingssystem staar i lønnende Forhold til disse Udgifter.

(Efter Moniteur industriel.)

Vildsviin-Jagt i Ostindien.

Jeg bivaanede forleden Dag en livlig Scene, om hvilken en Beretning maaske turde interessere dette Publikum.

Vi satte, tre i Følge, afsted en smuk Morgen for at jage et Vildsviin op af dets Leie. Vi havde ikke længe støvet omkring, førend vi jagede op et Sviin, som satte afsted i en statelig Gang. Jeg red i Spidsen paa min kastaniebrune Klepper og pressede det haardt. Da jeg red op paa Siden af det for at møde dets Anfald, løb to unge Tyre, sammenbundne i et langt Toug, lige over min Vei og kastede mig overende. Min Ven, Hr. Allan W., kom nu til for at give det det første Stik med sin Landse. I det Dieblik han satte Landsen i Dyret, kom det imellem Forbenene paa hans Hest; og i et Nu, rullede Hest, Rytter og Sviin over hinanden i en Støvsky. Forinden W. kunde komme op, styrtede Vildsvinet løs paa ham, greb ham i Frakken (som heldigviis var løs) løftede ham op fra Marken og rystede ham som en Grævlinghund ryster en Rotte. Hr. W. besad den Aandsnærværelse at ligge stille og lade, som om han var død. Hans Hest, en deilig graa Araber, sprang op og løb henimod mig, ligesom for at søge Beskyttelse, rystende og skjælvende i hvert et Lem. Den snøftede vildt og galopperede derpaa afsted. Da jeg var bleven fri for W.'s Hest, ilede jeg mod Vildsvinet, som øieblikkelig forlod W. og styrtede mod mig. Mit Spyd standsede det i dets Løb, og dreiende min Hest til Siden, undgik jeg det rasende Dyr, som med en vild Grynten styrtede løs paa Hr. D., en renommeret Vildsviinjæger og forvoven Rytter. Svinet fik et rædsomt Stød fra D.'s herkuliske Arm; men dette syntes kun at gjøre det afsindigt. Atter styrtede det løs mod D., hvis udmærkede Rytterkunst satte ham istand til at undgaae Anfaldet. Det vilde Dyr, overvældet i sit Løb, stod nu grumt i Forsvarsstilling; dets smaae, fule Dine funklede, og dets uhyre Huggetænder skinnede sneehvide ud af de blodbedækkede Kjæver. Efter et Dieblikks Pause foer Svinet løs paa Enhver af os, den ene efter den anden, medens Hr. W. stod i Frastand som Tilskuer, da han ikke fik fat paa sin Hest før efter Kampen. Vildsvinet modtog mangt et vældigt Saar fra Enhver af os, men fortsatte Kampen ligegodt. En stærk Bulbider, som tilhørte mig, kom nu til, greb Vildsvinet i Snuden og holdt det en kort Tid. Det slængte Hunden bort, men efterat have faaet nogle Landser til i Livet, faldt det paa Pladsen.

Besynderligt nok, slap Hr. W. uden videre Skade end en let Skramme af Vildsvinets Tænder i Ribbenene paa den venstre Side, og i Festen om Aftenen fandt man ham ved Bordet lystigt syngende.

(Illustr. Lond. News.)

Literatur og Kunst.

Efterladte Arbeider i Vers og Prosa af Henning Junghans Thue. Udgivne med Forfatterens Levnet som Fortale af M. J. Monrad, 11 1/4 Ark, 8vo. Priis 72 ß. Over det Halve af denne Samlings Omfang optages af Digte, hvilke samtlige mere udmærke sig ved en smuk og tiltalende Form, end ved usædvanlig Tankefylde, Phantasirigdom og dristige Billeder. Resten af Indholdet dannes af en i den nordiske Literaturtidende indrykket Afhandling om „den norske Lyrik," af den Afdødes fortrinlige Prøveforelæsning „om Demokratiets Udvikling i Hellas" og af en smagfuld og vistnok i det Hele vellykket metrisk Oversættelse af Æschylos's Tragødie Sonofferbærerinderne. Monrads Fortale leverer et smukt Billede af den altfor tidlig hedengangne Forfatter og tillige en livlig og interessant Skildring af Studenterlivet her i den tidligere Tid. Følgende Charakteristik giver et saa godt Begreb om Thues Personlighed og Digterværd, at vi ikke kunne nægte os den Fornøielse at hidsætte den: „Thue var et blødt, modtageligt og bøieligt Gemyt, uden skarpe Kanter, uden stærkt fremtrædende Eiendommeligheder. Han udmærkede sig mindre ved dristige, originale Synsmaader, end ved et sundt Blik og en rigtig Smag, hvormed han stedse vidste at tilegne sig det Bedste og det Sandsynligste. Dertil besad han en heldig Fremstillingsgave; hans Ord, skriftligt og mundtligt, i Vers eller i Prosa, flød stedse let og tækkeligt uden Fordringer og uden Anstød. Hans Følelse var let vakt og gav sig let Luft; men han var ikke af dem, der gaae og gruble eller ruge; hans Digte ere saaledes fordetmeste Leilighedsarbeider, hvis Fortrin bestaae deri, at han vidste at gribe og udtale den Stemning, der udgjorde Anledningens Gehalt." Vi tvivle ingenlunde paa, at den her leverede Samling af Thues efterladte Arbeider i Forening med den forudskikkede Livsskildring fuldelig vil opnaae sit Maal, nemlig „at være en Erindring for hans Venner og gjenkalde hans Person i forskjellige Stillinger," saameget mere som Forlæggeren, Chr. Tønsberg, ogsaa ved et Portræt og særdeles smukt Udstyr har bidraget dertil.

Forfatterinden til „En Moders veiledende Ord" har netop udgivet et lidet Skrift, „**Den kvindelige Virksomhed for Missionen**", hvilket egentlig er nogle Afskedsord til Deeltagerne i den, den 18de April 1853, opløste Missions-Kvindeforening. Hun skildrer vakkert Missionens velsignelsesrige Frugter overhovedet, viser hvormeget Kvinderne her kunne udrette og opfordrer dem til med Alvor at virke i det angivne Diemed, hver i sin Kreds. Bogen udgjør 96 S. 16 og koster 18 ß. Det mulige Overskud er, hedder det paa Titelbladet, bestemt for den norske Mission.

Af **Chr. Monsens poetiske Skrifter** skal der i Throndhjem udkomme en samlet Udgave, hvilken Digterens Enke har overdraget Chr. Hansen (bekjendt ved flere, i den sidste Tid offentliggjorte Digte) at besørge. Denne opfordrer derfor Enhver, som maatte være i Besiddelse af nogetsomhelst Arbeide af Monsen, til at indsende samme til Borgs Bogtrykkeri. En samlet Udgave af Monsens Digtninger vilde være meget ønskelig, og sikkert ogsaa finde god Afsætning; men vi frygte for, at den ved Subskription vil erholde mindre Understøttelse, om den udgives i Throndhjem, end f. Ex. i Hovedstaden, fordi nemlig de Subskriberende derfra baade resikere at faae Lidet og slet udstyrede Sager for sine Penge, ligesom Tilfældet var med „Dronning Gyda," hvis Forlægger forresten ogsaa behagede at standse midt i Værket, saaledes at de tre betalte Hefter bleve værdløse for Subskribenterne.

I Lübeck er udkommet „**Die nordisch-germanischen Völker**, ihre ältesten Heimathsitze, Wanderzüge und Zustände. Eine Uebersetzung der beiden ersten Abschnitte von P. A. Munch „Det norske Folks Historie" von G. Fr. Clausen. Mit Uebersichtskarte." Wolfgang Menzel anmelder dette Skrift i sit Literaturblad og gjør opmærksom paa de nye og for den hele tydske Nations Historie vigtige Anskuelser, som heri findes udtalte, især med Hensyn til den germaniske Indvandring.

I Aufrecht og Kuhns anseede „Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung" findes en Afhandling af Sophus Bugge (en af de philologiske Studerende her ved Universitetet) med Overskrift „Zur Erklärung der oskischen Sprachdenkmäler." Afhandlingens Optagelse i et saa anseet Tidsskrift lader formode, at den har videnskabeligt Værd.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Res. af 21de Sept. er der, med Hensyn til Depotforvaltningen for Eftertiden, blandt Andet bestemt, at Forvalteren alene (og ikke tillige Armeeintendanten) skal være ansvarlig for Beholdningerne og til Betryggelse for det Offentlige stille Borgen for 4000 Spd.

— Ved kgl. Res. af s. D. er det overdraget Premierlieutenant i Marinen C. T. Nielsen og Kand. jur. B. M. Berg at anstille Undersøgelser om Fiskerierne i Lofoten og nærliggende Distrikter, for derefter at afgive Forslag til Lov desangaaende.

— I den forløbne Uge har Gjennemsnitsantallet af de af Kolera dagligen Angrebne udgjort 8; af de Døde 5. Sidste Døgn (7—8de Okt.) angrebes 6 og døde 6. Siden Sygdommens Begyndelse er ialt 2395 blevne angrebne, 1557 ere døde.

— I f. M. underkastede J. L. Bidenkap sig medicinsk Examen med Charakteren Laudabilis og J. C. Boye med Haud illaud.

— Natten til den 5te Okt. rasede en stærk Storm her og anrettede nogen Skade i Havnen.

— Over 80 Spd. er indkommet i de Bøsser, hvori ydes Toskillingsbidrag til dem, der have lidt ved Kolera.

— Generalkonsul Tottie i London har tilstillet Bestyrelsen for Understøttelsesselskabet en Vexel paa 50 Pd. St. til Uddeling blandt de af Kolera Dødes Efterladte her i Byen.

— Atter ere et Par høiere Militære bortkaldte ved Døden, nemlig Generalauditør Abr. B. Stenersen og Oberst F. A. Th. Bodtker.

— Theatrene have nu igjen begyndt sin Virksomhed. Paa Christiania Theater, hvis Tilskuerrum ved den foretagne Ombygning er bleven betydelig udvidet paa samme Tid som dets Udseende har vundet meget, opførtes første Gang den 4de Oktob. Prolog og „Huldrens Hjem," begge af P. A. Jensen. Paa det norske dramatiske Selskabs Theater gaves den 5te ds. en Forestilling, hvis Udbytte skulde tilstilles Understøttelsesselskabet.

— Tømmermester Struck har forfærdiget nogle smaae Bindingsværks-Huse, der skulle afsendes til Australien.

I **Frederiksstad** med Forstæder var indtil 4de Okt. 19 døde af Kolera. I Glemminge vare 15 døde.

I **Frederikshald** var indtil 2den Okt. 23 Personer blevne angrebne og 15 døde af Kolera.

Ved Storthingsvalget for Breviks By den 27de Sept. udkaaredes Toldkasserer Basberg til Repræsentant og Mægler Evensen til Suppleant.

— I **Brevik** var indtil den 3die Okt. 9 blevne angrebne, 5 døde af Kolera.

For Porsgrund udkaaredes den 1ste Okt. Kjøbm. P. Boyesen til Storthingsrepræsentant og Skibskapitain J. Linaae til Suppleant.

I **Laurvik** er Ingen angrebet af Kolera siden 29de Sept. De Angrebnes Antal udgjorde ialt 250, de Dødes 149. I Frederiksværn er ogsaa Sygdommen saagodtsom ophørt.

Bergen. Direktionen for Museet har indgivet Andragende til Formandskabet om Bevilling af 10,000 Spd. af Kommunens Midler til Opførelse af nye Museebygninger.

Throndhjem. Thomas Angells Gave uddeeltes iaar paa Grund af heldige Konjunkturer med et næsten 2000 Spd. større Beløb end ellers (nemlig 8029 Spd., hvilke tilfaldt 605 Personer.)

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. I Stockholm er indtil 3die Okt. 4239 blevne angrebne af udviklet Kolera, hvoraf 2535 ere døde. I Døgnet fra den 2den til den 3die Okt. sygmeldtes blot 27; af Dødsfald anmeldtes 19.

— I Gøtheborg med Forstæder ere indtil 5te Okt. 1295 blevne angrebne, 652 døde.

Danmark. Kjøbenhavns Fæstningsvolde ville rimeligviis med det Første blive sløifede, for at Byen kan udvides udenfor disse.

— Rigsdagen aabnedes den 30te Sept. af Hs. Majestæt Kongen, der oplæste en Tale, som dog „intet Mærkeligt indeholdt."

Frankrig. Regjeringen har bevilget 90,000 til Udgravninger i Niniveh.

England. I flere Stæder ere antirussiske Meetings paatænkte. I Strafford holdtes nylig en saadan, hvori D. Urquart angreb Ruslands Politik og de engelske Ministres Eftergivenhed.

— Admiral Corry er den 1ste Okt. afgaaet fra Cork med en stærk Flaade til Middelhavet.

Rusland. Østersøflaaden er beordret til Kronstadt for at ligge tiltaklet og disponibel der.

— Fra Jassy berettes, at der i Petersburg er givet Ordre til at have Alt klappet og klart til en Overgang over Donau.

Østerrige. Keiseren har i Olmütz havt en Sammenkomst med Zaren og Prindsen af Preussen angaaende det tyrkiske Spørgsmaal. Om Resultatet heraf er vel intet Bestemt endnu bekjendt; dog hedder det, at Zaren fremdeles Intet vilde vide af de tyrkiske Modifikationer i Wienerforslaget, men at ikkedestomindre Udfaldet af det Hele blev gunstigt for Fredens Opretholdelse.

Tyrkiet. Sandsynligheden om Bevarelsen af Freden er nu mindre end nogensinde, hvorfor man ogsaa i Konstantinopel af al Magt fortsætter sine Rustninger. De engelske og franske Flaader ere løbne ind i Dardanellerne for at virke for Opretholdelsen af Tyrkiets Integritet og den europæiske Ligevægt (?).

Spanien. Marschal Narvaez er tilbagekaldt, og Kortes sammenkaldt til næste Maaned.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Armeeintendantembedet med en aarlig Gage af 1500 Spd.

Inspektørposten ved de militære Værksteder med 564 Spd. i Gage, fri Bolig, Lys og Brænde.

Forvalterposten ved Munderingsdepotet med 500 Spd. i Gage.

Søndre Østerdalens Sorenskriverembede med omtr. 18—1900 Spd. i Bruttoindtægter.

Eker, Modum, og Sigdals Sorenskriveri med (fremtidig sandsynlig) Bruttoindtægt 3,200 Spd.; 800 Spd. udredes i Pension til fratraadte Sorenskriver Rasch.

Enebaks Sognekald (Romerike) med omtr. 650 Spd. i aarlige Indtægter.

Vaaler Sognekald (Romerike) med omtr. 350 Spd. i aarlig Indt.

Rettelser i forrige Nr.

Herman Foss døde ikke, som over hans Biographi (efter vore Dagblade) angivet, den 22de, men den 21de Sept. I Begyndelsen af Art. „Literatur" staar Saga Olaf, læs Saga Olafs.

☞ **Til inden- og udenbyes Abonnenter, der have erlagt Kontingent for hele indeværende Aargang, ville Lodsedlerne til den med Illustreret Nyhedsblad forbundne Præmiefordeling blive sendte med et af de først udkommende Nummere og senere efterhaanden, som Remisse indløber.**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 42. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 15de Oktober 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Omer Pascha.

Omer Pascha, den nuværende Overbefalingsmand over den ved Donau kamperende tyrkiske Armee, hører til en af de interessanteste Personligheder, som ere optraadte i de sidste Aar i Tyrkiet. Om hans Herkomst og tidligere Skjæbne har der været forskjellige Versioner i Omløb. Efter de paalideligste Berretninger hed Omer Pascha oprindelig Michael Latas og er født 1801 i Kredsen Ogulin i den kroatiske Militærgrændse, altsaa som østerrigsk Undersaat.*) Hans Forældre hørte til den græske Kirke og stammede oprindelig fra Bosnien. I Gracac paa Grændsen mod Tyrkiet modtog Omer Pascha sin første, temmelig tarvelige Dannelse. Allerede som ung Dreng skal han have vist sig meget krakilsk og urolig, hvorfor Forældrene gjerne saa ham i Skolen for idetmindste at kunne være ham kvit de Dieblikke. Da Faderen senere blev udnævnt til Kredsbefalingsmand i Ogulin, kom Latas ind paa Krigsskolen i Gospic, hvor han ogsaa fik Anledning til at erhverve sig adskillige militære Kundskaber. I disse gjorde han stor Fremgang og ledsagede Distriktets Høvedsmand Kilnzic som Ingeniør paa Opmaalinger. Senere hen træffe vi ham i Zara, beskjæftiget paa samme Maade. Men her rammede ham et haardt og for hans hele Fremtid afgjørende Slag. Hans Fader blev befunden at være i Kassemangel og blev kasseret. Neppe istand til at hjælpe sig selv, skulde han nu ogsaa forsørge en hjælpeløs Familie. End tungere blev dette, da den Faderen overgaaede Infami ogsaa kastede en Skygge over Sønnen. Omer saa derfor, at i Østerrig var ikke Meget for hans Fremtid at vente. Da fattede han den Beslutning at drage til Tyrkiet. I 1828 deserterede han som Underofficier fra Zara og flygtede til Bosnien. I Travnik blev han forestillet Provindsens Vezir, men synes i Førstningen ikke at være bleven synderlig paaagtet. I 1829 finde vi ham derfor i Widdin, som Lærer for den derværende Vezir Hussein Paschas Børn. Omer havde nemlig meget tidlig til Fuldkommenhed tilegnet sig det Italienske, hvilket er et af de fremmede Sprog, som hyppigst tales i Tyrkiet. Desforuden taler Omer baade Tydsk, Polsk, Illyrisk og Fransk meget korrekt, ja flydende. I 1834 reiste han, anbefalet af Veziren, efter et Femaars Ophold i Widdin, til Konstantinopel, og fik en Sekretærpost i Krigsministeriet. Her blev man strax opmærksom paa hans Dygtighed, og han steg fra Trin til Trin, indtil han i 1838 fik Obersts Charge. Paa denne Tid begyndte, som bekjendt, paany Fiendtlighederne mellem Tyrkiet og Mehemed Ali. Uagtet Feldttoget endte paa en for Porten sørgelig Maade, idet Mehemed Alis Søn Ibrahim Pascha tilsidst aldeles ødelagde den tyrkiske Hær ved Nisibis, havde Omer alligevel fegtet med Udmærkelse. Til Løn for sin Tapperhed blev han udnævnt til Generalmajor og af Sultanen hædret med Nischan*) i Brillanter.

I 1841 udbrød der vilde Stridigheder mellem Druserne og Maroniterne, to christne Sekter i Libanon. Efter mange blodige Optrin bestemte Maroniternes Patriark sig omsider til at paakalde Portens Mægling i sine Landsmænds Stridigheder. Porten sendte afsted til Libanon Seraskieren Mustapha Nuri Pascha. Ankommen til Beirut, overlod denne Stridens Førelse ganske til Omer Pascha. Denne traf ogsaa slige kraftige Foranstaltninger, at han inden kort Tid havde skilt de stridende Parter ad og tilveiebragt Rolighed i Landet. Den forhenværende Emir, El Kassim, blev som Anstifter af Oprøret sat fast og sendt til Konstantinopel som Statsfange, medens Omer Pascha blev indsat i hans Sted og fra Deir al Kamar bestyrede Libanon som provisorisk Statholder.

Med denne Sagernes Ordning var imidlertid Maroniterne ikke fornøiede. De klagede over Forurettelser fra Druserne og over disses Begunstigelse af Tyrkerne. Omer Pascha vidste en lang Tid ved Magt og ved List at holde dem i Schak. Efter langvarige Underhandlinger, hvori ogsaa den engelske og franske Regjering indblandede sig, blev det omsider besluttet, at Druserne og Maroniterne skulde faae Lov til at regjeres hver af en indfødt Fyrste under Portens Overhøihed.

Omer Pascha forblev under alt dette i Libanon, indtil man snart fik Brug for hans Dygtighed paa en ganske anden Kant. I 1843 udbrød en Opstand af den muselmanske Befolkning i Albanien i Anledning af Tanzimatet (den nye Statsgrundlov ifølge Hattischeriffet af Gulhane), der paalagde dem Troppeudskrivning. Porten ansaa i Begyndelsen Bevægelsen for ubetydelig, hvilket blot havde til Følge, at Opstanden raskt udbredte sig videre lige ind i Rumelien og til Bulgarien. Oprørernes Raseri vendte sig især mod den christne Befolkning. Deres Byer bleve udplyndrede, Kirkerne brændte, Mændene massakrerede og Koner og Børn solgte som Slaver. Da besluttede Divanet at tilbagekalde fra Syrien den erfarne og i Bjergkrig vel øvede Omer Pascha. Omer Pascha overtog Overkommandoen og beseirede Oprørerne først ved Kaplanly, trængte derpaa frem til Uskiub, hvorfra han opsøgte dem i deres uveisomme Bjergegne. Efter den strax paafølgende Træfning ved Kalkandelen og Erobringen af Prischtina havde han bragt den hele Provinds til Lydighed. Saasnart dette var gjort, paabød han Konskriptionen, som han gjennemførte med saadan Klem, at han i Okt. 1844 selv kunde vende tilbage til Konstantinopel med de udskrevne Rekruter.

Omer Pascha.

Aaret efter blev Omer Pascha atter sendt mod Albaneserne, som paany havde gjort Opstand. Neppe var han bleven færdig med dem, før den kurdiske Opstand udbrød. Omer sendtes imod Oprørerne, dæmpede den hele Opstand med stor Kraft, tog Kurdernes Høvding Bedr Han Bey tilfange og bragte Kurdistan paany under den ottomaniske Ports Scepter (1847).

Da Donaufyrstendømmerne under den sidste ungarske Krig okkuperedes af Tyrkiet og Rusland i Forening, kommanderede Omer Pascha den tyrkiske Okkupationsarmee. Fra dette Hverv skilte han sig med megen Dygtighed; thi paa samme Tid som han havde sympathiseret med de ulykkelige Ungarere, modtog han af Storherren nye Udmærkelser og af Rusland St. Anna-Ordenen.

I 1850 udbrød der en ny og voldsom Opstand i Bosnien, et værdigt Sidestykke til Opstanden i Albanien i 1843. Anledningen var her ligesom i Albanien det nye Tanzimat. Faa eller ingen af de tyrkiske Lande ere saa vilde og lidet fremskredne i Civilisation, som Bosnien. Det gamle feudale Barbari og den muselmanske Fanatisme lagde derfor her de frygteligste Hindringer iveien for Tanzimatets Indførelse. En Pascha, som skulde styre Landet i Sultanens Navn, hverken kunde eller vovede at sætte de nye Love igjennem. Da benyttede Tyrkiet sig af sin Troppekoncentration i Donau-

*) Efter andre Beretninger skal han være født i Galizien af polske Forældre. Deri stemme imidlertid Beretningerne overeens, at han er en østerrigsk Renegat.

*) Nischan er et Slags Ordensdekoration, som blev indstiftet af Sultan Mahmud 1834 og senere er bleven remplaceret ved Medschidi-Ordenen af den nuværende Sultan. Det er en Fortjenesteorden og maa ikke forvexles med den almindelige Nischan, ogsaa etslags Dekoration, hvormed de forskjellige Tjenestecharger i Armeen betegnes. Det er etslags Bestalling, hvorfor nu Gebyr aflægges til Statskassen.

fyrstendømmerne. Det lod Omer Pascha rykke ind i Bosnien, hvor denne nu fandt en fuldstændig organiseret Opstand over det hele Land. De tyrkiske Vaaben seirede, men først efter en blodig Kamp. De opsætsige Beyer bleve deels dræbte, deels sendte til Konstantinopel for at faae sin Dom; men nogle flygtede til Østerrig.

I Slutningen af forrige Aar udbrød den montenegrinske Tvist, maaskee tildeels bevirket og fremskyndet ved en almindelig revolutionær Bevægelse blandt de slaviske Stammer i disse Egne. Til denne Guerillakrig sendtes atter Omer Pascha. I Januar Maaned dette Aar brød han op fra sit Hovedkvarteer i Skutari. Han valgte Linien fra Spuz over Podgorizza til Zabljak til sin Operationsbasis, hvorved han netop kom til at trykke Montenegrinerne allermest. Havde Omer Pascha her havt frie Hænder, vilde den hele Affære været endt i en Hast. Men Østerrig blev betænkelig over de tyrkiske Vaabens Fremskridt og gjorde Forestillinger i Konstantinopel. De deraf flydende mange modsatte Ordrer fra Hovedstaden lammede meget Omer Paschas Virksomhed.

Under saadanne Omstændigheder blev det montenegrinske Spørgsmaal udhalet lige til April Maaned, da Omer Pascha trak sine Tropper ud af Landet og hævede Blokaden paa den albanesiske Kyst. Men imidlertid havde et nyt Spørgsmaal reist sig. Under Fiendtlighederne med Montenegro havde Østerrig sendt Grev Leiningen i et overordentligt Ærinde til Konstantinopel. Meningen med denne Sendelse var tilsynladende at ordne og forbedre de tyrkiske Rajaers (den christne, ikke-mohamedanske Befolknings) Vilkaar, men i Virkeligheden at forbinde Porten saaledes, at man altid havde en Anledning til at komme den tillivs. Denne Sendelse vakte Ruslands Iversyge. Dette havde da igjen til Følge, at Hoffet i St. Petersburg affendte Fyrst Mentschikoff for om muligt at opnaae end bedre Vilkaar. Heraf har udspundet sig den nuværende tyrkiske Krisis. Forat give Fyrst Mentschikoffs Forlangender det behørige Eftertryk, lod Zaren Grev Dannenberg i Juni gaae over Pruth og rykke ind i Donaufyrstendømmerne. Herved og alt eftersom Russerne rykkede længer mod Syd, nødtes ogsaa Porten til at samle sine Stridskræfter for at være belavet paa alle Eventualiteter. For den samlede tyrkiske Stridsmagt, der nu er posteret langs den sydlige Donaubred, fører Omer Pascha Overkommandoen. Om han her skal lægge nye Laurbær til de allerede vundne, ville vi snart faae see.

Omer Pascha besidder en energisk og fast, ja streng Charakteer, hvilket dog ikke hindrer ham i efter Omstændighederne ogsaa at bruge Mildhed. Hans Væsen er meget forekommende og indtagende, og hans Physiognomi røber stor Intelligents. Omer Pascha er gift med en Datter af en Janitscharhøvding i Konstantinopel, hvem Chozrew Pascha lod halshugge under Janitscharernes Opstand i 1826. Ved dette Giftermaal kom han i Besiddelse af en uhyre Formue.

L.

Den korthornede Oxe „Storhertugen."

I Aaret 1810 blev den paa den Tid meget berømte korthornede Oxe „Kometen" solgt for den uhyre Sum 1000 Guineer (næsten 5000 Spd.), en Priis, som aldrig før var opnaaet og som man meente, aldrig vilde opnaaes siden. Denne Paastand lod til at holde Stik, indtil ganske nylig (Juli Maaned), da Hr. Bolden, Red Bank i Nærheden af Lancaster, solgte sin korthornede Oxe „Storhertugen," en direkte Descendent af „Kometen," for en lignende Sum, 1000 Guineer. Oxen blev kjøbt forat udføres til Amerika; men Hr. Bolden har tilbage mange Exemplarer af det samme Blod, saa at der ingen Fare er for at Racen vil tabes for Landet.

(Illustr. Lond. News.)

Republiken Chili.*)

Chili er et af de roligste Lande i Sydamerika, et Land, som har mindst prøvet periodiske Omvæltninger, og hvis Tilværelse viser sig under de mest regelmæssige og fordeelagtige Vilkaar. Chili har ikke i de sidste Snees Aar havt nogen Revolution. Man kan forklare sig dette Phænomen paa mange

Den korthornede Oxe „Storhertugen."

forskjellige Maader, af de vise Institutioner, af en lykkelig Tilegnelse af den nuværende Regjeringsform; men disse reent politiske og theoretiske Forklaringsgrunde strække ikke ganske til, da Chili nøie beseet ogsaa har været underkastet Virkningen af de samme Forholde, som have influeret paa de øvrige amerikanske Republiker, saasom koloniale Traditioner, Ubevandthed med den politiske Frihed og Arbeidet, en tynd og usammenhængende Befolkning, en Blanding af Folkestammer, mere kastede ved Siden af hinanden, end smeltede sammen til en fast Nationalitet. Der er ogsaa en anden Omstændighed, som kraftigen tjener til at forklare denne Rolighed og Regelmæssighed i Chilis nye Historie; det er dets geographiske Beliggenhed, selve Landets ydre Skikkelse og Beskaffenheden af dets Grændser. Chili er, som bekjendt, en Landstrimmel, der strækker sig langs Sydamerikas Vestkyst i en Længde af 372 Mile, og en Bredde af omtrent kun 36 Mile. I Nord støder det til Bolivia, hvorfra det adskilles ved Ørkenen Atacama; i Syd gaar det næsten til Magelhans-Strædet. I Øst og Vest er det indestængt mellem Anderne, der adskiller det fra den argentinske Republik, og det stille Hav, som beskyller dets Kyster paa den hele Strækning fra Nord mod Syd. Naar man blot lægger Mærke til denne Beliggenhed, vil man strax see, hvor overordentlig den er egnet til en uafhængig og regelmæssig Udvikling. Andernes mægtige Bolværk isolerer Chili fra de øvrige Staters Bevægelser og stiller det i Ly for disse internationale Spørgsmaal, som saa ofte give Anledning til Fiendskab og Kamp paa det øvrige amerikanske Fastland. Havet fremkalder Handelen, som er den vigtigste Kilde til Velvære, Fasthed og organisk Sammenhæng. Den ringe Dybde, som Landet har, fra Havet indtil Anderne, levner idetmindste forsaavidt, kun en ubetydelig Plads for Opsætsighed og Oprør. Paa den anden Side er ogsaa Beskaffenheden af selve Terrainet kun lidet gunstig for Splittelser og Spaltninger mellem de forskjellige Provindser. Alt forener sig saaledes for at skabe den unge Republik gunstige Vilkaar i topographisk Henseende. Chili udgjør omtrent 3,300 □ Mile. Terrainet, som skraaner jevnt ned fra Anderne mod det stille Hav, er overordentlig frugtbart og frembringer de fleste af den gamle og nye Verdens Produkter, Hvede, Mais, Hamp, Tobak, Sukker, ikke at tale om de betydelige Guld-, Sølv- og Kobberminer, som det indeslutter, og de store Skove, hvormed det er forsynet. Landet vandes af mere end 120 Vandstrømme, til hvis Farbargjørelse der imidlertid udkræves store Arbeider. Klimatet er afvexlende og i det Hele ret sundt. Temperaturen, især ved Kystranden er jevn og mild; i Nord er den hed og tempereres kun ved de rigelige Regnskyl; i Andeslandskaberne og i Syd afkjøles den ofte ved Nattefrosten, som forsvinder for de første Solstraaler. I nogle Provindser ere fire eller fem Regnskyl nok til at frugtbargjøre Jordbunden; eftersom man stiger mod Syd, blive Regnskyllene hyppigere. Foraaret begynder i September, Sommeren i December, Høsten i Marts og Vinteren i Juni. Denne Aarstidernes Orden undergaar dog visse Forandringer efter de forskjellige Provindsers Bredde.

Landskabet Chili inddeles i 11 Provindser, disse i 52 Departementer, 367 Underdelegationer og 1,696 Distrikter. Provindserne ere følgende: Atacama, Coqvimbo, Aconcagua, Santiago, Valparaiso, Colchagua, Talca, Maule, Concepcion, Valdivia, Chiloe. Hertil kommer en Koloni, som Chili nylig har grundlagt paa Magelhan; denne Koloni er et omtvistet Punkt med den argentinske Republik; det er iøvrigt det eneste Spørgsmaal af dette Slags, som Chili har havt med en fremmed Stat. Provindsen Santiago er især mærkelig formedelst sin Rigdom og Agerbrugets store Opsving. Den har givet Republikens Hovedstad Navn, hvilken er Regjeringens Sæde og tæller 80,000 Sjæle. Industrien og Handelen have deres Hovedsæde i Provindsen Valparaiso og Byen af samme Navn. Valparaiso er tiltrods for dens mindre heldige Beliggenhed ved Skrænten af en brat Bjergryg, der gaar lige ned til Havet, bleven Republikens anden By og det almindelige Stapelsted for den udenlandske Handel i det stille Hav. Den tæller for Tiden over 40,000 Indbyggere, hvoriblandt en stor Deel Fremmede af alle Nationer. Provindsen Atacama har i mange Aar været Sædet for en udstrakt Grubedrift, hvis Midtpunkt er Provindsens Hovedstad Copiapo. Kobbergruberne drives især i stor Udstrækning, og Driften tiltager uophørlig ved de nye Opdagelser, man gjør for hver Dag, og ved den Fordeel, som knytter sig dertil. Chili besidder af Naturen en stor Mængde Havne paa sin vidstrakte Vestkyst; de fornemste ere Valparaiso, la Serena, Copiapo, Huasco o. s. v. Provindsen Chiloe bestaar af Øgruppen af dette Navn syd for Chili og det amerikanske Fastland. Denne Øgruppe indbefatter omtrent 64 Øer mellem Rio Negro og Kap Horn; blandt disse er ogsaa Øen Fernandez, bekjendt som Opholdssted for den skotske Matros Selkirk, der har givet Stoffet til Robinsen Crusoe. Da man begyndte at kolonisere dette Land, var det beboet af en indfødt Befolkning, som ikke kjendte noget Arbeide og levede næsten bare af Fisk. Chilis hele Befolkning gaar ikke synderlig over 1,200,000 Sjæle; den bestaar af gamle Spaniere, Kreoler og Indianere, der leve saagodtsom i fuldkommen Uafhængighed. Her, saavelsom i de øvrige Republiker i Sydamerika, seer man let, hvor lidet Befolkningen staar i Forhold til Landets Udstrækning og Hjælpekilder. Dette Misforhold er saa meget mærkeligere i et Land som Chili, der er saa mærkværdig skikket for en stor og letvindt indre Udvikling.

Chilis nuværende politiske Konstitution daterer sig fra 1833. Den er egentlig kun en Reform, i konservativ Aand, af Konstitutionen af 1829. Fra 1833 af har den ikke undergaaet nogen Forandringer. Efter den nu gjældende Konstitution deler Nationen sig i egentlige saakaldte Chilesere, det er, de i Landet Fødte, og Bosiddende (estantes). Chileserne ere i Besiddelse af alle politiske og borgerlige Rettigheder. For at være aktiv Borger, maa man være 25 Aar eller 21, hvis man er gift, samt kunne læse og skrive. De Bosiddende nyde Lighed for Loven, have Adgang til offentlige Embeder, Ret til at boe og flytte hvorsomhelst i Landet, offentlig Beskyttelse for deres private Eiendom, og Ret til at petitionere og offentliggjøre deres Anskuelser gjennem Pressen, hvoraf de ogsaa have gjort fuld Brug.

Der er, som almindelig, tre Magter i Chili, lovgivende, udøvende og dømmende. Den lovgivende Magt udøves af Nationalkongressen, der bestaar af Senatorernes Kammer og de Deputeredes Kammer, som i Forening have de raadslaaende Forsamlingers almindelige Prærogativer og Rettigheder. Senatet bestaar af 20 Senatorer, valgte af særskilte Vælgere for 9 Aar, med fornyet Valg af en Trediedeel hvert tredie Aar samtidigt med Valget af Deputerede. For at være Senator maa man være aktiv Borger, 36 Aar, og have en Indtægt af 2000 Pjastre (omtr. 1800 Spd.) Medlemmerne af de Deputeredes Kammer kaares ved direkte Valg og omvælges fuld-

*) Fornemmelig efter Annuaire des deux mondes.

stændigen hvert 3die Aar. For at være valgbar, maa man være stemmeberettiget som Vælger og have en Indtægt af 500 Pjastre. Nationalkongressen er kun samlet fra 1ste Juni til 1ste Sept. hvert Aar, med mindre den maatte blive sammenkaldt af Præsidenten formedelst overordentlige Omstændigheder. Under Prorogationerne erstattes den af en Bevaringskomission, bestaaende af syv af Senatet selv valgte Senatorer.

Den udøvende Magt er overdraget en Præsident, Nationens og Administrationens øverste Chef, valgt ved indirekte Stemmegivning for 5 Aar, og valgbar paany efter blot 5 Aars Forløb. Republikens Præsident har foruden de almindelige exekutive Bemyndigelser, Ret til at prorogere i 50 Dage Kongressens ordinære Møder, at sammenkalde Kamrene extraordinært, personlig at kommandere Stridskræfterne til Lands og Vands og at sætte i Beleiringstilstand et eller flere Steder i Republiken. I Forretningernes Bestyrelse understøttes han af 4 titulære Ministre for ethvert af de 4 store Departementer, nemlig: for det Indre og de udenrigske Anliggender, for Justitsen og den offentlige Underviisning, for Armeen og Marinen, og for Finantserne; desuden af et Statsraad, hvori han selv fører Forsædet. Statsraadet bestaar af de virkelige Ministre, to Medlemmer af den øverste Ret, en høiere Geistlig, en General, Chefen for Finantsbestyrelsen, to Ex-Ministre eller Diplomater, to forhenværende Provindsintendanter, forhenværende Departementsgouvernører eller municipale Øvrigheder, hvilke Alle desforuden maae være i Besiddelse af de Kvalifikationer, som udfordres for at være Senator. Statsraadet forbereder Lovene, de aarlige Statsregnskaber, paakjender Strids- og administrative Spørgsmaal, og har Forslagsret til Udnævnelse af Dommere og Medlemmer af de høiere Retter, af Erkebiskopper, Biskopper og alle Dignitærer.

Den dømmende Magt har udelukkende Ret til at dømme, og udøver denne gjennem en Række af Magistraturer. Juryen har kun Lov til at dømme i Pressesager. Forfatningen sikrer Pressefrihed og det er vist, det er intet Mundsveir. En Lov af 25de Sept. 1846 forordner for Presseforseelser en særlig Domstol, bestaaende af en af 1ste Instantses Dommere og af Edsvorne, udtagne af en Liste, som hvert Aar optages af ethvert Municipalraad, der hvor Journalerne udkomme.

Santiago, Chilis Hovedstad, hvoraf vi nedenfor meddele en Tegning, er beliggende paa en stor Slette 1850 F. over Havfladen, i Syd begrændset af Anderne, i Øst af Høidestrækningen Cuerta de Predo, som adskiller den fra det stille Havs Kyster. Den er en af de skjønneste Stæder i Amerika, meget regelmæssig bygget og ved sine Gader, som skjære hinanden i rette Vinkler, deelt i 150 Firkanter. Husene ere formedelst de hyppige Jordskjælv for største Delen lave, men af stort Omfang og byggede af Teglsteen; de fornemste Bygninger, Regjeringspalaiet, Kathedralen, det biskoppelige Palais og andre ligge paa Plazaen eller det store Torv. I Stadens østlige Ende ligger en høi Klippe med Fortet Santa Lucia, som hyppig besøges af Fremmede formedelst den skjønne Udsigt, man derfra har til Anderne. Befolkningen i Santiago er for største Delen af reen europæisk Herkomst og tæller kun faa Mestizer.

Væddeløb i England.

(Efter Aftonbladet.)

En af Engelskmandens største Fornøielser og som tillige indtager den første Plads blandt Englands „national sports“ er utvivlsomt Væddeløbene eller som de her kaldes „the Races.“ Intet andet Land eier saa fortræffelige Heste, som England, ingen anden Nation er paa samme Tid saa stor Kjender og Elsker af Alt, hvad der vedkommer Heste, som den engelske; derfor kunne Væddeløb i hele deres Fuldstændighed og Herlighed blot faae sees i England. Blandt de kontinentale Stater har vel Frankrig forsøgt at efterabe England ogsaa heri, og de forskjellige Regjeringer i de sidste 30 Aar have alle fremmet Væddeløb, Stutterier, Remonter og i Almindelighed Forædlingen af Hesteavlen; men Frankrig er i denne Henseende endnu en Nybegynder og staar for langt tilbage til at kunne sammenlignes med England. Paris har, det er sandt, en Jockey-Klub ligesaavel som London; men Medlemmerne forstaae sig for det Meste bedre paa „écarté“ og „Lansquenet-Spil,“ paa en „véritable cigarre de la Havanne“ eller en fiin „Soupé à la Maison dorée“ og „Café Anglais,“ end paa Heste, Hestekjød og Hesterøgt. Pariser-Sportsmændene have ogsaa sine Væddeløb, ja til og med „Steeple Chases,“ men den, som har været tilstede ved disse Skuespil ved Epsom, Ascot, Goodwood, Doncaster eller Liverpool i England, kan ei andet end smile og trække paa Skuldrene ved at see de Efterligninger, som aarlig gjøres paa Champ de Mars eller ved Chantilly i „la belle France.“

Santiago i Chili.

Væddeløbene begynde sædvanlig i Mai og imødesees med samme Utaalmodighed og Interesse af det hele Folk, af Høi og Lav, af Rig og Fattig. Intet kan give et tilstrækkeligt Begreb om den almindelige Deeltagelse i disse folkelige Fornøielser, hvis det ikke skulde være en Tyrefægtning i Spanien, en kirkelig Fest i Italien eller en „fête militaire“ i Frankrig. Jockey-Klubben i London, som for en stor Deel bestaar af Adelen, Officierer, Grundbesiddere og Amatører endog af Middelklassen, alle mere eller mindre interesserede i Hesteforædlingen, er den høieste Domstol i alle Sager, der angaar Væddeløb og Væddemaal; thi det ene er uadskilleligt fra det andet, og Væddeløb uden Væddemaal vilde næsten være ligesom et Lotteri uden Gevindster. Det er dette Selskab, som vaager over Anordningerne ved alle Væddeløb, som fastsætter alle Regler for deres Udførelse og bestemmer Præmierne og Belønningerne for de Vindende. Et Medlem af denne Klub, som undlader at afgjøre sit Tab til Klubbens Medlemmer paa Betalingsdagen (the settling day), sædvanlig et Par Dage efter den sidste Løbning, ophører strax at regnes til samme og hans Navn opslaaes som “defaulter“ eller udeblivende. At Strenghed og Nøieseenhed er yderst magtpaaliggende i Forholdet mellem Medlemmerne i en saa talrig Klub, er let begribeligt, naar man veed, at man der spiller om flere tusinde £. blot paa „parole.“

Saasom Væddeløb og Lege tilhest med alle deres Chancer, Kombinationer og Forgreninger i England er en fuldkommen Videnskab, som der ofte udfordres en halv Livstid til at sætte sig ind i, og som heller ikke kan interessere andre end Engelskmændene selv, saa er det unødigt at indlade sig paa nogen nærmere Beskrivelse af en Indretning, som, ihvorvel den sikkerlig har Forbedringen af Hesteracerne til Hovedøiemed, alligevel skylder Væddelysten og de uhyre Pengesummer, som i disse Tilfælder sættes paa Spil, sin største Tiltrækningskraft. Nogle faa Oplysninger om „Sporting- og Racing-Systemet“ i England turde imidlertid ei være uvelkomne for vore Læsere; vi skulle derfor omtale de væsentligste Omstændigheder og Betingelser ved Væddeløbene i Almindelighed.

De, som have Stutterier eller ere Eiere af Væddeløbsheste (race horses) indskrive disse allerede som Føl med hele deres Genealogi paa Racing-Registeret for det Væddeløb og Aar, de ere bestemte til at optræde, og betale en vis Indtrædelsesafgift for hver saaledes indregistreret Hest. Da ingen Hest indtræder i Væddeløbene under Treaars-Alderen, saa bliver den ombyggelig røgtet, daglig øvet og beskyttet mod al Fare, indtil Tiden kommer, at den skal optræde. Hestens Styrke og Hurtighed er imidlertid allerede bekjendt for alle Kjendere af Fag, og hvis den er af Fuldblodsrace, af gode Forældre og gode Anlæg, saa begynde Væddemaalene i Forhold til dens mulige Chancer. Foruden Belønninger, som gives deels af Regjeringen, deels af adskillige Stæder, Jernbanekommissioner og Privatpersoner, og hvilke bestaae i Penge eller kostbare Guld- og Sølvvaser („cups“) forestillende Sindbilleder af Ridekunsten, bestaae de øvrige Gevinster af „Sweepstakes, Handicaps“ og „Oaks“, hvilke ere techniske Benævnelser for Indsatser af saa eller saa mange Souverains for hver Hest imellem et vist Antal Subskribenter. Der er mange 100 Slags slige „Stakes“ for Heste af ulige Aldre, Kjøn, Vægt og Længde, alt efter Antallet af Minuter og Sekunder, de have at løbe. Somme af disse „Stakes“ ere ganske betydelige, saasom de navnkundige „Derby-Stakes,“ hvorom der altid strides ved Epsom, hvor hver Indsats er 50 £. med ofte mere end 150 Subskribenter. Indsatserne stige saaledes undertiden til 8 a 9000 £., hvilke den vindende Hests Eier putter i Lommen, uden at regne alle de Væddemaal, han desuden har indgaaet for egen Regning. Foruden Bladet „Bell's Life in London“, hvilket heelt og holdent er bestemt for „Sporting matters“ (d. v. s. Alt angaaende Heste, Væddeløb, Jagt, Fiskeri, Seilads, Boxning og lignende Engelskmands-Forlystelser) opofre alle engelske Aviser dagligen en Spalte, hvori Favorithestenes Navne figurere for hvert forestaaende Væddeløb, mærkede med Chifre, der vise Væddemaalene, og hvilke Heste der staae bedst anskrevne i den offentlige Opinion, og paa hvilke der væddes mest, ligesom ogsaa hvilke der have usikre Chancer og saaledes ere mindre Gjenstand for Væddemaal. Publikum er saaledes temmelig indviet i Hestevæsenets Hemmeligheder, og en ivrig Vædden fortsættes blandt alle Samfundets Klasser, indtil Væddeløbene have fundet Sted og Resultatet er bekjendt — og det sædvanviis til mange Personers fuldstændige Ruin og til endnu Fleres Fortrædelighed; thi det hænder ofte, at en forud næsten ubekjendt og for ubetydelig anseet Hest overgaar navnkundige Medbeilere og gamle Turnerkjæmper og naaer Maalet flere Hestelængder før de andre.

Efter disse indledende Forklaringer om Væddeløbene i Almindelighed, skulle vi søge at give dem, som ei selv have besøgt noget engelsk Væddeløb, et Begreb om dette besynderlige Skue. Paa den store Derbydag (the great Derby day) ville vi derfor begive os til Epsom, som tilligemed Ascot ere de fornemste og mest besøgte af alle de Væddeløb, som om Vaaren holdes i hele England. Er Veiret vakkert — hvilket ikke altid er Tilfældet; thi det er sikkerlig lunefuldere her end i noget andet Land — saa seer man tidlig om Morgenen paa den bestemte Dag i Tilberedelsen af alskens Kjøretøi og i Sadlingen og Forspændingen af Heste hele London igjennem, et øiensynligt Kjendetegn paa, at noget Usædvanligt er paafærde og at Dagen er en af Englands Nationalfeste. Omnibuser og Deligencer (stage-coaches), de fleste med fire Heste og fulde af Passagerer paa Taget, begynde først at sætte sig i Bevægelse og rulle fra alle Kanter af Staden sydover paa Veien til Epsomsletten, der ligger i Grevskabet Surrey 16 engelske Mile fra London. Engelskmanden er en stor Elsker af frisk Luft og foretrækker altid, naar han reiser, at sidde udenpaa og (outside) røge sin Cigar fremfor den bekvemmeste Plads i Vognen (inside). Det Indre af Vognen tjener denne Dag som Opbevaringssted for Mad- og Drikkevarer, hvilke medbringes i Overflod og uden hvilke John Bull aldrig rigtig kan more sig. „Plenty to eat and drink“ (fuldt op af Mad og Drikke) er i dette Land en Betingelse sine qva non for alle Lystreiser, Pikkenikpartier og Udflugter. Ingen Munterhed, ingen Herlighed ellers!

I de aristokratiske og fashionable Kvartaler af den vestre Kant i London (the Westend) passerer imidlertid Hundreder af lette Kalescher, elegante og prægtige Berlinervogne med fornemme Herrer og Damer, alle i „raring“ Toilette, det vil sige, i de lyseste og livligste Farver, deels fordi disse bedre skikke sig for Støvet, deels for at give den hele Fest et gladere og pragtfuldere Udseende. Det smukke Kjøn ligner ved denne Leilighed virkelige Sommerfugle og Kolibrier, saa udsmykkede ere de i alle Regnbuens afvexlende Farver; thi lyse og lette Farver ere aldeles „de rigueur“ og Parasoller, Hatte, Mantiller, Kjoler, Handsker, Alt er hvidt, rosenfarvet, lysegrønt, violet

eller af „couleur de paille." Gentlemænd, saa verdensberømte for sin alvorlige og mørke Klædedragt, afvige paa „Races-Dagene" fra den hverdagslige Brug og vise sig ogsaa i grellere Farver; de have hvide Hatte, lette lyse Paletoer, lyse Handsker og tillade sig derhos en „cravate de fantasie," som Pariserne kalde det.

Postillionerne, som ride paa Herskabsvognenes Heste, ere ogsaa i fuld Uniform: hvide Hatte, blaa, røde eller gule Silkejakker, hvide Rideburer og Rytterstøvler. Deligence-, Omnibus- og Cabkusknerne, hvilke i England ei have nogen bestemt Dragt, pryde sine Hatte med Guldgaloner eller Knaphullerne med Blomster, for heller ikke aldeles at træde tilbage for alle Andre i det almindelige Helgedagsudstyr. Blomster synes forresten meget søgte paa „Races-Dagene;" Damer og Herrer, Kudske og Postilloner, alle have for det meste en Bouquet i Haanden eller en Blomst i Knaphullet, ja endog Hestenes Bidsler og Sæletøi ere udsmykkede dermed.

Man maa imidlertid ikke forestille sig, at Væddeløbene ere Forlystelser, der blot tilhøre Aristokratiet og de høiere Klasser; thi Handels- og Arbeidsklassen deeltager deri med samme Iver, som deres Herrer Lorderne, og opofre idetmindste een Dag aarligen til disse Fornøielser. Der er næsten Stilstand i alle Affærer i City i London paa Derbydagen, og man seer ofte paa Handelskontorerne og Sælgebodernes Døre: „We are gone to the Races!" (Vi ere gangne til Væddeløbene). Londons-Tosserne „the Cockneys," et Sidestykke til de bekjendte „badauds" i Paris, anse sig alle for gode „Sportsmen" og ere altid tilstede ved Væddeløbene, hvorhen de begive sig med Jernbanerne, hvis de ikke have Raad til at deeltage i Hyren af en „stage coach" eller Omnibus. Hele Veien til Epsom vrimler denne Dag af smaa lette Fjederkjærrer (springcarts) Jagtkjærrer (dog-carts) og Gigger, Kjøretøi, der næsten udelukkende tilhører Boutikhandlernes Klasse eller „the shopkeepers." De medbringe Kone og Børn samt Kurve, fyldte med Oxetunger, kolde Kyllinger, Skinker og Pakker af „Sandwiches" (etslags dobbelt Smørgaas med Oxekjød, Skinke eller Tunge imellem, bestrøet med Senep og Salt). Øl, Porter og Viinbouteiller stikke ogsaa Halsene op af Kurvehjørnerne og tilkjendegive, at de ingenlunde agte at faste, men tvertimod berede sig til at have en munter Dag. (Fortsættes.)

Norge.

Christiania. Under 5te d. M. er Sogneprest til Augvaldsnæs Prstg. O. L. Sinding udnævnt til valgt Provst i Karmsunds Provsti; Provst S. Stenersen (Elverum) til Sogneprest til Nannestad Prstg.; Korpslæge Fr. C. Leegaard til Distriktslæge i Laurvigs Distrikt samt Korpslæge C. T. Schjøtt til Brigadelæge ved 2den akershusiske Infanteri-Brigade.

— Exam. jur. og Stykjunker A. S. Colbjørnsen er beskikket til Lensmand i Kraakstad, og Kontorbetjent N. Nielsen til Lensmand i Skibtvedt.

— Handelsgartnernes Forening har i den tekniske Forenings Lokale aabnet en Udstilling af Haveprodukter til Fordeel for Trængende.

— I den sidste Tid er i selve Byen saagodtsom Ingen bleven angrebet af Kolera, og i Forstæderne have ogsaa Sygdomstilfældene indskrænket sig til et Par daglien. En Dag blev endog Ingen angrebet. I Dagnet fra 14de—15de angrebes imidlertid atter 9, hvoraf 3 fra Byen.

I Lands Præstegjeld samles Bidrag til dem, som ved den ondartede Kolera have mistet sine Forsørgere og ikke henhøre under den almindelige Fattigforsørgelse i Christiania og nærmeste Omegn.

I Frederikshald har Kolera grebet overordentlig stærkt om sig, idet de Angrebnes Antal 6—7de Okt. gik op til 21. Indtil den 12te var ialt 176 blevne angrebne og 104 døde.

— Oberstlieutenant H. J. A. Jensen er bleven bortrevet af Epidemien.

Ved Storthingsvalget for Laurvik og Sandefjords Kjøbstæder (6te Okt.) udkaaredes Sagfører J. Sverdrup til Repræsentant og Handelsborger F. C. O. Holdtbendahl til Suppleant.

Bergen. Repræsentantskabet har indstillet, „at Skolekommissionen meddeles Bemyndigelse til at optage et Laan af 1200 Spd. mod Pant i det nye Skolehuus paa Stølen til Fuldførelse af dette Skolehuus."

Molde. I Landmandsmødet, der holdtes her i Slutningen af forrige Maaned, deeltoge 114 Personer; Udstillingen opviste 225 Nr., af hvilke blot en eneste Udstiller var tilvirket udenfor Amtsdistriktet.

Tromsø. Den 31te f. M. indviedes Mallangens nye Kirke, „et vakkert, lyst og venligt Gudshuus, der med Hensyn til kirkelig Charakteer maa ansees for et af de smukkeste og mest smagfulde i Stiftet." Kirken ligger paa Gaarden Mortenhals, 3/4 Miil fra Tromsø By, rummer 600 Mennesker og koster 1100 Spd.

— Sparebankens nylig afdøde Kasserer var, som det nu viser sig, kommen i en Kassemangel af 10,512 Spd. 8 ß., hvoraf dog mindst Halvparten antages at ville blive dækket ved hans Bo.

— Et Par af de til Spidsbergen afsendte Fartøier ere komne tilbage. Det ene har gjort en ret god Fangst til en Værdi af omtrent 1500 Spd., det andet har været mindre heldigt, da Fartøiet nemlig, medens det Mandskab var fraværende, drev bort med to Mand paa, hvilke af Vinden bragtes til Norge. Det tilbageblevne Mandskab, der forudsaa den visse Død, forsøgte at naae Hjemmet i en Fangstbaad, og var ogsaa saa heldigt, 10 Mile fra Nordkap at træffe et Skib, som bragte dem til Hammerfest.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. Nr. 284 har Bankadministrator Stabell foreslaaet, at i Pensionsindretningen i Christiania kun Renterne skulle anvendes til Pensioner, saalænge disse udgjøre Halvdelen af den før Pensionsberettigede indbetalte Kontingent eller 2½ Spd. Strække ikke Renterne til at give saa stor Pension, skal det Manglende tages af sidste Indskud, indtil Halvparten deraf. Saaledes bliver hvert Aar idetmindste Halvdelen af den indbetalte Kontingent at tillægge Fondet for at bidrage til de fremtidige Pensioner, hvorfor Kontingenten erlægges.

I Chr.-Pst. for 10de Okt. foreslaaes det for det philharmoniske Selskabs Direktion, at et godt og fuldstændigt Orchester skal lønnes og overtage Instrumentafdelingen i Forening med Selskabets eget Orchesterpersonale, at Kontingenten skal ansættes til 1 Spd. 60 ß., at de aktive Medlemmer skulle fritages for Kontingent, at Selskabet hver Vinter skal holde 4 Koncerter og at et vist Antal Billetter skal sælges til hver Koncert, men til noget høiere Priis end for passive Medlemmer.

— I samme Bl. for 11te Okt. opkastes det Spørgsmaal: „Hvad skal Regjeringen gjøre for at bevæge philologiske Kandidater til at søge Adjunktposter ved de offentlige Skoler i Smaastæderne?" hvilket Spørgsmaal er fremkaldt derved, at Philologerne ikke søge sig bort fra Christiania, hvor Privatundervisningen indbringer dem Mere, end en Adjunktpost i en ogsaa med Hensyn til Opholdet mindre behagelig Smaastad. For at nu disse Smaastadsskoler kunne faae Philologer til Lærere, foreslaaes det Princip befulgt, at Kandidater i Regelen ikke avancere til de høiere Skoleembeder, uden gjennem de lavere, og at man ikke kan blive Rektor eller Overlærer, uden først at have været Adjunkt.

— I den sidste Tid er Opmærksomheden bleven stærkt henvendt paa Forsørgelsen af de Børn, der i Koleratiden have mistet sine Forældre, og i denne Anledning er da ogsaa flere Forslag og Opfordringer blevne gjorte. Især have Mange tilskyndet at udsætte disse Forældreløse til brave Folk paa Landet, og endog opfordret saadanne, som selv ingen Børn havde, til at antage sig hine Stakler i Børns Sted. Det sidst fremkomne Forslag gaar dog ud paa, at man her i Byen skal see til at faae oprettet en egen Forsørgelsesanstalt for dem. Kommunen maa betale 12—16 Spd. aarlig for hvert Barn, der udsættes til Folk; disse Penge vilde være meer end nok til Bespiisning. Huus vilde man maaskee faae i den gamle Bibliotheksbygning og Udgifterne ved Lys og Brænde turde vorde bestridte af de til Understøttelsesselskabet indkomne Bidrag, ligesom man vel ogsaa for Fremtiden turde paaregne noget af Sparebankens Overskud i dette Øiemed.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. I Hovedstaden vedbliver Kolera at aftage, ligeledes i Gefle. Derimod er den udbrudt baade i Carlstad, Jönköping og Wenersborg. I Gøtheborg er ialt 1389 blevne angrebne, 702 døde.

— I Stockholm er, paa Grund af Kolera, stiftet en Fruentimmerforening for „Barnavård," der skal bestyres af en Centralkommittee med Fredrike Bremer til Ordførerske.

Frankrig. François Arago er afgaaet ved Døden den 2den Oktober.

— En Polak, Grev Branicki, der opholder sig i Paris, har skjænket 1 Million Fr. til Dannelsen af en polsk Legion i Tyrkiet.

— Dyrtiden tager svær Overhaand i Paris; for at holde Bagerne skadesløse for det Tab, de lide ved at sælge Brødet til den tidligere vedtagne høieste Priis, maa Staden maanedlig udrede flere Hundredetusinder.

Italien. Hele Civita-Vechias Befolkning har gjort Opstand i Anledning af et Rygte om at den pavelige Regjering agtede at ophæve de Privilegier, Staden har som Frihavn. Men da Statssekretæren gav Staden Forsikring om, at der intet vilde blive heraf, vendte Roligheden tilbage.

Tyrkiet. Allerede forrige Post bragte Efterretning om, at Tyrkiet havde erklæret Krigen, og denne Efterretning gjentages nu med de nærmere Omstændigheder. Den 25de Sept. erkjendte Divanet, at Wiener-Forslaget ikke kunde antages, og næste Dag besluttede det at afbryde Underhandlingerne, traf Forberedelser til Fiendtlighedernes Begyndelse og udfærdigede en høitidelig Krigsproklamation. Dette Skridt imødesaaes med Længsel af saagodtsom den hele tyrkiske Nation, af Folket, Geistligheden og de høiere Embedsmænd. Sultanen selv skal derimod i det Længste have kviet sig derfor. — En Krig, der vil ryste hele Europa og i sine Følger maaskee blive den vigtigste af alle den nyeste Tids Krige, forestaar saaledes efter al Sandsynlighed, — en Krig, der ikke blot vil indskrænke sig til Russer og Tyrker, men hvori ogsaa de vestlige Stormagter nødvendigvis maae deeltage. — En Telegraph-Efterretning beretter ogsaa, at Frankrig og England have forkastet de sidste russiske Forslag, bestemt sig til at understøtte Tyrkiet, hvis Rusland ikke giver efter, og at deres Flaade den 9de vilde vise sig ved Konstantinopel, for ved Krigens Udbrud at løbe ind i det sorte Hav.

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Fattigforstanderpost i Drammen (for Byens 3 Distrikter) med 300 Spd. aarlig.

Veiinspektørposten i Nedenæs og Robygdelagets Amt med 150 Spd. i aarlig Løn og Diætgodtgjørelse.

En Kompagnichirurgpost i anden akershusiske Infanteribrigade med en aarlig Gage af 96 Spd. samt Kvarteerpenge.

Førstelærerposten ved Nykirkesognets Almueskole for Drengebørn i Bergen med en aarlig Løn af 150 Spd. og et midlertidigt Tillæg af 25 Spd. samt fri Bolig.

En Lærerpost ved Riisørs Almueskole med 120 Spd. i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Røraas Prstg. med 120 Spd. i Løn.

En Underlærerpost ved Stavangers Almueskoles Vexelklasse med 100 Spd. i aarlig Løn.

Kirkesangerposten i Stiklestads Sogn til Verdalen med 100—110 Spd. i Indtægter.

Bekjendtgjørelser.

Opmuntret ved det Bifald, de af mig udgivne Smaabøger i de foregaaende Aar have havt, har jeg ogsaa iaar tænkt at udgive nogle til Jule- og Nytaarsgaver passende Skrifter, nemlig:

1) Illustreret Kalender for 1854. — Bogen vil blive saavel af belærende som underholdende Indhold og prydet med henimod 30 Illustrationer, for det Meste forestillende norske Gjenstande. Hvad Bogens Udstyrelse og Tendents angaar, vil den ligne den i forrige Aar paa mit Forlag udkomne „Illustreret Kalender for 1854." — Priis 24 ß.

2) Lars Linderots Kirketaler eller Samling af Prædikener, der ikke findes i de paa Norsk udgivne Prædikensamlinger af denne Forfatter. Priis 24 ß.

3) Udvalg af Lars Linderots aandelige Sange oversatte af O. Vig Priis 24 ß.

Med Udgivelsen og Abonnementet paa en af ovennævte 3 Forlagsartikler, som endog, om det maatte ønskes, kunne ombyttes med en af nedenanførte Bøger til samme Priis, tænker jeg at forene en Præmiefordeling saaledes, at jeg ved et Antal af 20,000 Subskribenter giver 4000 Præmier til en Værdi af tilsammen 1000 Spd. Skulde Abonnenternes Antal paa disse smaa Bøger overstige dette Antal, forøges Præmiernes Antal og Værdi i samme Forhold, og skulde hiint derimod blive mindre, formindskes disse ligeledes, eller med andre Ord, hver femte Abonnent i Gjennemsnit vil i ethvert Tilfælde erholde Præmie og samtlige Præmiers Værdi beløbe sig til ¼ Part eller 25 pCt. af Brutto-Indtægten af hele Foretagendet. — Det bemærkes dog, at Hovedpræmierne uden Hensyn til Abonnenternes Antal blive uforandrede. — Præmie-Fordelingen skal foregaae ved Udlodning i December (før Juul), i Overværelse af de Abonnenter, som maatte indfinde sig i Trækningslokalet, samt under Politiets Kontrol. De Abonnenters Navne som vinde Hovedpræmierne, skulle blive bekjendtgjorte i et af de mest læste offentlige Blade.

Hoved-Præmierne ere følgende:

1ste Præmie 100 Spd., hvoraf 50 Spd. i Kontant og 50 Spd i Varer fra min Boutik efter frit Valg.
2den do. 50 Spd., hvoraf 25 Spd. i Kontant og 25 Spd. i Varer.
3die do. 36 Spd., ligeledes Halvdelen Kontant og Halvdelen Varer.
4de do., Parti af Gudbrandsdalen, et Oliemaleri af Linstow, i forgyldt Ramme. Priis 30 Spd.
5te do., Le bon Menage, stort Kobberstik i forgyldt Ramme. Værdi 15 Spd.
6te do., Hans Majestæt Kong Oscars og Dronningens Portrætter i forgyldte Rammer. Værdi 14 Spd.
7de do., Norge i Tegninger, smukt indbunden. Værdi 12½ Spd.
8de do., Norske Nationaldragter, smukt indbunden. Værdi 12½ Spd.
9de do., En Mahogni-Kasse, hvori 12 Flasker Eau de Cologne, endeel Parfurmerisager m. m. Værdi 12 Spd.
10de do., 1 Dusin Theskeer af Sølv. Værdi 9 Spd.
11te do., En Hirschfænger. 7 Spd.
12te do., Norsk Bondeliv af Tiedeman meget smukt indbunden. 6 Spd.

Som mindre kostbare, men dog værdifulde Præmier nævnes Snorre Sturlesons norske Konge-Sagaer, smukt indb., Billed-Bibelen, Wexels, Wallins, Linderots, Schultz's, Bruns, Birkedals m. fl.s Prædikener, ægte Meerskums-Pibehoveder, Tollekniver med udskaarne Skafter, Munchs Kart over Norge, Waligorskis og Wergelands Veikart, Galleri af mærkelige Nordmænd, Mapper, Portmonaier etc. etc.

Da muligens Somme kunne foretrække andre af mine Forlagssager for de ovennævnte Bøger, har jeg besluttet, at det skal staae Subskribenterne frit for at gjøre Udvalg blandt følgende Skrifter til samme Værdi, hvilke de saaledes, naar de anmærke det paa Subskriptionsplanen, kunne faae i Bytte mod de 3 ovenfor nævnte Subskriptionssager, uden derved at tabe Adgangen til den med disse forbundne Præmiefordeling, nemlig:

1) Illustreret Kalender for 1852. 24 ß. 2) Juletræet for 1850. Af P. Chr. Asbjørnsen. Med Illustrationer af Joh. Eckersberg. 24 ß. 3) Do. for 1852. 24 ß. 4) Juletrold, udvalgte Folke- og Børne-Eventyr, oversatte af P. Chr. Asbjørnsen med Illustrationer af Joh. Eckersberg. 24 ß. 5) Den lette Regnekunst 24 ß. 6) Religiøs Læsning for Folket af O. Vig. 24 ß. 7) Baxters Opfordring til den Uomvendte. Andet Oplag. 24 ß. 8) Asbjørnsens Naturhistorie for Ungdommen, 3 Dele; hver Deel særskilt 24 ß. 9) Alf Thorsen, den forstandige Bonde, af Andr. Faye 12 ß. Menneskets Hjertes Speil 12 ß. (tils. 24 ß.) 10) Straubel, Kortfattet Lærebog i Religionen 24 ß 11) Norges Grundlov tilligemed en Samling af de øvrige den norske Statsforfatning samt de almindeligste borgerlige Interesser vedrørende Lovbestemmelser 24 ß. 12) Lars Linderots Skriftetaler tilligemed et Brev fra Lars Linderot til nogle opvakte Sjæle i Surteby Menighed. Udgivne paa norsk af C. A. Guldberg. 3die Oplag indb. 24 ß. 13) Nordblad, Skibslægen, 24 ß. 14) Schartau, indenlandsk Farvebog, heftet 24 ß. 15) Sangsamling for norske Selskabskredse udgiven af det norske Studentersamfund med fleerstemmige Melodier i Texten. 2de Hefter a 24 ß. 16) Illustreret Visebog, indeholdende hundrede og to Folkesange og Viser. 24 ß. 17) Moderen, en Børnebog i 12 Billeder, koloreret 24 ß. 18) Lovsamling for Menigmand, indeholdende 48 forskjellige Love, heftet 24 ß. 19) B. Moe, Christiania Beskrivelse i Omrids 24 ß. 20) Mormonismens Historie, med 12 Bill. Indb. 24 ß. 21) A. Schjøth, Anviisning til hurtig praktisk Regning, heftet 24 ß. 22) Fr. Chr. Schjübeler, Om Poteten. Indb. 24 ß. 23) Fischers mechaniske Naturlære 2 Dele. Hver Deel særskilt 24 ß. 24) J. P. Broch, Det hellige Land, med 7 Træsnit og et Kart i Steentryk. Heftet og sort Kart 24 ß. 25) Stang, den norske Huusmandsklasses Tilstand. 24 ß. 26) Samling af Lovbestemmelser vedkommende Fattigvæsenet i Norge. Udgiven af Munch-Ræder, 2 Hefter a 24 ß. 27) Smith, Axel, fransk Grammatik indb. 24 ß. 28) Illustreret Maanedsskrift for Morskabslæsning, 2de Hefter a 12 ß. (tilsammen 24 ß.)

Alle ovennævnte Forlagsartikler ere færdige fra Pressen og kunne saaledes, om forlanges, udleveres Subskribenterne med det samme de subskribere.

Enhver, som enten samler 10 Subskribenter eller selv subskriberer paa 10 Expl., erholder det 11te frit samt fri Lodseddel med Adgang til Præmiefordelingen.

Nummererede Beviissedler udleveres hver Subskribent og tjene som Kvittering for de erlagte Penge. Subskription modtages i alle Landets Boglader.

A. Dzwonkowski.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet:

Om Poteten af Fr. Chr. Schübeler — 56 Pag. — stor Oktav med fiere i Texten indrykkede Træsnit, trykt paa smukt Velinpapiir. — Heftet 16 ß. — indb. 24 ß. — Forfatteren siger i sin Fortale:

„Efter Opfordring af flere sagkyndige Mænd, paa hvis Dom jeg har Grund til at stole, har jeg besluttet mig til, som et særskilt Skrift, at udgive nærværende Afhandling, der først har været trykt i „Illustreret Nyhedsblad" 1853, Nr. 1—7.

Den Mængde særskilte og tildeels vidtløftige Skrifter og den næsten uoverkommelige Masse af mindre Stykker i Dagblade og andre Tidsskrifter, som i de senere Aar ere udkomne om Dyrkning og Behandling af Poteten, gjør det umuligt for Enhver, der ikke specielt sysle med saadanne Gjenstande, at faae et nogenlunde ordnet Begreb om de i de senere Aar anstillede Dyrkningsforsøg og de af samme vundne Resultater. De vigtigste af disse har jeg i nærværende Afhandling søgt at fremstille; og dersom den Deel af Almeenheden, der selv ikke har Anledning til at forskaffe sig den herhenhørende vidtløftige Literatur, i disse Blade maatte finde noget for sig Brugbart, er Hensigten med mit Arbeide ikke bleven forfeilet."

A. Dzwonkowski.

☛ **Til inden- og udenbyes Abonnenter, der have erlagt Kontingent for hele indeværende Aargang, ville Lodsedlerne til den med Illustreret Nyhedsblad forbundne Præmiefordeling blive sendte med et af de først udkommende Nummere og senere efterhaanden, som Remisse indløbet.**

☛ **Subskription paa Illustreret Nyhedsblad modtages fremdeles i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier og koster 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet. — Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Med Subskriptionen er forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Disse Gevinster ville i Aarets Slutning ved Lodtrækning blive fordelte blandt Abonnenterne uden Hensyn til deres Antal; dog fordres som nødvendig Betingelse, at Betalingen bliver ordentlig erlagt for hvert Kvartal og at man holder Bladet fra Aargangens Begyndelse til dens Slutning. Skulde Abonnenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordelte i flere Gevinster, hvoraf den største vil blive 100 Spd. kontant.** A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 43. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 22de Oktober 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

François Arago.

Dominique François Arago er født den 28de Februar 1786 i Estagel ved Perpignan, Øst-Pyrenæernes Departement i Sydfrankrige. Hans Fader, der siden Revolutionen indehavde en Kassererpost i Perpignan, satte ham tidlig ind i Byens Skole. I sit syttende Aar kom han ind paa den polytechniske Skole, hvor han forblev i to Aar, og blev i 1805 Sekretær ved Bureau des longitudes. Som saadan fortsatte han sammen med Biot og de spanske Kommissærer Chair og Rodriguez den af Delambre og Méchain paabegyndte Meridianmaaling fra Barcelona til Den Formentera, og befandt sig just paa Mallorca, da Spanierne gjorde Opstand mod Napoleon (1808). Som Følge heraf blev han fængslet og maatte som Fange sidde flere Maaneder i Belver-Citadellet ved Palma. Efterat være sluppen løs igjen, forsøgte han paa at sætte over til Algier, for derfra at kunne komme over til Marseille paa et algierisk Skib. Men denne Reise løb uheldigt af; Skibet blev opsnappet af en spansk Krydser og Arago sat i Forvaring paa Fortet Rosas. Paa Deiens Reklamation blev han omsider løsladt og forsøgte nu nok engang paa at naae Marseille. Men han var endnu ikke heldigere end før; allerede nær Havnen blev Skibet overfaldet af en Storm og kastet ind paa den sardiniske Kyst, hvorfra det reddede sig til Algier. Her var imidlertid den forrige Dei bleven myrdet, og den nye Dei lod Arago indskrive blandt Slavernes Tal og anvendte ham til Tolk paa Korsarskibe. Først 1809 erholdt han paa den franske Konsuls gjentagne Forestillinger sin Frihed og naaede nu endelig Marseille, efterat han med Nød og Neppe var undgaaet en engelsk Fregat. Til Løn for alle disse Lidelser blev han, skjønt kun 23 Aar gammel, i Lalande's Sted optagen i Videnskabernes Akademi i Paris, og af Keiseren, der satte stor Priis paa ham, udnævnt til Professor ved den polytechniske Skole. Her underviste han indtil 1831 i chemisk Analyse og Landmaaling; men siden begyndte han at beskjæftige sig mere med Astronomi og Physik og med Undersøgelser over Lysets Polarisation, Galvanisme og Magnetisme. For sin Opdagelse af den ved Rotation udviklede Magnetisme tilkjendtes han den af Copley stiftede Medaille, en Hædersbeviisning, der endda ikke var bleven nogen anden Franskmand til Deel. I 1834 besøgte han Storbritannien og blev ikke alene af Universitetet i Edingburg kreeret til Doktor i Retsvidenskaben, men endog af Stæderne Edingburg og Glasgow meddeelt Borgerret. I Forening med sin berømte Landsmand, Chemikeren og Physikeren Gay-Lussac, grundlagde Arago „Annales de chimie & de physique," hvori han nedlagde Resultatet af forskjellige videnskabelige Undersøgelser. Resultatet af sin Meridianmaaling, som først gjorde ham bekjendt i den videnskabelige Verden, offentliggjorde han i Fortsættelsen af den af Institutet tidligere udgivne „Base du système métrique" under Titelen „Recueil d'observations géodésiques." I sin i 1828 paabegyndte „Annuaire du Bureau des longitudes" og i „Underholdninger paa Naturvidenskabernes Gebet" leverede han populær-videnskabelige Afhandlinger, hvorved han meget bidrog til at vække Sands for og udbrede Indsigter i Naturvidenskaberne blandt det større Publikum. Overhoved forstod Arago mesterlig den Kunst ved en fattelig Fremstilling at gjøre selv Videnskabens vanskeligste Problemer almeenforstaaelige og underholdendende; endog i vort Sprog besidde vi et Vidnesbyrd herom i de for nogle Aar siden udkomne „Populære Forelæsninger over Astronomien, oversatte af (nuværende Lektor) Chr. Langberg."

Ogsaa som Politiker har Arago spillet en betydelig Rolle og i de to sidste franske Revolutioner tog han endog virksom Deel. I Julirevolutionen 1830 lagde han sit republikanske Sindelag for Dagen og gjorde sig især bemærket ved den Bestemthed og Uforfærdethed, hvormed han fraraadede den i 1844 afdøde Marschal Marmont at anvende de yderste Forholdsregler for at redde Carl X's Throne. Vi ville efter Louis Blanc's „Histoire de dix ans" hidsætte en udførligere Beretning om Aragos Forhold ved denne Anledning, da den kaster et eiendommeligt Lys paa den uforfærdede Lærdes Charakteer. Det var den 28de Juli, medens Paris's Gader fløde af Blod, at Arago indfandt sig hos Marmont. „Han gik forud for de fem Deputerede, der vare affendte for at underhandle med Hertugen. Han havde samme Dags Morgen erholdt et Brev fra Fru de Boignes. Denne Dame bønfaldt ham om at begive sig hen til Marmont og gjøre det Herredømme, han havde over Marschallen, gjældende, for at frelse Paris fra en uundgaaelig Ødelæggelse. Arago var tvivlraadig, thi i de borgerlige Uroligheder er Hadet saa mistænksomt. En ædel Indskydelse bestemte ham. Han lod sin ældste Søn komme og befalede ham at følge sig, eftersom en Fader aldrig kan blive mistænkt for at ville svigte sin Pligt i sin Søns Nærværelse. De begave sig paa Veien og naaede gjennem en Kugleregn Hovedkvarteret. De bleve indladte i en stor Sal; midt paa Gulvet stod en Billard, hvorpaa Laurentin redigerede en Artikel til Quotidienne; rundt omkring herskede den frygteligste Forvirring. Blege, med Støv og Sved bedækkede Adjutanter krydsede hverandre. Hvert Øieblik afgik Depescher fra det Værelse, hvor Generalen befandt sig; tusinde skrækkelige Rygter trængte ind, blandede med Lyden af Geværskud, og de i en Klynge staaende Stabsofficierer lyttede med spændt Opmærksomhed og ængstelige Miner til Kampens Omskiftninger.

„Da Arago med sin kolossale Væxt, sit mægtige Hoved og flammende Blik pludseligt traadte ind, opstod der en frygtelig Bevægelse. Ængstlige og truende Raab løde fra alle Sider, som om pludseligt et skinbarligt Billede af Folket havde aabenbaret sig i hans Person. Da var det, at en polsk Officier ved Navn Komierawski hurtigt traadte hen til ham og sagde: „Hvis Nogen vover at lægge Haand paa Dem, skal den synke for et Hug af min Sabel."

„Arago blev ført ind til den Overstkommanderende. Men førend han endnu havde sagt et Ord, udstrakte Marmont sin Arm imod ham og raabte: „Gjør mig intet vanærende Forslag!" — „Hvad jeg har at foreslaae, vil tvertimod gjøre Dem Ære. Jeg forlanger ikke, at De skal vende Deres Sværd imod Carl den Tiende; men nedlæg Kommandoen og reis øieblikkelig til St. Cloud." — „Hvorledes! jeg skulde forlade denne Post, hvorpaa Kongens Tillid har stillet mig! Jeg, en Kriger, skulde vige for oprørske Borgere! Jeg skulde tillade Europa at sige, at vore tapre Tropper maatte flygte for en med Stene og Stokke bevæbnet Pøbel! Det er umuligt! det er umuligt. De kjender mine Følelser; De veed, om jeg har billiget disse fordømte Ordonnancer! Men en forudbestemt, frygtelig Skjæbne nedtynger mig: min Bane maa jeg følge." — „De kan bekjæmpe deres Skjæbne. De har endnu eet Middel tilbage til at udslette Mindet om Invasionen af Parisernes Erindring . . . . Reis, reis uopholdeligen!" (Samtalen afbrødes for en Stund af nedslaaende Efterretninger om Soldaternes Kamp; men derpaa fortsatte Arago sine Forestillinger med fornyet Iver). „Nu vel, ..." mumlede Hertugen af Ragusa . . . . „i Aften . . . . vil jeg see . . . ." — „I Aften! hvad tænker De paa? I Aften ville tusinde Familier bære Sorg! I Aften! saa vil Alt være forbi! og hvad Udfald Kampen end faar, vil Deres Stilling være frygtelig. Dersom De bliver overvunden, er De uundgaaelig fortabt. Som Seierherre vil alt det udøste Blod aldrig blive Dem tilgivet."

„Marschallen syntes at vakle. Med endnu større Kraft udbrød Arago: „Skal jeg sige Dem Alt? Paa Veien herhid hørte jeg de frygtelige Ord af Mængden: Folket bliver skudt ned for Fode; det er Marmont, som betaler sin Gjæld." Ved at høre dette lagde Marmont Haanden paa Sværdfæstet. (Atter Afbrydelse ved de fem Deputeredes Ankomst.) Arago trak sig tilbage; men førend han begav sig bort, underrettede han Hertugen af Ragusas Adjutant, Delarue, om, at han paa Odeonpladsen havde seet Soldater, som havde viist sig tilbøielige til at forene sig med Folket. Forfærdet over denne Efterretning ilede Delarue hen til Fyrsten af Polignac for at meddele ham den og vendte nedslagen tilbage med de Ord: „Han vil, at dersom Tropperne gjøre fælles Sag med Folket, skal der ogsaa skydes paa dem."

I Aaret 1831 valgtes Arago til Kamrene som Deputeret fra Øst-Pyrenæerne og tog Sæde i det yderste Venstre, mellem Lafitte og Dupont de l'Eure. I Behandlingen af Spørgsmaal, der angik Videnskab og Underviisningsgjenstande, deeltog han især ivrigen og havde megen Indflydelse paa deres Afgjørelse. Dengang Staten skulde overtage Jernbanerne, opponerede han skarpt herimod, ligesom han ogsaa udtalte sig ivrig mod Paris's Befæstning ved detacherede Forter.

Under Juliregjeringen var han Medlem af Seinedepartementets Generalkonseil, hvori han flere Gange var Præsident og fremskyndede som saadan Konseilets Erklæring til Gunst for Slaveemancipationen. Endelig blev han under Februarrevolutionen (1848) Medlem af den provisoriske Regjering og overtog den 24de Febr. Marineministeriet og kort derpaa ogsaa Krigsministeriet, dog uden at han i denne Stilling viste sig som større Statsmand, end hans i denne Henseende uheldige Kolleger. Han erklærede sig strax som en Fiende af det Parti, der vilde plante den blodige Fane, — som en Ven af den bestaaende Tingenes Orden og en Hader af det socialistiske Væsen. I Forening med Marrast og Marie stod han i Spidsen for de Republikanere, der i de nordamerikanske Fristater saae Idealet for en Stat.

I sin Fødeegn besad Arago en næsten uhørt Popularitet, og denne benyttede han ogsaa efter Februardagene til at afholde Øst-Pyrenæer-Departementets lidenskabelige og forvildede Befolkning fra Blodsudgydelse og Ødelæggelser. Fra dette Departement valgtes han ogsaa til Medlem af Nationalforsamlingen.

Da den provisoriske Regjering nedlagde sin Magt, udnævnte den konstituerende Forsamling ham til Medlem af Exekutivkommissionen. I denne Stilling lagde han under Juniopstanden (1848) overordentligt Mod for Dagen, idet han nemlig gik i Spidsen for Tropperne mod de opkastede Barrikader. Efter denne Katastrophe var Arago virksom som Medlem af Krigskommitteen. I Præsidentspørgsmaalet var han en Modstander af Ludvig Napoleon, ligesom han ogsaa flere Gange

François Arago.

erklærede sig imod det nye Ministeriums Politik; dog stod han for høit i Folkets Gunst, til at Selvherskeren ved Landsforviisning eller Afsættelse turde lade ham føle sin Vrede, hvorfor han vedblev i sin Lærerpost indtil sin Død. Denne indtraf den 2den Oktober paa Observatoriet. Hans Begravelse fandt Sted den 5te i Kirken St. Jaques, ikke langt fra Luxemburg-Palæet, hvorfra han i Forening med Lamartine og Ledru Rollin havde behersket Frankrig. Liigfølget bestod af 20,000 Mennesker, og Keiseren lod sig repræsentere ved Marschal Vaillant, der i hans Hofvogn deeltog i Toget. Herved hindredes al republikansk Støi, som nok ellers kunde have været at befrygte.

Arago havde et smukt Ydre, raske Bevægelser og en livlig Aand. Han var saare ærgjerrig og søgte idelig at vinde Folkets Gunst. Dette lykkedes ham ogsaa i den Grad, at siden den store Napoleons Dage var han, som et tydsk Blad siger, den mest populære Mand i Frankrig, maaskee Lafitte undtagen.

Desuden havde han opnaaet den Ære, at blive Medlem af alle Videnskabsselskaber i Europa og i 1830 blev han, i Fouriers Sted, Sekretær i det franske Akademies mathematiske Afdeling. Mænd som Humboldt, Faraday, Brewster, Melloni o. fl. tællede han blandt sine fortrolige Venner.

Arago har aldrig udgivet sine Arbeider som egne Værker, men de findes adspredte i forskjellige Samlinger under Form af Notitser, Rapporter, Memoirer osv. En stor Deel af hans Aandsprodukter ere beregnede paa den store Masse af Læsere, der da ogsaa har fundet sig tiltrukket af dem i en næsten vidunderlig Grad. Selv de afskrækkende mathematiske Beregninger, som ere uadskillelige fra de Videnskaber, han docerede, tabte saa at sige alt Afskrækkende under hans Behandling, og da han holdt sine Forelæsninger over Astronomien, strømmede Folk saaledes til, at der opstod værre Trængsel, end om Talma eller Rachel havde optraadt for Publikum. P.

Væddeløb i England.

(Slutning fra forrige Nr.)

Det lider nu mod Middag, og Størsteparten af alle de forskjellige Voiturer, som for et Par Timer siden opfyldte Veien fra London, har nu naaet Maalet, den grønne Epsomslette. De, som fare i Vogne, standse og kjøre ind i Hippodromen, for bekvemt at kunne see Væddeløbene. Indtrædelsesafgiften for hver Vogn med 2 eller 4 Heste er 1 £., hvilket gaar til Væddeløbsomkostningerne. Hestene spændes fra, for ei at foraarsage Ulykker, og bringes til Staldskuur, der ere opreiste i en vis Frastand, medens Vognene trækkes sammen i tætte Batailloner omkring Hippodromen. Inden Væddeløbene begynde, har man nu Anledning til at see sig lidt omkring og betragte de afvexlende Scener, hvoraf man omgives. I Midten af alle de Tribuner, Gallerier og Sæder, som ere byggede paa den ene Kant af Sletten, og over hvilke alle Englands Flag vaie, staar Stortribunen, tilhørende Jockey-Klubben (the grand Stand), hvorover det kongelige Banner svæver. Dette er Hovedpunktet for alle Væddeløbsoperationer; her er den afgjørende Kolonne, hvorfra alle Heste springe ud, hvor Seieren bestemmes, og Seierskrandsen uddeles til den Vindende blandt den fremstyrtende Hesteskare.

Foran denne Tribune befinder sig Væddeløbskommissionen (the stewards of the Races) og alle Opsynsmænd, hvis Skyldighed det er at give Signaler, notere Tiden, veie Heste, Jockeyer (Rideknægte) og Sadler, med et Ord, paasee, at Alt gaar rigtigt til. Tribunen og Sæderne for Publikum, hvis Entrèer variere fra 1 £. til 1 Shilling, ere ganske bedækkede af Folk og ligne i Afstand lige saa mange mørke Toppe, hvorfra Fruentimmernes Parasoller stikke frem ligesom afvexlende Blommer. Talrige Politibetjente tilfods og Konstabler tilhest ere overalt beskjæftigede rundt omkring Hippodromen, for at hindre Mængden fra at krybe under de Touge, som afstikke Hestenes Bane, og for nøie at bevogte alle de Industririddere, Medlemmer af „Swell-Mobben“ og „Pickpocket,“ hvilke altid benytte denne Leilighed og Trængselen til at gjøre en rig Høst paa Publikums Bekostning. Paa sin sædvanlige sagtfærdige, høflige, men tillige beslutsomme Maade hører man Politiet anmode Publikum om ei at standse Færdselen ved Ud- eller Indgangene til Hippodromen. Den sædvanlige Phrase er: „Now ladies & gentlemen, please to move on, don't stop here, move on!“ (Mine Damer og Herrer, værer saa gode at gaae frem, standser ikke her, gaar videre!) Public-houses (Kroer) Restaurationer og Forfriskningstelte, prydede med Unionsflagget, hæve sig i Baggrunden og indbyde de trætte og bestøvede Fodgjængere af den lavere Klasse til her at læske sin Tørst med sine Yndlingsdrikke, Porter, Viin og Øl. Kort sagt, hele Sletten ligner en uhyre Leir — Militæret fraregnet.

Dagens første Løbning begynder ikke før Kl. 1, og Mængden har imidlertid, medens den venter derpaa, anvendt Tiden til a spise „Luncheon“ (etslags Mellemmaaltid) for at være ved godt Humør og tilstrækkelig oprømt, naar Legen begynder. Herskaberne, der sidde i de Tusinder af Vogne, som ere kjørte sammen rundt Hippodromen, fremtage nu den medbragte Provision; Damerne blive siddende i Vognene, og Kavalererne staae ved Siden eller paa Vognhjulene og hjælpe til at servere, skjære for eller trække Propper op. Den Etikette og de Ceremonier, som altid udmærke den engelske Selskabstone, synes næsten banlyste paa denne Dag, og man tolererer en vis „sans façon“ og „laissez aller,“ som i et andet Tilfælde skulde ansees i høieste Grad vulgært og utilbørligt. Enhver synes mere tilbøielig end ellers til at vise Artighed og bidrage til Alles Fornøielse. Hertuginder, Markisinder, Grevinder, Viskountesser, Ladier, Misstresser og Misser spise „Sandwiches,“ Kyllingvinger og Bakkelse paa samme Maade, som andre dødelige Væsener, nemlig — med Fingrene, ihvorvel disse ere indesluttede i Glacèhandsker. Peerer, Statsmænd, Ministre, Biskopper og Lorder drikke Portviin og Sherry, maaskee af samme Glas som en Ven, og samtale skjæmtende med hverandre paa Kuskebukken, uden at tabe sin Værdighed eller udsætte sig for Eftertale, saasandt som det er en „Racing-Dag.“

Er man nysgjerrig efter at faae see, hvad der tildrager sig længere borte, end i Ens eget Naboskab, og forsøger at trænge sig imellem Vognhjulene, saa bemærker man overalt samme Munterhed og Livlighed. „Spleen,“ hvoraf man ellers seer saameget i Engelskmandens Ansigtstræk, synes heelt og holdent forviist fra Væddeløbspladsen. Her staar t. Ex. en høi „Stage-coach“ med 16 a 18 unge Herrer paa Tagbænkene, Bordet er dækket i Midten, og det seer sandelig koseligt (komfortabelt) ud. Der findes al optænkelig kold Mad og Dynger af opstablede, allerede tømte Bouteiller, hvis Virkning man nu ogsaa kan fornemme af Selskabets usædvanlige og noget støiende Munterhed. Lidt længere borte staar en kostbar og smagfuld Landauervogn med grevelig Krone paa Dørspeilene, fire unge, elegante og smukke Damer, klædte i lyse Silkekjoler og indsvøbte i rige Mantiller, hvile sig ugeneert i de velstoppede Vognhjørner. De storlee ret hjerteligt, maaskee for at vise frem sine særdeles vakre Tænder, og konversere med flere høie hoffærdige Dandyer, som støtte Albuerne mod Vognsiderne og søge at antage en behagelig Stilling. Damerne lade sig underrette om adskillige Hestes Chancer og indgaae Væddemaal med Herrerne paa nogle af dem om saa og saa mange Dusin franske Handsker fra Pivers Magazin ved Regent-Street. Hist støde vi paa et Par vakre, omvandrende Zigeunerpiger med morisk Ansigtsfarve og mørke lynende Øine og med røde Halstørklæder paa. De ere Spaakvinder og paastaae, at de kunne sige os vor tilkommende Skjæbne; de staae ved Siden af en Vogn, der er fuld af Gardeofficierer og forsøge at overtale dem til at lade sig spaae. „Lad mig korse Jeres Haand med en Sølvmynt, min vakre Herre, og jeg skal sige, hvad Jeres Elskerinde tænker om Eder, og hvilket lykkeligt Liv der ligger for Eder,“ sige de smigrende. Officiererne storlee, kaste Penge til dem og byde dem Cigarer og Champagne. Hist, omgivet af en Mængde Studenter og unge Lapse, staar en omvandrende Roulette-Bankør med sit Spillebord. Sølv- og Guldstykker udkastes flittig paa Tavlen af de hosstaaende Narre, men, underligt nok, standser Kuglen for det Meste, hvor den mindste Indsats ligger, og øieblikkeligen putter Bankøren sin Gevindst ned i Kjolelommen og er strax færdig til at begynde paany. Han kaster alt imellem urolige Blikke til Høire og Venstre og beder Spillerne at skynde sig og „sætte paa igjen:“ „Be quick, be quick, gentlemen.“ I can't stay long!“ siger han ligesom vidende med sig selv, at hans Bedrift ikke hører blandt de allerlovligste. Men hvad er paafærde? Med Lynets Hurtighed lægger han Tavle og Bord sammen og piler pludselig afsted ind imellem Vognhjulene. Han har vist faaet Øie paa en Politimands blaae Frakke imellem Vognfadingerne. En usædvanlig Rørelse opstaar nu blandt Folkemassen omkring Hippodromen, og en Klokke ringer ved den store Tribune; det er Signalet til at Væddeløbningerne skulle begynde; det er derfor paatide at vende tilbage til vor Vogn for at indtage en god Stilling.

Først begynde flere mindre Løbninger, hvori ikke mere end 7, 9 a 12 Heste deeltage paa samme Gang. Hestene ere alle fuldblodige (thorough bred), med Maner, der ere flettede for ei formedelst Lufttrykket at hindre Farten; Sadlene og Bidslerne have sin bestemte Tyngde og ere af det mindste og letteste Slags. Jockeyerne, som spille en saa betydelig Rolle i Væddeløbene og paa hvis Duelighed og Anstrængelse Lykken ofte beroer ligesaameget som paa Hestene, ere smaae og magre, lette og smidige — uundværlige Egenskaber for en god Jockey; — de ere iførte runde Huer, Silkeveste og hvide Ærmer af forskjellig Farve samt hvide Skindbuxer og Ridestøvler. Skulde en Jockey være lettere end den bestemte Vægt, saa fyldes hans Støvler eller Sadel med Blyhagl, indtil han opnaar den bestemte Tyngde.

I Begyndelsen, under den første Trediedeel af Cirkus, synes de ei at anstrænge sig meget; de holde sig selskabelig sammen og galopere med en ubeskrivelig Lethed, idet Hestene ere udstrakte som Harer, og Jockeyerne sidde med bøiede Rygge. Man seer imidlertid, naar den halve Afstand er tilbagelagt, at de berede sig paa at kappes for Alvor; thi Ridepidskene og Sporerne benyttes flittigt. Blot en Fjerdedeel af Banen er nu tilbage, og allerede ere flere for langt tilbage til at have nogen Chance. De gjøre ikke destomindre sit Bedste „pour sauver l'honneur;“ men den egentlige Kappen indskrænker sig nu visselig til 3 eller 4 Heste, som snart ere jevnsides, snart blot nogle Skridt efter hverandre. Ridepidskene bruges meer og meer, Sporerne hugges dybere og dybere, Folkemængden mumler, vifter med Hattene og indgaar Væddemaal alt i det sidste Øieblik! Hestene komme frem, uden at Hovene synes at berøre Jorden! Der er nu blot nogle Favne til „the grand Stand,“ frem mod hvilken en Hest endelig iler med et Hoveds Længde foran de følgende og hilses med Hurraraab, som den vindende. Den Fart hvori de komme, er sædvanligviis saa stærk, at de behøve flere Favnes Længde, inden de kunne gjøre Holdt og Jockeyerne stige af. Hestene omringes strax af deres Eiere, kjærtegnes og klappes (efterat Siderne i Forveien ere blevne aabnede af Sporehuggene), paalægges Dækkener, thi de dryppe af Sved, og ledes en vis Tid sagte omkring, inden de sættes ind paa Stalden. Skulde en Hest, som i Førstningen blev langt tilbage, uformodet vinde Terrain, lidt efter lidt indhente sine Forgjængere, og tilsidst seire, bliver Scenen naturligviis saameget livligere og Jubelen desto større.

Naar man betænker, at Størstedelen af disse mangfoldige tusinde Tilskuere, som ere tilstede ved Væddeløbene, ved Pengeindsatser i mere eller mindre Grad ere interesserede deri, saa er det lettere at forestille sig, end at beskrive den Angst og Utaalmodighed, den nervøse Spænding og Længsel, som overalt mærkes i Mængdens Ansigtstræk, medens den med graadige Blikke følger Væddeløbningen og med standset Aandedræt oppebier dens Udfald. Fabelagtige Summer sættes herpaa; Mangenens Ruin eller Rigdom afhænger aarligen heraf, og det er derfor ikke forunderligt, om Menneskenes Passioner og Sindsbevægelser ved et saadant Tilfælde aabenbare sig i alle sine Afvexlinger og forskjellige Ytringer.

Men Klokken er nu halv tre, og Væddeløbningen for de store „Derby-Stakes (Indsatser), hvoraf Dagen har sit Navn, skulle begynde. Dette er Glandspunktet i Festprogrammet, hvori det nemlig hedder: „1852 Aars Derby-Stakes af 50 £. hver Indsats med 181 Subskribenter, for 3 Aars Heste af begge Kjøn. Eieren af den anden i Ordenen kommende Hest modtager 100 £. af Kassen og Eieren af den vindende Hest betaler 100 £. til Politiet og 50 £. til Dommerne. Længde 1½ engl. Miil. Antallet af Heste 27.“ Gevindsten bestaar saaledes i ikke mindre end 9050 £. — en ret vakker Sum — hvorom ikke færre end 27 Heste ere færdige til at kappes.

Pariserne, der ansee en Væddeløbning med 10 eller 12 Heste som noget „tout à fait magnefique,“ og som det mest maleriske Skue, man kan have paa Væddeløbningens Felt, maae vel forvænnes og faae et noget lavere Begreb om sine Væddeløbs Glands, naar de for første Gang see en saadan Samling af Skabningens ædleste og skjønneste Dyr. Hvilke smaae Hoveder! hvilke fuldkomment dannede Halse! hvilke vel tegnede Lænder! og fremfor Alt, hvilke fine smukt formede Been!

Bænk i den ene Korridor ved Oscarshall.

Oscarshall.

II.

Et kjærkomment Tillæg til den i No. 41 af vort Blad givne Beskrivelse af den kongelige Villa ville Tegninger af det Fortrinligste blandt dens Møblement vistnok være, og det ikke alene for Læsere i Almindelighed, der alene heraf kunne faae et Begreb om hvilke Bekostninger her ere anvendte, og hvilken ædel Smag og Kunstsands der her viser sig i Alt, ligetil de mindste Detailler, saa at Overeensstemmelsen med Bygværkets architektoniske Charakteer aldrig synes tabt af Sigte, men ogsaa — og vel i endda høiere Grad — for flere af vor Haandværksstand, der ikke have Anledning til selv at besee disse fortrinlig udførte Møbler, hvilke maaskee kunne være dem til nogen Veiledning. Idet vi saaledes her paabegynde Meddelelsen af en Række slige Møbeltegninger, hvilke vi ved velvillig Imødekommen have erholdt udlaante, troe vi foreløbigen at burde bemærke, at Træsnit aldrig kunne give et fuldkomment Billede af Gjenstandenes finere Detailler og Ornamenter eller fremstille dem i deres virkelige Elegance, hvor denne beroer paa livlige, vexlende Farver, men at man dog deraf vil kunne gjøre sig et nogenlunde korrekt Begreb om Komposition og Charakteren overhovedet.

Den Anledning til Øvelse og Uddannelse, som dette i sit Slags eneste Bygningsværk hertillands har givet vore Haandværkere, og som uden Tvivl har været den høie Bygherres ædle Hensigt, er ogsaa i denne Retning bleven naaet. De Prøver af Snedkerarbeide, som vi her og i det Følgende agte at levere, vidne ligemeget om Smag og Elegance i Kompositionen, som om Soliditet og Kunstfærdighed i Behandlingen. Snedkermester Grosch har saaledes leveret saavel Tegningen til ovenstaaende Bænk, som besørget dens Udførelse og deri vist en meget heldig Opfatning og Gjengivelse af Bygningens Stiil.

Det bemærkes, at disse Bænke ere placerede i de ydre aabne Korridorer og saaledes maae udholde Veirligets hele Paavirkning, i hvilken Henseende deres Soliditet og massive Konstruktion er særdeles heldig anbragt. De mindre Ornamenter paa Kanten af Bænkens Ryg ere forøvrigt udførte i Zink, da Træ ikke i Længden vilde være varigt.

Chasseurs à pied: Gevær i Arm. — Stormskridt. — Den franske Armee. Parade mod Infanteriet. — Prime Parade. — Parade mod Kavalleri.

Man seer tydelig Aarerne under den jevne skinnende Hud, og man skulde visselig blive fristet til at antage dem for gjennemsigtige, saa rene og ægte synes de. Med Rette kan England bryste sig af sine Heste; thi Araberen, Andalusieren, Limousineren, Holsteineren, Mechlenburgeren, alle staae uden al Sammenligning langt under de ægte engelske Væddeløbsheste.

Skuet af Jockeyerne er sandelig ikke mindre afverlende. Huer og Silkejakker i alle mulige Farver, eensfarvede, randede, plettede, rudede! De 27 Heste, som skulle løbe, ere imidlertid rangerede foran Kolonnen, Signal gives og de sætte afsted.

Inden Halvdelen af Kredsen er tilbagelagt, seer man blot 7 Heste holde sig sammen, alle de øvrige ere blevne tilbage. Af de syv sagtnes de tre lidt efter lidt, den ene efter den anden, uagtet Jockeyerne hverken spare Ridepidsk eller Sporer og, for ei at hindre Farten, ligge sammenkrympede paa Hestehalsen. De 4 øvrige ere i nogle Sekunder ved Siden af hverandre, undertiden et Par Hoveder fremfor, undertiden bagefter, indtil endelig en af dem kommer til Maalet en halv Hestelængde foran de øvrige. Gjentagende Hurraraab, Viften med Lommetørklæder, Parasoller og Hatte, saa langt Øiet kan naae! Maalet, paa 1½ engelsk Miils Afstand, var naaet i 3 Minuter og 2 Sekunder.

Den seirende Hests Navn telegrapheres i en Hast til London og derfra over hele Riget, saa at Sportsmænd, endog i Edingburg og Glasgow, kunne vide Resultatet endnu samme Aften, inden de gaae tilsengs. En velbekjendt Sportsmand, sige Aviserne, tabte 60,000 £. paa denne Løbning, og en ædel Markis, en af Rigets Peerer, skal, da han saa, hvilken Hest vandt, have kastet sin Hat høit op i Luften og af Glæde dandset omkring som en Besat, saa fornøiet var han med Udfaldet.

Den store Derbydags Væddeløb ere nu endte og dens hundredetusinde Tilskuere begynde at tænke paa at reise hjem. Tilbagereisen fra Epsom med dens latterlige Optog og Skjemt, Skraal og Sang er bekjendt for hver Engelskmand, og Scener af Hjemveien paa en Derbydag har ogsaa ofte tjent til Emne for Penselen. De, som have været i Rom i Karnevalstiden og seet Vognfærdselen paa Corso paa Hvidetirsdag, kunne maaskee bedre forestille sig denne Scene. Det er sandt, Maskerne mangle, „confetti“ og „mazzetti“ (Sukkertøi og Buketter, kastes vel hellerikke her fra Vognene, naar de passere hinanden, men istedet herfor have vi et langt større Antal Ekvipager.

I Sandhed, Hjemreisen er næsten ogsaa en Væddeløbning; thi Hestene, som have hvilet sig ved Væddeløbspladsen, ere lige saa livfulde som Herrerne. To eller tre „Stage-coaches,“ alle med Tagene fulde af Herrer, kjøre undertiden jevnsides og søge at fare forbi hverandre. Gentlemen binde Lommetørklæder fast til Stokkene for at efterligne Flag og svinge dem i Ansigtet paa hverandre, syngende „Rule Britannia“ og „Never Britons shall be slaves,“ (Aldrig skulle Briterne blive Slaver.) Kort sagt, Alle — vi mene naturligviis Herrerne — synes betydelig oprømte og meer eller mindre ustøe paa sine Pladse. Backkanalierne overgaae undertiden de tilladelige og lovlige Grændser, som Tilfældet var forleden Sommer, da et Selskab af unge Kavalleriofficierer tillod sig — istedetfor med Blomster og Sukkergodt — at traktere Publikum med raae Æg og smaae halvaabne Meelposer, en Ammunition, som de havde medbragt til flere Punds Værdi, alene for at bombardere dermed, og som de fra sin Vogn lode regne ned paa alle forbifarende Herrer; Damerne skaanedes herfor alligevel. Spøgen optoges imidlertid saare ilde af dem, som fik sine Hatte og Kjoler bedærvede, ligesom ogsaa af Aviserne og fornyedes saaledes hellerikke sidste Aar. De fleste Ekvipager ere i Almindelighed tilbage i London om Aftenen Kl. 9—10, hvor de med 4 Heste for hilses af Gadedrengene med Hurraraab, naar de hvide og støvbedækkede fare igjennem de store Gader.

Saaledes endes en Dag, som unægtelig er en af de mest oplivende og interessante, en Fremmed kan see i dette forresten stadige, alvorlige og vindskibelige Land.

Engelskmændene ere ogsaa store Elskere af „Steeple-chases“ (hvad Franskmanden kalder „courses à clocher“), hvilke ere Væddeløbninger, hvori Jockeyer og Heste istedetfor det blotte Felt, som i de sædvanlige „Races,“ have at hoppe over et vist Antal Hæmninger, saasom Bække, Aaer, Hækker, Mure, Slagbomme, Plankeværk osv., alle af en vis Høide, Bredde og Længde. „Steeple-chases“ give visselig et mere pirrende Indtryk, end de sædvanlige „Races,“ men ere ogsaa langt farligere og ofte forbundne med Ulykker. Da Hæmningerne for Størstedelen baade ere høie og brede, maae Hestene gjøre mange djærve Hop og drabelige Spring for at komme over dem, hvilket dog ikke altid lykkes, uden at gjøre de ofte farlige Kolbøtter. Mange Jockeyer have brukket Halsen, mange Heste sat Livet til og mange Arme og Been ere brukne ved disse farlige Øvelser. Ved Liverpools „Steeple-chases“ for 3 Aar siden dræbtes 3 Heste og ligesaa mange Jockeyer bleve farligt saarede. Man seer ganske morsomme Optrin ved disse Hopninger, som f. Ex., naar Hesten, istedetfor selv at gaae over, sender den stakkels Jockey solo over og bliver staaende ganske rolig paa den anden Side og seer paa; eller ogsaa, naar de begge tage et koldt Bad sammen i en Aa, som Hesten ikke har formaaet at hoppe over. Men det er saa langt fra, at alle disse halsbrækkende Farer afskrække Engelskmændene, at de snarere synes at have noget Tillokkende for dem; thi hvad Jockeyerne gjøre ved „Steeple-chases“, det gjør hele Englands Adel, Præsteskab og Godseiere hver Vinter paa Landet ved Rævejagten (fox-hunting), hvilken altid gaar over Ager og Eng, Grøfter og Gjerder. Desuden, hvilken Fremmed har besøgt England og været buden paa Landet til en „Gentleman farmer“ (større Forpagter) eller til en „Country squire“ (Landjunker) og ei hørt den gamle Herre efter Middagen ved Portviinglasset med funklende Øine at tale om „Rævejagtens henrivende Fornøielse“ og hvilken Nydelse det er „at følge Hundene.“ Saa lidenskabelige Ryttere og Jægere ere Engelskmændene, at man her seer, hvad der sjelden sees i andre Lande, nemlig halvfjerds-, ja firsindstyveaarige Gubber at sidde raske og sikre i Sadelen og dagligen tage sig en Ridetour. Hvor mange Ryttere over Halvhundredeaars-Alderen af Ikkemilitære seer man vel paa Djurgården i Stockholm, paa Champs-Elysées i Paris, paa Prater i Wien, i Thiergarten i Berlin eller paa Prado i Madrid? Her i London saa man hver Eftermiddag den aldrende Hertug af Wellington paa Veien til Krigsministeriet at komme ridende i Trav gjennem St. James-Parken, ledsaget af sin Tjener. I Hydepark i London seer man en vakker Sommeraften hundrede, ja tusinde Kavallerer og Amazoner, unge og gamle, at komme ridende i Galop eller i Trav paa deres stolte og prægtige Heste. Et lignende Syn kan ingen anden Hovedstad i Verden frembyde.

Væddeløbene ved Ascot, der ligger nærved Windsor Castle ere ogsaa meget besøgte og ret glimrende. Dronningen og Hoffet, ledsaget af talrige Forridere og Staldmestere i skarlagensrøde Frakker, er sædvanlig hvert Aar tilstede. Ved Ascot strides ogsaa om den bekjendte „Emperor's Cup,“ et prægtigt Guld- eller Sølvkar af 500 Guineers Værdi, som alle Russeres Selvherskerinde ved sit Besøg i England for nogle Aar siden indstiftede til et varigt Minde om hendes høie Nærværelse paa Ascot-Sletten.

Karré af fire Mand.

Den franske Hær.

(Efter „Illustr. Zeitung.“)

Da det tyrkiske Spørgsmaal i denne Tid er bragt til det Yderste og de sidste Efterretninger fra Frankrig endog vide at fortælle om en Udrustning af 30,000 Mand for at komme Tyrkiet tilhjælp, turde en kort Skildring af den franske Hær nu være af dobbelt Interesse. Der ligger en vældig Magt i Frankrigs Hær, en Magt, som man fra de forskjelligste Sider hyppig endnu ikke vurderede høit nok. Rigtignok er det ikke længere Keiser Napoleons Hær, som under hans seirrige Anførsel opplantede sine Faner i alle Europas Hovedstæder, men endnu findes der meget af denne Aand i Hærens Rækker, endnu er ikke Erindringen om hiin Tid udslukket blandt de franske Soldater. Je suis soldat français, siger med ikke ringe Stolthed Rekruten, som ombytter sine Træsko og Blouse med Vaabenkjolen og Käppis'en, og ligesom en anden Aand gjennemtrænger ham fra dette Øieblik; med den nye Dragt ifører han sig ogsaa et nyt Menneske; je suis soldat français siger med dobbelt Stolthed den gamle Veteran, i den graa Kapot, og seer derved paa Æreslegionens Kors i det røde Baand, den eneste Prydelse paa hans simple fattige Klædedragt. Det er en haard og besværlig Tjeneste, som den franske Soldat har at udføre, haardere og fuld af større Savn og Anstængelser, end den, der bliver hans Kammerater tildeel i de fleste andre Lande, og dog udfører han den med en vis stolt Glæde og Desertionstilfælde høre i Hæren til Sjeldenheder. De franske Regimenter føre et evigt Vandreliv, snart ere de her og snart der, og navnlig den franske Soldat kan med Rette sige: „at han har paa Jorden intet blivende Sted, kan ikke bevare sin Kjærlighed.“ Især giver Algerien Infanteriet hyppig Leilighed til vidtløftige Marscher. I Lille, i Strasbourg eller i en anden Vaabenplads ved den tydske eller belgiske Grændse erholder et Regiment pludselig om Aftenen ved Telegraphen Befaling til strax den anden Morgen at afmarschere til Algier. Da hersker der fuld Virksomhed i Kasernen, thi der gives Meget at besørge, skjønt det Fornødne til Afmarschering stedse bliver holdt i den bedste Orden. Men den følgende Morgen paa den bestemte Time staar Regimentet marschfærdigt opstillet og med klingende Spil og munter Sang drager det, for aldrig at vende tilbage, afsted ud af Porten, indtil det kan opstille sine Poster i Kløfterne af Atlasbjergene mod Kabylerne. Tjenesten i Algerien er endnu haardere end i Frankrige; der maa man stadigt udholde Besværligheder af alle Slags. Den vilde, blodtørstige Fiendes Stridsmaade, der søger at udmatte i bestandige, hurtigt og listigt udførte Overfald, men saavidt muligt at undgaae enhver aaben Kamp, er for Soldaterne saa ubehagelig som muligt, og dog marscherer ethvert Regiment med Glæde derhen, og med jublende Sang indskibe Tropperne sig stedse i Marseille eller Toulon. Halvdelen af de saaledes Indskibede gjensee ikke mere Frankrigs Jord, thi Algerien fordrer særdeles mange Menneskeofre, og omendskjønt Alle vide dette, drage de dog gjerne derhen. Hæder og Ære ere der at vinde, Soldaten kan der herske som i en ved Vaaben overvunden Provinds, og dette er ham en tilstrækkelig Erstatning for alle andre Savn. Vi anføre dette med Forsæt, da det viser, hvilken mægtig Krigslyst der endnu hersker i den franske Hær, og hvor meget denne vilde glæde sig, dersom man ogsaa i Europa gav den Leilighed til at tilfredsstille den. Keiser Napoleon, med hvis Optræden overhoved den nuværende franske Armees Historie begynder, har skabt

hos den denne Higen efter Krig og Ære, og han fandt en modtagelig Jordbund derfor, thi det franske Folk er et krigerskt Folk, udrustet med mange lignende Anlæg. Efterat have omtalt disse almindelige Egenskaber hos den franske Armee, ville vi nu gaae over til at beskrive dens Enkeltheder.

I. Infanteriet.

Som i alle europæiske Hære danner ogsaa i den franske Infanteriet dens Hovedstyrke. Infanteriet i Frankrig bestaar, foruden Jægere, af 100 Regimenter, af hvilke 75 føre Navn af „Linieinfanteri," 25 derimod Navn af „let Infanteri." Forskjellen mellem disse Linie- og lette Regimenter er næsten alene en ydre og bestaar mere i Navnet, end i andre Egenskaber. De lette Regimenter have paa deres Vaabenkjoler og Spencere lysegule Kraver og Opslag, medens disse hos Linien ere mørkeblaae, af samme Farve som Uniformen, og indfattede med smale røde Passepoils. Hellerikke har det lette Infanteri nogen Trommeslager, men derimod to Hornblæsere ved hvert Kompagni, ligesom de ogsaa først blive forsynede med forbedrede Geværer, naar deres Hensigtsmæssighed skal prøves, førend man almindelig indfører dem. Exerceringen og Felttjenestereglementet er det samme saavel ved de lette som ved Linieregimenterne, og hellerikke finder der nogen Forskjel Sted i den øvrige Uddannelse for Soldaterne ved dem. I hele det franske Infanteri bliver der ualmindelig meget tirailleret og man søger at uddanne alle Soldaterne til saa meget mulig duelige Tirailløzer. Den lange Tjenestetid af 7 Aar og de mange naturlige Anlæg, som Franskmændene have for Tirailleringen, begunstige dette meget, og vi troe, at der i hele Europa ikke findes noget Infanteri, som tiraillerer lettere og med mere Færdighed, end det franske. Ogsaa deres øvrige Exercits er rask, færdig og sikker, om end for mange pedantiske Militæres Øine noget vild og uordentlig. Paa en nøiagtig Holden af Geværet seer man meget hos Rekruten, men den allerede mere øvede Soldat giver man større Frihed deri, end der finder Sted i andre Lande. Hellerikke seer en fransk Parademarsch paa langt nær saa regelmæssig stiv ud, som ved et preussiskt Garderegiment eller en østerrigsk Grenadeerbataillon. Frontlinierne ere ofte noget krumme og ikke som trukne med en Linial. Soldaternes Holdning er let og utvungen og ikke presset i stive Former. Om Soldaten holder sit Hoved saa eller saa, derpaa agtes ikke stort, naar Enhver kun veed nøiagtig Besked om, hvad han har at gjøre ved næste Kommando, og der ikke forekommer noget Slags Forvirringer og Feiltagelser. De sidste blive meget strængt straffede, og Soldaten saavel som Officieren, der under Exerceringen gjør sig skyldig i en eller anden bemærkbar Feil, erholder stedse en skarp Revselse, ja meget hyppig endog Arreststraf. Overhoved bliver al Tjeneste uden Undtagelse meget nøie udført ved den franske Hær, og Soldaterne erholde allerede Arreststraf i Tilfælde, hvor de andetsteds vilde slippe med en Advarsel. „Disciplinen er Sjælen i Hæren, uden hvilken denne vilde være et værdiløst Legeme;" disse Ord indpræger sig saavel den franske General som Rekruten, og begge søge de stedse saavidt muligt at rette sig derefter.

Foruden i hurtig og færdig Exercits og Tiraillering, søger man især at øve Infanteriet i stærke og længe vedholdende Marscher med fuld Oppakning. Man veed i Frankrig meget godt, at en Infanterist, der ikke har gode Been, er lidet brugelig i Felten, om han endog ellers besidder nok saa dygtige Egenskaber. Ikkenokmed, at de hyppige og lange Marscher, ofte fra den ene Ende af Frankrig til den anden, give Infanteriregimenterne Leilighed til at øve sig i dygtige Marscheringer, men ogsaa i de faste Garnisoner foretager man hyppigt lange og besværlige Øvelsesmarscher. Ved Storm og Regnveir, ved Kulde som ved Hede, ja ofte endog om Natten gaar det mange Timer, ofte over Bjerg og Dal, gjennem Skov som gjennem Sumpe, førend man tiltræder Tilbagemarschen. Stedse har ved saadanne Øvelser Soldaten sin fuldstændigt pakkede Tornister paa Skuldrene, ligesom denne ogsaa bæres ved al Exercering og i Garnisonstjenesten. Paa denne Maade vænner Rekruten sig efterhaanden allerede saaledes til Byrden deraf, at den ikke falder ham besværlig senere ved de mest anstrængende Marscher. Naar man seer, hvor udmattede og selv tjenesteudygtige de fleste andre Landes Tropper blive paa enhver kun nogenlunde forceret Marsch, netop ved Byrden af den uvante, tungt pakkede Tornister, saa vil man finde det meget hensigtsmæssigt, at man i den franske Hær allerede søger at vænne Rekruterne til at bære den. (Fortsættes.)

Literatur og Kunst.

Af **Henr. Wergelands Skrifter** er udkommet 4de Bind, eller som dette ved en meget forstandig Forandring af Bindenes Rækkefølge nu kommer til at hedde, 3die Bind, (idet nemlig det tidligere udkomne 3die B. bliver 7de B.) Dette Bind indeholder, man kan sige, Kjærnen af Wergelands digteriske Arbeider, nemlig hans større lyriske og fortællende Digte (Cæsaris, Spaniolen, Blomsterstykket, Svalen, Jøden, Jødinden og Lodsen) og desuden Normandens Katechisme samt „Barnemordersken" og „den indiske Cholera." Optagelsen af disse to dramatiske Arbeider i dette Bind, istedetfor i næste, der skal indeholde „dramatiske Digte," forekommer os at være en mindre heldig Inddeling (medmindre det derved er tilsigtet at faae Bindene lige store.) Vel ere de nævnte Stykker i Indhold reent lyriske, men Formen er og skal være dramatisk, endog efter Forfatterens Hensigt, der her maa respekteres. Skulde man, som Udg. sandsynligviis har gjort, søge altfor dybtliggende Inddelingsgrunde, maatte man ogsaa finde Betænkelighed ved at optage flere af de Arbeider, som dog nødvendigviis maae komme i 4de B., under Titelen „dramatiske Digte." Dog, den fremsatte Anke forringer nu ikke længer Udgavens Værd, da de dramatiske Digte ved den foretagne Bind-Forandring alligevel komme til at følge paa hinanden, skjønt skilte i to Bind og ved 5 mellemkommende Digtninger.

— **Norske Folkelivsbilleder**, udgivne af Chr. Tønsberg, 3die Hefte, indeholdende „Lystringen" og „Juleskik," (begge efter Malerier af Tidemand.) Bladerne slutte sig med Hensyn til kunstnerisk Udstyr værdigen til de tidligere udkomne og fyldestgjøre saaledes alle rimelige Fordringer. Texten staar derimod med Hensyn til Udførlighed og Interesse noget tilbage, idet den, der ledsager „Lystringen," indskrænker sig til et Citat af Walter Scott. Hvo, som i Virkeligheden har seet en af disse mystiske, eiendommelige natlige Scener, som Billedet fremstiller, vil være lidet tilfreds med de citerede Linier, hvilket ogsaa Udgiveren tør være; thi vi antage, at han, for ikke at sinke Heftets Udgivelse, har maattet foretrække denne tarvelige Text, fremfor en, der bedre kunde passe sammen med de tidligere værdifulde og udførligere Texter, men som for længe lod vente paa sig. Skulde denne Formodning være rigtig, kan Udg. endnu ved en ringe Udgift hjælpe paa den Ueensformethed, hans Værk i denne Henseende ellers vil faae, ved nemlig at erstatte Bladet med et andet. Texten til Juleskik (af Asbjørnsen) er optrykt efter „Norge i Tegninger."

— Ogsaa den nye Udgave af „**Norge i Tegninger**" bør vi her omtale, hvormed vi hidtil have opsat, fordi man først ved at see flere Hefter kan udtale nogen paalidelig Dom, om hvorvidt de Forbedringer, Udgiveren har lovet at gjøre, ville blive kjendelige og indgribende i det hele Værk. De fire allerede udkomne Hefter lade os imidlertid med Sikkerhed slutte dette, og vi troe saaledes, at Værket i sin nærværende Skikkelse i det Hele vil give et smukt og sandt Billede af vort Lands maleriske Eiendommelighed og Udseende, af dets Naturs Skjønhed, Vildhed og Storhed. De Prospekter, der fremstillede forældede Situationer eller slige Scener, der ikke egnede sig til at gjengives i Lithographi, ere afløste af nye, deels fremstillende de samme, deels andre Situationer. Billederne ere af større Format, end i den tidligere Udgave, og Texten er ogsaa tildeels ny, udførligere og mere afvexlende, foruden at den er affattet i tre forskjellige Sprog. Derimod er det slet ingen Forbedring, at Forfatternavnene ere udeladte ved de af den forrige Udgave optagne Texter. Om end Udgiverens Navn kan være nok saa god Hjemmel for det Meddeelte, skader det slet ikke at denne bestyrkes ved Navne som Kraft, Asbjørnsen og Neumann. Ikke desto mindre vidner denne nye Udgave i det Hele taget om en saa redelig Villie til at forbedre og give Alt saa godt som muligt, at den fortjener Paaskjønnelse, selv hvor den (som ved det nye Prospekt af Bergen) ikke har formaaet at gjøre det bedre, end det Gamle. Trods de gjorte Forbedringer er dog Prisen den samme som paa 1ste Udgave (8 Spd. for Subskribenter.)

— I Kuhns „Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung" har Sophus Bugge atter leveret Bidrag, nemlig et med Overskrift „Altnordische namen" (Sammenstilling af Personnavne med Endelsen rid samt en etymologisk Undersøgelse om Jøfurr, Jórr, Hroptr) og et andet med Overskrift „Umbrisches," indeholdende Undersøgelse om endeel umbriske Ords Betydning og Etymologi.

Norge.

Christiania. Under 5te ds. er Kand. theol. S. B. H. Winsnes udnævnt til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Vangs Pstg. (Hedemarken) og Kand. theol. C. Müller til pers. Kapellan hos Sognepræsten i Ullensaker.

— Ved kgl. af s. D. er det tilladt indtil Videre at afholde Marked paa Røraas sidst i Febr. M.

— Af en kgl. Res. af s. D. sees, at Kapitain Klinck har skjænket en Samling af Antikviteter, Kunst og Naturalfrembringelser m. m. til Begrundelsen af et Marine-Museum og at Bestyrelsen er ham overdraget.

— Underretssagfører L. S. Dahl er forflyttet fra nordre Bergenhuus til Lister og Mandals Amt.

— Igaar blev ingen Koleraangreben anmeldt, idag 2.

Drammens Formandskab og Repræsentanter have ansat Brændeviinsudsalget i Smaat der i Byen til 170,000 Potter, hvilket giver en Afgift af 5,666 Spd. 80 ß., hvoraf 200 Spd. skulle anvendes til Understøttelse for udvandrende værdige Trængende.

— Repræsentantskabet har besluttet at kjøbe en Kjøbm. Poulsen tilhørende Løkke for 1200 Spd., hvilken muligens vil blive benyttet som Kirkegaard for Bragernæs.

— 59 ere indtil den 19de Okt. angrebne af Kolera, 41 døde.

I **Frederikshald** er Kolera aftaget.

Thoten. Provst Magelsen afholdt den 5te ds. i Kalbo Annex-Kirke en Taksigelsesfest i Anledning af at Sognet ihøst har faaet en saa rig Afgrøde, at man i Mands Minde neppe har havt Magen.

Bergen. Assessor C. Platou har nu forladt Byen for at tiltræde sit nye Embede i Christianssand. Under sit Ophold i Bergen har han i flere Aar været Medredaktør af de „Bergenske Blade," Medlem af Museets Direktion og i den sidste Tid ogsaa Formandskabets Ordfører.

— Fra Bergen ere tre norske Missionærer afgaaede til Kapstaden forat være Pastor Schrøder behjælpelige i hans Missionsvirksomhed i Afrika.

— Paa det norske Theater er der i Aaret 1ste April 1852—31te Marts 1853 givet 65 Forestillinger og opført 52 Stykker, hvoriblandt 3 norske og 27 fremmede for første Gang. Skuespillerpersonalet har bestaaet af 4—6 Damer og 9—10 Herrer. Dets Løn har varieret mellem 10—18 Spd. i Sommer- og 11—24 Spd. i Vintermaanederne. Orchesteret har bestaaet af over 20 Personer. 30,893 Billetter ere solgte for 8200 Spd. 76 ß. Den samlede Indtægt har udgjort 9594 Spd. 118 ß., Udgifterne 8245 Spd. 108 ß., Overskud 1340 Spd. 10 ß.

I **Hjørenfjords** Thinglag har Sildefiskeriet slaaet saa godt til, at man ikke mindes det har været bedre siden 1805. Aarsvæxten er derimod middels.

Fra Christanssund er der iaar udført til Spanien og Amerika 239,000 Voger Klipfisk, hvortil 35 spanske og 4 norske Skibe ere anvendte.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Det i vor Anmeldelse af Olaf den Helliges Saga (Nr. 40) udtalte Ønske om, ved det akademiske Kollegiums Foranstaltning at erholde en ny Udgave af „Heimskringla" har foranlediget P. A. M. til i Mgbl. Nr. 290 at fremhæve de forskjellige Hindringer, der stille sig herimod. Foruden de af Anmelderen forudseede Indvendinger ved at benytte den udgivne Olaf den Helliges Saga som 2det Bind af Snorres Værk, gjøres følgende: „Olafs Saga er et bogstavret Aftryk af en enkelt Kodex. Men foruden at man ved en Udgave af Heimskringla maatte tage andre Kodices af samme Text paa Raad med, findes derhos Værkets øvrige Text i forskjellige Haandskrifter, som man ei kunde aftrykke bogstavret, uden at den hyppigt vexlende Orthographi atter vilde stemple Udgaven som et Flikværk. Ved en Textudgave af Heimskringla maatte saaledes først og fremst Retskrivningen normaliseres. Men derhos burde vel ogsaa Texten, der i sig selv oprindelig er grundet paa en kritisk Behandling af de øvrige Kongesagaer, nu paany undergaae en lignende Behandling, ei alene efter de egentlige Heimskringla-Kodices, der ei ere mange, men efter alle de øvrige Kodices, hvis Indhold Snorre maa antages at have kjendt og benyttet. Af Varianter burde her kun yderst faa optages, alene Menings- og Navn-Varianter; blotte Udtryksvarianter vilde her kun være til Hinder og Ulempe. Med andre Ord: Bearbeidelsen af Texten maatte skee efter en langt anden Plan, end de sædvanlige Saga-Udgaver. Den maatte skee paa samme Maade, som man gaar til Værks ved Udgivelsen af latinske eller græske Klassikere." Til det in subsidium gjorte Forslag, (indtil Videre at udgive første og tredie Bind) hvilket han indrømmer „endda nok lader sig høre," svares: „at den her antydede Fordeling af Værket, den samme, som er fulgt i Folio-Udgaven, er altfor ulige. Tredie Bind er maaskee 3 Gange saa stort som første. Og der er ingen Tvivl om, at naar Heimskringla skulde udkomme i det samme tækkelige Format og Udstyr, som det, hvori Olafs-Saga og de øvrige paa samme Maade udgivne Oldskrifter ere udkomne, da bør den kun udgjøre et eneste Bind, der neppe vilde komme til at overstige 45 Ark. Paa Grund heraf burde man heller ikke paabegynde Udgivelsen, førend man var vis paa, at denne kunde fremskride uafbrudt." Endelig fremhæver den ærede Forfatter en Hindring, som maa ansees for den væsentligste, nemlig, „at en bearbeidet Text, eller idetmindste Materialierne til en saadan, endnu ere langtfra at ligge færdige. For at faae Texten istand maatte man nødvendigviis undersøge og kollationere flere Haandskrifter i Kjøbenhavn, maaskee og i Stockholm, og Omkostningerne herved maatte ad anden Vei være bestredne, førend det akademiske Kollegium kunde skride til at bekoste den egentlige Udgivelse. Vel torde det maaskee ei være umuligt, at erholde Tilladelse til at benytte de Materialier, der i sin Tid af det kgl. nordiske Oldskriftselskab ere tilveiebragte for at anvendes ved den af dette Selskab bebudede Udgave af Heimskringla, men de naae ei længer end til Enden af Olaf den Helliges Saga, og derhos kunde de visselig endnu trænge til yderligere Sammenligning med flere, saavidt vides, hidtil ei fuldstændigt undersøgte Fragmenter i de kjøbenhavnske, stockholmske og upsalske Haandskriftsamlinger. Dette lod sig imidlertid, naar først Midlerne dertil havdes, snart gjøre. Det vilde ligeledes ikke være noget synderlig langvarigt Arbeide, at kollationere Texten til Folioudgavens tredie Deel, især naar man ei opholdt sig ved nogen Afskrivning, men alene benyttede den trykte Text. Men førend dette Forarbeide er udført, kan der, saa tungt vi end føle Savnet af en ny Textudgave af Snorre, ei være Spørgsmaal om at foranstalte nogen saadan." Idet Anmelderen fuldkommen erkjender Gyldigheden af disse Indvendinger, maa han bemærke, at han ved den paapegede Udgave af Heimskringlas første og sidste Bind ikke har tænkt sig en saadan, som den af Oldskriftselskabet forberedede, med normaliseret Retskrivning, men et Aftryk af en af de bedste forhaandenværende Kodices, ledsaget forresten af lignende Oplysninger som Olafs-Saga og af de vigtigste Varianter. Men selv en saadan Udgave indsaa han vilde fordre et Arbeide, som de Universitetslærere, for hvis uegennyttige Opofrelse af Tid og Kræfter i lignende Øiemed vi allerede ere i en stor Erkjendtligheds Gjeld, billigviis ikke kunde overtage uden Betaling. I denne Henseende havde Anm. vistnok ogsaa tænkt sig en Udvei, hvilken han dog fandt unødent at paapege, og finder dette i endnu høiere Grad, efterat have overveiet de af Hr. M. fremhævede Hindringer og Fortrinene ved en saadan kritisk bearbeidet Udgave, med en efter det forhaandenværende Variantapparat restitueret Text, som den, det kgl. nordiske Oldskriftsselskab i 1845 indbød til Subskription paa. Kun maa den ikke være i saa vidtløftig Tryk, at den kommer til at udgjøre mange Bind og koste lige saa mange Daler.

— Pastor Landstad meddeler i Chr.-Pst. for 21de Okt. Uddrag af et Privatbrev fra Thelemarken, hvoraf det erfares, at hans Folkeviser her læses med megen Begjærlighed, og at man let kommer af med den brugte Skrivemaade.

— I Frederikshalds Budstikke bekjendtgjør P. Anker, at han efter en fransk Stabskapitains Raad har ladet nogle af sine Folk, der lede af Kolerasymptomer, drikke stærk nysat The, tilsat med meget Sukker og 1/3 Rum, og at de derved ere komne sig igjen.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. I Stockholm er Kolera saa godt som ophørt.

Danmark. Den første Behandling af Grundlovsudkastet begyndte den 12te Okt., men endte denne Dag dermed, at Thinget efter Hother Hages Forslag besluttede strax at gaae i Kommittee; til Formand i denne Kommittee valgtes Tscherning, til Viceformand Monrad, hvorpaa Gjennemgaaelsen af Grundlovens forskjellige §§ begyndte.

Frankrigs udenrigske Handel beløb sig forrige Aar til 3072 Mill. reel Værdi eller 333 Mill. mere end i 1851.

— I et Hyrdebrev har Erkebiskoppen af Cambray befalet sin Geistlighed, at nægte alle dem kirkelig Begravelse, som ere døde i Drukkenskab eller uden Skriftemaal, samt dem, som have levet blot i civilt (ikke kirkeligt) Ægteskab.

England. I Irland ere nogle Regimenter indskibede for at afgaae til Middelhavet.

— Den hidtilværende engelske Gesandt i Stockholm, E. Lyons, er kaldt tilbage for at afgaae som Næstkommanderende til Middelhavsflaaden.

Østerrig. En tyrkisk Koureer bragte den 12te Okt. Efterretning til Wien om Portens Krigserklæring mod Rusland. Østerrig agter, hedder det, at forholde sig neutralt med Hensyn til denne Krig.

— Mærkeligt nok er der netop nu besluttet en Reduktion af Armeen.

Italien. I Sardinien har en Mængde Fængslinger fundet Sted i den sidste Tid paa Grund af politisk Mistanke.

Spanien har i et Tidsrum af 12 Maaneder havt 5—7 Ministre af hver Sort.

Tyrkiet. Sultanen har givet Omer Pascha Ordre til at forlange Donaufyrstendømmernes Rømning; den nødvendige Frist (15 Dage) er indrømmet Gortschakoff til at indhente Efterretninger fra Konstantinopel; men hvis Rømningen ubetinget afsloges, vilde Fiendtlighederne begynde; dog skulde den tyrkiske Armee ikke overskride Donau. Derhos har Divanet forlangt de forenede Flaaders Bistand for deri at have en moralsk, og i Nødsfald ogsaa en materiel Understøttelse.

— Gortschakoff har vægret sig ved at rømme Fyrstendømmerne, førend han modtager nærmere Ordre fra Petersburg.

— 100,000 Tyrker staae rustede paa den asiatiske Grændse (ligeoverfor 80,000 Russere), 40,000 Drusere og 88,000 Persere, de sidste samlede af Schahen, ville komme til Hjælp.

— En Rekrutudskrivning paa 150,000 Mand er besluttet, og et betydeligt Statslaan skal optages.

— Det sorte Hav bliver ikke lukket for Handelsforbindelser, undtagen for det russiske Flag. Der bliver ingen Embargo lagt paa de russiske Skibe.

— Den tyrkiske Hær har Mangel paa Officierer og derfor ere Gesandtskaberne i London og Paris samt Konsulatet i Sardinien bemyndigede til at hverve brugbare Officierer til Tyrkiets Tjeneste og forsyne dem med Reisepenge.

Amerika. Bruttoindtægten af Tolden i de forenede Stater har i det forløbne Aar udgjort 58,731,865 Dollars.

— Romanforfatteren James, der nu er engelsk Konsul i Virginien, har skrevet en Bog om Slaveriet i Amerika, hvorover den opbragte Pøbel idelig søger at hævne sig og endog fem Gange har sat Ild paa hans Huus.

China. Oprørerne have, hedder det, erobret Peking.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Generalauditør-Embedet for Land- og Søetaten med en aarlig Gage af 1434 Spd.

Kongsbergs Byfogedembede (Brutto-Indtægterne have i de 2 sidste Aar udgjort omtr. 1100 Spd.)

En Sagførerpost ved Underretterne (nordre Bergenhuus.)

Elverums Sognekald (Østerdalens Provsti) med omtr. 650 Spd. i Indtægter). 50 Spd., udredes i Enkepension og et Laan paa 200 Spd. forrentes og afbetales med 6 pCt.)

Hytteskriverposten ved Kongsbergs Sølvværk med 450 Spd. i aarlig Gage.

En Lægepost i Tinns Pstg. med 100 Spd. i aarlig Løn.

En Lægepost i Sparboens, Stods og Beitstadens Præstegjælde med 187 Spd. 33 ß. i Løn.

En Lærerpost ved Ekne faste Skole (Sogn) med 30 Spd. i Løn og frit Ophold i Skoletiden.

Hermed Bilag.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 44. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 29de Oktober 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Nikolaus Paulowitsch,

Ruslands Czar.

Der skal etsteds findes et Billede, hvorpaa man seer Katharina II, hvorledes hun triumpherende staar med den ene Fod paa Petersburg, med den anden paa Konstantinopel, medens Europas samtlige Monarker, til og med hans Hellighed Paven, alle skuende vemodigt opad, ere forsamlede under Baldachinen, som dannes af hendes vide Klædning. Selv om der ikke skulde existere noget saadant Billede, og om det blot var udtænkt i en gesinnungstüchtig Tydskers Hjerne, er det dog derfor ikke mindre opbyggeligt og mindre oplysende, allerhelst for vor Tid og det nærværende Dieblik. Thi Ruslands nuværende Czar, Nikolaus, synes netop at skulle give en faktisk Bekræftelse paa hiint Billede.

Nikolaus, den nuværende Selvhersker over alle Russer, er født 25de Juni (gammel Stiil) 1796 og er tredie Søn af Keiser Paul. Om hans tidligere Liv inden hans Thronbestigelse er Lidet at sige. Til det Mærkeligste kan man regne, at den bekjendte Sprogforsker Adelung var blandt hans Lærere, og at han paa en Reise gjennem Tydskland udsaa sig til Gemalinde en af de mange Prindsesser, hvormed dette saa velsignede Land nu i lang Tid har forsynet de europæiske Potentater. I 1817 blev han formælet med Prindsesse Charlotte, Datter af Frederik Wilhelm III, der maatte kjøbe den russiske Storfyrstes Haand med Overgangen til den græsk-katholske Kirke, ved hvilken Leilighed hun ogsaa erholdt Navnet Alexandra Feodorowna. Ovenikjøbet har hun i Løbet af et Snees Aar (fra 1818—1844) skjænket sin Gemal fire Sønner og tre Døtre. Aar 1825 døde Keiser Alexander pludselig, netop som han var paa en Reise i det sydlige Rusland, i Taganrog, og da han ingen Børn efterlod sig, skulde Storfyrst Konstantin som den ældste af de gjenlevende Brødre have besteget Thronen. Men Konstantin var formedelst sit ujævnbyrdige Ægteskab med den polske Grevinde, Johanna Grudzinska, i hvem han var bleven saa lidenskabelig forelsket, at han lod sig skille ved sin forrige Gemalinde, af sin Broder Alexander bleven nødt til at gjøre Afkald paa Regjeringen. Dette stod han ved, da Alexander døde, og saaledes besteg Nikolaus Thronen. Umiddelbart efter sin Thronbestigelse, eller rettere sagt, midt under den, havde han en Sammensværgelse at dæmpe. Den omfattede et betydeligt Antal af de høieste Mænd og Ynglinge, som, hvad andre Hensigter de forresten kunde have, alle vare enige i at ville gjøre en Ende paa Absolutismen. For imidlertid at vinde Folket og især Militæret, som manglede al politisk Forstand, foregave de, at de vilde hæve paa Thronen Storfyrst Konstantin imod Usurpatoren Nikolaus. Men den hele Sammensværgelse var altfor tydsk i sit Anlæg, og blev derfor saa elendigt udført, at Nikolaus ved sit bestemte Væsen og sin uforfærdede Holdning med Lethed afvæbnede den. Den 3die September 1826 blev han høitidelig kronet i Moskau.

Nikolaus er i Charakteer og Gemyt heel forskjellig fra sin Broder Alexander. Hos ham finder man ingen Koketteren med Liberalismen, men den fuldblodigste, ærligste og mest uforbeholdne Absolutisme, forbunden med en respektindgydende Energi i Forfølgelsen af det foresatte Maal. Ingen af Ruslands foregaaende Fyrster har med det Mod, den Rastløshed og ubøielige Konsekvents arbeidet for Ruslands „Mission." Med alle til en Selvherskers Raadighed staaende Midler, understøttet og ledet af de klogtigste Ministre, har Nikolaus befæstet og udvidet den kosakkiske Magt, saa grundigt, at man, cum grano salis forstaaet, kan sige, at Napoleons Ord ere gaaede i Opfyldelse. Overalt har været at spore den samme rastløse Virksomhed, i det Indre, som i det Ydre. Paa samme Tid som han kraftigen tog sig fore at afskaffe de himmelraabende Misbrug og Uretfærdigheder i den indre Styrelse, reformerede flere af Forvaltningsgrenene samt Skattevæsenet og Finantserne, men fornemmelig omorganiserede Krigsvæsenet, i den Grad, at de russiske Parader og Manøvrer (f. Ex. Manøvren i Kalisch 1835) ere blevne verdensberømte, paa samme Tid endelig, som han af alle Kræfter arbeidede paa Sammensmeltningen af sit Riges forskjellige Nationaliteter gjennem Sprogets og Kirkens Eenhed, paa samme Tid vidste han at skaffe sig de beleiligste Anledninger til at klippe sine Naboer, medens han dreiede de allierede og venskabelige Magter den ene Vornæse efter den anden. Da hiin mægtige Czarinde, som det ovenfor omtalte Billede har fremstillet i en saa charakteristisk Situation, bereiste Krim, lod Potemkin opreise for hende en Triumphbue med denne Indskrift: „Her igjennem fører Veien til Konstantinopel." Keiser Nikolaus har hørt de samme Ord paa de samme Steder og visseligen ikke glemt dem. Hans første Krig var den saakaldte russisk-persiske (1826—28), hvortil et meget velkomment Indfald paa russisk Gebet af den persiske Kronprinds Abbas Mirza gav Anledning. Feltmarschal Grev Paskewitsch endte magelig den hele Affære derhen, at Ruslands Gebet ved Freden til Turkmantschai forøgedes med de to persiske Provindser Erivan og Nachitschevan, og at fri Skibsfart paa det kaspiske Hav blev det indrømmet. Imidlertid stod den græske Uafhængighedskrig paa. Denne Begivenhed blev af de vigtigste Følger for Rusland og hele det øvrige Europas Forhold til det. Da de tre Stormagter ved deres Admiralers Indiskretion, for ikke at sige noget værre, havde ødelagt den tyrkiske Flaade ved Navarino (1827) — et reent Svimeslag for den osmaniske Port, men forresten en Handling saa uretfærdig, som det vel var muligt*) —, da jublede næsten hele Europa af vanvittig Glæde over Tyrkens Ødelæggelse. Dog fandtes der ogsaa dem, der skuede igjennem Overfladen og i denne Begivenhed snarere saa en Rusland tilkjæmpet Triumph. Thi nu var Portens Arm formelig knækket, hvilket man og noksom kan see af Ruslands forandrede Forhold til den, idet det nu fra angribende blev en protegerende Magt for Tyrkiet. Derfor see vi ogsaa Rusland i den russisk-tyrkiske Krig (1828—29) behandle det saa lemfældigt. Diebitsch Sabalkanski havde passeret Balkan og opslog sit Kvarteer i Adrianopel paa samme Tid, som Paskewitsch Erivanski havde erobret Erzerum og trængte frem i Lilleasien. Da bød Tyrkiet Fred og fik den paa billige Vilkaar. Moldau, Wallachiet og Serbien skulde forblive i sin Afhængighed af Tyrkiet, under egne Fyrster, men tillige under russisk Protektorat.

*) Aller skarpest har den ene af Hovedmændene i Affæren, den franske Admiral de Rigny udtalt sig om den. Han ytrede nogle Dage efter Begivenhederne i en Samtale med en østerrigsk Officier: c'est l'action la plus infâme, qu'on ait jamais commise.

Ikke længe efterat Rusland var bleven færdig med sin Tyrkekrig, udbrød den polske Opstand. Julirevolutionen i Frankrig og Misfornøielse med Storfyrst Konstantins Styrelse førte Opstanden til Udbrud. Kort efter Slaget ved Ostrolenka (26de Mai 1831), som var saa uheldigt for Polakkerne, døde General Diebitsch, og Grev Paskewitsch Erivanski overtog Kommandoen, gik over Weichselen og indesluttede Warschau, hvis Indtagelse Polakkernes egen indre Uenighed og Forræderi lettede ham. Den 8de Septbr. 1831 holdt Grev Paskewitsch sit Indtog i Warschau og blev for sin Seir af Keiseren skjænket det nye Tilnavn Warszawski. Ved det Aaret derpaa udfærdigede organiske Statut blev Polen erklæret for en russisk Provinds, og Grev Paskewitsch, nu tillige Fyrste af Warschau, udnævnt til Statholder.

Inden den polske Opstand var endt, var Krigen mellem Sultan Mahmud og hans mægtige Vasal Mehemed Ali, Vicekongen af Ægypten, brudt ud (1832). Mehemed Alis Søn, Ibrahim Pascha, havde ødelagt det meste af den tyrkiske Hær og erobret hele Syrien. Sultanen var i stor Vaande. Da fandt Rusland sin Regning ved at tilbyde Porten sin Bistand. En Hær og Flaade blev afsendt, og de russiske Tropper leirede sig paa den asiatiske Kyst af Bosphorus, ligeoverfor Therapia og Bujukdere. De russiske Tropper kom vel ingensinde i Ilden, men Rusland benyttede sig af sin fordeelagtige Stilling til at faae istand med Tyrkiet en offensiv og defensiv Alliancetraktat. Denne bestemte, at begge de høie Parter i Tilfælde af Krig skulde staae Last og Brast med hinanden; men en hemmelig Artikel i Traktaten indeholdt derhos, at Rusland gav Afkald paa væbnet Understøttelse af Porten, til Vederlag for hvilket denne forpligtede sig til at aabne alle sine Vande for den russiske Marine og spærre Dardanellerne og Bosphorus for alle Ruslands Fiender. Traktaten til Unkiar Eskelessi (saaledes hed nemlig det Sted, hvor de russiske Tropper havde leiret sig) blev afsluttet den 8de Juli 1833, men, da den blev bekjendt, protesterede den engelske og franske Regjering høitidelig imod den, og den britiske Minister erklærede endog, at skulde man i Krigstilfælde gjøre Forsøg paa at bringe den i Udøvelse, vilde den britiske Regjering betragte den, som om den aldrig existerede, hvortil Grev Nesselrode, den russiske Udenrigsminister, lakonisk svarede, at i saa Fald vilde han betragte den britiske Ministers Erklæring, som om den aldrig var skreven. Denne Traktat var oprindelig sat paa 8 Aar, men skulde fornyes bestandig. Dette er aldrig skeet. Ved Konventionen af 1841, hvori de fem Stormagter definitivt ordnede den tyrkisk-ægyptiske Difference, bestemtes der, at Dardanellerne skulde være lukkede for alle Nationers Krigsskibe, undtagen naar Porten maatte befinde sig i Krig.

Naar undtages den evige Feide med Tscherkesserne, havde Nikolaus nu Otium indtil den ungarske Krig udbrød. Da det begyndte at gaae paa Skakke med den østerrigske Keiserstat, sendte Nikolaus (1849) paa Anmodning sin Armee under Anførsel af Fyrst Paskewitsch imod Ungarerne. Med hvilket sørgeligt Held er altfor bekjendt. Fra det Dieblik var Czarens Indflydelse ubegrændset. Halvmaanen var saagodtsom slukket, den østerrigske Ørns Vinger vare stækkede, den preussiske hang med Vingerne;

Nikolaus Paulowitsch. (Efter „Demidows Reise i Krim.")

i Tydskland var det samme Mylder som før, mellem England og Frankrig herskede indbyrdes Mistillid og Jalusi. Hvem skulde saa vove eller mægte at trodse hans Planer? Vi have netop seet, hvorvidt og hvor ustraffet han har drevet sine Anmasselser. Han har nu i næsten et halvt Aar med det mest æggende Overmod udfordret hele Europa, og endnu er Intet foretaget imod ham. Vi kjende alle Anledningen til dette nye eller rettere denne nye Phase af det gamle orientalske Spørgsmaal; thi saalænge der er et Tyrki i Europa, vil der være et orientalsk Spørgsmaal. Det begyndte som bekjendt med de hellige Steder i Jerusalem og Protektoratet over de derhen valfartende katholske Christne; hans allerchristeligste Majestæt, Kongen af Frankrig, havde fra gammel Tid af forbeholdt sig Beskyttelsen af den romersk-katholske Kirkes Privilegier, medens den russiske Czar paastod Protektoratet over Bekjenderne af den græsk-katholske Kirke, paa Grund af sin Stilling og Titel som den græske Kirkes Patriark. Men Spørgsmaalet mellem Rusland og Porten endte ikke med de hellige Steder og de christne Pillegrimes uforstyrrede Valfarter derhen; Rusland vil intet mindre have end Protektoratet over hele den græske Kirkes Bekjendere i Tyrkiet, med klare Ord, Ret til naarsomhelst og ved hvilkensomhelst Anledning at lægge sig mellem Porten og tolv Millioner af dens Undersaatter. Aar 1774 blev der sluttet Fred mellem Porten og Katharina II. Blandt andre Klausuler indeholder denne Fredsslutning ogsaa den, at den høie Port tillader den keiserlig russiske Regjering ved enhver Anledning at gjøre Forestillinger saavel med Hensyn til den nye Kirke i Galata (hvis Opførelse en anden Artikel i Traktaten tilsteder), som med Hensyn til alle dem, der tilhøre denne Kirke. Paa denne smale Basis er det Ruslands Czar har grundet sine ubillige Fordringer mod Tyrkiet.

Hvad Udfald den nærværende Krisis vil faae, er det umuligt med Bestemthed at forudsige. Spørgsmaalet lader til endnu en Tid, uagtet den officielle Krigserklæring fra Porten, at ville forblive svævende, og de to vestlige Magter, om hvis Stilling her alene kan blive Tale, synes med Ulyst at ville gaae paa det. At de forenede Flaader løbe ind gjennem Dardanellerne og Bosporus har lidet at betyde; derfor har ialfald England Erfaring nok fra Krigen paa Halvøen mod Napoleon. Al den engelske Flaades Blokeren hjalp intet, førend Wellington ankom med sin Landmagt. Ved at husere omkring i det sorte Hav ville de to allierede Magter tilføie sig selv ikke mindre Tab, end Fienden, uden derhos at kunne øve nogen afgjørende Indflydelse paa Begivenhedernes Gang tillands. Lade de det derfor bero hermed, kan det meget let hænde, at Selvherskeren en vakker Dag tager paa sin Gaffel Dardanellerne; thi der hører en altfor stærk Tro til at antage, at Porten ved sin egen Kraft skulde kunne modstaae en Magt som Rusland. Thi man sige om denne, hvad man vil; Historien og de øvrige Magters Frygt og Rædsel bære noksom Vidne om dens Styrke.

Var Nikolaus før yndet af sine Undersaatter, maa han være blevet det end mere formedelst sin nyeste Politik. Czaren er i Rusland baade Konge og Pave, en Omstændighed, der ikke noksom kan fastholdes for Betragtningen, og som afgiver Nøglen til hele Nikolaus's Færd ligefra hans Thronbestigelse og indtil nu. I denne dobbelte Egenskab af verdslig og geistlig Autokrat har han virket med den ham egne Energi og ubarmhjertige Konsekvents. Som Czar har han i 26 Aar uden Aflad stiftet Armeer, mønstret Korpser, exerceret Regimenter, bygget Flaader i det sorte, det baltiske og det hvide Hav; som Overhoved for den græsk-russiske Kirke, hvilken han mangfoldige Gange har erklæret for den eneste sande orthodoxe, har han, støttet paa en Armee af mindst 600,000 Mand, tre Flaader og 60 Millioner af en fordomsfuld og uvidende Befolkning, erklæret Katholicismen Krig i Polen, Protestantismen i Kurland, Esthland, Finland m. m., Mahomedanismen i Persien og Tyrkiet. Det var i denne orthodoxe Kirkes Navn han tog Persiens frugtbareste Provindser; i samme Troes Navn erklærede han Tyrkiet Krig i 1828. Da Polen i 1830 begyndte en Fortvivlelsens Kamp for sin Nationalexistents, kastede han i samme Troes Navn russiske Regimenter mod polske Faner, hvorpaa stod skrevet: „for deres (Russernes) og vor Frihed," og da Kampen var forbi, var det i denne Troes Navn, at han rev Børnene ud af deres Familiers Skjød, sendte de polske Ynglinge til Sibirien eller forstak dem i den asiatiske Armee, og konfiskerede en Trediepart af Polakkernes Eiendomme til Fordeel for den russiske Stat og Kirke. Paa de selvsamme Grunde var det, at han nogle Aar senere (1839) ved Trusler og ved Knuten tvang $4\frac{1}{2}$ Million af den græsk-unerede Kirkes Bekjendere til at gaae over til den græsk-russiske. Da Ungarn greb til Vaaben mod Østerrig og havde beseiret samme, sendte Nikolaus i Marken sine Regimenter for at de i Guds og Czarens Navn skulde bringe Orden blandt de oprørske Ungarer. Saaledes har han ogsaa nu i Religionens og Guds Navn sendt afsted sine Armeer for at tage Donaufyrstendømmerne i Besiddelse. Det er absolut nødvendigt, godt at fatte denne Czarens dobbelte Charakteer, da man ellers ikke er istand til at forstaae Sproget i de russiske diplomatiske Noter. At en saadan Mand maa være populær i et Rige som Rusland, at han endvidere kan være en yndet Kollega af sine øvrige absolutistiske kronede Konfratres paa det europæiske Fastland og tolereret af en og anden Diplomat hos et frit Folk, alt dette er lige saa rimeligt, som det er vist; men at oplyste, frie og selvstændige Nationer skulde have samme Sympathier for ham, er imod Naturens Orden og al Fornuft. Hvorledes han skalter og valter inden sine egne Enemærker, kommer ingen Anden ved. Men naar han gaar udenfor dem og vil russificere det ganske civiliserede Europa, da er det i sin Orden, at man oprøres imod hans Overgreb. Uheldigviis for ham selv, men heldigt for Folkenes Skjæbner og Frihed, drives han af sin undertrykkende Politik videre og videre, indtil den brister; thi mægter han end selv at staae Tørn, udebliver ikke Nemesis fra hans Efterfølgere. J. L.

Magneten anvendt ved Industrivirksomhed.

I Magnetism. by G. E. Dering, Esq. berettes, at man i den sidste Tid har begyndt at anvende Magneten i de engelske Papiirfabriker. Paa trykt Papiir, fornemmelig i gamle Bøger, seer man ikke sjelden Rustpletter, ved hvis Undersøgelse man i Centrum finder en liden Jernpartikel, hvis Oxyd, som efterhaanden blev dannet ved Papirets naturlige Fugtighed, lidt efter lidt udbredte sig rundt omkring. Disse Jernpartikler, som hidrøre fra de anvendte Maskiner og ikke kunne undgaaes, fjerner man nu ved Hjælp af Magneten fra den endnu flydende Papiirmasse.

I mange Maskinfabriker har man anskaffet kraftige Magneter, for at adskille Fiilspaanene af Jern og Messing fra hverandre og derpaa hver for sig at anvende dem til forskjellige Øiemed, hvortil de sammenblandede vilde være aldeles utjenlige. I nogle Fabriker paa Fastlandet har man stedse Magneter ved Haanden, for at udtrække Jern- og Staaldele, som springe ind i Arbeidernes Øine.

Naaleslibermasken er en af de mærkeligste Anvendelsesmaader af Magneten. Naalesliberne, som fra den tidlige Ungdom af indaande en med Staalstøv af Millioner Naale svangret Atmosphære (en eneste Arbeider kan slibe titusinde Naale i en Time), opnaae neppe en Alder af tyve Aar, førend deres Sundhed er ødelagt, i det tredivte Aar ere de udtærede gamle Mænd og falde som Ofre for en forholdsmæssig tidlig Død. Man har, foruden Anvendelse af Ventilatorer, som Hjælpemiddel anbefalet, at enhver Arbeider skal være forsynet med en Respirator af Staaltraad, paa hvilke Magneter virke saaledes, at de ved deres Tiltrækningskraft opfange det skadelige Støv paa dets Vei til Lungerne. Man skulde nu tro, at Arbeiderne gjerne droge Fordeel af denne Opfindelse, men tvertimod nægtede de alle at benytte dette Hjælpemiddel, omendskjønt de kunde overbevise sig om dets Virksomhed; thi efter enhver Dags Arbeide finder man Magneten bedækket med Staalstøv, som ellers var bleven indaandet i Lungerne; Grunden, hvorfor Arbeiderne endnu ikke ville gjøre Brug af denne Maske, er, at for nærværende Tid er deres Løn — paa Grund af Skadeligheden af denne Beskjæftigelse for Sundheden — temmelig høi og de befrygte, at man vil formindske den, naar Arbeidet bliver gjort sundt og ikke virker forkortende paa deres Livs Varighed.

Birger Jarls Statue.

Birger Jarls Statue.

Vi byde denne Gang vore Læsere atter en af Professor Fogelberg modelleret Statue, nemlig Birger Jarls. Denne Statue er, ligesom Carl Johans, støbt i Erts i det kongelige Støberi i München. Statuen fremstiller den mægtige Folkung som Kriger i tilsnøret Pantserklædning fra Saalen til Halsen, hvorover er kastet en Vaabenkjole uden Ærmer. Et bredt Gehæng bærer hans Slagsværd, paa hvis Knap begge de pantserklædte Hænder ligge; mod Sværdet støtter sig hans Skjold; Hovedet med dets alvorlige, skjæggede Aasyn dækker en simpel, kamløs Pikkelhue, og fra Skuldrene falder bagover ned i rige Folder den med Bjørneskind besatte Kappe. Det er en kraftfuld og kompakt Gestalt, af rolig og værdig Holdning, og Indtrykket af dette mindre bevægelige Billede er langt mere plastisk og monumentalt, end Tilfældet er med Kunstnerens forhen beskrevne Arbeide.

Statuen er bekostet af Stockholms By, der som bekjendt skylder Birger Jarl meget; og da det maaskee tør interessere flere af vore Læsere at opfriske Erindringen om denne mærkelige Mand, ville vi hidsætte nogle korte Notitser om ham. Birger Jarl hørte til den mægtige Folkungeæt, der i Sveriges ældre Historie spillede saa vigtig en Rolle. Opvoxet, udviklet og befæstet i sin Magt under de sverkerske og erikske Kongedynastiers indbyrdes Kampe, endte den med at blive Landets virkelige Herrer. Allerede med den mægtige Birger Brosa, som døde 1202 var Jarleværdigheden kommen i Slægtens Besiddelse. Indehaveren af denne Værdighed kaldtes Svenskernes Jarl, Svears og Gøters Jarl, Hertug i Sverige af Guds Naade; han nævntes næst efter Kongen i de offentlige Dokumenter og skulde ligesom de gamle franske bekjendte majores domus, snart indtage Kongens Magt og Plads. Allerede den sidste Konge af den erikske Æt, Erik Erikson, almindelig kaldet Erik Læspe, maatte kjæmpe om sin Throne med Folkungen Knut Johansson, der virkelig fordrev Kongen og regjerede Landet fra 1229—1234, da Erik Læspe kom tilbage og gjorde Ende paa hans Regjering og Liv. Imidlertid formaaede Folkungen Ulf Fasi, der havde været Rigets Jarl under sin Slægtnings Herredømme og forblev i samme Værdighed under Kong Erik, langt mere end Kongen selv. Aar 1248 fulgte Birger Jarl Ulf Fasi i Jarleværdigheden. Han var gift med Kongens Søster. Saa stor var hans Magt, at den pavelige Legat, Kardinal Wilhelm, som netop paa den Tid var i Landet, siger om ham: „Gjennem ham styres hele Landet." Strax efter sin Ophøielse til Jarleværdigheden, satte Birger sig i Spidsen for et Korstog til Finland, hvis Erobring han paabegyndte og tildeels fuldendte. Han gjorde med det Samme ogsaa et Indfald i Rusland, hvorfra han skal være bleven slagen tilbage.

Da med Erik Erikson Læspes Død 1250 Erik den Helliges Æt var uddød, blev Birger Jarls ældste Søn, den unge Waldemar, udraabt til Konge, fornemmelig ved Foranstaltning af den mægtige Ridder Hr. Ivar Blaa. Thronledigheden indtraf netop, medens Birger Jarl var fraværende paa Toget til Finland, og han viste sig ved sin Tilbagekomst meget misfornøiet og spurgte med Vrede hvem der havde vovet at indsætte en Konge. Det har jeg vovet, svarede Hr. Ivar, og er Du ikke tilfreds dermed, saa vide vi nok, hvor en Konge sidder. Jarlen taug en Stund og udbrød tilslut: Hvem ville I da skal være Konge? Under den Kjortel, jeg bær, sagde Hr. Ivar, skulde man vel og kunne finde en Konge. Dermed lod Birger Jarl sig nøie. Han blev jo alligevel Landets virkelige Herre og Konge.

Men de øvrige Herrer af Folkungeætten vare ikke saa vel tilfredse med dette. Birger maatte bestaae en haard Kamp med sin egen Æt om sin Søns Throne. De Misfornøiede søgte Hjælp udenlands, først forgjæves i Norge, siden med bedre Held i Danmark og Tydskland. Birger Jarl afvæbnede dem ved Svig. Han mødte dem ved Herrevadsbro i Vestmanland og tilbød Fred og Forlig. Vaabenløse gik Anførerne til Underhandling over Broen. Da lod Jarlen dem gribe og deres Hoveder afhugge. Fra den Tid vovede Ingen mere at reise sig imod ham.

Birger Jarl var nu saa mægtig, at han ikke alene kunde sikre sin Søn Waldemar en uforstyrret Besiddelse af Kongeværdigheden, men at endog tildele sine øvrige Sønner visse Dele af Riget. Herved hævede han sin egen Æt over Landets øvrige, men udstrøede ogsaa inden samme Tvedragtens Sæd og Spiren til dens egen Undergang. Ogsaa for Landets indre Forholde sørgede Birger. Han har saaledes gjort sig meget fortjent som Lovgiver. Han indførte en almindelig Landefred, hvori indeholdtes særskilte Bestemmelser om Huusfred, Kvindefred, Kirkefred og Thingfred. Han afskaffede ogsaa Jernbyrden eller Provet ved gløende Jern.

Til disse hans indre Foranstaltninger hører ogsaa Anlægget af Stockholms By, som almindelig tilskrives ham. Allerede Olaf Skjøtkonung skal have paabegyndt Byanlægget, men som det synes uden videre Fremgang. Den lille Ø, imellem begge Mälarens Udløb, som var den første Deel af Byen, der bebyggedes, lod Birger Jarl befæste, navnlig som Værn mod Finnernes Sørøveri, og den svenske Riimkrønike siger om Byen: „Stockholm var Laas for Mälarens Sø." Aar 1266 døde Birger Jarl, den sidste og den mægtigste af de svenske Jarler, almindelig savnet. Gammel og Ung sørgede over ham, hedder det, og Kvinderne, hvis Ret og Fred han havde beskyttet, bade for dans Sjæl.

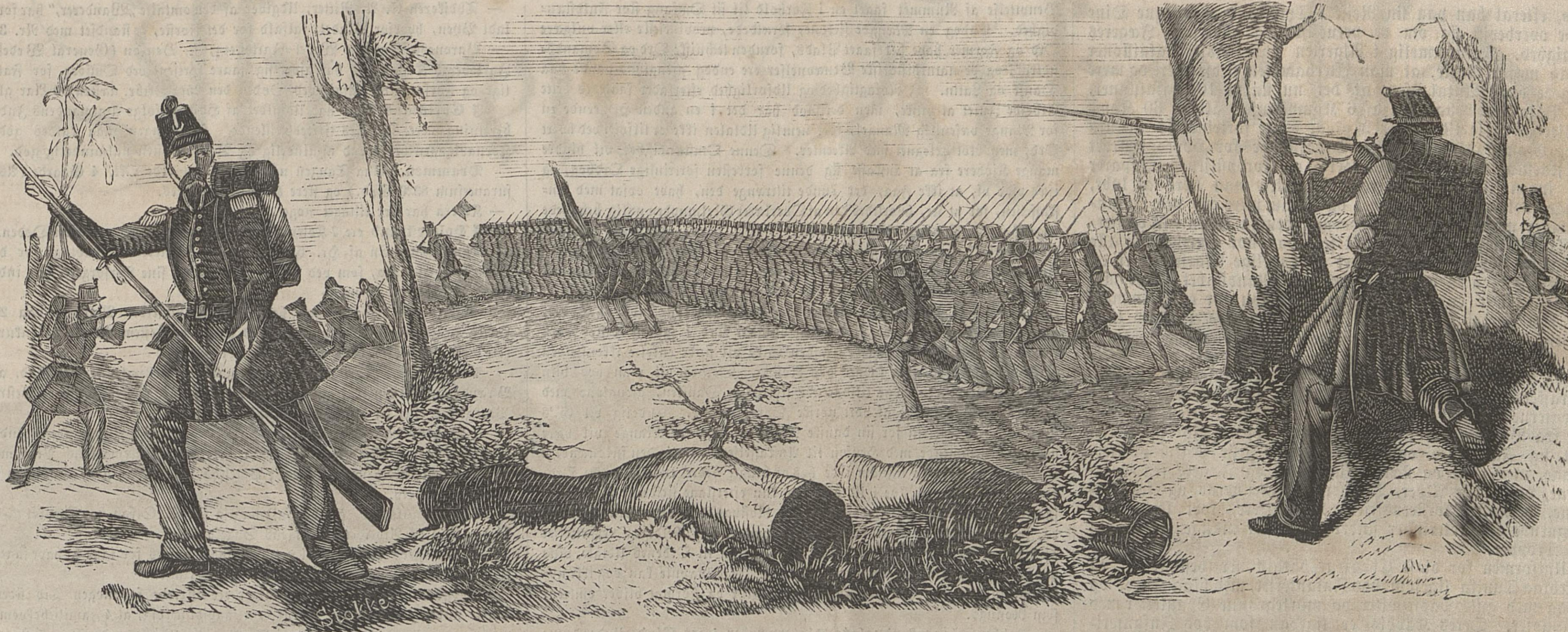
Den store sydamerikanske Myreæder, i den zoologiske Have i Regents Park.

Dette sjeldne Dyr, hvormed den zoologiske Have i London nylig er bleven forøget, er et neppe mindre mærkeligt Individ end den bekjendte Hippopotamus. Myreæderen er af en meget betydelig Størrelse, idet den holder omtrent 5 Fod i sin største Længde; den har overmaade stærke Lemmer, og er bedækket med stive og tætte Haar, hvilket ved første Øiekast kunde bringe En paa den Tanke, at den skrev sig fra et koldere Klimat end Brasiliens. Dyret er her afbildet i en meget charakteristisk Stilling. Tungen, som er meget bøielig, er udstrakt ligesom for at søge Føde; den ene Fod, lig en Bjørnelab, er løftet iveiret, og Indsiden af den anden Forlab fremviser de foldede Kløer, hvorpaa Dyret gaar. De ere uforholdsmæssig store og Beskaffenheden af deres Ledføining tyder paa deres oprindelige Bestemmelse som Middel til at skrabe ned Myretuer, hvoraf Dyret erholder sin sædvanlige Føde.

Myreæderen er aldeles blottet for Tænder, medens mange af de saakaldte Edentater (tandløse Dyr) have Tænder i een Kjæve. Dets Mund er saa overordentlig liden, at intet, uden de fineste Ting kunne gaae igjennem den; og Hovedets lange aftyndede Form giver det et Udtryk, som er aldeles forskjelligt fra hvilkensomhelst anden Art af Mammalia.

Naar Dyret hviler, bliver Brugen af dets uhyre Hale klar; thi ved at bøies fremover bagfra, bedækker den aldeles hele Kroppen og Hovedet og danner ligesom et uigjennemtrængeligt Tag af hængende Haar. I denne Stilling er Myreæderen ligesaa vanskelig at forstaae som Apteryx, og en Tegning af den vilde blot give Begrebet om en uformelig mørk Masse, der saa lidet som muligt vilde kunne give nogen Forestilling om de høist eiendommelige og sjeldne Former af den firfoddede Typus, som laa skjult nedenunder.

(Illustr. Lond. News.)

Chasseurs à pied: Ladning i Løb. Løbeskridt i Fægtningen. Bedækket Skydning.

Den franske Hær.

(Fortsat fra forrige No.)

Uniformeringen af den franske Linie og det lette Infanteri er simpel, men ganske hensigtsmæssig; Hovedet bedækkes af en liden let Käppis af krudtblaat Tøi, hos Linieinfanteriet ved den øvre Rand forsynet med en rød, hos det lette Infanteri med en guul Uldbord. Foran paa Käppis'en er et Skildt af Bronce anbragt med Frankrigs Vaaben og Regimentets Numer. Ved alle Exercitser, Marscher og i den almindelige Garnisonstjeneste er denne Käppis overtrukken med et Overtræk af sort Voxlærred, paa hvis Forside Regimentets Numer er malet med store gule Tal. I Kasernerne og i Leirene bæres en liden blaa Felthue. Som Uniform tjener en mørkeblaa Vaabenkjole, Tunique kaldet, der er længere end vor, noget videre og forsynet med en Rad gule Knapper, paa hvilke Regimentets Numer er præget. Den fortil rundt afskaarne, opstaaende Krave er ved Linieregimenterne mørkeblaa, ved de lette Regimenter lyseblaa, og af samme Farve ere ogsaa Opslagene ved Haandledene; Opslagskraven og Forslaget af Vaabenkjolen ere indfattede med røde Passepoils. Paa Skuldrene bæres Epauletter, som ved Kompagnierne af Centrum hos alle Infanteriregimenter ere af rødt Klæde med en Indfatning af rød Uld. Soldaterne ved alle Grenadeerkompagnier bære røde uldne Epauletter med røde Kraver; ved Voltigeur-Kompagnierne bæres gule uldne Epauletter med gule Kraver. Ved den lille Tjeneste, samt om Vinteren og i daarligt Veir bæres under Mantelen et kort blaat Spencer, med de samme Slags Opslag og Kraver, som paa Tunikaen. Infanteristernes Mantel, der naaer nedenfor Knæet, bestaar af stærkt, lysegraat Klæde med tætsluttende Taille. Grenadererne og Voltigeurerne bære desuden ogsaa deres Fryndse-epauletter paa Mantelen. De vide, lige til Ankelen naaende Beenklæder ere for Linien og det lette Infanteri af kraprødt Klæde, en Farve, som maaskee vil forekomme Mange temmelig usædvanlig, men som ellers holder sig meget godt. Fodbedækningen dannes af Støvler, over hvilke man ved Marscher ofte knapper hvide Kamarscher af Lærred. Ved Parader og naar han trækker paa Vagt bærer enhver Soldat hvide Bomuldshandsker, hvilket seer særdeles reenligt og tækkeligt ud. Samtlige Uniformer for det franske Infanteri ere af godt, stærkt, ikke altfor grovt Klæde og sidde godt, saa at de ikke hænge som en Sæk om Soldatens Krop. Hellerikke er Slidningstiden for de enkelte Uniformsstykker sat for lang, saa at Tropperne i Almindelighed stedse kunne vise sig godt og ordentligt klædte. Gradbetegnelserne for de forskjellige Underofficiersgrader, som Korporal, Sergeant og Sergeant-Major, bestaar af gyldne og ved det lette Infanteri af sølverne Tresser paa Underarmen, medens man af Tresserne paa Overarmen kan opdage den lange Tjenestetid for Chevrons. Officierernes Uniform ligner i Snit og Farve de enkelte Klædningsstykker hos Soldaten. Som Udmærkelse og Betegnelse af de forskjellige Grader tjene Epauletter af Guld og ved det lette Infanteri af Sølv. Underlieutenanterne, eller hvad vi kalde Sekondlieutenanter, have en simpel Epaulette paa den høire og en Epaulette med tynde Kantiller paa den venstre Skulder, medens dette er omvendt hos Lieutenanterne; Kapitainen har to Epauletter med tynde Kantiller; Bataillonskommandøren en Epaulette uden Kantiller paa den høire og en med tykke dreiede Kantiller paa den venstre Skulder; omvendt er dette ved Lieutenant Colonel (Oberstelieutenant); en Colonel (Oberst) for et Regiment bærer to Epauletter med dreiede tykke Kantiller af Guld. Desuden adskille Stabsofficiererne sig ogsaa ved brede dobbelte Border af Guld eller Sølv paa Käppis'en og en stor vaiende Fjærbusk, medens de øvrige Officierer og Soldater derimod kun bære smaae Pompons paa dem. Grenadererne have efter deres forskjellige Grader rigt guldbroderede Kraver og Opslag og trekantede Hatte med en bred Guldrand og en Indfatning af hvide Strudsfjær. Adjutanterne bære ogsaa trekantede Hatte, men uden Guldbroderi, med en blaarødhvid vaiende Fjærbusk og gyldne Arelsnore. Militærlægerne bære istedetfor Epauletter gyldne „Dragoner,“ alt efter deres forskjellige Grader mere eller mindre rigt med Guld broderede Kraver og Opslag og simple sorte trekantede Hatte med en trefarvet Kokarde. Som Vaaben bære de franske Officierer en noget krummet Sabel, der bæres om Livet i et bredt Bælte af Guld- eller Sølvborder, der som et Livbælte slutter sig om Tunikaen.

Infanteristernes Bevæbning bestaar af et let Gevær med glat Løb og Perkussionslaas, paa hvilket en temmelig lang firegget Bajonet sættes. Bajonetskeden, og hos alle Underofficierer, Sappører, Musiken, samtlige Soldater, af Grenadeer — og Voltigeurkompagnier — thi Soldaterne ved Centrumkompagnierne føre alene Bajonetten — det korte lige Sidegevær med et Greb af Messing bliver baaret i et Læderbælte om Livet, ved hvilket da tillige ogsaa Patrontasken er befæstet. Tornisteret er af brunt Kalveskind og bliver baaret i to Skulderremme uden Brystrem, saaledes som det nu ogsaa er indført ved flere andre Armeer. Paa Tornisteren fastbindes Mantelen, med et Overtræk af blaat Lærred, eller naar Soldaten har denne paa sig, Tunikaen. Alt Lædertøi, saavelsom alle Vaaben, ere meget hensigtsmæssigt og godt indrettede, og det franske Infanteri kan i denne Henseende fuldkommen maale sig med hvilkesomhelst europæiske Tropper. Tømmermændene, af hvilke der findes to ved hvert Kompagni, føre Øxer, korte Karabiner og have desuden et stort hvidt Forskind og hvide store Handsker. Paa Hovedet bære Tømmermændene store Bjørneskindshuer; foruden Tømmermændene har ethvert Kompagni to Trommeslagere og to Fløitenister, ved det lette Infanteri findes derimod kun Hornister, medens Tamburerne mangle.

Inddelingen af et franskt Infanteriregiment bestaar af 3 Batailloner, enhver Bataillon er i Fred 6 og i Krig 8 Kompagnier stærk; følgelig tæller Linieinfanteriet og det lette Infanteri tilsammen 300 Batailloner med 1800 Kompagnier. Af disse en Bataillons 6 Kompagnier er det ene, der staar paa høire Fløi, Grenadeerkompagniet, et andet, der staar paa venstre Fløi, Voltigeurernes, begge tilsammen kaldes ogsaa Elitekompagnierne. Soldaterne i Elitekompagnierne, der, som vi forhen have anført, allerede i det Ydre adskille sig ved deres Epauletter og Sidegeværer, ere udsøgte Folk, som allerede i det mindste et Fjerdingaar maa have tjent ustraffeligt i et Centrumkompagni. Ved Grenadererne seer man desuden ogsaa paa en stærk og stor, og ved Voltigeurerne paa en smidig og let Legemsbygning. Lønningen for Soldaterne ved Elitekompagnierne er høiere end ved de andre Kompagnier, ligesom de ogsaa have mange Æresforrettigheder, f. Ex. at staae paa Post ved Fanen og for Gevær, naar de ere sammen med de Andre paa Vagt o. s. v. Ogsaa Officiererne og Kapitainerne ved disse Kompagnier ere de ældste og paalideligste i Regimentet og erholde ligeledes en høiere Gage end de øvrige, Af de 4 Centrumkompagnier i enhver Bataillon blive to sædvanligt tilbage i Regimentets Depot, for at uddanne Rekruterne der, og er da en egen Stabsofficier Kommandant for det af Kompagnier fra tre forskjellige Batailloner sammensatte Depot. Saasnart forøvrigt et Regiment bliver sat paa Krigsfod, erholder det, istedetfor 4, da 6 Centrumkompagnier, af hvilke to blive tilbage i Depotet. Styrken af de enkelte Kompagnier er forskjellig efter Omstændighederne og udgjør nu omtrent 120—130 Mand pr. Kompagni. Officiersbesætningen ved Infanteriet er 1 Colonel (Oberst), 1 Lieutenant Colonel (Oberstelieutenant), 1 Capitaine d'etat Major (Regimentsadjutant), 1 Capitaine Tresonèr (der bestyrer Kassen), 1 Capitaine d'ajustement (for Munderingsvæsenet) ved Regimentets Stab. Dernæst en Kommandant som Bataillonschef med 1 Adjutant og 1 Kapitain, 1 Lieutenant og 1 Underlieutenant for hvert enkelt Kompagni. Desuden findes ved Regimentets Stab endnu en Musikdirektør med et Musikchor af 30—35 Mand. I de franske Musikchor ere Blikinstrumenterne for stærkt fremherskende og Opførelsen af de enkelte Musikstykker er ofte mere larmende, end melodisk. Foruden dette voxne Mandskab kan enhver Bataillon indføre i sine Lister nogle saakaldte Enfants de Troupes. Dette er Drenge af afdøde Soldater, Underofficierer eller fattige Officierer ved Regimentet, der blive uniformerede og lønnede paa samme Maade som de øvrige Soldater og staae under Opsyn af en gammel Underofficier. Disse Soldaterbørn indtræde almindeligviis i deres 15—16 Aar som Trommeslagere og allerede have mange høiere Officierer paa denne Maade begyndt sin militære Løbebane.

En eiendommelig Indretning ved de franske Tropper er Vivandières eller Cantinières (Marketentersker), af hvilke enhver Bataillon har een. For det meste Koner eller Døtre af Underofficierer, følge disse Amazoner Bataillonen paa alle Marscher, ja selv ind i Algeriens vildeste Fjeldkløfter. Deres Uniform, hvortil Klæder bliver dem leveret, bestaar i røde og hvide Beenklæder, en kort rød Kjole, med et lidet hvidt Skjørt og en blaa Spencerjakke med Uniformknapper. Paa Hovedet sidder koket en rund Hat af lakeret Skind, foran prydet med Regimentets Navn og paa Siderne med lange blaae, røde og hvide Baand. Et lidet Fad med Viin eller Brændeviin hænger i en Rem af sort lakeret Skind over Skulderen. I saadant Kostume kan man ved enhver Parade af et franskt Infanteriregiment see de tre Vivandières ved dette marschere umiddelbart efter Musiken.

Foruden disse 100 Infanteriregimenter besidder Frankrig desuden 10 Batailloner Chasseurs à pied. Denne Trop blev i Aarene 1830 oprettet af den afdøde Hertug af Orleans, hvorfor man nu ogsaa hyppigt kalder dem Chasseurs d'Orleans eller ogsaa Tirailleurs de Vincennes, efter Stedet for deres første Oprettelse, omendskjønt siden Febr. 1848 deres officielle Navn er Chasseurs à pied. Mangelen paa egne Jægerbatailloner, der ikke fuldstændigt kunde erstattes ved Voltigeurkompagnierne af Linie- og de lette Regimenter, bragte Hertugen af Orleans først paa den Tanke, at oprette disse Chas-

Den store sydamerikanske Myreæder.

seurs, efterat han paa sin Reise i Tydskland med egne Oine havde overbeviist sig om de preussiske og østerrigske Jægeres Dygtighed. Fornemmelig i Algerien vare disse Batailloner til saa megen Nytte, at man efterhaanden stedse mere og mere forøgede deres Antal, saa at der nu findes 10 Batailloner, hver Bataillon bestaaende af 6 Kompagnier, altsaa 60 Kompagnier af disse Chasseurs à pied. For fortrinsviis at uddanne Mandskaberne i disse Batailloner for Hovedøiemedet af Tjenesten, nemlig den lille Krig og Forpostsjenesten, sparer man ingen Umage. Allerede Rekrutten maa lære at løbe, springe, voltigere og svømme, og endnu mere end ved Infanteriet tager man ved disse Chasseurs Hensyn til en rask og færdig Tiraillering. Fremfor Alt sees paa stor Hurtighed i alle Bevægelser, hvorfor ogsaa det almindelige Marschtrit er en Art Løbeskridt à la course, hvori hele Mandskabet bliver meget øvet. Det er et eiendommeligt Syn for en Fremmed, naar han seer et Kompagni af disse Chasseurs i Trav løbe gjennem Gaderne, med Officiererne og Hornblæserne i Spidsen. Deres Tiraillering er virkelig værd at see for en Militær, og vi troe, at i hele Europa intet let Infanteri tirailleurer raskere og behændigere end disse Chasseursbatailloner. Soldaterne i dem bestaae ogsaa for Størstedelen af Folk, som fra Begyndelsen af sin militære Tjenestetid have tilegnet sig Færdighed og Udholdenhed i alle Legemsøvelser. Smaae, men raske og stærke Bjergboere og Jægere fra Pyrenæerne, de franske Alper, Vogeserne, Ardennerne og fra Auvergne, dernæst Skorsteensfeiere, Tagtækkere, kort sagt Folk af lignende Haandteringer finder man især mange af blandt disse Tropper.

Uniformen for disse Chasseursbatailloner bestaar af en mørkeblaa Tunika ligesom hos Infanteriet, med blaa Krave og Opslag med gule Passepoiler og mørkegrønne Epauletter med Uldfryndser. Deres Käppis er ligedan som hos Infanteristerne og har ovenfil paa Randen en gul Bord; ligeledes have de ogsaa saadanne Mantler som disse, medens de vide Beenklæder ere, istedetfor røde, af ruskgraa Farve med gule Passepoiler paa Sidesømmene, ligesom alt Læderstøi gjøres af sort lakeret Læder. Som Vaaben føre Chasseurerne et kortløbet Gevær af eiendommelig, meget fortrinlig Konstruktion og en kort lige Hirschfænger, der som Huggebajonet kan plantes paa Geværet. Grabbetegnelserne for Officierer og Underofficierer ere de samme, som vi forhen have anført for Infanteriet, og bestaae af Sølv. Ogsaa Antallet af Officiererne er forholdsviis lige saa stærkt som ved det øvrige Infanteri; Styrken af en Chasseurbataillon er nu omtrent 800 Mand, som imidlertid i Krig, hvor der ligeledes indrettes to Depotkompagnier ved dem, kunne blive forhøiede til 1200 Mand.

En Bataillon korsiske Voltigeurs, der ere særegent organiserede og uniformerede, befinder sig desuden paa Den Korsika, hvor den bliver anvendt til at udføre Gensdarmeritjenesten.

Den samlede Styrke af Linie- og de lette Regimenter og af Chasseursbataillonerne bestaar for nærværende Tid af 275,000 Mand, men kan i Tilfælde af en Krig anseeligt forøges. Til at besætte nogle faste Punkter og Kysterne og ligeledes nogle enkelte afsidesliggende smaae Fæstninger tjene Veteranerne, der bestaae af gamle udtjente Soldater, som dog ikke endnu ere blevne aldeles invalide. Disse Infanteriets Veteraner bestaae af 8 Kompagnier Underofficierer og 10 Kompagnier Füsiliere. Til Felttjeneste blive disse Veteraner, der erholde Sold som Grenaderer, ikke mere anvendte, men ellers nyde de en høi, fortjent Anseelse.

Kompletteringen af den hele Hær og saaledes ogsaa af Infanteriet dannes af Konskriberede, som ved Lodtrækning blive bestemte for Soldatertjenesten. I Konskriptionen deeltage alle 21 Aar gamle Mænd, som i legemlig Henseende ere skikkede dertil, uden at nogen hverken Stand eller Rang er befriet derfra. Da det i Frankrig er tilladt at kjøbe sig en Stillingsmand, saa skeer dette næsten stedse af de Velhavende, saaledes at Hæren for Størstedelen bestaar Sønner af de lavere og fattigere Klasser. Den lovbestemte Tjenestetid varer 6 Aar, af hvilke Soldaten i Regelen tilbringer $4\frac{1}{2}$—5 Aar uafbrudt ved Fanen. En saa lang Tjenestetid gjør det rigtignok meget let at uddanne øvede og til Strabadser vante Soldater. Den Bestemmelse, at ethvert Regiment bestandig rekrutterer sig fra et og det samme Kantonnement, saaledes som Tilfældet f. Ex. er i Preussen og i Østerrig, finder ikke Sted i Frankrig. Hvor ethvert Regiment netop har sit Standkvarter, der erholder det ogsaa sine Rekrutter, og saaledes indkommer i det ene Aar maaskee Bretagnere, men i det andet Aar Provençalere eller Baskere i det. Paa denne Maade ere alle Regimenter i Frankrig sig saa temmelig lige og intet af dem har særegne Provindseiendommeligheder. Med Hensyn til Officiererne bestaar den Indretning, at den ene Halvdeel af dem tages af paalidelige, udtjente Underofficierer, som imidlertid maae være i Besiddelse af et vist Forraad af Kundskaber og have ført en ulastelig Vandel, den anden Halvdeel derimod af Eleverne fra Militærskolerne. Meget videre end til Kapitainer bringe disse tidligere Underofficierer det i Regelen ikke, da de allerede ere for gamle for høiere Charger, og saaledes finder man da i den franske Armee fortrinsviis mange unge Stabsofficierer og gamle Kapitainer. Avancementet til Stabsofficier finder Sted efter Ancienneteten i Regimentet, derefter gaar det uden Ancienneteten gjennem hele Armeen.

Dette er en kort Skildring af det franske Infanteri, som i Henseende til sin Dygtighed i Felten kan maale sig med enhver anden europæisk Hær. I det næste Afsnit ville vi gaae over til Beskrivelsen af Artilleriet og derefter til Kavalleriet.

Literatur og Kunst.

Geographisk-politisk Beskrivelse over de forenede nordamerikanske Stater. 112 Sider liden 8. Priis 30 ß stivt heftet. Dette Skrift, der er udarbeidet nærmest efter Commissionær Joh. Bolins „Beskrifning öfver de förenta Staterne," Wexiö 1853, gjør vel ingen Fordring paa noget videnskabeligt Værd, men vil ikkedestomindre være til stor Nytte for en Mængde Personer, nemlig for vore Emigranter, paa hvem det ogsaa er beregnet. Det giver først (i Indledningen) en Oversigt over Landets Opdagelse, for hvilken vore Forfædre da ogsaa havde Æren, samt over dets Udseende; dernæst behandles under saakaldte „almindelige Bemærkninger" Regjeringsform, Fabrik-, Skatte-, Forsvars- og Pengevæsen osv. osv., Alt i megen Korthed, og endelig følger i alphabetisk Orden en Beskrivelse over hver enkelt Stat.

— Af A. Munchs **„Sorg og Trøst"** er udkommet 3die Oplag endnu inden et Aar efter det første, hvilket vidner om en efter vore Forholde i Sandhed exempelløs Afsætning.

— **Engelsk-Dansk Ordbog** af S. Rosing, Kbh. 1853. 628 Sider stor Schillerformat. Priis indb. 1 Spd. 36 ß. Denne Ordbog er udarbeidet med megen Omhyggelighed, og der er ogsaa paa Grund af en forstandig Benyttelse af Rummet faaet en i Forhold til sit Omfang stor Fuldstændighed. Endog en Mængde sjeldne, forældede, provincielle eller vulgære Ord og Former have her faaet Plads, foruden techniske Ord og Sømandsudtryk, og de naturhistoriske Benævnelser ere endog gjengivne baade paa Dansk og Latin. I Nøiagtighed og Udførlighed efterlader saaledes dette Arbeide Intet at ønske, men derimod har det i en anden Henseende en for Mange væsentlig Mangel, idet nemlig Udtalen ikke er tilføiet ved hvert Ord, men blot betegnet med Akcenter. Denne Omstændighed vil hindre mange Kjøbere fra at anskaffe sig denne forresten fortrinlige Ordbog, og især vide vi, at ikke Faa, der kunde tiltrænge den, have opsat med Anskaffelsen, for at see, hvorledes den af Overlærer Geelmuyden nylig bebudede engelsk-norske Ordbog bliver indrettet. For i denne Henseende at give disse et Vink, have vi sørget for at erholde de af dette Værk udkomne 8 Ark til Sammenligning. Heraf fremgaar, at Geelmuydens Ordbog vil komme til at indeholde et mindre Forraad af Ord, end Rosings, (hvilket er saa rimeligt, da den skal udgjøre blot 30 Ark og koste indb. 1 Spd.), men at dog kun forældede, sjeldne og vulgære Ord i samme ville søges forgjeves, medens man paa den anden Side vil finde enkelte ikke sjelden forekommende Ord, som savnes hos Rosing. Derhos vil man hos hiin finde flere Ord, der savne tilsvarende Udtryk i Dansken, gjengivne med ypperlige Ord, hentede af vort norske Sprogforraad. Endelig vil G.'s Værk have et Fortrin for sin danske Medbeiler, der for Mange vil være aldeles bestemmende med Hensyn til Anskaffelsen, nemlig den fuldstændige Angivelse af Udtalen ligesom i de hos os brugte bedre engelsk-tydske Ordbøger. De, som ere støe i Udtalen og kun efterslaae sjeldnere Ord, ville saaledes finde sig bedst tilfredsstillede ved Rosings Arbeide, medens derimod de, som blot søge de almindeligst forekommende Ord, heldige Oversættelser af disse og fremfor Alt Veiledning med Hensyn til Ordenes Udtale, ville have størst Nytte af Geelmuydens Ordbog. Sidstnævnte kan dog ikke udkomme fuldstændig før paa Foraaret. Udstyr og Format bliver omtrent som Rosings.

— **Oehlenschlägers udvalgte Digterværker i eet Bind.** Under denne Titel agter „Digterkongens" utrættelige Boghandler, Andr. Fr. Høst i Kjøbenhavn, at levere et Udvalg af „Digterværkerne," svarende i Format og Udstyr til den nylig afsluttede Eetbindsudgave af Tragødierne. Det Hele skal ifølge Subskriptionsindbydelsen udkomme i c. 8 Hefter (hvert paa 80 tospaltede Sider) a 33 ß norsk. Vel er det at formode, at Hr. Høst i dette Tilfælde som ellers klogeligen vil udhøkre det til Optagelse bestemte Materiale til flere Hefter end angivet; men alligevel vil man erholde Oehlenschlägers Hovedværker smukt udstyrede til en meget billig Priis. Første Hefte er allerede ankommet hertil.

— Den Reitzelske Boghandling i Kjøbenhavn indbyder til Subskription paa en Udgave af **H. Hertz's samlede Skuespil,** hvilken vil udkomme i 12 Bind, hvert paa 18 a 20 Ark til en Priis af en Rbdr. (66 ß norsk). Foruden Digterens allerede bekjendte Arbeider, hvoraf flere skulle meddeles i en omarbeidet Skikkelse, vil Udgaven indeholde mange deels forhen utrykte (skjønt allerede opførte), deels aldeles nye Stykker.

— **Bildnisse Düsseldorpher Künstler,** nach dem Leben gezeichnet und lithographirt von B. Hoefling. Drei Lief. a 1 Thlr. Dette Billedværk, hvoraf de to første Leveringer foreligge os, henlede vi især vort kunstelskende Publikums Opmærksomhed paa, fordi vi blandt de her afbildede Kunstnere ogsaa møde to norske, nemlig Ad. Tidemand og H. Gude. Saavel disse som de øvrige Portræter (Hasenclever, Hilgers, Lessing, Schirmer, A. Achenbach og Weber) ere udførte med megen Smag og Omhyggelighed. Udstyret er ogsaa fortrinligt, ligesom Prisen, 21 ß pr. Portræt i stort Format og paa chinesisk Papiir, maa kaldes ret billig. (Enkelte Portræter sælges dog kun til en Priis af 12 Sgr.) Tredie og sidste Levering, som skal følge med det Første, vil indeholde Portræter af C. Hübner, Leutze, Michelis og Mintrop.

— En berømt 14 Aar gammel Violinvirtuos, Alexander Rancheraye, der ihøst har ladet sig høre i nogle af vore Smaabyer, er ankommen hid til Hovedstaden og gav igaar (28de) en Koncert i Frimurerlogens mindre Sal, hvorved han, trods sin særdeles unge Alder, viste sig som en Kunstner, der kan træde i Rækken blandt de fortrinligste ældre Mucici. Især blev „Le Tremolo" af C. de Bériot modtagen med en Enthusiasme, der ikke lagde sig, inden Kunstneren traadte frem igjen. Efterat have givet Slutningsnummeret „La Harpe Eolienne et les oiseaux," komponeret af ham selv, blev han ligeledes fremkaldt. Ogsaa for Karnevalet i Venedig vandt han stort Bifald, hvilket vil sige meget, naar man betænker, at han havde et Publikum for sig, der havde hørt Ole Bull. Hvad der især er forbausende hos en Kunstner af Hr. Rancherayes Alder, er den store Technik han lægger for Dagen i sit Spil. Koncerten var ret godt besøgt, dog ikke som den fortjente i Forhold til den kunstneriske Nydelse, den frembød, og det er saaledes at haabe, at hvis Kunstneren optræder oftere, vil han kunne regne paa et langt større Publikum end denne første Gang.

Norge.

Christiania. Exam. jur. J. C. Blom er under 21de Okt. meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne (Bopæl i søndre Bergenhuus Amt.)

— Ved Høiesteretsdom, afsagt den 21de Okt., blev Sorenskriver Munthe for Forbrydelse mod Kriminallovens Kap. 24 § 27 og Lov af 9de Aug. 1839 § 27 anseet med Embedsfortabelse og derhos tilpligtet at udrede Sagens Omkostninger.

— Kolerasygdommen her i Byen maa nu ansees for ophørt, da blot 1 Syg og 1 Død er anmeldt fra 23de til 28de Okt.

— Over 6666 Spd. er i Alt indkommet til Trængende i Anledning af Kolera, hvoriblandt 100 Spd. fra Statsminister Due, 50 Pd. St. fra Tottie i London, 100 Bkm. fra Boldemann & Mantels i Hamborg og 50 Spd. fra Grosserer E. Gram i Throndhjem samt det ved Conradis Koncert indkomne, nedenfor nævnte Bidrag.

— Den kgl. Familie har i Alt skjænket 600 Spd.

— 81 Personer have ydet et Bidrag af 5 Spd. eller derover til dem, der have lidt ved Kolera i Aker. M. & H. Ingier har givet 100 Spd., Heftye & Søn, J. Meyer, J. L. Tiedemand og Assessor Bruun 50 Spd. hver.

— Ved en den 24de d. M. foretagen Folketælling i Byen, Fæstningen og Forstæderne (under Byen) viste det sig, at Folkemængden udgjør 29,471 Sjæle.

— Studentersamfundets sædvanlige Aarsfester i Anledning af dets og Universitetets Stiftelse, hvilke vare blevne udsatte paa Grund af Kolera, sloges sammen til een Fest, der fandt Sted forrige Løverdag. Ved denne Fest holdtes som sædvanligt flere Taler; derhos blev en Subskription sat i Gang for at bringe Samfundets fortjente Medlem Lektor Friis en Gave i Anledning af hans Giftermaal, og havde saa god Fremgang, at Samfundets Bestyrelse næste Dag kunde overrække ham en Sølvpunschemugge med tilhørende Øse.

— Man har begyndt at udføre Poteter herfra til England, hvorfor Priserne paa dette Næringsmiddel ere betydelig stegne.

— Den 7de Nov. foregaar Valgmandsvalget for Byen paa Børssalen. De stemmeberettigede Indvaaneres Antal er 1112, og saaledes blive 22 Valgmænd at udkaare.

— Kontrolkommissionen befoer den 23de Okt. Jernbanen herfra til Dahl i Eidsvold og fandt den i den Stand, at den kunde tages i Brug, hvilket ogsaa med Hensyn til Tømmerfragt strax skeer. Varetransporten skal ogsaa snart begynde.

— Tydskeren C. A. Ritter, Udgiver af den omtalte „Wanderer," har forladt Byen, hvorfor Bladet, ialfald for det Første, er standset med Nr. 3.

— Baronesse Juliane Wedel-Jarlsberg, f. Benzon (General Wedel-Jarlsbergs Kone), der har gjort sig saare fortjent ved Omsorg for Fattige og Forsørgsløse, afgik ved Døden den 25de Oktbr. næsten 70 Aar gl.

I Christians Amt har Udfaldet af Høsten ifølge Amtmandens Indberetning været særdeles tilfredsstillende. Høavlingen maa kaldes god, Kornavlingen bedre end almindelig og Poteteshøsten ualmindelig god.

Drammen. Paa Tangen nedbrændte den 21de Okt. 4 Gaarde (Assurancesum 8320 Spd.) og flere Huse beskadigedes.

— Kolera har her tiltaget noget.

I Holmestrand ere 7 Koleratilfælde indtrufne; 5 have medført Døden.

Tønsberg. En af Hr. Conradi given Koncert til Indtægt for de Børn i Christiania, som ved Kolera have mistet sine Forsørgere, har indbragt 47 Spd. 84 ß. netto.

Skien. En Fragtemand har kjøbt Dampskibet Martello paa 20 Hestes Kraft nede i Danmark for 750 Spd., og bestemt det til at konkurrere med „Trafik" i dens saare lønnende Route.

Porsgrund. I et Repræsentantmøde er bestemt, at 500 Spd. af Brændeviinsskatten skal anvendes til Broanlægget mellem Østre og Vestre Porsgrund eller til andre kommunale Foretagender.

I Bratsbergs Amt staar Aarets Kornhøst ifølge Amtmandens Indberetning over et Middelsaar og maa for øvre Thelemarkens Vedkommende endog kaldes udmærket god; Potetesavlen er ogsaa god, Høhøsten i det Hele middels.

Christianssand. Handelsfuldmægtig S. O. Strav har skjænket 258 Spd. 116 ß til Arbeiderforeningens Sygekasse.

Stavangers Amt maa i det Hele taget ansees, for iaar at have faaet et Middelsaar, ihvorvel Høavlen har været ringe.

Bergen. De nye Arbeiderboliger ere allerede for nogen Tid siden bragte under Tag, og den ene af dem saavidt færdig, at 4 Familiebekvemmeligheder allerede kunne tages i Brug. Efter disse er der strax opstaaet stor Rivt blandt Arbeiderne.

Throndhjem. Brændeviinsudsalget i Smaat er for 1854 ansat til 210,000 Potter.

— Arbeiderforeningen har i en Generalforsamling besluttet at anvende 300 Spd. af sine Midler (500 Spd.) til Grundfond for en Spareskillingsbank og herom underrettet Throndhjems Sparebank, der har givet Tilsagn om et lignende Bidrag.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Mgbl. Nr. 297 har Hr. Korpslæge Schübeler leveret en udførlig Afhandling „om Høns som Gjenstand for Landbonæring," hvori han paaviser den hensigtsmæssigste og billigeste Fodringsmaade af disse Dyr og meddeler Veiledning til en passende Behandling ved deres Æglægning og Udklækning m. m.

— I s. Bl. fortsættes Drøftelsen af de geistlige Embeders Besættelsesmaade, idet Nr. 300 atter indeholder en udførlig Artikel desangaaende.

— I Mgbl. og Chr.-Pst. føres en stor Strid om Korntoldens Ophævelse under nærværende Dyrtid. Sidstnævnte Blad finder, at denne Told fornemmelig trykker paa Arbeidsklassen og de mindre godt lønnede Embedsmænd og at Billighed tilsiger, at den for Øieblikket ophæves, hvilket kan skee ved en provisorisk Anordning; Mgbl. mener derimod, at dette er ubetimeligt, kalder det Daarskab at ville ophæve Tolden i de strengeste Vintermaaneder, afviser Frygten for Dyrtid, da man ved Vaarens Ankomst vil erholde Forsyning fra Amerika, og betegner det som en Geskjæftighed for at vinde en uvidende Almues Bifald at ville ophæve en Korntold, der er saa lav, at den under en Dyrtid er for saagodt som Intet at regne. Derhos mener Mgbl. at Tolden ikke godt kan ophæves efter Chr.-Postens Forslag, da Storthinget er Herre i alle Skatte- og Bevillingssager.

— En Indsender i Chr.-Pst. for 23de Okt. finder det billigt og passende, at man, for at vise Lægerne Erkjendtlighed og Taknemmelighed for deres Opofrelser og Fortjeneste i Anledning af Kolera, sammenskyder en Dotation til den for et Par Aar siden stiftede Understøttelsesforening for norske Læger og deres Enker, hvilken Forenings Fond endnu kun er meget lidet.

Udenlandske Efterretninger.

I England ytrer der sig stor Forbitrelse over den russiske Politik med Hensyn til Tyrkiet og flere Møder ere afholdte for at bevæge Ministeriet til en kraftig Optræden. I et af disse har det radikale Parlamentsmedlem Duncombe paavist, at det nu gjaldt at formaae Ministeriet til en Krigserklæring mod Rusland.

Frankrige. De urolige Hoveder her synes i den sidste Tid at have faaet det mere travlt, hvorover flere hundrede Fængslinger, deels blandt Demokrater, deels blandt Orleanister, ere foretagne.

Tyrkiet. Den 7de afgik ifølge Presse fire franske Krigsskibe fra Beschika til Konstantinopel og Resten skulde følge efter den 9de. Fra sidstnævnte Sted berettes der, at den 8de ankom Depescher for Englands og Frankrigs Gesandter, indeholdende Ordre til i fornødent Fald at lade de forenede Flaader løbe ind i Dardanellerne, da nemlig de vestlige Magter „med Hensyn til de i Nesselrodes Memorandum udtalte Anskuelser havde besluttet at yde Porten en eftertrykkeligere Understøttelse."

— Sultanen har udbedet sig den engelsk-franske Flaades Nærværelse ved Konstantinopel, hvilket den engelske Gesandt skal have lovet ham.

— Ifølge Tr. Z. have Tyrkerne mindst 350,000 Tropper og Pak (Gesindel) paa Benene, hvis daglige Underholdning anslaaes til $1\frac{1}{2}$ Mill. Pjastre. Heldigviis yde Mange hertil, i særdeles patriotisk Iver, Alt, hvad de kunne.

— Omer Pascha agter at gaae angribende tilværks og sætte over Donau; paa samme Tid synes det som om Krigen i Asien vil udbryde. Saameget er vist, at Tscherkesserne allerede benytte Leiligheden til at angribe Russerne. De have saaledes, hedder det, indtaget Fæstningen Topra-Kalé, trængt frem til det sorte Hav, samtidigen angrebet fem befæstede Punkter og sløifet Fæstningerne Gostogajewskow og Tenguninsky. Den Overstkommanderende for Russerhæren i Kaukasus, Grev Woronzow, befinder sig i en betrængt Stilling, og har forlangt, at hans Armee skal forøges til 120,000 Mand, ellers kan det komme til at see farligt ud for ham.

☛ **Til inden- og udenbyes Abonnenter, der have erlagt Kontingent for hele indeværende Aargang, ville Lodsedlerne til den med Illustreret Nyhedsblad forbundne Præmiefordeling blive sendte med et af de først udkommende Nummere og senere efterhaanden, som Remisse indløber.**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 45. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 5te November 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Alexander Rancheraye

er født i Wien den 30te Januar 1840. Hans Fader er Ridder af Æreslegionen og fransk af Fødsel, Moderen en Wienerinde. I en Alder af omtrent 4 Aar modtog han først Underviisning paa Violinen, men denne ophørte igjen efter nogen Tids Forløb, da han ikke gjorde videre Fremskridt. Barnet havde imidlertid Lyst til at fortsætte med Spillet, men istedetfor høire brugte han venstre Haand*) til at føre Buen med, hvorefter hans Violin blev indrettet, og den unge Elevs Fremgang var nu forbausende. 7 Aar gammel spillede han (1847) ved Koncerter i London, hvor han vandt meget Bifald ved sine Exekutioner. I England var han i et Par Aar og reiste derefter til Frankrig og Belgien, i hvilke Lande han gav mange Koncerter. I Paris var han midt under Napoleons Statskoup, og spillede om Foraaret 1852 paa den Tid i Konservatoriet og Theatre italien, senere i Holland, Tydskland, Danmark og Sverige. For nogen Tid siden kom han til Norge og vandt overordentligt Bifald paa Frederikshald ligesom senere i flere norske Smaabyer, hvor han gav Koncerter for at oppebie Koleraens Ophør i Christiania. Ankommen hertil Byen optraadte han første Gang i Frimurerlogens Koncertsal den 28de Oktober og vandt et stormende Bifald og gjentagne Fremkaldelser ved sit, for hans Alder exempelløse Solospil. Han forener med stor Færdighed og Kraft i Tonen et i Andante følelsesfuldt Foredrag, hans Flageolettoner have ikke deres Mester; det er klare og rene Toner, som komme fra hans Buestrøg; han er et musikalskt Underbarn. Hans Lærere have været Sainton, Tolbecque og C. de Beriot. Hvo der erindrer den blide melancholske François Prume, vil det interessere at vide, at hans Violin er gaaet i Arv til denne unge Kunster. — Som Komponist har han allerede leveret en Deel Sager; paa sin Koncert foredrog han foruden det annoncerede Nr. „Harpe Eolienne et les oiseaux" endnu et Nr., en Adagio, som var særdeles smukt. Sin sidste Komposition „Phantasier over danske Nationalthemaer" skrev han i Løbet af et Døgn, og dedicerede den til Kongen af Danmark.

Han har fra Brüssel det philharmoniske Selskabs Æresmedaille og er Æresmedlem af la Société lyrique i Løwen.

*) I denne Henseende er hosfølgende Portræt unøiagtigt, da Træskjæreren har gjengivet Tegningen omvendt, hvilket i de fleste Tilfælde kommer ud paa Et, men her er vildledende.

Den franske Flaade.

Paa en Tid, da Forviklingerne i Orienten og Englands og Frankrigs Affendelse af større Flaader til Marmorasøen ved Konstantinopel atter have bragt det til Sandsynlighed, at disse Flaader kunne komme til at aflægge Prøver paa hvad de efter deres nyere Principer, hvori Skruen spiller en Hovedrolle, kunne udrette, finde vi det ikke upassende at meddele vore Læsere en fra „Das Ausland" hentet Skildring af den franske Flaade.

De Udsigter, som en kommende Søkrig aabner, ere i høieste Grad usikre og ingen Søofficier vil nu allerede være istand til at sige, hvilke Virkninger Dampen vil vise i den næste Søkrig. Tidligere kunde man langt bedre beregne Kræfterne og Virkningerne: man kjendte med mere eller mindre Nøiagtighed Antallet af Modstanderens sødygtige Skibe, man kunde beregne, hvad han i en given Tid kunde lade løbe af Stabelen, og man vidste, hvad man havde at sætte imod ham; Linieskibe, Fregatter, Korvetter, Brigger lode sig beregne og afveie mod hverandre. Alt dette er nu væsentligt forandret: en hurtigseilende Dampfregat kan indhente og ødelægge et Linieskib og tilintetgjøre en Række mindre Fartøier; den, der er mere fjernt fra sine Depoter, er i en ulige slettere Stilling end forhen; thi en Dampflaade bruger nu et saa uhyre Kvantum Kul, at den ikke uden stadig Tilførsel længe kan opretholde en Blokade; hurtigseilende Dampkorvetter kunne derimod gjøre denne Tilførsel besværligere, og naar man til Beskyttelse for en ankommende eller ventet Kultransportflotille maa imødesende den en Deel af Blokadeeskadren, saa kan denne sidste let blive svagere, end den blokerede, og denne, som ved Hjælp af Dampen til alle Tider kan komme ud af Havnen, og ikke først behøver at vente paa god Vind og Ebbe, benytte denne gode Leilighed; Fregatter, adspredte paa alle Have, og kun forsaavidt udrustede med Dampmaskiner, at de til alle Tider kunne manøvrere raskt og ved Vindstille ikke behøve at ligge stille, kunne blive meget besværligere for Handelen end tidligere; kort, Antallet af de omvexlende Tilfælde i en Søkrig er steget uendelig, og det til Skade for den Magt, som efter det gamle System kunde opstille de fleste og bedste Skibe.

Vi ville med Hensyn til en Søkrig ikke udbrede os over den politiske Stilling, men kun minde om nogle tidligere Begivenheder. Fra det Dieblik af, da Frankrig ved nærmere Overveielse saa sig nødt til at stryge Flaget for en overlegen engelsk Magt og opgive sin Forbundne, Mehemed Ali, er den gamle Braad trængt dybere ind hos Franskmændene end nogensinde forhen; i de følgende Aar formindskede Frankrig sin Landhær og kastede sig med Eftertryk paa Marinen; M. Chevalier har efter Dokumenter bevist, at Frankrig i Aarene 1840—1846 anvendte 300 Millioner, altsaa aarlig i Gjennemsnit 50 Millioner Franks mere paa Marinen end forhen, og at England i samme Forhold forøgede sine Anstrængelser. I hiin Tid falder den bekjendte Brochure af Prindsen af Joinville, der fremkaldte saa bitre Kommentarer i England. I Aaret 1849 udkom en Skildring af den franske Flaade, der næsten kan betragtes som officiel, med en rosende Opregning af de Fremskridt, som den havde gjort, og med mange Slags Antydninger til hvad der maatte skee i Fremtiden; i dette Diemed blev der nedsat en af erfarne Mænd, Sømænd og Politikere bestaaende Kommission, som skulde undersøge Sømagtens Tilstand og gjøre et Forslag til dens Udvidelse og Forbedring; den reiste i en Tid af to Aar omkring i alle Frankrigs Havne, forhørte en Mængde Personer, og Dufaure skulde endelig gjøre Udkast til Indberetningen, som imidlertid endnu ikke var færdig, da Statskoupet i Decbr. 1851 indtraf; dog lod Regjeringen fuldende Trykningen af de samlede Dokumenter, hvilken allerede var begyndt; denne Samling skulde rigtignok ikke komme i fremmede Hænder, men alligevel vidste man at skaffe sig nogle Exemplarer i England og Edinb. Review (Juli 1853) meddeelte en Beretning derom. Den franske Regjering var imidlertid bleven endnu tausere og Annuaire de la Marine for 1853 meddeler aldeles ikke de Efterretninger, som man i de tidligere Bind fandt angaaende Flaadens Stilling — en Omstændighed, der i England synes at have vakt ikke ringe Opmærksomhed, da herved et Middel til i Oversigt at lære at kjende Flaadens Tilstand, og navnlig til at faae at vide, hvilke Skibe der vare sødygtige, ganske blev afskaaret. Naturligviis fattes der ikke den engelske Regjering paa Midler til alligevel at forskaffe sig de nødvendige Meddelelser; — saameget større bleve ogsaa enkelte Avisers Bestræbelser for at erholde Oplysning om Tingenes Stilling, og Times for 17de og 26de Mai, 16de Juli og 11te August indeholder Opsatser, som ere uddragne af den ovennævnte Undersøgelseskommissions Papirer og sammensmeltede med Opgaverne i Annuaire de la Marine.

Det vigtigste Punkt, som fremhæves her og som af gode Grunde fortrinsviis tiltrak sig Englændernes Opmærksomhed, ere de Midler, som staae den franske Regjering til Raadighed ved den saakaldte inscription maritime til i en meget kort Tid at bemande samtlige disponible Skibe med fortrinlige Matroser. Naar man erindrer sig, at den saa pralfuldt udstillede engelske Flaade ved Spithead havde stor Mangel paa Matroser, at endog Admiralskabet, for fuldstændigt at kunne udføre sine Evolutioner, skal have været nødt til at laane 100 Matroser fra andre Skibe, da erholder denne Omstændighed en usædvanlig Betydning; thi den viser Muligheden for Frankrig af hurtigt at kunne opstille en Flaade med stærkere Bemanding, end det under nærværende Dieblik er muligt for den engelske Regjering, navnlig naar man betænker, hvor mange Punkter England i Tilfælde af en Søkrig har at dække. Denne inscription maritime har sin Oprindelse fra Colbert, der grundlagde den i Aaret 1689, og sin nuværende Skikkelse erholdt den ved en Lov af 3die Brumaire Aar IV. Bemeldte Lov omfatter alle Matroser og Fiskere og alle Færgemænd paa Floderne, saalangt Ebbe og Flod strækker sig i Alderen fra det 18de til det 50de Aar; de maa begive sig ombord paa et Krigsskib, saasnart det fordres, og maa kun forlade deres Distrikt med Inskriptions-Kommissærens Tilladelse. Naturligviis er Systemet forhadt blandt Befolkningen og Mange tilskrive det den langsomme Udvikling af den franske Søhandel, idet Ingen vil blive Matros, som kan gribe til en anden Stilling, men det er et frygteligt Vaaben og frembyder, som Dufaure, Præsident for den ovennævnte Kommission, udtrykker sig, „Midlet til med største Lethed og Hurtighed at gaae over fra Fredsfod til Krigsfod." For at bringe Systemet i Udførelse, ere de fem Arrondissementer, i hvilke de franske Kyster deles, inddeelte i Underarrondissementer og Kvarterer, som staae under Kommissærer, Syndici og gardes maritimes. Antallet af disse Betjente udgjør over 600 og hele Systemet holdes fuldstændigt i Gang under Freden, saa at det hvert Dieblik kan sættes i

Alexander Rancheraye.

Virksomhed. Man regner i det Hele 139,310 Mand, som ere underkastede denne Inskription, blandt disse befinde sig 42,300, der blive betragtede som Skibsdrenge og lidet øvede Søfolk, af hvilke man dog i Øieblikket kan bruge et betydeligt Antal. Dufaures Beretning slutter, efterat de øvrige 100,000 ere blevne klassificerede efter deres øieblikkelige Brugbarhed, med disse Ord: „Vi troe, at vi, alle indtræffende Muligheder medtagne i Beregning, kunne regne paa 40,000 udmærket krigsdygtige Folk og paa 20,000 andre, som deels ere tagne fra Inskriptionen, deels fra Rekrutteringen, men som forsigtigt sammenblandede, vilde kunne gjøre god Tjeneste. Vi kunde uden Tvivl endnu gaae udover Tallet 60,000, men vore Skibe vilde tabe i Krigsdygtighed, hvad de vandt i Antal af Mandskab. Dette vilde være at henfalde til Feiltagelser, hvilke førte til vor Flaades Ødelæggelse under Keisertiden, og som paa en lettere Maade have lært os, at Seiren saavel tilsøes som tillands tilfalder den Krigsmagt, som er bedst organiseret og tidligst kan blive ført i Felten.“ Man seer heraf, hvorpaa Franskmændene regne, og hvorfor Englænderne fortrinsviis have Opmærksomheden henvendt paa dette Punkt, i hvilket de med deres Frivillighedsprincip forholdsviis ere de svageste. Vi have ikke uden Grund gjentagende fremhævet Mangelen paa Matroser i England; Spørgsmaalet om Midler til at bemande Flaaden har allerede i mange Aar været opkastet, men endnu ikke ganske løst, ikke engang ved Sir G. Grahams nyeste Forholdsregler. Franskmændene prale af, at de med sine 60,000 Mand mere end tilstrækkeligt kunne bemande alle de 328 Krigsskibe, af hvilke Flaaden efter Ordonnantsen af 1846 skal bestaae.

Den Lov, som vi nu netop nævnte, er af 3die Juli 1846 og bestemmer, at Flaaden skal bestaae af 226 Seilfartøier, hvoriblandt 40 Linieskibe, 50 Fregatter, 136 mindre Fartøier; fremdeles af 102 Dampskibe, nemlig 50 af 600 til 220 Hestes Kraft, 50 Aviso og Transportskibe af 126—250 Hestes Kraft og af 2 svømmende Batterier. Som Reserve i halvfærdig Stand skal findes: 12 Linieskibe, 30 Fregatter, samt 10 Dampfregatter og 20 Dampkorvetter. Vi kunne og ville ikke undersøge, hvorvidt Tingenes nuværende Standpunkt svarer til disse Anslag*), men maa dog bemærke, at disse foreløbige Anslag ved de usikre Anskuelser, som man paa den Tid endnu havde angaaende Dampskibe, allerede i sig selv maatte væsentligt forandres. Enhver, som vil lære at kjende den Tids Anskuelser, læse Afhandlingen: „la marine française en 1849,“ som er meddeelt i andet Aprilhefte af Revue de deux mondes. Forandringen er ikke alene at bemærke i den franske Flaade, men ogsaa i den engelske, og staar i Forbindelse med den endnu stedse herskende Uvished om Omfanget af Dampens Virksomhed i den næste Krig. I de sidste fire Aar af 1840 have Frankrige og England hovedsagelig forøget deres almindelige Linieskibe, i de 4 Aar for 1853 er der neppe i den engelske Flaade bygget et Linieskib uden Dampapparat, fordi den Overbeviisning stedse mere udvikler sig, at Dampen i en Krig vil være aldeles uundværlig for Skibene, fordi ellers en Kolos paa 120 Kanoner kan bukke under for en med svære Paixhanskanoner udrustet Dampkorvet. Overbeviisningen om Dampens frygtelige og almindelige Overvægt er kun kommen langsomt, og denne manglende Anerkjendelse har kostet England og Frankrige umaadelige Summer. Efter Linieskibene med Dampindretning komme Hjuldampskibene, hvilke ligeledes maatte ombygges med uhyre Omkostninger efter Indførelsen af Archimedesskruen paa Grund af denne sidstes overordentlige Fordele. Frankrigs nye Søsystem daterer sig nu fra Kommissionen, der, som ovenfor omtalt, blev nedsat i Aaret 1849 og som i Aaret 1851 endnu ikke havde fremlagt sin Beretning, da Statskuppet indtraf.

Af denne franske Kommissions Forhandlinger indseer man tydeligt, at man fuldkommen har erkjendt Tingenes forandrede Stilling og er bestemt paa derefter at handle saaledes, at hele Krigsflaaden skal blive en Dampflaade; kun ere Franskmændene ikke i Besiddelse af de nødvendige Midler til at gjennemføre en saa uhyre Forandring med den samme Hurtighed som Englænderne; de fornødne 100 Millioner Franks ere en Bisag; der fattes Franskmændene de nødvendige mechaniske Hjælpemidler, for at gjennemføre denne Forandring saa hurtigt som de ønske. Der er dog ingen Tvivl om, at man imidlertid arbeider derpaa. Den Tanke, fra hvilken Kommissionen gik ud, er ganske den samme, som Prindsen af Joinville i Aaret 1844 udviklede i sin Brochure; paa den Tid betragtedes disse Trusler som taabelige Udgydelser af en enthusiastisk ung Mand; at de imidlertid ikke vare det, men ere den herskende Anskuelse i den franske Marine, er tydeligst udtalt af et Medlem af Kommissionen, Admiral Verninac, der i Aaret 1848 var Marineminister og ytrede sig saaledes om de fremtidige Udsigter: „Nogle udmærkede Statsmænd have, trufne af de Koloniers Vigtighed, hvoraf vi endnu ere i Besiddelse, været af den Anskuelse, at Marinen i Fremtiden for Frankrig endnu kun er en Gjenstand for Luxus og falsk Stolthed. Disse Mænd have imidlertid ikke betænkt den Revolution, som Dampen maa tilveiebringe, eller meget mere ikke forudseet den. Denne Revolution er umaadelig; den slaar en Bro over Vandene og forbinder Øerne og Fastlandet. Betragter man Udstrækningen af vore Søgrændser, hvilke udgjøre det Dobbelte af vore Landgrændser, saa maa det dog, om det ogsaa koster Penge, ansees for uundgaaeligt at opretholde en Sømagt og give denne den for vore Kysters Sikkerhed nødvendige Udvidelse. Anvendelsen af Dampen paa Skibsfarten frembringer en saa inderlig Forbindelse mellem Sø- og Landmagten, at vi, om der end ikke gaves andre Grunde for at opretholde en frygtelig Marine, end den Lethed og Raskhed, som den i Fremtiden vil give vore militære Operationer i Forsvars-, men navnlig i Angrebskrige, ikke kunne nøle noget Øieblik med at berede Midlerne, og anbefale dem ved den offentlige Menings Diskussion. Dampen bringer de Kampe tilbage til Kysterne, i hvilke Krigsskibene for deres egen Sikkerheds Skyld indlode sig fjernt fra Kysterne. Den truer ethvert Gebet med Indfald, saa meget farligere, jo mindre det er ventet, kort sagt, den indfører alle de siden Galeiernes Tid næsten opgivne Invasionskrige.“ Dette er Indholdet af Prindsen af Joinvilles Brochure, og saaledes ytrede sig ikke alene Admiral Verninac, men ogsaa Dupetit Thouars, Charnes, den anden Chef for Øvelseseskadren i Cherbourg, og andre Søofficierer, uden at tale om Mænd udenfor Faget.

Ifølge disse her mere antydede end udførte Øimed har Kommissionen næsten ganske forladt den ældre Opfatning: før Revolutionskrigene havde Frankrig mere end 80 Linieskibe, og selv efter Slaget ved Trafalgar havde det endnu 32 paa Vandet og 21 under Bygning. Paa den Tid kom det an paa, i saavidt mulig lige Styrke og lige Udrustning at opstille sig ligeover for en Fiende, nu er Ideen en anden: man veed, at dette ikke længere er muligt, og da Dampen frembyder andre Midler, saa vil man nu vende hele sin Opmærksomhed hen paa Antallet og Hurtigheden af de mindre Fartøier, paa Omfanget og Styrken af Damptransporterne, thi man vil genere Fienden i hans Handel og paa hans Kyster og saavidt muligt undgaae almindeligere Fægtninger. Derfor opfattede Kommissionen saa begjærligt Planen til en ganske af Dampskibe bestaaende Flaade; man vilde endog ganske afskaffe Seilskibene til Transport og bygge store Dampskibe, som kunde transportere 1000 Mand paa engang; saaledes fører f. Ex. Descartes 1200 Mand med Munition og Oppakning og gjør almindelige Reiser mellem Toulon og Algier i 40 Timer. Daru, ogsaa et Medlem af Kommissionen, gjorde opmærksom paa, at i Aaret 1849, 10 Dage efterat Befalingen gjennem Telegraphen var ankommen til Toulon var det hele Armeekorps forsynet med Heste, Feltartilleri og Beleiringstrain, ligesom med Levnetsmidler og Krigsforraad for 20 Dage, landet ved Civita Vechia; ligeledes kunde et franskt Armeekorps paa 30,000 Mand og 3600 Heste hurtigt blive kastet i Land paa et eller andet Punkt i England eller Irland, og dertil udfordredes ingen særdeles store Anstrængelser. Cherbourg er til dette Øiemed den nødvendige Samlingsplads — Cherbourg, der, som Daru siger, „ligger lige over for England og nærmest det; dette Sted maa være Hovedkvarteret for de Dampere, som skulle operere paa den anden Side af Kanalen. Naturen har givet denne Plads strategiske Egenskaber, hvis Værd man vil erkjende, naar Tilfældet indtræder, og det er allerede bekjendt for vore Fiender.“

Cherbourg er Hovedpladsen ved Atlanterhavet, og man har anvendt overordentlige Summer paa at udvide og befæste Havnen: 35 Millioner skulle være bestemte dertil, og efter Erklæring af Marineministeren Collas haaber man i Aar at være fuldkommen færdig dermed. Han ytrer sig derover i Vidneforhøret (1851) paa følgende Maade: „Endnu staar tilbage at omtale Marinedepartementets Arbeider ved Cherbourg; Moloen er saa godt som fuldendt og man kan kalde den det dristigste og smukkeste Byggeforetagende, som nogensinde Menneskehænder fuldendte. Havet er indesluttet. For Anker liggende Skibe ere sikrede mod dets Raseri og finde en sikker Tilflugt paa Rheden. Var Cherbourg end ikke af Vigtighed som Krighavn, saa vilde den være uvurdeerlig som Nødhavn. Imidlertid ere Arsenalet og Befæstningsarbeiderne endnu ikke paa langt nær færdige. Vi tør ikke nægte for os selv, at dersom der nu udbrød Krig, saa vilde uhyre Pengesummer være tabte, thi faa Dampskibe ville i kort Tid ødelægge Værkerne. De i Cherbourg ophobede Forraad ville først da være i Sikkerhed, naar Havnen er fuldendt; da først kan Cherbourg optage en Flaade og i Krigstider yde den Beskyttelse. Det er derfor uundgaaeligt nødvendigt, at koncentrere vore Anstrængelser paa dette Punkt og for enhver Priis saa hurtigt som muligt fuldende dette storartedede Foretagende. Vi tør ikke forglemme, at Englænderne paa Aurigny sætte Midlerne i Beredskab til at ødelægge Cherbourg og at deres Arbeider ville være fuldendte i Aaret 1856. Cherbourgs Havn er i Tilfælde af en Krig med England den vigtigste: Cherbourg ligesom Toulon skulle i sig indeslutte Midlerne til at fremskaffe Maskineriet for en heel Flaade. For at fuldstændiggjøre disse Midler til Forsvar og Angreb, som inden kort Tid ville bringe Frankrige i en gunstig Stilling, er det aldeles nødvendigt, at Dünchirkens Havn bliver indrettet til at optage en Dampflaade.“ Ikke alene er dette Sidste skeet, som vi vide af et af den engelske Admiral Sir Byam Martin forfattet Skrift, men Havnene ved Kalais og Boulogne ere ogsaa saaledes udvidede og fordybede, at de kunne optage over 100 Dampskibe.*)

Dette hænger sammen med Opfatningen af, hvorledes man paa den atlantiske Side tænker at føre en Krig. I Cherbourg og Brest, som have de dybeste Havne, skal der sammenholdes en Flaade, deels til Beskyttelse, deels til Dækning af en, naar Leilighed gives, foretagende Landgang i England; i Almindelighed skal imidlertid Krigen paa den atlantiske Side blive en Korsarkrig. Saaledes ytrede sig Admiral La Susse, som bekjendt tidligere Chef for Flaaden i Levanten, paa følgende Maade: „Jeg er fuldkommen overbeviist om, at Frankrig Intet har at frygte af en Krig med England, og at England i en saadan Kamp vil komme til at lide mere; dog maae vi itide ruste os, thi i Marineanliggender lader Intet sig afgjøre paa kort Tid. Naar Krigen er erklæret, maa vi til samme Tid føre den i det Fjerne og koncentrere en betydelig Magt i Oceanet og Middelhavet. Men Øiemedet af disse tvende Flaader er ganske forskjelligt; thi den ene er bestemt til Partisankrig som Krydsfartøier, den anden til en langsom Observationskrig. Krydserne maae angribe, forfølge og ødelægge Handelen paa alle Have; dette er Øiemedet med vore Fregatter paa Oceanet. Andre større Skibe, men samtlige hurtige og stærkt udrustede, maae understøtte denne Ødelæggelseskrig.“ Samtlige Medlemmer af Kommissionen synes at have tiltraadt denne Anskuelse, „at det vilde være ønskeligt, til alle Tider at have et stort Antal Fregatter adspredte over de forskjellige Have, for at de ved den første Efterretning om Udbrudet af en Krig med den største Virksomhed kunde kaste sig over Englands Handelsfartøier.“ Admiral Hernouc bemærkede, „at den eneste Brug af Fregatter maatte for Fremtiden være at tilintetgjøre Fiendens Handel, fornemmelig i de indiske Farvande.“ Endnu bestemtere udtrykte sig Normand, en Skibsbygger i Havre: „Dersom jeg tør tillade mig en Mening som den Søkrig, som Frankrig har at føre, saa vilde jeg sige, at det kun kan føre en Korsarkrig (guerre de course) i Kanalen og paa de fjerne Farvande. I Kanalen behøve vi hurtige Skibe med Skruer og ringe Dybgaaende, saa at de kunne løbe ind i enhver Havn paa Kysten af Atlanterhavet. De skulde være sande Rovfugle, for at kaste sig over de fiendtlige Skibe, hvor de træffe dem, og for i Nødsfald at kunne undflye med Sikkerhed. Saadanne Skibe, hvis fuldkomne Bygning ikke er let at opnaae, skulle i Fredstider blive studerede og prøvede, og man kunde med Fordeel anvende dem til at beskytte vore Fiskerier og til Transport af Brevposte. Til Krydsning i fjerne Have bruge vi meget store Fregatter, raske Seilere der ere forsynede med en Hjælpeskrue, for at de kunne manøvrere i Vindstille og under Fægtninger.“

Det andet vigtige Punkt er Toulon. Her skulde Hovedstyrken af Linieskibene være og Kommissionen foreslaar, at holde 18 i Toulon og 12 i Brest eller Cherbourg. Imidlertid har Frankrig for nærværende Tid ikke 30 Linieskibe svømmende paa Havet, og Regjeringen er derfor ikke gaaet ind paa Tanken om en saadan Deling; Linieskibene ligge med meget faa Undtagelser i Toulon, d. v. s. de ere bestemte for Middelhavet, og da den franske Regjering i det Høieste behøver 10 Dage for at føre øvede Mandskaber fra Cherbourg og Brest til Toulon, saa er Haabet om derved for Øieblikket at opstille en stærkere Flaade end Englænderne aldeles ikke en blot og bar Chimære. Da en af Dampskibe bestaaende engelsk Flaade har stadig Tilførsel af Kul nødig, saa vilde man vel med Møie kunde holde den fuldtallig til en Blokade af Toulon.

Af disse Angivelser fremgaar tilstrækkeligt, paa hvilken Maade Frankrig haaber at kunne føre en kommende Søkrig med England. I Forbigaaende bemærket er det et psychologiskt mærkeligt Phænomen, hvilket dybt Had mod England der giver sig tilkjende i Vidneforhørene og Kommissionens Beretning, og hvor lidet endog høitstaaende Personer tage i Betænkning at lægge dette Had for Dagen; man tror at høre den ofte skildrede og omtalte Skjæren med Tænderne af en Subalternofficier ved Landarmeen, naar Waterloo nævnes; Civilister, som Benoist d'Azy, Ch. Dupin, Daru osv. gjøre heri ingen Undtagelse. Imidlertid mangle Kræfterne til efter Tilbøielighed at give denne Harme Tøilerne. Man er endnu langt fjernet fra Fuldførelsen af Kommissionens Plan, at forvandle den hele Flaade til Dampskibe, og i mange Henseender holder man sig endnu til Experimenter, som maaskee ogsaa Englænderne med deres „Leviathan,“ „Duc of Wellington“ og „Royal Albert“**). Men ogsaa bortseet fra disse uendelige Experimenter er man meget tilbage i Bygningen. Af de 27 Linieskibe skulle de 14 udrustes med Skrue; de øvrige 13 ere ikke længere værd denne Bekostning; desuden skulle i de næste Aar hvergang to Linie-

Fransk Linieinfanteri. (se f. Nr.) Marketenterske. Menig. Sappør. Musikkorps.

*) Edinb. Review siger herom: „Regner man de nu under Bygning staaende Fartøier og nogle af dem, som endnu staae paa Marinelisten, omendskjønt de, efter hvad der fortælles, ikke længere skulle være i tjenstbar Stand og sødygtige, saa er dette Tal betydelig overdrevet; men af de 27 nu svømmende Linieskibe er ikke mere end Halvdelen tjenlig til alle Krigens Brug. Imidlertid søger den franske Regjering med Flid at vildlede angaaende Antallet af de disponible Skibe.“

*) Sir Byam Martin bemærker i dette af Edinb. Review citerede, konfidentielle Skrift, at ogsaa Havnen ved Ostende er bleven saaledes udvidet, at den nu kan optage 40 store Dampskibe og „i Tilfælde af en Krig maatte Ostende sandsynligviis ogsaa blive at regne som en fransk Havn.“

**) Hertil regne vi navnlig „Napoleon“ paa 100 Kanoner, om hvilket Skib de franske Blade have gjort saamegen Larm og som paa sin første Fart til Levanten blev læk. Det har 8 Kjedler, 40 Ildsteder og til at betjene disse 120 Fyrbødere og Maskinfolk. Det bruger i 24 Timer 95—100 Tons Kul, naar det gaar med fuld Kraft, og noget mere end Halvdelen, naar det kun benytter den halve; i første Tilfælde gjør det 12—14 og i andet 9—10 Knob i Timen. De egentlig til 900 Hestes Kraft beregnede Maskiner kunne drives til 1500, men Paatrykningen af Vandet og den umaadelige Vandmasse, der bliver fortrængt, udøve en frygtelig Virkning paa Skibets Skrog, og maaskee kan man betragte denne Omstændighed som Aarsag til at det blev læk. Man betragter Bygningen af dette Skib som et stort Experiment, og saavel Englænderne som Franskmændene ere derfor ikke lidet spændte paa Resultatet.

Fransk Linieinfanteri. (se f. Nr.) Regimentslæge. Reg.-Adjutant. Oberst. Brigadegeneral. Bataillonskommandant. Lieutenant. Kapitain.

skibe med Skruer løbe af Stabelen; hidtil ere imidlertid kun 4 Linieskibe udrustede med Skrue og et af dem, Montebello, kun med 150 Hestes Kraft, hvilket rigtignok er istand til at give Skibet en Retning, men aldeles ikke til at drive det raskt fremad. Af Frankrigs 38 Seilfregatter er kun en forsynet med Hjælpeskrue, 19 andre maae først blive forsynede dermed; om de opgivne 21 Dampfregatter virkelig ere forhaanden, maa vi meget betvivle. Saaledes forholder det sig ogsaa med Korvetterne. Edinb. Review er af den Formening, at Staten paa sine Værfter endnu ikke i Løbet af Aar vil være istand til at udruste en Flaade af 30 Linieskibe, 50 Fregatter og ligesaa mange Korvetter med Dampapparat. Marinesekretæren Collas mener, at det vilde være muligt ved Hjælp af private Indretninger, men vi maae indskrænke os til den faktiske Bemærkning, at Forvandlingen af Flaaden til Dampskibe kun endnu er paafulgt i en meget ringe Grad, og at den Hemmelighed, i hvilken den franske Regjering indhyller sine Rustninger, ikke med Sikkerhed lader paastaae videre.

Om andre Punkter kan man imidlertid tale med større Sikkerhed og skjænke de engelske Tidsskrifter Tillid. Saaledes paastaar Edinb. Review, at det franske Tømmerforraad ikke vilde være tilstrækkeligt til at bygge mere end 12 Linieskibe og 15 Fregatter, og selv dertil vilde mange Træsorter savnes. Hele Træforraadet i de franske Arsenaler er kun tilstrækkeligt for otte Aar og ogsaa det kun, dersom ingen overordentlig Byggen bliver paabegyndt. En anden Omstændighed er det, at man, efter franske Søofficierers Mening, ikke vil kunne undvære fremmede Kul til Marinen. Mangel paa Maskineri, paa Træmateriale og Kul er det altsaa, hvortil Englænderne sætte deres største Haab, men Spørgsmaalet om Bemandingen betragter man i Almindelighed, i det mindste for øieblikkelige Tilfælde, som det betydeligste. Selv Edinb. Review kan i denne Henseende ikke befri sig fra bange Sorger. Dette og den uundgaaelige Korsarcharakteer af den først indtræffende Krig er det, som vækker den alvorligste Opmærksombed i England og det største Haab i Frankrig.

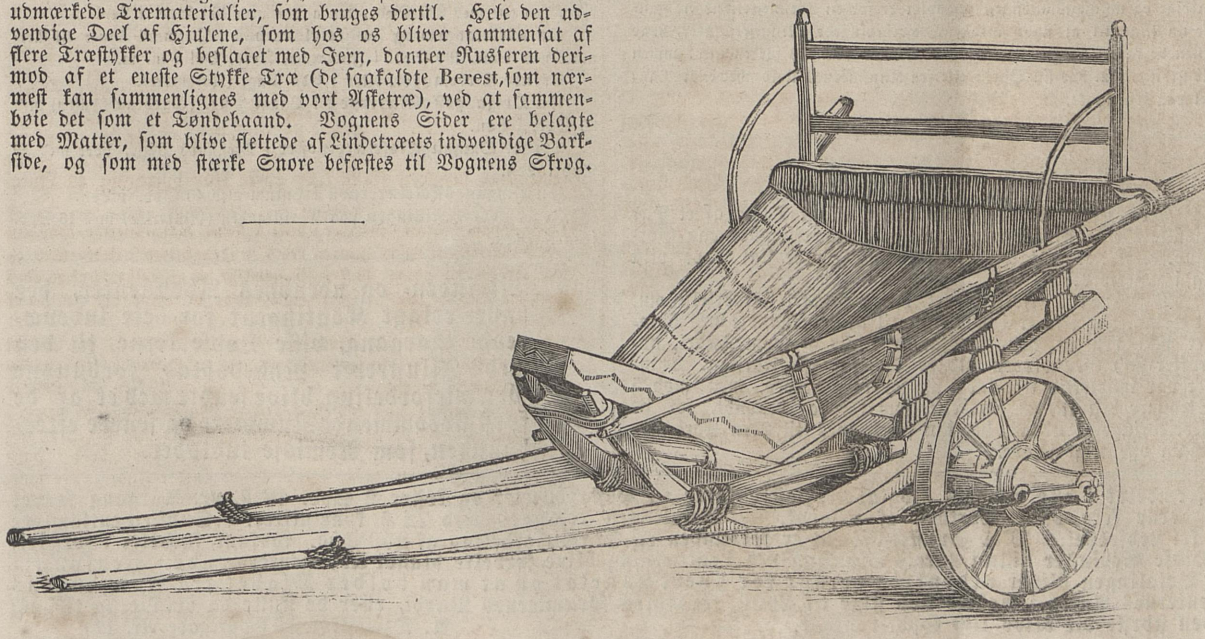
En russisk Slædevogn.

Hosstaaende Tegning fremstiller en russisk Slædevogn, som fandtes paa Industri-Udstillingen i Kiew forrige Aar, og som var fabrikeret af en russisk Bonde. En saadan Vogn, der naarsomhelst med Lethed kan omdannes til en Slæde og omvendt, forfærdiges i Rusland af Træ, saa at intet Jern bruges til samme, naar undtages det, som forbinder Dragtouget med Hjulaxelen; og dog kan man sige, at disse Vogne maa ansees som meget stærke, hvilket især maa tilskrives de udmærkede Træmaterialier, som bruges dertil. Hele den udvendige Deel af Hjulene, som hos os bliver sammensat af flere Træstykker og beslaaet med Jern, danner Russeren derimod af et eneste Stykke Træ (de saakaldte Berest, som nærmest kan sammenlignes med vort Asketræ), ved at sammenbøie det som et Tøndebaand. Vognens Sider ere belagte med Matter, som blive flettede af Lindetræets indvendige Barkside, og som med stærke Snore befæstes til Vognens Skrog.

Nogle Følger af Guldopdagelserne.

Den anslaaede Værdi af alt Guld i Europa og Amerika i Aaret 1848 (før Guld blev opdaget i Kalifornien) var 550,000,000 £; og Værdien af det aarlige Udbytte af hele Verdens Guldminer, med Undtagelse af de japanske og chinesiske, blev dengang anslaaet til 10,000,000 £. Begge disse Anslag ere troligviis for store; og det er ganske vist, at det sidste ikke er for lidet. Der er derfor ingen Grund til at forundre sig over, at de Statsmænd, som med Opmærksomhed fulgte disse Gjenstande, bleve betydelig urolige for at Guldets Værdi skulde synke, da Kalifornien (hvor Guld blev opdaget i 1848) i 1850 forøgede den aarlige Forsyning med 8,000,000 £., og med ikke mindre end 12,000,000 £. i hvert af de følgende Aar. Da Guld blev opdaget i Australien — hvilket i 19 Maaneder (fra Mai 1851 til December 1852) føiede næsten 20,000,000 £. mere til Forsyningen — steg Bekymringen end mere. Vi anslaae Guldforsyningens Forøgelse fra disse to nye Kilder nu til ikke mindre 30,000,000 £. om Aaret, med andre Ord, den aarlige Forsyning, som før 1848 ikke var mere end 10,000,000 £., er nu 40,000,000 £. og tiltager desuden hvert Aar. Den hollandske Regjering blev saa bange forat Guldets Værdi skulde falde, at den ophørte at benytte det som Regulator for sin Mynt og satte Sølvet istedet. Fem Aar ere nu forløbne, siden Opdagelserne gjordes, Mængden tiltager for hvert Aar og endnu har man ikke mærket noget til de Følger, som hine bekymrede Trompetere forudforkyndte. Der er rigtignok for Dieblikket en meget betydelig Stigen i Priserne paa mange Ting, især Levnetsmidler, hvilket synes at tyde paa en Synken i Guldets Værdi; men dette er saa øiensynlig Følgen af det store Forbrug og den forholdsviis utilstrækkelige Forsyning, saa at i det Høieste kun en ringe, hvis overhovedet nogen, Deel kan være Følgen af en Synken i Guldets Værdi. I Høsten 1850 begyndte Sølvet at stige meget betydelig, hvilket især bevirkedes derved, at den hollandske Regjering satte Sølv istedetfor Guld som Landets Mynt; og skjønt man søgte at standse Stigningen, vedblev det alligevel at stige, og stod i Begyndelsen af 1851 i den høie Priis af $61\frac{5}{8}$ Pence; og det har, siden Stigningen i 1850, stadig holdt sig noget mere end 1 Penny dyrere pr. Unze end Gjennemsnitsprisen for en længere Periode før den Tid. Dette er det eneste Vidnesbyrd, som vi endnu have for, at Guldopdagelserne have ledet til en Synken af Guldets Værdi; og den permanente Forhøielse af Sølvets Værdi er det ligesaa rimeligt at tilskrive den Omstændighed, at i Holland Sølv traadte istedetfor Guld, og Efterspørgselen efter Sølv i Indien (hvor Brugen af Guld til Mynt meget uklogt er forbudt), som den store Overflødighed af Guld.

En endnu mærkeligere Omstændighed, end Guldets ubetydelige Synken, er den Kjendsgjerning, at Penge i den

sidste Tid ere blevne dyrere, eller at Renten er stegen, eftersom Pengeforraadet er blevet forøget. Forrige Aar var Penge neppe værd 2 pCt.; Minimum-Prisen er nu $4\frac{1}{2}$. Diskontoagenterne eller Mæglerne i London, hvilke stadig laane store Pengesummer forat laane ud igjen, vilde forleden Høst ikke laane til nogensomhelst Priis, og afsloge at modtage Pengelaan, som bleve dem tilbudte. Naar de modtoge Laan, gave de kun 1 eller $1\frac{1}{2}$ pCt. og diskonterede sine bedste Papirer til $1\frac{3}{4}$. Nu give de $3\frac{3}{4}$ pCt. for Penge, som de selv laane, og diskontere ingen Papirer billigere end til $4\frac{1}{2}$ pCt. Siden sidste Høst er derfor Renten stegen, mere end 2 pCt.; og Penge er, trods de store og uafbrudte Guldindførsler, saameget dyrere nu, end dengang. Ovenikjøbet have Kaliforniens og Australiens Miner været mere produktive dette Aar, end de vare forrige Aar. Til Udgangen af August dette Aar beløb den Guldmængde, som var ført fra Kalifornien til de amerikanske Mynter, sig til 38,644,416 Dollars, medens den i samme Tidsrum forrige Aar var 32,045,598 Dollars, eller 6,198,818 Dollars mere i de 8 første Maaneder af 1853, end i 1852. Til Udgangen af Juli dette Aar er til England bleven indført ikke mindre end 12,920,000 £. Guld, medens hele forrige Aar 16,080,000 £. indførtes, tilsammen i 19 Maaneder 29,000,000 £. eller tre Gange saameget, som der aarlig produceredes i hele Europa og Amerika inden de kaliforniske Opdagelser. Ligeoverfor alle disse store Forsyninger er imidlertid Rentefoden stegen baade her og i Amerika, og vedbliver fremdeles at stige. For at man ikke skal tro, at dette alene er en Reminiscents af den store Nedtrykning sidste Aar, der foraarsagedes ved den pludselige Guldforøgelse fra Australien og Kalifornien, maa vi tilføie, at den nærværende Priis er næsten 1 pCt. over Gjennemsnitsprisen i flere Aar; og at der før Guldopdagelserne, især i 1844, var en ligesaa lav Rentefod, som nogensinde forrige Aar. Saaledes ere Penge blevne dyrere, eftersom Forraadet er tiltaget, en tilsyneladende Modsigelse og stik imod Erfaring; thi Varerne pleie, som Regel betragtet, at blive billige, eftersom der er Overflod paa dem.

Forklaringen af denne Omstændighed er at søge i den dobbelte Betydning af Ordet Penge. Det er klart, at de ovenfor givne Notitser om de Kvantiteter Guld, som ere komne fra Minerne eller ere blevne indførte til Landet, referere sig til Guldet selv, som en Vare, forinden det er myntet til Penge, aldeles paa samme Maade, som om lignende Notitser refererede sig til saameget Hvede eller saameget Jern. Men Hvede og Jern bruges og forbruges, naar man har faaet det, og forsvinder eller anvendes paa en eller anden Maade, som hindrer enhver Anvendelse af det paa en anden Maade. Guldet derimod bliver, efter at være myntet, som Penge et Byttemiddel ved Kjøb og Salg af alle andre Varer, og Repræsentativ for al Hvede, Jern, Klæde etc. i Verden. Guldet har to meget bestemt adskilte Egenskaber. Det er en Vare, hvis Mængde og Værdi maales og betegnes som saa og saa mange Pund Sterling; og det er selv dette Pund Sterling, Midlet til at maale Værdien af alle andre Varer. Det er baade et Maal og den maalte Ting; og den Forvirring, som hersker med Hensyn til dette Metal — den ovenfor antydede Modsigelse —, kommer af, at man ikke skjelner mellem Guld som Vare og Guld som Penge.

Som en Vare maales det efter sig selv som Penge; og naar nye Forsyninger i betydelig Grad forøge den gamle Beholdning, sige vi, at det er tilstede i Mængde eller Overflødighed. Som Penge derimod — som Middel ved Omtuskning af andre Varer — er der Overflod eller Mangel paa det, eftersom der er faa eller mange Omsætninger at gjøre. Hos Folk, som leve af sine Hjorder, klæde sig med Huderne af deres eget Kvæg og Ulden af deres egne Faar, og hvor, som Følge heraf ingen Omsætninger gjøres, er et eneste Guldstykke Overflod af Penge; det er mere, end der haves Brug for, thi der er intet at kjøbe eller sælge. I et Samfund som vort, hvor ingen Familie selv producerer Størsteparten til sit Underhold eller sin Beklædning, og hvor mange Familier, skjønt meget nyttigt beskjæftigede, intet direkte producere til deres eget Underhold, og hvor, som Følge deraf, det hele Samfund underholdes ved Tuskning af den Enes Produktioner mod den Andens, behøves der en stor Mængde. I Forhold til Handelsverdenens samlede Midler og alle i den foretagne Omsætninger er Totalbeløbet af Guld en ubetydelig Sum. Hvis Alt, som nogensinde er vasket ud af Sandet eller gravet op af Minerne, eller fundet eller sanket, og som nu existerer, blev smeltet sammen til en Klump, vilde det rummes i en meget

liden Hovlade. Totalbeløbet af hvert Aars Produktion er ikke af større Værdi, end vor egen Hvedehøst, og det er blot en ganske liden Deel af den aarlige Produktion af dette ene Samfunds Arbeide. Den existerende Mængde af Guld eller den aarlige Produktion deraf, er derfor en reen Ubetydelighed i Forhold til det uhyre Beløb af Formue og Eiendom, som skal omsættes, og det er meget mere Handelens Livlighed, end Mængden af det fundne Guld, som afgjør, om man skal sige, at der er Overflod eller Mangel paa det. Vi kjøbe Klæder til at bære og Levnetsmidler til at forbruge og Landeiendomme til at profitere af. Vi bruge disse Ting, idet vi besidde dem. Men vi bruge Penge kun, naar vi skille os af med dem. Folk arbeider for Penge, eller saaner dem, eller skjæler dem, kun for at kjøbe andre Ting derfor. Det er ene og alene som Byttemiddel, at man behøver Penge; saaledes er der ogsaa Overflod eller Mangel paa Guld, som Penge betragtet, eftersom Mængden af andre Ting, der skulle omsættes, er stor eller liden, og Omsætningerne ere mange eller faa. Den Pengemangel, som er antydet ved den nærværende høie Rentefod, er saaledes ikke foraarsaget ved liden Guldforsyning, men ved en stor Livlighed i Handelsforretningerne.

Nu ville vi rette vor Opmærksomhed paa Guldopdagelsernes Indflydelse med Hensyn til Handelens Forøgelse i Europa. De forøgede pludselig og ganske uventet Verdens Rigdom med en ny Vare til en Værdi af £ 30,000,000. Det nye Guld bevirkede en Forøgelse i Omsætningen af alle existerende Varer. De lykkelige Findere vare begjærlige efter at kjøbe andre Ting for det; og de andre Folk vare ligesaa begjærlige efter at faae det, som Finderne efter at skille sig af med det. Saaledes have, som man let seer, Guldopdagelserne forøget Handelen meget og vakt stor Virksomhed overalt i den hele industrielle Verden. Mere Viin, mere Brændeviin, og Klæder og Redskaber fornødigedes nu i Kalifornien og Australien end før: Varer af alle Slags bleve sendte derhen. Mere Levnetsmidler og flere Bekvemmeligheder af alle Slags rekvireredes af dem, som producerede disse Varer. Flere Skibe bleve nødvendige; flere Arbeidere og større Produktion af alle Varer udkrævedes. Naar undtages den elektriske Pludselighed, hvormed Følgen af disse Opdagelser indtraadte, var det lignende Resultater, som fulgte af Handelens Frigivelse. Amerikas og Polens Hvede naaede i Birmingham og Manchester en Værdi, som den aldrig før havde havt; der var igrunden flere Varer at omsætte, og flere Omsætninger fandt Sted; der var forøget Handel og forøget Virksomhed.

Hovedspørgsmaalet, som nu maa bringes paa det Rene, er derfor, om denne Forøgelse af Handelen er større eller mindre eller netop lige med Forøgelsen af Byttemidlet, som fulgte af de nye Guldopdagelser. I Forstningen troede man, at Forøgelsen af Handelen vilde blive langt mindre og at Byttemidlet vilde forøges langt over, hvad man vilde have Brug for ved Omsætningen. Erfaringen har hidtil viist os, at dette ikke er Tilfældet, at tvertimod Byttemidlet er mindre forøget, end Handelen selv; og derfor er det, at man nu behøver mere af det, end før. Uagtet de store Guldindførsler, ere Penge nu mere end 2 pCt. dyrere, eller Rentefoden mere end 2 pCt. høiere, end ved Aarets Begyndelse.

Naar Virksomheden tiltager i en saadan Grad, som den gjorde ved de nye Guldopdagelser, ville ogsaa de industrielle Klasser være med. Manufakturisten behøver en større Mængde Raastof at forarbeide, flere Maskiner, og flere Arbeidere. Kjøbmanden maa have flere Varer at ud- og indføre og flere Skibe til at føre dem. Der kræves mere Levnetsmidler for den forøgede Arbeidsstyrke; mere af enhver Ting, som man bruger eller forbruger, efterspørges. Den forøgede Konkurrence gjør, at Alle ville give mere for, hvad de behøve, det er, flere Penge; og derfor bliver Penge, som det Middel, hvorved man skaffer sig andre Ting, saameget efterspurgt. Den deraf følgende Stigen i Prisen bevirker, at man producerer mere af alle de efterspurgte Ting, og Forsyningen med saadanne, som kunne forøges ved Kunst og Arbeide, vil snart blive lige med Efterspørgselen. Levnetsmidler og Klæder ville rimeligviis om kort Tid — skjønt for Dieblikket de første som Følge af en ugunstig Aarsvækst stige — falde i Priis, ligesom de ere faldne efterhaanden i de foregaaende Aar; men Jord, som ikke kan forøges, og Kvæg og andre Artikler, som kræve lang Tid forat kunne forøges, vil for nogen Tid stige i Priis; men vi kunne ikke med Sikkerhed slutte fra Forøgelsen af Guldforsyningen til nogen almindelig Stigen i Priserne.

Vi ville til Slutning kun bemærke, at den uhyre Forøgelse i Handelen har været en Følge af Forøgelsen i den aarlige Guldforsyning og rimeligviis vil vedblive at være det; og den nystabte Virksomhed gjennemtrænger saa fuldstændig den hele Handelsverden, at den synes at kræve, opsluge og bruge alt det Guld, som kan tilveiebringes. Det er saa klart, at Handelens Appetit og Virksomhed vover med hvad den nærer sig af, saa at der rimeligviis, naar Alt kommer til Alt, aldrig vil blive formeget Guld.

(Illustr. Lond. News.)

Norge.

Christiania. Ved kgl. Res. af 5te Okt. er bestemt, at 12 af de ved Hortens Værft værende Kanonsluppper skulle henflyttes til Værfterne ved Bergen og Throndhjem, 6 paa hvert Sted, samt at derpaa 6 Bombekanonsloller skulle sættes under Arbeide paa forstnævnte Værft.

— S. D. er bestemt, at der paa Budgettet for Armeen skal opføres en Lønforhøielse for Læreren i deskriptiv Geometri og Tegning ved den militære Hoiskole af 100 Spd. aarlig mod at Timeantallet i disse Fag forhøies til 600 i et Kursus, samt 60 Spd. aarlig for en Lærer i Ridning ved Hoiskolen.

— Universitetet har fra det kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn modtaget en stor Deel Karter og Grundtegninger af norske Fæstninger og Byer m. m. fra Midten af det 17de Aarhundrede, hvilke interessante Bidrag til Norges Topographi ere afgivne efter Werlauffs Forestilling derom til det danske Underviisningsministerium.

— Den 31te Oktober afholdt det norske Bibelselskab sin aarlige Gudstjeneste i Vor Frelsers Kirke. Prof. Kaurin holdt Talen.

— Den techniske Forening agter at faae en Industriforening istand til næste Sommer.

— De ambulerende Læger have faaet et Gagetillæg af 15 Spd. maanedlig.

— Loms Menighed, der af Christiania Indvaanere i f. A. modtog Understøttelse under en blandt den herskende Hungersnød, har nu til Gjengjeld sammenskudt og tilstillet Understøttelsesselskabet 87 Spd. 2 ß. Endog Huusmænd og Tjenestefolk have ydet sin Skjærv.

I Frederikshald var indtil 2den Nov. 340 angrebne og 219 døde af Kolera. I det sidste Døgn vare 4 sygmeldte.

I Riisøer er begyndt at udkomme en ny Avis med Titel „Østerriisøers Blad."

Molde. Et mechanisk Talent, L. Christensen, har her opfundet et simpelt og billigt Maskineri til at drive Baade frem med. Det bestaar i et Hjul, som sættes i Gang ved Trædning.

I Stavanger er der tegnet over 200 Spd. i Bidrag til dem, der i Christiania og Omegn have lidt ved Kolera.

I Hedemarkens Amt har Høhøsten paa faa Undtagelser nær været meget god, Kornhøsten usædvanlig rig og Poteteshøsten ogsaa rig.

For **Thoten og Vardal** er en Sparebank bragt istand ved frivillige Bidrag til et Grundfond.

I søndre Throndhjems Amt er Kornhøsten falden ualmindelig heldig ud, og Potetesavlen staar ogsaa over et Middelsaar; derimod staar Høavlen lavere.

Throndhjem. Den 87 aarige Olding Fr. Bing, der har stiftet det første Asyl her i Landet og utrættelig arbeidet i veldædige Øiemed, afgik ved Døden den 19de Okt.

— De til Domkirkens Restauration indkomne eller tegnede Bidrag beløbe sig nu til 4944 Spd. 84 ß.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Af Beretningen om det norske Bibelselskabs Virksomhed hidsættes Følgende. I det forløbne Aar ere i Stiftet uddeelte som Gave eller Ækvivalent for Bidrag 683 norske, 120 finske og 17 kvænske N. T. samt 6 kvænske Bibler og solgte 288 norske, 136 finske og 54 kvænske N. T. samt 23 kvænske Bibler. De kvænske Bibler ere afkjøbte det britiske Bibelselskab, paa hvis Bekostning de ere udgivne. Fra vort Bibelselskab er saaledes i det afvigte Aar, foruden 300 finske N. T., som ere solgte til det britiske Bibelselskab, i det Hele udgaaet 307 Bibler og 5513 N. T. (over 1100 Exemplarer flere end i foregaaende Aar) og 194 Expl. af Psalmernes Bog. Af hine ere omtrent 100 Bibler og 3200 N. T. uddeelte som Gave eller Ækvivalent for Bidrag; noget over 200 Bibler og 2450 N. T. bleve solgte. Siden Bibelselskabets Stiftelse har det udbredt ialt 4800 Bibler og 54,500 N. T., tilsammen over 59,000 Expl. af den hellige Skrift foruden 930 Expl. af Psalmernes Bog. Fra det britiske Bibelselskabs Oplag i Christiania er i det sidste Aar udgaaet 820 Bibler og 4789 N. T. til Udbredelse her i Landet, hvoraf 520 Bibler og 2089 N. T. i Christiania Stift. Siden dets Agentskabs Oprettelse her i Landet i Aaret 1832 har det britiske Bibelselskab i det Hele udbredt omtrent 70,000 Exemplarer af den hellige Skrift. Antallet af de Exemplarer, som af begge Selskaberne ere udbredte her i Landet, udgjør saaledes tilsammen omtrent 130,000. Vort Bibelselskab har for Tiden ialt 60 Underafdelinger og tæller med disse fra 1600 til 1700 Medlemmer. Til Vidnesbyrd om Fremgangen af vort Bibelselskabs Sag i de sidste Aar meddeles følgende Oversigt: Beløbet af den indkomne Betaling for solgte Bøger udgjorde i Aarene 1850—51 237 Spd., 1851—52 681 Spd., 1852—53 1013 Spd. Beløbet af de indkomne Bidrag og Gaver til Bibelselskabet udgjorde i 1850—51 356 Spd., 1851—52 504 Spd., 1852—53 792 Spd. I det sidste Aar have Bibelselskabets Indtægter i det Hele beløbet sig til 2632 Spd., hvoraf 792 i velvillige Bidrag, 1013 Spd. for solgte Bøger og 827 i Renter og faste Afgifter. Udgifterne have i det Hele udgjort 2328 Spd. 105 ß., saa at Bibelselskabets Formue uagtet den betydeligt forøgede Uddeling i det forløbne Aar er forbedret med omtrent 300 Spd. Efter Forestilling fra Biskop Juell har Bibelselskabet besluttet at foranstalte en Udgave af Psalmernes Bog paa Lappisk, hvortil Pastor Stockflet har leveret Oversættelsen, hvilken før Trykningen er bleven opsendt til et Par Præster i Finmarken, som kunne konferrere med Finnerne angaaende Sproget. Hvad angaar den ny Bibeloversættelse, da blev Adjunkt Tistedahl allerede i afvigte Januar Maaned færdig med den ham overdragne Udarbeidelse af Udkastet til Oversættelsen m. V. af det Gamle Testamentes kanoniske Bøger, hvorefter han efter Ønske udtraadte af Bibelselskabets Tjeneste indtil Midten af September Maaned, da han har paabegyndt Oversættelsen af de apokryphiske Bøger. Revisionen af det udarbeidede Udkast er fremmet saa vidt, at foruden Psalmernes Bog, Josva Bog, Dommernes Bog, Ruths Bog, Jobs Bog, Propheterne Jonas og Obadias, samt 24 Kapitler af første Mosebog ere ganske færdige og Resten af Første Mosebog og Anden Mosebog paa det Nærmeste færdig, og der arbeides af Revisorerne deels hjemme, deels i engere og deels i samlede Møder med al Iver og Ufortrødenhed paa Sagens videre Fremgang. Hvad Bibelselskaberne i Almindelighed angaar, bemærkes, at de i de forløbne halvhundrede Aar have udgivet Guds Ord ialt i 150 forskjellige Sprog og Dialekter; af disse have 121 aldrig forhen været trykte og 25 aldrig forhen eiet et Alphabet. I det Hele ere over 50 Millioner Exemplarer uddeelte.

— I Anledning af en paa Frontispicen af vor nye Universitetsbygnings Propylæ nylig opstillet allegorisk Figur, som Mgbl. har været paa Veie til at antage for en Jordemoder, har Prof. Hansteen i Chr.-Pst. for 4de Nov. leveret nogle Bemærkninger, om hvorvidt de bildende Kunster bør tillade sig at fremstille naturstridige Kombinationer eller mechaniske Umuligheder, og er deri kommen til det Resultat, at Vinger, anbragte paa Ryggen, hvor Kunstnerne pleie at give dem Plads, ere heel naturstridige og uhensigtsmæssige, forsaavidt de for en Menneskefigur ere ganske unyttige til at flyve med. Disse bevingede Menneskefigurer, hvad enten de kaldes Engle eller Genier, erklæres saaledes for en fuldkommen Absurditet, som har sin Oprindelse fra Kunstnernes Uvidenhed eller Mangel paa Eftertanke.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Et ved Slitø Havn aflagt Besøg af et Par russiske Orlogsskibe har vakt nogen Opmærksomhed paa Gotland. — Atter omtales, at en russisk Flaade skal have viist sig i Østersøen.

Danmark. Folkethinget har modtaget Meddelelse om, at Ministeriet ikke er bemyndiget til at underhandle med Thinget paa den af dette foreslaaede Basis ɔ: (som Fædrl. udtrykker sig) Grundloven med de Tscherningske Forslag. Thinget har imidlertid ikke ladet sig forbløffe herved, men mod 5 Stemmer besluttet at fortsætte, som det har begyndt, for at tilveiebringe et Udkast, der kan forelægges til 2den Forhandling i offentligt Møde.

— Til Rigsdagen er indkommet en med 315 Underskrifter forsynet Adresse om at den skal værne om Grundloven.

Frankrig. En Nationalsubskription til et Monument for Arago er netop aabnet.

Østerrig. Regjeringen har i den sidste Tid sendt flere Tropper til Lombardiet.

Rusland. Den russiske Hær skal lide meget af Sygdom og Mangel paa Forpleining, og derhos være utilfreds med Gortschakoff, i hvis Sted den ønsker Paskewitsch.

Tyrkiet. Ifølge de med sidste Post modtagne Efterretninger er der ved Donau kommet til Sammenstød mellem Russerne og Tyrkerne, idet to russiske Dampskibe og otte Kanonschalupper den 23de Okt. søgte at tiltvinge sig Overgang over Donau og maatte udholde en levende Ild fra den tyrkiske Fæstning Isaktscha. Russerne tabte Flotillens Befalingsmand, 3 Officierer og 12 Matroser og fik 50 Saarede. Ifølge en anden Efterretning skulle Fiendtlighederne endnu ikke være udbrudte, ja Omer Pascha skal gjennem Ilbud fra Konstantinopel endog have modtaget Befaling til at holde inde dermed nogle Dage efter Terminens Udløb. Porten skal være tilsinds at lade en Vaabenstilstand indtræde for Underhandlingers Skyld.

— Namik Pascha gaar som overordentlig Kommissær til Paris og London for at kontrahere om et Laan paa 4 Mill. £.

— Den franske Gesandt i Konstantinopel skal tilbagekaldes og General Baraguay d' Hilliers med en Mængde Officierer sendes i hans Sted.

Blandinger.

Blandinger til Aftagning af Flækker og til Vaskning af Skindhandsker af alle Farver. Under Navn af Saponine conservatrice, berettes i „Würzburger gemeinützige Wochenschrift," 1853 Nr. 16, forekommer til dette Brug allerede i nogen Tid et Præparat i Handelen, der blev opfundet af en vis Lannoy og for hvilket han i Frankrig erholdt en Medaille. Denne saa anbefalede Hemmelighed, der skulde være sammensat af kalkholdige kalcinerede Mineralier, er aldeles ikke Andet, end en Opløsning af lige Dele almindelig og venetiansk Sæbe i Viingeist, som filtreres og tilsættes med noget Vand, hvorefter det fordampes til en tyk Salve og hældes i langagtige Opodeldokglas, som holde 3 Lod, hvoraf, som det sees af Lovprisningerne, 12 Flasker sælges for 20 Franks eller henimod 4 Spd. og mindre Kvantiteter i Forhold, medens efter denne Anviisning Enhver selv kan tilberede sig en Flaske for nogle Skilling. Om ogsaa denne Blanding maa betragtes som hensigtsmæssig i de ovennævnte Øiemed, saa turde dog den overalt forlængst bekjendte og anvendte flydende Blanding af Sæbespiritus og Salmiakspiritus, i det Mindste tilsat med noget Svovlæther og Terpentinolie, fortjene Fortrinet.

Pariseren J. A. Farinas Methode at forfærdige Papiir af Gyvelgræs (patenteret for England). For at berede Papiirmasse af den under Navn af Gyvel (Spartum, det engelske Waterbroom) bekjendte Plante, skiller Opfinderen først Rødderne fra Stænglerne og skjærer de sidste i 4—6 Tommer lange Stykker. Efterat dernæst disse Stykker ere blevne berøvede Bladene, blive de omtrent i 4 Timer udblødte i Vand, hvortil man sætter 2 pCt. af Vægten af de Stængler, der skulle forarbeides. Under denne Tid forhøies Opløsningens Temperatur ved Damp. Saasnart Udblødningen er foregaaet og Materialet er afkjølet, bliver det bragt i en Knusemølle og derefter udvasket i Vand, hvortil der er sat noget Salpeter-, Svovl- eller Saltsyre. Det saaledes erholdte Produkt bliver heglet, bleget med Chlorvand eller Chlordampe og atter vasket; og nu er det skikket til alene, eller sammen med Papiirmasse af Bomuld eller Liin, paa den sædvanlige Maade at blive forarbeidet til Papiir. Planternes Rødder kunne behandles paa samme Maade, som ovenfor omtalt; da de imidlertid ere meget haardere end Stænglerne, saa behøves en større Kvantitet Potaske ved Udblødningen og Syre ved den senere foretagne Udvanding; ogsaa behøves længere Tid til Blegningsprocessen. Herved maa desuden bemærkes, at den af Rødderne producerede Papiirmasse ikke er saa hvid, som den, der tilberedes af Stænglerne. (Efter Mech. Magazine., Juli 1852.)

Ledige Embeder og Bestillinger.

Korpslægeembedet ved thelemarkiske Musketeerkorps med 150 Spd. i Gage foruden Kvarteer- og Medicinpenge.

En Lægepost ved Oslo Hospital samt Sindssygeasylet med 100 Spd. i Løn.

Inspektør- og Førstelærerposten ved Ringeriges Realskole med 300 Spd. i aarlig Løn samt fri Bolig.

En Overlærerpost ved Stavangers lærde og Realskole med en aarlig Gage af 500 Spd.

Førstelærerposten ved Sandefjords Almueskole med 200 Spd. i Løn samt fri Bolig og Brænde.

Lærerposten i det franske Sprog ved Krigsskolen med en aarlig Løn af 204 Spd.

Tvende Lærerposter ved den oprettendes høiere Almueskole paa Steenkjær, den ene med 220 Spd., den anden med 100 Spd. i Løn.

En Kirkesanger- og Fastskolelærerpost i Ødemark Anner til Aremark med omtr. 100 Spd. i Indtægter, Told, Bolig m. m.

Tvende Kirkesangerposter i Edø Pstg. (Nordmøre).

En Omgangsskolelærerpost i Vaage Pstg. (Gudbrandsdalen) med 30 Spd. i Løn.

Tvende Omgangsskolelærerposter i Trygstads Pstg., hver med 40 Spd i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Hurum med 40 Spd. i Løn.

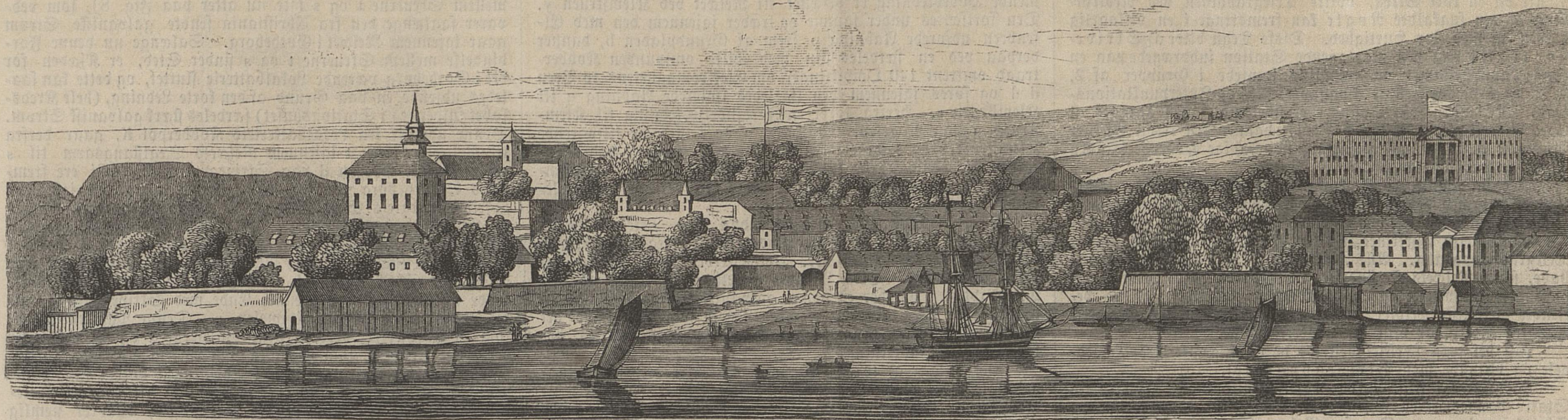
Jordemoderbestillingen paa Tyristranden (Rinkerike) med 16 Spd. i aarlig Løn.

☞ Til inden- og udenbyes Abonnenter, der have erlagt Kontingent for hele indeværende Aargang, ville Lodsedlerne til den med Illustreret Nyhedsblad forbundne Præmiefordeling blive sendte med et af de først udkommende Nummere og senere efterhaanden, som Remisse indløber.

☞ Subskription paa Illustreret Nyhedsblad modtages fremdeles i alle Landets Boglader, Postkontorer og Postaabnerier og koster 2 Spd. 48 ß. pr. Aargang saavel for uden- som indenbyes Subskribenter, idet Forlæggerne selv bære Portoen af Bladet. — Betalingen erlægges med 72 ß kvartaliter. Subskribentsamlere erholde for 10 betalte Exemplarer det 11te frit samt fri Lodseddel. Med Subskriptionen er forbunden en Præmiefordeling af 250 Spd. kontant, fordelte i forskjellige Gevinster, hvoraf den største vil blive 80 Spd. Disse Gevinster ville i Aarets Slutning ved Lodtrækning blive fordelte blandt Abonnenterne uden Hensyn til deres Antal; dog fordres som nødvendig Betingelse, at Betalingen bliver ordentlig erlagt for hvert Kvartal og at man holder Bladet fra Aargangens Begyndelse til dens Slutning. Skulde Abonnenternes Antal i Aarets Løb stige til 2000, fordobles Præmiernes Værdi, eller de skulle da beløbe sig tilsammen til 500 Spd., fordelte i flere Gevinster, hvoraf den største vil blive 100 Spd. A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 46. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 12te November 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Indhold:

Baronesse Juliane Wilhelmine Wedel-Jarlsberg.

Vort Land kan prise sig lykkeligt ved at eie ikke saa faa Kvinder, der med en rosværdig Selvopofrelse have virket stille, lydløst, bramfrit, men uendelig velsignelsesrigt og skabt Mangfoldiges fremtidige Lykke, endog langt udenfor deres egen huuslige Kreds. Deres Handlinger have ikke været beregnede paa Hobens Bifald, ikke paa Berømmelse, men de ville dog bevare deres Navn til en taksom Efterverden, fordi de ved fra Slægt til Slægt at udfolde sig med mere og mere velsignelsesrige Frugter, ogsaa idelig ville vinde større Anerkjendelse og Paaskjønnelse. Hine Kvinder have virket umærkeligt og kun synligt i Resultaterne; men naar Døden bortrykker dem, skjønne først de Gjenlevende, hvad de have tabt, ligesom ogsaa Guderne først ved Døden overbevistes om, hvad de havde tabt i Balder, hiin tilsyneladende uvirksomme Gud, der var den, hvem al Lykke, Trivsel og Held blandt dem skyldtes. Der gives en tilsyneladende negativ Virksomhed, som modarbeider det Ondes Princip i Fødselen, men som frembringer større Resultater, end Tusinder kunde, hvis Ondet først udfoldede sig uforstyrret. At en Kvinde tager sig af et fattigt Barn og leder det til Gudsfrygt og Sædelighed er jo intet saa Stort og Vigtigt, kan det synes. Men lad Barnet opvoxe mellem Elendighed og Laster, og det vil give Præster, Jurister, Læger, Maadeholdsprædikanter og Skribenter Anledning til en Virksomhed, som vil blive betragtet med Beundring og offentligt Bifald. Kvinden lærer det barnlige Gemyt ved Nøisomhed og Arbeidsomhed at undgaae Armod og den deraf flydende Elendighed, hvorved Hundredes Velfærd for Fremtiden grundlægges, næsten uden at Nogen aner det; Manden arbeider med stor Bravour for Statens Reform, producerer Fængsels- og Fattigvæsens-Forslag, osv. osv., Alt under Dieblikkets Bifaldsraab, men vel oftest uden i Grunden at bringe sand Lykke tilbage i en eneste Familie eller udsaae et saa varigt Frøe til fremtidig Velsignelse, som Redningen af en eneste ung Skabning, der ellers vilde være tabt for Stat og Sædelighed.

En af de Kvinder, der i denne Henseende har udbredt Velsignelse i rigeste Maal og som lever i Samtidens og ogsaa vil leve i Efterkommernes taknemmelige Erindring, er Baronesse Juliane Wilhelmine Wedel-Jarlsberg, hvis Portræt vi her levere vore Læsere, og af hvem man ogsaa kunde vente en Biographie. Men vi maa med Hensyn hertil beklage, at vort Kjendskab til hendes Levnetsomstændigheder, uden forsaavidt hendes Virksomhed i Velgjørenhedsanstalter angaar, indskrænker sig til, hvad Bladene allerede have berettet, og om det end strakte sig videre, tiltroe vi os neppe Evne til at levere noget Tilfredsstillende om en Personlighed som hendes.

Man har sagt, at i enhver Kvindes Liv ere kun tre Punkter fremtrædende som biographisk mærkværdige, Fødsel, Ægteskab og Død, og hvad man giver mere, maa altsaa være en Skildring af den enkelte Kvinde som saadan. Denne Mening maae vi ogsaa hylde, idet vi blot anføre hine Omstændigheder af den Hedengangnes private Liv. Hun var født i Stavanger d. 15 Nov. 1783. Hendes Fader, Kammerherre Fritz von Bonzon til Tyrsbæk i Jylland, var dengang Amtmand i Stavangers Amt. Hendes Moder hørte til Familien Wedel-Jarlsberg. Den 16de November 1805 blev hun gift med Baron, General og Hofchef Ferdinand Wedel-Jarlsberg. Af fem Børn, hvortil hun blev Moder, vare allerede to gangne forud for hende herfra. Den 24de Oktober d. A. bortkaldtes hun ved en pludselig Død, ikke fuldt 69 Aar gammel.

Født til Rigdom og Glands kunde hun have ført hvad Verden kalder et behageligt og glimrende Liv, uforstyrret af de Sukke, der opstige fra Armodens skjulte Vraaer, og uden at forstemmes ved Synet af den Elendighed, der hersker inden de lavere Klasser. Men istedet herfor gjorde hun det snart til sit Livs Opgave at gjøre sig bekjendt med Aarsagerne til hiin Elendighed og afhjælpe den ved alle Midler, der stode til hendes Raadighed. Og disse Midler vare store, ja større end nogen anden Kvindes kunde være, ikke blot fordi hun selv raadede over en betydelig Formue, men ogsaa fordi hun som Hofdame havde Anledning til hos Kongefamilien at tale de Trængendes og Hjælpeløses Sag. Og da de fornødne Midler til mange forladte fattige Børns Underholdning ved ædel Opofrelse vare tilveiebragte, blev hun selv en Moder for dem, og det en ømmere, end de vilde have fundet i Hjemmet, endog i det heldigste Tilfælde. Hun viste tilfulde Kvindens vidunderlige Magt, hvor det kommer an paa at afhviske Taarer, at udbrede stille Glæder, Fred og Hygge, og hun fandt vistnok ogsaa herfor den største Løn, den Velgjørende kan vente sig, nemlig at blive elsket og velsignet af Alle, til hvem dens Virksomhed har naaet.

Kun gjennem Asylet er det blevet muligt for en enkelt Kvinde at udstrække sin Virksomhed til Flokke af Forsorgsløse; men, selv at dette nu kan skee i saa stor Udstrækning, skyldes den Hedengangne, idet hun ved sit Exempel har anviist den Vei, som kan og bør følges. Ja hun har saa ganske besjælet Asylvæsenet, at der vil idelig og ordentlig skrides fremad til dets velgjørende Maal, selv om hun og dets anden ædle Befordrerinde ere borte uden at kunne erstattes ved lige opofrende Medsøstre. En stor Deel af hendes Virksomhed var indviet til Vaterlands Asyl, i hvilket hun vedblev at være Ordførerske lige til sin Død; men den største Deel tilhørte dog Josephines og Eugenias Haandgjerningsskoler.

I Oprettelsen og Anordningen af hiin Skole, der bærer Dronningens Navn og som traadte i Virksomhed den 1ste August 1825, havde hun væsentlig Deel og virkede lige til sin Død som Overbestyrerinde for samme. Siden 1840 skjænkede hun ogsaa sidstnævnte i 1838 oprettede Haandgjerningsskole det virksomste Tilsyn. „Hun bar, siger Pastor Werels i sin Skildring af hendes Virksomhed for disse Haandgjerningsskoler*), „med vaagent Øie og med klart Blik for hvad der tjente til deres Gavn, begge Stiftelserne i sit Hjerte med en Moders Omhu og Bekymring, og den Kjærlighed og Styrke, hvormed hun utrættelig virkede for dem, udfoldede sig synderlig, naar hun, — hvad hun, saalænge Legemets Kræfter paa nogen Maade tillod det, ikke vilde lade sig afholde fra, — paa Hds. Majestæts og Hds. kongelige Høiheds Fødselsdage, ved den offentlige Fremlæggelse af Børnenes Haandarbeider i det forløbne Aar, personlig ledede den lille simple Høitidelighed. Hun rakte da hvert af Børnene i den store Skare den Gave af et Klædningsstykke, som ved bemeldte høie Personers naadigste Bidrag blev dem til Deel, og havde saa stedse et godt og kjærligt Ord til dem, afpasset efter Enhvers Behov, ligesom hun ved samme Leilighed, under Overleverelsen af en Gave til de som konfirmerede Udgaaende, havde et særeget Moder-Ord til disse, hvilket ogsaa ved hendes Omhu var nedlagt skriftligt i et med Vidnesbyrd ledsaget Dokument, som de skulde medtage og bevare til bestandig Mindelse om deres af hende dem paa Hjerte lagte Pligter. Ogsaa Lærerinderne modtog da af hendes Haand et Erkjendtlighedstegn, overrakt dem paa høie Vedkommendes Vegne."

Man kan saaledes med Rette sige, at „den Afdødes Navn og Kjærlighedsminde skal stedse igjennem Tidens Løb være knyttet til hine kvindelige Haandgjerningsskoler; og at disse staae som levende Minder om hendes varme Hjerte, hendes kraftige og rastløse Aand."

Og vi ville hertil af Hjertet føie det Ønske, at vort Fædreland aldrig maa savne Kvinder som Juliane Wedel-Jarlsberg. H.

*) Chr.-Pst. for 30te Okt. d. A.

Juliane Wilhelmine Wedel-Jarlsberg.

Den elektriske Telegraph*).

Af Dr. O. J. Broch.

Morses Trykketelegraph.

Det Morseske eller amerikanske Telegraphapparat, som nu udelukkende benyttes i Preussen og paa alle Hovedlinier i den tydsk-østerrigske Telegraphforening, bærer Navn efter sin Opfinder, Amerikaneren Prof. Morse.

I Aaret 1832, altsaa blot 5 Aar efter at Wheatstone havde taget Patent paa sin første Naaletelegraph, til hvis Benyttelse ikke mindre end 6 Traadledninger udfordredes, kom Morse paa en Reise, som han med et Paketskib foretog fra Europa tilbage til Amerika, først paa Ideen at benytte Elektromagnetens Egenskaber til Telegraphien. Hans første Forsøg vare imidlertid upraktiske, idet han til Frembringelse af forskjellige Tegn for Alphabetets forskjellige Bogstaver benyttede først 26 senere 6 og 3 Ledninger. Først i Aaret 1837 efter mange møisommelige Forsøg lykkedes det ham at naae det forønskede Maal paa en for Anvendelsen brugbar Maade med en eneste Ledningstraad.

*) Se Nr. 33.

Fra den Tid af opstod i Amerika en Mængde Telegraphlinier, alle grundede paa det Morseske Telegraphapparat.

Dette Apparats Indførelse i Europa skyldes Amerikaneren Robinson, som først i Hamburg og senere i flere andre Stæder i Europa foreviste samme og forklarede dets Anvendelse, idet han dog holdt hemmelig den for Apparatets Virksomhed paa længere Afstande vigtigste Deel, det saakaldte Relais. Denne Hemmelighed afkjøbtes ham først af Eierne af Hamburger-Cuxhavener Telegraphlinien og senere af den preussiske Regjering, hvorefter den blev almindelig bekjendt.

Morses Telegraphapparat giver kun to Elemetærtegn, et Punkt og en kort Streg, hvilke Telegraphisten ved Nedtrykning af den saakaldte Nøgle kan frembringe i en vilkaarlig Orden og med stor Hurtighed. Disse Tegn blive af Skriveapparatet paa den modtagende Station indprægede paa en lang Papiirstrimmel og fremstille samlede i Grupper af 2, 3, 4, 5, 6 de forskjellige Bogstaver, Tal og Interpunktationstegn. Relæet, hvis Opfinder er ubekjendt, men antages at være Amerikaneren Alfred Vail, danner den tredie og især for større Afstande uomgjængelig nødvendige Hoveddeel af den Morseske Trykketelegraph.

Ved sin simple Konstruktion, ved den Sikkerhed og Hurtighed, hvormed den arbeider, og ved den overordentlige Længde, hvorpaa den uden Mellemled kan virke, fortjener dette Apparat uomtvistelig Fortrinet fremfor alle andre hidtil opfundne Telegraphapparater. Alle Forandringer i dets Konstruktion have, siden Relæets Opfindelse, indskrænket sig til en hensigtsmæssigere Benyttelse og en fuldkomnere Udførelse af de bekjendte mekaniske Midler, medens alt eiendommeligt ved dette Apparat hidtil har viist sig uovertræffeligt.

Jeg vil først særskilt beskrive de ovennævnte tre Hoveddele og begynde med Skriveapparatet.

Heraf sees i Fig. 1 og 2 en Afbildning. Apparatets Stativ dannes af en Grundplade a og to indbyrdes forbundne Sideplader b og c. Den fra Relæet (Fig. 5 og 6) kommende Ledetraad er befæstet til Klemskruen d og træder igjennem en med Elfenbeen udfoeret og derved isoleret Aabning e op igjennem Grundpladen a, løber derfra om f og g, Elektromagnetens to Been, fører igjennem den ligeledes med Elfenbeen isolerede Aabning h igjennem Grundpladen a til Klemskruen i, hvorfra den fører til Lokalbatteriet. Den med Silke omspundne Deel af denne Traad, som er oprullet paa Elektromagnetens to Been, f og g, er mellem $1/5$ og $1/6$ Linie tyk, og er oprullet i 7 Lag, hvert bestaaende af 60 Omvindinger. Naar en galvanisk Strøm ledes igjennem denne Traad, bliver Jernkjernerne i Benene f og g magnetiske og tiltrække Ankeret k. Dette Anker k er befæstet til Vægtstangen l, den saakaldte Skrivearm, hvis Axe hviler i to til Sidepladerne b og c befæstede Tappeleier ved to Stilleskruer n n. Dens venstre Ende bærer en hærdet Staalstift o, Skrivestiften, som er stillet i noget skraa Stilling og vender Spidsen opad. Den sees tydelig i Fig. 1. Saasnart en galvanisk Strøm ledes gjennem Elektromagnetens Omviklinger tiltrækker denne Ankeret k og derved den høire Ende af Skrivearmen, medens den venstre Ende af samme og den dertil befæstede Skrivestift trykkes opover og derved indtrykker et Mærke i Papiirstrimmelen z z. Ophører Strømmen, saa forsvinder strax den magnetiske Kraft, Ankeret k slippes løs, og Skrivearmen drages ved Spiralfjedren s tilbage i sin forrige Stilling. Denne Spiralfjeder er givet en horizontal Stilling og befæstet i den ret nedad gaaende Arm af Skrivearmen l. Spiralfjedrens Styrke kan reguleres ved Skruen t. Skrivearmens Bevægelse er her begrændset ved den paa Søilen u befæstede Skrue v. Ankeret k er saaledes stedse særdeles nær ved Elektromagneten, og tiltrækkes derfor med Lethed af denne.

Uhrværket bestaar af to Metalvaltser w og x, som dreie sig i modsat Retning, og derved drage den paa Rullen y oprullede Papiirstrimmel z forbi Skrivestiften o. Den øvre Valtse x, som blot ved Gnidningen bevæges med, og i dette Diemed trykkes mod den anden Valtse w ved to Staalfjedre, har netop over Skrivestiften o en liden Fure, saa at Skrivestiften hvergang den trykkes opover trykker det mellemliggende Papiir ind i denne Fure, og derved frembringer et Indtryk i samme. Til at styre Papiirstrimmelen tjener en Sadel s.

Valtsen w dreies rundt af Tandhjulet b', dette atter formedelst Drevet c' ved Hovedhjulet d'. Fra Tandhjulet b' bliver Bevægelsen ligeledes meddeelt Hjulene e' og f', hvoraf det sidste føres et Vindfang som regulerer Uhrværkets Bevægelser, og en Bremseskive, ved Hjælp af hvilken dette ganske kan standses. Omdreiningen af Hovedhjulet d' foregaar ved et stort Lod h', der er ophængt i Staalkjeden n'. Loddet optrækkes ved en sædvanlig Uhrnøgel. Paa en lignende Maade som ved nyere Stueuhre bevæges Uhrværket fremdeles under Optrækningen ved den frit nedhængende Deel af Kjæden n'. Telegrapheringen behøver derfor ikke at standse ved Uhrværkets Optrækning. Det hele Skriveapparat er befæstet til en Træplade, og denne atter ved Skruer paa Telegraphistens Arbeidsbord. Paa Kanterne af denne Træplade befindes, foruden de for omtalte Klemskruer d og i endvidere 3 andre Skruer o', p', q', hvis Brug senere skal beskrives, og hvoraf o' staar i Forbindelse med den forøvrigt isolerede Søile r, p' med den ligeledes isolerede Søile u og q' ved Stativet abc. Berøringsenderne ved p og v ere forsynede med Platinspidser, hvorved stedse en fuldkommen reen metallisk Forbindelse ved Tilslutningen opnaaes.

I Figurerne 3 og 4 er den saakaldte Nøgle afbildet. Den tjener til afverlende at afbryde eller slutte den galvaniske Strøm. Paa et Bret a, som ved Skruer ere befæstede til Telegraphistens Arbeidsbord, er en Metalsadel c befæstet. I denne ere Tappeleier anbragte for Nøgelen dd. Denne Nøgel har foran en Elfenbeensknap e, og paa Midten en Hammer f, som, naar man trykker Knappen e ned, slaar an mod Ambolten g. Nøgelens anden Ende bærer en Skrue i, hvis Spids, naar Nøgelen slippes, støder mod et Metalstykke k. Dette sidste er isoleret fra Sadelen c ved en Ring af Elfenbeen. En Staalfjæder l trykker Nøgelens venstre Arm ned og dens høire op. Naar Knappen e trykkes ned, kommer Nøgelen ved Hammeren f i Forbindelse med Ambolten g, naar Knappen slippes, kommer Nøgelen derimod ved Skruen i i Forbindelse med Metalstykket k. I første Tilfælde er den galvaniske Kjæde sluttet, i sidste Tilfælde er den aaben. Nøgelen d staar i Forbindelse med Klemskruen m, Ambolten g med o og k med n. Berøringsstederne ved g og k ere beklædte med Platina.

Relæet (Fig. 5 og 6) bestaar af en ligeledes paa Arbeidsbordet fastskruet Træplade a, hvortil Metalpladen b er befæstet. Paa denne Metalplade er Stativet c, Elektromagneten d, Søilerne e og f befæstede idet de ved mellemliggende Elfenbeen ere isolerede fra Grundpladen b.

Den øvre Ende af Søilen e bærer i to Tappeleier Vægtstangen g, hvis venstre Ende har et kort Spillerum mellem Spidserne af to Skruer h og i, medens den høire Ende ved Spiralfjedren k er forbundet med det til Søilen f befæstede Metalstykke l. Dette sidste kan ved Skruen m løftes eller sænkes og derved Spiralfjedren k strammes eller slappes.

Midt paa Vægtstangens venstre Arm umiddelbart over Elektromagneten d er befæstet Ankeret n. Naar en galvanisk Strøm ledes gjennem Elektromagnetens Traadruller, saa tiltrækker dette Ankeret n, og Vægtstangens venstre Arm slaaes mod Skruen i, der staar i metallisk Forbindelse med Klemskruen s. Ophører den galvaniske Strøm, saa river strax Spiralfjædren k Ankeret løs fra Elektromagneten, Vægtstangens venstre Ende slaar nu mod den med en isolerende Spids forsynede Skrue h. Den fra den foregaaende Station kommende Hovedledning er befæstet til Relæet ved Klemskruen y. Den fortsættes under samme og træder igjennem den med Elfenbeen udforede Aabning p frem af Grundpladen b, danner derpaa ved en særdeles fiin med Silke omspunden Kobbertraad omtrent 140 Omviklinger om Elektromagnetens to Been d d og føres igjennem den ligeledes isolerede Aabning q til Klemskruen r. Herfra fører en Forbindelsesledning til Klemskruen n paa Nøgelen. Søilerne c og f med de tilsvarende Klemskruer s og t staae i Forbindelse med Polerne paa et Lokalbatterie, hvis Kjæde saaledes er lukket saa ofte Vægtstangen g berører Spidsen i, aaben, naar den berører den isolerende Spids h.

Foruden disse Apparater er endnu paa Telegraphistens Arbeidsbord befæstet et Galvanometer. Jeg har tidligere i dette Blads 1ste Bind Nr. 20 beskrevet Indretningen af dette Instrument. Dets Diemed er ethvert Dieblik at vise Telegraphisten om der er nogen galvanisk Strøm i Hovedledningen eller ikke. For de af mine Læsere som ikke have det nævnte foregaaende Nummer ved Haanden gjentager jeg her kortelig dets Indretning.

Det bestaar af to paa en horizontal Axe befæstede Magnetnaale, hvis Poler vende til modsatte Sider. Den ene af disse Naale befinder sig paa Forsiden af det opretstaaende Galvanometer, beskyttet ved en Glasplade, og viser ved sine Bevægelser den galvaniske Strøms Tilstedeværelse og Retning; den anden Naal staar bagenfor, inde i den lille Trækasse, som omslutter Galvanometeret. En fiin med Silke omspunden Kobbertraad er oprullet imellem begge Magnetnaale og staar med sin ene Ende i Forbindelse med den fra en foregaaende Station kommende Hovedledning, medens den anden er forbunden med Relæet. Gaar nu en galvanisk Strøm igjennem den oprullede Kobbertraad, saa stræber den at dreie begge Magnetnaale til samme Side, og, da de ere befæstede paa samme Axe, forstærke de hinandens Bevægelse og overvinde let endog ved en overordentlig svag Strøm den lille Gnidning som finder Sted ved Tapperne.

Den Orden, hvori de forskjellige Apparater ere befæstede til Arbeidsbordet, sees af Figurerne 7 og 8. N betegner her Nøgelen, S Skriveapparatet, R Relæet, og G Galvanometret. Telegraphisten har sin Plads foran Bordet mellem Nøgelen og Skriveapparatet.

Paa Bordets høire Side ere 6 Klemskruer befæstede. Heraf staar den øverste, den med L betegnede, i Forbindelse med Hovedledningen, som fører fra den ene Station til den anden. Den næste Klemskrue J staar i Forbindelse med en i Jorden paa et fugtigt Sted nedgravet omtrent 12 Kvadratfod stor Kobberplade, den saakaldte Jordplade. De følgende Skruer Z og K staar i Forbindelse med Polerne til et mindre galvanisk Batterie, der betegnes med Navnet Lokalbatterie, og de nederste Skruer Z og K ligeledes med Polerne af et andet større Batterie, Hovedbatteriet. Z betegner paa begge Steder Zinkpolen, K Kobberpolen.

Figurerne 7 og 8 fremstille to paa forskjellige Stationer opstillede Arbeidsborde. De ere forbundne ved dem mellem samme gaaende Hovedledning. De ere begge aldeles eens indrettede med Undtagelse at Batteriernes Poler have en omvendt Stilling.

Forbindelsen mellem de fire paa ethvert Bord befæstede Apparater sees let af Figuren. De med enkelt Streg optrukne Forbindelseslinier betegne den Vei, som den fra Hovedbatteriet udgaaende galvaniske Strøm under Telegrapheringen tager; de med dobbelte Streger optrukne Linier betegne den Vei, som Lokalbatteriets Strøm tager. Disse Forbindelser finde Sted under Bordpladen ved Hjælp af med Guttapercha isolerede Kobbertraade. Batterierne opstilles gjerne i et Sideværelse eller paa Loftet for at de ved dem udviklede Gasarter ikke skulle besvære de arbeidende Telegraphister.

Jeg skal nu forklare hvorledes Telegrapheringen foregaar. Lad os antage, at det i Fig. 7 optegnede Arbeidsbord er opstillet i Christiania, det i Fig. 8 optegnede i Gøtheborg, og at man vil sende et Tegn fra Christiania til Gøtheborg.

Telegraphisten i Christiania trykker da sin Nøgel ned. Herved bliver i dette Apparat (see Fig. 3) Forbindelsen mellem h og k ophævet, hvorimod Hammeren f er trykket mod Ambolten g og en metallisk Forbindelse der frembragt. Den fra Hovedbatteriets Zinkpol udgaaende galvaniske Strøm kan nu fuldende sit Kredsløb paa følgende Vei. Den gaar fra Zinkpolen Z til Skruen o paa Nøgelen, derfra gjennem den ved Nøgelens Nedtrykning frembragte Forbindelse til m, derfra videre til Skruen J paa Siden af Bordet og ned i Jordpladen. Herfra fortsætter den igjennem Jorden sin Vei til den i Gøtheborg nedgravede Jordplade, og stiger derfra op til Skruen J paa det derværende Arbeidsbord (Fig. 8). Herfra ledes den til m paa Siden af Nøgelen. Denne Nøgel er nu ikke nedtrykket; Forbindelse mellem m og o finder derfor her ikke Sted, medens m her er forbunden med n, modsat hvad der fandt Sted paa det første Bord i Christiania, hvor Nøgelen var nedtrykket. Den galvaniske Strøm gaar altsaa i Fig. 8 fra m til n; herfra føres den nu videre til Skruen r paa Relæet, og videre igjennem Relæets Elektromagnet til Skruen y. Herfra har den nu to Veie, den kan tage. Den ene af disse to Veie fører til den nederste Skrue Z og derfra til Hovedbatteriets Zinkpol, gjennem dette Batterie til dets Kobberpol K og videre til Skruen o paa Nøgelen. Her kan den galvaniske Strøm, hvis den gaar denne Vei, ikke komme længere, da Nøgelen her er aaben. Da nu den galvaniske Strøm blot opstaar der, hvor den kan fuldende sit Kredsløb, saa gaar den ikke denne Vei. Den gaar derimod fra y (vi ere fremdeles i Gøtheborg Fig. 8) til Galvanometeret G, og derfra videre til L. Herfra gjennemløber den nu den omtrent 50 Miil lange Hovedledning til Christiania, hvor den stiger ind ved L, (vi ere nu ved Fig. 7) og gaar igjennem Galvanometeret til y. Her finder den atter to Veie at vælge imellem. Den ene af disse fører fra y til den nederste Skrue K paa Siden af Bordet og derfra til Hovedbatteriets Kobberpol. Her har den galvaniske Strøm som udgik fra samme Batteries Zinkpol fuldført sit Kredsløb, og denne Vei gaar den altsaa. Langs den anden Vei kan den, som vi skulle see ingen Udvei finde, og følger den derfor aldeles ikke. Denne Vei fører nemlig fra y paa Relæet (Fig. 7) gjennem Elektromagneten til r, og derfra videre til n paa Nøgelen. Men da den herværende Nøgel er nedtrykket, stoppes al videre Fremgang der, og den galvaniske Strøm vælger derfor ikke denne Vei.

I det Dieblik Telegraphisten i Christiania nedtrykker sin Nøgel, har altsaa den galvaniske Strøm fra det derværende Hovedbatterie een og kun een Vei at gaae. Betragter man den galvaniske Strøm som udgaaende fra Zinkpolen, saa fører denne Vei igjennem Jorden til Gøtheborg og igjennem den over Jorden ophængte Hovedledning tilbage til Christiania.

Paa denne Vei omkredser den, som vi have seet, i Gøtheborg det derværende Relæes Elektromagnet. Den opvækker derved dennes Magnetisme. Elektromagneten tiltrækker Vægtstangen g (see Fig. 5), hvis venstre Ende støder mod Metalspidsen i. Herved er da en metallisk Forbindelse frembragt mellem Skruerne t og s (see nu atter paa Fig. 8), som vedvarer saalænge den fra Christiania sendte galvaniske Strøm gaar igjennem Relæet i Gøtheborg. Salænge nu denne Forbindelse mellem Skruerne t og s finder Sted, er Kjæden for det i Gøtheborg værende Lokalbatterie sluttet, og dette kan saaledes udsende en paa Grund af den korte Ledning, (hele Kredsløbet fuldendes i Stationshuset) særdeles stærk galvanisk Strøm. Denne udgaar fra Lokalbatteriets Kobberpol K, gaar derfra til Relæets Skrue t igjennem Relæets Vægtstangsarm til s og derfra til Skruen d paa Skriveapparatet. (Vi ere fremdeles i Gøtheborg ved Fig. 8). Fra d gaar den igjennem Skriveapparatets Elektromagnet til Skruen i og derfra tilbage til Lokalbatteriets Zinkpol. Idet denne Strøm gjennemløber Skriveapparatets Elektromagnet sætter den samme i en stærk magnetisk Tilstand. Denne Elektromagnet tiltrækker da med et kraftigt Slag Ankeret k (see Fig. 1) og derved den høire Ende af Armen l, hvis venstre Ende med Skrivestiften o trykkes opover mod Papiirstrimmelen z. Denne Papiirstrimmel, som af Uhrværket føres mellem Valtserne x og w, modtager derved et Indtryk, som viser sig som en længere eller kortere Streg eftersom Telegraphisten i Christiania holder sin Nøgel nedtrykket en længere eller kortere Tid. I det Dieblik Telegraphisten i Christiania slipper sin Nøgel, ophører nemlig strax al galvanisk Strøm og Skrivestiften i Gøtheborg falder tilbage. Gjør Telegraphisten i Christiania et kort Slag med sin Nøgel, frembringer han derved i Gøtheborg blot et Punkt paa Papiirstrimmelen; holder han sin Nøgel lidt længere sluttet, frembringer han en Streg. Da Papiirstrimmelen i Gøtheborg bevæges stadig fremad gjennem Skriveapparatets Valtser, frembringes disse Mærker efter hinanden, og Telegraphisten i Christiania kan altsaa paa denne simple Maade frembringe Punkter og Streger paa Papiirstrimmelen i Gøteborg efter Behag.

Det sees heraf let, hvilken vigtig Rolle Relæet spiller. I Begyndelsen lod Morse den gjennem Hovedledningen gaaende galvaniske Strøm virke umiddelbart paa Skriveapparatet. Jo længere Ledningen er desto svagere bliver Strømmen, og desto svagere ogsaa den Magnetisme, som Strømmen meddeler Elektromagneten. Ved Skriveapparatet maa imidlertid en temmelig kraftig Magnet til for med behørig Kraft at kunne indpresse de Fordybninger i Papiirstrimmelen, som udgjøre Telegraphtegnene. Ved en mange Miil lang Ledning bliver nu Strømmen for svag til at frembringe disse Tegn tilstrækkelig tydelig. Den er imidlertid endnu tilstrækkelig til at bevæge Relæets lette Vægtstangsarm, som blot behøver at berøre en Metalspids om end med et nok saa svagt Tryk for derved at slutte Kjeden for Lokalbatteriet; og dette Batterie kan nu paa Grund af dets korte til Stationsværelset indskrænkede Ledning let gives tilstrækkelig Styrke til med behørig Kraft at bevæge Skriveapparatets Arm. Et Minimum af Kraft foranlediger saaledes Udviklingen af en mangegange større Kraft, hvorved den egentlige Telegraphskrift udføres.

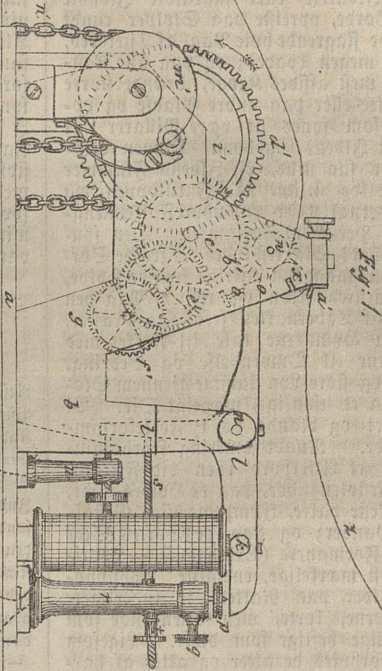
Relæet er saaledes den ømfindtligste Deel af Telegraphapparatet. Paa den rigtige Spænding af den Spiralfjæder eller Regulator (k i Fig. 5) kommer det især an. Denne Spænding afhænger af den Styrke, som den galvaniske Strøm i Hovedledningen besidder. Regulatoren maa nemlig være stærk nok for øieblikkelig at løsrive Vægtstangsarmen fra Elektromagneten, saasnart den galvaniske Strøm er ophørt, og dog ikke stærkere, end at den ved den galvaniske Strøm fremkaldte Magnetisme kan overvinde samme. Da nu Styrken af den galvaniske Strøm i Hovedledningen jevnlig forandres, navnlig under Indflydelse af atmosphærisk Elektricitet og i Regnveir, saa maa ogsaa Spændingen i denne Spiralfjeder paa den Station, som modtager en Telegraphdepesche, ietvæk forandres ved Stilleskruen m. Telegraphbetjenten paa den modtagende Station maa derfor under en Depesches Modtagelse stadig have Haanden paa denne Skrue, og Færdighed i dens Brug under vanskelige atmosphæriske Forholde er en af de vigtigste Egenskaber hos en god Telegraphist.

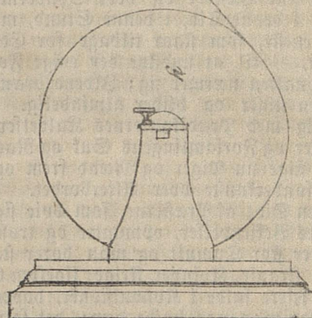
En Skovscene i Nordamerika.

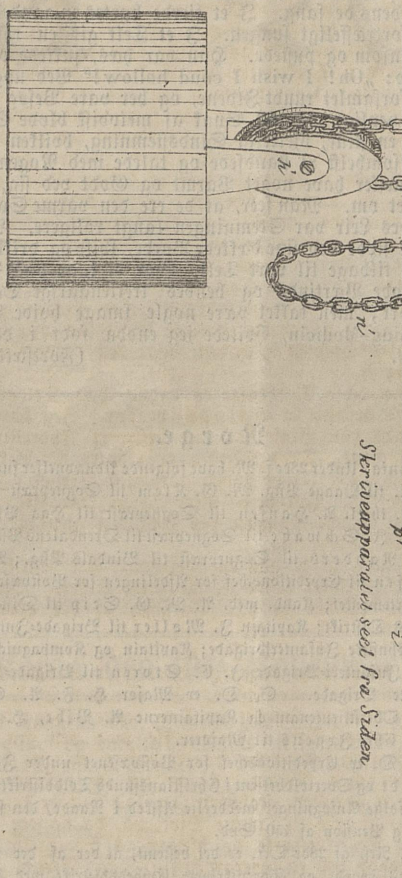
(Af Fred. Bremers „Hemmen i Nya Verlden.")

Nei, jeg reiste ikke til Savannah den Dag jeg tænkte at reise, men — til et Optog, hvortil jeg indbyder Dig at følge med, uden at fortælle Dig, hvor det skal bære hen. Vi kjøre til Jernbanen, vi stige ind i en af Vognene, Mr. Howland, en ung, venlig Herre — jeg faar præsentere Mr. Richards! og jeg og — Du følger jo med os! Det bærer afsted igjennem Skov og Mark, atten Mile udenfor Charleston. Det er seent paa Eftermiddagen og meget varmt. Vi standse; det er midt i en tyk Skov. Der er Skov til alle Sider og ingen Bolig er at see. Vi gaae af Vognene og ind i Furuskoven. Efterat vi have gaaet en Stund paa ubanede Stier, begynder Skoven at blive ret levende. Det vrimler af Folk, i Særdeleshed af den sorte Race, paa alle Kanter imellem de høie Træstammer. Midt i Skoven aabner sig en fri Plads, og i Midten af denne er opreist et stort langt Tag, hvilende paa Stolper, under hvilket der er en Mængde Bænke og Gange med Plads nok for 4 a 5 Tusinde Personer. I Midten af dette Tabernakel er en firkantet Forhøining og i Midten deraf et Slags Katheder eller stor Prækestol. Rundt om Tabernaklet (jeg kalder Taget paa Stolperne saaledes) er opreist, i en vid Cirkel, Hundreder af Telte og Boder af alle Slags Farver og Former; nogle glimte ved sin Hvidhed langt ind i Skoven, og overalt, til alle Sider, nær og fjern, seer man Grupper af Mennesker, mest sorte, ved smaae Ilde, hvor der koges og steges. Børn springe omkring eller sidde ved Ilden, Heste staae og græsse ved Siden af deres Kjøretøi. Det er en fuldstændig Leir, med en Leirs omvexlende, brogede Liv, men uden Militære og Vaaben. Her seer Alt fredeligt og festligt, ihvorvel just ikke glædeligt, ud. Under Tabernaklet begynder Folk lidt efter lidt at samle sig, hvide Mennesker paa den ene Side, sorte paa den anden, de Sorte i langt større Antal end de Hvide. Veiret er lummert. Tordenskyer bedække Himlen, og det begynder at regnskvætte — just ingen fortræffelig Udsigt for Natten; thi — det kan ikke være andet, mit lille Hjerte — vi maae tilbringe Natten her ude i den vilde Skov. Der er ingen anden Udvei — dog, lad see, der gives

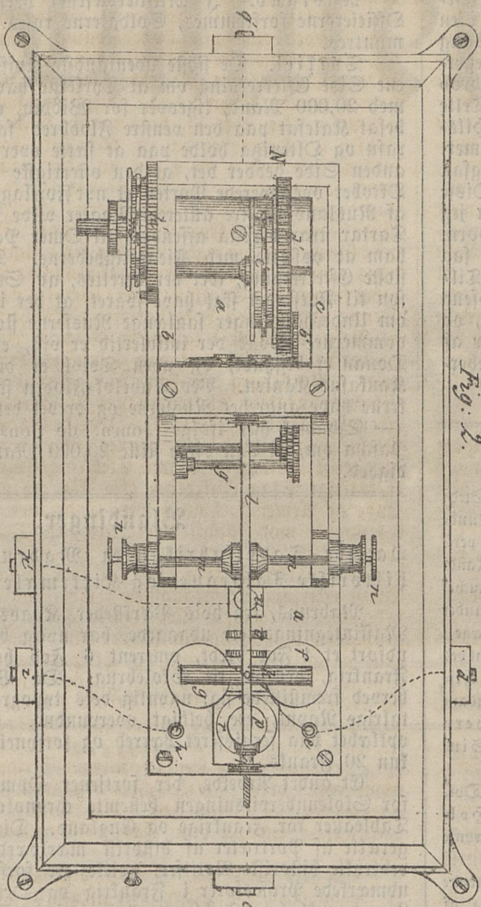
Morse's Trykketelegraph

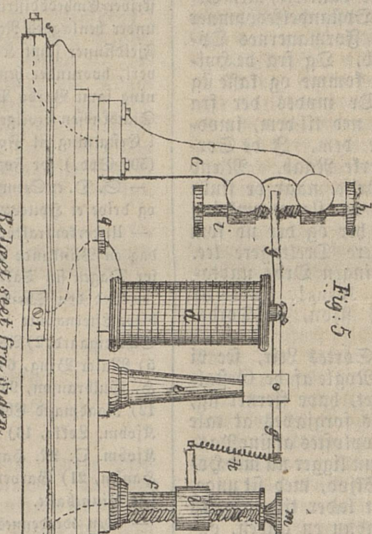

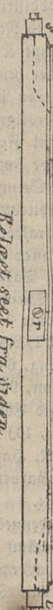

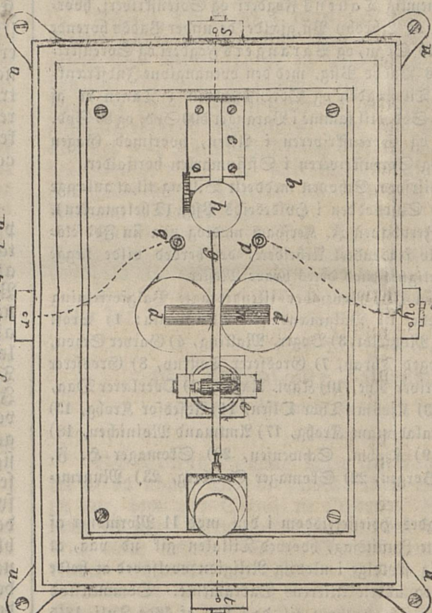
Skriveapparatet seet fra Siden

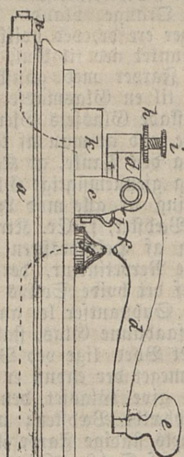

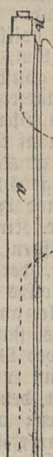

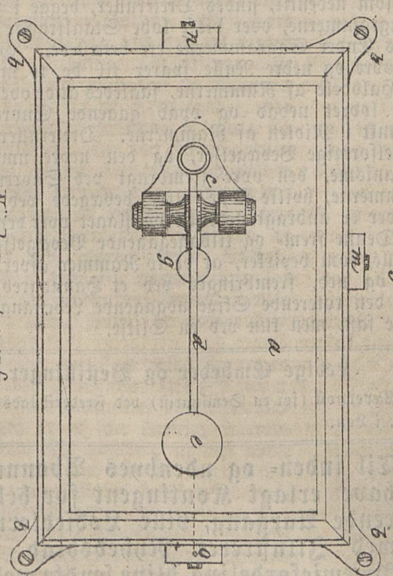

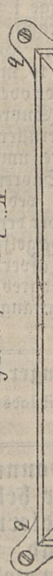

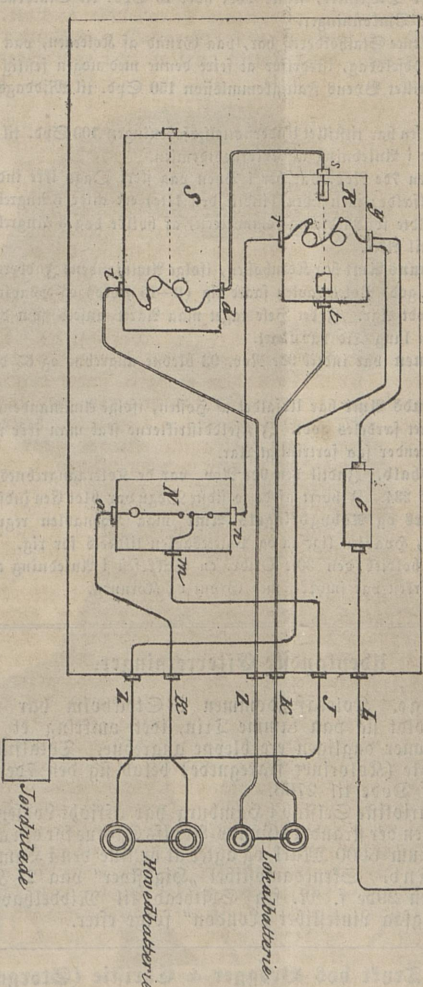

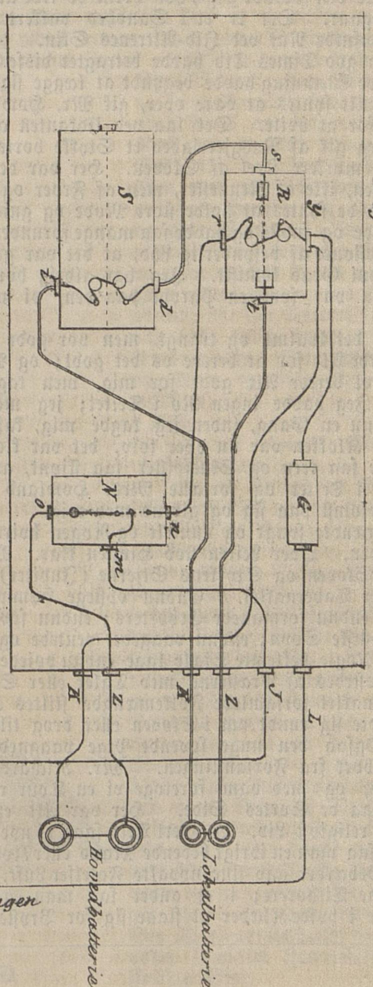

dog endnu en. Den hæderlige, unge Mr. R. anvendte sin Veltalenhed, et Telt aabner sig for os, og vi faae Herberge hos en hyggelig Boghandlerfamilie. Caput familiæ er streng Methodist og seer meget alvorlig ud. Fruen er behagelig og inderlig god. Her erholde vi Kaffe og Aftensmad.

Efter Maaltidet gaar jeg ud for at see mig om og overraskes af et Skuespil, som jeg aldrig skal glemme. Natten er sort af Tordenskyer, men Regnen er ophørt, blot enkelte tunge Draaber falde hist og her; og hele Skoven synes at staae i Lue. Paa otte Ildaltre eller saakaldte Ildhøie (fire-hills), lignende høie Borde, opreiste paa Stolper rundt omkring Tabernaklet, brænde flagrende høie Baal af Tjæreved, (Ligt-wood, der indeholder megen Kvade); og paa alle Kanter af Skoven, ligetil dens meest afsides Kroge, brænde større og mindre Ilde udenfor Telte eller paa andre Pladse og oplyse de høie Furustammer, som synes at være Pillarer i et uhyre Naturtempel, helliget Ildens Guddom. Domen derover er mørk; men Luften er saa stille, og Ildens Flammer stige rask opad og kaste vilde Glimt paa Furutoppene og de sorte Skyer. Under Tabernaklet er en uhyre Folkemængde (sikkerlig 3 a 4 Tusinde Personer) forsamlet. Den synger Hymner: et prægtigt Chor! Stærkest lyder det fra de Sortes Leir; thi de Sorte ere her tregange saa talrige som de Hvide, og deres Stemme er af Naturen skjøn og reen. Paa den høie Prædikestol i Midten af Tabernaklet sees fire Præster, der under Pauserne mellem Hymnerne tale til Folket med stærk Røst, kaldende Synderne til Omvendelse og Bedring. Imidlertid ruller Tordenen og store Lyn flamme gjennem Skoven ligesom vrede Diekast fra et usynligt, mægtigt Die. Vi gaae ind under Tabernaklet og blande os i Folkeforsamlingen paa de Hvides Side. Rundt omkring Forhøiningen ved Prædikestolen gaar et Alterbord i en vid Firkant. Paa Bænken nedenfor Prædikestolen sidde, paa de Hvides Side, Methodistpræster, for det Meste vakre, kjæmpemæssige Gestalter med brede, alvorlige Pander; og paa de Sortes Side disses aandelige Ledere og Formanere (Exhorters), — hvoriblandt Mulatter med høist mærkelige, energiske Physiognomier. Jo længere det lider paa Natten, jo inderligere bliver Stemningen. Hymnerne, korte, men brændende som Tjærevedens Flammer, opstige heftige som disse. Ligesom melodiskt flammende Sukke forhøies de atter og atter af harmoniske Stemmer i Tusindeviis. Prædikanternes Iver voxer; to staae vendte mod de Sortes Leir, to mod de Hvides; de udstrække sine Hænder og bede Synderne at komme: „Kommer nu, i denne Tid, i denne Stund, maaskee er det den sidste, den eneste, som staar tilbage for Eder til at komme til Frelseren, — til at undflye den evige Fordømmelse."

Midnatten nærmer sig; Ildene brænde dunklere, men Exaltationen stiger og bliver almindelig. Opstandelseshymner blande sig med Prædikanternes Kaldelser, Formanernes Opmandinger og Forsamlingens Suk og Raab. Og fra de Hvides Leir stige nu Piger og Mænd frem og komme og kaste sig ligesom sønderknuste over Alterbordet. De modes der fra den anden Side af Præsterne, som bøie sig ned til dem, imodtage deres Bekjendelser, opmuntre og trøste dem. I de Sortes Leir er stor Tumult og man hører stærke Raab. Mænd brøle og skraale, Kvinder skrige ligesom Grise, naar de skulle slagtes. Flere falde i Konvulsioner, hoppe og slaae omkring sig, saa at man maa holde dem; det seer her og der ud som et Haandgemæng, og nogle af de roligere Deeltagere lee. Man hører en Mængde Angstraab, men ingen Ord, undtagen „Oh! I am a sinner!" og „Jesus, Jesus!" Under al denne Larm vedbliver Sangen, stærk og skjøn, og Tordenen slaar sine Pauker derimellem.

Medens dette Skuespil opføres i de Sortes Leir, see vi blandt de Hvide et mindre levende Optrin. Nogle af de Gestalter, som bodfærdige knælede ved Alterbordet, have fjernet sig, men nogle ligge endnu der, og Præsterne synes forgjæves at tale eller synge for dem. En af disse, en ung Pige opløftes af sine Paarørende og befindes at være „in a trance." Hun ligger nu med Hovedet i et ældre sorgeklædt Fruentimmers Skjød, med sit unge, vakre Ansigt vendt opad, stille og, som det lader til, aldeles sandsesløs. Den sorgeklædte Kone og endnu en anden, ogsaa sorgeklædt, begge med vakre, sorgmodige Ansigter, vifte sagte den unge Pige med sine Solvifter og betragte hende med alvorsfulde Blikke, medens 10—12 Fruentimmer, de fleste unge, staae omkring hende, syngende en Hymne, sagte og lifligt, alle betragtende den sovende Pige, hos hvem de troe at noget Stort nu foregaar. Det er et i Sandhed vakkert Optrin i denne fordunklede Nat ved Ild-Altrenes Skin.

Efterat vi i en god Times Tid havde betragtet disse Scener og den exalterede Stemning havde begyndt at lægge sig, og Nattens Glandspunkt syntes at være over, gik Mr. Howland og jeg til Teltet for at hvile. Det laa ved Udkanten af de Hvides Leir, og jeg gik af Nysgjerrighed et Stykke bortenfor samme ind i den mørkere Deel af Skoven. Her var der et forskrækkeligt Væsen, ikke af Mennesker, men af Frøer og andre Kryb. Ogsaa de syntes at holde stort Møde og gnissede og skrattede, hostede og fnyste og havde saa mange forunderlige Stemmer og Explosioner af besynderlig Lyd, at det var ganske mageløst, men i høi Grad komiskt. Jeg har aldrig hørt en slig Koncert. Den var som en Parodi paa den, vi netop kom fra.

I Teltet var det kvalmt og trangt, men vor gode venlige Værtinde gjorde Alt for at berede os det godt; og Mrs. Howland vilde blot berede Alt godt for mig, men tage al Umagen for sig. Jeg havde ingen Ro i Teltet; jeg maatte i det Mindste endnu en Gang, inden jeg lagde mig, kaste et Blik paa Leiren. Klokken var nu over tolv, det var klarnet op, og Luften var saa reen og Skuespillet saa skjønt, at jeg maatte gaae ind i Teltet og fortælle Mrs. Howland det. Og hun tog skyndsomst paa sig og gik ud med mig.

Alterildene brændte svagt og dunkelt og Røgen hvirvlede tilbage mod Skoven. Over Leiren stod Himlen klar. Maanen steg op over Skoven og Styrkens Stjerne (Jupiter) stod klart lysende over Tabernaklet. Endnu opstege Hymnerne, ihvorvel svagere; endnu formanede Exhorters; endnu sov den unge Pige sin mystiske Søvn; endnu vaagede, ventede og viftede Kvinderne. Nogle beklemte Sjæle laae endnu bøiede over Alterbordet og trøstedes af Præsterne med Taler eller Sang. Den under Tabernaklet forsamlede Folkemængde stilles efterhaanden af, spredte sig rundt om i Skoven eller drog tilbage til sine Telte. Ogsaa den unge sovende Pige vaagnede og bragtes af Sine bort fra Forsamlingen. Mr. Richard var nu kommen til os, og med ham foretoge vi en Tour rundt omkring Leiren paa de Sortes Side. Her var Alt endnu fuldt af exalteret religiøst Liv. I hvert Telt saae vi nye Optrin. I det ene saa man en ivrigt bedende Mand eller Kvinde, der med heftige Gebærder gav sine nyvakte Følelser Luft, omgiven af andægtige Tilhørere; i et andet saa man en heel Flok forte Bedende i hvide Klæder at slaae sig for Brystet og raabe og tale med største Pathos; i et tredie dandsede Kvinder „den hellige Dands" for en af de Nyomvendte. Denne Dands er dog bleven forbuden af Præsterne, og ophørte strax efter vor Indtræden i Teltet. — Jeg saa blot vraltende Bevægelser af Kvinder, som holdt hverandre i Hænderne i en Kjæde, medens de sang. I et fjerde hørtes en aandelig Sang i Kanon fortræffeligt sungen. I et Telt gik en tyk Negermadame eensom og pustede. Hun var hæs, sukkede og udbrød for sig selv: „Oh! I wish I coud hollow!" Ved nogle Telte sad Folk forsamlet rundt Ildene, og her vare Besøg og Hilsninger og venligt muntert Snak af melodisk bløde Stemmer, Alt under en stille, hjertelig Sindsstemning, hvilken vi ogsaa fandt hvorsomhelst vi standsede og talede med Nogen. Disse sorte Mennesker have noget Varmt og Godt ved sig, som jeg synes meget om. Man seer, at de ere den varme Sols Børn. I de Hvides Leir var Stemningen langt roligere. Man saa Familierne sidde ved sine dækkede Borde, spise og drikke. Tilsidst gik vi tilbage til vort Telt, hvor vi laae paa Fladseng med vor gode Værtinde og hendes trettenaarige Datter, og sov ikke stort; men takket være nogle smaae hvide Piller af min Downing-Medicin, hvilede jeg endda sødt i den febervarme Nat. (Fortsættes).

Norge.

Christiania. Under 28de f. M. have følgende Udnævnelser fundet Sted: Resid. Kapel. til Vaage Pstg. M. G. Klem til Sognepræst til Lunde Pstg.; Kand. theol. A. Hansen til Sognepræst til Haa Pstg.; pers. Kapel. J. F. J. Schwabe til Sognepræst til Oxendalens Pstg.; Kand. theol. C. A. Randers til Sognepræst til Bindals Pstg.; Bureauchef L. M. Lassen til Expeditionschef for Afdelingen for Postvæsenet under Indre-Departementet; Kand. med. A. M. G. Seip til Distriktslæge i søndre Fosens Distrikt; Kapitain J. Møller til Brigade-Intendant ved den 1ste akershusiske Infanteribrigade; Kapitain og Kompagnichef i christiansandske Infanteri-Brigade J. C. Støren til Brigade-Intendant ved bemeldte Brigade. S. D. er Major H. F. A. Sibbern avanceret til Oberstlieutenant og Kapitainerne A. Vibe, H. C. Sinding og N. Chr. Irgens til Majorer.

— Under s. D. er Expeditionschef for Postvæsenet under Indre-Dpt. K. Motzfeldt og Overtoldbetjent i Christianssunds Tolddistrikt, S. Holtermann ifølge Ansøgninger meddeelte Afsked i Naade, den sidstnævnte med en aarlig Pension af 450 Spd.

— Ved kgl. Res. af 28de Okt. er det bestemt, at der af det nuværende Østfinmarkens Foged- og Sorenskriver- Embedsdistrikt med Tillæg af Karasjok Sogn (Kistrands Pstg.) skal dannes tvende Foged- og Sorenskriver-Embedsdistrikter, nemlig Tanens Fogderi og Sorenskriveri, hvorunder henlægges Næsseby og Lebesby Pst.gjælde, de under Vadsø hørende Fjeldfinner samt Karasjoks Sogn, og Varangers Fogderi og Sorenskriveri, hvorunder henlægges Vadsø Pstg. med den ovenangivne Indskrænkning samt Vardø Pstg. Til Fogden og Sorenskriveren i Tanen er af Statskassen bevilget 800 Spd., til samme i Varanger 500 Spd. og 80 Spd. i Erstatning til Fogden og Sorenskriveren i Alten, hvorimod Gagen (500 Spd.) for Fogden og Sorenskriveren i Østfinmarken bortfalder.

— S. D. er Stempelpapiirforv. Schøven meddeelt Billing til at anlægge og drive et Hytteværk ved Spjosodden i Hvideseids Pstg. (Thelemarken).

— Underkontraktor ved Jernbanen J. Kershaw modtog paa sin Fødselsdag en Viinkande af Sølv fra endeel Arbeidere, der herved vilde lægge for Dagen sin Taknemmelighed mod deres brave Mester.

— Ved den Thorsdag den 10de November tilendebragte Valgforretning bleve Efternævnte udkaarede til Valgmænd for Christiania: 1) Prof. Schweigaard, 2) Assessor Motzfeldt, 3) Bogtr. Malling, 4) Garver Schou, 5) Maler Bing, 6) Byfoged Thrap, 7) Grosserer Tostrup, 8) Grosserer H. Gulbranson, 9) Byskriver Rye, 10) Kapt. Ræder, 11) Overlærer Daa, 12) Raadmand Ebbell, 13) Kjøbm. Thor Olsen, 14) Assessor Krohg, 15) Kjøbm. Løkke, 16) Generaladjutant Krohg, 17) Amtmand Meinichen, 18) Kjøbm. O. M. Hauge, 19) Kjøbm. Schwensen, 20) Skomager H. F. Hansen, 21) Garver C. Borgen, 22) Skomager Soelberg, 23) Muurmester Binneballe.

— Den 4de dennes afsagdes Høiesteretsdom i den mod 11 Mormoner af Smaalenenes Amt anlagte Justitssag, hvorved Tiltalen gik ud paa, at Angjældende havde gjort sig skyldige i ulovlig Religionsøvelse ved at holde Foredrag, forrette Daab og uddele Alterens Sakramente. Dommen lød paa, at de Tilkalte, som ikke henhøre til de i Lov af 16de Juli 1845 § 1 omhandlede Dissentere, skulle bøde hver 10 Spd. til Statskassen og udrede Sagens Omkostninger.

— Hs. Excellence Statholderen har, paa Grund af Koleraen, paa Enkedronningens Fødselsdag, istedetfor at feire denne med nogen festlig Sammenkomst, tilstillet Byens Fattigkommission 150 Spd. til Middagsmaaltid for Fattige.

— Kronprindsen har tilstillet Understøttelsesforeningen 100 Spd. til Hjælp for Trængende i Anledning af Koleraepidemien.

— Indtil den 7de Nov. var her i Byen paa flere Dage ikke indtruffet noget Koleratilfælde; men siden (indtil den 11te) ere atter 6 Angrebne og 4 Døde anmeldte for Medicinalkommitteen, af hvilke dog 3 Angrebne og 3 Døde høre til Aker.

I Akershuus Amt har Kornhøsten, ifølge Amtmandens Indberetning, været særdeles god, Potetesavlen saare rig (9—15 Fold) og Høavlen som i et middels godt Aar. I det Hele taget maa Aaret ansees som det heldigste, Amtet i lang Tid har faaet.

I Drammen var indtil 9de Nov. 93 blevne angrebne og 65 døde af Kolera.

I Buskeruds Amt har Udfaldet af Høsten, ifølge Amtmandens Indberetning, været særdeles godt. I Fjelddistrikterne skal man ikke mindes et i alle Henseender saa fortrinligt Aar.

Frederikshald. Indtil den 9de Nov. var de Koleraangrebnes Antal 358, de Dødes 234. I hvert af de to sidste Døgn var blot Een indsygnet.

I Nedenæs og Robygdelagets Amt maa Kornavlen regnes for et Middelsaar, Høavlen ligesaa og Potetesavlen tildeels for rig.

I Hlade holdtes den 30te Oktbr. en Takkefest i Anledning af den rige Høst. Kirken var smykket med Grønt og Kornneg.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Kolerasygdommen i Stockholm har i den sidste Tid holdt sig paa samme Trin, idet omkring et halvt Snees Personer dagligen ere blevne angrebne. Totalsummen af Sygmeldte (Koloriner fraregnede) beløb sig den 7de Nov. til 4671, af Døde til 2768.

— Det patriotiske Selskab i Hamburg har afkjøbt Lodsene paa Helgoland den der strandede Gustav-Adolfs Statue for den af dem forlangte Sum 6000 Mark og agter at opstille den i Hamburg.

England. Skruedampskibet „Highflyer" paa 21 Kanoner afgik den 29de f. M. fra Spithead til Middelhavet og snart skal ogsaa Linieskibet „London" følge efter.

Frankrig. I Tours skal et hemmeligt Selskab være opdaget; ialfald ere endeel Fængslinger af formeentlige Medlemmer foretagne.

Rusland. I Militærvæsenet hersker stor Livlighed. Officiererne forfremmes, Soldaterne roses og alle tilhobe opmuntres.

Tyrkiet. De sidste udenlandske Aviser bringe paa den ene Side Efterretning om at Tyrkerne have sat over Donau med 20,000 Mand, ligeover for Widdin, og uden Sværdslag besat Kalefat paa den venstre Flodbred samt at de ved Karasu og Oltenitza holde paa at sætte over Floden; paa den anden Side hedder det, at den østerrigske Gesandt den 20de Oktober overleverede Porten et nyt Forslag, for hvis Antagelse af Rusland de fire allierede Magter vilde indestaae, og at en Tartar strax derpaa affendtes til Omer Pascha, for at befale ham at opsætte med Fiendtlighederne. Dog modsiges den sidste Efterretning, idet der berettes, at Sultanen med Hensyn til Forslaget skal have svaret, at der ikke kunde være Tale om Underhandlinger saalænge Russerne stode i Donaufyrstendømmerne. Hvad der imidlertid er vist, er, at Kampen ved Donau er begyndt, og uden Tvivl er den det ogsaa paa Kaukasus-Kanten. Ved Tschelok-Floden skulle saaledes Tyrkerne have angrebet Russerne og drevet dem tilbage.

— Schamyl har ifølge Journ. de Const. underrettet Abdi Pascha om, at han vilde stille 20,000 Mand til hans Raadighed.

Blandinger.

Pariser-Tapetfabrikanten Mabruns Landkarter, historiske Tableauer og Kirkemalerier i Tapettryk.

Mabruns, fra hvis Værksteder Knabs bekjendte farvede Maskintegninger ere udgaaede, har nylig blandt Andet ogsaa udført et 4 Fod bredt, omtrent 6 Fod høit Landkart over Frankrig, bestemt til Skolebrug. De Vanskeligheder, som herved fremstillede sig, navnlig dets typographiske Tryk af de talrige Navne, ere heldigt overvundne. Et saadant Kart, opklæbet paa fernisseret Lærred og forsynet med Stokke, koster kun 20 Franks.

Et andet Arbeide, der fortjener Opmærksomhed, ere de for Skoleundervisningen bestemte chronologiske og historiske Tableauer for Frankrige og England. Disse meddele en Følgerække af Portræter af historisk mærkværdige Personer med vedtrykte historiske Notitser, hvilke ere forfattede af de mest udmærkede Professorer i Frankrig og Oxford. Begge paa Lærred opklæbede Tableauer koste i fuld Stand 15 Franks.

Endelig maa ogsaa omtales Tableauer til Prydelse i Kirkerne; de ere nemlig bestemte for fattige Menigheder, som ikke ere istand til at anskaffe Oliemalerier. Disse Tableauer ere trykte paa Papiir, opklæbede paa Lærreder, som efter Thenards og d'Arcets Methode ere gjorte vandtætte og overtrukne med Oliefernis; de blive anbragte saaledes paa Murene, at der bliver et frit Rum bag Malerierne, gjennem hvilket Luften frit kan strømme. (Efter Bullet, de la soc. d' encouray, Juni 1852).

Forslag til Opbevaringskar for Stoffe og Præparater, som blive dekomponerede af Lyset. Betænker man, siger „Schweitzerische Gewerbeblatt," Febr. 1853, at Guult og Orange blandt de prismatisk-forskjellige Belysningsmaader ere de, ved hvilke Sollysets chemiske Virkningsmaade er sunket ned til Nul, og tager man Hensyn til, at begge disse Farver med ganske ubetydelige Bekostninger lade sig meddele til en Glasmasse, uden at man til samme Tid behøver at skade Glassets Gjennemsigtighed, saa er vel Intet naturligere, end at man af disse Kjendsgjerninger bliver ledet hen paa den Tanke, at Kar af guldguult eller orangeguult farvet og gjennemsigtigt Glas ere meget hensigtsmæssige til Opbevaring af alle mod Lyset ømfindtlige Substantser, navnlig af Vædsker, f. Ex. Kirsebærlaurbærvand, Blaasyre, Opløsning af Helvedessteen (salpetersuurt Sølvoxyd), den Bestuscheff'ske Nervetinktur, der som bekjendt chemisk let bliver afficeret af det hvide Sollys (?). Man kan nemlig, uagtet alle disse Substantser let angribes af Lyset, dog naar de befinde sig i saadanne Glas, stadigt have dem ved Haanden endog paa et Bord lige ved Vinduet; man kan stadigt bedømme, hvor meget der endnu er tilbage af Vædsken i Glasset og saaledes give Glasset den hensigtsmæssige Stilling, naar man vil udhælde Vædsken; man behøver endelig paa Grund af Glassets stadige Farve ikke at befrygte en umærkelig Forandring af Substantsen.

Bischans Sagemaskine skal, ifølge „Schweitzerische Gewerbeblatt," Jan. 1853, have til Øiemed et nøiagtigere Snit og en større Produktion, og bestaar af tvende Sagrammer, som ligge i samme Flade, men hver Ramme i sin særegne lodrette Ledningsramme. Medens den ene gaar ned, bevæger den anden ved Siden liggende sig opad. Mekanismen, der frembringer Rammernes Bevægelse, er det Eiendommelige ved denne Maskine. I Gestellet nemlig, saavel oventil som nedentil, findes Dreieruller, begge i samme Flade som Sagrammerne, over disse løbe Staaltraade eller Remme, ved hvis Ender Sagrammerne ere befæstede. Gjennemsnittet af den øvre og nedre Rulle svarer til de to mod hverandre vendte Halvdele af Rammerne, saaledes at de over Peripherien slaaede, lodret nedad og opad gaaende Snore have deres Gribepunkt i Midten af Rammerne. Dreierullerne gjøre kun halvcirkelformige Bevægelser, og den nedre umiddelbart ved en Mekanisme, den øvre frembragt ved Snoren, som bærer Sagrammerne, hvilke sidste blive bevægede ved en lignende Snor, der er anbragt nedentil og slaaet over den nedre Dreierulle. Denne frem- og tilbagegaaende Bevægelse af den nedre Dreierulle, som bevirker, at de to Rammer afvexlende bevæge sig op og ned, frembringes ved et Haandgreb, med hvilket den fra den roterende Skive udgaaende Ledestang er forbunden, ikke fast, men kun ved en Slitse.

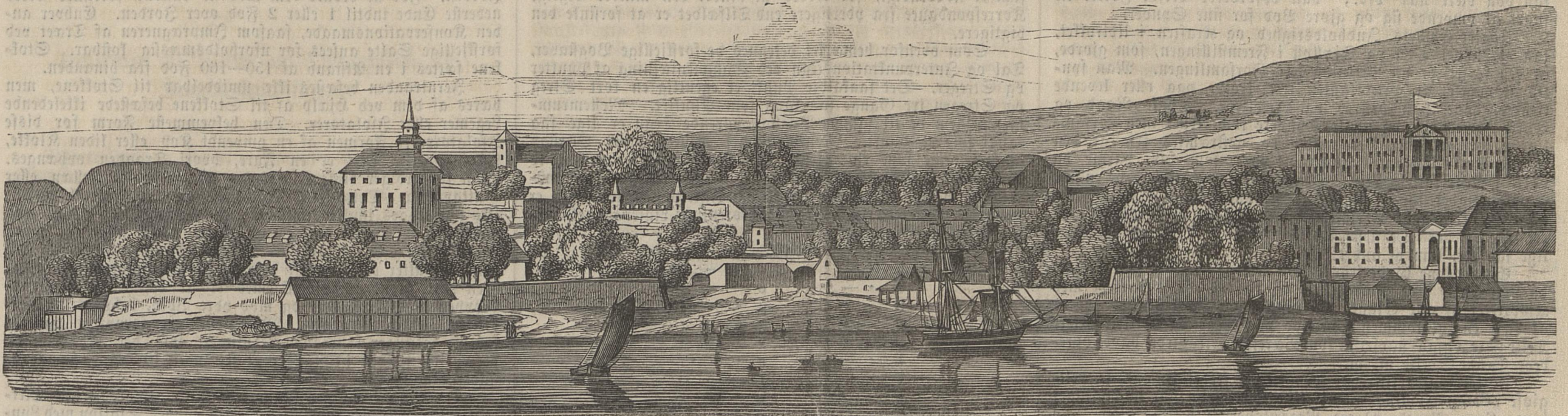
Ledige Embeder og Bestillinger.

En Lærerpost (for en Seminarist) ved Frederikstads Realskole med 100 Spd. i Løn.

☞ **Til inden- og udenbyes Abonnenter, der have erlagt Kontingent for hele indeværende Aargang, ville Lodsedlerne til den med Illustreret Nyhedsblad forbundne Præmiefordeling blive sendte med et af de først udkommende Nummere og senere efterhaanden, som Remisse indløber.**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 47. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 19de November 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Adolf Tidemand.

Norge har i sin korte Selvstændighedsperiode vundet et Ry for sine bildende Kunstnere, der ikke alene maae kaldes mange i Forhold til Landets Størrelse, men hvilke ogsaa med Hensyn til Begavelse ville hævde en hæderlig Plads blandt Udlandets store Mestere. Det er, som Enhver veed, især for Malerkunsten vore Landsmænd hidtil have vist et afgjort Talent; et Par Norske have vel ogsaa i længere Tid dyrket Billedhuggerkunsten med meget Held, men de kunne dog neppe siges at have vundet noget europæisk Navn, saaledes som flere af vore Malere. Navne som Dahl, Fearnley, Tidemand, Gude og Frich ere kjendte langt udenfor vort Fædrelands snævre Grændser, og mange unge lovende Talenter give det bedste Haab om, at vore anseelige Maleres Tal stadigen vil erholde Tilvært. Tydskerne, med hvem disse Norges Sønner, paa Grund af sine Studier, især komme i Berørelse, ere allerede blevne skinsyge, og have begyndt at gjøre os Eiendomsretten stridig. De tale vidt og bredt om, hvor grundtydske, hvor ægte germaniske hine Kunstnere ere, indtil de selv troe, at de ere ganske „einheimische." Hvad Dahl angaar, maae vi vel finde os heri, men med Hensyn til de øvrige, der kun i nogen Tid have uddannet sig i Tydskland, ville vi gjøre Reklamationer. Dette kunde vel synes overflødigt, dersom man ikke vidste, at denne Germaniseren af vore Kunstnere ogsaa finder Anklang og Medhold i andre Landes Aviser. Saaledes stod der i Illstr. Lond. News for nogen Tid siden et Træsnit af Tidemands „Liigfærd ved Sognefjord," ledlaget af en Text, hvori Kunstneren heel og holden betragtedes som en Tydsker. Men trods slige Tilsnigelser betragte vi fremdeles saavel ham, som hans øvrige norskfødte Kunstfæller, som Nordmænd, og ville ogsaa nu og da ved Portræter og biographiske Skizzer efter Evne søge at styrke Bevidstheden herom.

Adolf Tidemand er født i Mandal den 14de Aug. 1814. Hans Fader var afdøde Kammerh. og Toldinspektør Tidemand. I Aaret 1832 kom han til Kjøbenhavns Kunstakademi, hvor han fortsatte sine Studier indtil 1837, da han forlod Akademiet og gik til Düsseldorf. I Begyndelsen syntes han udelukkende at ville opofre sig for Historiemaleriet og udstillede i Foraaret 1841 et større Stykke i dette Genre: „Gustav Vasa, talende til de i Mora Kirke forsamlede Dalekarler," et Arbeide, der vandt almindeligt Bifald og blev som en Kunstners første meget lovende Produktion kjøbt af den westphalisk-rhinske Kunstforening, ved hvis Udlodning det tilfaldt en Privatmand i Dorpat. Men snart bragtes Kunstneren paa andre Tanker med Hensyn til sit Talent. Thi efterat han derpaa havde besøgt München og Rom og ogsaa gjort en Tour til Fædrelandet, begyndte han næsten udelukkende at befatte sig med Genremaleriet. Det var Fædrelandets eiendommelige Liv og Tilstande han valgte til Emne for sine Fremstillinger; flere smaae Kabinetstykker, han nu leverede og som fremstillede forskjellige gemytlige Episoder af vore Bønders Liv, gjorde allerede Opsigt. Og snart skred han til Behandlingen af sværere og betydningsfuldere Emner, „hvilke han udførte i Dimensioner, der nærmede sig Historiemaleriets."

Det Arbeide, der skaffede Kunstneren en Berømmelse, som han endnu ikke ved noget andet har kunnet fordunkle, var „Haugianerne." Dette er en saa kraftig, harmonisk og inderlig Komposition, at den nyere Malerkunst neppe kan opvise noget Sidestykke. Originalen findes i Akademi-Galleriet i Düsseldorf og i en Gjentagelse i Nationalmuseet her i Christiania. Blandt hans øvrige Arbeider ville vi nævne „Huusandagt" i vort Nationalgalleri, „den første Underviisning," tilhørende Baron v. d. Leyen i Crefeld, „Eventyrfortællersken" (med en vidunderlig Belysning) i vor Dronnings Besiddelse, „Katechisationen," en noksom bekjendt eiendommelig Komposition, i Hs. Majestæt Kongens Eie, „Juleskik paa Landet," „Søndagskvæld i en Røgstue" og endelig de allerede tidligere omtalte Malerier i Oscarshall, „norsk Bondeliv," hvilken Malericyklus, gjengivet i Lithographier, har bidraget saare meget til at gjøre Kunstnerens Navn og vort Folkelivs Eiendommeligheder bekjendte i Udlandet.

Endelig har Tidemand sammen med Gude udført flere storartede Kompositioner, der have gjort megen Lykke, blandt andre „en Brudefærd i Hardanger," „en Liigfærd ved Sognefjord" og „Natten paa Fjorden."

Efterat Tidemand i 1848 paa den store Kunstudstilling i Berlin havde udstillet sine „Haugianere," modtog han Akademiets store Guldmedaille og udnævntes strax derpaa til „ordentligt Medlem" af samme. Næste Aar hædrede vor Konge ham for hans „Fortjenester af de skjønne Kunster" med St. Olafs-Ordenens Ridderkors. For sin „Katechisation," der var udstillet paa Kunstudstillingen i Kjøbenhavn i 1851, blev han eenstemmigt valgt til Æresmedlem af det kongelige danske Kunstakademi. Allerede før var han Medlem af det kgl. Akademi i Stockholm.

Kunstneren har i flere Aar været gift og boer nu for Tiden med sin Familie i Düsseldorf, til hvis bekiendte Kunstnerskoles Koryphæer han hører.

Det Portræt, vi her levere, er laant af Hoeflings „Bildnisse der Düsseldorfer Künstler."

En Skovscene i Nordamerika.

(Af Fred. Bremers „Hemmen i Nya Verlden.")

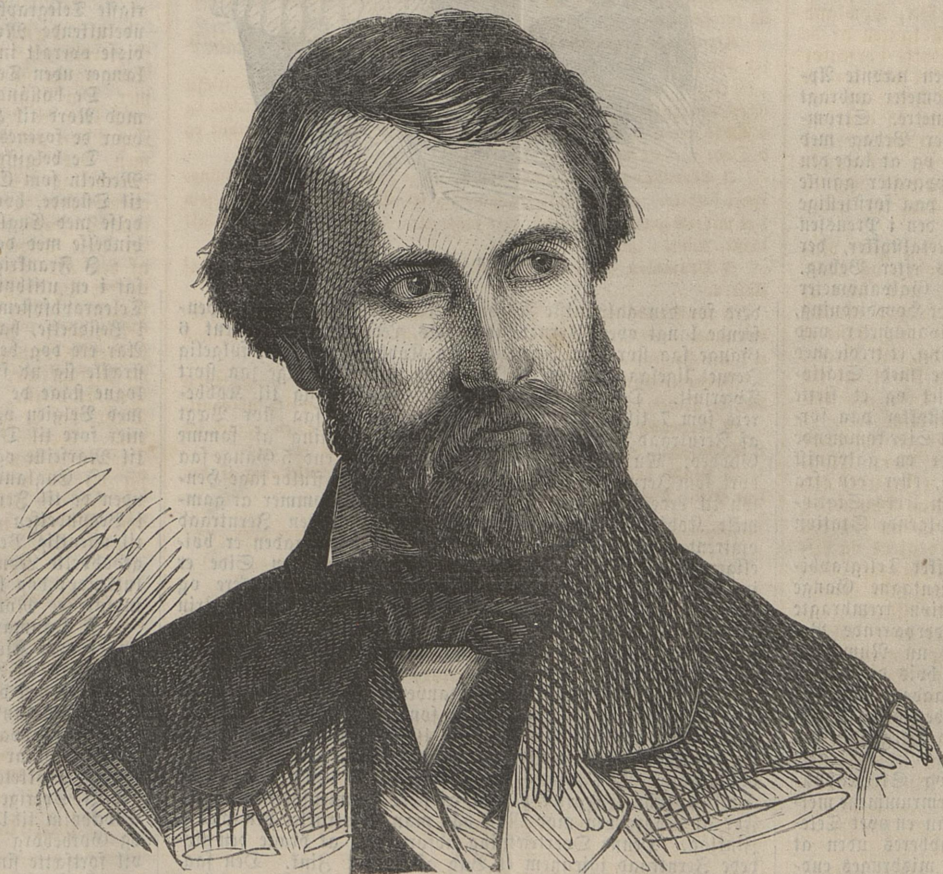
(Slutning.)

Ved Solens Opgang hørte jeg Noget, som lignede Surret af en uhyre Hveps, fangen i en Spindelvæv. Det var en Lur, som gav Signal til Opbrud. Klokken halv sex var jeg oppe og ude. Negrenes Hymner, som havde vaeret den hele Nat, løde endnu. Solen skinede varmt og Luften var trykkende. Men Alt var lifligt i Skoven. Man kogede og frokosterede ved Ilden, og Folk begyndte at forsamle sig paa Bænkene under Tabernaklet. Klokken 7 havde vi Froprædiken og Gudstjeneste. Jeg havde bemærket, at Præsterne undgik at pirre Folkets Følelser formeget, og selv syntes de ikke at være henrykkede. Denne Morgen forekom de mig matte og særdeles fattige paa folkelig Veltalenhed. De prædikede Moral, men Moral skal man ikke prædike i Øieblikke, hvori det gjælder at erobre Hjerter; da skal man tale Hjertets varme Sprog og det aandelige Livs Vidunderlighed. Det var mig derfor en sand Vederkvægelse, da de kolde og mæskede Præster, som denne Morgen havde prædiket, vege Pladsen for en ældre Mand, med et friskt og humoristiskt Udseende, der af Tilhørernes Skare steg op paa Prædikestolen og begyndte at tale til Folket i en ganske anden Tone; den var fortrolig, humoristisk og inderlig, — Noget i Fader Taylors Maneer. (Jeg skulde gjerne have hørt ham tale her, men da vare alle Negrene blevne gale, frygter jeg.) Den nye Taler sagde, at han var en Fremmed (han var aabenbar en Engelskmand) og tilfældiviis nærværende ved dette Møde. Men han følte en Trang, sagde han, til at sige dem, „my friends," hvor glad han var over hvad han den forløbne Nat havde iagttaget (han talede egentlig til de Sorte) og vilde for dem fremsætte sin Mening om Guds Evangelium, kundgjort i Bibelen, og om hvad det lærte os om Gud. „Seer I nu, mine Venner (saaledes omtrentligen løde hans Ord), naar en Fader har gjort sit Testamente og Børnene ere forsamlede for at aabne det og læse Faderens sidste Villie, da vide de ikke, hvad Faderen har besluttet og befalet, og Mangenen turde tænke: „Maaskee er der Ingenting for mig; maaskee har han ikke tænkt paa mig!" Men naar de nu aabne Testamentet og see, at der er Noget for John og Noget for Mary og Noget for Ben og Noget for Bety og Noget for Hver og En og noget for Alle og at Allesammen og hver Eneste har faaet lige Andeel af Faderens Eiendom, og at han har tænkt lige ømt paa dem Alle, — da see de, at han har elsket dem alle ligemeget, — og da, mine Venner, — hvis vi vare disse Børn og alle havde faaet denne Arvedeel i Faderens Huus — skulde vi da ikke alle elske denne Fader og forstaae hans Kjærlighed og følge hans Bud?

„Yes! Yes! Oh, yes! Glory! Glory! Amen!" raabte hele Forsamlingen med funklende Blikke og synderlig Henrykkelse.

Taleren vedblev paa sin gemytlige, naive Maade at beskrive for dem en from Christens, et sandt Guds Barns lykkelige Liv og Endeligt. Han selv (Taleren) havde været Vidne til en saadan Mands Død, og omendskjønt denne Mand var en Sømand uden al fiin Opdragelse og betjente sig af Udtryk, som tilhørte hans Haandtering, vidnede disse alligevel om et saa klart aandeligt Liv, at de ogsaa nu efter hans Død, skulle vidne derom inden denne Forsamling. Manden havde været meget syg af en Feber, hvorved han ogsaa havde tabt Bevidstheden. Han syntes at nære Døden, og hans Nærmeste stode omkring hans Seng uden Haab om nogensinde at høre hans Røst mere og blot ventende paa hans sidste Suk; thi han laa ligesom i Dødsdvale. Men med Et slog han klart op Øinene, opløftede Hovedet og raabte med en stærk og glad Stemme: „Land forud!" („I and a head!") og derpaa sank hans Hoved ned, og man troede, at det var forbi med ham. Men endnu engang saa han op og raabte: „Vend, og lad Ankeret falde!" Saa blev han atter rolig, og man troede, at det var for bestandig. Men endnu engang saa han op, klart og stille, idet han sagde: „Alt vel!" („All's vell!") — Og da var han i Fred.

„Amen! Amen! Glory, oh Glory!" raabte Forsamlingen, og aldrig har jeg seet et saadant Udtryk af Glæde og Henrykkelse, som det, der nu straalede i Ansigterne paa Afrikas Børn; især vare „Exhorters" ganske ude af sig selv. De klappede i Hænderne, loe og Floder af Lys strømmede af deres Øine. (Nogle af disse Ansigter ere indprægede i min Erindring som noget af det mest Udtryksfulde og Følelsesrige, jeg nogensinde har seet. Hvorfor forsøge den nye Verdens Malere sig ikke paa slige Scener og slige Ansigter?) Henrykkelsen over Talerens Beretning vilde nok hist og her i Leiren være bleven konvulsivisk, hvis ikke Mødets fornemste Leder, Mr. Martin, havde vinket fra Prædikestolen og ved Haanden givet Tegn til Rolighed, hvorved de ophidsede Ytringer snart lagde sig. (Allerede om Natten havde han advaret Folket mod disse konvulsiviske Udbrud som upassende og forstyrrende for Aandens Virkninger saavel for dem selv som for Andre). Den Wesleyanske Taler forlod Prædikestolen under fortsatte Henrykkelses-Ytringer fra Folkets Side.

Adolf Tidemand.

Dagens Hovedprædiken var omtrent Klokken 11 Formiddag og holdtes af en Jurist fra en af Stæderne i Naboskabet, en lang, mager Herre, med stærkt markerede, skarpe Træk og dybe brændende Øine. Han prædikede om den yderste Dag og beskrev ganske livfuldt „de gaffelformigt kløvede Luer," Dundret, alle Tings Sammenstyrten, hvorhos han beskrev Alt som ganske nær for Haanden. „Endnu," raabte han, „har jeg vel ikke følt Jorden skjælve under mine Fødder; endnu synes den at staae fast" (og han stampede dygtigt i Prædikestolen) „og endnu hører jeg ikke denne Dommens Torden rulle; men den kan dog være nær" osv.; han opfordrede derfor Folket til snart at omvende sig og gjøre Bod for sine Synder.

Uagtet Emnets Indholdsrighed og Kraften i Udtrykket, laa der noget Tørt og Sjælløst i Fremstillingen, som gjorde, at den forfeilede sin Virkning paa Forsamlingen. Man syntes at mærke, at Prædikanten ikke troede paa eller levende kjendte, hvad han beskrev og prædikede. Nogle Raab og Sukke hørtes vel, og nogle Syndere kom frem; men Forsamlingen forblev i det Hele rolig og opskræmtes ikke af den yderste Dags Torden. Hymnerne vare, som før, varme og vakre i Negerfolkets Leir. Dette Folk synes at besidde en stor Modtagelighed for Religionens skjønneste Lærdomme og forstaar særdeles godt at tillæmpe dem. Dets musikalske Anlæg ere udmærkede. De fleste Sorte have reen Stemme og synge lige saa let, som vi andre tale.

Efter denne Gudstjeneste kom Middagen, og jeg besøgte da flere Telte i de Sortes Leir og saa Borde, bedækkede med Kjødretter af alle Slags, Puddinger og Tærter; der syntes at være en fuldkommen Overflod paa Mad og Drikke. Flere Telte vare ogsaa stadselige som Værelser betragtede, havde oprede Senge, Speile m. m.

Folket syntes tilfreds, fornøiet og fredeligt. Disse religiøse „Camp Meetings" (mit lille Hjerte, du har nu deeltaget i en „Camp Meeting") ere Negerslavernes Saturnalier. De fraadse under disse i aandelig og legemlig Henseende, hvilket er deres naturlige Tilbøielighed. Dog skeer det her i Tugt og Ære. Disse Møder skulle i den sidste Tid have vundet meget i moralsk Holdning; og Familiefædre tillade sine Tjenere og Slaver at deeltage i dem, deels for Fornøielsens Skyld, deels fordi de ofte virke noget Godt. Jeg kunde ikke mærke det ringeste Stødende eller Upassende, uden, om man vil, de konvulsiviske Exstaser. Med Mødets Leder, den agtværdige og hyggelige Methodistpræst Mr. Martin, talede jeg om disse Exstaser, og han misbilligede dem, hvilket jeg ogsaa i Forveien havde hørt. „Men disse stærke Ytringer," sagde han, „synes at tilhøre den impulsive Negernatur, og disse hurtige Omvendelser, der skrive sig fra Øieblikkets Rørelse, have det Gode ved sig, at den saaledes Omvendte sædvanligviis slutter sig til Kirken og Præsterne, bliver Medlem af en saakaldet „Klasse," faar der ordentlig Underviisning i Religionens Lærdomme, i aandelige Sange og Bønner, og bliver derefter ikke sjelden en god Christen og et ordentligt Samfundsmedlem.

I det store Vesten ligesom her i Syden og overalt, hvor Samfundet endnu er uudviklet, er det Methodister og Baptister, som bryde op den religiøse Mark, idet de virke paa Følelserne og Sandserne hos Naturbørnene. Derefter komme Kalvinister, Lutheraner m. fl., hvilke tale mere til Forstanden. Missionærerne, der forsamle Folket og tale til det under Guds frie Himmel, og forstaae at benytte sig af Alt, hvad Øieblikket og Naturen og deres frie Stilling giver dem i Hænde, kunne frembringe de stærkeste Virkninger; og jeg har hørt mærkværdige Beretninger om deres Evne til at røre Mængden og om det Smitsomme i den exalterede Sindsstemning, der undertiden opstaar. Disse „Camp Meetings" vaere fra tre til syv Dage. Denne skulde afbrydes næste Dag, og man ventede, at en Mængde Omvendelser vilde indtræffe den følgende Nat. Alligevel syntes dette at beroe paa Tilfældigheder og maaskee mere end noget Andet paa -- en henrivende Prædikant.

Vi tilbragte endnu nogle Timer med at betragte Leirens Optrin, aandelige og materielle, med at vandre i Skoven og botanisere (Mr. Richard plukkede flere nye Blomster til mig, deriblandt en liden, meget spæd guul Blomst, kaldet Safrans-Blomsten.) Klokken 5 om Eftermiddagen vendte vi tilbage til Charleston med et Tog af sikkerlig totusinde Personer, hvoraf Totrediedeel Sorte. De sang hele Veien og vare rigtig „in high spirits" (i sit fulde Æs.)

Den elektriske Telegraph.

Af Dr. O. J. Broch.

(Slutning fra Nr. 46.)

Paa Mellemstationerne er foruden de forhen nævnte Apparater endvidere istedetfor det enkelte Galvanometer anbragt en saakaldet Strømvexler med to Galvanometre. Strømvexlerens Hensigt er at forbinde Stationen efter Behag med Stationerne til den ene eller den anden Side, og at lade den galvaniske Strøm gaae Mellemstationens Apparater ganske forbi, naar dette forlanges. Den konstrueres paa forskjellige Maader. En af de simpleste Strømvexlere er den i Preussen nu brugelige, der bestaar af flere isolerede Metalstykker, der ved mellemsatte Metalproppe kunne forbindes efter Behag. Et af disse Metalstykker er igjennem det ene Galvanometer forbundet med den fra den ene Side kommende Hovedledning, et andet Metalstykke gjennem det andet Galvanometer med den fra den anden Side kommende Hovedledning, et tredie med Relæet paa vedkommende Station, et fjerde med Stationens Jordplade, et femte med Lokalbatteriet og et sjette med Nøglen. Ved at forbinde disse Metalstykker paa forskjellig Maade kan den fra den ene eller anden Side kommende Strøm ledes igjennem Relæet til Jorden, eller en galvanisk Strøm udsendes til den ene eller anden Side, eller den fra en Station paa den ene Side kommende Strøm ledes Stationens øvrige Apparater ganske forbi til den følgende Station paa den anden Side.

Naar Telegrapheringen skal begynde, trykker Telegraphisten paa den afsendende Station Nøglen gjentagne Gange raskt ned. Den herved paa den næste Station frembragte Hamren af Ankerne paa Relæet vækker den derværende Betjent. Den afsendende Station telegrapherer nu Nummeret paa den Station, som den ønsker at tale med, og hvis dette er en fjernere Station, vækkes denne paa samme Maade. Paa den modtagende Station sætter derpaa Telegraphbetjenten sit Urværk i Bevægelse, svarer at han er færdig, og Telegrapheringen begynder.

Da Anslaget af Ankerne mod Relæets og Skriveapparatets Elektromagneter tydelig høres, og Mellemrummene mellem disse Slag vise Tegnenes Længde, saa kan en øvet Telegraphist allerede herved høre, hvad der telegrapheres uden at see paa Papiirstrimmelen. Denne Færdighed misbruges endog oftere af Telegraphbetjentene, idet de ikke gjøre sig den Umag at aflæse den modtagne Depesche, men strax efter Hørelsen nedskrive den.

En øvet Telegraphist kan med Morses Apparat telegraphere 100 til 120 Bogstaver i Minutet, et Resultat, som ikke naaes ved noget andet Instrument, og er et særdeles vigtigt Fortrin, hvor man, som Tilfældet er ved de fleste Telegraphlinier for Tiden, er overlæsset med Afsendelsen af Depescher. Denne store Mængde Depescher i Forhold til de anlagte Liniers Antal er ogsaa den væsentligste Grund til Vibeholdelsen af den høie Betaling for Telegraphdepeschers Befordring, som er nødvendigt, for derved at hindre den mindre vigtige Korrespondance fra yderligere end Tilfældet er at forsinke den vigtigere.

Som ovenfor bemærket betegnes de forskjellige Bogstaver, Tal og Interpunktationstegn ved Sammensætning af Punkter og Streger. Det saakaldte Punkt er egentlig en kort Streg og Stregen tre Gange saa lang som Punktet. Mellemrummet mellem de til samme Bogstav hørende Tegn er lige saa langt som et Punkt. Mellemrummet mellem hvert Bogstav er saa langt som en Streg, og Mellemrummet mellem to Ord saa langt som een og en halv Streg. Tegnenes Sammensætning til Bogstaver, Tal og Interpunktationstegn er paa den tydsk-østerrigske Telegraphforenings Linier saavelsom i Danmark vedtagen saaledes:

Bogstaver.

a	· —	o	— — —
æ	· — · —	ø	— — — ·
b	— · · ·	p	· — — ·
c	— · — ·	q	— — · —
d	— · ·	r	· — ·
e	·	s	· · ·
f	· · — ·	t	—
g	— — ·	u	· · —
h	· · · ·	ü	· · — —
i	· ·	v	· · · —
j	· — — —	w	· — —
k	— · —	x	— · · —
l	· — · ·	y	— · — —
m	— —	z	— — · ·
n	— ·	ch	— — — —

Tal.		Interpunktationstegn.	
1	· — — — —	Punktum	· · · · · ·
2	· · — — —	Semikolon	— · — · — ·
3	· · · — —	Komma	· — · — · —
4	· · · · —	Kolon	— — — · · ·
5	· · · · ·	Spørgsmaalstegn	· · — — · ·
6	— · · · ·	Udraabstegn	— — · · — —
7	— — · · ·	Bindestreg	— · · · · — —
8	— — — · ·	Apostroph	· — — — — ·
9	— — — — ·	Parenthes	— — — — — —
0	— — — — —		

Ledningen.

Til Ledning mellem Stationerne anvendes Jern- eller Kobbertraad. Af de billigere Metaller ere disse de bedste Ledere for den galvaniske Strøm. Kobberet staar i denne Henseende langt over Jernet, idet dets Ledeevne er omtrent 6 Gange saa stor som Jernets. En Kobbertraad leder følgelig Jernet ligesaa let som en Jerntraad med 6 Gange saa stort Tværsnit. Da nu Jernets Vægt forholder sig til Kobberets som 7 til 8, behøves altsaa $5\frac{1}{4}$ Gange saa stor Vægt af Jerntraad som af Kobbertraad til en Ledning af samme Godhed. Nu er imidlertid Kobberet mindre end 5 Gange saa dyrt som Jernet, og vilde altsaa, hvis man blot skulde tage Hensyn til Ledeevne, være at foretrække. Hertil kommer at gammelt Kobber endnu har Værdi, medens rusten Jerntraad omtrent er uden Værdi, ligesom ogsaa Kobbertraaden er bøieligere end den tykkere Jerntraad. Paa den anden Side er imidlertid at bemærke, at Jerntraaden er langt stærkere og saaledes mindre udsat for Beskadigelser. Dette sidste Fortrin er i den Grad overveiende, at man nu ved overjordiske Ledninger har forladt den forhen anvendte Kobbertraad og næsten overalt foretrækker Jerntraaden.

Kapitain M'Clure.

Den til Telegraphledninger anvendte Jerntraad er 2 til $2\frac{1}{4}$ Linie tyk, altsaa af Tykkelse som en almindelig Blyant. Med denne Tykkelse kan den bære 1000 ℔, før den sønderrives, og har derfor Styrke nok til at modstaae en ikke ualmindelig stærk Vold. Den leveres fra Fabrikkerne i 1200 Fod lange Stykker, som dog atter bestaae af flere sammensveitsede Dele. For at bevare den mod Rust har man overtrukket den med et Zinklag. Denne Overtrækning udføres ved at drage den gløbede Jerntraad igjennem et Bad af smeltet Zink. Den saaledes forzinkede, eller som det, skjønt urigtigt, kaldes, galvaniserede, Jerntraad er da ikke udsat for Rust, idet Zinken ved at udsættes for Luftens Paavirkning erholder et ganske tyndt Overtræk af Zinkoxyd, som udelukker Luftens yderligere Indvirkning. Forzinkningen gjør imidlertid ogsaa Jerntraaden betydelig dyrere, og man har derfor i den senere Tid begyndt i dens Sted blot at overstryge Jerntraaden med kogt Linolie. Til hver norsk Miil medgaar omtrent 3000 ℔ Jerntraad.

Den overjordiske Ledning ophænges paa 24 til 28 Fod høie Stokke, 4 til 5 Tommers Top, som efter Terrænets fastere eller løsere Beskaffenhed nedgraves 4 til 6 Fod dybt i Jorden. For at bevare dem mod at raadne forkulles deres nederste Ende indtil 1 eller 2 Fod over Jorden. Enhver anden Konservationsmaade, saasom Imprægneren af Træet ved forskjellige Salte ansees for uforholdsmæssig kostbar. Stokkene sættes i en Afstand af 150—160 Fod fra hinanden.

Jerntraaden befæstes ikke umiddelbar til Stokkene, men bæres af dem ved Hjælp af til Stokkene befæstede ikkeledende Legemer eller Isolatorer. Den bekvemmeste Form for disse Isolatorer er Formen af en omvendt Kop eller liden Klokke, i hvis øverste Deel er en Fure, hvori Traaden ophænges. Man forfærdiger disse Isolatorer af Glas, Porcellæn eller Guttapercha. Dette sidste Material har den Fordeel at det, ikke kan slaaes istykker, medens det rigtignok er dyrere end Porcellæn og endnu dyrere end Glas. Man anvender ogsaa Jernklokker, i hvis Indre en Porcellænsprop er indkittet. Til denne er atter en Jernstift befæstet, hvori Ledningen ophænges. Den ydre Jernhat, hvis Øiemed er at beskytte Porcellænsproppen mod Fugtighed og mod ydre Vold, befæstes til Siden af Telegraphstangen. Man ophænger forøvrigt paa de samme Stænger saamange Ledninger, som der behøves, og det er ikke sjelden i Udlandet at see indtil 10 Traade hængende under hinanden.

Da disse Ledninger kunne lede den atmosphæriske Elektricitet og Lynilden, forsynes de ved enhver Station med Lynildafledere. Den fri Elektricitet bortledes ved Overspringen paa en nærliggende tykkere Metalledning, som sættes i Forbindelse med Jorden. Den fri Elektricitet springer her lettere over ved en Funke, end den følger den tynde Ledning, som fører ind i Stationen, medens den galvaniske Strøm, som udfordrer en uafbrudt metallisk Forbindelse, ikke kan tage denne Vei. Undertiden anbringer man endog paa enkelte af Telegraphstængerne lignende smaae Afledere.

Intet Land har saa udstrakte elektromagnetiske Telegraphlinier, som de nordamerikanske Fristater, og i intet andet Land har denne mærkværdige Opfindelse i den Grad gjennemtrængt det offentlige og private Forretningsliv som der. I Mai 1844 traadte den første Telegraphlinie mellem Baltimore og Washington blot $5\frac{1}{2}$ norsk Miil lang i Virksomhed. Det næste Aar fortsattes den til Philadelphia og New-York. Fra den Tid af udbredtes med en rivende Hurtighed dens Næt over hele de nordamerikanske Fristaters og Canadas Gebet. I Slutningen af 1849 indtoge disse Linier allerede en Længde af 11,000 engelske eller 1600 norske Mile. Nu overskride de sikkerlig 2000 norske Mile. Flere af disse Linier have mangedobbelte Ledninger. Den nordlige Grændse af dette Telegraphnæt dannes af en Linie fra Halifax i Nova Scotia over Quebek og Montreal i Canada til Buffalo ved Erie-Søen, og derfra søndenom de store Søer til Detroit i Michigan og Chicago i Illinois til Milwaukee i Wisconsin. Den østlige Grændse dannes af en Linie fra St. John i New-Brunsvig langs Atlanterhavet over de derværende store Handelstæder: Boston, New-York, Philadelphia, Baltimore, Washington, Charleston til Savannah. Den sydlige Grændse dannes af en Linie fra Savannah til New-Orleans. Den vestlige Grændse dannes endelig af en langs Mississippi gaaende Linie fra New-Orleans til St. Louis og Chicago. Dette Næt strækker sig saaledes over 26 Breddegrader og 15 Længdegrader. Det Morseske System med forskjellige mindre væsentlige Modifikationer anvendes her overalt.

Af alle europæiske Lande besidder Tydskland fortiden de mest udstrakte Telegraphlinier. De danne et fælles System, idet samtlige tydske og nogle italienske Stater have tiltraadt den tydsk-østerrigske Telegraphforening. Telegraphliniernes Længde udgjorde her ved Udgangen af 1850 978 geographiske Mile, hvoraf paa Østerrig kom 486, paa Preussen 340 geographiske Mile. De fleste Linier have to til tre Ledninger. De østligste Endepunkter ere Königsberg, Lemberg, Pesth og og Agram, de sydligste, Triest, Venedig, Livorno og Siena. Ved Hamburg staae de i Forening med den nylig anlagte danske Telegraphlinie; mod Vest staae de ved Duisburg i Forbindelse med de hollandske, ved Verviers med de belgiske og ved Strasburg med de franske Linier. Ved den tydsk-østerrigske Telegraphforening anvendes paa længere Strækninger udelukkende Morses Telegraphapparater, og i Preussen ere disse overalt indførte. Ingen blot nogenlunde vigtig By er længer uden Telegraphforbindelse.

De hollandske Linier udgaae fra Haarlem som Centrum mod Nord til Helder, mod Øst over Amsterdam til Duisburg, hvor de forenes med de tydske Linier, mod Syd til Rotterdam.

De belgiske Linier gaae, idet de følge Jernbanerne, ud fra Mecheln som Centrum mod Nord til Antwerpen, mod Vest til Ostende, hvor de ved en submarin Ledning staae i Forbindelse med England, mod Øst til Verviers, hvor de staae i Forbindelse med de franske Linier.

I Frankrig har det elektriske System længe været tilsidesat i en utilbørlig Grad. Det særdeles fuldstændige optiske Telegraphsystem, hvoraf dette Land allerede længe har været i Besiddelse, har været den væsentligste Hindring. I de sidste Aar ere dog betydelige Fremskridt gjorte. Telegraphlinierne strække sig ud fra Paris som et fælles Centrum. Over Boulogne staae de i Forbindelse med England, over Valenciennes med Belgien og over Strasburg med Tydskland. Andre Linier føre til Dieppe, Calais, Nantes, Bordeaux og over Lyon til Marseille og Toulon.

I England er Telegraphsystemet særdeles udviklet. Foruden de til Jernbanernes Tjeneste anvendte Ledninger havdes i Begyndelsen af 1848 330 norske Mile lange Telegraphlinier til offentlig Benyttelse. De ere samtlige forsynede med mangedobbelte Ledninger. Naaleapparaterne anvendes næsten udelukkende; dog har man i den senere Tid ogsaa begyndt at indføre de Morseske Apparater.

I Danmark er nylig en Telepraphlinie anlagt fra Helsingør over Kjøbenhavn, Korsør, Nyborg, Odense, Fredericia, Flensborg og Rensborg til Altona, hvorfra den videre skal forbindes med de tydske Telegraphlinier i Nabostaden Hamburg.

I Rusland ere store Telegraphlinier under Anlæg. Den af Telegraphvæsenet saa særdeles fortjente preussiske Ingeniør Siemens staar i Spidsen derfor. De af ham og Halske opfundne Trykketelegrapher ville her blive anvendte.

I Sverige er ligeledes nylig en kort Linie anlagt fra Stockholm til Upsala. Den vil blive fortsat over Vennersborg og Gøtheborg til Helsingborg. Man antager, at Danmark vil fortsætte sin Ledning under Øresund hertil.

Ogsaa i vort Fædreland er Telegraphliniers Anlæg paa-

tænkt. De ville i Vennersborg finde et Tilknytningspunkt med de svenske Linier. Den Forbindelse, vi derved ville komme i med det fjerne Udland, vil være af en overordentlig Vigtighed for vore maritime og merkantille Interesser. Ogsaa for den store til og fra Østersøen gaaende Flaade af fremmede Handelsskibe, som især om Vintertiden jævnlig nødes til at tye ind til vore Havne, vil en saadan Forbindelse være af særdeles Vigtighed. Til Brug for Jernbanetjenesten er allerede en dobbelt Ledning af Jerntraad anbragt. Den skal forsynes med de af mig forhen beskrevne Dobbeltnaaleapparater.

Kapitain M'Clure og Opdagelsen af Nordvestpassagen.

(Efter Illustr. Lond. News.)

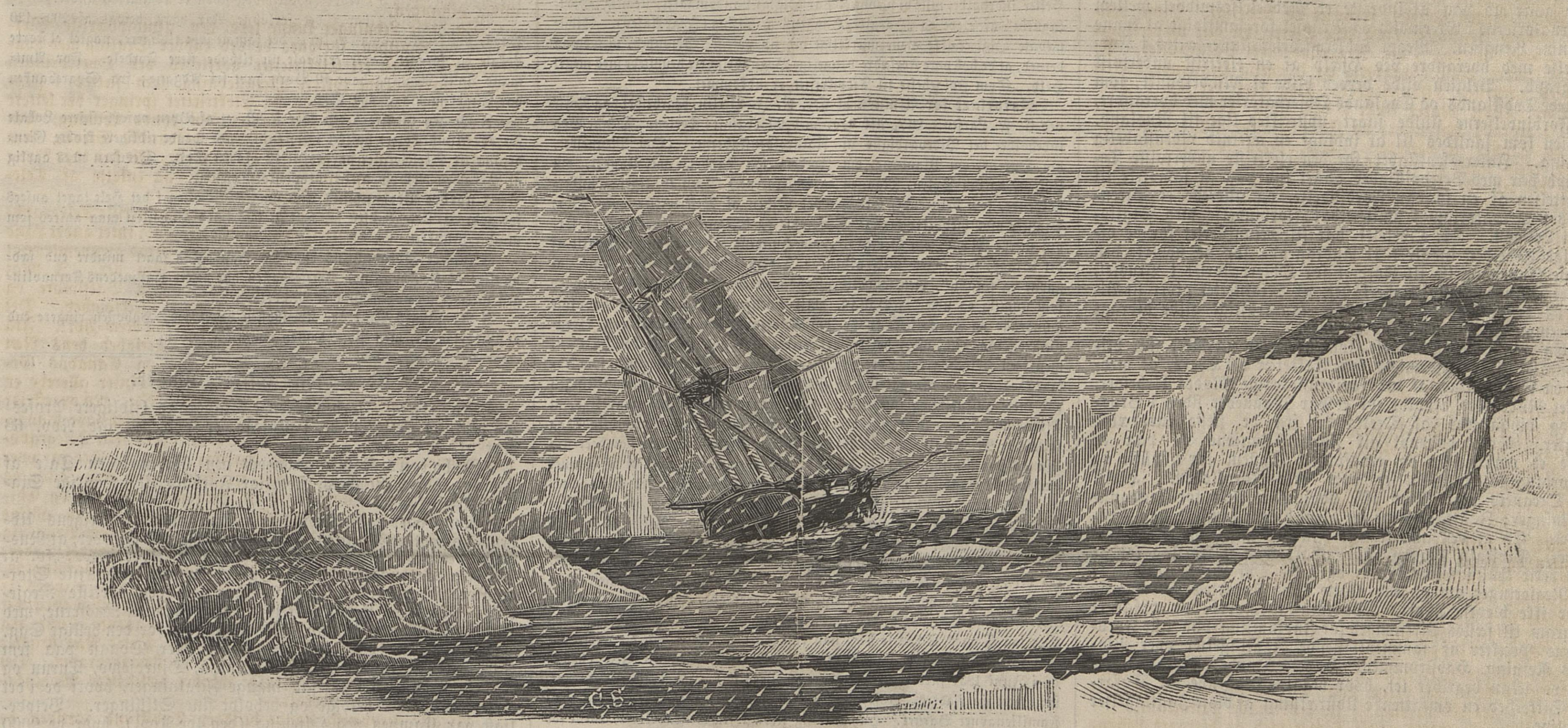
Robert John Le Mesurier M'Clure, Opdageren af Nordvestpassagen, er født i Grevskabet Werford i Irland 1808. Han var oprindelig bestemt for Militærstanden, frekventerede Skolerne i Winchester og Eton og kom tilsidst ind paa Sandhurst College. Men han havde en overveiende Tilbøielighed for Marinen og forlod derfor snart Sandhurst forat lade sig indskrive som Midshipmand ombord i Viktory, Lord Nelsons gamle Skib. Han færdedes i Tjenesten paa forskjellige Steder til Aaret 1836, da han som Frivillig meldte sig til en Expedition, der skulde afgaae forat finde Nordvestpassagen, og blev ansat paa Skibet Terror, Kapit. Sir George Back. Expeditionen forblev to Aar under Nordpolen. Fra 1838 til 1842 var M'Clure i aktiv Tjeneste ombord paa Hastings, Niagara og Pilot. I 1842 blev han Kommandør paa Romney ved Havanna, hvor han forblev i 5 Aar. I 1848 fulgte han som første Lieutenant paa Enterprise Sir J. Ross paa hans Expedition forat opsøge Sir J. Franklin og finde Nordvestpassagen. Expeditionen vendte tilbage i 1849, da M'Clure blev forfremmet til Kommandør (Kapitain-Lieutenant). Da Regjeringen strax efter tænkte paa en ny Expedition, tilbød M'Clure sig for tredie Gang som Frivillig, og Admiralitetet udnævnte ham til Chef for Investigator. I Marts 1850 afseilede han i Forening med Enterprise. Inden han naaede Sandwichsøerne, havde han skilt Lag med Enterprise. Kapitain Kellett, Chef for Inspektionsskibet Herald, vilde nu, at M'Clure skulde oppebie Enterprise, men da Aarstiden rykkede frem, og M'Clure forestillede ham Vigtigheden af at bruge Tiden, tillod han ham omsider at reise alene.

Ved sin Afreise fra England havde M'Clure erklæret, at enten skulde han opsøge Sir J. Franklin eller finde Nordvestpassagen eller aldrig vende tilbage. Endnu er han ikke kommen tilbage, men han har fundet Nordvestpassagen. Den 31te Juli 1850 skiltes Investigator fra Herald paa Heiden af Kap Lisbourne. Efter omtrent 2 Maaneders Seilads opdagedes den 26de Okt. Indløbet til Barrow-Strædet, 73° 30′ N. B., 114° 14′ V. L., hvilket viser at der er en Nordvestpassage. Men da Indløbet til Barrow-Strædet blev spærret derved, at Nordøstvindene satte store Iismasser mod Syd og derved drev Skibet i stadig sydlig Retning, maatte M'Clure holde af og løbe søndenom Baring Island. Den 24de Sept. 1851 observeredes atter Barrow-Strædet fuldt af Iis. Men da store Iismasser dreve ind i Strædet, og M'Clure i Nærheden havde fundet et Sted, som gav godt Ly paa Sydsiden af en Sandbanke, han Dagen i Forveien havde stødt paa, besluttede han at gjøre dette Sted til sit Vinterkvarteer, løb ind og kastede Anker paa fire Favnes Vand, under 74° 6′ N. B. og 117° 54′ V. L. Den samme Nat frøs han inde og har siden ligget stille. Positionen er aldeles udmærket, da han er beskyttet mod den svære Iis ved det fremspringende Rev, som holder den 600 Alen klar af Skibet.

Hertil føie vi følgende i samme Blad meddeelte Beretning om hans Fart:

„Det engelske Admiralitet har nylig offentliggjort Kapit. M'Clures Depescher, der give en omstændelig og interessant Underretning om Investigators Reise i de arktiske Egne. Gjennem en af Kapit. M'Clures Lieutenanter have vi erholdt flere høist charakteristiske Illustrationer af Begivenheder, som skildres i hine Depescher.

Admiralitetet har gjort sig fortjent til Publikums Tak

„Investigator" i en Sneestorm.

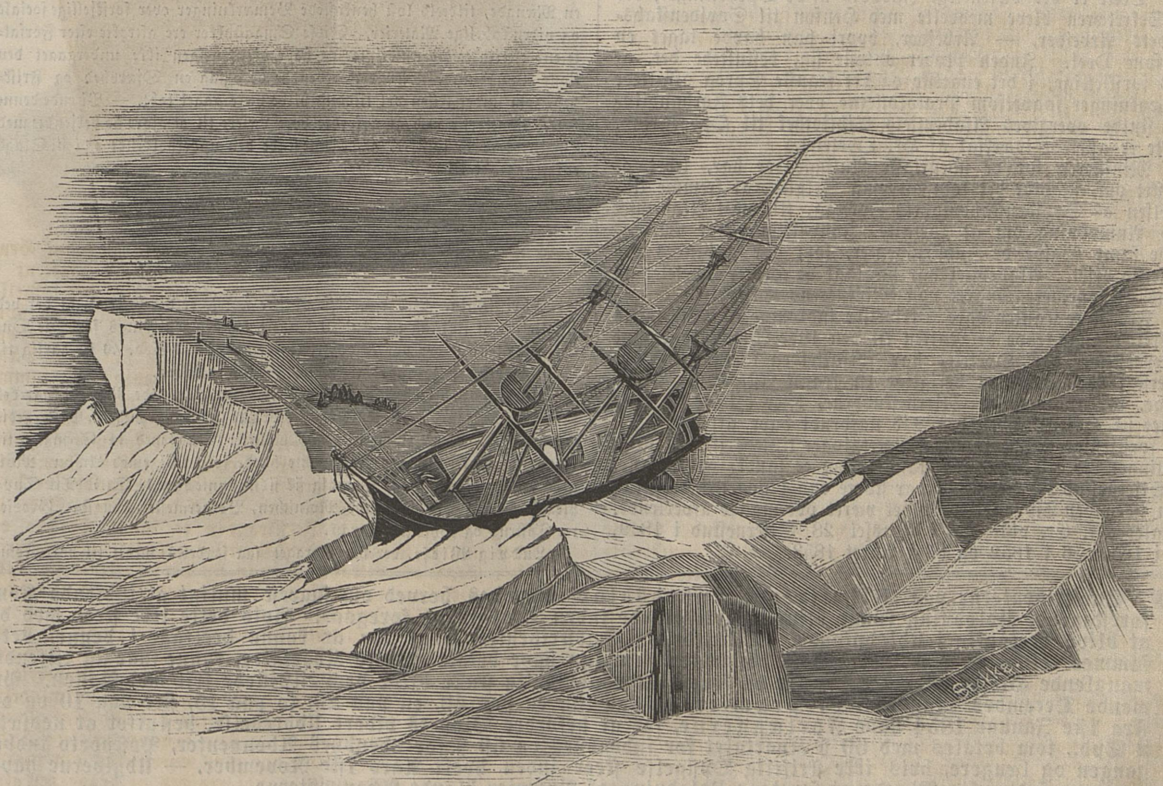
for den Hurtighed, hvormed det har ladet udkomme et Kart, der viser Opdagelsen af Nordvestpassagen ved Skibet Investigator, og af den Kyst, som Sir J. Ross, Sir E. Belcher og andre modige arktiske Kapitainer siden 1848 have undersøgt, forat finde Sir J. Franklin. Ved Hjælp af dette Kart kan man tydelig følge Sporet af Kapit. M'Clure og den Afdeling, som blev sendt til hans Undsætning af Kapit. Kellett.

De kongelige Princesseøer ere to smaae klippefulde Ølande i Prinds Wales-Strædet, hvilke bleve opdagede af Kapit. M'Clure den 10de Septbr. 1850. Det var i Nærheden af Princesseøerne at Investigator blev omringet af Isen. Ved dette kritiske Tidspunkt, da den seilbare Aarstid nærmede sig sin Ende, havde M'Clure to Veie at gaae, enten at styre mod Syd, hvor Farvandet var aabent og der søge en Havn i en af de mange Bugter, som skjære sig ind i den sydlige Side af Barings Land, men hvor Alt tillige var afhængigt af at finde en sikker Ankerplads — eller at fortsætte Fremrykningen mod Nordost, saalænge Aarstiden tillod det, og da underkaste sig det eneste Alternativ, at resikere en Vinter i Isen. Jeg bestemte mig, skriver Kapit. M'Clure, for det Sidste, af følgende Grunde: at forlade det Punkt, hvortil jeg gjennem saa mange Vanskeligheder og Farer var kommen, alene for den fjerne Mulighed at finde et sikkert Vinterkvarteer, vilde være ufornuftigt, fast overbeviist som jeg er om Vigtigheden af ikke at give Slip paa en eneste Miil, som kan sikre gunstige Resultater under Beseilingen af disse Have, og hvis Tab kunde gjøre et heelt Aars Operationer til Intet. Og fremfor Alt, da jeg var i Nærheden af Banks' Land og i det Strøg, som Sir J. Franklin efter al Rimelighed vilde have forsøgt at gjennemtrænge, hvis han havde kunnet naae Kap Walker, troede jeg derfor, at vor Stilling var den bedst mulige til at efterkomme Admiralitetets Instruktioner, naar Aarstiden blev bekvem til at afsende Expeditioner paa disse vigtige og interessante Eftersøgninger.

Forsøget var voveligt, men blev kronet med fuldstændigt Held. Investigator frøs inde nær Princesseøerne 72° 50′ N. B., 117° 55′ V. L. den 30te Septbr., og her tilbragtes Vinteren 1850—51. Den 3die Marts 1851 begyndte M'Clure sine Operationer med det Maal for Øie igjen at fortsætte sine Efterforskninger. Tre forskjellige Afdelinger bleve udsendte, hver med Proviant for 6 Uger. Reisen løb heldig af og alle vendte tilbage sunde og friske. Ved disse Undersøgelser troede Kapit. M'Clure sig istand til at vove en Gisning med Hensyn til Sir J. Franklin og hans Expedition. Han siger: Efter den nøiagtige Undersøgelse, som er bleven anstillet over en vid Udstrækning af Kysten, hvis direkte Længde omfatter 800 Mile (engl.), hvortil kan lægges en Trediedeel for Kystliniens mange Krumninger, uden at der var at opdage ringeste Spor af nogetsomhelst Spiir eller andet Mærke paa at civiliserede Folk have naaet frem til disse Egne, holder jeg mig for overbeviist om, at den savnede Expedition under Sir J. Franklin aldrig har trængt frem til Polarhavet i denne Retning, da nogen Deel ialfald af denne uhyre Masse Forraad, Spiir og andre Instrumenter, hvormed disse Skibe vare forsynede, maatte være bleven opfanget, da man tydelig bemærkede Drivtømmer af betydelige Dimensioner.

Den lille Trop havde nu med ikke liden Ængstelse ventet paa at de mægtige Iismasser, som omgave dem, vilde løsne, thi deres Liv var afhængigt deraf. Den 14de Juli aabnede Isen sig rundt om Skibet, og det drev med den hele Iismasse henimod Princesseøerne. Kapitainen gjorde et Forsøg paa at gaae rundt om Isen og komme ind i Barrow-Strædet, hvorfra han kun var 25 Mile borte. Isen strakte sig imidlertid tværsover Strædet i een uafbrudt Linie og nødte ham til at opgive denne Plan og styre tilbage gjennem Prinds-Wales-Strædet.

Den første Skizze viser os Investigator i en Sneestorm den 23de Septbr., Dagen før Skibet naaede Mercy Bay, Baring Island, hvor det overvintrede 1851—52 og 1852—53. I denne Sneestorm havde Investigator næsten alle Seil oppe og gik 8 à 9 Knob i Timen; det løb imellem svær Landiis og svær Driviis, som satte ind paa det. Passagen var snæ-

„Investigator" indefrosset ved Ballast Beach, Baring Island.

ver og indviklet, neppe videre, end at Skibet kunde komme igjennem.

Den anden Skizze viser Investigators kritiske Stilling i Ballast Beach, Baring Island, hvor det laa indefrosset fra 20de Aug. til 11te Septbr. 1851. Skibet var i denne Tid udsat for svær Tryk og blev saagodtsom alene beskyttet af et stort Stykke fast Iis, i 60 Alens Afstand fra Land.

Sommeren 1852 var kort og trist og Solen kunde ikke gjøre sin Indflydelse følelig paa de Iismasser, som aldeles stængte Barrow-Strædet. Kapitain M'Clure befandt sig saaledes indefrosset nok en Vinter. Veiret i Januar og Februar 1853 var overordentlig strengt. En Dag faldt Temperaturen 65 Grader under Frysepunktet (Fahr.) og i 24 Timer var Middeltemperaturen 62 Grader under Frysepunktet. Det var Kapitain M'Clures Hensigt at afsende en Expedition over Mackenzie- og Baffinsbugten, i det Haab, at den ad den Vei vilde naae England, da Investigators Opdagelse af Lieutenant Pim og Eftersøgnings-Expeditionen fra Resolute bragte den Undsætning, som Kapit. M'Clure og hans tapre Mandskab saa høiligen tiltrængte efter den lange Prøvelse, de med saa meget Mod havde gjennemgaaet."

Det belgiske Videnskabsakademies Sammenkomst den 8de Oktober.

(Efter Independence Belge.)

Hr. Qvetelet gav en Beretning om tvende store Foretagender, som er af den største Interesse for Belgien. Det første gaar ud paa at indrette et Meddelelsesmiddel mellem Observatorierne i Greenwich og Brussel for samtidigt at kunne bestemme Længden. Begge Observatorier skulle sættes i Forbindelse med hverandre ved Hjælp af en elektrisk undersøisk Telegraph. Belgien vilde derved blive et Middelpunkt, som forenede Tydsklands og Englands Observatorier med hverandre, og Forbindelserne skulde snart udstrækkes lige til Rusland. Belgien kom saaledes til at indtage en ærefuld videnskabelig Stilling. Interessentskabet for den elektriske undersøiske Telegraph har med Beredvillighed gaaet ind paa at samvirke til Oprettelsen af en saadan Forbindelse, og allerede er Greenwich's Observatorium i umiddelbar Forbindelse med Stationen i London. Hr. Qvetelet har til Ministeriet for de offentlige Arbeider indgivet et Andragende for at udvirke den samme Indrømmelse til Fordeel for Observatoriet i Brussel, og det er ingen Tvivl underkastet, at Ministeriet giver sit Bifald til denne Foranstaltning, der saa kraftigt vilde bidrage til Fremme af Videnskabens Øiemed.

En ministeriel Skrivelse, som nedenfor nærmere skal blive omtalt, giver Akademiets faste Sekretær det Hverv, at meddele en Fremstilling af det søvidenskabelige Mødes Arbeider, hvilket Møde blev afholdt for et Par Maaneder siden i Brussel og bivaanedes af Deeltagere fra de fleste europæiske Magter. Som bekjendt gik Forhandlingerne ud paa at ordne et omfattende og eensformet System for physiske og meteorologiske Jagttagelser over hele Jordkloden. Hidtil har Oceanets vide Rum ikke udgjort et Felt for saadanne Forskninger; Jagttagelserne ere alene blevne samlede paa Fastlandet. En af den amerikanske Flaades mest udmærkede Officierer, Kapitain Maury, har udarbeidet et Forslag for at fylde dette Hul i Videnskaben, og hans Opfordring til Europas Regjeringer om at understøtte hans storartede Foretagende er ikke bleven uhørt. Søvidenskabsmødet har opsat et Program til fælles Virksomhed for Indsamling paa alle Jordklodens Punkter af sammenlignende Jagttagelser over Vindenes Retning, Havstrømmene, Havets Dybde og Varmegrad o. s. v. Man begriber let, hvor magtpaaliggende for Søfartens Sikkerhed en omfattende Udstrækning af disse Jagttagelser vil blive.

Ethvert Fartøi skal blive et Slags flydende Observatorium, og ombord skal findes en særskilt Bog, hvori flere Gange daglig noteres de Jagttagelser, som, sammenlignede med hverandre, skulle sprede et hidtil savnet Lys over flere Grene af Videnskaben, der fortjene den høieste Opmærksomhed. Disse Jagttagelser skulle gjøres hveranden Time ombord paa Krigsskibe og tre Gange om Dagen ombord paa Koffardifartøier. Mødet har foreskrevet almindelige Forholdsregler for Jagttagerne; men for ikke at gjøre Indgreb i Regjeringernes Selvbestemmelse, er det tillige kommet overeens om, at hver Stat deri skal gjøre de Forandringer, der findes hensigtsmæssige, og bestemme de Instrumenter, der bør anvendes. Bøgerne skulle til bestemte Tider overleveres Centralkommitteen, som sørger for, at Uddrag deraf blive gjorte.

Dette er det væsentlige Indhold af de Oplysninger, der af Sekretæren bleve meddelte med Hensyn til Søvidenskabsmødets Arbeider, — Arbeider, hvori han havde taget en virksom Deel. Inden Mødet opløste sig, besluttede det, at dets forskjellige, i det engelske og det franske Sprog affattede Betænkninger saavelsom Protokollerne over dets Forhandlinger skulde overgives Akademiets Bibliothek til Opbevaring. Dette er allerede iværksat af Hr. Qvetelet.

Ministeren for de udenrigske Anliggender har, ledet af Ønsket om, saavidt det kom an paa Belgien, at fremme Udførelsen af Søvidenskabsmødets Forslag, tilskrevet Akademiet med Anmodning om at forfatte Instruktioner for Skibsførerne samt opgive de Instrumenter, som bør anvendes ved Observatoriet. Akademiet har paalagt de Herrer Qvetelet og Stas at koncipere Svaret paa Ministerens Skrivelse.

Fra flere Kanter vare Skrivelser indkomne til Akademiets Sekretær angaaende de Natten til den 10de August iagttagne Stjerneskud. Hr. Qvetelet har forfattet en sammenlignende Oversigt for derved at berigtige en fransk Astronoms Opgivende, der antager, at Stjerneskuddene, efter i 1842 at have naaet sit Høieste, siden den Tid uafbrudt have aftaget. De fra forskjellige Lande samlede Beretninger tilstede ikke at sætte ubetinget Lid til denne Paastand. Det er sandt, at Antallet af Stjerneskud i Aaret 1842 var større end i noget andet Aar; men siden den Tid har Forholdet været overmaade afvexlende. Saaledes f. Ex. viste sig i Brussel 28 Stjerneskud i 1849, 74 i 1850, 56 i 1852 og 83 i Aaret 1853.

Literatur og Kunst.

Af Folkevennens anden Aargang er udkommet 3 Hefter. Disse optages for en stor Deel af et „Blik paa Menneskeslægten efter Christus," (eller en historisk Skildring af Folkenes Skjæbne og Fremskridt i Middelalderen og den nyeste Tid af Udg.) Personer og Begivenheder charakteriseres heri med Livlighed og i storslagne Træk, men ogsaa med en Raskhed, der lader Adskilligt tilbage at ønske, hvad Nøiagtighed angaar. Vi ville ikke til Beviis herfor anføre nogen af Forfatterens egne Domme over politiske Personer, men blot følgende Charakteristik af sex almindelig bekjendte Forfattere: „Spanierne Cervantes, Vega, Calderon, og Franskmændene Corneille, Racine og Moliere, alle i det 17de Aarhundrede, skrev næsten blot Skuespil, og det ikke engang af synderlig Dybde." Cervantes kan siges, næsten ikke at have skrevet Skuespil, da han allerede tidligen opgav sit dramatiske Forfatterskab, og hvis han ikke havde skjænket Læseverdenen Don Quixote og sine Noveller, vilde han nu ikke alene være forglemt nordenfor Pyrenæerne, men vel ogsaa i Spanien selv. Calderon mangler som Forfatter af geistlige Skuespil og Moliere som Komedieskriver ingenlunde Dybde; selv om Corneille og Racine kan dette neppe siges, ihvorvel de ved Hoffets Indflydelse tabte sig i det Konventionelle. Hvad Lepez de Vega angaar, kan det vel lade sig høre; man kan neppe vente sig stor Dybde hos en Forfatter, der i een Dag skrev Theaterstykker paa over 2000 kunstige Vers og med indviklet Intrigue. — Det er ikke alene af Udtryk som „Mangel paa Dybde," Forfatteren, som det forekommer os, dristigen betjener sig; Mange gives Skudsmaal for Overfladiskhed, Vantro og Uchristelighed. Charakteriserer man Mænd, hvis Virksomhed har været uendelig omfattende og følgerig, med saa nedværdigende Udtryk, uden tilbunds at kjende og have gransket deres Færd, gjør man sig selv let skyldig i Overfladiskhed. — Blandt de øvrige Stykker, som disse 3 Hefter indeholde, ville vi nævne et Par Digte i Landsmaalet, nemlig „Gjætlugutin" af Sexe og „Haralds-Haugen" af Æsing (Ivar Aasen). Sidstnævnte Digt er ikke alene mærkeligt ved sin poetiske Skjønhed, men ogsaa derved, at de hos vore Forfædre brugelige Bogstavrim ere benyttede med meget Held. Som Følgehefte til Tidsskriftet er udkommet

Naturlære for Almuen af Dr. N. J. Berlin, bearbeidet paa Norsk ved C. F. Larsen. 26¾ Ark 8vo, med 90 Træsnit i Texten. Denne Bog indeholder det Videværdigste af Naturvidenskaberne. (Om Mennesket, om Dyrene, om Planterne, om Jorden, om Landet, om Vandet, om Luften, og om Solen, Maanen og Stjernerne.) Den er ligesaa underholdende, som belærende, idet den ved Siden af Beskrivelser over Dyr, Planter osv. meddeler mange morsomme og betegnende Anekdoter (f. Ex. om stærke Mænd, om Storædere, om Hundens Troskab m. m.), Alt af det Slags, som toges med af ældre Tiders Skribenter, der søgte „at gavne og fornøie", men som Videnskabsmændene siden have kylet overbord som unyttig og uværdig Ballast. Alt imellem meddeles ogsaa gavnlige Huusraad og Forskrifter, f. Ex. om Rævefangst, om Maltgjøring, Brygning og Bagning osv., hvilket vel strider mod god videnskabelig Orden, men i en Folkebog kan være paa sit rette Sted. Af de Træsnit, som ledsage Bogen, ere nogle taalelige og tjene saaledes til at gjøre Fremstillingen end mere anskuelig og interessant; men mange ere dog saa maadelige, at skjønsomme Læsere helst saae dem borte. Selv Almuesmanden vil stødes og fatte stor Mistro til Bogens Paalidelighed i det Hele, naar han seer slig Usands som Afbildningen S. 51, hvor Finner fare frem over et af Graner omkrandset Landskab med Rener, spændte for Kjerrissen ved Skagler.

Studier over nogle af vor Tids vigtigste sociale og videnskabelige Forholde, af Leopold Theodor Barner. 17¾ Ark 8vo. Priis 84 ß. Vi gjøre i dette Værk Bekjendtskab med en Forfatter, der saavel ved sin smukke, livsfulde Stiil som sine Anskuelsers Nyhed i høi Grad tiltaler. Og det er derfor ikke uden en vis Vemod, vi mindes om, at intet Mere kan ventes fra hans Haand. Thi, siger Forordene, „imedens det fjortende Ark af denne Bog var under Pressen, begyndte Forfatteren at sygne og efter faa Dages Sygeleie blev han kaldet til et bedre Liv." Forf. var født 1819, underkastede sig i 1839, som Privatist, Examen Art. (Laud.) og i Juni 1851 juridisk Embedsexamen (Haud ill.). Da han blev Student, førte han sin Faders, Byfoged Svensens, Navn, men siden antog han Familienavnet Barner. Han trak sig tilbage fra Selskabslivet, levede for Spekulationen og blev betragtet som En, der ikke forstod "at nyde Livet." Hvilke Nydelser dette alligevel har skjænket ham, lærer foreliggende Bog os. Han har levet i en rig Verden, og i de bedste Philosophers Skrifter, om hvis Læsning hans Bog noksom vidner, har han havt det for ham mest underholdende Selskab. — Næsten Halvparten af hans Bog optages af det første Afsnit: „det souveræne Folk," bestaaende af Underafdelingerne „Februarrevolutionen," „Republiken og den konstitutionelle Statsform," „Verdensfreden." Andet Afsnit fører Overskriften „Mephistopheles, Illustrationer til Frankrigs Historie," hvilket igjen er inddeelt i Afdelingerne „1789" (en Dialog), „1848" (en ny Sultan), „1851" (Napoleons Statskoup, ogsaa dialogisk), hvilke tvende sidste Stykker i sin Tid have staaet at læse i Christianiaposten, men her ere optrykte med adskillige Forandringer, samt endelig „Epilog" („politisk Lyrik" — Reflexioner over det franske Folk). Tredie og sidste Afsnit, med Overskrift „Mosaikstykker," indeholder en Mængde, tildeels løst henkastede Bemærkninger over forskjellige sociale og videnskabelige Materier. Disse Smaastykker ere aftrykte efter Forfatterens efterladte Manuskripter og have øiensynligen ikke undergaaet den sidste Afpudsning. Men derfor besidde de ogsaa en Djærvhed og Friskhed, som under Filen vel tildeels vilde være gaaet tabt. — Vi ende denne korte Anmeldelse med at opfordre vore Læsere til at gjøre sig bekjendte med Bogen, idet vi forsikre, at de ville finde den underholdende og i sit Slags enkeltstaaende i vor Literatur.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Res. af 28de f. M. er der bestemt, at der ved Affattelsen af Forslag til Budget i næste Termin skal haves for Øie Ønskeligheden af at der vorder opført et Beløb af 533 Spd. 40 ß. aarlig til Stipendier for i Udlandet at studere Forstvidenskaben.

— Ved Storthingsvalget her for Byen den 14de Nov. udkaaredes Prof. Schweigaard og Høiesteretsassessor Motzfeldt hver med 22, Postexpeditionschef K. Motzfeldt med 20 og Overlærer Daa med 11 Stemmer til Repræsentanter. (De to sidstnævnte havde først tilligemed Amtm. Møinichen hver 12 St.; ved Omvalg fik sidstnævnte blot 11 St.) Til Suppleanter udkaaredes Amtmand Møinichen, Borgermester Fougstad, Grosserer Tostrup og Byfoged Thrap.

— Ludvig Wiese, der har bidraget saa særdeles meget til vort Kommunikationsvæsens Fremme, bortreves af Kolera den 15de November her i Byen.

— Gaardbruger J. P. Irgens er beskikket til Lensmand i Gjerestads Sogn (Nedenæs og Robygdelagets Amt.)

— Arbeidersagen er nu optagen til Doms. Referenten har nedlagt Paastand om 3 Aar og 1 Maaneds Strafarbeide for Thrane og 2 Aar for Abildgaard, samt indstillet 22 af de øvrige Anklagede til Strafarbeide fra 6 Maaneder og indtil 10 Aar.

— Baron Wedel-Jarlsberg bespiste den 16 Nov. (hans afdøde Gemalindes Fødselsdag) samtlige (219) Børn i Vaterlands Asyl efter et af den Afdøde udtalt Ønske, i hvilken Anledning Dameforeningen ved dette Asyl ogsaa havde arrangeret en vakker Mindefest. Baronen med hele den sørgende Familie overvar Høitideligheden, der deels bestod i Afsyngelsen af en af A. Munch forfattet Sang, deels i en Tale af Pastor Brun.

— Nylig er Mindet om gamle Moliere bleven opfrisket blandt os, idet hans „Don Juan" er gaaet over Christiania Theater, og det under stærkt Bifald.

— Briggen „Ægir," tilhørende Grosserer H. Gulbrandson, afseilede nylig til Australien med færdige Huse og Planker.

I Drammen var indtil 16de Nov. 110 Koleraangrebne og 71 Døde.

— Rancheraye har med stort Bifald givet Koncert her i Byen.

I Moss var indtil den 15de Nov. 30 blevne angrebne og 20 døde af Kolera.

I Holmestrand var der indtil 12te Nov. 58 Koleraangrebne, 35 Døde.

I Brevik var indtil 12te Nov. 42 blevne angrebne, 23 døde af Kolera.

I Lister og Mandals Amt har Kornhøsten i det Hele her været noget under et Middelsaar og Høavlen meget derunder, hvorimod Potetesavlen har slaaet godt til.

Christianssands ny oprettede Sømandsskole traadte i Virksomhed 1ste Nov. med blot 8 Elever (hvortil dog siden er kommet 3 andre.)

Bergen. Asylet har i det forløbne Aar været besøgt af 100—120 Børn, hvilket Antal omtrentlig er det samme som tidligere, uagtet et større Lokale og forøget Lærerpersonale nu tilbyde flere Fordele. For Amtmand Aalls Regning have 10 Børn havt fri Adgang; fra Sparebanken har Asylet modtaget 400 Spd.

— I Bergen indviedes den 25de f. M. et af Byen opført større Lokale for 2de Almueskoler, hvilket i Forening med tvende tidligere kjøbte Eiendomme til Skolelokaler har kostet 12—14000 Spd. Desuden ydes aarlig af Bykassen 5000 Spd. til Almueskolevæsenet.

I nordre Bergenhuus Amt maa Kornhøsten i det Hele taget ansees for god, og Potetesavlen for heldig, hvorimod Høhøsten maa ansees som mindre vellykket.

I søndre Bergenhuus Amt har man ogsaa faaet mindre end sædvanligt af Hø, hvorimod Poteteshøsten har været rig, medens Kornavlingen nærmer sig nogenlunde et Middelsaar.

I Romsdals Amt har Kornhøsten været god, Høhøsten ringere end et Middelsaars, men Potetesavlen temmelig foldrig.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Forhenværende Stadsraad (tidligere Professor philos.) S. Grubbe i Upsala er død den 6te Nov. 68 Aar gl.

Belgiens Kamre aabnedes den 9de med en Tale af Kongen, hvori Landets fredelige Forhold til de øvrige Stater bekræftedes.

Rusland. Keiseren har i Anledning af Krigens Udbrud udstædt et Manifest, hvori han besværer sig over, at Ruslands retfærdige og aldeles maadeholdne Fordringer „for at forsvare den russiske Kirke i Østen," og alle europæiske Stormagters Formaninger have strandet paa den tyrkiske Regjerings forstokkede Haardnakkethed; derfor maatte Russerne, med Haab til Gud om Bistand, gribe til Vaaben for den hellige Sag.

Tyrkiet. Tyrkerne have gaaet over Donau paa fem Steder (Silistria-Kalarasch, Oltenitza, Djurdjewo, Turnu og Kalafat) og leveret ligesaa mange Fægtninger, hvori de i det Hele have været heldige og beholdt sine Stillinger. Betydeligst var Kampen ved Oltenitza (den 4de Nov.), hvor de 9000 Mand gik over Donau og bestod en Kamp mod Gen. Paulow, hvori 136 russiske Soldater og flere høie Officierer bleve paa Valpladsen, hvorhos 24 Officierer og 470 Soldater saaredes. Næste Dag angreb General Dannenberg Tyrkerne ved Oltenitza, uden at kunne bringe dem til at forlade sine Stillinger.

— Paa Kaukasus-Grændsen synes det ogsaa, at Russerne og Tyrkerne ere stødte sammen.

— I Karpatherne skulle Vlakherne have gjort Opstand paa Grund af Misfornøielse med at Russerne have nødt dem til at gjøre Krigstjeneste.

— Den 2den Nov. befandt de forenede Flaader sig i Bosporus og deres Admiraler i Konstantinopel.

— Russerne have udvist alle Tyrkere af Moldau og erklæret Landet i Beleiringstilstand.

Nordamerika. I New-York agtes en Fremmed-Legion oprettet og sendt til Tyrkernes Bistand.

Ostindien. Efterretningerne fra Birma lyde meget foruroligende.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Et Assessorembede i Høiesteret med 1800 Spd. i aarlig Gage.

Varangens Foged- og Sorenskriverembede.

Tanens Foged- og Sorenskriverembede; (skal besættes med en Konstitueret.)

Tvende Omgangsskolelærerposter i Sandherreds Pstg. med 30 Spd. aarlig i Løn.

Kirkesangerbestillingen i Spinds Annexsogn til Herreds Pstg. med 40 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Sørums Pstg. med 34 Spd. i aarlig Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Rygge Pstg. med 50 Spd. i Løn.

En Omgangsskolelærerpost i Rødenæs Hovedsogn med 30 Spd. i aarlig Løn.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposten ved Lørenskovens Annex til Skedsmo med 70—80 Spd. i Indtægter.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposten i Eids Sogn, Fjælbergs Pstg. med omtr. 40 Spd. i Indtægter.

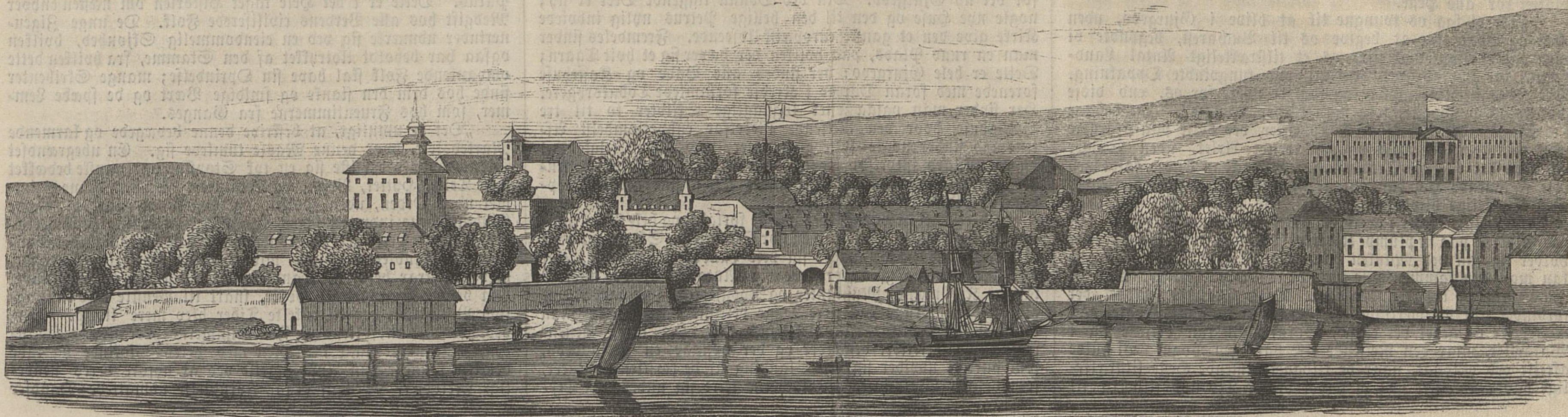
Fire Gjordemoderposter i Sønd- og Nordfjords Fogderi, hver med en Løn af 14—16 Spd.

☞ Subskribenterne paa „Illustreret Nyhedsblad" anmodes herved om snarest muligt at indsende Kontingent for indeværende Kvartal, for at Lodsedler til den forestaaende Udlodning kunne blive dem tilstillede inden Trækningen foregaar. Hvis dette ikke skeer med det Allerførste, maa Enhver selv tilskrive sig Skylden for ei at blive deelagtig i Udlodningen. Tiltrædende Subskribenter maae for at kunne deeltage i denne, betale Bladet fra Aargangens Begyndelse (Nr. 1 1853) til sammes Slutning (Nr. 52). De Abonnenter, som kun have betalt enkelte Kvartaler, kunne faae sig tilsendt Lodsedler og deeltage i Udlodningen, naar de betale for de manglende Hefter eller Nr., hvilke da forøvrigt uopholdelig skulle blive dem tilstillede frit med Posten. Præmiefordelingen af 250 Spd. finder Sted i Løbet af førstkommende December Maaned i 17 Præmier, en paa 80, en paa 40, en paa 20, to paa 15, fire paa 10 og otte paa 5 Species — som udbetales de Vindende kontant. Fra 1ste Januar 1854 have Forlæggerne, for at befordre Bladets videre Udbredelse, besluttet at nedsætte Subskriptionsprisen saaledes at Aargangen kun vil koste 2 Spd., som betales med 60 ß Kvartalet for indenbyes og 66 ß for udenbyes Abonnenter, Postporto indbefattet. Subskriptionen vil blive bindende for hele Aargangen og længere, hvis ikke skriftlig Opsigelse skeer inden hvert Aars 1ste November. — Udgiverne have forøvrigt erholdt Øvrighedens Tilladelse til ogsaa næste Aar paa sædvanlig Maade at foretage Udlodning af Præmier blandt Abonnenterne.

A. Dzwonkowski.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 48. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 26de November 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Walachiet og Bucharest.

(Af Demidoffs Reise til Krim, London 1853.)

Den store Slette, som udstrækker sig mellem Bucharest og Giurgevo, er hist og her gjennemskaaret af steilt afskraanende Dale, som ved stærk Regn forvandle sig til Sumpe, der kunne blive farlige for den Reisende. Flere end een Gang vare vi næsten blevne siddende fast med vore tunge Vogne, da Veien her ikke har andet Grundlag end Faskiner, som blive lagte tværs over den. Vee derfor Vognen, naar Hestene blive siddende i dette sorte og bløde Dynd! Man vilde komme til at vente længe, førend man fik Hjælp. Forøvrigt ere paa disse sørgelige Veie de Reisende ligesaa sjeldne som Landsbyerne, hvis man ellers kan benævne saaledes en fattig Samling af Hytter, opførte af Faskinværk og Leer, der bedække en Art Hvilested, hvor en heel Familie ligger nedgravet.

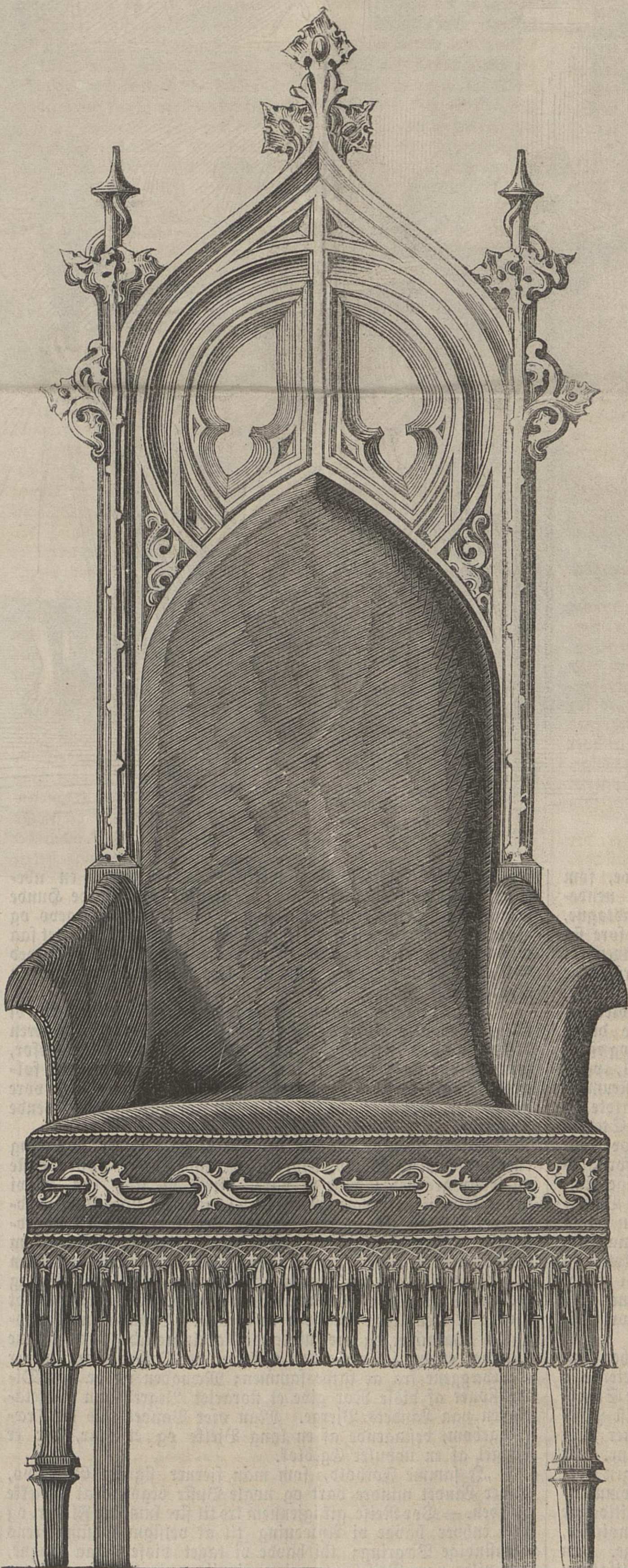
Dog, paa Dagen for vor Gjennemreise bleve disse elendige Landsbyer oplivede af en frygtelig Larm; Dagens Festlighed havde vakt alle Zigeunernes Violiner. En suursød Drik, som den walachiske Bonde er vant til at kalde Viin, oplivede Musiken til disse Dandse af alle disse kraftige Bønder og alle disse brune Piger, ja oplivede endog de gamle Koners snøvlende Stemmer til de gamle nedarvede Sange, som maaskee daciske eller romerske Øren have hørt paa Decibals og Trajans Tider.

De tyve Mile, som vi havde at tilbagelægge, vare temmelig hurtigt gjennemilede. Saalænge man jager frem over Steppernes jevne Grund, er Reisen ligesaa hurtig som let; de magre og forhungrede Heste, som ikke ere fæstede ved Andet end et Par gamle Touge, bringe de Reisende frem med uhyre Hurtighed. Postillonerne, som hænge paa deres høie Træsadler, lade Tømmen flagre over Skulderen, hyle og tee sig som Rasende og drive den halvvilde Skare af 20 Heste, som ere forspændte for en eneste Vogn, uden Ophør frem i Galop. Naar et saa evertyrligt Forspand styrter igjennem Steppens høie Græs, benytte Hestene denne Fordeel til i fuldt Løb at æde nogle tørre Græsstraa. Paa Stationen er Fraspændingen snart forbi, da Hestene selv ryste de ovenfor omtalte Touge af sig; naar dette er skeet, trække Kudskene Dyrene til Tegn paa deres Tilfredshed og for at styrke dem, paa eengang stærkt i begge Ørene og i Pandehaarene, hvorefter de tillade dem at puste ud paa Steppens forbrændte Grønsvær.

Ved vor Ankomst til Bucharest var Aftenen allerede langt fremrykket og vi fandt med megen Vanskelighed Huusly i de krumme og mørke Gader af den uhyre Stad, med Førere, for hvem man ikke kunde gjøre sig forstaaelig. Man havde angivet os den adelige Klub i Theatret som det eneste Sted, hvor vi kunde finde en Bolig; men der manglede ikke meget i, at Værten havde nægtet os sin Bistand, og først efter mange Bønner kunde vi, efter Theatrets Slutning, komme i Besiddelse af tvende Værelser, hvor vi kun behøvede at aabne en Dør, for at være paa Scenen. Vi havde forørigt Uret i at beklage os over denne Koulissebolig, thi uagtet dette besynderlige Værelse fik vi kort efter Besøg af de mest betydende Personer.

Neppe havde vi ordnet os, før en Officier, affendt af den regjerende Fyrste, stillede sig til vor Disposition. I Øieblikket blev der stillet en Vagt ved vore Vogne, hvilke i det rummelige Gaardsrum bleve beskyttede mod Zigeunernes Tyvagtighed. Disse Vagabonder, som stedse ere i Hælene paa enhver Fremmed, havde allerede under Forvirringen ved Ankomsten fundet Leilighed til at sætte sig i Besiddelse af nogle af vore Sager af ringe Værdi.

Vi raade enhver Reisende, der træt ankommer til Bucharest, at gjøre sit første Besøg i de fortræffeligt indrettede tyrkiske Bade, hvilke ogsaa vi prøvede. Disse Indretninger, som for det meste ligge i den af Dombowitza gjennemstrømmede Deel af Staden, forbinde med den gavnlige Virkning af Dampen og Gjennemæltningen alle de Opfindelser, hvormed Østerlændingerne have vidst at omgive Livets Fornødenheder. Naar Propheten var klog nok til at gjøre en Forskrift angaaende Sundheden til en hellig Troespligt, saa vare de sande Troende sandselige nok til deraf at gjøre en Fornøielse efter deres Valg, og hvortil hele deres Væsen hengiver sig med hele sin Vellyst. Intet kan sammenlignes med den behagelige Mathed, som bemægtiger sig de udmattede Lemmer, naar man kommer ud af de varme Dampe, har gjennemgaaet den kraftige Æltning med de balsamiske Indgnidninger, og man finder sig rolig udstrakt i et let Net, medens Tobakspiben udbreder en Lugt og Iisvand, farvet med Rosenkonfekturer, fra Tid til anden skjænker Vederkvægelse; og alligevel forskaffer man sig i Bucharest denne velkomne Salighed for alle Sandser for en yderst billig Betaling; ogsaa er det et stort Ønske, at Sæderne fra Wien og Paris, som stedse mere bemægtige sig denne Stad, lade disse tvende Sager bestaae, af hvilke Tyrkerne kunne være saa stolte, de to eneste, som Europa kunde misunde Orientens Civilisation, nemlig Badet og Kaffeen.

Lænestol fra Oscarshall. (Se Side 192.)

Nogle modtagne og afgivne Besøg begyndte allerede den første Dag at give os et almindeligt Bekjendtskab til Bucharest og dets Beboere. Forresten vare vi Gjenstand for en saa udsøgt Høflighed, at der fra det første Øieblik var lagt Beslag paa hele vor Tid for et langt længere Tidsrum, end vi kunde opofre denne forekommende Gjæstfrihed.

Den regjerende Fyrste havde bestemt en Aftentime til vor Modtagelse; imidlertid vandrede vi, som ægte nysgjerrige Fremmede, omkring for at lade den smukke Verden, som spadserede omkring paa den almindelige Samlingsplads og kjørte omkring i sine daglige Vogne — thi her eier Enhver en saadan — passere Revue for os. Denne Spadseregang er meget besøgt, men fortjener dog ikke at være saa afgjort, thi den er ikke andet end en stor, støvet Gade, gjennemskaaret af mange Vognspor. Naar man har naaet Enden af Gaden og Byen, bliver man ført hen paa en slet vedligeholdt Vei, hvor unge Træer i det næste Aarhundrede love de lykkelige Walacher Skygge. En flad, sumpig Mark er den Horizont, som omgiver dette Forlystelsessted. Desuagtet er Vognrækken lang og tætsluttende, og man finder hver Aften regelmæssigt Udvalget af denne brogede Nation, som nu ombytter ligesaavel Klædedragten som Sæderne. I den samme Vogn, i hvilken man seer Fruentimmere, som i Antræk og Manerer stræbe at efterligne Wienerinderne, finder man ligeover for den unge Walach i sort Kjole det ædle og værdige Ansigt af en Bojar med hvidt Skjæg og en Hue med uhyre Top — en tung, af Fanarioterne indført Hovedbedækning. Paa Kudskesædet sidder undertiden alvorligt en russisk Kudsk i sin lange, snævre Kaftan, snart en Tyrk med bred Turban, eller en Arnaut med en hvid, folderig Turtanella, etslags Fruentimmerkjole. Kort sagt, denne Procession, der om Aftenen drager hen gjennem Støvet, med sine Fjære, Turbaner og Slør, som overalt berøre hverandre, danner et fuldkomment fremmedartet Skuespil af en overraskende Nyhed.

Imidlertid havde man begivet sig til Hospodarens Pallads, nogle Officierer ventede paa hans Tilbagekomst, blandt hvilke vi fandt en Franskmand, Vicomte de Grammont-Louvigny, paa hvis fuldendte Høflighed vi modtoge Prøver. Modtagelsessalen havde ingen anden Prydelse, end Billedet af General Kisseleff. Snart anmeldtes Hospodaren, hvis hjertelige og behagelige Modtagelse tillod os at vurdere denne Fyrstes mangfoldige Kundskaber. En let og aandrig Underholdning om alle de Gjenstande, som da beskjæftigede Salonerne i Vesten, beviste, at vort Aarhundredes Fremskridtsaand finder en værdig og forstandig Kjender i denne Hovedstad, hvortil man kommer gjennem Ørkenen. For med nogle Træk at skildre Hospodaren i Walachiet, maa man sige, at Fyrst Ghika, der regjerer under Navn af Alexander II, med en Gentlemans Ydre forener et blidt og alvorligt Væsen, hvilket strax indgyder Tillid; han taler med Lethed og Klarhed og røber en udmærket Forstand. Denne Fyrste, der synes at have naaet sin halve Livsalder, er hidtil ugift; han afgiver et Exempel paa Privatmandens Dyd, ligesom paa ophøiet Kjærlighed for det offentlige Vel. Walachiets Fyrster have antaget Vestens Dragt og de russiske Uniformer. De tale sædvanligviis Fransk med en beundringsværdig Lethed.

Senere bleve vi forestillede for Hospodarens begge Brødre; Fyrst Michael Ghika, den Ældste i Familien, er Minister for det Indre under Titelen Stor-Vornik, og var nylig bleven udnævnt til Ban, den første Værdighed efter Hospodaren; den yngste Broder, Konstantin Ghika, staar i Spidsen for Militærvæsenet og kommanderer som Stor-Spathar den lille walachiske Armee. Efter tyrkisk Skik bød man

os Kaffe. Vi toge Afsked fra denne Fyrste efter en Underholdning, i hvilken vi gjentagne Gange havde Leilighed til at bemærke de gedigne og mangesidige Kundskaber og de ophøiede Anskuelser, der udmærker Herskeren over et Land, hvor Alt først skal indrettes.

Efter at være vendte tilbage fra Palladset, fandt vi de ved Bredden af Donau efterladte Kammerater. De vare aldeles udmattede og vi skyndte os med at anvise dem den simple Bolig, som vi havde fundet i Nabolaget. Vi anføre her den Omstændighed, som opholdt dem, og hvad de havde seet af Gjurgevo, efterat vi ved vor Afreise havde efterladt Posthuset blottet for alle Heste.

„Da vi saa os tvungne til at blive i Gjurgevo, uden Hest og Vogn, for at begive os til Bucharest, begyndte vi med paa Posthuset at sikre os et tilstrækkeligt Antal Landvogne, for kun at faae bortført vor tungvindte Oppakning. Der gives intet Simplere og som er nyere for os, end disse walachiske Postvogne, som man kalder Karozzer. De bestaae i et Slags lidet Troug af Træplanker, der hvile paa fire mere eller mindre runde Hjul og paa tvende Axler, uden Spiger og uden det ringeste Jernbeslag. En saadan Kasse, fyldt med ofte raadnende Hø, kan optage en, meget sjelden to Reisende. Den Ulykkelige bliver da nedbøiet, ikke støttet eller holdt af nogetsomhelst, bliver saa reven afsted, idet han holder sig fast ved Hjulene paa sit plumpe Kjøretøi, lige som en uerfaren Rytter holder sig fast ved Manken paa en lybsk Hest. Disse Vogne kan man kun sammenligne med de russiske Teleger, men de staae alligevel langt under dem. Dette Transportmiddel, der forbinder alle Besværligheder, som man har at frygte paa Reiser, er alligevel det eneste, hvoraf man kan betjene sig i Walachiet, naar den Reisende ikke har egen Vogn. Vi skulde afreise ved Midnat, naar de tilbagekommende Heste tilstrækkeligt havde udhvilet sig; vi havde derfor Tid nok tilovers til at betragte Staden og Skuespillet af den Fest, hvis Larm lød omkring os.

„Gjurgevo var en tyrkisk Fæstning, førend den ved Fredsslutningen 1829 blev walachisk. Da hævede den russiske Invasion Donaufyrstendømmerne fra deres Forfald. Barbariet trak sig tilbage over Donau, men Tyrkerne sløifede før deres Afmarsch Volden om Gjurgevo, saa at Staden nu er en Blanding af gammel og ny Bygningsmaade. Den nye Symmetri har draget lige Linier igjennem det gammel-orientalske Virvar, og derfor ville endnu længe ufuldendte Gader og med Gruus bedækkede Steder gjennemkrydse den regelmæssige Plan for det ny Gjurgevo. Den ved Donau liggende Deel er ny; nogle nye Huse og den til den hellige Petrus nylig indviede Kirke give den et ganske europæisk Udseende. Fremdeles finder man en rund Plads, paa hvilken der hæver sig et høit Taarn; Dette er hele Gjurgevo: her findes alle Bade og Kaffehuse forenede med foran Dørene i Kredse forsamlede Tobaksrygere. Her finder man ogsaa efter løgnagtige Skildter to til tre Værtshuse, hvor den Reisende istedetfor enhversomhelst Aftensmad finder nogle syltede Frugter med Vand (dulchez) og en Billard istedetfor Seng; dette Møbel, af slet Beskaffenhed saavel til det ene som det andet Brug, finder man hyppig i Moldau og Walachiet.

„I et Dieblik var Staden ganske forladt, og hele Befolkningen havde begivet sig ud paa en stor Slette uden Skygge og uden et Græsstraa. Her samlede sig hele Landsbyer af Walacher og Zigeunere. Ogsaa forøgede sig Antallet af de allerede talrige Kjøbmænd, Musikanter og Nysgjerrige, som vare blevne hidlokkede af denne paa flere Dage beregnede Fest. Er man kommen ind i denne Fornøielsernes Leir, saa blive Hestene fraspændte, Leirlivet begynder og der opstaar en Nomadeby, som hurtigt udvider sig ved Blanding af de forskjellige Racer, som befolke Walachiet. Walacherne leire sig under store Tepper, medens deres tunge Vogne danne Sidevæggene, omkring hvilke Trækoxerne og Bøfflerne tygge Drøv, medens man gjenkjender Zigeunerhorderne paa deres mørke, sortstribede Telte.

„Til alle Sider hævede der sig Røg fra de Ilde, ved hvilke man tilberedte de simple Næringsmidler til dette for Festen saa ivrige Folk. De stærke walachiske Piger kjendte man paa deres Fløielshuer, paa hvilke glimrede lange Rader af Zecchiner eller Paras, som udgjorde deres Udstyr. Ofte er en med Dukater bedækket Hue, som tynger paa et sygeligt og ubehageligt Ansigt, mere skikket til at at hidlokke Friere, end et ædelt og blidt Ansigt, som kun har en fattig Prydelse af Paras. Dette er i det Hele taget Historien om næsten enhver Medgift hos alle Verdens civiliserede Folk. De unge Zigeunerinder udmærke sig ved en eiendommelig Skjønhed, hvilken ogsaa har beholdt Udtrykket af den Stamme, fra hvilken dette omvankende Folk skal have sin Oprindelse; mange Skribenter finde hos dem den slanke og smidige Vært og de spæde Lemmer, som hos Fruentimmerne fra Ganges.

„Det er umuligt, at beskrive denne bevægede og larmende Markedsleir, hvor denne Masse tumlede sig. En ubegrændset Slette, hvor der reiste sig en tyk Støvsky, var ganske bedækket med Telte, Hytter, Vogne og Kreaturer. Mellem denne Vrimmel uden Orden, uden Politi, og dog uden Uorden, havde Kjøbmændene indrettet deres Opstilling. Her solgte man Klæder, Stoffer, Peltsværk og Levnetsmidler i Overflødighed. Saasnart der fandtes en Plads midt i denne bevægelige Mængde, blev den strax besat af Dandsere. Disse gjorde en stor Runde, som vendte sig snart til Høire, snart til Venstre med en langsom Bevægelse, der til enkelte Tider blev mere livlig. Herved holde Mandfolkene og Fruentimmerne hverandre i Haanden, Zigeunerne staae i Midten med deres Violiner og lade det ikke mangle paa Anstrængelse ved at udføre deres uendelige Melodier. Den af denne Fornøielse udmattede Dandser

Dandsende Dervischer.

kan forlade den efter Behag, og enhver Forbigaaende, som føler Lyst, kan deeltage deri; saaledes fortsættes dette uendelige Bal, for hvilket Walacherne synes at være meget indtagne, til langt ud paa Natten. Endog Zigeunerpigerne opføre sig ved denne Leilighed anstændigt og med Tilbageholdenhed. Man saa ikke sjelden 50 til 60 Dandsere i det mest forskjellige Antræk blandede sammen i samme Kreds. Af saadanne Kredse, der bevægede sig om saadanne skrigende Orchestre, fandtes der en Mængde over hele Sletten. Ogsaa os behagede denne simple Fornøielse med et vist Udtryk af antikt Alvor, og efterat vi i længere Tid havde holdt ud i denne Trængsel, vænnede vi os til denne Atmosphære af Larm, Skrig, Instrumenter og Klokker; men Forberedelserne til vor Afreise kaldte os tilbage til Agenten for Dampskibet, der tillige var Stedets Apotheker. Vi vare særdeles lykkelige ved at kunne overlade os til hans Tjenstagtighed, og da vi kunde gjøre os forstaaelige i det italienske Sprog, saa sagde denne tjenstvillige Embedsmand os, at vi denne Aften ikke kunde afreise til Bucharest, da han kjendte Postkapitainens onde Villie. Men da vi ogsaa stode i Fare for ikke at erholde noget Middagsmaaltid, saasom vi savnede et passende Sted, saa førte vor Beskytter os til Leverandøren for Kvarantæneindretningen, hvor vi fandt et simpelt, noget tyrkiskt Maaltid; derefter tilbød denne høflige Apotheker os Gjæstfrihed hos sig, hvor desuden vort Reisetøi laa, og han forskaffede os noget Hø.

„Tilladelsen til at fordre Postheste erholder man her, som i Rusland, kun paa en Anviisning af Overautoriteterne i Hovedstæderne, efterat have betalt Hesteleien for den hele Strækning, hvilken Podoroschnaja (Veiseddel) bliver forevist Postmesteren eller Kapitainen paa enhver Station, hvorefter man ikke har mere at betale end Drikkepenge til Postillonerne. At forskaffe sig et sligt Pas paa en saadan Dag, var ingen Ubetydelighed; Festen gjorde Fordring paa Alt. Pladskommandanten var ganske beskjæftiget med sit Embedes høitidelige Pligter og hans Lieutenant derimod med Dagens Fornøielser, saa at de henimod Aften ikke mere vare tilgjængelige. En anden ubehagelig Omstændighed, den walachiske Civilisation, der var traadt istedet for de tyrkiske Sæder, havde endnu ikke fra denne for kort Tid siden tyrkiske Stad fordrevet en ubekvem og undertiden farlig Arv: Skarer af omløbende Hunde bemægtige sig, naar Natten kommer, Gaderne i Gjurgevo og gjøre dem især vanskeligt tilgjængelige for Fremmede. Uagtet saa mange Forhindringer vare vi færdige, da Postmesteren ved Midnat i egen Person ankom med sine talrige Karozzer foran Apothekerens Dør.

„Allerede vare vore Sager bragte paa Vognene, da vi alligevel maatte gjøre Afkald paa Reisen, fordi Postmesteren bestemt nægtede at medtage noget Pakgods. Vi kunde derfor, som det var os forudsagt, først begive os paa Veien den følgende Dag i to store Bondervogne, kastede sammen med vore Reisesager, idet vi istedetfor alt andet Forraad medtoge tvende Rugbrød.

„Strax udenfor Staden befandt vi os paa en stor Eng eller meget mere Sump, hvor en Mængde Oxer, Bøfler, Heste og Faar græssede; hvor vi vare, vidste vi ikke, kun at vi droge frem i Retningen mod Nord; men ikke nogetsteds fandtes der et Tegn til, at dette var en Vei, som førte til Hovedstaden. Veien gjennem disse Stepper er ligesaa ubestemt som de Menneskers Luner, der gjennemstreife dem. Der er Rum nok og talrige ere Hjulsporene; Bonden vælger efter Behag mellem Græsvolden eller den blottede Jord. Vort første Holdt gjorde vi i en liden Dal ved en Brønd. Brønde findes hyppigt i Walachiet og ere uforanderligt indrettede paa samme Maade; en huul Træstamme beskytter det Indre og forhindrer Sidevæggene fra at falde sammen; Mængden og de store Dimensioner af disse Rør give et storartet Begreb om Vegetationen paa Landets Bjerge. Man øser Vandet med en Træsvingebom, bestaaende af en lang Bjelke og et Kar, der er hugget af en udhulet Egeblok.

„I samme Forhold, som man fjerner sig fra Gjurgevo, bliver Landet mindre bart og nogle Buske begynde at bedække Jorden. — Vor Reise gik igjennem tre til fire sumpige Floder, og ved enhver havde vi Anledning til at velsigne Postmesterens egensindige Vægring; thi havde vi taget disse smaa Vogne, saa vilde vore Reisesager nødvendigviis være blevne gjennemvaade, og vi selv kunde let have væltet i disse farlige Vadesteder. Mere end eengang fandt vi dybe Huller, i hvilke Hestene styrtede med de tunge Vogne. Ved saadanne slemme Tilfælde blev Kudskenes sædvanlige Skrig en sand Hylen. Ofte manglede Hestene og Postillonerne Kræfter. Saa standsede de, thi først efter utrolige Anstrængelser kunde de tunge Maskiner rives op af Dybet, langsomt forlod de Floden, efterladende sig et langt Spor af sort Vand og flydende Dynd.

„Efterat vi vare komne forbi nogle elendige Landsbyer, hvis fattige Hytter antydede den største Elendighed, fandt vi en større Landsby med bedre Huse. Et smukt Kloster, over hvis Port der fremragede et Taarn, ligger lige ovenfor et Værtshuus af sjeldent Omfang. Disse to Bygningers Mure ere af en vandrende Rafael bemalede med meest forskjelligartede Gjenstande, hvis Mængde vidner om en beundringsværdig Frugtbarhed. Denne sjeldent dristige Maler har vovet at fremstille Rækkefølgen af alle Væsener; først de fornemste Slægter af Dyreriget, uden at forglemme Kænguruhen fra Australien, som sikkert ikke ventede en saadan Ære; efter dernæst at være kommen til Menneskeslægten, har han fremstillet Skabningens Mesterstykke i de mest triumpherende Stillinger; der findes smukke Herrer og Damer, pragtfulde Paschaer med langt spidset Skjæg, og imponerende Bojarer med deres balonformige Hættehuer: endelig walachiske Soldater i Paradeantræk; Alt dette omkrandset af Grønt med Løvguirlander og indfattet mellem fabelagtige Blomster.

„En stor Gynge med et farligt Hjul, som vexelviis truer med at slynge de af Deeltagerne langt ud i Luften, som befinde sig høit oppe, var anbragt ved Klosteret. Man fortæller, at Walacherne have en særdeles Forkjærlighed for denne Fornøielse, omendskjønt derved hvert Aar forekomme betydelige Ulykkestilfælder. I den store Sal i Værtshuset, som ligeledes var bleven illustreret af den walachiske Rembrandt med glimrende Freskomalerier, akkompagnerede en Zigeuner-Dreng, hvis ligesaa rene som gjennemtrængende Stemme foredrog langsomme og høitidelige Sange. Efter Udtrykket af Musiken at dømme, og efter de talrige Tilhøreres alvorlige og bevægede Holdning, maatte denne Sang, der bestod af to simple og rørende Scener, være en Art melankolsk Klagesang, i hvilken

vilde Urfolk fortælle deres Traditioner og deres Seire, saavelsom deres Ulykke. Walacherne, disse Efterkommere af Romerne, som saalænge vare forhaanede, maae have opbevaret en af de Sange, som trøste i Slaveriet, det sidste Echo af en bedre Fortid. Dette var i det mindste det Indtryk, som denne simple Sang af det arme Zigeunerbarn gjorde paa os.

„Efterat vi havde forladt denne Landsby, kaldet Deresita," satte vi før Nattens Frembrud over en Skibsbro og ankom først seent til Bucharest, da vore Heste vare blevne udmattede af et Løb af næsten 10 Mile og havde sagtnet deres Gang og vore Postilloner vare saa hæse, at de havde maattet ophøre med at drive dem frem ved sit Skrig. Vi bleve først førte ind i en Chan eller et Karavanserai, som saa skrækkeligt ud, og kun ved en der sig udmærkende Jødes Tjenestagtighed bleve vi bragte paa vort den foregaaende Aften ankomne Selskabs Spor. Endelig efter megen Umage, og takket være deres Betænksomhed, som vare komne før os, ligesom ogsaa en af Hospodaren affendte Kapitains Iver, vare vi ved Midnat anbragte hos en Italiener, hvor Enhver kunde nyde den noget haarde Fornøielse af en Seng, der bestod af Brætter, som vare lagte paa et Understel."

Saaledes fandt vi os den 13de Juli samlede i Hovedstaden, og vi havde frit Valg til at anvende vore ligesaa behagelige som nyttige Dieblikke. Det første, som man i Bucharest sørger for, er at forskaffe sig en Ekvipage; Stadens store Udstrækning fordrer denne Forsigtighed, og endnu stærkere fordrer Moden det, ja saa stærkt, at ingen nogenledes anstændig Person kan lade sig see paa Gaden tilfods. Denne Skik og Brugen af en Kappe, som man bærer ved enhver Leilighed, for at beskytte sig mod Støvet, ere begge rigtignok ikke efter den Reisendes Smag, der vil see og iagtage Alt. Vi nølede ikke med, Enhver paa sin Side, at gjennemstreife Staden, hvis Gader ere livlige og besatte med talrige Butiker, hvor Livligheden erstatter den gode Smag. Et heelt Kvartal er fyldt med Bundtmagermagaziner og Snedkerværksteder. Gaderne ere af ulige Bredde, krumme og særdeles slet brolagte. Flertallet af Husene er ikke andet end Barakker af markstukket Træ, mellem hvilke der hæver sig Bygninger af den mest fordringsfulde Architektur. Ulykkeligvis modstaar det her brugte Materiales skrøbelige Natur ikke Klimaet, og de smukkeste Huse i Bucharest have udvendigt, uagtet al Ødslen med Løvværk og Rosetter, et forfaldent Udseende. Hvad der er mest paafaldende i Staden, er den Forskjellighed af Dragter og Skikkelser, som denne Stads talrige Befolkning hvert Dieblik fremviser. Alle disse Folk ile med et langt hurtigere og mere beskjæftiget Væsen, end man her skulde vente af de lavere Klasser, som ere ganske orientalske. Haandværkerne i Bucharest, Arbeiderne, Sjouerne synes ikke at frygte Arbeidet; men hvad der mest beliver Staden, er det store Antal af Jøder, som beboer den. Driftige, høflige, ikke modløse, befordre de Livet og Bevægelsen, thi de skye hverken at gaae eller at anstrænge sig, naar de kunne gjøre sig Haab om den ringeste Fortjeneste. Saasnart man seer en Hat med bred Rand og den lange, sorte, luslidte Jødefrakke, kan man sige, at man har en af hine duelige, forstandige og utrættelige Betjente, som ikke skyer nogen Ting, hverken Foragt eller Had, til hvem man dristigt kan henvende sig om Alt, og som svarer paa tydsk, italiensk, ja maaskee fire Sprog; og naar Forretningen er endt, er hans Industri, hans Hurtighed, hans Taushed, hans Taalmodighed, hans Veltalenhed, hans Dyder, hans Laster, hans Sjæl, hans Legeme (Alt tilhøre Dig) betalt med et Par Pjastre (11 til 12 Skilling). Har man engang ved en øieblikkelig Anledning, til en eller anden hastig Forretning, benyttet en Jøde, saa er det vanskeligt at slippe løs fra ham igjen; fra det Dieblik af tilhører han Dig, eller meget mere Du ham; han forlader Dig ikke mere, han følger Dig paa tyve Skridt gjennem Gaden og forstaar, hvad Du mangler paa ti Skridts Afstand. Han sætter sig paa Dørtærskelen, hvor Du træder ind; naar Du træder ud, bemærker Du hans fine, høiagtelsesfulde Blik, som beder om en Befaling. Han sover paa din Trappe, under din Vogn, han betjener dine Folk, hilser din Hund paa Gaden; han er her og der, han er overalt; Du har tyve Gange jaget ham bort med hæftige Skjældsord, men dog holder han ud. Uagtet forstødt, kommer der dog en Dag, et Dieblik, et Indfald, da man behøver Jøden! Neppe har man faaet Tanken, saa kommer han frem ligesom af Jorden, bøiet i sin Underdanighed, med sin jødiske Stilling, der hverken er knælende eller staaende, med en underdanig Mine og et opmærksomt Øre: dette er Jødens Triumph; nu er det Dieblik kommet, som han maaskee har ventet med 48 Timers Vaagen, Udmattelse og Fornedrelse! Neppe har Du udtalt, saa bliver Du adlydt, og adlydt med Punktlighed, Fiinhed og Høiagtelse; og naar endelig efter saa megen Omhu og Opofrelse den stakkels skjæggede, lasede tjenende Aand erholder sin kjære Belønning, denne Mynt, som han har fulgt, som han har paakaldt, i hvis Tjeneste han har været i to Dage, saa seer Du i hans taknemmelige Die, at han anbefaler Dig til Abrahams og Isaks Naade og er beredt til at underkaste sig den samme Møie for den samme Priis.

(Sluttes.)

De dandsende Dervischer.

Dervischerne i Tyrkiet ere religiøse Tiggere, som leve i en klosterlig Indgetogenhed. Der er flere Klasser af dem. Deres Indstiftelse skriver sig fra gamle Tider, og Mailavis eller „dandsende Dervischer" forekomme i det 13de Aarhundredes Begyndelse. Disse have et stort Kloster i Galata og

Vilde Heste i England.

et andet i Teonium. De hylende Dervischer fra Skutari komme næst efter dem, og begges Ceremonier, der staae aabne for Enhver mod en liden Betaling, iagttages af alle Fremmede som en Kuriositet. En af disse skildrer sit Besøg saaledes:

„Vi begave os hen til Klosteret, som er beliggende i Nærheden af Arsenalet, i Følge med flere unge Officierer af den engelske Flaade, da vi erfarede, at vi vare komne en halv Time for tidligt. Det traf sig imidlertid, at vi bleve meget vel underholdte i Mellemtiden. Efterat have taget af vore Sko, bleve vi førte ind i et stort Forværelse, hvor vi fandt flere Dervischer forsamlede. De røgede og trakterede ogsaa os med Piber og Kaffe. Efterat have nydt denne Forfriskning, bleve vi førte tværs over Gaarden til Moskeen, en ottekantet Bygning, med et i Midten afgitret Rum, der skulde tjene til Scene for Dagens Evolutioner. Forsamlingen ordnede sig udenfor. Da Dervischerne havde begivet sig ind i denne Helligdom, begyndte de med nogle andægtige Ceremonier, i Løbet af hvilke de marscherede nogle Gange rundt deres Indhegning, nu og da bøiende deres Hoveder pludselig til Jorden. Hele denne Tid vare de iførte deres grove Klædeskapper og Blomsterpottehatter. Pludselig blev en vild Melodi, halv Vals, halv Klagesang, stemt op af Orchesteret paa Galleriet med en skingrende Pibe og en Tom-tom eller Tromme, som var deres eneste Instrumenter. Dieblikkelig begyndte Dervischerne, en for en, at tage af sig Kappen, og derpaa at dandse, dreiende sig hurtig rundt paa Hælen med etslags Valsetrin, med Armene først lagte paa Brystet, dernæst vidt og phantastiskt udstrakte i Luften. Den Nøiagtighed, hvormed disse Evolutioner bleve udførte, var isandhed forbausende; omendskjønt de idelig bevægede sig tæt ind til hinanden og svingede ind og ud over det samme Sted, berørte hverken deres Lemmer eller Klædninger hinanden. En gammel Dervisch, som beholdt sin grønne Overkappe, spadserede hele denne Tid med korslagte Arme imellem Dandserne, undersøgende deres Trin, og naar han ikke var ganske tilfreds, stampede han haardt med Foden i Gulvet. Dandsen fortsattes, indtil Dandserne vare ganske udmattede, og ved en pludselig Standsning af Musiken, endte den. Derpaa begyndte mere Valsing og Dunken med Hovedet, saa en ny Dands; og dermed vare de endnu beskjæftigede, da vi, efterat have faaet nok, forlode Stedet. En af Broderskabet modtog ved Døren vor frivillige Ydelse af nogle Pjastre, hvorfor han syntes meget taknemmelig."

(Illustr. Lond. News.)

Vilde Heste i England.

I England, hvor Agerdyrkningen og Fædriften, tildeels ved kunstige Midler, er bragt til en Fuldkommenhed, som opvækker Forbauselse, og hvor de fleste Sysler i denne Retning allerede nu for en stor Deel udføres ved Maskiners Hjælp, skulde man neppe vente at finde en saadan Scene, som vor Afbildning forestiller, og hvilken snarere synes at høre hjemme i Ukraines Sletter, hvor Kosakerne fange de vilde Heste, som der græsse paa de uoverseelige Græsmarker, eller paa Nordamerikas Prairier og Sydamerikas Pampas, hvor den dristige Bæverfanger, den vilde Indianer eller den en Centaur lignende Gaucho ved den aldrig feilende Lasso forfølger den vilde Mustang. Og dog er det saaledes, og i en af de mest dyrkede Grevskaber i England (Devonshire) finde saadanne Scener hvert Aar Sted paa den vilde Exmoorhede, som af dens driftige Eier er bleven gjort til en indbringende Indtægtskilde.

Her holdes nemlig en Race af indfødte Smaaheste (Ponies), som ved Krydsning med arabiske og Fuldblodsheste ere blevne bragte til en stor Fuldkommenhed. De græsse der Sommer og Vinter under Hyrders Opsyn, og hvert Aar holdes der en Auktion over dem paa selve Stedet, hvorom en Korrespondent i Lond. illust. News, der besøgte Salget iaar, giver følgende Beskrivelse:

„Efterat have passeret gjennem den lille Landsby Simon's Bath, naaede vi den Mark, hvor Salget skulde gaae for sig. Det var en temmelig steil Skraaning, hvis øverste Deel var noget fladere, end det øvrige, medens den steile Side blev afbrudt ved et Steenbrud, og Fladen selv var overstrøet med store Granitblokke. Ved Foden flød en Bæk, og det Hele var omgivet med et høit Steengjærde. Paa den øverste Deel fandtes to Indhegninger, af fem Fods Høide med to Porte og forenede ved en smal Gang. I den første af disse Indhegninger vare Hestene ved List og Kunst drevne af Hyrderne, og bleve nu, da Salget skulde begynde, parviis drevne gjennem den smale Gang ind i den anden Indhegning. Siddende paa et Gjærde havde vi hele Scenen foran os, der var fuld af Liv. Hestene, som løbe vildt omkring i den første Indhegning, kunde ikke uden Møie adskilles i Par og drives gjennem den smale Gang til den anden Indhegning, foran hvilken Auktionator sad og hvor Salget foregik. Naar det endelig lykkedes at skille dem fra Kammeraterne, fore de med Manen og Halen i Veiret flere Gange rundt den nye Indhegning, før de lidt efter lidt beroligedes. Heller ikke var det let at kjende Tallene, der betegnede deres Alder og som med Kridt vare skrevne paa deres Lænd, og at skjelne mellem 3, 5 og 8. Men den vanskeligste Opgave var dog, at fange dem efter at Salget var endt. Til den Ende havde et heelt Selskab Hestefangere under en selvvalgt Anfører indfundet sig, hvilke tilbøde sin Tjeneste for en Sixpence pr. Hest. De krøbe da bag nogle tamme Heste saa nær ind paa det betegnede Dyr som muligt, hvorpaa de paa et givet Tegn, tre ad Gangen, sprang løs paa deres Offer. To, hvoraf den Ene bar en Strikke, klyngede sig fast til dets Hals, og søgte at trykke dets Næsebor sammen med Haanden, medens den Tredie hang sig fast i dets Hale og søgte at kaste Dyret til Jorden. Ofte mislykkedes

det første Forsøg, idet Hesten sled sig løs og satte over Indhegningen. Undertiden saa man Mændene og Hesten rulle paa Jorden, den sidste bidende og kæmpende med Forbenene uden at Mændene slap deres Tag, og det var som et Under, at Ingen fik Arme eller Been brudte. En deilig brun Hingst, ved hvis Man to kjække Karle holdt sig fast, steilede, slog med Forbenene og rev tilsidst sine Forfølgere med sig ned ad den steile Brink, saa at Alle rullede i Bækken ved Foden af Høien; Hingsten var den første, der kom paa Benene igjen og satte nu fnysende og vrinskende afsted opad den modsatte Bred, for at nyde sin kortvarige Triumph.

Endelig vare de kjøbte Heste fangne, men endog da vare ikke alle Vanskeligheder overvundne. Enkelte vilde slet ikke gaae fra Pletten, Andre fore afsted i saadan Fart, at de Mænd, der holdt Strikken, snart laae paa Jorden og Fangsten maatte begyndes paany. Men i alle disse Kampe viste Dyrene ingen Ondskab, det var blot Skyhed, der bragte dem til at kæmpe. Nogle Dages Indespærren i et Skur, nogle Gulerødder med en Smule Salt, forenet med en blid Behandling, ere tilstrækkelige til at tæmme endog de vildeste blandt de treaarsgamle. Ere de ældre, da ere de rigtignok vanskeligere at behandle.

Som allerede anført, ere disse Heste af indfødt Race, forædlet ved Krydsning med arabiske og Fuldblodshingste. Desuden udsøges hvert Aar de smukkeste Hingste og Hopper til Forplantelsen. En god Ermoor-Pony er sjelden over 4 Fod høi, den har et velskabt Hoved med særdeles smaa Øren, en tyk rund Skulder i Lighed med alle vilde Hesteracer, og hvorved de blive særdeles skikkede til at modstaae Veirets Barskhed. I det Hele taget, er Kroppen rund og kompakt. Dens For- og Bagbeen, tilligemed Skuldrene og Hofterne ere vel dannede, Haserne stærke, Benene lige, flade og rene; Musklerne blive tidligt udviklede ved at løbe efter Mødrene op og ned af de steile Bakker. Blandt de 40 Stykker vare de forherskende Farver rødbrune, brune og graa; kastaniebrune og sorte fandtes sjeldnere, og Landsfolkene syntes ikke om dem, ligesom de i det Hele taget betragte Krydsningen med mindre gunstige Øine. Heri kan jeg dog efter en nøiagtig Undersøgelse af nogle af de bedste Exemplarer ikke være enig med dem, da Hestene aabenbart ved Krydsningen havde vundet i Størrelse og Udseende, uden at tabe noget i Udholdenhed."

Oscarshall.

III.

Paa første Side af vort Blad findes en Tegning af de særdeles elegante og smagfulde Lænestole i Oscarshalls Salon. Af Træsnittet kan man naturligviis ikke gjøre sig noget Begreb om Stolens virkelige Elegance hvad Betræk og Guldforziringer angaar; men dens ædle Form og det smagfulde Snitværk, der pryder det øverste af Rygstykket, er dog iøinefaldende nok; især tjener det sidste til at vise paa hvilket høit Trin Træskjærerkunsten hertillands allerede staar. Snitværket saavelsom det øvrige Snedkerarbeide er udført af Snedkermester Franze, af hvis øvrige Arbeider til Oscarshall vi i det Følgende ville komme til at meddele flere Afbildninger. Tegningen til Stolen er leveret af Architekt Nebelong og saaledes fuldkommen i Harmoni med den indre Dekoration og Bygningens Architektur. Materialet, hvoraf Stolene ere udførte, er poleret Egetræ, der betydelig fremhæver det rige Fløielsbetræk, nedentil omgivet af Guldfryndser.

Literatur og Kunst.

Af **Norsk Tidsskrift** for Videnskab og Literatur er netop udkommet et Dobbelthefte, der foruden flere Stykker, indeholder en særdeles udførlig (10 Ark tyk) Anmeldelse af Munch-Ræders store Værk om Juryinstitutionen. Denne Anmeldelse er forfattet af Assessor Winter-Hjelm og maa snarere betragtes som en selvstændig Afhandling, som en Udsigt over Juryens nærværende Tilstand og de ved samme i den sidste Tid i England indførte Forandringer, end som nogen egentlig Recension, og har saaledes selvstændigt videnskabeligt Værd, og Interesse endog for den, der ikke først har gjort sig bekjendt med Ræders omfangsrige Værk.

Diplomatarium Norvegicum udgivet af Chr. C. A. Lange og C. R. Unger er bleven rosende anmeldt i No. 19 af Gersdorfs „Repertorium der deutschen und ausländischen Literatur." Efterat Anmelderen først har gjort opmærksom paa hvilket Liv der i den sidste Tid rører sig i den fædrelandske Sprog- og Historieforskning hertillands, giver han et Udsigt over den i Værket befulgte Plan, hvilken han finder vel gjennemtænkt og hensigtmæssig, og fremhæver derhos de ved samme opnaaede Fordele. Dernæst berører han Udgivernes Maade at aftrykke Diplomerne paa, og gjør herved den Bemærkning, at han havde gjerne seet, om de, ved de forhaandenværende Originalers bogstavrette Aftryk, i Randnoter havde berigtiget de aabenbare Feil i Texten. Endelig dvæler han ved Samlingens Vigtighed i sproglig Henseende og ender med at rose dens „fortrinlige typographiske Udstyr."

Af **Norge i Tegninger** er udkommet 5te Hefte, indeholdende Laurbrofos, Parti fra Tindsøen, Gausta og Vestfjorddalen samt Rjukandfos. Ogsaa af norske Folkelivsbilleder have vi modtaget et nyt (4de) Hefte. For ikke at sinke Udgivelsen har Forlæggeren maattet lade det udgaae med een Blade, „Eventyrfortællersken", istedetfor to; den manglende 8de Blade, „Sæterreisen", skal derfor følge med næste Hefte. Texten til sidstnævnte Blade (optrykt efter Norge i Tegninger) haves i Heftet. Eventyrfortællersken er ledsaget af en heldig Forklaring af Jørgen Moe.

Det Tillæg af Psalmer til den evangelisk-christelige Psalmebog, som er besørget af Menighedskommitteen og som det ved kgl. Res. af 10de Septbr. dette Aar er tilladt at bruge i Vor Frelsers Kirke, er udkommet i Trykken og koster (122 S. smal 8vo) 16 ß. indbundet.

Rosenhaven af Sadi, oversat fra det Persiske og ledsaget med korte oplysende Anmærkninger af L. N. Boisen. Kbh. 1853. 14 Ark 8vo. Priis 66 ß. Gulistan, som her første Gang fuldstændig udkommer paa Dansk, hører blandt de mest berømte og belærende Digtninger, som den paa fortrinlige Værker i dette Slags saa rige orientalske Literatur eier. Den er affattet deels i Prosa, deels i Vers og fuld af smaa Fortællinger og Anekdoter, blandede med Tankesprog og Betragtninger, der ere hentede fra et fortroligt Bekjendtskab til Samtidens saavelsom Fortidens forskjelligste Livsforholde. Overalt mærker man Forfatterens, gjennem talrige Reiser, mærkværdige Eventyr og med heldig Jagttagelsesevne samlede Livserfaring, og derfor har hans Værk ogsaa noget særdeles Belærende ved sig. For dem, som ikke kjende hans Livsforholde, bemærkes, at han er født i Schiras, at han som Korsfarernes Fange maatte arbeide paa Fæstningsværkerne i Tripolis, indtil han løskjøbtes af en Kjøbmand fra Aleppo, at han blev ulykkelig gift, trak sig efter 30 Aars Reiser tilbage i Censomhed, levede derpaa 30 Aar i Betragtning og affattede i sine 12 sidste Leveaar sine Skrifter. Han døde 1291, næsten 102 Aar gammel. Hvad Oversættelsen angaar, er man ifølge den af en kyndig Mand i Maanedsskrift for Literatur (13de B.) fældede fordeelagtige Dom over et af Hr. Boisen tidligere udgivet Arbeide i samme Retning („Østerlandske Blomster" Kbh. 1834) berettiget til at sluttte det Bedste, især hvad Troskab angaar; dog forekommer det os, at Forf. ofte er nærgaaende mod Metriken og den danske Ordføining, om end ikke i den Grad, at Indtrykket under Læsningen synderlig forstyrres, saa dog tilstrækkelig nok til at minde om, at man har en Oversættelse for sig. Man mærker tydeligt, at Oversætteren har været for lidet Digter til at kunne gjengive Originalen saaledes, at man, som f. Ex. ved Rückerts Oversættelser, tror at have Originaler for sig. — For at forebygge Misforstaaelse maa Anm. bemærke, at han ikke forstaar et eneste Ord Persisk, og at han blot kan dømme om Oversættelsen efter det Indtryk, Læsningen af samme har gjort paa ham.

Norge.

Christiania. Kand. jur. P. Vosgraf er konstitueret som Bureauchef og Chef for Postadministrationskontoret istedet for Lassen.

Ved kgl. Resol. af 28de f. M. have følgende Haandværkere af de af Storthinget bevilgede Midler erholdt følgende Beløb som Reisestipendier for i Udlandet at uddanne sig i deres Fag: Træskjærer Ole Olsen Glosimodt fra Silgjord 50 Spd.; Gravør Brynjolf Bergslien fra Voss 100 Spd.; Bygningskonduktør Nordan fra Christiania 150 Spd.; Mechanikus A. V. Neuman fra Christiania 100 Spd.; Muursvend J. Riis fra Christiania 75 Spd.; Muursvend S. C. Langli fra Trondhjem 75 Spd.; Skibsbygmester H. C. Knudsen fra Stavanger 75 Spd.; Muurmester F. H. Stockfleth fra Bergen 75 Spd.; Xylograph H. Nissen fra Christiania 50 Spd.; Mechanikus og Maskinist P. Nørbech 150 Spd.; Orgelbygger P. C. Brantzæg fra Christiania 175 Spd.; Træskjærer H. J. Budal fra Støren 75 Spd.; Kleinsmedsvend P. M. Tuxen fra Arendal 100 Spd.; chirurgisk Instrumentmager A. O. Einestad fra Bergen 100 Spd.; Farvermester N. H. Schjølberg fra Trondhjem 100 Spd.; Mechanikus S. Dahm fra Oddernæs 150 Spd.; Snedker og Billedskjærer Hamre fra Arendal 100 Spd.; Støbemester og Former D. Nielsen fra Ager 100 Spd.; Violinmager G. Enger fra Christiania 150 Spd.; Malersvend J. Knudsen fra Christiania 75 Spd.; Architekt N. S. D. Eckhoff fra Christiania 75 Spd.; Garversvend J. F. O. Sissener 75 Spd.; Tømmersvend H. J. Hellesen fra Christiania 75 Spd.; Snedkersvend N. D. Hagen fra Trondhjem 75 Spd.; Garversvend M. Larsen fra Christiania 75 Spd.

— Under 18de ds. er Provst i Vesteraalen og Sognepræst til Bø Pstg. (Tromsø St.) A. Meyer udnævnt til Sognepræst itl Evindvigs Pstg. (Bergens St.) og Undertoldbetjent i Christiania H. Stoltenberg til Overtoldbetjent i Laurviks Distrikt.

— Under s. D. er Pastor H. T. Steensrud konstitueret som Præst ved Bodsfængslet.

— Til Opsynsbetjente under forestaaende Vaarsildfiskeri har Departementet for det Indre antaget Sekondlieutenanterne i Marinen S. Heyerdahl, Ferd. Wedel-Jarlsberg, Bodom, Ravn, Buntervold, Gade og Claus Petersen samt til at fungere som Læge ved Opsynet Kand. med. S. Baus. Fra den Tid af Opsynets Chef, Expeditionschef Motzfeldt, paa Grund af sin Stilling som valgt Storthingsrepræsentant forlader Opsynet, kommer Lieutenant Heyerdahl til at fungere som Opsynschef.

— Overlærer ved Krigsskolen Ulrik Møller, der i 1822 oprettede her i Byen og i over 20 Aar bestyrede et privat Institut for lærd Skoleunderviisning, afgik ved Døden den 22de Nov. 63 Aar gammel.

— I de sidste fem Dage er intet nyt Koleratilfælde indtruffet hverken i Byen eller i Aker.

— Den 2den akershusiske Infanteribrigades Musikkorps har i Frimurerlogen givet en Koncert til Bedste for dem, der have mistet sine Forsørgere blandt Underklasserne i Christiania Garnison. Det indkomne og allerede uddeelte Beløb udgjorde 68 Spd. 40 ß.

— Bondegutten Ole Fladanger, der under Bissens Veiledning i Kjøbenhavn uddanner sig til Billedhugger, er af Maleren Bodom bleven foræret et Maleri, der vil blive udloddet i den Hensigt, at han ved det indkommendes Beløb skal sættes istand til videre at uddanne sig i sit Fag. Maleriet er udstillet i Steensballes Boghandel; Lodderne ere 60 og koste 1 Spd. hvert.

Drammen. En dansk Snedkersvend og en frederiksstadsk Tomtekjører holde i Byens Omegn paa at prædike Mormonismens Lære og uddele Smaaskrifter for at vinde Proselytter.

Kongsberg. Hitterdals nylig reparerede Stavekirke skal være saaledes angreben af Sop, at en ny Reparation er fornøden.

— Maskinhuset til Gruben „Gottes Hülfe in der Noth" er saagodtsom nedbrændt ved Vaadeild.

Frederikshalds Sømandsskole traadte i Virksomhed den 15de Nov. med 30 Elever.

— Byen vil sandsynligviis med det Første erholde en ny, god Vandledning.

Stavangers Sømandsskole begyndte sin Virksomhed den 15de Nov. med et Antal af 8 Elever.

Throndhjem. Ved en af Brødrene Lehmann given Forestilling paa Theatret til Bedste for de Børn, der ved Kolera i Christiania have mistet sine Forsørgere, er et Beløb af 66 Spd. indkommet og oversendt til sidstnævnte By.

Oversigt over norske Blades Indhold.

I Chr.-Pst. for 20de Nov. har Oberst Mansbach leveret et Indlæg i den vidtløftige Strid mellem Kapt. Holmboe og en Anonym angaaende den norske Armees Organisation.

— S. Bl. for 22de Nov. indeholder en Artikel om de østlandske og vestlandske Partier, hvori der paavises, hvilke fælles og hvilke særskilte Spørgsmaale ethvert af Partierne har bragt paa Bane paa Storthinget. Til det sidste Slags regnes for Vestlandets Vedkommende Fremhjælpelsen af Søfarten og et billigt Toldsystem især paa Livets første Fornødenheder. For Østlandets Beboere, der forresten med Hensyn til Korntolden have modsatte Interesser, er Kommunikationsvæsenet og Agerdyrkningens Fremme Hovedsagen.

— S. Bl. for 26de Nov. indeholder Forslag til Oprettelse af en Understøttelsesforening for Jurister og deres trængende Efterladte efter den af Lægerne stiftede Forenings Mønster.

— Mgbl. Nr. 326 indeholder en Artikel af Fr. Chr. Schübeler „om Græskar som Føde for Mennesker og Dyr," hvoraf fremgaar, at denne Plante hører blandt dem, der med Fordeel kunne dyrkes i det Store, naar Potetesavlen lider ved Misvæxt eller Sygdom.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Rigsdagen er sammentraadt. Den 21de holdtes Plenarmøder i samtlige Stænder, hvilke aabnedes med Velkomsttaler af Landmarskalken, Erkebiskoppen og Talemændene i Borger- og Bondestanden.

Frankrig. En fransk Flygtning, Hypolite Magan, har i Brüssel ladet trykke etslags Almanak, der indeholder et Udtrag af de bitreste Flyveskrifter mod Keiseren med Gemalinde, og hvilken han i Tusindeviis har faaet indsmuglet i Frankrig ved at indslutte den i hule Gibsfigurer af det keiserlige Par og sende disse i Kasser derhen.

Østerrig. Regjeringen har befalet, strax at koncentrere et Armeekorps i Kroatien, for, som det hedder, at den østerrigske Grændse ikke skal overskrides og for at Neutraliteten kan overholdes.

Tyrkiet. Efterretningerne herfra ere som sædvanligt ubestemte og modsigende. I et i Thorsdags hertil ankommet Nr. af Times fortaltes der, ifølge en Telegraph-Depesche fra Wien, at Russerne vare udjagede af Walachiet. En anden Depesche har derimod berettet, at Tyrkerne have forladt Oltenitza, efter at have ødelagt sine Fæstningsværker der, afbrændt Broen og trukket sig tilbage til den høire Donaubred. Dette skede den 12te, just som Gortschakoff beredede sig til at angribe dem fra Donausiden. At Tilbagetrækningen har været frivillig synes imidlertid ganske vist, og man kan saaledes ikke betragte den som nogen Afbrydelse af deres Held i den i 8 Dage førte Kamp. Den er nok foraarsaget ved en fra Konstantinopel af Ministeren Fuad Effendi til Omer Pascha overbragt Ordre.

— I Asien gaar Selim Pascha, der byder over en Troppestyrke af 23,000 Mand, offensivt tilværks. Ifølge hvad der berettedes fra Konstantinopel den 7de ds., har han efter en haardnakket Modstand stormet Fortet Schevketil ved Grændsefloden Tschurukhu, der forsvaredes af 1500(?) Mand, hvilke for en stor Deel bleve nedsablede; fem Mand ere som Fanger sendte til Konstantinopel, men disse forsikre, at Fortets Garnison kun bestod af 200 Militærkolonister.

— Ved Grændsen af Grusien og Armenien staar Abdi Pascha med 46,000 Mand.

Portugal. Dronningen er død i Barselseng den 15de November.

Nordamerika. En Ildebrand i Milwaukee har anrettet en Skade til 50,000 D.

Blandinger.

En ny Dyrkningsmaade af Hvede. En engelsk Landmand bekjendtgjør i en Brochure: A word in season (et Ord i sin Tid), hvoraf allerede det niende Oplag er udkommet, en ny Fremgangsmaade for at dyrke Hvede. Sagen er følgende: „Af 4 Akres Land, som benyttedes til denne Dyrkningsmaade, opdyrkede han hvert Aar de to Akres og lod den anden Halvdeel ligge brak. Da han overtog Godset, var Jorden ganske udtæret og havde gjennemgaaet hele Sædvexlingen; han oppløiede den en Tomme dybere, end sædvanlig er Tilfældet, rensede og nivellerede den og tilsaaede den uden videre Bearbeidelse som sædvanlig med 9 Litre eller omtrent 3/4 Skjeppe paa en halv Akre; Udbyttet udgjorde 58 Hektolitres eller omtrent 60 1/2 Tønde god, smuk Hvede, et, efter Afdrag af alle Omkostninger, reent Udbytte af omtrent 37 £. 3 Shill. Ved nærmere Betragtning vil man mindre undre sig over dette Resultat, end ved det første Blik; Jorden erholdt kun tilsyneladende ingen Gjødning; de anorganiske Gjødningsmidler indeholdes nemlig i uudtømmelig Mængde i det lavere Jordlag, hvoraf ved denne Fremgangsmaade et saa tykt Lag blev bragt op paa Overfladen, som Vinterens Kulde og Sommerens Hede kunne gjennemtrænge. Hvad angaar de organiske Gjødningsbestanddele, saa besidder som bekjendt Agerjorden, og navnlig Leret, den Egenskab, at fixere Luftens Ammoniak, hvorved Hveden erholder den for denne nødvendige Mængde af Kiseljord og Ammoniak. Man gjøre derfor Jorden ved dybere Ompløining tilgjængelig for Indvirkningen af Luft og Sol og lader der være tilstrækkeligt Rum mellem Kornstænglerne, for at Lys, Luft og Fugtighed kunne cirkulere mellem dem, saa vil Naturen gjøre det Øvrige; Kvælstoffet kommer af sig selv. Saaledes som Hr. Barral har vist, fortætter Regnen alene Ækvivalentet for en rig Gjødning af Ammoniak og Kvælstof.

Gutta-Percha mod Kornorm.

Ifølge Comtes rendus, Febr. 1853, Nr. 7, dræber, efter en Jagtagelse af Kapitain Belleville, Uddunstningerne af Gutta-Percha de Snyltedyr, som ødelægge de entomologiske Samlinger. Efter hans Forsøg har den samme Virkning paa de største Insekter, dræber deres Larver og forhindrer Æggene fra at blive udklækkede. Han anbefaler derfor dette Middel som et Beskyttelsesmiddel mod Kornorm og andre Insekter paa Kornlaster, hvorom han imidlertid hidtil ikke har havt Anledning til at anstille Undersøgelser.

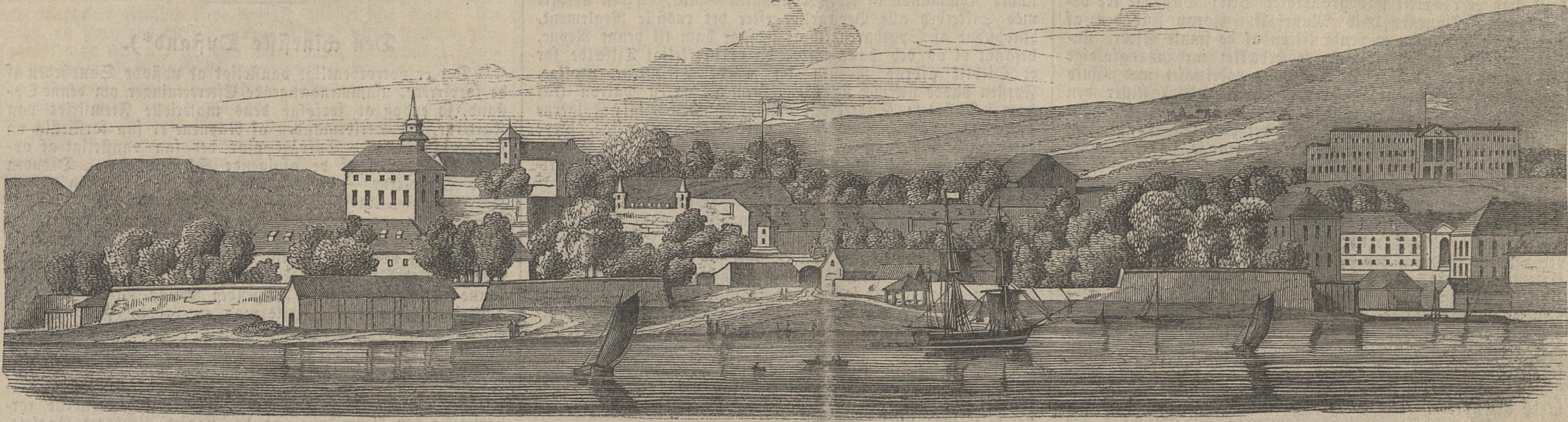
Ledige Embeder og Bestillinger.

Vaage residerende Kapellani med omtr. 280 Spd. i Indtægter.

☞ Subskribenterne paa „Illustreret Nyhedsblad" anmodes herved om snarest muligt at indsende Kontingent for indeværende Kvartal, for at Lodsedler til den forestaaende Udlodning kunne blive dem tilstillede inden Trækningen foregaar. Hvis dette ikke skeer med det Allerførste, maa Enhver selv tilskrive sig Skylden for ei at blive deelagtig i Udlodningen. Tiltrædende Subskribenter maae for at kunne deeltage i denne, betale Bladet fra Aargangens Begyndelse (Nr. 1 1853) til sammes Slutning (Nr. 52). De Abonnenter, som kun have betalt enkelte Kvartaler, kunne faae sig tilsendt Lodsedler og deeltage i Udlodningen, naar de betale for de manglende Hefter eller Nr., hvilke da forøvrigt uopholdelig skulle blive dem tilstillede frit med Posten. Præmiefordelingen af 250 Spd. finder Sted i Løbet af førstkommende December Maaned i 17 Præmier, en paa 80, en paa 40, en paa 20, to paa 15, fire paa 10 og otte paa 5 Species — som udbetales de Vindende kontant. Fra 1ste Januar 1854 have Forlæggerne, for at befordre Bladets videre Udbredelse, besluttet at nedsætte Subskriptionsprisen saaledes, at Aargangen kun vil koste 2 Spd. for indenbyes og 66 ß Kvartalet for udenbyes Abonnenter, Postporto indbefattet. Subskriptionen vil blive bindende for det følgende Aar og længere, hvis ikke skriftlig Opsigelse skeer inden hvert Aars 1ste November. — Udgiverne have forøvrigt erholdt Øvrighedens Tilladelse til ogsaa næste Aar paa sædvanlig Maade at foretage Udlodning af Præmier blandt Abonnenterne. A. Dzwonkowski.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 49. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 3die December 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Den norske Nulleharv.

(Af C. T. Christensen.)

Nulleharven, ogsaa kaldet Valtseharven, Cylinderharven, Pigharven, er en original norsk Opfindelse allerede fra Aaret 1813, hvorfor Æren tilkommer daværende Sognepræst til Røkens Præstegjæld, Provst Christian Holst, som i hiint Aar forfærdigede en Model til Redskabet, netop saadan, som det fremdeles forarbeides, og efter hvilken Model det blev støbt ved Eidsfos Jernværk i Aaret 1823. En 4 à 5 Aar tidligere er Harven dog bleven forfærdiget af Træ med smeddet Jernbeslag hos Hr. Kapitain Smith paa Gaarden Strøm ved Drammen og hos ham har den altsaa først været i Brug. Blandt de flere sammenstødende Omstændigheder, som bleve Aarsag til, at en saa lang Tid medgik, forinden Redskabet kom i Brug, var nok især Vanskeligheden ved at faae det støbt og de mange mislykkede Forsøg i den Retning, indtil endelig den nærværende sindrige Maade at støbe Harven paa, blev opfundet. Støbningen skeer nemlig deelviis, saaledes, at fire Pigge eller Tinder sidde i et Kors, udad fra en tyk Ring med et firkantet Hul i. Disse Kors eller Stjerner sættes nu ved Siden af hverandre ind paa en smeddet firkandet Valtse og kiles fast. Man har det herved i sin Magt at faae Harven bredere og smalere efter Behag og derved ogsaa sværere og lettere efter Jordsmonnets Beskaffenhed. I dette sidste Øiemed kan man lade indsætte fire eller ogsaa blot 3 Valtser i Rammen, hvorved ligeledes saavel Tyngden, som den fornødne Trækkekraft kan reguleres. Beskadiges Piggene paa et Kors, da kan dette borttages og et nyt paasættes. Almindeligviis ere de støbte Harver af 42 Tommers Bredde med 7 Tommer lange Pigge. Valtserne anbringes i Rammen saa nær hinanden, at Tindene gribe ind i hverandres Mellemrum, hvorved Virkningen er størst og Redskabet renser sig selv.

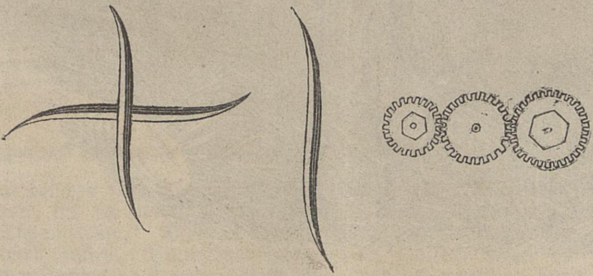
Med den Behændighed, som Folket hos os i Almindelighed besidder, forarbeides nu Nulleharven næsten overalt af Smedene paa Landet, snart med fire og snart med tre Valtser og har man i de senere Aar begyndt at gjøre Piggene krumme for derved at forøge Redskabets Virksomhed. Om endog dette, under mange Forholde opnaaes, saa har det dog den Ulempe, at man nødes at vende hele Redskabet, hvergang man kommer til Agerens Ende, istedetfor at de retpiggede, som ere forsynede med Trækbøiler i hver Ende af Rammen, ikke behøve at vendes, da man blot vender Hestene om og fæster Skaglerne fast til Bøilen i den anden Ende.

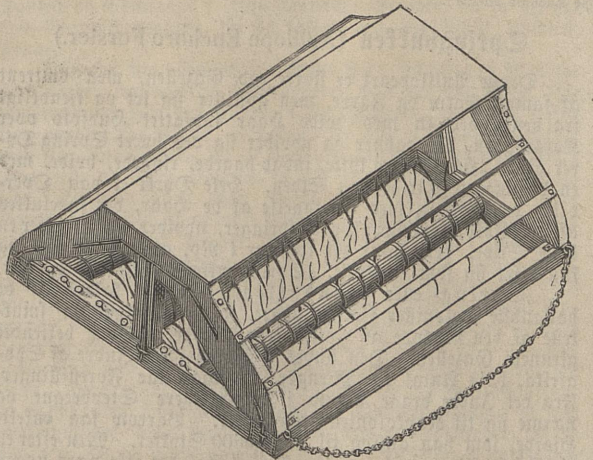
I Løbet af dette Aar har Nulleharven endvidere modtaget en Tilsætning, der efter al Sandsynlighed vil blive en Forbedring ved den. Hr. Brugsfuldmægtig Biseth, der forestaar Driften af Hans Majestæt Kongens Landeiendom paa Ladegaardsøen og under hvis kyndige Opsyn dersteds forarbeides alleslags forbedrede Agerdyrkningsredskaber, har nemlig ladet anbringe et Par smaa Kamhjul paa Enderne af Valtserne og lader disse virke paa hinanden ved et mellemliggende, paa Rammens indvendige Side anbragt, udvexlende Kamhjul. Da nu det paa den midterste Valtse anragte Kamhjul er mindre end de paa begge Endevaltserne, saa følger deraf at den mellemste Valtse dreier sig rundt med en næsten dobbelt Hurtighed imod Endevaltsernes og herved pulveriseres Jorden paa en langt kraftigere Maade. Man behøver med denne Harv kuns at kjøre ganske langsomt for at opnaae samme Virkning, som man ellers ved den sædvanlige Nulleharv alene kan opnaae ved at kjøre meget hurtigt og altsaa anstrænge Hestene langt mere. At den forbedrede Harv fordrer noget mere Trækkekraft er indlysende; men de vundne Fordele ere dog aldeles overveiende.

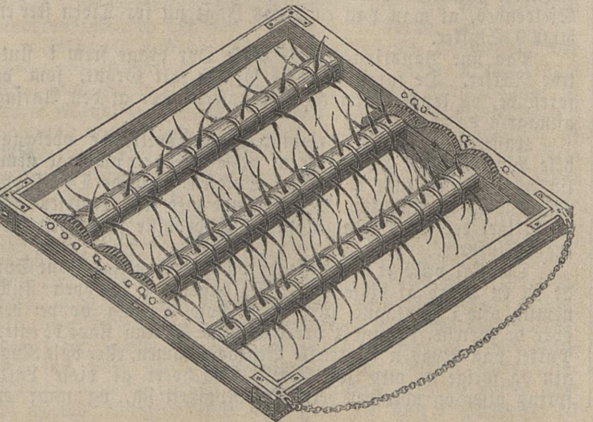
Den vedføiede Fremstilling af en Nulleharv med tre Valtser, forfærdiget af Træ med smeddet Jernbeslag og hvorpaa den Biseth'ske Forbedring er anbragt, er saa tydelig, at den tilstrækkelig vil oplyse det forhen Forklarede. At Harven trækkes fra Midten af en Kjætting er ogsaa en Forbedring, da man derved har lettere for at styre den bestemt, end naar Trækket udgaar fra en Bøile anbragt paa selve Rammen. At der over enhver Nulleharv bør være anbragt en Kasse for at forebygge Ulykker, er nødvendigt, og man opnaaer ogsaa derved den Fordeel, at Karlen som kjører Harven kan forøge dennes Virksomhed betydeligt ved at staae ovenpaa Kassen paa saadanne Steder, hvor en større Virkning tiltrænges. Denne Kasse kan med Lethed sættes paa og tages af. En Kapsel af Jernplader er anbragt over Kamhjulene for at forhindre, at Stene og Jordpartikler skulle beskadige disse eller standse Valtsernes Omdreining.

Uagtet Nulleharvens Kostende er betydeligt, da Prisen varierer mellem 20 og 30 Spd., saa findes dog intet nyt Redskab hertillands, som har udbredt sig saa hurtigt næsten det hele Land over, — det bedste Beviis for at dette Redskab giver tilsvarende Fordele. Det er ogsaa et af de Redskaber, som flere Naboer kunne anskaffe og benytte i Fællesskab.

Nulleharvens Fortrinlighed til at sønderknuse alle Klumper, især paa de stærkere Leerjorder, og sønderrive Tørv, — at pulverisere Jordsmonnet til en Dybde af 4 a 5 Tommer og derved gjøre det bekvemt til at modtage Sæden og tæt omhylle denne — noget der er saa særdeles vigtigt for en hurtig og eensartet Spiren, videre at smuldre Gjødningen, ved flere Gange, med nogen Mellemfrist at overkjøre denne, inden den nedbringes i Jordsmonnet ved Hjælp af andre dertil tjenlige Redskaber, — endvidere fuldstændig at fordele paakjørt Forbedringsjord, Mergel, Kalk, Aske, Beenmeel m. m. og derved gjøre det muligt at kunne see tilstrækkelig Virkning af langt mindre Mængder af saadanne Forbedringsmidler, end der vil tiltrænges, naar de kune ufuldkomment kunne udbredes og fordeles i Jorden, — og endelig til at nedbringe Sædekornet med — hvortil ogsaa Nulleharven, under mange slags Forholde, maa ansees for at være tjenlig — Alt dette er Egenskaber, der gjør dette Redskab næsten uundværligt, naar man engang har lært det at kjende. Endskjønt der ere mange af vore dygtige Landmænd, som i de senere Aar næsten udelukkende anvende Nulleharven til at nedbringe Sæden med, saa vil det dog befindes, at den hertil ikke altid er tjenlig, fornemmelig af den Grund, at den nedbringer Kornet til altfor forskjellige Dybder, hvorved en stor Deel af samme kommer for sildigt op til at modne ligelig eller samtidigt med det Korn, der kommer til at ligge i en, efter Jordsmonnets Beskaffenhed, passende Dybde.

For at afhjælpe de Mangler, som Nulleharven i dens almindelige Form, har som Nedmuldningsredskab, har Hr. Kapitain Smith allerede for flere Aar siden, ladet forfærdige en Harv, konstrueret omtrentlig saaledes: Der er anbragt 4 Valtser i Rammen. Hver Valtse er 8 Tommer i Gjennemsnit og besat med smale Pigge af omtrent 4 Tommers Længde, men i langt større Antal end paa de sædvanlige Harver. Valtserne ere lagte saa nær til hverandre, at Piggene ogsaa her gribe ind i hinandens Mellemrum. Paa hver Ende af Rammen er anbragt en Valtse af samme Diameter som de øvrige, uden Pigge og indrettede til at stilles høiere og lavere, eftersom man ønsker at Piggene skulle gribe mere eller mindre ned i Jorden, — altsaa at bringe Sædkornet dybere eller mindre dybt ned; — Disse Valtser tromler med det samme Jordsmonnet til efter Nedmuldningen. Dette Redskab, som har en større Bredde end de sædvanlige Harver, blev forsøgt ved en Præmiepløining i Budskeruds Amt i 1849 og befundet at svare til Hensigten. Allerede at forsyne vore sædvanlige Nulleharver med saadanne slette Valtser i begge Ender af Rammen, tjenlige til at stilles, for derved at regulere Dybden, vil gjøre Redskabet langt tjenligere som Sæddækker.

I Sommeren 1844 blev Nulleharven overført fra Norge til Skotland og har dens Brug siden stadigt udbredt sig saavel der som i England, hvor man, Sandheden tro, benævner Redskabet „the norwegion rewolwing harrow". Engelskmændene have, for at kunne bekvemmere vende Nulleharven tilligemed Hestene ved Enden af Ageren, anbragt tre Hjul paa Rammen, eet foran og to bagtil, som kunne sænkes og hæves, derved bestemme den Dybde, som de ønske den skal gribe ind i Jorden med og tillige derved gjøre den lettere transportabel omkring paa Markerne, da den ruller paa de anbragte Hjul.

Walachiet og Bucharest.

(Slutning fra forrige Nr.)

Gjensidige Besøg optoge denne Dag. Vi besaae Museet i Bucharest, hvilket hovedsagelig er helliget Naturvidenskaberne; det befinder sig paa en Plads, som tillader en Udvidelse, dersom Samlingen skulde forøge sig. Det offentlige Bibliothek er i samme Bygning og bestaar af omtrent 7000 Bind, der fornemmelig i Henseende til Historien og de exakte Videnskaber skulle blive meget forøgede. Da jeg forlod disse Indretninger, der, naar man betænker, at dette Fyrstendømme først for ikke lang Tid siden er bleven gjenfødt, allerede have gjort temmelige Fremskridt, var jeg saa lykkelig at efterlade Mineralsamlingen en Prøve af vort sibiriske Platina, hvilket forhaabentlig vil blive her til en Erindring om den høflige Modtagelse, som vi fandt ved dette Besøg. Herfra bleve vi førte til Gymnasiet, hvor rummelige Vaaninger og Elevernes smukke Uniformer gjorde et gunstigt Indtryk.

Doktor Mayer, en tydsk Læge, forstandig og især en Mand, der forstaar at leve, førte os til Militærhospitalet, som han forestaar. Da det ikke er bygget til dette Øiemed, lader det meget tilbage at ønske i Henseende til Rummelighed og Sundhed. Salene mangle frisk Luft. Særdeles talrige vare de Febersyge, som i disse Lande til visse Tider ere hyppige, men som have aftaget betydeligt ved de sanitære Politiforanstaltninger blandt de Militære. Det store Hospital Panteleimon ved Enden af Staden synes mere skikket for sin Bestemmelse. Dette Hospital, som er grundlagt ved menneskekjærlige Bidrag, indeholder en Række af rummelige Sale, hvor Luft og Lys, de Syges Haab og Liv, have fri Indgang; man kunde kun indvende, at de store Værelser, som Forvaltningsembedsmændene indtage, røve den Plads, som kunde være bedre anvendt til de Ulykkeliges Hjælp. Sengene ere her af Jern, medens de i Militærhospitalet ere af Træ. Her bemærkede vi hvilke skrækkelige Ødelæggelser den afskyelige Sygdom anretter, som man ikke vover at nævne og som har sin Oprindelse fra de tøilesløse Laster i Hovedstæderne. Ved Tilbagekomsten fra disse forskjellige Besøg mødte vi den regjerende Fyrste; han indbød hele Selskabet til den følgende Aften at begive sig til hans Residents, som paa denne Aarstid befinder sig i nogen Afstand fra Staden.

Morgenen den 15de Juli blev benyttet til et Besøg i Generalforsamlingen; saaledes kalder man de walachiske Deputeredes Sammenkomst. Fyrsterne Michael Ghika og Kantakuzen havde den Godhed at indføre os. Salen befinder sig i en til Metropolitankirken hørende Bygning, der har en meget heldig Beliggenhed paa en Høi, som behersker hele Byen Bucharest. Som alle Kirker i denne Hovedstad, saaledes er ogsaa denne omgiven af en vidtløftig Korsgang, i hvilken tvende Døre føre gjennem Taarne og tidligere gjorde et længere Forsvar muligt. Metropolitankirken selv er ingen stor Bygning, den er prydet med tre Taarne, hvis Kupler saavelsom Kirkens Tag er bedækket med grønmalet Blik; Væggene ere beklædte med skinnende hvid Muurkalk. Foran Façaden af denne Bygning, som er vendt til en af de smale Sider, findes en Søilehal, hvis Indre er bedækket med mangfoldige Malerier. Kirkens Skib er trangt og overlæsset med Guld og Billeder. Væggen, som (i den græske Kirke) stiller den indre Helligdom fra Hovedskibet, er prydet med en Mængde Forziringer og i den nyeste Smag; det ydre Lys trænger kun sparsomt ind i Hvælvingen igjennem de trange, smale Vinduer i Hvælvingen.

I en af Klosterets Sidebygninger fandt vi Forsamlingssalen med et meget beskedent Forværelse. Denne Sal, hvor Bojarerne have deres Møder, er som den ungarske Rigsdagssal udmærket ved en overordentlig Simpelhed, lang og smal; ved den ene Ende af den staar en Thronhimmel, under hvilken Metropoliten, efter Loven Forsamlingens Præsident, tager Plads. De syvogtyve Medlemmer, hvoraf den dannes, vare næsten samtlige tilstede, nogle gamle Bojarer bare endnu den vide maleriske Dragt fra det tyrkiske Herredømmes Tid, med Skjægget og den uhyre Kalpak. De Militære deeltoge i Uniform med Sabelen ved Siden. Medlemmerne talede fra deres Plads, fra et Bord med grønt Teppe, uden at Ministrene sadde afsondrede. Den paa Dagsordenen staaende Forhandling angik nogle Forandringer, som man vilde gjøre i den organiske Statut, Landets Grundlov, fornemmelig i Henseende til Forordninger, der vare udstedte i Tiderne mellem de lovgivende Forsamlinger. Hr. Stirbey, Justitsministeren,*) ledede næsten ganske alene og uden at blive træt denne Forhandling, som blev ført med Livlighed, men hvorved alligevel ingen af Talerne fjernede sig fra en høflig Underholdnings Former. Den for Publikum bestemte Sal indeholdt faa Tilskuere, der for det meste stode; dog havde, for vort Vedkommende, flere Bojarer den Godhed, at lade os bringe bekvemme Stole. Forøvrigt ere disse Forhandlinger først for kort Tid siden blevne offentlige, og endnu have Tidenderne ikke kunnet erholde Tilladelse til at meddele Efterretninger om Forhandlingerne. Da vi gik ud, bleve vi ledsagede af Obersten Philipesko, der hørte til en af Landets ældste Familier og som havde erholdt en fortrinlig Opdragelse i Frankrig. Han kommanderer det første walachiske Regiment og giver i sin Fædrenestad et efterlignelsesværdigt Exempel paa grundige Kundskaber, hvilke aldeles ikke udelukke den fuldstændigste Ynde og Frihed i Formerne. I Selskab med denne velvillige Ledsager besøgte vi Hovedstadens Omgivelser og de meest maleriske Punkter. Denne Stad, som er opfyldt med talrige Haver, indtager virkelig et uhyre Rum, og Synet af den er et af de mest maleriske, ved Blandingen af dens mangefarvede Tage, dens talrige Taarne, som hæve sig over tredsindstyve Kirker, og de grønne Træer, som hæve sig over disse Masser af Bygninger. Om Aftenen begave vi os efter Indbydelsen fra Hospodaren til hans Residents Scouffa, nogle Werster fra Bucharest ved Dombowitza, hvor vi havde den Ære at blive modtagne af ham. Dette Huus er lidet og mere end borgerligt, men Haverne, som udstrække sig i en herlig af Floden gjennemstrømmet Dal, give denne Sommerbolig Fortrinet for Fyrstens Huus i Staden. I Aaret 1812 har en Ildebrand ødelagt den meget vidtløftige gamle Fyrsteresidents, saaledes at Hospodaren nu holder sit Hof i sit eget store og smukke Huus. Denne Underholdning hengik, som den første, under interessante Samtaler, hvorved Fyrstens sunde Forstand, hans Erfaring og Velvillie viiste sig i det mest glimrende Lys. Som første Gang hos Hospodaren, var han nu omgiven af sin Familie, sin Svigerinde Prindsessen og et temmelig stort Antal Officierer. Deres glimrende Uniformer fremhævede saameget mere Fyrstens simple Dragt, da han under en sort Kjole bar en Vest med store Overslag, en Mode, som er egen for ham alene og som vi ikke saae fulgt af nogen Anden. Ved Nattens Frembrud vendte vi alle tilbage til Staden, hvorhen man hurtigt kom, og tog Veien til den lille Gaard ved Theatret. Det kom kun an paa os selv, at tage Deel deri, da Theatret egentlig, som fortalt, var Forværelset til vor Bolig. Nogle Scener af „Semiramis" og et meget muntert tydsk Lystspil, „List og Phlegma," udfyldte Aftenen.

Den følgende Dag manøvrerede Garnisonen i Bucharest under Kommando af Fyrst Konstantin Ghika, og den udførte med Sikkerhed alle Bevægelser efter det russiske Reglement. Indbudne af Spatharen til at ledsage ham til denne Revue, befandt vi os ved hans Side, da et ulykkeligt Tilfælde for et Dieblik afbrød Revuen og gjorde Tilskuerne urolige. Fyrsten havde nærmet sig Ilden formeget og en Patron traf ham i Ansigtet; Saaret var heldigviis ubetydeligt; Følgerne af Forbrændingen, som kunde være blevne alvorlige, bleve forebyggede ved en strax af Doktor Leveille anlagt Forbindning, saaledes at Spatharen igjen kunde stige tilhest, fortsætte Manøvren og bivaane Defileringen.

Et Middagsmaaltid, til hvilket Hospodaren havde ladet os indbyde, bragte os i Berørelse med et Udvalg af Selskabet i Bucharest. Denne Sammenkomst fandt Sted under de smukke Træer i Scouffa, paa en stor, for Solstraalerne utilgjængelig Plads. Førend man satte sig tilbords, blev, hvilket man ogsaa finder i Rusland, Skaalen, (en lidt foreløbig Drik, indtaget, og under Maaltidet afvexlede tvende Musikkorps, som vare skjulte bag Bøgehækker, i det de udførte walachiske National-, og Zigeunernes endnu forunderligere Melodier. Og alligevel frembringer Zigeunernes Orchester med dets mistonende Elementer Virkninger, som man forgjæves vilde søge i den Mængde af ordnede og korrekte Harmonier, til hvilke et europæiskt Øre er vant.

*) Den nu regjerende Fyrste, som med Tilsidesættelse af det lovbestemte Valg, blev udnævnt af den souveræne og Skytsmagten efter Bevægelsen i 1848.

Springbukken (Antilope Enchore Forster).

Springbukken (Antilope Euchore Forster.)

Denne Antilopeart er større end Gazellen, men omtrent af samme Form og Farve, men adskiller sig let og kjendeligt fra denne ved en med hvide Haar indfattet Hudfold over Korsryggen, der aabner og udvider sig ved hvert Spring Dyret gjør. Hornene ere tykke, indad hagede, ringede, hvide, med en bruunguul Stribe paa Siden. Hele Dyret er paa Overdelen bruunguult, med Undtagelse af de Haar, der indelukkes af hiin Fold, som naar Dyret springer, udvider sig og viser en hvid Skive, der, naar det kommer i Ro, atter forsvinder og kun viser sig som en Linie. Springbukkens Haledusk er sort.

„Spring- eller Pronbukken," som den kaldes af de hollandske Kolonister i Kapslandet, er den livligste og smukkeste af den Gruppe af Antiloperne, der ere noksom bekjendte gjennem Gazellen. Den findes i Hjorde i det Indre af Sydafrika, hvis Antal og Mængde overgaae alle Forestillinger. Fra det Indre drage de ud i de sydligere Steppeegne og nærme sig til Kapkoloniens Grændser. Barrow saa enkelte Hjorde, som han anslog til 10—15000 Stykker. Men efter en Artikel i „Illustrated London News" skal det ikke være nogen Sjeldenhed, at man paa en Dags Jagt nu for Tiden seer en 50,000 Stykker.

Paa sine Vandringer skulle disse Dyr drage frem i sluttede Rækker. De foran gaaende fortære alt Grønt, som de forefinde, og levne Intet til Efternølerne, der af den Aarsag afmagres og forkomme.

Kafferne holde ofte Drivjagter, paa hvilke de ødelægge hele Hjorder; flere Hundreder af disse Barbarer omringe nemlig en Hjord og lade et af de i Spidsen gaaende Dyr slippe ud gjennem en Aabning, men nedstøde med sine Landser alle de øvrige, der i tæt sammenpakkede Hobe ville følge den undvegne Anfører.

Det skal være et overraskende og overordentligt skjønt Syn at see en Hjord af disse Dyr. De bagerste i Troppen skulle nemlig ofte i gjentagne, flere Alen høie Spring hoppe hen over de forreste, og under hvert af disse Spring slaae de enten Pukkel paa Ryggen og trække Benene sammen, eller bøie Ryggen og sprige ud med alle Fire. Ved hvert af disse Luftspring viser og udfolder det hvide Rygspeil sig, og naar en Flok bliver bradskræmt ved et Skud, og alle Dyrene springe om hverandre, skal det see ud som om der pludselig blev udbredt et hvidt Klæde over hele Flokken.

Blandt forskjellige interessante Gjenstande, som Kapit. Lakemann har hjembragt til London fra Sydafrika, er ogsaa en smuk Springbuk, som han har foræret det zoologiske Selskab. I England lader det imidlertid til at man allerede før har havt den levende, idet der fortælles, at der i Jarlen af Derby's Samling i Knowsley forhen fandtes en heel Hjord af disse Dyr, som var en af Samlingens største Prydelser.

P. C. A.

Den chinesiske Opstand*).

Det er overordentligt vanskeligt at udfinde Sandheden af de forvirrede, usammenhængende Efterretninger om denne Opstand, ja endog at forfølge dens materielle Fremskridt paa Karterne, da Skrivemaaden af Navnene er saa forskjellig og Ubekjendtskabet med Sproget gjør det saa vanskeligt at opdage Identiteten af de afvigende Skrivemaader. Desuden have Meddelerne — om end ikke de umiddelbare, saa dog de middelbare — saa forskjellige Interesser af at fremstille Sagen paa den ene eller den anden Maade, at man kun bliver lidet klog derpaa. Imidlertid kan man dog skjænke een Avis en temmelig ubetinget Tiltro, og dette er Pekings Avis, naar den meddeler Oprørernes Fremskridt. Fra dette Holdepunkt kunne vi meddele omtrent Følgende: Peking-Gazette af 17de Mai indeholder et Strafedikt mod en Provindsgouvernør og en General, fordi de den 30te Marts (den 21de Dag af den anden Maaned) lode Staden Tschin-kiang-fu falde i Oprørernes Hænder. Denne Stad ligger ved den sydlige Bred af Jang-tse-kiang, ligeover for Udmundingen af den store Keiserkanal i denne sidste; Dekretet gjør Befalingsmændene fornemmelig den Bebreidelse, at de, uagtet gjentaget Paalæg, ikke have bevaret denne Plads, der var ligesom Struben for Forbindelsen med de sydlige og nordlige Floder. En senere Peking-Avis, hvis Datum vi imidlertid ikke kjende, melder Indtagelsen af „Chuchau," en Stad, for hvilken vi ikke finde noget Tilsvarende paa vore Karter, dersom det ikke er Ssiutschau ved Hoang-ho, ikke langt fra den store Keiserkanal. Sandsynligheden taler derfor, thi de sidste Efterretninger bringe Uddrag af Pekingaviserne fra den 18de Mai til 22de Juni, hvoraf fremgaar, at Oprørerne ere trængte langt frem mod Nordvest og have indtaget Staden Kwei-te-fu. Denne ligger mellem Ssiu-tschau og den store Stad Khai-fung ved den sydlige Strandbred af Hoang-ho. Det fremgaar af denne Angivelse, at Oprørerne ere trængte frem ikke alene lige mod Nord, hvor Hoang-ho og Jang-tse-kiang nærme sig paa omtrent 20 geographiske Mile, men ogsaa mod Nordvest, hvor Afstanden mellem disse Chinas to Hovedpulsaarer udgjør ikke mindre end 70 Mile i lige Linie. Da flere rygteviis meddeelte Efterretninger allerede tidligere havde meldt Oprørernes Fremtrængen mod Nordvest, saa maa man ikke alene antage det for sandsynligt, men næsten for nødvendigt, at de seirrige have trængt igjennem det mellem disse Grændser beliggende Land, og endog sandsynligviis saavidt muligt besat det. Da Pekingavisen kun gaar til 22de Juni, saa kan denne Besættelse af Kwai-te-fu ikke falde senere end i Begyndelsen af Juni. Angaaende Begivenhedernes videre Gang mangle vi endnu det Holdpunkt, som Peking-Gazette giver. En Skrivelse i Times af 3die November meddeler som en Efterretning, der fordrer Bekræftelse, at Oprørerne havde besat Thien-tsin ved Mundingen af Pei-ho, og saaledes afskaaret Pekings Forbindelse med Havet. Da de sidste Efterretninger fra Hong-Kong gaae til 10de Sept., fra Shanghai altsaa i det Høieste til Begyndelsen af samme Maaned, og vi ligeledes maae beregne mindst otte Dage for at en Efterretning fra Pei-ho kan indtræffe i Shanghai, saa skulde Oprørerne fra Begyndelsen af Juni og til Midten af August være rykkede frem fra den mellemste Deel af Hoang-ho til den nedre Pei-ho, en Strækning af 60 til 70 geogr. Mile, hvilket kun da lader sig antage, dersom de underveis ikke havde nogen betydelig Hindring at overvinde, og ingen tatarisk Hær, som tidligere formodet, traadte den imøde**).

Hvorledes det nu end forholder sig, synes Europæerne i China temmelig almindeligt at antage, at om Mandschudynastiets Dage end ikke ere tilende, saa ere de dog talte. En Korrespondentefterretning fra Shanghai af 4de August bekræfter dette, men ogsaa at man kan imødesee en lang anarchisk Tilstand, og siger reentud: „i Løbet af forrige Maaned have vi ikke havt nogen sikker Efterretning om Oprørernes Bevægelser; men Rygter om Pekings Fald ere trængte frem til os, og omendskjønt de endnu ikke ere bekræftede, venter man denne Begivenhed med Sikkerhed, da man bestemt veed, at allerede for nogen Tid siden betydelige Troppemasser have forladt Oprørernes Leir ved Nanking og ere brudte op mod Norden. Held paa andre Kanter omtales ligeledes, og den Tro bliver nu endog almindelig blandt de største Tvivlere, at Mandschuregjeringen ikke har noget Middel mere til at modsætte sig Opstandens Fremskriden. Omendskjønt det imidlertid er meget sandsynligt, at Oprørerne ville styrte den nærværende Regjering, saa er det dog alligevel ikke saa vist, om det lykkes dem at sætte en anden i dens Sted, under enhver Omstændighed vil der udfordres en lang Tid, inden den kan vise sig virksom i hele Rigets Omkreds, og førend dette er skeet, kunne vi ikke haabe, at de ved en lang indvortes Krig og anarkiske Tilstande frembragte Onder kunne blive lægede og en tilstrækkelig Tillid vende tilbage blandt Landets Kjøbmænd og Bankører,

*) Med nærværende Artikel, der giver en Oversigt over den chinesiske Revolutions nyeste Fremskridt, sammenligne man vort Blads No. 22, 23 og 34 for iaar.

**) Vi have tidligere, siger „Ausland," hvoraf denne Opsats er tagen, udtalt den Anskuelse, at de Langhaarede i Oprørernes Hær, d. v. s. de ikke undertvungne Beboere af de vestlige Bjerge, vilde paa deres videre Fremtrængen mod Norden træffe sammen med en tatarisk Hær. Samme Anskuelse har, som vi senere have fundet, ogsaa Sir John Davis udtalt i sit Værk „China during the war and since the peace," men denne Formodning synes ikke at have bekræftet sig. Antallet af de egentlige Mandschuer i Mandschuriet er vel for lidet til at stille en stærk Hær paa Benene, og Keiseren skal, hvad ogsaa europæiske Beretninger fra China ville vide, have henvendt sig til de mongolske Fyrster. Indtil midt i Aar have disse øiensynligen ikke adlydt Opfordringen, og om de senere have gjort det, er endnu uvist. Dersom det ikke er skeet, saa udebliver det høist sandsynligt paa Foranledning af den buddhistiske Overpræst, Kutuchtus, maaskee ikke uden Indvirkning af Rusland, som i den nyere Tid skal ordne de under dets Herredømme staaende østsibiriske Folkeslag i Regimenter, og som naar Mandschudynastiet styrter, sikkert sætter sig i Besiddelse af Mandschuriet, navnlig Løbet af Amur, hvorved det kommer i Besiddelse af hele Søkysten fra 44° til 54° n. B.

saa at Handelen kan blive dreven paa den tidligere Fod." Denne Mening maa vi fuldkommen tiltræde, navnlig naar vi skue tilbage paa Opstandens Historie, da den først siden dette Aars Foraar ved Erobringen af Nanking har antaget en virkelig truende Charakteer. I Begyndelsen af forrige Aar bleve de fortrængte fra Provindsen Kwang-tung, og naar vi følge deres Tog igjennem Provindsen Hu-nan — et Tog, der endelig satte dem i Besiddelse af Nanking — saa maa vi snarere betragte det som et Tog af en Røverskare, end af en ordnet Hær med en keiserlig Herre og en Regjering i Spidsen. Alt er veget for den seirrige Skare: Korruptionen blandt Regjeringens Embedsmænd, Folkemassens Ligegyldighed og de ulønnede Troppers Feighed have overalt aabnet dem Veien. En Stad, en Provinds efter hinanden falder i deres Hænder, men saavidt man endnu veed, blev ingen varig Herskermagt grundet og ingen Folkemasse af Betydenhed sluttede sig til Kronprætendentens Fane. Tvertimod, Oprørernes Hær rykkede plyndrende frem, drog plyndrende bort, og bag dem rykkede de ikke grebne og myrdede Mandariner med deres hele Følge atter ind, førte Regjeringen og hævede Skatterne, som om Intet var forefaldet. Saaledes gaar det endnu paa andre Steder: Mandarinerne føre, omendskjønt Oprørernes Hærs Fremrykken over Hoang-ho ikke kan være dem ubekjendt, en høist forbitret Krig*) mod de i Amoy staaende Oprørere, selv med Understøttelse af tatariske Tropper. At disse sidste kun staae i svagt Sammenhæng med den i Nanking værende Kronprætendent og hans mod Norden fremskudte Hærafdelinger, have vi tidligere sagt; alligevel arbeide de hverandre i Hænderne, fordi de have en fælles Fiende foran sig, omendskjønt det er tydeligt, at de ere af en ganske forskjellig Oprindelse: medens man i Nanking antager christne Former og Formler og idetmindste bærer dem tilskue, droge i Amoy Anførerne for Oprørerne i Begyndelsen af August i fuld Embedsdragt og med et stort Følge til Templerne, for der at forrette deres Andagt for Krigsguderne.**) Fra den 25de til den 30te August fandt temmelig heftige Kampe Sted omkring Amoy, men noget Afgjørende var ikke foregaaet ved de sidste Efterretningers Afgang, der gaae til 1ste September.

*) Enhver Oprører, der falder i deres Hænder, bliver halshugget; og disse gjøre det da ikke bedre; hellerikke maa man oversee, at Indtrykket er et ganske andet end tidligere, naar man gjennemlæser Beskrivelsen om Krigsbegivenhederne i August fra Amoy: rigtignok er Kampene endnu langt fjernede fra det Frygtelige ved Sammenstødet af fiendtlige Masser i Europa, men dog ere de ikke længere Gjøglespil eller Børnelege, saaledes som man tidligere skildrede dem. Forbitrelsen og Vildheden er tydelig i Tilvæxt.

**) Hellerikke skulle de have tilladt den af Oprørerne i Nanking foretagne og forkyndte Forandring af Kalenderen.

Som bekjendt er Amoy bleven besat af Tilhængerne af Treenighedsselskabet og i den nyere Tid har dette ved Tilstrømmende fra Malakastrædet, som navnlig medbragte Ammunition, erholdt en ikke ubetydelig Forstærkning. Ligeledes har „den lille Knivs Selskab", en Green af det store Treenighedsselskab, forøget sig meget stærkt i Shanghai og var voxet til et betydeligt Antal — Angivelserne vakle mellem 6 og 10,000. — Disse Folk forholde sig for Øieblikket rolige, men man troer, at de her, ligesom og i Kanton, strax ville røre paa sig, saasnart der frembyder sig en god Leilighed, navnlig dersom Peking skulde falde i Oprørernes Hænder. Hvad der foregaar i disse Selskaber, vide vi rigtignok ikke, men et Begreb derom kan man gjøre sig, naar den Beretning meddeles, at der blandt de mod Nanking bestemte keiserlige Tropper befandt sig mange Medlemmer af Treenighedsselskabet, som kun havde ladet sig hverve, forat erholde fri Overfart til Norden, og som ved den første Leilighed vilde gaae over til Oprørerne. Da de hemmelige Forbindelser omfatte en stor Deel af China, og sandsynligviis tælle Millioner Medlemmer, hvis Hovedmænd synes at handle efter en fælles Plan, saa lader der sig

Insurgenternes Hovedmænd i Nanking. (Efter Originaltegning af Mr. Williams).

sige meget lidet om Tingenes sande Tilstand; en Provinds kan endnu synes at adlyde og være rolig, medens hele Tilstanden faa Dage senere kan være ganske forandret, naar der indtræffer en for Mandschuregjeringen ugunstig Efterretning. Sir John Davis siger ganske bestemt, at Hovederne for Oprørerne have sat sig i Forbindelse med det store Treenighedsselskab; dette er, uagtet mange Tegn paa en afvigende Tænkemaade, meget vel muligt og maaskee alene istand til at forklare de raske Fremskridt mod Norden; men Høvdingerne for Treenighedsselskabet ville vel vanskeligt ubetinget hengive sig til en ny Hersker, og have forlangt Garantier, der bestaae i meget solide Fordele.

Til denne Formodning fører Stillingen i de store Indførselshavne Kanton, Shanghai og Amoy, de to andre Ning-po og Fu-tschu-fu ere som saadanne for ubetydelige; af disse tre er kun den ubetydeligste, Amoy, hidtil faldet i Oprørernes Hænder, og det efter alle Beretninger i Hænderne paa „den store Knivs Selskab," som hører til Treenighedsselskabet. Amoy er det egentlige Middelpunkt for Fu-kian eller Fokien, hvorom Lindsay siger i sit bekjendte Værk: „Fu-kian-lang, de sidste som bleve beseirede af Mandschuerne, ville være de første, som ere beredte til at afkaste Aaget, der hviler tungt paa den handlende Klasse, som her har faaet Overvægten. Det var Mandschuernes systematiske Plan, at hæmme den tiltagende Velstand i Fu-kian og tillige i Amoy ved at afskjære al Handel med Fremmede og ved at besvære de indenlandske Skibe med alleslags høie Afgifter." Her var altsaa Hadet mod Mandschuherredømmet mest koncentreret og her har dette ogsaa lidt det første Stød ved Tabet af en Søhavn; den forbitrede Kamp om Amoy viser, hvad det her gjælder for begge Parter. Dersom Mandschuerne ikke atter blive Herrer i Amoy, saa gaar en stor Deel af Handelen i Kanton og Shanghai, hvor den lider betydeligt ved Ødelæggelsen af det indre Land, over paa Amoy og netop derved ogsaa Toldintraderne, paa hvis Opkrævning Opretholdelsen af Mandschuregjeringen nu næsten alene beroer. Man vil nu kunne bedømme Betydningen af de Efterretninger, ifølge hvilke Antallet af Medlemmerne i Treenighedsselskabet i Kanton og Shanghai fremdeles skal være i Tiltagende. Bevægelsen udgaar fra denne methodisk undertrykte og ogsaa ved sine Forbindelser med fremmede Lande — Udvandrerne til det indiske Archipel ere næsten alle fra Fokien — den mest oplyste og stræbsomme Provinds. Herved behøve vi kun at henvise til Ritters Meddelelser. Fokie-Dialekten gaar mod Nord og Syd ud over Grændserne for det egentlige Fokien, og Ophidselsen er derfor ogsaa udbredt i disse Retninger. Navnlig spøger det stærk i Syden: de nyeste Efterretninger fra Begyndelsen af September melde, at der den 19de August i Kanton „blev henrettet 145 Forbrydere, for det meste Røvere fra Distrikterne Hoei-tschau og Tschao-tschau." Disse to Steder ligge østlig for Kanton henimod Fokien. Mandschuøvrighederne ere saaledes meget opmærksomme og strænge, thi de vide, hvad det gjælder: falde Kanton og Shanghai i Insurgenternes Hænder, da er det ude med Mandschumagten, thi da fattes den det bedste Middel, Penge.

Opfatter man Sagen fra denne Side, da blive en Mængde Enkeltheder forstaaelige, Strængheden paa den ene Side, Eftergivenheden paa den anden: i Fu-tschau-fu, en Stad i Fokien nordlig for Amoy, blev den 23de Juli et Opløb undertrykt med stor Strænghed; sex af Tumultuanterne bleve øieblikkelig henrettede og deres Hoveder en Tidlang opstillede til Advarsel. Derimod gaar man meget lemfældigt fremad i selve Kanton, for ikke at ophidse Masserne, hvilket sikkerligt maa være meget uklogt, da der ifølge Peking-Gazette i den nordlige Deel af Provindsen Kwang-tong, ligesom ogsaa i den nærliggende Kwang-si hersker vedvarende Uroligheder, og man kun taler om „den sandsynlige snarlige Adspredelse af Røverne." Der er ingen Tvivl om, at Fokien i Sydost er Hovedsædet for Opstanden og her handles der om en i alle sine Interesser paa det dybeste og haanligste krænket Provinds's Sag. Angaaende den i Sydvest opstaaede og nu til Nanking, ja endog over Hoang-ho fremrykkede Opstand mangle vi alle Holdepunkter, forat kunne bedømme den med Sikkerhed, og de tidligere Beretninger, som tale om den christelige Retning hos denne Insurgenthær, turde vel være, om end ikke ligefrem apokryphiske, saa dog kun i ringe Grad sande.

Folkene i Fokien, hos hvem efter alle Omstændigheder Treenighedsselskabets Hovedmagt hviler, have altsaa taget Deel med Hæren i de sydvestlige Provindser i den Opgave, at styrte Mandschu-Dynastiet. Disse Folk holde Regjeringen i Spænding paa alle betydelige Punkter fra Mundingen af Jang-tse-kiang indtil Kanton og længere frem, og svække derved Mandschuregjeringen mod Rebelhæren, som drager ind i det Indre og har en frygtelig Medforbunden i den almindelige ved den grændseløse Undertrykkelse fremkaldte Utilfredshed. Indblandingen af Fremmede kan, om vi end ikke ligefrem ville antage den som ikke existerende, under saadanne Omstændigheder, kun være af ringe Betydning, og navnlig kunne Englænderne, som have den største Interesse af Forvirringen i China, ikke være synderlig fiendtligsindede mod Fokiernes Bestræbelser, der under enhver Omstændighed ville befordre en friere Handel, saa store end de Forlegenheder ere, som i nærværende Øieblik bevirkes ved Afbrydelsen af Handelen, og hvilke, som vi allerede tidligere have seet, give sig Luft i Skrivelser til den engelske Befuldmægtigede om en foreløbig Standsning med den kontante Betaling af Tolden. I Times for 4de Nov. findes en Skrivelse fra de engelske Handelsagenter til Sir G. Bonham, hvori de gjentage denne Bøn og erklære at ville sende Afskrifter af dette Aktstykke til Udenrigsministeriet i England og til Handelskammeret i Manchester, hvor Hovedexportørerne for de dem betroede Varer opholde sig. Men alt dette kan ikke hjælpe: de ville blive nødte til, hvad Sir G. Bonham allerede har raadet dem, at sende deres ophobede og for Øieblikket ikke afsættelige Varer tilbage til Hongkong, thi ved det om sig gribende Anarchi i det Indre kan man ikke saa hurtigt tænke paa en fornyet stærk Afsætning. Handelens øieblikkelige Stilling er dog, som let kan begribes, en Bisag under de nærværende Omstændigheder; den vil imidlertid for England og Indien blive af stor Betydning, da Forholdet, som det forhen bestod og som i høi Grad er Skyld i det chinesiske Riges opløste Tilstand — dertil regne vi navnlig Opkomsten af de talrige Sørøverskarer — paa ingen Maade kan vedblive, enten nu Opstanden gaar af med Seiren eller ligger under, hvilket Sidste for hver Dag bliver usandsynligere. Seirer Opstanden, saa vil Asien undergaae en af de største Omvæltninger, som ere foregaaede i Aarhundreder, og denne Omvæltning vil ikke være mindre betydelig, fordi den for Størstedelen ikke fuldbringes med Sværdet, men paa en fredelig Maade. Imidlertid vil der i det overbefolkede China, hvor mange Landstrækninger blive dyrkede med Spaden, ved Krigens Forstyrrelse paa enkelte Steder udbryde frygtelig Nød, og vi tør vente skrækkelige Skildringer. China, hvis Ubevægelighed er bleven et Ordsprog, kommer paa Glid og vil snart vise, hvilken Betydning et Rige med mere end 300 Millioner Mennesker vil have i Verdenshistoriens Vægtskaal.

Vandringsdriften hos Mennesket.

Betragtninger paa amerikansk Grund af E. Pelz.

The propre study of mankind is man.
Pope.

Amerika er et overordentligt gunstigt Punkt, for at iagttage den hos Menneskeslægten liggende Vandringsdrift, thi her viser den sig storartet. Som for femtenhundrede Aar siden see vi igjen Hundredetusinder skareviis bryde op i det fjerne Østen af den gamle Verden, for mod Vest at søge sig nye Bopæle. Den fredeligere Charakteer af denne moderne Van-

dring viser sig hovedsagelig fremtrædende. Naar i Fortiden en af Mangel paa Græsgange opbrydende Hyrdestamme betraadte et Jægerfolks Gebeet, eller naar Agerdyrkere droge ind i Egne, hvor forhen kun Jægere og Hyrder opholdt sig, saa maatte enhver Fodbred af Jorden tilkjæmpes med Magt. Jorden blev gjødet med Menneskeblod! — Menneskeslægten var for ung og uerfaren, til paa en fredelig Maade at foretage Overgangene fra den ene Levemaade til den anden. En forøget Befolkning fordrede overalt forøget og fremfor Alt ordnet Virksomhed, hvortil imidlertid tidligere Minoriteter kun ved Anvendelse af raa Vold kunde tvinges af en Majoritet. De Indtrængende underkastede sig næsten bestandig alle dem af de tidligere Beboere, som vare blevne ilive.

Hvor ganske anderledes viser sig ikke Folkevandringen i Nutiden! Jægeren drager kun foran Hyrden, for at skaffe denne en fredeligere Stilling, idet han fordriver vilde Dyr og Mennesker, der aldeles ikke lade sig tæmme, fra det Gebeet, som skal optage en forøget Befolkning. Humanitetens Sol har allerede saameget gjennemtrængt Barbariets Taage, at man endog mod den uboielige Vilde idetmindste vedligeholder en Form af Billighed og Retfærdighed. Bag Hyrderne drage Agerdyrkerne frem, enkeltviis eller i Masse, og finde dem næsten overalt beredte til at aftræde Landet mod en passende Godtgjørelse. Hvor dermed Befolkningen i den nye Verden allerede er bleven saa tæt som nogetsteds i den gamle, indromme Agerdyrkerne i det Store de efter dem kommende Gartnere gjerne mindre Andele, for at bevirke den fuldkomneste Dyrkning af Jorden. Istedetfor Mordvaabenene ere Pengene optraadte som Mellemmænd. Man har lært at bestemme Værdiforholde for Eiendommen og udbreder denne Opfindelse under sin Vandring over hele Jorden. Menneskets physiske Kraft, tidligere den eneste Ordnende i sidste Instants, underkaster sig mere og mere Forstanden, saaledes at endelig Hovedaarsagen til at Menneskeslægten stod saa fiendtligt imod hverandre maa forsvinde. Hvad der længe kun viste sig som tomt Drømmeri, Tanken om et tusindeaarigt Fredens Rige, erholder stedse mere Sandsynlighed.

Et meget mærkværdigt Phænomen ved Menneskenes nærværende Rundgang om Jorden, ved deres Kredsløb, er dettes fremtrædende Retning fra Øst mod Vest. Fra den gamle Folkenes Vugge, Asien, strømmede Stammerne — som af et Bistade — mod Vest fremad mod Europa. Dette dannede Tumlepladsen for den stridslystne Ungdom til ind i den modnere Mandsalder. Opholdet i Amerika synes paa en vis Maade at skulle betegne Perioden for Overgangen i Oldingsalderen, og endelig vende de Vandrende tilbage derhen, hvor deres Vugge stod, derhen ikke en Seers Øie har seet rigtigt, som saa den gammel blevne Menneskehed varme sig ved Afrikas hede Sol. Det er Nogles Anskuelse, antager jeg, at under enhver Omstændighed nye Udviklingsphaser gaae stadigt for sig, som ere underkastede Polariteten og de opadgaaende Kredsløb. Thi Mennesket udvikler sig efter min Mening mere i Forsinnelse og Aand i Kredsløb med spiralformige Dreininger, som føre op til en Spids; Billedet af Individets Menneskealder passer mindre, end Billedet af Aarstiderne, hvis idelige Tilbagevenden ogsaa betegner nye Phaser i Jordklodens Liv.

Flere Tegn tale for en modsat Retning af Menneskenes Udstrømmen fra Asien mod Øst. Amerikas ældre Befolkning bliver, i det Mindste deelviis, betragtet som Resultatet deraf og virkelig synes Botturinis ideographiske Kart*) neppe at lade nogen begrundet Tvivl tilbage.

Hvorledes det saa end forholder sig, saa levere Chineserne Beviser for, at den kraftigere Deel i intet Tilfælde kan siges at være dragen nedover, idet den fulgte Jordens Omsving. Blandt de mod Vest, mod Jordens Bevægelse Fremskridende, ere Indogermanerne de mest fremragende. Opstaaede ved en lykkelig Blanding af arisk Blod, have Arerne især bidraget til at opfriske og hæve ældre Stammer, og de ville, som det synes, ved deres fortsatte Fremtrængen i vestlig Retning over Amerika, endelig ogsaa nedrive Chineserdommens gamle Muur. Som mægtige Lemmer af den store Menneskefamilie forene sig ogsaa paa et stedse mere betydningsfuldt Statsforbunds frie Jord de saa længe adskilte Angelsachser med de Tydske, tillige sammensmeltende med en ældre Familiegreen, den irske, og den saaledes dannede Strøm vil allerede nu flyde over det Stille Havs Vande for at forene sig med sine Sødskende, som ikke have forladt Asien, deres gamle Fædrenehuus. Hvad er mod denne mægtige Fremtrængen af de Millioner, der stedse strømme videre og videre fra Østen mod Vesten, endog de anseelige Skarer, der i Middelalderen som Korsfarere i den omvendte Retning strømmede til Frelserens Grav i Jerusalem? Den betydelige Mississippidal viser sig som den næste store Samlingsplads, for derfra at tage det sidste Tilløb, for at indgaae i Barndommens Paradiis. Der, leirede om Naturens stolte Dom, omkring Himalaias sneebedækkede Toppe, synes en Forenings- og Sammensmeltningsperiode af Jordens Børn at skulle blive feiret. Hvad der ved det kunstige Taarn i Babylon blev forvirret, gjort til Fiender og adspredt, det bliver maaskee ledet til det inderligste Familieforbund ved de mod Himmelen stræbende Tinder af Tschamulari, Dhawalagiri og Dichawahir. Humanitetens Genius optræder som den ene herskende Magt, omslyngende den hele uhyre Familie med Endrægtighedens Baand. Kjærlighedens Bud bliver ved elektromagnetisk Ledning lynsnart bragt rundt om Jorden og for stedse berøver man Hadet dets Braad.

*) I første Bind af Historical and statistical information respecting the history condition and prospects of the Indian tribes of the United States by H. R. Schoolcraft er der leveret en Kopi deraf.

Charles Mackay's Donausang.

(Efter det Engelske.)

Nei, nei, de skal ei have den,
den stolte Kjæmpeflod,
om end de den, som Seirens Priis,
rødfarvede med Blod.
De Donau aldrig have skal, —
skjønt Czar og Keiser gaar
i Kamp med hundred'tusind' Mand,
de ei det Bytte faar.
De Donau aldrig have skal,
ei Vold, ei Strøm, ei Vand;
de skal, de skal ei have den,
frit bruse den mod Strand.

Og lode vi dem tage den,
dorsst sende derpaa,
og gave Alt, de bade om,
For Ro og Fred at faae —
hvad saa? mon det var nok for dem?
Nei, Donau er vel fiin,
men det er Weser, Elben og
med gamle Fader Rhin.
De Donau aldrig have skal,
ei Vold, ei Strøm, ei Vand;
de skal, de skal ei have den,
frit bruse den mod Strand.

Vi ville heller nu end da
forhindre denne Færd
og vise dem, hvad Magt der er
i Braves svungne Sværd.
Vi ville ei indrømme dem
ved Donaus Strøm en Plet,
man kalde Maane, kalde Kors
til Hjælp for hvo har Ret.
De Donau aldrig have skal,
ei Vold, ei Strøm, ei Vand;
de skal, de skal ei have den,
frit bruse den mod Strand.

Literatur og Kunst.

Nordmændenes ældste Gude- og Helte-Sagn, ordnede og fremstillede af P. A. Munch. 11½ Ark Lexikon-Oktav. Priis 72 ß heftet. Det er egentlig Forfatterens i 1840 udgivne „Nordens gamle Gude- og Heltesagn," der her fremtræder i tredie Oplag, idet nemlig hans „Nordmændenes Gudelære" (Chr. 1847) maa ansees for andet Oplag. Men nærværende Oplag er saavel hvad de videnskabelige Resultater, som Omfanget angaar, næsten ligesaa forskjelligt fra det forrige, som dette var fra det første, og saaledes kunne disse tre Oplag betragtes som indbyrdes forskjellige Arbeider over samme Materie, hvilket ogsaa Forf. selv synes at ønske, forsaavidt han ikke har betegnet hverken den første eller anden Bearbeidelse som ny Udgave af det foregaaende Arbeide. Af den Titel, Forf. giver denne nye Bearbeidelse, kan sluttes, at han ikke vil have sit Værk betragtet som nogen egentlig Mythologi, hvilket det heller ikke kan kaldes i den Forstand, som de nyeste philosopherende Mythologer tage Ordet, idet de gjøre Fortolkningen til en Hovedsag, men ogsaa ved Haartrukkenhed og Phantasiispring ofte vildlede i Opfatningen af Gudernes Væsen istedetfor at lette den. Munch har fremstillet Mytherne i historisk Sammenhæng, underkastet dem en skarp Kritik og medgivet et lærdt historisk Apparat, men afholdt sig fra at philosophere; han anvender ikke Hegels System paa dem (som Wiborg), han poetiserer ikke derover (som Grundtvig og N. M. Petersen i deres ellers geniale Mythologier), han seer ikke (som flere Tydskere) ved ethvert dunkelt Sted et uendeligt Væld af Dybsindighed, paa hvis dunkle Bund der ligger begravet mere Viisdom, mere Systematik, end Samtiden og Efterverdenen kan præstere, men han betragter Alt med megen, undertiden vel megen Nøkternhed, lader Kritiken affeie den poetiske Blomsterstrøning og vækker Tvivl om Ægtheden af hvad man kun dunkelt skimtede herigjennem; saaledes betvivler han Ægtheden af Yggdrasilsmythen, der har været Fortolkernes Elysium og Charybdis, idet han paaviser, at den snarere er af christelig, end ægte germanisk Oprindelse. (Grunden til Ligheden mellem Læren om Galgen som Odins Træ og Korset søger Forf. deri, at hiin gjennem mange Mellemled er laant fra Christendommen, medens dog det Modsatte snarere kan tænkes muligt, hvad der ogsaa antages (S. 32 og flg.) i de af G. Stephens nylig udgivne oldengelske Digte). Paa den anden Side har Forf. (i denne sin ny Bearbeidelse) slettet Steder, der paa enhver poetisk og varmtfølende Mytholog gjorde et ubehageligt Indtryk, fordi Eddalærens Myther noget nær bleve opfattede som usammenhængende og meningsløse; Uagtet Værket i den nye Udgave allerede herved er bleven temmelig forskjelligt fra hvad det var i den forrige, er dette dog for Intet at regne i Forhold til de Forandringer, det ved Omarbeidelse og Tilføielser har faaet. Saaledes maa Behandlingen af Mythen om Njørd og Freyja kaldes aldeles ny, idet Forf. har meddelt Resultaterne af sine i Annaler for nordisk Oldkyndighed (1848 S. 318) anstillede Undersøgelser herover, ligesom ogsaa den etymologiske Deel (Gudenavnenes Afledning og Betydning) er bleven saare udtømmende behandlet. Hvad der især har bevæget Forf. til ikke længere at kalde sin Bog nogen Gudelære, er vel den Omstændighed, at Heltesagnene optage en væsentlig Deel af samme. Den sidste Omstændighed giver Værket et afgjort Fortrin fremfor de danske mythologiske Haandbøger, da det kan tjene som en fuldstændig Kommentar og Veiledning ved Læsningen af Eddas Digte — ikke at tale om, at det derved ogsaa kommer til at udgjøre en velkommen Indledning til Forf.s Norges-Historie, og i Forening med hans Norges Beskrivelse at afgive den fuldstændigste Veiledning til at lære vore Fædres Liv, Anskuelser, Bedrifter og Landets Udseende i Oldtiden at kjende. — Inden Anm. forlader dette interessante Værk, maa han med Hensyn til Anhanget „om Beliggenheden af de vigtigste Templer," tillade sig en Bemærkning. Der opregnes en Mængde Gaardsnavne, der skulle minde om en eller anden Guds Dyrkelse. Af disse Navne kunne dog vistnok enkelte ingenlunde, som forsøgt, afledes af Gudenavne, hvilket Følgende turde vise. Der sluttes, at man i Vaage har gjort særdeles meget af Ull, fordi man der finder Gaardsnavne som Ullevold, Ullemo og Ulledal. Disse Navne, hvori l udtales med vort Folkesprogs eiendommelige r-Lyd, udledes nok snarest af Ula, en Bielv til Lougen, der har opkastet en Gruus- og Sandmo, hvorpaa de to første Gaarde ligge, og strømmer forbi den Skrænt, hvorpaa den tredie hænger. Elven har vel sit Navn af den Ul eller Yl (af yle, hyle, Oldn. yla) hvormed den styrter afsted mellem Klipperne, og ikke af nogen Gud. Hele Dalstrøget, hvorigjennem den løber, kaldes Uldalen, ligesom ogsaa den Sæter, der ligger paa en ved dens sammenstrømmende Kvilter dannet Tunge, kaldes Ultungen.

En Verdensomseiling, Uddrag af Magister philos. N. J. Anderssons Optegnelser paa en Reise rundt Jorden med den svenske Fregat „Eugenie" i Aarene 1850—1853. Chr. 1854. 32 Ark 8vo. Denne Reisebeskrivelse er en forkortet Oversættelse af en Række Breve, der som Feuilletonsartikler have været optagne i Aftonbladet. Forf. skildrer hvad han har seet og erfaret med Livlighed, men undertiden med vel megen Bredde og Bombast. Man kan neppe tillægge hans Skildringer andet Værd, end som poetiske Skizzer, da han har været for kort paa de fleste Steder, til at have erhvervet noget nøiagtigere Kjendskab til dem. Skal man slutte fra hans Skildring af Farsunds Beliggenhed og Forholde til hans Paalidelighed, forresten maa denne ansees for ringe, da vi nemlig fra Farsund ere tilsendte nogle interessante Detailoplysninger, der vise, at Forf. har taget Sagen ganske slumpeviis. Oversættelsen er letflydende, Udstyret smukt. Prisen er 1 Spd.

Nylig er udkommet **Prædikener**, over de aarlige Søn- og Helligdages Evangelier af Biskop Wallin. Ny Aargang, 570 S. 8vo. Priis 1 Spd. 36 ß heftet. Bogens Udstyr er særdeles smukt.

En i Sverige nylig udkommen Oversættelse af Goethes Faust ved Johan Andersson skal ifølge Aftonbladet være særdeles vellykket.

„Sorg og Trøst" af A. Munch er saare rosende anmeldt i „Fædrelandet." Hvad Anm. har at udsætte paa denne Digtsamling, er kun enkelte Formfeil.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Res. af 18 Nov. er bestemt, at der paa næste forelæggendes Budgetproposition skal opføres 8000 Spd. til Opsyn ved Vaarsildfiskeriet.

— S. D. er tilladt, at de Sager, som maatte afsendes til den techniske Forenings Industriudstilling næste Sommer, skulle befordres frit med Postvæsenets Dampskibe.

— S. D. er Planen for en Sømandsskole i Kragerø approberet og 280 Spd. aarlig befalet udredede til nævnte Skole.

— Præliminarist F. W. B. Arneberg er beskikket til Lensmand i Tysværs Thinglag (Stavangers A.)

— Pasageerfarten med Jernbanen er begyndt saa Smaat, idet en Vogn af 2den Klasse medfølger Varetrainet, der gaar imellem Christiania og Dahl daglig (undtagen Søndagene). Trainet afgaar fra Christiania Kl. 8 om Morgenen, og retournerer Kl. 4 Eftermiddag. Farten til Dahl koster 72 ß.

— Den 26de Nov. afsagdes Dom i en mod Præsten O. Østvold i søndre Ourdal anlagt Justitssag i Anledning af misligt Embedsforhold og et for en Præst usømmeligt og forargeligt Privatliv. Ved Provsterettens Dom var han ilagt 200 Spd.'s Bøder, men ved Konsistorialrettens blev han anseet med Embedsfortabelse; af Høiesteret idømtes han 200 Spd.'s Bøder og Udredelse af Sagens Omkostninger.

— Korntaxten for Christiania Stift for Aaret 1853: Landskyld og Leding: 1 Skppd. Rugmeel 8 Spd. 40 ß., 1 Do. Bygmeel eller Malt 7 Spd. 85 ß., 1 Do. Havremeel eller Malt 5 Spd. 60 ß., 1 Do. Blandingsmeel eller Malt 6 Spd. 73 ß., 1 Tønde Landskylds-Byg eller Korn, hvor samme ei ydes efter Tyngde eller Vægt 3 Spd. 30 ß., 1 Td. Landskylds- eller Ledings-Havre 2 Spd. 17 ß. Tiende: 1 Td. Rug, Thore-Korn, Hvede eller Ærter 4 Spd. 20 ß., 1 Td. Byg 3 Spd. 10 ß., 1 Td. Blandkorn 2 Spd. 53 ß., 1 Td. Havre 1 Spd. 100 ß., 1 Td. Letbyg 1 Spd. 115 ß., 1 Td. Lethavre 1 Spd. 28 ß. Afgift af Kornrente af offentligt solgt Jordegods: 1 Td. Landskyldsbyg efter Middelprisen af de 10 sidste Aars Kapitulstaxter 3 Spd. 26 ß. Tiendekornet efter Middelprisen af de sidste 20 Aars Kapitulstaxter: 1 Td. Rug, Thore-Korn, Hvede eller Ærter 4 Spd. $7^{19}/_{20}$ ß., 1 Td. Byg 2 Spd. $118^{3}/_{20}$ ß., 1 Td. Blandkorn 2 Spd. $47^{14}/_{20}$ ß., 1 Td. Havre 1 Spd. $97^{9}/_{20}$ ß., 1 Td. Letbyg 1 Spd. $115^{19}/_{20}$ ß., 1 Td. Lethavre 1 Spd. $24^{8}/_{20}$ ß.

— Studentersamfundets Byggefond sees nu at udgjøre 8015 Spd. 76 ß.

— Et Par Mormonprædikanter have i den sidste Tid søgt her i Byen at vinde Tilhængere. Et Par Ægtefolk oppe ved Sagene har ladet sig døbe i Akerselven.

— Hr. Rancherave er optraadt paa begge vore Theatre og har for sine Præstationer høstet stort Bifald.

I Christianssand er udstædt en Indbydelse til at tegne Aktier i et Dampskib, der skal gaae i regelmæssig Fart mellem Hamburg, Christianssand, Christiania og nogle af de mellemliggende Stæder. I faa Dage Dage ere 200 Aktier tegnede.

Bergen. Haandværkerforeningen feirede den 15de September sin ottende Stiftelsesdag med en Tale (af Kand. theol. Jensen) og Sang.

Udenlandske Efterretninger.

Frankrig. Knapt ere Deeltagerne i et Attentat paa Keiseren i Opera comique blevne domfældte, tildeels til langvarig Fængselsstraf, inden nye Attentater ere forsøgte og have fremkaldt Fængslinger.

— Byen Tunis har sendt Keiseren 9 antike Statuer som Foræring.

England. I London tiltager Koleraen.

— Der holdes talrige Møder, hvori man udtaler sin Sympathi for Tyrkerne og Misbilligelse af Russernes Fremgangsmaade. Ogsaa Digterne yde sin Skjærv, hvorom ovenstaaende i Oversættelse gjengivne Donausang vidner.

Tydskland. Ved et Reskript af 16de Nov. ere Jesuiterne udviste af Storhertugdømmet Baden og især af Freiburg.

Hannover. Kongen har paa Ansøgning afskediget sine Ministre (paa Brandis nær) og udnævnt et nyt Ministerium.

Italien. Sardiniens Kamre ere paa Grund af Senatets fiendtlige Holdning mod den liberale Regjering blevne opløste.

Rusland. Den ved Petersburg forsamlede Garde paa 70,000 Mand har forlangt at blive sendt til Donaufyrstendømmerne, hvortil Keiseren har svaret, at den gode Sag nok vilde seire alligevel.

Tyrkiet. Mehemed Sadyk Pascha, forhen Michel Czaykowski, en af Polens bedste Novelforfattere, skal være beskjæftiget med at organisere tyrkiske Kosakregimenter; ved disse Christentroppers Anvendelse vil Kampen altsaa tabe sin foregivne religiöse Charakter. Mehemed Sadyk er af ukrainsk Adel og tjente i 1830—31 blandt de wolhyniske Kosakker under Oberst Rozyzki, som drev Russerne fra Omegnen af Berdyczow tilbage til Zamosc.

— Russerne have gjort fem Angreb paa det i Kaukasus af Tyrkerne erobrede Fort Schefketil, men ere blevne slaaede tilbage. En russisk Dampbaad kom paa Grund og dens indehavende 1500 Mand maatte overgive sig.

Nordamerika. De forenede Staters Præsident agter at erklære Sandwichs-Øerne for indlemmede i Unionen og afgjørende Skridt i denne Henseende skulle være foretagne; dog skal saavel den franske som engelske Konsul paa hine Øer have nedlagt Protest.

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Omgangsskolelærerpost i Holands Pstg. med 20—30 Spd. i aarlig Løn.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposten i Eids Sogn, Fjælbergs Pstg. med omtr. 40 Spd. i Indtægter.

En Kirkesanger- og Omgangsskolelærerpost i Norums Annex til Sogndals Pstg. (indre Sogn) med omtr. 40 Spd. i aarlig Løn.

Et Landhandleri i Besiddelsen paa Eger.

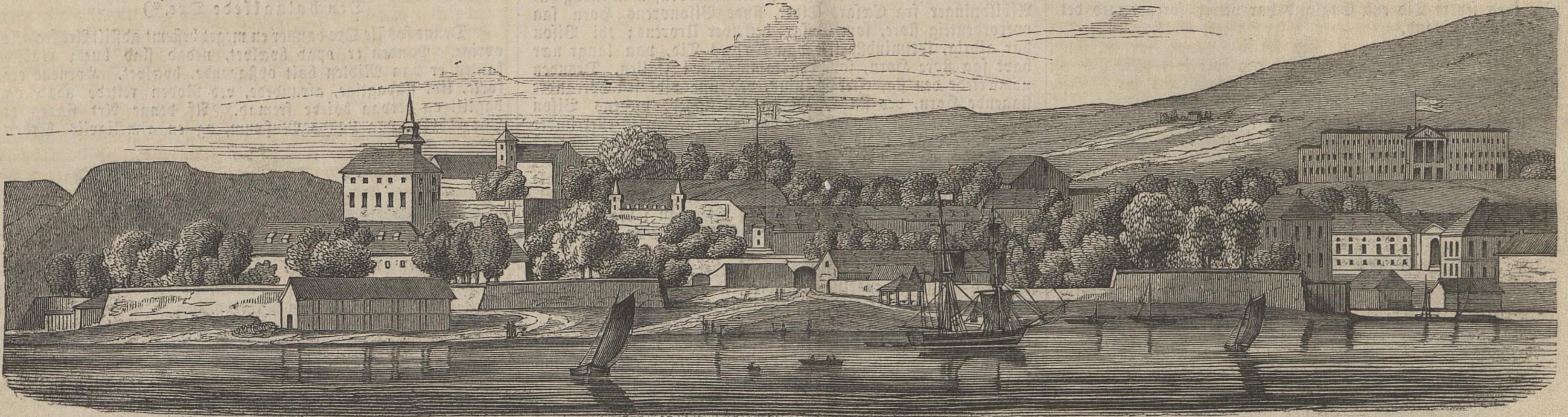
Bademesterbestillingen ved Sandefjords Badeanstalt med ca. 60 Spd. i Løn (for 3 Maaneder).

Gjordemoderbestillingen i Borre Pstg. med 20 Spd. i Løn samt 10 Spd. i Husleiegodtgjørelse.

☞ **Til inden- og udenbyes Abonnenter, der have erlagt Kontingent for hele indeværende Aargang, ville Lodsedlerne til den med Illustreret Nyhedsblad forbundne Præmiefordeling blive sendte med et af de først udkommende Nummere og senere efterhaanden, som Remisse indløber.**

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 50. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 10de December 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Dronning Maria II da Gloria.

Portugals nylig afdøde Dronning, hvis fulde Navn var Dona Maria II da Gloria Joana Carlota Leopoldina Isidora da Cruz Francisca Xaveria de Paula Miguela Gabriela Rafaela Luiza Gonzaga, blev født i Rio Janeiro den 4de April 1819 og opnaaede altsaa blot en Alder af 34½ Aar. Hun var en Datter af Keiser Dom Pedro den Første af Brasilien og dennes første Gemalinde Erkehertuginde Leopoldine af Østerrig. Efter Bestefaderen Johan den VI's Død (10de Marts 1826) besteg hun, kun syv Aar gammel, 2den Mai s. A. den portugisiske Throne, som en Følge af hendes Faders Afkald paa samme. Endnu samme Aar (11te December) berøvedes hun sin Moder ved Døden. Det følgende Aar forlovedes hun efter Faderens Bestemmelse med dennes Broder, den tyranniske Dom Miguel, der forpligtede sig til som Statholder og Regent at styre Landet efter den af Dom Pedro givne liberale Konstitution. Men da den unge Dronning i 1828 forlod Brasilien for at holde sit Indtog i Portugal, kastede Dom Miguel Masken. Den 30te Juni lod han sig udraabe til absolut Konge af Portugal og forhindrede Dronningen i at lande i hendes Rige, hvorved hun nødtes til at tage sin Tilflugt til England. Her blev hun vel af Kong Georg den Fjerde modtagen med kongelige Æresbeviisninger, men hun fandt dog ingen Understøttelse, idet Ministeriet, der tidligere alvorlig havde modsat sig og tilintetgjort Absolutisternes Insurrektion, nu begunstigede Usurpatoren Dom Miguel. Der var saaledes intet Andet for hende at gjøre, end at vende tilbage til Brasilien. Ledsaget af sin Veninde og senere Stifmoder, Prindsesse Amalie af Leuchtenberg, ankom hun til Rio Janeiro 1829 og levede her, indtil hendes Fader i 1831 saa sig nødt til at frasige sig den brasilianske Keiserthrone til Gunst for sin Søn Dom Pedro II. Siden opholdt hun sig i Paris, medens Faderen for at hævde hendes Rettigheder bekjæmpede Dom Miguel. Efterat denne Kamp var løbet af til hendes Fordeel, og Lissabon indtaget, holdt hun i September 1833 sit Indtog i Hovedstaden. Men først i 1834 afstod Dom Miguel sine Fordringer paa Thronen og begav sig til Italien, hvor han snart tilbagekaldte sin Frasigelse og blev af Paven anerkjendt som Portugals Konge.

Dom Pedro ordnede nu, som sin Datters Formynder og Regent, den ulykkelige, af Borgerkrigen sønderrevne Stat, men følte dog snart sine Kræfter udtømte. Da han som Følge heraf den 18de Sept. 1834 meldte Kortes, at han var ude af Stand til længere at staae i Spidsen for Regjeringen, erklærede dette endnu samme Dag Dronningen for myndig, hvorved der blev en Ende paa Alles Intriguer for at erholde Regentskabet. Strax tænkte nu Dronningen paa at gifte sig, og hendes Valg faldt paa Hertug Karl August Eugen Napoleon af Leuchtenberg, vor nuværende Dronnings Broder, der allerede tidligere havde vundet Marias Hjerte, og hvem hendes døende Fader ogsaa havde tilraadet hende at ægte. Ægteskabet blev afsluttet i München den 8de Novbr. 1834 og Formælingen høitidelig feiret i Lissabon den 27de Januar 1835.

Dom Augusto, Prinds af Portugal, som Dronningens Gemal blev kaldet, besad megen Dannelse og Elskværdighed og vandt herved snart Folkets Kjærlighed i høi Grad. Dronningen udnævnte ham til Pair og Overstbefalende over hele Armeen, hvilken sidste Udnævnelse dog stred mod Konstitutionen og fandt Indsigelser i Kortes. Imidlertid vare Debatterne herom knapt paabegyndte, førend Prindsen døde af Halsbetændelse den 28de Marts 1835.

Derpaa formælede Dronningen sig igjen 9de April 1836 med en 19½ Aar gammel Søn af Hertug Ferdinand af Sachsen-Koburg-Kohary, der ved Kronprindsens Fødsel (16de Sept. 1837) erholdt kongelig Titel.

Dronningens Regjering har været udsat for mange Rystelser, hvilke tildeels fremkaldtes ved hendes ubegrændsede Tillid til Brødrene Cabral, af hvilke den ene (ophøiet til Greve af Thomar og stillet i Ministeriets Spidse) paadrog sig saavel det liberale Parties Had, som en stor Deel af Aristokratiets Mishag. En Folkebevægelse i 1846 nødte Dronningen til Eftergivenhed, uden at dog Roligheden herved kunde tilveiebringes. Demokrater, misfornøiet Adel og Miguelister forenede sig og truede haardt hendes Throne. Vel blev Insurgenthæren under sin Fremrykken mod Lissabon slagen ved Chaves, men hermed var Opstanden endnu ikke dæmpet; thi den udbredte sig over Algarbien og den sydlige Deel af Landet og sattes først en Grændse ved Englands, Frankrigs og Spaniens Intervention i 1847. Under alle disse Rystelser havde Dronningen dog ikke vundet Erfaring nok til at indsee Nødvendigheden af at forandre sin hidtil befulgte Politik, forsaavidt hun for Fremtiden vilde regjere i Fred; thi i Foraaret 1849 fik Grev Thomar (Cabral) atter Plads i Ministeriet, hvorved revolutionære Bevægelser paany fremkaldtes. Dronningen blev nødt til igjen at afskedige Cabral og at stille Hertugen af Saldanha i Spidsen af Regjeringen. Under alle disse indre Rystelser er Landet sunket ned i en elendig Tilstand og Statsgjælden meget forøget ved Tillæg af Renter og ved ny Laan. I Slutningen af forrige Aar erklærede Regjeringen paa en Maade Bankerot, idet den egenmægtigen, uden at raadspørge Kortes, nedslog Renterne af Kapitalen fra 4—5 til 3 pCt.

Dronning Maria døde den 15de Nov. i sin ottende Barselseng efterat være nedkommen med en dødfødt Søn. Kronprindsen Dom Pedro de Alcantara er nu 16 Aar gammel. Hans lidet populære Fader har midlertidig overtaget Regjeringen.

De skandinaviske Kvægracers Oprindelse.

(Af P. Chr. Asbjørnsen.)

Det har altid havt sin store Vanskelighed, at udlede Oprindelsen eller udfinde vilde Stammer til flere af vore Huusdyr, og der er i den Anledning fremsat en Mængde Gisninger af hvilke mange allerede ere faldne ved Nutidens grundigere Undersøgelser. Man har saaledes forhen paastaaet, at alt det tamme Kvæg oprindelig skulde nedstamme fra en eneste Art, og at disse mangfoldige Racer skulde være fremstaaede paa Grund af forskjellige Lokalforholde, forskjellig Fodring, Græsgang, Klima, ved indbyrdes Krydsninger osv. Alt dette har vistnok havt en væsentlig Indflydelse paa flere af Racernes videre Udvikling og Mangfoldiggjørelse; men gjør man sig ret fortroelig med de mest afvigende og indbyrdes forskjellige Racer, kommer man seent eller tidlig vistnok til det Resultat, at de nedstamme fra forskjellige Arter. Men hvor findes disse Arter, disse Kvægets Stamfædre? Fra Jordens Overflade ere de forsvundne; de findes ikke mere levende. De ere forsvundne med Skovens Oprydning, Landenes Bebyggelse og Opdyrkning; men deres fossile Skaller og Beenrade findes i Tørvemoserne og Jordens yngre Dannelser. Og det er først efterat man har opdaget disse Levninger af undergaaede Dyr og taget dem til Hjælp, at man med nogen Sikkerhed har kunnet adskille nogle af Racerne som henhørende til visse bestemte af Urverdenens Arter. Det er den af Skandinaviens Fauna saa høit fortjente Professor Nilsson i Lund, som i det andet omarbeidede Oplag af sit fortræffelige Værk over de skandinaviske Pattedyr har beskrevet disse fossile Pattedyrlevninger, der ere opgravede af de skaanske Tørvemoser, og af disses Sammenstilling uddraget de interessante Slutninger med Hensyn til vore Kvægracer, som vi i det Følgende efter det anførte Værk udtogsviis skulle meddele.

For at kunne udlede, hvorfra de tamme Racer, der findes hos os og i andre Egne af Europa, have sin Oprindelse, maae vi saaledes gjøre os bekjendt med de vilde Arter, af hvilke man har fundet fossile Been i Tørvemoserne. De inddeles i tvende Afdelinger.

A. De som have en Pande, der er af større Længde end Bredde og mere eller mindre flad, samt Horn, der sidde paa Enderne af den Kant, som adskiller Panden fra Nakken.

B. Hos den anden Afdeling, der ikke vedkommer vor Undersøgelse, da kun Bisonoxen hører derhen, er Panden hvælvet samt af større Bredde end Længde. Til denne Afdeling hører:

1. Uroxen*).

Denne kolossale Oxeart har, forsaavidt man kan dømme efter Skelettet, i Legemets Form og Delenes indbyrdes Forhold, i alle Maader lignet den tamme Oxe, men har været langt større. Desuden har den, som man kan see af Hornkvikkerne, havt langt større Horn, ja de have endog været større end de, der findes hos den langhornede Kvægrace i den romerske Campagne.

Efter alle samstemmende Skildringer har den været sort, og havt hvide Horn med lange sorte Spidser; Haarklædningen har ligesom hos den tamme Oxe været kort og glat med Undtagelse af Panden, hvor den har været længere og kruset. Artens Mærke er følgende: Panden flad; Nakkekanten ret; Hornene meget store og lange, ved Roden rettede udad og noget bagtil, i Midten bøiede fremad og mod Spidsen noget opad.

Det eneste man, nu har igjen af denne uddøede vilde Oxeart, er dens af Jorden, fornemmelig i de skaanske Tørvemoser, opgravede Skeletter, hvoraf tvende findes opstillede i Lunds zoologiske Musæum, hvor der ogsaa opbevares en Deel Skaller af ældre og yngre Individer af Arten.

Et af disse Skeletter har en Længde af 11½—12 Fod og en Høide over Manken af 6½ Fod. Heraf indtager Hovedet en Længde af omtrent 2½ Fod. Men der gives Brudstykker af flere, der have opnaaet en endnu betydeligere Størrelse. I England har man fundet Skaller, der tilhøre en ældre Form af samme Art, som holde over 3 Fod i Længde.

Denne uhyre Oxe, som nu intetsteds forekommer levende i vild Tilstand, har i Fortiden været udbredt over en stor Deel af Europa, fra Skaane til Frankrig og Italien, og fra England langt ind i det vestlige og nord-

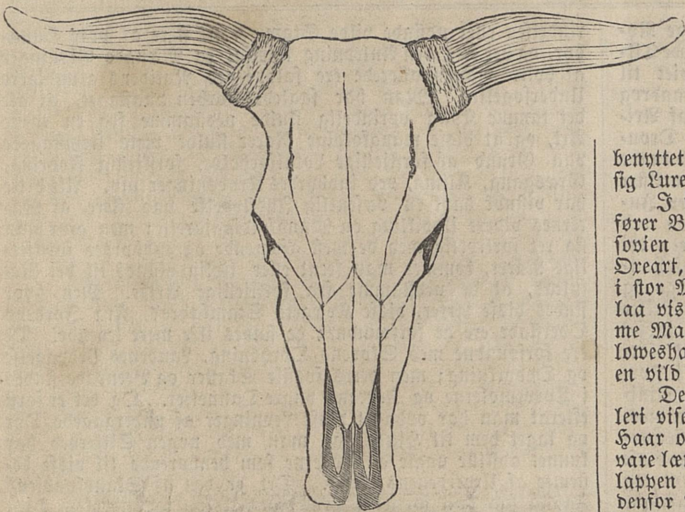
Dronning Maria II da Gloria. (Efter Originalmaleri af Lawrance).

*) Hos ældre Forfattere er dens systematiske Navn: Bos Urus, hos nyere Bos primigenius.

lige Asien; thi paa alle disse Steder findes dens fossile Been i de yngre Jordlag. At der er foregaaet store physiske Forandringer af de europæiske Landes Beliggenhed i det lange Tidsrum, den har levet og opholdt sig der, er mere end sandsynligt; den sydlige Deel af Skaane har skilt sig fra det germaniske Fastland ved den Deel af Østersøen, som nu ligger mellem de svenske Kyster og Pommerens, samt fra Danmark ved Sundet; og England har ligeledes adskilt sig fra det europæiske Fastland ved Kanalen. Men om Øresund, Kanalen og den sydlige Deel af Østersøen samtidigt have dannet sig veed man ikke med Sikkerhed; dog synes det af zoologiske Grunde rimeligt, at Skandinavien i en senere Tid end England har været forenet med det europæiske Fastland.

Uroxen.

Uroxeskalle

I det nuværende sydlige Skaane, i Egnen søndenfor „Søderåsen," som da synes at have dannet det germaniske Fastlands Nordgrændse, findes denne Dyreart i stort Antal, og forsaavidt man kan dømme efter de fossile Fund i Tørvemoserne, forekom den i langt større Mængde end dens samtidige Slægtning, Bisonoxen; Forholdet af de fundne Skaller er nemlig som 15 til 3. Et lignende Forhold har sandsynligviis ogsaa fundet Sted i den hele vestlige Deel af Europa, medens Bisonoxen derimod synes at have været langt talrigere i de østlige Egne til langt ind i det vestlige Asien, hvor den endnu findes i Mængde mellem det sorte og kaspiske Hav. Og denne Omstændighed, at Uroxen har tilhørt de vestlige Trakter af Europa, som tidligere end de østlige bleve dyrkede og stærkt befolkede, har rimeligviis været Aarsagen til at den i vild Tilstand er bleven udryddet, og at den er gaaet over i tamme Racer, medens dens østligere Slægtning, Bison, meget længere holdt sig i Østpreussen og Polen og endnu findes i vild Tilstand i de nærmest tilgrændsende Egne af Asien. Denne Art har man aldrig kunnet tæmme.

Julius Cæsar beskriver de Uroxer, som paa hans Tider fandtes i Skovene paa Hartzen. Han siger at de i Udseende og Form fuldkommen lignede den almindelige Oxe; men hvad Størrelsen angik vare de ikke meget mindre end Elephanten. De vare baade stærke og hurtige, samt saa olme og vilde at de hverken skaanede Mennesker eller Dyr, som de fik Øie paa. Man fangede dem i Grave og dræbte dem der. Ved denne Jagt hærdede de germaniske Ynglinger sig, og jo flere Horn de kunde opvise af fældede Uroxer, desto større var deres Anseelse. Disse Horn, der vare større end sædvanlige Oxehorn, bleve paa Kanten beslaaede med Sølv og brugtes til Drikkekar ved de største Gjæstebud. — Ogsaa vore Forfædre og andre Folkeslag af den germaniske Stamme anvendte Uroxens Horn til samme Brug. Den romerske Skribent Plinius fortæller, at de nordiske Folkeslag drak af Uroxens Horn, der vare saa store, at de rummede en Urne*).

Siden man ikke alene har faaet Hovedskaller, men ogsaa hele Skeletter saavel af Bison som af Uroxen, kan der ikke længere være nogen Tvivl om deres fordums Tilværelse som forskjellige Arter; men der har i den senere Tid været stredet om, hvorvidt Uroxen har levet i Europa i den historiske Tid, og hvorvidt det er denne Art, som de romerske Forfattere mene med Benævnelsen Urus (undertiden kalde de den ogsaa Bubalus) og den tydske Middelalders Skribenter med Ure, eller om disse Navne kun antyde det ene Kjøn af Bison, som tydske og nordiske Forfattere fra Middelalderen kaldte Wisent. At den store fladpandede Oxe, som man har kaldet Uroxen eller Kjæmpeoxen, har levet samtidig med Mennesker i Norden, er godtgjort derved, at man i Skaane har fundet et Skelet af den, der i Rygraden havde været saaret med en Kastepiil, og i Danmark har man fundet Vaaben og Værktøi, forarbeidet af dens Knokler. Det er ogsaa sikkert, at den saavel i Skaane som i Tydskland har levet samtidig med Renen og Elgen eller Elgsdyret. Men nu fortæller Julius Cæsar, at blandt de Dyr, som forekom paa hans Tid i den hercyniske Skov i Germanien, var Renen, som han beskriver, men ei nævner, samt Alces, Elgen og Urus, som han baade nævner og beskriver. Denne sidste var efter Cæsar saa kolossal, at den kun var noget mindre end Elephanten; den lignede i Udseende, Farve og Skabning den tamme Oxe, men havde meget større Horn. Denne Beskrivelse passer kun paa Uroxen, thi Bison ligner aldeles ikke det tamme Kvæg, og Cæsar kunde umuligt sige om denne, at den i Udseende og Farve havde Lighed med dette, og ligesaalidt kunde en Romer, som var vant ved at see det svære langhornede Kvæg i Italien, hvoraf man endog har Afbildninger fra Cæsars Tider, finde Bisonoxens Horn saa overordentlig store, som Cæsar beskriver Uroxens; thi Bison har aldrig, idetmindste ikke paa Cæsars Tid, paa langt nær havt saa store Horn, som den tamme Oxe i Italien. Desuden udmærkede den sig, efter Plinius, ved sine vidt fra hverandre staaende Horn, ved sin Styrke og Hurtighed, medens Bison charakteriseres ved lange Haar paa Ryggen, Halsen eller under Hagen. — Begge disse Dyrarter førtes til Rom til Dienslyst for Folket, og de omtales af Martial og Andre, der have seet dem, som forskjellige Arter. De omtales ogsaa i Middelalderens tydske Digte. I Nibelungen-Lied Vers 3761 o. flg. beskrives en Jagt, som foregik i en skovrig Bjergegn i Nærheden af Worms, og der fortælles, at Siegfried fældede en Wisent og fire Uroxer.

Efter et gammelt i Augsburg fundet Maleri, der er kopieret i Griffith's engelske Bearbeidelse af Cuviers Dyrerige, der skal være udført i Begyndelsen af det sextende Aarhundrede, synes det som om Uroxen, under Benævnelsen Thur, endnu har levet paa den Tid i vild Tilstand; thi et saadant Udseende og saadanne Horn har ingen tam Oxe; men just saadanne Horn, saaledes bøiede og rettede, maatte Hornene, efter Hornkvikkernes Form at dømme, have været hos den fossile store fladpandede Oxe. Som et yderligere Beviis for dette anfører Professor Nilsson, at han har en Stridsluur af Kobber, som er opgravet paa 6—8 Fods Dyb af en Tørvemose i Skaane, og som kjendelig skriver sig fra den fjerne Tidsalder, da Indbyggerne brugte Kobber eller Bronce til Vaaben. Denne Stridsluur ligner i Form og Bøining fuldkommen Uroxens Horn, idet den svarer til Hornkvikket paa en Uroxeskalle, og har samme langt udtrukne opad rettede Spids, som Hornene paa det ovenomtalte Maleri. Det er saaledes den største Sandsynlighed for at Indbyggerne af Sydsverige have benyttet Uroxens Horn til Stridslure, og at de siden have gjort sig Lure af Bronce af samme Form som disse.

I sit latinske Værk over Rusland, der er trykt 1549, anfører Baron Herberstain, at der endnu paa hans Tid i Massovien fandtes en fra den lithauiske Zubr (Bison) forskjellig Oxeart, som i sit Hjemland kaldtes Thur; den forekom ikke i stor Mængde, den underholdtes i nogle Parke, og det paalaa visse Landsbyer at passe og underholde dem. Paa samme Maade underholdes endnu Bison i en stor Skov ved Bialowesha i Lithauen, og paa samme Maade underholdes endnu en vild Oxerace i nogle Parker i Skotland.*)

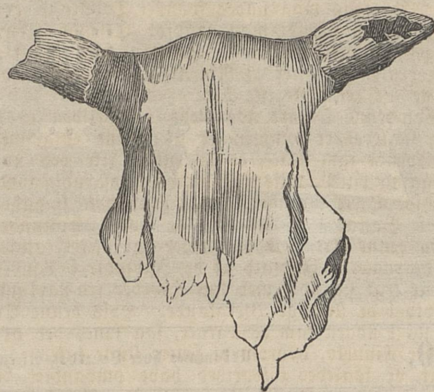
Det ovenfor omtalte af Hamilton Smith kopierede Maleri viser, at Uroxen var uden Man og havde temmelig glatte Haar over hele Kroppen med Undtagelse af Panden, hvor de vare længere og krøllede; Hovedet var stort, Halsen tyk, Doglappen liden, Ryggen ret og Halen saa lang, at den rak nedenfor Midten af Tarserne; Farven var sodet sort, kun under Hagen hvid; Hornene, som vare rettede udad, fremad og opad, vare hvidagtige med lange sorte Spidser. Til denne Beskrivelse føier Ham. Smith, at Maleriet stemmer overeens med den Figur, som fremstillende en Jæger og en vild Oxe findes paa Cluniastenen, med en celtiberisk Indskrift.

Det er ingen Tvivl om, at det er denne Art, som det svære, langhornede tamme Kvæg har sin Oprindelse fra. Men naar og hvor denne kolossale fladpandede Oxe først er bleven tæmmet, vide vi ikke. Det er vistnok skeet i en fjern Fortid og i fjerne Lande. Blandt de fra Gravene i Thebe kopierede Malerier i det britiske Musæums ægyptiske Sale, seer man Grupper af Hornkvæg, og erkjender nogle for Zebu; andre have lange, i forskjellige Retninger bøiede Horn, og synes allerede at være tam Afkom af Uroxen. Derimod har Professor Nilsson blandt de balsamerede Oxeskaller fra ægyptiske Katakomber, som han har undersøgt i London og paa andre Steder, ei fundet en eneste, der syntes at stamme fra Uroxens Afkom. De antyde alle en mindre Art, med Hornstilke eller Kvikker, der ere bøiede opad i een Retning. Nilsson antager som det sandsynligste, at den store fladpandede Uroxe først i det sydlige eller sydvestlige Europa, eller maaskee endog alt i Asien, er bleven tæmmet af en eller anden celtisk Folkestamme, men at den længe efter denne Tid har levet vild eller halvvild i Mellemeuropas Skove lige hen til Begyndelsen eller Midten af det sextende Aarhundrede; at den tamme Race, som nedstammer fra Uroxen, vel efterhaanden er bleven mindre end sin vilde Stamme, men dog har holdt sig større end andre tamme Racer, som have sin Oprindelse fra mindre Stammer; at det var denne svære sorte Buskap, som Celterne førte med sig til Norden, og som paa mange Steder i vore Oldsagn omtales som Jøtnernes Eie. Den tamme Race, som nedstammer fra Uroxen, er maaskee kommen til Norden fra det sydlige og det vestlige Europa. Den fandtes sandsynligviis allerede paa Cæsars Tid i Italien; men i det Indre af Germanien fandtes den Gang en ganske anden tam Kvægrace, som vi snart skulle omhandle; den var langt mindre, med mindre Horn og ofte kullet. Den samme mindre Race fandtes uden Tvivl ogsaa hos den germaniske Race i Skandinavien, hvorfor Indbyggerne, der vare vante ved den smaa Buskap, ansaae den, som Jøtnerne havde ført med sig, for saa uhyre stor. At denne paa samme Tid og i samme Land kunde forekomme baade vild og tam er ikke besynderligere, end at Renen i Finmarken og Lapland, og Svinet i hele Syd- og Mellemeuropa i samme Egne forefindes baade i vild og tam Tilstand. — At den vilde Uroxe fra de ældste Tider har været Gjenstand for Jagt bevises uomtvistelig ved det ovenfor omtalte Skelet i Lunds Musæum. I Skandinavien har den dog aldrig gaaet nordligere end til Skaane.

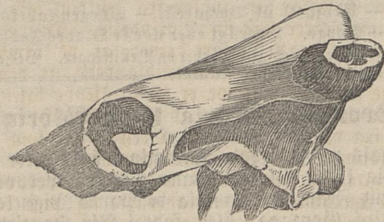
Man vil maaskee forbauses over, at et saa uhyre Dyr, som denne Oxe, hvis egentlige Føde har været Græs, har kunnet udholde Vinteren i et Land, hvor Marken i 5—6 Maaneder af Aaret var bedækket med dyb Snee, og hvor Græsset i al denne Tid manglede eller var utilgjængeligt. Men denne Forbauselse ophører snart, naar man seer, hvorledes den udslupne Buskap nærer sig i mange Skovbygder, naar man seer med hvilken Begjærlighed den afbider og fortærer de spæde Skud og Kviste med deres Knopper, samt æder Rakler af Birk, Hassel, Silje og andre Vidiearter. De Steder, hvor Uroxen har havt sit Tilhold, have sikkert været bevoxede med saadanne Træarter og af disse har den næret sig. Elgen lever og overvintrer i et Klima, der er langt haardere, end det, hvorunder Uroxen opholdt sig.

Den høinakkede Oxe.*)

Denne fossile Oxe danner en meget bestemt adskilt Art fra alle øvrige. Panden er opad hvælvet, nedad flad buet; Nakkekanten er paa Midten høit opstaaende, hvælvet. Hornene ere korte, lidt fladagtige, afrundede, ved Roden rettede udad og bagtil, og derpaa bøiede fremad. Af denne Art findes et Par Skaller paa Lunds Musæum, og en rimeligviis herhen

Hovedskal af den høinakkede Oxe forfra.

Hovedskal af den høinakkede Oxe fra Siden.

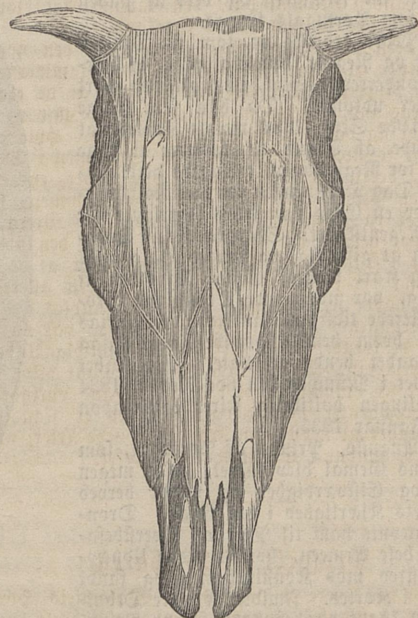
hørende i det britiske Musæum. I Danmark er der ligeledes fundet Skaller saavel af denne som af den foregaaende og efterfølgende.

Størrelsen af disse Skaller antyder en Oxeart, som vel har været mindre end Uroxen, men dog betydelig større end Dværgoxen. Den synes at have været omtrent saa stor, som de almindelige Bondekjøer, fra hvilke den dog kjendelig adskiller sig i sin Form.

I Skaane har denne Oxe levet samtidig med Bison og Uroxen. Til Sverige er denne ligesom Bison, Renen og Vildsvinet indkommen fra Germanien, da disse Lande endnu vare sammenhængende. Den forekommer saaledes vistnok ogsaa fossil i Tydskland. Hvis denne nogensinde er bleven tæmmet, og derved i Tidernes Løb har bidraget til at danne nogen tam Kvægrace, saa maa det være den mindre svære, smaahornede, ofte kullede Race, som findes i Norges Fjeldegne og ligesom den har en høit opstaaende Knold mellem Hornstilkene over Nakken.

Dværg-Oxen.*)

Saavidt man hidtil har erfaret, har denne været den mindste af alle Oxearter, som have levet vilde i vor Verdensdeel. Af Skelettet at slutte har den været 5 Fod og 4 Tommer lang fra Nakken til Bagsiden af Sædebenene; Hovedet har været 1 Fod og 4 Tommer og saaledes har dens hele Længde udgjort 6 Fod og 8 Tommer. Af Beenbygningens Smækkerhed og Fiinhed kan man slutte, at den i Legemsform har havt mere Lighed med Hjorten, end med den almindelige tamme Oxe. Yderlemmernes Knokler ere vistnok kortere, men de ere ogsaa smækrere end Kronhjortens. Panden er hos denne Art flad, opad med en langs Midten fremstaaende Kant og et smalere Udsnit bagtil; Hornene ere trinde, smaa, rettede udad og opad og bøiede i een Retning fremad.

Hovedskal af Dværgoxen.

Dværgoxen har samtidig med de foregaaende Arter levet vild i det sydlige og vestlige Skaane, og som det synes, i bety-

*) Hvis en romersk Urne, som man har opgivet, har holdt henved 5 Kander efter vort Maal, er det let at indsee, at Plinius's Opgave er vel drøi; et saadant Drikkekar maatte være altfor stort og uhaandteerligt selv for de største Drankere. Et Horn af en af de største skaanske Uroxeskaller vilde neppe have rummet mere end 1½ Kande.

*) Man har paastaaet, at denne „hvide skotske Oxe" var den sidste Levning af Uroxen i halvvild Tilstand; men efter Nilsson forholder det sig ikke saaledes. Det store holsteenske Kvæg staar Uroxen meget nærmere saavel i Hovedets Form som med Hensyn til Hornenes Størrelse og Retning. Hos den skotske ere Hornene næsten blot i een Retning bøiede opad; Haarene paa Hoved og Hals ere længere og krøllede. Panden er vistnok flad, men Farven er hvid, Ørene rødbrune, og Hals og Hoved har en graabruun Skygning. En saadan Farve har neppe nogen vild Oxeart.

*) Bos frontosus Nilsson.

**) Bos longsfrons Owen.

delig Mængde, formodentlig i store Hjorde, havt Tilhold i de Urskove, der dækkede Landet. Det er først i de sidste Aar, at man er bleven opmærksom paa dens fossile Levninger, der ikke alene ere fundne i Skaane, men ogsaa paa Sjælland, i Irland og England. Paa det sidste Sted har man fundet dem sammen med Levninger af Mammuth og Næshornet. Man har der fundet disse Levninger i Jordlag, over hvilke der laa en Bank af Havskjæl, og ovenpaa denne et Lag med Færskvandssnegle. I Irland har man fundet den i Færskvandsmergel under Tørvemoserne sammen med Been af Kjæmpehjorten (Cervus euryceros), hvoraf man kan slutte sig til deres høie Alder; men man har ogsaa der ligesom i Skaane og Danmark fundet dem i selve Tørvemoserne, hvoraf Professor Owen uddrager den Slutning, at denne Oxeart vedblev at leve der længe efterat Kjæmpehjorten var uddød. I Skaane har den levet samtidig med Renen, Uroxen, den høinakkede Oxe og fl., og den var vistnok en af de første Drøvtyggere, der kom ind i Landet, siden Marken, efter Forstyrrelsesperioden, igjen var bleven bedækket med Græs, Buske og Skov. At samme Art ogsaa maa findes fossil i Tydskland er mere end sandsynligt, endskjøndt man saavidt bekjendt endnu ikke har iagttaget den der. Saavel i Sverige, som i det øvrige Europa, er denne Art efter al Rimelighed som vild bleven udryddet længe før den historiske Tid.

Hvorvidt denne Oxeart nogetsteds i Fortiden er bleven tæmmet og saaledes er kommen til at danne Stammen for nogen nu levende tam Race, er vel endnu ikke ved nøiagtig Sammenligning og Paaviisning bleven fuldstændig godtgjort; men Professor Owen antager, at den granvoxte, smaahornede, ofte hornløse Buskap i Wales og i de skotske Høilande nedstammer fra denne Art, som han troer har været tæmmet allerede før de romerske Indfald af de Indfødte i Landet, der for Romerne trak sig bort med sine Hjorder fra Lavlandet og søgte Tilhold i de skovrige Bjerglande. Hvis denne Art har forplantet sig i nogen tam Kvægrace, saa synes det at være den saakaldte Finneko, hvorom vi senere skulle tale.

Efterat vi saaledes i Korthed have omhandlet de uddøede vilde Oxearter, efter hvilke fossile Been forekomme i de yngre Jordlag, staar det tilbage at omhandle vort tamme Hornkvæg, hvoraf der forekommer flere kjendelig forskjellige Racer, og saavidt skee kan angive fra hvilken vild Art hver af disse tamme Racer har sin Oprindelse. Denne Undersøgelse bliver meget vanskeliggjort derved, at de tamme Racer ved Krydsning ere saaledes sammenblandede, at den oprindelige Stamme undertiden neppe er til at kjende igjen. Til en Begyndelse kunne vi mærke os, at vort tamme Hornkvæg alene nedstammer fra den Afdeling af Oxeslægten, som har flad Pande. Bisonoxen eller Oxen med den hvælvede Pande, som vi i det foregaaende have nævnt, men ikke nærmere omhandlet, har man aldrig kunnet faae til at parre sig med den tamme Ko, og den har ikke i nogen Mon bidraget til at danne nogen Buskapsrace. — Som en almindelig Regel kan anføres, at den tamme Race oftest er mindre end den vilde Art, som den nedstammer fra. Rimeligviis kommer man Sandheden nærmest ved følgende Antagelser:

1. De sværtbyggede Lavlandsracer med flad Pande og oftest store Horn, stamme fra Uroxen og ere senest komne ind i Landet med en fra Syd og Vest indvandrende Folkestamme.

2. De mindre svært byggede Høilandsracer med høi Nakke, med smaa eller ingen Horn, stamme fra den høinakkede Oxe.

3. Sandsynligt er det ogsaa at den lille fiintbyggede Finnekorace nedstammer fra Dværgoxen; imidlertid tiltrænger dette at bekræftes ved nøiagtigere Undersøgelser.

De Oxearter og de derfra nedstammede Racer, som længst have hørt hjemme i Sverige, gjenfindes i de Racer, man der har tillagt Navn af Fjeldracen, Finneracen og Skovracen. Man kjender dem alle derpaa, at de ere mindre svært byggede, og de to af dem have smaa og korte Horn. Den tredie eller Skovracen synes at være en ved haardt Klima udartet Race af mere svært bygget Art. Den har flad Pande og store Horn.

Kvægets Tæmning ligger udentvivl saa langt tilbage i Fortiden, at det vel er det rimeligste, at de indvandrede Stammer have medbragt sin Buskap til Skandinavien. Hvorfra det tamme Kvæg er kommen til Norden synes saaledes ikke at være vanskeligt at afgjøre, naar man veed ad hvilke Veie ikke alene de første Vilde, men ogsaa de første Jordbrugere ere indvandrede. Professor Nilsson antager, at denne Indvandring er foregaaet fra Syden, fra det germaniske Fastland. Da man tillige veed, at de første Jordbrugere, som brændte Braater og hakkede Sæden ned, tilhørte den germaniske Folkestamme, hvilket sees af deres fossile Hjerneskaller, som tilligemed deres Redskaber findes i Jorden, saa er det mere end sandsynligt, at de have ført med sig til Norden den mindre stærktbyggede, smaahornede eller hornløse Oxeart, som den samme Stamme endnu paa Tacitus's Tid havde i Tydskland. Maaskee har en anden Stamme havt den tamme Art, som efter Owen fandtes hos de Indfødte i England.

Som bekjendt have norske Oldforskere i den nyere Tid gjort gjældende en anden Anskuelse om Folkestammernes Indvandring, i Norden. De have nemlig vist, at de ere komne gjennem Rusland, nordenom den bottniske Bugt og derfra have udbredt sig paa den skandinaviske Halvø. Hvis de samme Huusdyr forekomme samtidig hos Stammen i Tydskland og Norden, beviser dette saaledes neppe andet, end at disse Dyr allerede fandtes tæmmede hos Hovedstammen, før den adskilte sig i en germanisk og en skandinavisk Green. Der kan vel neppe heller være noget i Veien for at den indvandrede Stamme i Skandinavien har tæmmet Dyr af de Racer, den forefandt der i vild Tilstand, og som den allerede i sit fjerne Hjem havde seet tamme. At Uroxen fandtes i Rusland er i det Foregaaende antydet. At dette ogsaa har været Tilfældet med de tvende øvrige Arter ville fremtidige Undersøgelser rimeligviis vise. Bekræftende og interessant vilde det ogsaa være at see oplyst, hvorvidt de i Rusland oprindelige og nulevende Kvægrater stemme overeens med de skandinaviske, vi have antaget at nedstamme fra de uddøede Arter, af hvilke Levniger ere fundne i Skaanes Tørvemoser.

Prospekt af Bucharest.

Idet vi her levere et Prospekt af Walachiets Hovedstad, ville vi blot bemærke, at den tæller over dobbelt saamange Indbyggere som Christiania og at den har, foruden Metropolitankirken, 60 andre græske Kirker, en katholsk Kirke med et Franciskanerkloster, en luthersk Kirke, hvori der prædikes paa Tydsk, samt en Synagoge, idet vi forøvrigt, hvad Stadens Udseende og Livet i samme angaar, henvise til det i de tvende nærmest foregaaende Nr. af vort Blad optagne Brudstykke af Demidoffs Reise.

Prospekt af Bucharest.

Livegenskabets Oprindelse i Rusland.

(Efter Turgueneff.)

Ved at gaae tilbage i Folkeslagenes Historie finder man, at de fleste blandt dem nøde større Frihed i fordums Tider, end de nu gjøre. Dengang gaves der i flere europæiske Lande Institutioner, som bedre end vore nuværende sikrede forskjellige Folkeklassers Rettigheder og Friheder. Opbragt over den Smaalighed, hvormed man i vore Dage, under Paaskud af at forebygge altfor voldsomme Forandringer har prutte med den Smule Frihed, man var nødsaget til at tilstaae Folket, udbryder en genial Kvinde, Madame de Staël: „det er Despotismen, som er ny, og Friheden som er gammel!“ Om end den Frihed, som nogle Klasser nøde hos forskjellige Nationer i Middelalderen, kan være Gjenstand for Tvivl, om end nogle europæiske Folkeslags Historie lader os tvivle om de anførte smukke Ords strænge Nøiagtighed, saa er det i det Mindste en afgjort Sandhed, at Slaveriet er en nyere Opfindelse i Rusland, hvor man i gamle Tider hverken kjendte til politisk eller borgerlig Trældom.

Det russiske Folks første Love vare som Nordmændenes, der indeholdt Spiren til de ædleste og frugtbareste Friheder i den nyere Tid. Institutionen af den store og lille Jury, det vil sige, den anklagende og dømmende Jury, vedvarede i Rusland endog efterat det havde afrystet Tatarernes Aag, og valgte Forsamlinger toge Deel i den souveræne Magt. Om end den absolute Magt omsider fik Overhaand, blev dog den borgerlige Trældom endnu i lang Tid noget Ukjendt. En Czar, en Usurpator, som de russiske Historieskrivere sammenligne med Cromwell, men som ved sin Lumskhed, sit Hykleri og de af ham begaaede Mord hellere minder om Richard III, Boris Godunoff var den første Ophavsmand til den Nedværdigelse, hvori den bedste Deel af det russiske Folk holdes endnu den Dag idag. Med den Hensigt at knytte de mindre Godseiere, som udgjorde Hærens Kjerne, nærmere til sig, forbød han de Bønder, som levede paa disse Godseieres Jordeiendomme, at forlade disse for Eftertiden.

Denne Fremfærd var vistnok ligesaa upolitisk som egoistisk, men det var uden Tvivl den omtalte Bevæggrund, som ved denne Leilighed bestemte Czaren. Dog anføre vore Historieskrivere ogsaa andre Grunde; de sige, at de store Strækninger, som ved Kasans og Astrakhans Erobring lagdes til det russiske Rige, vare kun tyndt befolkede af Mordviner, Tschuwascher og Tatarer, og derfor lokkede de paa Smaaeiernes Jorder levende Bønder til Udvandring, saameget mere da de dertil opmuntredes af de rige Adelsmænd og Geistligheden, som havde bemægtiget sig uhyre Strækninger i disse Lande, og at i Følge deraf hele Landsbyer bleve forladte, endog i selve Hovedstadens Omegn. Til Bekræftelse paa denne Paastand anføres den engelske Gesandt Fletchers Beretning, der i 1589 besøgte Moskwa. At man tænkte saaledes i det 16de Aarhundrede, er tilgiveligt; dengang var endnu ikke Malthus optraadt, men de, som i de senere Tider have gjentaget saadanne Paastande, burde eller kunde have vidst, at det ikke er Udvandringen, som affolker Landene. Nogle Historikere anføre en mere rimelig Grund for Boris's Beslutning, idet de sige, at det var de tilgrændsende Lande, Lithauen, Lifland og Esthlands Exempel, der bevægede ham dertil. I disse Lande existerede virkelig Slaveriet, og det var med dem Rusland havde de fleste Berøringspunkter.

I 1593 altsaa blev den sørgelige Lov givet, ved hvilken Bønderne for bestandig bleve trælbundne til den Jord, hvor de ved Lovens Udgivelse befandt sig. For at sikre dens Gjennemførelse blev paa samme Tider Folketælling af alle Bønder befalet. Texten af denne første Lov er ikke bleven opbevaret, og ved et mærkeligt Tilfælde have saaledes Efterslægterne arvet et Onde, hvis Spire de ikke kjende! Man kjender blot et Tillæg til denne Forordning, udgivet i 1597, hvori det Tidsrum, i hvilket man kunde reklamere de Bønder, som havde forladt sit Bosted, fastsattes til 5 Aar. I det samme Aar fratog Czar Boris de Livegne, der vare blevne det ved Kontrakt, Retten til at frikjøbe sig ved at tilbagebetale Eierne Kjøbesummen. En anden Bestemmelse gav Godseierne Ret til at gjøre de personlige Tjenere, der havde været hos dem i over 6 Maaneder, til Slaver for bestandig. Disse Tillæg til den oprindelige Lov, som ikke have noget at gjøre med Spørgsmaalet om Befolkningen, vise klart, at Czarens eneste Hensigt var, at behage Smaaeierne paa deres Bønders og Tjenestefolks Bekostning. Velmenende Historikere have villet laane ham Bevæggrunde, som han rimeligviis aldrig har tænkt paa. En nyere Historiker indrømmer dog, at Rusland og Czar Boris har maattet dyrt betale for Slaveriets Indførelse. I de Uroligheder, som siden opstod, udøvede den underkuede Befolknings Had en betydelig Indskydelse paa Boris's Skjæbne, og hans Dynasti endte med hans Søns voldsomme Død.

For nogenlunde at formilde Bøndernes Misfornøielse, havde Boris i 1601 givet dem den Frihed, at gaae over fra den ene Eier til en Anden, men under den Betingelse, at det maatte skee fra en mindre Godseier til en anden mindre Eier; desuden kunde de blot i en vis Tid af Aaret, i Løbet af 14 Dage, gjøre Brug af denne Ret. Heller ikke kunde flere end to af den samme Godseiers Bønder hvert Aar saaledes skifte Herrer.

Det var sædvanligviis paa St. Georgsdagen, at Bønderne forlode sit Bosted for at flytte til et andet. Man har endnu i det russiske Sprog et Mundheld, der minder om denne Omstændighed; naar man vil udtrykke en skuffet Forventning eller et feilslaget Haab, siger man: „Se, Bedstemoder, det er Sankt Georgsdagen.“

Men hvor sørgelig end Boris's Lov var, saa havde den dog langtfra ikke fastsat Slaveriet i hele den Strænghed, hvori det bestaar nu for Tiden. Bønderne vare vel bundne til deres Fødesteder som de feudale Tiders glebæ adscripti i Europa, men de kunde heller ikke efter Eiernes Villie skilles derfra; han kunde ikke gjøre dem til personlige Trælle eller Livegne, eller tage dem i sin Tjeneste, og endnu mindre sælge dem uden det Stykke Land, hvorpaa de levede. Alle de Bestemmelser, hvorved den til Fødestavnen Bundne tilsidst blev til en saadan Slave, som den russiske Bonde nu for Tiden er, tilhøre en senere Tid. Men hvorledes er dette gaaet til? Hvem har smedet denne ulykkelige Bonde i stedse haardere Lænker, indtil han fra et Livegenskab, der omtrent svarede til Middelalderens Vornedskab, sank ned til en Trældom, der næsten er ligesaa haard som den afrikanske Slaves? Dette er Spørgsmaal, som de russiske Historikere og Publicister have vel vogtet sig for at oplyse.

For saameget som muligt at raade Bod paa Forfatternes Taushed om denne Gjenstand vil jeg fortælle, hvad der foregik, medens jeg var Medlem af Statsraadet. Man vil der finde nogle Oplysninger om det her omhandlede Punkt, og paa samme Tid see, hvorledes man i Rusland behandler Spørgsmaal af denne Vigtighed. (Fortsættes.)

Norge.

Christiania. Ved kgl. Res. af 13de Nov. er befalet nedsat en Kommission bestaaende af Amtmand U. Fr. Cappelen, som Formand, Major i Ingeniørbrigaden N. C. Irgens, Kapitainlieutenant i Søetaten H. S. Hagerup og forhenværende Sognepræst F. H. Bonnevie, til at anstille Undersøgelser og afgive Betænkning om hvorvidt der bør oprettes en Kjøbstad paa eller ved Horten, samt i bekræftende Fald at afgive Forslag om Anlægget af en saadan Kjøbstad.

— General Bloch er udnævnt til Statsraad og Chef for Armeedepartementet. Statsraad Sylow har faaet Ordre at afgaae til Stockholm.

— Under 25de Nov. er Regjeringsraad og Steentrykkeri-Direktør i Wien, A. Auer, Generalkonsul J. Lindblad og Underdirektør ved Værftet i Toulon, Rosin, udnævnte til Riddere af St. Olafs Orden.

— Oberst Ruge er under 1ste Dcb. udnævnt til Ridder af samme Orden.

— Under 3die d. M. have følgende Udnævnelser fundet Sted: Oberstlieutenant H. J. Birch til Sø- og Landkrigskommissær i det christianssandske Distrikt; Kand. juris W. H. H. Aschehoug til Fuldmægtig i Finants- og Told-Departementet; Exerceermajor ved Christiania borgerlige Infanterikorps H. Amundsen til Stadshauptmand og Chef for bemeldte Korps; Kapitain i samme Korps J. Chr. Abelsted til Exerceermajor ved Korpset; Korpsdyrlæge ved oplandske ridende Jægerkorps under Kavalleribrigaden M. Baumund til Korpsdyrlæge ved akershusiske ridende Jægerkorps under bemeldte Brigade. S. D. ere Sognepræsterne til Frostens og Beitstadens Pstg. O. Berg og H. Thrane meddeelte Bestallinger som valgte Provster respektive i søndre og nordre Indherreds Provstier.

— Under s. D. ere følgende Avancements foregaaede i Marinen: Kapitain, Kabinetskammerherre G. Hesselberg til Kommandørkapitain; Kapitainlieutenant, Kabinetskammerherre W. W. Haffner til Kapitain; Premierlieutenant Chr. Frederiksen til Kapitainlieutenant; Sekondlieutenant J. Fr. Baron af Wedel-Jarlsberg til Premierlieutenant og surnumerær Sekondlieutenant H. B. Ravn til Sekondlieutenant.

— Under s. D. er Batterichirurg ved Artilleribrigaden Chr. A. Egeberg ifølge Ansøgning meddeelt Afskeed i Naade.

— Fru Baronesse Julie C. W. Wedel-Jarlsberg er udnævnt til Statsfrue ved Hds. Maj. Enkedronningens norske Hof.

— Statsraad Stang har ifølge Aftonbl. for „oplyst Medvirken ved de seneste Meridianmaalingsarbeider“ af den russiske Keiser erholdt St. Stanislausordenens første Klasse.

— Handelens Venner indbyde til Aktietegning for at tilveiebringe en direkte Dampskibsfart herfra paa Hamburg og Altona samt England.

— I Kunstforeningen afholdtes Generalforsamling den 9de Okt. Af Formandens Oversigt erfaredes, at Indtægten har udgjort 2522 Spd. og at Medlemmernes Antal nu er 658, hvoraf 422 indenbyes og 236 udenbyes. Til Direktører valgtes Bibliotheksamanuensis A. Munch, Prof. Welhaven, Auditør Nicolaysen, Architekt Schirmer og Pastor Boyesen. Ved Udlodningen bleve de sex største Gevindster (Malerier af Tidemand, Gude, Boe, Trayer, Dürch og Rhomberg, hvert til en Værdi af over 100 Spd.) vundne af Adjunkt Holth, Lieuten. J. Gran, Kompagnichirurg J. Bull, Kjøbm. O. Hauge, Kand. jur. Rolfsen og Kjøbm. Tiedemand.

Drammen. Handelsforeningen og Selskabet af 13de Jan. 1853 have forenet sig om Oprettelsen af et Institut, hvori Handelsbetjente 6 Timer om Ugen kunne erholde Underviisning i Handelsvidenskaberne.

Frederiksstad. Mellem 20—30 norske Mormoner skulle afgaae med en Jagt herfra til Kjøbenhavn, hvorfra et Fartøi, tilhørende Morris & Komp. i Christiania, efter Sigende skal bringe dem og endeel svenske og danske Troesfæller til Amerika.

Sarpsborg. Der arbeides paa at skaffe Menigheden en egen Kirke, der skal opføres af Steen, koste 6—8000 Spd. og rumme 2000 Mennesker.

— Amtsphysikus Horn er afgaaet ved Døden.

Stavangers techniske Forening har efter 4 Aars Dvale begyndt at røre paa sig igjen.

— 3500 Tønder Poteter ere her indkjøbte for engelsk Regning.

I **Hardanger** og Voss have nogle Kvækermissionærer i den sidste Tid flakket om, holdt Møder og uddeelt Skrifter for at vinde Tilhængere.

Singsaas. Et Enkemadame Must tilhørende Leilændingsgods her er nylig solgt til Røraas Værk for 37,750 Spd.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Mgbl. Nr. 332 indeholder en 3 Spalter lang Artikel angaaende Th. Barners „Studier,“ hvori paavises, efter de i Chr.-Pst. aftrykte Prøver, at Værket er et umodent og usmageligt Produkt. Recensenten er ærlig nok til at fortælle, at han ikke har læst selve Bogen; han holder sig da blot til sammes Betragtninger over den tydske Philosophi, hvilke han erklærer for aldeles umodne og gjør den Slutning, at Forf.s Skribentvirksomhed fuldelig fortjener Navn af Umodenhed. Det forekommer os, at Rec., for at have sin Samvittighed fri, burde, inden han udtalte en saa haard Dom over en død Mands Arbeide, have læst dette selv; thi da vilde han idetmindste have seet, at det Stykke, hvoraf han slutter sig til Forf.'s Umodenhed som Skribent, er optaget i Bogen efter hans Død og uden at man har nogen Vished for, at han, om han havde levet, vilde ladet det trykke. Maaskee var det et af ham selv længst forkastet Stykke Arbeide.

— De mange ubegrundede og urimelige Domme, der ere fremsatte om Jernbanearbeidet, have i Mgbl.'s Nr. 339 fremkaldt en velbeføiet ironisk Artikel med Overskrift: „Yderligere Bemærkninger ved Jernbaneanlægget fornemmelig fra Christiania til Strømmen af Torger Amundsen Bjørnedalen.“. De almindelige Klager, der støtte sig til de ved vore ubetydelige Veianlæg og Bygningsforetagender vundne Erfaringer, drives her til en Yderlighed, der frembringer en meget komisk Virkning. Forf. giver sig idelig Skin af at understøtte „sin Ven Chr. Haneborg,“ der tidligere i Mgl. har leveret en Artikel om Jernbanens mange Mangler.

— Mgbl. paaviser fremdeles i en længere Artikel i Nr. 341 det Forfeilede i Akroteriefiguren paa den mellemste Universitetsbygning og anmoder Vedkommende om jo før, jo heller at skaffe den bort.

— I Holmestrandsp. beskrives en hortensk Dykkerindretning saaledes: Den bestaar af en Guttaperchaklædning til en Mand, samt en Hjelm af Metal med 2 Glasruder til Øinene. Naar Manden er i Vandet, pumpes der Luft i Hjelmen gjennem en Slange, der er skruet til samme. Luften fordeler sig under hele Klædningen og bliver Lufttrykket for stærkt, saa aabner der sig en Ventil paa Hjelmen, som slipper den overflødige Luft ud. — Under Guttaperchaklæderne har Manden uldne Klæder over hele Kroppen. Paa Benene har han Sko med tunge Blysaaler, der hindre ham fra at flyde op. I Beltet har han en lang Kniv, med hvilken han kan skjære fra sig Blyskoene og flyde op, om noget Uheld skulde indtræffe, foruden at han kan forsvare sig med samme.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Endnu forekomme enkelte Koleratilfælde i Stokholm. Antallet af de Døde udgjør ialt 2848.

— I Hs. Maj. Kongens Tale ved Rigsdagens Aabning bebudedes Fremlæggelsen af en omfattende Fremstilling af Forsvarsvæsenets Behov under Europas nærværende politiske Stilling. De i denne Anledning forlangte Bevillinger ansættes af Aftonbl. til henimod 3½ Mill. Rbd. B.

— Oscarsdagen er i Hovedstaden bleven høitidelig feiret.

— Der er fremsat en Kgl. Proposition angaaende Brændeviinsbrændingen, ifølge hvilken Tilvirkningstiden skal indskrænkes først til 3, siden (fra 1857) til 2 Maaneder aarlig.

Danmark. Folkethinget har ifølge Udvalgets Indstilling foretaget adskillige Forandringer i Krigsbudgettet sigtende til Besparelse.

Frankrig. Monitøren for 24de f. M. indeholder en Forordning, hvorved Indførselstolden paa Jern og Steenkul (undtagen de belgiske) nedsættes til det Halve.

— Ved en keiserlig Forordning er Antallet af de berømte saakaldte Vincennes-Jægere (Skarpskyttere) forøget med 10 Bataillоner. Denne Vaabenart vil saaledes i den franske Armee beløbe sig til 25,000 Mand.

England. Arbeiderne have, overbeviste om Frugtesløsheden af de hidtil gjorte Bestræbelser for at frigjøre sig fra Kapitalens Magt, paabegyndt en Nationalorganisation af de arbeidende Klasser under Ledning af en Bestyrelse, hvis Virksomhed skal bestaae i at koncentrere Arbeidernes Kræfter. — Denne nye Magt i Staten, skal bære Navn af Arbeids-Parlamentet.

Tydskland. Preussens Kamre aabnedes den 28de f. M. ved Premierministeren paa Kongens Vegne med en Tale, som dog intet mærkeligt indeholdt.

— I Storhertugdømmet Baden vedvarer Uenigheden imellem Regjeringen og Erkebispen af Freiburg.

Østerrig. Den fuldstændige Overeenskomst imellem Greven af Chambord og den orleanske Familie blev den 11te November Klokken 12 Middag afsluttet paa Slottet Frohsdorf. Hertugen af Nemours var Repræsentant for Orleanerne. Hovedpunkterne af denne Overeenskomst siges at være følgende: Greven af Chambord anerkjendes som Prætendent til den franske Throne. Dersom hans Gemalinde døer, gifter han sig ikke igjen, og dersom han døer barnløs, bliver Prinds Ludvig Philip, nu Greve af Paris, hans Efterfølger.

Portugal. Paa flere Steder i Portugal skal der være udbrudt Opstand, og i Badajoz skal Dom Miguel være udraabt til Konge af Soldaterne.

Tyrkiet. Den franske Gesandt ved det tyrkiske Hof, General Baraguay d'Hilliers er ankommen til Konstantinopel.

— Bucharest er saa overfyldt af Saarede, at Gortschakoff har befalet at transportere flere af dem til Moldau.

— Moldau og Valachiet mishandles af Russerne paa samme Maade som alle de Lande, der ere lyksaliggjorte ved det russiske Regimente.

— Serberne synes for enhver Priis at ville opretholde sin Neutralitet.

Persien. Afghanisterne skulle tage sig meget ivrigt af Tyrkernes Sag og ville komme Sultanen til Hjælp.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Smaalenenes Amtsphysikat med 240 Spd. i aarlig Gage.

Vakcinatørposten i Christiania.

Den praktiske Assistentpost ved nordre Bergenhuus Amts Landbrugsskole med 70 Spd. i aarlig Løn.

Stiftsarchivarposten ved Centralarchivet i Throndhjem med 300 Spd. i aarlig Gage.

En Adjunktpost ved Throndhjems lærde Skole med 300 Spd. i aarlig Gage.

Siljords Sognekald (øvre Thelemarken) med omtr. 700 Spd. i Indtægter.

En Lærerpost ved Jarsbergs og Laurviks Amts Landbrugsskole med 80 Spd. i aarlig Løn foruden fri Kost og Logis.

Bekjendtgjørelse.

Paa Undertegnedes Forlag er lagt under Pressen:

1) **Illustreret Kalender for 1854**. Med Bidrag af P. A. Munch, P. Chr. Asbjørnsen, A. Munch, Fr. Chr. Schübeler m. Fl. Priis 24 ß.

2) **Lars Linderots Kirketaler** (ei forhen oversatte). Pris 24 ß.

3) **Udvalg af Lars Linderots aandelige Sange,** oversatte af O. Vig. Pris 24 ß.

Med Udgivelsen og Abonnementet **paa een** af ovennævnte 3de Forlagsartikler er forenet en Fordeling af 4000 Præmier til en Værdi af 1000 Species **(den største Præmie 100 Spd.).** Det staar forøvrigt Subskribenterne frit for at gjøre **Udvalg** blandt mine andre Forlagssager til samme Værdi (24 ß) istedetfor de 3de ovennævnte, uden derved at tabe Adgang til den med hine forbundne Præmiefordeling — saa at Enhver, kan trøste sig med **at have faaet fuldkommen Valuta for sine Penge i en Bog efter eget Valg** (se Planen). Enhver, som enten har samlet 10 Subskribenter eller selv subskriberet paa 10 Exempalrer, **erholder det 11te frit samt fri Lodseddel med Adgang til Præmiefordelingen.**

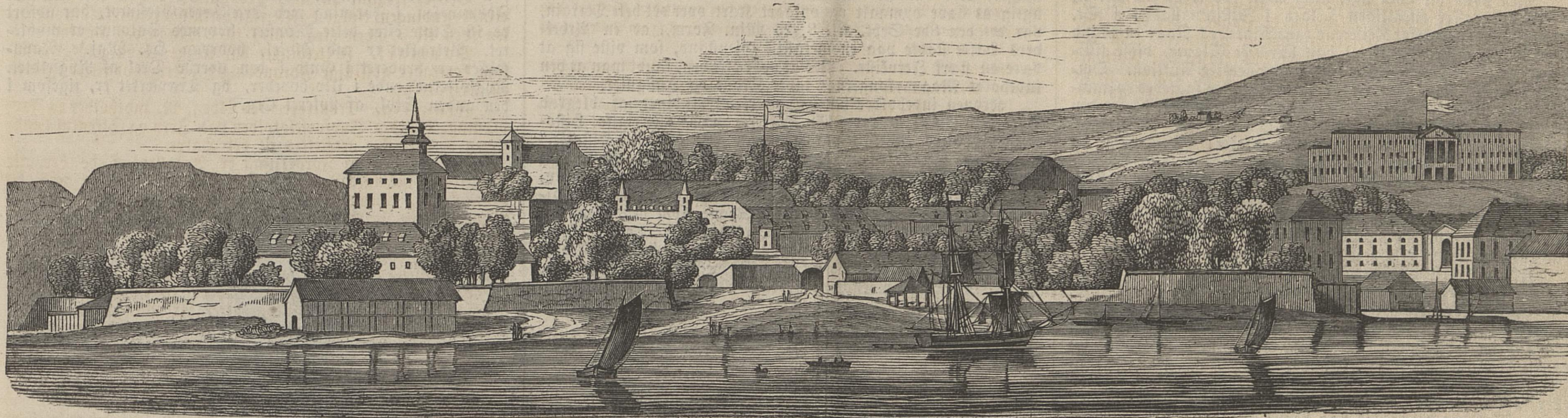
Revisionen af Subskriptionsplanerne paabegynder allerede den 12te December førstkommende og dette Arbeide kan om nogle faa Dage være tilendebragt, saafremt DHrr. Subskribentsamlere sende Planerne tilbage til rette Tid, saa at Udlodning kan finde Sted i Slutningen af December Maaned (før Juul). Bøgerne ville blive færdige fra Pressen den 18de December og **kan da strax udleveres** til Subskribenterne. Subskribenter, som maatte melde sig **efter at Udlodningen er tilendebragt,** og saaledes ei kunne blive deelagtige i samme, faa sine Penge tilbagebetalte, forsaavidt de ei maatte ønske Bøgerne uden Hensyn til Udlodning.

A. Dzwonkowski (Østregade No. 17).

☞ Man anmoder DHrr. Subskribentsamlere, **især i Landdistrikterne, om tydeligt** at opgive Addressen, under hvilken deres Bøger og muligens faldne Gevinster skal blive dem tilsendte, thi det er hendt, at Pakkerne ikke alene ere blevne feilagtig sendte, men at enkelte endog ere **aldeles bortkomne,** saa at jeg er bleven nødt til **paany** at sende Bøger og Gevinster eller ogsaa, saafremt Bøgerne vare udsolgte, **erstatte med kontante Penge sammes Værdi** med stort Tab for mig og til Ærgrelse for Subskribenterne.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 51. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 17de December 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Indhold:

Det norske Statsraad.

IV.

Nikolai Johan Lohmann Krogh

er født i Drammens Præstegaard den 6te Juli 1787. Hans Forældre vare Andreas Christian Krogh, der døde som Sognepræst til Grans Præstegjæld paa Hadeland og Provst i Provstiet, samt Elise Marie Poppe, født Rogstad, før gift med residerende Kapellan Mathias Poppe paa Kongsberg. Han betraadte tidlig den militaire Bane og blev, efterat have tjent i noget over to Aar som Underofficier, i Aaret 1801 ansat som Elev ved det daværende „norske militaire Institut" i Christiania. Derfra afgik han som Fændrik til 1ste akershusiske Infanteri-Regiment i Begyndelsen af 1805 og blev ved sin Afgang efter afholdt Examen tilkjendt Institutets største Medaille og tildeelt Anciennitet fra Aaret 1804. Han gjorde derpaa i eet Aar Tjeneste som Repetent og afgik senere til Regimentet, men blev derhos ansat ved den økonomiske Opmaaling i Norge. I 1806 udnævntes han til Landmaaler paa Island, men kom ikke til at tiltræde Reisen derhen paa Grund af Krigens Udbrud, som hindrede Kommunikationen imellem Danmark og Island. Under Kjøbenhavns Beleiring blev han efter Anmeldelse til Krigstjeneste beordret til det daværende Marine-Regiment og senere, da Krig med Sverige udbrød, meldte han sig atter til Tjeneste og blev da ansat ved det daværende sjællandske Jægerkorps. I Begyndelsen af 1809 blev han beordret til at afgaae til Norge, hvor han blev ansat ved den søndenfjeldske Skiløber-Bataillon under Generalmajor Staffeldts Brigade. I s. A. blev han udnævnt til 2den Lærer i de mathematiske og militaire Videnskaber ved Landkadetkorpset (forhen kaldet det norske militaire Institut), og senere forsat som Premierlieutenant à la suite til Ingeniørkorpset. Efter herfra i Naade at være afskediget, blev han i 1812 befalet at indtræde i den i Jylland etablerede Proviant-derings-Administration for Norge, hvorpaa han, efter Norges Adskillelse fra Danmark, af Norges daværende Regent atter blev beordret til at afgaae til Danmark for at virke til Fædrelandets Forsyning under den da forestaaende Kamp. I Foraaret 1814 vendte han tilbage fra Danmark og blev da ansat som Kapitain og Divisions-Adjutant i den norske Generalstab og deeltog i saadan Egenskab i Feldttoget i 1814. Det paafølgende Aar forfremmedes han til Major og Over-Adjutant hos Hs. Maj. Kong Carl den 13de og ved Statsraad Hegermanns midlertidige Afgang i 1817 blev han udnævnt til Oberstlieutenant og Kommandør for Landkadetkorpset. Da Hegermann i 1818 tog sin Afskeed, blev Krogh udnævnt til virkelig Chef for dette Korps.

I Aaret 1817 blev han Kavalleer og i 1819 Kammerherre hos vor nu regjerende Konge, og i det paafølgende Aar forfremmedes han til Oberst. I 1821 blev han beordret til at begive sig til Stockholm for indtil Videre at indtræde som Medlem af den daværende norske Statsraads-Afdeling. I Aaret 1822 ledsagede han vor nuregjerende Konge paa en Udenlandsreise og blev samme Aar udnævnt til Statsraad og Chef for Armee-Departementet. Paa Tilbageveien, under sit Ophold i Hamburg, blev han af Hs. Maj. Kong Carl Johan naadigst paalagt igjen at begive sig til München for at udvexle Ratifikationen af Giftermaalstraktaten i Anledning af vor nuregjerende Konges da forestaaende Formæling med Hds. Maj. Dronningen. I Aaret 1827 blev Statsraad Krogh, under General-Lieutenant Stabels Fraværelse, midlertidigen befalet, i Forening med Departements-Bestyrelsen, at overtage Kommandoen over Armeen, ligesom han, under sin lange Tjenestetid, ved flere Anledninger har fungeret som forrettende Statholder og Statsminister.

Fra Statsraad Motzfeldts Afgang som Chef for Revisions-Departementet, har Statsraad Krogh bestyret dette Departement.

Statsraad Krogh blev naadigst udnævnt til Ridder af Sværdordenen i 1816, i 1824 til Kommandør og 1826 til Kommandør med Storkors af denne Orden. I Aaret 1834 udnævntes han til Ridder af Kong Carl XIII's Orden og i 1843 til Ridder af Seraphimerordenen.

Livegenskabets Oprindelse i Rusland.

(Efter Turgueneff.)

(Slutning fra forrige Nr.)

Da Keiser Alexander var paa en Kongres enten i Aachen eller i Laybach, erholdt han en Petition, hvori nogle stakkels Livegne klagede over, at deres Godseier havde taget dem bort fra deres Hjem og solgt dem til en Maskinfabrikant, som tvang dem til haardt Arbeide. Denne var en Skotte, Eier af et Jernværk i Nærheden af St. Petersburg. Da han havde været Embedsmand i Marinen med en Rang, som gav ham Adelens Rettigheder, kunde han, skjønt Udlænding, være Eier af Slaver. Det var den samme Mand, som byggede de første Dampskibe i Rusland, efter at have erholdt et Patent af Regjeringen, som sikrede ham et Monopol i denne Retning i en Række af Aar.

Keiseren sendte Petitionen til Statsraadet med Befaling om at undersøge Sagen. Til denne Befaling havde han med egen Haand tilføiet nogle Linier, hvori han udtrykte sin Forbauselse over, at Livegne vare blevne solgte uden den Jord, de boede paa. „Jeg er ganske vis paa," skrev han, „at Salget af Livegne uden det tilhørende Jordstykke har i lang Tid været forbudt i Loven."

Det var ogsaa virkelig almindelig antaget i Rusland, at saadant Salg var ulovligt, skjønt det ofte nok fandt Sted. Forsigtige Folk solgte da tilligemed Mennesket for et Syns Skyld et Maal Jord, som de øieblikkelig efter Salget kjøbte tilbage igjen.

Den gamle russiske Lov (af Czar Alexis) kjendte to Slags personlige Livegne eller Tjenere: Slaver ved Kontrakt, som frivilligen forpligtede sig til at tjene sin Herre enten til hans Død eller paa et vist Antal af Aar, og saakaldte fuldstændige Tjenere, som oprindeligviis bestode af Krigsfanger, og som deres Herre havde Lov til at sælge, med mindre de vare Christne. Loven tilføiede udtrykkeligen, at Christne under ingen Betingelse maatte sælges. Forresten bleve begge disse Klasser af Tjenere frie, naar deres Herre døde.

Agerdyrkerne derimod, der vare bundne til Jorden, kunde ikke skilles fra denne; ja Loven forbød dem endog at blive personlige Tjenere ved Kontrakt.

Førend Statsraadet begyndte paa den Undersøgelse, Keiseren havde befalet, vilde det forvisse sig om Salg af Slaver uden tilhørende Jordstykke virkelig var forbudt ved Loven. Det henvendte sig derfor til Senatet og Lovkommissionen. De nu anstillede Undersøgelser viste, at ingen nyere Lov, ingen Ukas forbød saadant Salg i Stor-Rusland, men at det var forbudt i Lille-Rusland ved en Befaling af Paul I. Da nemlig Senatet ansøgte denne Keiser om at tillade Godseierne i Lille-Rusland, at sælge sine Livegne uden at Jordstykket fulgte med, skrev denne med egen Haand paa Rapporten: „Bønderne maae ikke sælges særskilt fra det Jordstykke, de beboe."

Da nu Statsraadet ikke havde kunnet opdage en Lov, som forbød Salg af Slaver uden Land i hele Riget, vilde det vide, om der maaskee fandtes en Lov, som tillod det. Men en saadan kunde heller ikke opdages uagtet alle af Senatet anstillede Undersøgelser. Men da de af Senatet adspurgte Jurister dog ikke vilde blive Svaret skyldige, fremkom de med en Tarif over Indregistreringssportler fra Keiserinde Annas Tid. Blandt de forskjellige Afgifter, der maatte svares til Staten ved alleslags Salg af Eiendomme, anførtes der nemlig ogsaa en Taxt for Salget af Livegne uden Land, og deraf droge disse Retslærde den Slutning, at i Mangel af en udtrykkelig Lov eller Ukas kunde denne Tarif betragtes som et Beviis for, at Loven tillod saadant Salg, og dette saameget mere, da denne Bestemmelse under Keiser Alexander selv i 1807 var bleven fornyet. Sagen er den, at da disse Salg baade før og efter Tariffens Udgivelse fandt offentlig Sted, saa havde Fiskalbetjenterne fundet det ganske naturligt at paalægge en Afgift for saadant Salg saavel som for ethvert andet.

At disse Salg, ogsaa før Tariffen udkom, vare almindelige, sees af et Dokument, som i Anledning af de omtalte Undersøgelser blev opdaget. Dette Dokument er en Ukas af Peter I til Senatet, hvori han udtrykker sig endnu mere tydeligt og bestemt end Keiser Alexander imod Salget af Slaver „i Detail."

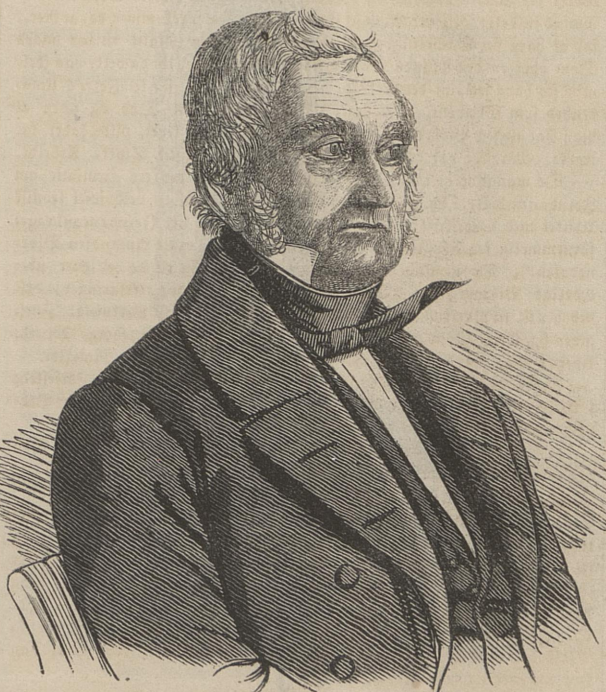
„Det er brugeligt i Rusland", siger Peter i ovennævnte Ukas, „at man sælger Mennesker ligesom Kvæg, idet man skiller Forældrene fra deres Børn og Ægtefællerne fra hverandre, Noget, som ikke forekommer noget andetsteds i Verden, og som har været Anledning til Udgydelse af mange Taarer (dette er Ukasens udtrykkelige Ord). Derfor befale Vi Senatet, at udfærdige en Bestemmelse, som forbyder Salget af Mennesker uden den Jord, de beboe, eller, dersom saadant ikke kan forbydes, en Bestemmelse for i det Mindste at forhindre, at Medlemmerne af den samme Familie skilles fra hverandre."

Men Senatet udførte ikke denne Peters Befaling.

Hellerikke svarede Keiser Alexanders Statsraad meget bedre til denne Monarks gode Hensigter. Det Hele indskrænkedes til et Par Diskussioner og Undersøgelse af nogle Lovforslag, som Lovkommissionen og Justitsministeriet i denne Anledning forelagde. Begge disse Lovforslag gik ud paa, at alt Salg af Livegne uden den Jord, de beboe, skulde forbydes. Der blev endog foreslaaet, at alle Eiendomme, der indbefattede et Antal af indtil 100 Livegne, skulde være udelelige, saa at ingen Eiendom af denne Klasse kunde sælges eller arves anderledes end i sin Heelhed, en Forholdsregel, der vilde have bidraget meget til at forbedre de Livegnes Stilling, da den netop hos Smaaeierne er værst. I Statsraadet var ogsaa i Begyndelsen en Majoritet for Antagelsen af disse Lovforslag, men i Spidsen for Minoriteten stod Vice-Admiral Sjisjkoff, Præsident for det russiske Akademi og en lidenskabelig Forsvarer af alle Adelens formeentlige Rettigheder. I Lovgivnings-Kommitteens Protokol, som han redigerede, undlod han da heller ikke, idet han forkastede Lovkommissionens Forslag, at angribe Grundsætninger og Ideer, som, efter hans Formening, vare indsugede paa udenlandske Universiteter. Han ytrer deri blandt Andet: „Medens vi see næsten alle europæiske Lande blive et Bytte for Uroligheder og Forvirring, forbliver vort lykkelige Fædreland i uforstyrret Ro, og vil endnu længe vedblive saaledes. Er ikke denne Rolighed, som ledsager den Berømmelse, vort Land har erhvervet sig i de sidste Aar, et Beviis for, at dette Land er lykkeligere end alle de andre? Beviser den ikke vort Folks rene Sæder, som hidtil Intet har forandret? Hvortil altsaa Forandringer i vore Sæder, vore Skikke, vor Maade at betragte Tingen paa? Og hvorfra komme disse Forandringer? Fra de samme Landes Universiteter og Philosopher, hvor Uroligheder, Revolutioner og denne Tøilesløshed i Tanker hersker, som kaldes Oplysning, og som under Paaskud af at fremme Menneskeaandens frie Udvikling kun fremkalder Videnskabernes Udskeielse!"

Min Broder, som var Statssekretair i Lovgivningskommitteen og tillige Medlem af Lovkommissionen, svarede derpaa i Kommissionens Navn, at de foreslaaede Forandringer vare paabudne af Nødvendigheden og de bestaaende Loves Ubestemthed i denne Henseende, at de ikke stode og heller ikke kunde staae i nogen Forbindelse med de politiske Omvæltninger, som den Gang fandt Sted i Europa, og især, at Ideen dertil ikke kunde være laant fra de Lande, hvis Urolighed da tiltrak sig den almindelige Opmærksomhed, saasom hverken Spanien eller Neapel udmærkede sig ved sine Skoler eller sin Oplysning.

Heraf kan man see, hvilke Angreb og hvilken Mistanke man var udsat for, naar man i Rusland vilde virke for den mindste Formildelse i de Livegnes tunge Lod. Keiserens egne gode Hensigter vare, som man har seet, ikke i Stand til at

Nikolai Johan Lohmann Krogh.

beskytte de Mænd, der ikke vilde andet end handle i hans Aand, mod de ubilligste og groveste Angreb.

Uagtet nu en stor Majoritet i Statsraadet havde udtalt sig for de omtalte Lovforslags Antagelse, blev der alligevel Intet gjort i denne Sag. Man havde udentvivl bemærket, at Keiseren syntes at have glemt Sagen, og da Grev, siden Fyrste Kotshubey, som den Dag præsiderede i Statsraadet, erklærede det for nødvendigt, at Lovforslagene ogsaa prøvedes i Ministeriet for det Indre, blev dette bifaldt og man hørte siden intet mere om dem.

Men hvad vil man sige, naar man hører, at fra Tid til anden Mennesker offentligen sælges i Justitspalladset i St. Petersburg ligeoverfor Keiserens egne Vinduer? Naar en Mand gjør Fallit, bliver, saafremt han har eiet Slaver, disse tilligemed hans øvrige Eiendom solgte ved offentlig Auktion. Omtrent paa den Tid, som vi her tale om, blev saaledes en gammel Kone tilslaaet for 2½ Rubel, og dette to Skridt fra den Keisers Bolig, som troede, at dette Menneskesalg „i Detail" var for længe siden forbudt i hans Stater! Den gode og retskafne Capo d'Istrias, den mest udmærkede af alle de Udlændinge, som Keiseren havde i sin Tjeneste, udtrykte den stærkeste Afsky, da han hørte dette Salg, og sagde, at Keiseren ikke havde det mindste Kjendskab til saadanne Afskyeligheder. Han paatog sig ogsaa, at underrette Keiseren derom; om han har gjort det, veed jeg forresten ikke.

Af alt det Foranstaaende fremgaar nu, at Livegenskabet, om det end først kun tjente til at knytte Bonden til den Jord, han dyrkede, dog senere, og det meget snart, blev til et formeligt Slaveri. Man solgte de Livegne uden Jordeiendom under Peter I og under Alexander, man gjør det Samme nu og vil bestandig gjøre det, indtil Himmelen tager sig af de Undertrykte. Det var unyttigt at undersøge, om Loven tillod eller forbød saadant Salg. Saalænge Slaveriet hersker, ville ogsaa Slaverne behandles paa denne Maade. Dersom Lovgivningen og i det Hele taget Verdenshistorien ikke giver os flere Oplysninger om denne Sag, da er Grunden uden Tvivl den, at det ikke er Slaverne, men Slaveeierne, som skrive Historien.

Jeg har dog hørt sige, at under den nærværende Regjering en keiserlig Forordning er udkommen, som udtrykkeligen forbyder Salget af Livegne uden den tilhørende Landeiendom. Gid dette maa være Begyndelsen til andre, mindre ufuldstændige, til gjennemgribende Forholdsregler, der tilsidst kunde føre til Afskaffelsen af Slaveriet, denne værste Uretfærdighed, Mennesket kan begaae imod sit Medmenneske!

Lille-Rusland var, som bekjendt, i Czar Boris Godunofs Tid endnu ikke indlemmet i det russiske Rige. Det var Keiserinde Katharina II, den Fyrstinde, der korresponderede med Voltaire, som, da hun lod en Lovbog udarbeide, oversatte Montesquieu og Beccaria, som modtog Diderot ved sit Hof, og reiste i et Triumphtog med Joseph II og Fyrsten af Ligne, Peter IIIs og Pauls Moder, hvem det var forbeholdt, at indføre Livegenskabet og Slaveriet i denne Deel af hendes Rige. Først i Aaret 1783 var det, at denne uhyre Uretfærdighed blev fuldbyrdet. Ligesom Boris, befalede Katharina II Bønderne, at blive for bestandig paa det Sted, hvor dette usalige Aar fandt dem. Men Boris hørte idetmindste til det 16de Aarhundrede og korresponderede heller ikke med sin Tids Philosopher.

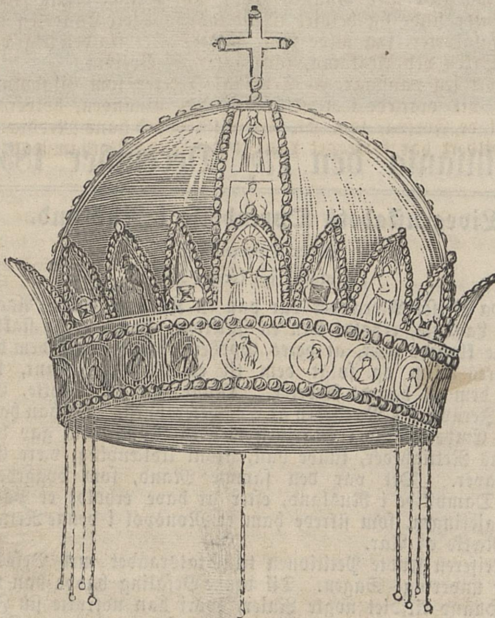
Man fortæller, at flere indflydelsesrige Personer ved Keiserindens Hof, der vare blevne indviede i Hemmeligheden ved denne Forordning, førend den blev offentlig bekjendt, skyndte sig med at lokke saa mange Bønder som muligt til sine Eiendomme i Lille-Rusland, idet de tilbøde dem de mest fordeelagtige Betingelser. Da nu den ulykkelige Lov blev givet, fandt disse ulykkelige Ofre for det nedrigste Bedrageri sig for bestandig fastbundne til det Sted, hvorhen Haabet om at forbedre sin Tilstand havde ført dem. Jeg har selv kjendt et Medlem af Statsraadet, som sagdes at have benyttet sig af denne Spekulation. Om ham fortalte Rygtet endvidere, at han benyttede sin store Indflydelse hos Fyrsten Potemkin til at faae smukke Grenadeer-Regimenter kantonerede paa sine Eiendomme, og at han da tvang dem til at arbeide paa hans Eiendomme, og endelig paa en eller anden Maade vidste at indlemme dem blandt sine Livegne. Saavidt man veed, ere ogsaa Bønderne paa hans Eiendomme endnu den Dag idag af en langt smukkere Race end de Omkringboende.

Gjenfindelsen af den ungarske Krone.

Gjenfindelsen af det gamle Kongerige Ungarns Krone og Insignier maa betragtes som en Begivenhed; thi Keiserne af Østerrige, som altid først lode sig krone i Buda-Pesth, kunde ikke gjøre dette, saalænge Ungarns Krone og Kronjuveler savnedes. Forskjellige Rygter vare i Omløb med Hensyn til deres Forsvinden; og Tabet ansaaes engang for uopretteligt. Man har sagt, at kun tre Personer vidste, hvor de vare gjemte; og der ere tvingende Grunde tilstede for, at de i Virkeligheden ikke ere gjenfundne i deres ægte Tilstand. Hr. de Karger, Overauditør i den østerrigske Armee, forsøgte først at bevise, at Kossuth oprindelig havde bragt den ungarske Krone og Insignier til Ny Orsowa; men da han saa, at han ikke kunde skjule dem der, gik han til Herkules-Badene i Mehadia; da der her var endnu mindre Anledning til at skjule dem, vendte han tilbage til Gamle Orsova, og efterat have beholdt dem der en kort Tid, har han ved sikre Folk bragt dem paa Hesteryggen om Natten til Czerna, i Nærheden af den walachiske Grændse. Man har ogsaa forsikret, at hans Følgesvende den samme Dag i Gamle Orsowa havde kjøbt Graveredskaber og om Natten begivet sig til Czerna.

Vinteren, som indtraf med megen Strænghed og bedækkede det hele Land med flere Fod dyb Snee, hindrede en øieblikkelig Eftersøgning i Nærheden af Gamle Orsowa; og da i April Maaned 1850 Sneen var smeltet, var ethvert Spor af Gravning forsvundet, medens Republikanerne, hvem disse Eftersøgninger ikke havde været ubekjendte, ikke undlode at vildlede den østerrigske Regjering ved falske Rygter. Saaledes hvilede Sagen i tre Aar, indtil ivaar Hr. de Karger fik Ordre til igjen at søge efter den tabte Krone. Han satte sig strax i Bevægelse. Han beregnede, at de Personer, som havde skjult Kronen og Insignierne, ganske sikkert havde valgt et Sted, som endog efter Aars Forløb vilde kunne gjenkjendes af dem eller deres Udsendinge. Han sluttede endvidere, at, da Magyar-Flygtningerne havde taget Veien over Czerna, var det ikke usandsynligt, at Juvelerne her kunde være skjulte. Da han før havde skaffet sig fuldstændig Kjendskab til Egnen, randsagede han Landet i alleslags Veir, paa enhver Time af Dagen og Natten, uden at lade hverken Steen eller Blok, Træ eller Krat urandsaget, flere hundrede Gange den samme Plet. Efter gjentagende at have undersøgt alle Trægrupper i Nærheden, fandt han i en afsidesligdende Kant af Allion-Au en Holt af Træer, som vare besynderlig hugne paa Barken, og hvis Grene vare ordnede paa en egen Maade m. m., hvilket tydelig viste, at de ikke vare brukne af Bønderne til Ved. Det tilfældige Fund af en kostbar Uhrnøgel og Skaftet af en Hakke lod Hr. de Karger formode, at høiere staaende Personer havde været her i et eller andet Øiemed. Markens Blødhed, Stedets Eensomhed, saavelsom den lette Adgang fra Donau og den ligeoverforværende tyrkisk-serbiske Flodbred, bestyrkede de Karger i hans Tro; og omendskjønt han havde bestemt Befaling til ikke at opgrave Jorden, førend han havde erholdt de sikreste Antydninger, skred han til dette Arbeide den 6te Sept. Efter nøiagtig at have opmaalt og optaget Kart over det hele Terrain, var det den 8de Sept. Kl. 8, 25 Min. Form., at en Arbeiders Hakke stødte paa en metallisk Gjenstand, som viste sig at være en stærk Jernkiste. Ved at opbrække den, fandt man at den indeholdt Magyarkongernes tabte Krone og Insignier.

Kronen indeholder 53 Saphirer, 50 Rubiner af blegrød Farve, 2 Smaragder og 138 Perler. Den østerrigske Historieskriver Grev Mailath paastaar i sin „Magyarernes Historie," at Kronen bestaar af to Dele, idet den nederste Deel, som omcirkler Hovedet, er af en sildigere Oprindelse end Overdelen, der er indenfor Cirkelen. Førstnævnte er efter Grev Mailaths Mening en Rest af en græsk Krone, som den byzantinske Keiser Michael Dukas sendte Hertug (siden Kong) Geisa af Ungarn; den sidste Deel er bevaret af den oprindelige Krone, som St. Stephan modtog af Pave Sylvester II til Belønning, fordi han havde omvendt de hedenske Magyarer til Christendommen.

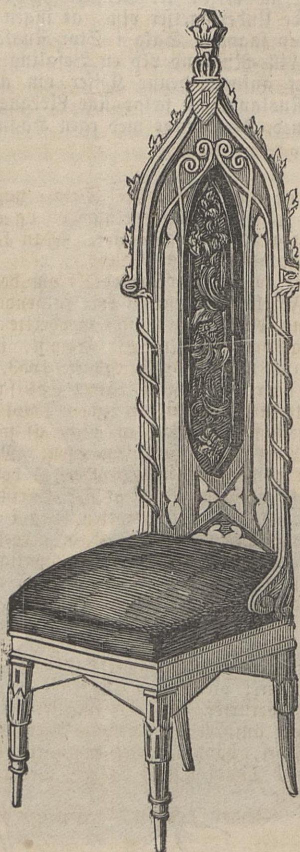

Den ungarske Krone.

Den ungarske Krones Historie er ledsaget af de mest romantiske Begivenheder; og som allerede ovenfor berørt, har dens største Værd ligget i at besiddes af enhver Styrelse. Selv Kossuths revolutionære Regjering forsmaaede ikke det Koglerl, som laa i Besiddelsen af denne Krone, og sørgede for at den blev fjernet, da Feltmarschal Windisch-Grätz i Høsten 1848 nærmede sig Ofen.

Rigsdagen af 1715 besluttede: „Kronen skal opbevares i Presburg og ikke flyttes derfra uden Vicekongens (Palatinens) Samtykke." Saaledes var den i Presburg indtil Keiser Joseph II's Tid. Denne, som paa alle Maader søgte at centralisere sine Besiddelser, befalede, at Kronen skulde bringes til Wien, for der at opbevares i det keiserlige Skatkammer. Kronen blev virkelig bragt til Wien i Aaret 1784, men sendtes tilbage igjen sex Aar efter. Fra den Tid af er det befalet, at den i Fredstid skal være i Ofen, og i Krigstid bringes over til Mukats.

(Illustr. Lond. News.)

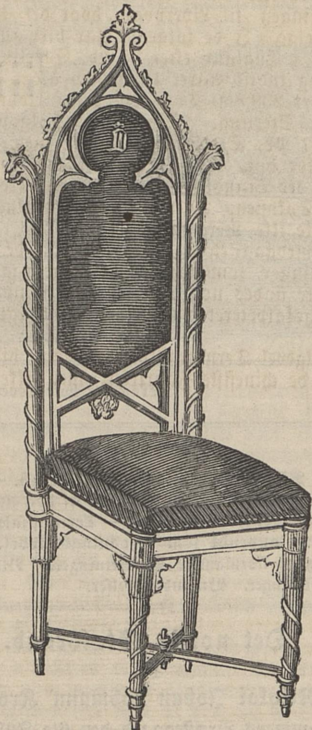
Stol fra Oscarshall.

Oscarshall.

IV.

Den største af de her fremstillede Tegninger er en Afbildning af de Stole, der ere anbragte i Hs. Maj. Kongens Dagligværelse paa Oscarshall. De ere udførte af Snedkermester Frantze efter Tegning af Architekten, Hr. Nebelong. Rygbetrækket er broderet, hvorimod Sæderne ere betrukne med violet Fløiel.

Den mindre Stol er anbragt i Oscarshalls Salon. Ogsaa hertil er Tegningen leveret af Architekten. Snedkermester Johannesen, i Forening med Træskjærer Glosimot, har udført de 18 Stole efter dette Mønster, hvormed Salonen er møbleret. Betrækket er rød Fløiel, hvorpaa Hs. Maj.'s Navnchiffer er broderet i Guld i den øverste Deel af Rygfeldtet. Rygsøilerne ende i Ulvehoveder, og Træværket er, ligesom i den anden Stol, af poleret Eeg.

Stol fra Oscarshall.

Rekrutter i Tyrkiet.

Omendskjønt Rekrutteringssystemet i Tyrkiet har nndergaaet adskillige Forandringer siden den nye militære Lovbog af 1843 kom istand, hvilke Forandringer fjernede meget af den Vilkaarlighed, som før ledede til saamange Misbrug og saamegen Grusomhed, udtages og tilveiebringes fremdeles Rekrutterne under en regelmæssig Konskription, til hvilken Forretning er ansat Betjente, der ere meget frygtelige at see til og ubarmhjertige i deres Forsæt. Vor Tegning frmstiller en Rekrutafdeling, saaledes som den var at see for nogle Aar siden i Rigets fjernere Provindser. Rekrutbetjentene ere bevæbnede fra Top til Taa, med Pistoler, Dolk og en Yatagon om Brystet. Undertiden, navnlig i Tilfælde af Modstand eller attenteret Rømning, ere Rekrutterne sammenbundne med et Toug. Der er ingen Tvivl om, at Konskriptionen betragtes med stort Misbag i de fleste Egne paa Landet, hvor Forældrene med Sorg og Skræk see sine Sønner tagne fra Plougen for at vove sit Liv paa Kamppladsen. Men det nye Systems udmærkede Bestemmelser, som sikre Soldaten rigelig Føde, gode Klæder og regelmæssig Sold for et begrændset Tidsrum af 5 Aars aktiv Tjeneste, hvorpaa følger 5 Aars Tjeneste i hans Fødeegns Milits, har bidraget meget til at bortrydde den Modstand, som før vistes i dette Punkt.

Terningsalpeter eller det salpetersure Natron, anvendt som Gjødningsmiddel.

Om denne Gjenstand meddeler „Agronomische Zeitung" Følgende efter en Afhandling af den berømte Agronom Purey i Journal of the royal agricultural Society of England: Om de vidtstrakte, ofte flere Fod tykke Leier af Terningssalpeter i Peru have vi nylig faaet fuldkommen sikre Efterretninger fra et Øievidne, Hr. Bollaert, der i flere Aar har opholdt sig paa Stedet. Peru danner, som bekjendt, et smukt Landstrøg, der mod Vest begrændses af det stille Hav og mod Øst af Andesbjergkjeden. Mod Syd er dette Landstrøg i flere hundrede engelske Miles Længde aldeles tørt og danner Provindsen Taragala, hvis vigtigste Havn er Iquique. I dette Strøg finder man hverken Træer eller Vand eller nogen Plantevært og der hersker her en forbausende Tørhed. Naar man fra Iquique drager ind ad Landet, saa maa man først bestige en sagte skraanende, af løs Sand bestaaende, 1000 Fod høi Bakke. Ovenpaa denne finder man noget Salt af den Beskaffenhed, som man kalder klingende. Der hersker her et fuldkomment Øde og de omliggende Saltstykker give Egnen Udseende af en Sneemark, før de sidste smudsige Pletter paa en saadan borttøe.

Har man tilbagelagt denne Høideryg, der er omtrent 10 engelske Mile lang, saa kommer man til en vidstrakt, 3000 Fod over Havfladen liggende Slette, Tamarugalsletten (mellem 18° og 20° s. Bredde og 307° 309° vest for Ferro), der ved Foden af Andesbjergene strækker sig 80 Mile fra Nord mod Syd. Denne Slette bliver paa sin vestlige Side, altsaa mod Søkysten, begrændset af de omtalte Saltleier. Der, hvor Sletten gaar over i Kystfjeldene, ligesom ogsaa paa Siderne af nogle høie Elvbredder samt endelig i nogle Fjeldhuler finder man Terningssalpeteret aflagret; dog mindst i en Afstand af 18 eng. Mile fra Kysten. Dette Salt bliver renset i omtrent 100 Værksteder, som ligge i det gamle og det nye La-Noria, af hvilke hiint ligger nordligt, dette sydligt. I Gjennemsnit er Saltleiet 500 Yards (1500 Fod) bredt, paa mange Steder 7 til 9 Fod mægtigt og undertiden fuldkommen reent. Hulerne ligne udtørrede Damme og ere bedækkede med Salt i en Tykkelse af 2 til 3 Fod. Der findes meget forskjellige

Arter af Saltet fra 20 til 85 Procent af Terningsalpeter, for en Deel forbundet med Jern og Jod, men ogsaa med Glaubersalt, kulsuurt Natron, saltsuur Kalk og undertiden ogsaa med borsuur Kalk. Tamarugalsletten indeholder en saadan Mængde Terningsalpeter, at hele Europa for en lang Række af Aar vil have nok; ogsaa finder man dette Salt i Ørkenen Atakama, ligesom ogsaa i Anderne.

Tilværelsen af Terningsalpeteret i Tamarugal har været bekjendt omtrent 100 Aar i Europa, men det første blev i Aaret 1820 sendt derfra til England. Ligesaa vidste man for omtrent 200 Aar siden, at der laa Masser af Guano opdyngede i Nærheden af denne forbrændte Egn, og alligevel kom det først for nogle Aar siden til Europa. Hr. Bollaert fortæller os, at da i Aaret 1820 noget Terningsalpeter blev sendt til England, blev det der kastet i Havet, fordi der skulde betales en altfor stor Indførselstold deraf. Ti Aar senere, altsaa 1830, blev en Ladning sendt til de nordamerikanske Fristater; men da den der ikke kunde blive afsat, saa sendte man en Deel af Ladningen til Liverpool, hvor det imidlertid heller ikke lod sig sælge. I de følgende Aar blev alligevel en senere Ladning solgt i England efter 25 Pd. Sterling pr. Ton eller 20 Centner, og indtil Aaret 1850 blev alene fra Havnen ved Iquique udført 239,860 Tons og deraf udbragt henimod 5 Millioner Pd. Sterling. Siden har Salgsprisen stillet sig paa 16 til 17 Pd. Sterling pr. Ton, men denne Priis er endnu meget for høi. Thi efter Hr. Darwin bevirkes de fleste Omkostninger ved Transporten af Terningssalpeteret fra Salinerne og til Søkysten. Men denne Strækning udgjør alligevel i lige Linie ikke mere end 10 eng. Mile, hvortil der dog fra Havet af medgaar en Dag paa Grund af de mange Dreininger og Krumninger, som man maa tilbagelægge paa et Muuldyr, da der ikke findes nogen Vei. Paa samme Maade bliver ogsaa Terningssalpeteret paa Muuldyr bragt fra Salinerne til Søen.

Naar alligevel Terningsalpeteret, som hidtil kun er bleven kjøbt til de chinesiske Fabrikker, men ikke af Landmænd, kommer i Handelen som Gjødningsmiddel, saa vil dets Priis blive meget billigere. Thi hidtil kom kun renset Terningsalpeter til England, men Renselsen paa Stedet er meget omstændelig og kostbar, da man der mangler Vand og Brændematerialer, og dette sidste bestaar af engelske Steenkul, som maa sendes fra England om Kap Horn til Havnen ved Iquique og derfra paa Muuldyr føres til La-Noria. Til Afbenyttelse i Landbruget er imidlertid en Renselse af Terningsalpeteret ikke nødvendig. Ovenfor blev angivet, at i det ikke rensede Salt gaar Gehalten af Terningsalpeter op til 85 Procent og det er kun forurenet ved nogle andre Salte. En saadan Forurening er imidlertid nyttig i Landbrugsøiemed, og i det mindste uskadeligt. Raamaterialet ligger paa Overfladen, nogle faa Mile fra Søkysten, ikke alene i Nærheden af Iqu que, men ogsaa paa en lang Strækning af Kysten. Det lader sig grave som Gruus, og det kan derfor ikke indsees, horfor man ikke i England skulde kunne kjøbe det for 6 istedetfor 16 Pd. Sterling pr. Ton, da dette salpetersure Salt ogsaa i sin ikke rensede Tilstand besidder Gjødningskraft. Thi dertil mangler kun nogle faa Miles Landevei, og dersom nogle Mænd fra de nordamerikanske Fristater vare i Besiddelse af denne Landstrækning, saa vilde der allerede findes en Jernbane mellem Iquique og La-Noria. Vi ville haabe, at nogle Kjøbmænd eller et Aktieselskab ville udføre et saadant Foretagende, som, hvis det lykkes, strax og i betydelig Grad vil nedsætte Prisen paa Guano; thi heldigviis lader denne store Landstrækning, paa hvilken man finder Terningsalpeteret, sig ikke drive som et Monopol, saaledes som den peruanske Regjering gjør med Guanoøerne. Thi dersom denne Regjering skulde finde sig beføiet til at monopolisere Handelen med Terningsalpeter, saa vilde man hente Saltet fra den tilgrændsende Ørken ved Atakama, som hører til Bolivia.

Idet jeg paastaar, at Terningsalpeteret som Gjødningsmiddel vil optræde i Konkurrence med Guanoen, holder jeg mig til de Forsøg, som Hr. Lawes tilligemed hans Medhjælper Dr. Gilbert har foretaget paa sit Landgods Rothamstead, og jeg glæder mig over, at disse Forsøg ogsaa bleve fuldstændigt bekjendte udenfor England. Thi Dr. Strumpf siger i sit nylig udkomne Værk om Landbrugschemien (Die Fortschritte der Chemie in ihrer Anvendung auf Agricultur und Physiologie, Berlin 1853), med den hans Landsmænd eiendommelige Beredvillighed til ogsaa at anerkjende den videnskabelige Fortjeneste hos Fremmede: „Hr. Lawes har gjort mere for Landbrugets Fremskridt, end nogen Regjering, idet han paa praktisk Vei bragte Theorien om Gjødningen til Afgjørelse og derved paa den ene Side bevarede Landmanden fra unyttige Udgifter og kostbare Skuffelser, og paa den anden Side beskyttede virkelig nyttige Opfindelser mod den af Uvidenhed opstaaende Mistro.“ Disse Lawes's Forsøg ere virkelig ogsaa ikke alene de bedste, men endog de eneste paalidelige; thi de have havt det overordentlig vigtige Resultat, at fastftille den eneste Fundamental-Grundsætning, hvoraf vi i Agerbrugschemien ere i Besiddelse, nemlig: „at ved almindeligt Jordsmon for vore Halmfrugter Kvælstoffet alene er det Legeme, de tiltrænge som Gjødning,“ omendskjønt de mineralske Stoffe undertiden ere nyttige; men selv der, hvor dette er Tilfældet, give Bestanddelene af Planteasken ingen sikker Antydning om den Gjødning, som bør anvendes. Enhver, der er bekjendt med Agerdyrkningens Theori, veed, naar han kun seer ti Aar tilbage, hvilket stort Fremskridt der er vundet ved Opstillingen af denne Grundsætning, der ikke alene beroer paa en Formening, men som danner en uafviselig Lov. Vore udmærkede Chemikere have ved de fleste videnskabelige Opdagelser mere eller mindre forudsagt Tingenes sande Sammenhæng, men Rettigheden til Opdagelsen maa tilkjendes den, der først leverede Beviset for Rigtigheden; og derfor er det til stor Ære for Hr. Laves, at han i Landbrugsvidenskaben har indført en Grundsætning af samme Vigtighed, som Tyngdekraften for Astronomien og Læren om Blodets Omløb for Lægevidenskaben.

Naar man inddeler de kvælstofholdige Legemer i tre Klasser, nemlig: (1) saadanne, som indeholde Ammoniak

Tyrkiske Rekrutter.

(eller Urin, fordi denne let forvandler sig til Ammoniak), som f. Ex. Møg, Sod, svovlsuur Ammoniak, (2) saadanne, som bestaae af organiske Planter eller Dyrstoffe, som f. Ex. Søvæxter eller Ved, og (3) saadanne, som bestaae af mineralske Forbindelser med Svovlsyre, saa hører Terningsalpeteret til den sidste af disse Klasser. Det lader sig alligevel ikke med Sikkerhed forudsee, om Forbindelserne af Salpetersyre med Mineralstoffene ville indvirke saaledes paa Planterne, som de tvende førstnævnte Klasser, der enten indeholde Ammoniak eller dog saadanne organiske Stoffe, af hvilke der let danner sig Ammoniak. Kjendsgjerninger lære imidlertid, at ogsaa de salpetersure Salte, som indeholde Kvælstof, kun i Form af Salpetersyre ingen Undtagelse gjøre fra den almindelige Lov. Thi vi have ikke mindre end tre salpetersure Salte, som virke befrugtende paa Plantevegetationen; først det almindelige, oprindelige Salpeter, eller det salpetersure Kali; dernæst den salpetersure Kalk og den salpetersure Magnesia, som man navnlig finder i gamle Leervægge, hvorved disse erholde en Gjødningskraft, som strækker sig langt udover disse Væggs Kalkgehalt; endelig Terningsalpeteret. Hvor befrugtende det almindelige Salpeter virker, lærer Professor Johnston, idet han om Gartneren i Bengalen siger: „I Nærheden af Patua, hvor der findes en betydelig Mængde af dette Salpeter, der bliver forsendt fra Bengalen, findes det frugtbareste Land i Bengalen, hvilket aarligt giver to, ja endog tre Afgrøder. De Indfødte, som dyrke dette Land og erholde de bedste Frugter af det, pleie at vande deres Marker med Brøndvand, der er saa stærkt svangret med Salpeter og andre Salte, at det smager saltagtigt. Kornsorter voxe meget yppigt paa Salpetergrund, naar der falder tilstrækkelig Regn inden 8—14 Dage efter Udsæden; men følger der Tørke efter Saaningstiden, og holder denne længere ved end tre til fire Uger, saa blive Bladene gule og saa mislykkes Høsten.“ Man tør derfor antage, at alle salpetersure Salte, uagtet deres forskjellige Form, følge den almindelige Lov og ere at betragte som kvælstofholdige Gjødningsmidler. Man kan derfor sammenligne Terningsalpeter med Guano.

Til hvad vi ovenfor have meddeelt om denne Sort Salpeter og dens Forekomst kunne vi føie følgende Bemærkninger om dets Virkning som Gjødningsstof meddeelte af den bekjendte tydske Landbrugsforfatter Dr. W. Hamm, i Württb. Wochenblatt für Land- und Forstwissenschaft, 1853, Nr. 38. Terningsalpeteret, siger han, ogsaa kaldet Chilisalpeter, Sodasalpeter (salpetersurt Natron), er uden Tvivl et af de kraftigste Gjødningsstoffe, og lover at blive af samme Værd og Betydning for Landbruget, som Guanoen. Meget udførligt er Virksomheden af dette udmærkede Mineral beskrevet og fremhævet i det nylig udkomne Værk af Dr. Hartstein „Vom englischen und schottischen Düngerwesen,“ og i dette findes en særdeles righoldig Sammenstilling af de derved erholdte Resultater. Allerede tidligere have ogsaa dygtige tydske Landmænd undersøgt, fremhævet og anerkjendt Terningsalpeterets Værd som Gjødningsmiddel, blandt Andre Hr. W. Hirschfeld fra Groß-Nordsee i Holstein og vor meget berømte Landbrugschemiker, Prof. Stöckhardt i Tharand, har ligeledes udtalt sig tilstrækkeligt om Værdien af dette Gjødningsstof.

Terningsalpeteret virker paa alle Kornarter, Bælgfrugter, Rodvæxter og Foderurter med lige afgjørende godt Resultat. Hr. Dr. Hartstein anfører i sit nævnte Værk en Række af 74 Forsøg i det Store, hvorefter paa en würtembergisk Morgen Land (0,799 norsk Tønde Land) 74 Pd. Terningsalpeter gav et forøget Udbytte

	Simri*) Korn	Centner Halm
ved Hvede	7— 9	4— 7
ved Byg	12	7
„ Havre	16—20	9—13
„ Erter	8	6
„ Græs	10—16 Centner Hø.	

*) En Simri 1¼ Skjeppe.

Deraf kan man bedømme den overordentlige Virksomhed af dette Gjødningsstof.

Men det frembyder ogsaa andre Fordele, navnlig ligeoverfor Guano, som med Sikkerhed bringe til at antage, at det med Tiden ganske vil fortrænge denne. Fremfor Alt ere dens gjærende Stoffe langt mindre flygtige, end ved Guanoen, hvorfor ogsaa denne i tørt Veir aldeles ingen Virkning har, medens Terningsalpeteret viser sig virksomt i ethvert Veirligt. Terningssalpeteret synes derfor at være kaldet til at ophæve Guanoens Monopol, og det allerede af den Grund, at det er langt billigere! Thi den Mængde, som behøves paa en preussisk Morgen Land (0,6479 norsk Tønde Land) overstiger aldrig 75 Pd. og dette er den største Mængde for den fattigste Jordbund, medens allerede 40 Pund ere tilstrækkelige for en middels god Jord, endog kun 25 Pd., for at sikre et i paafaldende Grad forøget Udbytte. Til Alt dette kommer, at Terningsalpeteret kan udstrøes uden nogensomhelst Ubekvemmelighed og Skade og aldeles ikke er underkastet nogen Forfalskning. Paa dette Sidste kan man ikke sætte tilstrækkelig Priis; thi selv ved at hente Guanoen direkte fra Peru er Kjøberen ikke stedse sikker for Forfalskning. Endelig anfører han (1ste Aug. 1853), at han netop har modtaget den første Ladning direkte, at den er af fortrinlig Kvalitet og at den kan sælges for 7 Thaler preussisk eller noget over 4½ Spd. pr. Centner.

Literatur og Kunst.

Saga Didriks Konungs af Bern, Fortælling om Kong Thidrik af Bern og hans Kæmper i norsk Bearbeidelse fra det trettende Aarhundrede efter tydske Kilder, udgivet af C. R. Unger. 26½ Ark stor 8vo. med to lithographerede Blade Facsimile-Aftryk. Priis 2 Spd. Forlagt af Feilberg & Landmark (med Understøttelse af Foreningen for norske Oldskrifters Udgivelse). Af denne Saga (den omfangsrigeste af alle de romantiske Sagaer), hvormed Rækken af de i disse sex Aar hos os udkomne haandleerlige og smukke Oldskrift-Udgaver er bleven foroget, havdes hidtil kun en slet og ufuldstændig Udgave af Peringskiold, der som Udgiver har tilladt sig de største Vilkaarligheder og udfyldt Lakuner i det benyttede mindre gode Haandskrift ved at oversætte paa slet Islandsk lange Stykker af en gammel svensk Bearbeidelse af Sagaen. En kritisk nøiagtig Udgave som nærværende, hvori det bedste forhaandenværende Haandskrift (en Pergamentskodex i det store kgl. Bibliothek i Stockholm) er lagt til Grund og Papirhaandskrifterne ogsaa konfererede og benyttede, maa derfor være saare kjærkommen ikke alene for Nordens Oldgrandskere, men ogsaa, og vel især for Tydskerne, da Sagaen nemlig dreier sig om tydske Sagn og tjener fortrinligen til at oplyse de i oldtydske Digte (Nibelungenlied m. fl.) besungne Begivenheder. Udgaven er forudskikket en lærd Fortale, hvori der først paavises, i hvilken Tid Sagaen sandsynligviis er bleven til, nemlig i første Halvdeel i det 13de Aarhundrede. (P. C. Müller henfører den i sit Sagabibliothek til det 14de Aarhundrede, medens Suhm fortæller (Skr. VII. 21.), at den i Haakon Haakonsøns Tid „blev sammenskikket af Mester Bjørn i Throndhjem, som Kongen Aar 1257 sendte i et Gesandtskab til Spanien, hvor han hørte den læse paa Tydsk" osv.). Dernæst vises, i hvilket Forhold den staar til den rimeligviis i det 15de Aarh. forfattede svenske Bearbeidelse af Kong Thidriks Saga, samt hvilke Manuskripter der ere benyttede ved nærværende Udgave og dennes Forhold til den Peringskioldske. Efter Texten følger Forklaring over enkelte vanskelige Ord og et Navneregister. Didrik af Berns Saga eller, som Peringskiold ogsaa kalder den, Wilkina-Saga, er særdeles underholdende og afvexlende. Fuldstændig haves den oversat i Rafns nordiske Fortidssager, hvis tredie Bind den optager; en af de bedste Episoder, Volund, har Oehlenschlæger baade oversat (efter den svenske Oversættelse) og senere selvstændig bearbeidet under Titel af „Vaulunders Saga." — Samtidigt med denne smukke Saga-Udgave er udkommet første Hefte af et under ved samme Udgiver besørget Oldskrift, hvorpaa vi ogsaa ville henlede Opmærksomheden, nemlig Stjórn d. e. norsk Bibelhistorie omfattende Tiden fra Verdens Skabelse indtil det babyloniske Fangenskab, udarbeidet ved Begyndelsen af det 14de Aarhundrede efter Foranstaltning af Kong Haakon Magnussøn (1299—1319), udgivet med Anmærkninger og Ordforklaringer. For at give vore Læsere et Begreb om Vigtigheden og Beskaffenheden af dette Oldskrift, behøve vi blot at anføre Følgende af den ærede Udgivers Subskriptions-Indbydelse: „Nærværende Bog er, som eneste i sit Slags i vor gamle Literatur, af stor Vigtighed baade i sproglig Henseende og som Bidrag til Kulturhistorien. Den er nemlig ikke en blot og bar Bibelhistorie, men synes tillige at være bestemt til at udgjøre eitslags Haandbog til Veiledning for dem, der ville gjøre sig bekjendt med de af Kirkefædrenes bibelske Anmærkninger og Fortolkninger, som paa den Tid ansaaes for de vigtigste; hertil er ogsaa føiet et Uddrag af hvad der formodentlig har interesseret Datidens Læsere mest af Jordbeskrivelsen og Naturhistorien, hvori fortrinsviis, som man af den Tids Smag kan vente, tages Hensyn til det Vidunderlige og Monstrøse i Naturen. Det er dog formeentlig første Mosebog (Genesis), som har maattet give Plads for disse indskudte Tillæg, hvorved ogsaa denne er kommen til at udgjøre omtrent en Tredjepart af det hele Værk. — Som Kilder har Samleren, foruden Bibelen, benyttet Petrus Comestor (der levede i det 12te) og Vincentius Bellovacensis (der levede i det 13de Aarh.) og andre af Middelalderens Kirkeskribenter samt et Par af Kirkefædrene. Udgaven besørges efter trende Pergamentskodices i den Arna-Magnæanske Samling i Kjøbenhavn, og antages at ville udgjøre 40 Ark, der fordeles i Hefter paa omtr. 8 Ark, hvert til en Priis af 60 ß. Den udkommer paa Feilberg & Landmarks Forlag og udstyres med samme Elegance, som de paa deres Forlag tidligere udkomne Oldskrifter.

Samlede Smaadigte af Augusta Juul, 3 Ark mindste Oktav. Priis 30 ß. Vi ville neppe have omtalt denne lille Bog, hvis ikke Tilføielsen paa Titelbladet: „trykt som Manuskript," antydede en Gjentagelse af det af en Forf. ifjor gjorte Forsøg paa at unddrage en Bog, der solgtes til Hvemsomhelst, Kritikens Bedømmelse. Men da vi troe, man paa det Kraftigste bør protestere mod de Skrivendes Berettigelse til under et saadant Selvkritikens Skildt at negotiere med Varer, som de Producerende selv finde utilfredsstillende, ville vi ikke undlade at gjøre, hvad vi kunne, for at skræmme Skrivelystne fra det Slags literære Haandtering, idet vi nemlig omtale ovennævnte Digtesamling som en trykt Bog, der ikke „som Manuskript" er blot „for Venner," men for Enhver, der udreder den overdrevne Priis af 30 ß. — Samlingen indeholder 22 Digte, hvoraf flere ved Overskriften og endnu flere ved Indholdet aabenbare sig som Leilighedsdigte; dette bemærke vi dog ikke, for hermed at udtale nogen Dadel over disse Digte, da vi tvertimod troe, at de ere de taaleligste, forsaavidt de ofte bære et umiskjendeligt Præg af Følelse og Inderlighed, ihvorvel Virkningen heraf under Ordmængdens Ballast og Formens tungvindte Evolutioner overhovedet bliver ganske svag. Samtlige Digte indeholde forøvrigt blot almindelige Tanker, pinte ind i gjængse eller forslidte Riim og tilsatte med Blomster af den almeengjældende poetiske Phraseologi, som ethvert nogenledes dannet Menneske kan paa sine Fingre. Formen har ofte voldt Forfatterinden et uovervindeligt Besvær; thi ikke saa sjelden deserterer al Rhytmus, medens Versfødderne hinke afsted efter eget Indfald. De Vers, som i formel Henseende ere feilfrie, ere ikke sjelden Klingklang eller rene Dynger af unødvendige Partikler. For ikke at være ubillige, maa vi bemærke, at mange Vers ere ret nette og læselige og „Madame la Baronne de Laperrière" endog morsomt; men udgivne i en egen Digtsamling gjøre de alligevel en maadelig Figur, og ville som „trykt Manuskript," trods Brøggers & Christie's særdeles elegante Udstyr, neppe vinde flere Venner og Beundrere, end de allerede i Aviser eller i skrevet Manuskript have vundet.

Overlæge Danielsen i Bergen har udgivet et lidet populært Skrift om „**den spedalske Sygdom**, dens Aarsager og Forebyggelsesmidler," ledsaget af 2de Afb., hvilket sælges for 8 ß.

Norge.

Christiania. Under 3die Dec. har Hs. Majestæt besluttet, at de tvende militære Departementer og Kommandoen over Armeen og Marinen skulle forenes, saaledes at den Statsraad, som forestaar Armee-Departementet, tillige er Chef for Generalstaben og paa Hs. Majestæts Vegne fører Kommandoen over Armeen, og den Statsraad, som forestaar Marine-Departementet tillige fører Kommandoen over Marinen. Vedkommende Statsraader og Chefer for Armee- og Marine-Departementet skulle dog ikke oppebære noget Slags militær Lønning eller Gagetillæg, med Undtagelse af at Chefen for Armee-Dept. erholder det for Generalstabens Chef bestemte Kommandotillæg af 192 Spd. aarlig og at Chefen for Marine-Dept. erholder det for den tjenestgjørende Generaladjutant for Marinen bestemte Kommandotillæg af samme Beløb. Statsraad Erichsen har herefter tillige at føre Kommandoen over Marinen, og Generallieutenant Hans Glad Bloch er udnævnt til Statsraad og Chef for Armee-Departementet.

— S. D. er bestemt, at Fregatten Desideria (i Mai) og Korvetten Ellida (i Juli) næste Aar skulle foretage Øvelsestogter paa 3 Maaneder og at 6 Kanonchalupper og et Buxerdampskib efter deres Hjemkomst skulle løbe ud i lignende Øiemed.

— Ved en i Foraaret iværksat Subskription her i Byen tilveiebragtes et Legat i Anledning af Kongens Helbredelse (2022 Spd.), hvilket skulde anvendes efter Hs. Majestæts egen Bestemmelse. I den Anledning har Høistsamme tilkjendegivet Christiania Kommune sin Erkjendtlighed for dette fornyede Beviis paa dens Hengivenhed og overdraget samme at træffe de i saa Henseende fornødne Foranstaltninger.

— De uopdyrkede, Staten endnu tilhørende Dele af Eidsvolds Alminding skulle, ifølge kgl. Resolution, afhendes til de udenfor Almindingen boende i samme brugsberettigede Gaardeiere for en Kjøbesum af 700 Spd.

— Ved Hoffet er anlagt fire Ugers Sorg paa Grund af Dronning Maria da Glorias Død.

— Kand. jur. H. R. Koefod er meddeelt Autorisation som Sagfører ved Underretterne (i nordre Bergenhuus Amt).

— Den 14de Dec. endte den philologiske Embedsexamen, hvorved den ene Kandidat, der absolverede samme, M. K. Holfeldt, erholdt Charakteren Laudabilis.

— Byen er nu erklæret fri for Kolera.

— Færdselen med Jernbanen er allerede saa betydelig, at den daglig skal indbringe 1000 Spd.

— Ligesom i de sidste Aar, vil ogsaa i Vinter tre Abonnementsballer finde Sted i Frimurerlogen. Entrèen bliver 40 ß. pro persona til hvert Bal og Overskuddet vil stilles til Understøttelsesselskabets og Fattigforstanderens Disposition.

Lillehammer. Arbeidet paa den nye Veilinie herfra til Ensby i Øier er nu tilendebragt.

— Sagfører Thomesen har ved Motala Værksted afsluttet Kontrakt om et nyt Jerndampskib til Mjøsen paa 70 Hestes Kraft.

Moss. Fra 10de til 14de Dec. ere 7 angrebne og 6 døde af Kolera her i Byen. I Alt ere 44 angrebne og 30 døde.

Laurviks Kommune har besluttet mod en aarlig Afgift af 10 Spd. til Fritzø Jernverk, at erhverve en Strækning af Thorstrandsmoen, for at den kan blive indlemmet i Byens Territorium.

Arendals Byskat er for 1854 udlignet med 4200 Spd., hvoraf 2537 Spd. er fordeelt som Næringsskat, Resten som Husskat.

Bergen. Paa Gaarden Glæsnæs i Sund ere 9 Bygninger nedbrændte. Endeel Korn og Hø fortæredes af Luerne og 5 Kjøer, 2 Kalve og 2 Faar indebrændte.

I **Throndhjem** er tegnet 202 Spd. 24 ß til dem, der ved Kolera i Hovedstaden ere blevne Nødlidende.

I **Finmarkens** Amt har Sommerfiskeriet, efter Amtmandens Indberetning, været som i et godt Middelsaar, medens Udbyttet af Aarsvæxten har været usædvanlig rigt.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Den noksom bekjende Skribent N. B. Munck af Rosenschöld er i et Plenum af Ridderskabet og Adelen for bestandig udvoteret af Ridderhuset.

— De daglige Kolerabulletiner fra Stockholm ere nu ophørte, ihvorvel endnu enkelte Tilfælde indtræffe. Antallet af de Døde er nu i Alt 2852.

— Gasindretningen i Stockholm ventes at blive tagen i Brug Juleaften.

— Hs. Majestæt har til Rigets Stænder afgivet Proposition om Anvendelse af Decimalsystemet paa Rigets Mynt. Eenheden skal være en Fjerdedeel Specie-Rdlr. (=1 Rdr. Rgd.), der skal benævnes Rigsdaler Rigsmynt og inddeles i 100 Ører.

— I Malmø samles Bidrag til en Statue for Karl den Tolvte, hvilken skal udføres af Prof. Fogelberg og opstilles paa Byens Torv.

— Den bekjendte Rigsdagsmand Thore Petré er afgaaet ved Døden 60 Aar gammel.

Danmark. I Anledning af en i sig selv mindre betydelig Sag (om en af Statens mindre Eiendomme skulde sælges) kom det den 2den Decbr. til et heftigt Sammenstød mellem Rigsdagen og Ministeriet, under hvilket Monrad og Tscherning bekjæmpede Finantsministeren.

— Den 6te Dec., da Grundlovsudkastets 2den Behandling i Folkethinget skulde begynde, udeblev Ministeriet, hvorfor Mødet hævedes, efterat Thinget havde ventet en god Time. Næste Dag begyndte derimod Behandlingen, idet Premierministeren indledede den med et Foredrag, hvoraf det lod til, at Regjeringen gjør Paastand paa en ubetinget Oktroieringsret i Henhold til Forbeholdet for Schlesvig i Grundlovens Indledning. Tscherning er Thingets Ordfører i denne Sag, men „Fædrel." spaar sig intet Godt af „en Mand med saa bevægelig Følelse og med en saa eiendommelig Stilling og Opfattelse" som hans.

Frankrig. Dekretet om Kornskibenes Fritagelse for Lastepenge er forlænget til 30te Juni næste Aar.

England. Sex Matroser paa den russiske Fregat „Aurora" i Portsmouth var det lykkets at desertere; men nærved Guilford bleve de indhentede af en russisk Officier, hvem en engelsk Politimand ledsagede, transporterede tilbage til Skibet, og pidskede. Over denne Krænkelse af Habeas-Corpus-Akten have flere Personer i London gjort Demonstrationer, hvilke dog have været forgjæves.

Tydskland. Den lærde og frisindede politiske Forfatter Hofraad Fried. Murhard er død i Kassel den 29de Nov. 74 Aar gammel.

— Borgerne i Danzig have besluttet at vælge Friherre von Manteuffel til Æresborger af Byen.

Portugal. Beretningen om Urolighederne i Anledning af Kong Ferdinands Regentskab gjenkaldes som opdigtet, idet det hedder, at Hovedstaden er rolig og at Befolkningen viste megen Deeltagelse ved Dronningens Ligbegjængelse og opførte sig med megen Anstand.

Tyrkiet. Den sidste Posts Aviser gjentage den tidligere allerede fra forskjellige Kanter meddeelte Beretning om at Stormagterne atter ere i Virksomhed som Mæglere, hvorhos det tilføies, at man i Konstantinopel atter har Haab om Fred.

— Fra Krigsskuepladsen berettes ikke synderligt Nyt. I Asien skulle Tyrkerne have været heldige i et Par Træfninger. Den ene Træfning stod mellem Bajazid og Herdehan og endte med at Russerne maatte trække sig tilbage i vild Uorden, efterladende mange Døde paa Valpladsen; Tyrkerne anførtes af Selim Pascha og talte ifølge Presse 20,000 og Russerne (anførte af Nestorow) 18,000 Mand. Af disse bleve 2000 gjorte til Fanger. Den anden Træfning fandt Sted i nogen Afstand fra Ackiska og medførte ogsaa Russernes Nederlag. Paa russisk Side kommanderede General Brytynski, paa tyrkisk Sherim Pascha. — I en Telegraph-Efter. hedder det, at de have bemægtiget sig Fortet Achalzik.

— Tyrkerne skulle ifølge Ind. B. være rykkede frem i Nærheden af Krajowa, hvor de have slaaet en forskandset Leir, forskandset Kalafat med 100 Kanoner og derved gjort den næsten uindtagelig. Ved Aluta ligeover for Turmil bygge de Skandser. Tælen hindrer dog deres Skandsearbeider. I Bjergegnene ligger Snee. Donau er opfyldt med Drivis.

Blandinger.

Kolera i Polen. Der berettes i et Brev fra Warschau, indtaget i et Krakauerblad „Czas" (Tiden), at Kolera efter endeel Maaneders Frist paany er udbrudt i denne By. Brevskriveren antager, at Sygdommen er hidbragt fra Rusland med en reisende Koureer, hvis Vogn blev givet til en Sadelmager for at istandsættes. Sadelmageren blev selv først syg, derpaa hans Folk og senere har Sygdommen udbredt sig til de nærmeste Huse. Man haabede dog, at Vinterens Kulde skulde standse Sygdommens videre Udbredelse. Enkelte Læger i Warschau behandlede Kolera paa følgende Maade, som det paastaaes, med Held. Saasnart de første Symptomer af Sygdommen have vist sig, omvikler man den Syges hele Legeme med et Lagen, dyppet i ganske koldt saltet Vand; desforuden strøer man paa Maven en god Portion fiint pulveriseret Salt. Over dette kolde Omslag lægger man Flanelsstrimler, saaledes at alle Legemets Dele tæt omvikles, for at forhindre Luftens Adgang og befordre Transpirationen. Den Syge lægges derefter i en varm Seng og tildækkes saa varmt som muligt. — Kolde Omslag af saltet Vand skiftes hver 4de Time. Den Syge lader man indtage en Blanding af ½ Theskee Aloe, ½ Theskee Rabarbera og af Kampher saa stort Stykke som en almindelig Ært — denne Blanding mænget sammen, giver man den Syge, almindelig indviklet i en Oblat hver Gang; han kan ellers lettelig kaste den op, og som oftest deler man den, for at lette Indtagningen, i to Portioner, der da tages efter hverandre; en heel Theskee er for en Voxen den almindelige Dosis. Denne Medicin gjentages efter to Timers Forløb. Strax efter hvert Pulver giver man den Syge en Drik koldt, med Salt mættet Kildevand. I de første sex Timer giver man desuden den Syge et Lavement af Tobakopkog og Salt, eller ogsaa af Melk, Sukker og Smør; dette Lavement gives oftere eller sjeldnere, eftersom Smerterne ere større eller mindre. Aareladning anvendes kun, naar Opkastningen ledsages af Blod; ligeledes anvendes Kopper, naar den Syge har meget stærke Smerter i Maven. Har nogen Urinstandsning hos den Syge fundet Sted, hvilket i Almindelighed først pleier at indtræffe den anden Dag efter at Sygdommen indtraadte, benytter man varme Dampe af Ædikke, som man gyder paa stærkt ophedede Muurstene, og paa den nederste Deel af Maven lægger man desuden Omslag af kogt Liinfrø. Anden og tredie Dag giver man den Syge, dersom han begynder at komme sig, en Theskee Rabarbaradraaber, blandede med god engelsk Porter, og lægger strax paa Baghovedet spanske Fluer, hvilket er saameget mere nødvendigt, som Sygdommens Overgang til Typhus derved ofte forhindres. Til almindelig Drik gives den Syge koldt Kildevand eller ogsaa Kamomillethe.

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Hjælpeskolelærerpost ved Arendals Middel- og Realskole med en aarlig Løn af 200 Spd.

En Kirkesanger- og Fastskolelærerpost i Rødenæs Hovedsogn med omtr. 116 Spd. i Indtægter.

Trende Omgangsskolelærerposter i Tune Pstg., hver med 30 Spd. i Løn.

Tvende Omgansskolelærerposter i Borge Pstg. med en Løn af 30 og 25 Spd.

Tvende Omgangsskolelærerposter i Sæms Pstg. med 35 Spd. i Løn.

Tvende Omgangsskolelærerposter i Akers Pstg. med 40 Spd. i aarlig Løn.

Bekjendtgjørelse.

Paa Undertegnedes Forlag har idag forladt Pressen og bliver med det Allerførste ogsaa at faae hos samtlige mine udenbyes Kommissionærer: Kirketaler af **Lars Linderot**, oversatte af **O. Vig.** Priis 24 ß. Denne Samling indeholder sex, ei forhen oversatte Prædikener af denne fordeelagtig bekjendte Forfatter, hvoriblandt hans yndede Domprædiken, et Vækkelsesord til dem, som gjør Uret, og et Opmuntringsord til dem, der lide Uret ved de verdslige Domstole.

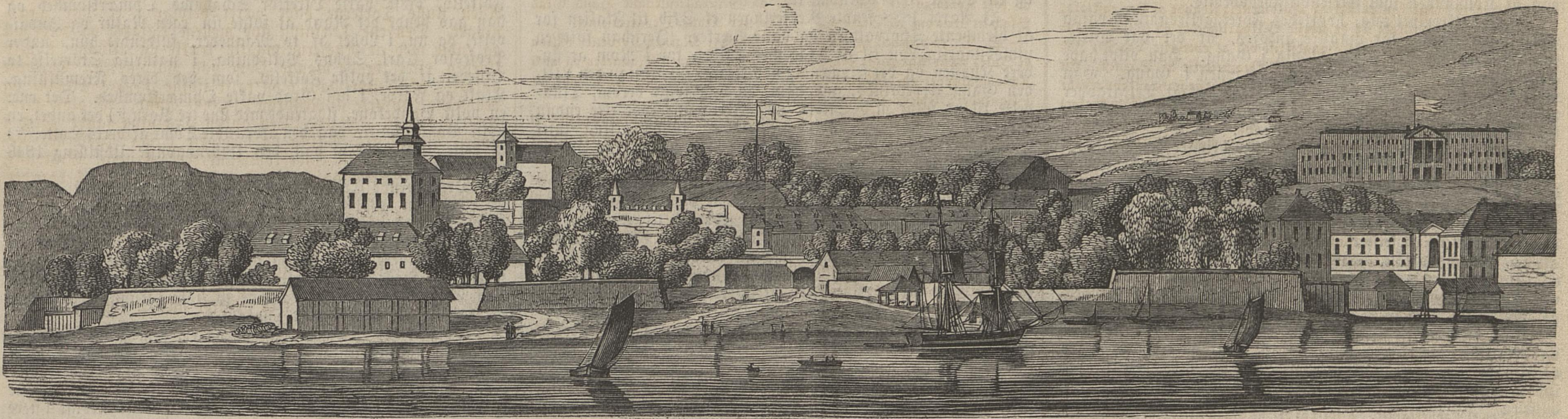
Subskriptionen paa denne og andre til Juul bebudede Bøger, med Adgang til Præmie, staar fremdeles aaben.

De Subskribentsamlere eller Andre, som endnu ikke have indsendt paategnede Lister, bedes nøpholdelig om at remittere disse, da jeg uagtet over det Halve af de udsendte nummererede Lister mangler, umuligt kan udsætte Udlodningen længere end til den 24de December Kl. 10 Formiddag, paa hvilken Dag den **uigjenkaldelig** vil begynde. A. Dzwonkowski (Østreg. Nr. 17.)

☞ **Den med nærværende Blad forbundne Lodtrækning vil foregaae Onsdag den 28de December førstkommende Klokken 12 Middag. — Da kun de Abonnenter, som have erlagt Kontingenten for Bladets hele Aargang blive deelagtige i Udlodningen, anmodes de, som endnu staae til Rest, om at indsende Betalingen inden nævnte Tid til Undertegnede. Samtlige Abonnenter ere berettigede til at overvære Udlodningen, som foregaar under Politiets Kontrol. — Præmiernes Antal er 17, en paa 80, en paa 40, en paa 20, to paa 15, fire paa 10 og otte paa 5 Spd., tilsammen 250 Spd., som udbetales de Vindende kontant. — Abonnementsprisen fra Nytaar bliver 2 Spd. pr. Aargang, som betales med 60 ß Kvartalet for indenbyes og med 66 ß for udenbyes Abonnenter, Postporto iberegnet.**
A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 52. | Udkommer hver Løverdag Aften. | Christiania den 24de December 1853. | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | II. Bind.

Ludvig Wiese.

Ludvig Wiese er født i Bergen den 15de Juni 1792 af Forældrene Kjøbmand Georg Wiese og Hustru Susanne Angell, der havde 21 Børn, 18 Sønner og 3 Døtre. Familien Wiese er tydsk som saa mange andre Familier i Bergen fra Hansetiden. Men med al sin Tydskhed i Herkomst og Navn ere de driftige og velholdne Bergensere norske i Sindelag; vor Wiese var ogsaa norsk, ikke saaledes, at han glemte Udlandet og stængte sig inde; han vilde netop at vi skulde lære af Fremmede uden at opgive os selv, og han lærte dette i et Liv og en Virken, som maatte overtyde Verden om, at hans Lære var alvorlig meent. Han var een af de Lykkelige, som kunne udrette Noget og gaae i Graven med den trøstende Tanke, at deres Gjerninger ville overleve dem og virke velsignelsesrigt i det Uendelige.

Wiese gik paa Latinskolen i Bergen til sit 14de Aar — da blev han Lieutenant! Man maa erindre, at det var i Krigens Tid, og Krigen spørger ikke efter Fredens Egenskaber. Det var i hiin Tid, da saamangen modig ung Mand gik af sin fredelige Vei til Hæren: Fædrelandet var i Fare, og Ungdommen maatte hjælpe.

Af Wieses Bedrifter fra Krigen kjende vi ikke andre end den, at han med flere andre blev tagen til Fange. Man tænker sig ofte noget mindre Tappert ved Fangenskab; men Fangenskab bliver somoftest netop Tapperhedens Lod under Gangen af en uheldig Krig. Fangenskabet blev dog ikke langvarigt; ved en ligesaa eventyrlig som farlig Flugt kom Fangerne tilbage. De toge paa en aaben Baad fra Malmø og kom opgivne af Hunger og Tørst til en norsk Havn (Frederiksværn?); de maatte holde sig fra Land paa sin Kystfart for ei at blive opkaprede.

Wiese var saakaldet Maanedslieutenant og levede som saadan efter Krigen de første Aar udover deels som Militær og deels som borgerlig Mand. Han havde saaledes baade Anledning til og naturlig Interesse af at følge Tidsudviklingen i disse Aar, der bleve gjennemkrydsede af saamange Forsøg paa at rokke vor unge Forfatning, før den fik sat sig. Wiese kjendte mange handlende Personer af begge Partier, og han var uudtømmelig paa Historier og charakteristiske Anekdoter, der, samlede og satte i Forbindelse med Hovedbegivenhederne, vilde have været et ypperligt Maleri af en Tid, som Digtningen engang maa finde meget frugtbar. Wiese tog med sig i Graven mange Fortællinger, som snart heller ikke mere ere at finde paa Andres Læber: de fleste ere allerede under Mulde.

Wiese var frisindet, og det maa en begavet Mand altid være; han var endog Republikaner og blev det til sin Død. Frihedens Udskeielser rokkede ikke hans Tro, om de end fyldte am med Smerte.

I denne politiske Aand skrev han Afhandlinger i forskjellige Blade og udgav selv en Tid Oplandsposten. Hvad man skrev dengang maa ikke sammenlignes med det, man skriver nu; man var mere djærv da. Han skrev i Blade, som man næsten ikke tør nævne nu — han skrev i „Statsborgeren," hvor rigtignok saamange af vore fortræffeligste Mænd have skrevet! Men Wiese skrev mest Epigrammer, som endnu træffe til at leve i Folkemunde, thi der er noget Sundt og Djærvt i dem, som altid taler til Folkesandsen. Paa den Tid Wiese skrev mest, var han i smaae Omstændigheder. Den, som er skrivfør, griber gjerne til Pennen naar han intet Andet har at gribe til.

Da Lillehammer blev anlagt, nedsatte Wiese sig der som Kjøbmand. Han troede med saamange Andre, at Lillehammer vilde blive et vigtigere Sted, end det hidtil er blevet. Wiese klarede sig dog ret godt, da han var driftig og en Mand, der satte sig ind i de Ting, han tog fat paa. At det forresten gik ham mindre heldigt en Tid, laa tildeels i Handelens Medfør og i et udspredt Rygte om hans Uvederhæftighed, der bevægede hans Kreditorer til med een Gang at anløbe ham. Han kom sig dog igjen, og en Arv efter Datteren i Forbindelse med en driftig Handel gjorde ham til en formuende Mand.

Den nye Tids Undergjerninger, som saa mægtigt have forandret Europa og rykket Lande nær hverandre, bleve kanskee allerførst hertillands begrebne af Wiese. I denne Henseende gik han i Sandhed forud for sin Tid. Med Geniets Instinkt følte han, hvad Tiderne vilde bringe, ligesom Fuglen der flyver ud og varsler Veirforandringen, før det kortsynede Menneske aner den. Selv i Udlandet, hvor man saa Miraklerne med egne Dine, vilde man ikke tro paa dem, men rasede mod, at Maskinerne tilintetgjorde Huusfliden og forrykkede Grundvolden for et sædeligt Samfund, — at Dampbaadene gjorde Roerskarle og Galeislaver overflødige, — at Jernbanerne befriede Mennesker og Dyr fra at drage sig sprængte og sveddryppende. Man tyktes det var forunderligt, næsten syndigt at lade Tankerne lyne gjennem Telegraphens Traade fra Land til Land; man syntes ligesom at ville forbeholde Phantasien det gamle Privilegium at fare videnom. Kun de mere Dybtskuende følte Storheden i disse Opfindelser og saa den Frigjørelse, som laa i dem, — saa hvorledes de løste og vilde løse den ene Lænke efter den anden af den bundne Menneskehed, indtil det sidste Baand brister. Paa denne Frigjørelse troede Wiese; denne Tro prædikede han, og derfor vil hans Minde leve.

Vel optraadte Wiese ikke egentlig aktivt, førend Storthinget i 1827 havde skrevet sin Satire paa sig selv ved at sætte Statsraad Collett under Rigsret, blandt Andet fordi han havde kjøbt 2de Dampskibe til Kystfarten, før Storthinget gav ham Lov til det, - dertil var det endda ikke Tid for en Privatmand, da man ikke kunde tro, at den private Spekulation saa uprøvet turde indlade sig paa slige Foretagender. Staten maatte i et Land som vort være den første Entreprenør, især da det nærmest gjaldt at befordre sine egne Interesser; men da det første og nærmeste Savn var afhjulpet og det gjaldt at virke for de private Interesser: da optraadte Wiese mere selvstændigt end tilraadende og billigende som før.

Under Storthinget i 1836 og 1837 laa Wiese i Christiania for at vinde Gemytterne for sin Plan, som var et Dampskib paa Mjøsen for det Første. Enkelte, hvoriblandt de Gjæveste af Regjering og Storthing, gik ogsaa ind paa Planen og fandt den fortræffelig; men de Fleste ansaa ham idetbedste for en Sværmer. Det kunde endda gaae an, meente man, at Mjøsens Vand bar en Dampbaad, men en Dampbaad af Jern! Og hvorledes skulde den bringes derop? det var noget saa Fortvivlet, at den, som tænkte paa Sligt, ikke kunde være vel bevaret. Man faldt ikke paa, at den kunde tages Stykke for Stykke og føres op og siden klinkes isammen. Det gik over den almindelige Forstand!

Det blev derfor intet af med Planen dengang. Først i 1839 blev det, og i 1840 kom Jernbarden. Nu var Banen brudt. Man fandt ogsaa her, at det lønnede sig, og man spurgte efter flere Dampbaade.

Nu begyndte Wiese at see Frugten af sine Anstrængelser og mødte overalt Anerkjendelse. Han traadte i Forbindelse med fædrelandske Mænd, der ligesom han arbeidede for den indre Kommunikation, og hans Mening gjorde gjerne Udslaget. Den anden Dampbaad paa Mjøsen, Dronningen, Dalegudbrand paa Losna, Løven paa Randsfjorden, Hakon paa Dieren, Stang paa Nordsjø, Olaf i Tokedraget ere mere eller mindre Wieses Værk. Han undersøgte Lokaliteterne først og bistod med Raad og Daad de agtede Mænd, som nærmest stode i Spidsen paa de respektive Steder.

Af Direktionen for Jernbarden fik han som Erkjendtlighedsbeviis en Blomstervase af Sølv. Ved Direktionen for Farbargjørelsen af Glommen og „Handelsens Venner" fik han et prægtigt Taffeluhr indfattet i Sølv, vægtigt 99 Lod. Dampskibet Jernbarden hænger i Miniatur som Pendelvægt. Paa Forsiden er anbragt „Til Ludvig Wiese for Fortjeneste af Fædrelandets indre Kommunikation fra erkjendtlige Medborgere af alle Samfundsklasser, 1850."

I Indbydelsen til denne Hædersgave heder det blandt Andet: „Er det sandt, at lette Kommunikationer væsentlig betinge et Lands Velstand, bliver det ikke mindre sandt, at den Borger, der med Iver virker til disses Fremme, i høi Grad gjør sig fortjent til Medborgeres Erkjendtlighed. I Iver for denne vigtige Sag og Held i at realisere den gives der hos os formeentlig ingen Privatmand, der kan stilles i Lighed med Kjøbmand Ludvig Wiese paa Lillehammer. De fem Dampskibe,*) der beseile vore herligste Indsøer, ere talende Vidnesbyrd om, hvad en enkelt Borger formaar, naar han, trods al ydre Modstand og alle ildevarslende Spaadomme, med rastløs Iver forfølger sit Maal. Disse fortjenstlige Foretagender have ei været uden Indflydelse paa den vigtige Plan, der nu sætter saa mange Penne og Kræfter i Bevægelse, og hvis Realisation vil yde Fædrelandet uberegnelige Fordele, — den Plan nemlig: ved en Jernbane at knytte Oplandet til Christiania. Erkjendelsen af Wieses Fortjenester i bemeldte Retning har hos mangen Fædrelandsven vakt det Ønske, ogsaa ved et ydre Tegn at kunne give denne fortjente Mand et Vidnesbyrd om, at hans Virken er paaskjønnet af Medborgere."

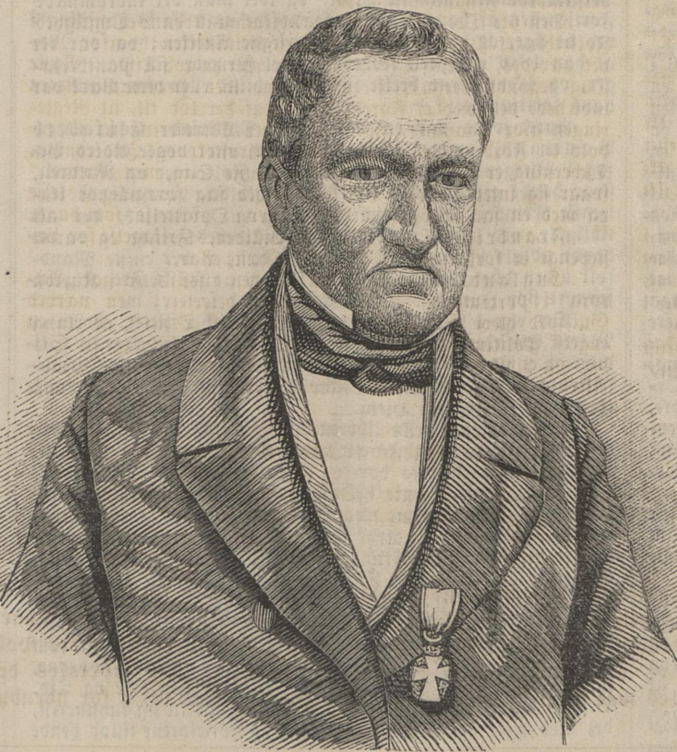
Da denne Gave blev overleveret ham paa Lillehammer, talte Robert Stephenson, som just var tilstede, blandt Andet følgende Ord: „Mine Herrer, jeg maa aabenhjertig tilstaae, at hvilkensomhelst Tjeneste, der ligger i min Magt til nu at yde Norge, kan min Fortjeneste vanskelig sammenlignes med Ens af eders egne Landsmænd, L. Wieses. Jeg kan ikke afholde mig fra at udtale min Høiagtelse for de Formaal og den velgjørende Foretagelsesaand, som Hr. Wiese har udviist ved saa heldigen at sørge for sit Fædrelands indre Dampskibsfart, og jeg for min Deel føler nu, at jeg kun har at træde i hans Fodspor, idet jeg ønsker og haaber, at mine Formaal maa ledsages af de samme Resultater." (Mgbl. for 1851 Nr. 224).

I 1851 blev Wiese Ridder af St. Olafsordenen „for Istandbringelse af Dampskibsfart inden Riget" — altsaa hævnede Ironien sig paa ham og slog ham til Ridder, efterat han fordum i et vellykket Epigram havde drevet Spot med Ridder- og Ordensvæsenet.

Som det staar i den ovenciterede Indbydelse, var Wieses Foretagender ikke uden afgjørende Indvirkning paa, at vi fik en Jernbane. Direkte har han ogsaa Andeel i den ved at tale med Engelskmændene under sine mange Ophold i England. Man forringer ikke deres Ros, som saa heldigt have virket for Jernbanen, om man siger, at den ikke vilde være kommen, idetmindste ikke endnu, dersom Wiese ikke havde været.

Men Wiese vilde have Jernbanen for norsk Regning, og da dette som bekjendt ikke lykkedes, forlod han i en Hast Christiania tidlig om Morgenen, efterat Jernbanesagen om Aftenen var gaaet igjennem i Storthinget 1851. Med nogle af sine nærmeste Venner sad han mismodig, da Byen illumineredes, og Fryd og Glæde herskede. Mænd, som Nationen engang vil komme ihu med Kjærlighed, deelte dette hans Mismod — maatte deres Mismod vise sig at være udsprunget af en Patriotisme, der var mere varm end klog og fremsynet!

Wiese kom derfor ikke til at staae i et tvetydigt Lys til Jernbaneanlægget for engelsk Regning, som Mange i den sidste Tid synes at have troet, men han kom i en dobbelt Stilling med Patriotismen paa den ene Side og Lysten til at bruge de driftige Engelskmænd paa den anden. Denne dobbelte Stilling bragte ham i en skjæv Stilling paa det Sidste. Det var heller ikke Andet at vente. Han døde derfor i rette Tid; thi efter Naturens Orden vilde han vanskelig kunne have levet, indtil Misforstaaelserne vare blevne hævede og Verdens Bølger havde hævet ham op paa sin Top igjen: Bølgerne ere brede og Duvningerne dybe. Det var ikke uden Belærelse at see de høie og lave Mænd at forlade

Ludvig Wiese.

*) De tvende i Thelemarken vare endda ikke komne til.

ham efter at have faaet saamange Raad af ham og i mange Ting ved ham faaet en god Deel af den Popularitet, de besidde. Det er en gammel Lærdom, men den bliver dog evig ny.

Nu paa det Sidste virkede Wiese for at faae Jernbanen tilbage for norsk Regning. Han gik i Barndommen, den Stakkel, sagde man. Man kunde fristes til at sige: Gud give det var saa vel!

Som man kunde vente, var Wiese en virksom Kommunemand. Han har udrettet meget for Lillehammer, der ogsaa paaskjønnede ham ved at skjænke ham Tillidshverv; han var Formand, Ordfører og i 1850 Valgmand. En Gulddaase fik han af Kommunen som Erkjendtlighedsbeviis.

Som et Exempel paa, hvorledes Foretagelsesaanden ogsaa virker i det Smaa, tør maaskee anføres, at det var Wiese, som fik Omnibusserne i Christiania i Gang. Han vilde have gjort Mere og faaet Dampskibe paa Havnen i Gang. Han vilde have gjort endnu mere: han vilde anlagt Telegrapher mellem Christiania og Vestlandets Byer. Telegrapherne kunde han ikke nævne uden at blive veltalende.

Hvor klart han opfattede Livets Fordringer og Betingelserne for et civiliseret Samfundsliv, lader sig ikke henslænge paa Papiret. Man maatte have hørt ham i fortrolige Samtaler for at kunne have nogen Mening derom. Vi maae faae Veie, Jernbaner, Dampbaade og Telegrapher. Vi maae anlægge Skoler og Fabriker. Videnskaberne maae lære os at afvinde vor Jord Alt, hvad den kan bære, skal vor Frihed og Civilisation have noget at betyde. Det sagde han ofte — han var en Fremskridningens Mand. Han havde seet Udlandet, og han følte, hvad vi maatte blive.

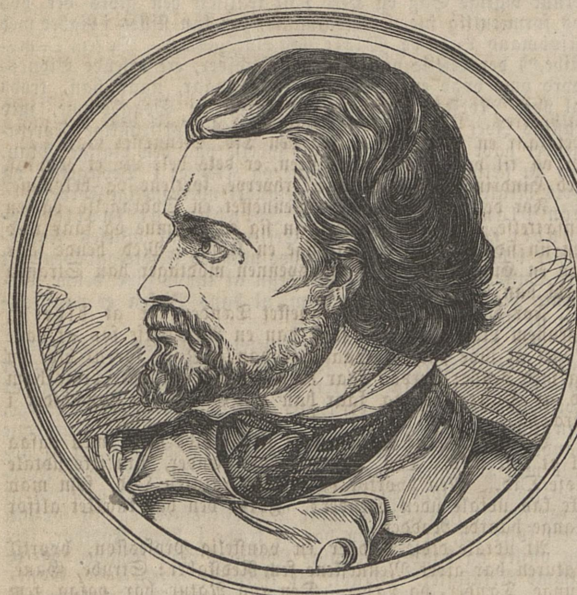
Han var en Fremskridningens Mand: altid tænkte han sig, hvorledes Fremtiden vilde see ud, naar de Forandringer og Forbedringer, der saa levende interesserede ham, vare traadte ind i Livets fremskridende Bevægelse. Det var ikke blot Industrien, Mechaniken, den livlige Samfærdsel og Handelens raske Omsætning, som dæmrede i hans ideerige Gemyt, Politiken interesserede ham ogsaa levende, og han saa ikke i den en Væv af Tilfældigheder, Hændelser og Sluhed, men en Tanke, der mere og mere blev lutret gjennem Tidens Kampe: kort han var, hvad Mange kalde en Sværmer, men Enkelte en Digter. Der laa ogsaa isandhed noget meget Poetisk i at høre en Olding saaledes tale om Fremtiden, som han selv skulde været ung og haabet at opleve den. —

Han døde af Cholera den 15de November dette Aar.

Wiese var to Gange gift, første Gang med en dansk Dame, en Frøken Rafn, anden Gang med Marie Schive (Datter af Provst S. i Gudbrandsdalen) der ogsaa er død for nogle Aar siden. Af dette Ægteskab er en Søn og en Datter tilbage, som overleve ham.
V.

Jens Adolf Jerichau og Elisabeth Jerichau, født Baumann.*)

Til eegn huuslig Lykke og til Gavn for Kunsten, mødtes og forenedes to, hvis Liv og Virken vi her give i en tro, kort Skizze.

Jens Adolf Jerichau.

Jens Adolf Jerichau er født den 7de April 1816 i Assens i Fyen; hans Fader, der som Kjøbmand havde en lille Handel, døde tidlig fra Kone og mange Børn; fjorten Aar gammel blev Sønnen, Jens Adolf, sat i Huset hos en Maler i Odense for der at lære Malerhaandværket, og en Kontrakt sluttet om en Læretid paa fem Aar, i hvilke Mesteren skulde lære ham „det finere Maleri,“ det vilde sige, at male Portræter og Landskaber, noget Mesteren slet ikke forstod eller gav sig af med; hans „finere Maleri“ var kun Forziringer og Ornamenter, sædvanligviis malede igjennem Skabeloner. Et Aar gik, og endnu var det kun blevet ved at sætte Farver paa Vægge og Vindueskarme, „det Finere maa vi vente med,“ sagde Mesteren, „hvad skulde jeg ellers lære Dig i de sidste Aar.“

Det kun Haandværksmæssige trykkede den opvakte Dreng, og paa egen Haand tegnede han Figurer, Landskaber og Ornamenter, om hvilke Mesteren sagde: „vidste jeg det ikke bedre, vilde jeg troe, at jeg selv havde gjort dem!“ ja da han engang skulde male som Forziring paa en Muur en Morian, sagde han: „det er bedst Du tegner den op, saa skal jeg korrigere!“

Paa det andet Læreaar var det den unge, geniale Natur umuligt længer her at holde det ud, en indre Trang drev ham afsted, hemmeligt pakkede han sin Kuffert, og før Mester vidste det, var han borte.

Reisen gik til Kjøbenhavn, hvor den unge Jerichau bragte det til at faae Adgang til Kunstakademiets Skole. Moderen, der sad med flere Børn, kunde ikke understøtte ham meget, og uagtet han snart vandt begge Sølvmedaillerne, var det dog ikke nok til at lette ham hans Ophold; hertil kom endnu, at

*) Nærværende biographiske Skizze af H. C. Andersen, som vi antage ogsaa vil interessere mange norske Læsere, hidsætte vi efter den netop udkomne 3die Aargang af „Folkekalender for Danmark.“

der var en Uklarhed i det gjærende unge Sind, han var uvis om han skulde udvikle sig til Maler eller Billedhugger. Enkelte Gange opgav han ganske sig selv, og troede, at han aldrig blev Kunstner; al Skoletvang var ham trykkende, en Uro var over ham, han syntes at Ingen forstod ham, og forstod endnu ikke sig selv; kun det klaredes for ham, at hans Sind og Tanke drev ham til at være Billedhugger.

Vi finde i det kgl. Akademies Udstillingskatalog for 1837 af Eleven Jerichau en Balders Statue i Gips og en Christus efter Michel Angelo. Ved Udstillingen 1838 nævnes en Gruppe forestillende „Tro, Haab og Kjærlighed,“ en „Amor-Statue“ og en Skizze til et Gravmæle.

I Aaret 1838 sendte Regjeringen et Skib til Italien for at hjemhente Thorvaldsen og hans Værker. Jerichau følte en uimodstaaelig Lyst til at gaae med Skibet, for i Rom at studere Kunsten og der selvstændig udvikle sig. Christian den VIII, den Gang Arveprinds, gav ham, da han søgte derom, Tilladelse til at følge med Skibet, men Jerichau havde ikke endnu endt sine akademiske Studier hjemme og kunde altsaa intet Stipendium faae. Penge maatte han have eller ogsaa opgive Reisen, og Gud lagde det til det Bedste.

I Kjøbenhavn var en ældre Dame, der selv med Talent for at male, skattede og fulgte alt Godt og Herligt i Kunsten; eet af hendes høieste Ønsker var at komme til Udlandet og see Mesterværkerne der; Tid efter anden havde hun, sparsommeligt, henlagt nogle Penge, som nu vare blevne en Sum af flere hundrede Rigsdaler, disse gav hun Jerichau, overtydet om, at hans Reise vilde blive til større Udbytte for Kunsten, end om hun kom afsted.

Jerichau gik ombord, men her følte han sig snart trykket og eensom; mistvivlende om sig selv fortrød han næsten at være taget afsted; forknyt og med tungt Sind kom han til Rom, men her modtog Thorvaldsen ham saa hjerteligt, saa deeltagende, og ved det Velkomstkys, den store Mester gav ham, løftede sig igjen det fortrykte, sorgfulde Sind.

Men kun kort Tid bleve de sammen, Thorvaldsen selv reiste hjem til Danmark; Jerichau havde faaet Lov til at studere i hans Atellier; Thorvaldsens Værker og Antikerne, paa hvilke det gamle Rom er saa rigt, opfyldte og beskjæftigede den unge Kunstners Tanke, og paa samme Tid samlede han sig efter Naturen en Mængde Studier af Dyrehoveder, især Hunde, Bøfler og Gjeder. — Saaledes hengik et Par ikke lyse og ikke lette Aaringer. De Penge han havde bragt med til Rom, vare forlængst givne ud, han blev syg, faldt fra een Sygdom i en anden og med sit første Arbeide, en Adonis Statue, havde han det Uheld, at den styrtede sammen for ham, før den blev støbt; fattig, mismodig og syg gik han i den store By.

Hjemme i Kjøbenhavn, fra de første Akademies Aar, havde Jerichau sluttet inderligt Venskab med den noget yngre Kunstner, Thorald Læssøe,*) et Venskab, der prøvet og styrket gjennem Aarene, varer ved; til ham havde han hjemsendt nogle Skizzer og Udkast til paatænkte Værker.

Hendes Majestæt, Enkedronning Caroline Amalie, saa disse Tegninger og var da den første af Alle, der gjorde en Bestilling hos Jerichau, den første, der gav ham Leilighed til at udføre et Arbeide, og til dette opgav hun ham Frisen: „Alexander og Roxanes Bryllup.“

Endnu legemlig svag og under Sorg og Savn,, tog Jerichau fat paa Arbeidet og havde det fuldendt netop (1845), da der til Indtægt for Fuldendelsen af Domkirken i Köln, var en Udstilling, og paa denne blev hans Arbeide seet. Den kraftige Opfattelse og Udførelse af Emnet, dertil den smukke, antike rene Stiil, der viste sig her, tildrog sig Kunstneres og Kunstkjenderes Opmærksomhed, men denne selv blev først almindelig og Jerichau kom først ret i Omtale, da han senere udstillede sin kolossale Gruppe, „Herkules og Hebe;“ imidlertid forskaffede Frisen ham dog det, at han af Doktor Abendroth fik en Bestilling paa „Penelope.“

Gipseren, som afstøbte Herkules og Hebe-Gruppen, havde opstillet nogle Stykker af denne i sit Værksted paa Corso, den berømte tydske Maler Cornelius kom tilfældigviis forbi, blev staaende og betragtede disse Arbeider; forundret spurgte han om Kunstnerens Navn, og da han hørte det og hvor han boede, opsøgte han ham og udtalte sin Glæde over, at et saa fortræffeligt Arbeide som dette var bragt af en Landsmand til Thorvaldsen, den store Mester, der Aaret forud var død.

Professor Adolf Stahr fra Oldenborg, som da opholdt sig i Rom, omtalte i tydske Blade, paa det mest hædrende den unge danske Billedhuggers Geni og Dygtighed, men nu vaagnede Misundelsen hos andre Kunstnere i Rom, og de søgte at nedsætte Jerichaus Værk, ved at sige, at Herkules kun var en restaureret Gjengivelse af den berømte Torso fra Belvedere, som findes i Vatikanet. Jerichau svarede med at lade opstille en Afstøbning af dette Kunstværk ved Siden af sit, og hans Seier var fuldkommen; men nu blev der talt om hvilken Forfængelighed det var af det unge Menneske at stille sit Arbeide sammen med en Antik, og idet man vel indrømmede Fortjenesten af hans Værk, begrændsede man hans Dygtighed ved at sige, at han kun kunde efterligne Antiken; da var det at han 1846 efter den levende Model formede sin Pantherjæger, og Meningerne deelte sig i, om hiint eller dette Værk var hans fortrinligste.

Aaret forud var en ung polsk Malerinde Elisabeth Baumann, kommen til Rom og der, efter nogle Ugers Besøg i Bjergene, hvor hun henreves af Folkelivet og Naturen, strax havde gjort Udkast til et stort Maleri, forestillende italienske Kvinder ved Brønden. Maleren Cornelius, der alt tidligere, ved at see hendes polske Billeder, levende og varmt havde udtalt sig, ja sagt de Ord: „hun er det eneste Mandfolk i den düsseldorfske Skole!“ fik ved at see dette i Karton fornyet stor Interesse for hende.

Det var i Warschau den 21de November 1819, at Anna Maria Elisabeth Baumann fødtes af tydske Forældre. Hos disse, i et stort gammelt Huus paa en Skrænt ud mod Weichselfloden med Omgivelse af store Haver og Gaarde, havde hun et kjærligt, hyggeligt Hjem.

Ved Revolutionens Udbrud blev det stille, velsignede Familieliv forstyrret, og Forældrene troede, at det var bedst for Børnene, at de sendtes bort og saaledes kom nu Elisabeth til en gammel, ugift Tante i Danzig; her, overladt til sig selv, levede hun helst eensomt med Naturen. De nylig ved Revolutionen modtagne Indtryk forøgedes ved Krigsbegivenhederne, og det blev hende en Trang, i Skizze, at bringe paa Papiret mangt et Moment, hun havde seet. En Reise til Kiew, hvor hun besøgte en gift Søster, gav hende nye Motiver til Billeder, idet hun grebes af det Maleriske i de brogede Nationaldrägter hos Russer, Polakker og Jøder. Den unge Pige, som ikke var uden Talent for Musik, vendte sig meer og meer fra denne, idet Tegning og Malning tog hele hendes Interesse og Tid. Venner og Bekjendte raadede hende til at udvikle sig kunstnerisk, det blev meer og meer hendes Lyst, og Forældrene tillod hende

*) Broder til Oberst Læssøe, der faldt ved Idsted.

derfor i et Aarstid at tage Ophold i Berlin. De Skizzer og Udkast, hun her medbragte og viste til Professor Hübner, bleve af ham erklærede for aldeles talentløse. I sin store Bedrøvelse herover kunde hun dog endnu ikke opgive den Vei, som hun af hele sin Sjæl og Tanke alt havde valgt, og da hun for Hübner udtalte det, var hans Raad, at hun jo kunde tage til Düsseldorf, der vilde det nok blive hende klart, at hun ikke burde vælge den Bane, hun nu tænkte at gaae.

Hun kom til Düsseldorf, Uger og Maaneder gik, men intet af hendes Arbeider endnu tydede paa Fremskridt. Imidlertid havde hun skizzerende henkastet nogle Scener af det polske Folkeliv, disse vakte Direktor Schadows Opmærksomhed og han gav hende det Raad at følge sin egen Natur og Indgivelse, og nu, i Løbet af to Maaneder, fuldendte hun, under Professor Carl Sohns Veiledning, i naturlig Størrelse to Billeder af det polske Folkeliv, som ved deres Fremstilling, Kraft og Farve, i høi Grad vakte Opmærksomhed. Det ene: en polsk Bondekone, flygtende med sine tre Børn,*) det andet, en polsk Bondefamilie paa den afbrændte Tomt af deres Hytte;**) af dette sidste have vi paa den kjøbenhavnske Udstilling 1848 seet en lille Skizze.

Den levende Erkjendelse af sandt Talent, Kunstnerinden nu rundt om erholdt, gav hende Mod, og ene reiste hun til Rom, hvor hun indtraf 1845; og, som vi have sagt, strax besøgte Bjergene, og begyndte sit store Maleri. Mellem de mange Kunstnere som kom og saae dette, var ogsaa Jerichau; senere, i de forskjellige Kredse af kunstelskende Fremmede, mødtes de jevnligen, de vare jo begge de to, som i Kunstverdenen der, for Dieblikket, vare i mest Omtale.

Elisabeth Baumann var og er, som vi nu Alle kjende hende, en aaben, genial Natur med inderlig og dyb Følelse, dertil fuld af Liv og Elskværdighed. Med stor Inderlighed vidste hun at foredrage polske og russiske Folkesange, kjendte de slaviske Nationaldandse og udtrykte sig dertil færdigt i flere Sprog. Efter nogle Maaneders Forløb forlovede Jerichau sig med Elisabeth Baumann, og Aaret efter (den 19de Februar 1846) bleve de viede i det preussiske Gesandtskabs Kapel paa Kapitoliet i Rom.

De følte sig lykkelige i deres Ægteskab, erkjendtes for dygtige Kunstnere, deres Arbeider erholdt Roes og Anerkjendelse, men der kom ingen Kjøber. Jerichau var uden offentlig eller privat Understøttelse, og snart, idet han troede kun at see Fattigdom for sig, sank han hen i en nervøs melancholsk Tilstand. Med den inderligste Kjærlighed, ved kjækt at holde Sindet oppe, virkede og levede Hustruen for ham; hans trofaste Ven, Maleren Læssøe, pleiede aandelig og legemlig, den sygnende Ven, som var nær ved at gaae tabt for Kunsten. Men da Nøden syntes at være størst, var ogsaa Hjælpen nærmest. Netop paa sin Fødselsdag, den 14de April 1846 fik Jerichau pludselig fra Kong Christian den Ottende, der havde læst og hørt om Gruppen „Herkules og Hebe“ en Bestilling paa denne, og endnu samme Dag fra Fyrst Galotzin i Petersburg en lignende Bestilling paa „Pantherjægeren“ og faa Dage derefter en tredie Bestilling, nemlig et Grav-Monument for Göthes Sønnedatter Alma. Det var, som om Lykken vilde strømme ind paa ham.

Nu kom der Mod og Livslyst, men hans Sundhed var brudt, og fordrede, at han, som Lægerne bød det, maatte styrkes i et nordligt Klima, ved de modtagne Bestillinger saa han

Elisabeth Jerichau.

sig i Stand til at reise, og gik saaledes med sin Kone tilbage til Danmark, hvor han tilbragte Sommeren 1846; styrket kom han derpaa i Efteraaret tilbage igjen til Rom.

Her i hans Atelier besøgte ham en Dag Prindsesse Albrecht af Preussen, hun saa hans Arbeider og opmuntrede ham til at konkurrere med nogle fremmede Kunstnere i at indlevere Skizzen til en kolossal Christus, som hun agtede at bestille. Jerichau gav sin Skizze og vandt Prisen. Lykkelige Dage vare komne, han følte sig rask, var i Virksomhed og nød Erkjendelse, ogsaa hans begavede Hustrus Talent blev almindeligt erkjendt, idet hun nu ganske havde fuldendt sit før omtalte store Maleri, der ved sin Farveglands og Opfatningsaand tyder paa de gamle venetianske Mesteres Indvirkning. Ogsaa her var det Professor Adolf Stahrs hædrende Anmeldelse og Kunstkritik,***) der bidrog til at vække Udlandets Opmærksomhed paa dette, den Gang, hendes betydeligste Værk.†)

I Foraaret 1847 reiste Jerichau anden Gang til Kjøbenhavn, idet han kun heroppe i den koldere Luft følte sig styrket; under sit Ophold her fik han af Grev Wilhelm Moltke til Bregentved Bestilling paa en Flora-Statue, samt paa en Gjentagelse af den tidligere fuldendte Penelope.

I Efteraaret kom Jerichau igjen til Rom, og fuldendte den af Prindsesse Albrecht bestilte kolossale Christus-Figur og begyndte tillige paa et nyt, større Kunstværk, af stor Betydning: Gruppen Adam og Eva efter Syndefaldet; paa dette Værk blev han Medlem af Kunstakademiet i Kjøbenhavn.

Den 20de Januar 1848 døde Kong Christian den Ottende. Sørgebudskabet herom naaede snart til Rom, og

*) Billedet tilhører nu Fyrst Radzewill i Berlin.
**) Dette eies af Lord Landsdowne i London.
***) Weserzeitung, April 1847.
†) Maleriet er senere kjøbt af Baron Hambro i London.

dybt bedrøvet stod Jerichau ved Tabet af sin første og bedste Beskytter. Nu udbrød Revolutionen i Paris, dens Bevægelser sporedes i Kirkestaten, Revolutions-Interesser fortrængte Kunstens, Rom blev snart øde, rige Fremmede, Kunstyndere og Kunstnere forlode den beleirede By og 1849 gik ogsaa Jerichau med Kone og Barn derfra, efterladende sit Atelier med de der i Marmor paabegyndte Arbeider.

I Kjøbenhavn, hvorhen de kom og indrettede sig, havde de strax den Sorg, at det syge Barn døde. Elisabeth Jerichaus Arbeider kom her første Gang paa Udstillingen i April 1849, men de fandt en mindre varm Paaskjønnelse end hendes geniale Opfatningsmaade vistnok her fortjente, bedrøvet, idet hun i Kjærlighed til sin Mand her ønskede at voxe fast, at erkjendes som Borgerinde i Land og Kunst, fornyede sig den tidligere Selv-Miskjendelsestid hos hende; dog drev hendes livlige Natur og kunstneriske Dygtighed hende snart igjen til Virksomhed, og i saa faa Uger, som hun brugte til at tilegne sig det danske Sprog, for klart og godt i Tale og Skrift at udtrykke sig, i saa faa Aar har hun vundet Rang i Danmark, som genial Kunstnerinde.

I Vinterens Løb blev Jerichau ansat som Professor ved det kongelige Kunstakademi. I Familielivet aabnede sig alle de første og bedste Kredse for ham og hans Hustru. Selv havde de her fundet og vundet et hyggeligt Hjem under lykkelige Forhold, og i den nordlige friske Luft følte han sig styrket paa Sjæl og Legeme. Tidligere paabegyndte Arbeider fuldendtes, saaledes paa Bestilling af Kong Frederik den Syvende: „Fredens Engel," der som Monument nu staar paa Hans Majestæts Moders Grav i Rom.

Krigsaarene her hjemme vare begyndte, men under disse gik gjennem det danske Folk en frisk Aands-Strømning, den føltes i Poesi og Kunst, og vi saa i Jerichau og Kones Atelier, fremspringe flere værdifulde Arbeider. Han modelerede den herlige store Gruppe: Dødens og Opstandelsens Engle, en sovende Høstpige og en Slavinde i Lænker.*)

Fra Fru Jerichau erholdt vi en Mængde Malerier, af hvilke vi maae fremhæve i 1848, Portraitet af hendes Mand; 1849 Portrait-Maleri af Hendes Majestæt Enkedronning Caroline Amalie; Billedet af den islandske Pige; 1850 Portrait af et Barn, der fra sin Ammes Arm strækker Haanden ud imod en Papegøie, og endelig Maleriet „Danmark;" den kraftige, herlige Kvindeskikkelse, der med Oltidssmykker om Pande og Hals, bærende Sværd og Dannebrog, skrider frem gjennem den rige Kornager.**)

I Aaret 1851 gav hun os det deilige Stykke: „en Bondepige læsende i Bibelen," det blev kjøbt af Kunstforeningen i Kjøbenhavn. 1852 malede hun det uendeligt skjønne Billede, „danske Bønderbørn legende med Faar," et Værk, der unegtelig hører til det Fortrinligste af denne Kunstnerinde; det viser, hvor fast hun er voxet til den danske Jordbund, og hvor genialt hun veed at gribe og gjengive det Nationale. Kort efter udstillede hun et i Omfang større Billede, der viste de rige Indtryk hendes Sjæl endnu gjemte fra Syden, det var en romersk Karnevalsscene, hvor en Gruppe smukke Kvinder fra en Loggia kaste Blomster og Konfetti.***)

Strax efter, endnu samme Foraar, reiste hun til London, hvor Aaret forud ved den store Udstilling, Jerichaus Pantherjægeren, samt de to kolossale Hunde, i Stiil som de antike Løver, bestilte af Baron Hambro, vare seede og kjendte. Et Anbefalings-Brev fra Enkedronning Caroline Amalie, hvis Portrait Malerinden selv havde at overbringe Dronning Victoria, forskaffede hende den engelske Dronnings Naade og høie Beskyttelse. I Bridgewaters Galleri var blevet opstillet „Karnevalsstykket," „den islandske Pige," „Portraiterne af Etatsraad Thomsen, H. C. Andersen og Adolf Jerichau." „Times" omtalte denne Udstilling særdeles anerkjendende og rosende, og fremhævede, at Billedernes bedste Anbefaling var, at de kunde gjøre sig gjældende ved Siden af de bedste gamle Mesterværker. Hendes Majestæt Dronning Victoria lod give Befaling til, at alle Malerierne henførtes til Buckingham Palace og der opstilledes; selv udvalgte Hendes Majestæt sig Billedet af „den islandske Pige."

I Eftersommeren kom Fru Jerichau igjen tilbage til Danmark og fuldendte 1853 sit store Stykke: „Huus-Andagt,"†) et af hendes anerkjendte, fortrinligste Arbeider, og som vi derfor, i den korte Skizze, ville slutte med, uagtet andre Billeder af Betydning, f. Ex. en dansk Bondekone hældende sig over sit lille Barn,††) maaskee endnu burde omtales.

Til Jerichaus seneste Virksomhed hører Busterne af Thomsen og Andersen, samt de to af Universitetet bestilte Arbeider, et Krusifix og en kolossal Statue: Kong David, bestemt til at staae udenfor Indgangen til Frue-Kirke, ligeoverfor en Moses Statue modeleret af Bissen.

Og hermed ville vi slutte denne korte Skizze, medens der endnu for Jerichau og hans Hustru ligger en rig Fremtid, rig i deres huuslige Lykke og rig i Kunsten; i begge disse have de en gjensidig lykkelig Indvirken paa hinanden, og medens hans Indflydelse paa Korrektheden i hendes Tegning er af stor Betydning, er hun igjen, ved sin Aandsfriskhed og Livlighed, den styrkende Aand og ligesom Baandet mellem ham og den travle Omverden; en Hæder er det hende, idet for Verden hendes Navn knyttes til Jerichaus, dog mere skatter hun det, i engere Kreds at nævnes som hans trofaste Hustru og deres Børns kjærlige Moder.

Danmark har i de to et genialt, rigt begavet Kunstnerpar, deres Slægt og Venner har i dem to hjertelige, velsignede Mennesker.

*) Denne sidste, udført i Marmor, er bestilt af Grosserer F. Tutein.

**) Dette Maleri staar vistnok i friskt Minde hos flere af vore Læsere, da det var at see paa den skandinaviske Kunstudstilling her i Christiania i f. A. N. Red.

***) Det tilhører Etatsraad Suhr.

†) Tilhører Hendes Majestæt Enkedronningen.

††) Tilhører Kammerherre Scavenius.

Maria med Jesu-Barnet. (I den græske Kirke.)

Maria med Jesu-Barnet.

Hvem følger ikke i denne Tid med spændt Opmærksomhed Begivenhederne i Orienten, der uagtet alle diplomatiske Anstrængelser, let kunne føre til en europæisk Krig og foraarsage store Omvæltninger i vor gamle Verdensdeel? Hvem har ikke læst Keiser Nicolaus's Manifest, hvori der tales om den græske orthodoxe Kirke, om hans Troesforvandtes Undertrykkelser af det tyrkiske Voldsherredømme? Og dog kjender maaskee meget faa Læsere noget til denne Kirkes Dogmer og den Forskjel, som finder Sted mellem den saakaldte græsk-russiske Kirke, hvis Overhoved Keiser Nicolaus er, og den græsk-orientalske, hvis Overhoved er Patriarken i Konstantinopel. Vi ville derfor senere i vort Blad meddele nogle Oplysninger herom; denne Gang kunne vi blot give en Kopie af et Maleri, hvis Original i hele Rusland er bekjendt under Navn af: „Det undergjørende Billede af den hellige Maria af Kasan." Dette Billede giver et godt Begreb om de fleste Billeder af dette Slags i den græske Kirke, da disse fordetmeste ligne hverandre, idet nemlig kun Marias og Jesu Ansigter i Almindelighed ere synbare paa Maleriet, medens alt Andet aldeles tildækkes af Guld- og Sølvzirater samt Ædelstene, hvorved det Hele faar et smagløst Udseende.

Jernbanearbeidernes Hædersgave til Jarwis Kershaw.

Jernbanearbeidernes Hædersgave til Jarwis Kershaw.

Idet vi efter Illustr. Lond. News meddele en Afbildning af den Viinkande, som norske Arbeidere forærede Kershaw, inden han forlod Landet, ville vi hidsætte, hvad „Fædrelandets Ven" for 11te Nov. d. A. indeholdt i denne Anledning. „Den engelske Underkontraktør Jarwis Kershaw modtog igaaraftes paa sin Fødselsdag et vakkert og hædrende Beviis paa hans norske Arbeideres Hengivenhed og Taknemmelighed. Denne Mand har i 2¼ havt den største Arbeidsstyrke af alle Underkontraktørerne og kan siges at have opdraget en Arbeidsstok, som kan arbeide. Under hele denne Tid har han behandlet dem med en Retskaffenhed og taget sig af dem med en Omhu, der har vundet ham hver Mands Hengivenhed. Da han nu snart er færdig med sit Arbeide og skal forlade Landet, vilde hans Folk bevidne ham deres Tak og give ham en Erindring. De lagde derfor sammen og lode kjøbe en Hædersgave bestaaende af en meget smagfuld Viinkande af Sølv, hvorpaa i ophøiet Arbeide var udarbeidet en Spade, en Hakke, en Minerhammer og et Spid, under hvilke Inskriptionen var graveret. I deres Arbeidsdragt og med Spaden paa Nakken begave de sig Kl. 7 til hans Bolig, hvor Pastor Halling var Arbeidernes Tolk og udtalte deres Hengivenhed og Taknemmelighed til deres redelige og trofaste Mester, og takkede ham ogsaa i de mange Syges og Fattiges Navn, som aldrig gik tomhændede bort fra Kershaws Huus. Kershaws Overraskelse var ligesaa stor som Arbeidernes Jubel. De bleve alle beværtede og afsang flere passende Sange. De norske Arbeidere have ved denne Leilighed viist, at de vide at paaskjønne og hædre den, der fortjener det. Her var ei Egennytte med i Spillet; thi det er sandsynligt, at de aldrig mere komme til at see ham, naar han nu om faa Dage forlader Landet."

Saphirs humoristiske Forelæsning

over „at faae, erholde, fortjene og bekomme."

Hvad er det Første, Mennesket faar i sit Liv, mine elskelige Tilhørere? Det faar — Tænder. Og hvad faar det sidst? Det faar en Gravsteen. Fra den Tid, Mennesket faar Tænder og til det faar en Gravsteen, er dets hele Liv et Kapløb med Hindringer efter at faae, erhverve, fortjene og bekomme.

For det Første erholder Mennesket en Opdragelse og en Ansættelse, derpaa erhverver han sig en Formue og faar med den sin sidste Tand, det vil sige en Kone. Med hende faar han en Huusven, og ved Huusvennen modtager han Straffen fordi han har giftet sig.

For det Første faar Mennesket Tænder for at bide sig igjennem Livet. Derpaa faar han en Ansættelse for at have Noget at bide paa; derpaa faar han en Kone for at bide om sig med hende; derpaa faar han en Huusven, der bider ham ud af Huset; derpaa faar han en Gravsteen; han bider i Græsset.

Men Tænderne ere ikke blot til at bide med, men ogsaa til at tale med. Den, som ikke har Tænder, kan ikke udtale visse Ord. Men hvorfor har da Literaturen Ord, som man ikke kan udtale uden Tænder? Fordi den har knækket altfor mange haarde Nødder.

At udtale disse Ord er en vanskelig Profession, hvortil Naturen har givet Menneskene fem Redskaber: Strube, Gane, Tunge, Tænder, og Læber. Den raa Natur har ogsaa fem Taleredskaber: Smaapenge, Papiirpenge, et Faareansigt, en Kattervg, et Orefigen. Jeg for mit Vedkommende har imidlertid mest Brug for følgende fem Taleredskaber, Hoved, Skuldre, Næse, Aasyn og Trut; og jeg taler tydeligt med disse Organer. Jeg ryster paa Hovedet, jeg trækker paa Skuldrene, jeg slaar Krøller paa Næsen, jeg griner og holder Kjæft. – –

Aldrig har man anvendt flere Penge og mindre Kjærlighed paa sine Børn end nu! Vore fornemme Koner elske sine Børn pr. procura; Patteglutten dier Ammen, pr. procura sin Moder. Naar Børnene begynde at gaae, lærer en Barnepige dem det, altsaa pr. procura Moderen. Naar de skulle opdrages, faae de sin Opdragelse af en Gouvernante, pr. procura af Moderen. Enhver Lærerinde er et Beviis med Hænder og Fødder paa, at Moderen ikke er istand til at opdrage sine Børn. Mange Mødre ere kun Kostumeskræddere for sine Børn, Hvorledes skulle Børn opdrages? Efter hvilken Methode? Efter hvilket System? Med Melk? Med Vand? — Galskab! Med intet Andet end Kjærlighed; men med Kjærlighed fra første Haand, ikke fra anden eller tredie.

Barnet er Moderens Hovedbog. I Barnet staar Moderpligtens Kredit og Debet. Paa Barnet kan man i hvert Dieblik see Moderens Aktiva og Passiva. Et Barns Opdragelse er den behageligste Gjerning. Børnesjælen er som Rosentræet, hvorfra der udstrømmer en velbehagelig Duft idet man tilskjærer og former det.

Børn ere den sande Grund til, at Himmelen endnu ikke har tilintetgjort Verden.

Hos Barnet alene kan man finde Himmelen, thi Barnet har endnu ikke tabt nogen Himmel. Barnets Sprog er Musik, og hvad har Musikken forud for Sproget? Musikken kan ikke tale usædeligt. Jeg kan ikke tænke mig et Paradiis, hvori der ikke var Børn; dersom Eva havde havt Børn, vilde Slangen ikke have forført hende. — Kjærlighed er det sande Klima for Børn; Opdragelse er blot et Drivhuus.

Man sender Barnet i Skole — Skolekundskab er Tidens Løsen.

Dersom Barnet ikke faar Kundskaber i Skolen, faar det

dog altid Vidnesbyrd, og Vidnesbyrd tiltrænger, man mere end Kundskaber. Bevidnelser kan man vedlægge og nummerere; — det kan man ikke med Kundskaberne. Kundskaberne ere for Veien, Vidnesbyrdene for Maalet.

Det er en Fordom, naar man siger, at Verden ikke skatter udmærkede Talenter. Det er ikke sandt. Man gjøre kun noget aldeles Udmærket, og Anerkjendelsen vil ikke udeblive. Har de, mine Herrer og Damer, nogensinde seet, at Verden har nægtet et udmærket Dumhoved sin Anerkjendelse? Har nogensinde et overordentligt hæsligt Menneske havt Grund til at klage over Mangel paa Anerkjendelse? Ikke engang hine Aviser og Bøger, som intet Menneske læser, kunne sige, at man nægter dem Retfærdighed.

Hvad er et Galehuus Andet end en offentlig Anerkjendelse af fremragende Talenter? Man kan ikke udmærke hverdagslige Narre — blot de store. Hvad er et Gjældsfængsel Andet end en offentlig Anerkjendelse af ubetalte Talenter?

Man siger, at en Digter maa være født Digter — det er ikke sandt; men til Dumhed maa man være født. Digtekunsten kan man lære. Se kun paa vore Digtere! Ingen er født til Digtningen, men de have lært den — Lyst — Bryst, Hjerte — Smerte, Pomade — Parade, Jerusalem — Methusalem. Men Dumhed kan man ikke lære — den er en Guds Gave. Den, han elsker, lader han blive dum uden Studium. Dumhed er som Skjønhed. Begge ere i og for sig ingen Fortjeneste, men de ere Anbefalingsbreve.

En dum Mand og en skjøn Kvinde blive ikke siddende. De komme begge i sin rette Stilling.

Skjønhed forgaar — Dumhed bestaar. En Kvindes Skjønhed tager af med Tiden, men en dum Mand er et stort Gjæstgiveri, Noget, som bestandigt holder sig. Intet opholder Kroppen saa længe og gjør den saa fed som Dumhed.

Dumme Mænd faae Alt af det bedste Slags. De faae de roligste Poster, de skjønneste Kvinder og de triveligste Kinder.

Dumme have ogsaa den Lykke forud for Andre, at de ikke blive forelskede. Beviis: Mange Mennesker ere blevne naragtige af Kjærlighed, men aldrig er nogen bleven dum af den.

Det er let at erhverve Kjærlighed, at modtage den endnu lettere, at fortjene Kjærlighed er vanskeligt, at vedligeholde den i Længden er endnu vanskeligere.

Der er mange Slags Kjærlighed til, men kun den almene Menneskekjærlighed er en Blomst, der har en livsfrisk Rod i Hiertet. Enhver anden Kjærlighed bærer en Bouket i den høire Haand og en Dolk i den venstre. Enhver anden Kjærlighed hører bedre paa det ene Øre end paa det andet. Enhver anden Kjærlighed staar op om Morgenen med et „Dersom" og gaar tilsengs med et „Men". Enhver anden Kjærlighed er en Medlyd, men Menneskekjærligheden er en Selvlyd. Kun den sande Menneskekjærlighed er Hjertets Himmelspeil, og brister Hjertet, saa afspeiler Menneskeheden sig endnu mere mangfoldigt. Men hvorledes begynder man at elske alle Mennesker? Naar man har lært grundigt at foragte dem!

Menneskeheden er et stort Træ, der rager mod Himmelen, men de enkelte Mennesker ere som Spaaner, der slaae sig vinde og skjæve. Naar man længe har gaaet nedbøiet gjennem Livets dunkle Gange, — naar man længe som en syngende Fugl har kvidret under uveirsvangre Skyer, — naar man i Livets Storm har kastet hele den bedrageriske Ladning over Bord og opgivet, hvad der var kjært i Verden, — naar man er gangen gjennem Smerter, som ingen Trøst kunde lindre, gjennem haarde Erfaringer, som ingen Taarer kunde opløse, gjennem Erkjendelser, som ingen Bønner kunde bortjage: da, først, da fælder man Resignationens Taarer, der falde i Hjertets mørke Hule og blive glimrende Drypstene, Altere og Kapeller for den sande Menneskekjærlighed. Da rykker Mennesket Braadden ud af sit Bryst af Kjærlighed til alle Mennesker, og dette er Biographien af det Underbarn, som man kalder Humor.

Vittighed faar Mennesket af Naturen, Satire af Erfaringen, men Humor erhverver man kun gjennem Smerte. Nu ere disse tre Allierede, Vid, Satire og Humor indskrænkede til tre Tallerkener; med disse maa de holde aabent Taffel, og disse tre ere Kvinder, Læger og Advokater.

Kvinder, Læger og Advokater maae tilgive mig, men jeg er nødt til at leve af dem! — det bliver et Liv!

Kvinder, Læger og Advokater kan gjøre En vittig. Der er gjort mange Vittigheder over dem og kunde man gjøre nye, saa var det kun Komplimenter.

Den, som begynder med Kvinder, han trænger ikke til nogen Doktor, for han er inkurabel. Han trænger ikke til nogen Advokat, thi han har allerede tabt Sagen.

Mennesket fødes for at tage en Kone, thi det heder: „Mennesket er født til at lide," derfor græder Mennesket i sin Fødselsstund. Det er allerede hans Bryllupsjubel.

Mennesket maa gifte sig for at blive født, og født for at blive gift.

I det 25de Aar feirer man sit Sølvbryllup og i det 50de sit Guldbryllup. Hvorfor?

En Kvinde, som er gift, synes at være død for Kjærligheden. En Kvindes Hjerte og Øine ere som Bekjendtgjørelser om Huusleie. Bekjendtgjørelsen bliver staaende efterat Kvarteret er bortleiet. Ere Kvinderne som Bekjendtgjørelser, saa ere Lægerne som Passageerlister, der kun tale om dem, som lykkeligt ere fremkomne.

Hvorfor tale Lægerne Latin? For at Patienterne kunne vænne sig til de døde Sprog. Hvorfor tale Advokaterne Latin? Fordi det latinske Kjøkken var det dyreste.

Det sidste, som Mennesket faar, er en Gravsteen. Hvad er en Gravsteen? Den sidste Løgn, som man giver Mennesket med paa Veien til Sandhedens Rige. (V.)

Julesang.

En Nat saa tung og mørk
laa over Jorden,
og den var død og kold
som Iis i Norden.

Klart straalede og mildt
dog Haabets Stjerne
om Guds Forjættelse
fra Tider fjerne.

„Da Lyset komme skal
i Alles Hjerter,
og Troen dem befrie
fra alle Smerter;

Da Døden ei har Braad,
men er en Slummer,
der fører os til Lys
fra Mørke, Kummer;

Da Satan ei har Magt
Troe at beseire;
men Sandhed overalt
slaar sine Leire."

Og Lyset kom, saasnart
Guds Tid var omme,
og skinned' viden om
for alle Fromme;

Thi Jesus Christus kom,
vor Sorg blev dulmet,
og Syndens Lænker brast
og bort veg Mulmet.

Th.

Literatur og Kunst.

Norsk Illustreret Kalender for 1854. 6 Ark, bred Oktav, med 9 Portræter og 33 Afb. i Træsnit. Priis 24 ß. Af Forordene bidsættes Følgende: „Den Udbredelse, som den af „Nyhedsbladets" Udgivere ifjor foranstaltede Kalender fandt, viser, at denne Bog ingenlunde har forfeilet sin Hensigt: at bane enkelte af Bladets almeeninteressante Artikler Indgang i Kredse, hvortil Bladet selv ikke kunde trænge frem. Overbeviste herom lade vi en ny Aargang følge og ledsage den med det Ønske, at den maa blive modtagen med samme Velvillie, som den foregaaende — et Ønske, som med god Grund kan ventes opfyldt, da man har gjort sig al Umage for at Bogen kunde blive baade belærende og underholdende. Med Hensyn til Indholdet af denne nye Aargang bemærkes, at de biographiske Artikler, paa et Par nær, ere laante af „Illustreret Nyhedsblad," hvilket ogsaa er Tilfældet med Texten til „Oscarshall," der dog af Forfatteren er bleven betydelig forøget. Tegningerne af Dragter fra Hardanger og Holtaalen ere ligeledes laante af nævnte Blad, hvorimod Texten kun er et kort Uddrag af de deri optagne udførlige Artikler. De øvrige Stykker, der udgjøre omtrent det Halve af Indholdet, ere originale. Blandt disse turde den i Spidsen af Bogen stillede „historiske Kalender for Norge" fortjene Opmærksomhed, baade fordi den hertillands er det første Forsøg i sit Slags, og fordi den er vel skikket til at tjene som mnemotechnisk Hjælpemiddel." De øvrige ny tilkomne Artikler ere: Christiania for tohundrede Aar siden af P. A. Munch, om Forædling af Frugttræer af Fr. Chr. Schübeler, tre Citroner, et Eventyr, ved P. Chr. Asbjørnsen, Sang for Holmestrand og en dansk Skuespillers Afsked til Norge, begge af A. Munch, Adam Mickiewicz Ode til Ungdommen ved P. B. Hansen og „Illustrerede Blandinger." P. A. Munchs Artikel om Christianias ældre Udseende er ledsaget af en Grundtegning, der viser Byens Udseende ved Midten af det syttende Aarhundrede, saaledes som det er fremstillet paa en af de Tegninger, der nylig ere blevne forærede vort Universitetsbibliothek fra det store kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn. Det af Asbjørnsen meddeelte Eventyr har en særegen Interesse, fordi det saavidt vides udenfor Norge ikke forekommer i noget andet Land end Ungarn. — Forøvrigt maa Anm. paa Grund af sit Forhold til nærværende Bogs Udgivelse afholde sig fra enhversomhelst Dom om de enkelte deri optagne Artikler eller Bogens Værd i det Hele. Tryk og Papiir ere smukke.

Kirketaler af Lars Linderot, oversatte af O. Vig. 5 Ark stor Oktav, Priis indb. 24 ß. Bogen indeholder 6 Taler (Helligtrekongers-Dag, Mariæ Renselsesdag, Sankthans-Dag, Christi Forklarelses-Dag, Mikkelsmesse-Dag og Domprædiken) hvilke ikke findes i de hos os udkomne Oversættelser af Linderots Prædikener. Oversættelsen er affattet i et godt og flydende Sprog.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 3die Dec. ere et Beløb af 50 Spd. stillet til Prof. Raschs Disposition til Forsøg paa kunstig Fiskeudklækning.

— Understøttelsesselskabet for Huusarme har i det forløbne Aar havt en Indtægt af 1934 Spd. 112 ß og en Udgift af 1539 Spd. 115 ß. Fra næste Aars Begyndelse bliver de bidragydende Medlemmers Antal 349 (eller 18 mindre end forløbne Aar.)

— I Formænd- og Repræsentantmødet den 20de Dec. bevilgedes 1825 Spd. til Anlæg af en stor Kloakrende i Prindsensgade og 500 Spd. som Tilskud til Tegne- og Kunstskolen.

— Alle Klasser af Passageervogne ved Jernbanen ere nu satte igang. En Tour paa første Plads fra Byen til Dahl koster 110 ß., paa anden Plads 76 ß., paa tredie 34 ß. I Ugen fra den 4de til 11te Dec. udgjorde Bruttoindtægten af Godstransporten, 1045 Spd. 70 ß. (I f. Nr. stod, at den daglig indbragte 1000 Spd., hvilket maa rettes til ugentlig).

— En Tømmermærker, der reiste med Jernbanen den 16de, brækkede Benet ved at springe ud af Vognen, medens den var i fuld Fart.

— Dampskibet Carl Johan er i London solgt for 900 Pd. St.

— Den 19de gav Rancheraye en Koncert (den sidste her paa Stedet) til Fordeel for de Fattige. Emma Dahl assisterede og Koncerten var godt besøgt.

— Akers mekaniske Værksted har tilbudt det ny Mjøsdampskib-Interessentskab, at levere et Jerndampskib paa 70 Hestes Kraft billigere end Udlandet.

— I nærværende Semester have 39 Studerende underkastet sig Andenexamen, hvoriblandt Fem (J. W. Brüenech, P. O. Schiøtt, A. Landstad, H. A. C. Arnesen og O. D. Steen) med Laud. præcet. og Tretten med Laud.

Lillehammer. Fr. Hammer, hvis Gaard i 1850 ved offentlig Auktion solgtes til Kommunen for 9000 Spd., søger ved Hjemmel af Odelsloven at tage Eiendommen tilbage. Gaarden er nu udstykket til flere Eiere.

Hamar har, ifølge en nylig tilendebragt Folketælling, 842 Indvaanere.

Bergen. Kand. pharm. Selmer agter at indrette et Glas-Daguerreotyp-Atelier paa en Eiendom, han har tilkjøbt sig her i Byen.

Oversigt over norske Blades Indhold.

Saavel af Mgbl. som Chr.-Posten sees, at flere af Kunstforeningens Medlemmer have søgt, ved den sidste Generalforsamling at faae indsat en Direktion, hvoraf de gamle Medlemmer (med Undtagelse af A. Munch) skulde udelukkes, hvilket imidlertid mislykkedes, som det antages, paa Grund af Valgdirigentens egne Principer for Stemmesedlernes Antagelse.

— Chr.-Pst. har igjennem flere Nr. indeholdt en videnskabelig Afhandling „om Vigtigheden af en folkeligere Dannelse især for vore Præster og Skolelærere navnlig ved omhyggeligere Benyttelse af den nordiske Mythologie."

— I Mgbl. Nr. 353 anføres den Kjendsgjerning, at der nu, trods den af sidste Storthing gjorte Lønforhøielse for Mandskaber, er en hidtil ukjendt Mangel paa Folk, der ville lade sig hverve til Garnisonen i Christiania, hvoraf sluttes, at Menigmands Kaar ere forbedrede i den sidste Tid.

— I s. Blads Nr. 354 henvender en Edsberging sig til Indredepartementet med motiveret Forslag om, blandt de til Broanlæg over Glommen foreslaaede 3 Steder at vælge Solberg-Fos.

— I s. Bl. vækkes Tvivl om hvorvidt de i Sarpsborgs Mandtal opførte 152 Stemmeberettigede virkelig alle ere at betragte som saadanne og altsaa om hvorvidt Valget af en egen Repræsentant fra denne By er gyldigt.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. De paa Långholmen hensiddende Forbrydere have den 14de Dec. gjort Mytteri, brudt ud af sine Celler i Masse, trængt ind i Kommandantens Kontorlokale og opbrændt de der forefundne Papirer og Bøger, ødelagt Møbler og Vinduer og truet Kommandanten paa Livet. Først efterat det fra Stockholm tilrykkende Militære havde skudt med Skarpt toge Fangerne Skræk.

— Kongen har som et Vidnesbyrd om sin Tilfredshed med Fr. Barfods „Fortællinger af Fædrelandets Historie" oversendt Forf. en med Brillanter besat Brystnaal.

Frankrig. I Paris ere endeel Personer blevne angrebne af Kolera.

Spanien. Efterat Regjeringen den 9de Dec. havde tabt en Votering i Senatet, suspenderede den strax Kortes, uden at sammenkalde dem til nogen bestemt Tid igjen.

Rusland. Nogle hos Gortschakoff ansatte Polakker have røbet hans Felttogsplan for Omer Pascha. Et Par af dem bleve strax skudte.

Tyrkiet. Medens Tyrkerne i Kampen ere heldige tillands, især i Asien, have de lidt et stort Nederlag tilsøes, idet de have mistet 7 Fregatter, 2 Korvetter, 1 Dampskib og 3 Transportskibe, der af den russiske Admiral Nachimow ere blevne ødelagte paa Lilleasiens Kyst (ved Sinope). Osman Pascha blev gjort til Fange.

— Ifølge Telegr.-Efterr. fra 15de Dec. har den russiske General Andronikow aldeles slaaet Tyrkerne ved Achalzik. 4000 Tyrker skulle være faldne.

— Tyrkerne have derimod indtaget Fæstningerne Safa og Usurgete og have sat sig i Forbindelse med Tscherkesserne. Schamyl skal have tilføiet Russerne stort Tab og være paa Marschen mod Tiflis.

— Fra Konstantinopel berettes, at Redutkalé er tagen, at Abdi Pascha efter to blodige Slag har taget Gumri, at Akiska er indesluttet og maa snart overgive sig. Befolkningen i de russiske Provindser i Asien modtager overalt Tyrkerne med aabne Arme.

— Hospodaren i Moldau og Walachiet har erholdt sin Afsked og General Budberg er af Keiseren udnævnt til Gouvernør i hans Sted.

Nordamerika. Ole Bulls Koloni er ifølge „Emigr." gaaet overstyr. Grunden til dette slette Udfald synes nærmest at maatte søges deri, at Bull er bleven snydt af en Yankee-Spekulant.

— Paa Skibet „Sagadahok," der bragte norske Emigranter fra Gøtheborg til Boston, døde 70 Personer underveis.

Ledige Embeder og Bestillinger.

Toldkassererembedet i Hammerfest med omtr. 950 Spd. i Indtægter, hvoraf det Halve fast Gage.

Brigadeauditørembedet ved den christianssandske Infanteribrigade med 356 Spd. i aarlig Gage og 36 Spd. for Reiser.

Korpsdyrlæge-Embedet ved oplandske ridende Jægerkorps med 126 Spd. i Gage.

Førstelærerposten ved Flekkefjords Borgerskole med 240 Spd. i Løn.

Kirkesanger- og Omgangsskolelærerposten i Ranneberg Sogn pr. Stavanger med omtrent 60 i Indtægter.

En Kirkesanger- og Skolelærerpost i Os Pstg. med omtr. 40 Spd. i Indtægter.

Bekjendtgjørelse.

Paa Undertegnedes Forlag har **idag** forladt Pressen og bliver med det Allerførste ogsaa at faa hos samtlige mine udenbyes Kommissionærer.

Illustreret Kallender for 1854,

Priis heftet 24 ß. Af dens Indhold nævnes følgende originale Bidrag: **Historisk Kalender for Norge, Christiania for 200 Aar siden af P. A. Munch** med Kart; **Om Forædling af Frugttræer af Fr. Chr. Schübeler** (med 24 Figurer); **Tre Citroner,** et Eventyr af **P. Chr. Asbjørnsen; Sang for Holmestrand af A. Munch; Adam Mickiewiczs Ode til Ungdommen** ved **P. B. Hansen; Illustrerede Blandinger.** Subskriptionen paa denne og andre til Juul bebudede Bøger med Adgang til Præmier (den største **100 Spd.**) **staar fremdeles aaben.**

A. Dzwonkowski (Østregade No. 17.)

Rettelser og Trykfeil.

I Nr. 49 om Rulleharven 7de Linie, 1823, læs: 1829, i Slutningen, norwegion, læs norwegian. — Da Forf. af Statsraad Krogs Biographi ikke efter Red.'s Ordre erholdt Korrektur, er den Feil indløbet, at Navnet overalt har faaet et overflødigt h i Enden. Ligeledes staar i første Linie Drammen l. Drangedal.

☞ Den med nærværende Blad forbundne Lodtrækning vil foregaae Onsdag den 28de December førstkommende Klokken 12 Middag. — Da kun de Abonnenter, som have erlagt Kontingenten for Bladets hele Aargang blive deelagtige i Udlodningen, anmodes de, som endnu staae til Rest, om at indsende Betalingen inden nævnte Tid til Undertegnede. Samtlige Abonnenter ere berettigede til at overvære Udlodningen, som foregaar under Politiets Kontrol. — Præmiernes Antal er 17, en paa 80, en paa 40, en paa 20, to paa 15, fire paa 10 og otte paa 5 Spd., tilsammen 250 Spd., som udbetales de Vindende kontant. — Abonnementsprisen fra Nytaar bliver 2 Spd. pr. Aargang, som betales med 60 ß Kvartalet for indenbyes og med 66 ß for udenbyes Abonnenter, Postporto iberegnet.

A. Dzwonkowski (Østregade Nr. 17).

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 53. | Udkommer hver Løverdag Aften. | **Christiania den 31te December 1853.** | Abonnementsprisen er 72 ß kvartaliter. | **II. Bind.**

Det norske Statsraad.

V.

Frederik Stang.

Frederik Stang er født paa Gaarden Rostad, ikke langt fra Tønsberg, den 4de Marts 1808 af Forældre Lauritz Leganger Stang, da Sagfører, senere Sorenskriver, og Johanne Margaretha født Conradi. Dimitteret fra Bergens lærde Skole blev han Student i 1824 og absolverede juridisk Embedsexamen i September 1828 med Laudabilis. I April 1829 blev han ansat som Fuldmægtig i Justitsdepartementet, samme Aar, i September Maaned, blev han konstitueret Docent i Lovkyndighed ved Universitetet og i 1831 Lektor i samme Videnskab. — I Aaret 1834 blev han udnævnt til Høiesteretsadvokat, i 1838 til konstitueret Regjeringsadvokat og i 1841 til Bankadvokat; i 1837 blev han tillige Medlem af den Kommission, der nedsattes til at revidere Forslaget til den nye Kriminallov. I 1845 blev han Statsraad, i hvilken Egenskab han lige siden sin Udnævnelse har bestyret Departementet for det Indre, alene med Undtagelse af et Aar (1848—1849), da han var Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm. Ved St. Olafsordenens Oprettelse blev han Kommandør af denne Orden og i 1852 tillige Kommandør af Nordstjerneordenen. Af den danske Dannebrogsorden er han siden 1849 Storkors og siden ihøst Ridder af den russiske Stanislausordens første Klasse.

Fra hans Virksomhed som Universitetslærer er det for et større Publikum mest bekjendte Arbeide hans Værk over vor grundlovmæssige Ret, der udkom i 1833 og som ogsaa i Danmark blev meget fordeelagtigt anmeldt (af Orla Lehmann i Maanedsskrift for Literatur B. XII). Hans Forelæsninger over Naturretten vandt ligeledes i sin Tid megen Anerkjendelse og have indtil den seneste Tid jævnligen været lagte til Grund ved Foredraget af denne Disciplin ved Universitetet. Blandt hans mindre Arbeider fra denne Periode kan nævnes Afhandlingen om Statsraadernes Deeltagelse i Storthingets Forhandlinger, der baade her og i Danmark har været saare fordeelagtigt bedømt og er bleven betragtet som et Hovedskrift under den saa ofte fornyede Diskussion om denne Gjenstand.

Af hans udbredte og skjønne Virksomhed som Advokat skulle vi her alene minde om hans Forsvar for Statsraad Vogt for Rigsretten i 1845, i hvilket grundige Undersøgelser over vigtige Dele af vor offentlige Ret fremtraadte med den Styrke, som Veltalenhed og en overlegen Personlighed giver.

Som Chef for Indredepartementet har han rastløst arbeidet og i høi Grad bidraget til at vække og nære Sandsen for Udbedring af vort Kommunikationsvæsen. Ligesaa har han Fortjenester af vort Postvæsen; navnlig skyldes ham den Portoreform, som foregik i 1848. Ved hensigtsmæssige Foranstaltninger og Lovforslag har han ogsaa søgt at ordne og udvikle vore vigtigste Næringsveie.

Kun 21 Aar gammel traadte Fr. Stang ind i Mændenes virksomme Kreds, idet han da blev Universitetslærer, og de Forhaabninger, som den geniale unge Mand havde vakt under sin akademiske Løbebane, bleve fyldestgjorte. 26 Aar gammel forlod han Kathedret og optraadte i Skranken, hvor han snart erhvervede sig et Navn, der blev kjendt og agtet over det hele Rige. 37 Aar gammel modtog han Kaldelsen til at træde ind i Kongens Raad og overtog, som tidligere anført, strax Bestyrelsen af det nyoprettede Departement for det Indre. At han ogsaa i denne Stilling har fyldestgjort de store Forventninger, som Almeenheden gjorde til dette Departement, derom vidner hans Konges Hædersbeviisninger og hans Landsmænds Anerkjendelse. Den Indflydelse paa Omgivelser og den Anerkjendelse, som Statsraad Stang ligefra sin Ungdom af har tilvundet sig, forklares udentvivl bedst ved den Forening af grundig Tænkning og dyb Følelse, som vistnok ogsaa i sin Tid var Grundtrækket i hans Veltalenhed som Advokat.

Statsraad Stang er endnu kun 45 Aar gammel. Man kan altsaa haabe, at Fædrelandet fremdeles i mange Aar vil nyde godt af hans omfattende Evner og rastløse Bestræbelser for dets Fremgang og Vel.

Han er siden 1833 gift med Julie Augusta Georgine, født Morgenstjerne, Datter af afdøde Kancelliraad og Sorenskriver Bredo Henr. v. Munthe af Morgenstjerne, og er Fader for en talrig Børneflok.

Den amerikanske Kvinde.

I Frankrig, dette mærkværdige Land, hvor nye Ideer idelig udklækkes, for efter et glimrende overmodigt Skinliv at kvæles af de gamle og atter leve op igjen, der er Ideen om Kvindens Emancipation ogsaa egentlig kaldt tillive*). Den optraadte som en Affødning af den stigende Kultur og Fremadskridningen i de sociale Forholde, som et Barn af den voxende Erkjendelse om Kvindens Betydning i Samfundet og hendes Ligeberettigelse ved Siden af Manden, som et Foster af Lysten til at virke og gavne, ikke i det Smaa, men i det Store, ikke blot ved Hændernes Gjerning, men ved Aandens Overlegenhed, ikke blot i og for en huuslig Kreds, men for den hele Stat, for Fædrelandet, for den hele Verden. Som alt Nyt i dette Land vandt Ideen Anerkjendelse og Fremgang; den gik over Rhinen og blev i Tydskland iført Theoriens værdige Embedsdragt. Den gik over Strædet og hvervede omsider Tilhængere ved at give Privilegium paa at forkorte Stakkene; den gik paany til Tydskland og fordoblede sine Tilhængeres Antal, ved at tillade Elise Mühlbach at skrive Romaner, som ærbare kritiserende Doktorer maatte rødme over, og ved at tilstede Cigarrøgning, Bayerskøl-Drikning og politisk-økonomiske Klubtaler; den gik endog, ligerviis som Slesvigholsteinerne over Eideren, og standsede ikke midt iblandt Jyderne, men først i Kongens Kjøbenhavn, hvor den fandt en kvindelig Messias i en talentfuld attenaarig Frøken og fremkaldte en Literatur, som kun den slesvigske Krigs Skribentlegion formaaede at trænge i Baggrunden. Den gjorde en Svingom til Sveriges og sandsynligviis derfra til Ruslands Hovedstad, men gik her i saa Fald med lydløse Skridt, med Gummigaloscher, da Aviserne ligesaalidt gjenløde af dens, som af andre Neuerungs-Gjæsters Ankomst. Efter at den saaledes havde gjort en europæisk Rundtour og overalt, ligesom en verdensberømt Kunstner, ved sin Optræden paa Scenen fremkaldt Jubel og Bravoraab, men ved Aftrædelsen Latter, vendte den grovelig prostitueret tilbage til Hjemmet, for at samle Livskræfter til en ny Fremtræden, ligesom dens ældre Halvbroder Revolutionen, dette vidunderlige Uhyre, der, fremsprunget af det ved Tyranner udgydte Blod, ligger ved Indgangen til Menneskehedens forgudede Prindsesse, Friheden, der opofrer Fyrsterne, naar de true hende paa Livet, der sluger sine egne Børn, naar de ere ifærd med at bortføre hende, der trodser Beilernes Ridderlighed, fordi dets Hoveder, ligesom i Eventyret, voxe frem efterhaanden som de afhugges. Hiin Idee vendte hjem til sin egen Prostitution og til Glæde for den tydske Philosophie, hvis Lære om Mandens Supplering ved Kvinden saaledes var reddet, efterat George Sand ikke alene havde sat Sætningen om, men endog praktisk paaviist, at Kvinden kan være Alt selv: Kvinde ved Fødselen, Mand ved Talent, ved Levemaade og Dragt. Men under denne europæiske Vandring satte hiint Sydens Barn os Nordmænd aldeles ud af Betragtning, naturligviis fordi dets geographiske Kundskaber paa sin Fransk indskrænkede sig dertil, at i det høie Nord fandtes Iis, Bjørne og „Mennesker, der drak Viin af dræbte Fienders Pandeskaller." Mangenen ærgrede sig vel over denne Overseen, der maatte være lige saa krænkende som Jenny Linds, men de Fleste trøstede sig dog med, at der Intet var tabt, uden forsaavidt Bogtrykkerne angik, da de altid kunde have tjent en Skilling ved at trykke Programmer og Spotteskrifter over den nye Gjæst. Alle indsaae, at en nordisk, i fransk Forstand emanciperet Kvinde vilde være en Umulighed, ialfald i det første hundrede Aar. Hvor megen Blyhed maatte ikke først give Plads for Uforfærdetheden, hvor megen Følelse maatte ikke kvæles af den ræsonnerende Fornuft, hvor megen Huuslighed maatte ikke fordrives af Ostentationens Lyst! Og endelig, hvorledes maatte ikke alle Familie- og Sædelighedsforholde forrykkes, inden man kunde have en Grundvold for Emancipationen! Allerbedst indsaae Kvinderne selv Emancipationens Galskab, og at de ikke behøvede dens Bistand, for at kunne virke velgjørende og indgribende. De, som følte Lyst og Evner til at virke i en større Kreds, end Kvindens Hjem i Almindelighed tilbyder, fandt enhversomhelst Emancipation unødig. Deres lyse Aand og varme Hjerte anviste dem en anden Maade at virke paa for Menneskeheden, end ved Taler og Debatter, og vi troe, at den vil paaskjønnes fuldt saa godt baade i Himmelen og paa Jorden, og om den end ikke berømmes i Aviserne og applauderes i offentlige Forsamlinger, vil den dog haves i taknemmelig Erindring længe efter at en let bevægelig Tilhørerskares Henrykkelses-Ruus er fordunstet.

Istedetfor at rykke længere mod Nord og derved udsætte sig for et isnende Phlegmas ligegyldige Overseen, forlod hiin Emancipations-Idee tidlig vor gamle mugne Verdensdeel og gik til den nye, hvor man kan bygge uden først at nedrive, hvor man vælger sine Guder og sin Levevei efter Behag, uden Forstudier, hvor der er en Menneskehed lig Kvaser, en Komplex af den gamle Verdens Lyder og Dyder, af genialt Bedrageri og dum Ærlighed. Den gik dog ikke over Atlanterhavet under Krydsbaand, men, som alle den gamle Verdens Opfindelser og Ideer, i Omslag af Udvandrende. Og den var sandsynligviis i Amerika, inden den endnu i Europa havde lært at stamme sine Ønsker. Men den blev ubemærket i den umaadelige Tummel og Summel af Ideer der, og man kunde blot med største Anstrængelse forfølge dens Livsspor. Imidlertid bærer de amerikanske Kvinder nu temmelig klart dens Virkninger tilskue, i hvorvel hiin Idee hos dem har udviklet sig paa en ganske eiendommelig Maade, der oftere fortjener Beundring end Latter. Herom overbevises man af Fred. Bremer, der som bekjendt for et Par Aar siden besøgte den nye Verden for personligen a la H. C. Andersen at udbrede sin Forfatterære, eller, som hun selv udtrykker sig, for at betragte Kvinderne og det huuslige Liv. Blandt de Bemærkninger hun har optegnet paa denne Reise**) findes der adskillige, som give et fordeelagtigt Begreb om de amerikanske Kvinder, hvilke Forfatterinden, der jo selv har løsrevet sig fra Kvindens Sphære, forresten bedømmer gunstigere end hun som en kvindelig Kvinde vilde have gjort. Men

*) Vel talte Englænderinden Marie Wollstonecraft og hendes senere Mand W. Godwin allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede for Kvindernes større Deeltagelse i de offentlige Anliggender; men det var dog først ved St. Simonisterne at Ideen om deres Emancipation blev klart udviklet, givet en bestemt Retning og Gjennemførelsen forsøgt.

**) I Hemmen i Nya Verlden; blot 1ste B. deraf er ankommet hertil, hvorimod det 2det ogsaa er udkommet i den stockholmske Boghandel.

Statsraad Frederik Stang.

paa den anden Side kan hun ikke frikjende dem for Mangel paa kvindelig Grazie og Takt, og det saameget mindre som Enhver, om hun forsøgte derpaa, gjennem Linierne i hendes Bog overalt vilde læse sig til, at hun talte mod sin Overbeviisning.

Af hine adspredte Bemærkninger ville vi udpille enkelte, der forekomme os meget betegnende. Vi ville først gjengive hendes Bemærkninger over Familielivet og Opdragelsesvæsenet (S. 224 og 300).

„Af Amerikas Familieliv har jeg seet nok og hørt nok for at kunne sige, at Kvinderne inden samme i Almindelighed have al den Magt, de ville have. Kvinden er i den nye Verden Familielivets Middelpunkt og Lovgiverinde, og den amerikanske Mand vil have det saa. Han vil, at hans Kone skal have sin egen Villie i Hjemmet og følger den gjerne. Til Beviis herfor har jeg hørt anføre en ung Mands Ord: „Jeg haaber, at min Kone skal have sin egen Villie i Huset, og hvis hun ikke har, skal jeg lære hende det.“ Jeg maa dog sige, at i de lykkelige Familier, hvori jeg har levet, har jeg seet Konen lige saa ombyggelig i at rette sig efter Mandens Ønsker, som han i at opfylde hendes. Hengivenhed og sund Fornuft udjevne Alt.

„Opdragelsesanstalterne for Fruentimmere staae i Almindelighed langt over de europæiske, og i Kvindens Opdragelse og Behandling ligger maaskee det mest Betydningsfulde ved Amerikas Fremtids-Arbeide for Menneskeslægten. Kvindens stigende Anseelse som Lærerinde og hendes Anvendelse dertil i Skolerne endog for Drenge, er i disse Stater et almindeligt Faktum, som høiligen glæder mig. Seminarier ere blevne oprettede for at uddanne hende til dette Kald. Ogsaa synes Ny-Englands unge Døtre at have særegne Anlæg og Kjærlighed for denne Beskjæftigelse. Døtre af fattige Jordbrugere gaae ind i Manufakturerne og arbeide der nogen Tid for at fortjene Penge til at gaae i Skole for og blive siden Lærerinder. Hele Flokke af Lærerinder gaae fra West-Newton-Seminariet til Vestens og Sydens Stater, hvor dagligen Skoler opstaae og ordnes under deres Ledelse. I Almindelighed roses Ny-Englands Døtre meget for deres Charakteer og Anlæg. Selv Waldo Emerson, som ikke lettelig roser, talte fordeelagtigt om dem. De lære i Skolerne de gamle Sprog, Mathematik, Physik og Algebra med stor Lethed og drive det heri lige saavidt som unge Mænd. Nyligen har et ungt Fruentimmer i Nantuchet (Massachusett) udmærket sig i Astronomien, opdaget en Komet og faaet en Medaille derfor af — Kongen af Preussen.“ — — —

„Igaar besøgte jeg „the Female Academy“ i Brooklyn, et Opfostringsinstitut for 500 unge Piger, der her studere og tage Grader ligesom Ynglinger. Jeg beundrede Institutets Indretning, Museum og Bibliothek m. m., og syntes særdeles godt om de unge Pigers Holdning, hørte deres Kompositioner paa Vers og Prosa og fandt Behag i dem og de unge Forelæsersker. Jeg hørte ogsaa her en Sang, hvormed jeg til min Forsmædelse var bleven hilset to — tre Gange forud her i Landet. Ordene, hvori jeg ikke kan opdage en Funke sund Fornuft og Sammenhæng, tilskrives mig, og Musiken — Jeny Lind. Disse store Dresseringsanstalter for unge Piger give unægtelig en heel Deel — Dressur, Specialkundskaber, selskabelig Holdning, Sikkerhed m. m. Men ere de istand til at udvikle det Bedste hos Kvinden? Jeg tvivler, og jeg har her ogsaa hørt tænkende Kvinder, endog blandt de Unge, at tvivle derom eller rettere at benægte det. Hine Anstalter turde være gode som Overgangsuddannelser, til at indføre Kvinderne i Kundskabskredse, hvorfra de før have været udelukkede. (Saaledes roser man i Almindelighed deres Anlæg for og Fremskridt i de mathematiske Studier, i Algebra og Physik.) Men det forekommer mig klart, at ved disse Studier og denne Skolegang gaar meget af Familielivets Dyder og Behageligheder tabt. Den unge Pige, der sidder nedgravet i sin Lexe, bider af sin Moder og seer skjævt paa sin Fader, om de vove at afbryde hende. Man opflammer hendes Ærgjerrighed paa hendes Hjertes Bekostning. Man lægger formegen Vægt paa Skolelærdommen. Skolens høieste Formaal turde være, at berede Folk til at undvære den. Idetmindste burde unge Pigers Liv deles mellem den og Hjemmet, saa at den første kun fik en ringere Deel deraf. Det gode Hjem er dog den sande Høiskole.“

„Men jeg maa næsten skamme mig over at tale mod en Institution, hvor jeg fandt saa meget af det ungdommelige Hjertes Varme som her. Vist er det, at jeg omfavnedes og omfavnede, kyste og kystes af baade Døtre og Søsterdøtre, af Mødre og Tanter, saa at det blev næsten — vel meget. Men en varm og varmende Tid havde jeg der, og mangt et skjønt Minde medtog jeg derfra.

„Om Mangelen i Fruentimrenes Opdragelse her udtaler hun sig paa et andet Sted (S. 320) saaledes: „De faae en Mængde Specialkundskaber, men intet System deri. Saamegen Latin, saamegen Mathematik, saamegen Physik osv., men intet philosophiskt Middelpunkt for disse Kundskaber, ingen Tillæmpning til Livet i disse paa Livet selv og ingen Anledning til efter Skoletiden at tillæmpe disse Videnskaber i levende Handling. Derfor falde de snart af Sjælen ligesom rodløse Blomster eller Lov, plukket af Kundskabstræets Grene. Eller om de erindre, hvad de have lært, saa er det blot Hukommelsesværk og trænger ikke som Saft og Værtkraft ind i Livet. Hvad der mangler Skolelærdommen, i det Store saavelsom i det Smaa, er lidt — platonisk Philosophi.“

Efterat Forfatterinden (S. 392) har udtalt sin Beundring over den Reenlighed, der hersker i Amerikas huuslige Kredse, og over Sydens Koner og Madmødre, vedbliver hun: „De yngre Piger vilde jeg derimod see lidt virksommere i Huset — hjælpende sine Mødre med Et og Andet der. Men det er ikke Brug og Forældrene synes af misforstaaet Ømhed ikke at ville, at Døtrene skulle gjøre Andet end more sig og nyde Friheden og Livet saa meget som muligt. Jeg tror, at de skulde være lykkeligere, om de forstode at være til mere Nytte. Familieforholdet mellem Forældre og Børn forekommer mig i Almindelighed skjønt, især fra Forældrenes Side. Hos den amerikanske Kvinde er Moderlighedens skjønne Følelse medfødt, idetmindste hvad dens Varme og Inderlighed angaar; og bedre og ømmere Familiefædre end de amerikanske Mænd har jeg ingensteds paa Jorden seet. De have i Særdeleshed en henrivende Svaghed for — Døtrene. Og Gud velsigne dem derfor! Jeg haaber at Døtrene skulle forstaae at gjengjælde dem derfor tilgavns.“

Bogen indeholder utallige Exempler paa, hvorledes den amerikanske Kvinde optræder sideordnet med Manden, styrende, raadende og virkende i mange Stillinger og Retninger, hvortil der ikke gives nogen Anledning for den europæiske Kvinde, der idetmindste iagttager den skriftbefalede Underdanighed mod Manden. I „New Amerikan Phalanxtery,“ en ved Sammenskud dannet Arbeiderforening, have Fruentimrene „lige Rettigheder med Mændene, votere og deeltage i Lov og Dom.“

I Amerika ere Kvinderne Lærde, Læger, Talere og alt muligt Andet, hvorved Kvindeligheden saa let gaar tabt. Af de mangfoldige Antydninger til dette Slags Charakterer, som Frederike Bremer her og der har givet, ville vi sammenstille de mest betegnende. Side 107 skildres et Besøg af en liden Fruentimmerdoktor d. v. s. et Fruentimmer, som driver Lægehaandværket, en Miss H. Hunt fra Boston „female Physician,“ som hun kalder sig. „Hun indbød mig, siger Forf., til Gjæst i sit Huus, paastod at jeg maatte komme og var derhos saa fuld af sprudlende Liv og saa uimodstaaelig lystig, at vi, baade hun, jeg og Selskabet brast i Latter den ene Gang efter den anden. Der var ellers saa meget Godt og Forstandigt i hvad hun sagde og jeg opdagede saa meget Hjerte i det lille, ivrige Menneske, at jeg maatte synes om hende og give det Løfte, hun vilde have. — Med hende var et Fruentimmer, lige saa stille som hun var geskjæftig, en kvindelig Professor i Phrenologi, hvem jeg mistænkte for at ville have fat paa mit Hoved. Men mit stakkels Hoved har nu nok med at holde sig oppe i Selskabslivets Hvirvler. — — — Længere hen (S. 164) hedder det: „Miss Hunt tog mig med Magt. Jeg havde ikke stor Lyst paa Besøget hos hende, men jeg har havt langt mere godt deraf, end jeg kunde ane. Først og fremst var det morsomt at lære denne aldeles egne Individualitet nærmere at kjende. Man kan have bedre Manerer, mere Takt osv., men umulig et bedre Hjerte, mere Varme for Menneskers Bedste og overhovedet mere praktisk Duelighed. Hun er af Kvækerslægt; og udrustet med den bestemte Villie og Energi, som tilhører Kvækercharakteren, besluttede hun, for sig og sit Kjøn at bryde Veien paa en Bane, som hun ansaa det for vigtigt for Kvinden at betræde og hvortil hun følte sig særdeles hentrukken. Saaledes tog hun ved Siden af en yngre Søster særskilt Underviisning af en brav og tjenstagtig Læge og har nu, siden Søsteren blev gift, praktiseret i tolv Aar som Fruentimmer- og Barnedoktorinde, erhvervet sig Tillid og Formue — endog Huset, hvor hun nu boer, hvilket vel er tarveligt, men bekvemt — og har (som jeg har hørt af Flere) hjulpet en stor Mængde Fruentimmere i Sygdomme og Tilfælder, som tilhøre deres Kjøn. I Særdeleshed har hun virket velgjørende for den simple Arbeidsklasses Kvinder og har for dem ogsaa holdt Forelæsninger i Physiologi, hvilke ere blevne besøgte af Tilhørerinder i Hundredeviis. Hun læste disse for mig og gav mig et saa høit Begreb om den lille Doktor og hendes Standpunkt, at jeg blev hjertelig glad over hende og indsaa nu først hele Vigtigheden af Kvindens Indtrængen i de medicinske Videnskaber. Betragtningen af det menneskelige Legeme og dets Pleie var heelt igjennem religiøs; og naar hun lagde Kvinderne paa Hjerte at pleie sine Børns Legemer og at lære dem rigtigt at kjende for at pleie dem rigtigt, saa var det fordi deres Bestemmelse var høi, fordi de ere Sjælens Boliger og Guds Tempel. Der var et Alvor

Elisabeth Jerichaus „Danmark“.

og en Simpelhed, en Klarhed i Fremstillingen, en Rigtighed og Reenhed i Alt, som var af det høieste Slags, og som maatte virke paa hvert reent Menneskehjerte, især paa hvert Moderhjerte.“ —

Efterat Forfatterinden i mange Ord har udbredt sig over de herlige Følger, den kvindelige Lægevirksomhed kan have, og gjort et lidet Exkurs om Hygea, „en af Æskulapii Døtre,“ vender hun tilbage til „sin lille jordiske Doktorinde,“ som alligevel ikke er uden den himmelske Gnist, der berettiger hende til at tilhøre Æsklepiadernes Familie.

„Hiin Gnist seer man i hendes Blik og hører den ogsaa ofte i hendes Ord. Hos hende saa jeg adskillige „emancipere de Fruentimmere,“ nemlig saadanne, som holde offentlige Forelæsninger, tale publikt ved Antislaverimøder osv. En af disse var mig især paafaldende ved den maleriske Skjønhed i hendes Gestalt og Hoved med et blegt, ædelt Ansigt og rigt gyldent Haar, og ved den fuldkomne Mildhed og Kvindelighed i hele hendes Væsen og Tale, forenet med mandlig Styrke i Villie og Overbeviisning. Det var Mrs. Paulina Davis fra Providence. Hun har i flere Aar med stort Held holdt offentlige Foredrag i Physiologien, hvilke ere blevne meget besøgte af de simple arbeidende Klasser. Hun og min lille Doktor ere varme Veninder. Jeg saa ogsaa hendes Mand Mr. Davis, der lod til at være en tænksom Mand, som godt passede for sin Kone og hendes Virksomhed.“ — —

I Postskriptum til 17de Brev skildres en anden kvindelig Doktor i følgende rørende Træk: „I et af Charlestons Mysterier maa jeg indvie Dig. Thi jeg har ofte seet det, som en Skygge at snige sig hurtigt forbi, gjennem Gader og Stræder. Det seer ud som en Kvinde, fattigt klædt, i Skumringsfarver. Hun kaldes Mrs. Doktor Susan. Thi hun er de Fattiges Læge og Hjælp. Hun hører til en af de fornemme Familer i Staden, men begik i sin Ungdom et Feiltrin og udstødtes af Samfundet, der i Nordamerika taaler megen hemmelig Usædelighed, men ingen som er bleven aabenbar. Det kunde maaskee efter mange Aars Forløb have tilgivet hende og atter optaget den unge Feilende. Men hun søgte ikke Menneskers usle Naade. Hun vendte sit Hjerte og sit Blik til en Høiere. Hun blev Guds Tjenerinde hos hans Fattige Folk. Og siden finder man hende blot hos dem eller paa Veien til dem. Hvad man giver hende i Penge eller Klæder, anvender hun for dem og lever selv i frivillig Armod. Negrene i Mrs. Howlands Huus vare engang saa syge af en smitsom Feber, at alle skyede dem. Ikke engang Negre vilde komme til de Syge. Men Doktor Susan kom og pleiede dem og helbredede dem; og naar hun belønnedes derfor, ansaa hun Lønnen for forstor. Kjendt i den hele Stad, gaar hun frit overalt, i sin fattige, dunkle Dragt som et Trøstens Sendebud, men hurtigt, tyst og ligesom om hun frygtede for at blive seet. Ligesom Ildfluen udbreder hun blot i Mørket sit klare iboende Lys. Ligesom den er hun bleven traadt under Fødder af Mennesker, men har lyst og lyser endda.“

I det 10de Brev støder man paa en Talerinde. Efterat en Neger havde talt ved en Antislaveri-Meeting i Boston, optraadte et ungt Fruentimmer i en hvid simpel Dragt med opstrøget Haar, holdende en Mulatinde ved Haanden. Denne sidste havde været Slavinde, og havde nylig reddet sig af Slaveriet paa et Fartøi, hvor hun var bleven skjult. Hendes Eiere anede, at hun var skjult der, havde faaet Tilladelse til at undersøge Fartøiet og der anstillet en stærk Røgning med Svovl for at faae hende til at komme frem. Hun havde alligevel udholdt Røgningen og var lykkelig undkommet. Det saa godt ud, da den unge hvide Kvinde — Miss Lucy Stone, et af de Fruentimmere, som jeg havde seet hos min lille Doktorinde, — udstrakte sin Haand over den sorte Kvindes Hoved, idet hun kaldte hende „Søster“ og fremstillede hende som saadan for den forsamlede Menneskeskare. Det saa godt og vakkert ud, og saaledes opfattedes det nok af Alle, at den hvide Kvinde her stod som den Sortes Beskytterinde og Veninde. Miss Lucy gjorde ogsaa dette ret godt, fuldkommen kvindeligt, stille og vakkert. Hun gik siden over til den forrige Slavindes Historie og talte over Slaveriet en god Stund med fuldkommen Selvbeherskelse, Klarhed og Værdighed i Tone og Manerer. Men istedetfor, som hun kunde eller burde, at tale af den kvindelige Livserfaring, istedetfor at fremkalde Deeltagelse for den Uret, som især deleshed Kvinden lider i Slaveriet derved, at hendes Børn ikke tilhøre hende, at det Væsen, hun føder med Smerte, er hendes Huusbondes Eiendom og kan fratages hende og sælges naarsomhelst, — istedetfor at lægge Vægt paa dette og flere for Retsfølelsen og Hjertet lige oprørende Forholde, som fornemmelig rammer Kvinden som Slavinde, slog Miss Lucy ind paa den af Bladene allerede meget kalfatrede Polemik mod Proslaveri-Mændene i Norden og mod Daniel Webster og hans varme Iver for Ungarernes Frihed, medens han ligegyldig saa tre Millioner af Amerikas Beboere som Slaver i deres Hjem. Hun gjentog blot hvad Mænd allerede havde sagt og hvad de have sagt bedre og kraftigere end hun, og forfeilede aldeles sit Kald som kvindelig Taler. Naar lære Kvinderne at indsee, at hvis de værdigen ville indtage en Plads paa Forum, maa de optræde der med den Værdighed og Vægt, Væsener besidde, som virkelig have nye og høie Sandheder at udtale og repræsentere. De maae tænke og tale af Kvindesphærens Centrum. Mændenes hele Velvillie og Kourtoisi vil ikke i Længden forslaae til at bevare for dem den offentlige Løbebane, hvis de ikke indtage den gjennem eiendommeligt Indhold. Dette mangler i Virkeligheden ikke; det ligger Kvinderne nær, det er i dem og omkring dem, naar de blot ville see det. Men de maae endnu fatte sig selv og Livet dybere. De Kvinder, der i alle Tidsaldre ere fremtraadte som det indre Livs Præstinder og som Fortolkere af det Høieste og Helligste og som saadanne have fundet villige Øren hos Folket og Kongerne, Debora, Vola, Egeria (for blot at nævne nogle af de ældste Typer), de kunne for den ny Verdens Kvinder antyde Veien til offentlig Magt, offentlig Indflydelse. Og kjende de ikke hos sig disse høiere Kræfter — — hvor meget bedre da at forblive i det Stille og Tause! Hvor mægtige kunne de ikke være ogsaa der? Hvilken Magt er større end Kjærlighedens, end den fornuftige Godheds? Ørnen og Duen — saa har man fortalt — ere af alle Fugle de, der flyve længst og hurtigst til Maalet.

„Miss Lucy Stones Auditorium var velvilligt; det skjænkede Opmærksomhed og applauderede ved Talens Slutning, dog ikke meget. Man roste hendes Lethed i at tale, det Passende i hendes Væsen, det tydelige i Foredraget. Det var Alt, og mere kunde det ikke være. Alt ihob var ikke meget.“

I det 9de Brev stifte vi Bekjendtskab med en af de Kvinder, der arbeide for Emancipationen, nemlig Miss Magaret Fuller. Hun hører til de saakaldte Transcendentalister. „Jeg har, siger Forfatterinden, ofte hørt hende nævne, siden jeg kom til Amerika, deels med Dadel, deels med Berømmelse, men altid med en vis Udmærkelse. Næsten uden al Skjønhed og i sit Væsen mere ubehagelig end behagelig, synes hun at have sjeldne Gaver og et virkeligt Talent for Konversationen. Emerson talte med Beundring derom. Han sagde: „Overtalelsen sidder paa hendes Læber!“ Vist er det, at hun har formaaet at vække Enthusiasme hos sine Venner, som intet andet Fruentimmer jeg her har hørt nævne. Emerson sagde om hende, med sin sædvanlige, næsten frygtværdige Oprigtighed: „Hun har mange store Egenskaber, men ogsaa mange store Feil!“ Deriblandt regner man hendes Stolthed og foragtelige Opførsel mod mindre Begavede af hendes Slægt. Alligevel hørte jeg, at hun kunde angre og bede om Tilgivelse for haarde Ord. I Sindelagets Høimodighed og Selvstændighed, i Stolthed og Ærlighed, i kritisk Skarphed var hun fuldkommen transcendental. De „Konversationer“ hun en Tid gav i Boston i en udvalgt Kreds, skulle have været af høieste Interesse.“ — — Hun reiste til Italien for et Par Aar siden, og indgik en Forbindelse, etslags socialistisk Giftermaal, med en ung Markis Ossoli (selv er hun næsten 40 Aar). Hun fik et Barn og skrev til Amerika om dette og sin Moderglæde, men ikke et Ord om noget Giftermaal.*) Dette gav Anledning til megen Snak blandt hendes Venner og Uvenner. — — „Miss Fuller har i sine Skrifter talt Fruentimrenes Berettigelse til fri Udvikling m. fl. Frihedsgrundsætninger, som, hvor forenelige de end ere med den strengeste Morallov, alligevel ere anstødelige for mange, endog i dette frie Land.“

Umiddelbart efter Miss Fuller indføres en ærværdig lærd Dame, Mrs. Ripley, „en vakker ældre Frue med sølverhvidt Haar, klare, dybe, blaa, ungdomsfriske Øine og et meget kvindeligt Væsen, hvori man ikke kunde læse, at hun læser Græsk og Latin og Mathematik trods nogen Professor, og hjælper unge Studenter, som ere uheldige i sin Examen paa Akademiet, frem i disse Fag ved sine usædvanlige Evner som Lærerinde og sin moderlige Indflydelse. Mange Ynglinger velsigne hende for hvad hun har gjort for dem. En af dem berettede: „Hun hørte mig i Euklides, medens hun pillede Ærter og med Foden traadte sin lille Dattersøns Vugge.“

Blandt mangfoldige andre kvindelige Charakterer, som

*) I et sildigere Brev fortæller Fr. Bremer, at Mrs. Fuller var gift og med sin Mand paa Tilbagereisen til Amerika.

skildres i Fr. Bremers Bog, findes endnu mange, der forbause ved sin Lærdom, og mangfoldige Digterinder, hvilket man da ogsaa kan vente sig i et Land, hvor Pigebørn i Skolerne øves i poetiske Udarbeidelser og lære alt Muligt. Men vi antage, at Læserne vilde trættes ved flere af disse Charakteerskildringer, saa meget mere som Forf. forsætteligen synes at have udstykket dem, for at Bogen kunde blive saa voluminøs som muligt. Om man end sammenstiller de paa forskjellige Steder gjorte Bemærkninger om en Mrs. Kemble, Lynch, Kirkland osv., bliver Billedet alligevel ofte mindre klart og fuldstændigt. P.

Elisabeth Jerichaus Maleri „Danmark."

Den Skizze af Jens Adolf Jerichaus og Kones Liv og Kunstnervirksomhed, som findes i „Folkekalender for Danmark" og hvilken vi i vort Blads forrige Nr. have gjengivet, er ogsaa ledsaget af et Træsnit af Kunstnerindens store allegoriske Figur „Danmark," hvilket vi her saameget hellere meddele, som Stykket jo ogsaa har været udstillet og meget omtalt hos os. Hvor forskjellig man end bedømmer „denne kraftige, herlige Kvindeskikkelse, der med Oldtidssmykker om Pande og Hals, bærende Sværd og Danebrog, skrider frem gjennem den rige Kornager," maa man dog indrømme, at det er en eiendommelig Komposition, der fortjener Opmærksomhed, om end ikke den store Beundring, som i Danmark synes at være bleven den til Deel.

Forbedret Vognaxel og Bøssing

af Kingston Goddard i Philadelphia.

Det Væsentlige ved denne Opfindelse bestaar i, at man forfærdiger Bøssingen af to eller flere Dele, med en Fordybning til at optage en Ring ved Axelaaret, eller, hvad der kommer ud paa det Samme, med en fremstaaende Deel, som træder ind i en Fordybning i Axelaaret. Bøssingen bliver fæstet paa Axen derved, at den har en kegledannet Form og passer paa Hjulnavet, saaledes at Hjulet bliver befæstet paa Axen alene ved en Skruemoder, der er skruet paa Enden af Bøssingen.

Fordelene ved denne Indretning ere følgende: 1) Omkostningerne ved Forfærdigelsen af Axer og Bøssinger ere forholdsviis ringe; 2) den lader sig ligesaa let anbringe ved gamle som ved nye Hjul; 3) den har en rolig og regelmæssig Bevægelse; 4) Smørelsen, enten den nu bestaar i Olie eller Fedt, holdes tilbage, idet Skruemoderen tillukker Forenden af Bøssingen; der løber derfor ingen Smørelse ud, som ved den almindelige Indretning af Axer og Bøssinger; Bøssingen har tillige en Beholder for Smørelsen; ved at udtage en Skrue i Midten af Bøssingmoderen kan man indbringe frisk Olie, uden at man udtager Hjulet af Axen; 5) Sikkerhed, da Hjulet ikke kan glide bort af Axen; 6) at man aldeles holder Støv og Sand borte; 7) Lethed at holde reent; 8) der kommer ingen Smørelse til Navet og Klæderne blive ikke tilsmudsede, naar man stiger ind eller ud af Vognen; 9) naar Bøssingen er udvidet, saa kan Kudsken i faa Minuter indlægge en ny eller en Deel af den, uden at dertil udfordres Hjælp af en Vognmand eller Smed; 10) Systemet passer ligesaa godt for lette, som for tunge Vogne; 11) Hjulene med denne Indretning gjøre langt mindre Larm end de almindelige, da Sidebevægelsen er aldeles ubetydelig og de smurte Overflader fra alle Sider ere omsluttede; 12) ved det formindskede Gjennemsnit af Siderne paa Bøssingen er Gnidningen væsentlig formindsket, saa at en Hest kan trække mere, end ved enhver anden Indretning; 13) Kudsken kan tilskrue Bøssingmoderen saa stærkt han vil, saa er dog Axens Bevægelse stedse let og rolig.

Beskrivelse. a paa Figuren er Hjulnavet; B,B en Fodring af Støbejern, som slutter meget tæt i det Indre af Navet; C,C er Axen med en Fordybning eller Strube C', som er inddrevet ved Axens Laar; D,D er de adskilte Halvdele af Axebøssingen, som, efterat de ere indbragte i Navet, blive sammenholdte ved den over en Skrue gribende Moder F, idet Skruegangene ere fordeelte paa begge Halvdele; F er en anden Skrue, som tilslutter Aabningen G', og ved hvis Borttagelse man kan indbringe Olie i Bøssingen, uden at udtage Hjulet af Axen.

En dobbeltvirkende Pumpe.

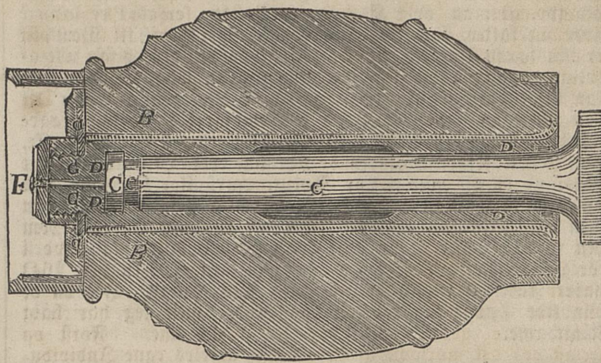
(Efter Deutsche Musterzeitung.)

I og omkring Mühlhausen i Elsatz finder saavel i Fabrikerne som i Vaaningshusene den lille Pumpe, som vi nedenfor ville beskrive, almindelig Anvendelse, og dette skylder den saavel sin Billighed som ogsaa sine Virkninger, da den dobbeltvirkende til samme Tid suger og trykker. Den kan navnlig paa Grund af sin Lethed lade sig anbringe i de øvre Etager, thi den suger og trykker Vandet over 30 Fod hoit.

Tegningen viser os et Gjennemsnit af den, paa hvilken vi først bemærke den kugleformige Kappe af støbt Jern D, 10 Fod i Gjennemsnit, med Sideaabningerne for Paasætning af Ventilerne for Suge- og Trykrøret, den øvre for Kolbestangen og for Fodstykket M for at befæste den paa en Planke. I denne Kappe ligger Støvlen B, aaben foroven og forneden, af stærkt Messingblik, i hvilken Kolben A sidder, som ved Stangen C ved Hjælp af Hæveren E efter Behag kan hæves eller sænkes. For at tætte Kolbestangen er Stoppebøssingen F anbragt. Kolben selv bestaar af Bly, ved den øvre Rand omgiven med en Ring af tyndt Messingblik, som ved en i Midten i en Fals fast om den viklet Traad med Kanterne bliver presset mod Cylinderen.

Rummet i Kappen udenfor Cylinderen bliver deelt i to Dele ved et Stykke Messingblik L, som indskrues tæt imellem den øvre og nedre Halvdeel af Kappen og udvendigt er loddet til Cylinderen, saaledes som man tydeligt seer paa Tegningen. Ved Aabningen for Sugerøret findes tvende indad slaaende Ventiler CC, af hvilke den ene aabner sig ovenfor Blikket L, ved Aabningen for Trykrøret K tvende, der aabne sig udad HH. Disse Ventiler ere ganske simpelt af Læder, fastklemte mellem Skruegangene og betyngede med Bly.

Man indseer let Virkningen af Pumpen; trykkes Kolben nedad, saa tilslutter sig den øvre Ventil C, hvorimod den nedre Ventil H aabner sig, gjennem hvilken Vandet flyder bort; til samme Tid aabner sig imidlertid i den øvre Deel Ventilen C, gjennem hvilken Vandet strømmer ind, medens H tillukker sig; det Omvendte finder Sted, naar man hæver Kolben; ved Bevægelsen foregaar saaledes stadig saavel en Tilstrømmen som Udstrømmen af Vand, man har en stærk eensformig Strøm.

Goddard's forbedrede Vognaxel og Bøssing

Dimensionerne lade sig efter Ønske forandre i Forhold; de Pumper, som almindelig sælges i Mühlhausen, have i Kappen 8 til 12 Tommers Gjennemsnit, veie neppe 20 Pund og koste med Sugekurv og Afløbsrende 7 til 8 Thaler (4 Spd. 80 ß. til 5 Spd. 40 ß.)

Det russiske Gesandtskabshotel i Konstantinopel.

Som et Supplement til den tidligere i vort Blad leverede Beskrivelse af Konstantinopel give vi her en Afbildning af det i Pera nyopførte Palais for det russiske Gesandtskab, en Bygning, der i Pragt endog kappes med Sultanens egne Palladser. Da den har en høi Beliggenhed, viser den sig allerede i lang Frastand for den ankommende Reisende og frembyder en herlig Udsigt over Konstantinopel, Marmorahavet og Skutari. Den er forøvrigt det eneste storartede Gesandtskabshotel her og synes at være bygget i ganske anden Hensigt, end at tjene den russiske Gesandt til Bolig.

Den russiske Thehandel.

Hele Ruslands Thehandel er begrundet i dets øvrige Handelsforholde til Orienten. For russiske Fabrikata, Metalvarer, uldne Tøier og Klæder, Bomuldstøier og Liinlærreder, Læder og Peltsværk er China Hovedkonsumenten og Staden Kiatcha, østlig ved Baikal-Sø og i lige Linie fjernet omtrent 700 geogr. Mile fra St. Petersburg, Markedet for alle disse Varer. Men der findes i Kiatcha intet almindeligt Udtryk for Værdien af de paa Markedet bragte Varer og ingen af de russiske Kjøbmænd, som drive Handel i Kiatcha, tør sælge Chineserne Varer for Kontanter eller paa Kredit, men den russiske Regjering tillader kun at The maa omtuskes mod de til Kiatcha bragte Varer. Førend Theen kommer fra Produktionsegnene, det sydlige China, til Kiatcha, maa den, som Russerne sige, tilbagelægge en Vei af 5000 Verster (en Verst ikke fuldt $1/10$ norsk Miil), paa hvilken den bliver transporteret deels tilvands, deels tillands paa Menneskeryg. Ved denne lange Transport bliver endog den sletteste Sort The, som i China vilde blive bortkastet, af Værdi og finder sin Priis i Kiatcha.

Efter russiske Beretninger blev i omtrent fem Aar af

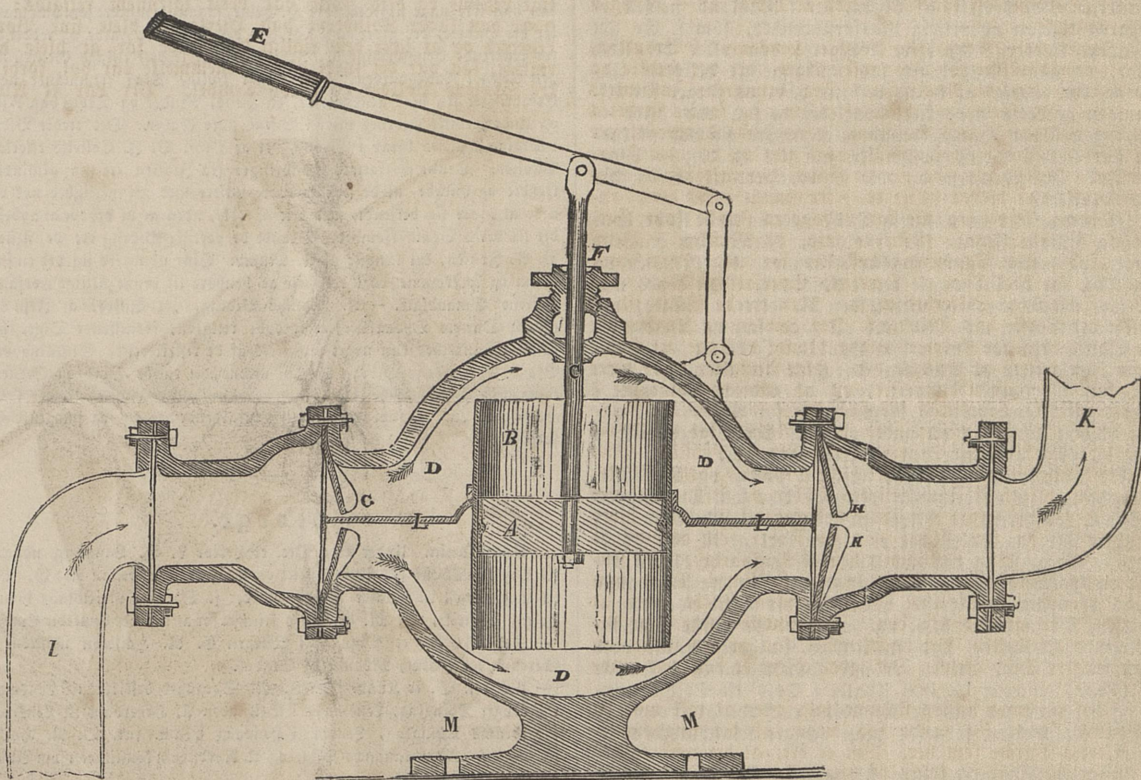
russiske Fabrikata udført til China for	40,017,307	Sølvrubler
til andre Egne af Asia for	20,427,062	—
Værdien af den russ. Hand. er saaledes	60,444,449	—

i fem Aar eller i Gjennemsnit 12 Millioner om Aaret.

Exporten til China over Kiatcha fordeler sig paa nogle Hovedvareslags, saaledes:

Fabrikata af russisk Udspring	27,367,570	Sølvrubler
Sibirisk Peltsværk for	8,340,995	—
Andre Varer for	1,027,459	—
	36,736,024	
Varer af russisk Oprindelse	2,156,170	
	38,892,194.	

saa at Kiatcha med fuldkommen Ret kan betragtes som den

Dobbeltvirkende Pumpe.

eneste Handelsplads mellem China og Rusland. Over Kiatcha gaar altsaa over Halvdelen af Ruslands asiatiske Udførsel, og over Halvdelen af dets Fabrikata og dets Industri er fuldkommen afhængig af Handelens Gang i Kiatcha. Lader os derfor nøiere betragte denne.

For sine Fabrikata erholder Rusland The i Kiatcha og intet Andet end The, hvormed det forsyner saavel Vestasiens Beboere som ogsaa sine egne Konsumenter.

For en Kiste The betales i Kiatcha 120 Rubler i Varer. Det er imidlertid klart, at en Kiste The i Nischnei-Nowgorod for denne Priis ikke kan blive bragt paa Markedet. Dertil kommer endnu

1. Tolden med 1 Rub. 40 Kop. for det russiske Pund af 28 Lod eller for en Kiste af 60 Pd. netto	91	Rubler
2. Fragten fra Kiatcha til Nowgorod for Kisten	50	—
3. Indpaknings- og Forretningsomkostninger efter et billigt Overslag med	25	—
Dertil den ovennævnte Priis med	120	—
Saaledes koster en Kiste The paa Markedet	285	Sølvr.

Naar man hertil endnu regner Forsikringspræmien, Tab og andre i Forveien ikke beregnelige Omkostninger, saa vil man ikke opstille nogen altfor vovelig Paastand, naar man siger, at Theen i Nischnei-Nowgorod maa staae i en Priis af 300 Rubler pr. Kiste, dersom Kjøbmanden kun vil have sine udlagte Penge tilbage og ikke videre; men Prisen paa Varen hæver sig endnu mere. Over Kiatcha indføres nemlig flere Sorter The, af hvilke kun de bedste komme paa Markedet i Nowgorod; thi de slettere, navnlig Teglsteenstheen, kan ikke nydes af nogen Europæer.*) Til Nischnei-Nowgorod kommer der af den saakaldte sorte The tvende Sorter: Blomsterthe og Handelsthe og tillige en liden Kvantitet grøn The. Af Teglsteensthen kommer omtrent Halvdelen af den hele Indførsel til Kiatcha, men gaar derfra kun til Sibirien og Høiasien. Den kaldes saaledes, fordi Bladene ere pressede sammen i Form af en Teglsteen saaledes som vore Tobakskarduser. Enhver Steen veier omtrent 3 Pd. og er saa fast sammenpresset, at man ikke med Hænderne formaar at bryde den istykker, men maa dertil bruge Hammer eller Sag; man skraber den med Kniven eller river den paa Rivejernet. Naar den bliver tilberedt som anden The, d. v. s. paa russisk Maade, saa gives den en tyk, mørkerød Farve af en bitter Smag, og indeholdende en god Kvantitet Garvesyre, af en ubehagelig og raadden

Det russiske Gesandtskabshotel i Konstantinopel.

*) Som bekjendt have imidlertid Kjendere paastaaet, at der i de russiske Thehuse i Moskau og Petersborg bruges en Mængde Teglsteensthe ved Siden af andre Sorter.

Smag. Paa Overfladen af Extraktet bemærker man en fedtagtig ureen og tyk Substants, der, som Chineserne sige, hidrører fra en uskadelig Masse, som giver Tagstene Fasthed. Theens Blade ere gamle, læderartede og blandede med Grene og Stængler. Af denne The koster det ufortoldede Pund paa Markedet 20 Kopek, men med Told 1 Rubel 60 Kopek, medens Gjennemsnitsprisen for al The næsten er 15 Rubler. Prisen for den i Rusland virkelig til Konsumtion kommende The stiller sig saaledes mindst til 9 Rubler pr. Pund eller 600 til 650 Rubler pr. Kasse. Kiatcha-Kjøbmanden kjøber sine Byttevarer paa Messen i Nowgorod og kan i bedste Tilfælde erholde sin Kapital tilbage efter et Aars Forløb. Imidlertid bliver der i Nowgorod enten betalt ham med Kontant og derved fratrukket 12 Procent, eller ogsaa betalt deels i rede Penge, deels i Vexler paa 18 eller 22 Maaneder og for de kontante Penge atter fratrukket ham 12 Procent. Alle disse Tab maa Kjøbmanden naturligviis lægge til Varernes Priis, og saaledes kan Ingen længere undre sig over at Prisen paa Theen i 1851 var noteret 900—950 Rubler pr. Kasse.

Theen er saaledes i Rusland bleven en Luxusartikel og derfor — saa meget mere søgt. Men ikke Enhver er istand til at betale denne Vare med 11 og 12 Rubler pr. Pund og derfor er Smughandelen med The en saa fordeelagtig Beskjæftigelse. Thi den samme The, som i Nowgorod koster 11—12 Rubler pr. Pund, koster i London 1—1½ Rubel, og det er derfor ikke forunderligt, at den i stor Mængde bliver indsmuglet i Rusland, thi i Rusland bruger ethvert Menneske The. Udstrækningen af Thesmuglingen har ubetinget en stor Andeel i at Kiatcha-Theen gaar tilbage. Indførselen af The i Rusland er forbudt paa alle andre Punkter end over Kiatcha, og den The, der bliver beslaglagt paa Grændsen, skal opbrændes. Dersom Rusland tillod Indførelsen af Kanton-The, den The, der over Kanton tilsøes bringes til Europa, saa vilde Ingen mere have den dyre Kiatcha-The, Handelen derhen vilde gaae tilgrunde og hvem vilde da afkjøbe Russerne deres dyre og slette Fabrikata? Altsaa maa Kiatchahandelen opretholdes, for at den russiske Industri kan bestaae. For at nogle Klædesfabriker, Bomuldsspinderier og Væverier kunne bestaae i Rusland, maa Konsumenten betale Theen ti Gange dyrere, end han vilde komme til, dersom Indførselen af The var tilladt. Russiske Forfattere, fra hvilke vi have hentet endeel af de ovenfor opstillede Talstørrelser, mene, at deels Forbedring af Veiene og Transportmidlerne, deels Forbedring af Fabrikerne vilde bevirke, at Theen, der i Rusland næsten er bleven en ligesaa nødvendig Livsfornødenhed, som f. Ex. Ol paa andre Steder, vilde blive billigere; dog vilde det lidet hjælpe, og naar Regjeringen saa omhyggeligt beskytter Fabrikerne, for dygtigt at kunne beskatte dem, og sørger for Afsætningen af deres Produkter, hvorledes de saa end blive — og mangen simpel Handelsmand vilde genere sig ved at indvikle sine Sild i russisk Postpapiir, saa slet er det, — hvorledes skulle Fabrikanterne da føle sig bevægede til at forbedre deres Fabriker?

Kjøberen føler en naturlig Drift hos sig til at kjøbe, hvor han paa billigste Maade kan erholde de Varer, som han tiltrænger, og derfor komme russiske Kjøbmænd til Preussen og kjøbe The, for at indsmugle den i Rusland. Det synes næsten, som om Königsberg med Tiden vil blive et Sted, der for Smughandelen med Rusland vil faae samme Vigtighed, som Kiatcha har for den ærlige Handel. I Aaret 1848 udgjorde Indførselen af The fra Preussen til Rusland 6000 Pud (240,000 Pund), i Aaret 1849 allerede 14,000 Pud, i Aaret 1850 29,000 Pud og dersom man for Aaret 1851 antager 83,000 Pud, saa vil man, efter al Rimelighed, ikke i betydelig Grad overskride den virkelige Mængde.

Før Toldlinien, der bestod mellem Polen og Rusland, blev ophævet, gik en betydelig Mængde The som Transitgods til Polen, for derfra at blive indsmuglet til Rusland. I den nyere Tid, da Toldlinien er bleven forlagt til den polskpreussiske Grændse og den nye Toldtarif ogsaa er bleven udstrakt til Polen, er Transitafsætningen af The næsten ganske ophørt, og denne Vareartikel bliver for det meste fortoldet i Preussen, for at kunne blive unddraget de preussiske Toldembedsmænds Opsigt og paa forskjellige Snigveie bragt over Grændsen. Derfor betalte russiske Handelsmænd i forrige Aar (1852) omtrent 113,000 Thaler i Told til Toldforeningen og berøvede den russiske Regjering en Indtægt af over 1½ Million Sølvrubler, forudsat man lægger Kiatchatolden til Grund.

Foruden Afsætningsstedet Königsberg findes der endnu en Plads paa Grændsen af det russiske Rige, der leverer en Mængde The til Indsmugling i Rusland, nemlig Frihavnen Odessa. Hvor stor Kvantiteten af den derfra indsmuglede The kan være, er ikke kommet til vor Kundskab, men imidlertid kan man antage, at Theen ogsaa der oplægges i stor Mængde, for, ligesom over den preussiske Grændse, at blive indsmuglet over den russiske Toldgrændse. Saalænge Krakau var en fri Stad, blomstrede ogsaa denne Handelsgreen i Schlesien, men denne Provinds erholder nu ikke længer nogen The, for over Krakau at indføre den til Rusland. Og ved Thehandelen er ogsaa mange andre Handelsgrene gaaede tabte. Preussen har ladet Østerrige erholde et betydeligt Marked for sine Varer, uden engang at vide, at der findes et saadant Marked. Thi det preussiske Diplomati har vel hidtil kun havt ringe Bekjendtskab til de preussiske Handelsforholde.

Naar vi nu spørge, mod hvem Rusland forsvarer sin Industri, denne Drivhuusplante, saa bliver Svaret stedse: England er Ruslands Modstander og Konkurrent paa alle Markeder i Asien, i China og i Persien, og aldrig har det havt en bedre Handel i Kiatcha, end under Krigen mellem China og Englænderne. Rusland henter sine Spinde- og Vævemaskiner, ja endog en stor Deel af sine Fabrikarbeidere fra England, og Englænderne ere kloge nok til ikke at sende sin Konkurrent noget Fortræffeligt af disse Artikler, sjelden vel endog noget Godt, det skulde da være ved en Misforstaaelse. Engelske og russiske Fabrikata møde hverandre paa Asiens Høisletle, i China, i Persien, i Levanten, hverken England fører sine Varer paa den billige Søvei, eller Rusland paa dens dyre og farlige Landevei. Den russiske Czar maa her see, at han ikke kan regulere Folkehandelen vilkaarligt ved Ukaser, at han paa ethvert Sted, hvor Markedet er aabent, næsten uden Modstand og afmægtig ligger under for Englænderne og at hans politiske Indflydelse ikke er tilstrækkelig til at tilintetgjøre Englands kommercielle og derfor ogsaa politiske Overvægt.

Den russiske The, d. v. s. den, der indføres over Kiatcha, stiller sig i Henseende til Prisen idetmindste 1000 Procent høiere end den engelske, som søveis bringes til Europa. Rigtignok er det en almindelig udbredt Mening, at Theen ved Transporten over Søen taber sit Aroma, og at derfor Kiatchatheen allerede er bedre end den, der over Kanton sendes søveis til Europa; dog er denne Mening feilagtig. I Kiatcha komme, som bestemte til Rusland, kun de bedre Sorter paa Markedet, fordi de ved deres høiere Værdi alene kunne bære de uhyre Omkostninger ved Landtransporten, og derfor er Kiatchatheen i Gjennemsnit bedre end Kantontheen; imidlertid er der dog Mulighed for, at man over Kanton søveis kan erholde de samme gode Thesorter, som Rusland henter over Kiatcha. Desuden er Ruslands Udførsel af The til Europa saa høist ubetydelig, at man allerede af den Grund kan betragte den som kun indskrænket til Foræringer, som Hoffet aarlig sender til Gesandter og fremmede Hoffer og som i det Hele ikke ere ubetydelige. Rigtignok tilbagebetaler Regjeringen de Kjøbmænd, som udføre Kiatchathe, den i Kiatcha erlagte Told, men i Rusland er alt muligt for Penge, og saaledes er det ikke alene muligt, at indsmuglet The bliver udført som Kiatchathe men at Kjøbmændene ved Siden af den Fordeel, som den russiske The's Navn yder ham, desuden ogsaa tager den foregivne erlagte Told med. Hvor altsaa The bliver solgt under Navn af russisk The, der kan man antage, at man af hundrede Gange kun i det høieste eengang erholder virkelig Kiatchathe. („Das Ausl.")

Literatur og Kunst.

En Nytaarsbog med Bidrag af P. C. Asbjørnsen, P. J. Collett, P. A. Jensen, Th. Kjerulf, J. Moe, A. Munch, J. Nørdam og J. S. Welhaven. Udgivet i veldædigt Øiemed. 9 Ark Oktav. Priis 60 ß. Det veldædige Øiemed, hvori Bogen er udgivet, er Understøttelse af Byens Trængende, og man maa saaledes være samtlige Forfattere taknemmelige for den Beredvillighed, hvormed de have imødekommet den til dem udgangne Opfordring om Bidrag, selv om disse, som Tilfældet med et Par, ere mindre betydelige. Bogen indeholder tre Stykker i Prosa; de øvrige i Vers. Blandt hine er Kjerulfs, der staar i Spidsen, det længste. Det fører Overskriften „Udenlands;" men Indholdet er ganske forskjelligt fra de almindelige Reiseberetninger fra Udlandet. Hvad der ligger for enhver Reisendes Øine, store Byer og vakre Egne, forbigaaes med Taushed. Kun hvad der for Andre, end den poetisk Opfattende, forekommer betydningsløst, danner disse Reiseskizzers Indhold. Naar Forf. kommer til München, taler han ikke om Byens Kunstskatte, men om den stakkels Harpespillerinde fra Innsbruck, som han der støder paa. Fra Heidelberg beretter han ikke om Universitetslivet, men om den lille hvidstammede Birk ved den sandige Vei i Heidelberger Slotspark. Slige „Smaating" skildrer Forf. med Udførlighed og ofte med poetisk Farve. Dog kan han ikke naae sit Forbillede H. Heine, saameget mindre som han mangler det Humor, der giver hans Skizzer den belivende Farve og redder dem for trættende Eensformighed. Asbjørnsen har leveret etslags Genrestykke, „en Aften i Nabogaarden," hvori han i livlige Træk fremmaner nogle Erindringer fra sit Barndomsliv, da Høns, Ænder og Troen paa Nisser og Underjordiske trivedes midt i Byens store Gader. Det tredie Bidrag i Prosa, „Julies Grav i Verona," er af Prof. P. J. Colletts efterladte Papirer. Denne Forfatters Skildringer fra Italien ere saa almindelig kjendte og yndede, at de fleste af vore Læsere med Begjærlighed nok ville vide at gjøre sig bekjendte med dette Stykke, uden at vi behøve at anbefale det til deres Opmærksomhed. Blandt de poetiske Bidrag ere de fleste af P. A. Jensen, det længste af A. Munch. Hine udmærke sig ved en smuk Form og forekomme os i det Hele at henhøre til denne flittige Forfatters vakreste Smaadigte. — A. Munchs Bidrag, „et Billede af Jesu Liv" (Jarii Datters Opvækkelse) er et dybt religiøst, fortællende Digt, hvis episke Afrundethed kun noget forstyrres af de reflekterende Slutningsvers. Blandt Welhavens Bidrag ville vi nævne „det runde Bord og Stenen," et malmfuldt fortællende Digt, men hvori vi støde paa et Udtryk („egen Helligheds Lugt"), som er os noget paafaldende hos en saa smagfuld Forfatter.

Norge.

Christiania. Under 22de Dec. er Lektor L. S. Langberg udnævnt til Prof. i Physik ved Universitetet og ledig pers. Kapellan N. G. Berg til Sognepræst til Vaaler Pstg. — Under s. D. er Distriktslæge i søndre Fosens Distrikt, A. M. G. Seip fritaget for at tiltræde bemeldte Embede.

— Under s. D. er Byfoged i Bergen C. N. Hansson udnævnt til Sorenskriver i Eker, Modum og Sigdal.

— Under s. D. er Kand. jur. P. M. Søegaard beskikket til Lensmand i Skouger Thinglag, Lensmand i Beitstaden A. Heyerdahl til Lensmand i Hedrums Thinglag, Lensm. i Hoivaag Exam. jur. O. N. Holstad til Lensm. i Brunlaugnæs Pstg. og A. Nordstrøm konstitueret som Lensm. i Frederiksværns Pstg.

— Ifølge kgl. Res. af 22de Dec. skal en Takkefest afholdes paa de Steder i Christiania Stift, hvor Kolera iaar er optraadt.

— Paa Budgetforslaget for næste Termin skal opføres det Fornødne til Bygningen af 2de 50 Kanons Fregatter med Hjælpedampmaskiner paa omtr. 300 Hestes Kraft, hvortil vil udfordres omtr. 1 Million Spd.

— Enkedronningen har skjænket 40 Spd. til Beværtning for Eleverne i Eugenias Stiftelse i Julehelgen.

— I den endte Høiesteretssession ere 23 civile og 248 Justitssager blevne paadømte.

— Til Medlemmer af Børs og Handelskommitteen her i Byen for næste Aar ere Kjøbmændene H. Gulbranson, O. M. Hauge og J. H. Schwensen beskikkede.

— Ved den i indeværende Maaned afholdte theologiske Embedsexamen har T. Aschehoug, J. F. Buchholm, C. J. Hammer, A. C. S. Johnson, C. Kaurin, H. Kjær, P. N. Schult, U. F. Neumann, H. P. B. Rynning, C. F. Larsen og K. S. Spenning erholdt Charakteren Laudabilis og C. F. Breien, L. Brinchmann, G. A. Bull, N. C. S. Jensen og F. S. Schiørn Haud illaudabilis.

— Ved den juridiske Embedsexamen erholdt J. C. Stub, E. F. J. Steen og C. W. S. Hirsch Charakteren Laudabilis og C. D. V. Blytt, G. C. Hellesen, O. C. Schulerud, C. F. O. Tønder, F. A. Z. Sandberg, J. C. Fog, P. C. Bredahl og W. G. Siewers Haud illaud.

— Englænderen Ricardo skjænkede 100 Favne Granved til Uddeling blandt de Fattige til Julen. I en hos Kjøbm. Schreiner udsat Bøsse indkom 139 Spd. 117 ß. og til Fattigforstanderen 134 Spd. 76 ß. til Fordeling blandt dem.

Lillehammer. Af Brændeviinsafgiften ere 80 Spd. bevilgede til Løn for en extraordinær Politibetjent, 50 Spd. til en Hjælpelærer for Almueskolen.

— Til Lillehammer Kirke er ved Landsognets og Byens Kommuner i Forening anskaffet et nyt Orgel for 640 Spd.

Moss. Byfoged Vogt og nogle andre Borgere indbyde til at tegne Aktier til en Arbeiderbolig i Byen.

Østerriisøers Repræsentantskab har bevilget 150 Spd. af Bykassen til Løn for en privat Læge.

Bergen. Der bebudes en ny Avis, „Bergensposten", som skal begynde at udkomme i Marts Maaned og koste 3 Spd. aarlig.

— Til Medlemmer af Børs- og Handelskommitteen for næste Aar ere Konsul M. Krohn, Kjøbmændene C. J. Mohn og N. Nicolaysen beskikkede.

Throndhjem. Fattigskatten er udlignet med 1000 Spd. 1 ß, Næringsskatten med 7501 Spd. 95 ß.

I Levanger er indsamlet 84 Spd. 2 Mk. til de Koleratrængende i Christiania og Omegn.

Udenlandske Efterretninger.

England. Lord Palmerston er udtraadt af Ministeriet. Grunden hertil angives at være Uenighed med Hensyn til Fortsættelsen af Parlamentsreformen, men er vel i Virkeligheden snarere Meningsforskjellighed med Hensyn til Englands Optræden i den tyrkisk-russiske Krig. — Ogsaa Marquisen af Landsdowne og Gladstone antages at ville udtræde, og det gamle Ministeriums Opløsning er vel meget nær.

Tydskland. Efter en langvarig Pause optraadte Jeny-Lind-Goldschmidt atter offentlig den 26de Nov. i Dresden, og høstede et umaadeligt Bifald.

Italien. Den 19de Dec. aabnedes Sardiniens lovgivende Kamre med en Tale af Kongen. — Valgene til Deputeerkammeret ere faldne ud ganske til Ministeriets Fordeel.

Rusland. Finantsministeriet har bekjendtgjort, at neutrale Nationers Skibe under nærværende Tyrkekrig ville kunne frit passere, med mindre de indeholde Krigskontrabande, i hvilket Fald de blive anholdte og anseede som Prise.

Tyrkiet. De forenede Flaader ere seilede ind i det sorte Hav, for at afvise ethvert videre Angreb af Rusland paa de tyrkiske Havne.

— Tyrkerne beregne den Skade, de have lidt i Søslaget ved Sinope, til 20 Mill. Pjastre. — Af 4000 tyrkiske Sømænd ere knapt 400 reddede. Byen og Fæstningsværkerne ere næsten ødelagte.

— Den russiske General Bubatow skal den 2den Dec. have tilføiet Tyrkerne et nyt Nederlag og frataget dem 24 Kanoner.

— Persiens Schah har tilbudt Russerne 30,000 Mand til Hjælp og udbedet sig en russisk Anfører over disse.

Nordamerika. „Telegr." leverer en Fortegnelse over 14 Banke, der ere sprængte og mod hvilke den derhos advarer sine Landsmænd.

— Den 6te Dec. aabnede Pierce Kongressen i Washington.

Ledige Embeder og Bestillinger.

En Omgangsskolelærerpost i Trygstad med 40 Spd. i Løn.
En Almueskolelærerpost i Hof (Solør) med 55 Spd. i aarlig Løn.
En Omgangsskolelærerpost i Hurums Pstg. med 50 Spd. i Løn.
En Omgangsskolelærerpost i Eidanger med 35 Spd. i aarlig Løn.

Bekjendtgjørelse.

Den med Subskriptionen paa „Illustreret Nyhedsblad" forbundne Præmiefordeling fandt Sted Onsdag den 28de December imellem Kl. 12—2 i Auktionslokalet i Madame Ellefsens Gaard, under Kontrol af Stedets Politi, i Vidners og et stort Antal Subskribenters Overvær. Følgende Nummere udkom med Gevinst:

№ 426.	80	Spd.	Bergens Postkontor (Fru Bosleff).
= 222.	40	—	Christiania (Inspektør Norum).
= 183.	20	—	Do. (H. H. Knoph.)
= 605.	15	—	Skiens Postkontor (Holst).
= 346.	15	—	Krydsherred (Gustav Werner).
= 350.	10	—	Lyster Postaabneri (Kapt. Beichmann).
= 718.	10	—	Christiansand (Grøntoft).
= 787.	10	—	Tromsø Postkontor.
= 418.	10	—	Bergens Postkontor.
= 477.	5	—	Hammerfest.
= 398.	5	—	Bergens Postkontor.
= 687.	5	—	Drammens Postkontor (John Jensen).
= 647.	5	—	Holmestrands Do. (Haandværksforeningen).
= 269.	5	—	Christiania (Fuldm. Sanne).
= 507.	5	—	Molde Postkontor (Thokle).
= 594.	5	—	Drammens Do. (H. Nielsen).
= 31.	5	—	Christiania (Otto Bjelke).

Christiania, den 28de December 1853.

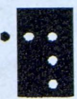
At saaledes er passeret attesteres af

Wilhelm Gram. Fuglie. Østhagen. Evensen. E. Thormodsæter.
S. Julsrud. W. F. Leegaard,

☞ Gevinsterne udbetales efter behørig Legitimation i min Boglade, Østregade Nr. 17. — Udenbyes Abonnenter kunne enten indkassere sine Penge ved en Befuldmægtiget eller direkte indsende Lodseddel og Kvittering pr. Post, hvorefter Pengene uopholdelig ville blive dem tilstillede.

A. Dzwonkowski.

Christiania. Trykt hos Brøgger & Christie (Storgaden No. 27).

Depotbiblioteket

h030 06 554

MIDLERTIDIG REG.

01039006387999

f050
Il6

Illustrerad

Nyhetsbl

1853.

2.